

Prebado al P. Miguel Vaquez
B-5940

LILII
GREG. GYRALDI
FERRARIENSIS

Operum quæ extant
omnium

TOMVS SECVNDVS.

Del Colegio de las Compañias de N. S. de Granada
Cum ELENCHO Librorum, & locupletissimo Rerum
atque Verborum INDICE.

BASILEAE

Per Thomam Guarinum.
M D LXXX.

*Permission de Los Señores Inquisidores de Granada Compro estacion segun
el m. de el año de 1609.
Miguel Vaquez.*

7 400 40 *Baker* MADE IN SPAIN

Prebado al P. Miguel Vaquez

B-5740

LILII
GREG. GYRALDI
FERRARIENSIS

Operum quæ extant
omnium

TOMVS SECVNDVS.

Del Colegio de las Compañias de N. Sra. de Granada
Cum ELENCHO Librorum, & locupletissimo Rerum
atque Verborum INDICE.

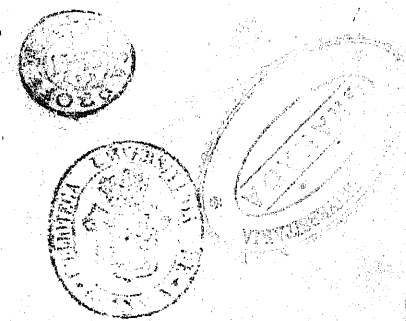

BASILEAE

Per Thomam Guarinum.

M D LXXX.

La Compañia de los Señores Inguanderos de Granada Compañia estable y segura
el veinte de el año de 1603.
Miguel Vaquez.

017-15

AD ILLVSTRISSIMAM

FERRARIAE ET CARNVTI PRIN-
CIPEM D. RENATAM, LVD. XII.

GALL. REGIS F.

LILII GREGORII CYRALDI FER-

rariensis in suos de poetarum historia
dialogos

PRAEFATIO.

STILPONEM Megaricum philoso-
phum, acutum sanè hominem & pro-
batù antiquis temporibus, accepimus,
cùm per quietem aliquando iratù Ne-
ptunù vidisset, quòd illi, vt patrius mos
erat, bouem non maçtasset, nihil terri-
tum dixisse, Quid agis, ò Neptune? quid
vt puer iratus, huc ad me venisti? an ea scilicet causa, quòd à
fœeneratoribus mutuò pecuniam non accepi, vt opimæ ni-
dore victimæ tota tibi ciuitas compleretur? cæterùm ego ex
ijs, quæ domi erant, sacra pro facultate feci. Hic subrisisse vi-
sus est Neptunus, porrectaq; dextera polliceri, se fœcùdum
annum, vberemq; prouentum eius gratia Megarensibus cõ-
cessurù. Ita mihi DVX inclyta, ac Princeps illustriss. de meis
his Dialogis euenire optauerim, quos olim penè puer, ceu
ingenij crepundia composueram, nũc verò demum sub tuo
nomine in lucem dare cõstitui, vt ex domi nata, parua licet,
fœtura, ex bona tamen nostra voluntate, non exigua litera-
rum studiosis vtilitas, fructusq; proueniret. Sed qui nec for-
mæ & venustatis deæ pepercit Momus, me terret identidè,
& veluti Calliphanis (vt est in Græcorum prouerbio) vanù
& inane meum hoc studium accusat: & licet ipse ea, quæ in
omnium ore versatur, excusatione me tueri nitar, me pro vi-
ribus & facultate fecisse: ille nihilominus vsq; terrere nõ de-
finit, id fecisse non satis esse dictitans, desisterem ab incoe-
pto potius, quàm aliquid malè tentandum. Contrà ego his
exemplis atq; sententijs obniti sæpe sum solitus, ne ceu hu-
milis ac demissi animi homo terreri videar: cuius id vitium

Handwritten notes and signatures at the bottom of the page, including a large circular mark and illegible cursive text.

EPISTOLA

esse scribit Aristoteles, ignominiam ne quidem minimam ferre posse, & quamlibet iacturam, summam existimare calamitatem: illudq; in primis Hieronymi Rhodij obijcio, dicentis, pigriores canes semper domi torpescere, pellesq; & ossa rodere, in venationem nunquam descendere, nec ferarum vllum posse ferre rugitum, nec morsus. Nec minus & illud Themistoclis, mox Africani verbum, Me dormientem excitant Miltiadis trophæa: hoc est, doctorum mihi hominum volumina, ignauia ac secordia somnum excutunt. Nouus enim indies liber aliquis datur in vulgus, præsigni aliquo & exquisito titulo inscriptus, vt iam penè nostris speciosæ Græcorum & affectatæ inscriptiones celsissæ videantur. Sic & ego, vt Melicus Simonides ait, equino pullo perfimilis, qui, etsi timidus, matris vestigia consequitur, eruditorum ponè vestigia confector. Ad hæc, non parum quoq; animi id mihi præstare potest, quod ex ijs vnus ipse videri possum, qui sine sui iactura peccare dicuntur. quod si ita est, vt certè est, si mihi fortè contigerit, vt non omnino hæc mihi res pessimè cedat, satis amplum laborum & studij fructum, & mercedis non parum tulerim, cum nihil contra mihi dispendij immineat. Si verò malè cesserit, præter id quod minus peccatum erit, hi certè etiam mihi veniam dabunt, qui sciunt quod hominis est errare, atq; hi præcipuè, qui & ipsi his editionum fluctibus aliquando agitati fuerunt. Quod si hac quoq; in parte Catonum aliquis in me censor insurgat, satius esse, inquit, culpa vacare, quam deprecari: contra, illud ego iure retorquere possû, ingenui esse animi probeq; instituti, vulneribus, atq; ipsa plerunq; morte velle Reipub. prædesse. Sed næ illud etiam verum est, dum hæc musitamus (licet ne vnâ quidem ex L. illis quæ sunt apud Platonem Prodicum Cei drachmis assecuti) plurimis horis viuimus. His igitur, Dux optima, ne pluribus vtar, contra Momum & maledicos, ipse me quodammodo tutatus, collegi atq; munui. Nunc quam rem tentarim accipe. Decem de Poetica historia dialogos, tanquam pro pueris Archytæ tabulam, vt antiquis mos fuit, ne verius dixerim, vt græcum est adagiû, ἀρχύτῃς πλάττω, ad nouitiorum & rudium literarum utilitatem composui. Nam studiosis, & ijs præsertim qui candi-

dati

NUNCUPATORIA.

dati sunt, quantum historias & vitas legere conducat, & ab alijs sæpe dictum, & vulgò est quoq; persuasum. In his certè scribendis unum illud in primis effeci, vt quoniam elegantè & compositam historiã me mea facultatè scribere non posse videbam, diuitem saltem & locupletem facere tentauim: imitatus illum Apellis discipulum, qui cum Helenam planè ad amulsim effingere nequiuisset, parergis, hoc est, ornamentis cæterisq; additamentis illam ornatam effecit. Et simul in his breuitati potius, quam verborum copiarum operam dedi, ne tibi fortè & lectori fastidio essem, res potius quam verba congerens. Demum in his conficiendis Dialogis eam mihi legem proposui, quam in suis instituendis discipulis sapientiæ quidam antistites indicere solitos audiui, vt ne quid meo ipsius instituto arbitraturè facerem, sed omnia aliquo quasi duce præuio: quod enim summorum virorum exemplo fit, id legibus etiam iure factum putatur. Nam quod de poetis scripsi, cum alios, tum hos excellenti doctrina viros habui, qui ante me de poetis scripserunt, Aristotelem, Zenonem, Antiphontem Rhamnusi, Nicandrum Colophonium, Lobum Argium, Demetrium Magnesium, Dionysium Phaselitem, Damasten Sigæum, Phaniam Peripateticum, & ex Latinis M. Varronem, Volcatium Sedigitum, & alios, ne nostræ huius ætatis scriptores commemorè. Quod tabulas finxi, & nuncupauim, sum imitatus Anaximandrum Milesium, Cebetem Thebanum, Cl. Ptolemæum, L. Lucianum, Apollonium Tyrium, Hesychium Milesium, Diogenianum Heraclensem, Callistratum, & vtriusq; Philostrati εἰκόνας, nostriq; Varronis imagines. Quod in huiusmodi historia dialogo vsus sum, ante me Heraclides Ponticus de poetis, & de claris oratoribus M. Tullius idem factitarunt, quos mihi autores suspiciendos potius quam imitandos proposui. Nec demum quisquam velim hac mihi parte vitio vertat, quod hæ nostræ nusquam sint tabulæ: occulta enim significatione Picæ familiæ bibliothecam significauim, ex qua ad sermones hos conficiendos plurima frequenti lectione collegi.

Tibi verò D. RENATA Princeps optima eademq; illustriss. hos nostros qualescunq; labores obtuli, cum ob meam

EPIST. NVNCVPATORIA.

erga te plurimam ac perpetuam illam quidem beneuolentiam atq; obseruantiam, meumque tibi deditissimum animum, tum ob tuas maximè regias & principe dignissimas heroicis virtutes, in primisque clementiam, benignitatem, atq; liberalitatem, quibus virtutibus ita inter cæteras Principes emines, vt iure ac meritò omnis hæc ciuitas & tota ditio te vt numè aliquod & suspiciat, & veneretur. Quid verò hic religionem, & in Deum immortalem cultum & pietatem, quid cætera ornamenta commemorem? Tu Christianis. ac potentis Gallorū regè LVD. XII. parente nata. Tu HERCVLI II. illustris. ac Ferrariæ Duci maximo & inuictis. nupta, cui non immeritò illud Herculis nomen contigit, vt scilicet *μωσαγέτης* & Alcides nuncupetur. Tu optimæ indolis & regię, sexus vtriusq; liberorum parens. Tu studiorum & studioforum fautrix & protectrix. Tu me cum longa & infirma valetudine, tum fortuna aduersa, quam vitare nemo potest, calamitosum & infelicem, subleuas ac foues. Accipe tuigitur hæc nostra qualiacunq; tuo nomini ac numini consecrata: tuo enim auspicio tuta speramus ab obrectatorum calumnijs. Vale.

EORVM QVAE IN SECVNDO TOMO CONTINENTVR,

CATALOGVS.

- I. *Historia poetarum tam Græcorum quam Latinorum, Dialogi decem, quibus scripta & vitæ eorū exprimuntur. pag. 1.*
- II. *De Poetis nostrorum temporum Dialogi duo. 377.*
- III. *Progymnasma aduersus literas & literatos. 422.*
- IIII. *Libellus, in quo Aenigmata pleraque Antiquorum explicantur. 446.*
- V. *Symbolorum Pythagoræ philosophi interpretatio. Cui adiecta sunt Pythagorica præcepta Mystica, à Plutarcho interpretata 465 & 501.*
- VI. *Parænesis aduersus ingratos 505.*
- VII. *Libellus, quomodo quis ingrati nomen & crimen effugere possit. 531.*
- VIII. *De annis & mensibus cæterisque temporum partibus, difficili hætenus & impedita materia, disertatio facilis & expedita: vnà cum Calendario Romano & Græco. 544.*
- IX. *Epistola versu conscripta, in qua agitur de incommodis, quæ in direptione Urbana passus est, vbi itè & quasi catalogus suorum amicorum poetarum, & defletur interitus Herculis Card. Rhang. 621.*
- X. *Eiusdem quedam carmina, vnà cum Epistola de Imitatione, eiusdem auctoris. 628. 633.*

LILII GREGORII GY-
RALDI FERRARIENSIS, HISTO-
RIÆ POETARVM TAM GRÆCO-
RVM QVAM LATINORVM DIA-
LOGI DECEM.

QVIBVS SCRIPTA ET VITÆ EORVM
*sic exprimuntur, vt ea perdiscere cupientibus, minimum
iam laboris esse queat.*

AD ILLVSTRIS. D. RENATAM FER-
rariæ ac Carnuti principem.

NON ingratum me studiosis facturum ratus sum, Illu-
strissima Princeps, si literarum monumētis quàm plu-
rimorum Poetarum vitas commendarem, quorum cū
carminibus simul iam penē nomina erant abolita.
Hanc verò mihi scribendi cupidinem auxit Politiani
Nutricia, quam sic ipse Syluam nūcupauit. Nam quo
tempore cum Pico & Pio Carpi literis operam dabā,
& Ferrariæ mirandum in modum pestilentia debac-
charetur, ad nos vir literatus B. Pico confugit, vt pa-
trix periculum euaderet; quem cum Pico, cum mea,
tum eius causa libenter ac peramanter hospitio suscepisset, multaq; vltro citroq;
de patria primo die inter nos contuliffemus, seq; ille de itineris labore, ac pesti-
lentię metu collegisset, ex eo nos quotidie cum Pico puero pomeridianis horis,
30 quibus à studijs & curis homines relaxare animum solēt, in Gabardam tunc op-
pido proximum viridarium secedebamus: quo in loco cum pleraque, ita vt sit,
cum iocose, tum serio à nobis dicerentur, vt animi à molesta rerum recordatio-
ne auerterentur, frequentius de nostris literarum studijs agebamus: ad quā rem
vel maximē incitabamur cum aliorum summorum virorum, tum præcipuē Pla-
tonis & Ciceronis exemplo, quorum ille sub platano patulis diffusa ramis, aq;e
murmurantis riuulo irrigata, Socratem cum Phædro de Pulchro disputantem
facit: hic, vt ipsemet scribit, Marianam quercum & Tusculanum secessum loca
adeò disputationibus apta existimauit, vt in hoc de penitioribus Philosophiæ
locis, deq; oratoris facultate, sub illa de legibus disseruerit. In eam igitur Gabar-
dam cum de more veniffemus, & aliquibus confectis spatijs, de Poetica nobis
40 & Poetis sermo incidisset, inuicēmq; multa dixiffemus, illuc Politiani Nutrici-
am adferri iuliffimus. quam cum forte perlegiffemus, me ad poeticam ipsam de-
scribendam laudandāmq; atq; à quorundam calumnijs vindicandam demum,
& simul ad Poetarum nomina & vitas perquirendas impulit, quod vbi non eo-
rum modò qui in ipsa Sylua, sed longē etiam plurium collegiffem, vt de sæce
quoque plurimos hausisse videri possim, eos his dialogis digessi, quibus & tabu-
læ Poeticæ nomen indidi. Ex quibus quidem dialogis non, vt puto, nauo ali-
quo, aut crepundijs, vt dicitur, sed toto opinor corpore Poeticam ipsam cogno-
fces, quibus sit orta intijs, quantū ab origine apud gentes omnes in precio fue-
50 rit. Nihil traditū videbis in religioib; & mysterijs, nihil in theologia & philo-
sophia alijsq; bonis artibus à principio fuisse sine poetica, ita vt hoc verē me tibi
dicturū existimē, ex omnibus disciplinis vnā hanc diuinā extitisse, quasi to-
tius vitæ magistrā. In his verò dialogis Pisonē ipsū, & Picum puerum mecum

potius quam alios loquentes feci, ut qui tum mecum essent, cum id laboris subirem. Sed ne te pluribus moret, sic iam Piso sermonem exorditur.

QUID hic oscitantes nihil agimus: quid frustra nobis tempus elabi permittimus: non tu sic Lili cessare soles: quin iam dudum potius de communibus studiis nobiscum aliquid edisseris: Nunc ego, inquam, mi Piso germane nostrae patriae incommoda mecum animo volebam, atque idcirco in hoc silentio, ut vides, incidere. Quoniam quae animo me audire existimas, ciues nostros tam atroci pestilentia pessime habere, & ab omnibus denique desertos morte obire: Tristi scilicet ac permolesto, inquit Piso, nam & ego istuc ideo. Sed age ista mitte Lili, quae nec dicere, nec audire, nedum nobiscum cogitare, sine molestia possumus, patriaeque malis ita potius afficiamur, ut bene speremus: vel ipsum terrarum orbem, patriam in qua nati sumus nobis esse existimemus, nam & tu multo tempore ab ea abes. Verum, inquam ego, ais Piso: sed enim homines sumus, humani nihil alienum putemus, si eius nos vrbis miseret, in qua & parentes & maiores nostri nosque ipsi, & nati & educati sumus. Cur non, inquit Piso, & potius me & te vna, qua potes parte his curis leuas, & simul, ut Pico isti puero non nihil prodis, qui te loquentem tam libenter audire consuevit: Qua nunc pote, inquam, id ego ratio: Si tabulas, inquit Piso, illas nobis pictas, quod & mihi saepe es pollicitus, recensueris, quas & te toties vidisse fatebare, ubi & Poetices, & omnium ferè, qui versus, & carmina scripserunt, imagines graphice, ut dicitur, depictae fuerant. His enim, ut putro, sermonibus minus molestis afficiemur. Tunc ego inquam: Nihil minus quam istud cogitabam, sed ita ut sit, ubi quid in animo est molestiae, aliam rem ex alia mecum volebam, & praecipue Homerici illud, quo Phoebum ait pestis nubem effugare. Si enim ea ratione, quam maxime probari video, a summo poeta dicitur, mirum est quod hoc aestatis calidissimo tempore tandiu pestilentia debaseat. Bono igitur, inquit Piso, sumus animo, breui soluetur: quare iam ista quae mittere, nobisque potius obsequere, hoc praecipue tempore, quo nullum nobis posset opportunitus praestari. Tum ego: Faciam ut Piso mones. sed nunquid adhuc memoria tenes, quae superioribus annis de Poetices tabulis tibi narraui: Et quam maxime, respondit Piso. Cui ego: Dabo pro virili operam, ut ea ipsa nunc repetam, in genti si licet, ut ait Plato, curarum & solitudinum euripo iactatus, adeo ut si, quod dicitur, oblitus penè vngues & digitos. Age, inquit Piso, incipe: solet istis memoria res sufficere, qui sigillatim quodam quasi ordine seriemque digesta narrant: fit enim rerum cognitio, ut sapius audiui, quodam quasi nexu, & societatis vinculo. Ita est, inquam, ut dicit Piso, in ijs, quibus animus est suae spontis: in affectis autem & perturbatis plerumque aliter, atque ipse dicitis, euenire solet. Vos interim tamen attendite: nitar enim pro viribus, ut satis ex parte vobis faciam. Et simul ego ad puerum conuersus: In bibliotheca, inquam, vestrae Pice familiae, quae ex omni voluminum & librorum genere ante cognatas discordias copiosissime referta fuit, nec minus signis & bellicis coronis ornata quam laureis, illas ipsas quas adeo nunc rogat Piso Poetices tabulas positas me spectare solitum memini, quae, ut eo mihi tempore videbatur, elegantissime confectae erant: nam praeter ea quae ad comensum & symmetriam, & quae vocant opticeam pertinent, pictor quoque eas ad amussim graphide descripserat, & mira quadam signandi norma, & umbrarum venustate. Hic Piso: Quis earum, inquit, fuerat pictor: Nomen, inquam, ego haud tibi facile dixerim: memini tamen Manardum nostrum saepius Cosman quendam nostrate dicere solitum, qui patrum nostrorum memoria nonnulla eius artis opera praecleara reliquit. Ad haec Piso: Istius equidem pictoris & nomen audiui, & pictas ad aras tabulas persaepe prospexi, in quibus antiquitatem propius accessisse existimabatur. Sed nihil hoc ad tabulas, tametsi Aristodemum hospitem a Philostrato celebratum in suis imaginibus videmus. His ergo missis, ipsius, inquit Piso, primum iam tabulae formam, modulimque nobis exponas. Sic agam, inquam: & licet nequaquam, a me praesertim, possit plane describi, pro virili tamen, si non penitus formare, vo-

te, vobis saltem insinuare conabor. Erat, inquam, eius primae tabulae areae media quadrata ferè forma, cui columna utrinque Corinthia attollebatur, virginali quadam proportionem confecta, capitulo vero pro qualitate desuper imposito: has super columnas transfuersum incumbebat: epistylum, quod utrinque mutuum sustinebat: quos super mutuos semicirculus iacebat, qui fascijs coronis, eiusque ceteris partibus, ad huius exempli imaginem, quam vobis hic in puluere describam, erat ornatus.

Erat in ea igitur tabula Poeticae, & Poetarum imaginum, suis quaeque ordinibus distincte. Quid vero in ea primum, ait Piso, offerebat. Erat primum, inquam, in semicirculo, quem epistylis & fornicis superioribus interiacere diximus, area, in qua venerandae cuiusdam mulieris molli in pilento sedentis imago visebatur, florenti quodam nitore perfulgida, cuius ipsius facies tenuissimo erat flammis velata, mundo decenter compta muliebri, vndique vnionibus & crotalibus ex aurium labris dependentibus: sed quodam quasi furoris mulier ipsa concita videbatur, quod ex velaminis tegmine subtilissimo videri facile dabat. Tabellam illam dextera porrigebat, varijs numerorum distinctis figuris, inter quos ille praecipuus, qui sex dicitur, deinde qui quinq, qui tamen inuicem interdum conueniunt: erat & numerus secundus, & tertius, ex quibus quartus & sextus resultabant, uti ex quarto octauus, qui quadratus dicitur, ratione quadam equalitatis, quam arithmetici Graeci *ισομετρικα* vocant. Erat insuper videre & alias nonnullas numerorum leges, quae & alios sibi impares numeros assui & annexi patiebantur: horum tamen portunculae sublatione quadam, & depressione constabant, adeo ut sectionibus & cefuris quibusdam mirabilem habere viderentur numerorum inaequalium connexionem & copulam. Sed inter has quinta praecipue, & septima, & nona, mirabili quodam inserte artificio. Haec ipsa tamen erant varijs depicta figuris, quas inter animalium aliarumque rerum nonnullae similes erant, quaedam tortuosis (fas mihi sit vobiscum in praesentia Apuleij verbis uti) in modum rotae caprolatimque condensis apicibus, sic ut tabellae abacus diuersis depictis imaginibus mirandum in modum delectaret. Quae cum ipse dixissem, Minus nos, inquit Piso, ista intelligimus: quare & Pico, & mihi gratissimum feceris, si ista planius edisserueris, atque in primis, quoniam sit ea matrona, ceteraque quae nobis parum nota sunt. Quibus ego: Imò sane, inquam, libenter, ut simul & nobis gratificer, & memoriam exerceat, tarsi in longiore me sermone vocatis. Erat igitur ea matrona, quae primum in suggestu offerebatur, Poetica, quae petorito seu pilento illo vehebatur, idque ea, ut puto, ratione, vel quae maiestatem illius ac excellentiam significaret, vel quod plurima antiquorum poemata in plaustris recitari solita fuerant, id quod & a scriptoribus est diligenter obseruatum. Quin virum eloquentissimum Polemonem dicere solitum scribit Philostratus, quae soluta oratione dicuntur, humeris efferrè oportere: quae vero à Poetis, curribus. Est & illud quoque Graecis frequenti sermone usurpatum verbum, *ἰν πλάστρῳ*, quod à praesae comediae Poetis desumptum putatur, qui ex plaustris conuicia iactabant: vnde & *ἰν πλάστρῳ* habere eiusmodi poeticae oratio dicitur. Astrabicon quoque carmen bucolicum appellamus à vehiculi genere. Sed & illud saepe Graeci, Poetarum orationem esse dicere solent, hoc est, quae vehatur. Quin & M. Tullium ad hoc alluisse saepe credidi, cum ad Q. fratrem scriberet: Quoniam, inquit, scribis poema ab eo nostrum probari, quadrigis poeticis, modo mihi de Britanniam, quam pingam coloribus tuis penicillo meo, quibus verbis se de Caesaris Britannicae expeditionis scripturum ait Cicero, ut ab eo rem edoctus fuerit. Quod vero ea matrona velatam faciem habere videatur, ipsius poetices arcanos sensus, & abdita sic dixerim mysteria, significare existimo: in poetica enim vnum plerumque dici videtur, aliud vero significatur, & sensus quodam, ut ita dicam, velamine occultatur. Nam, ut Plato scribit, Poetica omnis obscuris verborum inuolucris & anigmatis inuoluitur. Hac certe ratione Homerus Vlysses inducit, comite Minerua, hoc est, prudentia ac fa-

Poemata in plaustris recitata.

Astrabicon carmen.

Poeticae velatae esse.

pietas monstra superasse, tyrannos vicisse, procos confecisse: non blanditijs & voluptatibus allectum, esse à cursu nauigationis abductum. Et vt de nostris agam, non in Vergilio Aeneæ simplicem historiam admiramur, sed quandam quasi adumbratam tripartitæ humanæ vitæ imaginem, vt Aurelius Macrobius pluribus ostendit, qui & alibi subtili quadam diuisione fabularum species est executus. Hæc enim, vt inquit Cicero, conficta sunt à Poetis, vt effectos nostros mores in alienis personis, expressamque imaginem nostram vitæ quotidianæ videamus. Quod vt planius intelligatis attendite. Non hic vobis quæ Metrodorus Lampfacenus, non quæ Ponticus Heraclides & Plutarchus, non quæ nostri Christiani, Iustinus, Eusebius, Basilus, Cyrillus, Augustinus, Fulgentius, alijq; prodidere referā, qui vel ad naturā & rerū proprietates, ac elementorum inter se diuersitates, vel ad mores, id est, ethicen, vel ad deorū cultum rationemq; hoc est, ad theologiam, & deorū controuersias & prælia, & ipsorum etiam nomina transtulerunt, & interpretati sunt virtutes insuper & vitia, ac affectiones humanas eos significare contendunt, quo modo etiam intelligi volunt omnem Orphei & Musæi, aliorumq; antiquorum vatum theologiam. Verum his missis, quæ mea sunt ex me ipsi, si libet, audite.

Non, inquam, quod inter se pugnantem dei, & certantes à Poetis inducuntur, & non nunquam ab mortalibus vulnerari, ita accipi debere existimetis, quasi re ipsa id factū sit, & credi oporteat: per ea enim significari prouidentia diuinæ effectus, qui alia nulla ratione cōprehendi, aut explicari queunt, nisi mystico nobis in uolucro & velamento significantur: facile etenim inde cognoscere poteritis, quare hæc Troianis, illa Græcis, vel hæc Romanis, illa Punicis numina fauere vel obesse fingantur. Hinc conubia etiam & amores, hinc agitata conuiuia. Nam vt omnium mittam allegorias, & physiologias quas vocat, quæ ab antiquis multis, tum etiam nostro tempore collectæ fuerunt, vnus est certè deus omnipotēs, cui sine nomine cum sit ipse, diuersi diuersa fecere nomina, omnium qui pendet facta mortalium immortalis ipse & æternus & incommutabilis, et si eius nobis in tanta luce caligantibus nec dispositissimam prouidentiam eius inuentibus, virtus interdū sibi pugnaire videtur, & quasi, vt sic dicam, eandem rem plerūq; velle & nolle. Tunc Iuno contraria est & bellat Veneri, tunc Neptunus Apollini. Quid: nōne & apud Poetas id facile aduertitis, immortales à mortalibus impeti, & quasi pati vulnera, cum vel impij & scelesti in diuinam maiestatem, suis impijs & nefandis & tot tantisq; flagitijs feruntur: Tum Gigantes & terrigenæ Ioui bellum indicunt, tum Diomedes Venerem & Martem, tum Plutonem fauorat Hercules & Iunonē: & hoc alij alio modo: humana enim virtus tū carnis illecebras & mortis violētiam superat, & quasi vim, si fari licet, superis facit. Hinc etiam factus conubia & amores interpretabimur, vel deorum erga homines, vel inter se, vel quoquo modo, si diuini amoris & humani rationē habere volueritis: quotidie sic è Iouis capite Minerva nascitur, sic trinoctio Hercules conubitu concipitur, & aliquis ex Theride nascitur Achilles. Quid Genios, quos bonos & malos existimant: vt alia mittā, quæ plurima Platonicæ hac de re prodiderunt. Num & illud præclare à Stoicis astrui videmus, Deū ipsum, per ipsius effectus diuersis nominibus nuncupari: vt vnus cū sit, plures esse videantur, quod cum ab alijs Græcis & Latinis, tum maxime à M. Varrone, M. Tullio, & Aurelio August. plurib. ostēditur. Hinc igitur videte, sine poeticijs figuris sacra quoq; volumina exponi nō posse. Quo enim modo, factū esse prælium in cœlo, ab Iouanne dictum: quo modo Hebræi regis cantica interpretabimur: quo pacto totum Iezechielis vaticiniū: quo tot demum ipsius, cuiusuis Iouannis, si non, vt isti volunt, Euangelistæ est Apocalypsis: vt alia pleraq; mittam, nisi mystico & poetico sensu ea conscripta esse fateamur. Quare iure magnus ille Areopagita Dionysius, diuinā ait theologiam poeticijs plurimum figmentis vti solere. Sed hæc genus vobiscum egerim quomodo velata sit Poetica. Ista tu quidem, ait Piso, at

tus repetisti, sed an nimis, ipse tu videris: quare iam cetera quæ de imaginis pictura restant, nobis exhibe. Sic faciam, inquit. In ipsius Poeticæ imagine, cū reliquus, tum capitis ornatu, et locutionis est elegantia, aptaq; verborum compositio, quæ margaritis & inauribus, id est, tropis & figuris, & id genus cæteris ornatur. Quod autē furere & afflari videtur diuinus ille poetarum spiritus, qui è deo à Græcis vocatur, quo vates & Poetæ ipsi afflari concitantur, vt Democritus, & Plato, & post hos alij penè innumerabiles scripserunt, quem quidem furorem iidem ipsi Græci, & M. quoq; Cicero ἐθεοδαμῶδες vocant, alij nonnulli θρῆσις: hinc idem quoq; Cicero musopatagon, vel vt alij legunt μουσοπατακτύ, hoc est, Musarum furore percussum poetam appellat. Sunt etiam vocabula apud Pollucem, φοβόλητος & μουβόλητος, de ijs qui Phœbi & Musarum numine afflantur. Tria verò ex Platone huius furoris signa elicere possumus, quæ hic vobis paucis attingam. Primum autem illud est, quod qui sine eo sunt, singuli longo vix tempore singulas artes assequuntur: Poetæ verò suis carminibus omnium artium certissima quædam argumenta ostendunt. Deinde, quod poetæ furore ipso agitati nonnulla plerumq; concinunt, quæ sedato mox furore, vix interdum ipsi intelligunt. Tum demum, quod non prudentissimi quicq; & eruditissimi, verū insani quidam potius & alienatæ mentis in præstantissimos poetas euadunt, atque hoc ideo Plato à deis factum asserit, vt non hominum inuentum, sed cœleste munus esse pulchrum carmen cōdere videamus. Fuere alij qui hæc in sydera cōferre moliti sunt, & astris accepta referre: quos ideo hoc vobis loco non refello, quoniā à mis Pice parente, & maiore partio diuinè admodum & acutè confutata sunt. Parua verò, quæ matrona manu præferre videtur tabella, versuū & carminum & rhythmorū varia est & diuersa formula, in quibus hexametris primas obtinēt, sicuti in numeris sexius, vti suis rationibus arithmetici & musici præbāt. Senarij tamen versus diuersi sunt species, sicuti & quinarij. Sed hæc pridem bene in scholis accepistis. At nos, inquit Piso, illud quidem abs te expectamus: quod est quod ex numero, qui duo sunt, quatuor, & ex eo qui tres dicuntur, sex resultere videtur: Quibus ego: Hæc, inquam, si me singulas per partes referre velitis, non dies tota, sed edum pomeridiana hæc hora sufficiat, sed summa tantum attingā. Secundus igitur ex quo quartus, & tertius ex quo senarius, dimetra & trimetra, & eiusmodi quæ vocantur significare autumo propter antiquā duorum pedum coniugationē, quam οὐλύγας Græci vocant, & τριποδῆας, & dipodian: didmetrum enim carmen quatuor, & trimetrum sex, vt scitis, pedes habent. Iā, inquit Piso, ista percepimus, cætera similiter abs te auemus audire, atq; in primis huius Pici gratia: quare, quænam quæso leges illæ sunt, quæ leges alias pati dicunt, & quorū portio nec tunc tolluntur nec deprimuntur, & cur literarum varietas sunt atq; diuersæ figuræ? Ego hæc, inquit, vobis esse nota arbitrabar: nam quæ græcis vocabulis dicola distropha dicuntur, quæ item tricola tetraastropha, & huius generis si qua sunt similia notantur, quæ tamen apud antiquos Poetas, & in primis Pindarum, longè aliter posita esse videntur. A principio etenim veteres Lyricorum monostropha tantum carmina componebant, quod abbi vobis, hoc est, vbi de Lyricis Poetis agemus, planius ostendā. Particulas autē quæ eleuantur & deprimuntur, pedū modulos & mensuras significare crediderim, quæ arsi & thesi constant: item numeros & casuras, sine quibus rauca & parū sonora est carminum modulata compositio, id quod in Actio copiose Pontanus dixerit, vt notatis. Figurarū verò diuersitas, literarū sunt varietate forme, quæ à græcis tū characteres dicuntur & οὐχῆα, ἢ γράμματα, à nostris literæ & elementa, & notæ: nulla enim est tā barbarā natio, nulla à cultu tam aliena gens, quæ nō peculiare & priuatas quædam literas habeat. Ammonij philosophi est opinio, vnam quancq; gentē quæ propria vta sit voce, proprias quoq; literas & characteres habuisse, & (quod ex ijs ego colligo) proprijs etiā & qualibuscunq; vel rhythmis vel versibus, oblectata esse. Quare non ab re fortasse fuerit, vt quæ omnifariā de literarum inuentione

Poeticæ ornatus.

Poetarum furor.

Furoris poetici tria signa.

tradunt, si pro te minus Piso, qui de ijs pridem libellū meditaris, in huius saltē pueri gratiā ab Atticis, vt Græci dicūt, vsq; literis repetam. Et simul vterq; in me inuens, atq; annuenti similis sic Piso ait: Et in pueri, inq; & mei gratiā (scio em̄ te dicturū quæ mihi minus nota.) Sed age, nunq; vetustiores cateris Atticorū literarū Minimē, in quā, puto: vetus tamē est Græcorū prouerbū à paucis adhuc obseruatū, vt Atticis literis aliquid factū affirmet, quod sit vetustissimē factū: qua loquendi figura in Neæra, si modò legitima ea fuit oratio, vsus est Demosthenes. Scribit Val. Harpocratīō, id quod etiā aliqua ex parte Suidas, quod scribendi ratio apud Græcos per $\alpha \chi \iota \iota \iota$ literas serō est ab Ionibus reperta. Theopompus quoq; $\alpha \chi \nu$ Philippicartū, foedera ait aduersus barbarum non Atticis literis, sed Ionum sancita fuisse: quasi, vt puto, dicat, literis recentioribus. Sunt tamen qui hoc in Cecropem Atheniensium & regē & legislatorem vetustissimū referunt, qui, vt statim subiungā, vel eas apud Atheniētes primus inuenerit, vel, vt alij dicunt, obsoletas renouarit, cum fortē in omni Græcia literæ deperditæ fuissent, aquarū, vt credit, alluione, vt est apud Diodorū Siculum: quibus quidē literis diutius leges duraturas Cecrops ipse censuit, hinc illud igitur prouerbū, Ab Atticis vsq; literis, vel dictum vel factum est. Nec istuc, inquit Piso, fuit à re proposita alienum: quare iam nobis Lili cetera expone. Et ego: Qualiter autem inuentæ sint literæ, & quo pacto, quæ afferre solent viri doctrina excellentes, vobis breuiter hoc loco afferam. Cum enim, aiunt, animal sit homo rationis capax, & naturā quodam vinculo societatis cum alio homine astringat, & vtrinq; esset ratio communis, nec homo hominī nisi colloqueretur associari posset, nec posse se cogitationes cōmunicare videret, necesse illi fuit rebus vocabula imponere, id est, significantes quosdam sonos, vt, quoniā sentire animos suos non poterat, ad eos sibi copulandos sensu quasi interprete vteretur: sed audiri absentium verba non poterant, ergo ratio humana peperit literas, notatis omnibus oris ac linguæ sonis atq; discretis. Ita igitur inuentæ literæ & voces, tum demum & ceteræ disciplinæ, de quibus plura me vobis in præsentia dicere non attinet, ne à literis discedamus, de quib. duplicem esse quæstionē videmus: namq; eæ quidē aut à natura esse dicuntur, aut ab arte. Quas à natura esse dicimus, earū sunt nomina in sermone ipso eiusq; substantia, & ab ipso sunt sermonis exordio, vt modò dicebamus, formata. Quæ verò sunt ab arte, longè post diuersis ab inuentoribus, diuersis & lineis & figuris conformatae fuere, illas quidē aurib. has oculis tantum comprehendimus. Sed illis quæ à natura sunt missis, de inuentis & conformatis me dicentem attendite: dicam enim quā id breuius potero, à quibus inuentæ, & quas in orbis regiones delatae, & de ijs simul diuersas scriptorum opiniones. Primum ergo, vt hinc exordiar, Cornelius Tacitus, Per figuras, ait, animalium Aegyptij sensus mentis effingebant, & antiquissima monumenta memoriarū humanæ impressa faxis cernuntur, & literarum semet inuentores perhibent: vt hinc facilius vobis Lucani poetæ versus pateant, ita enim ille cecinit:

*Nondum flumineas Memphis contēxere byblos
 Nouerat, in saxistantum Volucresq; feraq;
 Sculptaq; seruabant magicis animalis linguas.*

Quibus Poetæ carminibus illud simul cognoscere potestis, quod parum est ab interpretibus annotatum, duplicem fuisse Aegyptiorum scribendi morem, vulgarē scilicet & sacrū, id quod etiam Herodotus prodidit & Isidorus. Vulgaris quidē post sacrū inuentus est, in chartis ex byblo, hoc est, ex papyro confectis (vnde etiam dictæ sunt byblinæ epistolæ ab Epiphaniō & Hieronymo) in chartis, inquam, per scriptis figuris, non sacris literis, quas à dextra in sinistram ducebant Hebræorum, quem & perique alij seruant, cum nos Latini & Græci à sinistra in dextram scribere consueuerimus. Scribit Sextus Pompeius, Tappocon appellarunt Græci genus scribendi sinistrorsum versus, vt nūc dextrorsum versus scribimus. Porro & aliud scribendi genus inuenimus, quod Græci βυσσο-

Atticæ literæ

Prouerb.

Literæ quo modo inuentæ.

Aegyptiorū duplex scribendi mos.

Byblinæ epistole.

quod vocant, vt Pausanias ait: quod quidē tale fuit, à sine videlicet prioris versus, secundum versus conuertere, vt in diuulo cursu sit. Dictum verò est ab arādi ratione, cum in extremo sulci in alterum sulcum boues conuertuntur, vt grammatici obseruant Græci. De hac eadem re sic Isidorus lib. vi. Versus autem vulgo vocati, quia sic scribebant antiqui sicut aratur terra: à sinistra enim ad dextram primum deducebant styllum, deinde conuertebatur ab inferiore rursus ad dextram versus, quos & hodie rustici versus vocant. Hæc Isidorus. Sed de hoc genere versus alias, nunc de scribendi ratione, ne quid, quod succurrerit, vos lateat. De Indis agens Poggius, lib. 4. de fortunæ varietate, his verbis alium ab his scribendi modum describit: Cateri omnes, inquit, Indi in arborū folijs scribunt, ex quibus codices conficiunt admodum venustos. Scribunt autem non, vt nos aut Hebræi, in latus, sed in locū à summo ad imum ducentes calamū. Hæc ille de Indis. Ad hæc subiungit Tacitus: Inde Phœnicas, quia mari præpollebant, literas intulisse Græciæ, gloriāq; adeptos tanquā repererint, quæ acceperat: quippe fama est Cadmum classe Phœnicum vectū, rudibus adhuc Græcorū populis artis eius autorem fuisse. Alij Danaum prodiderunt, quidam Cecropem Atheniensem, vel Linū Thebanū, & temporib. Troianis Palamedem Argiūū memorant sexdecim literarū formas, mox alios ac præcipuē Simonidē ceteras reperisse. Literas quidē nos in Musarū libello docuimus à Musis inuentas fuisse. Sed enimvero Aristophanes Aischyli versus quosdā cōmemorat, in quibus videtur Prometheus asserere literarū compositionem adinuenisse. Plato insuper, & ab eo Cicero, item Diodorus & Lactantius à Mercurio Aegyptio, quem Thoyth vel Thoth, & Thautum alij vocauerunt, literas inuentas prodidere apud Aegyptios: alij ab Isis dea, nonnulli ab Anubi, sunt qui Rhadamantum asserant apud Assyrios. Phrygiarum verò literarum sunt qui Herculem, is qui Aegyptius fuit, inuentorem faciant. Plinius tamen ait, arbitrari se literas semper fuisse Assyrias. Alij apud Syros repertas volunt, quod & Eusebius ex antiquis asstruit. Addit Plinius, vtiq; in Græciam attulisse e Phœnice Cadmum sexdecim numero, Α Β Γ Δ Ε Ι Κ Α Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Υ, quibus Troiano bello Palamedē adiecisse quatuor, hac figura, Θ Ζ Η Ξ, totidem post Simonidem Melicum, Ψ Ζ Η Ω, quarum omnium vis in nostris recognoscitur. Aristoteles decem & octo prisca fuisse Α Β Γ Δ Ε Κ Α Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Υ Ξ, & duas ab Epicharmo additas, Θ & Ψ, quā à Palamede matulit. Anticlidēs in Aegypto inuenisse literas quendā nomine Memnona tradit quindécim annis ante Phoroneum antiquissimum Græciæ regem, idq; monumentis approbare conatus est. E diuerso Epigenes apud Babylonios septingentorum viginti annorū obseruationes syderū cōsilib. laterculis inscriptas docet, grauis autor in primis: qui minimū, Berofus & Critodemus, quadringentorum & octoginta annorum. Ex quo apparet, vt idem ait Plinius, æternus literarum vsus, vel, vt ego interpretor, vetustissimus. In Latium literas attulere Pelasgi: pleriq; Carmentā aiunt, quæ & Nicostrata dicta est, Euandri mater: atq; ideo ab initio xvi tantummodo Latinorum literæ fuerunt, vt etiam Græcorum, vt ostendimus: & per eæ eadem fuisse idem Plinius asserit, quod planius paulò post ostendam. At verò Tacitus scribit in Italia Hetruscos literas à Corinthio Demaratho, Aborigenes ab Arcade Euandro didicisse. Scribit græcus historicus Socrates, Vulphilan, quem Gulphilam etiam vocatum video, Gothorum præfulem, Gothicas literas excogitasse, diuināsq; scripturas in eā etiā linguā conuertisse. Verū vt ad nostras redeam, xvi vtiq; antiquæ illæ, teste Rhemiō grammatico, hæc autem sunt literæ, Α Β Γ Δ Ε Γ Ι Λ Μ Ν Ο Π Ρ Σ Τ Υ. postea addita est F, ex duplici gāma, hoc est, Γ Γ, cōflata, vnde & illi nomen digammon. Item addita H spiritus nota, ex duobus, vt putatur, græcis accentibus Η & Η, quæ tamen litera seu nota aspiratis dictionibus conueniret, tum etiam antistigma à Claudio (pro græca Η. Sed omnia hæc cum ex latinis tum græcis grammaticis planius haurietis, tantum nunc illa vestigemus, quæ ab illis vel parum obseruata,

vel minus sunt prodita. Scribit Eustathius literas longas, id est, & ω, itēq; duplices, primum Simonidem intulisse, cuiusmodi sunt ζ ε ς. Philostratus in Heroicis litera r inuentionem Palamedii attribuit, quod & Martialis poeta subinuit, cum ita cecinit:

*Turbabis versus nec litera tota volabit,
Vnam perdidit si Palamedis auem.*

Atq; idcirco fortasse rectius apud Plinium γ quam ζ, quæ vna est duplicium, in his quæ supra commemorauimus reponendū. Ex Græcis tamen quidam xvi illis antiquis Cadmum Milesium has tres addidisse prodiderunt, θ φ χ, atq; hoc pacto per aliquot secula decē & nouē literis græcos vsos esse, id quod cum ex alijs, tum etiam ex hoc arguimento colligunt: nam cū ς litera careret, nō iam Mi-
da, sed π ρ α μ δ & ea græte scribebāt. Post hæc Simonides Cæus duas vocales longas addidit θ & ω. Syracusius verò alter, vt quidā opinantur Simonides vt alij Epi-
chamus, tres superaddidit, ζ ε ς, vnde literę Syracusie in græco epigramate nū-
cupatæ sunt à Menandro: atq; ita græcarū xxxiiii. literarū numerus perfectus est, quò numero etiam, vt scitis, totidem Homeri rhapsodiæ, Iliados scilicet & Odyssææ, confectę sunt. Sanè in Samo quatuor & xxx. literæ græcorū primum
comperitæ produntur à Callistrazo. Sic Andron in tripode. Idem Ionū literas tra-
didit Atheniensibus, quare factum est vt literarū Samij dicti sint. Item Iudæ, Sa-
mij literatorem esse neminem, quare de re in prouerbij multa. Inconstans tamē
est sententia non apud Latinos modò & græcos, sed aliarum quoq; gentium scri-
ptores, de ipsarum literarum numero. Nam & Græcorū quidam xxxi. tantum
literas esse voluerunt, quòd totidē sint vocis elementa, vt scribit Halicarnassus
Dionysius in rhetoricis, alij ferè innumerabiles, vt Sextus Pyrrhonius colligit,
in quare & apud Latinos variatum, quod & ipsi ex autoribus vel tam collegi-
tis, vel facillè colligere potestis. Sed & hodie plerūq; in oriente & meridie nati-
ones in literarum numero variant. Atq; enim xxxvi. sibi literas ascuerunt, alij sex
etiam illis vltra addidere. hoc est, vsq; ad triginta duas: alia multò plures, vt Nu-
bæ Africæ populi, qui septem & quadraginta literarum notis vti produntur,
quod cum ab alijs, tum & à parente tuo Pice aliquando audiui. Chaldæi verò
& Syri, item Aramæi, quantum conijcere datur, itabiles magis fuisse videntur,
tametsi & hi nonnulli aliquando immutasse feruntur. At verò Hebræi ipsi vt
Aegyptij varij fuere, si Irenæo ita libro secundo aduersus hæreses scribenti sta-
mus: Antiquę enim, ait, & primæ Hebræorū literę & sacerdotales nuncupatę,
decem quidem fuere numero: scribuntur autem quæque per xv. nouissima li-
tera copulata primę, & ideo quedam secundum subsequentiã scribunt, sicuti
& nos, quædam verò retrorsum, à dextra parte in sinistram ipsas retorquentes
literas, id quod & Aegyptios factitasse paulò antè commemorauit. Porro è no-
stris quidam dum Ebræarum scribæ vitam literis produnt, tradunt eū
à dextra in sinistram scribendi modum excogitasse, cum antea ad arationis re-
gulam perscriberent Hebræi, vt & Græci aliquando, vt paulò antè cum de Gre-
cis ageremus dicebam: quare & exarare literis, pro scribere adhuc dicere cōsue-
uimus. Scribebant enim, aiunt, à sinistro cornu in dextrum, & à dextro in sini-
stram redibant: quam rem tacere vobis nolui, vt parum notam, parum que ab a-
lijs proditam. Verum huiusce rei fides sit penes autores. Certum, inquam, est Es-
dran ipsum scribam legisq; doctorem post captam ab Assyrjjs Hierosolymam,
& in saurationem templi sub rege Zorobabele alias literas reperisse, quas nūc
vsus habet. Nam ad illud vsq; tempus, Hebręe literę & Samaritanę egedem fu-
ere, vt scribit Hieronymus. Sanè vt Hebręorum literę numero sunt xxxii, ita
& Syrorum, & Chaldæorum: quia etiam valde confines, & vno eodēq; sono,
sed diuersis characteribus, vt etiam Samaritanorū. Sunt, inquam, xxxii Hebrę-
orum literę, quę & ad xxxvii. proferuntur, cum ijs videlicet quę dupli. es seu
biformes vocantur, & finales, vt quę nisi in fine dictionum scribantur. quia &
xxxii

xxii illa vetustiores habentur, vt ex Davidis psalmis quibusdā, & Iheronis Hi-
eremię Solomonisq; prouerbiorū sine. Nomen quoq; Dei quatuor literarum in
græcis quibusdā voluminib; vsq; ad Hieronymi tempora isdem literis expres-
sum inueniebatur, id quod & ego in vetustissimo Diodori Siculi codice græco
cōperi. Sanè & canō librorū apud Hebræos eodem numero est: has verò, vt Eu-
polemus & Eusebius tradit, Moses adinuenit, quod & alicubi scribit Iosephus.
Philo tamē eas Abrahamo attribuit, & idem etiam alicubi Iosephus, & Roma-
nus Clemens. Sed utiq; Moses vt Abrahamo posterior, Hebræas, Abrahamus
vt antiquior Chaldæas & Syrias monstrasse feruntur: quæ si vera sunt, Enochii li-
brum, cuius etiam à maximis nostris scriptoribus facta est mentio, commentiti-
um esse fatendum est: Enochum enim ante caraclysmum & Nochi tempora fu-
isse palam est. Sed non modò Enochii librum commentitium, verum etiam Ada-
mi, de quo in Thalmud legitur, & apud Rabbi Abrahamum, quem illum de di-
uinitate conscripsisse Hebræi confingunt, veluti etiam de Abelis libro. Quæ
dem librorum miracula, si non portenta potius, imperitis, minūsq; in literis sa-
cris versatis nostris Christianis quibusdā illudentes Hebræi, narrare consue-
uerunt: quæ si vera forent, & non fictitia, (vt certè sunt) æternum alioqui litera-
rum vsus, vt etiam Plinius putauit, fateri necesse esset, quando & apud Platone
in Timæo, quod & Iustinus philosophus & martyr, vt alios mittam, recenset,
multorum millium annorum apud Aegyptios literarum vsus fuisse proditum
est. Simplicius quoq; diligentissimus philosophus in commentarijs quos in li-
bros Aristotelis de Cœlo accuratissimè scripsit, ita scriptum reliquit: Audiu
&
ego, inquit, Aegyptios nō pauciores Lxxiiii. myriadibus annorum perscriptas
habuisse syderum obseruationes. Babylonios verò c. & xliiiii. myriadibus.
Hæc ille. Scire vero vos puto, myriada decem millium numerum complecti. A-
lia aliorum eiusmodi incredibilia monstra potius quàm historias in præsen-
tia mittimus, illa copiosius tractaturi in libro de annis & mensibus. Illud quoq;
vt mihi annotatione dignum visum est, ita vobis significandum duco, quod si-
cuti imagines suas Astrologi in cœlo describunt, sic Hebræorum magistri suum
in stellis alphabetum, vel, vt Piceus senior ait nouo à se confictio vocabulo, alpha-
berarium, hoc est, suæ linguæ notas & elementa inueniri contendunt: pro stel-
lis enim ipsi literas notare consueuerunt. Miracula ista quidem sunt, inquit Piceo, &
paradoxa, quod aiunt, quæ attulisti. Sunt, inquam, vt ais, sed notiora quæ statim
subiungam. Sunt inter autores, qui Phœnicæas & Hebræas easdem penè fuisse
tradant, atq; ab Hebræis Phœnicas accepisse, non ab Aegyptijs, vt Corn. Tacit-
us credidisse videtur. Nam quum Græci à Phœnicibus literas accepisse prodā-
tur, & ea etiam ratione Eusebius græcas cum hebræis conferat, atq; easdem pe-
nè esse demonstrat (vt enim Aleph hebraica lingua disciplinam inuuit, ita græ-
cæ alpha, quæ est inquisitio, exprimitur, & ita aperto ore pronunciat, vt etiam
apud Latinos. & cætera quæ idem Eusebius hac de re pluribus est executus)
quis rogo non videat Phœnicæas & Hebræas easdem penè fuisse. Hic Piceo: Re-
ctè tu quidem, vt mihi videtur, colligis. Cui ego: Sed nolo, inquam, nunc ista cu-
riosius subtiliusq; rimari, cum à Philone & Iosepho Hebræorum vernaculis, &
ab Eupolemo, & Eusebio, & in Hieronymo prodantur: vt qui nostris dtebus in
Hebręis multa cum laude, & docendo & scribendo versantur, vobis in presen-
tia mittam. Si nihil est quod nobis, inquit Piceo, amplius de inuentoribus afferas,
versiculos ego quosdam non sanè inconditos legere me, nescio cuius memini,
quibus septem linguarum, quę magis celebres haberentur, literarum inuentio
traderetur, quos, si libet, recitabo. Sunt autem hi:

Moses hebræas primus exarauit literas.

Mente Phœnicæ sagaci condiderunt Atticæ.

Quas Latini scriptitamus addidit Nicostрата.

Abram Syras, & idem reperit Chaldæicas.

*Is arte non minore protulit Aegyptius,
Guphila prompsit Getarum quas videmus Vltimas.*

Quos versus cum recitasset Piso, Istorum, inquam, ego memini, & à quo didiceris. Sed vos de literis, si vultis, reliqua ex me attendite. Circūfertur Archilochi particula de temporibus, in qua legitur Homerum Mæonium, de quo in Homeri imagine agemus, Olympiade xxiiij. floruisse, qui literas emendauit, & earū formas & nomina: tum etiam linguam græcā, quæ etiam tum barbara erat & rudis plena, correxit, quam Cadmus Samothrax sub excidiū Troianum in Græciam attulerat. Subdit idē paulō post: Sunt ergo nunc characteres ab Homero forma elegantiore: nam primib. barbariem quandam vetustam & non Phœnicæ ferebant, quia nihil Phœnicū habent, vt cernimus, sed Galatarū & Mæonū figuras retinēt. Xenophon quoq; in libello qui de æquitocis dicit, sex Cadmi nomine cōmēmorat: de quinto sic ait: Quintus, inquit, Cadmus ante ruinas Troiæ harmoniā Samothracia inclutus, qui à Prisca vxore ob harmoniā certamen passus, rediens à Phœnicia detulit in Græciam primus xv. numero literas rudes, non Phœnicæas, sed Galatarum & Mæonum persimiles characteribus: residuas retulerunt paulō post Palamedes & Simonides Melicus. Fuit & vltimus Cadmus, qui scribere docuit oratione soluta, cum ante literas aduectas atq; post, veraculo solum carmine vterentur. Hactenus Xenophō. Sed & Suidas duos Cadmi nomine Milesios recenset, alterum Pandionis filiū, qui solutæ orationis primus fuisse fertur inuentor, paulō Orphēo iunior, & qui, vt idē scribit Suidas, in Græciam literas à Phœnicibus inuentas primus intulisse dicitur: alterum Archelai filium iuniorē. Plures certē rem hanc in Cadmum Agenoris Phœnicæ retulere, vt paulō mox ostendam. Nunc reliquum etus afferamus quod scribit Archilochus. Idem, inquit, Homerus literarum formas & figuras reformauit, & grāmaticæ præcepta primus dedit, quā antea quisq; sermone scriberet simul & loqueret vernaculo, quæ profecto etiam Italia, quæ & magna Græcia dicta est, suscepit. Hactenus ille. Quæ verba eō libentius vobis retuli, vt videatis quanta sit huiusce rei varietas. Sanē hoc loco missa facio quæ super hos autores Annius illē Vetuloniū commentus est multa & curiosa ad fastidium vsq; Gallorū enim & Hispanorum literas græcis vetustiores asserere non dubitauit, quin & ab illis Græcos accepisse, vt minus is insanire videatur, qui se monstrasse scriptis credidit, græcam linguam latinā non esse antiquiorem. Sed ijs missis nostra profsequar. Herodotus Phœnicibus, vt paulō antē dicebam, literas attribuere videtur, quæm & Lucanus sequitur dum canit:

*Phœnices primi (fama si credimus) ausi
Mansuram rudibus vocem signare figuris.*

Idem scribit Pomponius Mela his verbis: Phœnicem illustrare Phœnices solum hominū genus, & ad belli pacisq; munia eximiu, literas & literarum operas commenti. Phœnices, in quā, Cadmo duce in Græciā literas attulere, sed temporū curriculo cum sono figurā quodq; sensim amiserunt. Eis autem primi Iones vlti sunt, quapropter ait Herodotus, Phœnicæ literæ appellatæ sunt à Phœnicibus. Timō quoq; Sillographus, vt est apud Sextum Pyrrhonium, *φωινικὴ οὐραία λέξις* ideo suo carmine nuncupauit. Zopyrion & Phornutus, item Suidas, Phœnicæa grammata, hoc est, *φωινικῶν*. Meminit & Cicero in libris de nat. deorum. Alij Phœnicæas literas sic appellatas autumāt à Phœnicæ Agenoris filio, à quo nonnulli eas repertas primū volunt, quod & Theophilus confirmat. Sunt qui, q̄ in palmarum folijs, quæ græcè *φωινίξ* vocantur, scribere antiqui consueuerint, Phœnicæas dicitas existiment. Scamon lib. 2. de inuentis, eas sic vocatas prodit à Phœnicæ Actæonis filia. Actæon enim marem nullum, scēminas quatuor filias habuit, Aglaurum, Hersen, Pædrosum, & Phœnicā, quæ quoniam virgo diē obijt, pater Actæon in illius memoriā Phœnicæas literas nominauit. Scribit certē Herodotus, se, quæ à Cadmo in Græciā delatæ sunt, literas vidisse Thebis in templo Apollia

Apollinis Ismenij, Ionicis literis valde similes, atq; ea de re in testimonium tria afferit græca epigrammata. Sed nec illud vos lateat velim, pleroseq; esse, qui literis apices & accentus addendos, cum in græcis & latinis, tum etiā in Hebræis existiment. In latinis quidē penē obliteratū, cum nonnihil eis mediæ ætas v̄sa esset. Ab Hebræis verò tum demum accentus additos sunt qui putant, cum Esdras vir doctissimus post sacræ vrbis halosin & excidium, literas & sacros libros reformauit. Sunt qui multō post id factum scribant, idq; his argumentis ostendere conantur, quod de ijs nulla fiat mentio in Thalmud, cum etus rei in eo vt fieret, sepius occurrerit. Tum & illud affi rūt, quod eorum nec Origenes, nec Eusebius, nec noster Hieronymus vsq; iam verbum fecerint. Auen quoq; Esdras hac de re his propē verbis: Vidi, inquit, in libro qui dicitur Zacho, consuetudinē & morem fuisse sapientum Tiberiadis, qui radix sunt & præcipui Hebræorum, quod ab eis extiterunt hi, qui punctuationes seu notationes Mesoreth repererunt, & nos accepimus ab eis omnem punctandi rationem. Hactenus ille. Sanē sapientes Tiberiadis, ne id vos lateat, apud Hebræos doctores præcipui posterioribus temporibus fuere, quorum & Hieronymus meminit, seq; ex eis præceptorem vnum habuisse asserit. Sed de hac eadem re mentio est in libro qui Bilaces inscribitur, id est, Mosnai, his verbis: Post, inquit, autores Thalmud extiterunt scriptores in legē, & hi qui Mesoreth condiderunt, & post eos grammatici. Patere igitur aiunt, eam punctandi rationem serō excogitatam fuisse, & Mesoreth nuncupatam. Sedenim & Græcos vetustissimos accentibus non vsos esse manifestis rationibus compertum habemus. accentus, inquam, longo post tēpore à Græcis superadditi fuerunt. quā & hoc ipso tempore vetustissima marmora cum Romæ plurima, tum aliubi gentium etiam pleraq; ipse ego sine accentibus, literis græcis inscripta & vidi & legi. Nonnullos insuper antiquissimos codices Dorica lingua perscriptos, inter quos est Archimedis codex peruetustus hic apud Albertū nostrū Carpen. principem. Sunt & talia græca Sibyllina carmina de ludis secularibus. quæ in medium profert Zosimus græcus historicus. Est & Callimachi elegia, quā etiam Politianus agnouit. vt magis ridiculū id sit, quod quidam de serpentis Cadmi dentibus, & fabulosis spartis terrigenis comminiscuntur: idq; ideo, vt accentus ostendat antiquis in vsu fuisse. at vos, vt ipse retuli, sic rem hanc habete. Nunc id quoq; attendite, vt quibus vocibus nuncupentur ab autoribus accentus, scire queatis. Quod igitur dictionibus accināt, à nostris accentus dicuntur. Eadem sermē ratione à Græcis *πρωτον* appellantur: & Gellio, & Martiano, & Diomede testibus, tum vocum moderamenta & fastigia, & vocis animæ ac seminaria, tum etiam vocationes, & accentuuncula, & tenores, & soni, interdum & cacumina dicuntur, quod rationem pronuntiandæ orationis ostendant: vt mirum id mecum vobis videri possit, quod à viro doctissimo, cum disciplinis omnibus liberalibus, tum trium linguarū cognitione, hebræa, græca, & latinā, proditū est, qui censebat dictiones pronuntiandas esse ex syllabæ quantitate longa vel breui, non ex accentus ratione, idq; pluribus argumentis asserere nixus, paucis persuasit. Verum nos reliquum profsequamur de literis, vt totum, quod pollicitus sum, vobis exoluā. Scribit Plinius, Primus omnium gentium consensus tacitus conspirauit, vt Ionum literis vteretur. Sed & veteres eisdem penē literas fuisse quæ nunc latinæ, Priscianus grammaticus, & Plinius quoq; prodidit, qui, Indicio est, inquit, Delphica tabula anti quæ æris, quæ est in palatio, dono principū Mineruæ dicata in bibliotheca, cum inscriptione tali: ΝΑΥΣΙΚΡΑΤΗΣ ΤΙΣΑΜΕΝΟΥ ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ. cuius quidē tabulæ & Palæmon & Papyrianus grammatici meminerunt. vt hi eō magis ridendi sint, qui apud Plinium superadictum id totum existimant, quod est de Nausicratis inscriptione. Hac certē forma antiquiores Græcorū literas fuisse cum manifeste colligir vtraq; lingua eruditus Ioannes Lascaris, in ea epistola quā Petro medici reipublicæ Florentinæ principi, in græcorū epigrammatū editio-

*Sapientes
Tiberiades.*

*Accentus cum
dicti.*

ne dedit.

ne dedit: tum etiam apud Athenæum videmus ubi gryphorum mentio agitur, ut alios mittam. Iam verò ad Latinos redeo, qui Hetruscorum literis primum uti solebant. Hetruscorum inquam, quarum literarum adhuc extant characteres à Latinis diueriffimi, ut memini me vobis aliàs ostendere, & simul inscriptiones ex ijs vetustas collectas à Collenuccio & Annio, & post etiam ab alijs vulgaras. Eæ autem Hetruscorum literæ à Lydis Tyrrenis eò delatæ creduntur. Posteaquam verò Hetruscorum res debilitari cœpere, Latini sese Græcis penitus addixere, id quod palàm cognoscimus ex ijs quæ in manibus habentur originū Catonis Portij fragmentis. Sed Roma, inquit, tum rudis erat, cum relictis literis & disciplinis Hetruscis, mirabunda græcis fabulis rerum & disciplinarum erroribus ligaretur, quas ipsi Hetrusci semper horruerunt, neq; ob id vnquã latinas literas voluerunt suscipere vsq; ad Cæcinnam Volturrhenum magistrum quadrigarum & augurum principem, patrem Menippi, & auum Menedori, quas ante illum pater eius Volturrhenus, auusq; Titus, & proauus Turrihenus semp Romanis principibus charissimus, renuerunt, cum ad eas recipiendas vrgerentur. Nam & ipse Turrihenus, patre Elbio Volturrheno, & rege Hetruscorum ultimo ad lacum Vadimonis casus, & quidem ad reddendam urbem anno secundo Olympiadis cxxiij, allici potuit, sed ad recipiendas latinas literas nunquam persuaderi potuit. & hæc quidem Cato, ut circumfertur. Cæterum latinis literis sic ex multo tempore constitutis & ordinatis, ab vsq; Claudij Cæsaris temporibus eadem constiterunt, & id quod nec Longobardi, nec Gothi, nec Hunni, & v vandali, ceteraq; barbaræ nationes, quæ in Italiam toties cum armis irruerunt, & ferro & igni toties vastarunt, facere potuerunt, vnus nunc demum aut alter, viri sanè docti in vernaculis exprimendis Hetruscorum, ut aiunt, vocibus, nouas literas nouasq; formas meditantur, idq; non minore studio quam labore, & scriptis etiam proderè satagunt: quod illis bene vertat. Nam quæ tam rudis & barbara natio, tam asperi & duri, ne anhelantis dicam, sermonis, quæ non latinis literis vatut: suosq; per illas nō exprimat animi conceptus, vel excribat verba etiam plerunq; stridentia: Sed nunquid ideo minus compta & elegantes fuerunt Fran. Petrarca, Io. Boccattius, Danthes, & alij, quia ignorauere istas tanta arte nuper excogitatas literas? Absit, quin hi ipsi nouarum literarum inuentores facilem satis scribendi viam, difficillimam, ijs qui eam pergere volunt, efficerent videntur. Hic Piso, dum ego hæc dixissem: Poterant hi sanè, inquit, moneri, si um hoc inuentum nouarum literarum non diutius in hominum memoria duraturum, quam excogitatae Claudij Cæsaris literæ, quæ vix in vsu tandiu peristerent, quandiu ille vixit: horum auguror nec tandiu superfuturas, ipsis enim adhuc viuentibus & spirantibus interibunt. Quibus ego: Rectè inquam tu Piso: nam & legimus apud maiores Dionysium quendam Lincium syllabarum omnium singulas formas aptissimas fecisse, & ob id statua suo tempore honoratum fuisse, nunc verò non modò syllabarum ipsas formas extare, sed vix nomē audimus. verum de his præclaris nouarum literarum inuentoribus hæc tenus. Si verò literarum virtutes & potestates cupis, si deniq; quo pacto pronuncari, quo sono, quo spiritu, & oris gestu, & forma, quæ eius parte, omnia hæc ab Halcarnasseo, Terentiano & Capella alijs quæ, quos iam tu forte Piso legisti, & posthac cū Pico puero hoc nostro legere poteris. Nam de hebraicis ipsi statim in rudimentorum exordio docent, quæ gutture, palato, lingua, quæ dentibus seu labijs enūciandæ sint. Quo fit, ut necum iure ridere queatis, si verum est quod dudum intelligo, Germanum hominem ad tantam arrogantiã, si non potius vecordiam, peruenisse, ut Græcos & Italos, etiam Romanos ipsos se docturum putet, & palàm in coronis iactet, quomodo rectè pronunciantum sit atq; legendum, quoniam illum etiam hæc de re libros meditari, quos edat in vulgus. Hoc cum dixissem, subridens inquit Piso: O rem ridiculam quam narras, inquit, Lili, Germanum ne hominem nunc demum Romanam græcãmq; linguam, Græcos & Romanos ho-

nos homines profiteri se velle docere, eãque, si diis placet, pronuciare: is saltem, si non tot suis scriptis, Anacharidis dicto moneri poterat. Sed ista, inquam, amici risu deplorada, nosq; nostrum institutum potius terminemus, & de literis tandem concludamus, illud afferentes, tam Græcos quam Latinos, numeros apud antiquos per literas expressisse, id quod & hodie ex parte seruant Græci & Hebræi. Sed subinde superioribus ætatibus notæ atq; figuræ mutatae sunt. Sanè apud Græcos is character qui sex significat, hoc est s, Epifemi character vocatur, ut est apud Theophylactum. Et ab his certè numerorū literis Pythagoras, & eum secuti Pythagoræi, si non potius ille ab Aegyptiis edoctus, secretam illam & arcana, ne supersticiosam verius dicam, numerorum rationem commenti sunt, qua quid euenturum esset ratum ve foret pronuciabant: qua de re alibi. Ab hac quoq; ut videtur, superstitione Pythagorica Aegyptiacave, Marcus & Colarbasus suæ hæreseos originem traxere, de qua, quoniam res parū nota est, vobiscum ex Tertullianis agam. Ita enim ipse in libro de hæresibus: Non defuerunt, inquit, post hos Marcus quidam & Colarbasus, nouam hæresim ex Græcorum alphabeto componentes. Negant enim veritatem sine istis posse literis inueniri, imò totam plenitudinem & perfectionem veritatis in istis literis esse dispositam: propter enim hanc causam Christum dixisse, Ego sum & & ω, Ω mega dentque in Iesum Christum descendisse, id est, columbam in Iesum venisse, quæ Græco nomine cū *meis* pronuciatur, habere secundum numerum D C C I. Percurrunt ista ω ϕ χ φ υ, totum vsque ad Alphabetum, & computant ogradas & decadas. Hæc tamen obscure ille quidem: longe verò plura de eiusmodi Colarbaso & Marci ineptis ac deliramentis, Irenæus libro primo aduersus Valentini & similia hæreses tradidit. Sed de eisdem agit & Philastrius Brixinensis antistes, in eo libro qui de hæresibus inscribitur, quo tamen loco non ille Colarbasus, sed C. Bassium vocare videtur. Sed rideatis licet horū ineptias antiquorum, & vtinam non & hodie essent huiusmodi leues ac supersticiosi homines, qui & amorum & negotiorum inde euentus colligere anxie studerent. His sic à me dictis, Et ridere, inquit Piso, nobis libet, & audiuisse iuuat, neque enim ista aliàs audiuimus. Sed iam, inquam ego, tempus est vt ad tabulam redeam. Animalium igitur (vt vnde digressus fueram in viam redeam) ceterarumque rerum figuræ, quæ in tabella depicta fuerant, Aegyptiorum & Aethiopum sacrae sunt literæ, quas ideo Græci hieroglyphicas & hieraticas nuncupant, quibus literis sacros suos libros & indigitamenta conscripta Aegyptios habuisse legimus. Cum enim inter cetera numina magnæ deæ Isis sacra & vota nuncuparent, veterem, vt scribit Lucius Apuleius, librum proferebāt, in quo versus depicti eiusmodi literis erant. Tunc puer Pico: Extant ne, ait, aliquæ istarum notæ literarum, seu istas ipsas qui doceat libet? Vtrunque, inquam, extat mi Pico. Nam cum in quamplurimis monumentis marmoreisq; obeliscis atque columnis, hodie quoq; literæ hæc spectentur passim, sū de nonnullis etiam Porphyrius, Dio dorus, Plutar chus, Herodotus, Eusebius, Tacitus, Ammianus, Ruffinus, & alij pleriq; meminerunt. quoniam & Charemon philosophus hieroglyphica scripsisse dictus est: & Horus Apollo Aegyptius sua lingua idem factitauit, cuius pars nunc quoq; in Græcū tralata sermonem, mendosa licet & manca, legit. Sed de his literis satis. Nam Pierius Valerianus vir tum probitate, tum literarum studio mihi charissimus, de his iam pridem ingens volumen parturire quare de his satis. Poeticæ igitur imago picta in tabula, altera manu sphaeram seu globum continebat, qui totius mundi formam habere videbatur. subucula vero et interiore tunica succincta, sed superiore veste ampla ac laciniosa discincta, quæ polymitaro & plumario opere confecta fuerat, dextrum nuda pedem, sinistrum ridenti Sicyonio induta. Eius ante pedes sparsa iacebat coronæ ex lauru, hedera, myrto, alijsq; frondibus, folijs de cussatim intertextæ, quæ nili emeritis, & multo quibusdã sudore profusis dabantur. Aderant tamē, vt videbatur,

Hieroglyphica & hieraticæ literæ.

Redit ad poeticæ imaginem.

nonnulli temerarij ac impudentes, vt est hodie & semper fuit hominū quorundam genus, qui improbe eas rapiebant, clamq; sibi inconcinnas quasdam ac male compositas coronas confuebant. Integras verò ac inuiolatas eas nulli assequi poterant, ni quæ eo loci tripudia choreasq; subsultim ducebant in numerum no uem puellæ cum inonso ac imberbi adolescentulo, exhibuissent. Propter has & Pitho dea sedebat, quæ haustum liquidissimum quendam liquorem ex Orchomenio Grattarum fonte nonnullis canentibus propinabat. Tunc in me in tuens Piso, mira mehercule ait pictura. sed quid ista præ se ferant, ex te audire non minus hic puer Picus, quam ego, auemus. neque nos sermonem interrompere dixeris, nam cupidus, si non magis curiosi sumus, & qui si non cuncta, certè plurima scire concupiscimus. At ego illis subridens inquā, curiosi quoq; uterq; Lucius. Mitte queso nūc Lili iocos, Piso ait, & quod auemus maximè, rem omnem nobis explana. Sit, inquā, hoc quidem ioco dicere memineritis tamè sedulo illius Cleobuli sententiæ seu cuiusvis alterius, omnibus in rebus optimū esse tempus. nec hoc tantū vobis in præsentia dictū, sed semper dictum putate. quare iam attendite, cur sinistra spherā præferat Poetica. Ratio hæc est, quod nihil vsquam gentium est in toto mundi ambitu, seu quæ supra lunā perpetua atque æterna, seu quæ cõtima sunt mortalia atq; caduca, quæ nõ fuerint versibus decantata, id quod planè me pluribus vobis ostensurum existimo, ex imaginū poetarum ferme omnium narratione. Quod verò interiores succinctas gestare vestes videatur, id in causa putauerim, quod qui seria & nature secreta scripserunt, succincto & expedito vsi sunt sermone: at qui bella, amores, iustus, & id genus cetera, ornato, cõpto atq; diffuso, qui per superiore amplam & laciniosam vestem significat. Nec id præterea mirū vobis videatur, quod altero sit pede nuda: nam & in versibus pangendisq; carminibus quidam quoq; nudi sunt pedes, & nullo fermè lepore conditi, vt spondei, iambi, & qui à Grecis prædicis & dactylis dicuntur, quidam illecebris omnibus omniq; venere & gratia præditi, quales dactyli, & anapaesti, & trochei. Nouè aut puellas cum iuvene saltantes, nouè cū Apolline Musas, vel Baccho esse crediderim, quos poetici furoris præsidēs antiqui putauerunt. Sed de Musis nihil, inquā, nunc vobis amplius, quādo sub examen nunc li bellum habeo qui adolecētī mihi è manibus exciderat, illum propediem à me reformatū legetis. Nunc illud, qua ratione in numerum choreas ducere Musæ ipsæ videant exponā. Memini me, inquā, apud autores legere, suas saltationum species poematis & carminibus ascriptas veteres habuisse. nā Lyricæ poeseos pyrrhicha, gymnopedice & hyporchematica esse dicūt. Gymnopedice quidem nomen in memoriā mihi revocauit illud, vt & vobis recenserem moris fuisse in Dionysijs, vt nudi choreas pueri agerent, cuius rei modum describit Athenæus in xiiij. dipnosoph. Qua ex re illud vobis magis liquere debet, quod est apud M. Tulliu in oratione pro rege Deiotaro, cui obiectū à Philippo & Castore fuerat, quod nudus & senex saltasset: de cuius saltationis modo, ne quid verbum est factū ab interpretibus. Verum ad institutū redeo. Fuere itē saltationum scenicarū species tres, tragica, comica, satyrica. à quibusdā & tyrbasia dithyramborum, cordax comædiarū, vnde & dicitur verbū obscenū apud Græcos, quod est saltando liberos agito. hinc & cordacismus saltationis species turpis & indecens, cuius in Philippicis meminit Demosthenes, quod vocabulū Vipianus & Harpocratio interpretant. Verumenimvero Arrianus Cordacē satyricum saltationis genus esse scripsit, in Indiāq; à Baccho ait institutum fuisse. Sicinnis satyris conuenire existimatur: vnde & Sicinnis Satyri dicunt. Nonnulli barbarum quempiam Sicinnon, alij Cretensem & inuenisse & nomen dedisse prodidere. Sunt qui Thersippum Sicinnin primū saltasse scribant, & deduci à verbo & hoc est, à quatiendo concutiendove. Alij Sicinnin magis quidem comicam scribunt, eamq; Phrygas primos saltasse in Sabazij Dionysij celebritate. Sic verò nuncupata ex Arriani sententiā, ab vna Cybelis nympharum, cui id no-

Sicinnis.

id nomen erat. Alij aliter. Fuit verò Emmeleia Tragediana, qua Bathyllum Alexandrinum excelluisse legimus. Fuerunt & qui Sicinnin Tragediarum fuisse prodiderunt. Alij Emmeleiam militarem: de quibus omnibus Iulius Pollux, & Dionysius Halicarnass. & Ammonius, & Suidas, & omnibus his copiosius Athenæus, vt alios mittam. Sed & Pylades Cilix histrio præclare hac de re apud Græcos scripsisse traditur. Saltandi verò artē, & illius inuentionem Arcadibus acceptam scriptores referunt. Non sum ignarus aliquos esse, qui ab ipso mundi exordio saltandi rationem excogitatam prodidere, exemplo defumpto ab ipsa cœli & syderum vertigine. Restat ille etiā nobis, ait Piso, scrupulus, quid coronæ, quid dea Pitho significet. Hæc vos, inquam, minimè latere arbitrabar. quæ etenim ex lauru corona fit, victoribus & heroicis conuenit Poetis, vt est apud Horatium & Papinnium, cum prius tantū ducibus Imperatoribusque daretur, quod scilicet fulmine non leitur. Quæ ex hiedera, quæ si Dioscoridi creditur, ideo poetica vocat, Lyricis Poetis, vt aliquibus placet, dicata. Sanè nõ ex omni hiedera poetica coronæ, sed ex ea nigra specie, cui flos sit croceus, folijs nõ adeo tamen pullis, quam & Nysiam & Bacchicam & Dionysiam vocatam legimus, ingentibus corymbis. Quæ ex myrto corona fuit, dabatur Eroticis poetis, hoc est, amatoris scribentibus. Quæ verò ex iis omnibus vel diuersis ex frondibus constat, quam ab antiquis pancarpium vocatā video, illis attribui posse videtur, qui in omni carminum genere gloriose & cum laude scripsissent: tametsi hæc variè confusèq; à poetis & scriptoribus referunt. Quod clam verò ac impudenter à nonnullis diripiunt, nõ noltra, vt præuidetis, hoc indiget interpretatione. Præter enim valde paucos, hac tempestate, meritas capiti coronas & Musarumserta imponere sibi videmus, quin (pro pudor) pro lauro & hiedera, vrticis blitōq; ac brassicis nostri nõ poetæ, sed linguaces nebulones coronantur, et verbosa petunt principū priuilegia: qui tamen coronandi mos, si non abusus, quo sibi magnā & dignitatis & honoris accessionē hi fieri arbitrant, qui vel à Ro. pontifice, vel à Cælare cæterisq; principibus & regibus seu ab his legatis & facultatē habentibus insigniuntur coronanturq; ipsorumq; honorant, vel certè onerant, diplomatis scriptisq; tabellis, nõ antiquus ille quidē fuit, nec multis ante seculis institutus. vnde mirū est, cur tãto pere à quàm plurimis vmbatilis hæc dignitas ambiat, expetaturq; cū poetā fieri non principū priuilegiis, nõ diplomatis, nõ etiam tabellionū publico testimonio, manifestè & aperte sciamus, sed eleganti potius eius facultatis cõpositione, quantū diligētī & accurata lectione, & studio honorum varū, tum & natura ipsa, tum maximè vtroq; assequimur. Hic ad me cõuersus Piso: Verum ne istud, inquit, quod ais Lili, q non, vt nunc moris est, poetæ apud veteres per priuilegia & diplomata instituerentur: Verissimum, inquam, id quod etiam patrum nostrorū ætate poeta quidam ridens tot suorum temporum laurigeros poetas nõ insulse, ita canens ostendit

4° Temporibus prisca cum secula docta fuere,
Qui gereret laurum vertice varus erat.
Nunc indocta rudes homines cum secula gignant,
Laurigeros vates angulus omnis habet.
Nil igitur mirum tot cingi tempora lauro,
Quod regum est munus, iudicis ante fuit.

Videtur non apud antiquos multos fuisse laurigeros. Nam etsi aliquæ extant inscriptiones in poetarum commendationē, vt Ci. Claudiani, & L. Pudentis aliorumq; vt in imaginibus eorum vobis ostendam, itēq; poetæ ipsi plerūq; sibi coronas inter canendum petant, vt cū Verg. ait, Atq; hanc sinē tempora cit cum Inter victrices hederā tibi serpere lauros. & cū Melpomenē Horat. Flaccus comam sibi Delphica lauru cingere flagitat, nõ hæc ipsa tamen coronandi antiquū arguunt fuisse institutū. Non enim multo ante Petrarchā, quod equidem cõpeterim, ad cõiudendam hominū arrogantiam Poetica facultate abutentū, vt alia

pleraque. ~~Caesares~~ Caesares id sibi usurpare, quod scilicet sibi homines addi-
ctos magis facerent, quem tamen coronandi morem, si ritè per censors et equos
& peritos nō ignaros iudices prestare, haud equidem damnatum. Vnde verò,
inquit Piso, mos potuit sumpsisse principum? vix enim temerè capisse credide-
rim. Tunc ego: Ne quicquā vobis quod ex me quaratis negè, qua hac in re con-
secrura duar, vobis exponā. Scribit in v. symposiacion Plutarch, verusissimum
fuisse institutum Poeticæ certamen, repetitq; ab Homeri Hesiodiq; vsq; tempo-
ribus, cum simul ambo hi Poetæ certarunt in funere Melyci Thestali: quā histo-
riam in Hesiodi imagine copiosius recitabo, quare vos scire oportet, à Græcis,
vt aliarū multarum rerū, sic quōq; literarum & carminū ludos ac certamina insti-
tuta fuisse, vt earum rerū studiosi exercerent, & simul populi oblectarentur. au-
diuistis enim poetarū sæpe certamina & victorias, electosq; ad id iudices, qui-
bus iudicandi munus mandabat, vt Ptolemæū apud antiquos fecisse videmus,
qui iudices in suis ludis statuit, quod pluribus describit Vitruius, vt etiā pla-
nius in multis recensendis poetis vobis palām faciam. Quin & ab ipsis Græcis,
Neronem Caesarem apud Latinos idem instituisse accepimus, & post eū Fl. Do-
mitianus, alijq; deinceps nonnulli. Cum itaq; paulatim literarum studia obsole-
scent, iamq; ferè essent desita, eius tum demū facultatis & disciplinæ (vt facile
credi potest) cupido quædam ambitiosa, & desiderium hominibus iniectum
est, vnde emanauit hæc coronandi consuetudo, si non potius abusus, vt etiam
creandi artium & disciplinarum magistros & doctores. Tamen vetustum fuisse
morem legimus capendorum insignium, quorum ita in Basilij monodia in
hunc prope modum Nazianzenus: Omnia, inquit, iam Basilius assecutus, quæ
& philosopho, & oratori, & sacerdoti opus erant: cum in his honoris ac profes-
sionis de more insignia posset accipere, facile despexit, & superuacua putauit, vt
qui non phaleras, sed veram ex his doctrinæ utilitatem susciperet, hæc ille. Sed
vnde coronarum vsus, à quibusue inceperit, quōque earum genera, & nomi-
na, quibusue personarū generibus, rebūq; conuenirent, multa Septimius Ter-
tullianus in libro de coronamilitis, & nonnulla Plinius in nat. hist. & Gellius.
Theophrastus quoque de coronis scripsit, item Callimachus & Mnestheus me-
dici: tum multò plura Cl. Saturninus, qui de his librum scripsit, in quo ita earum
differuit & origines et causas, species insuper & solennitates, vt, Septimij verbis
vtar, nulla floris gratia, nulla frondis læticia, nullus cespes aut palmes inuenia-
tur, qui non sit alicuius capiti consecratus. Scripsit & his diebus libellum vir do-
ctus & eruditus de coronis, ex quo cum libuerit plura legetis. Nunc hac de re
satis, ne quæ parum ad tabulam faciunt afferre videamur, atque idcirco ad deam
ipsam Pitho, de qua ex me modò quærebatis, me ipse conuertam. Ea quidem
persuadendi quædam dea est, vt interpretatur Fabius: ab aliis modò lepos, mo-
dò suada, interdum suadela nuncupatur. quæ ideo gratiarum liquorem ali-
quorum labiis infundere dicitur, quoniam efficacius animis hominum inhæ-
rent quæ per carmina traduntur: eadem quoque causa facilis memorix man-
dantur, quod tamen in numeros refert Aristoteles, quod iis mensurentur. Sed
enim cur sensus magis carminibus afficiantur, eam causam Cleanthem dicere
sollitum accepimus, quod sicut spiritus noster clariorem sonum reddit cum il-
lum tuba per longi canalis angustias tractum patenti ore nouissime effundit,
sic sensus nostros carminis arcta necessitas clariore efficit: negligentisq; vt il-
le ait, nos percutiunt, quæ soluta oratione dicuntur, quàm quæ astrictis certis pe-
dibus & numeris, quasi euihrato lacerto in nos torquentur. Atque ideo Vi-
truius egregius architecturæ scriptor agere fert, se haudquam posse car-
mine sua præcepta tradere: nam carminum, inquit, & pedum, & verborum ele-
gans dispositio, sensus prolestando legentium, eos ad summa perducit. Non si-
ne igitur gratia poetæ videntur posse placere, atque ob id flexanima ipsa Pitho
propinare fingitur suauem quendam gratiarum liquorem: ea inquam Pitho,
qua e

Coronandi
poetas mos
vide capere
rit.

Pitho dea.

quam in Periclis labris infudisse veteris Comœdiæ Poetæ fabulati sunt. Ennius
verò M. Cethegum, vt scribit Cicero, eius medullam nuncupauit. Cuius deæ si-
mulachrum Thebis in templo Veneris fuisse Pausanias perhibet, Praxitelis o-
pus. At quoniam paulò antè dicebam, carmina magis afficere quàm solutā ora-
tionem, nunc, si libet, expressius causas afferā, cur non modò homines, sed om-
nes etiam fera rationis expertes animantes, cantu & musica afficiantur. Et Pi-
so, Vt pro Pico etiam meo iure respondeam, certè, inquit, nobis erit gratissimū.
Tunc sic ego: Musica, inquam, siue in voce tantummodo est, vt Socrates credi-
dit, siue, vt Aristoxenus, in voce & corporis motu, siue in his & præterea in ani-
mi motu, vt putat Theophrastus, certè multum obtinet diuinitatis, & in animis
permouendis plurimum valet, nostraq; mentes ipsæ, quamvis Epicuro recla-
mante, diuinæ, suam naturā per cantus agnoscunt. Nam vt Platoniorum & Py-
thagoreorum est sententiā, omnes animæ coelestis illius Musicæ memoria, cuius
pridem in celo conscia fuerant, ea suauitate afficiuntur, adeò vt nec tam aspe-
rum vllum sit, atq; immane pectus, quod nō eius dulcedine mulceatur: seu id ea
causa fiat, quod anima ipsa harmonia sit, vt putauit Herophilus, & eū secuti ple-
riq; Alij diuinæ cuidam occultæ virtuti, quæ in animis nostris inesse credi, hoc
attribuunt: Poeticam enim aiunt donum esse quoddā dei, & diuinum quendam
coelestemq; furorem: verissimūq; præterea esse, in simile quod simile est facil-
limè agere vimq; habere. Hinc idcirco fieri, vt eam nobis partem mulceat, & tra-
hat Poetica: simulq; quod in nobis coeleste lumen inest, vis ea coelestis excitat
& commouet. Sed hæc nimis fortasse altè repetita, naturæ hoc potius argumentis,
& exemplorū vi ostendamus licet. Nullus est profecto mortalium, modò non
communi sensu & ratione sit priuatus, qui non vim maximam habere harmo-
nias suauitatem fateatur, cantumq; ipsum adeò sensus mulcere, vt plerunq; vel
bonos mores ipse, vel malos nobis insinuet, & labantes etiam sæpe homines et
perditos dirigat, in meliusq; reformet, ita & è contrario bonos probosq; emol-
liat atque corrumpat. Quo fit vt apud antiquos scriptores legamus, varia fuisse
cantuum & carminum genera, id quod planius alio vobis loco ostendam: alij
enim casti sunt & temperati, alij amatorij, alij etiam bellici, alij pacifici, alij mœ-
sti & lugubres, alij denique robur & audaciam, alij timorem & hebetudinem
quandam mentis audientibus afferunt: quin, vt tradit Censorinus, morbos ani-
mi quos appellant *πῆσθῆν*, musica lenire & sanare consueuit. Hinc Pythagoras, vt
scribit Enthymius, adolescentis immodicè amantis, mutatis tibiis modis, amo-
rem simul immutasse fertur, & alium gladio insipientem pari modo compescuis-
se. Hinc quoque inter pocula in conuiuio Alexandrum Macedonem ad arma
Timotheus concituit Orithio, vel Dorio, vt alij scribunt, carmine, eoque mu-
rato pacauit. Hinc & Asclepiades delirantes & mentes morbo turbatas sæpe
per symphoniam suæ naturæ reddidit. Idem & surdos tuba curauit. Damon &
Pythagoras ebrios respere docuere. Iumentas Thebanus ischiadicus & febrien-
tes pristina restituit valetudini. Nec minus Cretensis Thaletas citharæ suauitate
morbos ac pestilentiam fugauit. Empedocles furentem gladio iuuenē car-
mine repressit, & lymphaticum Xenocrates modulis liberauit, & Hebraum re-
gem David rex futurus. Hinc Terpander atq; Arion Lesbios atq; Iones è gra-
uissimis morbis eripuerunt. Quid igitur mirum si fani adeò carminibus afficia-
mur, alius alio plus minus, pro naturæ habitu seu studio? Nonne videmus &
nos in bello musicis modulis inflammari, nunc quidem tubis, & tympanis, ac
cymbalis, vt olim Cretenses lyra, Lacones tibiis, Amazonas calamis, Sibaritæ
tubicinibus, Lydi fistulis & tibiis? Sed & barbarorum pleriq; citharis ac tibiis
legationes & præconia sua faciunt, vt Getæ. Num idem etiam in funeribus &
sepulchris? qua de re plura in nostro de se pulchralibus. Sed si huiusmodi cun-
cta complectar longior sim. Nonne, vt ad coelestes transeam, & nouem ipsos
angelorum choros, nos & credimus, & perinde colimus, qui affidue ad maie-

Cui feræ, æ-
que atq; ho-
mines, musi-
ca afficiantur.

Musica mi-
ra vis.

statis eius folium concentus auribus mortalium inauditos edunt: Vt hic vobis
 mitam gentiliū philosophorum celestes quas vocant musas, & agentes cœ
 li sphaeras & globos, Sirenas, ab iunctisq; quas vocant à materia substantias, ce-
 teraq; id genus. Nonne & cantu nos sæpe mortales, Dei immortalis iram auer-
 timus? Hinc etiã tot hymni, tot cantica, tot supplicationes & preces, hinc De-
 liaca cithara apud Delphos, tibia in tot sacris: hinc sistra & tympana, crotala
 apud Maryandinos, & Aones calami inslantur in laudes celestium, pandura
 ab Aegyptiis habetur, à nostris verò organa, & nolæ, & quæ campanæ dicuntur,
 ac id genus cætera. Quid igitur mirum si humana natura in tantum carmine &
 musica delectatur? quod, vt clarius etiam liquidiusq; cognoscatis, id in primis
 ex paruis & vagientibus infantibus liquido intelligere potestis, qui carmini-
 bus canticiq; confopuntur, & quodammodo sine lege regi & duci videntur.
 Hinc tot nutricum, si non & vatum tot excogitata & cantata veniã, & inuenta
 crepundia, & tinnientes bullæ. Sed agè tu mi Pice, qui me hæc dicentē tam at-
 tentè audis, agè inquam cum quippiam tibi est memoriã mandādum, vel id ex
 antiquis, vel nostrorum temporum scriptoribus, an soluta oratione compositū,
 an carmine conditum facilius memoria complecteris? Quis nescit, illic puer
 respondit, longè facilius, ac etiam citius carmina memoriã imprimi? Cui ego:
 Et quanam, inquam, id ratione fieri arbitraris? nullã ne, an aliqua? an verò na-
 tura ipsa sic sensus disponente ac moderante? Num sentis ideo libentius etiam
 memoriã arripere, suauit̃que haurire, ac quasi thesauro quodam recondere,
 quæ carmine tibi proponuntur? Sic est Lili, Picus inquit, vt ais. Quid tu Pifo,
 inquam, an & ipse hoc fateris? Et qui, inquit Pifo, istuc negem? Sed cum ita sit,
 attendite inquam, alia naturæ viã incedam, eiusq; vobis exempla afferam. Num
 vos vidistis vnquam viatores de medio fatigatos die, itineris lassitudinem can-
 tu & carmine solantes? Num quoq; audistis operarios, ac artifices in laboribus
 suis sæpe canentes? Num, vt poeta canit,

Interea longum cantu solata laborem,

Arguto coniuux percurret pefine telas?

Sileo nunc vobis nautas, agricolas, messorum, quorum etiam propria sunt & pe-
 culiaria carmina, vt vobis aliã exponam. Natura igitur ipsa sponte sua solatia
 laboribus qualicumq; modulamine subministrat hominibus. Sed nunquid, ro-
 go, rationis expertes animantes minus ideo musica & cantu afficiuntur? Mini-
 me minus inquam: nam & videtis equos ipsos tuba ad brauij cursum incitari, &
 ad prælia inflammarī: oves fistulam & pastoritia carmina sequi, & eadem fistu-
 la ceruos capi, nonnullãq; feras cãtu in laqueos plagãque deduci. Ipse quidem
 Delphin musico cantu & delectatur & salit. Scribit Aelianus, luporum impe-
 tum repressum fuisse cum Pythocharis tibicen magna contentione ad tibiã in-
 citatos numeros cecinisset. Nonne idem autor Libycas equas tradit tibiã can-
 tu mulceri, adeo vt canentem sequantur? Nonne & apud Mysos cum equinum
 genus ineunt, pastores veluti hymenæum canentes præcinent, atq; ita demul-
 sã equæ concipiunt? quin & inde musicum nomen Hippothoron apud Græ-
 cos legimus. Nonne et Sybaritani equi ad tibiã sonitum saltare didicerunt?
 Elephantes verò Indici organica voce detinentur. Pisces quoq; in stagno Ale-
 xandriæ, vt Martianus ait, musico crepitu sistuntur. Cygni Hyperborei citha-
 ræ modulari adducuntur: ac monoceros, hoc est, vnicornis ipse, vt ait Euthy-
 mius, pulchritudine & carmine superatur. His igitur omnibus facile cogno-
 scitis carminum & harmoniæ quanta sit vis: nec adeo mirum si homines affi-
 ciat suapte proprietate, cum rationis expertia ita demulceat. Sed si attendatis,
 alio quoque modo videbitis, animū animiq; nostri partes, concentui & ra-
 tionī musicæ congruere, eiq; referri. Est enim symphonia, quam consonan-
 tiam nos vocamus, harmonia rerum quidem differentium per se, in vnãque
 conuenientium melodiam: idque in primis videre licet, cum symphoniã
 rationes

rationes interioribus animæ partibus congruunt, & aliud quidē in primo sit or-
 dine, & tantūmodo imperet, nūquam seruiat, hæc verò rationalis animæ pars:
 aliud autem, hoc est, irascibilis pars, medium locum habeat, & regatur à primo,
 ipsum verò posteriori imperet, at quod extremum teneat locum, pars sit con-
 cupiscibilis, quæ tantum pareat, nunquam imperet. Tunc siquidem animæ sym-
 phonia & consonantia inueniri poterit, rationalis dico partis ad irascibilem,
 vt etus chordæ quæ hypate dicitur ad mesen: hanc enim supremam & gravis-
 simam vocem appellant, quæ seruat symphoniã, quæ diatessaron appella-
 tur. Similiter & irascibilis ad concupiscibilem, vt mesæ chordæ ad eam, quæ vo-
 catur Nete: hanc autem altissimam, & acutissimam vocem nominant, quæ est
 diapente. eodem modo & irascibilis ad concupiscibilem, vt chordæ illius quam
 hypaten dixerunt ad Neten: hanc siquidem vocem, quæ de grauissima acu-
 tissimãque conficitur, diapason appellant. quod si par est, non loca aut nomi-
 na attendere, sed vim potius ipsam sequi, & rerum efficaciam ait Euthymius.
 Rationalis sanè pars potius Mese appellanda est, eò quod ad irascibilem qua-
 si ad chordam Neten (hæc enim acutissima animæ pars) eam rationem con-
 sonantiæ habeat, quæ est diapente: & ad concupiscibilem, vt ad hypaten (hæc
 enim laxior est & mollior) rationem eam seruant, quæ est diatessaron, in-
 tentionemque illius & huius remissionem coaptat atque concinnat, qua mixtio-
 ne optimam harmoniam perficit. Atque hæc quidem omnia vobis ex recon-
 ditis & exquiritis autoribus allata sint: quæ verò breuiter subiungam, vos ipsi
 in vobis percipietis. Ex cordis & arteriarum pulsibus, num quandam sentitis
 harmoniam? qui si dissonent, minusque proportioni respondeant, malarum
 signa sunt affectionum & morborum. quos vtique pulsus Herophilum mu-
 sicis quibusdam rhythmis excogitasse est iiteris proditum, & longè post eum
 se perfectè sensisse gloriatur Cl. Galenus. Nil igitur mirum, vt aliquando si-
 niam, si animi musicam sequuntur, & nos carminibus quàm prosa magis ora-
 tione afficiamur. Id quod cum fateri etiam cogentur oratores, & qui soluta
 oratione vsi sunt scriptores antiqui, vt facilius eorum oratio in audien-
 tium animos illaberetur, numerosam & ipsi orationem excogitauerit, seu
 Chalcedonenis ille Thralymachus, seu Gorgias Leontinus fuerit, vt putat
 Cicero, quæ numeris conclusa oratio proxime carminibus accederet. Quare
 cum tantæ & virtutis & gratiæ sit Poetica, eò magis mirum mihi videtur, quod
 & quædam atque cetera (vt sic dicam) Iuris periti, ne Cæsares dicam, qui nullo immu-
 nitatis genere poetas & mulicos donauere, cum tamen & Homeri aliquando
 & aliorum poetarum autoritate sententias suas comprobarent, imò & eorum
 nonnullos anxie Poeticam excoluisse videmus. Sed hucusq; hac de re, plura for-
 tassis aliã. nunc vtique puero consulendum fuit, cui difficultiora hæc potius fasti-
 dium ac satietatem, quàm voluptatem afferre possent: qua re, vt dixi, hucusque
 fatis. Et satis quoque ait Pifo. At ego ad puerū conuersus: Pice, inquam, si tibi hæc
 fortasse altius & longè repetita visa sunt, nunc molliori sermone pensabo: poe-
 tarum enim appellationes varias, & nomina referre proposui, quando & hoc à
 re proposita nō alienum fuerit. Et istud valde gratum nobis, vterq; ait. Tūc ego
 sic cœpi. Dicuntur in primis poetæ Græca voce, nec minus nota Latinis, à sin-
 gendis & fabulis, & versibus: cuius nominis tam patens & ampla est significa-
 tio, vt Deo etiã ipsi omnium creatori attribuatur. A Latinis verò, à vi mentis &
 furore vates vocantur, & quod iis scribere liceret, Scribæ interdum nuncupati
 sunt: à pangendis carminibus Epopei, quo vocabulo quidã versificatores, qui-
 dam Epici, hoc est, heroici carminis conditores potius intelligunt: epos enim
 heroicum carmen dicitur. Poetæ quoque interdum Sophistæ dicti sunt, vt Dio-
 genes norat & Pindari expositores: vnde in Archilochi fabula Cratinus Ho-
 merum Hesiodūque admirã sophistas appellat. Idem ex Aeschylī autoritate
 confirmat Athenæus. Atqui, ait tunc Pifo, sophistas potius oratores dici pu-

tabam, qui ostentationis aut quæstus causa philosophantur, quod scribit Cice-
ro, & Alcino, & ante hos Plato. Licet, inquam, antiqui scriptores non solum
excellentes rhetoras & illustres sophistas dixerunt, sed etiam philosophorum in-
terpretes cum quadam *dogmate*, ut ait Philostratus: nihilominus quoniam primi
poetæ philosophi & theologi fuerunt, sophistæ & ipsi dicti sunt. quin & dithy-
rambici, vel comici, vel etiam tragici vocati sunt Didascalii, quod videlicet fieri
totius vitæ magistrum videantur, ut Valer. Harpocration & alij obseruant, idque
Antiphonis autoritate probat, qui Pentaclea Poetam didascalum appellat, ait-
que Aristotelem philosophum id in didascalis manifestè ostendere. Sed & hu-
iusce rei crebra est prisca comœdiæ scriptoribus mentio. Idem quoque Aristo-
teles, & ab eo Sophronius philosophus, Philippum poetam quempiam Comœ-
diodidascalon vocant: unde & cycliodidascalus, ut mox dicam, qui & Dithy-
rambopœus vocatur. Inuenimus & tragicos poetas tragœdiodidascalos nuncu-
patos. Vocantur & *ῥαμμαλογοί* scenicarum fabularum poetas. Acedum quoque
Græci frequentissimè poetam nuncupant, & Melopœon & Odopœon, à can-
ticis scilicet & odis concinnandis appellant. Ite & Sitchædon, quo inter alios
Michaelius Græcus poeta vsus est, de cuius nominis origine ita legit. Menech-
mus scriptum reliquit *συχες* virgas significare, unde sitchædi & stichodi, qui &
rhapso di dicti sunt: unde nunc nos quoque vulgo stichū virgulam festucamve vo-
camus. alij tamen à versu *συχ* & *συχ*, unde etiā distichon et hexastichon, & alia
quæ sunt in frequentiu vsu scribentiu epigrammata. Rhapsodorum verò nomē ab
Homero deductū quidā opinantur. Cum enim illi antea Homericæ vocarentur
qui ab Homero essent, fidelique quadā successione eius versus custodirēt, postea
factū est, ut & eodem nomine nuncuparentur qui non eo essent genere procrea-
ti. Fioruerunt autē hi præcipuè LX. Olympiad. quo etiam tempore Cœnæthus
Chius, de quo alto loco vobis cōmodius ex Hippostrato sum dicturus. Diony-
sius Argiuus Rhapsodos & Arnodos eosdē existimat, ea causa, quod allatis in
mediū particulis poematum, & proposito certamine victori agnus dare præ-
mium. Sed de Rhapsodiis, qui & Rhabdodi dicunt, & Arnodis, quorū illi à vir-
ga, hi ab agno, quo donabantur premio (ut diximus) cū nos aliās, tū Pindari quo-
que expositores multa scripserunt. Sunt tamē qui Rhapsodos ideo vocatos au-
tument, quod sicut etiam hi canerent ex lauru virgam tenerent, quæ symbo-
lum quoddam esse dicitur poetarum sapientiæ & diuinitatis. Quæ alia hoc lo-
co dicuntur à nostris, ut leuia vobis missa facio. Rhabdouchum etiam appellaue-
re quidam Comœdiæ poetam, quanquam apud Græcos eo vocabulo multa si-
gnificantur. Dicuntur & Musopœi poetæ interdum: unde de Hipponactis poe-
ta illud epigrammatarij Theocriti legitur: *ἄμωπος ὅστις ἰππώναξ ἦν*, hoc est,
hoc musopœus in loco Hipponax iacet. Item illud quod supra Pindari domum
cum diriperētur Thebæ, ab Alexandro scriptum traditur, *ἄμωπος ἦν ὁ ποιεῖ τὸν
σῆμα μὴ ναίειται*, Pindari poetæ tectum ne vrite. Vocantur & poetæ Musopatagi,
vel Musopatacti, ut paulo antè memorauimus. Sunt & apud Pollucem libro
quarto aliqua poetarū nomina, sicuti Canor, Enthous, & inspiratus Musarum
numine, metrorum quoque fictor ac compositor, aliæque multa, quæ consulo præ-
tereō, ne vos fastiditis Græcorum tralatis vocibus diutius detineā. Verū post
poetarum vocabula rectè illud etiam vobis asseram, poetas videlicet cum suis
nominibus apud antiquos sacra facerent, proprias & peculiarias quasdam ha-
buissē victimas, id quod ex ipsis facile colligitur. Nam Lyricos iuuenecam im-
molasse perhibent, quod & Horatium innuere volunt, cum ita cecinit:

Pascitur in vestrum reditum votina iuuenca.

Vitulam verò bucolicos, idque illo Vergiliano astruunt:

Pierides vitulam lectori pascere vestro.

At de tauro Epici, de hircō Tragici, de agno Arnodi, ut plerique tradūt, rem sacrā
faciebant: tamen plures præmia hæc certantium poetarum & victorum fuisse
scribant.

scribant. Quæ cum dixissem, Nunc tempus, ait Piso, in viam redire: illi proposito
tabulæ ordine deerrasse videmur: à diuerticulo, quod a sunt, repetatur fabula.
Quinimò, ego inquam, vbi in hos sermones incidimus, & hora suppetit, ante-
quam imagines recenseamus, nonnulla quæ ad huiusce diuinæ facultatis defen-
sionem pertinent, vobis hoc loco asserere constitui, quæ aduersus illius vitupe-
ratores, cum acciderit, contorquere possitis. Et istud quidem, inquit Piso, liben-
ter audiemus. Quibus ego: Sed ut omnis, inquam, Poetices sylvæ illustret, non-
nihil prius de eius vetustate primaque illius origine repetere non ab re fuerit, etsi
in variis poetarum imaginibus, hoc ipsum mihi perstringendum erit. Igitur de
10 Poetices, seu ut sic loquar, metricæ orationis antiquitate illiusque primordio va-
riè à scriptoribus traditur. Nam ut hoc loco mittam quod Tatianus Syrus, vir
quidem doctissimus, sed parum in dei pietate stabilis, scribit in eo, quo ostendit
artes & disciplinas Græcos à barbaris inuentas accepisse, Poeticam quoque bar-
barorum inuentum esse: illud certè ego vobis affirmare non dubito, longè ante
solutam orationem Poeticā exitisse, excultamque fuisse. Eius rei evidentissimum
illud est argumentum, quod qui primi solutam orationem inuenerunt, Cadmus
scilicet Milesius, & Argiuus Acusilaus, non multò ante tempora floruerunt, qui-
bus in Græciam Xerxes descendisse fertur, ut est apud Iosephum & Eusebium.
Idem in Homero scribit Eustathius, qui Cadmum ait, Pherecyden, & Heca-
20 tæum, soluta orationis inuentores: ante quos omnes longè Orpheus, Musæus,
Homerus, alij claruerant. Idem affirmat in hunc propè modum Strabo contra
Eratosthenem differens. Poeticam enim ait ante alia omnia in medium proces-
sisse, ante etiam ipsam artem oratoriam, quam & à Poetica deriuatam ostendit,
in qua primos insignes fuisse ait Cadmum, Pherecyden, & Hecataem, atque ab
his cæteros: quinimò & canere, id est, *ῥαψ*, pro eloqui apud Græcos antiquos,
hac ratione dictum asseuerat. Subiungit & alia idem Strabo, ut rem magis com-
probet. Scribit & Isidorus, seu ut verba recitem: Prætrea, inquit, tam apud
Græcos, quam apud Latinos longè antiquiorem curam fuisse carminū quam
prosa: omnia enim prius versibus condebantur. Prosa autem studium serò vi-
30 guit. Primus apud Græcos Pherecydes Syrus soluta oratione scripsit. Apud
Romanos Appius Cæcus aduersus Pyrrhum solutam orationem primus exer-
cuit. Hęc ita Isidorus. Quæ cum ita sint, videtis Poeticæ ipsius antiquitatem ante
exordia colligamus. Apud gentes quoque, ut Firmianus libro quinto docet,
poetæ multò antè priores fuere, quam philosophia nomen: imò poetas ipsos ait
pro sapientibus habitos. Sed quanam quæso alia facultate & Orpheus & Am-
phion dicti sunt apud antiquos feras & saxa multisse traxisseque, nisi quod hi diui-
nis suis carminibus rudes & agrestes homines à fera agrestique vita ad huma-
num ciuilemque cultum pellexere, morisque ac leges constitutis ciuitatibus de-
40 derer: quare nihil vtilius meliusque esse videmus. Verum nunc quoque quæ de Poe-
ticæ initio à Græcis prodantur attendite. Sunt qui, ut ab hoc exordiar, eius ori-
ginem in Apollinem fabulose referant, cum serpentem pythona sagittis confe-
cisset, ut alibi vobis planius referam. quidam in oraculum eius ipsius Delphicū,
alij in Bacchum, qui ante Apollinem oracula reddiderit: nonnulli in Apollinis
filiam Phemenoen, quæ Delphis vaticinata sit: alij in Olena, qui hymnos & ora-
cula scripsit, de quibus plura aliās. alij Thracas Poeticæ inuentores fuisse volūt,
argumento ducto à locis eius regionis Musis consecratis, Pimpla, Olympo, Li-
bethra, quodque ex his locis originem duxerunt Orpheus, Musæus, Thamyris,
aliique poetarum primi: tum quod instrumentorum musicorum pleraque no-
50 mina barbara sunt, Sambyca, Nablia, Barbitos, Magadas, alia. Alij qui-
dem ante tempora Troiana Poeticam inuentam volunt, id quod clarissimè pa-
tebit ex iis quæ in imaginibus dicemus. Aristoteles aliique nonnulli Poeticam
rudi atque imperito & spontaneo quodam principio (sic enim interpretari li-
ceat,

De poetices
antiquitate
& primor-
dio.

eeat, quod apud ipsum est Aristotelem *ἐν τῷ ἀρχαῖου ποιητικῆς*) in initium sumplisse
 volunt. quod ipsum & Fabius Quintilianus affirmat. Poema, inquit, nemo du-
 bitavit imperio quoddam initio, fufum, & aurum mensura, et similiter decurren-
 tium spaciorem obseruatione esse generatum, mox in eo repertos esse pedes.
 Quin & Eustathius, quos supra commemoravi, Cadmum, Pherecyden, & Heca-
 tæum, scribit primos carmina & metra soluisse in solutam & pedestrem oratio-
 nem. Alij carminum exordium in Mosen Hebræorum ducem referunt, quod qui-
 busdam vero propius videtur. Sed quis non ipsam Poeticam potius dicat cum
 ipso mundi principio incæpisse, vel id velitis philosophorum placitis intelli-
 gere, vel eo quem asserit Christiana religio modo. Nam quo alio pacto cœlestes
 illæ immortalium animorum legiones & chori inter se modularibus cœcisunt,
 sempiternòsq; cœli orbis temperat quam hac ipsa (vt ita dixerim) cœlesti poe-
 tica & harmonia? Deus certe deus fuit, qui primum mortalibus diuinam hanc
 facultatem ab ipso mundi primordio, cum cæteris tot tantisq; bonis elargitus
 est. Hanc ideo tanti veteres & superiorum ætatum sapientes semper fecere, vt
 deorum laudes apud gentes & nationes omnes hoc potius sermonis genere,
 quam alio componerent. Et ne ex Græcis, Orphei, Homeri, Hesiodi, Callima-
 chi, reliquorum hymnos commemorem. quorum etiam nomina in tabula refe-
 remus, adeamus sacra Hebræorum volumina, quæ longè ante hos ædita fuere,
 videbimus Deo ipsi opt. max. nominatim ac peculiariter dicata, vt Mosis, Ma-
 riæ, Davidis & aliorum, qui vates & Græco vocabulo Prophetæ nuncupantur,
 numerosis versibus modulata fuisse. Ex quo illud facillè deducti potest, carmina
 ipsa primum in Deum, vel gentium deos, eorumq; laudes & ceremonias fuisse
 composita. Quin & ipsi Romani, apud quos tardius fertur Poetica fuisse rece-
 pta, vt vobis commodiore loco referam, idem fecisse vident: versus enim quo-
 dam ante Ennium & Andronicum in deorū sacris habuisse inuenimus, in quo-
 rum genere Salarij erāt, Saturnij, Mineruij, Iunonij, atq; huiuscemodij alij. quin
 & alio vix modo sine Poetica, sacra rectè & diuina mysteria exprimi possunt:
 vnde Magnus Dionysius diuinam ait theologiam poeticis plurimū figmentis
 vti solitam, ad diuinis cœlestesq; spiritus describendos: nō enim nisi diuina ser-
 monis facultate, diuina ipsa nomina & spiritus describitur queūt. Ex his omnibus
 patet diuinam hanc potius esse facultatem quam humanam, atq; ideo à paucis po-
 tius quam à multis ceteri potest: longè enim à vulgari genere orationis atq; à
 consuetudine communis sensus abhorret, quocirca minimè populari approba-
 tione gaudet, nec mediocres esse poetas dei, vt ait Horatius, concessere. Hic tū
 Piso verba excepit: Quomodo istuc, inquit, ais ô Lili, Poeticā scilicet à paucis
 potius quam à multis ceteri? secus ego existimabā. nam veluti orator multitu-
 dine probatur, & vulgi assensu, ita ego poetam. Cui ipse: Non sic, inquam: an il-
 lud non meministi, quod in Musis nostris retulimus? quod secessus & montes
 ideo Musis ascribuntur, quoniam à vulgo & multitudine maximè remoti sunt
 poeta, nec ventosa plebis, nisi vibici quidam & circumforanei nebulones, suf-
 fragia venantur: boni enim bonorum & intelligentium iudicio contenti sunt.
 Succurrat illud vobis, quod est in Bruto à M. Tullio scriptum. Nam cū Atticus
 existimaret oratorem doctorū & intelligentium tantū iudicio probari, id con-
 trarium pluribus ostendit: Poema enim, inquit, reconditum paucorum appro-
 batione, oratio popularis ad sensum vulgi debet moueri: idq; exēplo Antima-
 chi poetæ comprobatur, qui conuocatis auditoribus, cum legeret magnum illud
 suum volumen, vt puto Thebaidos, & eum legentem omnes præter Platonem
 reliquisserunt, legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi vnus est instar omnium.
 Et Antigenidas doctus tibi cen discipulo sanè frigenti ad populum, mihi, ait, ca-
 ne & Musis: inueniens multitudinis iudicium, & popularem assensionem bonos
 poetas negligere, nimirum quia (vt diximus) res est diuina Poetica, nec illo-
 ris (vt aiunt) manibus atrectari fas est, hoc est, à rudi populo & multitu-
 dine. quin,

ne. Quin, opinor, ideo antiquitus musica signa deorum statuis appendi solita,
 quasi quod dei ipsi Poetica & Musicis carminibus placarentur. Quocirca id vo-
 bis minus mirum videri debet, si vulgares quidam pessimè de se in primis, tum
 de omni humano genere meriti, diuinum hoc poetarum genus odio habere di-
 cuntur, vt fuit ille, qui, vt à maioribus narratur, offensus Vergilij gloria, statuum
 eius quæ à Mantuanis in summo honore habebatur, deici à militibus suis man-
 dauit, atq; in flumen abiici. Audiui & non multos ante hos annos à nescio quo
 ex inueteratum genere concionatore, Sulmone apud Pelignos idem face-
 re tentasse de P. Ouidij statua. Sed & hodie quidam (quorū nomini parco, quia
 10 mihi olim amicissimi fuere) hanc diuinam facultatem vatesq; ipsos impudenter
 incessunt, & vernaculo suo sapore, ne fœtore dicam, poetas obruere tentant:
 parum illud considerates, quod si propter vnus Homeri calumniam, cuius sta-
 tuam flagris verberare tentauerat, vt est apud Cl. Galenum, Zoilus dignus est
 habitus vt à rege sapientissimo supplicio afficeretur, quo tandem illi supplicio
 digni, qui poetas omnes, & Poeticam ipsam maledictis & calumniis lacerant.
 Certè, inquit Piso, quo cunq; atrocissimo. Sed perge ipse tu quæso, ab obre-
 ctatoribus & maledictis Poeticam vendica. Tunc ego: Postquam vos, inquam, vi-
 deo tam me libenter audientes, dicam quo scilicet modo refelli posse putæ
 diuine huic facultati à profanis obiectari solēt. Certè si vilo modo est criminan-
 da Poetica, vel propter pedum & syllabarum modulos, vel propter subiectam
 20 rem & materiam est criminanda. Sed propter numeros & syllabarū moras nul-
 latenus. Superest igitur, vt si damnanda sit, ob subiectam tantum materiam dan-
 netur. Atqui impia atq; obscœna tam soluta oratione & scribunt & leguntur,
 quam carmine: reliquum ergo est fateri non magis damnandam esse Poeticam,
 quam profam orationem & solutam, quatenus tam in hac ipsa, quam in illa, ob-
 scœna & impia & scribuntur & scripta sunt, quo fit vt rectè colligere possimus,
 damnandos tantummodo obscœnos impiòsq; et turpium rerum scriptores, cu-
 iuscunq; illi sint professionis ac facultatis, non ipsos autem poetas solum. Porro
 nisi cognitum comprehensumq; iam pridem animo haberemus, Poeticam fa-
 30 cultatem diuinam & naturæ opus esse, non tam stabilis eius opinio perman-
 set, nec tanta esset temporis diuturnitate cōfirmata, nec vnā cum tot hominum
 ætatibus tēporūq; curriculis inueterare, ac perseverare potuisset. Etenim vi-
 demus ceteras ferè doctrinas, præter Poeticam & admodum paucas, diuturni-
 tate extabuisset, vel penitus esse immutatas: hanc verò in linguas atq; hominū ser-
 mones cunctos transisse. Notissima enim atque verissima est illa sententia, opi-
 nionum commenta diem delere, naturæ iudicia confirmare. Itaq; non antiquo-
 rum modò, et recenti vernaculoq; sermone gentium ferè omnium & nationum
 etiam barbararum, non pauci insignem gloriam sibi ex Poetica facultate pepe-
 40 rere, sed & nostris his diebus, qui id cum laude præstant multi reperiuntur. Sed
 audite quæso etiam quæ ex Strabone Amasæo philosopho contra Eratosthene-
 nem disputante vobis breuiter afferam, quæ que ad huius facultatis commen-
 dationē valde pertinent. Cum enim Eratosthene forte scripsisset, Poetam non
 docendi, sed delectandi gratia omnia coniectari: contrarium, inquit Strabo, o-
 stendunt antiqui: nam primam quidem Poeticam quandam esse philosophiam
 perhibent, quæ nos ab infantia ad vitam inducat, & mores doceat, vitæq; a-
 ctiones & affectiones cum voluptate quadam. Nostrī verò, ait, solum poetā esse
 sapientem dicunt, & propterea Græcorum ciuitates à pueritia statim in Poeti-
 ca pueros erudiunt, non tenuis delectationis, sed castæ moderationis gratia.
 Tum paulò post, Musicos ait morum magistros esse & correctores, idq; tū Py-
 50 thagoricorum, tum Aristoxeni sententia confirmat, & Homerum ait vocasse
 Sophronistas, hoc est, moderatores. & cum hoc planius ostendisset, subintulit,
 poetam ad eruditionē & doctrinam quædam, quædam ad oblectationem pro-
 ferre, vt idem ferme quod poeta noster Horatius dicere videatur:

*Et prodesse volunt, & delectare poetæ,
Aut simul & iucunda, & idonea dicere vita.*

Mox cum ostendisset Strabo, poetam rerum prudentiā & bonarum artium cognitionem habere, concludit, bonum non esse posse poetam, quin prius vir bonus existat: cumq; hoc pluribus demonstrasset, tum illud etiam subintulit, ante alia omnia in medium processisse Poeticam, id quod & paulò ante vobis dicebam, ipsamq; Poeticam longè ante artem oratoriam existisse, quinimò & ab ea derivatam asseverat. atq; hæc quidem ex Strabone, qui & eo loci plura subiungit. Omittam verò quæ multa Plutarchus cum sparsim in suis opusculis, tum in libro de Musica, & in eo qui inscribitur, Quomodo à iunioribus audiendi sint poetæ, vbi inter reliqua Poeticam ostendit omnis fuisse disciplinæ initiū. Omittam & quæ ab Heraclide Pontico in eo afferuntur, quo Homerum à calumniis asserere nititur. Mittam & quæ cum ab aliis, tum præcipuè à clarissimis rhetoribus Hermogene & Aphthonio argumenta ducuntur in commendationē Poëtes, ne quod dici solet, factum faciam: alter enim Homerum & poësim ipsam supra id quod est, oratores omnes, & quos Græci vocant logographos, celebrat, vbi de civili agit oratione: alter verò prophanos, atq; impios illos etiam nominat, qui Poeticam poëtasq; audent incescere. Extat Max. Tyrii philosophi Platonici oratio pulcherrima, qua Poeticæ maiestatem adeò celebrat, vt eam philosophiæ præstare vetustate, eandē re esse, nomine diuersam licet, asseueret: quam cum vacabit legetis. Nec illud hoc loco dixerim, scitu tamen dignissimum, Iulium Cæsarem fortè aliquando in poetarum collegium ascitum, in illo ordine infra multos sedisse, cū extra eum locum super omnes longè primum esset, ostendens quanti facienda sit Poetica. Mittam & Senatum P. Q. Romanum Vergilio in theatro assurrexisse, sicut Cæsari. Nonne & illud fuit grande commendationis argumentum, cum Aug. Cæsar sapientiæ & doctrinæ singulare penè exemplū, frangi potius voluerit legum potestatem venerandā, quam Vergilianum carmen aboleri? Eius quæ extant legis carmina, Ergo ne supremis, &c. Nec vobis hī persua deant, qui conficta esse prodiderunt. Non in præsentia vobis referam Phalarin tyrannum immanissimum licet, templum tamē Stesichoro ædificandum curasse, diuinōsq; illi suasisse habendos esse honores, oblitum similitates & inimicitias cum eo viuente habitas. Mitto & quos Macedo Alexander vel Pindaro, vel Homero mortuis honores habuerit. Nec illud vobis in præsentia adducam, quod & ab aliis est ante me allatū, nostram qua viuimus animam à summis celebratūsq; philosophis concentum harmoniamq; existimari, quod omnia videlicet musica quadā ratione consistat: quod et corpori attribuit quodam loco Ambrosius: Et resoluta, inquit, compage & harmonia viscerum, iam silentem & veterem concentum spiritus viuificās animauerit. Quin & cœlum ipsum sempiterniq; stellarum orbes non alia ratione agitari prociunt. Sed longè plura in huius facultatis commendationem Petrarchia & Boccacius, qui & fabularum species, & Poeticæ originem & virtutes ac vtilitatē executi sunt, quantum ea scilicet ætas licet inculta, non rudis tamen omnino tulit. Hoc verò tēpore nonne Guil. Budæus ille Iureconsultorū peritissimus, Homerū et poetas à calumniis probè vendicauit, in eos inuectus qui eos vituperabant? Num alij cōplures, & in primis Iouianus Pontanus, qui eandē suis literarū monumentis vindicauit: vt iam nullus reliquus esse videat maledicis incescendis locis. Quis tantam ergo amplius facultatē, talēq; vituperare audebit? quis in eius contumeliā hircere? At qui, ait Pifo, poetas esse atunt malos quàm plurimos detestandōsq; & pessimis moribus. Quid nūc inquam, sed nūm ideo detestanda eiciendāve Poeticæ? Nō enim in factis iterim, & nunc permultos esse, et antea cū temporibus fuisse, qui foedissimis suis moribus diuinam hanc facultatē contaminauerint, foedauerint, inquinarint, quos nedum Platonis vrbe, quæ nūquam est gentium, sed toto etiam orbe pellendos censeo. Sed num, quia hi mali sunt vel fue-

vel fuerunt, ideo Poetica & poëta omnes criminandi atq; expellendi? Minime, vt puto. Nunquid sacerdotium & sacerdotes ipsi execrandi, quod inter eos aliqui mali sunt? Nam nec ideo picturam & pictores execramur & detestamur, quod pictorum nonnulli pictura abusi sunt, atq; foedarunt, quod Dei immortalis & diuorum diuorumq; effigies ex dilectorum puerorum puellarūque aspectibus effinxerunt. Nec ea ratione quoque studia sapientiæ contemnenda sunt, quod inter philosophos Aristippus, Protagoras, Epicurus, aliaq; non pauci philosophia abusi sunt. At si qui præterea sunt, qui Poeticam vituperent, hi se barbaris immaniōres atq; ab humanitate profus alienos ostendunt, quippe cum neq;

10 Germani ipsi, vt Tacitus scribit, carminibus abstinerint, neq; Britanni, vt eorū historiæ facile declarant: quin & hac tempestate non pauci apud vtrosque in omni bonarum literarum genere bene audiunt. Neque Persæ Poeticam sprevere, apud quos Magi patria carmina (vt ait Curtius) canunt, & Strabo oden eorum commemorat, in qua CCC. & LX. palmæ vtilitates cōnumerantur. Neq; Iudæi, apud quos omne genus carminis inuenitur, neque Hyperborei, neque Scythæ, neque Medi, neque Indi, neque Phryges, neque Aegyptij, neque mulieres Amazones: sed neque Galli, apud quos maximè laudati, & summo in precio habiti hi, qui Bardī dicebantur, qui, vt Diodorus & Strabo testantur, tum Gallorum laudes, tum vituperationes musicis quibusdam instrumentis: & versibus canebant, adeoq; existimati, vt non modò Galli ipsi, sed & hostes eorum præsentia & cantu arma deponerent: atque idcirco Bardum, vt Pompeius tradit, Gallorum lingua cantorem significat, quod virorum fortium laudes Bardī canerent. quare inep̄te puto Græci quidam Bardoi scribunt *ὡς ὁδὸν τῶν γαλακτοῦς*, cum *ὡς ὁδὸν* vel *ὡς ὁδὸν* legendum sit, hoc est, cantores. Scribit tamen Berofus, apud Celtas antiquiss. regem fuisse, qui inuentione carminis & musicæ apud illos fuerit inclitus. Sedenim Bardorum meminit & Ammianus Marcellinus, cuius ex lib. hist. xv. libentius vobis verba recito, quod in peruulgatis exemplarib. mendosissimè leguntur. Post hoc, inquit de Gallis loquens, hominib. paulatim excultis ingruere studia laudabilium doctrinarū, inchoata per Bardos, Batties & Druidas: & Bardoi quidem fortia illustrium virorum facta heroicis compositis versibus cum dulcibus lyre modulis cantitarunt: Batties verò scrutates secreta & sublimia naturæ pandere conabantur. Inter hos Druidæ ingenijs celsiores. & quidem ille hæc tenus. Eadem fermè & Strabo. Sed & Bardos Lucanus Anneus in catalogo his versibus commemorat:

*Vos quoque qui fortes animas belloq; peremptas
Laudibus in longum vates demittitis euum,
Plurima securi iudistis carmina Bardii.*

De ipsdem meminit & Athenæus, & Possidonius Apameus. Quisnā igitur demū amplius Poeticā incuset? quis tam efferus clamnet? quis tam excors & à ratione auis explodat? cum hæc Dei sit inuentum, cum hac eius iras auertimus, nobisq; propitiū reddimus, cū hæc religionem pietatēq; nos prima docuerit, feros hominum mores animōsq; ad ciuilem cultum pellexerit, cum vrbium seditiones pacentur, cum in bellis victoriam sapius ipsa pepererit, cum ad immortalitatē & sempiternam gloriam virtutes extollat, vitia deprimat, cum hac feras ad nostrā obsequia & salutem traducimus, cum ventos & turbines sistimus, cum morbos & fata remoramur, & vincamus. Audite nunc quæso, quæ Actium olim meminī, cum Neapoli essem, de Poetica cum Pontano & alijs perorare. Quibus, inquit, verbis aut quonā ore gestūq; assurgemus Poeticæ? quæ princeps & de Deo differuit, & eius laudes cecinit, instituitq; sacra, vnde primū poëta & theologi & sacerdotes vocati, verbisque cōceptis suis eum placauit & cantibus, docuitque habere rerum humanarum curam, benignēq; cum probis agere, excandescenter cum improbis. Hæc prima excitauit ad virtutē homines, dum animā immortalitatem profitetur. Hæc è terris piorum animos in cœlum deuexit, impiorum de-

trusit in tartara. hæc bonis tandem præmia retribuit, malos pœnis, postremis-
 que insecuta cruciatibus. Salue igitur doctrinarum omnium mater fecundissi-
 ma, salue iterum. Tu enim mortalitati occurris inuentorum ac scriptorum tuo-
 rum perpetuitate. Tu es syluis homines eruisi, atque es speluncis. Per te nosci-
 mus, per te præterita ante oculos cernimus, per te Deum sapimus, religionem-
 que retinemus ac plebetam, deoque ipsi accepti supernam etiam in sedem ab eo
 euocamus, araque cum ipso meremur & templa. atque hæc hactenus quidem ille.
 Hæc cum dixisset, paululum ipse conticuit. Tum non multo post sic ad me
 conuersus Piso ait: Omnia quidem quæ abs te nobis dicta in Poeticæ facultatis
 commendationem, mirum dictu est quam nos delectarunt. Vnum tamen
 illud abs te nobis in præsentia cupimus absolui, ad quod istiusce rei accusato-
 res tanquam ad arcem quandam & præsidium munitissimum, cum vrgentur,
 confugere solent: Platonem scilicet videri à sua illa republica suisque legibus
 poetas elecisse atque eliminasse, hique eius philosophi, qui diuinum nomen
 meruit, autoritate in Poeticam & poetas insurgunt: Cui ego aliquantulum
 commotus ita respondi: Vique adeo Piso apud me semper Platonis valet au-
 toritas, vt ab eius sententiâ in ijs quæ ad doctrinam sunt recedere nefas & pia-
 culum duxerim. Verum eius scripta à nonnullis interdum in medium afferri
 video, qui vel ea parum perceperunt, vel in eorum non sunt diutius lectione
 versati, eaque minus diligenter & curiose perpenderunt, vel ab alijs plerumque
 accepta retulerunt. Nam si modò quæ alibi de poetis ipse scripserat, legissent,
 vel memoriæ mandassent, seu qualem ille tum rempublicam constitueret scire vo-
 luissent, aut si maiore vel studio vel diligentis examine prius omnia eius scripta
 expendissent, non modò pro se Platonem, sed contra se acerrime stare liquidò
 cognouissent: præter id quod sua ipsius studia nullus inquam vituperare con-
 suevit, sibi que contradicere (fuit enim & Plato ipse poeta, poemataque omne
 genus & carmina scripsit, vt alio vobis loco clarius ostendam.) Verum ne quis
 id (vt mihi aliquando) vobis forte obijciat, Platonem admodum iuuenem ea
 carmina scripsisse, quæ matura mox atate igne aboleuerit, dicens, Hic ò Vul-
 cane tua ope Plato indiget: illud contra vos afferte, eam ipsum facultatem tan-
 ti omni suæ vitæ tempore fecisse, vt moriens sub puluino poetæ Sophronis poe-
 mata continuerit: quod certè non fecisset, nisi vaide Poeticam probasset. Pri-
 uatim quoque ac peculiariter facultatem ipsam celebrat cum in Phædro & Ly-
 side aliisque sparsim dialogis, tum in Ione præcipue, in quo Poeticam deorum
 immortalium munere datam hominibus contendit: alibi quoque parentem &
 ducem totius philosophiæ esse ait. Verum etiam & in illa sua republica quam
 suo sibi arbitrato ipse, & legentibus non imperantibus scripsisse videri potest,
 libro secundo, poetas vocat deorum filios: & alibi in deos quoque suos laudes
 & hymnos carmine conscriptos, & item in optimos viros laudes cani decer-
 nit. Vnde quamuis mendacia, & de deis mentientes, ab ea tanquam profa-
 nos expellit, bonos tamen & pios in eam libenter & admittit & suscipit, ne-
 dum eijcit. Septimo etiam de legibus volumine, non modò non expellit poe-
 tas, sed eis etiam lege promulgata præcipit, deis ipsis preces laudesque
 componere, quæ censorum iudicio reticentur, quod & ipsum ex eodem scri-
 bit Eusebius. Alio tamen modo Max. Tyrius, quare Homerum eijciat Pla-
 to, interpretatus est: suam enim, ait ille, rempublicam & ciuitatem constituisse,
 quæ ratione potius videri possit absoluta, quam vt alicui vsui mortalibus
 futura sit: Homerum verò ita egisse, vt simul prodesse & delectare posset. Lon-
 ga est hæc de Maximi narratio, Iustinus quoque philosophus & martyr alio
 modo defendit: Ignarus, inquit, Plato, in quibus Homero succenset ipsemet
 redarguendus offendit. & cætera multa quæ hæc de re profert vir & sanctissi-
 mus, & doctissimus. Franc. tamen Petrarcha in libris inuectiuarum, putauit à
 Platone scenicos tantum poetas eijci, non reliquos: quam rectè, ille viderit,
 eius

eius enim tempestate parum Platonis opera in luce fuisse facile crediderim.
 Sed vos audiat rogo, quæ super hoc ipsi Platonis interpretes dicant: Non
 omnes, aiunt, Plato poetas è republica exterminat, sed illos qui vel turpia de
 deis confingunt, vel perturbatos animos acriter imitantur & referunt. neque
 poetas, aiunt, vndequaque expellit, sed ex vrbe, id est, ex turba, & iuuenem
 & ignorantium multitudinem, qui in perturbationes admodum sunt procliuus,
 nec arcanos poetarum sensus penetrant: id etenim proprium esse poetarum
 munus affirmant, vt affectus moueant & impellant. Possem & vobis alia re-
 ferre, quæ ab alijs obseruata, sed pro tempore hæc satis sunt. Non eo-
 rum, inquit Piso, vt video, tutum est confugium, qui vt Poeticam incensent, ad
 Platonis sententiâ se recipere solent. Vides tu inquam, quantum illis præ-
 sidij Academia afferat: nam & qui in ea Platonem secuti sunt, Poeticam sum-
 mis laudibus celebrarunt. Sed & illud nihil calumniatoribus suffragatur, quod
 cum adhuc, aiunt, rudis & agrestis esset Romanus populus, aliquando poetas
 graffatoris nomine appellari, atque eo nomine Poeticam vituperant. Cur hi
 non potius illud obseruarunt, Numam Pompilium illum religiosissimum Ro-
 manorum regem, versibus à se de deis deorumque cultu compositis, ijsque in sa-
 cris publicis ac ludis ritè decantatis, ferocissimam gentem, cum id assidue egis-
 set, ad mœurs humaniores deorumque cultum transtulisset? Cur non potius alia Ro-
 manorum carmina? de quibus agemus cum ad Latinorum poetarum imagines
 sermo noster peruenerit. Tardius quidem scenica & theatralis musa urbem est
 ingressa. Secundo enim bello Punico, pennato, vt ille cecinit, gressu acceden-
 tem, in gentem suam bellicosam Roma admisit. Nec id quicquam apud vos
 momenti habeat, quod à rabulis quibusdam potius quam lureconsultis astrui
 solet, nullam de poetis vsquam in legibus mentionem haberi, nec ipso etiam ca-
 pite de professoribus. Nam cum vbique commendatione dignissimos poetas
 leges ostendant, in primisque Homerum, à quo & persæpe autoritatem petunt,
 non opus fuit de re cuius nulla esset contouersia mentionem facere, cum ea ip-
 sa facultas supra cæteras sit disciplinas, ipsamque supra philosophiam, vt quæ
 munere potius dei humano generi tributa sit, quam quod doctrina aliqua dis-
 scatur: neque enim in scholis, vt cæteri professores, poetæ fiunt, sed nascuntur.
 Et si qui perseuerent maledicendo legulei, non ijs alios opponam quam Iuris-
 consultos Modestinum, qui apud antiquos versus scripsit: & hoc tempore Bu-
 dæum, Alciatumque, acres bonarum omnium causarum, cultarumque legum illustra-
 tores, antiquorum verò Iurisconsultorum imitatores & æmuli, quibus cum rem
 agerent nebulones isti. Quare iam quæso facessant huiusce facultatis vituperatores,
 nec ea ratione quod ab aliquibus aliquando poetæ dånati sunt, vel quod inter illos
 scelerosi quidam & impudentes inuenti sunt, cum longè plures in reliquo homi-
 num genere flagitiosi ac facinorosi, nefarii etiam, siue mihi philosophos, siue
 iurisperitos, siue sacrorum & templorum aeditimos afferatis, reperti sunt. Multa
 tu quidem, ait Piso, breuiter & tuo more succinctè retulisti, nunquid quod no-
 bis amplius dicas restat? Nonnulla, inquam, & illud in primis quod adhuc est
 à poetis etiam obseruatum, Non omnes scilicet qui versus pangunt poetas esse:
 neque enim, ait Horatius, concludere versus dixeris esse satis, nec rursus om-
 nes qui versus non scripsere vel scribere voluere, indignos esse poetæ nomine,
 quandoquidem Aristotelis est sententiâ, poetam ex fabulis potius esse, quam ex
 carminibus. Tum vetus illa quoque Platonis sententiâ est, eos etiam poetico
 agi furore, qui poetarum carmina interpretantur, atque ideo quoque vates dici
 queunt: nam & Panætius philosophus Aristarchum ea ratione vocari, hoc est, vatem
 appellabat: quod etiam scribit Athenæus. Sed & poemata soluta oratione &
 scripta esse, & nunc ab aliquibus scribi audiuimus, nec alius mihi videtur aureus
 vterque alius, quam poësis quædam oratione soluta. Nec etiam defunt inter

eruditos, qui alterum quendam Aristophanem esse Lucianum existimant, sed soluta oratione. Illud quoque quod Græci scriptores tradunt, Sositheum poetam, & Terpandrum Rhodium soluta oratione poemata scripsisse (sic enim *καταλογάδιον* interpretatur) hoc manifestè ostendit. Aesopum quoque fabularum scriptorem, apud Philostratum Apollonius & Menippus poetam suse censent. Sed & M. Tullius & Ruffinus cum de oratorum pedibus & numeris differunt, in hunc propè modum loquuntur: Rhythmus numerus vocatur inter Græcos & Latinos, itaque video visum esse nonnullis. Platonis & Democriti locutionem etsi absit à versu, tamen quod incitatius feratur, & clarissimis verborum luminibus utatur, potius poema putandum, quam comicorum poetarum, apud quos, nisi quod versiculi sunt, nihil est aliud quotidianum dissimile sermonis. Sed & Vergilium Maronem soluta oratione suam Aeneida scripsisse sunt qui tradunt. Hæc ego cum dixissem, statim excepit Piso: Postquam, inquit, intelleximus, non omnibus qui versus faciunt poetæ nomen convenire, rem nobis profectò gratam peritucundamque feceris, si quos tu poetæ nomine dignos censeas, quod eorum officium, quem licentiæ modum, nos docueris. Ad arduas, inquam, & res perdifficiles dicendas me vocatis: sed cum tor ante me, & in primis Strabo, Lactantius & Horatius hoc idem dixerint, si paucis illorum sententiam inter tot, qui se poetas hoc ipso tempore arbitrantur, dixerò, nullis puto iniuria fiet. Illum vos igitur poetam & poetæ nomine dignum existimatote, cui egregium insit ingenium, & mens divina, atque ore magna sonet. Hinc rectè quidam, ut modò dicebam, dubitaure, an Comœdia poema esset, quòd nihil dissimile à quotidiano sermone habeat: nam nec satis est, ut ait Horatius; puris versus perscribere verbis. Quamobrem non malè fortasse is dixerit, qui poetam ita definiat, hominem esse, qui spiritu afflatus magna egregiè appositèque cum admiratione loquatur. à qua sententia nec Pontanum abhorre ab Actio audiui. cui definitioni si par carmen addatur, omnia planè comprehensa videbuntur. Placet verò tanquam auctarium addere, quod Lactantius Firmianus de poetæ officio scribit: Poetæ, inquit ille, officium in eo est, ut ea quidem quæ verè gesta fuerint, in alias species obliquis figuratationibus cum decore alio conuersa traducat, & obliquo velaminis figmento obscuret, sic ut veritas inuoluta obregi videatur: totum enim quod referat fingere ineptum est, & mendacis potius & nebulonis, quam poetæ. Sed vide Piso, quàm nos huiusce facultatis suauitas atque dulcedo longius à tabulis traxerit, dum aliam rem ex alia conferimus. Nos verò te libenter, inquit Piso, ad istarum rerum digressionem conuersum audiui: & nisi molestum sit petimus, ut antequam poetarum imagines nobis recenseas, eam rem nobis edisseras, quæ nec à proposito aliena fuerit, ut scilicet poetarum poematumque species nobis enumeres. Qui possum, inquam, vobis tam pudenter ac modestè, magna licet ac perdifficilia petentibus, non gratificari præcipuè cum nec à tabularum materia res seuincta esse videatur. Et simul ita sum exorsus: Qui Diomedem secuti sunt, quòd is sex carminum qualitates esse statuit, sex poetarum species esse voverunt, heroicos, tragicos, comicos, melicos, satyricos, & choriambicos. At qui Casium Bassum, in octo species distinxerunt: in epicis siue dactylicis primo, dein in epigrammaticis, tertio in iambicos, quarto in Lyricos, quinto in tragicos, sexto in satyricos, septimo in comicos, octauo demum in mimos. Sed mea quidem sententia longè melius Isaacius Zezes Lycophronis interpres, qui vndecim poetarum species esse voluit: & primo quidem loco heroicos, inter quos primores ille quinque Græcos posuit, Homerum, Hesiodum, Panyasin, Antimachum, & Pisandrum: cuius nos quoque exemplo Latinos quinque numerabimus, Vergilium Maronem, Statium,

tium, Lucanum, Syllium, & Val. Flaccum. Secundo deinde loco lyricos ponit, in quibus decem, Stesichorum, Bacchyliden, Ibycum, Anacreonta, Pindarum, Simonidem, Alcmana, Alcaem, Sappho, & Ecyrrinam, nisi fortè græco codice perperam pro Corinna Ecyrrina legatur. quibus quos Latinos conferam non habeo, præter Horatium Flaccum, & fortasse Bassum, & paucos alios: & nostro tempore fortasse Io. Aurelium Arimeneum & Phil. Beroaldum iuniorem Bononiæ. Tertio loco dithyrambicos statuit, qui sacra Baccho carmina canebant, à quo poetæ ipsi nomen habere creditur: quippe Bacchus Dithyrambus ideo dictus, quod bis sit natus, & duabus, ut aiunt, ianuis egressus: vel quod in antro sit nutritus *διθυρίτη*, hoc est, quod duo haberet ostia. Sunt qui tradant, quod ebrij ac vinolenti minime secreta conferuent, atque ex pectoris penetralibus credita sibi arcana proferre soliti sint. Vinum enim, ut ait Pharnutus, *διθύρονος σίμα* facit: atque ideo quod huiusmodi poetæ Baccho afflati furerent, in proverbum versiculum ille cessit, *διθυραμικοποιών νοῦν ἔχεις ἐλάτθονα*, hoc est, mētis minus Dithyrambopœis possides, ut apud Aristophanem notant grammatici. Alij dithyrambum dictū quasi lityrambum existimant, quòd cum Iupiter Bacchum femori suo assuisset, ille exiturus clamaret, *λῦθι ῥ' ἄμμοα, λῦθι ῥ' ἄμμοα*, hoc est, solue futuram, solue futuram. Sunt præterea dithyrambici vocati Amphianectes, quod hi poetæ dithyrambos ita exordirentur, *ἀμφι μοιῶνα*. In hoc genere Philoxenum Cytherium insignem commemorat Isaacius. Tripus verò præmium dari ijs poetis solitus fuit qui concinnè dithyrambicum cecinissent. Primus verò Pericleus Lesbij dictionem dithyrambicum conuenisse proditur. Sed & Melanippides Melesius plures dithyramborum libros scriptos reliquit, ut alios mittam, de quibus ægimus sequentium dierum sermonibus. Legimus & dithyrambicos etiam interdū vocatos Cycloidascalos, ut paulò mox ostēdam. Vsi quidem hi poetæ fuerunt tumidis verbis & compositis multiplicibus, si modò rectè hac voce effingimus, quod Græci dicunt *πολυπλόκοις*, quocirca dithyrambicum dictionem iisdē pro obscura ac tumida minuscule intellecta dicere cōsuevere. Vnde poeta noster Horat.

semper audaces noua dithyrambos

verba deuoluit.

quod nō tātum de Pindaro est intelligendum, quàm de dithyramborum natura. *διθυραμικοποιῶν* quosq; Philostratus, pro eo quod est graditer dicere, & tumide ac vehementer, nec semel in in Sophistis posuit. Porro Isaacius in quarto loco Iambographos reponit, quos in tragicos, satyricos, comicosq; distinguit. In quinto Elegos commemorat, & hos præcipuè, Callimachum, Mnimerum, & Philetam: nos Tibullum, Propertium, Ouidium. Sexto ordine epigramatographos nominat, & in his Simonidem antiquum, Palladan, & Agathian: nos Catullum & Martialem, & nostro tempore Marullum, & qui nisi ex scriptis cognosci vult C. Septimo verò loco collocat anathematicos qui in templis & deorū delubris anathemata, hoc est, donaria munerumq; inscriptiones, & huiusmodi cætera apponebant, affigebantque, in quibus Homerum collocat, qui eius generis versus in phialam quæ à filijs Medæ Delphis in templo Apollinis dicata fuit condidisse fertur. Sunt inter græca epigrammata huius generis plura, & apud Athenæum & Pausaniam. Octauum locū hymnographis attribuit, qui in deos hymnos cecinerunt. In horum verò numero antiquiorem illum Orpheum, Homerum, Hesiodum, & Asclepiadem reponit, nos autem Liuium Andronicum, & qui nostra ætate Deo opt. max. diuisiue multis, inter quos Io. Fr. Picus, tuus Pice pater, item Bemus & Vida, alij. Nonus poetarum locus datur Asmatographis, qui laudes & carmina, tuba, cithara, barbitōve, seu musico alio instrumento cantare soliti essent: atque inter hos præcipuos Automedem, Demodocum, & Laren Coreyros, & Phemium Ithacensem, idem Zezes reponit. Decimo loco epithalamio-graphos memorat, qui nuptialia carmina & connubiorum celebritates descripserunt, qualis fuit Agamestorus Pharsalius, quem alij Agametora

Poeta quis.

Poetarum & poematum quot species.

nuncupant: item Hesiodus, qui Pelei & Thetidis nuptias celebravit, eius poematis tale fuit principium:

O quater Accide felix, o terq; beate
In Megaris sacrum licuit cui scandere lectum.

Scriptum item apud Græcos Stelichorus Helenæ primus epithalamium, ut Theocriti scribunt interpretes, quem Stelichorum secutus & imitatus est Theocritus. Apud nos verò in hoc genere carminis laudatur in primis Catullus, Statius & Claudianus, & nostro tempore Altilius & Coelius nosfer. Ea verò est epithalamiorum lex, ut eorum quædam vesperi canantur cum sponsi cubitum eunt, unde & græcè κατὰ κρομμυκῆν vocantur, eaque ad mediam ferè noctem concini confuevere: quædam verò in diluculo, cum ferè tempus est surgendi, unde & ἑσπῆρα dicta, vel ἡμερῆρα. Canebantur quidem apud antiquos epithalamia à virginibus & pueris pro thalami foribus, ne videlicet vox & clamor violatæ à viro virginis exaudiretur. Ultimo loco monodos poetas Zezes statuit, qui vniformi & simplici materia versus edidit, vel qui sub vna tantum persona rem suam explicant, ut, inquit, in Alexandria fecit Lycophron. Monodia tamen pro lugubri & flebili cantu interdum sumitur, vel cum vnus è scena tantum canticum profert, non chorus omnīs. Atque hæc quidem hæctenus Isaci distributio: quanquam in ea recensenda nonnulla de industria vel addidit vel prætermisit. Tua ista ex Isacio distributio, seu poetarum diuisio certè nobis, inquit Piso, valde placuit. Num verò illa tibi placet, quæ est ab Alexandro cum patrefacta apud Dionem, vbi de regno disputatur? Non omnīs, inquit, pater regi conuenit poetis, sicuti nec omnīs amictus: nam poemata alia, inquit, ad amores pertinent, alia ad conuiuia, & comestationes, alia ad pugilum vel equorum laudes & victorias, alia ad nãnias & defunctorum lachrymas. Nonnulla sunt risus & ioci gratia celebrata, alia his etiam sunt magis communia, ut quæ cuiusque ordinis homines admoneant, sicuti ea sunt quæ à Phocylide & Theognide descripta sunt. At verò Homericæ sola generosa est & magnifica, atque ob id maximè regibus conuenit. Pulchra ista, inquam, ô Piso, & Alexandro digna sententia, verum est ad versus potius materiam, & rem subiectam, quam ut ad poetarum ipsos, & poematum nomina congruat. Sic est, inquit Piso, ut ais: & ad me conuersus, non ab re certè feceris, idq; nobis gratissimum, si (quando diei hora suppetit) poematum quoque nomenclaturas, & si non omnes, eorum saltem quæ tibi genera succurrerint adieceris. Sic faciam, inquam, ut potero, vobisque libenter morem geram, eorum præcipue quæ in mentem venerint, (sunt enim ferè innumerabilia.) Est igitur in primis Epos, quod & heroicum carmen dicimus, & Deliacum, quod eo in Delo, ut putatur, oracula darentur. quamquam & genus hymni hoc nomine apud Pindarum inuenimus. Est elegum, cuius est incerta videtur esse origo, teste Flacco, qui tamen eius inuatores tradantur, in Callini imagine referemus: quidam enim Callinum ipsum, alij Theoclen, alij Midam prodidere. Carmen est certè miserabile, unde & illi nomen: ἰλιεῖν quippe est misereri, alij ab hac particula, αἰεῖν. Didymus verò ἀπὸ τῆς ἰ, quod qui ad tibias concinunt lugere videantur, vel quod ad ipsa defunctorum nãniæ concinantur. Eadem & Suidas. Alij ab ἰλνέειν, quod insanire significat, quod commotæ mentis Theocles esset, cum primum hoc carmen edidit: unde & ex hoc ἰπρὸς λυγρὸν à Græcis celebratū. Sunt & iambi, & iambica siue iambica: quæ ita differre existimantur, quod illa ex iambis continuis, & maledictis armantur: iambica verò siue iambica metro magis, quæ ratione sunt iambo similia. licet plerumq; cõfundantur. Porro iambicorum carminū multa sunt species, monometrum, quod duob. simplicib. pedib. cõstat, dimetrum quod quatuor, trimetrum quod sex, qui & versus senarius dicitur & senariolus: tetrametrum quod octo pedibus, qui & quadratus & octonarius appellatur. Sed & inter iambica trimetra frequentius, quod & ipsum duplex est, rectum perfectumve dictum, nempe

Epithalamio
vni lex.

Poemati no
nomenclature.

τῆ λῆ σ,

τῆ λῆ σ, quum eius scilicet penultima breuis est, hoc est, iambus vel pyrrhichius: & claudus, qui καλῶς, vel χῶλως, vel χῶλῆτα μῶλως cum penultima longa est, hoc est, extremus pes sp̄o deus vel trochæus est. Vtrunq; lepide poeta Naso describit:

Liber in aduersos hostes stringatur iambus,
seu celer extremum, seu trahat ille pedem.

Iambicis item versibus à Pindari expositoribus adduntur iambelega, hoc est, ex iambico & elego composita: tamen in ijs perperam ἰαμβιλικῶν interdum legitur. Sunt etiam qui iambum inter versus primum extitisse putant, ut Aristot. quæ de re alibi. Vocatur verò iambus vel ἰάμβος ἰάτω, vel ἰάμβος ἰαμβιζῶ, quæ verba maledicere & calumniari significant, & ut ait Hephæstion, plena amaritudinis verba dicere. Hinc ἰαμβιζέας hominem conuiciatorem ac maledicum à Græcis vocari, testes sunt Helychius & Suidas. Iambum alij ab iambe vetula, de qua in Hipponactis vita agemus. Nonnulli ab iambe Meganiræ & Celei ancilla, vel ut est apud Nicandrum, Hippothoontis, quæ Cererem de raptu filiarum sollicitam male tractauit, quidam à Thriambo, hoc est, Baccho triumphatore. Sūt qui à Marte, quod scilicet in prælijs rela faciantur, ἰάμβος ἰαμβιζέας. Hephæstion quidem addit, & puellam vitampiam Iamben vocitatam, quæ turpi admodum calumnia affecta sui pendio vitam finierit, ut etiam Lycambides ex Archilocho carminibus: atq; ideo aiunt iambū compositum ex breui & longa, propterea quod ex breui causa calumnia oriatur, tum in magnū malum desinit, ut sapientiss. testis est Homerus. Sed hæc locupletius à grammaticis. Qui autem primi iambos scripserint variè quoq; traditur: quidam Simmiam Rhodiū, alij Arium vel Anamiam, alij Simonidem, nonnulli Arehilochum, alij alios tradidere, de quibus in imaginib. agemus. Inter poemata sunt & pæanes, quorum duas species facit Suidas, alteram deo Marti ante prælium, alteram Apollini post prælium. Sanè Homerus post sacrificij missionem pæona cani inquit, cum cecinit, καλῶς ἀείδοντες παιονίαν. Alij in pestilentia missione pæana concini solitum voluere, ὅτι παύει τὸν λοιμὸν, quod scilicet sedet pestilentiam. alij à feriendo, hoc est, παύειν, ut alio loco sum dicturus, dictum tradiderunt. Porro, ut videtis, Homerus pæona vocat, quem alij pæona, alij pæana: unde est videre apud autores his tribus modis hoc nomen enunciari. Nec minus est hoc vobis loco illud significandum, apud antiquos species quinque fuisse ordinarum cantilenarum ve heroicarum: quarum prima Sophronistice dicta est, quæ in moderatione quadam & modestia consistebat, qualis Clytemnestræ concinuit cantor. Altera encomiastice, qua virorum illustrium præconia canebantur, unde & illi nomen est factum. Tertia threnetice est, quam lugubrè nos dicere possumus, tum quarta est orchematice, hoc est saltatoria, quinta est pæanice, quali vsus est Homerus, ut à grāmaticis est obseruatum in primo Iliad. Fuit adhuc Nomus seu melos Harmodiū quod à discumbentibus concini solitum accepimus, in Harmodij & Aristogitonis laudē. Fuerunt & oschophorica, i. ramifera, quæ dicta putant, quod in oschophorijs celebritate canerentur, ut Pollux inquit: vel ut asserit Theophilus, ἰάμβος ὀσχην, quæ vitam pampinūm ve significat. Sunt Parcænia debacchantium ac potentium cantica. Sunt qui triumphantibus ascribuntur triambi: licet & Festus dicat triambos cum terni in proscenio loquuntur. Sunt & quæ in pestilentia missione concinuntur Epilcæmia, quæ Deus faxit nos propediem pro patria concinamus. Sunt & quæ ad torcularia & in vindemijs Epilentia, quæ in victorijs epinicia, quæ in nuptijs Epithalamia & Hymenæi. Sunt quæ rusticis & pastoribus canuntur Bucolica, & Bucolismi, à Diomo Siculo inuenta. Item carmen Nomion ab Eriphanide decantatum dum venantem Menalcam per sylvas sectaretur, cuius historiam Clearchus plurib. explicuit. Sunt & carmina quæ à pedibus quibus constant, denominata sunt, ut daçylicæ, spondaicæ, chorica, anapesticæ, & cetera quæ nota vobis, ut etiam sunt scolia, et ipsa à pede nuncupata scolia, hoc est, amphibrachy, qui pes à scolio & cithara dictus est, unde & proverbium, scolia

iambus vnde
dictus.

Heroicæ vnde
odari quinque
que species.

Meliti. Sunt & qui à tibiarum specie, vel ab obliquo in conuulsis canendi ordine dicta scolia putent, quæ conuulsorum sunt cantica. Alij scolia appellata putant *αὐτὴν φωνίαν*, quod minus obliqua essent, id quod hi reprehendunt, qui in Aristophanem scholia collegerunt. Legimus quoque Tyrannionem celeberrimum tunc grammaticum, Cæsaris rogatu de scolio metro commentarium scripsisse. Scribit Dicæarchus in libro de musicis certaminibus, tres fuisse apud antiquos canticorum species: quas inter, secundam ait à peritissimis quibusque cani solitam, non alternis & seruato ordine, sed præterito semper altero, atque ab obliquo eo ordine scolion nuncupatam. Eadem ferè Aristoxenus & Phyllis prodidit, sed in nuptijs cani solere à discumbentibus, myrteum vel laureum ramum manu tenentibus, cuiusmodi Timocreon Rhodius, cuius inter scánicos imaginem referemus, scripsit. Legitur & vnus adhuc principium Admeti celebratum Athenis, quod Alæzo aliqui ascribunt, alij Sappho: sunt qui Praxilla Sicyoniæ illud fuisse affirmant. Tale verò est, vt meis verbis vobis exponam: Admeti orationem ò amice discens, probos ama, à timidis abstine, sciens quod timidorum parua est gratia. Est & rhythmus, quo antiquiores vsi, alio longè modo quam quo nunc vulgò vti consueuimus, qua de re multa scriptores: latine numerus appellat & modus, teste Cenforino, quo autore à Rhythmionis rhythmus denominatur, qui Orphei filius fuit, & Idmonia nympha Marica, vt Niceratus scribit in libro quem composuit de Musico fratre Rhythmionis: siquidem ait Peridemen, ex eo & Chloride filia Tiresia natum, qui primus cecinit res gestas parentum musicis cantibus. Sed de rhythmio plura Dionysius in lib. similitudinum de Pythagoricorum sententiâ, vt nunc mittam quæ nostri musici scribunt. Sunt & carmina quæ à pedum numero denominantur, vt dimetra, trimetra, tetrametra, vt iam diximus. Item sunt pentametra, hexametra, & eiusmodi reliqua. Sunt & quæ à versuum numero dicuntur, vt disticha, tetrasticha, hexasticha, hecatonsticha, alia. Sunt & quæ à literis, quæ in principio vel fine versuum ad aliquod significandum ponuntur, appellantur, vt acrosticha, acrostichides, telioctichides, parastichides, de quibus planius in Sibyllarum imaginibus agemus. Sunt & quæ ab inuentoribus, vt Linus carminis genus, qui & Clinus, & Oetolinus dictus est. Nelinus etiam cantionis genus, sicuti & Elinos: quidam euilatum & Lessum interpretantur, vt Hermolaus existimauit. Herodotus Linum carmè ab Aegyptijs Maneron vocari prodidit. Sed de Manero & Lino plura Athenus, & nos alia. Reponitur & Helianus ab Apollodoro & Theocriti commentarijs inter eos versus qui flebiles sunt & miserabiles, qui threni à Græcis vocantur. Fuit verò hic Calliopes, vt quidam tradunt filius, vt alij Clidus, vt nos in Musis nostris docuimus. ab hoc prouerbium est, Hælema frigidior: & *ἡλεμῶδης* verbum euilo & fleo, & *ἡλεμῶδης*. Sunt itidem ab inuentoribus, & frequentius vsis nuncupata, Polymnestia, terpandria, sapphica, asclepiadea, alcmanica, euripidia, pherecratia, & huiusmodi penè infinita. Sunt & qui nomi, hoc est, leges & modi & moduli appellantur, quoniam quasi lege præscriptum sit, ne fidum vocumque intentiones mutarētur. Aristoteles tamen dubitare videtur an ideo nomi vocētur, quod ante literarum vsus leges passim canerentur, ea scilicet ratione, vt tenacius memoriam mandarentur, & inde legum nomen canticis mansisse. Nomos verò excogitatos à Terpandro legimus, vt in eius imagine referemus. malunt alij à Philamone. Nomorū autem seu modorum ratione circumscribunt Lucianus & Apuleius, hic ita in Floridis: Tibicen, inquit, quidam fuit Antigenidas, omnis vocalæ melleus modulator, & idem omnis modi peritus modificator, seu tu velles Aelion simplex, seu lasium varium, seu Lydium querulum, seu Phrygium religiosum, seu Dorium bellicosum. Ille verò, id est Lucianus, in Harmonide, Vniuscuiusque, ait, harmonia est sum proprium, hoc est, Phrygiae Entheum, Lydiae Bacchicum, Dorica castum, Ionica iucundum. Hæc illi. Nomorum porò apud Plutarchum in musica species multæ, Apotherus, elegus, comarchios, schænon,

nion, cæpion, dios, trimeles, tum post hos Bæotius, Aeolius, Oxys, Tetradius, Orthius Palladis nomen argumentum bellicum habens, vt Timotheus Alexandro ostendit. Sunt & qui Dianæ attribuunt, deamque ipsam Orthiam, alij Orthiā, & nomen ipsum Orthium, & pedem quoque nuncupent. Sed reuera non nihil differunt: hic enim, id est, Orthius, maritimus est, vt & dictio, & vox manifestat. Sunt & nomi alij plures, de quibus alibi. Sunt & carmina quæ in deos canuntur, hymni, & horum species varia, Bacchi, Dithyrambi, Parthenia. Iuli matris deum cætica, licet Simus Delius Cereri attribuat, ea ratione, quod vlos & iulos manipuli multi hordei colligati sic vocentur: vnde & Dimitruli & Calliuli hymni: et si, vt ait Athenæus, Ianificij esse cantica vlon & iulon existimant aliqui: alij & Proserpinae hymnos asserunt. Sed quod iulos sit vermibus multorum pedum, & prima lanugo, notius per grammaticos est, quam vt hoc vobis loco opus sit referre. Sunt & vspingi, qui & hypingi, qui, vt ego quidem opinor, non fortassis male vspingi dicuntur: sunt enim cantica, quæ Dianæ dicata fuerant: sic verò dicti vspingi, si coniectura ducti fas sit, ab Vbi ipsius Dianæ patre, cuius de deorum natura meminit Cicero: vnde & Diana ipsa & Vpis & Opis interdum dicitur, prima syllaba producta. Hæc tamen nomina cum apud Pollucem & Athenæum, tum in Apollonij Rhodij commentarijs inuersa leguntur. Præter hæc hymnorum genera sunt & alia, quæ Menander rhetor exequitur, quæ sanè hoc loco vobis asseram. Is igitur Menander cum ageret de hymnis qui ad deos canuntur, ita græcè scribit: Hymnorum, inquit, alij qui *κλητικοί*, alij *εὐπροσημνοί*, alij *φωτικοί*, alij *μυθητικοί*, alij *γομελαργυκοί*, alij *πεπλοασμικοί*, & alij *δυνατικοί*, & alij *πεδυντικοί*, demum alij mixti, vel ex his duorum generum, vel trium, vel omnium simul. Cletici quidem, hoc est, inuocatiui, vt sic dicam, cuiusmodi plerique Sapphus & Anacreontis, & aliorum poetarum multorum, deorum inuocationem continent. Apemptici, quasi eos dicere possitis remissiu, & comitatiui, vt migrationis alicuius, atque abitionis comitatum habentes, cuiusmodi quidam Bacchylidis fuisse traduntur. quidam tamen hos apodempticos vocare potius videntur. Physici verò, hoc est, naturales, vt quidam fuerunt apud Empedoclem, in quibus quæ sit Apollinis, vel Iouis, vel alterius dei natura, exponitur: cuiusmodi Orpheus multi leguntur. Mythici sunt qui mythos, hoc est, fabulas continent cum quadam allegoria procedentes, vt muros construentem vel Admeto seruientem Apollinem, vel si quid tale inducamus. At verò genealogici hymni eorum sunt, qui poetarum theogonias sectantes, Apollinem Latona, Musas Mnemosynes filias vocant. At peplasmèti, hoc est, ficti, hi dicuntur, quoties deis corpora affingimus, vel deorum aut demonum progenies narramus, quemadmodum Simonides *αὐεὼς* demonem vocauit, & alij *θεῶν*, alique aliud quippiam. Demum Euctici, hoc est, precatiorij, seu votiui sunt, qui tenuem quandam orationem seu deprecationem continent absque alijs partibus orationis: sicuti Epeutici dicuntur cum contraria precamur. Et hæc tenus ferè Menander meis incoptioribus quidem verbis. Sunt & qui addant *εὐπροσημνοί* sive *ἡλεμῶδης*, hoc est, dubitatio: vt si dubitemus, sit ne amor Chaus & Veneris filius. Sunt præterea prosectici, qui & Euctici, vt diximus, quales adhuc leguntur apud nostrum Horatium. Sed ad alia iam transeamus. Fuit & Castorion carminis genus hyporchematicon, rhythmio Aeolico conditum, cuius & Pindarus meminit. Inuentum traditur à Castoribus, hoc est, Castore & Polluce, qui & ipsi Orchestica operam dederunt. Epicharmus quidem Mineruam scribit armatam hoc genus carminis præcuisse, atque ex illo Lacones in bello tibijs vsos esse, Castoriumque concinuisse. Verum de Enoplia musica & saltatione, & Græci plura, & ex his alibi nos. Ad hæc sunt & poematum & carminum species threni, & nania lugubres, quique Olophyrmus dicitur, & quæ in funeribus & sepulchris canunt, epicedia & epitaphia, elegia. Sūt & Silli, qui poematis species sunt, conuicij & maledicentia pleni, quibus supra licentiam poetæ cauillantur: quippe

quippe τὰς οἰμῶς dicacitates, & sales mordaces Græci vocant, qualia Timon poemata scripsit & Xenophanes, qui ea de causa sillographi dicti sunt. Ammianus quoq; Marcellinus, Didymum ait imitatum sillographos, libros sex in Ciceronem scripsisse. Iulius Pollux οἰμῶς ait significare, cum irrisione quadam commouere τὰς οἰμῶς, id est, oculos, & ab eo poema irrisorium Sillos dictum esse. Idem & Suidas. Alij quidam Græcorum grammatici τὴν ἀπὸ τῶν οἰμῶν, quod est cauillor & irideo, vt est apud Anacreontem, cognatæ literæ mutatione τῶν οἰμῶν. Aelius Dionysius οἰμῶς verbum esse ait, quod in contemnendo & cauillando oculos in aliam partem flectere significet. Sunt qui hoc poematis genus originem traxisse velint ex Homericæ poesi, ea parte qua Theristes in Græci exercitus principes conuicia iactabat. Quæ hoc loco vobis libentius retuli, ne vos quoq; cum ijs errore duceremini, qui vel à Pysyllis populis, vel à οἰμῶν hoc genus carminis deductum malè existimarunt. Sunt & quæ pægnia dicuntur, poematis ludicri genus, quale scripsisse Homerum, in eius imagine recensenda referemus. Mnaseas quoq; Locrus, seu Colophonius, vt est apud Athenæum, qui à familiaribus dictus est Salpe, à quodam piscis genere vario (nam & huiusmodi poemata variam habent argumentum) hoc genus carminis scripsit. Nymphodorus verò Syracusanus Salpen Lesbiam facit pægniorum autorem. Alcimus Botthryn Salpen cognominatam pægniorum inuentricem tradit. Salpen citat Plin. in xxviij. libri indice. Helimolus hac in re scribenda parum fidelis videtur. Legimus præterea Gnesippum pægniographum, & Aratum, vt alios mittam. Hinc sunt dicta Erotopægnia poemata amoris ludicra, quæ perperam quidam Crotopægnia nuncupant apud Gellium & Ausonium. Huiusmodi poemata Lelium antiquissimum poetam, & Calphurnium Pisonem scripsisse accepimus, vt alibi ostendemus. Est & Technopægnion apud Ausonium Gallum ludicrum quiddam poema, verum multa arte compositum: etli Technopæchion à nonnullis parum scite legitur. Est & quod Cyclon vocant, cuius & Themistius meminit. Multi verò talia carmina cecinerunt, inter quos & Homerus. Cyclica quoq; carmina vocari scribit Iliodorus, quæ cuiusq; materiæ simplici forma facta sunt, quæ & à Græcis cyclia dicuntur, quorum cum apud alios frequens mentio, tū in primis apud Aristophanem & Suidam. Hanc carminis speciem intellexisse Horatius videri potest, cum ita ait.

Nec circa vilem patulumq; moraberis orbem.

quod & ex dimidiatis in eum commentarijs Acronem cognouisse crediderim. Proclus Platonicus librum scripsit de cyclo epico, in quo de propria poetarum virtute loquitur, & Homeri præcipue: cuius cum emerit Aristoteles, & cum se cutus Themistius, mirū est quod adeo ab ipsius Aristotelis interpretibus exponatur. Multa quidem Philoponus, vt est copiosus scriptor & eruditus, sed huius certe cycli ratam parum videtur habuisse notitiam. Sunt etiam qui encyclicum poematis genus nuncupent: & encyclopædiam vocari tradit idem Proclus poesi in ipsam heroicam. Sed de encyclo & encyclopædia alijs plurascientiarum enim & disciplinarum orbem, quo ea simul connectuntur & copulantur, significare plures existimauere. Sanè cycliodidascalon Græci vocant, pro eo qui & dithyrambopæus dicitur ab Aristophane & alijs. Porrò & cyclica videtur grammatica dici à Nazianzeno Gregorio: nam de Basilio agens ait: Sed in primis, inquit, grammaticam edoctus, quæ cyclica dicitur scientia, quod circa eadem voluitur, ac vertitur. Est quoq; cento poematis genus, cuius hanc esse legem, ita ad Paulinum scribit Ausonius: Cento, inquit, quid sit absolam, varijs de locis, sensibusque diuersis quadam carminis structura solidatur in vnum versum vt coeant, aut cæsi duo, aut vnus, & sequens cum medio: nā duos iunctim locare ineptum est, & tres vna serie meræ nugæ. Diffunditur autem per cæsuras omnes, quas recipit versus heroicus, conuenire vt possit aut pentime-

meris

meris cum reliquo anapesto, aut trochaica cum superiore segmento, aut septem semipedes cum anapesto chorico, aut post dactylum atq; semipedem quicquid restat hexametro, simile vt dicas ludicro, quod Græci ostomachion vocauerunt. hactenus ille. Composuere verò hoc genere carminis Eudocia, Proba, & Pompeius, qui ex carmine Vergiliano, inter cætera sui ingenij monumenta Tityrum in Christi laudem composuit. Extat in hoc genere centonis apud Irenæum de Hercule eiusmodi versus: legitur & Ausonii epithalamium. Valentinianus quoq; Imperator huiusmodi versibus aliquando iussisse scribitur. Sunt qui à Christianis genus hoc conficiendi cætonis inuentum velint: ego quid hac de re statuam certi nihil habeo. Deductum quidem videri potest id nomen à vili & rusticana veste, varijs & versicoloribus segmentis filisve confuta, cuius in primis ab autoribus rei rusticae & rei militaris fit mentio, vt scriptores alios præteream. Tertullianus certè vir eruditissimus idem innuit in libro de præscriptionibus aduersus hæret. Homeri, inquit, centonas etiam vocare solent, qui de carminibus Homeri propria opera more centonario, ex multis hinc inde compositis in vnum faciunt corpus. at verò alij quidam τὴν ἀπὸ τῶν ποιεῖν, quod est inferere, deriuari volunt. alij quidam τὴν ἀπὸ τῶν ποιεῖν, quippe ferunt centones ita compositos, vt liber ex quo cento conficiendus est & coagmentandus, totus prius perlegatur, punctoque si qua pro materia proposita reperiuntur, annotentur, quæ mox collecta in poematis corpus redigantur coagmententur: vt atque ab ea, vt sic dixerim, punctuatione ex nostris quidam nominari centonem velint: nam pridem est explorata eorum opinio, qui à numero centenario centonem dici crediderunt. Non de sunt qui cætonas putent legendum esse, quādo & Suidas inter cætera κεντῶν significata, eas ait orationes significare, quæ in diuersum & variū sensum simul commutari & conuerti possunt, ad vnumque finem, & vt Græci dicunt, scopon: talia sunt, inquit, homero centra. Apud Latinos tamen iam vsu receptum est à primis vsque temporibus, vt cætonem tam pro veste & stragula, quàm pro poemate dicamus. Viuit & amicus meus hodie vnus & alter qui centonas conficit. Sed de centone puto iam satis, nonnihil enim & in imaginibus Probae & Eudocia meminimus. Confines sunt centonibus parodiae, de quibus in Hegemonis imagine nonnihil agemus. Item quæ per adiectionem versus conficiuntur, quo pacto ex Homero fecit Pigres Carius, de quo in eius imagine: vel qui ex alienis versibus aliam materiam componunt, qua de re Tertullianus Septimius in libro paulò antè citato. Cum enim de Marcione & Valentino hæreticis, qui diuerso modo sacras literas interpolauerunt, ageret, sic subinfert: Et ideo, inquit, habent vim & excogitandis instruendisque erroribus facilitatem, non adeo mirandam quasi difficilem & inexplicabilem, cum de secularibus quoque scripturis exemplum præsto sit eiusmodi facilitatis, quo ius hodie ex Vergilio fabulam, totam aliam componi, materia secundum versus, versibus secundum materiam concinnatis. Denique, inquit, Ouidius citra Medeam, tragediam ex Vergilio plenissime expressit. Meus quidam propinquus ex eodem poeta, inter cætera styli sua octa pinacem Cebetis explicuit. Et hæc quidem totidem verbis Tertullianus. Fuerunt præterea apud antiquos carmina quæ axamenta dicebantur, quæ & saltaria à Saltis sacerdotibus in viueros, vt Festus ait, homines componebantur: dicta, vt puto, quod axare antiquis nominare significabat. Versus verò qui in deos singulos canebantur, ab eorum nominibus appellabantur, vt Iunonij, Mineruij, Ianuarij, & eiusmodi. Sunt & Fescennini versus apud Latinos, qui in nuptijs carni solebant, ab vrbe eius nominis dicti, vt Pompeius & Seruius notant: siue quod fascinum arcere credebantur. Huiusmodi versus Fescenninos Aug. Casarem scripsisse testis est Macrobius. Talem describit T. Livius Fescenninum, qualis est Glyconius Catulli: vt facile ego in eam sententiam vadam, Glyconium ipsum Catullianum in hoc genere fescenninorum repotendum esse, Catullo ipso etiam id significante eodem carmine:

Nec diu taceat prociac Fescennina locutio.

Est verò apud scriptores frequens huius versus mentio, improprie licet interdum vsurpentur, vt apud Hieronymum. Sunt & carmina seu poemata quae pammetra dicuntur, à varia & multiplici versus materia, vel differentia, qualia se scripsisse Diogenes Laertius testatur. Sunt & quae rhapsodiae vocantur, quae vel à censoria virga, vel quod consuta connexaque sint ita appellantur, quales libri Homeri sunt, aliorumque multorum. Nicoles quidem Hesiodum primum fecisse rhapsodias scriptum reliquit, à quo & Hesiodi ipsius versus hac de re asferuntur, quibus ostendit se & Homerum eiusmodi versus in Delo primum concinuisse:

Εν δ' ἄλλω πότε πρῶτος, ἐὰν καὶ θυμῷ ἄοιδῶν
Μέλι πομπῶν, ὃ νεκροῖς ὕμνους ἔειπεν ἄοιδῶν.

Hoc est:

In Delo tum primum ego, Maonidesq; poeta
Lusimus, inq; nouis carmen cantauimus hymnis.

At hi qui à virga nomen deducunt, Callimacho poeta nituntur, qui dixerit, ἔειπεν ἄοιδῶν μέλι πομπῶν ὕμνους ἄοιδῶν, id est, fabulam in virga contextam. Laurinam verò virgam eam Graeci scribunt, vnde sunt quos rhapsodos & rhabdodos vocatos diximus. Sane Pindari expositores Iliada Homeri magis rhapsodiam esse volūt, quam Odyssaeam, quod scilicet haec vnus laudatio, illa verò multorum sit. Est & quod tum procomion, tum epicomion vocatur à Pindaro, quod quidē carminis genus Pindari interpretes in comestationib; petulantibusq; tripudijs canisolum tradidere. Est & quod vocat apostolicon, cum de alio ad alium scribimus, qualis est secundus, ni fallor, Isthmionicorum hymnus. Est & bucolicon carmē, quod à genere vehiculi astrabicon nominatur, vt ait Probus, & nos antē meminimus. Est & Lityerses genus hymni messorij, sic cognominati, vt quidā scribūt, à Lityersa Midæ filio, qui apud Celenas aduenientes in cōuiuium vocans compellebat mox secum metere, quib; cum capita praefecisset reliquum corpus abscedebat. Sunt qui scribant loris eos cedere solitum quos vicisse dum meteret, verum cū nactus esset se valētiorē, ab eo malē mulctatū. Sunt qui ab Hercule vicatū tradant, & in Maandrū fluuium deiectum, quod in Theocritum scribunt interpretes: hic immanis adeo thericum hymnum, id est, messorium instituit, qui à suo nomine Lityerses dictus est. Meminit Theocritus edyllio x. & Apollodorus in hunc fermē modum scribens: Quemadmodum, inquit, in threnis hialemus, & & inter hymnos iulos, à quibus odae dictae sunt, sic & messorum cātus Lityersas. hac ille. Ab hoc vero prouerbiū factum est in eos qui inuiti & nō ex animo canunt, Cantū lityerses canis. Historiae meminit & Pollux alijq; grammatici. Sunt & Ithyphallica, quae, vt cum honoris praefatione loquar, fascino, id est, priapo erecto canebantur, qua dere in Mœcenatis imagine agemus. Sunt & daphnephorica, & tripodephorica, quae à lauro & tripode in Apollinis sacris delatis nuncupata canebantur, qualia oschophorica diximus. Reponuntur & haec à Polluce & Athenæo, embateria, parodos, emmeleia, proaulia, pronomia, himerus & himadus: tamen ab alijs haec, Imæus, epimyrus, vel epimylus, imalisque vocentur. Sunt & quae parœmiaca vocantur carmina, quae à prouerbijis quibus praecipue scribuntur, vt ait Hephæstion, appellata sunt, cuius & normam praescribit. Hoc verò genere in primis vsi sunt Cratinus & Archilochus. Sunt & alia genera, quae quanquam graeca, nostris tamen notissima, eclogae, soterig, edyllia, protreptica, propemptica, parenetica, erotica, pragmatica, hypothetica, propho-netica, euctica, apeuctica, proseuctica, schedia, atque huius generis similia. Sed iam abunde vobis hac in parte satisfecisse existimo. Et quidem vidixisti, ait Piso, abunde: non enim multa superesse in isto poematum genere crediderim, nisi vulgatiōra et protrita grammaticis sectari velimus, quod nos per nos facile facere possumus. Sed tamen aliud ego, &, vt puto, Picus abs te

10

30

40

50

vel

vel expectamus, si non fessus, vel expectimus, si non grauaris. Et quid tandem, inquam, est quod à me hodie amplius expectetis, praesertim cum iam dieiferum sit, nisi forte veterum poetarum imagines, qui ante Homerū cecinerunt? Sedenim hoc in sequenti diei sermonem differemus. Non istuc, inquit Piso, sed versusum affectiones quas vocant, & proprietates, quae cum parum diligenter & concisè traduntur ab alijs, tum ab alijs adeo corrupte, vt mirum sit quā id liber abste audire cupiamus. Sic faciam, inquam, & clarius breuiusq; quā poterō. Illud verò vos in primis monitos velim, me affectiones versusum non modò eas intelligere, quae tu fortē, & quae proprie Graeci πᾶν τῶν σίχων, & ἠρόπας, seu τὰ ἐπιχῶ
10 λέε vocant, sed & differentias, ac, vt dixisti, proprietates. Nam veluti in hominibus affectiones non solum bonas, sed & malas, hoc est, virtutes & vitia, vnde & tales affectos homines tali vel virtute vel vitio dicimus, sic & nunc ego in carminibus statuo. Sunt autem haec carminum affectiones re quidem sexdecim, nominac verò plures. Sex quidem proprie πᾶν, quas tamen quinque tantum commemorat Diomedes, decem verò caterae sunt, id est, proprietates. Sex igitur quas priores diximus, tres sunt quae versusū aliquid addunt, tres demunt. Addunt procephalus, procoelius, & dolichuros. Demunt acephalus, lagarus, & miurus; & earum duae quidem in principio versus, procephalus & acephalus: duae in medio, procoelius & lagarus: duae in fine, dolichuros, qui & μακροκελής dicitur, & miurus. Procephalus versus vocatur, cum in principio tempus vel syllaba abundat. Latini huic nomen non dedere, quod adhuc legerim, quando neque hunc Diomedes ascripserit, nisi fortē nos praecipitem vocemus. Tale est Homericum illud:

ἢ ἐπέμηναι δμοῖον ἐδνοῖο θάοιο.

Potest & illud tale esse nostrum:

O gratum, quippe meis succedes sedibus hospes.

Procoelius versus dicitur, cum in medio vel syllaba, vel tempus superat, quē nos ventriosum, vel ventre prominulum dicere possumus. eadem causa ἐγκύοις quidam vocarunt. eiusmodi est Homeri illud:

θάροικας ἢ ἦρξας δῖος ἀμφὶ σίθειος.

1 enim in medio superest. Item Vergilij illud:

Aur ouium foetus, aut vrentes culta capellae. vel illud:

Neeste Amarylli nodos, Veneris dic vincula neeto.

Quamuis anapaestico resolui potest, qui Cupidini consecratus esse dicitur. Dolichurus versus vocatur qui longiorem habet caudam, hoc est, finem: qui & Ion gioris cruris, hoc est, μακροκελής appellatur, & hypermeter, & hypercatalecticus quoties in fine syllaba superabundat, quale est Graecum Homeri:

λεπὸς καὶ χόριος πῶδὶ ζῶντι βάλει ἔξυ.

40 vbi i superat. Nostris poetae verò:

Quin Protinus omnia Perlegerent. Et illud:

Et spumas miscent argenti vnaq; sulphura.

Acephalum carmen vocant Graeci, Latini mutilum vel truncum, quod principio careat, vel literam vel syllabam, vt ait Diomedes, amittat, vel cum à breui syllaba incipiat, Homerus:

Ἐπὸδ' ἠνίοδος τε καὶ ἐμνήσαστολος ἦκοντο.

deest enim in primo pede tempus. Vergilius: Fiuuiorum rex Eridanus. Item, Ariserat in portas. Et, Parietibus textum caecis iter. Alij proceleusmaticum vocant. Sunt & aliorum versusum acephali quidam, quorum Maurus Terentianus

50 exempla commemorat. Lagarus, qui à nostris exilis & hiuleus vocatur, λέγαρεθ quippe vacuum & inane significat. Idem σφικῶδες, vel σφικωδής, vel σφικας, à vespis quae sunt ex genere insectorum, appellatur, versus est qui in medio exilis est, & tempore vel syllaba deficit. Homerus:

Αἰνὰ δ' ἄρ' αἰνέων ἴδ' ὀλοὺ ἀγχιόσσο. Item:
Βῆδ' ἄρ' αἰόλα κατὰ δὴ μῶσα.

In vitro enim tempus deest in medio, sicut in Vergiliano:

Concilium ipse pater, & magna incæpta Latinus. Item:
Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.

Est & miurus versus, qui non à muris cauda, vt hætenus pleriq; credidere, dictus est, quasi μύρ' ὄρου, sed πῆρ' ἄρ' μῆριμα, quod scilicet in fine miuuatur, id quod & Galenus medicus in primo de pulsuum differentia docet. Nempe & miurus pulsus species est, à versus similitudine, in fine propè deficiens, quod etiam post Galenum Paulus Aegineta prodit. Sunt ex grammaticis qui latine scripserunt, qui πῆρ' ἄρ' μέρον κῆ ἔρωσι dici autumant: de his Diomedes ita: Ἄστ' qui in vltima conclusione portiuncula vel syllaba fraudantur, vel tempore deficiunt, græcè miurri & scæzantes vocantur, quale illud est Homeri:

Ἴρ' ἔδδ' ἄρ' ἔρωσι μῆρον κῆ ἔρωσι μῆρον κῆ ἔρωσι.

Quod Terentianus ita transkultit:

Attoniti Troes viso serpente pavitant.

Miuri sic etiam meminit in centimetro Seruius ad Albinum: Miurum, inquit, carmen constat ita vt heroicum, sed pyrrhichio clauditur, vt:

Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ.

Sunt & huius generis Coluri appellati, sicut iambicus ille, qui colurus à Diomedes dictus,

Τραχυτή, sicca machina carinas.

vbi syllaba deest, quæ catalecta vocatur, de qua paulò mox. His expositis proprietates etiam commemorabo, quas enumerat hoc modo Diomedes, licet ea parte eius codex sit mēdo siffimus: ἀπλήγεις, ἀβίγιοι, ἰθαξέμοι, πρῶτη μέρη, ἰσομέτρεις, ἰσομήτροι, πρῶτο γράφει, ἰσοπέλας, ἰσοκλήροι, κικλοπέλας, ὑψηλοί, & φωνασκοί. Latine idem sic nuncupat, Illibatos, iniuges, æquisformes, quinquipartes, paripedes, fistulares, æquidicti, teretes, sonori, vocales. Igitur illibati, seu inculpati sunt, qui non aucta vel imminuta aut amputata syllaba vitiantur, sed integra & plenissima dictione formantur, vt illud:

Depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro.

Iniuges sunt qui à nulla coniunctionis syllaba copulantur, quos etiam Græci ἀλωήτες nuncupant, sicut est:

Tectum augustum, ingens, centum sublime columnis.

Æquiformes sunt, qui non composita vel simplici figura ostentantur, vt:

Urbe fuit mediæ Laurentis regia Pici.

Nusquam enim hic duæ partes orationis nectuntur. Quinquipartes sunt, qui quinq; partes signant, vt illud:

Miscet flumina candida sanguine sparso.

Paripedes, qui græcè ἰσόμετροι dicuntur, ἰσόχρονοι ab Hephæstione, versus sunt qui eandem syllabarum quantitatem, eosdémq; pedes habent à primo ad vltimum, vt græcum illud:

ὄν μέσον νηὶ συμβλήτω ἀμύλοισι.

Et Ennianus ille:

Olli respondet rex Albai longai.

hos spondaizontas Attilius Donatianus appellat. Tales etiam ex dactylis fiunt, vt Vergilianus ille notissimus:

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

Fistulares sunt qui paulatim accrescente partis orationis numero, ab vnica syllaba plures adulescuntur: hos euripalicos vocat Seruius, vt ille est:

Rem tibi confeci doctissime dulcisonoram.

Vel: Te semper precibus venerabor cum estipotentem.

Æqui.

Æquidicti sunt qui singulis præpositionibus antithetas apparrant dictiones, vt: Alba ligustra cadunt, Vaccinia nigra leguntur.

Albis enim nigra opposuit, ligustris aut vaccinia tribuit, & cadentibus legenda assignavit. Teretes versus sunt qui volubilem & coherentem continent dictionem, vt Neronianum illud seu Persianum:

Torua Mimallonæ inflatur tibia bombis.

Sonori sunt qui crepitant & prononciationem faciunt fragosam, & exultantem informant dictionem, vt:

At tuba terribili sonitu procul ære sonoro.

Et Ennitanum illud:

At tuba terribili sonitu tarantara dixit. Et illud:

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum.

Est & illud nostrum:

Cava tum tinnitus turribus altis æra cient.

Vocales sunt qui per alta producta locutione sonantibus literis vniuersam dictionem illustrant, vt est illud Pacuuij:

Fulua Parætonio vaga Cynthia prouit astro.

Nunc etiam vobis species sex versus, quas in Enchiridio Hephæstion constituit, connumerabo. Et primo quidem ἰσόχρονος est, de quo iam egimus: & aperit-

menos, qui integram sententiam habet in se. Hic idem est qui à Diomede ἀπλήγεις nuncupatus est, hoc est, illibatus & inculpatus, vt paulò ante diximus. nescio an & hic sit qui ἠσθαυρός alibi ab Hephæstione vocatur. Tum ἠραχίς, quem Diomedes interpretatus est fragosus, qui illeuigato & aspero sono inconditòq; variatur, vt illud:

τρεχάλα καὶ τρεχάλα ἀγχεφοὶ ἐκ ποσὶ χερσὶ.

Malacoïdes versus appellatur, qui audientium auribus molliter incidit, ac quodammodo labi & currere videtur. Huic non dissimilis qui teres dicitur, hoc est, κικλοπέλας, de quo iam locuti sumus, vt illud est:

ἀμύλοισι δὴ σὸν ἠσθαυροῦ χερσὶ καὶ ποσὶ ἠμύλοισι.

3º Cacophonus versus est, cui multæ vocales insunt, vt græcum hoc:

Φηὶ ἀβηρὶ λαιρὸν ἔχεν ἀνὰ φασάγμο ἀμύλοισι.

Postremò λοζοφδῶ connumerat, qui est, cum pedestri & soluta oratione curre re versus videtur, vt est:

Ἰππὸς ἔξαιδὸς ἐκατόν ἢ πρῶτη μέρη.

His adiungit Hephæstion septem differentias heroici carminis. catenoplozon, cum duos habet dactylos sequente spondeo, vt nostrum ex græco:

Sic ait illachrymans, cui vertulit optima mater.

Periodicon est cum spondeus dactylum sequitur, vt Homericum illud:

Ἐλερθὴν ἠμύλοισι ἀχελὸς ἀλγὸν ἰδμεν.

4º Bucolicon, cum post tres pedes partem explet orationis: alij verò in quatto pede id fieri aiunt, vnde & tetrapodia bucolica dicitur, vt res est notissima, alijs græcis & nostris scriptoribus, qua in re in primis commendatur Theocritus: noster non sic Vergilius, vt Terentianus alijsq; notant. Sapphicon ait Hephæstion heroicum esse, cum à spondeo incipit, & in spondeum desinit, vt græcum hoc:

Ἄμρι μὲν γὰρ θεοὶ καὶ Σαίερος ἰσπασσεύσαι.

Hyporrhithmon est quod singulis pedibus singulas orationis partes habet, vt illud:

Ἰβελθὸν ἀνεκα τῆς δεσπῆς ἰχέο πῆδω δὲ ἠμύλοισι.

Τέλος, vt etià nomen sonat, est quod habet omnes partes orationis, vt est hoc:

5º πῆδω ἰμέρον δὴ σπασσων ἐπὶ φόντον ἔλταυρι.

Politicon vltimo connumerat: est autem carmen quod sine affectione villa est, vel figura, quod etiam logoides dicitur, vt illud est:

Ἰππὸς ἔξαιδὸς ἐκατόν ἢ πρῶτη μέρη.

vt modò dixi, nam pedestri ferme ratione currere videntur, vt & illud est Ennianum:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Hephæstion verò λογοςμα nuncupari ait dactylica quædam, quæ in regionibus quidem alijs dactylos habeant, postremam aut̄ syzygiam trochaicam, quorum & veterum poetarū exempla ascribit. Dionysius tamen Halicarnassæus in rhetoricis, λογοςμα vitium in poematibus dicere videtur, non simile modò solutæ gratiõni, verum & nugax & nullius propè momenti. Colobi versus hi videntur esse, qui fluxi à Diomede dicuntur, quos & ait solito modo & vulgari metro quati. Fuit cum putarem eosdem, qui mutili & acephali dicuntur. Sunt etiam quas Græci versusum ἀρ. Ἰσος vocant. Latine Attilius Donatianus dispositiones, quæ Diomede teste, quatuor sunt, acatalecta, catalecta, hypercatalecta, & brachycatalecta. Acatalecta est integer versus singulorum metrorum. Catalecta est versus minus habens metricæ constitutionis. Hypercatalecta est super principium versus syllabam plus habens. Brachycatalecta pedē plus habet quam poscit pedum dispositio. Verum Marius Seruius in centimetro ita has describit: Catalecticū inquit, versusum dicimus, cui vna syllaba deest. Brachycatalecticū, cui dug. Hypercatalecticum, cui vna syllaba superest. Acatalecticum vbi nihil plus minusue est in versu, qui legitimo sine claudis. Hephæstion quoq; in Enchiridio, Acatalecta, inquit, metra dicuntur, quæcunq; vltimum pedem integrum habēt, vt est in hoc versu dactylico:

Musa agē filia Calliope Ionis.

μῦσα ἀγὲ καλλιόπει θυγατὴρ ἰδίας.

Catalectica verò, quæ diminutum habent vltimū pedem, vt est hoc iambicum:

χαίροιτε νῆμαφα χαίροιτε δ' ὀλομβέδος.

Quo loco βρος syllaba pro toto pede ponitur, huiusmodi est illud Horatianum:

Mea remidet in domo lacunar.

βρος χυβρα πάλαια vocantur, quæ in sine per dipodiam integro pede deficiunt minuanturq; quale est hoc iambicum:

ἀγ' αὐτ' ἐβ' οἰκον ἔνυ κλεισίπρω.

Quo quidem loco, σιπρω pro integra iambica dipodia ponitur, id est, pro duobus iambis pedibus. Hypercatalectici verò nuncupantur hi, qui supra modum pedis partem suscipiunt, vt hoc est iambicum dimetrum:

ἀσμι' ὄς τ' ἀρ' ποικίλω λυθῶσι.

Et nostrum tale:

Adducis umbram ad apparatus.

Et hæc quidem sunt quæ à Græcis vocantur ἀρ. δίσεις. Sanè & hoc, postquam ad dicendum me reuocatis, non prætermitam: versus ideo à nostris vocari, quod verso quodam ordine componunt, quo pacto & à Græcis μέτρα, à quadam dimensione: quippe vt Hephæstion ait, tempus syllabam facit, syllaba pedem, pes verò coniugationē (sic enim interpretor quod ille συζυγίαν dicit) cōiugatio verò versusum, versus verò poema perficit: itaq; ait, decenter metrū vocatur. Sedenim Probus grammaticus hunc ipsum ordinem ita constituit: Ex litera, inquit, syllaba nascitur, ex syllaba pes, ex pede comma, ex commate versus, ex versu colon, ex colo periodus. hæc ille. Sed de colo & commate plura dicere non vacat, id enim cū alibi vos, tū planè ex ipso Probo & Diomede discere potestis. Sed nec hoc vos fugiat postremū, prototypa carmina & archeгона à Græcis dici, quæ originalia & principalia ab Attilio vocantur. Diomedes catalectica, & diffinita vel principalia interpretatur. Paragoga verò quæ ab originalibus deducta sunt, quæ Diomedi deriuatiua appellare placuit. Idem & addit his synthetica, quæ composita: & ayniheta, quæ incomposita: tum etiam synchymena, quæ confusa: zeugmena, quæ cōiuncta, interpretatus est. Sūt demum & versus qui tibicines vocantur, & in primis à Seruio, in quibus dictio aliqua est superuacua ad carminis fulcimentum, cuiusmodi ille Vergilianos nonnullos adducit. dictos hos grammaticā

matici arbitrantur à tibicine, id est, columella, quo testā fulciuntur. Sunt & qui Vergilium tradāt sua sic vocasse hemistichia. Porro & spurios versus vocamus, qui non sunt alicuius poetæ legitimi, sed adulterini, quales nonnullos censoria virga in Homericæ poetæ notauere critici, hoc genus appellant *υποδόμενους*, sicuti legitimos *υπόσις*. Quibus omnibus sic à me raptim expositis, Vos, inquam, me hæc tenus hæc congerere voluistis: si fastidiose & anxie retuli, vobis quam mihi potius imputetis: si placere, amplum laboris fructum accepit & hoc simul dicto, in oppidum perreximus.

AD ILLVSTREM D. ANNAM PARENTHIAM PONTIS DOMINAM APVD SANTONES, LILII GREGORII GYRALDI in secundum de Poetarum historia dialogum proœmium.

Entem nullam esse video, illustriss. Anna Parthenia Pontia, neque tam feris moribus, neq; ab humanitate tam profus aliena, quæ Poeticæ facultatem, & Musarum studium aliquo saltem modo, pro suæ naturæ & regionis instituto, non adamarit. Atq; vt ab vltimis auctoritatem repetam, Britani, tamen si penitus, vt ait poeta, nostro orbe diuisi, poetas temp amauerunt, atq; inter eos Plemmydius Oronius, & Gildas celebrati fuerunt. Eandem Poeticam ferocissimam olim gentē Germanos non penitus fugisse videmus: quippe si Tacito Cornelio credimus, carminibus gesta patria celebrabant, atq; in annalū loco & memoriæ seruabant. iturq; in præliū ijs carminibus pugnantū animos accendebat, id qd & Thracas factitasse idē autor est Cornelius. Fuerunt & apud præcos vestros, Gallos dico, in summo precio Bardī, de quibus multa priore dialogo diximus. Fuerūt & apud Persas sapientes qui Magi vocabant. Medī quoq; oraculis

ab Hyfaspē versibus sunt, & vnā Zoroastrē vatē & magū coluere: vt ludæos, Indos, Phrygas, Scyrias, hyperboreos, alias barbaras nationes hoc loco mittā, quæ carminibus delectatæ sunt. quo fit, vt illud minus mirū videri debeat, si apud eas gētes vsque adeo poetæ florere, quæ cæteris in omni humanitate & cultu excelluerunt, Græcos dico & Latinos: qua in re vtri vtrius præstiterint, nō facile diiudices. Varijs enim multiplicibusq; vtrinq; rationibus disceptatū est, atq; ita res in ancipiti versata est, vt à quibus stet victoria nondū sit planè discussum. Quare cū primū de hac facultate sermonē, in quo quantū pro tēpore nobis cōuenire visum fuit, de eius origine disseruimus, deq; eius excellētia, cæterisq; virtutibus illustriss. Regina & Principi nostræ D. RENATÆ dicauerim, iure meritq; secundus hic tibi debet, in quo primos vates ad Homerū vsq; collegimus, quibus & Sibyllas ex varia lectione pro virili nostra descriptas addidimus, quas honestus nulli decentiusq; quam tibi dicere potuimus, quæ Sibyllas tua prudentia æquas. Debet tibi, in quā Parthenia hic secundus dialogus, quod apud inclytam diām RENATAM primū meritū locū obtines. Nā præter generis nobilitatē, morūq; et vitæ sanctitatē, quibus rebus omnium cōmendaris testimonio, quis te in studijs disciplinarū eminentissimā, in hac ætate nō admiretur: quæ nō modò in latinis literis, quibus ab ipsi incunabulis nauiter operā dedisti, sed in græcis quoq; ita profecisti, vt græcos aurores intrepidē euoluas. vsque adeo, vt de te ea prædicari intelligam, quæ stuporem hominibus afferant & miraculum esse videatur, quod scilicet supra sexus conditionē ardua & difficilia moliaris. Nā quid nunc memorem qualis sis in dignoscendis & modulandis carminibus, quali venustate canas & gratia: quantū deniq; in omni Musica profeceris, id eius discipula periri prædicant. Sed hæc tibi leuiora sunt, & animi tantū gratia, quæ tamen vel in princip

pe digna ab antiquis existimabant, qui Musices ignarū etiam vituperabant, vt Themistocli cōtigit. Quid verò hoc loco cōmemorem quam sis in sacrarū literarum lectione & versata & erudita, cum in vera illa & germana theologia, theologos ipsos & sacros concionatores quotidiano propē sermone prouocet? Quid porro dicam, qua charitate & amore, ac potius pietate psequaris illustrē virū tuum, iure tuū, vt qui eisdem quib. tu studijs & virtutib. post militares artes sit ornatissimus? Nec dubium quin liberos tuos etiam sic educatura sis quam primum disciplinæ capaces erunt, vt tali te matre & illo patre dignissimi futuri sint. Macla igitur tantis virtutibus & animi & fortunæ bonis Pontia, de cuius laudibus cū superioribus mensibus doctissimorum quorundam virorum carminibus, aures mihi passim personarent, ipse quoq; æger, vt sum animo & corpore, vtcunq; hoc epigrammate lusi:

*Quod veteres aquas virtutibus heroimas
Pontia, & ex igno corpore tanta nites,
Hoc deses non vita facit, madidūq; trientes,
Nec quas delicias plurima turba colit,
Sed quod Palladijs teneros das artibus annos,
Thespiadumq; sacris fontibus ora lauis,
Et quod Socraticas audes euoluere chartas,
Mirāq; diuini pandere sensa Viri,
Et maiora facis; veteris mysteria legis,
Atq; arcana nouæ pectore & ore tenes.
Hæc tibi sunt artes, quibus vnā heroidas aquas,
Et super alta tibi sidera sternis iter.*

Accipe nunc igitur nostrum hunc secundum de poetarum historia dialogum, in quo de primis omnium poetis agimus. Et quanquā vetera illa quidē & à recēti semota memoria (quæ Aristoteli parum iucunda vident) non nihil tamen delectationis & voluptatis, saltē ex varietate afferre poterunt, præsertim cū tot ante Homerum poetas floruisse videbis, quem poetarum primum & antiquissimū omnium scriptorum penē consensus hæcenus existimauit. Sed eo etiam longē antiquiores Hebræorum vates, & ex Sibyllis nonnullas facillimē cognoscas. Leges ergo Parthenia nostra hæc, si quando ab alijs grauiorum autorum lectionibus, vel à regijs negocijs declinare contigerit. Spero nostra hæc qualiacunq; non ingrata tibi fore, ea in primis causa, quod varia est, vt dixi, historia, & ab eo est composita, qui te tuasq; virtutes plurimi facit & veneratur.

Sed iam ad dialogum ipsum me conuerto. Nam cū priore die cum Pisone & Pico puero multa, quæ ad Poeticam eiusq; commendationem pertinebant, dixissemus, eiusq; vituperatores, quantum in me fuisset refellissem, & poetarum poematumq; species & affectiones, id est, *πρὸς* addidissem, postero die cum conuenissemus in eisdem Carpen. Principis hortis, non multis post confectis spacijs confedimus, & prior inquit Piso:

Tanta fuit hesterni sermonis, si non vbertas, at certè rerum copia, vt quàm maxime cupiamus abs te reliqua audire: atq; eò in primis, quod ad primos iam poetas noster erat sermo deductus. Sic est, in quā ego, & simul cœpi. Erant igitur duæ in prima eius tabulæ regione ante alias imagines, quarum quidē alterius ob radiantis vultus splendorē cornutum caput habere videbatur, barba & capillo promisso. Altera verò virgo erat, quæ admodum læta canere, & puellarū chorū in numerū agere videbatur. Quorum nam istæ imagines, ait Pison: Cui ego: Ex sacris Hebræorum quidam Musæum appellauere, vt ex Artabano obserua- uit Eusebius, vt verò Manethon, prius Orsiphias vocatus est, mox mutato nomine ab aqua se Mosen appellauit) hunc, in quā, Mosen & ipsius Mosis fororē Mariam primos hexametru carmē, quod nos heroicū dicimus, modulatos esse.

Tum

Tum ad me conuersus Pison: Qui istuc, inquit, fieri potest: cum ex ijs doctissimis, qui nunc inter nos viuunt, Hebræis audiuerim, nullos se habere versus, præter inconditos quosdam numeros, nulla syllabarum pedumq; lege cōpositos, quos ab Arabibus se mutatos esse fatentur. Non istuc, inquam, mirum vobis esse Pison videatur: nam toties Iudæi propter impia scelera, diuino destituti presidio, regnum amisserint, propriæ quoq; linguae & sermonis elegantiam magna ex parte amiserunt, nedum carmen cōdere, & carminum leges obseruare: atq; idcirco opinor factum, vt apud eos versuum formulæ deprauatæ, ac penē sint deperditæ, id quod fermē Latinis & Græcis contigerat, ex quo varijs barbararū nationū bellis penē desolati fuerant. Nunc demum tamen, Dei opt. max. clementia & benignitate, altius non nihil literæ caput exetere cœperunt, adeo, vt non latina modò & græca, sed & Aramæa, & Chaldaea, & cum his Hebræa lingua floreat, nonnullosq; in his ita profecisse etiam in Hebræis video, vt Hebraicorū carminū leges ac regulas reformarint, & manifestis rationib. cōprobarint. Sed hæc aliàs: nunc ad Mosis & Mariæ *ἀσκήσι* reuertamur, quæ nos cantica appellamus, quæ tum hexametro, tum sunt elego carmine condita. Autores nobis, ait Pison, afferri cupimus, istarū quas dicis rerū testes, idq; cū nostra causa, tum præcipue, si quādo nos isthæc alijs ipsi referemus, ne falsa & cōmentitia dixisse videamur. Ad quos ego cōuersus: Sit licet, in quā, hic citandi mos autores parū eruditus obseruatus, nisi cū vel ardua res, vel nodus aliquis insolubilis incidit: tamen quod iuuenū studium eos ipsos qui citantur autores legendi accendit, vobis morem geram. Hoc igitur in primis, quod de Mose & Maria ipsi diximus, ab Hebræis proditum est, Iosepho & Philone, à Græcis Origene & Eusebio, à Latinis Hieronymo, Isidoro, Beda, & alijs. Tum Pison: Ergo, inquit, hexametri versus origo ab Hebræis, & non à Græcis defluxit, quod tamen aliàs ipse legi, & abs te didici. Quod cum Pison dixisset, memetipsum me, ne mendax, vanusq; viderer, collegi: & simul, Locus, in quā, exposcere videf, vt hac de re, quam possim vobis pauciorib. multorū sententias exponam. Sūt enim, vt modò dicebam, quod Mosis ipsi hanc inuentionē carminis attribuāt, ea videlicet ratione, quod is græcos omnes scriptores longē vetustate superauit: quod vt plantus vobis constet, audite obsecro que scribit Tatianus Assyrius, & Tatiano posterior Eusebius, diligentissimū ambo scriptores, que meis verbis recitabo. Non Homero modò, inquit, Moses est antiquior, verum etiam. omnibus qui ante eum apud Græcos aliquid literarum monumentis mandauerunt, Lino scilicet, Philamone, Thamyride, Amphione, Orpheo, Musæo, Demodoco, Phemio, Sibylla, Epimenide Cretensi q; Spartam adiuu, Aristæo Proconesio qui Arimalpia scripsit, Asbolo Centauro, & Istide, & Drymone, & Eueclo Cyprio, & Horo Samio, & Prosmantida, vel vt est apud Eusebium, Protanida Atheniensi. atq; hæcenus illi. Moses ergo primus huius carminis autor. Apud Græcos verò & nostros, quidam Phemenoen, de qua mox agemus, alij Thalem Milesium, alij Pherecyden Syrum dixerunt, alij columbas Dodonæas, seu aues illas, vt pleriq; seu magis, quod reor ipse, mulieres & Sibyllas, ante Phemenoen oracula carmine heroico cecinisse prodiderunt. Ipsarum hoc Græci carmen tradunt:

*Ζεὺς ἰὼν, Ζεὺς ἰὼν, Ζεὺς ἰὼν ὁ, ἃ μὲγαλε Ζεὺς,
ὃ καὶ πῶς αἰνῆ, δὴ κληῖσται μὲν τῶν γαίαν.
Iuppiter est, erit, atq; fuit, tu Iuppiter ingens,
Qui benefers fructus, ideo matrem dicite terram.*

Hoc est:

Sed pleriq; aliam fabulam sequuntur. Cum enim, vt inquit Terentianus, adhuc infans esset Apollo, & Pythona serpentē sagittis premeret, Delphici accolæ perterriti bellantis a nimum dei suis acuebant vocibus, vnde est ex sex spondeis factum carmen hexametrum: identidem enim puero acclamabāt, *ἦ ποιεῖν, ἦ ποιεῖν, ἦ ποιεῖν*, hoc est, Cæde pæan. Cum verò iam Apollo serpentem confodisset, præ lætitia ijdē canere cœperūt, *ἦ ποιεῖν, ἦ ποιεῖν, ἦ ποιεῖν*. At verò Solēsis Clearchus

dd 4

nulli inter Aristotelis discipulos secundus, ut Athenæus scribit, non Delphicos accolas puerum animasse, sed Latonam ait, quæ ita filium prouocabat ad serpentis cædem, *in mox, in mox, in mox*, hoc est, cæde fili, cum ipsa supra saxum confugisset, quod ad suam usque ætatem Latonæ statuæ suppositum. idem ex Clearcho prodit Athenæus. Sedenim Ponticus Heraclides id in libationibus seruatum ait, atque ex hoc trimetrum iambicum factum esse, quod postea Hipponactium vocatum est. Aurelius verò Macrobius scribit, Vestales virgines ita Apollini indigere solitas, *in mox, in mox, in mox*. Sed qui in Pindarum commentaria scripsere, ante serpentis necem iambum decantatum fuisse volunt, denotatumque esse à serpentis calumnia: ut hinc quoque facilius credere possimus, quod est ab Aristotele proditum, iambum inter versus primū fuisse, quin & Strabo, & quos modò citavi Pindari expostores, in ritu Pythico iambum ante dactylum locatum tradunt: rametli non dactylum Iulius Pollux, sed spondeum connumerat. Dactylum autem à Dionysio inuentus creditur, qui ante Apollinem apud Delphos responsa dedisse fertur. Sūt & qui Themis, & qui Teiurem tradant. Sed de his iam satis. Ad tabulæ nostræ ordinem redeo. Erat autem in ea regis imago qui deuictio gigante nablia pulsare, & lyricos versus canere videbatur. Audiendi cupidus, qui inam, inquit Picus, rex ister: Cui ego: Non est, inquam, cur quid dubitetis: rex erat hic Dauid, qui formosissimus adolescens Goliath gigantem Palæstinum funda confecit, & ante puer viros atque leones, ut merito alter Hercules videri possit, quin, ut puto, ab ea leonum vi, Leouius rex ab Iosepho est cognominatus. Fuit verò hic cætor & verè poeta diuinus & entheus, sacro afflatus numine. Nam Deo immortalis laudes & carmina cecinit, qui *ψαλμοι* græca voce ab omnibus vocantur. Atqui psalmos, inquit, isto Piso, ego versus esse nunquam existimaui, etsi quidem poeticeam in his locutionem agnoscam. Cui ego: Næ inquam Piso, rota, quod dicis, via aberras: si quidem græca hi & latina reliquisque linguis versus non sunt: sua certè, hoc est, Hebræa, vnde tralati, diuersis compositi sunt generibus, versusum. Etsi nescio qui ex his, qui theologi nunc vocari volunt (bone Deus, quantum sibi quidam hoc nomine arrogant) negant à diuinis vatibus carmina hæc fuisse composita, ut scilicet faciliorem ansam habeant poetis & Poeticæ detrahendi: contra quos stat manifesta ipsa veritas, & bonorum omnium & eruditiorum consensus. nam rametli interpretum quidam psalmos omnes non ab vno Dauide compositos tradunt, quos nos ter sequi videtur Hieronymus ad Sophionium, & idem psalmorum tituli ac inscriptiones significare videntur: & Euthymus apud græcos interpres, vnum Dauidem pluribus ostendit psalmorum omnium autorem, quæ sententiam inter nostros Augustinus, & ab eo Cassiodorus alijque plerique vel antiquorum vel recentium libentius amplectuntur, nullus tamen antehac eos negauit esse versus. Nolim ista, ait Piso, subtilius nunc tractemus, sed suis scriptoribus ea relinquamus. Num tu quoque vis Piso, inquam, inter eos numerari, qui supina hæc, ut dicitur, & auersa aure audire solent fabulisque potius & inanibus gentium nugis student, omnemque tempus impendunt, cum hæc ipsa Christianum hominem nescire, de decori potius, quam laudi, illa scire, sit scribendum. Tibi verò Picus, e ad hæc pernoscenda & inuestiganda domestica suppetunt exempla parentis tui, & magni patris tui. Atque his dictis ita sum prosequutus: Patrem sequebar in tabula filius Solomon, qui & regum sapientissimus habitus est, non eo tantum modo, quo vulgus, sed ut eruditi quoque solent appellare. Is in hortis Engadda amoenissimis canticum in morem dramatici cecinit, quo nihil esse suauius in Hebræorum lingua iam omnibus ferè persuasum video, in quo & græcè et latine tralato, etsi numeri & carminis ratio non est seruata, nescio quid tam eius suauitatis & dulcedinis subluceat. Idem & paremiæ concludit alphabeto quod trimetro iambico constat, ab eo loco ubi ait: Mulierem forte quis inueniet: ut admiranda hoc loco sileam, quæ de Solomone scribit Iosephus & historia sacra. Erat verò post hunc in tabula, senex lugenti ac lachrymanti similis, hic quidem Hieronias,

onias, qui ante Simonidem Threnos & Nantias conscripsit, quas Christiani tantifacimus, ut quotannis eas, dum piam & salutarem memoriæ cædis CHRISTI colimus, publicè in templis flebili ac querulo concentu canamus. Sanè hoc Hieremias carmen quatuor integris continet literarum ordines, è quibus duo, primus & secundus, quasi sapphico metro scripti sunt, quia tres versiculos qui sibi connexi sunt, & ab vna tantum litera incipiunt, heroici comma concludit. Tertius verò ordo trimetro scriptus est, & alternis literis, sed eisdem trini versus incipiunt. Quartus ordo primo similis est & secundo. Post hunc & alius senex videbatur, qui Oden numero carmine coccinatum manu tenebat, propter quem & alij eodem ferme habitu amicti cernebantur. Istorum, inquit Pico, vatum quo pacto nomina cognoscere poteris: Cui ego, Facillimè, inquam: nam misto & puluere sinopico titulos subscriptos cuiusque imago continebat. Erat itaque inter hos primus Esaias, qui, ut in Hebræa legitur historia, sacros versus condidit, quibus nihil iucundius esse locupletissimus testis est Hieronymus. Esaiam verò ipsum ferra dissectum ab iniquo rege accepimus, quod audentius illi veritatem prædicaret, ut in eius vita ostendit Epiphantus. Post erat Ierectas, & tres pueri, qui apud regem Babylonium captiui, ne patrias leges prauaricarentur in succensam fornacem coniecti, pro Dei omnipotentis fidem, illi canticum modulatissimè concinentes & perstiterunt & exiuerunt. Nec ab his tribus pueris longè lobus in tabula aberat, qui ætate tamen longè antiquior: in cuius quidè frontis equore ita erat scriptum, VITAE EXEMPLAR. Vir autem hic fuit, ut Chrysostomi verbis utar, ex Vlitide terra, quam Vs sacra nuncupat historia. Librum hic de vtraque sua fortuna elegantissimum perscripsit, in quo ubi ex persona sua sermonem exorsus est, ad usque libri calcem carmine hexametro dactylico cuncta complexus est. Mirum est quam sit in sententijs grauis, & creber in varijs mouendis affectibus, qui tametsi à plerisque ficta persona existimatus est (nam & quidam eius libri autorem Mosem tradidere, alij alios) doctorum tamen & honorum consensus, vera & certa persona, & certus autor habetur. Quæ cum dixissem, paululum moratus suscepit Pico: Si nihil est amplius, inquit, quod de poetis Hebræis nobis sis dicturus, iam quaeso ad eam quam dixisti innumerabilem Græcorum poetarum turbam te conferas. Cui ego: Credibile est, inquam, Pico, & plures, & alios penè innumerabiles fuisse apud Hebræos poetas, sed ex sacra & probata historia hi tantum modo fuere in tabula: ex alijs verò historijs, & Talmudistis & Cabalisticis, nihil hic ego, ipsi licet per successiones & progenies alios multos commemorarent, ut sunt vel diligentissimi vel superstitionissimi. Sed his missis, iam ad quos vos, & tabula me vocant descendo. Attendite, multa enim que penè ex hominum memoria exciderant, ex huius tabulæ pictura cognoscetis. Istud est, inquit Pico, quod vehementer scire desideramus, ut sapius etiam pro Pico respondeam. Et rectè iurèque facis, ait Picus, nam idem ego eram rogaturus. Qui bus ego: Erat, inquam, inter hos prima fatidica quædam femina Phemenoe nunc cupata, cuius & paulò antè meminimus, Apollinis, ut ait Plinius, filia, quæ apud Græcos prima hexametrum carmen commenta dicitur. Hanc scribit Eusebius, annis quinque & xx, ante Linum & Orpheum, Acrisio oracula cecinisse. de eadem meminit Tatianus & Strabo, nec Iemel Pausanias & Synesius, apud nostros Lucanus & Statius. Sed & Vergilij interpretes Seruius, qui ita scribit: Phemenoe virgo dicta est, nam Sibylla appellatiuum nomen est, a deo ut Varro quot Sibyllæ fuerint scripsit, & reliqua. Isidorus Samiam Sibyllam hoc nomine fuisse existimauit. Phemenoes & in Poetica Horatiij meminit Porphyrius super illud: Et dictæ per carmina sortes Quare quod Plinius scribit nos carmen heroicum oraculo Delphico debere, sunt qui de Phemenoe dictum interpretentur, quæ, ut modò dicebam, Acrisio hoc carmine prima dedit oraculum. Eiusdem præterea meminit Donatianus in Poetica: Hexametrum, inquit, carmen, quod Ennius longum vocat, Græci deliacon, quia hoc genere Phemenoe Apollinis vates

vates vaticinata est. Sunt qui eidem & illam sententiam ascribant, qua nosmet-
 ipsos cognoscere iubemur, hoc est, *γινώσθι σ' αὐτόν*. quam tamen alij alijs, vt alias
 diximus, attribuant. Post verò hanc fatidicam Phemenoen vatum agmen erat
 iam penè desitum, & cascum, vt ait Ennius, qui omnes ante Homerum carmina
 scripsere. Primitusq; inter hos Linus Chalcidensis erat, vel vt plures volunt The-
 banus, Apollinis & Terpsichoræ filius: alij Amphimari & Vranies, quod scribit
 Pausanias: nonnulli Mercurij, quod Laertius existimat: hic primus ex Phoenicia
 ad Græcos literas attulisse fertur, quod Suidas ait. Primus quoq; lyricos modos
 conctinuit & Doricos. Lichanori etiam mediã citharæ chordam nuncupauit,
 quam citharæ additam à Musis ferunt. Censorinus tamen ab Apolline patre in-
 reñtionem Linum accepisse ait, quam ille animaduertisset cum resonantia sua-
 uitatis ex arcu fororis, Dianæ scilicet, & Linum nymphæ Paramesæ Christheni-
 di reliquisse, & reliqua quæ ille exequitur. Huius Lini tres præcipuè discipulos
 Diodorus enumerat, Thamýram, Orpheum, & Herculem: qui vtique Hercules
 cum in ediscendo tardior esset, & propterea vapularet, iratus Linum magistrum
 Iyra peremisse fertur, id quod & in Herculis vita scripsimus. Linum verò pelag-
 gis literis vsum fuisse accepimus iisdem quibus Orpheus & Pronopides. A Li-
 no etiam hymni species quædam nuncupatur Linus, tamen inconstans hac de
 re apud autores opinio: perperam enim quidam credere ideo sic vocari, quod
 elino chorda fierent. Pausanias verò ita scriptum reliquit: Morientis, inquit, Li-
 no ipsius nomen aduicq; exteris & barbaras nationes peruenit: nam canticum 20
 quod Aegyptij Maneros vocant sua voce, Linus est à Græcis dictus: quod & fa-
 tetur Herodotus. Vnde Homerus in Achillis scuto Vulcanum multa effinxisse,
 & puerum citharædum canentem Linum inducit his versibus:

*Hic autem in medijs puer est qui pectine dulci
 Personiæ atq; Linon demulcens cantat honestum.*

Sed video vós expectare versus græcos, hi sunt:

*τοῖσι δ' ὃν μίωσοι παῖς φόρμυγγι λιγέῃ
 ἡμυρόν κισορίζε, Λίνου δ' ἔπειθε γάρον ἀφ' ὄφιν.*

Pampho quoq; qui hymnos antiquissimos Atheniensibus cōposuit, hunc Oe-
 tolino vocauit: quem secuta Sappho, simul Oetolinon & Adonin cecinit. In-
 ter ea verò quæ scripsit Linus, est mundi generatio, hoc est, Cosmogonia, vt Di-
 ogenes ait. Solis item ac lunæ cursus. Fructuum præterea atq; animalium natu-
 ra. Aristobolus & Eusebius hos Linus versus probant, quibus de septenario agē-
 tis, eius diuinum ingenium possitis agnoscere. ita enim ait:

*ἔβδμητι δὴ ἡ πῆλομοίαι παῖτα τέτυκτο.
 ἔβδμη εἰρ ἀγαθοῖς, ἢ ἔβδμη ἐστὶ γυῖθλι.
 ἔβδμη δὲ πῶσοιτο, καὶ ἔβδμη ἐστὶ τελέη.
 ἐπὶ δ' ὃν πᾶν τὰ τέτυκται οὐ δρῶν ἀστρονόμῳ,
 γὰ κύκλοσι φαίνετ' ἄδιτελλομοίαις οὐκ αὐτοῖς.*

Hoc est:

*Septima tunc fuit omnia cum perfecta creatâ.
 Inq; honus est septima, & ipsa est septima origo.
 In primis est septima, septima & ipsa suprema.
 Omnia sunt septem stellanti condita caelo,
 In cyclis manifesta suis nascentibus annis.*

Leguntur & alia plus carmina apud græcos scriptores, quæ breuitatis & fasti-
 dij causa missa facio. Perijt verò Linus vel ab Hercule percussus, vt modò dice-
 bamus, vel vt alij iradunt, in Eubœa, ab Apolline sagitta confossus, quod se, vt
 inquit Pausanias, illi exæquare studebat. In eius tumulto hoc inscriptum fuisse 30
 eulogium proditum est:

*Ἰδὲ Λίνου δὴ καὶ τὸν ἑξέτασεν ἄλλοι
 μῦθος ἐραυῖος ὅταν εὐσεφάνης.*

Vel, si

Vel, si & hoc maualtis à me latinum factum:

*Thebanum ista Linum suscepit terra cadentem.
 Vranie natum, quæ bene ferta gerit.*

Thebani tamen Linum apud se tumulatum fatentur, vt scribit Pausanias, & Phi-
 lippum Amyntæ, re male gesta à Græcis in Cheronea, in somnis monitum Lini
 ossa in Macedoniam exportasse: verum cum rursus fuisset per alta somnia moni-
 tus, eadem Lini ossa Thebas misisse. Idem Thebani & alterum Linum posteri-
 orem fuisse perhibent, qui Ismenij vocatus sit: atq; hunc ipsum esse quem adhuc
 puer Hercules interemit. Carmina quoq; quæ Lini leguntur, nec huius, nec alte-
 rius esse. atq; hæc quidem de Lino illi. Tertium etiam Linum fuisse legimus Cro-
 topi ex Psamathe nepotem, cuius alibi idem Pausanias & grammaticus Laetian-
 tius seu Lutarius meminere: sed iste nihil ad tabulam nostram. Sequebatur ve-
 rò Linum Pierus, quem Charax græcæ historiæ scriptor, Lini filium prodidit.
 Fuit autem nec ignobilis nec obscurus poeta, qui primus de Musis poemata
 scripsit, à quo & Pierias & Pieridas quidam Musas cognominatas volunt, vt in
 nostris Musis retulimus. Hunc Pierum quidam Macedonem fuisse volunt, qui
 cum Thespias profectus esset, nouem ibi Musas constituerit, montemq; Pieri-
 um vocauerit, qui Helicon antè diceretur. Id alij interpretantur, quod sapienti-
 us senserit: alij quòd oraculo monitus fuerit, aliquo die Thrace. Sunt qui Musas
 20 eius fuisse filias scribant. Ouidius certè fabulam in 5. metamorph. enarrans, Pie-
 ri filias cum veris Musis aulas certare cecinit, & victas in picas esse conuersas.
 notissima est fabula. Commendatur & Pierius inter Christianos scriptores ab
 Hieron. & Sophronio, verum hic minimè inter poetas. Erat verò post Pierum
 Palæphatus Atheniensis, qui Actæi & Biûs filius fuisse dicitur, ab alijs Ioclei &
 Metanira, ab alijs Hermi. Tantæ autem antiquitatis fuisse legimus, vt multò an-
 te Phemenoen ab aliquibus commemoretur, alij tamen post eam. Scripsit verò
 creationem mundi, hoc est, *κρῆσις παλαιά*, carminib. quinque mille. Apollinis &
 Dianæ natiuitatem tribus millibus versuum. Mineruæ & Neptuni contentio-
 nem mille. Scripsisse etiam dicitur Latonæ crines, atq; de hoc Palæphato pro-
 30 pter vetustatem pauca admodum alij tradunt. Fuere & alij hoc nomine, & in pri-
 mis Parius Palæphatus, vel vt quidam malunt Prieneus, qui Artaxerxis temporib.
 à πικρίας, hoc est, incredibilis hystoriâ contexit, quam dimidiatâ laceramq; habe-
 mus etiã à Vergilio quodâ de Cyri poematâ citatâ. Fuit & alius Abydenus &
 ipse historicus, Alexandro & Aristoreli charus. Sed hi nihil ad nostras tabulas.
 Erat quidã in hac parte Asbolus ex Centaurorū genere poeta, qui & ipse ante
 Homerum versus fecisse proditur, vt Tatianus & Eusebius scribunt, de quo &
 apud Philostratum in imagine Neoptolemi traditur, quod eius corpus ab Her-
 cule est crucifixum, appolito hoc epigrammate:

*Asbolus haud vocem metuens hominumq; deumq;
 Frondosa piceæ suspensus in arbore pinguis.
 Magna fero pendens longæuis pabula coruis.*

40

Eupolemi verò sententia Asbolus is est, quem Chum Phoenices vocant, vt est
 in nono apud Eusebium. Fuit & Eueclus Cyprius hac parte, qui & ipse multò
 ante Homerum versus cecinisse fertur, quod idem Tatianus in eo libro ostēdit,
 quo omnia Græcos à barbaris didicisse argumentis clarissimis palam facit. Eue-
 cli & Eusebius in decimo *πεπρωμένων* meminuit, tamen in latinis factis codici-
 bus pro Eueclo sit Eueclus perperam repositum: est & perperam in græco Ta-
 tiani, nam pro *ἐὐκλον*, *ἐὐμείκλον* & legitur & scribitur. Euecli verò eiusdem memi-
 nit & Pausanias in Phocæicis: Eucleon tamen passim scriptum est. Et ab hoc Cy-
 50 pria quæ dicta sunt carmina condita fuisse existimo, quæ ab aliquibus Homero
 attributa sunt, id quod aperte negat Herodotus. Extat & apud Græcos Euecli
 oraculum, quo nasciturum magnum poetam ex Themisto Cypria vaticinatur.
 Hoc ipsum est, vt nos exposuimus:

Palæphatus

Asbolus.

Eueclus.

In Cypro

In Cypro tam magnus erit per littora Vates,
Quem pariet campos inter generosa Themisto,
Insignem laude absq; opibus diti salamina.
Deseret hic Cyprum, medijsq; ex sinuibus aëtus,
Primus damna canens Vnus tua Græcia pandet.

Immortalis erit, senij nec tempora norit.

Haëtenus Eueclus: quod si græcè legere malueritis, legite Pausaniam in vltimo. Iidem quoq; Tatianus & Eusebius in eis quos ante citauimus libris, commemorant qui ante Homerum carmina scripserunt, Isatida, Drymona, Horum Samium, & Atheniensem Protænidem, vel vt legit Tatianus. Profnantiden, in ¹⁰ *Philammon.* G. verò Trapezontij Eusebio, Pronetiden. Fuit & cum his Philammonis imago, quem patrem fuisse comperi Thamyridis Thracij ex Brinthis Edonum ciuitate, ex Philonide Deionis filia & Apolline natus, vt in Homeri Odyssea scribit Eustathius. Primus Philammon virginum choros instituit, & Apollinis & Dianæ generationem versu edidit, vt in musica tradit Plutarchus. Pherecydes verò Philammonem ait cum Argonautis ad aureum vellus accipiendum profectum esse. Sunt qui eundem primum instituisse velint leges lyricas, quas Græci *λύμνος* vocant, alij Terpandrum, qua de re alibi. Ex Philammonē, vt modò dicebam, natus est Thamyras, qui & Thamyris dictus est, ex Arsiōne, quam Pausanias in Messeniacis Argiopen vocat. Poeta verò Thamyris fuit, ex Edonum vlti- ²⁰ be Brinthis, vt dixi, ante Homerū octauus, vel, vt ab alijs traditur, quintus. Sunt & qui dicunt ab Odrysse. Sedenim ipse Odryssius dictus est, quòd cum illius mater Arsiōne vel Argiope adhuc prægnans esset, ad Odryssios confugit, quoniam illam in domum non admittebat Philammon. Quo in loco cum filium peperisset, cognomēturum est illi inditum Odryssij, vt ait Pausanias. *βαλύρας* item dictus, seu vt nostri quidam, Baluras, quòd in huius nominis flumine lyram proiecerit, *ἠρὰ τὸ βάλυρα τὴν λύραν*. Huius Thamyrae theologiã extitisse ait Suidas, tribus millibus versuum conscriptam. Sed de Thamyra, inquit Piso, non multò antè in ³⁰ Homeri rhapsodia satis multa legimus, quo videlicet pacto à Musis sit oculis priuatus. Rectè tu quidem, inquam, atq; ideo ad alia transeamus. Scribit Pausanias Thamyrim ex morbo, non à Musis excæcatum, id quod & postea Homero quoq; contigit. Prodicus verò Phocæus (si quidem eius sunt versus) in Minyada, Thamyrim ait ob superbiam eas pœnas apud inferos tulisse. Primus autem Thamyras masculam Venerem induxisse dictus est: nam cum Hymenæum Caliope & Magnetis filium deperiret, id flagitij primus inuexit. Honestos tamen puerorum amores, quibus ad virtutes capeffendas prouocantur, ab excellentissimis Græcorum philosophis non inconcessos fuisse videmus, vt Socrati in primis & Platoni placuisse videmus. Et in alijs rebus seuerus & penè tetricus, in hoc indulgentior mihi visus est Plutarchus, vt nunc mittam Cretenses & Lacedæmonios, quibus id per leges licebat. Verùm ista forè Græcis licuerint, nobis ⁴⁰ qui semper seuerioribus sanctioribusq; legibus paruimus, nefas & flagitiosum fuit à primis vsq; temporibus. Sed & Plato ipse in legibus hanc Venerem naturali quadam seminum ratione dereffatur. Quin & Laiam legem non abrogasse, pluribus contra Trapezontium Bessarian ostendit. Fuit verò apud Græcos lex Laiæ, vt apud Romanos Scatinia, contra marium concubitores. Nostri quoque Christiani scriptores Græci *ωιδεραδες* agrestes vocant, vnde & eorum quidam Pana ideo his amoribus obnoxium tradiderunt, eaq; ratione illum pudendis artectis effingunt, & *ἀγροικὸς θεός*, id est agrestem deum cognominant. Legitur in eo, qui *εραως* inscribitur, dialogo, apud Lucianum Chariclis oratio, quam contra Callicratidan inconcessis his amoribus insanientem, habuit: ipso licet pronunciante Luciano, viro philosopho id licere, nimirum se prodente. Rectè, inquit Piso, & verè quod ais. Sed tamen istos quos ais arsenocætas, Ouidius & Hyginus non istius flagitij inventores tradidere, nam in Orpheum Thracium reu- ⁵⁰ lerunt,

lerunt. Cui ego: Id scilicet quod dixisti, vterq; prodidit. Sed postquam in eiusmodi sermonem incidimus, & noster hic puer Picus paululum secessit ad legendos flores, quæ hac de re legissè recordor, obiter hoc tibi loco, nec sine rubore recēsebo, & capite, vt olim Socrates, obrecto. Dicā verò paucissimis. Hic Piso: Imò ego libenter audiam. Tunc ipse sic capi. Euripidis græcus interpres, quem quidam Moschopulum putant, vt ab hoc incipiam, in Laium, quem & Lainū quidam vocant, hoc scelus refert, qui Chrysiptum Pelopis filium perditè amauit. Idem scribit Athenæus diptosophiston lib. xij. Idem & Suidas. A quo Laio, vt puto, dicta lex Laiæ. Ibycus verò Rhegymus poeta lyricus Talū Cretensem, quē, ¹⁰ vt reor, perperam Græci quidā grammatici Talona nuncupant, istius Veneris autorem facit, quod ab eo sit ardentissimè Rhadamanthus amatus. Diotimus autem Herculem ait Eurythæum amauisse, atq; ideo ei tot certamina sudasse. Alij vtique Iouem rei istius autorem prodiderunt, quod est vero similius, qui Ganymedem & amauit & rapuit: vnde de Aquila conficta notissima fabula. Eche- ²⁰ menes tamen non ab Ioue raptum Ganymedem scribit, sed à Minoe, quem etiā tradit Theseum amauisse, eiusq; gratia ex nece Androgei filij inimicitias cū Atheniensibus deposuisse. Sedenim Praxilla pœtria Sicyonia, Chrysiptum, non Ganymedem ab Ioue raptum ait. Non desunt etiā qui Iouem primum inter deos, Laium vero inter homines dicant id sceleris excogitasse, vt scribit Magister in Euripide. Herodotus Persas à Græcis hos puerorum amores edidicisse prodit. Sunt qui ab Agamemnone Argynnum puerum adamatum ferant, qui cum eum natantem & fato functum apud Cephalum sepulchro condidisset, Veneri Argynnidos templum constituit. Alcymnius verò Chiuis dihyramborum poeta, in suis poematis Hymenæū amatum ab Argynno scriptū reliquit. Fuere & Græci scriptores, inter quos Athenæus & Suidas, quibus ego hac in re partū crediderim, qui id flagitij in Italos referrent, quibus, quod belli tempore per leges in castris foeminas habere prohiberentur, pueris abutū eo videlicet tempore ³⁰ liceret. Id quod & Gallos facitasse, testis est Aristoteles, & Athenæus, qui miratur, cur Galli libentius pueris vtantur, cum passim apud eos sint formosæ mulieres. Clemens quoq; Romanus Anagnoseon viij. Apud Gallos, inquit, lex prius cōstituit nuptū tradi publicè pueros, nec probrum ex hoc aliquod duci & c. Verumenim verò mirū dictū est, istiusmodi hominum genus qui diutius in castris militiae versantur, quam in vtrinq; Venerem præcipites ferantur, vt certe ad hoc respicere videri possit, quisquis ille fuit, qui primus Martem cum Venerè coniunxit. Sed de his iam plus satis. Tum Piso, Tempestiue, inquit: iam enim & Picus redit à legendis floribus. Rectè, inquam, ad Thamyram, postquam Piteades, vnde recessit nostra redibit oratio. Thamyras ergo poeta cum esset Theologus, inter primos habitus est, à quo scriptores Theologiam tribus versuum millibus scriptam prodidere. Item Titanum aduersus deos pugna. Thamyra quoque hymnos Plato cū Orphicis celebrat. Sed & ab eo, quod musas prouocauerit ad certamē, vt puto, prouerbiū factum est, *θάμυρας μούσικα*, hoc est, insanit Thamyris, de ijs qui cum intellectu & prudentia aliquid præter rationē facere videtur. Non in vos eundem cum Thymito Thamyra, vt alij pleriq; existimate: fuit enim Thymitus Laomedontis filius, qui vnā cum Orpheo claruit, estq; apud diuersas orbis regiones peregrè profectus: demum cum Nysam, vbi Bacchus enutritus fuerat peruenisset, ibi est tandiu moratus vt ab incolis Dionysij sacra planè didicerit poemāq; quod Phrygium à patria regione nuncupauit, lingua & literis antiquis conscripsit. Haëtenus de Thamyra & Thymiro: cum quibus fuit Argiui Melampodis imago vatis, qui Amythaonis & Aglaia, vel vt alij, ⁴⁰ *Λδοθηα* Abantis filia filius fuit. Eum verò vaticinandi artem assecutum Græci scribunt, cum forte ministrum sacrificantem à dracone percussum sepultura tradidisset, & eius percussū filij Melampodis aures circumlinxissent, vaticinium illi inspirarunt, vnde & Iphicli ruituras aëdes prædixit. Longa est fabula, quā Dio- ⁵⁰

Prouerb.

Thymitus.

Melampus.

dorus, & in primo Argonauticorum Apolloniū interpretes, & ab ijs Favorinus explicat, ex ijs carminibus, quæ græcè *μεγάλοι νόμοι* dicuntur, quas Hesiodo adscriptas ab Eunapio græcæ historiæ scriptore, & Pausania inuenimus, qui nonnunquam eas citat, ut in Bœoticis, ubi & ex ijs versus affert: item in Argolicis, & in Atticis, quo loco Domitius eas magnos codices latine vertit, quod an rectè fecerit viderint alij. Scholia quoque in Isthmij Pindari eas aduocant, quo loco Herculem scribunt à Telamone hospitio susceptum fuisse. Vnde pater eorum decipi, qui magnorum Etyorum historiam vocant. Porro *νόμοι* quidem apud Homerum, ut Grammatici observant, primæ diei horæ dicuntur, & matutinū tempus ad nonam vel decimam vsque horam: ut ijs significare possimus, si modò sit confecturæ locus, lucubrationes quæ matutino tempore fiunt, ut illi vesperæ, & alteri noctes Atticæ, quales propemodum fuisse Aristotelicas deambulationes dum discipulos doceret, legimus: hanc enim, hoc est, matutinam, *ἑσπέρους νόμοις*, illam scilicet quæ vesperi fieret *ἑσπέρους νόμοις* vocabat, ut scribit Gellius. Sed hæc vobiscum, quæ locupletius in annotationibus attigi. De Melampode nunc sequimur, qui ut Derachides ait, sic vocatus fuit, quod nigris fuerit pedibus enim eum mater peperisset, in loco arboribus denso exposuit, in quo cum minus pedes obtegerentur, sole sunt nigri facti, vnde illi nomen. Idem & Theocriti interpretes in tertio Edyllio tradunt. Sed fabulosa hæc mitto. Fuit reuera Melampus inter vates & poetas ante Homerum vetustissimos connumeratus, nam multis versuum milibus de Saturno, de raptu Proserpinæ, de Cereris luctu eiusque mysterijs perscripsisse traditur, & cum his etiam de Titanum pugna aduersus Iouem, & de Aegyptiorum sacris: quin etiam, ut quidam existimant, ab ipsis Aegyptijs Dionysij sacra ad græcos aduexit: quædam quoque de obseruatione dierum ab ipso Melampode tradita in commentarijs Theonis in Hesiodo legimus. Artemidorus Melampodis quoque libros commemorat in 4. Onirocriticōn, *πῶς τῶν τελευτῶν καὶ σημάτων, καὶ πῶς μύθων*, hoc est, de monstris & signis & de muribus. Cæterum & ipsum in re medica excelluisse etiam poeta Vergilius in georgicis innuit, cum de pestilentia agit. puto vos carmen tenere,

Cessere, inquit, magistri,

Philyrides Chiron, Amythaoniusq; Melampus.

Prætidæ enim à furore sanauit, vnde & *καδακτης* à Græcis ideo dictus est. Sorores hæc quatuor fuisse dicuntur Præti filia, Mæra, Euryale, Lysippe, & Iphianassa. alij tres tantum dicunt, ut Lutatius & Apollodorus, qui & eas sic nominat, Lphinoen, Lysippen, & Iphianassam. Pherecydes duas tantum prodidit, Lysippem scilicet & Iphianassam. Alij, ut Aelianus, nomina mutant, Elegem scilicet & Cætanen, easque caprino lacte sanatas. hæc igitur cum fortè lunonis templum ingressæ essent, temerè sese lunoni sunt ausæ conferre, seu, ut Acusilaus ait, de simulachrum contempserunt, qua re in eam insaniam ab lunone actæ sunt, ut se vaccas esse arbitrantur, ijsque rebus pauere cœperunt quibus ea solent animalia. Sunt qui non ab lunone, sed à Venere in furorem actas scribant, ut noster Ouid. quidam à Baccho, ut Hesiodus & Diodorus. Eam verò mentis agritudinem tandiu passæ sunt, quousque ab earum patre Præto præmiū est propositum, qui illas sanaret, earum se vnam illi vxorē cum regni parte daturū: quod ubi Melampus intellexit, ut erat herbarum peritissimus, & idcirco ab eo herba melampodion nuncupata, elleboro eas purgasse dicitur, id quod etiam scribit Cl. Galenus, & sic propositum est præmiū assecutus. Non constat inter scriptores, eas fuisse herba liberatas: nam Pherecydes iam decennium furorē passas, precibus & sacrificijs sanatas ait, placata de ira à Melampode. Apollodorus entheis choreis & clamoribus quibusdam Melampoda ait secum accitis validissimis iuuenib. eas Sicyonem vsque compulisse, Iphinoenque interea natu maximam extinctam. Alij Clitorij fontis aqua, quæ bibentes abstemios reddat, id factum esse contendunt, inter quos Ouidius lib. Metam. xv. & Victorius Pollio, qui & in rei testimonij græcum

cum adducit & adscribit epigramma. Victorius hæc sunt verba: In Arcadia, inquit, ciuitas est non ignota Clitorij, in cuius agris est spelunca profluens aqua, quam qui biberint, fiunt abstemij. Ad eum autem fontem epigramma est in lapide inscriptum huius sententiæ versibus græcis, eam non esse idoneam ad laudandum, sed etiam inimicam vitibus, quod aptud eum fontem Melampus sacrificijs purgauisset rabie Præti filiarum, restituissetque earum virginū mentes in pristinant sanitatē. hucusque ille. Pausanias verò in Arcadicis: Super, inquit, Nonacrin montes sunt nuncupati Aroanij, & specus in ipsis est ubi Prætidæ furentes confugerunt, quas sacris quibusdam arcanis & purgaminibus Melampus deduxit in regionē quæ Lussi dicitur, ubi Clitorius est: & cætera. Idem ferè scribit Stephanus in dictione *Λυσιών*, & in Azania etiam: ex quo videtur legendum apud Pausaniam Azanij montes potius, quàm, ut passim legitur, Aroanij: est enim Azania pars Arcadiæ, & Lussi ciuitas, eodē Stephano autore. Sedenim has non Præti filias, sed Anaxagoræ Megapentis Argiuorum regis scribit Diodorus Siculus, à quo duabus regni partibus donatus sit. Eustathius eum cum fratre Biante donatum imperij parte scribit. Apollodorus drabus partibus ait, & superstitēs duas filias Melampodi & Bianti nupsisse, Prætiūque post hoc filium Megapentis genuisse. At verò Herodotus historiam ipse in hunc propè modum recenser: Cum, inquit, Melampus ab Argiuis à Pylo mercede conducere, ut Argiuarum mulierū furorē compesceret, regni dimidium pro mercede poposcit, negantibus se id facturos Argiuis, pluresque interea eorū mulieres insanirent, quotidie ad Melampodē redeuntis, se id quod poscebat daturus spondederunt, tum ille eo etiā plura optauit, nec se quicquā eorum qua vellēt facturū ait, nisi fratri Bianti tertiam regni partem darent. Tum Argiui necessitate adacti, quicquid Melampus petebat concessere, atque hæc quidē ferè Herodotus. Cæterum Sextus Pyrrhōnius quæ & Empiricus vocatus est, & Polyanthus Cyrenæus, Prætidæ ab Aesculapio liberatas tradunt, non à Melampode. Sed ne quid vobis omittam quod succurrat, ex Melampode & Iphianassa Præti filia nati sunt filij Antiphates & Manto, quæ an ea sit quæ Mantuanæ ubi nomen dederit, illud subtereri facit, quod ea

30 Tiresiæ, non Melampodis filia, à scriptoribus dicitur. Fratrem, ut iam diximus, Melampus Biantē habuit, cuius & Apollonius Rhodius meminit in primo, & quem Theocritus & Diodorus scribunt à fratre tanta charitate dilectum, ut cū is Però Nelei filiam deperiret, Melampus ut fratri rem gratam faceret, Iphicli boues abegit, ea videlicet ratione quod Neleus ei filiam daturum promiserat, qui boues ipsas abstulisset: quam rem tamen frustra tentauit, ut supra meminimus. Hinc Melampus ab Iphiclo captus, & in vincula coniectus est. Sed ubi imminētē ruinam tecti Iphiclo prænucciasset, ab eo non modò est liberatus, sed & cū bobus ipse abire permissus. Addunt Theocriti interpretes, Iphicelum à Melampode edoctum, quoniam modo est filius susceptus, cum a Phylaco patre ea

40 vi priuatus fuisset. Igitur Melampus cum ad Neleum boues adduxisset, facile Però vxorem fratri impetrauit. Et hæc quidem ex varijs Græcorum commentarijs, illud verò mirandum maxime quod de eo est proditum, Melampodem videlicet ipsum, autum linguas & voces calluisse, easque interpretari solitū: quam rem non poeta tantum tradidere, sed nec defuere philosophi, qui multo id studio atque diligentia, quam ad ratione fieri possit, persequuti sint. Verum & hoc ipsum alijs multis contigisse scriptores tradunt, ut Apollonio Tyanco, Vergiliano Anio, alijs. Est & apud Suidam symbolum, seu vos proverbium dicere mauultis, Melampode aut Pollete opus, de ijs rebus quæ obscuræ dubiæ ue fuerint. Polles enim & ipse vates fuit, cuius & Græci grammatice meminere. Alius quoque

50 Polles fuit Aegæus philosophus, cuius & Suidas idem vitam prodidit. Sed iam de Melampode satis. Ahum Plinius & Dioscorides pastorē Melampoda nominant, ubi ellebori naturam explicant. Eadē ferme ætate claruit Amphion Thebanus, tamen apud Pausaniam in secundo Eliacorum, Aegyptius quidam Am-

Proverb.

Amphion.

phionem Aegyptium & magicum fuisse narret vnà cum Orpheo. Sed nos in praesentia Graecorum de Amphione sententiam sequimur, qui eum & Zetum Iouis & Antiope filios prodiderunt: licet alij non Iouis, sed Mercurij filium scripserint, à quo & Lyram primus acceperit. Myron Byzantius poeta qui *Ἰλυσία* & carmina scripsit, Amphionem prodidit aram primū statuisse Mercurio, atque ea causa ab eo Lyra donatum. Antimenidas verò non à Mercurio, sed à Mulsis Lyram accepisse scriptū reliquit, cui & Pherecydes non repugnat. Dioscorides tamen ab Apolline Amphioni dono datam putat. Hic mitto quæ de Lyra in secundo multa scribit Hyginus, & latinus enarrator Arati: id tantum vobis quæ in imaginibus in hunc propè modum Philostratus prodit asseram. Lyra, inquit, primum à Mercurio ex duobus cornibus capra, quæ Izali fuerat, & iugo aridæq; testudine compacta fuit, qui eam post Apollinē & Musas Amphioni Thebano dedit, qua mox ille Thebas Bœotias condidit. Hæc quidem ab illo sic scripta. Pausanias verò Lyram à Mercurio, citharam verò ab Apolline inuentam prodidit. Theon tamen apud Aratum, non Amphionem datam Lyram ait, sed Orpheo. Idem scribit Eratosthenes. Eam verò Orpheus nouichordē primus instituit, cum antea septichordis fuisset à Mercurio constituta. Post mortem Musæ Orpheus tradidit: sed cū indignus is esset, ab Ioue inter sidera est tralata. Hic verò Piso: De Lyra satis est, inquit. Nunquid tu Amphionem existimas sic vt poetæ cantant, saxa & lapides Lyrae cantu traxisset? Audite, inquam ego, quid hac de re sentiat in primis Virgilius. Neq; enim, ait, par est id ita gestum videri, sed quod affatus suauitate homines rupium incolas, & incultis moribus rudes, ad obsequij ciuilis pellexerit disciplinam. Idem ferè scribit Palæphatus, & Macrobius, idem & poeta Horatius, vt alios mittam. Plinius verò Amphionem inuentorem musices facit, & modorum Lydiorum, cum quo tamen ex Clementis autoritate non conuenit Eusebius, qui id Olympo Mysio ascribit. Parabates, vt puto, Iulianus in epistola, vt est apud Suidam, antiquæ musicæ inuentorem Amphionem prodidit. Primus utiq; Amphion dicitur citharæ cantu cithara cecinisse: nam sine voce Thamyras prior cecidit. Sedenim Amphionis nomine non vnum reperio, sed plures. Is enim qui cum Argonautis nauigauit, vt planè ex Orphei & Apollonij catalogis colligimus, fratrem habuit Alterium, quem Deucaliona vocat Flaccus. Hic filius fuit Hyperasij & Hypso. Alius quoq; Iasij filius fuit, qui & Argus ab aliquibus cognominatus est. Cætera quæ multa de Amphione scribuntur, quia fabulosa sunt, relinquimus. Ouidius quidem post filiorum necem sibi manus intulisse cecinit: ait enim,

*Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.*

Orpheus.

Verum ad ipsum Orpheum me conuerto, qui in tabula non eo depictus erat habitus, quo illum Philostratus & Callistratus effingunt: hi enim illum in opaco Heliconis nemore propter Olmei fluentia constituere: sed humero tenuis extabat, vt reliquorum imagines poetarum. Eius autè caput, erat tiara aureis intertextis ornatum. Non putamus, inquit Piso, hoc te loco multa de Orpheo dicitur, quod scilicet is est ab omnibus cantatus. Ego verò, inquam, Piso, quæ ad tabulam ipsam cum pertinere, tum vobis placitura arbitror, non relinqua. Fuere etenim in ea quinque hoc nomine poetæ, alij licet septem faciant, & duos tantum Herodorus, alterum poetam, & alterum ex Argonautis vnum: quæ Herodorus ideo Pherecydes inculcat, non enim Orpheum, sed Philammona in Colchos ad vellus aureum nauigasse prodidit. At verò Aristoteles, & eum sequutus M. Cicero, nullum fuisse Orpheum putauerunt. Aelianus quoq; falsa omnia & fabulosa esse quæ de Orpheo traduntur censuit: Bisaltas enim Thraciæ gentes literas ignorasse, eius quæ nationis id esse proprium asserit. Sed his omnibus, poetas ipsos hoc nomine celebratos commemoremus. Igitur primus Orpheus ex Libethris Thraciæ poeta fuit, ciuitate sita sub Pieria. Plinius tamen & Martia.

Martianus Sithonem Orphei patriam fuisse contendunt, & ipsa in Thracia. Fuit verò Orpheus Apollinis & Calliope filius, id quod Asclepiades cōprobat: alij verò Polyhymniæ dixerunt. Orpheus quidem Crotoniata, cuius Argonautica extant, primi Orphei in suo poemate personam induisse videtur: is se Oeagri fluminis & Calliope filium cecinit: quem, vt opinor, alij pleriq; poetæ secuti sunt. Hunc ipsum Lini discipulum multi prodidere, quæ tempestate apud Hebræos Iudices rerum summam gerebant, & vt scribit Suidas, cum Atheniensium regnum dissolutum est. Sunt qui ante Troianorum tempora eum claruisse velint vndecima generatione, ipsum quæ x i, vel vt alij malunt, i x. generationes vixisse. Generationem verò hoc loco interpretari placuit, quam Græci *γενεάς* vocant, Latini tum ætatem, tum seculum verrerunt. Septem autem annorum spacium generam significare autores tradunt: vnde & medici ante duas generas incidi non oportere puerorum venas præcipiunt, atq; fortassis de Orpheo ita intelligendum: nam si aliter velimus intelligere, hoc est, spacium vitæ humanæ, qui fieri poterit vt Orpheus tandiu vixerit: tamen si frequenter, quum apud alios, tum præcipue in Hebræorum historijs vsurpetur. Plutarchus & Heraclitus, & cum his Suidas & grammatici quidam, spacium x x x. annorum generam existimauere, quo pacto Homerus, & ab eo nostri Latini, Nestorem tradit tres generas, & tria secula, & tres ætates vixisse. Censorinus quidem, Qui annos, ait, x x x. seculum putauerunt, multum videntur errasse, hoc enim tempus generam vocari quidam sunt autores, quia orbis ætatis in eo sit spacio. Orbem autem vocant ætatis, dum natura humana ad se mentem reuertitur. Hoc quidem generas tēpus alij aliter definiere. Heraclitus annos v. & x x. scribit dici generam, Zenō x x x. Quibus Censorini verbis videtur error inesse: nam Plutarchus in eo dialogo, quo cur oracula defecerint causas inquit, super Hesiodi versibus qui de ætatibus apud eum leguntur, & quorum Plinius in vii. meminit, generam ex Heracliti sententia x x x. esse annorum ait, vbi & alia pleraq; recitat, inter quæ & illud, aliquos centum & octo annorum generam constituisse, vitæq; humanæ dimidium quatuor & quinquaginta annos esse, reliqua subtilius disputata à Cleombroto & Demetrio Tarsense mitto: & item mitto quæ multa Artemidorus in secundo Onirocriticōn scribit, quo loco de vitæ temporibus agit & numeris. Aurel. Augustinus in cuiusdam psalmi cōmmentario, generam existimauit quindecimum annum non excedere. Alia præterea multa genera significat, quæ Theophilus, & alij Graecorum Grammatici enumerant. Ad Orpheum iam redeo, qui nouem generas, illas dico septennes, vixit, qui numerus scalarem, hoc est, climactericum conficit, hoc est l x i i i. omnibus fatalem, vt putant Mathematici, & præcipue viris præstantibus, vt Aristoteli contigit & M. Tullio. Poetæ quidem Orpheum à Ciconum mulieribus discerptum laniantiq; fuisse fabulantur: quo fit, vt (inquit Plutarchus) nunc vsque Thracas suas pulsent vxores, vt Orpheum vlciscantur. Causa necis varia à scriptoribus traditur, alij quidem ferunt, quod pueriles amores amissa Eurydice vxore excogitauerit. Alij, quod cum viros à mulieribus abduceret, ab ijs vino correptis lanians fuerit. Alij, vt Pausanias tradit, quod mortua Eurydice, in Thesprotidis locum Aornon cum venisset, vbi necyomantion fuerat, hoc est, ad euocandas mortuorum vmbas locus, vmbamq; ibi Eurydices euocasset, & euanescente illa potiri non valisset, sibi ipse manum intulit: ad cuius sepulchrum Iusciniæ nidos & pullos habere traduntur, & nusquam suauis canere dicuntur: & hoc quidem, ait Pausanias, Thracas affirmant. Alij sunt qui scribant ideo discerptum, quod cum Deos omnes laudauisset, Dionysium ab eo prætermisum, qui in eum Bacchas immisit: quod parum mihi constat, nam & pleriq; Orphei in Bacchum hymni adhuc leguntur. Alij, quod ipsius dei arcana publicasset, mysteriaq; vulgasset. Alij à vere ipse tradunt fuisse immislas mulieres, quod ipsius Orphei mater Calliope, inter Venerem & Proserpinam parum iuste de Adoni puero iudicauisset. Plu-

Genera quid.

res Orpheum fulmine ictum fuisse prodiderunt, quod scribit Pausanias, & Diogenes, qui id etiam carmine comprobat, quod in ipsius funere à Musis positum asserit:

*Ὀρφεὺς γὰρ ἄλυσεν τὴν ἑρμῆος μὲν καὶ Ἰδαίου,
ὅν κτείνων ἢ φησὶν ὅτις ἄδῳ ἔχει βάλει.*

Orpheus hic positus cithara spectabilis aurea

A Musis, trifido qui Iouis igne perit.

Extat & alterum, quo illum & Herculis magistrum, literarumq; & sapientiae inventorem fuisse docemur, quod nostro nunc vobis potius quam graeco sermone recitabo:

Orpheus Musarum famulum hic Thraces posuere,

Qui cecidit rapido fulminis igne Iouis.

Filius Oeagri, Alcidesq; magister, & idem

Scribendiq; notas reperit, & sophiam.

Antipater verò Sidonius, & versum heroico pedi iunxisse scribit: ita enim carmen ex ipsius elegia expressi:

Quisq; sacros ritus, atq; Orgia mystica Bacchi

Repperit, heroo & carmina iuncta pedi.

Sedenim & ab eo Threscia mysteria sacra dicta sunt, quod videlicet Thracius ipse reletas & religiones in Graeciam induxerit, quod cum alibi, tum nuper in eo libello legi, qui *ἠὲ φάρων ἱστορίαι* inscribitur: vnde & Orpheotelestas nuncupati sunt, qui in eiusmodi sacris initiandi autores erant, & felicitatem certissimam post obitum promittebant, quorum Graecis, Plutarcho praecipue, mentio, qui & dictionem Leontychidae affert, Orpheum praeterea in Graeciam astrologiam & magicas artes adduxisse scribit Lucianus in eo libello, quo astrologiam laudat, ubi & eius lyrā celebrat. Quod autē cantu in sylvis arbores & feras traxerit, praeter ea quae paulò ante in Amphione retulimus, attēdite quae de eo Palaphatus scribat: Cū aliquandiu, inquit, Bacchae in montibus secessissent cū pecoribus, ceterisque quae ad victum sunt necessaria, tū ciues Orpheum misisse ferunt, qui suadendo eas inde abduceret: at illae ferulas manibus tenentes Orpheum lyrā canentē secuta sunt, atq; inde fabulā locus datus est. varia verò Thraces de Orpheo, & Macedones itēq; Larissaei tradunt, quae Pausanias commemorat in Bœoticis. Tanti verò Orpheum omnis Graecia fecit, ut diuinitatem illi attribueret: sed & caput eius in Lesbo oracula dedisse restatum reliquit uterq; Philostratus, vnde est illud de Cyro, *ταῖς ἐμὲ δὲ κέρει σέ*, illi enim eandem, quae sibi fuit, sortem vaticinatur. Nam quum is Cyrus ad Istrum cōtra Massagetas & Essedonas profectus esset, a foemina quae illis populis imperabat occisus est, & caput ei est à ceruice reuulsum. Lucianus in oratione quae est ad indoctum, qui multos emptitabat libros, de lyrā Orpheae & capite fabulam recitat, quae quoniam mihi semper placuit, eam nunc vobis quantum fidelius potero meis verbis exponam. Non in tempore estiuum, inquit, fuerit, si antiquam Lesbiam tibi fabulam narrauero. Quādo Threscae mulieres Orpheae discerpserunt, ferunt caput auulsum simul cum lyrā ab Hebro exceptum in mare delatum vnā nataisse, & cecinisse, hoc quidem lamentationem, tanquam ipsi Orpheo funebrem orationem, lyrā verò responsasse ventis chordas impellentibus, atq; ita cum cantu ad Lesbum aduectum, quod susceptum Lesbij sepeliuere, ita ut nunc est Bacchion apud ipsos, hoc est, Bacchi oraculum. Lyrā autē in Apollinis templo suspenderunt, quo modo multo tempore est custodita. Postea verò cum Neanthus Pittaci tyranni filius lyrā ipsam cōperisset arbores & feras traxisse, in eius venit habendae desiderium, dumq; sacerdotem multis clam oblati pecunijs corrupisset, eius lyrā similitē alterā in templo affixit. Verum cum interdū se in ciuitate parū tutò esse Neanthus existimaret, sinu lyrā recondens noctu in suburbium proficiscēbatur, illamq; manu sumēs pullabat, sed ut erat rudis ac ineruditus adolescens, chordas confundebat, confuscq; ac inconditè tractabat, quum bellus ipse sibi placens diuina quaedam can

tica ipsa lyrā se cantaturum putaret, quibus omnes mulcerent, scq; inde beatum fore Orpheae scilicet haeredem mulica. Quae dū agit, vicini canes eo sonitu excitati, coeuntes Neanthū infelicem citharcedum discerpserunt. Haec ferè quidem ille. Sed ego hac fabella illos illudere soleo, qui cum è vergilio, aliòve poeta carmen sustulere, tum demum laeti & gloriosi se poetas esse arbitrantur, atq; ut Neanthus, omne se punctum tulisse, omnemq; poeticam adeptos putant, ac veluti Aesopianus graculus, & Horatij cornicula, alienis induti plumis, bellas se auēs arbitrantur, ita se poetas illi. Istuc tu quidem, ait Piso, pulchrè dixisti, sed quod pace tua dixerim, ipsum te quoq; eludis. At ego, Nūquam, in quā, Piso ipsum me poetam credidi, nec tantum nomen ambui, nedum illud mihi arrogauit, ut qui probè teneam, me primoribus, quod aiunt, labris poeticæ fontes gustasse: nā qualis ea & quanta sit facultas, satis (ut puto) hesternò sermone monstrauimus. Si quos tamen, ut sit, interdum ego quoque versiculos feci, ingenuè vobiscum fatebor, non ut poeta, sed ut poetae alicuius simiolus feci, & perinde eos supprimo. verum de Orpheo reliqua, quā ista, rectius dicemus, ut placet, inquit Piso: de me enim loquens iam dudū stomachabar. Et simul ego: Nunquid, in quā, audistis, quae de maritimis Lyrneffii saxis vocalibus à Graecis scriptoribus traduntur. Sunt verò talia facta cum illuc Orpheae lyrā delata fuisset, quod scriptum reliquit Philostratus. Vel nos fugit quae de Orpheae columna produnt Macedoniae? quae quidem ex Dio venientibus offerebatur, super qua hydrīa, id est, vas lapideū, in quo Orpheae reliquiae asseruabantur. Quo loco fluere dicitur fluius Helicon qui per xx. stadia occultatur, ea videlicet causa, quod cum mulieres Orpheum interemissent, & se abluere vellent, fluius se abdidit, ne impias mulieres elueret: quod pluribus est executus Pausanias, qui & à Larissaeis alium se audiuisset sermonem scribit, quod Libethra vrbs sit in Olympo Macedoniae monte sita, à qua non longè Orpheae monumentum sit positū, datumq; à Dionysio Libethris oraculū, tum demum funditus à Sue (nomen id torrentis) Libethras interituras cum Orpheae ossa sol videret. Cū cum minus Libethrij fidem haberent, conuigit tamen longo post tempore, cum videlicet pastor meridiano tempore se Orpheae sepulchro acclinaisset & obdormisset, in somnis Orpheae versus suauiter cantu referret. Ceteri non longè pastores positi acurrentes, scq; inuicem impellentes, ac rixantes, ut quisq; canenti propius esset, ipsum monumentum cōditoriumq; subuerterunt, adeo ut euolutis reliquijs Orpheae eas sol videret. Tum insequenti nocte imber adeo ingens factus est, ut sus fluius alueum excedens totam regionem influeret, & Libethrae moenia dirueret, adēsque euerteret. Verum & apud eosdem Libethrios Orpheae simulacrum ex cupresso confectum fuit, teste Plutarcho, quod Alexandri Macedonis tempore sudasse perhibetur: interpretatum id scribit Arrianus ab Aristandro Telmisseo, bene ac faustè Alexandro portendere, fore ut poetae sudarent in praclaris ipsius Alexandri gestis describendis. Fure & alia eiusmodi Orpheae oracula, & falsa (ut verius dicam) miracula, quae temporis causa mittemus. Quin illud potius, quod vos libenter audituros arbitror, nunc afferam, quodq; ab Iustino philosopho & martyre proditum est: ait enim Orpheum cum in Aegyptum diuertisset religionis & sapientiae adipiscēde causa, vnus veri Dei pietatem ac cultum ab Hebraeis, ut putatur, didicisse, & perinde recantasse de ijs quae ad decorum multorum superstitionem, hoc est, ut ille graecè vno verbo ait, *πολυθεώτητα*, antea cecinisset, eiusq; ea de re plerisque versus in medium adducit ad Musaeum scriptos, quos quidem & Aristobolus Iudaeus philosophus peripateticus in eo quem ad Ptolemaeum regem scripsit, & Cyrillus Alexandrinus in primo contra Iulianum Caesarem nostram pietatē calumniantē, commemorat. Hos verò tu Pice versus apud Iustinum legito, quem ex graeco Ioannes Franciscus pater tuus non multò ante hos annos in latinum conuertit. Sed & quod apud Suidam legi, hoc loco par est ut vobis afferam. Is igitur scribit Orpheū virum optimum fuisse & sapientem, quo tempore apud Iudaeos

Iudices erant, ipsumque mysteria & sacra multa edoctum, librosque illius extare de
 Dei cognitione, ex quibus hæc esse ait. In principio æthera primum apparuisse
 à Deo creatum, & hinc illinc eius chaos fuisse & noctem, terribilia omnia & hor
 renda continentem, omniaque celantem, quæ sub ipso æthere fuerant: id videlicet
 significantem, noctem ipsam priorem fuisse, dixisse quoque incomprehensibilem
 quendam & omnium supremam ac naturam maiorem omniumque opificem, hunc supre
 mum æthera, & terram invisibilem vocasse, lucemque æthera rupisse, & terram illu
 minasse omnemque creaturam, & etiam dixisse ipsam lucem supremam omnium,
 inaccessibilem, omnia continentem, & eam vocasse *βελω, φως, ζωη*, id est consi
 lium, lucem, vitam, & insuper tria hæc nomina virtutem unam esse & potestatem v
 nam dei ipsius omnium opificis, qui omnia ex eo quod non est, producit in id
 quod est, visibilia & invisibilia, ut nobis ab eo quoquo modo quædam *ἀγία πείρα*
 exprimi videatur. Subdit idem scriptor, ipsum eundem Orpheum de hominum
 genere ita statuisse, illud videlicet ab eodem opifice creatum, si minus græcè pla
 cet plasmatum, rationalemque animam accepisse. Moïsem secutum, miserum dicentem
 genus humanum, multisque subiectum animæ & corporis affectionibus, bonorumque
 & malorum operum capax, necnon in his quæ ad vitam pertinent miserè disposi
 tum. Et hæc quidem ferè ex Suida. Iam verò ad Orphei carmina, quæ ferè dubia
 sunt omnia & incerta, deveniam, atque à triasimis exordiar, seu triagmis, ut quidam
 malunt, de quibus alibi hoc est, in Ionis imagine, & quid sint planè agemus. Cõ
 positum hi quidem ut à plerisque est proditum ab Orpheo, ab alijs tamen ab Ione tra
 gicò poeta creditum. Sunt & Orphei sacri sermones in xxxiii. rhapsodias distin
 cti, in Theognetum Theſſalum poetam relati, siue in Cercopem Pythagoricum,
 cum quo controversiam Hesiodus exercuisse traditur. Oracula & teleta Ono
 macrito ascribuntur, qui teste Pausania, Herculem unum ex Idæis Dactylis suo
 carmine fuisse tradidit. In his quoque de lapidum sculptura agitur, quæ Octogin
 ta lapides inscribitur, hoc est, *ὀκτὸν καὶ δέκα*. Extat quidem & in manus habetur
 opusculum Orphei nomine inscriptum de lapidibus, quod an legitimum, multa
 subuereri faciunt, quæ mihi nunc prætereunda. Orphei insuper Soteria &
 Crateres poemata esse feruntur, sed illa Timocleo Syraculio, vel Pergino Mile
 ſio, hi Zopyro ascribuntur. Thronisimi verò, metroi & Bacchica, Nicæ Eleata:
 descensus ad inferos, Herodisco Perinthio: Peplon & rete, quæ Zopyro Hera
 cleotæ, siue Brontino: atque hæc quidem versibus c. c. & mille, quæ onomastica
 carmina vocantur. Astronomia, Amacopia, Thyepolicon, & ex eo auspicia sa
 crificiaque, hoc est, *ἀστρονομία & ἀστρονομία*, cataxosticon, hymni, corybanticon, &
 physica, quæ Brontino attribuuntur. Scripsit præterea Orpheus, ut Plinius pro
 dit, de herbis: Primus omnium, inquit, quos memoria nouit, Orpheus de ijs her
 bis curiosius aliqua prodidit. Sed & Galenus de antidotis lib. 2. eundem de eo
 rum compositionibus scripsisse tradit, cuius ideo verba afferam, quod & Poeti
 cæ materiæ nostræ non nihil conueniunt. De compositis, inquit, dicitur antido
 tis, verum horum apparatus exponere perdifficile mihi videtur, cum plerique ho
 rum conscriptiones aggressi sint, inter quos est Orpheus, is qui cognominatus
 est Theologus, & Horus Mendelius iunior, & Heliodorus Atheniensis tragœ
 diarum poeta, & Aratus, & alij quidam, qui eiuscemodi scripserunt. Atque hæc quidē
 Galenus, Pausanias etiā eius morborum remedia commemorat, & purgationes im
 piorum operum, & diuinæ iræ auersiones, hoc est, *καθαρισμὸς ἐργῶν ἀσώτων, ἢ πρὸς πάλιν
 μέτρον θέων*. Sed cum Orphei opera parum antea digesta essent, Pherecydes ferunt Athe
 niensē, Pherecyde Syro antiquiorē, ea collegisse. Et hucusque de antiquiore Orpheo
 dixisse sufficiat. Nunc de reliquis eius nominis agendum. Secundus Orpheus Arcadius
 fuisse perhibetur, vel, ut alij tradunt, Ciconeus ex Bisaltia Thraciæ, & ante Homeri
 altera generatione, & reb. Troianis antiquior creditus est: hic fabularum figmenta,
 quæ *μυθοποιία* vocat, composuit, & epigrammata: hymnos quoque, qui nunc, ut opinor,
 vulgò leguntur, licet prioris Orphei nonnulli existimēt. Inter hos tamē hymnos
 qui no-

qui nouissimi sunt, non Orphei, sed Procli Lycij philosophi esse constans est o
 pinio, ut alio loco dicemus. Tertius Orpheus Odrysius fuit, in quem poemata
 quædam referuntur: tamen si unquam fuisse negat Dionysius, ut est apud Suidam.
 Quartus Orpheus Crotoniata fuit, qui Pisistrati temporibus claruit, ut Ascle
 piades in sexto grammaticorum libro scriptum reliquit. Scripsit verò Decenna
 lia, hoc est, *δέκα ἔτη*, & argonautica, quæ leguntur, & alia quæ Orphica dicun
 tur, quæ tamen, ut ait M. Cicero in 1. de natura deor. Cercopi Pythagoreo, cuius
 supra meminimus, nonnulli ascribunt, non Cerconi, neque Cerdoni, ut est in per
 uulgatis codicibus. Vltimus verò inter istos Orpheus fuit Camarinæus versifica
 tor egregius, cuius esse à plerisque proditur, descensus ad inferos. Quæ cum dixis
 sem, ad me conuersus Piso, & cui nam Orpheo ait, poema quod est de terram o
 tibus inscriptum, attribuis: nam Orphei quidem titulo & legi & circumferri vi
 deo, & eius phrasia vetusta admodum videtur, nec tu tamen commemorasti. Ni
 mis, inquam, virges me Piso: quid me ista cenſe iubes? nunquid ego Crates, aut
 Aristarchus, vel Aristarchi ipsius magister Aristophanes? græcos ita roga. Sūt
 tamen qui illud ipsum de terramotibus poema, non Orpheo, sed Hermeti Tris
 megisto potius ascribant, quos inter Zenobius noster Acctaiolus, qui & illud,
 ut ipse mihi dixit, latine vertit, & ego vtrunque aliquando legi. Ergo, inquit Pi
 so, & poetam Trismegistum habemus. Habemus, inquam ego, vel saltim à poe
 tica nihil abhorrentem, si quæ Zenobius asserit, recipimus, & si Græcis quibus
 dam stamus, quos inter Suidas, qui Trismegisti versus quosdam adducit, de vo
 ce & verbo Dei, ijs valde similes qui à Iustino philosopho & martyre, & à Cle
 mente de eodem Dei verbo Orpheo ascribuntur: quos Trismegisti versus ea cau
 sa vobis, non recito, quod parum castigari apud Suidam leguntur. Scripsit verò
 in primis dialogos quos habemus. At quæ parum nota, inter alia ea sunt quæ Sal
 mechintaca vocantur, quibus breuissimè hermetica comprehenduntur. Quæ au
 tem in adytis sunt inuetera, hieroglyphicis perſcripta literis ad Soia vel Saia deā
 Aegyptiorum, ea Bitus propheta regi Ammoni interpretatus est, ut in eo li
 bro reperit, qui Abamoni magistri Aegyptij nomine apud Græcos circumfer
 tur, quem librum Proclus Iamblichus esse credidit, ut in commentarijs in Plotinum
 scribit. Verum de hermete fatiſ in præſentia, scitis enim qualia & quanta de il
 lo à scriptoribus traduntur. Illud unum dūtaxat vos non latere velim, eum ideo
Ἡρμῆς τριμέγιστος, hoc est, ter maximum nuncupatum, quod maximum philosophus,
 maximus sacerdos, & maximus rex extiterit. Nā, ut Plato scribit, mos erat Aeg
 yptijs, ex philosophis sacerdotes, & ex sacerdotibus reges eligere. Alij ea ra
 tione sic vocatū putant, quod de sanctissima trinitate protulerit, primusque in ea
 vnā esse diuinatē, hoc est, *ὁ τριῶν μίαν ἐναὶ θεότητα*. Quæ vbi dixissem, inquit Piso,
 si non poeta est Trismegistus, non ſakem poetarum hostis. Sed iam tabulæ no
 bis ordinem continua. Post hos, inquam, erat Musæi effigies, qui nescio quæ fu
 rit pictoris eleganti, ita pictus fuerat, ut Orpheum quasi venerari videret, nā eius
 discipulū fuisse Diodorus & Eusebius tradunt, quin & super illud Vergilianum,
 Musæum ante altos, ita Ser. honoratus: Theologus, inquit, fuit Musæus post
 Orpheum, de quo variaz sunt opinioniones. Nam eum alij Lini filium, alij Orphei
 volunt, cuius constat fuisse discipulum, ad ipsum enim primum carmen scripsit,
 quod Cratera appellauit. Iustinus tamen Christianus scriptor, philosophus &
 martyr, in paranaſi contra gentes, Orphei filium prodidit: cui pariter & idem
 Orpheus iusturandum inscripsit, sic enim poema inscribitur, id quod modò mi
 hi excidit, cum cætera Orphei carmina enumerarem. Ex eo poemate hi sunt ver
 sus, quos ego sic latine verti:

Te cælum sapientis opus magnique tonantis,
 Vocem ex iuro patris, quam primum protulit ipse.

Scribit Maternus Firmicus, quod Orpheus cum ignotis hominibus sacrorum ceremo
 nias aperiret, nihil aliud ab ijs quos initiabat in primo vestibulo, nisi iusturan
 di ne-

Hermes cur
 Trismegistus
 dicitur.

Musæus.

di necessitatem, & cum terribili quadam autoritate religionis exegit, ne profana auribus inuentæ ac compositæ religionis secreta proderent. Huius quidem iusiurandi meminit Theon Smyrneus philosophus Platonicus, cum de octona rio numero agit, quosdã etiam versus ex eo afferens. Meminit & Cyrillus Alexandrinus, & Eusebius Paphl. Ad hæc & Orphicorũ hymnorum principium Musæo dicatum videmus, item Argonautica. At verò Diogenes Laertius, non Lini neq; Orphei filium Musæum, sed Eumolpi, his verbis ait: Musæo, inquit, illustres Athenæ, quin & Athenienses ipsum Eumolpi filiũ putauere. Hic Theogoniam primus scripsisse tradit, & spherã inuenisse. Eundẽ ait Diogenes opinãtũ esse, omnia ex vno cõstare, atq; in idẽ omnia etiã resolui, quẽ est ex parte Parmenides fecutus. Perijt verò apud Phaleros, ibidẽq; cõditus hoc epigrammate:

Eumolpi charum tenet ora Phalerica natum

Μυσευμ, συνκτ̃μ̃ corpore in hoc tumulo. Hoc est:

si illud græcẽ matulit,

ὄμιλ̃ π̃σ̃ ὀλιγὸν ἔχει τὸ φαλλικὸν ὄδ̃ον

Μεζ̃ον, φθίμνον σ̃μ̃. Ἐπ̃ τὸδε τ̃ι φ̃.

Ab huius quidem Musæi patre Eumolpidarum apud Athenienses diutius cognomenium & genus durauit. Scribit apud Aratum interpres, Orphei lyram Musæo contigisse post illius mortem. Celebrat Herodot. Musæi sortes, hoc est, ex Musæi carminib. ductas, vt putat, quas ab Onomacrito per Laum hermonẽ vitiatas ait, vt in eius imagine dicemus. Fuere tñ & hoc nomine alij, quorũ vnus Eleusinius fuisse perhibet Antipheni & Hellenes filius, qui genus in Cercyonẽ à Thefeo deuctũ hoc modo referebat: Antipheni em̃ pater Euphemus, Eupheni Ecpãthus, Ecpãthi Cercyon, hic Orphei discipulus & ipse tradit, quidam eundem cum priore faciunt, quidam aliquanto seniore. Scripsit Eumolpo filio hypothecas quatuor millibus versus, alia item plura, inter quæ à Pausania proditam poesiũ, quæ apud Græcos Eumolpia nuncupatur, vt mox referemus. Illud verò de Musæo traditur, quod Boreg beneficio aliquando voluit, vt de Abari etiam dicemus, quæ fabulosa videntur. Sequetur hunc Thebanus Musæus Thamyra filius, qui inter Melicos est poeta connumeratus. floruit multo ante Troianorum tempora. cantica & mela scripsit. Horum vltimus fuit Musæus Ephesius epici carminis scriptor, qui decem voluminibus Perseida opus conscripsit: item ad Eumenem & Attalum reges. Fuit hic inter Pergamēnos cyclos, sic ait Suidas, connumeratus. Huius quidem Isthmia citantur ab ijs grammaticis, qui in Apollonium Rhodium commentaria scripsere. Quosdam Musæi versus ex oraculis aduocat iunior Philostratus, nisi ea forte oracula sint Musæi Atheniensis. Et cum his fuit Eumolpus Eleusinius, siue Atheniensis, qui Musæi, vt ait Suidas, filius fuit: alij tamen patrem, vt vobis paulo ante retuli, scripserunt. Pausanias Neptuni & Chtones filium existimauit, quod & poeta Ouidius sensisse videtur. Operam quidẽ ille Orpheo dedit, atq; ab eo institutus: unde est illud ab ipso Ouidio in Ponto,

At non Chionides Eumolpus in Orphea talis.

Claruit verò Eumolpus in Poetica inter illos qui ante Homerum poemata scripserunt, & victor in Pythicis certaminib. fuit: ea enim erat antiquis consuetudo, vt ad lyram poeta certarent, cuius & alibi meminimus. Scripsit autem Cereris mysteria & sacra, & filibus suis factam initiationem consecrationemq; & hæc tribus versus millib. Scripsit & quæ per manus sit ipeculatio, hoc est, quæ græcẽ dicuntur χειροσκηπικ̃, item quæ Bacchica vocantur, quod opus & Diodorus, & Eusebius Pamphili aduocant. Eumolpia præterea poësis ab Eumolpo dicta est, à Musæo tamen Antipheni, vt diximus, condita, cuius mentio facta est ab antiquis scriptoribus. In hac utique traditur, oraculum Delphicum Telluris primum fuisse, cuius promantis, hoc est, vates Daphnis indigena nymp̃ha fuerit: mox commune fuisse Telluris & Neptuni, Perconemq; Neptu-

Eumolpus.

Eumolpia poësis.

Neptuni ministrũ ad vaticinia edenda: post hæc à Tellure Themidem diuinationẽ accepisse, tum demum à Themide Phœbum. Ex hac quidem Eumolpia in primis Pausanias carmina citat. Nec desuere qui ab hoc Eumolpo, Eumolpidas cognominatos existimarint, quorum ex Laertio antẽ meminimus: iam et si alij à Thrace dictos velint, qui μύσιος, hoc est, initiationem, quam vocant Græci, adinuenit. Sed de ijs iam satis, ad aliorum imagines transeamus. In hac parte fuit Zoroastres, qui peregrino ac vario quodam habitu indutus erat, hoc est, per somede: nam & ipse Pertomedes cognominatus est. Fuit hic quidem sapientissimus habitus inter Persas & Medos, cuius & adhuc quædam leguntur tum carmine tum soluta oratione, ea certẽ extant, quæ à Pseilo exposita & interpretata sunt. Atqui, inquit Piso, te de Zoroastre loquentem libenter audiemus, quando inter doctos non conuenire sentimus. Cui ego: Attendite, inquam, en opinor vobis me narraturum, quæ doctos plerõsq; alto qui, nedum semitarios & triuiales literatores præteriere. Tres primum ego reperio Zoroastres fuisse quorum primus Persa, vel vt putauit Theophilus, Argyrus fuit: secundus Baetrianorũ rex: tertius Proconnesius. Ex qua re factum est, vt quæ trium gesta fuerãt, ea sub vnus persona celebrata, atq; eorum sint inuenta confusa. Is igitur de quo nunc loquimur Zoroastres, vt in libris ἀναγνώσιως, id est, recognitionum Clementis Romani legitur, Mefraimi Chamii filius fuit, qui magicæ artis tradidit discipulis: nam: hunc gentes Zoroastrem appellauerunt, admiratæ eius artis autorem, cuius etiam nomine libri habentur. Hic ergo astris multum ac frequenter intentus cupiens apud homines deus haberi, velut scintillas quasdam ex stellis producere, & hominibus ostentare cœpit, quò rudes in miraculi stuporem traherentur: desideransq; augere hanc de se opinionem, sæpius ista moliebatur, vsq; eò, donec ab ipso dæmone, quem importunius frequentabat, succensus igni cremaretur. Sed homines stulti, qui quam de eo conceperant, abijcere debuissent opinionem, quippe quæ mortis pœna confutata esset, in maius extulerunt: extructo enim sepulchro ad honorem eius, tanquam amicum Dei ac fulminis ad cœlum vehiculo subleuatum adorare cœperunt, & quasi astrum viuens colere, hoc est, quòd eam rem demum qui fulmine interijissent, sepulchris honorant, quasi amicos Dei. Et quidem hæc ex Clemente, à cuius interpretatione nominis Dinon in quinto historiarum dissentit, quippe qui Zoroastrem dictum affirmet quasi ἀσποβύτιον, hoc est, astrorum sacerdotem: cum quo conuenit Hermodorus. In eis verò quæ Beroso Chaldaeo fragmenta ascribuntur, ita de Zoroastre legitur: Noa, inquit, filium habuit Chẽ, qui magicæ professioni & veneficijs semper studuit, vnde & Zoroastres nomen assecutus est. Cum aut̃ à parente parum amaretur, eum fortẽ aliquando vino madentẽ elusit, clamq; illi magico carmine ita imposturam fecit, vt ad Venerẽ sit impotẽs factus, vnde, inquit Berosus, deinceps Noa puellam non cognouit: quod nescio quo pacto congruat sacre historie. Græci verò historici illum quidẽ deos precatum ferunt, vt cœlesti igne occumberet, Assyrisq; imperasse vt suos conditos asseruarent cineres, futurum enim, si ita facerẽt, vt eorum nunquam regnũ deficeret: atq; ita factum esse. Idem scribit & Theophilus, repetit & Suidas. Sedenim Agathias, quẽ Agathium Græci quidam vocant, historicus & poeta, vt alibi dicemus, in secundo historiarum suarum de Zoroastre in hunc propẽ modum inquit: Sed huius rēp̃statis Persæ vetustos mores mutauere, alienisq; legibus vtuntur ex Zoroastris Oromasdeli disciplinis. Hic, inquam, Zoroastres siue Zarades, duplici enim vocitatus est cognomine, quo tempore princeps fuerit, leges vtulerit, non satis est compertũ. Nam Persæ ipsi nostri temporis, Hystaspis rēporibus eum floruisse tradunt: quã ob causam res planẽ ambigua est, nec facile dignosci potest, an Darij pater, an alius quispiã hic fuerit Hystaspes, vt cunq; hic Persarũ magister & magicæ inuentor. Hæc ferme Agathias. Quæ verò à Zoroastre composita sint volumina, ista feruntur: Libri de natura quatuor. de lapidibus preciosis vnus. apotelesmata. astero-

Zoroastres.

asteroscopia libri quinque. Extant quidem oracula seu symbola Chaldaica, quae Platonici interpretes admirantur, & M. P. Sellus, ut ante dixi, exposuit. Eusebius inter eius scripta librum qui Sacer inscribitur celebrat, in quo res Persicas collegit. Longe plura enumeravit Hermippus. Plin. eius etiam sententiam affert de sementis tempore. Constantinus quoque in libris de re rustica, pleraque ex Zoroastre affert, ut quae ex tonitru significant, de signifero & domibus, itemque de praenoscendis seminibus fertilibus &c. Magorum vero nomen a populis illis usque adeo celebratum est a Zoroastre inductum, ut diutius vigerit, testis est Plato, & Laertius. Hermodorus Platonicus in libro de disciplinis, & Suidas, a Zoroastre usque ad excidium Troiae annos quinque millia computant. Plutarchus quoque in lib. de Iside & Osiri, quo etiam loco non parum multa de Zoroastris & magorum theologia pertractat. Xanthus Lydius a Zoroastre usque ad Xerxis descensum sexcentos tantum annos enumerat, tam varia est de Zoroastris tempore scriptorum opinio, sed cum non vobis Pliniam hoc loco commemoro, qui hac ipsa de re lib. xxx. nat. hist. in hunc prope modum loquitur: sine dubio, inquit de re magica differens, illi orta in Perside a Zoroastre, ut inter autores convenit, sed utrum vnus hic tantum fuerit, an postea & alius, non satis constat. Eudoxus, qui inter sapientiae sectas clarissimam utilissimamque eam intelligi voluit, Zoroastrem hunc sex millibus annorum ante Platonis mortem fuisse prodidit, sic & Aristoteles. Hermippus, qui de tota ea arte diligentissime scribit, & vicies centum millia versum a Zoroastre condita, indicibus quoque voluminum eius positim explanavit. Etiam praecipuum a quo institutum diceret, tradidit Agoniasum. Ipsum vero quinque millibus annorum ante Troianum bellum fuisse. Atque haec Plinius. Ceterum & Apuleius non nihil de Zoroastre, & Laertius in primo, ubi instituta magorum exequitur: quibus quaequam olera, & panis cibarius ac caseus cibus esset, nihilominus Zoroastrem scribit Plinius in desertis vixisse annis xx. cum nihil nisi caseo vesceretur, ita ut nec vetustatem sentiret. Eidem quoque puero cerebrum ita palpitasse proditum est, ut impositam manum repelleret, futurae praesagio scientiae. Et ipsum eadem hora risisse qua natus est, sunt Plinius & Solinus autores: tamen si praecox huiusmodi risus haberi prodigio soleat, nec ante x. l. diem dari. Alter ab hoc Zoroastre fuisse putatur is qui Bactrianorum rex fuit, qui & a Babylonio rege Nino a semiramidis marito praelio victus est, vixitque priuatus, de quo ex Trogo Iustinus: Primus, inquit, Zoroastres dicitur artes magicas inuenisse, & mundi principia, siderumque motus diligentissime spectasse. Eadem fere Augustinus, & Orolius. Hi vero mihi decepti esse videntur nominis similitudine. Si quidem Diodorus & Eusebius, qui huius victoriae meminere, nullam omnino de magicarum artis inuentione mentionem fecere. Tertius vero, cuius mentionem habui, Zoroastres Proconneus fuit, quem in arte magica & ipsum clarissime monumentis literarum proditum est, circa Xerxis tempora, paulo ante quam Osthanes, non ignobilis eiusdem artis autor, floreret, id quod diligentissime Plinius obseruat. Apuleius quidem Floridorum lib. 2. Pythagoram scribit inter caeteros bysae captiuos in Aegyptum ductum doctores habuisse Persarum magos, ac praecipue Zoroastrem, omnis, ut ait, diuini arcani antistitem. Sedenim & Clemens in Stromatis, & Cyrillus in libris aduersus Iulianum, scribunt Pythagoram philosophum Zoroastrem imitatum sectam suam instituisse. At vero iam de Zoroastre satis ad poetas transeamus, quorum imagines hac parte in tabula fuerant. Inter hos vero primi Demodocus & Phemius. Hic Piso: Ista, inquit, mihi muscorum nomina apud Homerum esse videntur, qui apud reges in conuiujs canere soliti essent. Cui ego: Recte tu quidem, inquam, Piso loqueris: nam in Ithaca alterum, apud Phaeacas alterum canentes Homerum inducit: tamen quidam se Homerum putant significare voluisse, cuius sententia est Max. Tyrius, id quod & ipsius poetae versibus astruit, ut cum cecinit:

Carmine nam dulcem dedit esse, at lumine cassum.

Item

Item cum ait sub ipsius Demodoci persona:

Ipse mihi doctor, tribuerunt numina vocem.

Alij vero propius esse autumant, ut ambo poetae fuerint, qui ante Homerum carmina scripserint, cuius opinionis est M. Cicero, sed & Plutarchus, & Tatianus, & Eusebius, vtri in perscrutandis historijs diligentissimi, idem prodiderunt. Fuit vero ex Corcyra Demodocus, non ignobilis apud antiquos musicus & poeta, qui, ut Heraclides Ponticus scribit, de Ilij excidio, deque Veneris & Martis concubitu poemata cecinit, qua parte illi est imitatus Homerus. Alterum etiam fuisse Demodocum, facile ex Aristot. cognoscimus, qui in Milesios ita ludit: Non sunt, inquit, insipientes Milesij, ea nihilominus quae insipientes, agunt. Extant & eius quaedam carmina. A vero Phemium, quem modo Ithacensem, modo Smyneum fuisse legimus, Homerum in Procorum conuiuio caentem inducit, cum porritus, ut est a scriptoribus & Plutarcho in primis in Musica proditum, eos ipse versibus complexus sit, qui cum Agamemnone imperatore post direptam Troiam reuersi sunt in Graeciam. Cicero in epistolis ad Atticum nec semel meminit, ut cum ait, *Phemio mandatum. Item, Phemio quaeritur versus.* Est autem *Phemios*, hoc est; cornu, musicum, ut putat, instrumentum vnde & corniculum, & cornicines. De Phemio & poeta Naso:

Quid inuict ad furdas si cantet Phemius aures?

Herodotus Phemium scribit magistrum quempiam fuisse, qui pueros Smyrnae publice literas doceret, ad quem mater Homerum filium instituendum adduxerit. Ephorus tamen Cumaeus, Phemio ipsi Homeri matrem nupsisse prodidit: matris nomen Critheis. Huius viri usque meminit post alios & Eusebius in euang. prepar. Post hos erat & Pamphus Atheniensis poeta antiquissimus, qui & ipse ante Homerum carmina condidit: celebrat Pausanias huius poema, in quo Cererem in anilem mutatae formam, cecidisse in puteum cecinit, cui puteo postea Floridi nomen factum est: idque dea contigisse cum Proserpinam filiam ablatam quaereret. Eundem & de Gratijs ante Homerum scripsisse ferunt, ut alibi ipsi meminitur. Eius etiam poetae hymnum in Iouem Philostratus in Protreptico commemorat: quaedam adhuc huius carmina ipse legi. Variè apud Graecos huius nomen enuntiat. ab aliquibus enim Pamphus, ab alijs Pampho. Sequēbatur hunc Epimenides, cuius erat imago dormienti similis. Fuit quidem Epimenides Gnoeus, vel ut Strabo & Plutarchus aiunt, Phastus: Phastos enim Cretae urbs notissima. Parentes habuit, ut quidam tradunt, Agiasarchum, vel ut alij, Dosiaden, ut alij, Phastum, quod scribit Suidas & Laertius: matrem vero, si Suidas ipsi stamus, Blastam: si Plutarcho, Balthani nympham, vel Bapram, ut alij legunt. Nouus per sua tempora Cureras appellatus est, quo certe argumento eiusdem nominis duos existimatos tradit ut multae eruditionis Hermolaeus. quin & Laertius tres huius nominis colligit. Ea autem causa dormienti similis fuit, quod cum missus esset a patre vt ouem rure deduceret, astu meridiano diuertit in specum, ubi captus somno lxxxvii. annos, vel vt Pausanias xl. vel vt Eudemus xl. & vii. vel vt alij, sex, dormiuisse dicitur est: experrectus vero, ratus se parum dormisse ouem quaerebat, qua non inuenta reuersus, & omnia immutata conspicatus, attonitus ac stupido similis domum paternam est ingressus. Interrogatus quis esset, vix tandem agnitus est ab iuniorē fratre, qui iam senior factus erat, & ab illo rem omnem didicit: quae res cum per omnem Graeciam vulgata esset, vt deorum amicus & charus in precio esse coepit. Verum enimvero quod modo de Iogo hoc Epimenidis somno diximus, id in memoriam reuocat, quod nostri de septem Epheljs martyribus, quos a re Dormientes vocamus, tradunt: hi enim necem fugientes, quam Decius Caesar Christianis intentabat, diutius, hoc est, prope ducentos annos dormiuisse dicitur sunt. Historia quidem, imò intraculium, ex nostris annalibus nota est. Quin simul animum subit quod ab Aristotele in 4. phycæ auscult. proditum est, & a Themistio repetitum, de ijs qui in insula

Pamphus

Epimenides

Demodocus
& Phemius.

Sardinia apud heroes diutius dormiuisse traditum est: quam re Latini quidem interpretes inepte attingunt, sed non explanant: at Simplicius græcus philosophi expositor, pluribus ille quidem & diligenter, ut cetera: nos paucis ex eo. No- uem, inquit, Herculis filij ex filiabus Thespij, Thespij filij dicuntur, qui cum in Sardinia interissent, ad usq; Aristotelis tempora, & fortè Alexandri quoq; ipsius philosophi expositoris, dormire dicebantur, cum eorum corpora incorrupta & integra permanerent: & hi quidem in Sardo heroes. & cætera quæ subiungit idem Simplicius. Addit, ut hoc astruat ex Eudemi sententiâ, de quibusdam qui in Apaturiorum celebritate ebrij cum facti essent, per omnes eius celebritatis dies, qui quatuor diuersis nominibus erant, dormiuisse dicuntur. Ridiculum in hoc Aristotelis loco scribit Aueroes ex Alcorano, Mahometen fortasse de his intellexisse, qui ab Aristotele annis plus mille abfuit. Est & in historia (ut vocamus) Longobardorum, quæ Pauli Diaconi esse existimatur, in eius statim initio, quinq; ut ait putari, Romanorum miraculum, qui in extrema Germaniæ parte, in oceani litore, in antro sub eminenti rupe excavato, longo sopiti somno dormire dicuntur, illæsi non corporibus solum, sed etiam vestimentis: quibus cum audax quidam illæsi tentasset, mox ei, ut dicitur, brachia aruerunt. Idem & Methodius. M. quoq; Damascenus scribit, suo tempore in Germania defessum rusticum sub foeni tumulo per totum autumnum sequentemq; hyemem continuè dormiuisse, donec foeno depasto experfectus est tanquam semimortuus, totusq; extra se positus inuentus est. Putat idem Damascenus, idq; etiam multis rationibus comprobare nititur, quòd cum pluribus animantibus datum sit à natura, ut pluribus mensibus sine cibo & potu, & alijs naturæ necessarijs dormiât, idem etiam contingere posse homini, quem Germanus Cor. Agrippa sequitur. Huius rei fides sit penes autores. Sed iam præstat nostram nos in viam redire. Ego hæc cum dixissem, dixit Piso: Memini me apud Hieronymum legere, diuum Paulum apostolum in epistolis, ab huius Epimenidis poetæ versiculis non abhoruisse. Sic est, inquam: nam & Græci ea de re copiosius, Chrysofostomus, Theophylactus, alij. At ista notiora: quin potius nos disquiramus quæ Epimenides scripserit. In primis enim fertur, quæ ad expiationes, religionesq; sacras pertinere multa perscripisse. Item Argonautica sex millibus & quingentis versibus. De deorum & Corybantum generatione ad ferme quinq; millia versuum. Telchiniacam quoq; historiam ab aliquibus Epimenidi attributam scribit Athenæus, ab aliquibus verò Telechidi, quem Comicum poetâ fuisse suo loco referemus. At verò multi hunc ipsum Epimenidem inter septem sapientes Græciæ numerant Periantri loco, ut scribit Plutarchus. Fuit & inter longævos connumeratus, nam c. & LVII. annos vixisse dictus est: alij plus minus. Cretenses c. c. & XCIX. vixisse prodiderunt. Xenophantus Colophonius centum & LIII. scribit. Proditum est à Pausania in Corinthiacis, Lacedæmonios cum Gnosijs beligerantes Epimenidem cepisse, quibus cum non secunda vaticinatus esset, ab his interemptum esse. quibus verbis existimo Plutarchum intelligendū in principio libri, Cur defecerint oracula. Cum enim Epimenides de Pythio, orbis vmbilico ab aquilis seu cygnis emenso, ut est in fabulis, oraculum elusisset, deū Pythium eum vltum esse: innuens, ut puto, hunc ipsum à Pausania traditum Epimenidis interitum. Fuit verò & poeta & vates Epimenides, tamen si eum vatem de præteritis occultis tantum Aristoteles faciat. Veruntamen Plato, cuius apud me maior est autoritas, primo de legibus lib. futurorum quoq; ei vaticinium his Cliniæ verbis ascribit: Epimenidē, inquit, diuinum quidem hominem forte fortuna adiuisti, qui meus fuit popularis, quicq; à deis monitus decēnium ante bellum Persicum ad vos venit, deorumq; immortalium oraculo Athenis sacra quædam instituit, quo tempore viri Athenienses mirū in modum Persarū classem formidabatis, prædixitq; non ante decennium ad vos Persas classe peruenturos. atq; hæc quidē Plato. At verò quòd expiaret, audite Max. Tyrium philosophum, qui hæc de

hæc de re ita sermone 22. scribit: Cretensis, inquit, Athenas commeauit Epimenides: hic cum præceptores nullos posset ostēdere, diuinæ rei aptissimus in primis fuit, qui Atheniensium ciuitatem tunc temporis peste seditonibusq; percussam, haud alia potius re, quam sacrificiorum expiationibus liberaret. Idem repetit & alio sermone, hoc est 28. vbi & de eius somno rationem exponit. Sed de hac Athenarum liberatione plura audite ex Diogene. Cum peste, inquit, aliquando Athenienses laborarent, à Pythiâ responsum acceperunt, vrbem expiari oportere, Niciamq; Nicerati ea causâ in Cretam misere, ut Epimenidem accerferet, idq; factum Olympiade 27. vel rectius 44. ut scribit Suidas: qui vbi venisset, vrbem lustrauit, atq; hoc modo pestilentiam repressit: oues sumi præcepit nigro & candido vellere, quas in Ariopagum egit, & inde quòd vellent abire permittit, ihsq; qui eas sequerentur mandauit, ut vbi cumq; accubissent, Deo propitio mactarent, quo facto, illic pestilentia sedata est: quare per longum tempus in pagis Athenarum aræ sine nomine, ait Diogenes, inueniebantur. Alij pestis causam Cylonium scelus fuisse perhibent, quo Cratinus & Lyfinitus adolecentes perierant. Sed de hoc Cylonis facinore seu piaculo Plutarchum in Solone legit, rem etenim hic strictim attigimus ex Laertio & Suida. Athenienses post liberationem munera Epimenidi & nauem dedere, in Cretamque remisere. Illud quoq; miraculosum de Epimenidis anima à scriptoribus proditum, eam aliquoties ex eius corpore euolare, rursusq; remigrare consueuisse, ut de Aristete anima statim etiam narrabimus. Sed & Epimenidis pellem ex longo tempore quo diem obierat repertam fuisse legi, notis ac literis quibusdam inscriptam: à qua re prouerbiū potius factum esse reor, de sepositis & miraculi loco abditis rebus, Epimenidia pellis, hoc est, *ἀδμήλιον ἰδὸν δὲ σπῆλαι*, quàm quod scribit de somno Prouerborum autor: quid enim cum somno pellis? Sed de Epimenide iam plus satis, nam & eius vitam copiose Laertius est executus: quare ad Aristete sermonem vertamus, qui ut Suidas scribit, Democharidis seu Causrobij, vel Charistobij filius fuit, ut testatur Herodotus: cuius, ut Epimenidis, animam pleriq; errare solitam tradidere, & rursus cum liberet, in corpus redire, ut de Hermotimo quoq; relatum est. Strabo Aristeam faciundiam & blanditijs vehementem fuisse prodidit. Composuit verò Aristetas opus tribus libris distinctum, quod Arimaspia nuncupauit, ex quibus cum alij, tum Plinius pleraq; excepit. Scripsit item de deorum generatione, ad mille versus, & alia soluto sermone. Temporibus autem Croeli & Cyri floruit L. Olympiade, ut Græci scriptores tradunt, quòd fit ut mirum id mihi videatur, quòd Aristeam aliqui Homeri magistrum prodiderunt. Par est ut hoc loco commemorem, quod pluribus ab Herodoto & Origene scribitur de Aristea. Cum enim, aiunt, is esset in patria Proconneso, fulloniamq; tabernam esset ingressus, decessisse visus est: quod fullo videns, taberna oclusa, id Aristea propinquis nunciauit: qui dum simul, ut fit, ea de re loqueretur, è Cyzico aduenit hospes, qui se Cyzici paulò ante Aristeam vidisse affirmabat. Inter ea nihilominus illi quæ funeri essent necessaria apparant, nec hospitis verbis fidem habent, rectaq; ad fulloniam tendunt, ut Aristeam efferrent: at cum fulloniam esset ingressi, minimè cadaver reperere. tum post septimum annum iterum in eodem loco est visus Aristetas, & tū primum opus id, quod vobis dixi Arimaspia condidisse fertur; ac rursus euauisse. tum inulto post apud Metapontum Italiæ iterum comparuisse dicitur, & eius vrbis hominibus imperauit, ut Apollinis, & Aristæ Proconnessi statuam aramq; simul erigerent: tum demum cum se eorum esse dixisset, ab eorum aspectu ablatum est. hanc ob rem Metapontini Delphos scitatum oraculum mittunt, quidnam hæc de re facturi essent: Pythia melius illis futurum retulit, si dicto parerent: vnde inquit Herodotus, sua ætate in foro eam statuam stetitisse lauris vndiq; circumtrentibus. Ad hæc subridens Piso, ista, inquit, mihi fabulosa potius & ridicula videntur, quàm ut historia fide digna videantur. Tunc ego: Herodotum, inquam, huiusce rei habere

Prouerbo

Aristete

mus autorem, quæ Plutarchus hac parte secutus est, & Celsus philosophus, quæ cū Herodoto ac Pindaro hac parte ridet Origenes. Maximus verò Tyrius hanc fabulam sic narrat & interpretatur 22. sermone. Proconnesus, inquit, philosophus habuit Aristeam nomine: hic cum ab initio nullam apud Proconnesios sapientia opinionem haberet, idcirco quod in ea comparanda nullis magistris usus videretur, ad incredulitatem illorum summouendam huiusmodi sermonem inuenit: animum videlicet suum aiebat relicto corpore sublatum conestum in aera, vniuersam tam græcam quam barbaram terram peragrassè, insulas præterea cunctas, amnes, montes, neq; alicubi peregrinationem antè cohibitam, quam Hyperboreos fines adisset. Interea ubiq; gentium leges, & politicos mores inspexisse, naturas itidem cunctas regionum, mutationes aeris, alluiones maris, fluminum emissiones, quin etiam & cælum suspexisse, cuius spectaculum propter sublimitatem volatus clarius longè, quam qui spectant è terra, conspici posset. atque hæc quidem Maximus. Sed iam de Epimenide & Aristeia satis, quorum vtriusq; imagines alia parte tabulæ fuerant depictæ, sed hoc mihi loco commodius sunt recitata. Nam inter eos qui ante Homerum floruerunt, fuit Olympus Mysius, discipulus & amatus Marlyæ Hyagnidis filij, vt Apuleius & Suidas referunt: idem & Philippus græcorum Epigrammatum poeta. Sed de Marlyæ & in colle Caneis nostris, & inter Lyricos poetas agemus. Ouidius poeta vtrunq; illo versiculo contuaxit:

In Phrygia nec satyrum talis Olympus erat.

Composuisse verò Olympus dicitur elegias, & cæcica, in eaq; Musicæ parte quæ crumatrice, seu potius chromatrice nuncupatur, princeps fuisse traditur. Idem & inuenisse versus ἀλλυτικὸς νόμος, & θρηνητικὸς, hoc est, tibiçines leges & lugubres. Tibiç vero vsu Hyagnin primum volunt, aut, vt prodit Apuleius, primus in carendo manus, vt eius vtr vocabulo, discapedinauit, primusq; duas tibiças vno spiritu animauit, & primus dextris & læuis foraminib. acuto tinnitu & graui hōbo concentū multū miscuit. Sunt & qui Olympam Myliæ montem ab hoc Olympo dictū velint. Aristoteles de Olympo meminit, item & Aristophanes in Equitib. & Plato in Minoe Sed & eius imaginē Philostratus in imaginib. effinxit. Nec illud vobis reticebo quod scripsit in primo Aristoxenus, Olympum ipsum in Pythonis funere tibiças inflasse & funebre carmen, modōsque Lydios concinuisse. Idē scribit Plutarchus in Musica, quo libro & alia pleraq; de Olympo leguntur. Huius quoq; discipulum ac familiarem fuisse Hieracem ait in Ono mastico Pollux, atq; ab eo Hieracium modulum & inuentū & nūcupatum. meminit & Plutarchus in Musica. Præter hunc Olympum & alij fuere eius nominis, vnus quidem nomorum ac lyricarum legum scriptor simul & doctor: alter eo iunior Phrygius tibiçen, qui Midæ Gordij filij temporibus floruit. Fuit & alius ex Cilicia, qui Alexandria profectus est, proceritate & forma insignis, & sacris illis addictus, qui à Græcis celebratur. sed hic nihil ad tabulam. Erat verò cū poetis his Anthes Anthedonius, qui apud Græcos primus lamentabile carmē, hoc est, ἄπλως condidisse dicitur, id quod Plutarchus in Musica prodidit. Scriptores tamē Hebræi, vt antè diximus, hoc Hieremiæ inuentum attribuunt. Post Anthen Thaletæ imago suberat, qui, vt traditur, Creænsis fuit, alij licet Illyricū faciāt. hic ante Homerū Lyricos versus scripsit. Fuit & alter Thaletas Gnosius, vt creditur, rhapsodus, qui poemata multa perscripsit. Polymnestus tamen Colophontius & Pausanias Gortiniū fuisse volunt. Illud certè est à Plutarcho traditū, quod cum in Cretam Lycurgus legislator nauigasset, admiratus Thaletæ ingenium, eum Spartam misisse, vt ad leges suscipiēdas Lacedæmoniorū animos accenderet, idq; ab eo factū. In dubio versari ait Plutarchus an præanib. Thaletas vsus sit. Boetius Severinus à Spartanis accitū scribit, vt puerorum animos Musicæ disciplina imbueret Glaucus scriptor Thaletam hunc ipsum post Archilochum floruisse prodidit, quin & illum imitatum esse ait. Ad hæc Thaletas

nume.

numeros primus inuexit, quos mamarona & creticum Musici nuncupant, quibus nec Orpheus, nec Terpander, nec Archilochus vsi sunt. Illud præterea est maximè de Thaletæ mirandum, quod est à Martiano literarum monumentis mādatur, eam fuisse cantus & citharæ suauitatem ipsius Thaletæ, vt morbos & pestilentias sanaret, fugarētq;. Idem ferè scribit Pausanias, tametsi perperam Thales in Attica scribatur. Plutarchus quoq; ex Pratinæ autoritate idem prodidit, & quodam Pythiæ oraculo accitum ait. Propter hos quos memorauimus poetas, fuit & Syagrius, qui ante quam Homerus scriberet, Iliada composuit, ipsiq; Homero valde fuit infensus. Erat & cū Syagriō Corinnus, qui & Corinæus dictus est, Iliensis, qui adhuc feruente Troiano bello scripsisse dicitur & ipse Iliada. Fuit verò, vt existimatur, Palamedis discipulus, qui Palamedes & ipse poeta & philosophus fuit illustris, vnde & à Græcis παλαμειος est cognominatus, id quod in quibusdam carminibus legimus, qui ipsi Palamedi inscribuntur. Sed & Suidas Palamedem ait Nauplij & Climenes Agamemnonis sororis filium, Argium poetam, & poemata multa scripsisse, quæ siue posterorum Agamemnonis inuidia, siue vt verius quidam arbitrantur, ipsius Homeri, perierunt. ad eò ferè semper inter præclara ingenia fuit inuidia. Et poetam Palamedem ostendit Euripides, vt qui de illo quodam cantico cecinerit: Interfecistis, inquit, ô Danaï, interfecistis sapientem Musatum philomelam, nihil triste afferentem, & reliqua deinceps. tametsi de Socrate ea verba alij dicta velint, vt alio loco ostendimus. Litteras quidem Palamedes, vt alibi diximus, quattuor in primis inuenisse dicitur, æ, alij tamē Z, θ, φ, x. his additur & γ, quam à græcum volatu perdidicisse, cum alij, tum Philostratus scribit. Sunt & qui ab ipso Palamede ex cogitatos tradant calculos siue latrunculos, item talos & tesseras, cubos insuper & mensuras, & pondera, hoc est, stathmos. Idem inuenisse dicitur, Plinio teste, in bello Troiano ordinem exercitus, signi dationem, tesseras, & vigilas. Quæ verò à poetis fabulose, atq; in primis ab Homero finguntur, atq; à grammaticis traduntur de Palamede, vobis referre supervacanei operis esse videtur: nam & de morte ipsius longè alia referuntur à Philostrato & à Dicty vetustissimo Cretensium historico, quam ab Homero ferantur. Rectè, tum inquit Piso, facis ô Lili, qui in præsentia hæc notiora mittis, quæ nos facillimè legere possumus, & tam etiam nonnulla legimus: quare nobis cætera, quæ restant, potius ediffere. Quibus ego: Audite, inquam, quæ apud Philostratum vinitor enarrat. Ante Palamedem, inquit, nec horæ, nec mensium orbis, nec annus temporis nomē erat, nec signata adhuc pecunia, nec pondera, nec mensuræ, nec numeri, sed neq; sapientia studium, q; scilicet nondum literæ. & cætera quæ longo progressu ille exequitur, nec non eius & Vlyssis quæ fuerint dissidij causa. Oeacem quidem fratrem habuit, cum quo ad Troiam nauigauit, nullo vsu seruo, nulla ancilla: vnde illi aliquando Achilles dixisse traditur (eorum enim mutua fuit benevolentia) Rudior plerisque 40° Palamedes videris, quod qui tibi ministrat neminem in bello adduxeris. Tum ille ambas protendens manus, quid ergo hæc ô Achilles? Tanta verò fuit contentia, vt cum ei Græci ex vectigali pecuniam offerrent, volentes eum diuitem effiei, Non capiam, inquit, nam & ego vos pauperes fieri iubeo, nec tamen obsequimini. Tanta quoq; sapientia, vt ei pacem fuisse neminem, proditum sit. Mortuus etiam est pro deo cultus, facellumq; illi cum simulachro apud Lepetymnū montem supra Lesbum, positum fuit, quem Græci nonnulli Lepotyynnion vocant: sed videte an ἀμυπηδίων legendum sit ex Stephano, qui sepulchrum id esse in Lesbo scribit. Sed iam ad Corinaum, quem modò dicebamus, redeo, qui dorici literis à Palamede magistro inuentis, Dardani bellum cōtra Paphlagonas post Iliada scripsit, à quo pleriq; volunt Homerum argumenta cepisse, & libris suis inseruisse. Per hæc quoq; tempora Pittheus, qui Thesei materius auus fuit, versibus sententias aliaq; huiusmodi nonnulla composuit, atq; ob id ab antiquis inter sapientes est connumeratus. Plutarchus quidem in hunc propè modum

scribit: Pittheus, inquit, Aethrae pater urbem non satis amplam Troezeniorum incoluit. Fuit verò per ea tempora sapientia & eloquentia plurimum cognitus, eius quando sapientiae talis quaedam vis & forma fuit, qualem confectus videtur Hesiodus, cum sua scripta sententiarum quam plurimis referisset. Habitus quidem est sapiens Pittheus, ex eiusque sententiarum hac esse perhibetur:

Esto satis comiti merces promissa laboris.

cuius rei Aristoteles philosophus est autor. Euripides quoque, cum Hippolytum castum ait Pitthei disciplina, hanc de Pittheo opinionem comprobat, atque haec quidem de Pittheo. Quae cum dixissem, Piso ait, Postquam tot connumerasti, qui ante Homerum scripsere versus, cognosco planè ad hanc diem vsque me deceptum, qui existimarem nullum ante Homerum poetam fuisse, id quod & Iosephus, & Iustinus martyr, & Eusebius tradidisse videntur. Cui ego: Deceptus, inquam, planè Piso fuisti: nam & M. Cicero id ipsum quodammodo, quod autor tabulae, astruit, cum ait: Nec dubitari, inquit, debet, quin fuerint ante Homerum poetae, quod ex eis carminibus intelligi potest, quae apud illum & in Phaeacum, & in Procorum epulis canuntur. haec ille. Clarum est igitur ante Homerum alios poetas fuisse. Verum & praeter eos, quos ante diximus, duos adhuc ante Homerum in tabula me vidisse recordor, Pronopidem scilicet & Creophilum, qui & Homerum magistri discipuli sunt. Pronopides quidem excellenti fuit ingenio, atque mundi principium versibus complexus est, quod *Προνοπίου* inscriptum, celebratum & citatum ab autoribus. P. elagorum verò literis vsus est, ut Orpheus quoque traditur. Creophilus autem Astylei filius fuit, & quidem, ut ait Strabo, Samius, vel ut alij, Chius. Sunt qui generum, non magistrum, Homerum fuisse velint: amicum alij tantummodo, Apuleius certe hospitem, canendique aemulatorem. Plerique carmen illud quod Oechaliae, si licet dicere, captivitas inscribitur, ab Homero Creophilo donatum putant. at Callimachus & Strabo ipsius Creophili legitimum, non Homerum, esse autumant: id quidem Callimachus hoc epigrammate testatur:

Creophili labor, accepit qui diem Homerum

Hospitio, scelus ignibus pro duos,

Euryton atque Iolen, nunc scriptum dicor Homerum,

Sed tamen ante fuit Creophili istud opus.

Quod epigramma si forte graece legere malueritis, inter graeca epigrammata reperiatis. Sextus itè Pyrrhonius in libro, quo contra grammatikos disputat, illud adducit. Eminebat verò inter hos oēs, quaedam caecutiendi similis imago, quae, nescio quae fuerat egregia pictoris ars, caeteris etiam augustior esse videbatur. Iam tu planè Homerum nobis, ait Pisonis. Sic est, inquam. Nam ut est apud Herodotum, tametsi caecus non natus est Homerus, caecus tamen postea factus pro Melisigene, est vocatus Homerus, eo quando nomine Cumaei atque Iones caecum nuncupant: quanquam Velleius nihil planè videre scribit, qui caecum Homerum fuisse putant. Et propterea sunt qui ideo caecum Homerum appellatum velint, quod suipius animi desideria parum vinceret suppeditaretque, quae quidem ex oculis praecipue animus concipere solet. Non desunt quae causa Homerum vocatum putent, quod cum esset filius orbat, eorum desiderium orbitatemque haud facile ferret: vnde data sitans scriptoribus, ut ipsum caecum vocarent, id quod & ipse de se quodam hymno innuere videtur. Ovidius quidè apud auleo poetice occaecata cecinit, alij morbo. Artemidorus de interpretatione somniorum lib. 1. scribit, quod qui se caecum somniauerit, si poeta sit, bonum significare, quod multa quiete opus habeant qui poemata facere volunt: vnde, inquit, sermo inualluit, quod & Homerus poeta caecus fuerit. Val. Harpocration Homeros vocari scribit, qui in via comites dantur, *ὄμιον ἄνδρα* significare seruire, vnde Homerum vocabulum sit deducit. Sunt qui Homeros obsides nuncupent. Nam cum inter Smyrnaeos & Colophonios bellum esset, Melesigenes obses datus est, vnde mox illi Homerum nomē indi-

inditū est. Num tu, inquit Pisonis, vis totā hoc nobis loco Homerum vitam recensere? Minime, inquam, quae iam tantum quae sparsa apud autores legunt colligam. Sic agas, inquit Pisonis, atque in primis quibusnam paratib. natus, qua tu illum patriā, quae aetate vixisse putes, quodque eius nomine fuisse censeas. Tūc ego: Istorum nihil, inquam, modò sim memoratō cōpos, praeteribo, sint licet variae scriptorū opiniones. Principio quidem variè de parentib. traditur. Nam Meletis Smyrnaei fluminis & Critheidos plerique filium scripsere, alij Calliopes Musae & Apollinis: Charax verò historicus Lampiacenus, Maronis seu Mitij & Eumetidis: quidam Telemachi Vlyssis filij, & Polycastae Nestoris filiae. Iatae Clymenen matrem eius affirmant, eiusque & filij apud se monumenta ostendunt, ut est apud Pausaniam. Aristoteles in poetica Damonē Homerum patrem prodidit, alij Maona & Ornitho, quaedam Cypriam mulierem Themisto: alij, ut apud Lucianum Theragoras poeta, Homerum patrem dicunt Meonem Lydum, vel fluuium, matrem Menalopen, seu nympham quampiam. Adeo incerta & varia feruntur, ut Antipater egregius poeta eleganti a se condito epigrammate, & eo quidem notissimo, Caelum esse patrem ascribat, matrem vero Calliopen. Sed & quo tempore claruerit, non minus quoque variè traditur. Siquidem Herodotus post Trojanum excidium centum & LXXVIII. annis ipsum floruisse scribit. Crates Mallotes ante descensum Heraclidarum, quem tamen quo certo tempore fuerit, apud autores non inuenio. Eratosthenes centum à Troiana captivitate annis. Sallius in primo annalium c. & XL. Cyrillus Alexandrinus CLX. & quinto, regnante scilicet apud Lacedaemonios Laboto, apud Assyrios Laosthene, apud Latinos Albae Silius, apud Corinthios Agesilao: quo eodem, si Iuliano Cels. credimus, tempore Solomon apud Iudaeos regnabat. Aristarchus verò post Ionicam migrationem. Philochorus eo tempore quo facta est ipsa migratio, idque sub Archippo Atheniensium principe, & post excidium centum & LXXX. annis. Apollodorus Atheniensis grammaticus, & Euphorbus historicus, post CC. & LX. annos. Archilochus quingentesimo post Trojanam ipsam eversionem, hoc est, XXXIII. Olympiade. Cornelius Nepos diligens apud nostros temporum scriptor, ante primam constitutam Olympiadem annis centum. Plutarch. & Suidas idem ferè. Verum Philostratus iunior in Euphorbo, haec fermè totidem verbis: Homerum, inquit, nonnulli tradunt fuisse post Troica quatuor & XX. annis, quidam septem & XX. supra centum scripsisse, quo tempore in Ioniam Athenienses coloniam deduxerunt: alij centum & XL. annis post Troiam, quo tempore Homerus & Hesiodus poemata scripsere, hic quidem ad Persen fratrem de re rustica, ille de Attidis (tāetsi in exemplaribus Aiacibus legatur) de quo eorum phalagibus. Eusebius quoque nonnullos ait existimasse eo tempore Homerum vixisse, quo in templo Apollinis ab Oreste Pyrrhus est interfectus. Eutropius & Solinus, Agrippae Silij Tiberini filij aetate, hoc est, CCLXXII post captum Ilium, id quod & in Chronico Eusebius. Atque haec quidem de aetate, quae quam variè tradita sint videtis. Tum Pisonis: Nec minus, inquit, rogamus quae de eius poetae patria obseruasti, nobis recenseas. Prolixum, inquam, istuc fuerit, si Graecos & Latinos audire volueritis: tot etenim ferè sententiae, quot scriptores: eamque ipse operam dedidisse visus est, ut minus patria & parentes suorum carminum lectione noti essent. Tu tamen, inquit Pisonis, summatim collige, quae pluribus illi tradidere. Libenter, inquam, vobis morem geram, cum vos tam audiendi cupidos videam: Nam quod alijs nauseam & stomachum solet, hoc vobis video studium ac desiderium accendere. Et hoc, inquit Pisonis, summis viris saepe placuisse videmus. Neque enim non, ne morose dicam (ut tu plane nosti) hoc aliquando M. Cicero, ut alios mittam, factitavit. Tum ego sic exorsus: Plutarchus duas in primis Homerum patrias, ab odoratissimis duabus quidem rebus denominatas, quod diuina poetae certe fuit augurium, celebrat, Smyrnā videlicet & Ion: in illa quidem natum, in hac tumulatum: illa myrrha, ista viola interpretatur. Hinc

Pronopides.
Creophilus.

Homerus.

noſtri eſt argutum Romani Caſanouæ epigramma. Plutarchus ergo & Pinda-
rus, alijsq; cum his plures, Homerum Smyrnæum fecerunt: quin & eius delu-
brū apud Smyrnæos fuiſſe, teſtes ſunt Cicero & Strabo, qui & apud eodem cu-
di ait ſolitus nomifma quod eſſet Homeri nomine inſcriptum. Idem & Chijs
fieri ſcribit Iul. Pollux. Simonides poeta lyricus Homeri patriam tradit Chion,
in qua inſula fuit Homeridarum familia, quod & Harpocration teſtatur ex Acu-
ſilai & Hellanici ſententia. Sed non intempeſtiuum fuerit, inquam, vt hoc loco
quid de Homeridis legerim vobis exponam. Græci quidam in Pindarum gram-
matici hoc nomen ab Homero deductum opinantur, quod vobis heſterno ſer-
mone retuli. cum enim prius Homeridæ vocarentur, quod eſſent ex genere Ho-
meri, cuiſq; verſus fideli quadam ſucceſſione præceptos conſeruarent, & canere
ſoliti eſſent, mox ſunt Rhapsodi vocati, non in Homerum genus referentes,
quales legimus tempore Cînathi fuiſſe, de quo alio loco agemus. Crates tamen
à Seleuco reprehenditur, quod Homeridas putauit à poeta denominari, cū ſint
ab obſidibus dicti, quos paulo ante *ὄπιος* nuncupari diximus. Nam cum aliqua
do Chiæ mulieres in bacchanalibus inſanſiſſent, ita vt cum viris manum conſe-
rerent, tum pacati inuicem, reconciliatis animis homeros, hoc eſt, obſides inui-
cem dantes ſponſos ſponſasq; pacati ſunt: vnde ex his poſtea nati, qui Home-
ridæ dicti ſunt. Sed & Iaphodia cantores Homeridæ dicti ſunt à Pindaro in
hymnis hemioniciſ, ſi expolitoribus ſtamus, & Straboni. Ariftoeles verò Rha-
pſodos Homerifas vocatos ait. Idem ſcribit Athenæus, qui & Demetrium Pha-
lereum ait primum eos in theatra induxiſſe. Sedenim Chamaleon in eo quem
de Steſichoro librum composuit, Homerifas ait non Homeri ſolum, ſed & Ar-
chilochi verſus & Mimnermi & Phocylidis concinere ſolitos. At ſuper his iam
ſatis vagati, ad Homeri patriam redeamus. Antimachus & Nicander Colopho-
nium Homerum putauerunt, quod quodam epigrammate à nonnullis aſtruitur,
quod eius ſepulchro inſcriptum fuiſſe aiunt. Bacchylides & Ariftoeles late-
no eſt, ex inſula Ionid quod Stephanus negat, qui ipſius matrem ex Io fuiſſe au-
tumat, quod hoc etiam oraculo confirmat:

Felix, inſula, nam ſorce es natus vtraq;

Tun patriam quæ, ſed matris non patris extat.

Inſula matris Ios patria eſt, quæ te morientem

Excipiet, ſed tu pœd' an' anigma caneto.

Quinetiam in hac ipſa inſula Homeri ſepulchrum & Clymenes, quam eius fuiſ-
ſe matrem lateſ prodidere, vt paulo ante ex Pauſania recitauimus. Cyprij quoq;
Homerum ſibi vendicant, cuiſq; matrem fuiſſe aſſeuerant Themifto mulierem
indigenam. Ionium verò Philoſtratus in Meletis imagine facit. Ephorus aliq;
nonnulli Cumæum, Ariftoarchus & Dionyſius Thrix Athenieſem, quibus &
noſter grammaticus Diomedes aſtipularer. Melcager Gadaram, Syrum fuiſſe
prodidit. Sunt qui Troianum, qui Cenchræum, qui Lydium, qui Ithacæſem, qui
Salaſinium, qui Gnoſium, qui Mycenæum, qui Theſſalum, qui Rhodium, qui
Argium, qui Aegyptium putauerunt ex Thebis. Sed & Ithacæſem tanto ciue gloria-
ri poſſunt: quippe ſi Suidam audiamus, & illum pleriq; Lucanum vel Romanū
prodiderunt. Videtis ergo, quanta ſit inter ſcriptores de Homeri patria contro-
uerſia, non modò de ſeptem illis, quæ vulgatiffimo Græcorum diſticho contra-
dicuntur. Ridet certe Homerus ipſe eos apud Lucianum, qui de ſua patria cer-
tant, ſeq; ipſe Babylonium eſſe ait. Ridet & apud eundem in encomio Demo-
ſthenis Theſtagoras poeta, diſtichumq; ait eſſe ideo laudare Homerū, quod
nihil de patria, nihil de educatione, de moribus, cuiſq; cæteris rebus certi habe-
amus. Quis igitur in tanta ſcriptorum varietate, certi quicquam conſtitutive aſ-
ſerre auſit? Fuit tamen cum exiſtimarem ego, ſeptem ea ratione vrbes de Home-
ri patria certare, q̄ non ſeptem modò, ſed octo quoq; Homeros fuiſſe legeram.
Nam Archilochus, qui eadem Homeri ætate claruit, ſiquidem vel libellus ille
legiti-

legitimus eſt, vel Archilochus de ſe loquenti ſtandū eſt, in eo quidē qui de tempo-
ribus inſcribitur, in hunc propè modum ſcribit: Οὗτο, inquit, Homeri nomine ſu-
erunt, quorum primus Smyrnæus, à Nino xxxvii. paulo ante deſcenſum Hera-
clidarū in Peloponneſum, anno ſcilicet xx Demophoontis Athenarum regis.
Secundus Chijs, qui in medicina anno vndeſiſimo Melanthis regis Athenarum
floruit. Tertius Cumæus fuit, qui in magicis artibus plurimum celebratus
eſt, quarto & xx. anno Codri. Quartus ex Salamina Cypria diſtichum arte in-
ſtitutoria, anno octauo Agaſti. Biennio poſt Colophonius Homerus pictura ſi-
mul & calatura excelluit, Sextus Athenienſis, qui Archippi temporibus leges
abolitas & antiquatas reuocauit, Septimus Argiuus geometra & muſicus, mul-
tū per ea tempora in precio habitus quibus Athenis regnabat Diogenetus. Oc-
tauum Homerum, inquit Archilochus, ætas hæc noſtra cernit Mæonium, qui
Olymp. xxxiii. & à Troiano excidio quingentiſimo anno, victor in poetarum
certamine omnium eximius iudicatus eſt, & idcirco eius datum eſt emendan-
di characteres, & dicendi regulas: aliq; plurima inſtituit, quæ ſunt ab eodem Ar-
chilochus perſcripta, atq; hæc tenus quidem ex illo. Sed nunquid, Piſo ait, præte-
rea de Homero plura eſt dicturus? Multò, inquam, citius mihi verba deſuerint
quàm res: quæcumq; enim vobis dixerō, tanquam (quod dicitur) teruncius erit
ad Cæreſi diuitias. Credo equidem, ait Piſo: itaq; te libenter audimus: quare iam
reliqua non iam planè proſtrita ſubde. Porphyrius, ego inquam, Homerum ait
in Chio Arefiphonem Gnotoris vxorem duxiſſe, ex qua filios tres fuſtulit, Eu-
ryphonta, & Theolaum mares: aliam fœminam, quæ Stalino Cyprio nupſit. He-
rodorus tamen duas tantum Homeri filias commemorat. Scribit ad Albinā Se-
neca, quod Homerus ſolo contentus fuit ſeruo. Varia quoq; de ipſius morte fe-
runtur. Illud pleriq; perſuaſum eſt, eum tum demum diem obiſſe, cum piſcato-
ribus ſibi propoſitam quæſtionem haud diſſoluiffet. Antiquis enim id moris fu-
it, vt ambiguar quæſtiones proponerentur, qua de re in ijs quæ tibi Piſe collegi
ænigmatis abunde diſſerui. Alij ſunt qui eius mortem aliter narrent. Cum ex Sa-
mo, aiunt, ad Ion forte nauigaret, morbum ex nauſea & faſtidio contraxit: quem
cum ex imbecillitate haud facile ferre poſſet, nauas rogauit vt ſe nauis in regi-
onem mari proximam deponeret: quod cum nauæ feciſſent, grauiore corre-
ptus morbo diem obiit: quo ferè modo & Vergilium extinctum eſſe vos planè
noſſe haud ambigo. Sorades quidem ſuo carmine fame conſumptum canit Ho-
merum: inquit enim,

τὸν θεῖον ὄμιρον λιμὸς καὶ νόσος ἀπέθανεν.

Cuius autem tum eſſet ætatis Homerus, tradit Polycrates, qui eum centum &
octo annos vixiſſe monumentis literarum mandauit. In Io verò inſula, vt Hero-
dorus & Plutarchus ſcribunt, hoc epitaphio tumulatus eſt:

ὄπιος δὲ πῶς ἰδὲ καὶ φιλῶ καὶ πατρὶς καὶ ἰσθμῶν

αὐτὸν ἱεράων καὶ ἰσθμῶν θεῖον ὄμιρον.

Quod nos ſic vt cunq; vertimus:

Sacrum hic terra caput diuinum claudit Homerum,

Heroum atq; virum cecinit qui fortia facta.

Quod autem tibi eſſet ſepeliendus, prædictum illi ab oraculo fuerat, ex quo hic
eſt verſiculus:

Inſula Ios patria eſt matris, quæ te morientem

Suſcipiet. Inconſtans hac in re Plinius: nam alicubi quidem in Io, alicu-

bi in Scyro tumulatum prodit. Solinus in Chio, Martianus Capella in Na-
xo. Hæc cum dicerem, & me admodum attentè Picus puer audire videre-
tur, delectatus eius attentione, Liber, inquam, vobis renarrare, quæ à me
ſunt aliàs in huius cœleſtis poeta commendationem dicta, idque in primis
quod eſt à Philoſtrato traditum in Achillis imagine, cum illum non modò in
reliquis virtutibus, ſed & in Muſica excelluiſſe dixiſſet, quod puerorum Hya-
cynthi,

cinthi, Narcissi, Hylæ, & Abderi fletus concinuisse & funera. Achillem quoque ait sacra Calliope Musæ fecisse, quæ poetices & Musicæ præses dea esset: vnde, inquit, Musâ illi in somnis apparuit, quæ futuris temporibus futurum poemam pollicita est, quem, illa ait, Achille faciam gesta tua & laudes canat. Sed his longè plura idem Philostratus in Præfatio de Homero scribit, eum enim cæteris poetis præfert, nec modò Hesiodo, verum & Orpheo, quem ait in multis ad theologia spectantibus victum fuisse: & Musæo in oraculorum carminibus, & Panspho quoque in hymnis. Sed & Isocrates Homericæ poemati tantam venerationis accessionem factam ait, quia illi in somnis Helena apparuerit. At fabulosa multa huiusmodi missa facio. Illud certè memoria dignissimum, quod de Pisistrati diligentia proditum est, qui Homeri versus non legitimis modò, sed oblatos quoque auro rependit, provinciâque eos in ordinem redigendi grammaticis tum celeberrimis accitis mandavit, à quibus in eas quas nunc legimus rhapsodias distincti sunt. Sunt qui Pisistratum ad hoc faciendum à Solone animatum prodant: quin & Homericæ partem catalogi ab illo adiectam. Quidam Aristarchum grammaticum id præstitisse falso prodiderunt, qui Pisistrato longè posterior fuit, ut suo loco vobis ostendam. Lycurgum quoque Lacedæmonium legimus, cum ex Creta in Ioniam descendisset, ad mores & novas leges perdiscendas, incidisse in Homeri carmina, quæ eo adhuc tempore dissipata & partim corrupta, apud Creophili filios latebant, ea exscripsisse, quod in his eruditionem, & ciuilia instituta reperisset, atque idcirco à Dione dictum puto, non parùm multa Lycurgum in suas leges ex Homero deriuasse. Quanti verò Homeri carmina fecerit Alexander Macedo, ij quidem declarant, qui Alexandri vitam perscripserunt, nam & Darij scriptum illud preciosissimum, ad preciosissimum Iliados Homericæ carmen custodiendum esse voluit, quam quidem Iliada ille Aristotele exponente edidicerat, & quocumque gentium proficisceretur, suum eam vitaticum appellans, deferebat, quineriam, ut est ab Onesicrito traditum, illam eandem cum pugione sub puluino dormiens semper habebat. Alcibiades quoque Atheniensis tanti ingenij vir, cum in ludo quodam fortè literario esset ingressus, Homeri librum sibi afferri iussit: cum nihil ibi Homeri esse, responsum fuisset, còdylo magistrum percussit, & abiit, indignum ratus esse, magistrum Homericocarere versu. Num & illud parum vobis videtur quod de Zoilo legitur, qui ab Homeri calumnia cognomen adoptauit, ut Homeromastix vocitaretur: Is, inquam, Zoilus cum Alexandriam ad Ptolemæum Philadelphum accessisset, suâque contra Iliadem & Odysseam conscripta regi recitaret, addit & Galenus, cum & Homeri statuam verberasset, Ptolemæus animaduertens poetarum parentem, omnisque philologiæ ducem tot iam seculis mortuum vexari, cuius scripta à cunctis gentibus suscepta, ab eo uno vituperari, indignatus Zoilo nullum dedit responsum. Verum cum dicitur in regno fuisse Zoilus inopia pressus, summisit ad regem, postulans ut aliquid sibi tribueretur: cui rex respondisse dicitur, Homerum, qui ante annos mille decessisset, auro perpetuo multa millia hominum pascere: itidem debere qui meliori ingenio se profiteretur, non modò unum, sed etiam plures alere posse. Et ad summam, mors eius, ut paricidij damnati, variè memoratur. Alij eum scripserunt à Philadelpho etiam in crucem fixum esse, nonnulli in eum lapides esse coniectos, alij Smyrnæ viuum in pyram esse coniectum, alij in Olympiâ ad Scironias petras impulsum, quorum quoduis ei acciderit, merenti digna, ut ait Pollio Vitruuius, constitit pœna. Num hic vobis Zoili interitus, maxima Homeri commendatio videtur: Magna, inquit Piso. Sed quoniâ, inquam, in Zoili sermonem incidimus, reliquam eius historiam persequamur. Fuit ergo Zoilus Amphipolites. est autem Amphipolis Macedoniæ ciuitas, quæ prius Nouem via, hoc est *νῆναι ἑπτα* dicebatur, multisque alijs nominibus que Stephanus colligit, appellata. Erat verò Zoilus rhëtor & philosophus, & aduersus Homeri poemata in grammatica quædam scripsit, lib. i. x. Historiâ à theogonia, id est,

Zoilus Homeromastix

id est, à deorum generatione ad usque Philippi interitum, lib. i. ii. De Amphipoli patria, aduersus Isocratem oratorum: & alia plura, inter quæ & Homeri conuicia & vituperationem. Nunc etiam Polycratis auditorem quidam scribunt, & contra Socratem quoque orationem perscripsisse, vnde ex maledicentia cognomen est sortitus *κῶν ῥητορικὸς*. Habitu à cæteris dissimili utebatur. Cum enim eius gentis consuetudo foret prolixiore uti veste, ipse vestimentis nec quidem tenuia attingentibus utebatur. Promissiore quoque barba usus, caput ad cutem cõdebat. Oratione tamen accurata & compta ipsum usum esse legimus. Odij verò ac inimicitiarum auerissimus fuit, lingua petulantissima & maledicentissima. Cum aliquando esset à quopiam interrogatus, cur adeò in alienum nomen ac fama esset procliuus, respondisse fertur, *ὅτι ποίησαι κικλῶς βελόμην*, id est *διούμην*. Sed iâ de Zoilo satis, quoniam indignus est ut cum poetis celebretur, nedum cum Homero, quare ad reliqua de Homero me refero: in cuius nunc commendationem mitto, quæ vitator apud Philostratum, imò que Philostratus ipse commemorat: mitto & quæ Hermogenes rhëtor egregius, quæ Halicarnass. Dionysius, & alij Græcorum: mitto item quæ Latini nostri M. Cicero, & F. Quintilianus, de Homero, eiusque magnificentia tum verborum tum sententiarum diuinitus scripserunt. Eum certè & Naso fontem appellauit, à quo vatum Pierijs ora rigantur aqs. Palaton quoque pictor eum ita in tabula pinxit, ut vomere videretur, atque earum sordium reliquias tantum cæteros poetas colligere. Appion verò ille grammaticus, mundi cymbalum appellatus, qui sub Caio Cæsare omnem ferè Græciam iustrans, in nomen Homeri ab omnibus ciuitatibus adoptatus fuit, Homeram dicere solebat utraque materia consumpta, Iliade scilicet & Odyssea, vnum principium operi adiecit, quo est Troianum bellum complexus: eiusce rei argumentum esse, quòd duas literas in primo versu posuisset ex industria, quæ librorum suorum numerum continerent, hoc est M & H, quæ numerum XLVIII, conficiunt. Illud verò vos non sine stomacho vel cachinno excepturos puto, quòd Homerum aliquando Athenienses L. drachmjs multarunt, quòd illum insanire, insanientes ipsi, putarent. Id autem ea ratione factum scribit Corn. Nepos, quòd deos cum hominibus belligerantes in suis carminibus induxisset. Illud quoque vos latere nolo, Homerum fortè aliquando cum versum quendam pronunciatisset perperam, non ob id territum fuisse, quin reliqua intrepidè prosequeretur: tanta illi de se fuit fiducia. Versum eum fuisse ait Didymus:

Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηλεΐδω ἀχλὺν ἄρῃ.

In quo tres hos errores annotabat: primum heptimemerim breuem, contra naturam productam, secundum, quòd in quinto pede non seruata est ratio synalæphæ, tertium, in Achille, syllabam secundam vna litera fraudatam, ut dactylo locus esset. quam rem & Iustinus philosophus obseruauit, cum Homerum ait carmen illud ab Orpheo sumpsisse, maluisseque à metri ratione decidere, quam eum non imitari de Cerere scribentem. Sed non mirum antiquos aliquos Homeri notasse, cum & (si dijs placet) aliquos & hodie esse videamus, qui audent (quod dicif) os in cœlum ponere, ipsumque poetarum deum in ordinem nunc demum redigere, quorum alter quidè carmine scripsit, alter priorem secutus in opere, & quidè in genti, quo omnia perstringit, soluta oratione. Sed hæc præteruolemus licet. Cui verò hic Piso & Picus aliquantum subtilissimè, subdit Piso: Hic te sandudum expectamus, ut quæ sint ab Homero carmina descripta, nobis enarres. Cui ego: Nec hoc, inquam, præterire volebam, sed longius imprudens aberraueram. Audite igitur quæ ipse ex multis collegi. Scripsit Homerus in primis hymnos, Amazonia, parum Iliada. Sunt & inter eius poemata *ἑπτα*, Epicichlides: cui poemati id nomen ea contigit ratione, quòd cum aliquando Homerus eos versus caneret, ferunt eum munus accepisse à pueris cichlas. auis id genus, quæ modò turdus à Latinis, modò sturnus dicitur. Eius etiâ poema fertur *ἠδὲ πικρὸς*, siue *ἰάβι*. Ranarum muriumque pugna, hoc est, *βατράχου μαχία*. Gruu itè pugna, id est, *ὀρνιθομαχία*. De ara-

Palaton pictor.

araneorum certamine, hoc est, ἀραχνομαχία. Ceramis, Amphiarai descensus, Pægnia, Sicilia captiuitas (si sic per criticos liceat dicere) Epithalamium, Cypria, quod tamen Homeri opus esse negat Herodotus, ut supra in Eueclo diximus. Item Epigonus. Margites præterea, Homeri carmen creditur, quod in poetica Aristoteles instar Comœdiæ fuisse scribit: citatur verò cum ab alijs, tum etiam à Platone. Magnùs Basilus ait Homerum dicere, Margitem neq; aratorem, neq; fossorem fuisse, alteriusve rei cuiusq; effectorem. Scribit verò Dion Chrysostomus, Zenonem magnum philosophum librum condidisse in Margitem, nec primi Homeri illud opus, sed secundi. Sunt etiam qui neutrius affirmant, sed Pigretis, de quo non nihil aliàs agemus. Val. tamen Harpocration legitimū ait Homeri illud esse opus, idq; propterea valde admirari solitum Callimachum: & Margitem fatuūm ait significare hominē & stolidum, quā (inquit) ratiōe Demosthenes Alexandrum Margitem appellare consuevit. Meminit & Margitis Plutarchus alijsq;. Cætera Homeri carmina collegit Herodotus & Suidas. Sed inter omnes præcipue celebrata Ilias & Odyssea, in quibus totius philosophiæ, & artis oratoria, necnon poetices lumina conspiciuntur, quæ Plutarchus inter alios præfecit. Fuere verò præter hunc Homerum, & septem alij eodem nomine, ut iam supra ostendimus. Sed & alios duos Suidas alijsq; nonnulli afferunt, quorum is prior qui Myrtilus Byzantiæ & Andromachi filius fuit, in eo poetarū ordine, quem Græci Pleiada vocant, cōnumeratus: de qua Pleiade alio loco ab undè vobis loquar. Claruisse verò hunc Homerum IIII. & XXX. Olympiade, sunt qui tradant, quod parum mihi credibile videtur, ut planè liquebit cum de ea Pleiade agemus. Septem autem & L. fabulas, vel ut alij putant XLV. scripsisse hunc Homerum, proditum est in ijs, quæ in Theocritum scripta sunt commentaria. At verò alius Homerus Sellius est cognominatus, qui & grammaticus fuit, scripsit tamen pægnia & hymnos, atq; idem de personis comicis, & Menandri fabularum argumenta. Hic hic te volebamus, inquit Piso. Nam cum vir sanè doctus Homerum istum eorum qui extant hymnorum autorem putarēt, abs te ego scire velim, quid tu hac de re sentias. Tunc ego: Non equidem video, cur Homero antiquiori, hoc est, Iliados & Odysseæ conditori, hymni qui leguntur ascribi nō possint, tum dicendi filo, tum carminis maiestate. et si nonnullis in locis mendo se parumq; castigatè legantur. Sed vide Piso quam in censuram me traxeris, quā tamen nulli postulo præiudicatum, quod minus quid velis sentiat: video enim quā temerè protulerim: quare de Homero iam satis. A quo non longè abfuit senex, rusticana agrestiq; facie. Iamdudum, inquit Piso, Hesiōdum nobis affers. Ipsum inquam profecto Hesiōdum, quem & aliquo tempore cum Homero floruisse accurati quidam prodiderē scriptores, alicubi licet Cicerō noster Homerum longè faciat antiquiorem. Verus certè disceptatio inter grammaticos, Gellio & Seneca & Pausania testibus, vter ætate præcesserit: quæ de re & dialogos duos Ponticus in Eraclides scripsit. & Cyrillus libro primo contra Iulianum Cæsarem, Centesimo, inquit, LX. & quinto anno post captam Troiam Homerum & Hesiōdum fuisse dicunt. & reliqua. Tum paulò post subdit idem Cyrillus: Tradunt autem quidam, quod Homerus non fuerit cōcontaneus Hesiōdi, sed in illis fuerit temporibus, regnantibus apud Hebræos Azaria & Ozia, apud Medos Arbace, apud Latinos autem Proca Silio, ante scilicet constitutionem Olympiadum. Quæ cum dixissem, Nos, inquit Piso, summopere auemus de te audire, quæ tu assidua lectione super hac re annotaueris. Quibus ego: Libenter sic agam, inquam, remq; ideo altius aliquanto repetam. Porphyrius enim & pleriq; alij, Hesiōdum Homero iuniorē annis centum faciunt, atq; ante primam Olympiadem: quam opinione sequi videtur Solinus, qui ita scribit: Inter Homerum & Hesiōdum poetam, qui in auspicijs Olympiadis primæ obiit, centum XXX anni interfuerunt. Alij eadem Homeri ætate floruisse scriptum reliquere, quā opinionem & Philostratus habuisse videtur, & Velleius non da-

Hesiodus.

mandus historicus (tame si quidā infulse nullum fuisse Velleium suspicantur) & M. Varro in primo de imaginibus, ut est apud Gellium: Non est, inquit, dubium, quin aliquo tempore eodem vixerint Homerus & Hesiōdus, idq; ex epigrammate comprobatur, quod in tripodē inscriptum fuerat, qui in Helicone Musis positus erat. Epigramma quod apud Dionem legi, & inter græca epigrammata, tale est:

*Hesiodus posuit Musis Heliconibus istum,
Cum cantu vicin diuinum in Chalcide Homerum.*

Græcum verò si mauultis, hoc est:

10 Ἡσίοδος ἦ μόνος ἑλικώνιοι τὸν δ' ἑβήκει,
ἦ μὴν νικῆσας οἱ χάλκιδι θεῶν ἑμποροῦς.

Verum ubi in hunc sermonem incidimus, hanc vobis, ut cunq; meis verbis poterō, historiam ex Plutarcho recitabo, qui eam tum in quinto Sympliciōn attingit, tum in eo, quod septem Sapientum conuiuium inscribitur, copiose explicauit. Homerus, inquit, & Hesiōdus in Oelyci Thessali exequijs & Amphidamantis Chalcidenlis, carminibus certarunt, quæ in re dubia atq; anceps iudicium fuit sententiæ: conuersi, inquit, sunt ad huiusmodi interrogationes, & proposuerunt inanes, ut aiunt, quasdam nugas (si modò rectè interpretamur, ὡς φασὶ λέσχης, non ὡς φασὶ λέσχης, ut passim legitur: non tamè decerno, conscitus & Lesches

20 nomen esse proprium poetæ Lesbij) Homerum quidem sic:

*Musa mihi referas, quæ non vnquam ante fuisse,
Neue futura retro.*

Tum vero ex tempore respondit Hesiōdus:

*Verum cornipedes quando Iouis ante sepulchrum
Festinantes propter palmam plaustra terebant?*

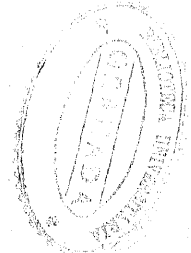
Ob hoc ferunt Hesiōdum maximè omnibus fuisse admirationi, atque tripodis præmium assecutum. Sed græca, inquit Piso, ipsa carmina audire cupio, durè enim admodum & inconditè ea vertisse videris. Audite ergo ea græcè, inquam: non enim eo inficias quod ais. Homerus quidem ita:

30 Ἡσίοδος μοι ἐννεπ' ἐκείνα τὰ μὴτ' ἐγένοντο πρόροιβη,
μὴτ' ἔσαι μετόπιθεας. Sic verò Hesiōdus
ἄλλ' ὅτ' αὖτ' ἀμφὶ δὸς τῆμεθεν κενεχίποδες ἴπποι
ἀρωατα σὺν ἴφασσις ἐπ' ἑρμῶνι ποδὶ νικῆς.

Porro ne & hoc vos lateat, iudicè inter Homerū & Hesiōdū Panidem Chalcidias regē fuisse, res vsq; in proverbij deducta ostēdit, πῶιδος ἰψιδος, Panidæ suffragium: quod in eos ferri solet, qui inruditè minuscq; sapienter iudicāt. Pulchrè, inquit Piso, & sane simul monstrasti, eadem Homerum & Hesiōdum ætate fuisse: sed nihil verat quod minus eadem diligentia reliquā eius poetæ vitā, ab Atticis vsq; literis (quod aiunt) nobis repetas. Faciam id libenter, inquā, quando parum hoc à nostris haecenus hominibus est, quod sciam, factū. Hesiōdi igitur nomen, ut ab hoc incipiam, à castè & pudicè loquendo deductum videtur, ἦ δ' ἄ τὸ ἦον ἑδω. Patria verò illi Cuma: quæ vrbs inter Aeolicas numeratur ante Lesbium sita. Num tu, inquit Piso, Hesiōdum Aescraum fuisse negas: eo enim nomine à Grecis & Latinis vocatur. Rectè tu quidem, inquam: sed si me vos audire volueritis, quæ id ratione factum intelligetis. Hesiōdi quidem patria Cuma fuit Aeolica, ut ab Herodoto, Strabone & Stephano traditum est. Val. quoq; Probus, non alium quā Hesiōdum intelligere Vergiliū autumat illo carmine:

Vltima Cumæi venit iam carminis ætas.

quod scilicet Hesiōdus Cumæus primus ætates ex metallis cōmentus est, ut si quid vides in eo quod ἑρμῶν inscribitur poemate. Natus ergo Hesiōdus Cumæ, patre Dio Ampelidis filio, qui ex Menalopo Ithagæno Critonis filio natus erat, matre verò Pycimede: qui vtiq; parentes ære alieno oppressi, cū vnde dissoluerent nomina non haberent, in Aescra Bœotia vicum demigrarunt, ubi est pu-

er Hesiiodus educatus, atq; inde Aferæus cognominatus. Plutarchus ex Ephoræ
 Cumæi sententia refert, Attellen, Mæona & Dion Cumæos, fratres fuisse, quorū
 Dîus, quem nauticam exercuisse comperi, ob eam quâ attulimus causam in A-
 feram migravit, vbi (ait) Pycimæden vxorem duxit, ex qua natum ferunt Hesi-
 odum: qui dum paterna armenta puer custodiret, à Musis amatus fuisse perhibet:
 quæ illi gustandum laurum dedere: eam enim lauri naturam esse scribit ipsius po-
 etæ interpres Proclus, & Isaacius Zezes, vt qui eam mandunt, vates fiant: vnde
 & Lycophron poeta ea causa δαφ. μάλιστ' vatem nominat. Idem & in Cassandra
 Sophocles, & nosser Tibullus agens de Sibylla:

*Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus
 Vesca, & æternum sit mihi Virginitas.*

Aphthonius quoq; rhetor, laurum vaticiniū symbolum esse prodidit: quare &
 laurum ipsam veteres μαρτυρὸν φυτόν appellauere, hoc est, vaticinam plantam. Et
 Claudianus ait:

Venturi præcia laurus.

Eadem ratione Apollini sacra dicitur, qui vaticiniū deus à gentibus est creditus.
 Quin & ex huius arboris foliorum crepitu, dum cremantur, antiqui futura (v-
 tinam non & hoc nostro tempore) prædicebant: quod & philosophus Porphy-
 rius credidit. Si enim magno strepitu in igne crepuissent, felicitatem significa-
 bant: si siluissent, vnde & tacita laurus est dicta, infelicitatem. Et perinde de illa
 idem Tibullus:

Laurus vbi bona signa dedit gaudete coloni.

Et Propertius:

Et tacet extincto laurus adusta focu.

Lauri insuper folia si noctu puluino subiecta fuerint, somniorum veritatem con-
 ciliare produntur. Dicitam autem Daphnē prodit Eustathius, à δα particula in-
 tentiua, & φάω verbo, quod voco & cano significat, quod laurus in igne posita
 crepet & sonet: vnde fortasse & ipsi nos Latini Laurum deduximus, à λα, vt δα
 particula intentiua, & vro, vt si non voce, at significatu conueniat. Si plura verò
 de lauro discere cupitis, præter ea quæ à nostris traduntur, legite Parthenij li-
 brum ἑρωτικῶν, & Constantini librum x. i. de re rustica, quo loco plura leguntur
 parum Latinis nota. Sed iam à Lauro ad Hesiiodum reuertar, qui lauro gustata,
 haustaq; Hippocrenes vnda, repente poeta produit: id cum alij, tum ipse de se in
 Theogonia cecinit. Quam rem ita Maximus Tyrius interpretatur, vt Hesiiodū
 putet voluisse, quæ sui ingenij & artis esset foetura in deas referre, vt se Musis gra-
 tum testaretur: vt si quis arariam calleat, Vulcano tamen sua assignet opera. Sed
 hac de re plura apud ipsum Maximum legetis. Delectatum quidem peregrina-
 tionibus Hesiiodum legimus, sicuti & Homerum: quam rem tamen in somnium
 quidam retulere, alij, quod qui peregrè proficiscuntur facilius prudentiam cæ-
 terasq; virtutes comparare existimantur, quod mores scilicet hominum multo-
 rum videant. Vxorem quoq; duxisse proditum est Ctemenen Phyligei filiam,
 & ex ea Stesichorum poetam natum. Alij non vxorem fuisse, & ob hanc ipsum
 Hesiiodum occisum: nam cum de se scitatum oraculum Delphos iuisset, eiq; re-
 sponsum foret, vt Nemeæ Iouis templum vitaret, quod ibi esset vitæ finem ha-
 biturus, cumq; ea causa Nemeam Peloponnesi fugeret, fortè in Oeneonem Lo-
 cridis peruenit, vbi Nemeæ Iouis templū fuerat, vt scribit Thucydides, quo in
 loco incautus ab Amphiphane & Ganetore Phyligei liberis interemptus est,
 quod ab eo viriatam sororem Ctemenen crederent. Cadaver ab ijs in pelagus
 proiecitū est, id quod cum occultè fecissent, ab Hesiiodi cane facinus est proditū,
 vt scribit Plutarchus. Alitubi tamē non Phyligei filij, sed Ganyctoris Naucleij
 dicti sunt, vt in illo est cui titulus, Quænam animalia prædèciora, terrestriane an
 aquatilia. Pausanias quoq; in Bœoticis Hesiiodi interitū ita recitat: Filij, inquit,
 Ganyctoris Ctimenus & Antiphus in Molycrian ex Naupaeto fugerūt ob He-
 siodi

siodi necem, vbi in Neptunū impij existimati sunt, de illisq; est facta quæstio.
 & cætera quæ ille prosequitur. Mortis Hesiiodi causam Plutarchus sic in Dioclis
 conuiuio explicat. Cum Milesio, inquit, comite & Troilo puero Hesiiodus apud
 quendam hospitatus est: noctu Milesius hospitis filiam vitauit: rei conscium
 Hesiiodum rati puellæ fratres, illum inter pascua cum puero occiderunt, & cada-
 uer in mare proiecerunt, pueri verò corpus in littore reliquerunt, à quo & loco
 nomen inditum. Ferunt, inquit, Deorum voluntate à Delphinis cadaver ad lit-
 tus delatum, vbi tum fortè Neptunalia celebrabantur. Id scelus vbi incolæ intel-
 lexerunt, interfectorum domos diruerunt, viuos ipsos, qui facinus admiserant,
 aquis suffocarunt. Alij post diem tertium à Delphine in littus cadaver deuectū
 tradunt. Re cognita, occisores nauigatione sibi consulere volentes, vt coortæ
 temptatis ad vnum omnes deprehensi, naufragio perisse dicuntur. Post hæc
 Hesiiodi corpus in Nemea Locridis sepultum perhibetur, qua de re extat Alcæi
 poetæ carmen. Dein verò oraculo monente eius ossa exportata ab Orchome-
 nijs, & in medio foro, hoc addito elogio, tumulata:

*ἄσκημι μὲν πατεὶς πολυλίπῃ, δὴ μὲν θανάτῳ
 ὀστέα πάλῃ πύλων γῆ μινυῶν κατέχευε
 ἠστόδ' αὖ, τὸ πάλῃ σὸν γὰ ἀνθρώποις κλέψῃ βίβλιν
 ἀνδρῶν κρηνομένων γὰ βασιλῆα θῶλιν.*

20 Tum Pico puer: Cur non & hos latine, vt alios versus nobis exprimis? Vt, in-
 quam, nosser Pico hos ipse conuertat, & ego interea ad memoriam cætera reuo-
 cem. Et Pico: Faciam equidem, inquit, vtcunque potero: & non diu cunctatus,
 sic cœpit:

*Fertilis Asra quidem patria est, verum morientis
 Pugnaces Minya condita membra tenent
 Hesiiodi, cuius supra omnes plurima laus est,
 Spectatosq; viros iudicio sophia.*

Quos cum Pico recitasset, mirum est quanto sit rubore suffusus, quod animad-
 uertens ego, causamq; intelligens, statim subdidit: Legimus & græcum alterum

30 Pindari, quod ita nosser Cælius latine vertit:
*Salve cui pubes, tumulusq; bis obrigit vnus,
 Tu sapias Hesiode, quantum homini sapere est.*

Sed & Aldus ita prius:

*Hesiode ante alios sophia præstantior omnes,
 Salve bis quondam qui puer atq; senex.*

Græcum Pindari si vultis, sic habet:

*χρῆγε δὲς ἡβήσας, γὰ δὲς τὰ φρον ἀνθρώπων
 ἠστόδ', ἀνθρώποις μέτρον ἔχων θῶλιν.*

40 Verum iam tempus est, inquam, vt quæ ab Hesiiodo scripta sint commemore-
 mus, si tamen prius illud vnum, quod in græcis commentarijs repperi, attulero,
 super ea in ἑργῶν verba, μὴ τ' ἐμὲς ἴδῃς. Filius, aiunt, Hesiiodi Mnaseas est. Philocho-
 rus verò Stesichorum dixit ex Clymene: ego tamen legendum puto Ctemenē,
 vt iam ostendi, alij tamen ex Archiepe: quo fit vt eos mirer qui scribunt, Hesi-
 odum præter Stesichorum & filiam habuisse Mnasean nomine, quam Archiepen
 vocant alij. Porò sexdecim Hesiiodi legitima ferunt volumina: in primisq; The-
 ogonia à philosopho Zenone inter alios interpretata, deinde ἑργα ἢ ἡμῶν, id est,
 opera & dies, in quo opere de re rustica præcepta tradit ad Perfen fratrem, quē
 & ipsum poetam aliqui scribunt. Sunt & qui putent ἠόλιος μεγάλας, sic vocata car-
 mina, Hesiiodi esse, vt Ennapius Græcus historicus, & in Bœoticis Pausanias,
 50 quo loco & alia Hesiiodi opera commemorat, de quibus iam antè planè memi-
 nimus. Post hæc Astronomica scripsit, tum Hypothecas, quas tamen Fab. Quin-
 tilianus ex Aristophanis grāmatici sententia Hesiiodi esse negauit: at verò Ari-
 stoteles & grammatici nonnulli, vt Hesiiodi legitimum opus in medium afferūt.

Scriptit item heroum & heroidum genealogias: ad hæc & de mulierib. quo in opere heroidas multas induxit virorū fortitū nuptias, vt ait Seruius, optasse. Dion verò Chrysoftomus ex Alexandri Macedonis sententia Hesiōdū ea causa de mulierib. scripsisse dixit, quōd Homero cōcederet, qui de heroib. antē scripsisset. & quidem Lucianus ait Hesiōdū mulierū virtutes concinuisse. Tradit Pausanias Hesiōdū vaticinandi artē ab Acarnanib. edoctum, de ea carmina scripsisse. Scribit Nicocles, quod & in Pindarum grammatici notant, Hesiōdum primum *ἠδῶν ποιητήν*, hoc est, per rhapsodias carmina cecinisse. At verò Hesiōdus ipse, se cum Homero, in Delo, in Apollinem huiusmodi versus primum concinuisse prodidit, dum sic cecinit, vt pridie diximus:

*In Delo tum primum ego, Mæonidesq; poetæ
Lusimus, inq; nouis carmen cantauimus hymnis
Auricomum Phæbum, quem Latona edidit alma.*

Sed videte, rogo, quā ille dulciter suauisq; sua lingua:

*Εν δὴ λῶ τῷ τε πρῶτον, ἠδὲ καὶ ὄμιον ἠοιδῶν
Μέλι πομεν, οἱ νεαροῖς ἤμωις ῥ' ἄλκωντ' ἐν ἀοιδίῳ
φοῖτον ἀπὸ Μῶνα ἤνυστορον δὲ τεκε λήϊω.*

Scriptit item Hesiōdus Pelei & Thetidis Epithalamium, sicuti priore sermone retulimus. Scriptit & de Dactylis Idæis. Item Epicedium in Batrachum amicū, & quod adhuc legitur poema inscriptum Herculis scutum: quod tamen Aristophanes grammaticus non Hesiōdi esse suspicatus est, sed cuiuspiam alterius, qui Homericū sit imitatus. Megacles autem Atheniensis, & Apollonius Rhodius, Stesichorusq; ipsius Hesiōdi legitimum carmen esse censuere. Scriptit item de medicina. qua de re Plutarchus in symposio Dioclis: Hesiōdus, inquit, in medicina plurimum valuit, quod manifeste apparet cum de victus ratione, de vini temperamento, de aquarum vi, de balneis, de fœminis, de temporum connexione, deq; infantium statu differit. & hæc quidem Cleodemus medicus apud Plutarchum. Sunt & qui Hesiōdum de herbis scripsisse tradant, quod ex Plinio colligitur. Nec desunt qui Hesiōdum scribant autorem eorum apologorum qui Aesopi dicuntur. Quæ ego cum dixissem, Vide, inquit Piso, quā paucis carminibus M. Manlius in secundo astronomicōn ista ferè omnia Hesiōdi opera complectatur. Nam cum Homerum laudasset, mox ita de Hesiōdo subiunxit:

— Sed proximus illi

*Hesiōdus memorat diuos diuinque parentes,
Et chaos enixum terras, orbemq; sub illo
Infantem, & primum titubantia sidera corpus,
Titanas iuuisse senis cunabula magni,
Et sub fratre viri nomen, sine fratre parentis,
Atq; iterum patris nascentem corpore Bacchum,
Omniaq; immenso volitantia corpora mundo.
Quin etiam ruris leges cultusq; rogauit,
Militiamq; soli, quod colles Bacchus amaret,
Quod fœcunda Ceres campos, quod Pallas vtrumq;
Atq; arbuta vagis essent quod adultera pomis,
Sylvarumq; deos sacratq; numina nymphas,
Pacis opus, magnos nature condit in usus.*

Cum recitasset hos versus Piso, Si velim, inquam ego, quæcunq; omnia de Hesiōdo legi vobis in præsentia recensere, in longum nimis noster sermo procederet: quædam tamen haud indigna relatu nequaquā præteribo. Scribit in primis Dialogum Lucianus, qui Hesiōdus inscribitur, in quo Hesiōdum ipsum de se multa narrantem inducit, eūmq; ipse, vt solet, irridet. Sunt & inter græca epigrammata, in Hesiōdū multa. Extat & apud Græcos proverbium, de ijs qui superfluent,

scunt, Hesiōdia senectus, de quo & Pindari distichon legitur quod antè ab Aldo & Cœlio nostro interpretatum attulimus. Pythagoram scribit philosophus Hieronymus, cum ad inferos descendisset, Hesiōdi animam vidisse ad columnam æream inspensam, astrictamq; aded, vt stridere videretur, & cū ea Homeri quoque animam serpentibus vndiq; incinctam, ea videlicet solummodo causa, qd de deis falsa suis carminibus confinxissent. qua re factum puro, vt Ponticus Hieracides contra Homeri calumniatores librum illum ediderit, qui est inscriptus, Allegoria in ijs quæ de deis ab Homero dicuntur, & responsiones in eius calumniatores. Videri enim, inquit, posset Homerus, Salmones vel Tantalus, immo deratam atque intemperatam linguam habens, si quæ de deis cecinit, sub alia significatione non intelligerentur. & hoc quidem de Homero Hieracides, quod & de alijs poetis bonis, vt hesternæ die diximus, intelligi potest. Sed tamen excellentis ac propè diuini ingenij fuerit Hesiōdus, non tamen ideo obrectatoribus illum caruisse accepimus: siquidem iniquas aduersus eum controuersias exercuisse Cercopem legimus: in tantum excellentissimus quisq; aliquo est detractore vexatus. Homerus quidem, vt Zoilum mittam, à Siagro poeta laesifitus, Pindarus ab Amphimane Coo, Simōnides à Timo creonte. Nec Vergilio Horatiōq; nostris, defuere Parones, Mauij, Bauij atq; Suffeni, alijq; de quibus in nostris his sermonibus sparsum, vt feret locus, plura dicemus. Sed & hoc Homeromastigōn genus nostro hoc tempore non minus, quā pridem, viget. Plures quidem nunc Critici & Zoili quā versificatores & poetæ. At de Hesiōdo iam satis. Post quem in extrema huius tabulæ parte mulierum quarundam imagines sequebantur, inter quas decem excellentiore augustiorēq; quadam specie videbantur, quæ diuinæ mentis & consilij quodammodo conscia ac plenæ fuerant. hæc diuerso tamen vestimentorum habitu induta, vna quidem Phrygio, altera Persico, alia Græco, alia alio. Tum Piso ad Picum conuersus, Lilius nobis, inquit, Sibyllas narrare velle videtur, quæ Varroni Lactatio quæ & alijs decem fuisse dicuntur. Et cum puer id maxime se cupere significasset, Recte, ego inquit, Piso optinatis. Sibyllas vobis ex tabula sum narraturus, eoquē id libentius, quo Picus hic noster hoc ipsum cupere & velle videtur. Nolim vos tamen decem tantum Sibyllas nuncupatas existimare, vt scriptorum ferè magna pars ad hanc diem credidit: nam quæcunq; diuino afflarentur numine & futura prædicarent, hæc Sibyllæ græca voce dictæ fuere. Nam & Phemenoen Sibyllam vocatam inuenimus, duas licet Martianus ipse Sibyllas tantum existimauerit, Hierophilam scilicet & Symmachiam Hippotentis filiam: & tres soliaus, Delphicam, Erythream, & Cumanam. Græci item scriptores quidam tres nominant: primam, quam propter poeticam Philetas Ephesius fororem Apollinis existimauit, secundam Erythream, tertiam verò Sardinianam. Aelianus verò in varia historia quatuor enumerat, Erythream, samiam, Aegyptiā & sardinianam. sed enim verò sibyllæ nomen deductum est, vel ab vnius nomine Delphidis, vt Lactantius, vel à deorum consilij, vt Varro & Seruius putant, quippe *σὺ* Aëolica lingua Deus dicitur, vnde & frequens illud Lacedæmoniorum iuramentum *ὡς τὸ σὺ*, cum gemellos Castorem & Pollucem iurant, vnde etiam & sisyphi nomen deflexum, vt Græcorum grammatici notant. s uidas tamen sibyllæ nomē latinum esse credere videtur, & vatem seu fatidicam mulierem significare. Sunt qui suidas ideo reprehendant, vel eius commentarij partuculam mendosam esse putent, vt in eo scriptore pleraque alia. Quo autem modo sibyllæ vaticinantur, variè quidem traditur: quæ tamen obiter nunc mihi succurrunt, paucis hic vobis asseram. Nihil quidem, inquit Piso, hæc re nobis gratius efficere potest. Tunc ego: Ammianus, inquam, hæc de re ex Phyllicorum sententia ita loquitur: sol, inquit, mens mundi nostras mentes ex sese velut scintillas diffundens, cum eas vehementius incenderit, futuri confectas reddit: vnde, ait, sibyllæ crebro prædicunt ardore torrente, & vi magna flammarum multa significat. Quod

Soli hoc loco Ammianus Marcellinus attribuit, Christiani & Hebraei verius Deo immortalis ascribunt, qui per ministros & nuncios caelestes quibus placet vaticinium inspirat. Sunt ex Platonici qui humanum animum tradant, & precipue imbecillium puerorum & mulierum, quadam carminum euocatione, seu odorum suffitu, & delinimento sopiri, & ad rerum presentium memoriam externari, & aliquandiu remota corporis memoria ad eam transire naturam, quae immortalis est & diuina, atque ita veluti quodam sopore detenta, quae futura sunt plerumque diuinat. quod & Apuleio placuisse videmus. At verò Iamblichus, Duobus, inquit, modis Sibylla apud Delphos numen concipere solita est, vel per quempiam spiritum ex ipsius specus ore prodeuntem, vel ex adyto, cum ea videlicet super tripodem residet. Alii in numinis afflatum & alienatae mentis furorem, quem & externis quibusdam medicamentis ac suffimentis concipi volunt, referunt. Qui autem Aristotelis consecrati sunt, cum de furore qui ab arabile fit disserunt, vaticinia inde prouenire contendunt, cum videlicet atrebilaris calor sit prope intellectus locum: quae de re subtilissimè in quaestionibus Aristoteles, qui & eius rei exemplum Sibyllas & Bacchides, & huius generis fatidicas mulieres adducit. M. Tullius in libro de diuinatione, cum duo diuinationis genera esse definisset, vnum quod particeps esset artis, alterum quod arte careret. Est enim, inquit, ars in ijs, qui nouas res coniectura persequuntur, veteres observatione didicerunt, quales videlicet sunt, haruspices, auspices, coniectores, ceteri eiusmodi: carent autem ijs, qui non ratione aut coniectura, observatis ac notatis signis, sed concitacione quadam animi, aut soluto liberorum metu futura praesentunt: nam cum omnia completa & referta sint aeterno sensu & mente diuina, necesse esse ait cognatione diuinorum animorum animos humanos commoueri. Hinc & poeta Vergilius in 4. Georg.

Ire per omnes

Terrasque tractusque maris coelumque profundum.

Sed & Cratippus existimauit animos hominum quadam ex parte extrinsecus esse tractos & haustos: quam etiam sententiam secutus videtur Horatius cum cecinit.

Affigit humi diuinae particulam aureae.

Sed quipiam illud forte obijciat: Cur igitur non omnes vaticinant? Cui illud respondetur, nostros animos vitae necessitatibus feruere, proptereaque dilungi a societate diuina, & vinculis corporis impediri, rarumque esse genus eorum qui se a corpore auocent, & ad diuinatum rerum cognitionem cura omnique studio rapiantur. Nec ideo etiam naturaliter animus hominis diuinat, nisi cum ita solutus est & vacuus, ut ei planè nihil sit cum corpore: quod Sibyllis contigisse putandum est, & vaticibus. & haec ferme ex Cicerone. Porro nec ea relatu mihi indigna visa sunt, quae à Caelio Aureliano scribuntur cum de mania agit, eoque magis etiam quod breuissimè omnem Platonis sententiam est excutens. Plato, inquit, in Phaedro duplicem furorem dixit: vnum fieri mentis intentione ex corporis causa vel origine: alterum diuinum siue immissum, eiusque Apollinem inspiratorem esse, atque nunc vocari diuinationem, ab antiquis verò appellatum furorem: magna Graecorum vetustas manias vel ματικῶν appellabat, quae nunc ματικῶν dicta est. Item alium, inquit, ex Libero fieri patre, alium ex amore, & appellauit ἐρωτικὸς: alium ex Musis, quae appellauit ποικιλοπικτὶς ἢ ποικιλικὸς, quae carmen instruere videat. Item Stoici duplicem dixerunt, sed alium insipientiae genus, quo omnem imprudentem insanire probant: alium ex alienatione mentis & corporis sympathia. Inter Empedoclem sequentes alium dicunt ex animi purgamento fieri, alium alienatione mentis ex corporis causa siue iniquitate: de quo genere quia ad rem medicam pertinet, se scripturum affirmat Caelius. Sed cum hac de re satis superque dixerimus, nunc ideo Sibyllarum nomina vobis explicabo. Fuit verò inter eas prima, quae Persica vocata est, & Chaldaea, & Hebraea etiam, a quibusdam licet perperam sit Chalcidica dicta, proprio

prio autem nomine Sambethe, siue Sabbe, vtrunque enim legimus. Patrem verò habuit Berofum, matrem Erymantien. huius meminit Paulanias in Phocaicis, atque a quibusdam Babylonicam vocari, ab alijs Aegyptiam. eius & Iustinus philosophus & martyr meminit, & Nicanor in his libris quos de Alexandro Magno conscripsit, quem quidem Nicanorem nouum Homerum cognominatum scribit Stephanus. Vixisse verò haec Sibylla traditur per ea tempora quibus Noe, quem & Noe nonnulli, & Noe, Graeci verò, ut Iosephus ait, Nochum appellant, ut verò Alexander Polyhistor & Abydemus in historijs scribunt, Xyluthrum, ut apud Cyrillum in primo contra Iulianum legimus. quoniam Sibyllam istam vni filiorum ipsius Noe nupsisse legimus, arcamque ingressam cum alijs, alluionis & magni cataclysmi tempore: atque, ut idem Iosephus & Eusebius produnt, ea quae de turri apud Hebraeos feruntur, ipsa praedixit, deque linguarum & sermonum varietate, necnon de Alexandro multa. De CHRISTO verò ipsiusque natiuitate tam certa vaticinata est, quam si tunc illa praesens oculis conspexisset, & ea ipsa quae praedixit literis mandauit. Sed quid est, inquit Piso, quod quae Sibyllarum carmina leguntur, ea sanè imperfecta, & plerumque absque certa metrorum & syllabarum lege esse videntur? Cui ego: Id potest, inquam, pluribus ex causis contigisse: siue quod actuarij earum dicta excipientes, verborum flumina haudquaquam subsequi scribendo poterant: siue quod hi indocti, & lite raritate discipulorum parum essent periti: siue quod cum numinis inspiratione verborum dictorumque memoria sedaretur, hinc versus nonnunquam vacillant, parumque constant. Sunt & aliae quae leguntur causae, tam apud Iustinum ipsum philosophum, quam Suidam, quae ad has tamen referri queunt: quo fit, ut minus vobis mirum videri debeat, si in his Sibyllae versibus quos ego excunq; ex Graecis latine verti, acrostichos siue acrostichides dictos, quadam offendetis diuersimode malata. Ne quaeso nunc, inquit Piso, te pigeat nobis aperire, quinam versus acrostichi & acrostichides dicantur. Libenter, inquam ego, obsequar, idque M. Tullij verbis, qui in posteriore de diuinatione lib. ita loquitur: Tum verò, inquit, quae acrostichis dicitur, cum deinceps ex primis versusum literis aliquid conuenit, ut in quibusdam Ennianis, quos Ennius fecit, id certe magis est attentum animi quam furentis. Atqui in Sibyllinis ex primo versusum cuiusque sententiae, primis literis illius sententiae carmen omne praetexitur. Haec quidem totidem verbis M. Tullius. Meminit & Dionysius Halicarnass. in hist. quas qui latine vertit, versusum apices interpretatus est: Redarguuntur, inquit, ijs quae vocantur versusum apices: ea autem dico, quae Terentius Varro in theologicis tractatu narrat. Extant & huiusmodi Plauti poetae Comici in suarum Comediarum argumentis, extant & Rhabani Alani poetae quidem mediocris, sed artificiosi: nec desunt etiam qui his diebus hoc carminis genere luserint. Sunt certe huiusmodi Sibyllae Erythrae versus, quos Eusebius Pamphili quodam βασιλικῶν, id est, regio sermone commemorat, & Aur. Augustin. in libro de Ciuitate Dei, qui quoniam sunt cognitione dignissimi, ideo hic vobis, ut potero, recitabo.

Versus Sibyllae Erythrae de Domino nostro, habentes ἀκροστιχίδα hanc: ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΘΕΟΥ ΥΙΟΣ ΣΩΤΗΡ ΣΤΑΥΡΟΣ. hoc est, IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR CRVCIFIXVS.

I Ἰδὲσει γὰρ θεῶν, κλεισας σημεῖον ὅτι ἔσαι,
 Η ἦρα δ' ἐρανόθεν βασιλίδες, αἰδῶν ὁ μέλλων
 Σ Σάρκῃ παρῶν κείναι πάσαι, ἡ νόστον ἀπαύται.
 Ο ὁμοῦται δ' ἰδὸν μὲρσῶν πῶσι καὶ ἀπῶσι,
 Υ ὕμνοι, μὲν τῆν ἀγῶν, ἠδὲ τὸρμα χρονοιο,
 Τ Σαρκοφόρων ψυχῶν δ' αὐθῶν ἠδὲ βήματα κενεῖ.
 Χ Χρῆστος ὅτι αἰ πάσι νόστον δ' ἄλθ' ἢ ἀκαυθα γένῃσαι,
 Ρ Ρήψωσι τ' ἐδωλα ἐροτοί, ἢ πῶλον ἀπειτα,

I Iχθύων ῥήξαι πύλασ ἐριπίσ ἀϊόων,
 Σ Σαφῆ τὸ τε πᾶσαι νειρῶν δὲ ἑλδὸν θέρον φασί' ἕξαι.
 T Τοὺς ἀγίους ἀπόμους τε τὸ πῦρ αἰώσων ἐλέγξει.
 O Οὐρανὸς ἕως πρὸς οὐρανὸν ἔλασθαι, τότε πάντ' αὐτὰ λαλήσει.
 Σ Πᾶσαι δ' ἰσοφύτα θεὸς φασί' ἕξαι αἰόων.
 Θ Θέρων δ' ἐν πᾶσι τὴν ἔσσαν ἢ βρυγμῶν ὀδύνησ.
 E Εὐκλείδης σέλασ ἡλίου, ἄστρων τε χόρησιν.
 O Οὐρανὸν ἐλάξει, μήτις δὲ τε φέγγ' ὀλεῖται.
 Y Ἰσάσει ἢ φάραγγας, ἀλλὰ δ' ἢ ἑλόμενα βουδῶν.
 Y Ἰσάσ' δ' ἐκίπ' λυγρὸν φῶ ἀνδρῶ ποιοσι φασί' ἕξαι.
 I Ἰσάσ' ὄρη πεδίοις ἔσσαι, ἢ πᾶσαι δάλασσαι.
 O Οὐκ ἐὶσ πᾶσαι ἕξαι, γὰρ φρυχθεῖσα κεραιωῶ.
 Σ Σωὺ πηγῶν ποταμοὶ καχλάζοντες λειψισίς.
 Σ Σάλπιγξ δ' ἐρεμβῶν φωνῆν πολυθρονασ ἀφίση.
 Ω Ωρεῖσ' ἀνὸσ' μίλλοις, καὶ πῆματα κόσμος.
 T Τραπάρωδ' δὲ χεῖρ' ὀρέξει τότε γαῖα χαρῶσ.
 H Ἥξαι δ' ἑλδὸν βῆμα θεῶ βασιλῆσ ἀπαυτῶν.
 P Πέσος δ' ἀρεμβῶν ποταμῶσ πῦρ ἢ δ' ἐγεθεῖ.
 Σ Σῆμα δὲ βί τῶ τε πᾶσι θεοτοῖσ ἀρῖθῆκετον, οἶοσ.
 T Τόξυλον ἢ πῖσσις, τὸ κέρως τὸ ποθέμενον ἔσσαι.
 A Ἀνδρῶν δυνεῖσ' ὠρῶσ, πρόσκομα τε κόσμος.
 Φ Φάσος φωτίζοις κλητῶσ ὡ δ' ὀδὲ κα πηγῶσ.
 P Πᾶσαι δ' ὀποιμάνεσσαι σιδηρέην κεραιῶσ.
 Ω Ὄν τ' ὁ νῦν πορογραφῆσ ὡ ἀμροσῖχοις βίος ἕξαι.
 Σ Σωτήρ, ἀθάνατ' ὅ βασιλεύσ, ὁ παθῶν ἐνεχ' ἡμῶν.

Quos versus cum recitarem, Piffo & Picus simul enixe me rogare coeperunt, ut illos latinè referrem. Quibus ego etsi agrè ac propè inuitus morem gesserim meæ conficius infantia ac difficultatis, quæ versus versus & verbum penè verbo reddere cogit, ut acrostichidi respōdeatur: Quia in re illud, inquam, ignoscatis oro, quod cum nostrarum non suppetent litteræ, quæ Græcis planè responderent, ego pro ἦτα, e nostra littera. vñsus sum: & pro χι, ch. pro βίτα, ih. pro νήλασ, u nostra, pro vtriusq; vi & similitudine. Quare postquam sic vultis ut memetipsum prodam, attendite:

I iudicij fuerit cum signum, terra madaebit,
 E t caelo veniet princeps per secla futurus,
 S cificet ut carnem praesens, & iudicet orbem,
 O mnis homo hunc fidusq; Deum infidusq; videbit,
 V na cum sanctis excelsum sine sub eui,
 S ede sedens animas censabit corpora & ipsa.
 C herjos erit mundus, spinas feret undiq; tellus.
 R eycient simulachra homines, & munera Diis.
 I nquirens portas infringet carceris atri,
 S ic etenim cuncta veniet lux libera carni
 T unc sanctis ignis fontes eternus aduret.
 O ccultos actus omnes & quisq; loquetur,
 S ed tenebrosa Deus collustrans pectora pandet.
 TH renus erit cunctis, & stridor dentis adest.
 E sfugiet solis iubar, astorumq; chorae,
 O mne poli lumen soluetur, & aurea luna,
 V alles extollet, collesq; a vertice perdet.
 V squam nec celsum mortalibus, aut graue quicquam.
 A nde equi montes campis, hinc carula ponti

10

20

40

50

O mneratis spernent onus, hicet fulmine tellus.
 S ic fontes simul arescent, & fluminis alvei.
 S tridula tum querulum fontum tuba fundet olympo,
 O rbs grande malum rugiens, & damna futura,
 T artareumq; chaos monstrabit terra dehiscens,
 E t venient omnes reges magni ante tribunal,
 R esuet & caelo tunc sulphuris amnis & ignis,
 S ic cunctorum hominum fient manifesta sepulchra,
 T um fidis lignum cornu atq; optabile fiet,
 A tq; piorum vita hominum nocumenta mundi
 V ndus lustrabit biseno in fonte vocatos.
 R ex pastoris erit nobis & ferrea virga.
 O mnipotens Deus est praescriptus versibus istis,
 S ervator nostro aternus rex passus amore.

10

20

30

40

50

Sed ut acrostichis, ita & parastichis dicitur à Gellio & Suida, quia apud Trāquillum Suetonium in Aurelij Opillij vita locus castigandus, cum ait: Huius cognomen in plerisque indicibus & titulis per vnam L litteram scriptum animaduertitur, verum id ipse per duas effert in parastichide libelli, qui inscriptum Pinax. Sūt & acrostichis contrarij, qui appellantur telioftichides, cum vltimis versusum litteris aliquid significatur, quorum extant exempla in eodem Rhabano. Sunt verò & apud Homerum eiusmodi carmina, quorum acrostichide & telioftichide, hoc est, prima & nouissima versus syllaba, vel esculenta aliqua, vel vasa, vel similia significatur, ut pleraq; sunt quæ ab Athenæo colliguntur, ἀστ' ὄ, μίλλα, ἑλμ' ὄ, μύλλ' ὄ, λύρα. Exempla vobis duorum primorum tantum afferam, ne tot græca inculcemus:

Ἀργυροτάζα θεῖος θυγάτηρ ἠλίου χέροισ' ὄ
 hinc ἀστ' ὄ, id est, panis colligitur. Alterius verò,
 Μίλλε σὺ τὰν πᾶν ἐγείσοσ δήμεσ, μίλλε μίλλε μίλλε.

& hinc μίλλα excipis, hoc est, mala. Sūt præterea versus recurrentes, παληδεσμονίσθ' dicti à Græcis, de quibus alibi dicemus. Hi & Soradici vocantur. Verum de his satis, nunc ad Sibyllarum imagines redeo. Secūda inter eas Libyca dicta est, cuius in Lamia prologo meminit Euripides, ut scribit Lactantius. Tertia verò Delphica, quæ Delphis nata est: hanc Artemin quidā vocant, de qua multa in libro de diuinatione Chrysippus. Ante Troianorum tempora oracula dedisse traditur: quin etiam Troianum excidium prædixisse Bocchus est autor. Nec desunt qui Homerum tradant non pauca huius Sibyllæ carmina suo operi inseruisse, id quod & Solinus annotauit. Quarta inter Sibyllas Cimmeria fuit, ex Cimmerijs videlicet Italiae populis, ut Suidas & Isidorus scribunt, quæ in Lactantij Firmiani codicibus perperam Cumæa vocatur: quibus decepti codicibus videntur hi qui his temporibus ante me de Sibyllis scribere, quos inter mihi modò risum mouit eruditi sanè cuiusdam dialogus, in quo, si dis placet, inscitia Varronem taxabat, quod diuersam Cumæam à Cumana fecisset, id quod ex Lactantij male castigatis verbis. Meminit & Cimmeriæ Neuius in lib. belli Punici, & Piffo in annalibus. Quinta Sibylla Erithræa dicta est, quam alij Lamia filiam putauere, alij Aristocraris & Hidoles, vel Crinagore. At verò hermippus Theodori filiam existimauit, & ex regione Erythris, quæ Battii olim dicebatur. Tum verò inquit Piffo: An ista Sibylla est cuius fabulam Maurus Seruius narrat, quod scilicet pise ab Apolline amata, vitæ longitudinem promeruit ex pugilli arenæ mensura, eoque vsq; finem non habitura, quousq; humum patriam non conspiceret, id quod longo post tempore ex sigillo epistolæ contigisse traditur. Huius fabulæ meminit Papinius in Syluis, & ideo quoq; à Vergilio longæua sacerdos in sexto Aeneid. dicitur. Sic, ego inquam, fabulantur. Quin & ipse in Manardi natalem ad hanc alludens cecinit:

*Hunc ô Phœbe diem precor Manardo
Letum atq; incolumem diu reducas,
Modum vt pulueris expleat Sibylla, &c.*

Varro quidem Erythræam Sibyllinorū versuum autorē credidit, quem alicubi est secutus Seruius, ea videlicet ratione, quod Syllanis temporib. cum Capitolio Sibyllinis libris incensis, Romani ad eos rescribendos Erythras miserunt: quod falsum quidam temporū supputatione putāt. Nam hanc ipsam Erythræam Strabo cū aliubi, tum in xliij. geogr. lib. Alexandri Macedonis temporib. claruisse scribit. Alij Sibyllā hanc Siculā, & in Sicilia eius sepulchrū fuisse prodidit Solinus: alij Sardam, alij Gargethiā seu Rhodiā, alij Libyssam, pleriq; Lucanā scriptis prodidere: nec defuere qui Samiā appellarint, & per ea tēpora floruisse quo Troianū excidium factū est. Apollodorus, qui suā ciuē esse voluit, & cum Apollodoro Suidas tradunt, Græcis urbem Troianā petentib. eam tum vaticinatā Troiam perituram, Homerūmq; mendacia & figmenta scripturum. Dionysius Halicarnassæus Aenææ quoq; prædixisse scribit, vt occasum versus eousq; nauigaret, quoad illuc perueniret vbi mensas ipsas ambesse cogeretur: quod est Harpytæ oraculo à Vergilio attributum. Sed certè à Vergilio de hac Sibylla confuse multa canuntur: præstat eius versus meminisse, qui sunt in Aeneid. lib. 3. ex vatis Heleni persona:

*Huc vbi delatus Cumæam accesseris urbem,
Diuinorū lacus, & auerna sonantia syluis,
Insanam vatem aspicias, quæ rupe sub ima,
Fata canit, folijsq; notas & carmina mandat.
Quæcumq; in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atq; antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neq; ab ordine cedunt,
Verum eadem verso tenuis quum à cardine ventus
Impulit, & renouas turbauit ianua frondes,
Nunquam deinde cauo volitantia prendere saxo,
Nec reuocare situs, aut iungere carmina curat.
Inconsulti abeunt, sedemq; odere Sibyllæ.*

Quibus super versibus illud annotatione dignum Honoratus Seruius scribit: Sanè sciendum, ait, omnia responsa Sibyllæ plus minúsve centum non contineri sermonibus. Vnde poeta:

*Quo lati ducunt aditus centum, ostia centum,
Vnde ruunt totidem voces responsa Sibyllæ.*

Quo loco idem ait inueniri Apollinis elogia & viginti & quinque, & trium sermonū. Porro tribus modis futura prædixisse Sibyllam inuenimus, aut voce, aut scriptura, aut signis, id est, quibusdā notis, vt in obelisco Romæ, vel, vt alij dicūt, notis literarum, vt per vnā literam aliquid significent. In folijs autem palmarū Sibyllam scribere solitā Varro testis est. Sunt qui ab hac eam lyræ speciem excogitatā tradant, quā, q; trianguli forma esset, Trigonon vocabant. Existimat Stephanus Erythræam Sibyllam eā esse, quæ ex Marmello Troica vrbe originē traxit: Cū enim, inquit, ipsa esset ciuitas colore rubra, Erythra cognominata est. Magnū illud etiā & admirandū de Erythræa prodigiū est à scriptoribus traditum, q; scilicet vbi primū est in lucē edita, loqui repētē cœpit de rebus grauiorib. nec protritū, sed & aliquas proprio vocabulo appellauit. Cyrillus in lib. contra Iulianum Cæsarem primo, Sibyllam hanc nona Olympiad. fuisse scribit. D. August. lib. de Ciuit. dei x. viii. Romuli tempore Erythræam Sibyllā vaticinatam scribit, qui & illius librū ait se vidisse. Nā, inquit, vtr clariss. Flaccianus qui etiā proconsul fuit, homo facillimā facundia multaq; doctrinā, cum de Christo colloqueremur, græcum nobis codicē protulit, carmina esse dicēs Sibyllæ Erythrææ. hæc Augu-

Augustinus. Dicitur & hodie græcus codex extare, in quo confusa sint Sibyllarū carmina. Verum hæc audita, nō visa mihi, refero. Hactenus de Erythra. Sexta inter Sibyllas Samia vocata est, quæ proprio nomine Phytio dicta fuit, eam licet Iudorus Phemeno en vocarit. Eratosthenes se de hac nonnulla comperisse in Samiorū annalib. scriptū reliquit. x. vii. olymp. Samiā Sibyllam claruisse prodidit in chronico Eusebius, & Hierophilam appellat. Septima Sibylla Cumæa, seu Cumana dicit, vtroq; scilicet nomine, quæ à plerisq; Amalthea, ab alijs Hierophile vel Hierophile nuncupata est, hoc licet nomine Eusebius Samiā vocet, Aristoteles & Suidas Erythræam, Solinus Delphicam, Martianus Troianam & Marmelli filiam. Pausanias in Phocæcis hanc Iouis filiam ait, & Lamia Nepruni filia, quæ prima inter mulieres oracula cecinerit, & perinde à Libycis Sibyllam nuncupatam, eaq; iuniorem quæ Helenam prædixit Lacedæmone educari in Asia Europæq; perniciē, hanc etiā interpretatā ferunt, quæ de Hecubæ infornijs à scriptorib. traduntur. Sed cum tandem in Samo, Claro, Delo, Delphisq; fuisset, in Troade decessit, vbi in Apollinis templo tumultata, qui Smynthius cognominatus est. Aliā Sibyllam scribit Martianus Symmachia nipotentis filia, quæ Erythris progenita, Cumis est vaticinata. Probus grammaticus in Vergiliū ait, Cumæam seu Cumana post quatuor secula παλιγγεστον futuram cecinisse. At verò alij nonnulli Cumæā Demophilam, vel Demō vocauerūt. Demō quoq; & Pausanias vocat, quæ Cumis sit oriunda. Cumas verò inter Opicos Italiae populos reponit, cuius oracula Cumæ palam ostendere soliti essent. Verum lapideam hydriam nec satis magnam in Apollinis templo ostentant, in qua eius Sibyllæ ossa condita affirmant. Demō quidem & Suidas vatis & sapientis foemina nomen ait. Sedenim quæso videte, quā varia & diuersa de Sibyllis tradantur. Sibyllam hanc Vergilius, & Vergiliū securi grammatici, Desphobē Glaucci filiam scripserunt, quæ oracula in palmarū folijs inscripta reddere solita fuerat. Hanc, inquam, scriptorum pleriq; Tarquinio Prisco Sibyllinos libros derulisse prodiderunt, de quorum librorum numero variè relatum est: alij quidem tres tantum, & eorū duos exustos aiunt: quidam nouem fuisse, & sex crematos: nonnulli verò eos nouem, sed duos tantummodo igne consumptos: qui libri à Romanis magna religione seruabantur in Apollinis templo, cum libris Martiorum fratrum, quibus, vt ait Seruius, Sibylla prophetauerat, & cum libris etiam Begoes nymphæ, quæ apud Thufcos artem scripserat fulguritarū. Sanè hi libri & Sibyllini, & fatales dicitur, vt à Lioio & alijs. Suetonius in Cæsare: Proximo autē senatu percrebuit fama, L. Cottam quindecimūrum sententiam diciturum, vt quoniam libris fatalibus contineretur Parthos nisi à rege non posse vinci, Cæsar rex appellaretur. qua de re Appianus & Cicero plura lib. de diuinat. secūdo, quo loco perstringit Cæsarem regiū nomen affectasse. Seruabantur autem hi libri à quindecimūris sacerdotum, nec iniussu senatus adiri ac legi fas erat, vt ex historicis, & eodem M. Tullio & Lactantio in primo, docemur. Eligebant verò quindecim viri ex patribus: & primū duo quidē electi, inde decē, postea quindecim, vt planè ex electione T. Liiij ex diuersis locis colligimus. Perseuerauerūt verò quindecimūri vsq; ad tempora Syllana, post creuit numerus, nam & sexaginta fuerūt, sed remansit quindecim virorū, vt ait Seruius, vocabulū. Hæc vobis ideo pauciorib. recēsi, q; ea sæpe audiuitis, & deinceps sapius legere poteritis. Porro Sibyllinos versus priuatim haberi nō licebat, vnde Tiberiū Cæsare ait Corn. Tacit. Caninius Gallū quindecimūrū redarguisse, q; Sibyllæ librū recepisset ante sententiā sui collegij, nō, vt assolet, lecto p magistros, & stimatōq; ear minē: & simul cōmonescit, quia multa vana sub nomine celebri vulgabatur, 50 sanxisset diuū Augustū quem intra diem ad prætorem urbanū deferrentur, neq; habere priuatim liceret: quod à maiorib. quoq; decretū erat, post exustū sociatū bello Capitolū questis Samo, Ilio, Erythris, p Africam etiam ac Sicilia, & Italicæ colonias carminib. Sibyllæ, vna seu plures fuere, datōq; sacerdotibus nego-

cio quantum humana ope potuissent vera discernere. hæc fermè in v. hist. Tacitus. Huius utiq; Cumana Sibyllæ facellum apud Cumas Solinus recenset, ut Vergilij versus mittam, quos sæpe legistis. Sed & eius cryptam speluncamve in historijs describit Agathias, quam multo labore expugnatam à Narsete prodidit, cum Gothi Cumas tenerent. quin eius etiã nunc spectantur vestigia: ad quæ visenda subterranea crypta, ego ipse cum studiosis plerisq; comitibus aliquando non sine horrore descendit. Sed de hac eadem spelunca Aristoteles de mirabilibus in hunc propè modum est locutus: In Cuma circa oram Italiæ ferunt thalamum subterraneum Sibyllæ fatidicæ esse, eius scilicet, quæ ætate quamlibet præfecta virginitatem servasse impollutam traditur. Erythræa fuit hæc, sed ab alijs quibus Italiæ incolis Cumana, ab alijs verò Melachrena nuncupatur. & hæc quædem Aristoteles in eo lib. Atque hætenus de Cumæa. Et quidem, Piso ait, satis. Nunc demum illud video, quod paulò antè dixisti, confuse de Sibyllis à Vergilio actum esse. Non, inquam, à Vergilio tantum Piso, sed & à cæteris scriptoribus: omnes enim miscuisse, nec sincerè narrasse videmus. Octava Sibylla Hellespontica nuncupata est, quæ & à pago Marpeso, non Marinesso, ut depravata habet Firmiani scriptura, Marpesia cognominata est, & quòd iuxta oppidum Gergithion nata est, Gergithia est vocitata, qua causa Gergithij ciues eam cum Sphinge in sitis monetis effingebant, ut Phlegon in primo lib. Olympiadum, & Stephanus in lib. de vrbibus tradunt. quin & eiusdem sepulchrum in Apollinis Gergithij templo conditum fuisse perhibetur. Ea autem ætate floruisse autor est Ponticus Heraclides, qua Cyrus & Solò. Nona Sibylla Phrygia dicta est, quæ ut Laëtantius & Isidorus scribunt, Ancyra, quæ vrbis fuit notissima, vaticinata est. Decima in Sibyllarum numero Albunea fuit, quæ & à patria, Tyburs & Tyburtina appellata est, non Tygurtina, ut perperam à Grecis scribitur. Hæc quidem Tiburi ut dea colebatur, iuxta Anienis ripas, cuius simulachrum, ut scribit Vairo, librum manu tenens in Anienis gurgite repertum fuit. Vnde illud Albij Tibulli lib. 2. castigatè legitur:

*Quasq; Aniæ sacris Tyburs per flumina sortes,
Portavit sicco pertuleritq; sinu.*

Albuneæ quidem Vergilius meminit, cum ait:

Lucosq; sub alta

*Consulit Albunea, nemorum quæ maxima sacro
Fonte sonat.*

Hanc verò quidam Leucotheam à nominis significatione crediderunt. meminit & Horat. & Terull. ut nunc grammaticos mittamus. Sunt qui Albuneam & sylvæ & fontis nomen esse autumant. Tum Piso: Istam, inquit, Sibyllam audiuit Augusto Cæsari è cælo virginis filium ostendisse. quo loco in Capitolio cæli ara est adhuc erecta. Sunt ista, inquit, Piso quæ dixisti cõmentitia, & nulla queunt autoritate fulciri: nã nec tempora congruunt, quibus res tanta asseruatur. me tamen, inquit, Piso, in libro de Sibyllis hoc legisse recorder, & nescio quos concionantes Theologos audire, quid publicè asserbant. Sed nos, inquam, Piso istos obsecro Theologos mittamus, nosti quàm sit irritabile genus, & scis quàm nos & hæc studia libenter accusent. Quòd autem de Christo multa prædixerint Sibyllæ, idoneos testes habemus Laëtantium, Augustinum, Prosperum, ut alios mittam, ut nostrum de Sibyllis sermonem persequamur. In primisq; illud videamus, quod præter has decem, & aliæ pleriq; hoc fuere nomine in hac tabule parte: eò enim, ut supra dixi, nuncupatæ sunt foemine quæ diuino afflantur numine, deorsum quæ quodammodo conscientia sunt consilij, & futura presentunt. Hinc est Pythia Sibylla ab Iamblichò dicta: hinc & Nesi filia ab Isaacio, & ab alijs Phemenoe. Fuit verò in hoc genere Mæto, quæ Mantuanæ vrbis nomè dedit. Daphnen quòque Diodorus Sículus vocatã scribit Sibyllam, cuius meminit & Pausanias, quæ cum scitatum oraculũ Delphos missa fuisset, ibi vaticinũ didicisse prodit, & in dandis

dandis oraculis responsisq; deinceps excelluisse, quin & eius generis non pauca composuit, ex cuius etiamnum versibus Homerum non parum multa sustulisse Græcorum est opinio: à quibus & illud traditur, Daphnida promantin, hoc est, futurorum vatem Telluris fuisse: Telluris enim oracula edidit: Tellusq; ipsa, id est, si, ante alios deos oracula dedisse legit, ut antè meminimus. Sibylla quoque est appellata Cassandra Troiana, quæ & Alexandra dicitur Priami regis filia, de qua, ut cætera mittamus, nobile Lycophronis extat poema. sed hæc est Græcis & Latinis decantata. Celebratur & Xenoclea, quæ Delphis oracula dedit, quòd cum post Iphiti cædem Hercules iuisset, Xenoclea illi nondum à cæde expiato responsum dare noluit, quare iratus Hercules tripodem abstulit, quod cernens Xenoclea carmen illud cecinit:

ΑΜΘ' ἀγ' ἱφρακῆς τρωάδης, οὐχ' ἰσθακῆς. hoc est,

Alcides alius Thyrsius, atque Canopeus.

qua de re in Hercules vita diximus. Aegyptius enim Hercules ante Thyrsium fuisse traditur. Quæ verba audiens Hercules, tripodem restituit, & quæ scire volebat, ab ipsa Xenoclea audiuit. hinc, ut Pausanias scribit, inter Herculem & Apollinem de tripodem certamè fuisse quidam putavere. Fuit & in hoc genere Sibyllarum Helissa, quæ & ipsa in reddendis oraculis insignis fuit. Fuit & Colophonã, quæ cognominata est nomine proprio Lampusã. Hæc ex Chalcãtis genere nata perhibet, cuiusq; diuinationum scripta apud Græcos leguntur. Fuit et quæ Sarbis, seu Cassandra vel Taraxãdra dicta est, cuius respõsa apud antiquos in precio fuerunt. Et cū his erat quæ Thesprotis est nominata, & quæ Phaennis, quæ, ut ait Pausanias, siia fuit nescio cuius apud Chaonas imperantis, quibus populis & responsa dedit. Vixisse verò eo tẽpore traditur, quo Antiochus rex Demetrium vicit. Leguntur adhuc & eius oracula, sed illud in primis, in quo bellum significatum est, quod à Gallis est in Asia gestum, post vno plus sedulo ab Attalo Pergami regis deuictis. Fuerunt & apud antiquos quæ Pelia nuncupata sunt apud Dodonæos, quibus & oracula dabant. Hæc & ante Phemenoe fuisse produntur, autore Pausania: vnde & apud scriptores propter vob cabulissimilitudinem figmentum de Chaontis columbis oracula reddentibus sumptum videtur. Harum adhuc extant versus, quorum supra meminimus; & reliqua. Post Pelias erat Athenais, quæ vates Darium ab Alexandro superatum iri prædixit, ipsumq; Alexandrum ex Ioue nasciturum, aliæque nonnulla, quæ & Sirabo redarguit. Fuit verò Athenais ciuis Sibyllæ Erythrææ, nec ab Alexandri ætate plurimum distans, quin & eo viuente aliquandiu claruit. Celebratur & Athenaide antiquior, in hoc genere Nicostrata Euandri mater, quæ quia carmine vaticinari solita esset, à Latinis Carmentis dicta est, id quod et poeta Naso in Fastis præclare ostendit. res notior est, quàm ut pluribus vobis recenseam. Eadem prius Themis vocata, autoribus Dionysio & Plutarcho, qui de ea plura scripserunt. Sed huiusmodi mulieres vaticinæ longè plures fuere, quæ ad nostras tabulas parum conueniunt. Quare hætenus de Sibyllis. Erant post hæc in altera tabula hexametrorum & heroicorum elegorumque poetarum imagines, quæ ab Homero & Hesiodo ad poetas vsque Latinos carmina scripserunt. Quæ cum dixissem, ad me conuersus Piso: Quæ de poetis, inquit, & Sibyllis nobis hodierno sermone narraſti, valde iucunda fuerunt. Quæ adhuc è loquentē, ecce Iulius Gr. superuenit, qui tum primum Ferraria veniebat: factò igitur sermonis sine, illum de patria, deq; communibus amicis percunctati cœpimus, & colloquentes in oppidum reuersi sumus.

ILLVSTRISS. ET EGREGIAE INDO-
LIS PVELLAE D. ANNAE ESTEN-

SI D. HERCVLIS II. F. LILIVS
Gregorius Gyraldus S. P. D.

STatueram mecum quidem antea priores hos quinque de poetarum historia dialogos Vni D. SRENATAE excellentissimae Principi nostrae, parenti tuae nuncupare: verum cum postea mecum altius cogitarem, visum est illos quidem reuera illi Vni dicare, sed in nomine quoque vestro & aulae ut aliquo modo apparerent, quo mihi sic affecto & imbecilli, et annis moribus confecto, 10 lenior interdum Fortuna aura adspiraret. Quare primum quidem dialogum in clyta ipsi parenti tuae dedi. Secundum Annae Partheniae mulieri ornatissimae comiti illius. Tertium hunc tuo nomini inscripsi. Quartum strenuo ac magnanimo heroi Ant. Gallo Pontis Santonum domino, qui vestrae istius aulae non minimum est ornamentum. Quintum denique 10. Sinapio viro cui eloquenti & erudito, tum medico insigni, & tibi & mihi multis de causis coniunctissimis. Accipe hunc tu igitur dialogum, in quo pro Virili nostra ab Homero & Sibyllis, Vates Graecos & poetas heroicis & elegiographos sum complexus, qui ad ea usque tempora floruerunt, quibus Latini nostri esse coeperunt. In hoc quoque dialogo de Graecis nonnullis puellis & mulieribus egimus, quae in hac poetices parte excelluerunt. In hoc certe plurima videbis, quae adhuc sunt parum nota Latinis hominibus, & 20 quae tibi oblectamentum & voluptatem non parvam asferre poterunt, quae supra hanc etatulam ad haec studia & ingenuas ceteras artes es sponte tua propensa. Nam cum nondum decimum excesseris annum, ita Latina cum Graecis confers, ut spectantibus miraculum esse videatur. Quid enim nunc dicam, quae facilitate ex vernacula Hetruscorum lingua in Latinam conuertas, et ex Latina in Hetruscam? Quid scribendi elegantes notas & characteres commemorem? Quid canendi ac modulandi multiplices cantiones? quid Musices peritiam? quid denique ceteras virtutes Principe dignas in hac tenella aetate eximias, quae in aliarum matura et adulta vix inueniantur? Maesta puella illustrissimo genere procreata, tot ornata virtutibus. Deum opt. maximum enixe precabor, ut te conseruet ac tueatur, cum aetate futuram ornamentum et decus ingens parentibus, patriae, terrarum denique orbi. Interea mei & Dialogi protectionem tute. 30

lanaque suscipe, & quo coepisti studio optimarum artium ac virtutum viam capeffe. Vale. Ferrariae, Cal. Martij.

M. D. XLIIII.

LILII

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS, DE POETARVM HISTO-
RIA DIALOGVS TERTIVS.

ROSTOVAM ergo tertia die in viridarium contuenissemus, & iam vltro citroque multa de comunibus amicis, de patriae salute, deque iis qui tunc Ferrariae ferebantur rumoribus ex Iulij Gr. verbis dixissemus, tunc ego: Ex iis nihil mihi, inquam, Piso tristius allatum est, quam quod affirmavit Iulius Iouianus Pontianum diem obitusse: eius enim viri interitu video Poeticae & reliquarum optimarum artium dignitatem valde imminutam. Tot enim & tanta sunt ab eo non modo in poetica facultate scripta, sed in omni penes philosophia, ut cum quouis nostri temporis poeta vel philosopho conferri possit. Atqui, ait Piso, & ego quoque doleo tanti viri interitu, eum licet nisi ex iis qui nunc passim studiosorum manibus teruntur libris, tuoque & aliorum sermone cognouerim: sed cum tot & tanta, ut ais, monumenta reliquerit, & iam senio confectus diem obierit, minus ideo dolendum. Quare nobis potius incœptos de tabulis sermones absolue, quam eius viri mortem desleas, cuius indies nomen & fama magis magisque florebit: 20 quin potius sermonem exordire, atque ab iis potissimum poetis quos hesternae die proposuisti. Postquam, inquam, vobis ita videtur, sic agam. Sed & eiusmodi tabulae ordo fuit, ut inueterem neuiquam mihi fas esse videatur. Nec quicquam tamen vos moueat, nec, ut aiunt, in digitos rogo mittatis, si poetarum ordinem & tempora aliquando immutasse videbor: quo enim ordine memoria suppeditabit, eonarrabo. Iam dudum te, inquit Piso, moramur: omnis tua nobis erit iucunda narratio, atque hoc praesertim tempore. Tunc ego ita sum exorsus. Fuerunt inter hos igitur primi, diuini quidam oraculorum vates, & ante alios quidem, quantum recorder, Olen Dymeus ab aliquibus existimatur, ab aliis Hyperboreus: sed Callimachus in hymno, quem in Delum composuit, Lycium ex Xantho fuisse his versibus ait: 30

Ὀί μὲν ὑπαέδου τοῦ μόνου λυκίου χέροντ' ἔ-
διν τοὶ ἀπὸ φαίδου θεόπερα ἤγαγον ἀλλύ.

quos versus utcumque potero Latine vobis referam:

Namque senis Lycij recinunt hi carmina sacra,

A Xantho quondam quae Vates vexerat Olen.

Cui & Polyhistor in Lyciis assentitur, & Suidas, & Graeca quaedam in Callimachum scholia. Meminit & his prope verbis Herodotus: Olen, inquit, est Lycia profectus, vetustos hymnos edidisse fertur, qui in Delo cantantur, dum cinis qui est supra sepulchrum Opis, quae Hecaterges est cognominata, dispergitur super innumerabilem agrotantium turbam, qui arae assistunt. Idem fere scribit Pausanias, qui & in Boeoticis cum de Thespiis agit, Homines, inquit plerique deorum esse nouissimum Cupidinem aiunt. Lycius vero Olen, qui Graecis antiquissimos hymnos fecit, in hymno lithyia, matrem Cupidinis lithyiam ipsam cecinit. Meminit & huius hymni in Attica. Idem tamen in Arcadicis Lycium Delium ait vetustissimos in deam lithyiam hymnos composuisse, quam ἑλληνον vocat, quibus verbis mendum subesse crediderim, & pro Delion Olena legendum, mihi sit ita praesentia satis vos monuisse. Legi & Graeco quodam carmine, Olena primam fuisse qui carmen hexametrum commentus est. Hoc illud est:

Olen qui fuerat primus Phaebius sacerdos,

Primus & antiqui versus modulamina fecit.

Atque de Oiene iam satis. Ceterum & Boco mulierem fuisse apud eundem Pausaniam legimus Delphorum indigenam, quae oracula & ipsa & hymnum apud eos composuit. Fuit & in hoc genere Hystaspes, quem Medii antiquissimum suum regem fuisse affirmant, sibi quoque oracula dedisse, quibus uterentur, ut Romani Pu-

blij & Martij vatū. Ea verò sub pueri vaticinantis interpretationis edidisse perhibent: quæ cum apud alios citata sunt, tum maxime à Laetantio Firmiano. Hic & fluuio nomen dedisse dicitur apud eos populos notissimo, qui mox mutata lîtera Hydaspes vocatus est. Fuit & in eodem genere vatū Bacis, qui & à nonnullis Bacchis, hoc est, cum α & χ græcè perscribitur, hic à Græcis quidem ab oraculis Chresmologus cognominatus est. Huius oracula Eubæos contempsisse autor est Herodotus, qui & alibi eiusdem nonnulla adducit. Sed de Bacide in nono Philppicarum multa admiranda scripsisse Theopompus fertur. Lucianus quoq; pleraq; eius carmina in peregrino philosopho in médium attulit. Plato & M. Cicero Bacidos non semel meminere, & cum his Aristophanes. Plutarchus etiam in libello de mulierum virtutibus Bacidis oracula Sibyllinis confert: Si Sibyllæ, inquit, oracula, cum iis quæ sunt Bacidis contulerimus, quis nos iuste reprehendat? Sed & idem Plutarchus alibi alia, & item alia Pausanias cum alibi, tum præcipuè in Bœoticis. Proditum verò est, à Bacide Lacedæmoniorum mulieres ab infania & furore purgatas, reddito iis scilicet oraculo ab Apolline, quòd eas Bacis expurgaret. Sunt qui Bacis cognomentum Pisistrati fuisse velint. Græci nonnulli grammatici tres Bacidis nomine cõmemorant, hunc videlicet seniore, de quo nũc agimus, Bœotium ex Eleone, alterũ Atheniensem, tertium Arcadium ex vrbe Caphye, qui & Cydas & Aletes appellatus sit, vt ait Philetas Ephesius. Glanis quoq; Bacidis fratrem & ipsum oraculorum vatem ait Suidas. In hoc insuper vatū genere & Lycus Pandionis & Ophioneus Messentius reponuntur: qui Ophioneus, vt est apud Pausaniam, statim à natiuitate cæcus fuit, talẽq; diuinationem habuit, vt rogatus futura cum publicè tũ priuatim omnibus prædiceret. Is postea vehementi capitis dolore visum consecutus est, tãdem denuò cæcus factus præsagium, teste Pythia, futurorum fuit. Fuit & vates Lesbij Pryllis seu Pryllis (vtroq; enim modo apud Græcos legimus) sed Græcè vtique πρῦλλις peditem militem significat, vnde facillè nomẽ deduci potuit. Huius Lycophron & eius interpres Isaciacius meminere, qui à Palemede persuasus Græcis Troiam proficiscentibus equo ligneo capiendam vrbe prædixit. Hunc filium quidam Mercurij scribunt, & Isæ Nymphæ, alij Cadmi seu Cadmili. Alia quædam de Pryll Græci grammatice prodiderunt, meminit & Plutarchus in parœmiarum libello, si modò Plutarchi est: nam in eo ancipites sunt eruditi. Fuit & in hoc numero Theoclus vates Messenius, & Lichas, qui in terra Attica oracula dedisse dictus est. Lichas Herodotus cum eis Spartanis reponit, qui benemeriti, hoc est, Evergetæ dicti sunt, & oraculorum ait interpretem fuisse. Fuit & vates Abaris Scythi filius Scythæ, cuius celebre nomen apud gentes. Scripsit verò Apollinis ad Hyperboreos iter carmine, item oracula quæ Scythica dicta sunt, itè Hebri nuptias & expiationes, hoc est, ἡβραϊσμός: soluta verò oratione de deorum origine, id est, theogoniam. Extrat et ad Abarim Phalaridis epistola, si modò Phalaridis, ac non potius Luciani epistolæ eæ sunt, quæ Phalaridis nomine circumferuntur. D. Gregorius magnus Græcorũ theologus, in monodia quam in diuum Magnum Basilium scripsit, Ferunt, inquit, Abarim hominem genere Hyperboreũ apud Scythas ab Apolline sagittam accepisse, quam iaculans simul & ipse cum ea ferebatur, itaq; velocissimè populos transmeans per eam responsa dabat. hæc ille. Valerius verò Harpocraton Abarim ait legatum iuisse ad Athenienses pro Scythiis, eadẽq; de illius sagitta miranda refert, cuius sagitte beneficio ad Hyperboreos vsque nil comedens euolasse tradit Herodotus: & cum Delijs Apollinis gratia amicitiam inisse testis est Diodorus. Sedenim & huius Abaridis sagittæ meminit & Suid. & Iamblichus in libris de secta Pythagoræ, & miracula cõmemorat quæ per ipsam gesserit, ipsumq; Abarim ait ad Pythagoram accessisse, ab ipsoq; dogmatis & institutis Pythagoricis imbutum. Ab hoc vtiq; Abaris volatu cognomen illi inditum αἰθροβάτης, quòd scilicet perambularet aera. Rideatis hic licet mecum Græcorum volarus, non modò

Bacis.

Glanis. Lycus. Ophioneus.

Pryllis.

Theoclus. Lichas.

Abaris.

modò fabulosum Dædali, sed & Menippi, quos Lucianus meritò ridet in suo Icaromenippo. Quò verò tẽpore vixerit Abaris, variè est ab autoribus relatũ. Harpocraton ex Hippostrati sententia tertia Olympiade claruisse memoriæ mandauit. Idem scribit & Suidas. Pindarus Cræsi Lydorum regis temporibus Olympiade LV I, vt verò alij nonnulli, XXI. Eusebius in tẽporibus LXX XII. Quare cum tanta sit scriptorum varietas, certũ aliquid statuerẽ difficillimũ est. At si Iamblichus stamus, ea vixit ætate qua Pythagoras. Sed hæc tenus de Abari. Fuit & in vatū numero Euenius, ex Apollonia oriundus, ex eã in quã Apollonia, quæ est in sinu Ionico: qui cũ à ciuibus suis fuisset oculis priuatus, à deis fertur pro oculorũ acie, mentis, hoc est, vaticinij lumine donatus, ac tũq; optibus & diuitijs. Filium hic Desiphobum habuit, qui eo fuit inter vates loco, quo pater, vt est ab Herodoto proditũ. Post hos vates erat Arctinus Milesius non ignobilis poëta, qui per eã tẽpora quibus Iudæis Ioathanus imperauit, multa composuit, vt est ab Eusebio & Cyrillo annotatum. Dionysius Halicarnas. Arctinum quidem, vt poëtam verũssimum, in primo Romanæ antiquitatis celebrat. Discipulum hũc Homeri fuisse Clazomenius Artemon autor est, nona videlicet Olympiade, & post Troianorũ tẽpora anno trecesimo, qua in re vobis fidem meam nõ nisi in relato, astrinxerim: nã Eusebius & Cyrillus circa primam Olympiada memorant. Post Arctinum fuit Cynethon poëta Lacedæmonius, qui theogoniam carmine cõscripsit, post Heliõdũ, vt autor est Pausanias in Corinthiacis. Meminit & Eusebius. Claruit circa tẽpora tertię olympiadis. Scripsit & de Hercule opus, quòd citatũ inuenietis in iis commentarijs, quæ extant in Apollonij argonautica. Perperam illi quidem existimauere, optinor, qui Cynethon, & Cenæthon, eundem vnum putauere. Cenæthus enim Chius fuit, Cynethon verò, vt modò dicebamus, Lacedæmonius, & tertia Olympiade notus, hic vero LXXIX. vel vt alij, LX. vt Hippostratus memoriæ mandauit, quo etiam tẽpore in Rhapsodijs Homeri versus Syracusis concinnauit, & versus à se cõditos multos homericæ poësi inseruit. Quinetiã tum Rhapsodi multi floruerunt, vt Pindarici commentatores retulerẽ, id quòd parum cõstare videtur, si modò verum est quòd paulò post in Solonis imaginẽ referemus. Hunc ipsum Cenæthum sunt qui tradant eius hymni autorem, qui ab Homero in honorem Apollinis scriptus est, vt eius est inscriptio. Erat & hac parte poëta Phanocles, qui apud Orosium & alios quosdam scriptores male Panocles dicit. Ganymedem hic non ab Ioue, sed à Tantalò raptum scripsit: & bellum, quòd ea causa inter Troem & Tantalum ortum est. Stobæus in ea oratione in qua Venerem vituperat, Phanoclis quosdam versus adducit, inter quos duo hi, qui sunt de Orphei amore in pueros Thracum, quosq; mutuatus esse videtur Ouidius Naso in Metamorph. libro.

Primus apud Thracas puerorum inuenit amores,
Femineo quoniam tactus amore minus.

Sed quando parum, vt video, Phanoclis elegantiam sum assecutus, ideo vobis græcos etiam recitabo:

βουενα, πρὸ τῶν δῆσεν ὅτι θηλασσε δὲ παῖδα
ἠδὲ γυναικὸς οὐδὲ πῆθε εἰς ἑὸν ἄλλυτο πάλαι.

Legitur & alij versus eiusdem de Orphei & Calais Boreæ filij amore. Atq; hæc quidẽ de Phanocle cõperi. Cui adharebat Eumelus poëta Corinthius, qui fuit Amphyliti filius, vt est apud Pausaniam. vnus verò ex iis fuit, qui Bacchidæ dicti sunt. Claruit Eumelus vt Cyrillus contra Iulian. Cæs. scribit, Olympiade nona, quò eodem tẽpore Sibylla Erythræa, quòd idem prodit Eusebius. Eumeli in primis hystoria celebratur, quam de Corintho patria carmine complexus est, in qua Ephyre n Oceani filiam eã primũ loca incoluisse prodidit, in quibus postea condita est Corinthus, quã de re tum Pausanias, tum in quarto Argonauticõn Apollonij commentatores mentionem faciunt. Scripsit item Titanũ pugnam,

Euenius.

Arctinus.

Cynethon.

Phanocles.

Eumelus.

hoc est, Titanomachia. Eusebius vero & Bugamian & Europian eiusdem Eumeli opus celebrat, eo licet loci ab indoctis hactenus pro Eumelo, facili quidem litera lapsu, Cumelus lectus sit. Eiusdem poetæ mentio fit ab Isaacio Zeze in commentariis in Lycophronem, quo quidem loco plerisque eius versus legimus. Ab eodem quoque Isaacio historicus poeta vocatur, id quod & ante Isaacium Pausanias dixit. Fit & huius Eumeli mentio in Pindaricis scholiis, licet in his perperam Eumolpus Corinthius legatur, cum Eumelus potius Corinthius legendus sit, qui Græcorum reditum scripsit. quo etiam loco alterius poetæ Corinthij Aesonis mentio, cuius meminisse aiunt Simonidem. Afferuntur præterea in iisdem scholiis & hi Eumeli versus, quos ita incondite, fideliter tamen transtulit:

*At quando Aetes & Aloeus edita proles
Solis & Aniope, tum diuidit & regionem
Dupliciter natus Hyperionis inchoata proles.
Quam rigat Aesonus dio præbebat Aloeis,
At moderandam Ephyren Aetæ tradidit omnem.
Quam post Aetes dat Buno custodiendam,
Is donec redeat, siue alter missus ab ipso
Natus siue nepos, petit & mox Colchidæ terram.*

hactenus Eumelus. Sed hos si Græcè malueritis, cum ocium fuerit, in iisdem scholiis legetis. Porro & à Pausania illud proditur, hymnū profectionis in Apollinem ab hoc ipso Eumelo compositū, cum scilicet primum Messenij sacrificiū ac virorum chorū religionis causa in Delum misere. Dubitat Athenæus lib. dipnosoph. septimo, an Titanographia Eumeli sit, an Arctini, cuius iam facta mentio, an alterius cuiuspiam: quo loco quosdam in testimoniū versus afferit. Eumeli meminit & Philostratus in imaginū proœmio. Fuit & prope æqualis Eumelo Archimius, seu Arctinus, ut est apud Eusebiū, qui Aethiopicam & Iliacam cladem scripsit. Connumeratur & Draco inter poetas, quod tribus versusum millibus Hypothesas scripserit. Fuit verò ut Gellius scribit, Atheniensis, ut probus, & multa prudentia præditus, iurisque diuini & humani peritus, primisque omnium leges tulit, quibus Athenienses uterentur. Is in illis legibus furem cuiuscumque modi furti supplicio capitis puniendum esse, & alia pleraque nimis seuerè sanxit, adeo ut à Plutarcho scriptum sit, quod vna ferè omnibus mors poena statueretur. Nam & qui oculi damnati essent capite pledebant: quiq; cholera & fructus furto abstulissent, non secus quam exploratoribus homicidiisque mortis supplicium irrogabatur. quamobrem illud de eo Demadis oratoris dictum celebratur, qui Draconis leges non atramento, sed sanguine conscriptas dicere solitus erat. Herodotus etiā, ut scribit Aristoteles in rhetoricis, Draconis leges non hominis, sed draconis esse dixit. Eadem quoque ratione dictæ sunt leges funebres, hoc est, ut Pausanias ait, *ποινὰ νεκρῶν*: qua propter ait Gellius, quod impenditio acerbiores videbantur, non decreto iussive, sed tacito illiteratoque Atheniensium consensu obliteratae fuerunt. id à Solone procuratum scribit Plutarchus. Interrogatus aliquando Draco, quam ob causam iniuriarū plurimas capitis poena plecti statuisset: respondisse fertur, se parua quidem quæ essent delicta, morte digna censere, sed maioribus maiorem inuenire se non posse. Vixisse verò Draconem ea tempestate qua septem sapientes, scriptum reperi, nona videlicet circiter & xxx. Olympiade: alij longe antiquiorem putauere. Eusebius p amphili in euāg. præpar. trigesima sexta Olympiade Atheniensibus leges tulisse prodidit. Vlpianus in oratione, si recorder, Demosthenis, quæ est *ἡ γὰρ πρῶτη νόμος*, ait Draconem ex Diodori sententia xl. & septem annis Solonem præcessisse, Solonē verò ante 50 Perfarum tempora floruisse. In Aegina verò in insula interiisse traditur: in theatro enim sedens, vestibus ac tunicis pluribus intectis est oppressus, atque ibidem in theatro sepultus. Et de Dracone satis. Fuit & Lesches poeta Lesbicus, qui, ut & est

in Eusebij chronicis annotatū, Olympiade xxx floruit. Paruam hic illada descripsit, à quo nonnulla volunt Pindarici expositores Pindarum desumpsisse, ut illud in Nemionico quoque hymno, qui in Alcimedem Aeginetam inscribit, de Achillis hasta, quæ vndiq; *πῦλον*, hoc est, anulum aureū in extremis partibus habebat. Memini & Pausanias, si rectè recorder. Fuit & poeta Lesches, qui primum sub Eumene rege stipendia fecit, mox versibus operam dedit, multaque composuit, quæ sunt à Græcis celebrata. Sequebat hos Alcmaeon & Dinarchus, quorum prior per ea tempora quibus Lesches, floruit, & inter cetera de Musis scripsit. Dinarchus verò qua ætate vixerit, incertum quidem habeo. Bacchum hic in prælio dimicantē dilaniatū discerptūque fuisse suis carminibus descripsit, ut Græci scriptores ostendunt. Et cum his fuit Solonis imago, qui & philosophus & præstantissimus poeta xlv Olympiade claruit, Cyrillo & Eusebio tradentibus. Fuit verò ex Cypria Salamina oriundus. Hic Sisachian quam vocat legē, manu in axone præferbat: & à nonnullis habitus Homerice poeseos autor potius quam Pisistratus, in ordinem redigendæ: eius enim verbi post adeptam tyrannidem Pisistratus dicitur, non Aristarcho, ut falso quidam, sed præcipuis eorum temporum grammaticis eam prouinciā demandasse, propositis præmijs omnibus qui carmina Homerica detulissent, ab eis grammaticis examinanda. atque ita cōflata Rhapsodia, sic dictæ vel ab eorū virga cenforia, vel à cōsueudis & in vñū connectendis carminibus. Quin & plerique catalogi Homerici partem quampiam Soloni potius quam Homero ascribi volunt, ut illud est de Salamine, de qua inter Athenienses & Megarenses certamen fuit, cuius rei post Plutarchum meminit Pausanias, & alij. Excepit Piso: Sed quid plura, inquit, de Solone? Nū Plutarch. & Laertius eius vitæ copiose literarū monumentis mandarunt: Rectè tu quidē, in quā, mones: attamen quæ ad ipsius poeticā attinet, parūque ab illis obseruata, vobis afferā. ~~in primis~~ in primis Plato Solonis versus adeo celebrat, ut eos publicè recitari à pueris in deorū celebrantibus præcipiat, Homerocque ac Hesiodo ipsum nihil inferiorē videri potuisse, si aliquod poema integrū, ut illi, perfectisset. Illud eius certè nec femel celebrat, quo senescens ait semper se discere:

Ἐπιόχοιο ἦ δὲ τοῦ Μοῦσῶνος ἔργον
Aristoteles quoque cum alibi, tum in Rhetoricis, Solonis elegias plurimum laudat. Idem Aristides in ea oratione quæ de concordia Rhodiensibus composuit. Eadem & Pausanias ita vehementes & incitatas fuisse prodidit, ut eo carminis genere Athenienses aliquando sint ad bella inflammati. Exant & apud Vlpianum rhetorem Solonis versus, extant & apud Plutarchum pleraque, qui & illud asserit, Solonē molitū esse leges perscribere, sed id non perfecisse: alij sultitiam simulasse aiunt, legendis & in publicum recitandis de Salamine carminibus, atque ea causa ipsam duce delectum ad eam prouinciā. Legite Iustinū, Laertiū, & Plutarchū. Extat verò & apud Philonem Hebraū in secundo de mundi opificio elegia de decem hominū ætatibus, quæ sicut dignā existimauit doctissimus Hebraus ut suo libro infereret, sic ego, ut sanius intelligatis Cenforinum de die natali, eam ipsam citantē elegiam, vobis per me Latinā factā hoc loco recitabo. Cum enim Philo in laudes septenarij numeri colligendas descēdisset, ita subiungit: Has, ait, ætates scripsit Solon Atheniensium legislator, hanc faciens elegiam:

*Impubes & adhuc infans cum septa molaris
Educat primum, septimus annus erit.
Cumq; alios septem Deus huic perfecit annos,
Apparet pubis mollia signa nouæ.
Tertia mox vestit tenera lanugine malas,
Heu nimis ætatis flos citò præteriens.
Iam iuuenem duresq; facit tibi septima quarta,
Virtutis profert certaq; signa viri.
Coniugis ætas maturum quinta ministrat,*

Natorum, & quibus est posteritatis amor.
 Sexta homini mentem cunctos adducit ad usus,
 Qui queat ingenio rebus adesse suis.
 Septima mente valet, valet & lingua, & simul isti
 Octava, ambae annis quattuor atq; decem.
 Non etate etiam imago mollia dicere quibit,
 Virtutem ad magnam lingua etiam & sophia.
 Si quisquam ad decimam mensuram excegerit annos,
 Intempestiuam non habet ille necem.

Præter elegias Solon & iambos scripsit, ut est apud Pollucem & Athenæum, qui & nonnullos adducit, atq; in primis ubi de πῶρος (placentæ id genus) agit. Celebrat & eius Epodon Diog. Laertius. Sed & Solonis versus de Philocypro Tyranno commemorat Herodotus. Sunt & Solonis versus apud Pausaniam. At verò eius epitaphium M. Tullius tale fuisse scriptum reliquit:

Mors mea ne careat lachrymis, linquamus amicis
 Mærorem, ut celebrent funera cum gemitu.

Celebrat & idem Cicero alibi Solonis versus, & in Catone ait eum versibus gloriari, quod quotidie aliquid addiscens senex fieret. Atq; hæc quidem nunc de Solonis versibus, a quo in tabulis non longe aberat Dropides, cuius & frater fuisse perhibetur, a quo, ut est à Græcis autoribus traditum, maternum genus duxit Plato. Fuit verò egregius poeta Dropidas, sed illius nomen ac famam fratris illustri gloria obfcuravit. Nec ab his procul Chilo fuit Damageti filius, patria Lacedæmonius, inter septem Græciæ sapientes vnus habitus, cuius vitæ cum alij tum Laertius & Suidas literarum monumentis commendarunt. Laudat Chilonis elegia ducentorum versuum. Breue quoq; dicentis genus ab ipso Chilonium nuncupatum est: ut enim Aristagoras Milesius ait, huiusmodi figuris & tropis vsus est. Sunt & Chilonis hæc sententiæ, quæ in Apollinis oraculum referuntur, Γῶσι δὲ αὐτῶν, & ἔγγυς δὲ τῆς ἀπὸ, quibus monemur nos ipsos nosse, & sponsoni non deesse damnum & iacturam. Thaletæ quoq; Milesiæ, Lobon Argiæ, qui de poetis scripsit, & Plutarchus, versus & poemata scripsisse tradunt, celebranturq; eius versus ad ducentos, quibus quæ maximè ad philosophiam pertinent complexus est. Eundem scripsisse Meteora versus scribit Suidas, & de æquinoctio. In huius & quorundam, quorum imagines nunc statim subiungam, recensendis vitis parvus ero, quòntiam sunt copiose cum ab alijs, tum præcipuè à Diogene Laertio describere, qui & ipse non indignus est, ut inter poetas connumeret eos qui epigrammatis luserunt, cuius cum pleraq; extant, tum de se ipse, cū Solonis vitam absolueret: Legitur, inquit, de illo & nostrum epigramma in Epigrammatum libro, ubi de sapientibus omnibus & doctrina præstantibus, omnium genere metrorum loquor, qui Pammetros ideo vocatur, cuius libri alibi ab eodem sæpe facta est mentio, & citata carmina: & ille, ut scitis, in eo ait in Nutricia, Pammetron hic cecinit. Sed nos reliquos sequamur. Erat & in hoc sapientium genere poetarum Pittacus Mytilenæus, qui patriam Mytilenem aliquandiu rexit tyrannus, sua tamen postea sponte se ab eius tyrannide abdicavit. Scripsit elego carmine multa, inter quos sexcenti eius elegi valde probati fuerunt, quibus cuiusbus suis leges dedit: & ipse à plerisque vnus septem existimatus, ut Persæder quoq; Corinthiis, qui ab Athenæo ἐλεγεῖος ποιητής, hoc est, elegiographus vocatus est. Floruit duodequadragésima Olympiade. hypothecas duobus versuum millibus scripsit, ut Suidas & Diogenes tradunt. Fuisse verò & alterum Periantandrum didicimus, qui cum non ignobilis medicus & esset & haberetur, se poetam tamen vidèri malebat, & poemata lepida illa quidè & parum venusta cōponebat, quæ & passim recitabat, unde & illi Archid. Agesilai filius dicere solebat: Qui sit, o Periantander, ut inalis poeta vocari non bonus, quàm bonus medicus: quod sic sonat Græcè

Græcè, ὡς ἔχει τὸ ἰατρὸς ἡγεῖται καλῶς ἰδίθυμῶς: Tales sunt et hodie plerique medici, qui tanto aguntur poetici pruritus desiderio, ne scabie dicā, ut nec hoc nec illud ideo allequantur. Nominarem vobis aliquos, quos nostis ipsi, sed non oportere opinor. Non oportet, non certè, inquit Piso: nam nec medicis solum, sed & legum periti quidā hoc simili furore agunt. Verum præstat incæptum de philosophis istis qui & poetæ fuere, sermonem proficui. Sic agam, inquit. Multi ergo & Pythagoram inter poetas retulere, constās licet sit opinio, eum nihil in scriptis reliquisse. Heraclides tamen Scrapionis & ipsum Pythagorā versus scripsisse tradit in Socionis epitome. Ion quoq; Chius, poema ait quoddam composuisse, sed Orpheo titulo & nomine prænotasse: cui opinioni neq; Diogenes refragatur. Sed & alij nonnulli aurea quæ inscribunt carmina, Pythagoræ legitima esse crediderunt, nec ea aliter exponere videt Hierocles philosophus, licet Iamblichus rem in dubio versari scribat: quidam enim, ait, in Philolaum aureū illud poema referunt, quæ de re & nostra ætate inter homines eruditos non parua fuit disceptatio. Vxorē etiā Pythagoras habuit, quæ in poetica non parū valuit, ut alio loco narrabimus. Atq; ea ratione satis dixerim de Pythagora, quod nunc eius vitæ cōmentamur, quæ est à tot perscripta, atq; in primis Iamblichus & Laertio, ut Origenem mittam & Suidam. Fuit & Hipparchus inter poetas cōnumeratus, Atheniensis Pisistrati tyranni filius, qui, ut est à Platone proditū, multa in repub. facinora præclara fecit, ita quidem ut apud Græcos ab ipso proverbiū in eos factū sit, qui magnificè ac liberaliter opus aliquod perficiunt, ἡ ἰππάρχῳ τῆς χιῶν. Is enim Academiam ingenti muro circumdedit, quæ in re non modicas absumpsit opes. Sunt & qui huic ascribant gloriā in ordinē redigendæ Homericæ poetæos, quā Athenas primus inuexit, poetæq; coegit carminū cantores, ut versus per ordinem referrent. Certè poetas poeta ipse plurimi fecit: nā & Simonidem semper apud se habere voluit. Anacreonti verò dum Athenas nauigare, quinquaginta remorum nauem occurrere iussit: Columnas etiā in vrbs cōpitis erexit, legibus & elegis versibus inscriptas, ut Plato in eius nominis dialogo scriptum reliquit. Ab Harmodio verò & ab Aristogitone occisus est, quibus, ut tyrannicidæ, Atheniensis statuas erexere, eo quo Roma reges electi sunt anno, ut Plinius in xxiij. autor est. Hipparchi necis causa non ea fuisse creditur quæ vulgò traditur, sororis Harmodij Canephoræ contemptus, quam Thucydides in texto, hist. perscribit copiose: sed cū Harmodius amatus & eruditus ab Aristogitone, quempiam nobilem deperiret adolescentem, qui prius ambos admirari solitus erat, dein contemptui eos habere cœpit, quod videlicet Hipparcho esset familiaris factus. Hi ea igitur causa Hipparchum interfecere: quos ne proderet Leæna meretrix torta, cum mordicus linguam sibi euellisset expulissetq; statuas Leænæ elinguis à populo Atheniensis meruit. Nota est historia. Post Hipparchū fuit et Mithæus Atheniensis poeta, qui xxxviii. Olympiade claruit. Post quem etiā fuit Eugamnus Cyrenæus poeta, qui eo tēpore theogoniam scripsisse traditur, quo Panathenæa ab Atheniensibus celebrari cœpta sunt. Hunc ipsum Eugamnū integrū volumen de Thesprotis à Museo furto sustulisse testis est Clemens libro contra gentes sexto, ut etiā obseruat Eusebius Pamphili. Sed iam ad Pisandri imaginem deuenimus, qui est inter vetustos poetarum numeratus, quippe quem Eumolpiætate Græci quidam vixisse prodiderunt, atque ab eo etiam amatum: alij verò Hesiodo quidem seniore; plurimi xxxiii. Olymp. claruisse tradiderunt. Vt cunque sit, Pisonis & Aristæcmiæ filius fuit. Cum verò patria Alexandrinus esset (quod procedere non posse videtur, nondum enim Alexandria condita fuerat) Rhodium se tamen maluit appellari, ut multo post eum Apollonius qui Argonautica scripsit, atque ob id Camirus seu Camiraus, ut ait Stephanus, Pisander est cognominatus. Nam uti Pindarus scribit, à tribus Rhodes & Apollinis filiis, tres insulæ Rhodi vrbes vocatæ sunt, Camira, Ialyia & Lindus, quæ et Strabo hac parte secutus est. Pisander sororem habuit

habuit nō ignobilem Diocliam. Scripsit verò elegāti carmine Herculis labores duobus libris, qui desiderantur. In iis primus ipse clauā Herculi attribuit, quod planius in Herculis vita ipse sum exēcutus. De Pisandro in hūc propemodum Macrobius: Pisander, inquit, poeta inter Græcos eminet opere, quod a nuptiis Iouis & Iunōnis incipiens, vniuersas historias quæ medijs omnibus seculis vsq; ad ipsius Pisandri ætatem contigerūt, in vnam seriem coactas rededit, & vnum ex diuersis temporū historiis corpus effecit: in quo opere, præter cæteras historias, interitus quoq; Trojæ relatus est, quem Maro interpretando, fabricatus est sibi Iliacæ vr̄bis ruinam hæc ferē Macrobius. Reliqua verò quæ Pisandro ascribuntur, supposititiā & adulterina iudicantur: nā tum ea Aristæus poeta, tum alij cōposuisse ferunt. Fuit autem Aristæus is qui variam carmine scripsit historiam, quam Heroicōn theogamiān inscripsit, libris multis digestā: & præter hæc alia edidit solutā oratione. Sed de Pisandro sequamur, quem in tantum aræ bilis vāfania correptum fuisse legimus, vt sibi continuē timeret ne suæ ipsius vmbra occurreret: anima enim se viuens destitutū existimabat. Memini certē ego, quod & tu fortē Piso, me hominē aliquando Ferrariæ in patria huiuscemodi vāfania ac furore percitum videre, cui cum philosophi & medici pleriq; in primisq; Leoniceus nosser, firmis rationibus & argumētis id fieri nullo modo posse ostenderent, vt quispiā sine anima viuere, nedū loqui posset (is enim non nihil in literarū studiis antea versatus fuerat) rationes illi quidem sibi alias omnes propositas probabat: cū verò argumentationis conclusio afferēbat, id totū ille pertinaciter pernegabat. Et memini, inquit Piso, & mira res profectō: sed vt a medicis audio, eiusmodi ægritudines plerunq; ex atra bili euenire solent. Cui ego: Sic est, inquā, Piso: nam & ab iis ipsis medicis, infinitæ & penē innumerabiles eius morbi species tradunt. Nolim vos tamē ignorare, iis missis quæ nostri non sunt instituti, Pisandri hunc ipsum quē modo timidiorē & furentē dicebamus, non ab aliquibus poetā existimatū, sed bellicū quempiam hominē & militem, statura magnū, qui lucri, non virtutis causa, militarem artem exercebat, cuius & conum & supercilia ridet Aristophanes. Hic cum virilis nec esset nec fortis, vt tamen videret, armis insignibus & exculptis vtebat, tripliciq; cono & insigni, quā *τελοφίαν* Græci vocauerē: a quo est id, quod Græcis tritū est vetustate proverbiū, Pisandro timidior. Iam satis, inquit Piso, ne propositū mittamus. Nec vobis id, inquā ego, præter rem audiuissē fuerit, sic enim & Græcū Suidæ exemplar castigabimus, vbi legit, *Πισανδρος ὁ τῆς ἑλπίδος*, vos *Πισανδρος ὁ τῆς ἑλπίδος* legetis, & rē simul parū Latinis obseruatā vobis attulerim. Fuit verò & alter Pisander Lariæ vr̄bis parte imago Eueni, qui fuit elegiarū poeta, eius Philisti magister qui secundū præcepta artis oratoriarū historias cōscripsit. Huius certē Eueni versus citat Aristoteles, cū de consuetudine agit, quam aliam quasi naturā esse existimat. Extat in Gnidiā Venerem duo eius epigrammata, rē alia in Myronis vacca. Duos tamē Eueni nomine fuisse reperio apud Suidam & Val. Harpocrationē, & ambos quidē elegiographos, id quod Harpocration cōprobat ex Eratosthenis in chronographis autoritate, eisdēmq; ait fuisse ex Paro insula. Meminit & eorū alterius Plato, etsi in vulgatis codicibus inuersē atq; præposterē aliquādo legit. Meminit & Max. Tyrius in quōdā sermone de Socrate loquens, quem ait ab Eueno poeticam comparasse. Est & apud Aufonium in quadam epistola huius poetæ nomen perperam, vt putō, scriptū: ita enim legendū existimatur: Quid Euenū, quem Menander sapientem vocauit? Citatur & Euenus ab Artemidoro libro primo *ἀποφρονετικῶν*, in amatoris ad Eunomiū, vbi ait camelū appellari quasi *καμμηρον*, ab inflexu videlicet femoris, *καμμηρὸν* dē *μηρῶν*. At vero hi mihi desperare vident qui Euenum poetā in annē Lycorbam demersum fluuiō nomē dedisse autumant, cum ex Eustathio & Porphyrio aliisque res aliter habeat. Est quoq; apud Dionysium Halicarnass. in primo historiarū Eueni nomen in Euse-

Aristæus.

Prouerb.

Euenus.

nium

num commutatum, vt quidam falsō putant, cum eo loci potius, vt vobis alio loco dicam, Simulus legendum sit. Verū iam Eueno misso, ad Tyrtæum cōuertamur, cuius hac in parte fuit imago. Poeta verò Atheniensis fuit Tyrtæus, sed a Spartanis vr̄be donatus, atq; ea causa puto a scriptoribus Spartanus et Lacedæmonius interdum dictus est, ab alijs nescio qua ratione Milesius. Plutarchus verò in Musica Mantineum facit: tanta est plerunq; eadem de re scriptorum varietas. Fuit in primis Tyrtæus elegiarum poeta, & tibicen, vt Lycurgi oratoris autoritate testatur Harpocration. Patrem Archembrotū habuit. Deformis ipse fuit aspectu, & claudus: eum & luscū describit Porphyrio. Inter verò antiquiores poetas connumerat, & ætate penē par septem sapientibus, hoc est xxxv Olympiade. Scripsit elego, & heroico carmine per multa de Lacedæmoniorum repub. item hypothecas, bellicos cantus, libris sex, & Eunomiā quā vocauit, quo in opere se Lacedæmoniorum ducem fuisse ait, cum contra Messenios pugnaret: cuius quidem belli causa fuerat, quod Spartanæ virgines Messenij ad ædem Dianæ violauerant. Historiæ meminit Strabo, a quo & eius versus de eo vicennali bello afferuntur. Pluribus eam in Messeniaci Pausanias exequit. Iustinus ex Trogo Tyrtæum ait Lacedæmonis belliducem ex oraculo datū fuisse ab Atheniensibus, cum iam Lacedæmonij ipsi ter fusi fuissent. In cōtemprium verò datum ait Pausanias, erat enim ludiliterarij magister Tyrtæus, & claudus, vt modō dixi: nec insuper Atheniensium desiderium fuerat, vt Messenios Lacedæmonij vinceret. at suo Tyrtæus carmine militum animos ita inflammauit, vt ex ea pugna insignem facillē victoriā reportarit. Præter suprā citatos autores, huius etiā historiæ Aristoteles & Orof. meminere. hinc illud opinor Horatiij: *Tyrtæusq; mares animos in maria bella Versibus exacuit.* quod Porphyrio & Acron animaduertunt: vt eorum magis sit supinus & ferula castigandus error, qui Dircaū pro Tyrtæo in eo Horatiij versu reposuerunt. Pausanias, vt est apud Plutarchū, cum interrogatus aliquando fuisset, quam ob causam Tyrtæū Lacedæmonij vr̄be donassent, respondisse dicit, ne externus, inquit, nobis imperaret. at verò Leonidas rogatus qualem ipse poetā Tyrtæum crederet: bonum scilicet respondit, q̄ iuuenit animos ad pulchra honestaq; inflammaret. scribit hoc idē Plutar. in eo qui inscribitur, *Quenā inter animalia prudentiora, terrestriāne an aquatilia, tamen aliter idem in apophthegmat.* Vtiq; fuisse hominē Tyrtæum egregiæ probitatis facillē ex Platone colligimus, etsi eū vt mentis impotē irriferunt Athenienses, vt Heraclides & Diogenes scribunt. Sedenim vsque adeo Spartani Tyrtæi poematis afficiebant, vt cū hoste congressurū ea identidem repeterēt. Scribit Philochorus & repetit Athenæus, Lacedæmonios, cum duce Tyrtæo Messenios superassent, eū morem instituisse militarē, vt cū vel conuiuia, vel ludos celebrarent, inuicem Tyrtæi pyrricham canerent, & qui victor fuisset præmiū a Polemarcho, hoc est, a ludi principe, carnem acciperet. Trichoriam quoq; saltationem ab hoc poeta institutā autor est Iul. Pollux. Est autem Trichoria apud Lacedæmonios tripartita quædā saltatio, qua per tres hominū ætates, puerorū, virorū & senū vr̄i consistuere Lacones. Atq; hæcenus vobis de Tyrtæo, nunc ad aliorū imagines me conuerto. Fuit verò & Chersian poeta imago, qui cū Periandro longo tempore simultatem exerceuit, tandē Chilone sequestre reconciliati sunt. meminit Plutar. in sympos. Pausanias verò in Bæoticis Chersian ait Orchomenium fuisse, eiusq; versus adducit de Aspledone ciuitate: nullā tamen apud se eius poetæ memoriā extare scribit, nisi quod Calliopus eius ad Orchomēios meminere, et q̄ Orchomenij ipsi eius versus in Hesiodi sepulchro cōmemorent. Fuit & Prodicus Phocæus verustus apud Græcos epicus poeta, cuius si nominis minus crebra mētio, carminis certē frequens habetur. Scripsit enim Minyada opus variū, historiisq; multis ac fabulis refertissimū, ex quo Polygnotus picturarum nonnullarū sumpsit argumenta, vt docet Pausanias. Inter cæteros de Charonte hi sunt versus:

Tyrtæus.

Chersian.

Prodicus.

ὅμοιοι

ὄνδ' ἦτοί νῆα μὲν νεκρῶν βαλόν, ἠὲ δ' ὄδρ' αἰὼς
σπορθένους ἦκα χαίρων, ἐν ἑλλάδιον ὄνδ' ὄθρον ὄδρ' αἰὼς.

Prodicus. Minyados præterea mentio vbi de Meleagri & Altheæ fabula, ite de Amphione apud inferos pœnas dante. Alius verò ab hoc fuit Prodicus Ceus inter vultos phisicos & sophistas connumeratus. Eius nota est Hercules pueri virtutis & vitij historia, qua de re in Hercule nostro. Huius quoq; Euripides discipulus fuit. Fuit & Polycritus per hæc tempora poeta, qui teste Aristotele, in lib. de admirandis in natura (quem quidem librum video à plerisq; inter Aristotelis legitima opera reponi) Siculorum gesta versibus perscripsit: atq; in iis præter alia de lacu quodã Siciliae ita tradidit, vt se in gyrum instar clipei voluat, cuius aquae 10
Polycritus. hauustu homines mirum in modum crescere dicuntur. Eundem Polycritum alibi idem Aristoteles diligentem & accuratũ autorem vocauit. In hac tabulã regione quosdã philosophos & poetas excellentes conspeximus, inter quos Xenophanes, cui Phisico cognomen fuit, patria fuit Colophonius, vt Cicero & Strabò testantur. L. circiter Olymp. claruit, vt est apud Eusebium, qui & aliubi Eleaticæ eum sectæ inuentorẽ fuisse scribit. Multa verò in philosophia carmine perscripsit, inter quæ opus duũ millium versuũ. Extat quod legi apud Athenæum ipsius elegidion, item carmina quamplura cum apud alios, tũ apud Simplicium Aristotelis interpretem. Illud vtique Xenophanis carmen valde celebratur à Theodoro Cyri vrbis pontifice:

ἔκ γὰρ γὰρ τὰ δὲ πᾶσι τὰ ἴσα ἴσ' ἐς γλῶσσαν ἑκάστην ἔκλυται.
quod sic Latine vertit aliquando ex tempore Pice pater tuus:
Ex terra cuncta, atq; in terram cuncta recumbunt.

Leguntur & apud Suidam elegiaci quidam ipsius versus, de eo quod aliquando aliud ipsum factum est, hoc est, πᾶσι δὲ μορταῖσιν γὰρ γλῶσσαν ἑκάστην. Afferuntur & eiusdem versus à Clẽmente Alexandrino in stromatis, atq; item ab Eusebio de vno deo, quos ideo vobis recitabo, quòd in xij. de præp. euangel. Latino codice desiderantur, vt alia pleraque prætermilla ab interprete. Versus hi sunt, oppidò scitu dignissimi:

ἔς δ' εὐδὸς γὰρ τε θεοῖσι Σαυθρωτῶσι μέγιστος,
ὄνδ' ἀμείβετο δὴν τῶσιν ὄμοιοι τ' οὐδ' ἐ νόμοιοι.
30
Vel si Latinos vultis, accipite sic à me factos:
Inq; deos, Deus, inq; homines est maximus vnus,
Non intellectu similis nec corpore nobis.

Origenes verò in libro qui Philosophum enon inscribitur, omne Xenophanis in philosophia institutum paucis sic explicuit: Xenophanes, inquit, Colophonius Orthomeni filius, omnium rerum incomprehensibilitatem esse dixit, & solem ex paruis igniculis coaluisse, & quotidie fieri: & terram esse infinitã, & neq; ab aere neq; à cœlo contineri: infinitosq; soles & lunas ex terra fieri. Salsuginem quoq; maris fieri ex mixtione terræ existimauit, idq; ea ratione colligebat, quòd 40
in medio terræ, & in montibus, concharũ testæ inueniant: & in lapicidinis, quæ sunt prope Syracusas, inuentæ essent aliquando piscium & phocarũ figuræ. In Paro quoq; insula lauri imago in profundissima marmoris vena. Hæc quidem ille: quæ quoniam Latinis nostris hominibus parum nota sunt, ea ideo hoc vobis loco vt cunq; exposui. Dicerẽ, tum inquit Pifo, vt de cæteris philosophis itidem faceres, quos in tabula pictos esse dixisti, nisi vererer ne in longum nimis huius diei sermonem traheremus. Nihil certè, in quã, quod ad tabulam pertineat, quantum in me fuerit, prætermittam quin referam, atque in primis ea quæ ad poeticam pertinent. Sanè Diogenes, à quo Xenophanis vita describitur, eum contra Homerum & Hesiodum iambos & elegias scripsisse prodidit, vt ideo eum vix 50
dignum putem, vt inter poetas connumeretur: quo fit vt rectè putem illi Hieronem respondisse, cum ei aliquando Xenophanes dixisset, se vix famulos duos alere posse: iure quidẽ: at Homerus, cui tu detrahis, plures quàm decẽ millia etiã mortuus

mortuus alit. quod scribit Plutarchus. Multæ tamen constantiæ hominẽ ac fortitudinis fuisse accepimus, adeò vt mortuos filios fuisset ipse manibus sepulturae mandarit, vt Demetrius Phalereus autor est. Præter ea quorum superius meminimus, de Sillis quoq; poemata scripsisse tradit Strabò. Quale verò carminis genus sint Silli, vobis in primi diei sermone abundè, vt opinor, declarauimus. In hoc quidem Sillorum genere, vt Gellius & Diogenes & Stephanus tradunt, scripsit & Timon Phlasius ex Pyrrhonis secta, vt Athenæus & Suidas referunt, quòd opus libris tribus digestum, *σὺλλοι ἢ δόγμα τῆν ἀλεσφῶν* inscripsit, in quos cõmentaria se edidisse ipsemet testatur Diogenes. Ex Timonis Sillis cum alij 10
perplures, tum Sextus Empericus, Plutarch. & Gellius carmina citant. Sed huius Timonis vitam lucianus satis in nono colligit Laertius. Floruit vero Philadelpho Ptolemæi tempore, vt ex eius iambis facile nosse datur. Patrẽ quidem Timarchum habuit, inter Phlasiis hominem non satis locupletem, antequam philosophiã operam nauaret. Tripudiis ac saltationibus est delectatus. Scripsit præter quæ diximus, Cinædos, Pythonẽ, Dalmas, tragœdias insuper & comœdias & satyras vsq; ad versuum xx millia. Ea insuper fuit pictoris industria, vt in tabulis ita depictus fuerit hic Timon, vt omnibus infensus esse videret, ea certe quando fuit natura, vt omnibus malediceret, nulli parceret, præterquam Pyrrhoni, & vt aliqui scribunt, præterquam Democrito & Xenophani, de quo mo 20
dò egimus, quem in secundo & tertio libro in modum dialogi loquentem induxit. Ipsum verò Timonem hoc loco retulimus, quoniam id non ab re visum est, cum de Sillis nobis mentio incidisset. Cedò, inquit Pifo, reliqua, te enim libenter audimus. Tum ego: fuit & alter, inquam, Timon, qui quòd humanum genus exosus fuerat, vulgò *μοσάλθρωπος* cognominatus est, vt Lucianus & Suidas tradunt. meministi & cũ alibi M. Cicero, tum in Lælio: meministi item Plinius & Pausanias: cuius quoq; nominis titulo Luciani dialogus legit. Fuit hic quidẽ Atheniensis, vt Plutarchus scribit, belli Peleponnesiaci temporibus, vt ex Aristophanis & Platonis carminibus colligitur: describit enim in eis osor & inhumanus, & hominum congressus fugiens & colloquia, præter vnũs Alcibiadis, qui ea 30
amplectebat exosculabaturq; interrogatusq; ab Apemãto, quid ita faceret, respondit, ideo quòd adolescentem eũ intelligeret multorũ malorum Atheniensibus causam futurum. Consuetudinem quoq; Apemanti nonnunquã non aspernabatur, quòd is similis ei esset, & eisdem sectaretur mores. Cum vnã enim aliquando cenarent, & simul essent, ò pulchrum, inquit, ò Timon nostrum conuiuium. Apemanto respondit Timon, scilicet si tu non aesses. Est etiã proditum Timonem semel in concionem processisse, silentioq; facto & expectatione, vt pote quòd insolitum id esset, dixisse: Est mihi, ò viri Athenienses, post aedes non multum horti, & in eo sicut coaluit, è qua iam permulti ciues suspendio vitam finire, in eo ego loco sum ædificium facturus: qua ex re publicè ad vos referre 40
constitui, vt si qui sunt ex vobis, qui vitam suspendio finire volunt, antè id agant, quàm arbor succidatur. Mortuus verò est Timon, & in maris littore sepultus: at mare succrescens, & sepulchrum ambedens, a ditum eius remouit. Erãt in sepulchro hæc carmina inscripta, quæ quidẽ ipse Timon antequam è vita decederet, sibi fecisse proditum est:

ὄνδ' ἀρετῆς ἄρετῆς ἄρετῆς ἄρετῆς βαρυσάμοινα κέμεν,
τ' ὄνομα δ' ἐ πεισιθεῖ, ἡγεῖσιν ἡγεῖσιν ἐ πεισιθεῖ.
quæ malè, vt videtur, sic Aretinus transtulit:
Hic sum post vitam miserãq; inopemq; sepultus,
50
Nomen non quæras, dij lector te malè perdant.
Leguntur & græca in Timonẽ quædam alia epigrammata Egesippi Ptolemæi, Leonidæ & Callimachi, quæ sunt in tertio epigrammatum volumine. Memorabilis etiam huius Timonis ea est sententia. Aliquando enim interrogatus, cur

omnium esset hominum osor, respondit, τὸς ἢ τοὺς ἄλλους μάλους, αὐτὸς ἢ τοὺς ἄλλους ἢ μάλους πονηρὸς. Malos, inquit, turē odi, ceteros verò quòd nō malos oderint. Sed iam plus satis: in viam redeo, nonnihil enim à proposito deerrauimus. Post Xenophanem erat Parmenides Eleates Pyretis filius, qui, vt Themistius & Laertius tradunt, eius quem modò narrauimus, Xenophanis discipulus fuit: vt verò Theophrastus, Anaximandri. Vniuersum hic existimauit vnum esse sempiternum & ingenitum & globosum, vt scribit Origenes: ignem & terram dixit vniuersi principia, terram quidem vt materiam, ignem autem vt causam, & vt efficiens. Plura hac de re apud Diogenem in eius vita legetis, nec pauca apud Simplicium cum aliubi, tum in primo Physicæ auscultat. Aristotelis. Suidas Parmenidis successores Empedoclem ait & Zenonem. ~~Plato~~ Plato dialogum huius philosophi nomine conscripsit de vno rerū omnium principio, in quo omnem complexus est theologia: in eo quidem dialogo Parmenidis citantur poemata. Scribit Cælius Aurelianus in libris artis medicæ, quos Chronion inscripsit, Parmenidem de natura scripsisse: Euentu, inquit, conceptionis molles aliquando seu subactos homines generari, cuius, ait, quia Græcum est epigramma, & hoc versibus intímabo: Latinos enim, vt potui, simili modo cōposui, ne linguarum ratio misceretur.

*Fœmina virg, simul Venens cum germine miscens,
Venis informans diuerso ex sanguine virtus
Temperiem seruans, bene condita corpora fingit.
Nam si virtutes permixto semine pugnent,
Nec faciunt vnam permixto semine, Diva
Nascentem gemino vexabunt semine sexum.*

Subiungit Cælius, vult enim feminum præter materies esse virtutes, quæ si se ita miscuerint, vt eius corporis faciant vnam, congruam sexui generent voluntatem: si autem permixto semine corporeo virtutes separatæ permāserint, vtriusque vneris natos appetentia sequatur. hos Græci, vt idem Cæl. tradit, καλοκῆρος vocāt, id est, vt idem interpretatur, molles & subactos. Sed hac de re satis. Scripsit præterea Parmenides mundi opificium, hoc est, in Erotico à Plutarcho traditur, quo in opere Amorem deorum omnium primum ait. Hoc ipsius est carmen:

πρῶτον μὲν ἔρωτι θεῶν μητίσαστο παύτην.

Scripsit item de elementorū generatione, hoc est, τοιζοποίησιν, vt legimus in eo qui est, de audiendo, Plutarchi. Celebrat & naturales hymnos Parmenidis Menander rhetor. Sunt & apud Simplicium & Bessarionem quamplurimi Parmenidis versus: sunt & alij apud Plutarchum eo loco, quo philosophiam prius versibus descriptam asserit, quàm soluta oratione. Et cū his poetis philosophis fuit Anacharsis Scythia, patre Gnyro, matre vero græca, quod genus hominum Hybrida vocantur. Fratrem habuit Cadusia, qui Scytharū rex fuit. Croesi hic temporibus & Solonis floruisse traditur. Leges versibus descriptas suis Scythiæ populis ferre voluit. Composuit & alia permulta, quæ ad humanæ vitæ cultū pertinebant, versibus octingentis. Rotam figuli, & anchoram, sunt qui Anacharsin inuenisse tradant: quod minimè verū videtur, quia de re in Nauigijs diligentius obseruauit. Initiatum præterea Anacharsin sacris Græcorum accepimus, atq; ad centesimum vsq; annum vixisse, cum demū in patriam redisset, sagitta in venatione percussum interiisse. Anacharsis vtiq; vocabulum deductum pleriq; autem mant *παρὰ τὴν ἀλάξωσις*, quæ vox tum lætitiæ tum gratiæ significat. Sed de huius vita multa Diogenes, quædā Lucianus, Herodorus, Suidas, alijq;. Solebat Anacharsis irridere imprudētes, de prudentibus iudicātes, vt Tertullianus & Laertius scribunt. Adstabat propter hos & Empedoclis imago, Metonis filij, vel vt alij, Archinomi seu Xenetæ. Fuit verò Empedocles Parmenidis discipulus, vel vt alij

Parmenides.

Anacharsis.

Empedocles.

vt alij existimant, Xenophanis, vt alij, Telaugis Pythagoræ filij, ex Agrigentio Siculus, tantæ vtiq; existimationis, vt ferè ab omnibus colerēt, sic vt de illo canat Lucretius, cum de Sicilia multa locutus esset:

*Nil tamen hoc habuisse viro præclarium in se,
Nec sanctum magis & mirum, charumq; videtur.
Carmina quin etiam diuini pectoris eius
Vociferantur, & exponunt præclara reperta,
Vt vix humana videatur stirpe creatus.*

Mira etiam prodit Iamblichus de Empedocle, q̄ ventos scilicet, cæteraq; aeris monitiones sifteret, ac propterea illi cognomen inditum ἀλεφεμένιας, quòd ventos depelleret. Addit & Suidas, itē Laertius, eadem ratione καλοκῆριον eum vocitatum fuisse. Auream quoq; coronā capite gestasse accepimus, & in manibus stemmata Delphica, in pedibusq; amyclas (genus id calcæamenti à Græcis dicitur) Tanto verò diuinitatis desiderio ambitiosus estuauit, vt se noctu in crateras Aetnæ deiecerit, vt in deorum numerū repentē tralarus à populis crederetur: id quod ab igne reiecta calcæamenta, frustra ab eo tentatum ostenderunt: vnde ridendū præstita est Luciano occasio in Icaromenippo. Scripsit Empedocles de rerum natura carmine libros tres, aliq; non parum multa, quæ cum ab alijs afferuntur, tum à Pachemero philosopho in Aristotelis Ethica, & à Sophronio in iis quæ de anima scripsit, item in primo Physicorū Aristotelis à Simplicio, & ab alij. Hymnos insuper naturales cōposuit, vt à Menandro rhetore proditum est. Nantes verò scribit, Pythagoricos vsq; ad Philolaū & Empedocle ad sermonū arcanorum communionem admitti solitos: vbi verò ipse poemata illa vulgare cœpit, ab his latam esse legem, vt inde versificator omnis arceretur. Idem & Platonem perulisse ferunt. Sedenim idem quoq; Neanthes & tragœdias Empedoclis se vidisse testatum reliquit, quas quidē tragœdias alterius Empedoclis Heraclides Serapionis fuisse existimauit, Aristoteles tamē Empedoclis legitimas credidit. Porro Aristoteles idem in libro de poetis, Empedoclem ait etiam Xerxis Persarum regis transitum in Græciam scripsisse, & in Apollinem proœmū, quæ poemata postea igni tradita dicuntur ab illius sorore, seu filia, id quod & Hieronymus græcus scriptor asserit: & Persica quidem ab eo prudente scripta, & imperfecta proœcium verò ab imprudente scilicet. Pythagoræ etiā palingenesiam credidisse Empedocles videt, id quod clarissimè ex ipsius versibus perspicimus, quibus ipse se stirpē piscē, puerū, atq; virginē fuisse cecinit. Versus quos cum alibi, tum apud Origenem in libro philosophumenon comperi, recitabo:

*χαίρειτ' ἐλὸς δ' ἴμεν θεὸς ἀμβροτῶν, ἐκ ἐλθὲν ἴδωρ,
ἠδὲ κερὶ ποτ' ἐλὸς γλυκύμυλον κερὶ πικρὸς πικρῶς,
δαμνός τ' οἰωνός τε, ἢ ἄλδος ἔμπερ' ἴδωρ.*

*Non ego mortalis vobis deus ipse, Valere,
Ille ego qui quondam fueram virgōq; puerq;
Atq; frutex, volucerq; & venditus ex mare piscis.*

Sed quid vetat, vt hos vobis etiam ex tempore Latine referam?

At verò cætera quæ ad Empedoclis vitam attinent, apud Laertium cū tempus erit legetis, nunc vrgent reliquæ poetarum imagines, quæ plurimæ restant. Fuit tamē & alter Empedocles prioris ex filia nepos, qui quatuor & viginti tragœdias docuit. Est apud Græcos prouerbium, cuius & Lysias orator meminit, in eos qui constant in aliquos inimicitias continuant. Empedoclis inimicitia, vel similtas, id est ἰσθία, quod ab horum vtro manarit, mihi vtiq; incomptum. Sed ad alios iam nosser fermo vertatur. Fuit & Agathō Samius poeta non ignobilis, cuius cum alij sententias laudant, tum Aristoteles, qui ad Nicomachum in Ethicis eas non inuitus adducit, vt cum factum non factum esse, ait non contingere, & rectè, inquit, Agathon,

Prouerb.

Agathon.

Hoc etiam ipse Deus soloq; carere videtur,
 infectum ut faciat quod factum est. Idem cum alibi ostendit circa eadem ver-
 sari artem & fortunam, ut præclare, inquit, Agathon:
Namq; ars fortunam, fortunamq; diligit artem.
 qui versus tamen Græcè senarius est. Huius poetæ meminit & Athenæus, &
 Theophilus grammaticus in Lexico. Alterum inter Tragicos Agathona enu-
 merat Suidas, qui poeta fuit splendidus & liberalis, cuius etiam meminit Ari-
 stophanes. Platonis verò præcipuus fuit amicus: quin & in ipsius Agathonis
 ædibus symposium celebrasse sunt ex Platonis sectatoribus qui affirmant. Aga-
 thon verò præter Tragedias, & Comœdias quoque scripsisse dicitur, cuius fa-
 bula quæ *αἰθρῶ*, hoc est, flos, inscripta fuit, ab Aristotele celebratur in Poetica, in
 qua quidem fabula multa recondita erant, & tanquã fabularum inuolucra. Eius-
 dem & in libello eodem aliàs meminit idem Lucianus in Rhetore. Scribit verò
 Philostratus in Gorgiæ vita, Agathonem qui versusum elegantia plurimū æsti-
 matus fuit, in iambicis carminibus Gorgiam ipsum imitatum fuisse, hoc est, ut il-
 le Græcè scribit, *καταλλῶ*. Sanè in Symposio Xenophon Agathonis meminit
 poetæ, & à Pausania amati. Fuerat & in hac tabulæ parte Scythinus poeta egre-
 gius, qui, ut Stephanus in libro de verbis scribit, Teius fuit, hoc est, Anacreon-
 tis contreraneus. Laudantur inter cætera eius scripta Iambi, & quæ in Scotinum
 Heracleum scripsit, ut Laertius Diogenes ex Hieronymo retulit. Erat & Panya-
 20 sis poetæ imago, qui à nonnullis ita laudatus est, ut eum post Homerum statim
 in poetarū numerum referant: alij post Hesiodum & Antimachum, quem ipsius
 Panyasis familiarem & discipulum pleriq; prodidere. Fuit ergo Panyasis Hal-
 carnassus non solum illustris poeta, sed & bonus prodigiorum interpres, hoc
 est, ut Græci dicunt, *ἑρμηνεύων*, id quod Artemidorus in libris *ὑπερνεύων* re-
 statatur, qui eius somniorū interpretamenta citat. Fuit & ut à nonnullis traditur,
 Herodoti historici patruelis, siquidem Herodotus Lyxò, Panyasis verò Polyar-
 cho Lyxi fratre narus. Alij Rhæo matrem Herodoti, Panyasis fororē fuisse pu-
 tant, quidam Lyxen. Duris tamen Diocleum Panyasis parentem prodidit, &
 patriã Samum. Vixit verò Panyasis Lygdamidis temporibus, qui tertius post
 Artemisiã Halicarnassi rex fuit. Pisindelis enim Artemisiæ filius, Pisindelidis ve-
 30 rò Lygdamis, Olympiade circiter LXXVII. tamen quidam eū antiquiorem
 faciunt. Iste est, inquit Pysio, Panyasis, qui de Herculis laboribus multa perscrip-
 sit, à quo, ut legi, & Græci & Latini poetæ multa decerpserunt, cuius nomen
 in plerisq; Quintilianij, & Hygini, aliorumque codicibus inuēse legitur. Ille, in-
 quam, Pysio ple est quem dicis, & quem Eusebius eo tēpore floruisse scribit, quo
 apud fluuium Cremeram Fabiorū familia penè deleta est. Opus verò quod ipse
 ais, ille Heraclæa inscripsit, & xiiii. voluminibus digessit. Scripsisse illū preterea
 accepimus quæ Ionica dicta sunt versu pentametro, item de Codro ac Neleo,
 deque Ionicis colonis ad septem vsque millia versusum. Verum & illud de Pa-
 40 nyasi libro Dipnosoph. secundo tradit Athenæus, quod de potandi lege di-
 cere solebat, quod scilicet primum poculum Gratis, Horis, & Dionysio dica-
 tum sit, secundum Veneri ac item Dionysio, tertium iniuriæ & damno. Sed de
 hac poculorum & conuiuij lege, & quot crateres in conuiuij, & quia nos aliàs
 plura ex Pindaro, Sophocle, Eubulo, Aeschilo, Laertio, Apuleio, Gellio, Suida,
 alijs, in nostris obseruationibus collegimus, & simul ne, quod dici solet, aliud
 agamus, satis in præsentia. Sed tamen, inquit Pysio, istæ digressiuncula audienti-
 bus gratæ iucundaq; esse solent, quodam enim quasi diuerticulo colloquentium
 animi recreantur: nolim propterea tamē sermonem interpellemus, si non & in-
 terpolemus. Sic ergo, in quã, vobiscum agam, parcè tamē, eū videlicet obrepse-
 rint res, quæ cōmodè orationi nostræ succedant. Et simul in quã: Igitur post Pa-
 50 nyasim in tabula Theognidis imago videbat, cuius quidē poetæ nostri quã
 ab honestis probatissq; scriptoribus, honestè probèq; fiat mentio: sed eam vnam
 non

Scythinus.

Panyasis.

Theognis.

non præteribo, quæ est in Aphthonij progymnasmatibus: Non passus est, inquit,
 diutius poesin accusari Theognis: pro commētarijs enim fabulis admonitiones
 atq; paræneses excogitauit. Nam cum videret poetas ut plurimum fictas fabu-
 las narrare, eas ipse negligens, sententias propositaq; induxit, quo modo rectè
 & honestè viuere oporteat, atq; ita cum carmine gratiam seruauit, subiectæ ve-
 rò rei emolumentum attulit. hæc ferme illè. Fuit ergo Theognis Megarensis ex
 Sicilia, quod scribit Plato: idem quoq; Theognis ipse in eo quod adhuc legitur
 poemate elego ad amicū Cynnum. Natum verò tradunt LIX. Olympiade. Val.
 Harpocraton Megarensis facit ex Attica: nitit eò ipsius carmine, quo se pro-
 10 fecit aut in terram Siculam:
Ipse ego cum Veni Sicula telluris ad oras. Scripsit præter eã quã modo citauim-
 us ad Cynnum elegiam, quæ *γῶμαι*, id est, sententiæ inscribitur, de Syracusarum
 obsidione: item paræneses, sed eas nonnunquam obscenitas amoribus inquina-
 uit, vnde & Athenæus ipsum inter eos connumerat qui voluptatibus macipati
 fuere, atq; eius quosdam versus affert, hoc idem qui comprobant. Huius poetæ
 carmina inter ea grammaticus Diomedes reponit, quæ Angelica dicunt. Theo-
 gnidis cum alij, tum certè Basilus, Dion, & Isocrates meminere. Fuit & alter tra-
 20 gicus poeta hoc nomine. Adhærebāt Theognidi Phocylides Milesius, ut scri-
 bit Stephanus, floruitq; eadem ætate qua Theognis, post Troiana videlicet tem-
 pora annis plus minus DCLXVII. hoc est, Olymp. LIX. Cōposuit verò & ipse
 gnomas & elegias, hexametrosq; nonnullos, quorū quædam quæ à Sybillinis de-
 præpta vident, appellatur Cephalæa. Extat quod legi Phocylidis poema, quod
 Nutheticon inscripsit, id Latine licet dicatis admonitoriū. Carmina Phocylidæ
 ad regem instituendum plurimū conducere scribit orator Isocrates. Post hos &
 Marachus, qui & aliquibus Malachus dicitur, poeta Syracusanus fuit, qui, ut in
 quæstionibus prodidit Aristoteles, eo maxime in conficiendis versibus tēpore
 præstabat, cum mēte alienaretur, q; non suo ore, sed dei cuiusdam loqui videretur:
 quæ res si vobis minus credenda videatur, eã apud ipsum Philosophū, cum
 ociū fuerit, relegemus: eam enim ipsam rem, eiusq; causam, ut est naturæ dili-
 30 gentissimus interpres, perscrutatur. Illud tamen mihi mirandum magis videt,
 quod est à Synelio proditum, per somnum posse etiã aliquem poetam fieri, idq;
 per sua tempora contigisse affirmat. Idem ait & Plutarchus de Socrate, quæ per
 insomnia quædam poetice aptum iuuentum scribit. Sed & Artemidorus libro
ὑπερνεύων iij. cap. xxv. ait se nouisse quendam, qui cum somniasset se sinistra scri-
 bere, euaserit in poetã *γῶσιον ἀκούων*, hoc est, poematū ridiculorū: quibus ego
 quantū hac parte credam, non facile dixerim: nisi id fortassis ipsi senserint, quod
 de vaticinijs quæ per somnia fiunt Abamon Aegyptius ad Porphyrium edisse-
 rit, vel id potius quod somniant in somnis aliquando poetæ versus facere: id quod
 ipse non abnuerim, cum sibi id accidisse vir & notæ prohibitatis & fidei, M. magi-
 40 ster meus olim mihi nec semel affirmarit, eosq; ipsos quos fecisset versus recita-
 rit: quod postea & alijs cōtigisse & audiuit & legi: ut hoc loco fabulosa Hesiodi,
 Ennisiq; somnia, à nobis suis locis exposita, mittamus, quibus illos poetas eua-
 sisse literarum monumentis est proditum: & quæ de Melesagora Eleusinio, qui
 Athenis nullas artes edoctus, ut à Max. Tyrio scribitur, à Nymphis inspiratus
 & vates & sapiens euasit. Sed huiusmodi poetarum & vatum miracula, si non po-
 tius prodigia atq; portentosa, ut auditu iucunda, ita rarò contingūt, ut de Thyni-
 co quoq; Chalcidentis, cuius inter Lyricos ex Platone non nihil meminimus.
 Nunc igitur tabulæ ordinem sequar. Erat cum his poeta Phlegides, qui ut The-
 50 mistius scribit, poemata quædam composuit, ita seriè quadam annexa, nec vllis
 interpolata rebus, ut ratione eã facile quidem audiretur. Themistijs verba re-
 citabo, ut sunt ab Hermolao Barbaro Latine reddita. Ut enim, inquit, poemata
 Phlegidæ, quia nec personarum, nec narrationum disparilitate interpolantur,
 sed consēquentia annexaq; sunt, & seriem quadam coibilem continent, facile

Phocylides.

Marachus.

Phlegides.

audimus, & properates absoluius. Hactenus Themistius, vel potius Hermolaus. Idem legitur apud Aristotelem, in eo qui est, de somno & vigilia. Et nonnulli Batalum etiam Ephesium per hæc tempora poetam fuisse tradidere, lasciuorum quidem carminum, & mollissimorum poematum, à cuius cerè mollietate in Demosthenem factus est cauillus, vt vulgò Batalus diceretur, id est, mollis. Alij ab Aeschine obiectum, idq; dum esset iuuenis: senex verò cognominatus Argas, à serpente quopiã. Alij nò poetam Batalum fuisse aiunt, sed tibicinem, vt Aristophanes, qui in eum, quòd deformis esset distortiq; corporis, versus composuit. Sunt qui negent huiusmodi Batalum fuisse: nã quo loco de eo Libanius Sophista meminit, hæc verba protulit: quempiam fuisse Batalum tibicinẽ Ephesium, qui primus calceis muliebribus in scena vsus est, & carminibus fractis, artemq; omnino emolliuit, ab eòq; dissolutos & parum viriles homines Batalos dixerunt. Illud autem, carminibus fractis, quo modo nos vertimus, Græcè habet, *μεινωσις τῶν ᾠδῶν*. quidam membris fractis, decepti vocabuli proximitate, interpretati sunt. Thomas Magistri non tibicinem Batalum scribit, sed hypocriten, hoc est, histriionem, qui calceis muliebribus vteretur, ex quo conuicius est in Demosthenem deductus. Harpocration verò Valerius Batalum odiosum ait significare & turpem, quod & Suidas affirmat. Eupolis autem poeta Batalum podicem significare innuit, & cinædos ac pathicos ideo Batalos vocitatos. Attici quidem pudendorum partem, quæ honestè nominari non potest, Batalum vocant, vt Plutarchus autor est. Meminit & Lucianus Batali, in eo, qui ad indocum ementem libros inscribitur. Rhetor quoq; Hermogenes, vbi de mansuetudine, & vbi de grauitate orationis ac ironia agit, Batali mentionem facit, etiq; Pæanteum fuisse ostendit, à populo videlicet Atticæ tribus: Oenomaumq; Batalo opponit, quòd hic graue quiddam & tragicum haberet, ille molle & nihil virile, quibus verbis fuisse alterum crediderim hunc Batalum, cum priorem ex Libanio Ephesiu fecerimus. Sunt qui in Vergilianis poematis pro Bataro Batalum reponant: ego nihil statuo. Porro & Battum poetam legitur, qui cū ineptior esset, statuas & simulachra hymnis ac versibus longioribus celebrabat, crebritusque eadem inculcabat, vnde & *βατῶν* vulgò à Græcis vsurpata est, pro inepta garrulitate, vt in Lyricis pluribus dicemus. Cætera quæ de Babelo & Bataro à scriptoribus traduntur, huius non sunt instituti. In hoc verò ridiculorum poetarum numero Calliphane Parabycontis fuisse tradit Athenæus & Suidas. Fuit verò ostentator, & multa se componere factabat tum carmine tum soluta oratione, & tribus, aut ad summũ quatuor versibus compositis, eos in doctiorum hominum corona pronuntiabat, vt eruditus & multiscius esse videretur: à quo proverbium in eos factum est, qui eiusmodi ambitione aguntur, quorum similibus hac quoq; tempestate nonnullos ego & vos nouisse potestis, quorum nominibus parco, vt & vos ab eo vitio, qui adhuc estis in viridiorẽ ætate, caueatis. Sed nos institutũ sequamur. Per ea tẽpora quibus floruit Socrates, hoc est, circiter Olympiadem octogesimam quintam, Hippas Eliensis sophista claruit, quem etsi duobus dialogis Plato ridet, hoc est, cum de pulchro, & mendacio differit, nihilominus inter tabulæ imagines pictus videbatur. Cum ita dixisset, & aliquãdiu respirarem, meq; ipse colligerem, sic Piso: Quæ tu, inquit, ratione id factum reris, vt si sophista fuit Hippas, inter poetas sit connumeratus? Nam & Lucianus in Hippia balneo, & Philostratus, si rectè memini, eum quidem rhythmis ac Musica delectatum aiunt, non poetica. Idem M. Cicero, idem Quintilianus, Ammianus, Apuleius, Dion, aliq. Cui ego cum paululum respirassem: Verum, inquam, quod ais Piso: sed si quæ de illo Socrates apud Platonem dixerit, audieris, nò ab re factũ putaris, quòd inter poetas fuerit ascriptus: quare id ego, vt cūq; poterò, Socratis, vel meis potius verbis recẽsebo, in quibus liquiddò amicam illam (quod ait Cicero) Socrati ironiam perspicietis. Cum igitur Hippiam in arithmetica, geometria, & astrologia peritissimum Socrates dixisset,

xisset, subiunxit: Agè inquam Hippia, pẽr q; omnes disciplinas & scientias cogita, num ita an secus, atq; dixi, fuerit: inter alios enim mortales pluribus artibus emines, sicuti ego remetipsum laudantem audiuĩ, quòd scientia scilicet, quadamq; amabili sapientia abundes. addidisti præterea, te aliquando Olympicum certamen adisse miro quodam ornatu habitũq; corporis spectandum, eaq; ipsa omnia ornamenta, quibus eras indutus, propriis tuis te manibus consecisse, & quidem in primis annulum quem gestabas (hinc enim exorsus fuisti) tuũ fuisse opus, quasi scalpendi & eius artis peritus esses. quinetiam & sigillum quoddam tuum opus ostendebas, & strigiles, & vnguentariũ vasculum, bæ eas præterea, hoc est, calciamentis tuis cõsuta manibus: vestẽ quoq; & subuculam abs te contextam. quòd q; longè mirabilius visum fuit, & singularis tuæ artis & sapientiæ indicium, zonam aiebas eo in spectaculo ostendisse, opus perquam simile Babylonis Persicisq; cingulis: item poemata tua nonnulla & carmina, tragœdias, & Dithyrambos, atq; etiam orationes plurimas & varias pedes tri stylo compositas. ad hæc periculum ante alios te fecisse dicebas in iis artibus quas paulò antè commemorabam, & in rhythmis, & in harmoniis, ac in omnium literarũ studiis, cæterisq; id genus permultis, si modò rectè recordor. At verò prætermiserã tuæ excellentis memoriæ artificium, quo te pollere ante cæteros prædicas: atq; alia etiam fortasse sum oblitus. Hæc quidem Socrates in minore Hippia: sic enim dialoꝝ Platonis inscribitur. eadem fermè & Apuleius in Floridis. Atque hæc ipsa quidem satis ad nostrã tabulæ declarationem. Sunt ea quidem vt ais, inquit Piso, satis: subluet tamen in ea, quam dixi, in Platonis dialogo, Socratis ironia, hoc est, ridet Hippiam potius quam laudat: quare ad alios accede. Tunc ego: Duo, inquam, velut philosophiæ lumina inter hos enitere videbantur, Plato scilicet & Aristoteles, de quibus magis silere conuenit, quam vobis aliquid dicere: vulgò enim etiam idiotis, quanti ij fuerint cognitum est. Pauca tamen, quæ ad eorum poeticam pertinere video, vobis pertingam potius quam memorabo. Fuit ergo Plato, qui Aristocles prius, mox Plato, vel à latissimis humeris, vel ab eius orationis amplitudine, vel à spatiosa frontis æquore, nominatus, quidam tanquam philosophiæ Sol, hoc est, supernaturalium & celestium rerũ doctor sublimis, ita vt diuini cognomen merito omnĩ cõsensu sit adeptus. Verum vos hæc melius ex Græcis. Aristoteles verò tanquam Luna, hoc est, naturalium rerum, & eorum quæ in natura inferiora sunt, perseruator acerrimus. Sed illud, inquit Piso, ideo nobis, quoniam duo philosophiæ lumina, dixisti, at sequere vt es pollicitus: hoc est, quæ carmina Plato scripserit & Aristoteles, nobis ostende. Cui ego: Scripsit, inquam, Plato admodum iuuenis dithyrambos, dein mela, mox & lyricos versus. Non vobis epigrammata nunc commemoro, quorum etiam nunc multa leguntur, cum in epigrammatum volumine, tum etiam apud Diogenem & Athenæum, vt illud est in Archæanassam Colophoniam puellam, quam & amauit: mitto & quæ in Astera, & Agathonem, quoniam nota. Scripsit & maturior tragœdias: quæ omnia cum recitaturus in Dionysij theatrum ingressus Socratem audiuisset, vel vt aliq; dicunt, ab eo monitus, igne cremasse proditur, hæc identidem verba repetens, Hic ò Vulcane: Plato tua ope indiget. Ad quæ quidem verba Ausonius alludit in Epistola ad Symmachum: Quem tu, inquit, aut vt Aesculapius redintegrais ad vitam, aut vt Plato, iuuante Vulcano, liberabis infamia: meminit & huius rei Apuleius. Composuit & Plato elegias. Sed & inseruit plerunq; suis scriptis versus, id quod & Hermogenes rhetor, vbi de orationis dulcedine præcepta tradit, obseruat, Platonemq; ait aliquando versus & carmina suæ orationi venuste inseruisse, vt illud in Phædro:

ὁς λίνου ἀρίνη ἀλθονοῦ ὁς παλῶν ἀλθονοῦ ἐρασαί. hoc est,

Vt lupus ipse agnos, puerum sic ardet amator.

Idem alibi frequenter. Sedenim, vt sciatis, nō vitio semper dat̄ versus in oratione soluta, vt nostrorum pleriq; præcipiunt, quin illam sæpe venustiorē facit, id quod cum alijs, tum præcipue Dionysius Halicarnass. in arte sua rhetorica manifestē ostendit. Sed de Platone satis: de altero Platone Comico in ea tabularū parte agemus, vbi nobis sermo fiet de scenicis poetis. Monuit me modō Socratis facta mentio, & ipsius gratissimus discipulus Plato, vt hoc vobis loco id significem, Socratem & ipsum, quamuis non satis æquum poetis, poemata & carmina composuisse, quod in Phædone Plato testatum reliquit: innuit & Plutarchus in eo qui inscribitur, Quomodo oportet iuuenes audire poemata: unde, inquit, per quædā infomniā Socrates poeticæ aptus inuentus est. quod simile ferē videtur eius, quod paulō antè in Malacho ex Synesio retulimus. Nuper quoq; legit̄ Socratis carmen, quod in suis Coenis Athenæus attulit:

*οἱ δὲ θεοῖς ἡγ. Μισοῦ δὲ τῶν θεῶν ἀεισοῖ. hoc est,
Quia, boni diuos rectè venerantur ad aras.*

Huius tamen sensus est, quod qui optimi sunt, choris pulcherrimè deos venerantur. Sic, inquam, rectè. Meminit & hymnorum Socratis Apuleius & Suidas, qui eos in primis celebrat qui in Apollinem & Dianam sunt compositi: & fabulam etiam Aesopicam commemorat idem, & Plutarchus. At quis, quæso, Socratem minus poetam putet, cum iam senex ipse, vt Fabius ait, Iyra instituit non erubuerit? Quæ cum dixissem, inquit Piso: Nunquid Aristotelis, quem & ipsum in tabula repositum dixisti, oblitus es? Non, inquam, sum oblitus, sed, vt dixi, Socratis facta mentio me parum deerrare fecit: iam nunc ad ipsum redeo. Fuit verò Aristoteles Stagiritis Nicomachi medici filius, qui ab Aesculapio originem traxisse creditus est: fuit, inquam, non modò omnis philosophiæ Coryphæus, vt dicitur, magister, & Dialecticæ ac Rhetoricæ, verum etiam in poetica apprime eruditus, seu artem spectetis, seu carminum compositionem. Nam duo primū de ea facultate volumina composuit, quæ temporum, vt videmus, iniuria perierit. Mox alterum volumen edidit, quod dimidiatum imperfectūque nunc in studiosorum manibus habetur. Scripsit & de Tragœdijs librum, & Homericarum ambiguitatum libros sex, & præter hoc Elegiarum librum ad Eudemum. Legitur & in ~~Platonis commendationem~~ Platonis commendationem quam & Bessarion in Latinum conuertit, ex qua notissimus est ille versiculus,

Nulla ferent talem sacra futura virum.

Scripsit & pæana in Hermiam eunuchum, quem ~~οἱ δὲ~~ inscripsit, cuius cōcubina adamauit, & diuino honore coluit, ritu Eleusinae Cereris. Ammonius Aristotelis versus celebrat, quos in Platonis ara affixit, Porphyrius item autor est, ab Aristotele commentarium conscriptum, cui titulus Peplus, in quo ducum qui in bello Troiano fuere genealogias complexus est: sed & nauium numerum, quin & in eos ipsos duces singulos epigrammata disticha adscripsit, vno excepto Aiace. Scripsit & ad Philoxenum carmen. Reliqua autem quæ multa de Aristotelis vita à Laertio, Græcisque eius expositoribus, aliisque præterea, quoniam ad tabulam non pertinent, in presentia relinquimus, & simul etiam quæ Trapezuntius contra Platonem, in Aristotelis commendationem, & quæ Bessarion contra Trapezuntium pro Platone, vterque multis voluminibus scripsere. Legimus & alterum fuisse Aristotelem Cyrenaicum, qui de poetica scripsit. Speusippum quoq; Platonis sororis filium quidam poetā fecere, vt Philostratus in Apollonij Tyanei vita libro primo, quo loco & illum auidum pecuniæ, hoc est, ἐρασιχρηματόν fuisse prodit, vt qui ad nuptias Cassandri regis in Macedonia profectus sit secum, afferens à se composita poemata sanè frigida, quæ pecuniarum gratia publicè ille recitauit. Eundem & Laertius in eius vita, inter cætera ait & versus plurimos scriptitasse, sed non propterea

pterea ipsum inter poetas commemoratū memini. Aristotelem verò sequebatur Pyrrhon Eliensis, ille à quo Pyrrhonij, qui antea Sceptici philosophi dicebantur, cognominati sunt, id quod manifestè ostendit Sextus Empericus, in iis libris, in quibus Pyrrhonorum dogmata subtiliter & ingeniosè complexus est: ait enim illum poemata Alexandro Macedoni obtulisse, à quo donatus sit decem aureorum millibus. Idem pater tuus Pice in iis libris quibus Aristotelis placita infirmat, tamen si non poematis ipse, sed libri mentionem facit. Sed cur de Pyrrhone plura cum eius vitam Sextus & Laertius diligentissimè literarū monumentis mandarint. Pyrrhonis verò frequens mentio apud autores, Cicero-
nem, Plutarchum, Gellium, Eusebium, alios. Fuit & alter Pyrrhon Lipargus historiarum scriptor, cuius Plutarchus in Romanis quæstionibus meminit, licet id nomen in Latinum cōuersis desideretur. Ab his tres Antimachi sequebantur, nam & alius creditur fuisse Latinus, qui ab Horatio vt cyclicus ridetur: non enim par esse putant aliqui, vt Græcus Antimachus ab Horatio rideatur, quippe cum Græci ipsi, vt Oppiani interpres scribit, sex per excellentiam & amplitudinem quandam poetas nuncupent, quartūq; inter eos locum Antimacho attribuunt. Sunt enim hi, Homerus, Eupolis, Hesiodus, Antimachus, Nicander, & Panyasis. Antimacho quoque secundas in Heroico dedit Fabius Quintilianus: In Antimacho, inquit, grauitas, & minimè vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamuis et secundas ferè grammaticorum consensus deferat, & affectibus & iucunditate & dispositione & omnino arte deficitur, vt planè appareat, quanto sit aliud proximum esse, aliud secundum. Hæc, vt Piso tenes, scribit Quintilianus tuus. Non desunt tamen qui ex his vltimis Quintilianij verbis Antimachum taxatum putent ab Horatio. Sed his missis, primus Antimachus Colophonius fuit, Hipparchi filius, grammaticus & poeta, quem à nonnullis Panyasis feruum existimatum, vobis paulō antè dixi. Stesimbroti verò auditor fuit, & Platone aliquanto senior, quod cum alijs, tū Plutarchus ipse palam ostendit in Lyandro. Nam cum, inquit, Niceratus Heracleota, & Antimachus Colophonius Lyandria poemata egissent, Lyander Nicerato coronā, Antimacho nihil donauit: quare Antimachus mœstitia affectus, scripta à se carmina aboleuit. at iuuenis adhuc Plato, Antimachi admiratus ingenium, eum solati sic cœpit, quod scilicet id est ignoratū vitium, vt meliora minus intelligant, ob cæcitate scilicet & inscitiam. Proditum insuper est memoria, cum conuocatis auditoribus magnam suum illud opus legeret, & eum omnes præter Platonem reliquissent, Antimachum dixisse, legam nihilominus, Plato enim mihi vnus est instar omnium. Thebais eius illud ingens celebratur opus, in quo adeò verbosus fuisse traditur, vt antequam septem Duces circū Thebana incenia induceret, x x & quatuor libros scripserit: atque ideo sunt qui velint à Catullo appellatum esse tumidum. Fuit cum existimarem, quam apud Pausaniam commendat Calænus Thebaida, huius fuisse poetæ, laudat enim ac si Homericū esset carmen, sed Pausanias ipse omnino dissimile iudicat. Scripsit hic item poema in funere Lydæ, quam mirandum in modum amasse ipse perhibetur, quam & barbaram vocauit Athenæus. Plutarchus eius vxorem autumauit, his fermè verbis, in consolatione ad Apollonium: Hac eadem fermè inductione vsus est poeta Antimachus: cum enim eius vxor fato functa esset, quam deperibat, Elegiam composuit Lyden nuncupatam à puellæ nomine. Simul & Clearchus in amatorijs, poema ipsum Lyde inscriptum affirmauit. Sunt inter literatores nostræ tempestatis, qui Lyden Callimachi, non Antimachi amicam, manifesto errore, nec solo in loco asseruerint, super illud in primis Ouidij:

Nectanium Clario Lyde dilecta poeta.

nam Clarius vocatus est Antimachus à Claro, qui mons est, atq; item vrbs iuxta Colophona, vnde est, ait Isaacijs, nomen Apollinis Clarij, quod & diffusius est traditum in Apollonij commentarijs, vt quoque non nihil dicemus in imagine
Nicandri

Socrates.

Aristoteles.

Speusippus.

Pyrrhon.

Antimachi
tres.

106

LILII GREG. GYRAL.

Lamintius. Nicandri. Amavit & Lyden eodem nomine puellam alteram Lamintius Milesius, poeta elegiographus, qui & ipse poema in suam Lyden composuit diuerso carminis genere, id quod ex Clearcho diligenter annotauit Athenæus: tamen et si Picas pater tuus in iis quos de amore diuino libros composuit, aliter rem proderet uideatur: vnus enim melo, alter elego uersu poema cōdidit. Fuit hoc eodem Antimachi tēpore Antiochus non summus ille quidem poeta, sed medicorum poematum conditor: cui, ut Plutarchus scribit, cum de Lyfandro Lacedæmoniorū duce uersus scripsisset, Lyfander eius carmine delectatus, muneris gratiā pileū argento impleuit: quod liberalitatis egregiū argumentū hac nostra tempestate prorsus antiquatum est; principes enim uiri se omni laude maiores existimant. Sed hac de re ad ingratum scripsi. Nunc præstat alterum Antimachum uobis referre, qui ex Solis urbe fuit, quæ Græcæ Heliopolis dicitur. Hic mundi exordium multis heroicorum millibus cecinit.

Antiochus. Tertius uero Antimachus fuit medicorum poematum scriptor, Psecas cognominatus; quod summis laudibus inspergeret, quibus cum uersabatur, uel quod ueluti sputis quibusdam eos perfunderet quibus cū loqueretur: est enim Græcis *Πικρός*, leuis illa aspersio, qua quidpiam guttatim irrigamus: unde & nympha nomen apud Ouidium, & ancillæ apud Iuuenalem legimus. Fuisse uero & quidam Olympicus perhibetur, qui eodem Psecas nomine fuerit uocitatus, quod hoc ipsum, quod modò diximus, facere soleret. Sunt qui ab hoc ipso Antimacho decretum illud uelint constitutum, quo cautū fuit, nemini licere quenquam nominatim carpere: atque exinde factum, ut multi in theatrum descendere recusarent: quod decretum in Alcibiadem referunt, cuius alio loco, hoc est, inter scenicos poetas mentio fiet. Alij tradunt, quod cum poeta esset Antimachus, & choragus bonus, breuitate orationis in eiusmodi rebus utebatur. Est uero mihi incompertum, an hic sit idem Antimachus, qui affectatæ nimis elegantia & impudentiæ ac molliciei (si ita liceat Latine *πυροσύνης* transferre) damnatus est. Atq; hæc uen de Antimacho, & eius nominis alijs poetis. Fuere & alij hoc nomine non incelebres, sed hi nihil ad nostras poetarum imagines.

Philostratus. Post hos erat Philostratus Atheniensis, qui Epaminunda & Pelopida uitas literarum monumentis commendauit, & cum his præterea Thefeida composuit, ut est apud Laertium. Post quem fuit Demetrius epicus poeta, qui et si multa perscripsit, eius tamen per pauca leguntur. Hoc eius est elegum carmen:

*Concupit exanimum quem uiuum spreuerat olim,
Dat tumulus lites & simulachra uiris.*

Scripsit & in inuidos uersus. Fuerunt & Demetrii nomine alij, inter quos vnus Tarfensis, qui satyricus poeta fuit, alius tambicus, alius comicus, & hi Græci. Fuit item & alius Latinus, quem ridet Horatius, quod aliena carmina cantaret, uel furriperet, & ideo Simius, ut puto, ab eo uocatur, cum ait:

— Simius iste

Nil præter Caluum & doctus cantare Catullum.

Fuisse uero a grammaticis perhibetur *ἑραβωμικός*, hoc est, qui amatorios uersus faceret. Fuit & breuioris staturæ, quali fuisse quoq; Caluus proditur. ad hæc solebat Luciliij satyras defendere, quas insectabatur Horatius. Fuit & in hac poetarum turba Aristylus, qui inter ridiculos & deforme poetæ habitus est, cuius est ab Aristophane in Pluto facta mentio: meminit & Suidas. Non desunt qui ipsum Aristophanis filium fuisse autument: nihil tamen indignum uidetur, & minus ueritati consonum, ut à parente filius, in fabula præsertim tali, infamiae nota perstringatur. Sit uero q; liber, Aristyli poemata certe inter ridicula & turpia, hoc est, *αἰσχροῦ*, sunt reposita. Hac quoq; tabulæ parte Crantoris philosophi imago conspiciebatur. Solensis hic fuit, & per multa scripsisse poemata fert, quæ annulo ob signata Solis in phano Mineræ condidit. Tale legimus Theeteci poetæ epigramma in Crantorem:

Tarda

*Tarda senectia tulit non te ultra uiuere Crantor,
Hoc gratumq; uiris Pieridiisq; fuit.
Exanimum tu terra uirum nunc accipe sacrum,
Non minus hic placidus quam modò uiuus erat.*

Cuius si Græcam uenerem attendatis, nescio quo modo & uenustior sit, & iucundior. Tale est:

*Ἰὼ δαυρον ἀθρόωτος, ὅδ' ἐπίταλλον ἰὼ δαυρον μὲν ἔσται
κρηττοῦ, καὶ γήρας ἡλυθῶν οὐκ ἐπέσται.
γὰρ σὺ δ' αἰσχροῦται ὅν ἱερὸν αἰσχροῦ καταδέξῃ,
ἢ δ' ὄχι καὶ ζῶν καὶ δι' ἡ ἀθυμία.*

Extat & alterum ex Pammetro Diogenis. Ferunt uero Crantorem præter ceterorum poetarum carmina admirari maximè solitum Homeri & Euripidis uersus. Laudatur in primis huius liber consolationis quem se imitatum fatetur M. Cicero, in ea quam sibi de morte filia consolatione composuit, cuius deperditæ seculi iniuria eò magis mihi desiderium augetur, quod præter ipsius Ciceronis testimonium, & nonnullæ quoq; apud Lactantium & alios leguntur sententiæ, dignæ illè quidem omni memoria. Verum hæc quæ non sunt in re nostra mittamus. Cum Crantore erat Archesilas, qui & eius auditor & discipulus fuit. Extant ad hanc diem nonnulla Archesilæ carmina, quibus illum facile cognoscere possumus in utraq; facultate multa dignum commendatione. Fuit uero usque adeo Homeri studiosus, ut cum iret cubitum, itémq; cum surgeret, aliquid semper ex Homero prælegeret: cumque ad eius lectionem accederet, ad amatum se suum ire dicere solitum accepimus. Multi præterea Pindarum etiam fecit. Illud utiq; Archesilas in philosophia placitum inuexisse proditur, quod à Græcis *ἀσπασίον*, à nostris inconstans uel instabile dici consuevit, quod uidelicet certi nihil, ut omnis Academiæ, existimaret, quod aut sensibus aut animo percipi possit. Eximio uero ubiq; dicendi lepore usus. Diu quoque cum Zenone Stoico controuersiam habuit, qui Platonis sectæ parum æquus erat, nouamq; hæc Academiæ instituisse fertur. Verum de hoc ipso Archesila, & de quo ante illum diximus Crantore, multa Cicero, Lactantius, Eusebius, alij: sed plura qui philosophorum uitas collegit Laertius Diogenes, quæ quia ad tabulæ nostræ sermonem præsentem non pertinent, silentio præteribo. Illud utiq; uos ignorare non decere uidetur, hunc ipsum philosophum & poetam ferè à Græcis semper nuncupari *ἀρκεσίλαον*, à Latinis uero, nisi mendosi sint codices, Archesilam uel Arcesilam. Sed de his iam satis. Præter hūc ipsum Archesilam, & duo eiusdem nominis alij poetæ fuerunt, prior quidem elegiarum, alter uero Comædiarū scriptor. Post hos deus erat Chæcili poetæ imago, de cuius patria uariè à scriptoribus traditur: quidam enim Samium, alij Halicarnass. quidam Iasium dixerunt: ut cunq; eo tempore quo Persæ Græciam inuasere, floruisse dicitur: à nonnullis quidem eodem quo Panyalis tempore, Olympiade circiter LXXXV. & Samio cuidam aliquandiu feruisse, è Samo mox aufugisse, demumque Herodoto historico astiuisse, quidam & ab illo amatum prodiderunt: cū uero in Macedonia Archemelaui tempore uersaretur, diem suum obiit. Tanti autem illum fecisse regem Archelauum accepimus, ut quotidie illi minas quatuor penderet, quas tamen omnes obsonado absumebat, sic ut inter helluones potius & popinones, quam inter poetas sit connumerandus. Scripsit uero Græcorum uictoriam contra Xerxem Persarum regem, cuius poematis uersus & cum Homericis certare à quibusdam dicti sunt, suntq; ideo ab Atheniensibus singuli singulis aureis repens, ut etiam ab Ant. Cæs. qui aurei Oppiani dicuntur adhuc. Huius operis Chæcili Eusebium Pamphilum meminuit, qui ait illum de Iudæis mentionem in eo fecisse, qui sub Xerxe tum stipendia fecere: quod idem ante Eusebium Iosephus contra Appionē, quo loco perperam Cyrillus legitur in omnibus Latinis exēplariibus. Scripsit & Lamiaica, aliq; nonnulla, Tunc in me intuens Pilo, ait: Nunquid iste est

Archesilas.

Chæcilius.

Aurei Oppiani.

iste est Choerilus, cuius in Poetica meminit Horatius Flaccus, atq; item in Epistolis, cum ita cecinit:

Gratus Alexandro regi Magno fuit ille
Choerilus, incultis qui versibus, & male natis
Rettulit acceptos regale nomisma Philippos.

Cui ego: Est istuc, inquam, Piso parum mihi compertum, non enim vtriq; tempora conveniunt. Namq; iste de quo Horatius, circa Olympiadem cxxiii. cum Alexandro Macedone vixit: ille de quo ego modò loquebar, lxxv. Olympiade floruit: quare omnino duos satius puto erit vt statuamus. Istum etenim quem dicitis, in castris secutum esse Alexandrum historici prodidere, atq; ab eo Alexandri gesta per scripta in eptè, sic tamen, vt Alexandrum ipsum dixisse ferant, male se Homeri Theriten esse, quam Choerili Achillem: & cum eo præterea pepigisse, vt pro singulis bonis carminibus singulos aureos acciperet, pro malis colaphos seu alapas. Verùm opere iam perfectò cum recitaret, tot mala inuenta esse dicuntur, vt alaparum multitudine eneclus sit: cuius historix fidem à grammaticis tantum habeatis. nihil hic vobis meam astringo: sicuti nec de Helymone malo & inepto poeta facio, qui ab Alexandro eodè rege in cauea mori coactus esse traditur, quòd minus iuculentet regis ipsius res gestas scriptis prodidisset, si non potius inquinasset: adeò rex omnium maximus indignabatur ab inepto scriptore laudari. Eundem perfluuium nauigantem legimus, cum illi alter nescio qui turres prostermere, muros illum perfodere diceret, aliaq; similia, tum ille: Apagè istæc, inquit, mendacia, quæ vera etiam si essent, possent in mendacij suspicionem venire: & simul hæc fatus, librum in aënem profluentem abiecit. Sed redeo ad Choerili versus: præter quos commemorauit Eusebium & Iosephum, Strabo quoq; in epitaphio Sardanapali adducit, itè commemorata in Apolloniũ. Fuit & alius Choerilus tragicus, vt in eo poetarũ ordine referemus, à quo Choerillium carmen, vt puto. Ponè hos in tabula fuit Aeschrión Mitylenæus, qui eadem Alexandri tempestate, & cum eo etiam, floruit. Amatus hic in primis ab Aristotele philosopho, vt à Nicandro in iis quæ de disciplina Aristot. inscripsit, diligenter est obseruatum. Floruit & vnà cū Alexandro Hages, vel, vt alij rectius scribunt, Agis, qui, vt Q. Curtius scribit, pessimorũ carminum post Choerilum conditor fuit. Meminit & Arrianus, qui Alexandri historiam Græcè prodidit. Fuit verò Hages Argiuis, diuersalq; cum Alexandro mudi regiones perlustrauit, damnatus tamen assentatoris infamia, quòd Alexandri professionem, vt inquit Curtius, honestarum artiũ, malis corruperat moribus. Fuit & Agis, vt Pausanias scribit in Corinthiacis, poeta Amphiptolemi filius, qui Antiope cecinit post Epopei interitum à Lamedone reuocatam Thebas rediisse, inibiq; in via peperisse. Agidis hi sunt versus quos affert Pausanias:

Antiope Zethum peperitq; Amphionem diuum,
Nata hæc Asopi labentis fluminis alitè,
Et Ioue facta grauis pastorum & gentium Epopeo.

quam historiam, quoniam non nihil diuersa est ab ea quam Latini nostri narrare consueuerunt, totam apud Pausaniam ipsum alias legetis, ne nos à tabula discedamus. Hegias etiam ab eodem Pausania Troezenius poeta celebratur. Fuit & Archelaus poeta & philosophus, non is qui Socratis magister fuit, & cuius inter philosophos vitam Laertius executus est, sed alter, qui quæ natura propria sunt, multis versibus collegisse dicitur: non vsque adeo tamen hæc cognitus, vt inter poetas celebris habeatur: Sicuti & Carneades, non ille philosophus, sed alius elegiarum scriptor. Nonnihil verò hac parte eminebat Antagoræ Rhodij imago, qui poeta fuit non incelebris, & cum Antigono Macedoniae rege versatus est, quod scribit Latinus interpres Arati: ea enim tempestate, cum regibus poetæ

poetæ versari consueuerunt, vt tradit Pausanias. Libet vobis hoc loco referre, quòd & ante Antigoni memoriam Anacreon cum Polycrate tyranno Samio familiariter vixit, & Syracusas ad Hieronem Aeschylus Simonidèsq; profecti, cum Dionysio, qui postea in Sicilia tyrannidem successit: Philoxenus, Aratus Solensis, & hic de quo agimus Rhodius Antagoras, cum Antigono Macedoniae. Possim & plerosq; alios nominare, quorum partim imagines retro narrauimus, partim procedente sermone narrabimus: vt nostra tempora mittamus, quibus Leo x. si quis alius, multos cuiusque ordinis alit. Et licet Homerus Hesiodusque, qui consuetudinem regum nacti non sunt, hi, vt creditur, vel certo consilio fecerunt: Hesiodus enim vagandi tædio, & quadam ingenij rusticitate, Homerus verò, tamedis longissime peregrinari voluit, pluris tamen fecit nominis sui apud multos existimationem, quam regum vel aurum vel auram. Idem tamen ipse Demodocum apud Alcinoium inducit, Agamemnonemque apud vxorem poetam quædam relinquere facit, vt ait Pausanias. Iam ad Antagoram redeo, de quo hæc iocosa narratur historia. Coquebat Antagoras fortè congrum, idq; dum faceret, ipsum vas concutiebatur: tum qui post eum stabat Antigonus dixisse fertur, Homerumne putas, Antagora, cum Agamemnonis res gestas describeret, cõgros coxisse? Cui Antagoras statim: Tune, inquit, rex putas, cum tantas res ageret Agamemnon, adeò curiosum fuisse, vt scire vellet, an in exercitu quisquã congru coqueret? Hæc quidem Plutarch. & Athenæus, à quo & alia afferuntur. Extat adhuc in Antagoram epigramma Crantoris philosophi. Scripsit verò Antagoras Thebaida. si latinis Arati interpretibus scamus. Huius Antagoræ imaginem imago sequebatur Archestrati, qui egregius habitus est poeta, sed qui misera fuit inopia & egestate oppressus, sic, vt cum illum nescio quis tam male habitum vidisset, ei hæc verba diceret: Tu verò Archestrate si cū Alexandro fuisses, tui cuiusq; carminis præmium Cyprum aut Phœnicen tulisses. quibus verbis facile colligimus, bonum quidem illum poetam fuisse, ignobilem verò propter egestatem. hæc Plutarchus. Caterum Athenæus Archestraton scribit Syracusanũ vel Geloum fuisse, & terras mariq; circūisse gulæ & voluptatis ergò, atq; idcirco, quæ ad ventrem gulamq; pertinent diligentissimè suo carmine collegisse: & propterea poemata illius Gastronomiã inscriptum esse prodit Chrysippus, vel vt nonnulli, γαστρονομίαν, vt Lynceus verò & Callimachus ἡδύπναθίαν, Clearchus autem δψωνολογίαν, at verò alij ὀψωνία. Hoc inquam Archestrati poema Chrysippus dicere solitus erat quandam esse metropolim Epicureæ philosophiæ, & hi qui ventri & gulæ dediti sunt philosophi, suam quandam esse theogoniam. Terpsiona Archestrati præceptorem fuisse ait Solensis Clearchus. Leguntur verò permulta adhuc Archestrati carmina, quæ si ex græcis collecta commentarijs, & præsertim Athenæi, in vnum conferre velimus, iustum volumen, nedum poemata, conficeremus. Lex ea ab Archestrato traditur, quæ est de conuiuarum numero: Tres, inquit, aut quatuor sunt conuiuæ, aut quinque, aut non plures: alias enim mercenariorum & rapto viuentium militũ conuentus erit. Post Archestratum erat Hermodotus, qui Antigoni temporibus claruit, quod Plutarch. tum in libro de Iside & Osiri, tum in Apophthegmatis prodit. Ab Hermodoto cum Antigonus aliquando quodam carmine Solis filius esset appellatus, rex ita illi respondit, ἡ πῦρ μοι κύριο, ὃν ὁ λαοκρατορὸς, hoc est, de ijs mecum neutiquam sentit lasanophorus. est verò lasanophorus, is qui vasa stercorearia ad exonerandum ventrem, & ventris sordes & excrementa deponenda ministrat: Lasana enim, vt Pollux scribit, eius generis vasa sunt. quare qui olidifrum latinè transtulit, commodius fortasse dixisset, scaphis seu matulæ ministrum. Sed hoc dictum sit puero. Caterum post hos erant septem poetarum imagines, qui Pleiadis nomine dicti sunt. Quod nomen vt audiuit Piso, quid est, inquit, quòd stellarum nomine poetas nuncupatos ais? quàmute rogo ob causam, nobis edisseras. Cui ego: Dicam planè, hesternæ promissionis inemor, quæ à

Helymon.

Aeschrión.

Agis.

Hegias.

Carneades.

Antagoras.

Archestratus.

Hermodotus.

Pleiades poetæ.

Grammaticis græcis accipi Lycophronis & Theocriti expositioribus, item plerisque alijs qui eos eadem tempestate vixisse scribunt, atq; ideo hoc nomine nuncupatos. Idem & noster Bembus scribit, id quod mihi parum constare, ex ijs quæ infra dicam, videtur. A stellis igitur, quæ septem simul apparent, septem poetæ Pleiades dicti sunt, inter quos vnus fuit tenebrosus & obscurus, vt inter septem eas stellas vna vix apparere videtur. Sed, inquit Piso, quæ poetis istis nomina fuere? Tum ego: Hæc sunt, inquam, Isaacio Lycophronis interprete autore: Theocritus, Nicæder, Callimachus, Apollonius, Homerus tragicus de quo iam egimus, tum Aratus, & Lycophron, qui tenebras, & eas quidem Cimmerias habere videtur: ea est enim sententiarum & verborum plerumq; obscuritate offusus, vt, etiam Zeze Isaacio insigni grammatico lumine præferente, vix conspici possit. Theocriti tamen enarratores Pleiadas quidem & ipsi commemorant, sed non eosdem poetas: quippe qui hos enumeret, Theocritum, Aratum, Apollonium, Aeanthem, de quo poeta non alibi memoriam factam memini, ni hic sit, quem Hephæstion Anantiadem vocat, vt paulò mox dicam: tum Philicon, & Homerum iuniorum tragicum, & Lycophronem. Fuerunt tamen & qui septem inter tragicos eodem Pleiadis nomine vocitarunt, quorum ita meminit Hephæstion in enchiridio: Tempore, inquit, Ptolemæi Philadelphii septem insignes fuere tragici, quos Pleiadum nomine vocitarunt, quod videlicet in tragœdia poeti essent, veluti sunt Pleiadum stellas. Fuerunt verò hi, Homerus, non ille antiquus poeta, sed Myrtilus Byzantiæ poetiæ filius: tum Sositheus, & Lycophron, & Alexander, & Anantiades, & Sositheus, & Philiscus. hæc tenus Hephæstion, de quibus sparsim cum de scenicis poetis sermo fiet agemus. Sic agas, inquit Piso, nobisque istos priores, quando & locus & tempus suppetit, enumera. Sic, inquam, faciam. Theocritus igitur, quem inter hos primum dixi, modò Chous, modò Chius existimatus est, vt Ambron in eius vita scriptum reliquit. Constans tamen reliquorum ferè sententia est vt sit Syracusanus, Praxagoræ & Philinæ filius, id quod ipse quodam epigrammate testatur, negatq; se Chium fuisse. Epigramma est hoc, quod ita aliquando ludens latinum feci:

*Non ego Chius qui cecini ista Theocritus, vnus
sed sem de multis ipse Syracosius,
Praxagora natus patre, præstantiq; Philina,
Musam produci nunquam alienigenam.*

Idem & Aræmidorus suo epigrammate ostendit. Quidam Simichide, quod ipsemet alicubi innuere videtur, alij Simichiden cognomen esse volunt, quod simo esset asperctus, quod & eius interpretes nec semel significant. Audiuit verò Philetan & Asclepiaden epigrammatum poetam. Lagi Ptolemæi temporibus, nec minus Philadelpho regnante claruit. Multa verò eius scripta feruntur, atque in primis quæ extant Edyllia bucolica Ionico & nouo Dorico sermone composita. Dorica quidem lingua in priscam & nouam discernitur: prisca asperum quiddam & rude sonat, noua verò mitior & lenior. Adscribuntur & Theocriti Proetides, Elpides, Heroïnæ, Epicedia: adduntur insuper ab alijs Charites, inter quos est Hermogenes. Hymnos quoque scripsisse à plerisque creditur, in quibus hi sunt, in Venerem, in Castores, id est, dioscuros, in Pana. Hymnos istos, inquit Piso, video à grammaticis citari vt poetæ legitimos, & præcipue ab ijs commentarijs qui sunt in Aristophanem. Sic vris, inquam, Piso: sed de istis commentarijs non nihil vobis aliàs, cum Aristophanis ipsius imaginem referemus. Fertur præterea Theocritus & elegias composuisse, & iambos, & epigrammata, quorum quædam adhuc leguntur. Sanè quod Theocritum diximus paulò ante poemata sua ἐδύλλια βυκολικά appellasse, ἐπεὶ τὸ ἐδύλλιον ἢ θραγία vocauit, vt ait interpres, hoc est, à speculatione, vel quod sit diminutiuum ab eadē voce ἐδύλλιον. Sed Pindari expositores quidam tradunt ἐδύλλιον poematis genus esse, & sic Pindari

Pindari hymnos vocari, vnde sit edyllion deductum. Theocritum verò tetro & infelici mortis genere interijisse præstrictis faucibus, innuit Ouidius noster: ita enim canit in lbide:

*Vt ve Syracosio præstricta fauce poeta,
Sic anima laqueo sit via clausa tue.*

Historiam sic ex grammaticis quidam recitat. Cum, inquit, Theocritus in Hieronis tyranni filium inuectus esset, ab eo ideo est capi iussus, vt eum ad supplicium trahi simularet. interrogatus si deinceps à maledictis desisteret, ille eo acrius etiam regi ipsi maledicere cepit: quare indignatus, non iam ad simulatum, sed ad certum supplicium rapi iussit: quidam laqueo strangulatum, quidam capite casum prodidere. Ista quidem, inquit Piso, vt mihi videtur, Ouidij poetæ carmini historia congruit, sed autorem mihi dari voluisssem vnde accepisset. Nul lum, ego inquam, grammaticus ille atulit. Sed illud nos potius nunc Piso discquiramus, quod de Theocriti patria in dubium modò versari diximus. Fuere certè Theocriti nomine duo, hic quidem poeta Syracusanus, alter verò philosophus Chius ab Antigono rege morte multatus. Nam cum altero rex oculo careret, licentius est in illum Theocritus locutus, vt scribit Macrob. Vel, vt prodit Pitarachus, quod Eutropioni coquorum regis magistro dixisset, Scio quod me cyclopi crudum appones, regem perstringens altero captum oculo, atque ita petulantis linguæ pœnas dedit. Et hucusque de Theocrito, subius cuius imaginem alia duæ fuerant bucolicorum & ipsæ poetarum, Moschi altera, Bionis altera. Fuit verò Moschus & ipse Siculus, quem quidam cum Theocrito eundem putauerunt. Grammaticus certè fuit & poeta, familiaris ac domesticus Aristarcho tum grammaticorum facile principi. Moschi bucolica temporum iniuria interiere: eius duntaxat poema superest, quod Amor fugitiuus inscribitur, primum, quod sciam, à Bapt. Varino doctore nostro viro tam sancto quam docto, mox à Politiano & alijs demum in latinum conuersum. Legitur & eiusdem Moschi epigramma in Amorem arantem, qui louem ita ridet, vt quem bouem Europæ amore fieri coegerit. Extat & ipsius Europa heroicis versibus conscripta. Meminit & Moschi Seruius Maurus grammaticus. Fuit & alter Moschus citharædus, quem Boeotios modulò inuenisse scribit Suidas. Bion verò (non is est qui inter septem Græciæ sapientes vnus habitus est, sed omnino alius, cui Græcorum omnium consensu tertia in bucolicis palma defertur) fuit, vt scribit Stobæus, patria Smyrnæus. Per multa eius carmina à scriptoribus græcis asferuntur, vt illud est quod apud eundem Stobæum in oratione τὸ πικρὸν καὶ μέγιστον, i. de pulchritudine legimus, à nobis sic latine expositum:

Magna mihi in somnis etiam Venus aurea præstat.

Vnde Vergilianum illud deductum esse videri curiosis potest:

Credimus an qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Extant & in Græcorum monumentis huius ex Bucolicis elegantes versus quâ plurimi, qui & asferuntur ab Arsenio in collectaneis. Fuerunt & duo alij Bionis nomine, qui sunt inter tragicos repositi, vt suo loco dicemus. Post Theocritum Nicander erat, qui Xenophanis filius fuit, vel Damnaei, vt in græcis commentarijs legitur, patria à quibusdam Alexadrinus nuncupatus. Dionysius Phaselites Aetolum credidit: in eo autem quem de poetis scripsit, sacerdotem ait Clarij Apollinis, qui à progenitoribus suis sacerdotium accepit. Ipse quoque Nicæder Clarium se facit, cum de se ita cecinit in fine operis:

Vrs nebulosa Claros genuit.

Colophonius tamen à Cicerone in dialogis de Oratore vocatur, his verbis: Constat, inquit, de rebus rusticis hominem ab agro remotissimum Nicandrum Colophonium, poetica quadam facultate, non rustica, scripsisse præclare. Colophonius item à Macrobio alijq; nonnullis scriptoribus nuncupatur, ea videlicet ratione, quam in Antimacho retulimus, quod Claros vrbs non procul à Colo-

phone sita est. Excoluit verò cum poetica grammaticam simul & medicinam, et Attali in primis regis tempestate. Antimachum dicèdi genere æmulatus est, vt eius notant interpretes. Scripsit autem Theriaca & Alexipharmaca, quæ extant: quæ verò desiderantur, Georgica, Prognostica, argumêto ab Hippocrate sumpto: item *ἐπιπέπλωτος*, hoc est, sodalitiarum, vt Suidas, & in Apollonium grammaticis obseruant, & Athenæus. Scripsit item Oetaica, & Aetolica, & Europaica, ad hæc & de poetis Colophonij, quem Parthenius in fabula Oenonis librum citat, aliâque insuper quæ apud autores passim citata reperiuntur. Sunt qui Nicandrum & Aratum eadem ætate vixisse putent: quin Theriaca Arato castiganda Nicandrum dedisse, & Aratum Nicandro Phænomena: quos à vero deu-¹⁰ uis Græci scriptores ostendunt, XII enim integris Olympiadibus Nicædram præcessit Aratus. Qua ex re & illud quoq; colligimus, id falsum esse quod doctis alio qui plerisq; persuasum videmus, septem hos Pleiadis nomine poetas eodem floruisse tempore. Eis utiq; qui Nicandrum & Aratum eodem tempore vixisse putarunt, erroris viam præstitit, quod eadem Arati ætate insignis mathematicus Nicander Colophonius claruit: sed non is certè poeta fuit. In Nicandrum viri plerique eruditi commentaria scripsere, inter quos in primis Theon, Plutarchus, & ijs verustior Phalereus Demetrius, vt est apud Stephanum: mihi tamen eadem cum Nicandro ætate vixisse Phalereus videtur. Post Nicandrum duo sequebantur, qui, nescio quæ fuit pictoris industria, & admirabile artificium,²⁰ ita in tabulis depicti fuerant, vt se limis inuicem intueri, & inuiso ac toruo quodam lumine spectare viderentur. Tum Piso & Pricus puer attentius in me intuentes, Quid, inquit, ais istos toruè inuicem se intueri? agè obsecramus edisserere. Res, inquam ego, nota: horum enim alter est Callimachus, alter Apolloni³⁰. Hic quidem in Callimachum magistrum ingrattissimus cum fuisset, & quorundam vt est discipulorum pessimum ingenium, nescio qua ipsorum contumelia affectisset, in eum Callimachus maledicum & veneni plenum carmen illud cõposuit, quod ab aue Aegyptia, qua in regione natus erat, Apollonium Ibin appellauit: à quo & longè postea in vxoris sollicitatorem relegatus Ouidius inscriptionem argumentumq; desumpsit. Fuit verò Callimachus ex vrbe Libyæ notissima Cyrene,³⁰ quam ex Thera, quæ prius Calliste dicebatur, insula profecti coloni condidere, ut pluribus ostendit Pindarus & eius interpretes, qua de re & sic ipse Callimachus cecinit:

Nomine Calliste primum, sed postmodo Thera

Dicta fuit tellus vrbis origo mea.

hoc est si græcè mauultis:

καλλιστὴν τὸν ἀρχαῖον, τὸ δὲ ὑστέρον ὄνομα θήρα, μήτις θήρα τὸ ἀρχαῖον ἦμετόν τις.

Legitur & eiusdem poetæ græcum carmen, quod ille ante funus sibi composuit, in quo hæc eadem. Sunt qui Batti filium Callimachum existiment, à quo & Battades ipse à poetis vocatur: tamen pleriq; à rege potius Cyrenes conditore vocitatum velint. Habitus est Callimachus grammaticus & poeta egregius, Hermocratis discipulus Iasij. Vxorem verò duxit Euphratis Syracusani filiam. Sororem ipse habuit Megastimam, quæ Stasenoro nupsit, ex quibus natus est Callimachus iunior, qui non incelebris scriptor fuit, & de insulis accuratissimè opus edidit. Claruit in primis Callimachus Philadelphi Ptolemæi temporibus, usq; ad Euergetis tēpora, Olympiade circiter cxxv. Literas publicè docuit in Eleusini Alexandria vico, dein est in aula regis receptus, in qua aliquandiu versatus est. Scribam & seruum habuit Istrum, Menandri Istrum filium, & ipsum Cyrenæum, vel vt quidam malunt, Macedonem: at Hermippus in secundo, de⁵⁰ ijs qui serui docti fuerunt, Paphium illum scribit, eumq; permulta scripsisse ait & carmine & soluta oratione. Afferuntur quidem in testimonium à grammaticis nonnunquam Istrum scripta. extat certè Istrum, huius an alterius nescio, Ethici cognominati

minati opus à me & visum & perlectum, & à Diuo Hieronimo, nisi mētitur inscriptio, in latinum sermonem conuersum. Sed ad Callimachum nos potius reuertamur, neq; enim historicos in præsentia excutimus. Scribit Strabo, Callimachus amicitia ac familiaritate vsum fuisse Heraclæti Halicarnassæi. Composuisse verò volumina plusquam octoginta numero traditur, inter quæ reponuntur hæc: Hecale, de nominè anus hospitiæ Thesei: quod poema cum græcis plerumque, tum latinis citatur autorib. Plinio, Petronio Arbitro. Scripsit & Ionis aduentum in Aegyptum, Semelen, Argolicos colonos, Glaucum, Spes, hoc est, Elpides, satyricas tabulas, Tragicædas, Comædias, Epodō, Mela, tabulas diuersas,¹⁰ inter quas legum tabulæ censentur, & in ijs illa fuit quæ à Gnathæna Machonis poetæ amica condita fuerat, quam ipse Callimachus in tertio tabularum complexus fuerat, & lex sodalitiæ, hoc est, *νόμος σπουδαῖος* inscribatur. Scripsit item de insularum situ, tamen si quidam referunt in sororis filium, cuius modò meminimus. Scripsit ad hæc de fluminibus, de ventis, de piscibus, de auiibus, quorum mētio habetur in commentarijs Apolloniij. scripsit item causas, hoc est, *τὰ αἴτια*, quod opus cum Latinis cognitum fuit, tum Græcis maximè: quare mirum est, quosdam alioqui doctos impudenter hoc ignorasse apud Martialem. Hoc op²⁰ imitatus est M. Varro, vt Seruius grāmaticus annotauit. Hymnos præterea scripsit Callimachus, quorum nonnulli adhuc leguntur. Illum celebrat Terentianus, qui in Iouem & Apollinem carmine phaleco fuit conditus, in quo fatidicū puerum Branchum ab Apolline dilectum descripserat. Hephæstion tamen integrū illud poema fuisse existimat, Branchumq; de pueri nomine vocitari. Scripsit & in Ibin, aliâq; non parum multa, quæ à græcis grammaticis referuntur. atq; hæc quidem de Callimacho. Apollonius verò Rhodius dictus, Alexandrinus fuit, ex tribu Ptolemaide, qui adhuc adolescens cum esset, Argonautica scripsisse dicitur: dein cum ab alijs poetis calumnijs indies afficeretur, malèq; audiret, patriâ fugiens Rhodum concessit, vbi diutius versatus, Rhodius quàm Alexandrinus cognominari maluit. Fuit verò filius Silleos vel Illeos, vtrumq; enim legimus mater Rhode dicta est. Successit Eratostheni in Alexandrinæ bibliothecæ præfectura. At verò eorum, quæ permulta scripsit, tantum, quod sciam, extant Argonautica, opus quidem varium, & multis vigilijs elucubratum, durum tamen, & alicubi ingratum, nisi qua parte Medæ amores describit, vbi & Pub. Vergilij iudicio ita excellere videtur, vt Vergilius ipse non aliudè plura in suos Didonis amores transtulisse facile videatur, quod nihilominus & grammatici obseruant. Leguntur in ipsius Apolloniij Argonautica commentaria breuiâ illa quidem, sed erudita, & alicubi copiosa & varia, quæ quæ nostris grammaticis vsui esse possunt, quæ collecta & concinnata esse creduntur ex Lucillo Tarhæo, Sophocleo, & Theone, clarissimis græcis scriptoribus. Apollonio poetæ familiaris fuisse perhibetur Charon Lampfacenus historiarum scriptor, qui⁴⁰ & ipsius Apolloniij poematis historias collegit, quas citatas identidē apud scriptores græcos legimus. Fuerunt & diuersis temporibus alij hoc Apolloniij nomine, inter quos grammaticus multi nominis vnus: & eo longè insignior Tyaneus ille, tanto studio & cultu ab antiquis habitus, vt eius historiam Philostratus octo voluminibus scripserit, & illum Hierocles philosophus Philalethes cognominatus impudentissimè CHRISTO deo contulerit, cõtra quem scripsit Eusebius Pamphili. Sed hæc nihil ad tabulas, in quibus vltimi poetarum Pleiadis erant Aratus & Lycophron, quorum vtriusque vitæ ex Suidæ commentarijs partim, partim ex græcis ipsorum expositioribus luculenter scriptæ leguntur, ex quibus ego, quantum in præsentia succurrerit, pro re plerâq; decerpam: tamen si ea etiam quæ est in Arati latinis commentarijs, non indigna est cognitu, nisi, quæ temporum est iniuria, quod mendosissimè legitur: sed quando in horum commentariorum mentionem obiter incidimus, nihil nos prohibet, vt quæ aliàs annotauit, hoc vobis loco commemorem. Nihil, inquit Piso, & simul nescio quæ

Apollonijs

maiore attentione vterq; mihi visus operam dare. Tum ego: Sunt, inquam, qui commentaria, de quibus agimus, tum in Cæsium Bassum, tum in C. Cæsarem referat. Prioris opinionis sunt eruditi alioqui viri, qui & scriptis suis id testati sunt. alterus ipse ego aliquando fui, Lactantij Firmiani autoritate nifus, qui diuinarum institutionum libro primo Cæsaris sententiam & verba afferens, coniecturam dubio procul manifestam facit, ea ipsa Cæsaris esse commentaria, cum non modo historiam de Ganymede a Iouis aquila ex ipsis afferat, sed totidem verbis referat. Ad id etiam sentendum magis inducebamur, quod Plinius Cæsarem Diatorem scribit de stellis scripsisse, & quod apud Suidam nec semel legebamus, Cæsarem ipsum in Aratum scripsisse metaphrasin, hoc est, vt ipse hoc loco interpretor, tralationem, id quod & Iulius Firmicus non indiligens astrologę scriptor attestatur: Iulius inquam Firmicus, qui & Villius potius à nonnullis nominatur, idq; ex eius peruersto codice, & antiquo saxo eius nomine inscripto, antiquarij quidam astruere videtur. Sed enim ego de commentarijs quod superserest reddo. Quidam in Lactantij codice pro Cæsare, Cæsium supponunt, ne videlicet tempora non congruere videant, quippe quod & Verg. & Ouid. in ijs commentarijs in testimonium afferuntur, qui, vt nostis, post Cæsarem fuerunt: atq; idcirco quidam Cæsarem Germanicum, qui & ipsum Aratum ex græcis in latinum vertit, potius quam C. Cæsarem, Lactantium & Firmicum intellexisse voluit. Sed & in iisdem multa ex Plinio ad verbū, si non ex ijs Plinius accepit, id quod & alicubi faretur. Sed hæc ego alijs, nunc alijs examinanda relinquo. Nobis verò æque & gratata sunt ista, inquit Piso, ac ea sunt quæ de poetis narras: quare si tibi ita visum erit, & si sit in prõptu, quid de Suida habes, quem scriptorem & alijs sæpe, & modo in medium attulisti, qui is fuerit nobis dicere ne graueris, neve pigreat. Quib; ego petentibus respondi: Variæ sunt de Suida sententiæ. Nam sunt qui nullum vnquam fuisse Suidam autement, idq; etiam scripto testatus est Politianus. alij, si dis placet, barbaris commentarijs Papiæ & Catholico: qui mitius, Isidoro Hispalensi conferunt. Quibus illud verè responderi potest, Suidam antiquum fuisse scriptorem, cuius in primis à Strabone fit mentio, & ab ijs qui in Apollonium Rhodium commentaria scripsere, & à Stephano, & alijs. Is igitur Suidas inter alia, nam & historiam scripsit, commentaria (vt par est credere) non admodum magna condidit, quæ ab alijs postea multis locupletata & aucta, ad hanc 30 quam videmus libri magnitudinem excreuere, primiq; Suida nomen obtinuerunt: id quod & euenisse in Calepino nostris diebus videmus, vt iam ferme eius sit libri minor pars. Idem & accidit in græco lexico. Atq; hæc quidem de Suida mihi coniectura potior esse videtur, quàm eorum qui à Suida collecta & veluti in rhapsodias consuta fuisse tradiderunt, cum, vt diximus, Suidas inter antiquos sit repositus, & longè eos ætate antecessit, ex quibus commentaria ipsa, vt videmus, concinnata legimus. Suidam quoq; quàm Suidam potius scribendum arbitramur, cum illud Græcis omnibus, istud nouis quibusdam & semidoctis sit tantum persuasum. Et simul etiam abijciendam puto, quam grammaticę quidam faciunt, duorum huius nominis distinctionem, vt scilicet ille antiquior tantum hi- 40 storicus, hic recentior grammaticus. Sed hæc vobiscum, quando sic voluistis; nunc ad Aratum redeamus. Nobiscum ista quidem, vt vis, Piso & Picus aiunt, gratissima verò nobis fuerit: sed quoniam, vt ipse dixisti, in coniectura sunt polita, etsi verisimili, suum cuiq; sit iudicium, nos certe facile tibi assentimur. Quę vbi dixissent, Sint hæc, inquam, apud vos, nec in vulgus per vos emanent: nã tamen ego aliquando hæc verisimilia credidi, nunc tamen, vt certa sint, nihil statuo, nec cuiquam preiudicatum volo. Aratus igitur fuit Athenodori & Lenodore filius, quam Lithophilam latini nuncupant. Sunt qui Mnaseæ filium arbitrentur. Patria est vrbs Ciliciæ fuit Soli, à Solone, quæ mox à Pompeio Pompeiopolis dicta 50 est post deictos piratas. Fratres Aratus tres habuisse dicitur, Myrin, Calondan & ipsum poetam, & Athenodorum, qui primus contra Zoilum Homerictorem,

Suidas.

Aratus.

ctorem, hoc est, Homeromastiga rescripsit, temporibus regis Philadelphi Dionysio Heracleotæ operam dedit, in grammatica Menecraui Ephesio, in mathematicis Aristothero, in philosophia Timoni & Menedemo, sed in primis Persio, tunc non ignobili in vrbe Athenarum philosopho, cum quo etiam in Macedonia est profectus: vbi cum nuptijs Antigonis regis & Philæ eius vxoris inter fuisset, apud eos deinceps reliquum vitæ tempus diuersatus est: nam & cum Gonnata Demetrii Poliorcetæ filio vsq; ad mortem vixisse dicitur. Fuisse verò perhibetur Homeri, aut Hesiodi potius zelotes, id est, amulator. Philinum verò adulescentem miro profectus est amore, cuius & in Bucolicis meminit Theocritus poeta. Multa insuper Aratum scripsisse legimus, inter quæ leguntur Phænomena, in latinum sermonem iam quater & amplius versa: primū quidem à M. Cicerone, dein à Cæsare Germanico, etsi Firmicus à Iulio Cæsare, in præfatione libri, & in viij. eius operis volumine prodit: tertium à P. Ouidio, breui, vt ait Lactantius, carmine, cuius & Probus grāmaticus in Vergilij Georgicis meminit. quartum tralata sunt à Sex. Ruffo Auieno illo, vt puto, quem in Saturnalibus loquentem induxit Macrobius, & de quo alibi, hoc est, suo loco fiet mentio. Composuit præterea Aratus hymnos in Pana, item quos appellauit Spōdophoros, hoc est, libamina ferentes: item Pægnia, ad hæc astrologiam & astrothesiam, hoc est, astrorum positionem: tum etiã anthropogoniam, & hominum, vt sic dicam, generationem: Cleombroti epicedion, epigrammata insuper in Philam Antipatri filiam: item epistolas, quarum nonnullæ solutæ orationi similes: item extheriacis medicaminum compositiones, aliæque nonnulla, quæ breuitatis causa mitto. At verò Macrobius elegson Arati memorat etiam, in quo de Diotimo Andramyteno poeta conqueritur, qui, vt est apud Stephanum, apud Gargara Troadis vrhem pueros literas docebat: in quo quidem Macrobij loco græcum hoc carmen desideratur, quod tum ex græco epigrammatum volumine, tum ex Stephano, ita restituiimus:

αἰεὶ ζωὸν διότιμον, ὃς οἱ πᾶσι καὶ κῆρυκεσσιν
 ἄλλοις λέγων, ποιεῖν βήτα καὶ ἄλλα λέγων.

30 Extant præterea Diotimi istius epigrammata quædam, ni nominis similitudine fallimur. Scribit Laertius Diog. à Timone aliquando Aratum petisse, quo pacto posset emendata carmina Homeri habere: Timonem ei respondisse, si antiqua legeret exemplaria, non autem noua & interpolata. Licet doctissimi nostrorum temporum quidam, non Timonem, sed Zenonem interrogatum tradiderint, quod μνημονικὸν ἀμάρτημα putarim. At verò Arato sic in dialogis de Oratore Marcus Tullius: Constat, inquit, inter doctos hominem ignarum astrologiæ ornatissimis atque optimis versibus Aratum de cælo & stellis scripsisse. hæc ille. Cætecurū & latinus interpret ait illum ignarum mathematicarum, sed Eudoxum sextum & Hipparchum. Arati verò sepulchrum celebrat Pomponius Mela: iuxta 40 Solos, inquit, in paruo tumulo Arati poetæ monumentum, ideo referendum, quia ignotum quam ob causam iacta ad id saxa dissiliunt. Hæc quidem de Arato. Iam verò de Lycophrone agamus, qui Soclei filius Chalcidensis ex Eubœa fuit, poeta, vt Laertius scribit, tragicus. Sunt qui à Lyco Rhegino historico, qui & Butheras dictus est, illum adoptatum fuisse tradant, habitus & inter grammaticos quoque insignis. Scripsit verò in primis iambico carmine Alexandram, id est, Cassandram, poema valde obscurum, quod & hodie legitur cum Isaac viri doctissimi commentarijs varia eruditione referentis. Fuit vero Isaacius (vt & hoc obiter vos non lateat) Ioannis Zezæ grammatici frater: quod quidem Zezes nomen barbara quadam consuetudine, præposito T ante Z, dure admodum Tzetzius & Tzetzes profertur, vt in græcis commentarijs manuscriptis nonnunquam est legere. Vterq; inquam, Isaacius & Ioannes suis temporibus insignes habiti grammatici: nam & Ioannes in Homerum & Hesiodum commentaria condidit, quem tamen à nostris quibusdam grammaticis video

Macrobij loci
 restituitur.

Lycophron.

Isaacius.

Cæci nomine pro Zezis citari. Meminit præterea de Isaacio altero, ut puto, Procopius in historijs, quem incompertum habeo an is sit cuius & hodie Rhaeuennæ græcum extat epitaphium non mehercule cognitione indignum, quo illum virum clarissimum facile videmus. Fuit igitur, ut ad nostras tabulas redeā, Lycophron poeta tragicus, qui à scriptoribus in huius poetarum Pleiadis numero est connumeratus, ea ratione, ut puto, quod obscuriori stella Pleiadis conferatur: vnde & Starius Papinius in Syluis, in patris, ut puto, epicedio, Lycophronis tenebras, ad hoc videlicet alludens, dixisse videri potest. Obscurissimus omnino scriptor est. Fabulas verò multas docuit, quas recenset Suidas. Inter eas autem hæ feruntur, Aeolus, Andromeda, Alethes, Aeolides, Elpe-
10 nor, Hercules, Icete, hoc est, supplices: Hippolytus, Laius, Marathonij, Nauplius, Oedipus primus, & item secundus, Orphanus Pentheus, Pelopidæ, Symmachij, Thelegonus, Chrysiippus. In his dubia Nauplius censetur. Lycophronis præterea satyras Laertius Diogenes celebrat, atq; ex ijs etiam verius quosdam attulit. Ipsum verò Lycophronem sagitta occubuisse, significare videtur Ouidius, cum ita canit:

*Vtq; cothurnatum perijisse Lycophrona narrant,
Hæreat in fibris fixa sagitta tuis.*

Hactenus de hac poetarum Pleiade: de altera cum de totius scenæ poetis, ut tulerit occasio, agemus. Post hanc poetarum Pleiada, alij plerique poetæ fuerunt,
20 inter quos erat Euphorion Chalcidicus, Hephæstion tamen Cherronefiorum appellat à Cherronefo (sic enim libentius scribunt Græci quidam, quam Cherronefium.) Fuit verò Polymneti filius, qui sub Lacyde & Prytanide philosophiæ operam dedit, poetiæ verò sub Archebulo poeta, à quo & amatus fuisse perhibetur, cuius imaginem inter Lyricos commemorabimus. Claruit verò Euphorion
30 xxvi. supra cætesimam Olymp. cum Pyrrhus Epirotarum rex bello cum Romanis decerneret. Fuisse dicitur Euphorion colore melino, obesus, & crurum debilius: quo autem tempore Alexander Eubœæ dominaretur filius Niceæ mulieris potentis, ab ea amatus & diues factus in Syriam concessit, & apud Antiochum regem diuersatus, eiusq; bibliothecæ præfectus, tandiu præfuit, quous-
30 que mortuus est, sepultusq; est Antiochiæ, vel, ut alij tradunt, Apameæ. Scripsit in primis elegias, in quibus haud parum celebratus est: item Hesiodū, & Mopsopia, siue Ἐρριση, quod scilicet in eo opere sine certa serie commixtæ essent fabule & historia: Terra verò Attica Mopsopia dicta est, ab eius nominis Oceani filia: tamen alij à Mopsope rege, & aliter alij tradunt. Scripsisse & ex oraculis mille annorum libros quinque, quorum quintus Chilas inscriptus fuit, à numero videlicet mille dictus: quorum quidem librorum hypothesin, id est, materiam subiectam & argumentum subobscurè exequitur Suidas. Scripsit insuper epicedium in Protagoram astrologum, ut Laertius obseruat. Scripsit & alia quæ citantur à Græcis, atq; in primis à Parthenio in Eroticis. Tum Piso ad me cōuersus: Memi-
40 nit istius, inquit, Euphorionis Quintilianus, cuius quod verba teneo ea recitabo: quid, inquit, Euphorionem frustra transibimus? quem nisi probasset Vergilius, nunquam certe conditorum Chalcidico versu carminum fecisset in Bucolicis mentionem. Hactenus ille. Meminit & Probus grammaticus: Euphorion, inquit, elegiarum scriptor Chalcidensis fuit, cuius in scribendo secutus colorem videtur Cor. Gallus. Eadem ferè Seruius. Et ego: Optimè ista tu quidem, inquam, dixisti Piso: sed & alterius Euphorionis mentionem factam legimus, qui tragicus poeta fuit Aeschylj filius. Post Euphorionem verò erat Pigretis imago, qui Car-
50 rius ex vrbe Halicarnasso fuit, Artemisiæ illius celebratæ Mausoli regis vxoris frater, qui Homeri Iliados versibus heroicis pentametrum adiecit, adeo ut in elegiacum carmen Iliada commutaret. Ita enim Homerus cecinit, ut notis:

Iram diua refer Pelidæ nunc mihi Achillis.

Pigres verò:

Musa

Musa quidem fines omnis habes sophia.

Ita enim græcè:

*μῦσας ἀπὸ θεῶν πηληϊάδω ἀχιλλῆϊ,
μῦσα δ' οὐ πάσης παρέτατ' ἔχουσα θεῶν.*

atque ita deinceps. Scripsisse præterea traditur quæ in Homerum à plerisq; omnibus poemata referuntur, Margiten & Batrachomyomachiam, & alia quæpiã. Ab hoc sequebatur Timolaus Larissæus, ex Macedonia ciuitate Larissa, Anaxi-
Timolaus
menis Lampfaceni discipulus, qui etsi rhetor potius habitus est, non ignobilis tamen fuit in facultate poetica, ut qui præter alia quæ scripsisse proditur, & ipse in Homericæ poetæ, uti Pigres pentametrum, ita hic heroicum heroico addidit. Homerus enim:

Iram diua refer Pelidæ nunc mihi Achillis.

Timolaus verò subdidit:

Quam tulit iratus propter Chryseidam aptam.

*μῦσας ἀπὸ θεῶν πηληϊάδω ἀχιλλῆϊ,
ἢ θεῶν χυῖος κροταφῶν ἄνικα κέρως.*

Alia nonnulla hoc vobis loco afferre eiusmodi possem, sed ea nostris verbis enunciare perdifficile est. Sat hæc sunt, normam cognoscitis qua Timolaus
Callinus
usus est, cætera apud Suidam per vos ipsi legetis. Hoc quod Timolaumi fecisse modò narrauimus, Idæus Rhodius etiam fecit, ut alibi dicemus: quare nunc ad alios poetas me conuertam, atque in primis ad Callinum elegiarum poetam,
20 quem Nicandri Græcus interpres Chalinoum vocat, & Maurus Terentianus, qui eum elegiaci carminis inuentorem à multis existimatum ait, cuius tamē carminis inuentorem alij in Theoclem Naxium seu Eretrienfem referunt, non Erythraeum, ut perperam quidam putant: neque Theoclem putetis, ut quidam alioqui eruditi: fuit enim Theoclus vates, de quo nec semel Pausanias. Iis verò qui Theoclem elegiorum carminum inuentorem aiunt, Suidas suffragatur, qui furentem illum hoc carminis genus cecinisse, prodit. Alij tamen Midam Paryga dixerunt, cum parenti fortè iusta persolueret, & in deorum numerum referre studeret. Alij Terpandro elegi versus inuentorem attribuunt: quare,
30 ut puto, cum de elego versu ageret Horatius, grāmaticos certare ait, nec adhuc secundum quempiam vnum pronunciatum esse. Sed de elego alibi egimus, nunc reliquum de Callino afferam. Scripsit Callinus Cimmeriorum aduersus ESIONENSES impetum, totamque eius belli historiam, ex quo poemate à Græcis nonnunquam afferri videmus, ut illud:

Gens bello aduenit fortissima Cimmeriorum.

Strabo totam Sminthij Apollinis fabulam descriptam ait, atque à muribus nomen deductum. Longè tamen ante Callinum Sminthij Apollinis nomen celebre fuisse animaduertimus, ut in deorum cognominibus sumus ostensuri. Callini mentio, tum Cæsarino tum Atheno frequens. Post Callinum Philetæ & Mnemermi imagines in tabulis pictæ fuere: nam & ambo eodem carminis gene-
40 re, quo Callinus, clarere. Philetas quidem Cous fuisse traditur, vel ut alij, Rhodius, quod apud Theocritum scribunt grammatici. Versus quidem eius de amatorijs rebus Ouidius & Propertius celebrant. Patrem habuit Telephum. Floruit hic primum sub Philippo, adusque tempora secundi Ptolemæi, cuius & magister fuisse dicitur. quo argumento facile inducor, ut eum valde senem interijisse putem. Habitus fuit Philetas inter sui temporis grammaticos non ignobilis criticus. vsque adeo verò in ijs quæ ad orationem spectant, eiusque nitorem, studiosus fuit, ut cum fortè difficile, nescio quid, anxie nimis perquireret, cura & macie contabuisse feratur. Hanc ipsius mortis causam Græcorum diligentes quidam scriptores fuisse arbitrati sunt, quod id genus orationis, quod tum ἰσοδοκίον, tum ἰσοδοκίον Græci dicunt; minime soluere quiverit. Declarat hoc & ipsius, quod adhuc legitur epitaphium sic à me Latine
50 expositum:

Hospes

Euphorion.

Pigres.

*Hospes ego hic sum, pseudomenos me sermo Philetam
Perdidit, & curæ noctibus hesperia.*

Porro, ne vos hoc lateat, pseudomenos sophisticæ captionis genus est, quod ho-
die à dialecticis reflexum dicitur & insolubile. Cicero tortuosum & inexplicabi-
le, vt in Acad. & de fato. Pseudomenos hoc est: Epimenides ait, omnes Creten-
ses esse mendaces, & ipse est Cretensis, ergo & ipse mendax: igitur non ei creden-
dum: Et ait Cretenfes esse mendaces, ergo ei non credendum: sunt ergo Creten-
ses veraces, & illis credendum: at hic Cretenfis, igitur ei credendum. Videte,
quas nugas agant hi sophistæ. Sunt & huiusmodi complura alia, vt Crocodiling,
Ceratinæ, & τριόβ, & similia, de quib. in dialectica copiose Picus Pice pater tuus.
Sed iam ad Philetam redeo, qui scripsit elegias, & epigrammata, aliâq; nōnulla.
Huic in hoc scribendi genere elegiarum apud Græcos plurimorum consensu se-
cundas attribui autor est Fabius. Philetæ insuper opus quod Telephus inscri-
bitur, quo nomine & pater ipsius vocatus est à grammaticis, in Apollonij Argo-
nauticis in testimonium affertur. Fuisse verò exili ad eam prætenui corpore tra-
dit Aelianus, & Athenæus in dipnosophistis, vt pedibus sibi ex plumbo so-
leas annexi soleret, ne à vento scilicet diriperetur. Sunt & autores, qui ab illo
Battida puellam amatam fuisse tradant, quod & Ouidius poeta semel atque ite-
rum innuit, cum cecinit:

Nec tantum Coe Battis amata viro.

Item alibi ad coniugem scribens:

Quæ non inferius Battide nomen habes.

Bittis licet eo Hermesianactis Colophonij poetæ carmine perperam vocari vi-
deatur, quo cum alios poetas cōmemorat, tum Philetam aneum positum à suis
cuius sub platano canentem Bittida puellam. Carmen si requiratis, apud
Athenæum legitur. Audentes fortuna iuuat, huius esse poetæ sententiam Clau-
dianus innuit, cum cecinit:

Fors iuuat audentes, Coi sententia vatis.

Tametsi in plerisq; codicibus Chij pro Coi legatur. Sed de Philetâ hætenus. At
verò alterius imago Mnimermi fuit, vt diximus, cuius poetæ nomen Græcis pa-
riter & Latinis variè profertur quidam enim Mimernum, alij Mimernum, alij
Mimnermum, vt ferè Latini semper & Athenæus vocant, cum sit à memoria &
interpretatione nomen deductum, vt Mnemermus dicatur. Fuit Lyrgitiadæ Co-
lophonij filius, & tibicen, vt testatur Strabo: vt verò alij, Smyrnæus: vt alij, Alsty-
palæus, vnde ipse de se in elegia, quæ Nanno inscribitur:

Tum Pylon excelsam Neleida inquitimus urbem,

Optatamq; Asiam nauibus attigimus.

Et primum ad Colophonem instructus viribus urbem,

Et grauis hic cladis sedimus vsque duces.

Inde per Astyenta egressi protinus amnem

(Cura deum) Smyrnâ vidimus Aeolida.

Fuit verò Nanno tibicina, quæpiam à Mimnermo adamata, cuius & mentio est
apud quem modò nominauimus Hermesianactem, in ea elegia quam de quo-
rundam poetarum amoribus scriptam reliquit. Natus quidem Mimnermus di-
citur duodequadagesima Olympiade, ea qua sapientes ætate floruisse tradun-
tur: vnde & à Solone increpitum ait Laertius, quod sexagesimum annum factum
homini stauisset, octogesimoq; potius statuendum monuit, qua de re Græca
adhuc carmina leguntur. Ligyastades propter carminis suauitatem cognomi-
natus est. Eorum se factus est sententiam, qui indolentiam & animi tranquillitatem
induxerunt: nihil enim, vt ait Horatius in Epistolis, suaue esse censebat sine amo-
re iocisq; & vt scribit Pomponius Porphyrio, οὐκ ἀλγυνοῖαν Hieronymi commen-
dauit. Meminit eius & Propertius libro primo:

Plus in amore valet Mimnermi versus Homero.

Meminere

Meminere & Solinus & Censorinus, item & Stobæus, apud quem & ipsius mul-
ta leguntur carmina, & in primis in ea oratione, quæ de vitæ breuitate inscribi-
tur. Meminit quoq; Pausanias & in Bœoticis in primis, quo loco illum in elegijs
de Smyrnæorum bello, quod aduersus Gygen Lydorum regem gestum est, dixit
se ait, antiquiores Musas Cœli filias fuisse, iuniores verò Iouis, id quod in Musis
etiam retulimus. Hæc cum dixissem, & paulum cogitabundus conticere, existi-
mans Pifo me de ijs poetis, qui elegias scripsissent sermonis finem fecisse. Quid,
inquit, cogitas? quin reliquum nobis exequeris? Mecum nunc, inquam, cogita-
bam, an hoc loco quosdam ijs lōgè antiquiores vobis referre deberē, qui qua in
10 parte tabularū descripti forent, haud satis succurrit. Nihil, inquit Pifo, vetat, quin
quo tu loco velis, nobis recites, eorum omnino nobis erit grata narratio. Sic a-
gam, inquam, vt vos velle videtis. Fuit igitur Clonas Tegeates, vt Arcades existi-
mant: vt verò Bœotij, Thebanus, qui inter elegiographos & epicos celebratus
est. Primus etiam excogitasse fertur modos seu leges musicas, quæ à Græcis No-
mi dicitur, qua dictione & Latini quidam vsi sunt, tametsi alibi alia & diximus,
& dicemus de Nomis lyricis. Sed de Clona hoc idem scribit Plutarchus in Musi-
ca. Alij tamen Ardalum quendam Træzenium, à quo primum Musæ cognomi-
natae sunt Ardalides, inuenisse prodiderunt, quidam Apothetum & Schcenio-
nem à Clona tantum inuentos. Erat & cum Clona Polymnestus, Miletis filius,
20 poeta Colophonij, qui & ipse eius ordinis, quo Clonas poeta fuit. Carmina
sunt ab eo excogitata, quæ Polymnestia dicuntur. Scripsit item carmē orthium,
quod & à quibusdam orthium vocatur. Eius quoq; quæ in Rhodo Sminthia ce-
cinit, ab Athenæo afferuntur. Huius itaq; Polymnesti & Alcman & Pindarus, &
Pausanias & Plutarchus, vt grammaticos mittam, meminere. Euhemerum quo-
que veterem elegiarum scriptorem Censorinus in Musica recēset. Fuit quidem
Euhemerus ex Messena ciuitate, vt Lactantius & Plutarchus in Osiridis & Isis
libello ostendunt: quem secutus est Eusebius, tametsi idem Plutarchus alibi Te-
geatem eum facere videtur. Connumeratur verò Euhemerus à Sexto empirico
& eodem Plutarcho inter eos, qui quod impij essent, & a Græcis dicuntur, qua
30 de re extant senarij Callimachi, quos Plutarchus adducit in eo qui inscribitur, de
philosophorum placitis. De Euhemero autem sic M. Cicero, cum eos qui aut for-
res aut clari in deorum numerum relati essent, commemorasset, Quæ ratio, in-
quit, maximè tractata est ab Euhemero, quem noster & interpretatus & secutus
est præter cæteros Ennius. Ab Euhemero autem mores & sepulture demonstran-
tur deorum. Lactantius quoq; Firmianus in primo diuinarū institutionum, E-
uhemerus ait, qui fuit ex ciuitate Messena, res gestas Iouis & cæterorū, qui dei pu-
tantur, collegit, historiamq; cōtexuit & titulis & inscriptionib; sacris, quæ in an-
tiquissimis templis habebantur, maximèq; in phano Iouis Triphyllij, vbi auream
columnam positam esse ab ipso Ioue titulus indicabat, in qua columna gesta sua
40 sua perferipit, vt monumenta essent posteris rerum suarum. Hanc historiam in-
terpretatus est Ennius & sequutus. hætenus quidem totidem verbis Lactantius.
Eadem quæ à Lactantio, & longè plura, dicuntur ab Eusebio in euangelicæ præ-
parationis libro secundo, quæ valde miror ab interprete G. prætermissa, inter
quæ & hoc: Fuit, inquit, Euhemerus amicus Casandri regis, cuius gratia com-
pulsus fuit regias quæsdā sententias cōficere, magnasq; ideo peregrinationes, per
Oceanū loca peruagando meridionalia, marisq; insulas circumuendo perlustra-
re, quarum vna est quæ Panchæa nuncupatur, & reliqua. Ab his ergo omnib; vt
videtis, & ab Iosepho præterea, non vt poeta, sed vt historicus Euhemerus nomi-
nari videtur, qua de re quid ego nunc statuam, non habeo, nisi fortè duos eiusdē
50 nominis fuisse aliquis existimet, alterū quidem messenium historicum, alterum
verò Tegeatem, & poetā. Euhemerij quoq; à Varrone & Iunio Columella in re-
rustica sit mentio, vt & Politianus in miscellaneis doctè obseruauit, à quo car-
men vt Timonis Phlasiij adducitur, cum re vera Callimachi, vt est apud Plu-
tarchum:

tarchum: est enim Politianus coniectura, ut puto, deceptus, quod illud ipsum carmen apud Sextum Pyrrhonium legerat, qui cuius esset non expressit. Carmen hoc est, ut meis verbis referam:

Senex superbus impios ferens libros. hoc est,

ἄλλος ἀλαζόνας ἔβριμος βιβλία λήγων.

Est & Euhemerus mentio apud Aur. Augustinum lib. de ciuitate Dei xvij. quam perperam loci pro Euhemeris haecenus ab indoctis Homerus scribitur. Atque haecenus quidem de Euhemero. Fuit & poeta Sacadas Argiuus, qui modulationibus etiam operam dedit, & suo tempore egregius habitus, adeo ut ter Pythia vicerit. Sacada meminit Pindarus, item Plutarchus, qui eam in carminibus conuersionem quae Strophe dicitur, in singulis tonis Sacadam fecisse scribit, primumque Doricum chororum canere instituisse, secundum Phrygium, tertium Lydium, unde est, ut a tribus quibus constabat partibus, nomen ipse Trimere graece nuncupetur. Alij Clonam, cuius paulo supra meminimus, hoc instituisse voluit, ut est in ea, quae est apud Sicyonios poetarum obseruatio. Sunt etiam, qui existimant apud Argiuos illum constituisse, quae Endymatia vocantur. Meminit & huius Sacadae Pausanias, & cum eo Pronomi alicubi, at verò in Corinthiacis ipsius monumentum paulo supra gymnasium, quod Cylarabę vocant, ad portam conuersis positum fuisse ait. Primus utique hic tibiarum catum Pythicum apud Delphos cecinisse traditur, atque Apollinis in tibicinis odium abulque Marsae & Sileni certamine perseverans, ab ipso Sacada sedatum atque compressum fuisse existimatur. Sed de his haecenus poetis, qui antiquioribus floruisse temporibus produntur, quorum quae in tabulis certa essent loca, non satis ego memini: quare iam ad ipsum propositae tabulae ordinem redeo. qua in parte Zenodotus erat Ephesius, poeta & grammaticus celebris, qui Philetę discipulus fuit, paulo ante Ptolemaei Philadelphii tempora, ipsius tamen bibliothecae praefuit, & in ea docuit. Est verò inter criticos habitus, unde & illud est Bibaculi poetae in Catonem:

En cor Zenodoti, eniecur Cratetis.

Scribit Theophilus graecus grammaticus, Zenodotum Homeri versus in ordinem redegit, & simul Ptolemaei filios instituisse. Idem scribit & Suidas, qui & ipsum claruisse ait tempore primi Ptolemaei. Fuit & poeta Phedimus, qui, ut Stephanus scriptum reliquit, elegiarum poeta fuit haud quaquam obscurus, natus in ciuitate Macedoniae, quae Bisantia dicitur. Erat & Pancrates poeta Arcadicus, qui opera maritima, hoc est, ἑργα θαλάσσια ad Hesiodi imitationem scripsisse proditur, quo in primis libro pompilum piscem sacrum esse existimauit, Epopoeaę piscatorem a ceto absorptum filio praesente cecinit, ea ratione, quod cum pompilos pisces cepisset, non ijs ut sacris abstinisset. Inter multos Pancratis versus, quos apud Athenaeum legi, hic est vnus à me ex tempore tralatus:

Pompilum hunc sacrum vocitant cognomine piscem.

Porro diligentius considerandum est, an ab hoc pancratium carmen deductum sit, de quo apud grammaticos: nihil enim ego habeo, quod in praesentia statuam. Et cum Pancrate erat Agathyllus & ipse Arcas, qui in scribendis elegijs summo opere commendatus est. Eius versus citat Dionysius Halicarnassus, cum de aduentu Aeneae in Italiam varia ex varijs autoribus recenset. Fuit & hac parte Eratosthenis imago, qui Cyrenaeus fuit. Patrem habuit, ut scribit Stephanus, Agacleum, ut Lucianus & Suidas, Aglaum, ut alij. Ambrosium. Audiuit Lyfania Cyrenaeum grammaticum, & poetam Callimachum, & philosophum Aristonem Chium, cui & libros aliquot, ut est apud Athenaeum, inscripsit. Fuit utique Eratosthenes variarum doctrinarum & disciplinarum studiosus & eruditus, atque in ijs diu multa cum laude versatus, tamen à Strabone alicubi incessitur, in ultimo tamen geographiae ut egregius poeta commendatur. In secundis quidem dictus est in omni disciplina fuisse, ut verò alij, eum secundum vel nouum Platonem, alij Pentathlon vocauere. Primus certe philologi nomen obtinuit, ut est apud Suetonium

tonium Tranq. & post eum idem cognomen adeptus est apud Latinos Atteius. Alexandriam Eratosthenes ex Athenis à tertio Ptolemeo est accessit, vbi ad quintum usque diuersatus est. Proditum est à Luciano, in eo qui loegeui, hoc est, Macrobij inscribitur, Eratosthenem cum grammaticus, poeta, philosophus, geometra, astrologusque celebris fuisset, ad annos usque duos & LXXX peruenisse, à Suida ad LXXX. Extat, quam legi, Eratosthenis elegia apud Eutochium Alcalonitam in commentario Syracusani Archimedis, quae volumina etsi hoc tempore parum vulgata, eorum mihi tamen copia facta est ex bibliotheca nostri huius Alberti Carpen. principis. Elegia verò ipsa est tum suavis, tum varia eruditio ne referta. Auctor est Val. Probus grammaticus, Vergilium poetam ab Eratosthenes de caeli zonis omnia sumpsisse, & ex eo praecipue libro qui hexametris versibus scriptus, titulum habuit Hermes, cuius disputationis quoddam attulit versus, qui & ab Heraclide Pontico, in eo quem pro Homero & contra Homeri calumniatores libro composuit, adducuntur. Floruit Eratosthenes Eusebio teste, CXLII Olympiade, quo tempore Romani Marcello duce Syracusas obtinuerunt: alij centesima & XXXVI scribunt. Consumptus verò inedia existimatur, cum oculorum aciem sibi imminutam iniquius ferret. Discipulum insignem Aristophanem Byzantinum grammaticum reliquit, cuius postea Aristarchus discipulus fuisse scribitur. Eiusdem & discipuli fuere Mnaseas, Menander, & Aristes. Scripsit verò cum multa in philosophia & astrologia, tum non pauca in poetica & historia, & praeterea de ijs, quae sunt in philosophia sectis. reliquit & dialogos multos, & de indolentia quaepiam, sed & in grammaticis nonnulla. Atque haecenus quidem de Eratosthenes: quae sequebatur Rhianus, qui & ea quae Eratosthenes aetate claruit Rhiani versus cum aliubi, tum in ijs quae in Apollonium scripta sunt commentaria, non semel in medium allatos inuenietis. Stepharius verò Thessalica illum scripsisse prodit, unde & sunt Thessalica in ijs, quae modo dixi, commentarijs cognomina collecta. Scripsit item eodem ipso Stephano autore Phamam, unde & carmina in testimonium vocat. De Rhiano praeterea in Graecorum monumentis sic inuenimus: Rhianus, a iunioribus fuit, ex Bena ciuitate, à qua ipse Benaeus cognominatus est, id quod etiam Stephanus tradit. alij autem, ut Suidas scribit, Cerattem dixere, alij ex Messenia Ithaca, quod verisimile nobis videri facit Pausanias, qui à Rhiano Messeniacum bellum carmine scriptum ait, quod XX annis Messenij cum Lacedaemonijs gesserit. quod Rhiani quidem carmen commendat Pausanias supra historiam, quam eadem de re scripsit Prieneus Myron. Fuit verò Rhianus primum quidem palaestrae custos & seruus: mox literas edoctus non incelebris factus est grammaticus & poeta. Scripsit praeterea quae supra memorauimus, Thessalica & Messeniaca, Heraclaea libris quatuor. nec de Rhiano plura adhuc didici. Post Rhianum Seleucus emisenus fuit, qui licet inter excellentes grammaticos connumeretur, nihilominus piscatoriæ artem carmine composuit, cui titulum fecit ἀπολλωνικὰ, quatuorque illa voluminibus digessit. Scripsit item commentaria in Lyricos, ita Parthica libris duobus. Fuit & Tryphiodorus Aegyptius, grammaticus & poeta, qui scripsit vrbis Troianae excidium, quae Halolis inscribitur, quae cum diu in tenebris latuisset, nuper est ab Aldo Manutio publicata. Composuit etiam Tryphiodorus marathonica, & de Hippodamia quaedam, ite Odysseam ἀποπρορμηματῶν, ut Graeci dicunt, in quo poemate de Ulysses illiusque laboribus egit: omnia insuper quae de illo fabulata est antiquitas, collegit. scripsit item alia. Damocrates quoque Seruilius poeta fuit & medicus, quem Galenus in libris de medicaminum compositione per genus, pleraque ait medicaminum compositiones venarijs iambicis conscripsisse, idque comprobatur ipse Galenus. Nam, inquit, quae versu scribuntur, ad memoriam magis conferunt, eoque rectius syncretisque pondera ac mensuras, necnon ipsorum medicaminum commentus cultodiant, ne eorum videlicet vocabula temporum & scribentium, ut sit, incuria corrumpatur & vitietur. atque ea causa Galenus ipse nonnullas medicaminum compositiones,

Rhianus.

Seleucus.

Tryphiodorus.

Damocrates

eorumque confectiones, ipsius Damocratis versibus recitat. Ex quibus facile colligere potuimus, in utraque facultate plurimum Damocraten valuisse, cum a tanto medico tanti fiat. Meminit & alibi idem Galenus, eiusque varios citat libellos, ut Clinicum, & quem ab amici nomine Pythicum inscripsit, item de antidotorum preparatione. Herbam quoque Hiberida eius carminibus describit, quae si fortasse desideratis, ea leguntur in ultimo de medicinis compositis. Meminit & Plinius lib. xxv. natur. hist. Legimus & ipsi paulo ante eiusdem Theriacen versu hexametro compositam, & illo quidem non illepido: adeo antiquos ante & post Galenum medicos non, ut hac tempestate plerisque omnes, *ἀμύροσ* & *ινεγάτες* fuisse liquidò perspicimus. Sed quoniam in medicorum mentionem incidimus, 10 praeter quos alibi, & sequentis in primis tabulae sermone referemus, idem Cl. Galenus Eudemum celebrat lib. de antid. ij. eiusque antidotum Theriacen & ipsum vocatum, versu compositum adducit, quod Philometor Antiochus probum esse his verbis iudicavit:

*Ἰσὼν μᾶθε τῶνδε πῶς ὄφρα πᾶσι, λῶ φιλῶμῖν τὰρ
νικησῶσ' πῆρα κέρριμῶν αἰ ποχθῶ*

Eudemus.

Heliodorus.

Heliodorum quoque poetam & medicum eodē, quo supra loco diximus, Galenus commemorat, eiusque versus affert perquam oppido memoria dignos. Scripsit versus hic ad Nicomachum ἀπολυσιᾶ, hoc est, resolutoria, cuius poematis hos versus attendite, ex quibus quanta artis medicę religione teneretur, facile videbitis, ne 20 videlicet inquinatas manus haberet, quod & suo iusiurando D. Hippocrates præcipit. Versus Heliodori hi sunt, à me sic Latine quoquo modo expressi:

*Non per, qui deus est in Tricca, haud per hęc, serentem
Solem cœlicolis lucem mortalibus almam,
Non per sceptrā deūm quæ fert Saturniā proles,
Non quisquam me induxit donis, me ve coegit
Gratia amicitia cuiquam nocuisse medendo,
Sed sanctas nunc clara manus ad sidera tollo,
Impolluta mihi vitio super omnia mens est.*

Scitis vos quidam Triccam oppidum fuisse Thessalię, vbi Aesculapius Tricecus 30 coleretur, vel ipso Strabone autore: dictum à Tricca Penetilia, vbi Stephanus scribit. Sanè eodem loco Galenus Heliodorum hunc nescio an alterum, scribit fuisse Atheniensem, Tragediarum poetam, ut hesternā die meminimus. Fuit & Ptolemæus Cytherius poeta, qui inter alia quę scripsit, & versus composuit de psalacanthē herba, deque admirandis ipsius herbę virtutibus, cuius apud autores non facile mentionem faciam reperiatis, Plinium licet & Dioscoridem euolitatis. meminit Suidas. Nisi forte Pyracanthē legatis, id est, scolymus, ut est apud Dioscoridē. Post hos verò fuit Capito epicus carminis poeta, ut libro octavo dipnosophi 40 stōn obseruat Athenæus qui & illius scripta in medium adducit. Alio vero loco eum patria Alexandrinum fuisse ostendit, atque in primis erotica, id est, amatoria carmina scripsisse. Suidas tamen, nisi nominis similitudine fallimur, Capitonem Lyctium & historicum facit, qui Isauricam historiam libris octo conscripserit, & Eutropij Latini, qui ex Liuiō epitomen seu compendium fecit, metaphrasin. scripsit item de Lycia atque Pamphylia. Fuit & Atteius Capito inter veteres Latinos eruditos connumeratus. At nihil hi ad tabulas: in quibus quidem erat Theolyti imago poetę Methymneci ex Lesbo insula, qui quę Bacchica appellatur, scripsit. Sunt qui addant, eūdem Glaucum cecinisse Ariadnæ amore percitum, cum ea esset in Naxo relicta, ei vim afferre tentasse, quare à Dionysio ex vite vinculo vincitum eodem loco relictum. Extrā hac de re apud Græcos carmina, in quibus 50 Glaucum de se inter reliqua ita loquitur:

*Anthedon prope terga maris, contraria longę
Eubœæ, Euripi quæ late refluit æstus,
Hinc genus est, genuit hęc, pater me nomine Copeus,*

Atteius Capito.

Theolytus.

Euathes.

Post Theolytum non procul fuit Euathes epicus & ipse poeta, qui de ipso eodē

Glaucō Anthedonio inter cetera hymnum composuit, sed non Copei, ut Theolytus, ipsum filium facit, sed Possidori, vel potius Possidonij & Naiadis nymphę, ut scribit Athenæus, remque ait Glaucum habuisse cum Ariadnā, cum à Thefeo in Dia insula relicta fuisset. His sic à me commemoratis, Sed iam locus, inquam, & tempus exposcere videntur, ut quarundam puellarum & mulierum imagines quę in tabula fuerant, vobis expediam. Erit istuc, inquit Piso & Picus, pergrammā audire, quo enim rarius est mulieres in hac facultate excelluisse, eo res miranda magis, & ea de re sermo quoque gratior. Ne vos, ego inquam, rarum adeo putetis mulieres in poetica excelluisse: nam & ex suis sibi ingenij laudes vendicauerunt sic, ut & viris in hac facultate gloriā quandoque præriperint. Corrinna enim est Pindaro Lyricorum principi in iudicio antelata, ut planius vobis suo loco ostendam, & Sappho quoque poetis multis præposita. At illas iam attendite post Sibyllas, & ceteras; quas hesternō sermone retulimus; quę hac parte depictę fuerant, quarum prima erat Eumite, quę à patris nomine & Cleobule, & Cleobulina dicitur. Patria Lyndia ex Rhodo fuit; pater vnus ex septem Græcię sapientibus Cleobulus, qui eodem scribendi genere versus delectatus est, quo & filia. Eius & multę fertuntur sententię; cum ab alijs; tum à Laertio, qui, ut fatuum eum à Simionide habitum scribit; cuius hac de re leguntur versus. Ceterum Eumite griphos & ænigmata scripsit, ut Plutarchus in conuiuio sapientum prodidit, & nos inter nostra ænigmata tibi Pice collegimus, illudque eius attulimus:

*Est vnus genitor, cui vni sunt pignora bis sex,
His quoque triginta nata, sed dispare forma.
Hæc niueæ aspectu, nigris sunt vultibus ille,
Sunt immortales omnes, moriuntur & omnes.*

De Eumite pauca alia inuenimus. Post eam Praxilla fuit Sicyonia, cuius Suidas 60 & Athenęus meminere, ut nunc alios mittam. Floruit, ut Eusebius scribit, LXXXII Olympiade. eam Antipater Thessalus primam inter nouem Lyricas enumerat, quas notissimo ipse epigrammate describit: Meminit & Tacianus, tametsi hereticus, doctissimus tamen, in libro aduersus gentes, eiusque imaginem à Lysippo ait fuisse confectam. Hephæstion verò Praxillę dithyrabos, metrumque Praxillium ab ea deductum & factum asserit, cuius carminis genere alicubi videtur Pindarus in hymnis Isthmionicis. Meminerunt & Latini Praxillę versus. Ab hac, ut Zenobius ait, seu ut alij malunt, Zenodotus, prouerbium illud factum est, Stolidior Praxillæ Adonide, in valde stupidos ac stolidos. Nam cum, teste Polemone, Praxilla in suo quodam poemate Adonin apud inferos induxisset interrogatum, quid formosissimum apud superos reliquisset, illum respō disse Solem, Lunam, mala, cucumeres, resque adeo dissimiles contulisse, ut inde prouerbium emanarit. Sed & huius Praxillæ nunc etiam carmen legitur, ad Calain puerum, de amoris mutatione. Erat dein post Praxillam Nossis poetria, cuius adhuc inter 70 Græca epigrammata versus leguntur, eius & Antipater in eo, quod modo citauimus, lyricarum mulierum epigrammate meminit. Erat & Myro Byzantia, quę in poetica plurima scripsit, atque inter ea præcipue elegias, & versus melicos. Sunt qui matrem eam fuisse putent eius Homeri, quem in Pleiadis poetica numero connumerauimus. Laudatur verò ab Athenęo multum, eamque in hac facultate excelluisse prodidit. Fuit quoque illius Andromachi vxor, qui philologus illustris est suo tempore habitus. Myrus huius statuam factam à Cephisodoto, egregio eius artis opifice, scriptum reliquit Tacianus. Alteram tamen etiam Myro legimus, quę in studijs philosophiæ versata est. Fuit & in hoc sceminarum agmine 80 Erinna, de cuius patria varia legimus, Tacianus enim Lesbiam illam facit, alij Teiam, alij Rhodiam, quidam Teiam, ab insula non admodum magna Telo, quę parum distat à Cnido: ut verò Stephanus ait, Tenia fuit, à ciuitate Laconicę Teno. Floruit per ea tempora quibus, & Sappho, cuius & concubinam fuisse scribit

Eumite. Cleobule. Cleobulina. Cleobulus.

Praxilla.

Nossis.

Myro.

Erinna.

Tacianus, & Suidas, si modo tempora conveniunt. Extant & hodie Erinnae carmina nonnulla Graeca, quae legi. Sunt qui tradant eam tum nonum & decimum annum egisse, cum vita excessisset, & esset adhuc virgo, quam ob causam iunioem vatem, hoc est, Neaedon Leonides Graeco epigrammate vocavit. Extant, quae leguntur apud Graecos, in eam multorum epigrammata, ex quibus ego hos duos expressi:

οσα ποφω δ' ηριννης βοσση μελεωσι & μενολας
η ειννα σαπφωσ τοσολσ ον εξαμετροις

Erinna a melior lyrico quam carmine Sappho,
Erinna & Sappho tam fuit hexametris.

Scriptis verò ipsa Dorica & Aeolica lingua poema, quod Helecaten vocavit, trecentis versibus, qui perquam similes Homericis videbatur, quamobrem, ut opinor, ita de ea Propertius cecinit:

Carminaq; Erinnas non putat aqua suis.

Meminit & Erinnas Eustathius, & Plinius cum de Myrone agit. Fecit, inquit, Myron & Cicadae monumentum & locustae, sicut carminibus suis Erinna significat. Hanc illa sequebatur Anyte, cuius in aues quaedam versus & hodie leguntur, & praeterea epigramma in Themistoclem, cuiusque Anytes Tacianus idem meminit. Quo loco etiam de Myrtide, quam Antheioniam fuisse scribit Plutarchus, quae Ochne puellae necem scripsisse dicitur, quae Eunosti herois mortis causa fuerat. Et iudae Myrtidis meminit & Antipater. Commemoratur idem, qui supra,

Anyte.

Myrtis.

Learchis.

Mnefarchis.

Clito.

Talarchis.

Telefilla.

Tacianus Learchida à Menefrato, Mnefarchida Ephesiam, & Clito, ab Amphistrato exculptas fuisse, & Talarchida Argivam à Silanione, & Telefillam, quae & ipsa Argiva fuit, & eodem, quo Praxilla tempore claruit, ut Eusebius scribit, eius aliquos versus Hephestion adducit. Sed mirandum illud est, quod de ea Plutarchus prodit in eo, qui est de mulierum virtutibus, quod ea videlicet supra ceteras foeminas in poetica facultate excelluit. Cui domi, inquit, illustris esset, sed valitudinaria, oraculum accepit, Musas ut colere deberet, quare, ait, carminibus & harmoniae musicae operam dedit sic, ut morbo liberata sit, & patriam cum alijs Argivis mulieribus aliquando tutata sit. Quam historiam latius Plutarchus ipse excutitur, brevius Pausanias & Suidas, qui ita scribit, Telefilla, inquit, poetria liberos quidem super columnam, sed capiti galeam imposuit. Etenim cum Lacedaemonij eos, qui in Argi templum, vel ut Pausanias ait, in Martis luco confugerant perderent, & iam ut urbem diriperent, imminerent, tum Telefilla armatis mulieribus, quae aetate aptae essent, Lacedaemonijs obviam iuere. Quam rem conspicati Lacedaemonij, retro conversi sunt, turpe esse rati cum mulieribus pugnare, quas & vicisse nulla sit gloria, & ab ijs vinci magna sit ignominia. Qua in re oraculum quod antea Argivis datum fuerat, impletum est, quod erat huiusmodi:

Quando marem victrix mulier procul vsq; fugavit,

Claraq; tum fuerit Argivis gloria parta,

Tum laceras plures Argivas vndiq; reddet.

Huius ergo Telefillae statua Argis fuit, supra columnam posita, ad cuius pedes libri fuerant sparsi, galeam vero manibus tenebat, quam erat capiti impositura. De Telefilla meminit & Lucianus in Amoris. Non ea, inquit, quae in Spartanos armata Telefilla produit, postquam Mars muliebris inter deos Argis connumeratus est. Scripsit autem Telefilla cum alia, tum Odas, in quibus de coryphaea Diana, ut Pausanias docet, mentionem fecit. At verò Theophylactus, qui Graecas quaedam epistolas commentus est, Telefillam Laidi epistolam scribere confingit, quae lasciva adeo, ut vix meminisse eius conveniat. Erat & in hoc poetiarum agmine Nylis, Agacle, & Theosebia, cuius adhuc in medicos quaedam extant epigrammata. Fuit & Aspasia Milesia, quae licet, quam poe-
40
50
tricia magis à Graecis nuncupetur, quod scilicet oratoriae operam dederit, nihilominus & carmina pleraque ornate composuit, ut est apud Athenaeum, inter quae nonnulla

Nylis.

Agacle.

Theosebia.

Aspasia.

nonnulla in Socratem, quem & amasse & docuisse ferunt. Leguntur, quae Herodicus Cratetius adducit, Graeca Venere delibuta, alia etiam affert Athenaeus. Hanc Pericles amavit, ut non semel idem scribit Athenaeus, & duorum bellorum causam fuisse tradit Suidas, Samiaci & Peloponnesiaci. Ex ea quoque nothum filium sibi cognominem fustulisse Pericles proditur. Aspasiae meminere cum alij Socratici, tum praecipue Plato in Menexeno, sed plura Harpocratione ex Lysiae oratione, quae in Aeschinem Socraticum est edita, plura cum his Clitago-
Clitago-
Alexandrina

ratione, quae in Aeschinem Socraticum est edita, plura cum his Clitago-
Clitago-
Alexandrina
cedemonia, cuius Aristophanes meminit. Erat item Alexandrina Hestia, quae, ut Strabo scribit, à Demetrio citatur. Inter ea verò, quae suis scriptis prodidit, de
Hedyle.
10 Homericam Iliadem multa feruntur. Fuit & simul Hedyle Poetria, quae Hedylologi Samij mater fuit, vel ut alij volunt, Atheniensis. Inter poetas autem connumeratur & ipse Hedylodus in quarto ab Athenaeo, ubi & ipsius epigrammata nonnulla in medium afferuntur. Fuit verò Hedyle, ut creditur, Moschiae Atticae filia, quae iamborum poe-
Hedylodus.
tria fuisse perhibetur. Hedyle verò cum alia scripsit, tum poematum illud, quod Scylla inscriptum est, in quo Glaucum induxit Scyllae amore captum, in illius antrum descendisse, qua de re Glaucum induxit Scyllae amore captum, in illius antrum descendisse, qua de re Graeci grammatici, ut est apud Athenaeum. Erat & cum his Damocharis, cuius adhuc extant epigrammata. Megalost-
Damocharis
Megalost-
strate etiam poe-
te.
triam fuisse ostendunt Archytas Harmoniacus & Chamaeleon; amatamq; moderate ab Alcmane, cuius & in eam versus legi apud Athenaeum.

10 Fuit & Damophila, Pamphili vxor, quae Sapphus amicitia usa est, de qua Apollonij verbis Tyaneis, quae apud Philostratum leguntur, vobiscum agam. Damidem, inquit, conuocans Apollonius ait, Nunquid tu ex me hodie petijsti, quo sit nomine vxor Pamphili vocitata, quae & familiaritate habuisse, & carmina hymnorumq; condidisse cum Sappho dicitur, qui hac quoque tempestate in Dianae Per-
Damo-
phila.
gae sacris concinuntur, atq; eos quidem Aeolico Pamphilioq; ritu edidisse traditur. Quasiuis sanè, inquit Damis, nec nomen adhuc mihi prodidisti. Tum Apollonius, Non, inquam, vir probe, prodidi, at si hymnorum numeros ac modos consideremus, & quo modo Aeolica Pamphylis permutarit, alij profecto nos eua-
Damo-
phila.
deremus, parumq; in exquirendis nominibus solliciti essemus. Eius tamen sapientis mulieris nomen fuit Damophila, quam equales sibi virgines congregasse perhibent, poemataq; varia partim amatoriam, partim in Dianae laudem composuisse, necnon ex ipsius Sapphus poematis multa didicisse. Atq; haecenus his ferme verbis Apollonius apud Philostratum. Erat post haec lasciuissimae cuiusdam
30 foeminae imago, quae tanquam Spinthria, ut dicitur, varia concubituum genera descripsit, Elephantis nomine, quae & à Graecis interdum Elephantine vocatur; utrunq; forma patronymica dictum videtur, hanc tamen video Latinos quosdam alioqui literatos falso marem putasse. Ex huius certe Elephantidos libellis, in Priapeis poematis, Priapo deo obsceno dat donum Lalage. Et Tiberius Cae-
40 nis exemplar deesset. Huius & Tacianus Assyrius in libro aduersus gentes meminit, & Suidas, Martialis quoque & Plinius, ex quibus omnibus ego plura in Collectaneis. Sunt qui Elephantidis carmina adhuc quaedam legi prodiderunt, quae ad manus meas neutiquam peruenire. Et cum Elephantide fuit altera, eius par lasciuiae, Philoenis haec erat, quae profratre mulier fuit pudicitiae, ut ex Graeco
Philoenis.
incerti auctoris Scazonte, quod in tertio epigrammatum volumine legitur, cognoscimus. In quo ipsa se ea nunquam fecisse ait, quae illi obiecta sunt, sed ea à Philocrate Atheniense, homine & nominis & linguae preposteræ, scripta fuisse, se verò nihil earum rerum penitus scire. Athenaeus quidem ex Chryssippi sententia, carmen illud Aeschionis Samij esse in octavo scriptum reliquit, qui quod iambis uti soleret,
50 Iambocætheus dictus est. Xenophon quidem in secundo Apomnemoneuaton, Leucadia Philoenin dicit, his verbis: Quae neq; inquit, Nico Samia, vel Callistrate Lesbia, vel Philoenis Leucadia, sed neque Atheniense Pythonicus conspexit amorum solatia. Lucianus quoque eiusdem meminit, cum in Pseudologista, tum

in amoribus, vt de poetria lasciuiffimorum carminū. At verò Philœnis scripsisse dicitur varia concubituū genera, vt quoque Elephantis, quorum mentio fit in Priapeis, quæ tot figuris, quot Philœnis enarrat, & eo Ouidij versiculo significari plerique autumant:

Nec quæ concubitus non tacuere suos.

Elephâtis, inquam, & Philœnis, si Suidæ stamus, Astyanassam imitare sunt, quæ vtraque longè fuit antiquior, vt quæ Helenæ Menelai ancilla fuerit, primâq; inuenisse fertur accubitus in coitu, id est, quas Græci κατακλιος vocant, & de concubituū figuris libros reliquit, sed de his in Collectaneis nostris. Alteram Philœnem Tribadem lacerat Martialis. Sed & aliæ plures inter mulieres poetas fuerunt, sparsim quidem alijs tabulis effictæ, de quibus sequentium dierum sermonibus agemus. Tum Pifso, hæc cum dixissem, exurgens, & abeuntis similis, in me intuens abitionem parabat. Et ego, mane, inquam, Pifso, adhuc aliâ quædam restant, quæ sunt nobis hodie dicenda; nam nec dum sol inclinât. Quo iterum cum puero sedente, Post mulierum, inquam, imagines, in hac tabulæ parte

Euphronius

Alexander.

Euphronius erat poeta, qui de Priapo pudendo deo multa scripsit, eumq; inter cætera Orneatem à flumine vocat, quod scilicet in eius fluminis ripa constructum phanum eius dei esset, quod plenius ostendit Strabo. Ab Euphronio non aberrat Alexâder, qui suo tempore lucerna, hoc est, Lychnus cognominatus est. Fuit verò Ephesius patria, poeta & orator, & in repub. diu honestè versatus, scripsitque carmina plurima, in quibus tum de rebus coelestibus, tum de continentibus terris multa tractauit, quæ & citantur à Stephano, meminit eius & Strabo. Reliquit & aliâ nonnulla poemata, quorum meminit Athenæus, & præter aliâ historiam quoq; composuit. Dubitauit aliquoties ego, an hic ille Alexander poeta esset, cuius est facta mentio à M. Tullio in epistolis ad Atticum. Scribit enim de eo ita lib. vj. A Vibio libros accepi, poeta ineptus, nec tamen scit nihil, sed est non inutilis, describo, & remitto. Quibus verbis videtis, quale de eo fuerit Ciceronis iudiciū, nomen verò ascribit aliâ eiusdem libri epistola, ait enim; Libros Alexandri negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen non inutilis tibi remisit.

Critias.

Atq; ille hæc tenus. De Alexandro a etolo alibi agemus. Fuit & hac parte Critias nobilis poeta, qui cum aliâ, tum in primis elegias cecinit, quæ vt coniectura non obscura assequimur, & venustate & elegantia refertæ fuerant. legi etenim eius ipsius elegiam, quæ extat, vnam, qua id facile collegimus, in qua Lacedæmonijs morem non fuisse scribit in symposijs præguftationes & philotesias, quas vocant, alternasq; potationes facere, qua de re & Athenæus plura in decimo. Critie illa etiam celebratur elegia, quam ad Alcibiadem Atheniensem scripsit, in qua cum Alcibiadis vocabulum in elego versu inserere non possêt, iambico pro pentametro vsus est, vt Parthenius fecit de Archelaidis nomine, vt non multo post vobis enarrabo. Versus vero ipsi leguntur apud Hephæstionem, in Enchiridio;

*καὶ μὴ κληθεὶς εὐδὸς ἀδελφαὶς σιφραῖός τε,
ἀλλὰ βιάδ' ἢ νῆοισι καὶ ἑμῶν ἰσοβότοισι.*

40

Heraclides.

Inter poetas quoque reponitur Heraclides, qui à patria Heraclæ Pontica, Pontici cognomen accepit. Euphronis seu Eutyphronis filius fuit, originem verò ab eo Damide duxit, qui eorum vnus fuit, qui coloniam à Thebis Heraclæam duxerunt. Athenas iuuenis heraclides concessit, vbi cum molliore vestitu vteretur, essetq; corpore obeso, ac ideo incessu tardo, pro Pontico Pōpicus vocabatur. Patriam à Tyrannide liberasse proditur, permultum verò scripsit, nec minus sub alterius persona multa edidit, furti tamen accusatur, quod aliena interdū sibi ascripserit. Inter aliâ composuit de poetica deq; poetis dialogum. Extat eiusdē liber, quod aliàs vobis dixi, quo Homerum à calumniâ defendit. Sedenim auidū adeo gloria fuisse legimus, vt Pythiam corruerit, quo sibi in theatro aurea coronaretur eo tempore, quo à fame laborante patria scitatum oraculum missus est. Sed & de eo serino traditur, quod ab ipso nutritus draco fuit, quem, cum mortē sibi

sibi imminere sentiret, cuidam fidissimo sibi præcepit, vt pro se mortuo in lecto collocaret, vt à suis ipse ciuibus ad deos migrasse crederetur, quod cum propinquus ille fecisset, serpens, dum iusta agerentur, è lecto prorepleit, & eorum multos, qui aderant, perterrefecit, qua re patefacta, diuinos, quos appetebat, honores nequaquam est adeptus. Hoc scribit Hippobotus, & Demetrius Magnesi. si plura de ipso desideratis, legitote Laertium, qui eius vitam est executus, apud quem, & quæ tum soluta oratione, tum carmine composita sunt, inuenietis. Aristoxenus quidem musicus illum tragœdias scripsisse tradit, sed Thespidis nomine publicasse. Chamæleon quoq; ait illum, quæ carmine scripsit hexametro, ex Homero & Hesiodo furatum. Sunt, qui Heraclidis poemata falso ea velint, quæ nuge, hoc est, ἀόχου inscribuntur, carmine Phalecio & Sapphico composita, cū alterius quidem sint Heraclidis Pōtici, cuius & Artemidorus meminit in iij. de somniorum iudicio, ad filium Artemidorum. Hic idem Pyrrichas composuit: nam Heraclidis nomine plures fuisse inueni. Fuit & alius, qui Claudij & Neronis principatu floruit, quo etiam tempore Didymus grāmaticus, cui & multum detraxit, vt obseruat Suidas. Sedenim Diogenes hoc nomine quatuordecim colligit, quos inter eum, qui Lembus est cognominatus, vnde & oratio Lembeutica ab eo dicta. Fuit verò, vt Suidas scribit, Oxyrynchites, ex Aegypti ciuitate, vel vt Laertius putat, Alexandrinus seu Callicianus. Vixit autē Sexti Prolemæi tempore, & ad Antiochum regē scripsit, non tamen hic inter poetas celebre nomen est assecutus. Et elegiarum poeta fuit, vt Callimachus testatur, à quo est mirifice amatus, quin & in ipsius funere hoc epigramma composuit, quod vobis meis, vt cunq; potero, verbis recitabo:

*Dixerat Heraclere militi na funera quidam,
Tum fleui memorans, moestus. Vterq; simul
Sedimus ad solem quoties, at tu meus hospes
Ex Alicarnasso puluis es exiguis.
Sed tua viuet aedon, cui, qui singula carpit,
Non Pluto potis est injicere ipse manum.*

Quod si Græcè legere mauultis, inter Græca habetur epigrammata, vobis enim ingenuè fateor, et si numeros seruauit, me transmarinam Venerem non assecutus. Sunt etiam, qui Heraclitum Ephesium poetam faciant, vt Suidas, aliq; qui Blesonis, vel Bleutonis filius fuit, seu Oracini, vt verò Laertius, Blesonis vel Eratoniis, & sexagesimanona Olympiade clarus, quiq; à sermonis obscuritate Scotini nomen obtinuit, quam se ea ratione secutum fuisse dicere solitus erat, vt eruditū solum sua legerent. Hic inter reliqua librum scripsit, quem in tres partes diuisum ferunt: nam de vniuerso, & de republica, & Theologia in eo differuit, ipsumq; in templo Dianæ deposuit. Hunc librum, vt Ariston scribit, cum Euripides Socrati aliquando legendum detulisset, Socrates respondit, Quæ intellexi, præclara sunt, puto & quæ non intellexi, veruntamen eis opus est Delio natatore, ne in eo suffocetur. At verò Seleucus grāmaticus Crotoniatem quendam scribit in eo, quem κατακλιος βιβλιῶν inscripsit, libro, Cratem quendam hunc librū primo Greccis inuexisse, ac dixisse librū ipsum Delto aliquo indigere natatore, qui in eo non suffocetur. Eum vtiq; librū pleriq; Musas inscribunt, alij De natura, sed Diodor⁹ Diligens gubernaculum ad vitæ regulam vel amulim, alij Morum sententiam, quidam κόσμος βῶτον ἐνός ἤ συμπαγῆ, hoc est, ornamentum morum vniū omnium. Sed hac de re satis vobiscum, huius enim vita à Suida & Laertio copiose describitur, nunc ad alios nos poetas. Fuit & alius lyricus Heraclitus. Fuit & poeta Theorus, qui ab Aristophane in Equitibus irridetur. Fuit & Chryssippus, non eum dico, qui inter Philosophos Stoicos laudatur, sed eū, qui Georgica carmine scripsit, cuius & Diogenes aliq; meminere. Porro fuit Zona⁹, qui in amatorijs epistolis scribēdis non mediocrē sibi laudē cōparauit. Scripsit itē de pile lusu, in

Heraclitus.

Theorus.
Chryssippus

Euthydemus.

eum quoque agrestes quaedam epistolae referuntur, quae alterius fuisse styli diuersitate coarguuntur. Fuit & Euthydemus Atheniensis poeta, qui complura quidem composuisse dicitur, sed ea Hesiodi titulo inuulgasse, ut hi facere consueverunt, etiam nostro hoc tempore, qui tentandi gratia, quid de se lectores dicturi sint, id faciunt. Euthydemus tamen nonnulla, quae ad falsamenta pertinent, circumferuntur, quae ea ratione deprehensa sunt non esse Hesiodi, quod a loca commemorat, quae Hesiodi tempestate, vel nondum constructa, vel non sic nuncupata fuerant. Erat & in hac poetarum turba Panolbius, qui pleraque carmine composuit, ut quod in Hypatiam Erythraei filiam epitaphium dictum est, ite ad Etherium post morbum ad Erythrium, ad Dorotheum ducere, ad Aphthonium comite. Post erat Epilycus versificator, cuius in Cratete meminit Suidas, hunc Chium ex insula scribit Athenaeus, ubi vinum Chium describit. non desunt tamen, qui Atheniensem faciunt. Fuit & hoc nomine alter comicus, in cuius fabulis Coralliscus ab Atheno reponitur. Et hac parte duo erant Parthenij, alter quidem Chius, Thestoris vero filius, qui & Chaos est cognominatus, atque ex Homeri progenie, longa tamen successione, natus fuisse perhibetur. Inter ipsius carmina ea praecipue celebrata sunt, quae in parentem Thestora composuit, meminit huius Pollianus Graecus epigrammaton scriptor. Hunc & in nonnullis imitatus est Vergilius poeta, ut Macrobius & Gellius obseruant. Scribit Probus grammaticus a Parthenio de amantibus volumen editum fuisse, ex quo de lauro fabulam recitat. Ex eodem Parthenij libro historiam de Cyanippo desumpsit Plutarchus, qui cognita uxoris morte, quae a canibus lacerata fuerat, se ipse interemit, cum illa clam virum in venatione secuta esset exploratura, an maritus alicuius esset virginis amore correptus. Citat & huius Parthenij Iphicium Stephanus, item eiusdem Propempticon. Suetonius vero Tranquillus Tiberium Caesarem scribit in carminibus pangendis Parthenium imitatum fuisse. Plerique tamen non de hoc Parthenio, sed de altero Suetonium intellexisse volunt, duo enim hoc nomine fuerunt, prior, ut dixi, Chius, alter Niceus, ut Stephanus & Suidas produnt, tamei si ab alijs Myrleanus traditur, patre Heraclide, matre Eudora, vel ut Hermippus scribit, Tetha. Fuit vero elegiarum & diuersorum carminum generum poeta, vixit usque ad Tiberij Caesaris tempora, qua certe exili coniectura nixi hi videntur, qui putauere, quod hunc sit imitatus Tiberius. Vnde nos iure mirari possumus, nihil hac de re a Commentatoribus Suetonij traditum, vixque de Parthenio mentionem factam. Sed nos reliqua sequamur, hunc ipsum equidem ego eum esse Parthenium crediderim, quo, ut ait Macrobius, Verg. in Graecis vsus est grammatico. Nam puer captus fuerat Parthenius a Cinna, quo tempore Romani Mithridatem bello vincere, ductusque cum reliqua praeda Romam, sed tum demum ob doctrinam liberatus, & impune abire permittus. Scrupulum quidem hoc mihi loco illud inijcit, quod est a Suida scriptum, hunc ipsum Parthenium adulescentem Tiberij tempora peruenisse, cum a Cinna ad Tiberium, si recte tempora supputemus, annos plus minus centum & viginti intercedere facile colligi possit. Sed haec subtilius indagare nunc nostri non est instituti, tantum quae apud autores obseruauimus, vos admonuisse sufficiat. Scripsit vero multa Parthenius, in primisque elegiam in Venere, & Aretes uxoris epicedium, eius & laudes tribus voluminibus, necnon Metamorphoseon librum, qui a Plutarcho Eustathioque citatur, quem librum poetam Ouidium, ut alio loco dicemus, facile amulatum crediderim. Meminit & Parthenij, ut elegiarum poetae, Artemidorus in quarto de somniorum iudicio, ad filium patri cognominem. Eiusdem Parthenij Hephæstion Archelaida in testimonium aduocat, quo loco ipsum in elegiaco carmine iambicum in ultimo induxisse ait, ut eam vocem versui insereret. Versus hic est,

ἄνωχθον δαυομ' ἔατε' ἀρχιλαίδῳ.

Citat & Parthenij Herculem Stephanus. Extat praeterea libellus Graecus, huius, ut puto, Parthenij, quod *ἀλικα* inscriptus, ad Cornelium Gallum, soluta oratione, quo

50

varias

varias amantur historias colligit. Quo libro idem ipse suos adducit versus quosdam, ubi de Biblide & Cauno agit. Citatur hic a Probo grammatico, ex quo de lauro hanc fabulam recitat, Phœbus Daphnen Amydeli filiam dilexit, quam ne per vim stupraret Apollo, Iuppiter in arborem laurum conuertit. Sanè non Amydeli filiam, sed Amyclae legedum ex ipso Parthenio est apud Probum. Et vobis hucusque de duobus Parthenijs, quos sequebatur Daphitas, poeta & grammaticus, qui in Thorace Magnesia monte cruci suffixus fuit, quod ausus esset in reges maledicos & mordaces versus scribere, eos enim vibices, & ramenta, & scobes opum regis Lysimachi vocabat, & seruos ad regium fastigium euectos. Vnde ab eo loco illud proverbij vice vsurpari Graecis consuevit, *φυλάττω δὲ θάρανα*, hoc est, cauendum esse a Thorace, quo monemur mortis metu linguam co

Daphitas.

10

πορφύρεοι μώλοπες, ἀρρῆσιν ἠμάτω γὰρ
 λυσιμάχου, λυσιμαχὸς ἀρρῆτε καὶ φύγιος.
 Purpurei vibices, & scobes vltima gaze
 Lysimachi, Lydis iura date & Phrygiae.

Hoc est,

Marcus vero Tullius in libro de Fato alium Daphitam commemorare videtur, cum ait, Quid enim, si Daphita fatum ita fuit, de equo cadere, atque ita perire? ex hoc ne equo, qui cum equus non esset, nomen habebat alienum? Hanc utique historiam his verbis recitat Valerius Maximus, Daphitas, inquit, cum eius studij esset, cuius professores Sophista vocantur, inepte ac mordacis opinionis Apollinem Delphis irridedi causa consuluit, an equum inuenire possit, cum omnino nullum habuisset. cui ex oraculo reddita vox est, Inuenturum equum: sed ut eo deturbatus periret. Inde cum iocabundus, quasi delusa sacrarum sortium fide, reuertitur, incidit in regem Attalum laceffitum, eiusque iussu saxo cui nomen erat Equi, praecipitatus, ad deos usque cauillandos dementis animi, iusta supplicia pendit. Historiam hanc ipsam huiusdem penè verbis recitat & Suidas, sed Daphidan, non Daphitan vocat. Vel prior quidem Daphitas, posterior vero Daphidas vocandus, quod utique non affirmarim. Telmilleus grammaticus hic quidem fuit, qui & de Homero eiusque poeli scripsit, quod saltum erat, Athenienses pugnasse aduersus Ilium. Hoc ideo vobis commemoravi, ut rem totam perciperetis, simulque, ut locus ille Ciceronis vobis notior fieret. Quidam tamen vnum Daphitam, non duos fuisse arbitrati sunt. Sed nos tabulam prosequamur, in qua & Menelaus Aegeus erat, versificator egregius, qui duodecim libris Thebaida composuit, & item alia, citatur cum ab alijs, tum a Stephano. Erat & Simmias Rhodius, poeta & grammaticus, qui quatuor libris diuersa poemata composuit. Fuit vero origine Samius, de quorum etiam antiquitate volumina reliquit, & post Samiorum direptionem, dum migrarent, ab eis dux electus, ut ex reliquijs coloniam deduceret, ex quibus oppida tria condidit, Minoan scilicet, Aegialon & Arcesium. Sunt, qui ab hoc Simmia scriptos primùm iambos velint, alij a Simonide Amorgino, sunt, qui ab Ananio. Tum Piso excepit, Quid, inquit, ais Lili, num omnes Archilochum Parium, poetae Horatij sententia, eius versus repererem existimant? Eius enim poetae tanta est autoritas, ut quae ab alijs afferuntur, audienda quidem, sed parum credenda ipse putem. Sic est, inquam ego, ut ais Piso, veruntamen audi, quae ab alijs dicuntur. Quidam etenim huius carminis inuentionem in Hipponactem referunt, qui id primum a vetula quapiam Iambe, se in dolio lauante audierit, ut clarius vobis exponam, quum ad Hipponactis imaginem perueaero. Donatianus vero in eo quem de poetica scripsit, Homerum ait hoc carmine vsum longè ante hos, in poemate, cui titulus Margites, de quo in Homero loquuti sumus. At his omiſſis, iam ad Simmiam redeo, quem inter antiquissimos poetas fuisse reperio, quadringentis enim & sex annis post Troiana tempora claruisse dicitur. Extant & adhuc sub eius nomine nonnulla carmina, ab eo & versus Simmieum deductum asserit Hephæstion, qui & eius

Daphidas.

Menelaus.
Simmias.

ratio.

Proclus.
Proculus.
Proculeius.

rationem explicat, nec vno tantum in loco. Hic vobiscum non agam de Theban Simmia Philosopho ac Rhetore, de quo & Plato, & Plutarchus in libro de deo Socratis, & Laertius, & Suidas, quando hic nihil ad tabulas. Sunt vero, qui Proclum (qui & Proculus & Proculeius ab aliquibus existimatus) poetam faciant, at certe illustris Philosophus fuit Platonicus, & eruditionis multijugæ. Huius quidem hymni extant, Orphicis hymnis pares & additi, qui & passim leguntur. Sed & alia carmina composuit, & in Pandoræ Hesioidi fabula theologiam condidit, & in aurea, quæ vocantur, carmina. Aliâque per multa composuit, quæ partim extant, partim à Suida commemorantur. Sed certe quatuor hoc in primis nomine in literarum studijs excellentes fuisse comperimus, ut eos hoc loco missos faciam, qui Procli nomine antistites Byzantij, id est, Constantinopoleos fuere, quos in græca historia legi. Primus igitur Proclus, Hierophanta fuit, ex Laodicea Syriæ, alter Lycius fuit, Syriani Alexandrini Philosophi discipulus, & Plutarchi Nestorij filij auditor, qui plurima in omni philosophia, relictisque disciplinis scripsit, & contra Christianos epichremata xvij. quibus mirandū quendam in modum respondit Ioannes cognomēto Philoponus. Reliqui duo Procli Mallotes, ambo ex Sicilia fuere, ambo Stoicæ sectæ philosophi. Sed quoniā de Procli hymnis meminim⁹, par est, ut de Synesij quoque hymnis nō nihil dicamus, qui & hodie apud Græcos leguntur, cuius nā vero Synesij, haud mihi satis compertum, eius quidem à quibusdam existimantur, qui librum de insomnijs composuit, qui & Græcè legitur, & Latine à Marfilio tralatus. Alium enim Synesium, sunt, qui putent eum, qui Christianus fuit, & antistes Thebaidis in Libya, ex Pentapoli Ptolemaidis Aegyptiæ regionis, & qui Hieraticorum, id est, rerum sacrarum philosophus fuit, quique plurima & varia scripsit cum in re grammatica, tum philosophica, in primis vero mirabilem de providentia librum, ἐγκόμιον τε φιλαληθρῶς, hoc est, Caluitij laudes. Extant, & quæ leguntur, admirandæ eiusdem epistolæ, verum quoniam hæc parum ad præsentem provinciam, missa facio, reliquosque huiusce partis poetas recensebo. Inter quos erat Alius Samius, ut credit Pausanias, Amphipolemi filius, qui, ut est apud Strabonem, Metabi fabulam & Menalippes carmine complexus est. Meminit & huius Alij interpres Homericus, libro Odysseæ quarto, cum de Iphitimie Penelopæ sorore agit, ubi & ipsius carmen attulit ab eodē. Et de Apolline Ptoō & monte cognomine, carmine suo multa prodidit, plura vero ab Athengo & Pausania ex eo citata legimus. Fuit & Nicænetus Abderites, versificator egregius, cuius in Abderæ descriptione meminit Athenæus in ultimo, qui cum indigenam historiam ait composuisse, eiusque ideo epigramma in testimonium adducit, cum de corona λυγῆ, id est, viminea, qua Cares populi vli dicuntur, multa in medum afferret. Meminit & poete huius Parthenius in Eroticis, quo loco de Biblidæ & de Cauno agit, eiusque versus aliquot citat, meminit idem & in Lyrici Phoronei filio fabula. Fuit & Leuceas Argivus, poeta non ignobilis, ut in Atticâ scribit Pausanias, qui de gentibus earumque institutis ac moribus carmina per multa composuit, quæ afferuntur à Græcis scriptoribus. Fuit & poeta Theodori das, quem Hegesander Delphus Syracusanus cum alijs commemorat apud Athenæum. Post hos erat Dionysius, qui modo Mitylenæus, modo Mylesius ab autoribus dicitur, est vero cognominatus Scytobrachion, & Scyetes, quod fecisset corij futuram exercuerit. Hic scripsisse traditur Bacchi & Palladis exercitū, & victorias, ut ait Suidas, item Argonautica libris sex, quos & Diodorus, & in Apollonium Commentatores in testimonium afferunt, & ista quidem ἡ ἐξ ἐπιπέδου, hoc est, fabulosa pedestri oratione, ad Parmenonem. Fuit & alter Byzantius Dionysius, qui de Bosphori refluxu scripsit, item naniæ vel laminationes, quod opus Epicediorum plenum fuisse dicitur, quo modo nostrorum quidam temporum scripsere. Legimus & alium fuisse Dionysium Punicum, tamen quidam Corinthium, quidam Alexandrinum existimant, nullo, ut ipse quidem reor, nisi idoneo

idoneo satis autore. Sunt, qui Byzantiū cum Punico eundem faciant, idque astruere conantur, quod alterum sit in Africa Byzantium, ipsa vberitate celebre. Suidas certe de Byzantio contendit Thraciæ, quod ipse in orbis descriptione Rhēban fluvium celebret, quem etsi laudat suo carmine, non patrium tamen fluvium vocavit. Quare nō satis idonea mihi videtur conjectura Suidæ, ut min⁹ Eustathij credamus, eius eruditissimo interpreti, & ei, qui ipsius Dionysij paraphrasin soluta oratione Græcè scripsit, qui ambo poetam hunc ipsum Dionysium Punicum fuisse prodiderunt, nisi forte, ut amicus quidam noster existimat, Byzantij quidē ortus, ex Africa verò oriundus. Sunt præterea, qui hunc ipsum Dionysium eum putent, quem recentissimum autorem vocat in sexto naturalis historiæ Plinius, & quem in Armentam idem Augustus iturus præmiserit. Sedenim non vnum Dionysij nomine tantummodo de orbis situ scripsisse videmus, quum apud alios, tum apud Suidam manifestissime. Punicus hic igitur Dionysius orbis terrarum descriptionem, hoc est διοικητικὴν περιήγησιν conscripsit, quod opus cum Commentarijs Eustathij viri doctissimi legitur. Est & in id opus paraphrasis, ut malè creditur, Dionysij Halicarnassæ. Sæpius verò in Latinam linguam id opus conversum fuit, sed in primis à Prisciano Casariensi Grammatico, vel potius à Rhemnio Fannio, item & à Ruffo Festo Avieno. Exortus est autem Dionysius ea ratione à Libyæ descriptione, ut Eustathius & paraphrastes Dionysius volunt, quod Aphrica patrium ei & natale solum fuerit, Scripsit præter orbis situm Hypothecas, & αἰτια, hoc est, causas vno libro, quæ tamen in Corinthium ab alijs referuntur. Eustathius & alios libros addit, Lithiaca videlicet, & Ornithiaca, in hoc de avibus, in illo de lapidibus agit. Scripsit item Bassarica, quæ propter styli characteris similitudinem legitima idem credidit Eustathius, etsi alterius esse Suidas innuit. Alij illegitima Bassarica existimant, propter sermonis & linguæ asperitatem, quæ ideo in Samium quendam Dionysium retulerunt. Alij Ornithiaca in alium quempiam Dionysium Philadelphium retulere, qui ob locutionis improprietatem, ἐπὶ οὐρανῷ, quasi quod latraret, vel ut alij scribunt, ἐπὶ οὐρανῷ, ac si subuanum vel vacuum dicitur, cognominatus est. Sunt & qui ab hoc Dionysio scripra velint Meteorologumena soluta oratione, item in Hesiodum commentaria. Fuit & alter Dionysius, quem Aristoteles Chalcum cognominatū ait, rhetor & poeta, qui cum nummo æreo apud Athenienses in consulendo vteretur, inde cognomentum inuenit, est enim Chalcus nummi species. Meminit verò huius Dionysij, post Aristotelem, Callimachus & Athenæus. Eius autem in primis commendantur Elegiæ, in quibus ut ait Aristot. poesim vocat Calliopes vocē, hoc est, κρητύλιον καλλιόπης. Afferuntur & huius versus ab Athengo, cū de Siculo Cottabo agit. Est autem Cottabus, qui & Cossabus ab aliquibus vocatur, ludicri genus in conuiuijs, quod varijs modis fieri solitum pluribus ostendit Athenæus, meminit Pollux, Suidas, & alij, apud nos Plautus. Sed hæc ideo breviter, quia & præter institutū sunt, & in obseruatis nostris longè plura leguntur. Alium præterea Dionysium fuisse legimus, qui ut Plutarchus scribit, Pheræus dictus est, cuius poemata suo tempore idem prodidit Plutarchus, à quo & illud mādaturum est memoriæ, quod fuerit ab Atheniensibus delectus ad coloniam deducendum in Italiam, Thurios. Filium hic habuit Hieronem nomine, qui Nicia Atheniensium ducis familiaris fuit, cuius suasionibus Nicia ipse tum domi, tum militiæ præclara facinora per sæpe fecisse dictus est. Fuit item alter Dionysius Sinopenis comicus, alij tum insuper, quos cōmodius inter scenicos poetas referemus. Fuit post hos & Mnafalces Plateensis poeta, ut verò tradit Athenæus in quarto, Sicyonium fuit, de quo & Strabo in 1x Geographiæ in hunc propè modum scribit: In Sicyonia, inquit, regione vicus est Plateæ, ex quo fuit Mnafalces poeta. Mnafalcis autem ipsa Plateada, tamen in Græco exemplari mendosus locus esse videtur, nam quis in Latino dubiter; Scripsit Mnafalces inter cætera, epigrammata, quorū & nonnulla

Mnafalces.

Simulus.

nūlla leguntur apud Athenæum. Fuit & Simulus poeta, qui Romanorum res gestas versibus perscripsit, quem ubi de Tarpeia loquitur, Plutarchus citat. Simulus, inquit, poeta omnino fallitur, qui non Sabinis, sed Gallis Capitolium Tarpeiam prodidisse ait, cum illorum regis amore capta esset. sunt autem hi de illa versus:

*Tarpeia at custos Capitolia celsa tenebat
Improbâ, quæ patria tam malè fida fuit.
Gallica dum demens sequitur connubia Regis,
Romanas arces prodidit, & patriam.
Hanc non Arboes, & Gallorum milia gentis
Abductam ripis constituere Padi,
sed super inuisam manibus detracta puellam,
Arma ferunt, miseram præsit acerba dies.*

Butas.

Meminit & huius poetæ Dionysius Halicarnassæus in primo historiarum, veteremque vocat poetam, tamen perperam in peruulgatis Latinis exemplaribus hoc nomen legatur. Memorat & Butan poetam idem Plutarchus in Romulo, quem ait de Romanorum rebus fabulosas causas in elegiis tradidisse. eius adhuc fabula legitur de Iupercalibus. Post hunc Capnias poeta fuit splendidus & copiosus, qui apud Græcos aliquandiu fuit in precio, de ipso verò in præsen-

Capnias.

tia pauca ideo, quod eius, ut aliorum plurimorum, carmina bellorum & temporum iniuria perditæ sunt. Fuit item & Hermesianax Colophonius, qui inter elegos non sine laude connumeratus est, & a Pausania in primis, qui ait illum de patria Colophone egregie carmine scripsisse. At hic Leontium, non ignobilem meretricem amavit, cuius nequitas & amores libris tribus elegiarum profequutus est, ex quibus excerpta extat elegia, in qua & philosophorum & poetarum insignium amores celebrat, ut est apud Athenæum. At verò Nicanderi interpres in libro Theriaco, duos hoc nomine fuisse scribit, his propemodum verbis: Hermesianax, inquit, Philetæ amicus fuit & domesticus, cui Persica ascribuntur, & quæ dicuntur *és tiv ósophilu*, hoc est in amatam, fieri tamen, inquit, non potest

30

ut huius Nicander meminerit. nam Nicandro longè antiquior fuit Philetas. Hermesianactis verò Nicander meminit in eo, in quo de poetis Colophonij scripsit, quamobrem ille, de quo Nicander, alter est poeta, huius meminit & Parthenius. Et hæc tenus de Hermesianacte. Hegemon quoque inter poetas est connumeratus, qui ex Alexandria, Troianæ regionis vrbe oriundus fuit, id quod et Stephanus notat. Bellum verò Hegemon Leuetricum scripsit, quod inter Thebanos & Mæcedæmonios factum fuit. Huius Hegemonis, ut puto, meminit Aelianus in animalium historia, sic enim loquitur: Hegemon in Dardanici versibus cum alia de Aleua Thessalo conscribit, tum in eius amore. Inuisitata enim magnitudine serpentem, cum ad Thessalicum fontem, nomine Hæmonium, bo-

40

ues pasceret, venisse, sensimque adrepere ad amatum solitum fuisse, & comam, quam ille auream habebat, osculatione profecutum fuisse, & faciem linxisse. Hanc vobis historiam recitare volui, etsi ab imaginibus nostris aliena esse videtur. Celebratur & alter Hegemon Thasius, qui coenarum inscriptiones, hoc est, Anagraphas composuit, & Phace ipse, hoc est, Lenticula cognominatus est, ut idem ipsemet quodam suo carmine significat, meminit Suidas & Athenæus. Scripsit verò Parodias, poematis id genus, de quarum etiam natura & arte quædam suis versibus prodidit, ut est apud Athenæum, primus quoque in certamen huiusmodi versus induxisse fertur Athenis, certasse & vicisse. Scripsit verò præter Parodias, & Gigantomachiam, & priscam comædiam, quæ Philinne inscripta est. Illud etiam de Hegemone proditum est, quod cum aliquando theatrum ingressus esset, calculorumque vestis laciniam plenam haberet, eos omnes in media turba proiecisit, atque ita paulo post loqui cœpisse, verba etiam recitat ex Chamæ-

leonte

leonte scriptore idem Athenæus. Et satis de Hegemone. Fuit & Charmus Syracusanus poeta, qui in conuiuas centum discumbentes versus condidit, quorum quidem versuum poema Solensis Clearchus Dipnologiam vocauit, alij Opsologiam, alij Hedypathiam, Chrysippus verò Galtronomiam, quæ omnia vocabula, ut videtis, ad gulæ & ventris voluptatisque rationem referuntur. Scripsit idem & in singulas dapes, quæ in mensa apponerentur, versiculos & prouerbia, ut est illud de piscibus lambicum:

ἦ καὶ λιπαρὸς αἰ γὰρ ἀλμυρὸν βάλει.

hoc est:

Venio linquens Aegæum salsum profundum. Fuerunt & hac parte aliorum imagines nonnullæ, ut Hegesianactis, qui & a nonnullis, an perperam nescio, Agesianax vocatur. Fabulas hic carmine complexus est, quæ ab autoribus plerumque citantur, atque in primis ab Hygino. Plutarchus quidem in eo, qui inscribitur de Facie & aspectu, qui in Luna globo apparet, multa huius Hegesianactis carmina affert, quibus ipsa Luna, lunæque describuntur. Fuit & Hegesini imago, cuius apud Græcos metio, sed in primis apud Pausaniam, qui & eius quosdam versus affert ex Atthide, eius, ut puto, poemate, verum parum illos quidem castigatos, quos ideo non recito. Legitote Pausaniæ Bœotica, quo loco agit de Oto & Ephiale, Alcei filijs, qui Musis primis rem sacram fecerunt, id quod planius in nostris Musis retulimus. Pausanias tamen ipse non se vidisse Hegesini poemata fatetur, quod scilicet ea, priusquam ipse natus, essent deperdita, sed Callippus, inquit, Corinthius ea in historia de Orchomenijs in testimonium adduxit, à quo ipse ea desumpsit. Erat & Manethi imago, qui Diospolites fuit, hoc est, ex Iouis vrbe Aegyptia poeta, hic inter reliqua scripta carmine physiologiæ & naturalis omnem scientiam perscripsit. Quidam tamen eum non Diospolitem, sed Sebennyticum potius tradidere, est enim Sebennytus & ciuitas & stagnum, fluuiusque Aegypti, à qua & hostium Nili, & Nomos, hoc est, præfectura Sebennytica vocata est. Fuisse & alterum Manethum historicum, non poetam, legitur: qui tempora & annales Aegyptiorum collegit. Video hic à quibusdam iure dubitari, an is sit Manethon, cuius Iosephus Eusebiusque & alij meminere, & cuius fragmenta quædam circumferuntur, verum ubi argumenta discrimen non afferunt, impunè opinari, quid quisque velit, potest. Cæterum in tabulis fuit Philodemi imago, qui ut Strabo scribit, Gadaraus patria fuit, Epicuream verò sectam & scribendi & viuendi instituto complexus est. De quo & M. Cicero agit in ea, quæ extat, oratione in L. Pisonem, quem & ipsum alibi carmina fecisse ostendimus, quo orationis loco ita Alconius Pædianus, Philodemum, inquit, significat, qui fuit Epicureus illa ætate nobilissimus, cuius & poemata sunt. hæc Pædianus. Eundem significari autumo ab Horatio, eo carmine:

Gallis hanc Philodemus ait.

quo loco poetæ nomen vetusti interpretes suppresserunt, eum tamen Epicureum fuisse fatentur. Leguntur adhuc quædam Græca in quædam mulieres epigrammata. Erat & in hac parte Simonidis Magnesi poetæ imago, qui suo tempore haud ignobilis fuit. Patrem Sipyllum nomine habuisse legitur, & centesima supra quinquagesimam Olympiade floruisse, quo tempore Magnus Rex Antiochus sic cognominatus regnabat, cuius etiam regis res gestas carmine scripsit, & bellum contra Galatas, quando eius equus ab elephantis confectus est. Fecerunt & alij plerique Simonidis nomine, inter quos is, qui à quibusdam Carystius, ab alijs Eretrius dicitur, poeta sanè celebratus, qui Græcorum in Aulide conuentum duobus trimetrorum versuum voluminibus complexus est. Scripsit idem de Iphigenia librum vnum. De Simonide verò Melico, atque item de Amorgino, inter nouem lyricos, cum ad eam tabulam deuentum fuerit, & de cæteris abunde, ut spero, agemus. Porro inter hos poetas erat Pherenicus Heracleota, versificator egregius, qui ut Athenæus scribit, sicum, hoc est, Sycen dictam esse voluit, à Nympha quæpiam Syce nomine, quæ Oxyli quidem filia fuerit; Hamadrya-

Charmus.

Hegesianax.
Agesianax.

Hegesinus.

Manethus.

Philodemus.

Simonides.

Pherenicus.

Timachidas.

dāsq; multas genuerit, inter quas & vitis & ficus, hoc est, Staphyle & Syce. Vnde & poeta Hipponax hac ratione vitem & ficum sorores suo carmine appellauit. Fuit & Timachidas Rhodius poeta, qui cœnarum inscriptiones libris vndecim confecit, id quod nō modò apud Suidam legimus, sed & apud Athenæum, qui de pompilo pisce nonnullos eius citat hexametros. Sed vbi incidimus iam toties in hos gulæ scriptores, par mihi esse videtur, vt vobis commemorem, qui, quæ ad cupedia & rem coquinariam pertinent, scripsere. Parcius hoc quidē Latini dicatis voluminibus tentauere, vnus enim, quod meminerim, Ennius carmine Phagetica scripsit, profa verò M. Apicius ille, nepotum altissimus gurgis, & si dis placet, nuper Platina. At Græcè plures scripsere, in primis quidem Archestratus, & Hegemon Thasius, & Chamus Syracusanus, quorum antè imagines recēsumus, tum Numenius, & Mastreas Pitaneus, item Artemidorus, qui p se u do aristophanius cognominatus est, & culinæ vocabula collegit, & Paxamius, cuius Hieronymus, Pollux & Athenæus meminerūt. Fuit & in hoc genere Philoxenus Claudi, à quo Philoxeniæ placentiæ, quem vsque adeo prostratæ gulæ autores prodidere vt in feruentissimam aquam manum immergere, & os feruenti aqua proluere nulla sui læsione assueuerit, id quod & Archytam quendam fecisse Crobylus ait, & ego nostris etiam diebus non ab vno tantum & altero fieri, sed à pluribus ipse conspexit. Addit his & Iulius Pollux Pantoleonta & Mithecum, & Zopyrinum & Sophrona, & Hegesippum & Epænetum. Et cum his quoq; connumerantur Heraclides Syracusius, Tyndarichus Sicyonius, Simonactides Chius, Glaucus Locrus, qui in ea coquinariæ & Opsopœeticæ facultate sophistæ fuerunt. Sed hac de re hæcenus, plura quidem apud Athenæum. Nos iam cœptum tandem huius diei sermonem finiemus, si prius tamē Antipatri Sidonij, quæ in huius tabulæ parte extrema conspiciebatur, imaginem paucis absoluerimus. Fuit hic quidem poeta promptissimus, quem in libris de Oratore M. Tullius claruisse ait Coræ & Crassi temporibus, non multò antè. Sed de huius poetæ ingenio & memoria non alterius, quam ipsius M. Tullij verbis agendum. Quid, inquit, si Antipater ille Sidonius, quem tu probè Catule meministi, solitus est versus hexametros aliòsq; varijs modis atq; numeris fundere ex tempore, tantumq; hominis ingeniosi ac memoris voluit exercitatio, vt cum se mēse ac voluntate coniecisset in versum, verba sequerentur. & reliqua. Valer. verò Maximus & Plinius eum tradunt, omnibus annis, vno tantum modo die suo natali, febre corripi solitum, & eodem deniq; die consumptum esse, in vltima ætate. Meminit Antipatri etiam Corn. Tacitus in oratoribus, & Fabius Quintilianus. extant ipsius in præfens quædam, quæ leguntur, epigrammata. sed de hac iam tabula satis, nunc quoniam aduersperascit, & iam redeundi in oppidum tempus, huic sermone finem modumq; imponamus. Crastino, sub hac, quæ in proximo est, carpino peruetusta, quæ quod olim sub ipsa vmbra captauerit, vt aiunt, Cōstantius Cæsar, oppido nomen dedit, cum ibi Euryden filiam cum Pico, Pio, alijsq; filijs inuenisset, reliquos huius ordinis poetas, atq; Latinos in primis commentabimur, et simul abiuimus.

TERTII DIALOGI FINIS.

Antipater.

AD ILLVSTREM ANTONIVM PONTIS
DOMINVM, APVD SANTONÈS MARAEMPNA RV M
Comitem, Consiliarium ac cubicularium regium, &c.
Lilij Gregorij Gyraldi in quartum de historia
poetarum dialogum, Præfatio.

Solebat, vir illustris, Cleanthes Stoicus ille, tanti nominis Philosophus, discipulos ad certam veramque, nec inanem, voluptatem capessendam, quadam non coloribus picta tabella, sed verbis efficta inflammare. Iubebat enim secum ipsos cogitare picta in tabula Voluptatem pulcherrimo vestitu & ornatu, regali in solio sedentem, virtutes vt ancillas præsto illi adesse, quæ nihil aliud agere viderentur, nullum aliud suum officium ducere, nisi vt voluptati ministrarent, & eã tamen ad aurem admonerent (si modo, ait Cicero, id pictura intelligi posset) vt caueret, ne quid imprudens perficeret, quod animos hominum offenderet, aut quicquam efficeret, è quo dolor aliquis oriretur. Nos quidem virtutes sic natae sumus, vt tibi seruiremus, aliud nihil negocij habemus. Hanc Cleanthes, ANTONI, tabulam effinxit, quã discipulos admonebat, virtutes ipsas vera & non fluxa voluptati inseruire, eãq; à nemine planè haberi posse, nisi illam virtutes subministrarent, ea quando solida & vera est voluptas quæ nobis est virtutibus comparata. Quam voluptatem, vt Cleanthes more loquar, cum militares omne genus virtutes, & equestris disciplina ac sanguinis nobilitas summãq; prudentia tibi liberalissimè præstiterint, vt non modò inter aptimates & principes, sed inter vetustos quoque & priuscos iure meritoq; connumerari possis, adeo vt non solum apud Gallos Vestrates, imprimisq; à Rege omnium maximo ameris & commende ris, sed apud quoq; Italos nostros, atq; à nostro Principe sic in precio habearis, vt cum vxore tua rarissima & illustri muliere, ANNA Parthenia, apud excellentiss. Principem nostram principem locum obtineatis. Quæ cum omnia ita sint, tibi ANTONI splendidissime hunc quartum nostrum dialogum de Latinis poetis donare constitui. Nam tamen nec me tu, nec ipse de facie cognoscam, tot tamen & tanta mihi de nobilitate tua & virtute prædicantur, & optimorum hominum testimonia suppetunt, vt planè mihi notissimus esse videare. Accipe igitur hoc nostrum qua lecunã munus, quod cerè à beneuolentissimo animo, tibiq; ob supra dictas causas deditissimo prouenit. In hoc quidè plurimã, verbo absit inuidia, videbis, quæ viros alioqui eruditissimos præterierunt, vel ab eis sunt parum diligenter obseruata, quod, vt clarius perspicias, iam dialogum ipsum attende, meq; ames rogo.

LILII GREGORII GYRALDI FER
RARIENSIS DE LATINIS POE
TIS DIALOGVS IIII.

40

VM hora confueta, vt soliti eramus, tres ipsi in Carpensiviridario cõuenissimus, tum Pico prior sic orsus est. Postquam huc conuenimus, Lili, vbi nobis faciles & opacas vmbrae carpini patula exhibet, ceteris in aliud tempus sepositis, eam tabulam expone, in qua in primis Latini poetæ depicti fuerant, vt nobis hesternò sermone pollicebaris. Sic agam, inquam, libenter. vnũ tamen illud à vobis prius impetratum velim & condonatum, vt si in quibusdam forte recensendis vobis parcus nimis, aut ieiunus visus fuero, non indiligentiæ aut incuriæ ascribatis, aut quod parum gratus sim in nostris narrãdis cõmemorandisq; poetis, sed illud potius, quod ante me hanc Latinorum partem nonnulli nostris literis sunt executi, atque adeo ferè in grammaticorum cõmmentarijs id factitatum conspicimus. Modò, inquit Pico, omnes de tabula nobis exponas, aliud abs te nihil nũc expetimus. Tũc ego sic cœpi. Sicuti in alijs plerisq; artib; &c.

disciplinis capeffendis Latini fuere, quàm Græci posteriores, non ideo inculti-
ores tamen, quod ostendit Cicero: ita & in poetica. Romanis enim parum curæ
fuisse poetas, quin & eos inhonesto vocabulo aliquando grassatores vocitasse,
testis est Gellius, & M. Cato in libro cui titulus Carmen de morib. Nam, inquit,
si quis in ea re studebat, aut ad conuiuia sese applicabat, grassator vocabatur. Nō
propterea tamen versibus abstinuissē legimus, nam vt mittam Themidis Car-
mentæ oracula, & quæ in conuiujs, de clarorum virorum laudibus carmina an-
tiquos cantitare solitos prodit in Originibus idem M. Cato, & ab eo M. Cicero,
in deorum tamen celebritatibus, & sacris, nec non in ijs, quæ sic vocabant, indigi-
tamentis, carmina habuisse veteres auctores testantur. Atq; vt ait poeta, Versibus
incompis ludebant, & opicis, & præcipue Saturnijs, vnde etiam dicti sunt Iana-
les, Saliarj, Minerij, Iunonij, axamenta, & id genus cætera. Dionysius item in
historijs, cum Romulum de Ceninensibus & Antemnatis triumphantem de-
scribit, ait, sequentes populos patrijs carminibus deos laudauisse, ducemq; Ro-
mulum poematis extemporalibus ad cœlum extulisse. Numam quoq; Populum
legimus de deis, deq; deorū rebus versus composuisse, isq; in sacris, ludisq; publi-
cis ritē cantatis ferocissimam gentē, dum id scilicet assidue ageret, ad humanio-
res mores, cultūq; deorū maiorem trātulisse, quod primo sermone attigi. Quā
paruo autem principio, & quo tēpore in Rempubl. Romanorum carmina irre-
perint, Titus Lilius in vij. ab Vrbe condita scriptum reliquit, & M. Tullius, &
Gellius: vt ceteros mittam. Zosymus etiam in Historijs, in secularibus ludis, car-
mina canē solita prodidit. In eo autem genere inconditorum versuum, quos dixi-
mus, hi sunt etiam, quos olim Fauni vatesque canebant, vt ait Ennius, & repetit
M. Cicero. Sed in primis eos reponemus, quæ Martiorum fratrum oracula di-
cuntur, quæ cum Sibyllinis carminibus, in templo Apollinis seruabantur, vnā
cum libris Begoes nymphæ, quæ artem apud Thuscōs fulguritarum scripsit, vt
Maurus Seruius prodit. De Martijs quoq; ita M. Cicero in diuinatione, Quo in
genere, inquit, Martios quosdā fratres, nobili loco natos, apud maiores nostros
fuisse scriptum videmus. His autem fratribus prædixisse futura Sibyllam, Seruius
est auctor, idem tamen Cicero alibi Martium singulari numero appellat, quod &
C. Plinius facit vij. natural. hist. libro, cum ait, Diuinitas, & quædam cœlitum so-
cietas nobilissima ex foeminis in Sibylla fuit, ex viris in Melæpode apud Græcos,
apud Romanos in Martio. Titus itē Lilius, Religio, inquit, deinde noua obiecta
est ex carminibus, Martianis. Vates hic Martius illustris fuit, quo in loco plures eius
versus afferunt. Macrobius quoq; in saturnalibus. in hunc propē modū, Fertur au-
tem, inquit, in carminibus Martij vatis, cuius duo volumina illata sunt in senatum,
inuentū esse ita scriptū, Hostem Romani si ex agro pellere voltis. & reliqua. Am-
mianus insuper Marcellinus & s. ex. Pōpeius eodē singulari numero protulerūt,
quos secutus Isidorus ferē sic loquit, Primus autē præcepta apud Hebræos Mo-
ses scripsit, apud Latinos Martius vates. Ex quibus est illud, Postremus dicas, pri-
mus taceas. Meminit & Porphyrio super hæc Flacci verba ex Epistola: 40

— *Annoſa volumina vatū.*

Et de Martijs hucusq; fuit & in hoc genere vatū Publii, nescio qui, à quo, vt scri-
bit M. Tullius, oracula condita fuere, quæ à Romanis diuina religione obser-
uata sunt. Perperā, vt quidem puto, apud ipsum Marcū Tullium, in libris de diuina
tione, Publiciū pro Publio & legit, & interpretatus est Petrus Marsus. sed vt al-
ios mittam, & Appium Claudium Cæcum versus, ante Liliū & Ennium, scri-
psisse legimus, nec hi tamen in poetarum numero fuere. Appij certē versus phi-
losophus Panætius valde probasse dicitur, id quod ad Tuberonem ipse quadam
sua epistola testatum reliquit, idem & M. Cicero. Verū iam satis superq; abundē
ostendimus, poeticā apud Romanos, etiam illos prius, aliquo saltem modo cul-
tam fuisse, iam ad ipsos primos, qui in tabula fuerant, poetas noster sermo diri-
gatur. Primi verō poeta Latini, s. uetonio & Eusebio referentibus, fuere Lilius
Androni-

Andronicus, cuius inter scenicos poetas imago referetur, & Q. Ennius, qui, vt
Lucretius cecinit,

— *Primus amæno*

Detulit ex Helicone perenni fronde coronam.

Quam ferē quoq; sententiam & Syllius Italicus suo carmine retulit. Trigesima
verō sexta supra centesimam Olympiadem, hoc est, Prioris Scipionis tempore
floruit, sub quo etiam stipendia meruisse traditur, ita Claudiano poeta scribente:

Herebat doctus lateri, castrisq; solebat

Omnibus in medias Ennius ire tubas.

- 60 Fuit verō Romam deductus ex Sardinia insula, à M. Catone, quæstore ex Afri-
ca dece dente, vt scribit Probus Aemilius in Catonis vita, quæ falso à quibusdam
Cornelio Nepoti ascribit. Meruisse & cum Q. Fulvio Nobilitore, cum is à sena-
tu contra Aetolos imperator missus est, testis est ante alios M. Cicero. à M. verō
Fuluij filio ciuitate donatus, ea tempestate, qua I I Vir coloniam deduxit. En-
nij quidem patria Rudia, quod Calabriae oppidum est, vt Mela Pomponius, &
Plinius scribunt, & poeta Syllius canit. Rhodias verō & Græcā urbem nun-
cupat Strabo. Hinc, puto, ab Aufonio Rudinus dicitur, & Rudius à M. Tullio,
pro Archia, si fides cōdicibus stamus. Eutropius tamen historicus, & Hierony-
mus in Chronico ex Eusebio, Tarentinum illum his verbis faciunt: Q. Ennius;
70 aiunt, poeta Tarenti nascitur, qui à Catone quæstore Romam trahatus, habitauit
in monte Auentino, parco admodum sumptu contentus & vnus ancillæ mini-
sterio. Sedenim de hac Ennij ancillā, vt puto, & Cicero in secundo de Oratore,
cum de ridiculis agit, mentionem fecit. Cum enim, inquit, Scipio Nasica ad po-
etam Ennium venisset, eiq; ab hostio quærenti Ennium, ancillā dixisset domi
non esse, Nasica sensit illam domini iussu dixisse, & illum intus esse. Paucis post
diebus, cum ad Nasicam venisset Ennius, & eum à ianua quæreret, ex clamat Na-
sica, se domi non esse. Tum Ennius. Quid, ego nō cognosco vocem, inquit, tuæ?
Hic Nasica; Homo es impudens, ego cum te quærerem, ancillæ tuæ credidi te
domi non esse, tu mihi non credis ipsi? Natus verō est Ennius, vt ipsemet cecit-
80 nit, ex stirpe Neptuni, à Messapo, qui vt ait Vergilius, fuit

— *Equum domitor, Neptunia proles.*

Quod & adnotauit Seruius. Idem Syllius suo hoc carmine:

Ennius antiqua Messapi ab origine regis.

Quod verō per palingenesiam, quam vocant Pythagorici, Homeri animam for-
titus sit, fabulosus videtur, quā vt historica fide comprobetur, id enim somnio
contigisse & Lucretius poeta, & Marcus Cicero tradidere, eodem etiam ipso
Ennio canente,

— *Mihi visus Homerus adesse Poeta.*

40 Fuit verō vini appetentior:

— *Nec vnquam nisi potus ad arma*

Prosiluit dicenda,

vt ait Horatius. Ingenio acri fuit, atq; ad scribendum promptissimo, vehemens
in sententijs, in verbis rudis, vt qui non discederet à communi more verborum.
Addit & Cicero, eum fide plenum, haud tamen magna cum re. Hinc est, ait Piso,
illud fortasse, quod P. Vergiliū solitum dicere accepimus; aurum se ex Ennij
stercore colligere. Rectē tu quidem, inquam, trium quoq; linguarum cognitio-
nem habuit Ennius, vnde poetica se tria corda habere dicebat, quod Græcē, q;
Latine, quod Oscē loqueretur, vt Gellius & Festus tradunt. Multa verō librorū
50 volumina scripsit, inter quæ Annales, quos, vt refert Suetonius, Q. Vargūteius
diuisit in volumina, certisq; diebus in magna hominum frequentia pronuncia-
bat. In hos M. Pompilius Andronicus librum composuit, quem Elenchorum
homine nuncupauit. Edidit & Ennius bella populi Romani, quorum librorū

duodecimum scripsit, annum natus sextum & quadragesimum, vt Varro & Gellius scribunt. Sed & Ennium Phagetica cōposuisse, testis est L. Apuleius, quo libro, quęq; esui & gulę magis celebrata essent, quōve loco, carmine cōplexus erat, id quod & apud Gręcos Archedstratus, aliiq; complures, vt hesterni sermone diximus. Et plures insuper comędias & tradędias cōposuit, quibus ei propter vetustatem, decimum inter comicos locū dedit Volcatius. Mortē verō obiit, Q. Martiō & Cn. Seruilio c o s s. cū Sulpitius Gallus prętor Apollini ludos faceret, ipseq; Ennius Thyesten fabulam docuisset, annos natus, vt scribit Hieronymus, LXX. Perijt verō articulari morbo, quē, vt Q. Serenus ait, nimio potu contraxerat, quo quidem tēpore Crates Mallotes ab Attalo rege Romā missus, 10 ē regione palatij, in cloacę foramē crus fregerat. Sepultus est in Scipionis monumento, via Appia, intra primū ab Urb. lapidē. Luitius lib. xlvij. & Plinius lib. vij. Africanum Q. Ennij statuam suo sepulchro imponi iussisse tradunt. Idem M. Tullius in ea, quę est pro Archia oratione. Hinc carmen illud Ouidij,

Ennius emeruit, Calabris in montibus ortus,

Contiguus poni Scipio magne tibi.

Quidam eius ossa Rudias ex Ianiculo tralatas affirmant. Ennij hoc epitaphium celebrat M. Cicero,

Aspicite o ciues senis Ennij imaginis vram,

Hic vestrum pinxit maxima facta patrum.

Nemo me lachrumis decoret nec funera fletu

Faxit. Quorū volito docta per ora virum.

De Ennio verō hoc profert iudicium Fabius Quintilianus. Ennius, inquit, sicut sacros vetustate lucos adoremus, in quibus grandia & antiqua robora, iam non tantam habent speciem, quantam religionem. Fuit & alter Ennius, qui vt Suetonius autor est, de literis duos libros scripsit, & de syllabis & metris, & cuius de augurandi disciplina volumina duo ferebantur. Hunc ipsum Ennium esse arbitror, quem Isidorus ait primū vulgares notas reperisse, de quibus mox plura Tyro, Tullius & Iunius Philargyrus, itēq; Acilius vel Aquila, libertus Mecę 30 natis, & M. Probus, demum & Petrus quidam Diaconus perscribere. Hactenū que de Ennio, post quem magna fuit poetarum turba, quę etli parum celebrata, maiorem tamen vobis partem memoriter recēsebo. Inter primos verō erat Suetonius, qui vt Macrobij verbis vtat, vir fuit longē doctissimus, cōposuit verō edulium, nisi potius edyllium apud Macrobiū legamus, id est, poema, quod Moretum inscripsit, à quo (vt opinor) suum moretum Vergilius, vt planē ex ea epistola cognoscere potuistis, quam puer meo moreto pręposui. Edidit & alia poemata, quę etli temporū iniuria deperdita sunt, quędā tamen ex ijs carmina reperit̄ur, quę diuinis suis carminib. inseruit Verg. Cur non, inquit Picus puer, nobis recitas eam tuę epistolę partem, quę de hoc poeta meministi. Non est, inquam, operę precium: quosdam tantum versus ipsius poeta meministi. 40 nuce Persica agit, quę & Mollusca, vt ait Macrobius, dicitur.

Admisce, inquit, tu Acca basilicis, hæc nux partim,

Partim Persica, quod nomen sic deniq; fertur

Propterea, quod qui quondam cum rege potenti,

Nomine Alexandro Magno, fera prælia, bello

In Persas tetulere suo. Post inde venetum

Hoc genus arboris, in prelatiis simibus Graijs

Dij semere, nonos fructus mortalibus dantes.

Mollusca hæc nux est, ne quis fortē inscius erret.

Hostilius.

Post Suetium erat Hostilius, qui Annales populi Romani, vt Ennius, scripsit. Ex quibus illud hoc carmen legitur,

Sæpe

Sæpe preges pecuum ex hybernis pastibus pulsi.

Erat & Trimatius, qui Latine Iliada composuit, primūque deę Victorię epithetum addidit Præpetis, dum ita caneret,

Dum dat vincenti præpes Victoria palmam.

A quo Aufonius Gallus,

Tu quoq; ab aërio præpes Victoria lapsu.

Qua ex re & ipsa alata pingitur, seruant adhuc marmora vetusta & nominata eiusmodi imagines. Cum Trimatio aliquem inter poetas locum obtinuit Nummius Crassus, mediocris ingenij poeta, qui & ipse Iliada conscripsit, quod opus ab antiquis Scriptorib. in medium adduci videmus. XXXIII eius volumen in testimonium citat Priscianus grammaticus, vt est in eo,

— Nam conuiui oculos ego deinde sopore.

Et Cn. Manlium, vt Trimatium & Nummium, Iliada conscripsisse legimus, in quo opere, præter grammaticorum regulam, illum grammatici cecinisse aiunt,

— Celerissimus aduocat Hector.

In numero antiquorum poetarum fuit & Læuinus Macer, qui idētidē in testimonium adducitur. De eo vix aliud inuenimus, vt etiam de Gānio, cuius versus ex secundo, & quarto & sexto citatos legi, apud grammaticos, vt cum de Adore disserunt, cuius vocabuli in obliquis calibus media indifferens reperitur. Ita enim in secundo cecinit,

Illam sponte sotos adoris strauisse maniplos.

In quarto verō,

Emicat in nubes nidoribus ardor adoris.

Fuit & Valerius Soranus inter antiquissimos carminum Scriptores connumeratus, cuius versus M. Varro in libro, quē de Cultu deorum inscripsit, exposuit, cum de Ioue ageret. Versus Sorani hi sunt,

Iuppiter omnipotens, regum rex ipse deūm;

Progenitor, genitrixq; deūm, deus vnus & omnes.

Meminit & Aur. Augustinus in libro de ciuitate Dei. Scribunt Plinius & Solinus Valerium Soranum neci datum, quia vrbis Romę nomen, quod in arcanis esset, pronūciasset, idem & à Sempronio proditum est. Alij in cruceum sublatum 30 tradunt, & propterea cultam deam Angeronam, silentij prælidem, cui Romani ante diē XII Calend. Ianuarij rem sacra facerēt, tamen hac de dea variā sit Festi & Macrobij ex varijs autorib. sentētia. Sorani meminit & alibi M. Varro, Apud Valerium, inquit, Soranū vetus adagio est. Cicero de Oratore lib. iij. Nostri, inquit, minus student literis Gręcę, quā Latine, tamen existis, quos nostis, vrbanis, in quibus minimū est literarum, nemo est, quin literatissimum togatorum omnium, Q. Valerium Soranum lenitate vocis, atq; ipso oris pressu & sono facile vincat. Idē in Bruto, Quintus, ait, & Decius, Valerij Sorani vicini, & familiares mei, nō tam in dicendo admirabiles, quam docti & Gręcis literis & Latinis. Fuit vt omnia nunc vobiscum, cum ego hunc diuersum à primo Sorano credide 40 rim, sed cum Hermolaus, vir, vt scitis, doctissimus, eundē faciat his verbis in suo Lexico: Valerium, inquit, Soranum subita morte corruisse perhibent cum alijs, tum Plinius, quod arcanum vrbis nomen alterum enunciaffer: cur nō & ego idē hoc vobis loco prodam, quod illi literis mandare placuit: Fuerunt & alij Sorani nomine, inter quos Gręcus ille Ephesius medicus, qui Traiani tempore, Alexandria primū, deinde Romę floruit, cuiuscq; meminere cum alijs, tū Suidas, & frequentissimē Cœlius Aurelianus, nō aspernandus autor in medica facultate, quorum vtriusq; & hodie quędam leguntur nuper in lucem edita. Verū de his factis. Inter vetustos hos poetas fuit Albinus, qui res gestas Romanorum carmine 50 complexus est. Hi tres sunt ex eius primo libro versus,

Ille, cui ternis Capitola celsa triumphis

Sponte deūm patuere, cui freta nulla repostos

Abcondere sinus, non tuta micibus vrbes.

Albinus.

Quos ea ratione vobis recitavi, quoniam Cui prima breui & altera longa protulit, cum consuetudo vnius tantum, ut probe nostis, syllabæ esse ostendat. Si qui verò bisyllabum enunciarunt, vtraque correpta vli sunt. Valerius Martialis,

Sed norunt cui seruiant leones, Sidonius Apollinaris,

Decrescens cui Dyndimo reciso.

ut alios nunc mittam. Iouianus tamen Pontanus noster, Albinum secutus, ita cecinit,

Atq; vna recubare, cui tua poetora iungas.

Et ego hoc iambico senario,

Cuius pauca contigere iugera.

C. Lucillius

Dein C. Lucillius erat poeta, qui primus nasi stylum acuisse à Plinio dictus est. ex Arunca nobili ciuitate originem duxisse constans est opinio. fuit autè Arunca vrbs non procul à Pötina palude, aliqui tamen Canusinum fecerunt. Natus per ea tempora dicitur, ut notat Eusebius, per quæ Carthago Romanis deditionem fecit. Velleius verò, Celebre, inquit, Lucillij nomen, qui sub P. Africano, Numantino bello, eques militauerat. Fuisse quoque dicitur maior auunculus Magni Pompeij, quod apud Horatium obseruat Porphyrio. Etenim Pompeij auia, Lucillij soror fuit. Hic ille est, qui dignos reprehensione ciues Romanos mira la cerauit acerbitate. Nec enim Scæuolæ, nec Vectio Albutio Lupo, tum summis in republica viris pepercit, non alijs plerisque. Lupum, Seruius ait in primo Satyrarum, induxit deos consilium fecisse, ut perderent. Vnde mox est lex rogata à populo Romano (id quod etiã Athenienses, rogante Alcibiade, prius fecerant) ne cui poetæ quæpiam nominatim carpereliceret. qua ex re aliud postea satyræ genus inductum est, quo vsus est M. Varro in Menippeis, & Petronius. Amavit Lucillius Collyram puellam, quin & ipsius puellæ nomine sextumdecimum sui libri volumen inscripsit, hoc apud Horatium Porphyrio prodidit. Horatius incompósito pede ipsius Lucillij versus ait currere, cuius quanti faciat iudicium Fabius Quintilianus, tu Piso videris, qui ipsius verba memoriter recitare consue sti. Videamus, inquit Piso, & simul Fabij verba referre cœpit. Satyra tota nostra est, inquit, in qua primus insignem laudem adeptus est Lucillius, qui quosdam ita deditos sibi habet amatores, ut eum non eiusdem modo operis autoribus, sed omnibus poetis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui Lucillium fluere iutulerit, & esse aliquid, quod tollere possis, putat. Nam eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas & abundans salis. Hæc quidem Quintilianus. Tunc ego, Acris, inquam, est Fabij censura, sed & audiendus est Marcus Tullius, qui Lucillij ait scripta leuiora esse, vrbani tatem verò summam habere, doctrinam mediocrem, id Lucillio ipsi cognitum fuisse dicit. Nam suorum librorum non Persium illum doctissimum, non Lælium, non Rutilium, non ceteros lectores esse voluit, sed se ait Tarentinis potius, & Consentinis ac Siculis scribere, cuius etiã versus hac de re citat. Lælium, Ar- 40 chelaum, Vectium & Quintum Philocomum Lucillij Satyras pronunciaisse scribit Suetonius, quas se legisse apud Archelaum Lenæus Pompeius, apud Philocomum V. Cato prædicant. Hircius verò Nicias, grammaticus Ciceronis temporibus notissimus, & familiaris, libros in Lucillij Satyras composuit. Sunt & qui Lucillium tragœdias scripsisse tradant, cuius opinionis Acronem, Horatianæ poetices interpretem, fuisse ex eius hisce verbis videmus. Cum enim ita cecinisset Horatius,

Vt nihil intersit, Dauus ne loquatur, an audax

Pythias emunçto lucrata Simone talentum.

Ita ille scribit, Non dicit de Pythia Terentiana, sed apud Lucillium inducitur Tra- 50 gœdographum ancilla per astutias accipere argentum à domino. Nã sefellit do minum, & accepit ab eo argentum vel talentum. Hęc ille, cui grammatice quantã fidẽ adhibeat hac in re, nõ planè dispicio. Sed de Lucillio reliqua attedite. Solebat Adrianus

Adrianus Imperator omnibus alijs poetis Lucillium præferre, tanta est & semper fuit, iudiciorum varietas & censura, cum eo tempore passim Vergilij diuina carmina legerentur, Adrianus alioqui homo doctus, Vergilio tamen Lucillium præferret. Laudet ergo ille Martialem, alius & (si dis placet) Anticlaudianum suum, & Archithrenium, sed vitas ego vobis, non Satyras narro. Sunt, quoniam Lucillio id quoque vitio vertant, quod Græca Latinis miscuerit, ut suis in epigrammatis Pytholeon Rhodius, qui propterea ab Horatio irridetur. Idem tamẽ lecit, sed parcissime Catullus, ut alios mittam. Mortuus est Lucillius, ut scribit Hieronymus, Neapoli, & publico funere elatus, ætatis suæ anno XLVI. Atque hæc quidem, quæ in præsentia succurrunt, de Lucillio dicenda vobis. Per hæc fermè tempora V. Valentinus fuisse dicitur, qui Tapullam legem, fictio nomine, teste Festo Pompeio, iocoso carmine conscripsit, cuius & Lucillius meminit,

Tapullam vident legem contemnere opimi.

Fuit & Lælius apud antiquos, Latinus poeta celebris, qui ut Gellius libro nono Atticarum secundo erotopægnia scripsit, hoc est, amoris iustus, id quod ad Paulinum etiã testatur Aufonius, tamen ei loci mendum irrepit. Nam cum legi debeat, Quid antiquissimi poetæ Lelij erotopægnion libros loquar: passim & ineptè legitur Lemnij Crotopægnion. Quod mendum etiã Prisciani Cæsariensis codices occupauit, ut cum aliubi, tum libro nono & decimo, vbi pro 20 Lelio in erotopægnion, Lium in erotopægnion perperam scribitur. Quibus ex reb. planè conspicimus, non legendum crotopægnia, ut in vulgatis Gellij & Aufonij codicibus legitur. Meminit & huius Lelij Apuleius in Apologijs. Vnum, ait, etiã poetam Latinum attingam, versus ipsos agnosceat, qui Lælium legere. Subiungit mox versiculos, dimetros illos quidem, sed qui portentis potius, quã verbis nostris similes esse videantur, quosq; ideo vobis non recito. Post Lælium erat M. Furius, quem aliqui Fusium vocant, cognomento Bibaculus, quemq; ab imitatione omnium, Pantomimũ quidam dictum fuisse putauere apud Plinium, in præfatione natural. hist. Nostri, inquit, crassiores antiqui tãtum exemplorum artiumq; quam facetissimi lucubrationum, ut qui ait, Bibaculus e- 30 ram, & vocabar Pantomimus, quod Hermolao minime placet, aliter eum locum castiganti. Commendatur Bibaculus in scribendis iambicis, quod Diomedes grammaticus affirmat, & Fabius, qui eius & Catulli, & Horatii acerbitatem, libro x. in hoc carminis genere commendat. Hic ipsius est versiculus, in Orbilium grammaticum,

Orbilium vbi nam est, literarum obliuio?

Eusebius in Chronico, illi patriam Cremonam fuisse scribit. Romæ verò diutius versatus est circa Ciceronis tempora. Multa ab eo feruntur edita poemata, Annales, Iambi, Epigrammata, cuius vobis duo hendecasyllabo carmine scripta recitabo, cum paulò post Catonis imaginem recensebimus. Meminit & huius Ho- 40 ratius in Sermonibus, si expositoribus stamus, qui hoc illius carmen ex Pragmatia, nomen id poematis, ab eo rideri volunt,

Iupiter hybernas cana niue conspuit Alpes.

Vergilius tamen, si Macrobio credimus, ab eo versus quosdam accepit. Scripsit se item epigramma contra Cæsarem, his verbis docet Cornelius Tacitus, Carmi na, inquit, Bibaculi & Catulli referta contumelijs Cæsaris leguntur. idem & Suetonius tradit. Post Bibaculum erat A. Furius, quem Antiaem fuisse comperio, poeta fuit non ignobilis, ad quem Q. Catullus, ut scribit M. Tullius, non antiquo illo more, sed comi & molli, ac Xenophonteo quodam genere sermonis, de consulari suo librum composuit, cum ille tamen contrario vteretur adeo, ut à Cæsario Vindice, tanquam linguam Latinam dedecorasset, damnaretur, quem ob id tamen Gellius tueri nititur. Huius quoque, ut à Macrobio obseruatur, & Vergilius carmina quædam emulatus est, citatur & aliubi à grammaticeis, & præcipuè à Marcello. Erat & cū his L. Iulij Calidij imago, cuius Alconius Pedianus memi- 50 tidius.

Lælius

M. Furius

A. Furius

L. Iulius Calidius

nit. Amicus & familiaris hic T. Pomponij Attici fuisse perhibetur, à quo etiam à proscriptiois periculo seruatus fuit. Lucretio & Catullo, à Cornelio Nepote adiungitur. Parcus hoc loco vobis de nonnullis poetis loquor, & quasi indice, quod dicitur, tantum demonstro, quòd pauca de his à Scriptoribus tradita sunt, vt est de Cæcilio, qui Nouocomensis fuit, quem tenerum poetam vocat Catullus. Carmen hic de dea Cybele inchoauit. Item de Cornelio Alpino, qui vt testatur Porphyrio, Memnonia, hoc est, carmen de Memnone, hexametris versibus descripsit. Horatius,

*Turpidus Alpinus iugulat dum Memnona, dumq;
Defringit Rheni luteum caput, hæc ego ludo.*

Cæcilius.
Cornelius
Alpinus.

Valerius Cato.

Sed inter hos non longè Valerij Catonis imago monstrabatur, qui ex Gallia originem duxit, Burfeniq; cuiusdam libertus fuisse perhibetur, at suo ipse quodam in libello ingenium se fuisse testatū reliquit. Sed cum Syllanis temporibus, partium licentia, pupillus patrimonio exutus fuisset, multos nobiles docuit, visusq; est, vt Suetonius scribit, peridoneus præceptor, maximè ad poeticam tendentibus, vt quidem apparere his versiculis potest.

*Cato grammaticus, Latina Siren,
Qui solus legit, ac facit poetas.*

Scripsit præter grammaticos libellos & poemata, inter quæ præcipuæ celebrantur, Lydia & Diana. Lydia C. Ticide meminit,

*Lydia, doctorum maxima cura, liber.
Secula permaneat nostri Diana Catonis.*

Fuit, cum ego poema illud, quod inter Vergilianæ, Diræ inscribitur, Catonis huius esse existimarem, & quòd de Lydia in eo agitur, & mētio fit Ciuilis belli, quo ipse patrimonio, vt ait Tranquillus, exutus, id quod etiam ipsemet Cato in libello, cui est titulus Indignatio, ostendit, & propterea non Diræ, sed Indignatio, poema ipsum inscribi posse videbatur. Vobis hoc dixisse velim, nunc quid sentiam, haud facile afferre possum, cum grammaticorum contra stet consensus, qui Diras Vergilio ascribunt. Vixit verò Cato ad extremam senectutem pauper, inopsq;e, modico contentus gurgustio, postquam Tusculanæ villa creditoribus cesserat, de quo extat Bibaculi, vt modò meminimus epigramma.

*Si quis forte mei domum Catonis
Depictam minio rubere, & illos
Custodis videt hortulos Priapi,
Miratur, quibus ille disciplinis
Tantam sit sapientiam affecutus,
Quem tres coliculi, selibra farris,
Racemi duo tegula sub vna*

Ad summam propè nutriant senectam.

Catonis modo, Galle, Tusculanum

Tota creditor vrbe venditabat.

Mirati sumus vnicum magistrum,

Summum grammaticum, optimum poetam

Omnes soluere posse quæstiones.

Vnum difficile expedire nomen.

En cor Zenodoti, en iecur Cræteis.

Meminit & huius Valerij Catonis Horatius, cum ait in Sermonibus,

Lucilli, quàm sit mendosus, teste Catone,

Defensore tuo peruincam, qui malè factos

Emendare parat versus, hoc leuius ille,

Est quo vir melior, longè subtilior.

Etrursus idem Bibaculus:

40

50

Atque

Atque hæc quidem de Valerio Catone. Caterum & Vticensis Cato Iambicum carmen in Metello scripsit, quod valde, Plutarcho teste, celebratum fuit. Connumeratur & hic idem Cato inter eos, qui seueri cum ipsi & morosi essent, lasciuifculis tamen interdum versibus luserunt, quod ad Augustum scribens, poeta Naso ostendit, cum ita canit,

Et leue Cornifici, parq; Catonis opus.

Fuerat & poeta Hostius in tabula, à quo bellum Histricum carmine compositū fuit, & complura ex poeta Homero in eo opere traduxerat, vt illud,

Non mihi si lingua centum.

quod ab Hostio potius, quàm ab Homero P. Maronem desumpsisse Macrobius existimauit, cui ego nescio quantum assentiar. Vnus post hos poeta erat, qui, nescio quo modo, insanire videbatur, & quasdam quasi atomos inspectare. Quis iste, inquit Picus puer. Cui ego, ex titulo, inquam, facile cognoui. Titus Lucretius Charus poeta fuit Romanus, qui Epicuream sectam secutus, scripsit de rerū natura opus, quod etsi imperfectum, vt videtur, multis tamen luminibus ingenij & artis sitū esse, docet quadam ad Q. Fratrem epistolâ M. Cicero. Hieronymus verò ex Eusebio, etiam ab ipso Cicerone emendatum, his ex libro de Temporibus, verbis prodidit. Titus, inquit, Lucretius poeta nascitur circa CLXXI Olympiadem, qui postea amatorio poculo in furem versus, cū aliquos libros per interualla infantæ conscripisset, quos postea Cicero emendauit, propria se manu interfecit, quadragesimo tertio ætatis suæ anno, id quod & ante Eusebium obseruauit Plinius. Sunt, qui ex Hieronymi verbis ad Ruffinum, putent Lucilliam amicam poculum dedisse Lucretio. Lucillia, inquit, decepta furem propinauit, pro amoris poculo. Extant in præsens & leguntur sex libri eius de rerū natura, multorum eruditissimorum lima castigati, plures tamen libros ipsum scripsisse inuuit his verbis Varro, in primo de lingua Latina, qui eodem vixit tempore. Lucretius, ait, suorum vnus & viginti librorum initium fecit hoc,

Aethæis & terra genitabile quærere tempus.

Sed & Priscianus in vj. septimum eius librum citat, Macrobius verò xvij, quo argumēto imperfectum opus dixi, quod & video placuisse Beroaldo Seniori. Sed hæc curiositatis gratia: Porrò Lucretius C. Memmio L. filio familiarissimè vsus est, qui etsi orator, poeta tamē & ipse haud illepidus habitus est, cui & opus fuit Lucretius de rerum natura inscripsit. Hoc loco, quoniam in Memmij mētione incidimus, vobis id afferre constitui, viros quosdam sanè doctos existimasse, patrem C. huius Memmij L. Memmium eum fuisse, qui Corinthum diruit, cum is à Scriptoribus omnibus L. Mummius Achiæus, nō Memmius vocetur, vno excepto duntaxat Asconio in tertio Verrinarum, qui Memmium, nō Mummium appellare videtur. Sic verò Cicero, sic vterque Plinius, sic Florus, sic Vitruius, sic denique Græci vocant, vt Strabo. Fuit autem L. Memmius pater, L. Crassi & M. Antonij temporibus, vt est apud M. Tullium in Bruto, & in secundo de Oratore, vbi agit de ridiculis. In quem illud est Crassi, nam cum Memmius esset cum Largio Terracinae de amica rixatus, & tota Terracina, omnibus partibus inscriptæ literæ fuissent, tria LLL, & duo MM, Crassus, quid id esset, quæsiuit, senem sibi quendam dixisse finxit, lacerat lacertum Largij mordax Memmius, quo dicto ipse Memmij mordacitatem carpit. Ibidem alterius Caij Memmij dictum affert Cicero in Scauro, qui locupletis hominis Pompeij Phygionis bona sine testamento possederat, & sedebat aduocatus reo Bestiæ, cum illac forte funus duceretur, Scauro inquit Memmius, Vide Scaure, mortuus raperis, si potes esse possessor: Scauri avaritiam eo dicto vellicans. Sanè hunc Memmij, patrum Memmij Lucretiani fuisse crediderim, in Bruto enim M. Tullius C. & L. fratres fuisse commemorat. Sed de hoc C. Memmio, cui suum Lucretius librum dicauit, & qui versus scripsit, Plinius in epistolis ad Aristonem meminit, quo loco & alios plerisque commemorat, qui sepositis grauioribus plerumque

Cato Vticen
sis.

Hostius.

Titus Lucre
tius.

C. Memmius

que studijs, locosa & parum seuera scripturarunt. Ouidius quoque in secundo de Tristibus ait,

Quid referam Ticide, quid Memmij carmen, apud quos.

Nomen adest rebus, nominibusq; pudor.

Apud Gellium verò, ut dura eius carmina referuntur, Memmius hic, is esse existimatur, qui Cæsari obsecit, quod ad cyathum regi Nicomedi steterit, cum reliquis, ut ait Suetonius, exoletis, pleno conuiuio, quiq; in Cæsarem ipsum asperrimas orationes scripsit, & quibus non minori acerbitate rescripsit Cæsar, fuit illi tamen postea in petitione consularis suffragator. Catullus quoq; se cum eo pretore in Bithynia fuisse, suis versibus cecinit, quibus & se parū pudicè ab eo habitum ostendit. Et hunc eum Memmium esse pleriq; contendunt, ad quem fuit Ciceronis epistolæ, & de quo in Claris oratorib. C. inquit, Memmius, L. filius perfectus literis, sed Græcis, fastidiosus sanè Latinarum, argutus orator, verbisq; dulcis, sed fugiens non modo dicendi verum etiam cogitandi laborem, tantum sibi de facultate detraxit, quantum imminuit industriæ. Sed in hæc de patre, & filio Memmio diuertisse, non ab re fuerit. Iam ad Lucretium, vnde fluxit sermo reuertamur, quem eo die mortuum legimus, quo vi relem togam sumpsit Vergilius. Lucretium legendum putat Fabius, sed non ad phrasin. que vtiq; Fabij verba ad oratorem, non ad poetam pertinent, eius enim in eo scribendi genere phrasin & elegans est, imitatione valde digna. Vitruuius quoq; ita eum commendat, ut Plures post nostram, inquit, memoriam nascentes cum Lucretio videbuntur, velut coram de rerum natura disputare. Lucretium vsque adeo celebrat Ouidius, ut perpetuò eius carmina duratura vaticinetur, ita canens,

Carmina diuini tunc sunt moritura Lucreti,

Exitio terras cum dabit vna dies.

Idem in secundo de Tristibus,

Explicat & causam rapidi Lucretius ignis,

Causarumq; triplex vaticinatur opus.

Quod cum mendose legatur, difficultatis causam plerisq; attulit, non enim casurum, sed casurum legendum est, id quod facile ex quinto ipsius Lucretij libro colligitur, qui futurum ignis incendium disputat: quam Epyreos in Græci dicunt, qua de re, præter gentium philosophos, & Christiani quoq; scripserunt. Idè Ouidius carmen in Luitæ consolationem replicauit. Statius quoque poeta tale de Lucretio testimonium protulit,

Et doctifuror arduus Lucreti.

quod quidam ad insaniam, quidam ad poeticam referunt, vtrunq; illi certè conuenit. In hæc diuertit, que ferè sunt præter institutum, quod huius poetæ lectione vos affici cupio. Et nos ista, inquit Piso, libenter audiuimus: nam & qua attentione ea Picus exciperet, vidisti. Tunc ego, Fuit, inquam, & alter Lucretius comicus, cuius Placides ad Chalcidum meminit. Post verò Lucretium duo erant, oratorum vestibus induti, alter quidem Marcus Terentius Varro, vir, ut ait Terentianus, doctissimus vnde cunq;. De quo & his propemodum verbis Lactantius Firmianus, Varro, inquit, quo nemo vnquã doctior neq; apud Græcos quidem, nec apud Latinos vixit. Sed & Dionysius Halicarnassæus apud Græcos, ut cæteros mitam, locupletissimum testimonium protulit, qui cum Varrone floruit. Refero, inquit, que Terentius Varro in antiquitatibus perscripsit, vir vnus inter omnes, qui hac ætate floruerunt, longè peritissimus. Tum Piso, Quid nobis de Varrone tanta & tot testimonia colligis? Quis Varronem ignorat? Nulli certè maius, meo quidem iudicio, de illo testimonium, quam vel suo ipsius Varronis, hoc est, quæ pauca supersunt, illius volumina legere, vel Ciceronis, qui de eo vbiq; summa cum laude meminit, loquentemq; illum de disciplinis, suis in dialogis facit. Rectè tu quidè, inquam: nunc eius tantū, quod ad rē præsentem pertinet, in poetica studium videamus. Istuc ipsum, ait Piso & Picus, desideramus.

Tunc

Tunc ego, Alterum, inquam, satyræ genus, ut scribit Fabius Quintilianus, diuersum scripsit Varro, quod carminum varietate mistum fuit, de quo et ita Gellius in noctibus Atticis: Menippi libros, inquit, in satyris imitatus est Varro, quas Cynicas ipse appellauit Menippeas. Probus verò grammaticus, Varro, ait, Menippeus nuncupatus est, non à magistro, cuius ætas longè præcesserat, sed ab ingenij societate, quod is quoq; omnigeno carmine satyras suas explicauerat. De isdè meminit & Marcus Cicero, qui & alibi, hoc est, in Academicis quaestionibus ex sua ipsius persona tali Varronem laudè profecutus est, Sunt, inquam, ista Varro, nam nos in nostra vrbe peregrinantes, errantesq; tanquam hospites, tui libri, quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui, & vbi essemus, agnoscere. Tu atatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem locorum, regionum, tu omnium diuinarū humanarūq; rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti. Plurimum quidem & poetis nostris, omninoq; Latinis & literis luminis, & verbis artulisti, atq; ipse variū & elegans, omni ferè numero poema fecisti, philosophiamq; multis locis inchoasti, ad impellendum fatis, ad edocendum parum. Atq; hæc quidem rotidem verbis M. Cicero. Sedenim & præter hæc Lactantius Varronem ait de rerū natura carmine libros scripsisse, quod & Quintilianus his verbis in primo, Vel, inquit, propter Empedoclem, in Græcis Varronem, ac Lucretium in Latinis, qui præcepta sapientiæ versibus tradiderunt. Circumfertur & hoc Varronis epigramma de Licinio liberto, & Augustonore apud Cornutum,

Marmoreo Licinus tumulo iacet, at Cato nullo,

Pompeius paruo, credimus esse deos?

Atq; hæc tenus quidem de Varronis poetica, quæ cum dixissem, Ex his, inquit Piso, qui hac ætate scripsere, illum etiam Argonautica composuisse didici. Male, inquam, Piso didicisti, quicunq; enim illi, qui id scripsere, nominis similitudine decepti esse videntur. Nam duo Varronis nomine fuerè, eodè ferme tempore, id quod ego diligentissimè obseruaui, & ante me Sidonius Apollinaris libro Epistolarum quarto, sed quum paulò post alterius Varronis imaginem recenserebimus, hoc ipsum planius ostendemus. Reliqua verò, quæ de Terentij Varronis vita didicimus, hoc est, quæ domi militiæq; multa fecit, quò honore, quibus titulis, quò mortis genere perierit, non est, hoc loco ut pluribus exequamur, multa enim hodierno sermone dicenda restant. Sed iam alterum, qui cum Varrone erat, exponamus. Is autem erat Marcus Tullius Cicero, de quo ut de Varrone fecimus, quæ ad eius poeticam tantum attinent, afferemus. Puer igitur Marcus Tullius, ut Plutarchus scribit, poeticæ ad eò operam impendit, ut plurimum omnium iudicio in ea facultate profecerit, multaq; in ea ætate poemata scripserit, inter quæ illud ipse Plutarchus celebrat, quod Pontius Glaucias inseribitur, versu tetrametro. Multa carmine ex Græco transulit, ut tota Arati Phænomena, cuius etiam nunc pars extat, aliæque, quæ sparsim suis in dialogis inseruit. Nunquid ideo, inquit Piso, poeta Cicero? Nam tametsi Ciceronis Limonem, poematis id nomen, citat Donatus, vbi de Terentij poetæ vita agit, illudq; Vergilij existimetur à Cicerone sumptum,

— *Spes altera Roma. Et illud.*

— *Corripuit tremulis altaria flammis.* id enim Ciceronis vxori, dum sacrificasset, contigisse dicitur, id quod & ipse Cicero quodam suo poemate testatum reliquit, & eius licet elegiā, quæ Thalemaestis inscribitur, afferat Seruius, ex qua carmen illud,

50 *Iam mare Tyrrhenium longè, penitusq; palumbes Reliquit.*

non ideo tamen ego illum poetā crediderim. Tunc ego, Poeta, nec ne fuerit Cicero, non vobis dixerim, pictum tamen in tabula fuisse, multaq; præter ea, quæ tu modò attulisti, carmina & adhuc legi, & ab autoribus citari assero, ut quæ de

ipsius consulatu à Laetantio, in tertio diuinarum Institutionū, & quæ in secundo eiusdem consulatus Vrania Musa pronunciat, in primo de Diuinatione, ex verbis Quinti Ciceronis fratris.

*Principio aethero flammatus Iuppiter igni
Veritur, & totum collustrat lumine mundum.*

Et reliqua, vsq; enim ad octoginta versus ibi leguntur. Fabius quoq; Quintilianus Ciceronis quosdam ioculares libellos adducit, atque ex ijs versus. Quin & de suis temporibus tres se carmine libros scripsisse, ipsemet ad Lentulum in epi stolis testis est, quos eisdem esse existimāt aliqui, qui de eius cōsulatu inscribuntur. Sed num parum vobis testimoniū videtur de poemate, quod Marius inscribitur, Scæuolæ & Q. Ciceronis: Nam cum in primo de Legibus Atticus Pomponius dixisset de quercu in Mario lecta. Quale est istuc, quod poetæ ferūt: mihi enim videris fratrem laudando suffragari tibi. tum Attico responderet Q. Frater, Sit ita sanè, veruntamen dum Latina loquent literæ, quercus huic loco nō derit, quæ Mariana dicatur, eaque, vt ait Scæuola, de fratris mei Mario, Canescet fecit innumerabilibus. De eodem Mario poemate idem Q. Frater in primo de Diuinatione, Quid est illo auspicio diuini, ait, quod apud te in Mario est, vt vtar potissimum te autore.

Hic Iouis altissimi subito pennata satelles

Arboris è trunco, serpentis faucibus morsu. & cætera, quæ ibi leguntur. Sed & il.

10
Iud multis mirum videtur, quod de ipso Marco Cicerone legit, non pauciores vnquam, cū in Vrbe esset, quingentis versibus quotidie scribere solitū, nisi vos de profæ versibus intelligatis. Iure igit, inquit Piso, quisquis ille fuit, inter poetas Marcum Tullium reposuit. Iure, inquam, Piso, vt ais. Illud tamen ego de Ciceronis carminibus dixerim, quod à Cassio Seuero respōsum sibi Seneca in tertio declamationū scribit. Vergiliū, inquit, illa felicitas ingenij, oratione soluta reliquit, Ciceronem eloquentia sua in carminibus destituit. Et illud item, quod est à Cornelio Tacito in oratoribus obseruatū, carmina videlicet Ciceronis forius potius redolere, quam Castalianam, Oratoris enim potius spiritus, quam poeticos habent, vt Syllij Italici, Plinij, & Cæcilij, aliorumq; Sed de Varrone & Ci.

Titum Pōpō-
nium Atticum.

30
cerone iam satis. Titum quoq; Pomponium Atticum, M. Tullij amicissimū, ad quem extant epistolæ, cui gener fuit Agrippa, progner Tiberius, & Pronepos Drusus, in poetica versatum, eiusq; facultatis studiosum fuisse scriptum reliquit Cornelius Nepos, qui eius vitam literarū mōnumentis mandauit. Sed & M. ipse Tullius ad Atticum ipsum in epistolis, Epigrammatis, inquit, tuis, quæ in Amaltheo posuisti, contenti erimus, præsertim cum & Chisius non reliquerit, & Archias nihil de me scripserit, ac vereor, ne Lucullus, quoniā poema Græcū condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Sed huius quidem Chisij, cuius mōdō meminimus, nō admodum frequens habetur mentio, nisi fortè & aliō loco ipsarum ad Atticum M. Tullij epistolarū, quo loco Chisio Eumolpidarū vide-

Archias.

40
tur sacra ab Attico desiderare, tametsi exemplaria quædam non Chisij, sed Thylium habent. Sed hæc missa faciamus. Tradunt quoq; Pomponium de imaginibus illustrium scripsisse, versibus breuissimo argumento subscriptis, non ob id tamen propterea fuerat in tabula. Post Varronem & Marcum Ciceronē, Græci duo erant poetæ, Archias & Theophanes. Archias quidē, Aulus Licinius nuncupatus, natus est Antiochiæ, nobili loco, vbi ad humanitatem liberalibus artibus informatus, se ad scribendi studium contulit, tum in cæteris Asiæ partibus cunctaq; Græciæ sic versatus, vt famam ingenij expectatio hominis, expectationem ipsius aduentus admiratioq; superaret. Florebat tum Italia bonis artibus & disciplinis, atq; ideo illuc profectus Archias, quem tum ingenij elegantia, tū 50 morum suauitate, non solum Heraclientes & Tarentini, & Rhegyni & Neapolitani ciuitate cæterisq; præmijs donarunt, sed cum Romam venisset, Mario & Catulo cōs. hospes primum est Luculli factus & familiaris, nec minus à Me-

tellis,

tellis, Catulis, Crassis, cæterisq; vrbis principib; amatus, atq; in primis à Marco Tullio. A quo postea senex est elegantissima oratione & eruditissima defensus, cum accusatus à Gracchō fuisset, quod se pro ciue gereret, quam orationem studiose simul aliquando legimus, & deinceps accuratius sæpe legemus, in qua de memoria, & ipsius Archiæ extemporalis facultate ita agit: Quoties ego, inquit, hunc Archiam vidi, cū literam scripsisset nullam, magnum numerū optimorum versuum de iis ipsis rebus, quæ tum agerentur, dicere ex tempore, quoties reuocatum eandem rem dicere, commutatis verbis atq; sententiis. Quæ verò accuratè cogitaretq; scripsisset, ea sic vidi probari, vt ad veterum scriptorum laudem

10
*Linquo senem, qui discipulum per prata sonorum,
Hesperiamq; tubam docto conslauerat ore.*

20
Composuit autem Archias Græcō carmine bella Cymbrica, & de cōsulatu M. Tullij carmen exorsus est. Extant & eius inter Græca epigrammata versus aliquot. Cicero in libris de Diuinatione carmen Archiæ celebrat, quo Roscium puerum, in cunabulis circumplicatū serpentis amplexu expressit. Archiæ præterea meminit & Tacitus Cornelius. Theophanes verò patria Mitylenæus fuit, & ipse poeta Græcus, qui epico carmine Magni Pompeij gesta descripsit, & propterea ab eo amatus, vrbē Romana in concione militum donatus. Theophanis & Cicero in epistolis ad Atticum meminit, cum ita scribit, Velim te ex Theophane respicere, quo nam in me animo sit Arabarches. quo loco Arabarchem Pompeium intelligit, nō autem M. Antonium, nec Cæsarem, vt quidam prodiderunt, qua de re plura in annotatione scripsi. De eodē Theophane et Plutarchus, & Cæsar in Commentariis de bello Ciuili. Legimus ad hanc diem ipse quoq; Græcos quosdā versiculos. Theophanem præterea scribit Tacitus inter intimos Magni Pompeij connumeratum fuisse, & eidem Theophani defuncto cælestes honores, Græcos tribuisse. Atq; hæc quidem de Archiæ & Theophane. Fuisse tamen legimus & alium Theophanem, poetam Christianum. etiā in Diuorum numerum relatum, cuius festum diem Græci celebrant x. 1. Octobris, eundemq; antistitem Nicææ vrbis fuisse Græci ipsi scriptores prodiderunt. Ab his Varro Atacinus sequebatur, qui ab Atace, vico vel fluuio Narbonensis Gal-

Theophanes

40
liæ, Atacinus cognominatus est, tametsi quidam sanè docti Atratium potius, à familia Romana Atratina, cognominatū velint. Sed eæ huic sententiæ Porphyrio suffragatur, & Cæsariensis Eusebius, cuius in libro de Temporibus hæc verba sunt, vel Hieronymi potius: P. Terentius Varrō in vico Atace, in prouincia Narbonensi nascitur, Olympiade centesima LXXIII, qui postea, trigessimūquintum annum agens, Græcas literas summo studio didicit. Scripsit Atacinus Varro Argonautica opus ex Apollonio Rhodio ferè traditum. Nam cum Apollonius quatuor libros scripserit, totidē & Varro, vt Valerius Probus ostēdit. Meminit Quintilianus, cuius tu Piso, quia eius verba tenes, recita. Hæc ipsa sunt, inquit Piso. Atacinus Varro in his, per quæ nomen est affecturus, inter-

Varro Atacinus.

50
pres operis alieni non aspernandus quidem, verum ad augendam facultatē dicendi parum locuples, quæ verba nunc mihi plana facta sunt ex ijs, quæ supra dixisti. Tunc ego, Argonauticōn, inquam, opus, quod ipse scripsit, vt modo dixi, in quatuor volumina distinxit, ad Apollonij imitationem. Sed præter Argo-

nautica, alia scripsisse creditur, vt de puella Leucadia, quam miro profecutus est amore, id quod suo carmine testatus est Propertius:

Hæc quoq; perfecto ludebat Iasone Varro,

Varro, Leucadia maxima cura sua.

Laudat Varronem Ouidius in Amorum libris, cum cecinit,

Varronem, primamq; ratem qua nesciet atas,

Aureaq; Aefonio terga petita ducit.

Sunt apud Senecam Atacini carmina, quæ Iulius Montanus Vergilium dicebat æmulatum fuisse.

Desierant latrare canes, Urbesq; silebant,

Omnia noctis erant placida composita quiete,

Quæ tamen Ouidius fieri potuisse meliora dicebat, si secundi vltima pars abscissa fuisset, atque ita desisset, — *Omnia noctis erant.*

Publius Vergilius Maro.

Horatius quoq; Atacini meminit, Sed & Varronis versus ab antiquis Grammaticis, Probo, Prisciano, Seruio, aliisq; citatos inuenietis. Erat in hoc tabulæ ferme meditullio Publij Vergilij Maronis imago, quæ tanta fuerat pictoris solertia & artificium, vt nescio quid, præ se ferre diuinum magis, quam reliquorum imagines videretur. Cum vero me de Vergilio quæcunq; collegeram, vt recenserem, accingerẽ, intercepti Piso, Ne quæso, inquit, Lili in Vergilij vita recensenda labores, nam quæ à veteribus & recentioribus Grammaticis perscripta sunt, ego & Picus per hosce dies legimus, si quid verò præterea habes, id nobis tantum expone, ne temporis vsura abuti videamur. Nam tamen Vergilius, nec nimis valde vnquam, nec nimis est sæpe laudatus, tamen tẽporis angustia nobis suadent, vt nobis potius, quæ aliis parum cõperta, edisseras, quam quæ protrita scriptoribus. Et ego, Recte tu quidem, inquam, nã nec vltius indiget præconio Maro, nam & illi pridem explosi, qui si dis placet, quandam quasi in eo, vt sic dicam, Mantuanitatẽ se deprehendisse iactabant, vt illud, Sceleratum frigus. Ipse, inquam, Vergilius amplissimum vbiq; sui præconium facit, modo sano iudicio & non corrupto legatur. Vbiq; enim ille sibi constat, idem vbiq; Vergilius, hoc est, vt planius vno verbo dicam, poetarum Deus. Atq; inquam, ô bone Deus, quid nunc nos quasi aliud agimus, aut quid aliud optamus, si Vergilium habemus? Quo fit, vt vos identidẽ, & quos amo, ceteros admonitos velim, vt (quod mihi puero non præstitere doctores mei) vos etiam atq; etiam hortor huic vni poetæ tandũ incumbere, insudare, donec nõ tantum animus imbutus ipse, sed eo trita quoq; aures videantur. Nam pro facinus, quæ quorundam est tãta peruerlitas, vt viuenteis pridem frugibus, rudi adhuc glande vescant, hoc est, dum diuina Vergilij lectione imbui possunt, nescio quos, Archithrenios & Anticlaudianos, ne illos quidem poetarum vmbras, ne Simiolos dicam, totos toto ore, totis animis hauriant, & amplectantur: Sed nunc hac de re satis, nunc pauca de vita. Natus est Maro prope Mantuam, in vico, cui tunc nomen Andes (vn de Andinus ipse, & Musæ Andrades à quibusdam cognominatæ) nunc Piciole vulgò, Natus, inquam, Pompeio & Crasso c o s s. l x x v i i supra centesimam Olympiadem. Brundulij verò mortuus, teste Eusebio, Saturnino & Lucretio c o s s. Ossa Neapolim tralata, secundo ab Vrbe lapide. Corpore fuit & statura grandi, colore aquilino, hoc est, subfusco, facie prope rusticana adeo, vt nostro Vidæ non adeo ab similibus videri fuisse possit. Valitudine varia, stomacho nonnunquã laborasse traditur, quare & crudus fuit, quod & Horatius poeta innuit. Faucibus, & capitis dolore sæpe tentatus, & sanguinem frequentius eiecit, cibi viniq; minimi. Sanè verò animo & ore verecundus adeo, vt ex moribus vulgò Parthenias cognomen inuenerit, tanto etiam in honore habitus à Senatu populoq; Romano, vt auditis eius versibus, in theatro vniuersus populus illi assurrexerit, ipsumq; vt scribit Corn. Tacitus, fortè præsentem spectatẽq; veneratus est sic, quasi Augustum Cæsarem. Illud etiam adnotant grammatici, cũ M. Tullius

litas quosdam fortè Vergilij versus ex Bucolicis recitari audiuisset, carminis maiestate motum dixisse,

— *Spes altera Romæ, se primam esse significans. quod hemistichium ipse mox poeta in Aeneide retulit, quod an ipse aïtrua m, haud facile dixerim. Alexander quoq; Imperator & Cæsar eum poetarum Platonem, vt scribit Lampridius, appellare solitus fuit, tametsi præposteri in hoc iudicij Adrianus, Ennius Vergilio, hoc est, sterco auro præponeret, & fatui iudicij Caligula, qui eum & damnaret, & incesset. Sed quid hi ad Augustum, & M. Tullium? At verò Gregi cùm opibus & imperio florebant, Vergilium adeo coluere, vt eius opera in Græcam linguam, nec semel, transfulerint, verum & Christodorus in sua Euphrasi hæc carmina de Vergilio ediderit.*

Cygnus, & Ausonijs diuinum nectar ab ore

Vergilius spargens aderat, quem Martia Romæ

Eloquio ipsa suum patrio nutriuit Homerum.

Sed demum vt cognoscatis, diuini poetæ quanti semper fuerit obseruata eruditio, & sapiens qualitas doctrina, accipite, quos & quales viros in Vergilij carminibus commentaria condidisse ipse comperi. C. Iulius Hyginus, Valerius Probus, Scæurus, Caper, Aemilius, Asper, Urbanus, Aurelius, Cornutus, Pius, Carminius, Iunius, Philargyrius, Carpinus, Donatus Aelius, Seruius Honoratus, Macrobius. Qui verò primus Romæ Vergilium publicè prælegerit, Quintum Cæcilium, grammaticum Epirotam, Attici Pomponij libertũ fuisse scribit Suetonius Tranq. Et nostris his diebus fuere nonnulli, qui in Vergilium commentaria scripserunt, inter quos Latus Pomponius, Lardinus, Sabinus & Mancinellus, alij. Illud etiam mihi ferè ridiculum videtur, quo se nonnulli de hoc ipso Vergilij nomine arguunt vsque adeo, dum modo Vergilium, modo Virgilium, & Vergillium etiam duplici Il scripsere, vt Christodorus in statuarũ ephrasi. In Cæcilij quidem Minutiani Apuleij fragmentis, quæ legunt, modò à virgine Vergilium dictum, modò à Vergilis Vergilium notauimus. Cum priore sententiã conuenit Donatus, seu quisquis ille fuit, qui Vergilij vitam copiose descripsit, & Calui versiculis, qui circumferuntur,

Et Yates, cui Virga dedit memorabile nomen.

Sed nunquid illud vobis reticuerim, quod de Vergilianis fortibus traditur ab historicis, quibus & nonnulli hodie, etiam viri doctissimi vtuntur, superstitiose id quidem, nec nostræ religionis hominibus satis laudabile. Legimus & Ouidium poetæ ex Vergiliano carmine tragediam confecisse, quod in Ouidij imagine referemus. Nec illud hoc loco reticuerim, quod à multis proditũ est, Vergilium in Bucolicis ex Sibyllinis carminibus Christi domini natiuitatem præcinnisse. Nam tamen Hieronymus, & eum alij secuti id minus consensum arbitrantur, vt cum de Centone agemus, dicemus, certè illud est memorabile, quod in nostris Annalibus traditur, de Secundiano, viro togato & graui, deq; veriano pictore. Qui cum Marcellianum virum eloquentissimum conuenissent, omnes à Christi pietate alieni, eaq; ex Bucolicis carmina atrẽtius perscrutarentur,

— *Iam redit & Virgo, & cetera, nil aliud ibi rectè intelligi statuerunt, nisi Christum de virgine natũ, redemptorem seruatorẽq; humani generis. Quare virgine ratione commutantes, ad Christum conueniunt, & à Xysto summo pontifice salutari lotione abluti, paulo post à Valeriano Cæsare, cum constantes in ea confessione perseuerassent, necati sunt, & in beatorum numero sunt habiti. Sed iam plus, quam putaram, de Vergilio dixi. Vergilium in tabula sequebatur C. Mecænas eques, vir cum omnium bonorum, tum literatorum & poetarum maxime fautor, quos & amplissimis est beneficiis profecutus, ideòq; egregij omnes eius ferè aratis poetæ summis illum laudibus celebrarũ, vt de eo in prouerbium iam illud cesserit,*

Sint Meccenates, non deerunt, Flacce, Marones.

Eiusque nomē in munificentiam & liberalitatem transferit. Originem Meccenas duxit, ut ait Horatius, ab antiquis Hetruscorū regibus, cuius maternus auus & paternus magnis legionibus imperitarūt. Meccenatis patrem Menodorū, sunt qui scribant, qui Iulio Cæsari contra Pompeium affuit, quod Appianus significare videtur. Menodori pater Menippus, Menippi Cæcinnā, cuius Cato meminit in Originibus. Eques verò ipse, forte sua contentus vixit, nec voluit ordinem excedere, quod & Dion historicus testatur, et Tacitus, qui de eo ita, in tertio Hist. de Crispo agens loquitur: Crispum, inquit, equestri ortum loco C. Salustius, rerum Romanarum florentissimus autor, fororis nepotem in nomen asciscuit, atque ille, quāquam prompto ad capeffendos honores aditu, Meccenatem æmulatus, sine dignitate senatoria, multos triumphalium consulariumque potentia anteit. Diuersus à veterum instituto, per cultum & munditias, copiamque & affluentia luxus propior, suberat tamen vigor animi ingentibus negotiis par, eo acrior, quo somnum & inertiam magis ostētabat. Igitur incolumi Meccenate, proximus, mox præcipuus, cui secreta imperatorum inniteretur, & interficerendi Posthumi Agrippæ conscius, ætate prouecta, speciem magis in amicitia principis, quam vim tenuit, idque & Meccenati acciderat, fato potentia raro sempiternæ. An satias capit aut illos, cum omnia tribuerūt, aut hos, cū iam nihil reliquum est, quod cupiant. Hæc Tacitus, quæ verba vobis recitare volui, quod vno ferme spiritu, multā nobis frugem ostentent. Amabatur igitur ab Augusto Cæs. valde Meccenas adeo, ut quod Plutarchus scribit, οὐκ ἴστωσις, hoc est, vitæ comes, & conuictor Augusti diceretur. Quin & post victoriam Actiacam ex M. Antonio & Cleopatra, ex Aegypto reuersus, de imperandi ratione, cum Agrippa & Meccenate agens, cum Agrippa priuatam vitam suaderet, Meccenas monarchiam, non Agrippæ, sed Meccenatis consilio adhaesit, quod pluribus in historiis Dion, eorū etiam orationibus adscriptis prodidit. Quin & Augustū ait grauius in Meccenatis obitu doluisse, ab eo licet hæres esset institutus. Et cū ad alia omnia Meccenate vteretur Augustus, tum in primis, cum ira commotus esset, ab ea enim & furore eum auertebat, pacatioremque animo reddebat. Ferunt, cum aliquando plerisque esset proscripturus Augustus, nec ad illum præstantium multitudine posset Meccenas accedere, chirographo scripsisse, Surge carnifex, & tanquam aliud porrigens, in illius sinum immisisse, ne videlicet eorum quempiam occidi iuberet, quod & factum est, idem & sæpe aliās fecisse idem est autor Dion. Suapte quippe natura ad iracundiam & vindictam propensior fuit Augustus, verum cum tantæ apud Cæsarem Meccenas auctoritatis esset, eius tamen taciturnitatem, ut scribit Tranquillus, sæpe desiderauit, ut cum uxori Terentia secretum de comperta Muræne coniuratione prodidit. Quare mirum est, Sextum Aurelium & Eutropium à Tranquillo dissentire, ut qui Meccenatem tradant amicorum præcipuum Augusto fuisse ob taciturnitatem, cum contra in historia fidelissimus scribat Suetonius. Celebrati sunt Meccenatis hortii Romæ, in Exquilis, quo loco frequenter cum Cæsare versari consuevit, & perinde etiā frequentes illuc poetæ conueniebant. Locus monet, ut vobis recitem, quæ de Poematibus Priapeiorum aliquando intellexi. Erat in his hortis Priapi sacellum, ut scitis morem antiquis fuisse, teste etiam Columella, ad quod conuenientes poetæ pro re & loco, carmina affigebant, ut hoc tēpore, Romæ quotannis Paschillo, quæ iussu Meccenatis à Vergilio collecta, nunc Vergilij nomine circumferunt. Quod ut illa Vergilij non esse existimē, cum alia, tū illud maxime est in causa, ut nihil in presentia de stili dissimilitudine dicam, quod is fuit Vergilius, qui ob verecundos & virginales mores, vulgo, ut paulo antè dicitur, cebamus, Parthenias est appellatus. Ab aliis Ouidio Naloni ascribuntur, qui puerorum amores est ita averfatus, ut de iis in arte canat,

Odis concubitus, qui non vtrinq; resolunt,

Hoc

Hoc est, ut pueri tangar amore minus.

Quæ argumenta non est, quod in præsentia vel refellam, vel comprobem, satis sit vobis, quod quæ sentiam ipse, vobis aperui, nam & alij quoque aliter de Priapeijs opinati sunt. Nullis ego facultatem eripio, quo minus, quæ velint, ipsi sentiant. Sedenim ea poemata ita mihi videri inuenta, præter eruditorem quorundam opinionem, Ithyphallici quoque seu Phallici carminis inuentio, nescio quo pacto, huic opinioni arridere videtur. Ferūt enim, Athenis in Liberi patris mysteriis, vates rectum stipitem in modum fascini tenere solitos, & ibi canentes carmina apponere hi, qui Ithyphalli, & Phalodi, & Phallophori dicebantur, quod præter Græcos scriptores, etiam in poetica Latinus scribit Donatianus, ut hinc illud facilius Mauri Terentiani de metro Ithyphallico intelligaris,

Qui ludicra, inquit, carmina Baccho versibus petulcis,

Gratio cum corrice, Phallo tres dabant trochæos.

Ex his etiam illud ex Georgicis melius exponetis, ut puto, quàm hæctenus ab interpretibus exponi soleat,

Oraq; corticibus sumunt horrenda cauatis,

Et te Bacche vocant per carmina lata, & reliqua.

Vbi profectò nil aliud summus poeta intelligit, quàm ut dixi, carmen Ithyphallicum. Veluti etiam Ascolia celebritatem in illo poeta significat,

Mollibus in pratis vinctos saliere per vites.

Verbum enim Græcum exprimit, quod est ἀσκολία, nam & ipsa celebritas, ab vtribus est ascolia nuncupata, quos vites inflatos & spiritu plenos, & in terra expositos altero pede impellebant, ascolia celebrantes, idque sæpius agentes, donec in terram caderent, atque hoc ideo, quod Caper vitem rodit, ex quo vites fiebāt, ut in ἔγχοις Hesiodi interpres pluribus exequit. Eius celebritatis & apud Aristophanē mentio, eiusque expositores, itēque in Suidæ Collectaneis. Ineptissimi sacrissimus non modo gentiles dediti fuere, sed & Christiani quidam hæretici, qui ab eo cursu ἀσκολία vocati fuere, vel ut Philastrius scribit, Ascodrogita. In Galatia verò hi fuere, qui vitem inflatum contegentes, bacchantes circuibant. Hinc & ἀσκολιασμός, & verbum ἀσκολιαζω, deduci autumant, quod, ut ait Theophilus, propriè significat, in pede vno salio. Et ἀσκολιασμός, is saltandi modus, quo & iuuenes nostra ætate nonnunquam saltunt. Sed hæc alij non ab vtribus, id est, ἀσκολιis, sed à scolio, quod impedimentum itineris esse traditur, denominata esse affirmant, vel à Scolio carmine. Attēte verò, hæc cum dicerem, me Picus puer audiebat, & erat plura cupienti similis, cum Piso inquit, Non ista ut referas, nunc tempus exposcit, ad Meccenatis, quæ restant, potius reuertere. Cui ego inquam, Rectè ais, & ad Picum cōuersus, ne dubita, multa huiusmodi alias tibi, nunc ad Meccenatem, à quo nostra fluxit oratio, redeo. A Meccenate turris Meccenatiaca cognominata est, vel maxime halosi Neronis, & vrbis incendio celebrata, cuius & quædam vestigia extare, sunt ex antiquariis Romæ, qui asserant. Scribit etiam Dion in Historiis, Meccenatem primum calidarū aquarum balnea in Vrbe construxisse. Porro Terentiam Meccenas miro amore deperit, ut Acron & Porphyryon prodidere. Quin in huius puellæ gratiam Horatius illud in Epodo cecinit, ad ipsam Meccenatem,

Vtriusque miser, quod si non pulchrior ignis

Accendit obsessam Ilion, Gaude sorte tua,

Quæ tamen Terentia ipsius Meccenatis vxor datur intelligi, ex verbis Iaboleni Iuriconsulti, libro Pandectarum xxiiij. vbi de donatione inter virum & vxorem agit. Idem palam ostendunt, Suetonius, & Annæus Seneca in libro de Proidentia, qui Meccenatem ipsum ait ipsius Terentia amoribus anximum, & morosæ vxoris repudia desistentem, per symphoniarum cantū, ex longinquo leue resonantium, somnum quæsisse, nec mero, nec aquarū fragoribus

illum aduocare potuisse. Hinc illi existimo contigisse, quod à Plinio scribitur, ut per triennium non dormierit, id quod ego vix crederam, antequam apud Olympiorum Alexandrinum in Phædonis commætario legissem, hominem in somnum vixisse, qui solo aere solari nutrireretur, atque in eo miraculo Aristotelem citat. Hanc Terentiam, Terentianā alicubi vocare videtur Dion, Terentillam vero Marcus Antonius, ut illius sunt verba, quæ à Suetonio afferuntur, ubi de Augusti libidine agit. Hanc Dion illius Murenæ sororem scribit, qui, ut paulo ante meminimus, contra Augustum coniurauit, hanc autem eandē Terentiam ab Augusto amatam, subiratūq; Augustum ideo Mecœnati, quod id ægrè ferret, idem Dion scribit. Sed & aliquando de forma cum Livia Terentia ¹⁰ certare voluit. Quin & Augustum ait ex vrbe in Gallias peregrè profectum, ut feriones, cum de se & Terentia ferebantur, effugeret. Amavit præterea & Mecœnas Bathyllum histriorem, quod ex his Cornelij Taciti verbis facile cognoscimus, loquitur Tacitus de ludis à Tiberio factis. Indulserat, inquit, et ludicro Augustus, dum Mecœnati obtemperat, effuso in amorem Bathylli. Meminit & Bathylli Iuuenalis, cum ait, — *Melli saltante Bathyllo.*

Item Seneca, cum alibi, tum in tertio Declamationum, item Dion in Historiis. An verò ad hunc alludat in epodo Horatius, viderint hi, qui in eius lectioe nimio plus versantur. Sed nos nostrum sequamur institutum. Hic idem Mecœnas & exquisitas dapes excogitasse traditur, nam primum illum quidem afinarum ²⁰ pullos condidisse, scriptum reliquit Plinius, multūq; eo tempore prælatos onagris. Id verò compertum parum habeo, an Mecœnatica vina ab illo, an ab altero nuncupata sint, quæ & Cæsennatia. Moribus autem & effœminatū, mollēq; fuisse Mecœnatem legimus, & eodem stili etiā genere distulisse, quin eo nomine à Seneca incessitur, & à Satyrographo supinus & tener. Ab Horatio verò, si Porphyroni & Acroni stamus, Malthinus, seu, ut quidam malunt, malcinus tunicis demissis, cognominatus est, laxè enim præcingebatur, qua etiā de causa & C. Cæsar à scriptoribus notatur. Cingebatur, inquit Suetonius, fluxiore cinctura, vnde emanasse Syllæ dictum cōstat, optimates sapius admonentis, ut malè præcinctum puerum cauerent. Et M. Cicero ait, Præcinctura me ³⁰ decepit, de Cæsare loquens. Hac de re & alij. Demissæ verò & fluentes tunicæ, Parchemero philosopho teste in Ethicis, sunt mollis & diffusæ hominis indiciū, idem & Aristoteles. Iuuenal. Crispinū mollē & effœminatū perstringēs ait, *Crispinus Tyrias humero reuocante lacevnis.*

Ad hoc alludit Seneca, cum de quadam graui Mecœnatis sententiā ageret, Alitè, inquit, cinctum dixisse putes. Solitus est Augustus Mecœnatem per iocum suis literis sæpe irridere, & myrobrechis, ut ait Suetonius, eius cinctinos est vsque quaq; persecutus, & imitando per iocum irrisit. Augusti Cæsaris hac de re particulā recitat Macrobius in Saturnaliis, Idem, inquit, Augustus, quia Mecœnatem suum nouerat esse stilo remisso, molli & dissoluto, talem se in episto. ⁴⁰ lis, quas ad eum scribebat, sapius exhibebat, & contra castigationem loquendi, quam aliis ille scribendo seruabat, in epistola ad Mecœnatem familiarī, plura in iocos effusa subtexit: Vale Mecœnas, mel gentium & medulla, ebur Hetrurig, Iaser Arretinum, vel, ut alij legūt, Esar, id est, Deus Arretinus, A damas supernas, Tiberinū margaritū, Cilneorum Smaragde, Iaspis figurorū, Berylle & carbunculum Porfennæ. Habeas, *ἴνα οὐ τίμνω, πάντα μάλα γμαται* Mecœnarum. Scio hanc Augusti particulam aliter ab aliis legi, sed adhuc planè mihi de ea satis nemo fecit, necdum ego mihi. Ridet & Cornelius Tacitus Mecœnatis calamistros, sed nullus certè melius, quàm Seneca, qui quadam ad Lucillum epistola ita illius mores & orationem expressit, ut ante oculos illum nobis posuisse videat. Quo ⁵⁰ modo, inquit, Mecœnas vixerit, notius est, quàm ut narrari nūc debeat, quo modo ambulauerit, quàm delicatus fuerit, quàm euperet videri, quàm vitia sua latère noluerit, quid ergo? Non oratio eius equè soluta est, quàm ipse discinctus? Non

Non tã insignita illius verba sunt, quàm cultus, quàm comitatus, quàm domus, quàm vxor? Magni verò ingenij vir fuerat, si illud egisset vita rectoriore, si nō vitasset intelligi, si non etiā in oratione distulisset, videbis itaq; eloquentiam ebrii hominis, inuolutam & erratē, & licentiæ plenā. Mecœnas in cultu suo. Quid rursus amne, siluisq; ripa comantibus? Vide, ut aluceum lintribus arent, versoque vado remittat hortos. Quid, si quis foemina, cinctino crispata, labris colubatur, incipitq; spirās, ut ceruice laxa suauiantur? & reliqua. Non statim, cum legeris, hoc tibi occurret, hunc esse, qui solutis tunicis in Vrbe semper incesserit? Nam etiā, cum absentis partibus Cæsaris fungeretur, signum à discincto ¹⁰ petebatur. Hunc esse, qui à tribunali, in rostris, in omni publico cœtu sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis vtrinq; auribus, nō aliter, quàm in mīmo diuites fugitiui solent. Hunc esse, cui tunc maximè ciuilibus bellis strepantibus, & sollicita Vrbe & armata, comitatus hic fuerit in publico, spadones duo, magis tamen viri, quàm ipse. Hunc esse, qui vxorem milies duxit, cū vnā habuerit. Hæc verba, tam improbè structa, tunc tam negligenter abiecta, tã contra consuetudinem omnium posita ostendunt mores quoq; non minus nouos, & prauos & singulares fuisse. Maxima laus illi tribuitur mansuetudinīs, pepercit gladio sanguine abstinuit, nec vlla alia re, quod posset, quàm licentiā ostendit. Hanc ipsam laudem suam corruptis istis orationis portentosissimæ deliciis, ²⁰ apparet enim mollem fuisse, non mitem. Atq; hæc quidem cōtra Mecœnatem, post alia Annaus Seneca, sed Stoicum, & seuerum hominem hæc de molliore scripsisse, non mirum vobis videatur, cum tamen idem alio loco, Mecœnatem tradat ingeniu habuisse virile & grande. Extat certè elegia inter opuscula, quæ Vergilij nomine circumferuntur, de Mecœnatis obitu, in qua abundè Mecœnas defendit, à luxus & mollietati infamia, post enim bella, & superatos hostes, fortem ac strenuum imperatorē non dedecere, Liberi patris & Herculis exemplo, voluptatibus animum relaxare. Quædem sunt in ea elegia non indigna cognitū, sed tamen ut eam non Vergilij esse existimem, tempus & stili argumentum mihi faciunt. Nam ante Mecœnatem Vergilius ex vita excessit, stilius verò ³⁰ à Vergiliano diuersus. Atque hac de re iam nimis. Oratoriæ quidem facultati primum Mecœnas operam dedit, deinde non ea contentus, poeticæ, in qua, ut ipse sibi proposuerat, illum profecisse crediderim. Tragœdias verò & alia pleaque poemata scripsit, quæ omnia temporum & bellorum iniuria perierunt, ea certè à scriptoribus celebrantur. Prometheum fabulam citat Seneca, Priscianus grammaticus Octauiam. Hic Mecœnatis versus circumfertur,

Nec tumulum curo, sepelit natura relictos.

Quod iuxta Vergilianum illud prolatum esse videtur,

— *Facilis iactura sepulchri.* quod nonnulli ex Epicuri sententiā sumptum esse existimant. Afferuntur item ab Attilio hi versiculi,

⁴⁰ *Ades ò Cybele, montium dea,
Ades & sonante tympano quate
Flexibile caput. Latus horreat
Flagello, comitum chorus vluet.*

Solebat Mecœnas, ut Seneca scribit, illud in ore habere, Omnia sustinēda, dum viuamus. Atq; hac de re hi leguntur versiculi,

*Debilem facito manu,
Debilem pede, coxa,
Tuber astrue gibberum,
Lubricos quate dentes,*

⁵⁰ *Vita dum superest, bene est.* Scribit in Historiis Dion Cocceianus, Mecœnatem primū quasdam literarum notas excogitasse, quibus, ut celerius scriberet, utebatur, quas postea ad aliorum vsum Accilius seu Aquila, eius libertus

prodidit, cuius rei & Isidorus, & Petrus Diaconus in libro de Notis antiquis meminerunt. Literas verò Mecœnas Rana obsignare solitus fuit, vt Sphinge Augustus. Quin, inquit Plinius, Mecœnatis Rana per collationē pecuniarum in magno erat terrore. Mirum est, quod de Mecœnatis morte apud eundē Plinium legimus, illi scilicet, per supremum vitæ triennium, nullo horæ momento somnium contigisse, eidem & perpetuam febrem, quod vix fieri potuisse philosophis plerisque videtur. Atq; hæc quidem de Mecœnate. De Melisso verò Mecœnate, qui sibi triennio silentium imperavit, in Melisso agemus. Nunc hæc partem sequamur, in qua fuit Cneus Cornelius Gallus poeta, vt Eusebius ait, Forolulienſis, quãvis amore, vt puto, patriæ, Fl. Blondus Forolulienſem facit. Prius hic Gallus fuit, qui Aegyptum in prouinciã redactam rexit, quod Dion & Strabo, alijsq; testantur. Tranſtulit ex Græco Gallus in Latinū Euphorionem Græcum poetam, vt alio loco diximus. Et, vt est apud Seruium grammatice, libris quatuor amores suos de Cytheride, Voluminē liberta composuit, quã mutato nomine, illè & Virgilius Lycorida appellatur. Duriores Gallum fuisse in elocutionibus, scriptū reliquit Fabius. Miratus sum quorūdam impudentiam, ne dicam amentiam, qui tralaticios quosdam & euentitos versus sub Galli poetæ nomine ediderunt, cum in iis neq; phraſis, nec tempus Gallo conueniāt, qui tertio & quadragesimo suæ ætatis anno, sua sibi met manu mortē accersit, in ijs autē se senem describit. Sed nec in plerisque versibus purus & sincerus est sermo Latinus, quin & syllabarū moræ, & tempora metri leges nonnunquã excedūt. Maximiani verò, nugatoris cuiusdam, & nebulonis potius, eorū versus plurimi sunt. Et si hoc auctis nosse, ex vetustioribus adhuc quibusdam exemplaribus est videre, in quibus Maximiani ipsius nomen legitur, illius, in quã, Maximiani, cuius & insignis grammaticæ nugator Alexander nugas irridet, quod nomen in editis & exciſis nuper libellis, per fraudem est prætermiſſum, vnam verò vel alteram ipsius Galli esse nō abnuerim. Sic & illud Galli epigramma à plerisque creditur, quo de Vergiliij morte ad Augustum legitur,

Temporibus lætis tristimur maxime Cæsar,

& reliqua, quæ legentis in Vergilianã appendice. Dion & Eusebius ac Marcellinus Cornelium Gallum propria se manu confecisse prodiderunt, quibus & eo carmine subscribit Ouidius,

Sanguinis atque animæ prodige Galle tuæ.

Sedenim ad necem compulsus ait Tranquillus, cum ob ingrati & maleuolum animum, illi domo interdixisset Augustus: Donatus & Seruius, quod in suspicionem coniurationis contra Augustum venisset. Dion ait eum accusatū à Valerio Largo collega, & à Senatu condemnatum, quod insolentius se gereret, & obloqueretur, statuatq; sibi poni tora Aegypto tulisset, ipsiq; pyramidibus nomen suum inscriberet. vt verò innuere videtur Ouidius, cum in Augustum liberriore vsus esset sermone inter pocula, ita enim secundo de Tristibus cecinit,

Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo,

Sed linguam nimio non tenuisse merò.

Amianus Marcellinus Hist. lib. xvij, eius hæc mortis causam refert. Cum procurator, inquit, Aegypti multorum opes intercepisset, & datus esset nobilitati inspicandus ab imperatore, vt ea cognosceret populatę prouincię negocium, tum eum seruo iacubuisse. Iste ne, inquit Piso, Cornelius Gallus est, quem adeo Vergilius aliquando amauit, vt quartus Georgicorum liber, à medio in finem vsque, eius laudes contineret, quem postea, iubente Augusto, in Aristai fabulam commutauit & in cuius amores de Cytheride decimam æglogam conscripserit. Hic ipse, inquit ego, est, cuius & Propertius alijsq; meminere. Scribit verò in grammaticis Suetonius, inter grauissima crimina ab Augusto, Gallo obiectū fuisse, quod familiarissimè viueret cū Q. Cæcilio Epirota, grammatico, Attici liberto, qui cum Attici filiam, M. Agrippæ vxorem doceret, eam sollicitasset. Scribit &

Dion

Dion historicus lib. liij, Proculium, cum aliquando Cornelio Gallo occurreret, nasum & os manu compressisse, id scilicet significantem, non alicui tutum esse, illo præſente, nec loqui nec respirare, tantæ namq; fuit Gallus insolentia. Alius quoq; licet ignotus, ad eum cum testibus quibusdam accessit, eum percussatus, si se agnosceret, & cū ille negasset, iussit responsum scribi, ac si minus liceret malum hominem calumniari, quem ipse prius non cognouisset. Quæ cum ego dixissem, tum statim subiunxit Piso, Cur post Gallum, non & Anserem nobis naras? Non ideo, inquam, quoniam is Anser pulsus erat è corte, vt & olim ex Phalerno. Puerò verò Pico hoc cum haud planè percipiente, Anser hic, inquam, Pice, poeta fuit, linguæ petulantis parumq; modestæ, quare procacissimum eum appellauit Ouidius. Hic & Vergilium odio est infecutus, vt Seruius & Donatus tradunt. Fuit verò M. Antonij triumuirij amicus, cuius & laudes composuisse dicitur, qua causa & ab eo est agro Phalerno donatus. Hunc & Vergilius in Bucolicis intellexit, cum ait,

— Inter strepere Anser olores, quod mox prouerbij loco vsurpatū est, cum indoctus inter doctos disputat. De hoc Anſere & Propertius,

Nec minor his animis aut si minor, ore canorus

Anſeris indocto carmine cessit olor.

Sed & M. Cicero in Philippicis, cū ait, Ex Phalerno Anſeres depellantur. Sed & si vultis, nec vos piget, commemorabo poetas aliquot, qui non tamen erant in tabulis, malos videlicet hoc eodem tempore habitos. Et maxime, inquit Pisonus, volumus, vt pro Pico etiam respondeam, qui dum ista sic attente audit, se libenter auditurum promittit. Postquam ergo placet vobis, Meuium & Bauium primos afferam, qui & ipsi, vt Anſer, parum equi Vergilio fute & Horatio, nec mirum, quippe qui illepidi incultiq; fuerint, quales Catulliani illi caprimulgi, Suffenus & Aquinus. Aquinus, in quã, qui licet M. Tullio notus fuerit, vt est in Tusculanis, vt Suffenus, tamē insulsiſſimus & infacetissimus fuit, vt quorū versus Catullus Caluū de pessimis poetæ carminibus se remuneraturū minetur.

Nam si luxerit, inquit, ad librariorum

Curram scrinia, Cæſios, Aquinos,

Suffenum, omnia colligam venena.

Solebat certè hic Aquinus sibi placere, vt apud Catullum Suffenus, neq; æquè beatus erat, ac poema cum scriberet. Id enim vitij ferè poetis omnibus, & præcipuè malis, vt scribit Cicero, vt cuiq; sua pulchra videant, nec nauos modò, sed monstruosos interdum partus amant. Nec mirum vobis videri debet, quod modò diximus, Saturnalibus, optimo dierum, missos sibi à Caluo versus: id etenim moris fuit, quod tamen alij parum obseruarunt, eo Saturnaliorum tempore, vt si amicus doctus esset, libellum aliquem veterem, vel si quem ipse scripsisset, amico mittere, quem protinus legeret, qui acciperet, quòd si recusasset, pœna erat. Quam rem perspicuè in eo, qui *κρονοσόλαρ* inscribitur, Lucianus est executus, quo loco & reliqua Saturnaliorum instituta, quæ autoris mira est iucunditas, persecutus est. De Cæſio verò, cuius meminit, vt audiuitis, Catullus, mentio est in rhetoricis ad Herennium, licet eo loci quidam Cælium, pro Cæſium reponant. Scripsit hic libros duos, ex quorum priore hoc carmen affertur,

Hæc res ad te scriptas Luci misimus Heli.

Sūt tamē apud Catullum, qui nō Cæſios eo loci, sed Sextios legant. Nā de Sextio idē Catullus, vt de inepto scriptore meminit, idē & alibi manifestius, dū ad fundū scribit Tyburte, in quo curatus mala tulli, quã Sextij cōiuiã cōtraxerat.

Nec deprecor, inquit, iam si nefaria scripta

Sextij recepo, quin grauedinem cōtulſim,

Non mi, sed ipsi Sextio ferat frigus,

Qui tunc vocat me, cum malum legit librum.

De Sextio & Cicero alicubi. Sūt &, qui apud Fabiū cū de Cornelio Celso agit, Sextios, inquit, imitatus, de hoc intelligant, quod mihi parum probatur. Nā de Sextio patre & filio intelligit, qui philosophi cum essent, multa scripserunt, de quibus agit Annius Seneca, & de Sextio in primis patre, qui Stoicorū dogmata secutus, ea literis mandauit, vnde & sententias Seneca mutua. Floruit hic Iulij Cæsaris ætate, honorum & magistratum contemptor, nam illi Diuo Iulio dante latum clauum, non recepit, vt est apud Senecam. Sextium præterea animalibus abstinuisse, vt Pythagoram, accepimus, sed non eadem ratione, qua Pythagoras in Symbolis præcipit, qua de re differimus in Symbolis, quæ non multo antè tibi Pice dedimus. Hic idem Sextius, consummato die, cum se ad nocturnam quietem reciperet, suum quasi interrogare consuevit animum, Quod hodie malum tuū sanasti, cui vitio obstitisti, qua parte melior factus es? Verum de hoc satis, et præterea ad Meuiū et Bauium redeo, qui, vt Catulli verbis vtar,

Infaceto infacetiores rure fuerunt.

Meuium, quod putidior esset, olentem appellat Horatius, ea ode, qua illius nauigationem iambicis est insectatus. Triualis verò poeta & Barbarus, Alanus, Anticlaudianus ita eum primo libro subsannat,

—Priami, inquit, fortunas inonat illic

Meuius, in coelis audens os ponere mutum,

Gesta ducis Macedum tenebrosi carminis umbra

Pingere dum tentat, in primo limine fessus

Hæret, & ignauam queritur torpescere Musam.

Quanquam alium poetam satyricè significari ab Anticlaudio eo loci putauerim, qui Gualtherius dictus est, cuius quidem librum de Alexandri Magni gestis vidi. Putabam, inquit Piso, te dicturum, legi. Non fuit, inquam, operæ præcium, sed quid tū, si legissem? Omnino scopulis pridem mea est illisa nauis, vos eos, vt dixi antea, caute, Acrocerauntis periculosiores. Hoc etiam tantum, quod memini, principium vobis poematis recitabo,

Gesta ducis Macedum totum digesta per orbem,

Quam largè dispersit opes, quo milite Porrum Vicerit, & reliqua.

Talem verò Meuij mortē apud grammaticos quosdam veteres comperi. Aiunt enim, cum Meuius Athenas urbem petulantissimo carmine lacerasset, ab Atheniensibus est in vincula coniectus, & misera inedia mori coactus, digna vique maledico pœna. Vnde illud Ouidij in Ibeide exponitur,

Vtq; parum stabili qui carmine lasit Athenas,

Inuisus pereas, deficiente cibo.

De Bauio verò ex Eusebio Hieronymus, M. Bauius poeta, quem Vergilius in Bucolicis notat, in Cappadocia moritur, Olympiade LXXXVI supra centesimam. Vergilianus Menalca ita in Palæmone eos irridet,

Qui Bauium, inquit, non odit, amet tua carmina Meui.

Præter hos & Vergilium odio est insectus Paro, qui in Bucolicis duas eglogas, sed insulsiſſimè, derisisse his versibus dicitur,

Tiryre, si toga calda tibi est, quo tegmine fari?

Dic mihi Damæta, cuium pecus, ane Latium?

Non, verum Aegonis, nostri sic rure loquuntur.

Fuit & alter Paro, hoc ipso lōgè antiquior, qui vt Aristoteles & Themistius scribunt, philosophus fuit Pythagoricus, tempusq; stultum & indocile vocabat, quod temporis ipsius iniuria homini obliuio & delirium cōtingat. Et Carbilus etiam Pictor odio Vergilium est insectus, & aduersus eius Aeneida librū, cui titulus erat Aeneidomastix, perscripsit. Fuit & Bathyllus per ea tempora, poeta mediocris, qui vt alienis cornicula pennis, ita ipse Vergilij versibus illustrari volebat. Nam cum Vergilius versus clām Augusti valuis affixisset, non nomi-

nato

nato autore, diūq; quæſisset Augustus, cuius nam essent, nec inueniretur, cæteris tacentibus, eos libi Bathyllus ascripsit, quamobrem donatus honoratusq; a Cæsare fuit. Quod vidēs Vergilius, iisdē valuis affixit quater hoc hemistichion,

Sic Vos, non Vobis, quærente Augusto, vt compleretur, id cum pleriq; frustra conari essent, Vergilius præposito hoc Monosticho, sic subiunxit,

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

Ceteri verius quia vobis notissimi, nō est, cur recitem. Quare iam potius ad eos poetas, qui picti erāt in tabula, redeo, qua parte erat C. Cornificius, qui ob peruersam, vt ait Donatus, naturā, Vergilium ferre non poterat. Iuuenis enim tum etiam, vt puto, Vergilius indies profictebat, assidue igitur illum mordebat Cornificius, qualis scilicet Theon ille, poeta Græcus, qui ob mordacitatem & maledicentiam in proverbium cessit, in mordacem & maledicum. Quin & pleriq; dentem Theoninum dicunt volunt ab Horatio, pro mordace, nec desunt, qui Ausonium Gallum putent maledicum poetā quendā, vocasse hac causā Theonem. Carpenter ergo quotidie Vergilium Cornificio, & oblatrante, amicus quidam Vergilio Cornificij maledicta detulit. Tum, Quā putas, inquit Vergilius, huiusce malevolentia causam? Nunquam enim ego Cornificium offendi, quin potius ipsum amo. An nō illius sententiā Hesiōdi meministi, qua architecto ait architecto inuidere, & poetam poetæ. De malis, inquit, Græcis ille intellexit, boni etenim eruditiores amant. Sed magna cū mea laude & gloria, responderet, vindictā in manu habeo, maiore enim cura & studio virtutibus intendam, atq; quo ego elegantior fiam, eo ille vehementius inuidia rumpet. Et hac equidem, puto, de causa leuem ipsum Cornificium in libro de Tristibus vocat Ouidius. Et de illo cōqueritur Catullus, quod mœrenti sibi ob surreptam puellam nihil solati atulerit, vobis notū est epigramma. De Cornificio verò sic in libro Temporum Eusebius, Cornificius, inquit, poeta à militibus desertus interit, quos ille sepe fugientes, galeatos lepores appellat. Huic Cornificia soror fuit, cuius insignia suo tempore epigrammata extitisse scribit Hieronymus. Pleraq; Marci Ciceronis epistolæ leguntur ad Cornificium, ex quibus eū doctissimum fuisse facile cognoscimus, nescio tamen, an tempora eundem esse patiatur, nam is rhetoricos libros scripsit, quos perperam quidam ad Herennium esse putauerunt. Post Cornificiū erat Plotius Crispinus in tabula, qui poeta & philosophus fuit, & sectam Stoicam professus, eam tamen nimia loquacitate contaminauit adeo, vt inde Aretalogi cognomen inuenerit. Placita Stoicorum Plotius versibus cōplexus est. Garrulus fuit & lippus, id quod Horatius suo carmine ostēdit,

Iam satis est, ne me Crispini sermīa Lippi Compilasse putes.

Id mihi certè parum compertum est, an hic idem sitis, qui L. Plotius dictus est, de quo M. Tullius ait, quod poeta fuit Marij temporibus, amat usq; ab ipso eximie, quod illius ingenio putabat ea, quæ gesserat, posse celebrari. Fuit & Plotius Tucca, amicus, & inter hæredes Vergilij, & vnā cū Varro Aeneidos emendator, hunc saepe cum bonis Horatius nominat. Hūc quidem, pro Tucce, Cornutus Persij verus interpres vocatum Tucetam ait his verbis, cum de Tucetis ageret Gallia Cispina. Hinc, inquit, Plotius Vergilij amicus, in eadem regione est nominatus Tuceta, deinde, vt ego reor, Tucce. Fuit & L. Plotius rhetor, cuius meminit Cicero, & Suetonius eius vitam scriptam reliquit. Post Plotium erat Fannius, nō is Fannius antiquior, Lelij gener, qui historias scripsit, sed alius poeta, qui non multum Vergilij & Horatij ætate antecessit. De quo variè quidem legimus, quidam enim cedrina capsa donatū aiunt, & imagine, quod poeta esset: alij quod cum garrulus esset, & malus poeta, a Senatu tamen in auctoritatem susceptus. Sunt, qui illum quadratam satyram scripsisse velint, & cum locupletissimus esset, sine filijs, captatores & hæredispetæ pleriq; eius carmina miris laudibus extollebant, eaq; in bibliothecas referebant, atq; exinde etiam statuas & imagines ponebant, vt scilicet ab eo hæredes scriberentur. Alij poe-

tam quidem fuisse prodiderunt, cui cum senatus imaginem decreuisset, eam ille neglexit, verum postea cum moreretur, rogasse fertur, ut imago cum capsulis incenderetur. Variè omnino de hoc Fannio à scriptoribus proditum est, quicumque is fuerit, pro garrulo & inepto ab Horatio in Sermonibus his verbis nominat,

— *Beatus Fannius, vitro Delatis capsis & imagine.* Item alibi,

— *Aut quod ineptus*

Fannius, Hermogenis lædat conuiuia Tigelli?

T. Valgius. Ab his erat T. Valgius, qui à Tibullo ita laudatur, ut ad Messalam scribens,

— *Aeterno, dicat, propior non alter Homero.*

Eundem & Horatius valde probat, amicèq; de Myrtis pueri morte consolatur, meminit item & Seneca. Valgij hæc sunt carmina, ut est apud Seruium,

Sed nos ante casam tepidi mulgaria lactis,

Et sinum vini cessamus fundere Baccho. Item apud Isidorum,

Hic mea me longo succedens prona remulco,

Latantem gratis silit in hospitij.

Vagellium Fuisse & Vagellium poetam legitimus, qui Senecæ amicus fuit, & carmina, ut puto, Lyrica condidit. Seneca libro sexto Naturalium quæstionum, Egrege, inquit, Vagellius meus in illo inclyto carmine, si credendum est, inquit, mihi, cælo cecidisse velim. Quo tamè ego loco libentius Lyrico, quam inclyto legem. Fuit

& M. Vigellius orator, L. Crassii amicus, qui cum Panætio philosopho vixit, atque idcirco Stoicorum placita præcipue secutus, ut docet Marcus Tullius. Sed hi nullo in poetarum numero fuere. Inter huius ordinis poetas & Varium Epicum poetam, Vergilio antiquiorem legi, qui inter cetera librum de Morte scripsit, cuius versus plerisque legi, dignos eos quidem, ut vobis recitem, quando illos quoq; Vergilius est imitatus, ut Macrobius obseruat. Ut illud,

Vendidit hic Latium populis, agrosq; Quiritum

Eripuit, fixit leges precio, atq; refixit. Et item alibi,

Incubat & Tyrijs, atq; ex solido bibit auro.

lila verò comparatio,

Ceu canis umbrosam lustrans Gortynia vallem,

Si veteris potuit ceruæ comprehendere lustra,

Senit in absentem, & circum vestigia lustrans,

Aethera per nitidum, tenues seclatur odores.

Non amnes illam medijs, non ardua tardant

Perdita, nec seræ meminit decedere nocti.

Tum in eodem libro de Morte,

Quem non ille finit, lenta moderator habens,

Quæ velit, ire, sed angusto prius ore coercens,

Insultare docet campus, fingitq; morando.

Videte dicendi genus epicum, quam surgit, & quod ait de eo Horatius,

— *Forte epos acer, Vt nemo, Varius dicit.*

Quidam hunc eundem existimant, qui & tragœdias scripsit, & elegias, ut notat Porphyrius, & qui non tam Horatio, quam Vergilio amicus fuit. Eius Herodcum celebrat ad M. Agrippam idem Horatius,

Scriberis Varo fortis, & hostium

Victor, Maonij carminis alite.

Idem innuit in Bucolicis Maro, cum dicit, se nondum Varo digna dicere. Celebratur eius fabula Thyestes, quam Fabius Quintilianus, & simul Cornelius Tacitus cuiuslibet Græcorum comparari posse existimant, eandem Aelius Donatus, & Seruius, grammatici à Vergilio scriptam existimari à plerisque tradunt. Cum enim Varius uxorem haberet apprimè literatam, cū qua solebat Vergilius

lius consuetudinem habere, ei à se conditam Vergilius hæc dedisse fertur tragœdiam, & vxor marito post maritus pro sua recitasse. Quam rem & per allegoriam Vergilius intellexisse in Bucolicis, ex Cōmentarijs quidam tradidere, cū cecinit,

Quem mea carminibus meruisset fistula caprum.

Quidam non Vergilij, sed Callij, Thyestem ipsam fabulam fuisse scribunt, ut paulo mox dicam. Meminit & Varij Ouidius in Ponto. Quæ cum dixissem, & alta dicturus essem, Piso verba suscepit, Simulatque de Varo, inquit, sermo incidit, cur non eam nobis in præsentia controuersiam soluis, quam inter doctos esse video de Varo & Varro, quidam enim duos, quidam vnum esse voluerunt. Cui ego,

10 *An ego par fuerim tantam componere licem?*

Quæ iugi tamen lectione didici, non vobis referre grauabor. Duo igitur eodem tempore Varri nomine fuisse comperio, quorum qui prior fuit, Quintilius Varrus dictus est, quem Varium quidam, quorum, quod nobis amici sunt, nominibus parco, perperam vocauerunt, decepti, ut opinor, quod Varriana, non Varrana clades apud scriptores legatur. Qua clade Varrus ipse ductor in Germania perit, & qua Augustus est adeo mente commotus, ut interdum foribus caput illideret, vociferans, ut ait Suetonius, Quintili Varre legiones redde. Hunc ipsum celebrat Vergilius vj. ægloga, & Horatius, & aperte M. Manlius hoc carmine,

20 *Cum fera ductorem rapuit Germania Varrum.*

Quidam hunc Vergilij cognatum fuisse putauerunt, ut ait Seruius, illiusq; interitum deseri sub Daphnidis persona, quod mihi parum constat. Vir sanè eruditus, nunc demum, post Seruum id etiam scriptis suis comprobare visus est, non planè perpendens funebre id carmen haud in finem vsq; Varro conuenire. sed utcumq; nos concludamus, quod cepimus. Quintilium hunc Varrum Cremensem Eusebius in Chronico, & Horatij interpretes, Acron & Porphyrius, in poetica faciunt, & equestris ordinis ciuem, quidam & simplici R. scribere voluerunt, ducti antiquorum quorundam codicum vetustate. sed hi facile Fabio Victorino Rhetore conuincuntur. Et hucusq; de Quintilio. Nunc de altero, hoc

30 est, de Lucio Varro, poeta & grammatico dicamus, qui cum Plotio Turca, Augusti mandato, post Vergilij mortem, Aeneida emendauit, idemq; est inter hæredes à Vergilio scriptus, ut ab Aelio Donato in Vergilij vita proditum est. Sunt tamen, qui perperam eundem cum Quintilio existimarunt, fuisse quoq; per hæc tempora Alphenum Varum, cuius idem Donatus meminit, & Caiullus & Horatius. Quo loco Acron & Porphyrius tradunt, Alphenum & ipsum Cremensem fuisse, domiq; sutrinam exercuisse, inde cum Romam profectus esset, Seruio Sulpitio adhæsisse, iuriconsultum factum, & consularem dignitatē adeptum, tandem cum decessisset, publico funere elatum fuisse. De Varo verò iam supra diximus, nam qui eundem & vnum Varrum & Varium faciunt, tam eos

40 videre puto, quam noctua in solis lumine. Scrupulum iam, inquit Piso, absoluiti, in quem multi hætenus offenderunt. Sed peige, reliquam Tabulae partē nobis enarra. Tunc ego, inter huius, inquam, partis poetas fuerat Aemilius Macer, qui patriam Veronam habuit, sed diu Romæ versatus est. Scripsit libros de auibus, de serpentibus, de herbis. Testatur id Ouidius, qui Macri consuetudinem & amicitiam coluit his versibus, in libro de Tiustibus,

Sæpe suas Volucres legit mihi grandior æuo,

Quæq; nocet serpens, quæ iuuat herba, Macer.

In his verò Nicandrum poetam imitatus est, ut scribit Fabius Ilicus cognominatus est ab eodem Ouidio, quod quæ belli Troiani ab Homero relicta sunt gesta, descripsit. Idem Ouidius ad eum in Ponto,

Tu canis, æterno quicquid resabat Homero,

Ne careant summa Troica bella manu.

Idem ad eundem in Amoribus,

Carmen ad iratum dum tu perducis Achillem,

Primaq; iuratis induis arma viris,

Nos, Macer, ignavae Veneris cessamus in Umbra.

Citatur & in Theogonia à Nonio Marcello. In Asia verò finem vitæ accepit, nonagesima supra centesimam Olympiadem, ut in temporibus ex Eusebio colligitur, quo tempore Augustus, C. & L. Agrippas nepotes adoptavit. Macrum quidem futuro oratori legendum putat Fabius, sed parum conferre, quod scilicet humilis stilus sit, de natura scribenti. Literator quidam apud Suetonium hunc Pompeium Macrum existimat, super ea verba, Quos omnes libellos vetuit Augustus publicari in epistola, quam breuem admodum ac simplicem ad Pompeium Macrum scripsit. Porro nec vos corruptores quidam & plagiarij decipiant, qui de herbis opusculum, carmine quidem concinnatum, sed rude & barbarum, huius Macri nomine in vulgus dederunt, nam præterquam, quod in illo improprius est Latini sermonis usus, nec æqua versus structura: in eo quoque C. Plinius citatur, obliti scilicet illi fuerant, quod Macer ipse à Plinio in hac re adducitur, qui vno plus minus seculo post Macrum floruit, ut facile ex temporum ratione colligitur. Sed hac de re iam satis. Quam te libenter, inquit Piso, audimus, vel totum hunc diem in isto sermone consumere velim. Nam cum multis alius ego, de isto Macri subditicio & adulterino libro, in tenebris versatus sum, quod citatum illum videbam à pluribus rei medicæ Scriptoribus, etiam in eum commentariis editis. Sed quando ego vos, inquam, hæc ipsa video libenter audire, si aliqua fortè deinceps similia occurrerint, dicere non grauabor, quapropter iam ad alios me conuerto. Erat post hos Cassius Severus Parmensis, haud poeta ignobilis, de quo ad Albium Tibullum Horatius,

Scribere, quod Crassi Parmensis opuscula vincat.

Quo loco Porphyrio & Acron, Cassij illum & Bruti partes secutum tradunt, & tribunum militum factum, cum verò hi deiectioni fuissent, ipse sese Athenas contulit. Quò cum Quintilius Varius ab Augusto missus esset, ut eum interficeret, & illum studentem offendisset, nihilominus interemit, & librorum eius scrinerum abstulit, unde, aiunt, multi crediderunt, Thyestem Varij fabulam, Cassij Parmensis fuisse. Huius quidem epistolas Plinius & Suetonius citant. Valerius verò Maximus Cassij mortem aliter recitat, ubi de somniis agit. Apud Actium, inquit, M. Antonij fractis opibus, Cassius Parmensis, qui partes eius secutus fuerat, Athenas confugit, ubi concubia nocte, cum sollicitudinibus & curis, mente sopita, in lectulo iaceret, existimavit ad se venire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, squallidum barba, & capillo demisso, interrogatus, Quisnam esset, respondisse, Cacodæmona. Perterritus deinde tam tetro visu, & nomine horrendo, seruos in clamavit, sciscitatusque est, si quem talis habitus, aut intrantem cubiculum aut exeuntem vidissent, quibus affirmantibus neminem illuc accessisse, iterum quieti & somno se dedisse, atque eadem animo eius obuersa est species. Itaque fugato somno, lumen intro ferri iussit, puerosque à se discedere vetuit. Inter hanc noctem & supplicium capitis, quo eum Cæsar affect, paruum admodum tempus accessit. Hæc quidem Valerius. Sedenim præter elegias, epigrammata & tragœdias, epistolas quoque Cassius Parmensis scripsit, quas & citatas inuenietis à Plinio & Suetonio. Et Cassij meminit Appianus Alexandrinus. Hunc ipsum Hetruscum cognominatum ait Porphyrio, et per sua tempora eius fabulam Thyestem extitisse. Fuere nonnulli, qui hunc eundem cum Cassio Severo, Oratore & poeta, ut puto, falso existimarunt, de quo & Fabius sæpe meminit, & Tacitus, qui illum ait libidine quadam viros sceminasque illustres procacibus scriptis diffamasse, qua re inductus Augustus cognitionem de famosis libellis tractavit. Atque ea causa fortassis illum Flaccus in epodo ignauum canem nuncupat, quod scilicet poeta esset maledicus, ut notat Acron. Plus virium, quam sanguinis habuisse in orationibus hunc ipsum scribit Cornelius idem Tacitus ita,

vt nec.

Cassius Severus.

vt nec pugnare videretur, sed rixari, de hoc in dialogo plura scribit. Fabius verò in x. in Cassio Severo ingenij plurimum, & acerbiter miram, ac summam virbanitatem fuisse ait, sed plus stomacho, quam consilio dabat. Sed his longè plura de Cassio Severo in præfatione tertij libri Declamationum prodidit Seneca, qui omnes eius virtutes collegit, summisque illi laudibus extulit, hunc tamen ait in declamationibus multo infra se fuisse, verbaque insuper assert, quibus ea de re ipse se Cassius excusat. Hinc præterea nunquam sine commentario dixisse, idem scribit Seneca. Extat apud Macrobium in hunc Augusti iocus, Cui, inquit, multi accusante Cassio Severo, absoluerentur, & architectus fori Augusti expectationem operis diu traheret, ita iocatus est Augustus, Vellem, ut Cassius meum forum accusasset, quasi dicat, iam absolutum esset. Scribit Plinius lib. xxxvi. Naturalis hist. Memoria, inquit, non illa foediore, cuius veneno, Aspernati reo Cassius Severus accusator obijciebat, interijisse cxxx conuiuas. qua de re & Suetonius pluribus agit in Augusto. Illud hoc loco non planè discutio, an hic sit Severus ille, ad quem libro primo de Ponto Ouidij elegia legitur. Cuius hoc initium,

A tibi dilecto missam Nasone salutem

Accipe, pars anima magna, Severe, mea.

De altero porro Severo, qui regale carmen scripsit, inter scenicos poetas agemus. Per hæc vero tempora, vel paulò supra, ni fallor, fuit Hemitheon, poeta Sybarita ille, qui libellos mollissimos & lasciuissimos composuit, de quibus cum aliorum exemplo se Augusto excusaret, ita cecinit Ouidius,

Nec qui composuit nuper Sybaritida, fugit.

Plinius meminit Lucianus, & ante illum Philon Hebræus. Item Martialis de libris Musæi,

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis.

Domitius verò Calderinus Sybariticorum librorum Sybarim quempiam poetam autorem, sine aliquo autore putavit, quem ideo in sua centuria reprehendit Politianus. Per hæc quoque tempora floruisse crediderim M. Manlium, qui & C. Manlius ab aliquibus dictus esse videtur, ab alijs verò M. Mallius, vel Manlius poeta, astrologia scriptor, de quo non, nisi ex ipsius carmine, satis firma habeo argumenta. Sunt, qui extare dicant nominata, quorum vnum se habuisse ait Laurentius Miniatensis, qui in ipsum autorem commentaria reliquit, idem & Stephanus Dulcinus scribit. Alterum quoque nominata simile se vidisse vir doctus ac probus, atque mihi longa iunctus amicitia, Nicolaus Trapolinus dicere est solitus, in quibus nominatibus ipsius effigies, habitu peregrino, cum sphaera astronomica conspicitur, cum huiusmodi inscriptione, C. Manlij, quo argumento alienigenam illum & peregrinum facile existimare possumus. Sunt, qui Antiochenum ex Plinij verbis faciant, ut minus illis credendum sit, qui Romæ illum ex illustri familia natum arbitrantur. Ego potius in Manliam familiam adoptatum crediderim, quam natum, si coniecturæ standum. Plinius quidem lib. xxxv. Manlium astrologia, ut ait, conditorem celebrat, & eum quidem Romam vectum eadem nauicula cum Plotio, & Taberio Erote grammatico. Idem quoque Plinius lib. xxxvi. Manlium Mathematicum ait, cum de Augusti obelisco, qui in campo Martio ad deprehendas solis umbras, dierum notitiamque magnitudines positus erat. Ex ipsius igitur Manlij principio, Augusto principem florente fuisse colligimus. Nolunt quippe alium intelligi eruditi, nisi Augustum, his versibus,

Nunc mihi tu Cæsar patriæ princepsq; paterq;

Qui regis augustis parentem legibus orbem,

Concessusq; patris mundum deus ipse mereris.

50. Item in fine quarti, cum de vi animi loquitur,

Ne dubites homini diuinos credere visus,

Iam facit ipse deos, mittitq; ad sidera numen

Manius, & Augusto crescit sub principe cælum.

Mortuus verò videtur Manlius Augusto adhuc vivente, nam cum de Tiberio meminisset, qui Rhodum nauigavit,

— *Hospitum, ait, rectori principis orbem.*

Illuc enim vitandæ invidiæ causa profectus erat Tiberius, ut scribit Suetonius. Imperfectum quoque opus suum reliquisset Manlium, sunt, qui putent, cum de septem Planetis nonnihil meminisset, & de his mox planè non est executus. Latuit verò hoc ipsum C. Manlij opus per multa secula, primus enim Poggius cum aliis libris, ut scitis, in Italiam attulit, Martini v. Pontificis maximi tempore. Antonius verò Panormita, vir, ut ea tempora tulere, in primis doctus, in Cassinensi bibliotheca cum alterum reperisset vetustum, causa fuit, ut castigatus & perfectius nonnihil illud haberemus, ut idem scribit Laurentius, qui & commentaria in illud edidit, quicquid de hoc poeta multa vel commentus est ipse, vel inani certè ductus conjectura scripsit, cum eorum temporum scriptores eius ne minimam quidem mentionem fecerint, præter unum Plinium, si modò Manlius, cuius ipse meminisset, is est poeta, quem nos nunc dicimus. Id, quod ea ratione factum facile crediderim, ut non eius meminissent, quòd cum mathematicus & peregrinus esset, & inquinatè, si non barbare, plerumque loqueretur, in apertum opus suum non dedit, veritus non satis se probarum iri, cum nec eiusmodi materia suis ornamenta capiat, & ut ipse cecinit,

Ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Ut cunctis, eius electio haud nobis multifacienda, non enim poeta, nisi in paucis, nedum bis vates, ut ipse de se cecinit. Secutus Manlius dicitur Dorotheum Sidonium, sideralis scientiæ poetam. id quod & nostri scriptores asserunt, Iulius Firmicus Maternus libro secundo, tametsi in aliquibus exemplaribus Dorotheus perperam scriptum inveniatur, meminisset & Pontanus. Scripsit autem apotelesmata versibus disertissimis, ut ait idem Firmicus, quem certè Pontanus nostris diebus videtur, si non in ipsa astrorum peritia, in carminis maiestate post se reliquisset. Sed nimis iam de Manlio. Alter etiam fuit Chrestus Manlius, qui de deorum hymnis scripsit. Fuit & per hæc tempora, quo floruit Manlius, Ponticus haud ignobilis poeta, qui heroico carmine Thebana bella complexus est, quod planè his versibus Propertius significat,

Cum tibi Cadmeæ dicantur, Pontice, Thebæ,

Armaq; fraternæ tristia militiæ.

Ponticum etiam non parum amasse Ovidium cognoscimus, vel illo maxime,

Ponticus heroo, Battus quoq; clarus iambis,

Dulcia conuictus membra fuere mei.

Vna & altera ad Ponticum extat Propertij elegia, quarum priore quidem illum Homero confert.

Atq; ita sim felix, inquit, primo contendis Homero.

Altera verò eum amore captum lenia carmina scribere inuitat,

Quid tibi nunc misero prodest graue dicere carmen,

Aut Amphionæ moenia flere lyra?

Plus in amore valet Mimnermi versus Homero.

Carmina mansuetus lenia querit amor.

Lynceus quoque poetam, & Socraticum philosophum insectatur idem poeta Propertius, quod suam tentasset Cynthia, eamque parum æquus deperiret.

Tu mihi vel ferro pectus, vel perde veneno,

A domina tantum te modò tolle mea.

Te socium vitæ, te corporis esse licebit,

Te dominum admitto rebus amice meis.

Lectò te solum, lectò te deprecò vno.

Riualem possum non ego ferre Iouem.

Totam

Totam verò ad hunc ipsum Lynceum elegiam, cum vobis ocium fuerit, ex ipso volumine legetis, tota enim arguta & pulchra est, & rota de hominis ingenio atque natura conscripta. Tres dein poetarum imagines in tabula spectabantur, qui & studio, & mutua se quadam benevolentia inuicem complecti videbantur. Hi quidem, Tibullus, Propertius, & Ovidius. Tum puer Picus, nescio qua maiore attentione, ubi hos tres nominassem, ad me audiendum se accingere visus est, id ego conspiciatus, quod ei rem gratam me facere videbam, sic incepti. Fuit, inquam, Albius Tibullus, ut scitis, eques Romanus, elegiarum poeta nobilissimus, qui, ut summam eius vobis vitam recenseam, Romæ natus est, Albus Tibullus.

10 Hircio, & L. Pansa c. o. s. s. qui annus & Ouidio natalis fuit, ut eodem versiculo vterque testatus est,

Cum cecidit fato consul uterque pari.

Quin & eodem etiam die, ut quidam opinati sunt, ambo nati, hoc est, quin quatuordecim Mineræ, intra calend. Aprileis. Iuuenis admodum Tibullus cum Messala Coruino nauigavit ad vsq; Phæacas, populos Corcyræos, qua nauigatione, aduersa valetudine afflictus, penè periit, quod sua ipse elegia testatus est. Delia Tibullus in primis puellam amauit, quæ ut Apuleius ait, proprio nomine Plania dicebatur. Non vnus tamen amore contentus, & Nemesin, quam Glycëren, sunt, qui velint ab Horatio appellatam, amauit, item Nearam, & Sulpitiam, & puliones, Marathum & Tityum, & Sulpitiæ Cerinthum. Sedenim Tibullo in elegis vnanimi fere scriptorum consensu palma defertur. Elegiarum hæc libros quatuor composuit, in quibus Fabio videtur tersus atque elegans, cui & plures astipulantur. Scripsit & heroicum carmen ad Messalam, in quo diuersum ab elego genium habere putat, omnino non eundem præstat utrobique. Extant duo Horatij poemata ad Albinum Tibullum, quorum altero, illum de parum si delis puellæ amore tristem solatur, altero verò, iudicem eum & censorem suorum carminum facit, multaque laude prosequitur, quòdque planè diuitiis uti sciat, cum ipse tamen se ad paupertatem & inopiam redactum conqueratur. Vobis, haud opus est, ut in præsentia versus recitem, quibus id ipse comprobatur, cum ipse ambo studiosi sitis. Excessit verò Tibullus vita adhuc penè iuuenis, cuius mortem immaturam, ut scitis, decessit Ovidius. Fuit & alter Tibullus, qui inter comicos numeratus est, cuius fabulam Helenam citat Fulgentius. Ex qua hæc sunt verba,

Tu ne amare audes, edentule & capularis senex?

Et hæc quidem de Tibullo. Sextus verò Aurelius Propertius Vmber, ex Meura nia oppido fuisse dicitur, vel potius ex Assisia vel Eflisia, utrunque enim meminisse legere in Græcis & Latinis scriptoribus, quam ciuitatem Axim vel Assim potius ipse poeta appellat, qua de re nonnihil Fl. Blondus, aliique viri docti. Eius 40 poetæ versus vobis ex quarto libro recitabo, ut planè rem percipiatis. Quo loco vitam, patriam, fortunamque suam sub Hori mathematici persona recenset.

Vmbria te, notis antiqua penatibus, edit.

Mentior, an patriæ tangitur ora tua?

Qua nebulosa cauo rorat Menania campo,

Et sacer æstiuus intepet hymbem aquis,

Scandentibusq; Assis consurgit vertice murus,

Murus ab ingenio notior ille tuo.

50 Videtis, ut planè Assem patriam suam faciat, & Sacrum hymbrem, amnem sic adhuc ab incolis, paucis immutatis literis, vocitatum nominet. Et idem paulo supra Assim Scandentes arces appellat, cum canit,

Scandentes si quis cernit de vallibus arces,

Ingenio muros æstimet ille meo.

Nisi si quis audaciuscule eo versu, scandentem Assen legere maluerit. Nunc reliqua attendite, quæ Horus vaticinatur.

Ossaq; legisi, non illa etate legenda,

Patris, & in tenuis cogervis ipse lares.

Nam tua cum multi versarent rura iuueni,

Abstulit excultas pertica tristis opes.

Ecce, ut patrem amisisse fatetur, & ex diuisione, quæ facta est, agrorum veteranis militibus, sub Augusto prædiis spoliatum, quo modo & Vergilium, aliisque legimus. Quippe, ut sciatis, Pertica hoc loco non hastam, nec subhastationem significat, ut docti quidam hoc loco opinati sunt, sed lineam, quæ postica etiã dicebatur, in agris diuisundis & metandis. Perticam verò primus eã Seruius Sulpitius appellauit, ut Festus scribit. eodẽ nomine & Vergilius in Diris est vsus, si modo Vergilij poema illud est, ut diximus.

Pertica, quæ nostros metata est impia agellos,

Qua nostri fines olim, cinis omnia fiunt.

Sed & alibi quoq; idem Propertius se agros amisisse ostendit, cum ait,

Aspice me, cui parua domus fortuna relicta est.

Post hæc subdit Horus,

Mox ubi bulla rudi dimissa est aurea collo

Matris, & ante deos libera sumpta toga.

Matris ait, non patris, nam ea toga ante lares sumebatur. Ergo ante deos matris, in maternis enim ædibus vivebat, iam amissis paternis, ut dictum est,

Tum tibi pauca suo de carmine dicitur Apollo,

Et vetat insano verba tonare foro.

At tu finge vlegos, fallax opus, hæc tua castra,

Scribat ut exemplo cætera turba tuo.

& reliqua, quæ idem Horus persecutus est. Hostiam verò puellam ardentissime amauit, quam ipse, dissimulato nomine, Cynthiam, ut ait Lucius Apuleius, nuncupauit, & ea contentus vixit. Callimachum in primis, poetam Cyrenæum, & Coum Phileram dicendi forma imitatus est. Quin & se ipse alicubi Romanum Callimachum appellat, ut & Vergilium, Mantuanum Homerum dicimus. Quatuor elegiarum libros, cultos & eruditos reliquit. Sed hæc nota etiam semitariis grammaticis, non est, cur in presentia vobis recitem. Fuit in familia Propertij, ex eodemq; municipio, Paulus Passienus, qui ut Plinius scribit, absolutissime elegos composuit, mox ad lyricos conuersus, non mediocrem inde laudem etiam promeruit, meminit & Gellius. Fuit & alter Passienus, inter Rhetores & declamatores celebratus, de quo Fabius, Seneca & Eusebius meminere. huius arborem Morum C. Plinius describit. Quidam hunc poetæ patrem putauere, id mihi est parum compertum. Inuenio & alterum fuisse Propertij nomine poetã, ut puto, comicum, cuius versus hosce Placides in libro ad Chalcididum attulit,

Carilla geris vadimonia Publicum prostibulum.

Atque hæc tenus de Propertio. P. verò Ouidius Naso patriam habuit Sulmonem, tertiam Pelignorum ciuitatem. Nam, ut ex Plinio colligimus, Peligni in Corfinienses, in Superequanos & Sulmonenses distincti sunt, ut illud facilius ex ipsius poetæ elegijs percipiatis.

Me pars, Sulmo tenet, Peligni tertia ruris,

Parua, sed irriguis ora salubris aquis.

Ex ordine equestri fuit, ut idẽ pluribus locis ostendit. Ingenio fuit, ut mihi quidem videtur, parato facilliq; sed qui nimium sibi aliquãdo indulgeret. De cuius vita quædam tantum libabo, quæ non iniucunda vobis futura arbitror. Fuit itaque Ouidius cum omni vita atq; victu excultus atq; expolitus, tum tenui & vesco corpore, neruisque compacto, qualis scilicet est Petrus Bembo, vir vnus omnium

omnium elegantissimus. Id quod vel ex eius ipsius Ouidij carmine discere potestis, ait enim,

Pondere, non nervis corpora nostra carent. Item alibi.

Aptaq; subducto pondere membra dedit.

Suapte naturæ instituto puer ad poeticam ferebatur, verum parentis monitionibus oratoricæ facultati operã dare compulsus est, in qua, si Senecæ credimus, egregie profecit, forensesq; causas, & centumuiralia iudicia exercuit, mox vita defuncto patre, totum se mansuetioribus Musis restituit, foro relicto. Fratrem vno anno natu maiorem habuit, forensi eloquentiã deditum, qui xx annum agens diem obiit. Filias duas ipse habuit, sunt, qui alteram priuignam dicant, altera certe aberat, cum ipse relegatus est. Tres verò subinde duxit vxores, duas quidem, facto diuortio, repudiavit, tertiam verò, quam singulari charitate ac dilectione persecutus est, ad mortem vsq; retinuit. Hanc, ut puto, perperam Perillam vocitatum quidam existimant, nam si Perilla vxor fuisset, id profectio in iis, quæ ad vxorem multæ scribuntur, elegijs alicubi significasset. Fuit autem Perilla, ut ipsemet offendit poeta, puella valde docta, atque in primis poetria, ad quã extat poetæ ipsius nobilis elegia. Romæ verò Ouidius secundum Capitolium habitauit, ut ipsemet testatur. Hortos habuit prope viam Flaminiam qua Cassiã iuncta fuit. Mortuus est in exilio, ut notat Eusebius, centesima nonagesimo nona Olympiade, sepultusq; est iuxta Tomos. Et ut Pontanus è Georgio Trapezontio, nec semel se audiuisset scribit in eo, qui est de Magnificentiã ad Attiliũ, collata è publico pecuniã, à Tomitanis ciuibus, tymbo, id est, monumento ante oppidi portam, in loco maxime celebri, magnifice structo, iis scilicet pluris facientibus peregrini poetæ ingenij nobilitatẽ, quam Imp. Romani proscriptiõnem. Exilij verò ipsius variè causa traditur, tamen si ipse nõ se exulem, sed relegatum ait, eam ipse certè triplicem inuit, qua de re multi multa, illam ipse prætulit, qua & cæteras, ut opinor, prætexuit Augustus, quod suo scilicet carmine de amandi arte Romanam corrupisset iuuentutem. Ego omnes quadam ex parte veras fuisse puto, eam tamen potissimum, quam & Sidonius Apollinaris de Corinna suis versibus attigit, quod videlicet, eo ficto nomine, Iuliam his versibus significaret,

Nec te, inquit, carmina per libidinosã

Notum Naso tener, Tomosq; missum,

Quondam Cæsarex nimis puella,

Fictõ carmine, subditum Corinna.

Quam opinionem cum alij, tum suo carmine in Nutritia Politianus sequutus est. Tradit quidam, quod cum filia Augustum parum honeste iacentem vidisset, quod & illo ipsius poetæ versiculo significari voluit,

Cur aliquid vidi, cur conscia lumina feci?

Nam & de C. Caligula Suetonius ita tradit, Caius Agrippæ se nepotem neque credi neq; dici, ob ignobilitatem eius volebat, succensebatq; si qui vel oratione vel carmine imaginibus eum Cæsarium infererent. Prædicabat autem matrem suam ex incesto, quod Augustus cum Iulia filia admisisset, procreatã. Hęc Suetonius. Sunt, qui rem hanc in puerũ ineptius referant, sed in re huiusmodi confectura potius, quam certa aliqua ratione ducunt. Sũt &, qui de Mecenate nihil non suspicentur, quem quod nunquam nominauit, nescio quid, de Iulia confinunt. Hęc ego cum dixissem, ad me conuersus Piso, Attende, inquit, quæ so Lili, quæ ex communi amico his diebus audiui, is enim se domi habere affirmabat quæpiam Cæcilij Minutianij Apuleij fragmenta, in quibus de Ouidio poeta hæc ferè inerant perscripta. Eum scilicet calendis Ianuarij, qua die T. quoque Livius decesserit, anno sui exilij septimo, hominem esse delisse, structumque illi tymbon à Barbaris, ante suarum ædium ianuam. Idem Minutianus ait, item, quem

quem Ibin simulato nomine appellarat, Coruinum fuisse, qui exulantis poetæ vxorem sollicitasset, relegationis causam fuisse, quod Augusti incestum vidisset. Atq; hæc quidem ille, ex iis Minutiani Fragmentis. Tunc ego, Istituce, Pifo, rei fides esto pines autorem adhuc mihi incognitum, & amicum tuum: & simul ad puerum conuersus, ea, Pice, inquam, quæ nobis modo Pifo retulit, parum comperta, non tamen indigna scitu. Verum quando illa ipsa nobis impertiuit, volo ego quoq; iudicium referre, quod aliquando de tribus his poetis, cum vnâ mecum & aliis nonnullis Iustus Sadoletus esset, fecit Luceus Ripa, paucis ante diebus, quam è vita decederet. Affirmabat Senex ille bonus omnino palmâ se Tibullo dare inter elegos, quod cultus sit & nitidus in primis, quod in sententiis mollis & iucundus, in elocutione facilis & candidus, nonnulla tamen se in eo offendere dicebat, quæ lectorem morentur. Hæc tû ille. Sedenim ego non inficias ferim, ita pleraque in Tibullo videri, vt senex Ripa dicebat, iis qui in mendosa exemplaria impegerint, sed postquam peruestitum codicem nactus sum amici opera, et emendatum satis, id ego totum pernego. Nam quæ tum difficultia videbantur & duriora, ea partim fragmenta sunt & fenestæ, partim tralatitia & suppositicia adeo, vt aliqua etiam sint interiectæ ferè elegiæ. Codicem vobis alias ostendam, nunc ad reliqua. Propertium bonus senex aiebat, Tibullo eruditorem sibi videri, & perinde vt obscuriorem, fabulis historiisq; refertû, in citarum magis, & in mouendis affectibus crebriorè, itaq; plerunq; insurgere, vt torosior ac robustior esse videatur, quam vt puellaribus & mollioribus cõueniat elegiæ blanditiis, Ouidium verò ferri quadam ingenij volubilitate & impetu, non illi tamen quicquã, nisi frena defuisse, & itæ studium, atq; idcirco de illo reuè dictum, illum plus satis lasciuire. Sed audite, quæso, Annæu Senecã, si planè nosse vultis Ouidio nõ ingenium defuisse, sed voluntatem & animû. Declamabat, inquit, rarò Naso controuersias, sed nõ nisi ethicas, libentius dicebat suasorias, molestâ illi erat omnîs argumentatio, verbis minimè licenter vsus, nisi in carminibus, in quibus nõ ignorauit vitia sua, sed amauit. Manifestû potest esse, quod rogatus aliquando ab amicis suis, vt tolleret tres versus, inuicem petiit, vt ipse tres exciperet, in quibus nihil illis liceret. Aequa lex visa est, scripserû illi, quos tolli vellent, & Ouidius, quos tres exciperet. De vtriusq; codicillis iidem versus erant, in quibus primû fuisse narrabat Albinouanus rhetor, q; inter arbitros fuit,

*Semibouemq; virum, semiuirumq; bouem.
Sed gelidum Borean, egelidumq; Notum.*

Ex quo apparet summi ingenij viro iudicium non defuisse, ad compescendam suorum carminum licentiã, sed animû. Aiebat interim decentiorem faciem esse, in qua næuus aliquis fuisset. Et hæc quidem Seneca, qui & partem declamationis eius soluta oratione attulit, in ea controuersia, cuius hoc est argumentû: vir & vxor iurauerunt, vt si quid alteri obtigisset, alter moreretur. Vir peregrè profectus, misit nuncium ad vxorem, qui diceret, decessisse virum, vxor se præcipit, recreata iubetur à Patre relinquere virum, non vult, abdicat. Hanc certè controuersiam, ait Seneca, ante Arellium Fuscum, magistrum suû, declamauit Ouidius, vt mihi videbatur longè ingeniosius, excepto eo, quod sine certo ordine per iocos discurrebat. Reliqua mitto, quoniam non ita ad rem, & vos in ea controuersia, cum oclum erit, ea apud Senecam legetis. Extat & Castij, eius etatis viri doctissimi, de Ouidio testimonium. Cum enim Alfius Flauus in declamatione quapiam hanc sententiã dixisset. Ipse sui & alimentû erat & damnû: Alfius obiurgauit. Apparet, inquit, te poetas studiose legere. Iste sensus est eius, qui hoc secutum imitatoris nõ artibus tantum, sed sententiis impleuit. Ouidius enim in libris Metamorphoseon dixit,

*Ipse suos artus lacero diuellere corpus
Coepit, & infelix minuendo corpus alebat.*

Hæc

Hæc ille. Quæ verò ingeniosissimi huius poetæ opera supersint, scitis, sunt enim hæc, vt breuiter colligam. Elegiæ amorû, vel de sine titulo, de quibus sunt grammaticorum controuersia, & pistolæ, quarû nonnullæ tanta arte & elegantia conscriptæ sunt, vt in eo genere absolutius quidã nihil fieri posse existiment. Tres libri de arte, duo de remedio amoris, de Tristibus quinque, de Ponto quatuor, in Ibin, de Nuce, ad Liuiam consolatio, sex Pastorû, & præclarissimû, vt ait Lactantius, Metamorphoseon opus. Quæ verò perierint temporû iniuria, hæc sunt, sex Pastorû vltimi, Medææ tragœdia, quæ Fabio & Tacito, aliisq; commendata plurimum, hæc hoc tempore inuenta dicitur, sed falso, vt puro. Scripsit & alterâ tragœdiam ex Vergilio, de qua sic Tertullianus Septimius quodam suo libello, Denique, inquit, Ouidius etiã Medeam tragœdiam ex Vergilio plenissimè expressit, quo loco agit de his, qui ex aliis autoribus centones & noua opera concinnarunt. Reliquit itè Ouidius inchoatum opusculum de piscibus, ex quo multos Plinius enumerat, quod tamen Actius Sincarus, poeta clarissimus, & alioqui certus homo, se inuenisse fatetur, & se mihi ostensurû aliquando spondit. Perire & Ouidij epigrammata, quæ tum Prisciano grãmatico, tû Martiano & Martiali citant, item Phænomenon libellus, vt vobis alias, ex Lactantij & Probi sententiã dixi, itè liber, què in malos poetas ediderat, vt ex Fabio colligimus, et si noster amicus grammaticus constanter hoc perneget, verbãq; Fabij transferat ad illud Priapeiorum epigramma,

Qui frustra querevis colone mecum.

Quod factum putat contra Macri poetæ tetrastichon, parum lepidû. Verû hæc de re satis, ne tẽporis vltra abutamur. Perierunt et vaticinia, quæ vno libro complexus erat, itè triumphus Augusti Cæsaris, & de gestis imperatoris lingua Grætica, bellum Actiacum, quod ad Tiberium Cæsarem libris duobus inchoauerat. Atq; vt hæc quidem, quantum in præsentia recordor, deperdita, ita quæ subiungam, supposititia & adulterina, falsq; Ouidio ascripta. De vetula, in quo de magnis siderum coniunctionibus, & de Christiana lege miranda legunt, item de Pulice, de Philomela, de medicamine faciei. Qua de re licet in arte se scripsisse asseueret, id tamen, quod in manibus habetur, poema illegitimum & tralaticium ab aliquibus doctis viris putatur. Et hæc quidem vobiscum, suû alias cuiq; iudicium, nam à plerisq; & hæc ipsa, vt legitima citata & interpretata cõperi. Autentè verò hæc puer Picus & Pilo audiebant, cum ego. Sed de his iam satis, nunc ad reliquos poetas descendã. Inter quos Græcus quidam erat Theodoros, qui ad reginã Cleopatram varia ac diuersa poemata scripsit, inter quæ librû Metamorphoseon, quem si coniectari licet, aliqua ex parte æmulatus est Ouidius, vt ex Cinyræ & Myrrhæ fabula, ac item Phoci, ex Plutarcho collegi. Sed præter Ouidium & Theodorum, Callisthenes, & Parthenius poeta Nicæus Metamorphoseon libros, vt alibi diximus, scripserunt, quos vt operis in inscriptione & titulo, sic & materia secutus est Ouidius. Post Ouidium verò Græcè Metamorphoseon opus scripsit etiam Larandæus Nestor, de quo suo loco agemus. Sed ab his varia est Apuleiana metamorphosis. Leguntur huius, vt puto, Theodori Græca quædam epigrammata. Alius fuit poeta Theodoros Colophonius, quem ait Iulius Pollux poema composuisse, quod in horis, hoc est, quatuor anni partibus Græci cantare soliti fuerunt. Eiusdem poetæ & Trochillas, poematis id nomen, celebrat Plutarchus. Laertius verò in secundo, vbi de successoribus Aristippi Cyrenæi, & xx Theodori nomine colligit, cum Theodoro, qui & cognominatus est, & eorum xv epigrammarum poetam, xvi de poetis scripsisse, & xx tragœdiarum scriptorem ait. Erat & Boethus Tarsensis, qui vt scribit Strabo, M. Antonij beneficio, cui de habita apud Philippos victoria carnè scripserat, patriã tãdiu rexit, donec Athenodorus Sardonis, q; à vico Cananita cognominatus fuit, Cæsaris præceptor, senex in patriã rediit, & discipuli benignitate priorem reipublicæ Tarsensis statû correxit, actis in exilium malis ciui-

Theodoros
Græcus.Theodoros
Colopho-
nius.

Boethus.

bus. Fuisse autem dicitur Boethus prompto & facili ingenio, non tamen ipse factis bonus, sed qui oblata materia, extemporali quadam facultate ac vena multos potius effunderet versus, quam componeret. Is cum ab Antonio gymnasio, quod magnificè apud Tarfenses erat, præpositus fuisset, & eius expensis, à suis civibus deprehensus fuit, quod cum reliqua, tum etiam oleum furriperet, apud Antonium accusatus, eius iram, hæc & alia allegans, devitavit, quod sicut Homerus Achillem, Agamemnona & Vlysem decantasset, ita & ego te, inquit: quare iniquus est, me apud te de huiusmodi agi calumniis. Boethi sermonem excipiens accusator, Sed Homerus, inquit, nec Agamemnonis oleum nec Achillis furripuit, quod tu cum feceris, pœnas dabis. Boethus tamen & obsequiis & aliis Antonij iram effugit. Hunc ipsum eum esse plerique existimant, cuius extat apud Græcos epigrammata, ut quæ sunt in Cilicem histriorem, Pyladem, cum Bacchi personam, elegantissimè egisset. Fuit verò Pylades histrio, qui de saltationum generibus Græcè scripsit, ut Athenæus & Suidas referunt, eademque vixit ætate, qua Boethus, ut ex Seneca, Suetonio, Macrobio, Dione & Eusebio didicimus. Fuit & Boeotus, parcediarum poeta egregius, ut Polemon scripsit. Post hos ingens sequebatur turba, neque enim villa ætate fuit, ut sic dicam, vberior poetarum proventus, quorum tamen omnium nomina memoria satis completi distido. Eorum qui succurrent, tantum recitabo, ut eius Sabini, qui epistolis Ovidianis rescripsit, quarum etiam aliqua leguntur, quæ à nonnullis tamen parum probantur. Scripsit, præter epistolas, Sabinus opus, quod Troezenia nuncupavit, ut apud eundem Ovidium & Petrarcham legimus, quodam licet pro Troezenia Troiana legant. Alij Ovidianum carmen ex antiquis codicibus emendant, quod est in elegia de Ponto,

*Quis suam Trisenen, imperfectumque Dierum
Deseruit celeri morte Sabinus opus.*

Trisenen enim, puella nomen fuisse coniectantur, quam Sabinus amarit. Reliquit verò imperfectum opus dierum, hoc est, ut quidam interpretantur, Fastos & Annales, vel Dies, quales scripsit Hesiodus. Quæ hoc loco ab alijs de Sabini morte dicuntur, verbis poetæ parum congruit. Quidam hunc ipsum Clodium Sabinum esse existimant, cuius sales & urbanitates commendat Seneca. Erat, inquit, Sabinus homo urbanissimus, ac si quid illi defuit in eloquentia, urbanitate & salibus pensavit. Erat & Caius Rabirius, quæ magni oris fuisse canit Ovidius, quod scilicet Epicus, & g. adiloquus esset poeta. Seneca verò de Rabirio, Egrege, inquit, mihi videtur Antonius apud Rabirium poetam exclamare, cum fortunam suam ad alios transeuntem videret, nihilque aliud sibi relictum, præter ius mortis, hoc habui, quodcunque dedi. Fabius Quintilianus cognitione non indignum putavit. Scripsit verò præter heroicis, & epigrammata & satyras, ut ad Chalcedium Fulgentius ostendit, qui ex iis hoc carmen adducit,

Absternium merulenta fugit Methymnia nomen.

Vbi in Absternio secus polita est syllaba, quam ab alijs poetis. Aliqui Rabirium hunc, Saryrtum, alterum ab alio faciunt, & Rubrium vocant. Erat cum his & Pedonis Albinouani imago, cuius, si vacet, oratori non indignam fuisse lectionem putavit Fabius, reponit eum quidem inter poetas heroicis. Eius meminit & Seneca, à quo & eius quædam afferuntur carmina, atque ea in primis, quæ sunt de Germanici navigatione, quæque magno spiritu dicta fatetur, vos cum liberis, apud ipsum Senecam ipsa legentis, alibi verò idem fabulatorem fuisse ait elegantissimum, meminit huius & Martialis. Extat Ovidij elegia ad hunc ipsum Albinouanum, ex qua colligimus eum Thesei gesta scripsisse, præter epigrammata. Sublimè verò & altiloquum Pedonem fuisse ostendit idem Ovidius, qui propterea & alicubi Siderem eum appellavit. Sunt, qui putent hunc eundem Albinouanum fuisse, ad quæ extat Horatij Flacci epistola, quod ut ego non resello, temporum ratione, ita non improbo, nominis & poetice differentia: ille enim Clarus Albinouanus,

nouanus, hic Albinouanus Pædo. Hic poeta cognoscitur, ille ex Horatij carmine parum videtur. Et cum his poetis fuerat Camerinus, qui poemata composuit ab Hæstore tracto, hoc est, ibi est carmen suum exorsus, ubi desit Homerus, quod & Macrum fecisse ostendimus, & Quintum Calabrum, ut suo loco dicemus. Erat & Charus, qui de Hercule, ut Pisander & Panyasis, & alij, opus composuit, id quod non semel apud Ovidium legimus. Extat ad hunc ipsum Charum epistola Ovidij, ex Ponto missa, ex qua, præter ea, quæ diximus, & illum nepotum Cæsaris magistrum & institutorem fuisse aperte colligimus. Et in hac turba fuerat Numæ poetæ imago, qui Ovidij testimonio subtilis fuit, tametsi Ovidij carmen male à grammaticis perpensum videmus. Numam enim existimant in eo Ovidij carmine intelligi pro opere composito de Numæ, secundo Romanorum rege. Carmen ipsum hoc est,

Et cum subtili Priscus vterque Numæ.

Ex quo & illud notamus, duos item fuisse Prisci nomine, qui poetæ fuere. Fuit & per hæc tempora Gratius poeta, quem Cynegetica composuisse innuit poeta Ovidius in ultimo de Ponto, quo loco meras nugas cõfingit interpres. Sed quod Cynegetica Gratius scripserit, Actius Sanazarus mihi alijsque pluribus asseruit, & ostendit, cum Neapoli, animi gratia ex Urbis profecti essemus, se enim ex Heduarum finibus, atque Turonibus, detulisse opusculum de piscibus. Ovidij, & Cynegetica Gratiij, & Nemesiani, id quod etiã suo scripto testatus est Pontanus quadam sua epistola ad ipsum Actium, idem & P. Summonitius. Carmen Ovidij hoc est,

Apud Venanti Gratius arma daret.

quod sumptum videtur ex ipsius Gratiij poemate, ita enim ille canit,

Carmine & arma dabo, & Venandi persequar artes.

Fuit verò, ut idem ipse innuit, ex regione Phaliscorum, ubi agit de retibus conficiendis, & quæ lima apta sint,

At contra, inquit, nostris imbellia lima Phaliscis.

Erat & Tuticanus, poetæ Ovidio æqualis, & amicus à primis usque pueritiæ annis, mutuoque sibi operam dabant in emendandis carminibus. Cum verò alia, tum Phæacida ex Homero vertisse dicitur, quod & illo versiculo innuit Ovidius,

Et qui Meonidem Phæacida vertit.

Quod alibi manifestius ostendit, cum inquit,

Dignum Meonijs Phæacida condere chartis,

Cum te Pierides perdocuere decem.

Ad hunc ipsum leguntur duæ Ovidij epistolæ, in quarum altera syllaba se ab usum fuisse queritur. Quæ res satis monere posset nostros poetas, qui in proprijs nominibus tam sæpe syllabis abutuntur, cum de se ita canat Ovidius,

His ego si vitij ausim corrumpere nomen,

Ridear, & meruio peccus habere neget.

Mox erat Iulius Montanus, qui elegis simul & hexametris valuit, meminit eius Ovidius & Seneca. Tacitus verò Cornelius, lib. xiiij. alterum Iulium Montanum, ordinis senatorij virum fuisse scribit, sed qui nondum honorem capessisset, cum noctu fortè cum Nerone cõgressus esset, vimque tentantis acriter repulisset, deinde agnitum orauisset misericordiam, quasi exprobrasset, mori adactus est. Prior verò Tiberio Cæsari gratus fuisse perhibetur, de quo attēdit Senecæ verba ex epistolis. Recitabat, inquit, Montanus Iulius carmen, celebris poeta, & amicitia Tiberij notus, & frigore, in quo diei ortus & occasus, libentissimè inferebat. Itaque cum indignaretur quidam illum tota die recitasse, & negaret accedendum ad recitationes eius, Nacta Pinarius ait, nunquam liberalius possum agere, paratus sum illum audire ab ortu ad occasum, cum hos versus recitasset,

*Incipit ardentes Phœbus producere flammæ,
Spargere se rubicunda dies. Iam tristis hirundo*

*Argutus redit vsa, cibos immittere nidis
Incipit, & molli partitos ore ministrat.*

Varrus eques Romanus, vicini Comes, cœnarum bonarum affectator, quas linguâ improbitate merebatur, exclamavit, incipit Buta dormire. Fuerat verò Aclius Buta, vt paulò antè dixerat idem Seneca, vir pretorius, qui ad careos & faces vivendo, hoc est, λυξυρίῃ, sic enim lucifugam appellabat Peto, ingens patrimonium consumpserat, cui paupertatem suam fasso, Tiberius respondit, Serò experrectus es. Deinde, cum subinde recitasset,

Iam sua pastores stabulis armenta locarunt.

Iam dare sopitis nox pigra silentia terris incipit.

Idem Varrus inquit, Quid dicit? Iam nox est, ibo, & Butam salutabo. Hactenus ex Seneca. Sed quoniam Senecæ codex parum emendatus est, sunt ex vulgatis, in quibus ea prima verba sic habent, Recitabat Montanus illius carmen, quæ si legitima sit lectio, carmina ipsa non Montani, sed Aclij Butæ fuisse fatendum est, id quod etiam ex Varri verbis subsequenter quadantenus elicitur. Sed iam ad reliqua. Scribit in Vergilij vita Donatus, ex Senecæ sententiâ, Iulium Montanum dicere solitum, inuolaturum se Vergilio quædam, si vocem posset, & os, ac hypocrisin. Comem verò hunc ipsum, in quarto controuersiarum, & egregium poetam fuisse idem ait Annæus Seneca. Curtium præterea Montanum legimus, de quo in hunc propè modum Cornelius Tacitus, Num Montanum, inquit, de-
20 testanda carmina facitantes, eludere impune sinerent? Item paulò post, Indignum, ait Montanum probè viuente, extorri agi, quia famosi criminis protulerit ingenium. Sed & alibi meminit idem Tacitus. Plinius quoque epistolam de Pallantis liberti monumento ad eundem Montanum scribit. Videndum tamen est, ne confundantur, quoniam multi fuere per ea tempora hoc Montani nomine, Iulius Votienus, Hispo, Traulus, Alpinus, Curtius & Attacinus. Fuit item in hac poetarum turba Largus, qui ita appellatus videri potest, quod vberiore scribendi genere vteretur, Gallica qui Phrygium, vt cecinit Ouidius, duxit in arua senem, hoc est, vt interpretatur Petrarcha, Antenora, qui ex Troia veniens, apud Euganeos, Pataulum condidit. Reponitur & in hoc genere Thufcus & Marius, quo-
30 rum Thufcus Phyllida amicam, vel vt alij putant, opus de Phyllide Thracia composuit, Marius verò ad omne carminis genus promptissimus fuisse dicitur. Fuit & per hæc eadem tempora Marius Rhetor, qui an hic idem fuerit, haud facile dixerim. Sed certè omnes ferè horum temporum poetæ, vt alibi quoque diximus, vel causas egerunt, vel fictas declamarunt. Fuit item Antonius Rufus in hac poetarum classe, qui aliena potius opera in Latinum vertit, quàm surum aliquid scripserit, Homerum enim & Pindarum in Latinos conuertit, & si Acroni stamus, & fabulas nonnullas docuit. Erat & Proculus, qui Callimachum æmulatus, elegos scripsit. Alterum Proculum Vectium legimus, cuius fit mentio in epistolis Plinij, & Martialis epigramatis. Erat & Fontanus, qui Naiadas à Satyris amara
40 tas cecinit, vt Ouidius innuit. Fuit & C. Cotta, poeta & orator egregius, paterno & materno genere nobilis, nam mater ex Messalarum familia nata est. Ad Cottam scribit epistolas Ouidius ex Ponto, eum quæ alicubi,

Pieridum lumen, presidiumq; fori

vocat. Fuerunt ex familia Cottarum & alij nonnulli, illustres ingenio & doctrina, de quib. & Cicero, & alij. C. Lutorius Priscus, eques Romanus, per tēpora Tiberij Caesaris, in poetica non medio critere eruditus habitus, vt est apud Dionem. Hic scripsit epitaphium in Germanici funere, qua ex re multa pecunia donatus est. Idem accusatus, quod in Drusi cōmendationem, in eius morbo, opus cōdidisset, ob eam causam à Senatu condēnatus, perijt. Quare fenatus à Tiberio inculpatus,
50 & decretum factum, vt à Senatu condēnati nō, nisi à decimo die, necarentur. Hæc equidem Dion, Cornelius tamen Tacitus in iij, non C. Lutorium, sed Clutorium, nisi scriptura mētiatur, vocat, Qui etiā illud scribit, S. C. factū, ne decreta patrum

patrum ante diem ad ærarium deferrentur, idque vitæ spacium damnatis prorogetum. Per hæc Tiberij tempora multi in poetica insignes periere, inter quos h. Aelius Saturninus, quod in Tiberium versus composuerat, ab eo in senatum adductus, vbi cōdemnatus, e Capitolij rupe deiectus est, autor Dion libro lviij. M. quoque Aemilius Scaurus, quem Mamercum vocat Tacitus, Romanus, nobili familia natus, orandis causis insignis, sed vita probrosus, in tragædijs scribendis celebratus. Hunc sibi necem cōsciscere Tiberius cōpulsit, quod tragædiâ Atreū docuisset, in qua, vt Euripides, adhortabatur quempiam, vt regis insaniam a quo animo ferret, id in se dictum ratus Tiberius, Me tu quidem, inquit, Atreum, ego
10 te Atiacem efficiam. Legitote plura apud Dionem, a quo non valde diuersa Cornelius Tacitus. Suetonius verò poetæ nomē nō ascribit. Sex. etiam Paconianus in carcere strangulatus est, ob carmina illic factitata in principē. At C. Cominius eques Romanus seruatus est, cū tamen probrosus carmen in Tiberium composuisset, nam cōiunctū Tiberius eius fratri Senatori, V. C. concessit, vt in iij Tacitus scriptum reliquit. Sed his missis, reliquos de tabulis afferamus. Fuit & in hoc poetarum agmine Sylo, qui patrem Ambronem Sylonem, Portij Latronis discipulum, habuit, cuius Seneca plerumque meminit, & eius hos versus adducit,

*Ite, agite ò Danaï, magnum Pæana canentes,
Ite triumphantes, belli mora, concidit Hector.*

20 Pantomimis Sylonem & fabulas dedisse legimus. Alterum Sylonem literatorē Catullus ad Caluum perstringit, tamen eo loci aliqui Sylla legere malint, sed certè expresse alio epigrammate Sylonem mordet.

*Aut sodes mihi redde decem sestertia Sylo,
Deinde esto quamuis sciuus & indomitus.*

Sed & alium Sylonem grāmaticum Catonis & Scipionis tempore fuisse, testis est Plutarchus. Et Fenestellâ poetam facit Eusebius, seu potius Hieronymus in Chronico, cū notissimum illud sit, eum historias & annales scripsisse. Hieronymi verba hæc sunt, Fenestella historiarū scriptor & carminum, septuagenarius mortur, sepeliturque Cumis. Videte tamen, an rectius Annalium sit legendum, loco carminum, qui annus, si Plinio credimus, nouissimus fuit Tiberij, tamen malè apud Eusebium c c Olympiade legatur, & v i Tiberij anno. Tum libenter, inquit Pifso, te in Fenestellæ mentione incidisse audio, nuper enim eius quosdam libellos de Romanorum magistratibus, sacerdotumque ordinib. & ipse legi, & ab alijs citatos reperi. Quid ais, inquam, Pifso. an eos Fenestellæ legitimos libellos esse existimas, qui circumferuntur, & ijs fidem habes, qui id etiam scriptis suis testati sunt? Sūt enim suppositicij & illegitimi, nec tanto autore digni, tum quod in ijs Plinius & Gellius in testimonium afferuntur, quorū alter etiam plus seculo posterior fuit, alter non multo post, tum maxime, quod à semidocto viro compositi
40 fuere, neque in ijs vbiq; sermonis Latini proprietates inueniuntur. Sanè sunt apud me manuscripti, quibus talis est inscriptio, Andreae Dominici Flocci Florentini, ad Brandem Cardinalem Placentinum, de Romanis magistratibus, atque in ijs ipsis est præfatio, quæ in publicatis literarum typis exemplarib. nō reperitur. De quo libro & Flauius Blondus in Hetruria, Andreas, inquit, Floccus Secretarij apostolicus, canonicusque Florentinus, vir optimus, eloquentia, & edito de magistratibus opere, &c. Sed puto hac de re me tibi satis fecisse, & proinde ad institutum tabulæ sermonē reuertamur, in cuius hac parte fuit Cornelius Seuerus, qui & poeta fuit, & declamator egregius. A M. Tullij etenim ætate ad Traianum, ferè poetæ omnes vel causas aliquas egerunt, vel fictas, vt modò dicebā, declamarunt, vt
50 de P. Vergilio, Ouidio, Syllio, Lucano, Iuuenale, alijs legimus. Scripsit verò Cornelius Seuerus bellum Siculum, quod imperfectum reliquit, importuna morte interceptus, si enim, vt ait Fabius, perficere potuisset, merito sibi secundum locū vendicasset. Dicitur insuper de Aetnâ in òte carmen composuisse, vnde factum,

Aelius Saturninus.
Aemilius Scaurus.

Sex. Paconianus.
C. Cominius.

Sylo.

Fenestella.

Cornelius Seuerus.

Curtius Montanus.

Largus.

Thufcus.
Marius.

Marius Rhetor.
Antonius Rufus.

Proculus.

Fontanus.
C. Cotta.

C. Lutorius Priscus.

vt poema, quod de Aetna Vergilio ascribitur, Seuero nonnulli potius attribuant. Citantur & à Seneca in libris Controuersiarum Seueri versus, inter quos eos probat, quibus M. Ciceronis necem deplorauit, eosque vobis hoc loco recitabo, ea ratione, quod apud Senecam parum castigatè leguntur.

Oraque magnanimùm spirantia penè virorum
In rostris iacere suis, sed enim abstulit omnes,
Tanquam sola foret rapti Ciceronis imago.
Tunc redeunt animis inuentia consulis acta,
Iurataque manus, deprentaque fœdera noxa,
Patritiumque nefas, etiam tum & pœna Cethegi,
Deiectusque redit votis Catilina nefandis.
Quid fauor, aut coetus, pleni quid honoribus anni
Profuerunt, sacris & vicia quid artibus acta?
Abstulit vna dies æui decus, iestaque luctu
Conticuit Latæ tristis facundia lingua,
Vnica sollicitis quondam tutela salusque,
Egredium semper patriæ caput, ille senatus
Vindex, ille fori, legum, ritusque togæque,
Publica vox sauis æternum obtulit armis.
Informes vultus, sparsamque cruore nefando
Canicem, sacrasque manus, operumque ministras
Tantum pedibus cuius proiecta superbis
Proculcauit oians, nec lubrica fata, deosque
Respexit. Nullo luet hoc Antonius æuo.
Hæc nec in Aemathio mitis victoria Persæ,
Nec tu dire Syphax, non fecit in hoste Philippo,
Inque triumphato ludibria cuncta Iugurtha.
Assuerat, nostraque cadens ferus Hannibal ira,
Membra tamen Scyriæ tulit inuiolata sub umbras.

Hos quidem affert Seneca, Cornutus verò grammaticus, seu Probus, vt quidam malunt, in Persium, hoc Seueri carmen adducit,

Pinea frondosi dum murmurat Apennini.

Sextilius
Hena.

Post Seuerum, erat Sextilius Hena, qui Hispanus genere fuit, patria Cordubensis, atque ideo municipem suum Seneca vocat secunda in sursoria. Hic & de Ciceronis morte versus, vt Seuerus, scripsit, quos cum in domo Messalæ Coruini recitaturus esset, Polionem Alinium, vt interesset, aduocauit, cumque in principio hunc versus sine assensu recitaret,

Desendus Cicero est, Latæque silentia linguae,

Tum Polio Asinius grauitè commotus, Messalæ ait, Videris tu Messala, quid tibi liberum sit in domo tua, ego istum non sum auditorus, cui videor mutus, & simul confurgens abfcessit, nec recitationi interesse voluit. Fuit vero Sextilius, vt idem Seneca scribit, poeta ingeniosus magis, quam eruditus, inæqualis, & penè quibusdam locis talis, quales esse Cicero Cordubenses poetas ait, pingue quiddam sonantes atque peregrinum. Inter hos poetas fuit & Quintus Rhemmius Palæmon, Vicentinus, qui, vt Suetonius in eo, qui de grammaticis, libello scribit, mulieris verna, primo texiturum, deinde herilem filium dum comitatur in scholas, literas didicit, postea manumissus in tatum profecit, vt Romæ publice doceret, ac principem locum diu inter grammaticos tenuerit. Mira fuit Palæmonis & rerum memoria, & sermonis facilitas, nam & poemata ex tempore faciebat, & ex varijs nec vulgaribus metris scripsit. Hinc, puto, illud est Martialis,

Quintus
Rhemmius
Palæmon.

Scribat

Scribat carmina circulis Palæmon.

Fuit verò arrogantissimus ita, vt M. Varronem, Porcum appellaret, secumque nas literas factabat, secumque interituras. Nomen quoque suum à Vergilio in Bucolicis prædiuinatum volebat, cum cecinit,

— Venit ecce Palæmon.

tanquam ipse futurus esset, poetarum omnium, poematumque censor & iudex. Eundem dicere solitum accepimus, latrones sibi pepercisse Acti, nominis sui celebriitate. Inquinatissimis verò moribus illum fuisse, constans est opinio adeo, vt Tiberius & Claudius princeps dicere solerent, nihil minus cõuenire Palæmoni, quam puerorum disciplinam. Vtque adeo verò in mulieres libidinib. flagrauit, vt ad oris quoque infamiam notatus sit. Vnde cum quendam in turba oscularetur, isque refugiens deuitare non posset, Vis tu, inquit, magister, quoties festinantem aliquem vides, abligurire? Luxuriæ quoque ita indulgit, vt sæpius in die lauaretur, nec sufficeret sumptibus, quanquam ex schola quadragena sestertia annua caperet, ac non multò minus ex re familiari, cuius diligentissimus erat, & officinas promercalium vestitū exercebat, & agros adeo coleret, vt vitem manu eius institutā satis constet ccc lxx vasa edidisse. Et illud profecto mirum est, quod à Plinio scribitur de vinea, in Nomentano ab ipso empta, ab Acilio Stheneleo dcc nummum, decimi lapidis ab Vrbe diuerticulo, que intra octauum annū, cccc nummū emptori addicta est, pendente vindemia, quā vineam postea ab eo emit Seneca. Plura scribit Plinius, & Hermolaus. De Palæmone etiā Eusebius in Temporibus. Palæmon, inquit, Vicentinus, insignis grammaticus Romæ habetur, Olympiade cccvii. Qui quondam interrogatus, quid inter stitillam, & guttam interesset, Gutta, inquit, stat, stilla cadit. Mox idem subiungit M. Antonium Liberalē, Latinum rhetorem, grauissimas inimicitias cum Palæmone exercuisse. Sunt ex literatis, qui carmen, de ponderibus, quod legitur huic ascribant, quod perperā fieri ipse cõtenderim, nam Rhemmius Fannio potius attribuendum, quod alibi dicitur. Atque de Palæmone hucusque. Post quem erat Euodus Græcus, & versificator non illaudatus, qui per Neronis tempora claruit, fuit verò Rhodius, & in poetica facultate egregius admirandusque. Neque ab hoc tempore multū abfuit Admetus poeta, qui vt in Demonactis vita scribit Lucianus, obscuri nominis fuit. Et cum Demonacti aliquando dixisset, se vnus versus epigramma, hoc est, monostichon scripsisse, quod testamento canisset, vt sepulchro affigeretur, quod tale est, si mihi Græca meis verbis referentis fidem habetis,

Terra cape Admeti spoliū, nam iam deus ipse est,

Ridens respondit Demonactes, Bonum est hoc, ô Admete, monostichon, sed voluissim ipsum pridem sepulchro inscriptum esse, innuens tacitè, illius se mortem optare. Erat item in hac parte Canius Gaditanus poeta. Martialis in primo,

Gaudet iocosa Canio suo Gades.

Fuit hic facultatē lenis ac iucundæ, quem facile risu delectari solitum legimus. Puellam verò Theophilam miro est amore profecutus, quam non ineruditam fuisse innuit his versibus Valerius Martialis,

Hæc est illa, tibi promissa Theophila, Cani,

Cuius Cecropia pectora voce madent.

In epigrammatis, versu postremo, illam Sapphoni ita comparat,

Cistior hæc, & non doctior illa fuit.

Sed de Canio in epistola Valerij cuiuspianam ad Ruffinum, que inter opera Hieronymi refertur, illud in primis traditur, quod multarum gauderet amoribus puellarum, atque idcirco à Lilio historiographo, viro graui, iucundè reprehendebatur. Valerij verba, quod multa sunt, consultò prætereo. Sed Canium Iulium, vt puto, alterum, ad Serenum Annæus Seneca memorat, hominem maxime cõstantem, & grauem philosophum, quæ, quod diu cum Caio altercatus esset, & nescio que illi verba dixisset, mori est ab eo iussus. Cum verò ad necem vocaretur, latruncu-

Euodus.

Admetus.

Canius Gaditanus.

lis ludebat, tū numeratis calculis, sodali, Vide, inquit, ne post mortē meā mentia-
ris te vicisse, & simul Centurioni annuens, testis, inquit, eris, vno me antecedere.
Aliaq; multa ab eodem grauitē & intrepide dicta Seneca subiungit, quæ & ho-
minis grauitatē arguunt, & constantiam. Erat verò & hac tabulæ parte Aulus
Persius Flaccus, poeta satyricus, qui à plei. scq; perperam, vt puto, Lunensis dicitur,
neq; enim illa ipsius carmina, quod aliqui existimant, hoc mihi probant,

— *Mihi nunc Ligus ora*

Intepet, hybernataq; meum mare, quā latus ingens

Dant scopuli, & multa litus se valle receptat,

Lunai portum, est operæ, cognoscite ciues.

Illuc enim, vt paulò post videtur, secesserat, vt Cælius Bassus, ad quem scribit, in
Sabino. Hieronymus verò ex verbis Eusebii in Chronicis manifestè Volaterra-
num facit, Ducenlesima, inquit, & tertia Olympiade, Persius Flaccus Volaterris
natus est, anno post Christi natiuitatem trigelimo septimo, & Tiberij principis
circiter XXXII. Patrem Flaccum habuit, & matrem Fuluiam, vt grammatici vere
res tradunt. In grāmatica & rhetorica Rhemmio Palamoni, & Verginio Flauio
operam dedit, mox Cornuto philosopho Stoico, & tragico poetæ adhæsit, id
quod Persius ipse palam ostendit, cum ait,

Me tibi supposui, teneros tu suscipis annos

Socratico, Cornute, sinu.

Sedenim postquam in Cornuti mentionem incidimus, vos monitos velim, hūc
non Cornutum eum esse, qui grammaticus in Persij satyras cōmentaria perscri-
psit, hic enim, de quo Persius Philosophus, à Nerone in exilium missus perijt, vt
obseruat Eusebius. Dion quoq; in Historijs id de Cornuto notatu dignum pro-
dit, quod in insulam à Nerone sit eiectus, quod cum libros scribere multos nol-
let, vt qui à paucis legerentur. Et quodam illi dicente, Atqui, quem tu laudas, &
imitaris, Chrylippus multò plures composuit, respondit, Vtiq; sed illi, ait, vtiles
vitę mortalium sunt, id innuens videlicet, si scriberet ipse, omnia ad Neronis libi-
dinem se scribere oportere. Isto verò Cornutus grammaticus longè posterior
fuit, qui & in Vergilium commentaria condidit, quod & Seruius & Macrobius
restantur. Sunt, qui hunc ipsum Cornutū, Probum potius nuncupent, inter quos
Heimolaus Barbarus, alijq; nonnulli, cuius & in luenalem scholia nonnulla le-
guntur, tametsi hac de re, quæ in incipiti versatur, non ausim ego quicquā teme-
rè affirmare. Illud equidē vobis dixerim, longè antiquiorē fuisse Probum grāmati-
cum Acrone, Horatiano interprete, quē in his ipse cōmentarijs citatum reperit.
Fuisse tamen & alios Cornuti nomine lego, vt is, qui de deorū natura Græcè scri-
psit, quem & ab aliquibus Phornutū & Pharnutum appellari vidimus. Item M.
Cornutus, qui Satyras scripsit, & cuius autoritate Fulgentius nixus est, cum de
vocabulo Titiuillitio agit, quod filium putridum de tela cadēs significat. Sed vt
ad Persium iam redeam, iuuenis admodum Persius ex humanis excessit, quippe
si Eusebio credimus, vndetrigesimo vitæ suæ anno mortuus est, si Cornuto, trige-
simo, id quē ei contigit stomachi vitio, quo grauitē laborauit. Peruenit igitur ad
vndecimum seu duodecimum Neronis annum, quem ab ipso Persio taxatum
volunt, sub Mide regis nomine, item tumidis & inflatis illis versibus,

Torua Mimallonis inflarunt cornua bombis,

& reliquis. Quod nonnulli, alioqui tamen viri docti, negant, id enim Nerone vi-
uente, propter summam illius impotentiam Persius, haud quaquam aiunt, fecit.
Fuit verò Persius, vt Cornutus scribit, moribus lenissimus, ac virginali ferē
quadam verecundia, formæque modesta ac pulchra. Cum esset adhuc præextra-
tus, librum composuit, & paucos vxori Thraseæ, & in Ariam matrem versus,
quæ se ante virum occiderat, quos vt aboleret, autor fuit Cornutus, eius magi-
ster. Editum librum cum diriperet, maximam omnibus admirationem attulit.

Satyras

Satyras sex reliquit, quo solo libro, vt ait Fabius, multum veræ laudis meruit.
Vnde & Martialis,

Sæpius in libro memoratur Persius vno.

Qui liber & si obscuritate & reconditis sensibus est plerumq; refertus, nihilomi-
nus bonis est connumerandus autoribus. Sunt inter eruditos, qui hunc Persij li-
brum imperfectum existiment, id quod ego nec vobis affirmo, nec refello. Cre-
dibile quidem, si diutius vixisset, longè plura illum scripturum, nouam afferente
indies Vrbe taxandi materiam. Demptos insuper ex libro versus aliquos, ex cō-
mentarijs comperi, librumq; ipsum non à Persio, sed à Cælio Baso editum. Fuit
& alter Persius, poeta Græcus, de quo est Eubuli Atarnitis diæterium de Phoca-
itis, pecuniæ id nomē & populi, cuius rei Callisthenes & Pollux meminere. Fuit
& Persius ille apud Romanos, qui doctissimi cognomen meruit, de quo Lucil-
lius, & M. Cicero, alijq; Persiū Flaccū sicut amauit Annæus Lucanus, ita ei pro-
ximus erat in tabula, nam & condiscipuli fuere. Fuit verò Cordubensis, ex An-
næa familia, vt scitis, in qua pleriq; insignes doctrina viri nati, vt Gallio, Seneca,
Mela, alij. Constat autē Lucanū appellatū ab auo materno, Acilio Lucano Cor-
dubensi, oratore. Fuit enim Cordubę nobilis Aciliorū familia, ex qua & Acilius
Buta, cuius antè meminimus. Patrem Lucanus habuit M. Annæū Melam, e qui-
tem Romanum, matrem Aciliam. Cordubæ natus, tertio Non. Nouemb. C. Cæ-
sare Germanico iterum & Lucio Cæsanio primò C O S S. infans Romam delat⁹,
& educatus est. Fama est, infantis cunas apes circūuolasse, dōq; eius infedisse, mox
adolescens sub clarissimis præceptorib. Palamone, Verginio, Cornuto institut⁹
græcè & latine declamauit. Neroni charus, quæstor adhuc iuuenis factus, cū col-
legis gladiatorium munus edidit. Inde secundo populi fauore in sacerdotium as-
citus, inaugurat⁹q; est, cum Pollam Argentariam, vxorem duxisset, & ipsam li-
terarum studijs eruditam, & mulierem egregiam, vt Papinius, Martialis & Sido-
nius testantur. Quin & marito scribenti assistisse legimus, tresq; priores Pharsalię
libros vnā cum marito emendasse dicitur. Atq; hætenus quidem Lucanus tem-
pora habuit secunda, quæ verò illi deinceps, parum prospera successere, nam cu-
piditate ostendandi ingenij actus, in Neronis odium incidit. Quippe pentateri-
co, seu quinquennali certamine acto, cum Nero per Clinium Ruffum Nioben se
pronūciaturum indixisset, Lucanus Orpheæ ex tēpore recitauit, coronāq; est à
iudicibus donatus. Qua vtiq; re inimicum sibi imperatorem fecit, eiq; interditiū
est foro, theatro & poetica, id quod Lucanus iuuenili animi calore æstimans, vl-
tationem sperans, Pisonianæ coniurationi infastæ adhæsit, vindictamq; expetēs
ipse in mortem irruit. Nam, vt inquit Cor. Tacitus, detecta cōiuratione, Lucan⁹
crimen falsus, Aciliam quoq; matrē inter conscios nominauit, promissa impuni-
tate. Sed Nero, post mortem multorum, Lucani cędem imperauit. Impetrato au-
tem mortis arbitrio libero, codicillos ad patrem corrigēdos quibusdam versib⁹
exarauit, vt in antiquis commentarijs legi, epulatusq; largiter, brachia ad secan-
das venas præbuit medico, & profluente sanguine, vbi frigescere pedes manus-
que, paulatim ab extremis discedere spiritum, feruidus adhuc, & compos mētis
intellexit, recordatus à se carmen compositum, quo vulneratum militem per e-
iusmodi mortis imaginem obijisse tradiderat, versus ipsos retulit, quæ illi supre-
ma vox fuit. Sunt autem hi versus, vt doctis video placere,

S cinditur auulsus, nec sicut vulnere, sanguis,

Emicuit lentus, ruptis cadit vndiq; venis,

Discursusq; animæ diuersa in membra meantis,

Interceptus aquis, nullius vita perempti

Est tanta dimissa via.

Alij non hos esse, sed illos fuisse malunt,

Sanguis erant lachrymæ, quæcunq; foramina nouit

Humor, ab his largus manat cruor.

& reliqua. Perijt autem pridie calend. Maij, Attico Vestino & Nerua Syllano c o s s. ætatis annum agens xxvij. Melæ verò patri filij bona Nero concessit, vt ex Eusebio Hieronymus tradit. Meminit & Lucani Dion historicus, in Nerone, tamen si exemplaria eo loci Græca, non Lucanum, sed Lucianum scriptum habeant. His à me summam de Lucani vita dictis, Piso excepit, Quæuis, inquit, se ipse suo carmine Lucanus prodat, & de se idem quadã præfatione, ætatem & initia sua cum Vergilio comparans, dixerit,

— Et quantum mihi restat Ad culicem?

Nihilominus cum adeò & à Statio & Martiale laudet, vt etiam Verg. ipsi, si dis¹⁰ placet, & Homero conferatur, facere nõ possum, quin eius lectiois ipse sim maximè studiosus. Quem excipiens Picus puer, Et ego, inquit, videor medius inter furentes milites versari, cum illius carmẽ lego. Quibus ego, De Lucano, inquã, sic statuatis, velim, vt eum non modò cum Vergilio non conferatis, vt Statius fecit & Martialis, sed eum neq; secundum neq; tertium dicatis. Vel si dixeritis,

— Longo proximus intervallo.

Cum neq; in quadrigis eum secundum numeremus, aut tertium, qui vix è carceribus exierit, cum palmam iam primus acceperit, ita nec in poetis, qui tãtum ab sit à primo, vix vt in eodem curriculo esse videatur. Sunt tamen quædam in Lucano, quæ qui sine Vergilij cõparatione spectauit, satis magna dicat, quæ si cum iudicio atq; delectu legantur, non indigna sint imitatione, id tamen caute & dilige²⁰ genter, ne vitia specie virtutis irrepant. Si quid verò Pice & tu Piso mihi tribuistis, vos non modò non nimium studiosos eius lectiois velim, sed vos etiam ita gloriari cupio, id quod amicum meum, virum doctissimum, aliquando gloriantem audiui, qui Musis celestibus gratias agebat, quod nunquam totum Lucani carmen semel perlègisset. Nisi enim temerarium sit, quod nihil tamẽ mihi, vobiscum præcipue, esse potest, illud ausim de Lucano affirmare, quod M. Tullius de Cordubensibus suorum temporum poetis, qui eos, nescio quid, pingue & peregrinum sonare putabat. Quare Lucanum quidam, sanè ingeniosus, indomito si³⁰ milem equo esse dicebat, qui in medio prato, aut campi spatio cursitet, & acriter quidem & animose saliat, sed inconcinne & incomposite. Alij illum expedito quidem militi similem dicunt, qui amentatas quasdam velitum hastas faciat, potenti ac valido interdum brachio, sed parum plerunq; consideratè ac prudenter. Nam tamen si ipsum ardentem concitatũq; ac sententijs clarissimum scribat Fabius, oratoribus tamen, quàm poetis magis ascribit, quod & Martialis & Serui⁴⁰ sentiunt. Sed nimis hac de re, iam illius, quæ scripsit, opera attendite. Iuuenis admodum Saturnalia & Catacosimon edidit, dein sylvas, incendium Urbis, Medeam tragœdiam, hypomnemata prosa oratione, in Octauium sagittam orationes, epistolas ex Campania, item epigrammata, quorum quædam lasciuuicula fuisse, ad Pollam, illius vxorem, innuit Valerius Martialis. scripsit item Lucanus Iliaconita, quæ à Placido Lactantio citantur, vt eo,

Haud aliter raptum transuerso limite caeli

Flammatum Phaethonta poli.

Item vt antè meminimus, Orpheæ, ex quo illud est, cũ strepitus factus esset, Eurydice ad inferos iterum redeunte, quia

— Gaudent à luce relictam

Eurydicen, iterum sperantes Orpheæ Manes.

Andromachus Pater.

Hactenus quidem de Lucano. Fuit & Neronis tempore Andromachus Cræten⁵⁰ sis pater, quem seniores vocat Galenus, quod cognominem filium habuerit. Inter medicos illustres ambo habiti, sed hoc amplius pater, quod & poeta fuit egregius, id quod vel poema elegiacum ipsius declarat, de Theriaca inscriptum Neroni, à me non semel lectum. Tanti verò sit eius carmen, vt non modò à cæteris medi-

ris medicis, sed in primis à Galeno, vt id & in eo, quem ad Pisonem de Theriaca conscripsit, totum recitauerit, & iterum in primo de Antidotis, totidem versibus. Fuit & Petricus, qui de re medica scripsit versus, quos Plinius libro xxij Naturalis histor. memorat, cum de caucali agit, Illinitur, inquit, & contra venena marinorum, sicuti Petricus in carmine suo significat. Suberat imago Syllij Italici, sic, vt quidam arbitrantur, appellati ab Italica, Hispaniæ ciuitate, ex qua oriundum illum fuisse tradunt, quod parum mihi sit verisimile, cum nullus eius, vt Hispani, scriptor meminerit. Ab Italica igitur potius, Pelignorum metropoli, cognominatus est, natũq; Romæ creditur, & nutritus. Primus ætatis suæ temporibus eloquentiæ operam dedit, dein poetiç, in qua maiore cura carmina composuisse dicitur, quàm ingenio, oratoriæ enim facultati magis, quàm poetiçæ naturæ ipsa ferebatur. Et meo quidem iudicio, eius idcirco carmina talia sunt, vt sint cognoscenda quidem, sed non ad imitationem, ea licet perpetuò victura Martialis vaticinetur, quem in Syllij laudes omnino procliuorem fuisse videmus. Vt verò non sine infamiæ nota fuit, quod sponte quosdam sub Nerone accusasse creditur, ita commendatione dignus, quod Vergilium ante omnes coluisse dicitur, cuius etiam natalem religiosius, quàm suum celebrabat, & Neapolim maxime, vbi monumentum eius adire, vt templum solebat. Coluit & Ciceronem, ipsiusque Ciceronis Manes. Agros etiam vtriusque in summo²⁰ cultu habuisse, Ciceronisque Academiam instaurasse perhibetur. Plinius illum ait plures subinde vllas emisse, adamatũque nouis, priores neglexisse, delectatũq; libris, statuis & imaginib. Declamauit verò iuuenis adhuc, & causas egit. Iudicia ceterum vllia exercuit, pro consultatum Asiæ gloriose administrauit. Ter Consul fuit, in cuius primo consulatu Nero perijt, vt Tacitus notat & Plinius. In edia, vitæ tædio perijt, quòd clauo insanabili torqueretur. Ad supremum vsque diem beatus & felix, nisi quod minorem è liberis duobus amisit. Qua de re legitur consolatio Martialis libro nono,

Festinata sui gerneret cum fata Seueri

Syllius, Ausonio non semel ore potens. &c.

³⁰ Sed maiorem, vt ait Plinius, florentem atque etiam consularem reliquit. Inter cætera, Punicum bellum secundum septem & decem libris scripsit, qui nunc passim leguntur. Sed nosim, inquit Piso, in recensenda Syllij vita plus tẽporis conteramus, cum eam, vt probe nosti, in tertio Epistolarum volumine C. Plinius ad Caninium Rufum describat, & grammatici nonnulli. Illud verò libentius ego & Picus scire velimus, quo nam modo etus ipsum, quod ais, Punicũ bellum repertum sit, quod per tot secula delituerat. Tunc ego, Dicam, inquam, quæ ab alijs ipse comperi, tamen si Marullus non sanè grandem linguæ Latinæ iacturã factum iri existimabat, si perpetuũ detituisset, dicã, inquam, vt accepi. Eo tẽpore, quo Christianorũ procerũ conuentus, quod conciliũ nostri, Græci *συνόδου* vocãt,⁴⁰ in Germania habebatur, tum ferunt, in quapiam ibi turri fuisse repertum, literis admodum obsoletis & peruetustis, & cum eo vnã cariosos quosdam aliorũ scriptorum libros. Primus verò Domitius Calderinus illud & emendauit, & interpretatus est, quod si Fr. Petrarche ætate in luce fuisset, non is certè Aphricã, tantam prouinciã aggressus esset, sed hac de re satis. Iã me ad Antistij Sossiani imaginem conuertam, qui poeta fuit minime obscurus. Is in Neronem P. Mario & L. Asinio c o s s. probrosa carmina composuit, vulgauitq; celebris cõuiuio, cum apud Hostorium Scapulam epularẽ, quare mox à Pato Thrasea æge defensus fuit, eo acerrimè increpito, postea tamen à Sueronio Paulino & L. Telesino, qui post Pisonianam coniurationem consules creati sunt, exilio, vt scribit Cornelius Tacitus, damnatus fuit. Versuto & callido ingenio fuisse Sossianum ex historijs facile colligimus. Nam cũ Neronem faciles iudiciibus aures & delatorib. prestare intelligeret, vt exilio se liberaret, Parmenis Chaldei Genethliaci amicitiam iniit, rarus euenturũ, quod mox successit, vt ipso Parmene Romanorum ciuium⁵⁰ literas

Petricus.

Syllius Italicus.

Antistius Sossianus.

litteras interciperet, quæ ad illum dabantur, de futurarum rerum euentu. Vnde cum Antæi litteras interceptisset, Parmenis etiam libellos clam furatus est, quibus dies genialis eius, & euentura secretis Parmenis occultabantur, atque Hostorius etiam Scapulæ. Quæ ubi considerasset, Neroni scripsit, se habere, quæ salutis eius conducere, si breuem exilij veniam impetrasset, quam rem facile Nero concessit, eumque per liburnicas aduehi præcepit, eiusque verbis fidem habens, Antæum & Hostorium perdidit. Pauca admodum amplius de Sossiano legimus. Post quæ erat Saleius Bassus, qui in pangendis heroicis per hæc tempora claruit, amatus verò in primis à Vespasiano, atque ab eo quinquaginta festiuij donatus, & præterea positus inter illustria monumenta, quia & illum Cornelius Tacitus in historijs egregium poetam, & præclarissimum vatem nuncupat, alia insuper multa idem Cornelius in eo, qui est de oratoribus dialogo, Meminit item Fabius Quintilianus, qui eius quidem vehementer & poeticum ingenium celebrat, sed quod tamen nec senectute esset maturum. Post Bassum sequebatur P. Papinius Statius, cuius de patria inter grammaticos controuersia fuit, usque ad Domitij tempora, Domitij, inquam, de re literaria bene meriti, qui si non sibi & memoriam tantum induxisset, multa certe obrectatores in eius scriptis frustra, que reprehenderent, perquisissent. Sed de Domitio alijs, inquit Piso, nunc de Statio, qui ab aliquibus Tolofanus, ab alijs ex Sellis, Epiri oppido, ab alijs Neapolitanus dicitur. Tunc ego, Postquam me prouocas, & Picus attentè & libenter hæc audire videtur, causam vobis exponam, cur Statio diuersa statuatur patria. Atque ut rem clarij percipiatis, patris & filij vitas vobis paucis recitabo, quas cum alijs, tum Pomponius Lætus, & literarum & antiquitatis, vt scitis, bene peritus, pridem Gaspari Blondi filio conscripsit, quibusdam à me pro tempore additis. Sic agas, inquit Picus, & simul obtineat. Publius igitur, inquam ego, Papinius Statius pater, Græca & Latina lingua eruditus, ad nouissimum usque diem professus est, summo honore apud Domitianum habitus, à quo etiam est auro donatus & corona, digno principe erga præceptorem munere. Primus genus suum, propter inopiam & egestatem oblitteratum, celebritate nominis celebre fecit, adeoque claruit, vt, quod Homero, ei contingerit: duæ enim vrbes, Sellæ Epirotarum, & Neapolis Campanorum, de eius natali solo certarunt. Singularis profectò contentio, ex qua intelligi facile potest, quanto in precio tum literæ fuerint. Qui verò Tolofanum existimant, inter quos Danthes fuit, poeta Hetruscorum vernaculus, decepti sunt alterius Statij rhetoris patria, cuius meminit Eusebius. Ex Agellina vxore, quam vnicam habuit, & ei superstes fuit, P. Papinium statium genuit, cuius pueritiam ac iuuenilem literis fouit, copia, varietatèque rerum referit, & omne eius studiū, quoad vixit, viuūt, operaque castigauit. Annum agens sexagesimum quintum, in expegecibilis somni morbo, quæ lethargum vocamus, perijt, cuius mortem Epicedio filio profecutus est. Multa & prosa & carmine scripsit, si filio credimus, sed eorum nihil ad nos peruenit. Papinius verò filius, iuuenis adhuc, Claudiam Claudij Apollinaris filia, quæ Tibicini nupta fuerat, & ex eo filiam genuerat, amoris impatiens, duxit vxorem, cui tanta, vt ait Pomponius, modestia & castitas, amorisque obseruantia mariti, xxx annis non fraudauit. Deceptum hoc loco crediderim Pomponium, & eum secutum Maturantiū, nec enim à marito Claudia tandem abfuit. Ex roris, opinor, causam præstitit, quod parum consideratè statij carmen ad Claudiam ipsam examinarent. Filium cum ex Claudia vxore nullū haberet, infancem sibi statius adoptauit, quem præmatura extinctū morte carmine defleuit. Vergens verò ad senium Neapolim, communem ambobus patriam, Claudiam carmine reuo cavit, ambigitur, quis superstes fuerit. Albano certamine, Domitianus Caesar eadem, qui præfens erat, filium corona, ac item agro Albano donauit, hisque auro insigniuit, splendidèque ac magnifico, cum senatoribus equitibusque Romanis, conuiuio suscepit, id quod carmine poeta, quod Eucharisticon inscripsit, testa-

Saleius Bassus.

P. Papinius Statius.

psit, testatus est. Quo fit, vt fabulæ potius, quàm historiarum simile putem, quod ab aliquibus proditum est, Statium præcuto stilo à Domitiano confossum. Superfunt verò adhuc vsque tempora hæc Statij opera, Thebais, vt ipsemet cecinit,

— *Multa cruciata lima.*

atque idcirco durior & inconcinnior alicubi quibusdam videtur, quam Iunij Maximi, viri eloquentissimi iudicio monitūque publicauit. Antimachum argumēto tantū imitatus, nam phrasi ille tumidus & laxus, hic durus & arctior. Item Achilleis imperfecta, in qua longè plus doctis quibusdam, quàm in Thebaide præstare videtur. Non desuere etiam, qui Achilleida ipsam perfectam fuisse existimant, sed reliquum, quod deest, deperditum, vt etiam diutius Syluæ fuerunt, alij, quod habemus, integrum esse, vtrique magno, vt puto, acti errore, & manifestis pridem argumentis explosi. Proditum est, cum Achilleida esset descripturus, Crispinum Vectij Bolani filium, clarum milita iuuenem, sibi proposuisse. Vtranque verò Imperatori Domitiano dicauit. Extant & quinque Syluarum libri, ex quibus & vehementem in eo poematis genere illius, & penè extemporale ingenium, & subitum calorem, vt ipse ait, percipere possitis. De quibus quidem Papinij Syluis sic Appollinaris in hendecasyllabo, ad Felicem,

At cum forte pedum minore rhythmo

Pingit gemmea prata Sylularum.

20 Ex iisdem, inquam, Syluis & amicos & fortunam, & reliquam ipsius poetæ vitam facile cognoscetis. Scripsisse præterea tragœdiam à nonnullis existimatur, idque Iuuenalis innuere videtur, vt mox dicam. Non multum adeo Statium à suorum temporum Scriptoribus amatū ea ratione colligo, quod ab alijs eius nullam ferè mentionem factam video, præterquam ab Iuuenale, qui & illum perstringere potius Satyricè videtur, quàm laudare, ita enim canit in septima:

Curritur ad vocem incundam, & carmen amica

Thebaidos, lætam fecit cum Statius urbem,

Promisitque diem, tanta dulcedine captos

Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi

30 *Auditur, sed cum fregit subsellia versu,*

Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agauem.

Nec illud in præsentia vobis reticuerim, quod est ab Aligero Danthe, suo carmine proditum, Statium videlicet Papinium religioni Christianæ addictū fuisse, Christianisque tum laborantibus, ob metum occultè, pro vitili opem tulisse, ne scilicet supplicij cruciatibusque, quibus tum passim afficiebantur, ageretur ipse. In hanc autem pietatem & religionem inclinasse idem poeta innuit, ob eos Vergilij versus ex Sibylla,

Iam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna,

40 & reliqua. Sed an Danthes deceptus sit, vt in eiusdem etiam patria, non vobis facile dixerim, nam & recentiores alios nonnullos scriptores in eodem fuisse errore inuenio. Legitur & epitaphium Statij à Pomponio, vt fertur, conditum, quod referre haud precium operæ videtur. Post Statium D. Iunius Iuuenalis sequebatur, qui in taxandis moribus, nostrorum patrum memoria, primum locum habere putabatur adeo, vt is tum doctior existimaretur, qui plures eius versus memoriter recitaret. Ego, si quicquam mihi credendum putatis, non eo vsque Iuuenalem legendum censeo, nisi quousque casta & Romana lectione planè simus imbuti, atque hoc eo vobiscum libentius, quo à magistris video minus obseruari.

— *Bonus adeo, vt ait poeta, à teneris assuecere, multum est.*

50 Fuit verò, de quo agimus, Iuuenalis Aquinas, ex oppido, quod secundum Augusti descriptionem, primæ regionis est Italia, vt ait Plinius, vel D. Thomæ municipis doctina & sanctitate nunc celebre. Iuuenalis quidem, libertini cuiusdam locupletis, incertum, fuerit alumnus, an filius. Ad mediam ferè ætatem de clama-

Iuuenalis.

uii, vt

uit, vt ait Probus, animi magis gratia, quam quod scholæ se aut fore præpararet. Verum cum postea se Satyris scribendis contulisset, & multos, per malas & fordidas artes, ad honorum & opum culmina euectos perfringeret, inter quos Pãtomimum Paridem, venit in suspicionem, quod tempora figuratè notaret, tunc per honorem militiæ, quanquam octogenarius Vrbe summotus est, missusq; ad præfecturam cohortis, tendentis in extremam Aegypti partem. Id verò Cæsari supplicij genus placuit, vt leui atq; fœculari delicto par esset. Credibile est, illum eas in Aegypto Satyras scripsisse, quæ sunt, altera ad Volusium Bithynicũ, de portentis Aegypti, altera ad Gallum, de militiæ incommodis. Intra breuissimum verò tempus, ibi angore & tædio periit, vt idem Probus tradit. Sedenim & Suidas ad hunc fermè modum de Iuuenale, Fuit, inquit, poeta Latinus Iuuenalis, qui Domitiani Imperatoris temporibus floruit, à quo Prasinæ factionis saluator Paris amabatur, quare à Senatu & ab Iuuenale salibus quibusdam obiurgabatur, ex quo factum est, vt Iuuenalis in Pentapolin, Libya urbem, relegatus sit. Paris verò ab Imperatore ad Antiochiam missus, vbi & domum ac balnea extra urbem construxit. Hæc Suidas. Sed de Iuuenale, ad Felicem scribens, his hendecasyllabis meminit Sidonius Apollinaris, cum de Publij Ouidij exilio prius locutus esset:

*Nec qui consimili deinde casu,
Ad vulgi tenuem strepentis auram,
Irati sunt histrionis exul.*

Hoc loco illud obseruatione dignum videtur, quod Suidas ait, Paris Antiochiæ vitam finisse, cum ipsius Paridis epitaphium à Martiale compositum, eum non Antiochiæ, sed in via Flaminta sepultum ostendit. Sic enim in xi. lib.

*Quisquis Flaminiam teris viator,
Noli nobile præterire marmor.
Vrbis delicia, salesq; Nili,
Ars & gratia, iusq; voluptas,
Romani decus & dolor theatri,
Atq; omnes Veneres, Cupidinesq;
Hoc sunt condita, quo Paris, sepulchro.*

Verumenimvero nescio, an melius sit, duos fuisse hoc nomine existimare, alterum quidem, qui Neronis tempore vixerit, & ab eodem, vt scribit Suetonius, ocisus, quasi grauis aduersarius. De altero quoq; idem Suetonius tradit Domitiã vxorem, ipsius histrionis amore captam, atq; ideo ab eo repudiatam. Cornelius verò Tacitus festertia decem à Domitia Neronis repetita esse ait, quæ ipsi Paridi pro libertate dedisset. Hæc & alia ab ipsis copiosius in historijs traduntur. Quare si vnus sit Paris histrio, & Pantomimus, quo modo historia conueniant, haud facile dispicio. Sed nos iam reliquum vitæ Iuuenalis, cuius supremum vitæ tempus ad Neruæ vsq; principatum aliqui proferunt scriptores, qui & Frontonem & Fabium Quintilianum, eius magistros fuisse tradunt, & Valerium Martiale amicum. Quibus de rebus certi nihil habeo, quod vobis afferam, nisi coniecturas, quas interpretes afferunt, quorum aliqui eius Satyras in quinque libros diuidunt, alij negant. Cætera verò mittamus, satis sit hæc vobis indice monstrasse, nã ad Aruntij Stellæ effigiẽ, iam tempus est, vt me conuertam. Fuit autem Stella Patauinus, elegiarum poeta, quẽ ante Domitium pleriq; omnes Neapolitanũ putauere, perperam Statij versus interpretantes. Tanti verò ab ipso Statio Stellam factum video, vt ei primum Sylvarum librum miserit, etiãq; & Violantillæ nuptias longo carmine profecutus sit. Hæc est illa Violantilla, quam Martialis Hyanthida, Græca dictione, & stella ipse, à suo nomine, Asterida nuncupauit. scripsit verò stella carmen de suæ puellæ columba, vt Catullus de Lesbix passere, vt reor, quod Martialis hendecasyllabo suo, si dis placet, vult Catulliano passere tanto elegantius esse, quanto passere maior est columba. Idem alibi,

Aruntius
Stella.

vel stel.

*Vel Stella cantata meo, quam fleuit Hyanthes,
Cuius in Elysiõ nigra columba volat.*

Scripsit præterea victoriam Domitiani cõtra Sarmatas. Stellæ huius meminit et Apollinaris in hẽdecasyllabis. Cum Stella erat C. Valerius Flaccus Setinus, qui & ipse, vt Stella, Patauinus fuit, vt ex his Martialis versibus colligimus,

C. Valerius
Flaccus.

*Censetur Apona Lirio suo tellus,
Stellaq; nec Flacco minus. Item illo,
O mihi curarum precium non vile mearum,
Flacce, Antenorei spes & alumne laris.*

Alij Setinum faciunt, à Setia, Campaniæ vrbe, ea ducti coniectura, quod in antiquis codicibus Setinus cognominetur, quo fit, vt ab aliquibus diuersus Setinus Flaccus, à Patauino putetur, alij Romanum & quidem ex nobili & peruectusta familia putauerunt. Sed omnes hos vana potius coniectura, quam certa aliqua autoritate ductos video. Sunt &, qui Decemuirum Sibyllinum putent eum fuisse, ducti illis eius versibus,

*Phæbe mone, si Cumæa mihi conscia vatis,
Stat casta cortina domo.*

Vos videritis, quid credatis. Sed hæc, quæ traduntur ab alijs, vobis, vt audiui, expono, non tanquam credulus illis. Hic est, inquam, Valerius Flaccus, cuius Argonauticõn opus extat, Vespasiano patri inscriptum, vt faciliẽ ex eius carminis principio colligitur. Opus, inquam, quantum per iuuenem præstari potuit, cultum, eruditum, & varium, sed in quo plus est virium, quam virtutis, vt in eo animos, & audaciã quandã iuuenilem faciliẽ offendatis. Quod cũ, vt credis, opus sit imperfectũ, atq; in primis ex Apollonio tratatũ, amicus noster à Flacco relicta, ex Apollonio ipso suppleri nisus est, dignũ scilicet patellæ operculũ. Certè non parũ amissum esse ex Valerij Flacci immatura morte, scribit Fabius. Sed non erit præter precij operã, si vobis hoc loco cõmemorem, quos hæctenus cõpererim Argonautica scripsisse, nec vt puto, vobis erit ingrati. Quod cum ambo sibi gratum fore annuissent, Primus, in quã ego, Orpheus, vt alias diximus, Argonautica scripsisse dicir, no Thracius, sed Italus Crotoniata, deinde Epimenides Gnoisius, post eum Cleon, Curcius poeta, à quo, vt Græci obseruant, Apolloniũ omnia ferè transtulit, tum Herodorus, post Herodorum Apolloniũ Rhodiũ, post Apollonium Dionysius Milesius, tum demum Latini duo, Atacinus Varro & Valerius Flaccus. Hæc adeo Græcis & Latinis poetis grata fuit Aurei velleris fabula, de quo & tragœdiæ innumerabiles, vt suo loco dicitur, quare iam ad alia. Post Flaccum duo expressi erant in tabula lasciuissimi poetæ, quorum prior quidem Sabellus, qui, vt Hemitheon, varia concubitiuum genera carmine complexus est, vsq; adeo verò impudicè, vt ipsi quoq; Martiali in ea re nauseam & stomachum fecerit, id quod vel eo versiculo innuit,

Sabellus.

Tanti non erat esse te disertum:

Vixit autem Domitiani & Neruæ temporibus. Alter fuit Musæus, non Græcus, sed Latinus, qui eodem tempore eadem scripsit, quæ Sabellus. De quo idem sic Martialis ad Ruffum Instantium,

Musæus Lã
mus.

*Musæi pathicissimi libellos,
Qui certant Sybariticis libellis,
Et tinctas sale pruriente charitas,
Instanti lege Ruffe. Sed puella
Sit tecum tua, ne Thalassionem
Indicas manibus libidinosus,
Et suas sine foemina maritus.*

50

Erat post hos imago Voconij Victoris, quem mirò est profecutus amore Ha-

Voconius
Victor.

drianus Cæsar adeo, vt eius tumulum, vt Apulei^o scribit, suis versibus veneratus sit, ita enim scripsit,

Lasciuus versu, mente pudicus eras.

Fuit verò Voconius, vt Plinius ad Priscum, libro Epistolarum secundo scribit, Romanus, cuius pater, in equestri gradu clarus, clarior vitricus, mater è primis citerioris Hispaniæ, summa familiaritate C. Plinio coniunctus adeo, vt illum contubernalem sibi & in Vrbe, & in secessu fuisse scribat. Mira eius fuit in sermone, mira etiam in ore & vultu suauitas. Ad hæc ingenio fuit excelso, subtili, facili, dulci, erudito in causis agendis, in pangendis vero carminibus talis, vt Musas ipsas Latine loqui credi possit, vt ait Plinius. Ius ei trium liberorum concessit Imperator. Iuuenis Thestylum puerum amauit sic, vt ipsum Martialis exoret, vt tantisper à Voconij latere abscedat, donec suos Voconius versus emendet. Inquit enim,

Sic etiam postis formosus amere capillis,

Et placeat vati nulla puella tuo.

Apollinaris. Post Voconium fuit effigies eius Apollinaris, qui Domitiani & Neruæ tēporib. floruit, quæ adeo coluit Valerius Martialis, vt de eo ad librum loquens scribat,

si vis auribus Atticis probari,

Exhortor, moneoq; te Libelle,

Vt docto placeas Apollinari,

Nil exactius eruditiusq; est,

sed nec candidius benigniusq;.

Et alibi ad choriambicum Scazonta ait,

Apollinarem conueni mecum Scazon.

Codrus. Fuere & alij, tam Græci quàm Latini, Apollinaris nomine, quos cōmodè suis locis referemus. Tum Codri irrago videbatur. Fuit verò Codrus suorum temporum poeta pauperrimus adeo, vt à semidoctis eius nomen in prouerbium exierit, Codro pauperior, & vt Græcis, Iro vel Pausone egentior. Mulierem illum Proculam habuisse ostendit Iuuenalis, qui & eius egestatem in tertia Satyra executus est. Quo loco vult ostendere, si inopes calamitate vlla circumueniantur, à nullo adiuantur, si diuites, statim adsunt innumerabiles, qui subueniant. Codri meminit & Martialis, cum alibi tum hoc disticho,

Plus credit nemo, quàm tota Codrus in Vrbe,

Cum sit tam pauper, quomodo cæcus amat?

Lucius. Post huc erat Lucius, poeta Hispanus, qui Horatium Flaccum imitatus est, Domitiano Cæsare. Quæ ætas magnam poetarum copiam effudit, & magnum, vt ait Plinius, prouentum attulit, sed in his succus ille, & sanguis incorruptus antiquorum inesse desierat, & naturalis ille, & non fucatus nitor euauerat, peregrinam quandam ferè omnes & aduenticiam dicendi & scribendi facultatem amplexati. In hoc poetarum genere duo fratres erant, Turnus & Memor, ex Arunca ciuitate, quorum alter Satyricus fuit poeta, Turnus scilicet, de quo ita ferè Probus Grammaticus in his, quæ extant, dimidiatis in Iuuenalem commentarijs. Turnus, inquit, libertini generis, ad honores ambitione prouectus est, potēs fuit in Vespasianorum, Titi & Domitiani aula. eiusdem meminit & alibi. Martialis verò eius nobiles vocat libellos, cum ait,

— Proximūq; Turni nobilibus leget libellis.

Alio verò loco,

Contulit ad Satyras ingentia pectora Turnus,

Cur non ad Memoris carmina? Frater erat.

Eiusdem meminit & Rutilius in Itinerario,

Huius vulnificis, satyra ludente, Camænis

Nec

Nec Turnus potior nec Iuuenalis erit.

Alter autem frater Memor, tragicus poeta fuit, quod planè ostendit Placiades Fulgentius, cum eius carmen ex fabula, quæ Hercules inscribatur, affert,

Ferte suppetias optum comites.

Idem Probus, idè & Valerius Martialis, cū de Memoris ipsius effigie hæc canit,

Clarus fronde Iouis, Romani fama cothurni,

Spirat Apellæa redditus arte Memor.

Tamen eo loco Domitius noster, non tragicum, sed heroicum poetam Memorē fuisse existimat. Meminit & vtriusq; Sidonius Apollinaris. Eodem ferme tempore, & alij simul duo fratres fuere, qui eadem, qua Turnus & Memor ratione, heroico alter, elego alter abstinere. Quorum Marcus Vnicus Martialis fuit consanguinitate coniunctus, elegis tantum vsus est, qua de re etiam nunc extat epigramma,

Vnice, cognato iunctum mihi sanguine nomen,

Quiq; geris studijs corda propinqua meis,

Carmina cum facias, soli cedentia fratri,

Pectore non minor es, sed pietate prior,

Lesbia cum tenero te posset amare Catullo,

Te post Nasonem blanda Corinna sequi.

Nec deerunt Zephyri, si te dare vela iuuaret,

Sed tu litus amas, hoc quoq; fratris habes.

Fuit & eadem ætate Cosconius poeta qui quod nihil, nisi castū & pudicum cecinit, à Martiale ridetur, atq; ideo eius carmina pueris tantū & virginibus legenda censebat. Fuit & per hæc tempora Ligurinus, qui in suis recitandis carminibus ambitiosus, & molestus erat, cum aliàs & probus vir esset & innocens. Hinc de eo illud legitur,

Vis quantum facias mali, videre?

Vir, iustus, probus, innocens timeris.

Ligurinus alter. Extant & hac de re epigrammata Martialis. Alterius verò Ligurini, longè posterioris, opus legitur, quod de rebus gestis eius Federici Imp. incribitur, qui Ahenobarbus, id est, Barbarossa dictus est. Opus quidem tale, quale illa ferè potuit ætas, canorum & volubile, sed inconcinnum & circumfluens, & quod saporem scribentis & scripti refert vernaculum. Fuit & eadem ætate, qua prior Ligurinus, Lustricus Brutianus, qui Callimachio dicendi filo delectatus, ipsum Latine poetam est imitatus, tam Plinio quàm Martiali cognitus. Egit quoq; causas, sècp à Montano Atticino accusatum, apud Cæsarem, ita defendit, vt Atticinus ipse à Cæsare in insulam relegaretur. Fuit & Decianus Emeritensis, ex Hispania poeta & philosophus. Fuit & Decius poeta, Lucilli, viri Consularis filius, poeta Satyricus, cuius laudes his versibus Claud. Rutilius in Itinerario est executus. Cum enim ageret de præfectis Hetruriæ,

Qualis, ait, nunc Decius, Lucilli nobile pignus,

Per Corythi populos, arua beata regit.

Nec mirum, magni si redditus indole nati

Felix, tam simili posteritate, pater.

Huius vulnificis, Satyra ludente, Camænis

Nec Turnus potior nec Iuuenalis erit.

Instituit veterem censoria lima pudorem,

Dumq; malos carpit, præcipit esse bonos.

Et que sequuntur. Fuit verò non per hæc tēpora, sed longè postea, hoc est, Theodolij & filiorum ætate, vt consilio. Sed per Domitiani & Neruæ tempora, fuit

Votienus.
Valerius Li-
cinius.

Votienus Narbonensis, & cum Votieno Licinianus Valerius, de quo idem Martialis. Hunc esse crediderim, cuius non multo antè epitaphium antiquum repertum est, ut accepi, ante portam Latinam. *MUSA HOSPITIS LICINIANI VIX. ANN. XXXV.* Me verò latet, an hic idem sit Valerius Licinianus, qui Prætorius Romæ, inter eloquentissimos causarum autores habitus est, verum mox eò infelicitatis decidit, propter Cornelie Vestalium maximæ incestum, ut relegatus in Siciliâ profiteretur, & exul rhetor fieret de senatore. Quare ipsum dolenter & grauitè quadam præfatione dixisse scribit Plinius, Quos tibi fortuna ludos facis? Facis enim ex professoribus senatores, ex senatoribus professores. Quam sententiam æmulatus Iuuenalis cecinit,

Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,

Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.

Sulpitia.

Hic Piso, Quin potius, inquit, à Iuuenale Licinianus sententiâ est mutuatus. Cui ego, Ut velis, inquam, putes, nihil impediò, eadem enim ferè ætate, fuit cū Iuuenale coniunctus Licinianus, ut ex eodem Plinio & Martiale colligimus. Fuit & per hæc tempora Sulpitia, ex nobilissima Sulpitorum familia, quæ nitida admodum & casta poemata scripsit. Virum habuit Calenum, cum quo annos xv amantissimè & coniunctissimè vixit. Mariti & vxoris meminit Sidonius Apollinaris, sic inquitens,

Non quod Sulpitiæ iocos Thaliæ

Scripsit blandiloquos suo Caleno.

Extat & elegans Martialis epigramma maximum pudicitie, & poetice huius Sulpitiæ testimonium,

Omnes Sulpitiam legant puellæ,

Vni quæ cupiunt viro placere.

Omnes Sulpitiam legant mariti,

Vni qui cupiunt placere nuptæ.

Non hæc Colchidos asserit furorem,

Diri prandia nec refert Thyestæ,

Scyllam, Byblida nec fuisse credit:

Sed castos docet & pios amores,

Lusus, delicias facietiasq;

Cuius carmina qui bene estimavit,

Nullam dixerit esse sanctiorem.

Tales Aegeria iocos fuisse,

Vdo crediderim Numæ sub antro.

Hæc condiscipula, vel hæc magistra

Esses doctior & pudica Sappho.

Sed tecum pariter simulq; visam,

Durus Sulpitiam Phaon amaret

Frustra. Namq; ea nec Tonantis vxor,

Non Bacchi, nec Apollinis puella,

Erepto sibi viueret Caleno.

Serapion.

Extat & poema hexametris versibus conscriptum, de Domitiani Cæsaris tēporibus, quod huic ipsi Sulpitiæ ascriptum est, tamen alicubi in emendatum adeò, ut dubitari possit. Fuit eadem ferè ætate, Traiani videlicet & Neruæ, Serapion poeta Græcus, Atheniësis, valde Plutarcho amicus, cuius & aliquândo meminit, illumq; loquentē inducit in eo, qui incertè, *πρόπι μὴ ἄρ' ἔμμεσθα πῦρ τὸν πῦρ δ' ἄν.* Vbi inter multa, quæ toto libro passim de ipso Serapione traduntur, tum illud maxime obseruatione dignum, philosophiâ ipsam fuisse primum versibus descriptâ, ab Orpheo videlicet, Hesiodo, Parmenide, Xenophane, Empedocle, Thalete,

post

post desitum rursus ab hoc ipso Serapione genus id scribendi reuocatum. Fuerunt & Serapionis nomine alij plures, sed non poete, inter quos medici duo celebres, vnus Pictor, & duo Christiana pietate insignes. Alter quidem discipulorum numero, alter verò, in testimonium religionis, vitam & ipsum sanguinè despondit. Vixit & hac ætate Traiani Rufus Ephesius, medicus illustris, qui præter alia, quæ multa in facultate medica conscripsit, quæ & à Suida colliguntur, & à Galeno frequenter, Oribasio, Paulo & Aetio, alijsq; citantur, etiam carmine quædam condidit, cuius ego versus elegantissimos legi. Claud. quidem Galenus eū quinque libris, versus hexametro, de herbis egisse ait, sexto de simplicium medicamentorum facultatibus volumine. Floruit per hæc tempora T. Annianus, qui inter cetera Fesceninus versus scripsisse dicit, de quo genere carminis, si meministis, primo sermone nonnulla diximus. Ab Aufonio Gallo mētio est facta Anniani. Fuit verò poeta comis & perurbanus, A. Gellio amicus, de quo & sic lib. xxv notum Atticarum: Annianus, inquit, poeta in fundo suo, quæ in agro Phalisco possidebat, agitare erat solitus vīdemiā hilarè atq; amœniter, ad eos dies me & quosdam familiares vocauit. Hæc ille. Citatur & à grammaticis. Fuit & Ananius, Græcus poeta iambographus, de quo Athenæus, cum alibi tū in tertio dipnosophistōn, ubi de fici generibus agit. Meminit item Isaacius in Lycophronem, ubi de iambographis poetis differit. Claruit & eadem, qua Annianus ætate, Iulius Paulus, qui multa beneuolentia & consuetudine Gellium profecutus est. Prædiolum hic in agro Vaticano possedit, quod cum Gellium tum alios viros doctos plerumq; inuitabat, ibi tum honesta literarum colloquia habebantur, ut Gell. lib. xix. scriptum reliquit. Dehinc Oppiani effigies spectabatur, qui Corycius poeta fuit, ut Suidas ait, sic ab vrbe Ciliciæ nuncupatus, & propterea Cilix ab Eusebio in Tēporibus, & ab Hieronymo dicitur, alij Anazarbeum fuisse malūt. Est verò Anazarbus, quæ & Anazarba à Stephano dicitur, Ciliciæ ciuitas, quæ & Casar Augusta, Dioscoridis & Asclepiadis, medicorum illustrium patria, quidam & Cyn-dam & Diocæsaream appellauerunt, sed Plinius noster omninò diuersa Cynda, sic enim in neutro genere, in plurium numero & Strabo quoq; protulit, ab Anazarbo existimat. Historiam verò de Anazarbo, parum veritatē, ut videtur, consonam Suidas conscripsit. Neruam enim, Romanorum Imperatorem ait, cum terræmotu vrbs Diocæsarea esset disiecta, illuc Anazarbum quempiam, Senatorem misisse, qui urbem, cum prius Cynda & Diocæsarea disiecta fuisset, instauratam, à suo nomine Anazarbum vocauit, cum tamen & Plinius ante Neruam Anazarbenos nominet, & Dioscorides miles, sub M. Antonio & Cleopatra, Anazarbeus & fuerit, & nūcupatus sit. Sed de Anazarbo præter propositum iam satis, nunc ad munus pensumq; meum, hoc est, ad poetam ipsum, me reuoco. Oppianus igitur patrem habuit Agesilaum, inter Anazarbenos optimate, matrem verò Zenodoram. Poeta & grammaticus fuit, M. Antonij Imperatoris & Seueri tēporibus floruit. Libros quinque Halieuticōn scripsit, Cynegeticōn libros quatuor, Ixeuticōn libros duos in quibus, quæ ad piscatoriâ, venationem & aucupium pertinent, cōplexus est. Proditū est, ipsius Oppiani patrem Agesilaum, cum plurimum opib; & autoritate valerent, sese philosophiâ tradidisse, filiumq; ijs artibus, quæ liberales & Cyclicæ dicuntur, erudiuisse. Cum autem ijs studijs inuoluti essent pater & filius, Seuerus Imp. apud Anazarbum diuertit, cui obuia omnes vrbs primores prodire, id quod Agesilaus, ut homo philosophiæ deditus, face-re neglexit, quare iratus Cæsar patrem ac filium, in maris Adriatici insulam, quæ Melita dicit, relegauit. Est verò Melita prope Siciliam, ad Austrū sita insula. Vnde qui in delicijs habent, Melitenses canes dicunt, & lineæ vestes. Melitenses, à lini specie, de quibus & Cicero in Verrinis, & Diodorus Siculus. Cum ergo ibi exularet Oppianus, de piscibus opus, quod extat, conscripsisse tradit. In quo opere obseruatum est ab Hieronymo, in eius Ezecielis cōmentarijs, centum quinquaginta tria esse genera piscium, id licet ego min, cum nec semel eius poema le-

Annianus.

Ananius.

Oppianus.

gerim, animaduverterim. Mortuo autem Seuero, Antonino eius filio Oppianus carmen suum dedicauit, a quo propter carminis suauitatem & elegantiam, ab exilio vna cum patre est liberatus. Reuersus vero in patriam, infelix pestilentia perijt, vbi a suis ciuibus sepulchrum & statuam promeruit, graeco epigrammate in hanc sententiam: Quod raptus a fati inuidis esset poeta, qui si diutius vixisset, nullus ei inter mortales par gloria futurus erat, annos enim triginta natus, e vita excessit. Extant & alia in eum Graeca epigrammata. Scribit Sozomenius in epistola ad Iunioem Theodosium, quod Antonius Seuerus ea erga Oppianum vsus est liberalitate, vt pro singulo eius operis versu, eum aureo vno donauerit, quod imperatoriae largitatis & liberalitatis omnib. miraculū fuit, vt adhuc ipsius Op.¹⁰ ipsani carmina a plurimis aurea sint appellata. Haec quidem Sozomenius, sed enim alij ad vigesies millies nummum, hoc est, vt Graeci dicunt, myriadas duas, omnes summam peruenisse ferunt. Hic puer Picus, Praclarum, inquit, munus, nihil ergo mirandum, si ab Octauia denis festertijs Vergilius donatus est, vel vt alij dicunt, graui aere, cum illos versus recitasset,

—Tu Marcellus eris.

Nihil mirū, inquit Piso, & simul ad me conuersus, qui paulū interquierà, Perge, ait, Lili, recondita ista, nec vulgaria nobis expone. Imò, in qua ego, sunt eruditiss protrita, quae vos interiora & exquisita putatis, sed non vultis, postquam iam satis de Oppiano diximus, eos vobis autores cōmemorem, quos reperi de piscibus scripsisse. Et valde, inquit Piso. Tūc ego, Primus, in qua, quod sciam, Callimachus fuit poeta Cyrenaeus, secundus Cicilius, Argiūus poeta, qui & ipse Halieutica composuit. Tertius, Numenius Heracliota, Arcas. Quartus, Possidonius Corinthius. Quintus, Ouidius poeta Latinus, Sulmonensis. Sextus, Oppianus Cilix. Septimus, Olympius Nemesianus. Octauus, Seleucus Emisenus. Et hi quidē versu. Soluta verò oratione, Seleucus Tarfensis, Leonides Byzantius, Agathocles Athracius, Theophrastus Lesbicus, & Damosstratus historicus, qui libris viginti Halieutica scripsisse dicitur, & in ijs de diuinatione egit, quae per aquam fit, quam Graeci hydromantiam vocant. Demum & M. Antonius Caesar & philosophus de piscibus nonnihil scripsit, cuius etiam quaedam extant adhuc. Sunt & qui hodie hanc rem meditantur, & antiquis recentia nomina conferunt, vt Iouius, M. Asinius, Gyllius, alij. Ex his, inquit Piso, facile colligimus, quam harum rerum fueris aliquando curiosus. Sic est, vt ais, inquam, Piso, sed eruditam ista orationem, non elegātem faciunt. Vnam malim ego, vel exiguam epistolam vel Bembi vel Sadolerti scripsisse, quam vel totam huius diei dictionem. Te tuarum, vt vides, inquit Piso, opum pudet, pigetq. Nobis saltem vel hanc thesauri partem impertiri non nolis, qui te adeo amamus, & libere audimus, reliqua q. tabulae imagines explica. Sic, vt vultis, agam. Erat & Marcelli poetę imago, qui Sidites fuit. Est enim Sida, Pamphyliae vrbs haud ignobilis. Floruit verò M. Antonij temporibus, libros duos & quadraginta carmine hexametro composuit, in quibus cū de alijs tum multa de Lycano. Meminit & Marcelli Suidas, & D. Hieronymus, qui contra Iouinianū scribens, ita ait, Legat, qui velit, Aristotelem & Theophrastum prosa, Marcellum Siditen & nostrum Flauium, hexametris versibus discentes. Sed viderint, qui Hieronymum corrigere studuerunt, an Fannium recte legerint. Ex eodem de viris illustribus, Ego vos tantum moneo in tantis tenebris, in quibus & lyncei caligant, ne quid vos praetereat, quod succurrat. Verum de Rhemmio Fannio paulo post agemus. Post Marcellum erat Iulianus, Iuliano, philosopho Chaldeo, patre natus, qui eodem principe M. Antonio Pio, sacra responsa per versus edidit, & vt Graeci dicunt, Theurgica, atque alia eiusmodi scientiae arcana. Ferunt, cum Romani magna siti afficerentur, numiq. astu terra huius scinderetur, Iulianū repente nubes obscuras congregasse, tonitruisq. ac fulgura sua sapientia & arte conuocasse, vnde est largus terris humber immisus. Hoc tamen miraculum, suat, qui tradant Arnuphin Aegyptium philosophū effecisse

effecisse. Post Iulianum Nestor sequebatur, Nestorem Pisander filius, quorū pater Seuero principe claruit filius verò tum maxime, cum Alexander Mammæ Romanorum imperium obtinuit. Larandæ hi fuere. Est autem Laranda, Lycaoniae ciuitas, Lycaoniae, inquam, quae Lyciae & Isauriae pars est. Qua causa factum est, vt a quibusdam modo Lycionij, modo Lycij nominati sint. Nestor quidem Iliada conscripsit opus, vt sic dicam, monstruosum, deerant enim in eo litere, & vt Graeci dicunt, ἀσχελευτον, quo modo & Tryphiodorus scripsit Odysseam. In primo enim vtiq. A non reperitur, & similiter per totam rhapsodiam, atq. ita deinceps. In vna quaq. reliquit hic idem Nestor, vt Menander Rhetor prodit, aurum & plantarum naturam literis perscriptam. Varro quoq. non ille antiquus Marcus, sed longe posterior, vt puto, apud Constantinum Caesarem in xij de Re rustica ita ferme de hoc Nestore: Remediorum, inquit, species paulo ante, cum sapientissimi Nestoris Alexicepon, id est, auxiliarem hortum, elegiacis versibus composuim, interpretarer, absolutius conscripsi. Caetera idem paulo post subiungit, At verò Nestor, ait, in Alexicepo suo brassicam, Lycurgi lachrymam esse dicit. Cum enim Bacchus eū reueritus, inquit, mare subijisset, Lycurgus verò vite iunctus lachrymam emisisset, ex lachryma brassicam enatam esse dicit, & ob id contrarietatem inter se vitem & brassicam habere. Et quidem haec ille. Scripsit item Nestor Metamorphosum librum, citatur & eiusdem quoq. Alexandrias a Stephano. At Pisander huius filius variam historiam carmine complexus est, libris sex digestam, quam ἠρωικὴν θεωρημαίαν, hoc est, deorū heroumq. nuptias inscripsit, composuit & alia soluta oratione. Porro hac tabulae parte erat Soterichus poetae effigies, quem Oasitem patria fuisse scribit Stephanus. Est autem Oasis vrbs Libyae, quae & Hyasis dicta est. Vnde Oasitae ciues Plinio & Ptolemeo. Aualis quoque, Aegypti ciuitas, Oasis appellata est, vt idem autor est Stephanus. Sed enim qui Suidam exscriperunt, Soterichum Asitem, pro Oasitem reposerunt, sed haec scriptoris, non autoris insciuita. Floruit verò Soterichus Diocletiani Caesaris tempore, cuius etiam laudes perscripsisse dicitur, & praeter eas Dionysiaca composuit, quae & Bassarica, libris quatuor. Item scripsit Panthiam Babylonicā, Ariadnem, & Apollonij Tyanei vitam, Pythona, & Alexandriacā, quo libro Thebarum direptionem, ab Alexandro factam, complexus est, aliāq. nonnulla. Sed quoniam de Alexandro meminimus, succurrit & poeta Clemens, Apuleij familiaris, qui omnem ipsius Alexandri historiam pulcherrimo carmine illustrauit, id quod Apuleius pluribus in Floridis attestauit est. Fuerunt & alij plures Soterichi, inter quos ille, si coniectari licet, faber & artifex, cuius opera rudia & incondita fuerunt, vt ferme illius opera in prouerbium transierint & Soterichi lecti, quorum ē Seneca Gellius libro & ipse secundo meminit, his verbis. Quiddam sunt, inquit, tam magni sensus, Q. Ennij, vt licet scripti sint inter hircos, possunt tamen inter vnguentos placere. Et cum reprehendisset versus de Cethego, Qui huiusmodi, inquit, versus amant, liceat & sibi & eosdem admirari & Soterichi lectos. Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentiū, qui honorem colorēq. veteris orationis, Soterichi lectis cōpararit, quasi minime scilicet gratia, & relictis iam cōtempisq. Et haec tum Senecae tum Gellij verba. Fuit hinc etiam, vt puto, Lēbus Soterichus, fragilis scilicet & rimosus, vt ex Antipatri Thessali epigrammate collegimus, in nostro de nauigijs. Celebratur a Sexto Emperico alter Soterichus antiquior, qui silurorum nidore, χολῆ, id est, bile agitabatur. Celebratur item alius a Plutarcho, quem & loqui nonnunquam in suis dialogis introduxit. Fuit & inter poetarū imagines Quinti Calabri, Graeci poetę imago, qui libros quatuordecim scripsit eorum, quae in bello Troiano ab Homero relicta sunt, quae τῶν ὁμήρου παραλειπόμενα inscribuntur, quae & his nostris diebus leguntur. Coepit autem Quintus ab Hectoris tracto, vt Macer apud Latinos. Huius Quinti vel Cointi, sic enim Graeci, ab Isaacio grammatico mentio fit, in expositione Lycophronis. Fuit & Idæi Rhodij imago, qui patre Lissum

Nestor.
Pisander.

Soterichus.

Clemens.

Quintus Calaber.

Idæus.

habuit, poeta ipse egregius & ingeniosus, versum hic versus componens, poesim duplicavit Homericam. Alia item multa edidit, & de patria præcipue Rhodo, ad tria ferme carminum milia. Fuit & per hæc tempora Rhemmius Fannius grammaticus, & poeta Latinus, qui perperam, ut videtur, Fannius vel Fauinus à nonnullis dictus, ab alijs Palamon cognominatus est, qui alter ab hoc, & eo etiam soge antiquior, ut supra meminimus. Hic quidem Arnobij discipulus fuit, ut scribit Hieronymus, & Constantini Augusti primi tempore, de medicinalibus librum, elegantiarum carmine, ad Laetantium Firmianum misit. Extant quaedam huius de ponderibus & mensuris carmina, quæ huic ipsi Fannio à doctis plerisque merito ascribitur, tametsi quidam inepte Prisciano. Nec desunt, qui huic eidem Dionysij Punicici de orbis situ Latinam interpretationem, quæ vulgò Prisciani Cæsariensis nomine circumfertur, attribuant. Sed ignoscant mihi Prisciani manes, si eum non poetam ego fuisse credo. Hac eadem Constantini ætate Porphyrius, poeta quidam Latinus fuisse perhibetur, qui varijs de rebus poemata scripsit, inter quæ libræ Constantino ipsi Cæsari dedit, quo munere, ipsum relegatum ab exilio reuocavit, ut est ab Hieronymo & Beda in Chronicis obseruatum. Meminit huius & Fulgentius, qui eius epigrammata citat, ex quibus hic est versiculus,

Nudus, egens venenis nauis fragus in tabula.

Citat item Rhabanus in mirabilium carminum prologo, eum enim ait, punctis quibusdam versus notare solitum, & propterea illius se exemplo versus facturum pollicetur. Sed de Rhabano inter Christianos agemus. Porphyrium quoque illud Tyrinum inter philosophos tanti nominis, qui ea tantum ratione damnandus maxime, quod acerrime contra Christianorum pietatem & scripsit, & se hostem præbuit, & poetam fuisse & carmina scripsisse didicimus. Nã cum de connubio sacro, diuino quodam numine afflatus, poema composuisset, in quo de arcanis quibusdam mysticisque rebus tractauerat, & illud Plotinus diuinus philosophus audiuisset, ad Porphyrium conuersus, Ostendisti, inquit, te Porphyri, simul & poetam summum esse & philosophum, & sacerdotem. Sed multa, quæ Porphyrius scripsit, Græci prodiderunt, quæ nostri non sunt instituti. Et eius vitam Eunapius Phryx historicus est executus, & ipse de se non parum multa, dum Plotini vitam describit. Non multo post, hoc est, eodem ferme tempore, hoc est, Iuliano imperante, Milesius ex Ionica Smyrna claruit, ab eodem Eunapio celebratus. Hunc Mileesium in primis Anatolius, vir illustris & præpotens admirabatur, eum quæ Musam vocare cõsuevit. Fuit enim Milesius, vir suapte natura optimus, & ei vitæ deditus, quæ honores parumpendit, nec utiq; ambiciosa est, & studijs tantum vacat, & sãcris. Nuptias hic etiam est aspernatus, complexus verò est poesim & carmina omne genus, & quæ poeseos Charites vocantur. Huius meminit nec semel Eunapius, à quo & Ionicus Sardenis medicus describitur, sed & poeta non incelebris. Fuit & Arrianus poeta Græcus, quem legitimus metaphrasin, hoc est, interpretationem translationemve ex Vergilij Georgica fecisse, item de Alexandro Macedone XXXIII Rhapsodias scripsisse, quod opus Alexandria vocauit, item alia nonnulla ad Attalum, regem Pergamenum. De altero verò Arriano alibi. De Epicetii autem sectatore, & de historico haud nobis loquendum, tametsi historici istum, qui Alexandri historiam reliquit, nonnulli eundem fuisse volunt, quod carmine scilicet & soluto sermone Alexandrum scripsisset. Quo modo & Vergilium quidam tradidere Aeneida soluta oratione scripsisset, & carmine. Fuit & Eudemon inter poetas connumeratus, qui etiam orationes non inegalantes scripsit, artemque grammaticam, nec non recte scribendi rationem, poemata tamen etiam multa composuit, quæ longo tempore in precio fuerunt. Floruit eo, quo sophista Libanius, tempore, patria illi fuit Pelusium in Aegypto. Ab his non longè aberant Latinorum duorum imagines. Petronij scilicet, & Tiberiani. Quorum Petronius, Arbitrarius dictus est, & Massiliensis à plerisque existimatus, hic Satyricum opus variũ, & ut sic dicã, miscellum composuit. Cuius licet

Rhemmius Fannius.

Porphyrius.

Milesius.

Arrianus.

Eudemon.

Petronius Tiberianus.

licet fragmenta ad nos tantum peruenerint, eademque parum castigata, multæ tamen eruditionis hominem fuisse facile cognoscimus, nam in taxandis moribus cum acrem, tum festiuitatem maxime, & iocis seriam miscentem videmus. Quo tempore vixerit, quòdve institutum vitæ seclatus fuerit, haud sanè compertum, in declamationibus tamen versatum, ex his, quæ extant, elicimus. In Quintilianij quidem enarrationibus, literatores quidam eum ante Quintilianum floruisse suspicantur, Sed Placidus Lactantius illum vult Statio posteriorem, ut à quo versus sum perierit, & suis inseruerit, ut illum,

Primus in orbe deos fecit timor.

10 Petronij certe versus in testimonium à grammaticis veteribus afferuntur, Terentiano, Seruio, Fulgentio, alijs. Nò parum, mea quidem sententia, hinc à veritate absumunt, qui hunc ipsum Petronium eum esse non modò putarunt, sed literarum etiam monumentis mandarunt, qui Bononiensium sanctissimus fuerit Antistes, cuius præclara pietatis monumenta in re Christiana nostris in annalibus traduntur. Tali sunt ignorantia, ut sic dicã, sipario, recentes nostri scriptores obsecrati, ut pro sanctissimo & integerrimo, impium & nefarium deorum cultorẽ aliquando nominent. Tunc in me non nihil incandescentẽ intuens Piso, Quid est, inquit, quod Christianos recetes a scriptores decipi, & sæpius allucinari. Sic est per Deum, inquam, Piso, sed hic non est locus, nec tempus ista dicendi. Nam si quæ ego eius, qua sum, 20 mediocriter homo, perperam ab eis relata & prodita obseruavi, commemorare velim, longior sim, ~~etiam si non parum multa, dum Plotini vitam describit, nonnulli eundem fuisse volunt, quod carmine scilicet & soluto sermone Alexandrum scripsisset. Quo modo & Vergilium quidam tradidere Aeneida soluta oratione scripsisset, & carmine. Fuit & Eudemon inter poetas connumeratus, qui etiam orationes non inegalantes scripsit, artemque grammaticam, nec non recte scribendi rationem, poemata tamen etiam multa composuit, quæ longo tempore in precio fuerunt. Floruit eo, quo sophista Libanius, tempore, patria illi fuit Pelusium in Aegypto. Ab his non longè aberant Latinorum duorum imagines. Petronij scilicet, & Tiberiani. Quorum Petronius, Arbitrarius dictus est, & Massiliensis à plerisque existimatus, hic Satyricum opus variũ, & ut sic dicã, miscellum composuit. Cuius licet~~ At ne, quod me non facturum dicebam, facere videar, eò, vnde digressus est, sermo reuertatur. Nobis verò, inquit Piso, periuicunda erat ista à proposita oratione digressio, viden, ut mecum Pico attendere audis. Alis, inquam, hæc de re plura, nunc institutum ordinem sequamur. Non alium, quam Petronium Arbitrum significari putarim illis Apollinaris hendecasyllabis,

— Et Massiliensium per hortos

Sacri supitis Arbitrator colonum,

Hellepontiaco parem Priapo.

Scripsit etiam Petronius lasciuè admodum & impudicè, ut ex ipsis fragmentis facile cognoscimus. Sed & de Massiliensibus eum scripsisse, testis est Seruius Maurus. Quin & eum Macrobius ait, fictis casibus amatorum argumenta, fabulasque scriptitasse. Tiberianum verò poetam per tempora Constantini floruisse, testis est 40 Hieronymus in Chronicis. Scribit Seruius hunc epistolam in duxisse, vento allatam ab Antipodibus, quæ talem haberet inscriptionem, Superi inferis salutem. Quæ, inquit, occasione tractar reciprocam, quod de Antipodibus fertur. Citatur hoc ipse inter cætera carmen,

Aurum, quo precio referantur limina Diis.

Fulgentius quoque, cum in Mythologico tum alibi, eiusdem versus affert. Promeheus hic scripsisse dicitur, quo libro deos ait sua singula homini tribuisse. Hactenus quidem de Petronio & Tiberiano. A quibus non longè aberat Quinti Sereni imago, qui poeta de medicinis facultate, & morborum remedijs carmen quod in manibus habetur, scripsit, humili quidem dicendi filo cõscriptum, ut materia exigebat, non tamen abijciendum. Quædam licet in eo offendatis, quæ syncerius exitiusque exprimi potuissent, quorum aliqua exemplarium deprauationi, non auctori sunt ascribenda. Quidam hunc eundem esse cum Sereno Sammonico existimant, cuius apud Spartianum est mentio, qui eum scribit in cœna à Caracalla occisum.

Quintus Serenus.

Serenus Sammonicus.

occisum. Huius & Lampridius in Alexandro Mammeæ meminit, ipsum enim ait nonnunquam orationes & poetas legisse, in quibus Serenum Sammonicum, quem ipse & nouerat, & dilexerat. Eiusdem etiam libros familiarissimos habuisse Antonium Getam legimus. Quin & Gordiani duo, pater & filius ipsum eundem Sammonicum summo amore ac beneuolentia persecuti, eiusque libros. Legitore Iulium Capitolinum. Sed & Macrobius in Saturnalibus lib. iij. Sammoniaci meminit, eiusque libros citat. At an idem sit Q. Serenus & Sammonicus Serenus, ut id sentientes falli decipi que existimo, ita nihil habeo, quo id ipse comprobem, præter antiquorum codicum inscriptiones. Fuit verò hoc ipso Sereno alter, ut puto, antiquior, A. Serenus, qui varia ac diuersa carmina perscripsit, cuius est admodum frequens à Scriptoribus facta mentio, Terentiano, Diomode, Marcello, Hieronymo. Sed & Fortunatianus, & Martianus Capella Sereni hoc carmen esse affirmant, ex continuatis breuibus syllabis,

Pevit auipedis anamula leporis.

Lyricum verò poetam hunc ipsum fuisse manifestè ostendit Seruius, in Vergilianæ Aeneide, ait enim Serenum ipsum ad instar, pro instar usurpasse. Tum duæ simul erant imagines, Calphurnij scilicet & Nemesiani, quorum prior, Iulius Titus Calphurnius dictus est, & in insula Siciliæ natus, unde illi cognomè Siculus. Bucolica hic scripsit, quæ extant, & à multis leguntur, probanturque. Ego certè in eo facilitatem, & sermonis volubilitatem, sed parum interdum nerui & cõcinnitatis offendi. Fuit quidem cum ego in quibusdam æglogis audivissem legere rem, nam, & me puero, magni quidam profectores, ut tunc erant tempora, eas etiã publicè prælegebant. Floruit, si cõsideremus, in ea standum putatis. Charo principis, & filij Charino, & Numerianus, regibus. Ad quam coniecturam ratiõne inducor, quod is Nemesianus, ad quem æglogas misit Calphurnius, is fuit, qui cum Imperator Numerianus in poetica facultate certasse historici observant. Treullius quoque Pollio, in Bonosi vita, Calphurnij epistolam recitat, quæ de Chari Caesaris morte conscripta est, quam ad præfectum Urbis ille dederat, quo fit, ut hi tota via aberrent, qui Augusti Caesaris ætate eum vixisse opinati sunt. Quo minus errant, qui eum Diocletiano Cesare floruisse volunt, post enim Numerianum Diocletianus regnavit, ut palàm ex annalibus colligimus. Inopem verò se ipse suo carmine fuisse ostendit, ut planè cum eius æglogam quartam legetis, inuenietis. Fratrem se natu minorem habuisse inuit, sub Amyntæ persona. Cætera autem, quæ de Calphurnij vita quidam comminiscuntur, tam floccificio, ut nec digna existimem, quæ vobis recitem. Calphurniũ tamen & alium comicum poetam fuisse legimus, ex fabula, quæ Phro nesis inscripta fuit. Hoc Fulgentius citat carmen,

Vbi tu Nasiternatus aquam petas.

Quo loco docet ad Chalcidium, Nasiternam vasis genus esse. Alter verò, quem diximus, Aurelius fuit Olympus Nemesianus, cui, quem modò diximus, Calphurnius suas misit æglogas. Tantæ autem hic Nemesianus fuit autoritatis, ut cum eo Numerianus Imperator, doctissimus in poetica facultate, certauerit, id quod vobis planius, cum Imperatorum imagines recensero, ostendam. Fuit verò ex Africa Carthaginensis Nemesianus, qui præter æglogas, quæ passim leguntur cum Calphurnianis, & Cynegetica & Halientica, & Nautica scripsit, ut Vopiscus literarum monumentis mandauit. Hic omnibus etiam poeticis coronis illustratus emicuit. Attulit annis superioribus ex Gallijs, Actius Sanazarus huius Nemesiani Cynegeticorum fragmenta quædam, quæ ille mihi, cum Neapoli essem, ostendit, in quibus fragmentis his versibus Nemesianus de Charino & Numeriano fratribus, Chari Imperatoris filijs, non inuenistè meminit,

Mox Vestros meliore lyra memorare triumphos

Accingar, diui fortissima pignora Chari.

Atque canam nostrum, geminis sub finibus orbis,

Littus,

*Littus, & edomitas fraterno numine gentes,
Quæ Rhenum Tigrimque bibunt, Ararumque remotum
Principium, Nilumque bibunt ab origine fontem.
Nectaceam, primum, quæ nuper bella sub Arcto,
Felici, Charine, manu conseceris, ipso
Penè prior genitore Deo, utque intima frater
Persidos, & Veteres Babylonis ceperit arces,
Vltus Romulei violata cacumina regni.
Imbellemque fugam referam, clausamque pharetras
Parthorum, laxosque arcus, & spicula nulla,*

Et cætera, non illepidia. Post hos erat Ruffus Festus Auienus, qui & in antiquis cõdicibus Abidnus dicitur, & in Seruij etiam commentarijs. Hic ab aliquibus Hispanus est existimatus, ego certè nihil habeo, quo vobis id affirmare possim. Hic Dionysij Punici de situ orbis versus ex Græcis Latinos fecit, item Aratea Phænomena, quod utrunque opus extat carmine hexametro expressum. Et præter hæc de oris maritimis librum edidit carmine trimetro iambico, ad Probum, virum consulare, ad quem etiam Cl. Claudianus scripsit. Quo argumèto ducor, ut Auienum Claudianus, hoc est, Theodosij Imp. & filiorum temporibus floruisse credam, id quod & facile Hieronymi verbis adstruere possumus, qui quodam suorum epistolarum loco, nuper illum scripsisse dicit, alij Diocletiani Caesaris, non satis firmo, ut mihi quidem videtur, argumèto, alij utrunque in cõfessum, parumve compertum esse volunt. Seruius grammaticus Auienum ait Vergilianas fabulas, & Liuium iambicis versibus descripsisse. Sunt, qui hunc ipsum Auienum esse putent, quem Aurelius Macrobius in Saturnalibus cœnis loquentem induxit. Vicumque, tolerabilis est poeta, & dignus, saltem ob rerum cognitionem, ut aliquando legatur. Sed ne quid à me desideretis, extat & libellus ad Theodosium Imperatorem huius, ut putatur, Auieni, nisi nos fallat inscriptio, in quo plerisque Aesopi apologos elego carmine complexus est, qui an legitimus sit, non multum esse precium operæ, ut discquiramus, existimo. Cuius, quisquis ille fuit, hæc verba sunt ex præfatione, Huius, inquit, materiæ ducebam nobis esse Aesopum noveris, qui responso Delphici Apollonis monitus, ridicula orsus est, ut legenda firmaret. Verum has pro exemplo fabulas & Socrates diuinis operibus invidit, & poemati suo Flaccus optauit, quod in se, sub iocorum communium specie, vitæ argumenta contineant, quas Græcis iambis Babrius repetens, in duo volumina coartauit, Phædrus etiam partem aliquam quinque in libellos resoluit. De his ergo usque ad xliij in vnum redactas fabulas edidi, quas rudè Latinitate compolitas elegis sum explicare conatus. Hæc ille totidem verbis, & simul de Auieno factis. Post quem sequebatur Cl. Claudianus imago, qui & ipse Theodosij, & filiorum

Ruffus Festus Auienus. Abidnus.

Cl. Claudianus.

—Et nostro cognite Nilo.

Quidam tamen insulse eum Hispanum, alij Florentinum existimauere. Fran. Petrarcha, & Landinus, nulla, ut reor, autoritate nixi, ut in eiusmodi re opus erat, Florentinum Claudianum arbitrantur, fuisse patre natum mercatore, qui ob Italiæ bella, quæ tum fore erant, in Aegyptum secessit, quo in loco ducta vxore, Claudianum filium genuit. Quibus & Politianus amore, ut puto, regionis, his

50 versibus assentitur,

Aut Pelusiaci missum de plebe Canopi,

Pulchra suum quem nunc Florentia iacet alumnum,

Gaudentem Strygo dominam iunxisse marito.

Idem

Idem & Florentinorum olim Scriba, P. Collutius,

*Aegyptogenitum noua me Florentia ciuem
Legibus agnouit, magnis iam digna poetis,
Infernos raptus Cerevis, pugnasq; deorum,
Caesareas laudes, nec non Stiliconis honores.*

Et reliqua. Et ex Aegypto illum scribit his versiculis Sidonius Apollinaris,

*Non Pelusiaco satus Canopo,
Qui ferrugineos toros mariti,
Et Musa canit inferos superna.*

Florentino, viro clarissimo & insigni, in literarum omne genus gratissimus fuit. 10

Cuius quidem Florentini apud Graecos quaedam in Rustica leguntur, quae ab Herone & Constantino afferuntur, eius & inter legum scriptores non rara metio.

Ad hunc eundem Florentinum & Claudiani extat elegia, cuius est hoc principium,

*Ocia sopitis aegeret cum cantibus Orpheus,
Neglectumq; diu deposuisset opus.*

Non multis ab hinc annis, Romae, in ruinis vetustum marmor repertum fuit, quod statuam Claudiani suppositum fuisse, Pomponius Letus, alijq; viri antiquitatis periti credidere, cum huiusmodi inscriptioni, CL. CLAUDIANO V.C. Cl. Claudiano V.C. Tribuno & Notario. Inter ceteras ingentis artes, praegloriosissimo poetarum licet ad memoriam sempiternam carmina ab eodem descripta sufficiant, attamen testimonij gratia, ob iudicij sui fidem, D.D. NN. Archadius & Honorius, felicissimi ac doctissimi Imperatores, senatu petente, statuum in foro Diui Traiani erigi collocari quo iusserunt. 20

*εν ενι Βιργιλιοιο νοοας και μεσσεας ομηρες,
καλουθωνδασ ε εωμηνη βοοιλες εθεοοας.*

Cognoscite, quanto in precio fuerit Claudianus, cum in eo vno & Vergilij mentem & Homeri Musam fuisse testentur doctissimi Imperatores. Huius quidem statuam & epigrammatis meminit ipse idem Claudianus, in quadam praefatione, cum inquit,

*sed prior effigiem tribuit successus ahenam,
Orasq; patricius nostra dicauit honos.*

Annuit his princeps, titulum poscente senatu,

Et reliqua. Christophorus Landinus Claudianum Christianae pietati addictum affirmat fuisse, illum enim scribit, primo quidem tempore dijs gentium inuitatum, verum mox mutata in melius sententia, Christianum factum. Ob illud videlicet, vt reor, ipsius epigramma ad Christum Deum,

*Christe potens rerum, redeuntis conditor aui,
Vox summi sensusq; Dei, quem sudat ab alta
Mente pater, &c.*

Idem & alij nonnulli afferunt, qui & alia Claudiani poemata ad Christum afferunt, vt illud,

*Proles vera Dei, cunctisq; antiquior annis,
Nunc genitus, qui semper eras.*

Et ite alia quae paulo ante sunt in Germania publicata. Sedenim qui eadem ferme Claudiani etate claruerunt, Aurel. Augustinus & P. Orosius id ex toto falsum esse docent. Ab illo enim in v. de ciui. Dei, Claudianus a Christi nomine alienus dicitur; ab hoc in historijs paganus, vt eius verbis vtar, & quidem peruicacissimus. cum quibus & hac in re Paulus Diaconus conuenit. Quibus vsq; adeo maior est fides habenda, quam Landino, & nostrae tempestatis ceteris, vt illa etiam ego carmina vel alterius Claudiani putem, vel potius in Christianissimi Imperatoris gratiam composita. Nam & Trebonianus, si Suidae stamus, a Christi religione alienus, ex Iustiniani Imperatoris sententia in Padectis, de Christo & Trinitate ad-

miranda

miranda scripsit. Coposuit vero multa Claudianus, quae in manibus habentur, inter quae & nonnulla Graeca, vt Gigantomachiam, ex qua & Graecos versus legitimus, vt hi sunt, quos Arsenius in suis apophthegmatis adducit, qd' argumentum & Latine traclauit, vel potius inchoauit. Extat & Claudiani Graecorum epigrammatum volumen, de Crystallo versus, qua de re eiusdem & Latini leguntur. Extat item poema de Aetna monte, quod an ipsius legitimum sit, nec probare nec refellere ausim, ex antiquissimo certe & castigato codice, qui Francisci Petrarcae fuisse creditur, illud ego ipse exscripsi. Haec cum dixissem, rarus de Claudio haud me plura dicturum, sic Piso ait, Istius ego poetae a primis vsq; annis studiosus fui, eius enim mihi carmen non sonorum modo & elegans, sed & floridum

semper visum est. Idem dicere velle videbatur puer Picus, cum ego, Nec equidem puer ego vnquam Claudiani versus contempsi, sed cum minimè numeros & liniamata variet, idemq; sit vbiq; ab aliquibus eo nomine in ordinem redigitur. At si cui forte illius numeri satis placent, placeant, eius certe flaccessit inuentio. Nam cum primo animi impetu, vt videmus, pulchre materiam apparet, & animosius feratur, mox tanquam ventus hominem deficit, nec principijs satis postrema respondent. Omnino tamen, vt Piso dicebas, est poeta canorus, volubilis & valde dulcis, sed certe parum idoneus, dignusq; vt tantopere illum imitari studeatis. Sunt quidem in eo, si cum delectu decerpantur, flores, qui mirum dictum est, quam vobis prodesse possint. Sed de his satis, ne viribus maiora tractemus. Fuit & alter Claudianus Mamercus Viennensis, ex Gallia, quem miris laudibus effert Sidonius Apollinaris, eum enim excelluisse ait cum in omni poetica, tum etiam in philosophia & theologia. De quo haud mihi in praesentia sunt vobis plura dicenda, cum, si Sidonij epistolarum librum quartum legeritis, tertiam inuenietis totam in laudes ipsius Claudiani esse compositam, vnde decimam vero in eius iam defuncti comendatione, eiusq; epitaphium. Eiusdem praeterea Genadius in libro illustrium virorum meminit. Legi ego huius Claudiani librum de statu animae, in quo multa bona frugis documenta, ac doctrinae recoditae reperiri. Sunt &, quae de Christo carmina leguntur, non prioris Claudiani, sed huius posterioris esse affirmant, ea in primis ratione persuasi, qd' & varius sit stilius, & quod ille, vt diximus, a Christiana pietate fuerit alienus, doctiorum tamen esto haec censura. Et hucusq; de vtroq; Claudiano. Post quos Pamprepius erat, poeta Graecus, ex Aegypto, Panopolitanus, alij ex Thebis Aegyptijs oriundum autumant. Zenone Caesare imperate floruit, apud quem etiam autoritate valuisse legitimus. Suopte vero naturae instituto aptus fuit ad omne doctrinae genus, vnde cum ex Aegypto Athenas migrasset, ibi communi omnium consensu publicus iuuentutis magister constitutus est. Hic quidem a Proclo, tum summo philosopho, philosophiam, reliquasq; bonas artes edidit, verum cum inimicitias cum Theagene quodam tempore optimae Athenis, immodice exerceret, inde, hominem exosus, Byzantium profectus est, vbi Caesaris amicitiam facile adeptus, plurima versibus, perferri potuit, in quibus summa apud Graecos fuit comendatione celebratus. Sed praeter versus, & Isaurica soluta oratione, aliaq; nonnulla literarum monumentis mandauit, vt est a Graecis scriptoribus, proditum, a quibus Pamprepij ipsius vita copiose describitur. Fuit & hac tabulae parte Christodori poetae imago, qui Parisi filius, ex Copto, Aegyptia ciuitate duxit originem, tamen Planudes in Graecorum epigrammatum scholijs Thebanum putauit, sed alter, mea quidem sententia, Thebanus fuit, qui inter Christianos poetas est relatus, perperamq; Coptum pro Coptitio idem Planudes vocat. Vide autem Coptitius a Copto ciuitate vocari. Anastasij vero Caesaris tempore & vixit, & plurima scripsit, inter quae Isaurica libris sex, quibus ha-

Iosin, hoc est, si Latine licet dicere, captiuitatem, carmine heroico complexus est, quae ab ipso Anastasio facta fuerat. Scripsit ite vrbis Constantinopolitanae instituta, & cetera, libris xij, & Thesalonicam, libris xxv. & Naclen, quae prope Helipolim Aegypti est ciuitas, in qua ea fuerunt, quae nunc Aphaca

Claudianus Mamercus

Pamprepius

Christodorus

Suidas appellat. Scripsit & patriā Miletū Ionīa, & patriā Trallū, & Aphrodisiades, adhæc & ἐκφρασις, hoc est, narrationē seu explicationē statuarū, quæ in gymnasio publico, qd' Zeulippi dicitur, & aurigarū epigrammata, quæ Byzanti in Hippodromo posita fuerāt. Quæ omnia ferē in quinto Græcorū epigrāmaturū volumine adhuc collecta legunt, quidā existimāt ea esse, quæ Priscianus grāmaticus Cæsariensis a se lecta ait, in xerolopho Byzantijs. Est verò Xerolophon, vt quidā putāt, colūna, in qua sint Cochlides Dianæ dicata, alij tumulū exponunt, ex cōgestis lapidib. factū, addūt alij aridū & siccū, ob videlicet nominis interpretationē. Sūt, qui locū dicant à Seuerō conditū quidē antea, vbi sacra multa fecerit, inibiq; oracula reddita, & virgo aliquādo sacrificata. Suidas his plura, sed implicitē. Prisciani, quæ citauimus, verba hæc sunt, quæ tū in primo de octo partibus orationis, tū libro sexto legunt. Ostēdunt, inquit, epigrāmata vetustissima, quæ & literis vetustissimis scripta, in multis tripodib. legi, & maxime in tripode Apollinis, qui est Cōstantinopoli, in loco quē Xerolophon vocāt. Socrates in historia, quæ ab Epiphaniō traducta est, libro xi Tripartitę, Faciebat, inquit, collectas cōtra Sisinnū, suum episcopum, in loco ciuitatis, qui ἐρηλόφου appellat, in Arcadij foro. Iustinianus quoq; Imperator, libro Institutionum quarto, titulo de publicis iudicijs, Quod nos, inquit, telum appellamus, illi τὸ λειῶν appellat, admonent, ait, nos epigrammata in xerolopho scripta, etsi in vulgatis exemplaribus aliter legitur. Andreas Alciatus, nostræ ætatis Iurisconsultorum eruditissimus, hoc loco legendum existimat, Quod nos telū appellamus, illi βέλου appellant. Quod rectē pcedit, sed loco Xerolophi Xenophō substituit, quod in ritu lo De verborum significationib. Caius ita legat, vnde Imperator seu verus Tribonianus ea verba in Institutionibus desumpsit. At quid hoc loco facit illa dicitio, epigrāmata: an est ociose posita: qd' ipse minime reor. Porro ne quid vos lateat, quis nihil hoc ad rē, verbum est apud Græcos, cum sine lauacro vngunt, ἐναλοιφάν, quo Aeschines vsus est, Didymus & Nicāder exponūt, alijq;. Hæc ego vobiscum de xerolopho, nunc ad Christodorū redeo, qui & alia, præter ea quæ supra dicta sunt, nō parum multa scripsit, quorū & quædā extant, nisi mentitur inscriptio. Fuit & alter huius nominis poeta Thebanus, à nobis inter Christianos referendus. Erat & hac parte tabulæ Coluthus Lycopolites, ex ea & ipse Aegypti regione quæ Thebæ dicta est. Epicus verò poeta fuit, & eadem fermē ætate claruit qua Christodorus. Scripsit autē calydoniaca, quæ dicta sunt, libris sex, & Persica, & laudationes: item opusculum quod superioribus annis apud Hydruntem à Bessarione Nicæo antistite repertum audiuius in quadam peruetusta D. Nicolai æde, cū antea ad ea vsq; tempora delituisset, illiusq; nulla habereēt notitia. Eo verò libro Coluthus agit de Helenæ raptu. Pelicq; & Thetidis nuptijs, fabulā exorsus à Paradisi iudicio. Post hunc fuit Callistus, qui, vt Socrates in historijs scriptum reliquit, sub Iuliano Cæsare meruit, interq; eius familiares fuit, & ipsius Iuliani historias heroicis versib. est executus. Fuit & Theodosius Tripolites, vt puto, ex Africa, qui carmen cōposuit quod Ver inscripsit, itē alia pleraq;. Nos sequebatur Marianus Syrus, qui Romanus cognominis dicitur est. Metaphrases plurimas conscripsit senario iambico, Theocriti videlicet, Apollonij, Callimachi, Arati, Nicandri, aliorū. Neq; ab his procul aberat Martianus Felix Capella, qui etsi Carthaginensis fuit, latinē tamē multa scripsit, sed nouo quodā & affectato scribendi genere, quo plerique in terra Africa vsi sunt, vt Apuleius, Terrullianus, & Fulgētius. Carmina hic multa cōposuit, suis & libris inseruit. Eius verò Philologiæ & Mercurij nuptiæ non aliud mihi esse videntur, quam figmentum quoddā poeticū, quod cum soluta oratione, tum pedibus astrictum conscriptum sit. Parum ab alijs scriptoribus antiquis Martianus, quod sciam, celebratur, nisi in eo qui de disciplina ecclesiasticorū inscribit, qui à quibusdā Seuerino Boetio attribuit. Putabā, inquit Piso, te hunc ipsum Martianū laudaturū esse, cum te eius rātopere studiosum aliquādo nouerim, & idcirco vt eius

eius imaginem recenseret expectabam. Fateor equidem, inquam ego, quod ais Piso: sed nunc demum cognosco quantis in tenebris versarer. Nam tamen multra variāque in eo sit & exotica eruditio, nihilominus non est pueris ediscendus. Neq; enim tenera ætas eruditioni, vt mea fert opinio, sed linguæ proprietati, & elegantia studere debet, & naturam imitari, quæ nos quidem prius verba formare, dein cum annis sapientiam assequi docet. Nimis imprudēter, ne fatue dicam, hi faciunt doctores, qui prius huiuscemodi autores pueris ediscēdos proponunt, vt mox si lumen & elegantia splendor eis affulgeat, ea dediscere cogantur, quæ tanto studio, tantisq; vigilijs perceperunt: idq; plerunq; frustra tentatur.

19 Difficillimē enim abusus macula eluitur, quæ mollioris sit ætatis tempore contracta: mēq; propterea adolescentia meæ pudet, pigetq;. Mitte quæso, inquit Piso, ista queri, dabimus nos certē operam, ne nos frustra monuisse videaris: nostra enim potius, quā tua causa, nunc nobis ista dixisti, quare iam reliquum exequere. Tunc ego: Martianus Capella, inquam, de quo agebamus, patrem habuit nomine Felicem, è Martis curia, vnde fuit Martiano filio cognomen inditum: dignitatem proconsularem gessit, id quod vltimo voluminum suorum epigrāmata Martianus ipse significat. Atq; hæc quidem de illo satis, reliqua nostro illi amico & cui referenda relinquamus, qui in eius Mercurij & Philologiæ nuptias commentaria scribere conatus est. Fuit & alter Capella eo longe antiquior, elegorum carminum poeta, cuius Ouidius de Ponto hoc versiculo meminit:

Capella aliter.
Clauderet imparibus verba Capella modis.

Hanc tabulæ extremam partem vltimi claudēbant Fran. Petrarca & Ioan. Boccatius, ambo poætæ, ambo Hetrusci, hic ex oppido Certaldo, propter Arnī ripā in colle sito, ille ciuis Florentinus, Ancisæ tamen natus. Qui ambo, præter ea quæ multa soluta oratione vterq; composuit, nonnulla quoque carmine latino scripsere, in quibus non multo præstat alter alteri. In his licet, quod temporum tamen vitio adscribendum putatim, iudicij minus sit & limæ, multum tamen poetici spiritus habere videntur. Præter eclogas & epistolas, Africam quoq; opus heroicum Petrarca conscripsit, quo in opere vanus de se vates fuisse videri potest, neque enim id laudis eo poemate est assecutus, quod de se ipse vaticinatus fuerat. In eo tamen, quod temporum fuit inuidia, vt iam dixi, si quædam nimis oscitanter & frigide dicta mutantur, & redundans superfluensq; oratio cohibeatur, atq; omnino aliqua arte limetur, in aliquo poterit poetarum numero haberi. At Deus bone, quæ illi lingua patria & vernacula vterq; scripsere, hic scilicet rhythmis, lyricas cantiones & epigrammata, ille soluto sermone, & cum primis facetas & tocosas decem dierum narrationes (sic enim illum græcè δεικνυμενος librum inscripsit) qualis est vtriusq; lepos, quæ gratia: nihil fieri potest, omnium bonorum iudicio, candidius, suauius, elegantius. Ex vtriusq; certē scriptis illa ipsa germana Hetruria redolere videtur. Hæc vos verò maxime cupio, etiam mox neo, feriatos pro talis & tessaris, pro omni alea, identidem ac sapius legere: multū enim ingenio conferent, quando ex ijs fere non minus laudis & glorię, quā ex Latinis, noster Bembus & Thebaldeus, alijq; permulti assequuti sunt. Sed iā satis. Hęc cum dixissem, Piso, Et qui dem satis, ait: nam & iam solis ardor inclināt, & non nihil, vt video, tu fessus es dicendo: quare iam tempus est vt in oppidum reuertamur, prope enim hora est qua te cum principe esse oportet, Cæsaresq; & reges, ac Christianos poetas in sequentem diem transferemus.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS DE HISTORIA POETARVM DL

ALOGVS QVINTVS, AD VIRVM DOCTISS. IOAN.

Sinaptum Germanum, philosophum & medicum illustrissimæ Re-
ginæ ac Principis Ferrariæ, dominæ
Renatæ.

Poeticam facultatem, diuinam quidem iure appellatam, vnam inter alias præstantissimam, no-
bilissimamq; esse, multis iam pridem argumentis est patefactum, eruditissime SINAPI: a-
lia enim mores, alia vitæ instituta, alia humana, alia diuina, vna hæc omnia complectitur. Suos
reliquæ cultores & professores, non ex omni hominum genere habuerunt, sed priuatos quosdam:
at poetica ex omnibus eminentes ac præcipuos aliquos semper habuit, nobiles, ignobiles, mares, sæ-
minas, Græcos, Latinos, barbaros, & omnis conditionis homines, id quod facile ex nostris his ser-
monibus quibus cognoscere poterit. Nunc plerisque, ex regibus & Cæsaribus ostendemus ita in hac
facultate excelluisse, vt non minorem sibi gloriam ex hac quam ex re militari, ac orbis terrarum
imperio & dominatu compararint. Ad hæc præterea vide quæso, quam poetica sit omni laude di-
gnissima. Nostris illi proceres, à quibus Christianum nomen propagatum est, hanc ipsam à primor-
dio neglexisse & penè despectam habuisse videri possunt, vno duntaxat Paulo excepto, qui ab
ea versus nonnullos, suppressis tamen poetarum nominibus, aduocauit, quod non parum multa à
poetis, defalsis gentium deis conficta videbant: ideoq; Christianæ pietati, quæ in Dei vnius trini
numinis religione & cultu consistit, minus aptam idoneamq; putabant. Verum vbi aliquo tempo-
ris processu in ea diuina mysteria, & manifestus de vero Deo sententias exquisitius nonnulli ex no-
stris explicatas animaduertuerunt, non ab Hebræis modo, sed & gentium Theologis, qui primi po-
etæ exciterunt, ad hanc poeticam ita animum induxerunt, vt inter nostros ipsos Christianos non
parum multi inuenti sunt superiorum temporum curriculum, & nostris his etiam diebus longè plu-
res videamus qui hanc facultatem ita excolant, vt antiquis penè gentium poetis conferri possint.
Quare cum eam tabularum nostrarum partem, qua Cæsares & reges nonnulli, simul & Christia-
norum poetæ patefunt, literarum monumentis pro virili mea mandauerim, eandem tuo nomini
suauissime Sinapi dicare constitui, vt hoc saltem quantum locumq; munere apud omnes vtrunq; te-
statum facerem, me nec beneuolentiæ, qua me à Manardi nostri interitu penè incognitum prose-
cutus es, immemorem, nec beneficiorum ingratum esse. Dialogum hunc igitur nostrum attende,
si tantulum moræ datur à grauioribus tuis studijs, in quibus apprime flores, philosophiæ & medicæ
facultatis. Quid enim hæc nostratia humanitatis studia dicā, in quibus in puerili tua sic arate pro-
fecisti, vt adhuc adolescens, ea & græcè & latinè publicè apud vestrates sis professus? Sed tu, qui
tuus est pudor ingenius, & tuis es dotibus ingenij amplissimè notus, nostro non indiges, nec appe-
ritis præconio celebrari. Dialogum, inquam, attende, in quo non eruditonem, minusq; elegantiam,
sed historiam simplicem & fidelem cognosces. Vale, & quo me solum amore prosequere.

Ferrariæ, Idibus Iunij, natali meo die, L X L I. anni climacterici,
millesimo verò D. X L I. à Christi
natiuitate.

DE

DE POETARVM HISTORIA
DIALOGVS QVINTVS.

VM tres ipsi postridie eius diei, quam alijs diebus, festus conue-
nissimus, quod ego Pico patri operam nauaram, primus puer Pi-
cus sic cœpit. Si vobis, inquit, vtrisque placet, locum hesternum
mutemus, atq; hic prope labetem canalis riuum deambulemus.
Ita sanè, inquam ego, si ita comiti videtur: nam cum decurrerentis
a quæ lapsu, tum leni quoq; aura recreabimur: sex enim hic, aut
ad summum septem confectis spacijs, omnem hanc, puto, partem absoluemus.
Sic agas, inquit Pico, scenicòsque poetas ac lyricos, reliquòsque ad sequentium di-
erum potius sermones differamus. Tunc ego, Rectè mones: nam tamen Plato-
nem videmus & M. Tullium, diuinos illos quidem viros, omnem vtrunq; suam
de legibus orationè perorasse vno æstiuo die, nō ea ego sum facultate vt id pre-
stare possim, meq; cum ijs aliqua ex parte conferre. Quare hanc tãtum partem,
quæ de Cæsaribus & Christianis poetis est, vno huius diei reliquo quod restat
tempore, sermone conficiam. quod cum vtrique placuisset, ita deambulando ex-
orsus sum. Erat quidam, inquam, quasi deductus in tabula trames, in quo augu-
stæ quædam & regiæ imagines erant, inter quas G. Iulij Cæsaris prima videbatur.
Nā tamen multi & reges & principes viti in hac facultate enituerent, quos spar-
sim his dialogis retulimus, non tamen hi fuerant hæc parte depicti, quin Plutar-
chius quoq; Artuadem ait Armeniorum regem tragœdias, orationes & histo-
rias scripsisse, quæ ad ipsius Plutarchi tempora extabant: id quod & Appianus
Alexandrinus in eo, qui Parthicus inscribitur, affirmat, sed Artabaxen identidè
nominat, quod an librariorum erratū sit, an duo, non vnus, fuerint, vel duob. his
nominibus rex vnus vocaretur, non satis mihi liquet. Cornelius quoq; Sylla, q̄
Felix dictus est, vt est ab historico Nicolao proditū, comœdias satyricas lingua
latina cōposuit. idem scribit Athenæus. Mimis verò & huiusmodi ridiculis po-
ematis vsque adeo delectatus, vt eorum autorib. ex publico arua & opes mul-
tis sit elargitus. Idem & Plutarchus inuuit in eius vita: qui & illum versus com-
posuisse ait, cum Athenas obsideret. Illud certè de eo proditum est, non indignū
vt vobis referam hoc loco, eum scilicet cum malus quispiam poeta epigramma
longiusculis versibus suarum laudum obtulisset, statim iussisse præmium dari, ea
conditione, ne quid postea de se scriberet: quod argumentum est, illum calluisse
poeticam. Nam quod literas sciuerit, & præter versus, rerum à se gestarum histo-
rias scripserit, aliq; per multa, iam pridem est à grammaticis, cæterisque scriptori-
bus annotatum, declaratumq; illud quod à Cæsare in Syllam dictum ferunt, eū
nescisse literas. Sed his missis, pergo de Cæsare, & reddo quæ cœperam. Erat ve-
rò Cæsar ita in tabula pictus, vt reuocatos à vertice capillos habere videretur,
laurea superimpolita. Fuisse autem poeram Cæsarem facile nobis persuasum er-
it, si quæ de eo à scriptoribus traduntur, attenderimus. Suetonius poema ipsius
celebrat, quod erat Iter inscriptum, item & Oedipi tragœdiam. Nec non Hercu-
lis laudes ab eodem compositas tradit, quas nihilominus publicari vetuit Augu-
stus, vt quæ ab adolescentulo essent composite. Scribit tamen Tacitus Cæsarem
& alia carmina composuisse, quæ in bibliothecis reposita fuerunt. Plutarchus
quoq; ipsum, cum captus esset à piratis, ait orationes & carmina componere so-
litum, quæ cum piratis legeret, & parum laudarent, eos vocabat homines sine
sensu, ac barbaros, dignòsque cruce, quos & paulò post liberatus cruce suffigi m̄
5º dicit. Scribit Plinius xix. natur. hist. olus syluestre esse tritum foliorum, diui Iulij
carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum; alteris quippe versibus
exprobrauere lapsana se vixisse apud Dyrhachium, præmiorum parsimoniam
sauiantes. Verum lapsana ne hæc fuerit, quam ipse in commentarijs radicis gē

Artuades.

Cornelius
Sylla.

nus ait quod chara appellatur, quòdque lacte admixtum, panis similitudinem & vsum præstabat, non satis scio. meminit & Plutarchus & Suetonius. Extant ad hunc diem apud Donatum grammaticum hi de Terentio versus, ex quibus facile cognoscere potestis, quantum in ea facultate valuerit:

*Tu quoque tam summisso dimidiata Menander
Ponebis, & merito, puri sermonis amator.
Lenibus atque, vitinam scriptis adiuncta foret vis
Comica, ut equato virtus polleteret honore
Cum Græcis, neque, in hac despectus parte iaceves.
Macevor, hoc vnum et doleo tibi deesse Terenti.*

Atque hæc tenus quidem de Cæsaribus versibus: nam de ipsius eloquentia, & dicendi facultate, cum ex ipsius commentariis, tum Marci Tullij testimonio notius est, ut nihil clarius. C. quoque Iulium Cæsarem, Lucij filium, oratorem illum præstantissimum, quem Marcus Cicero in secundo de Oratore, de ridiculis differentem inducit, poetam fuisse legimus, cuius rei cum alij sint testes, tum locupletissimi sunt Cicero in Bruto, qui tragœdiarum ipsius lenitatem commemorat, & nostra ætate Hermolaus Barbarus. Fuit verò hic Cæsar, Q. Catuli ex Pompilij matre frater, qui civili bello inter Syllam & Marium absumptus est. Sed institutum sequamur. C. Cæsarem sequebatur Octavius Augustus, qui, licet Tranquillus dicat quòd summarim poeticam attigerit, & planè poematum non imperitum fuisse, librum tamen hexametris versibus editum reliquit, cuius argumentum & vitulus, Sicilia. Epigrammatum quoque libellum, quem balnei ferè tempore meditabatur, ex quo illud est, quod parum pudicum, dum se excusat, Valerius Martialis attulit, quod præfata venia, & vestrum vtriusque aurium reverentia, hic, ut Socrates olim, obrecto capite recitabo:

*Quòd futuit Glaphyran Antonius, hanc mihi pœnam
Fulvia constituit, se quoque, ut futuam.
Fulviam ego ut futuam, quid si me Manius ore?
Pædicem faciam? non puto, si sapiam.
Aut futue, aut pugnemus, ait. Quid quòd mihi vita
Charior est ipsa mentula? signa canant.*

Videtis in re obscena leporem, candorem: Tragœdiam verò, quam magno impetu exorsus fuerat, non succedente stylo, abolevit: quarentibusque amicis, vel, ut scribit Macrobius, Lucio tragœdiarum scriptore, respondisse ferunt, Aiaceum suum in spongiam incubuisse. Achillis etiam fabulam ab Augusto compositam Græci quidam tradidere. Delectabatur verò veteri Comœdia, quam & publicis spectaculis sæpe exhibuit. Circumferuntur eius nomine versus, quibus Vergilianam Aeneida cremari vetuit,

Ergo ne supremis potuit, &c.

Quos versus etiam graues alioque autores in Vergilij vita probare videntur, nihilominus acri iudicio vir Ant. Theb. non eius ætatis versus esse asseuerabat, ut eumque Augusto ascribuntur. Fescenninos item Augusti versus in Pollionem celebrat Macrobius, de quibus interrogatus Pollio cur non responderet, Non facile, inquit, est in eum scribere, qui possit proscribere. Horatius quoque studiosum poetices Augustum fuisse ostendit, ad ipsum in epistolis scribens. Elogium Drusi Neronis tumulo Augustus, versibus à se compositis exculpi mandauit, ut est apud Tranquillum. Recitantes quoque Augustus benigne & patienter audiuit, nec tantum carmina & historias, sed & orationes, & dialogos: componi tamen aliquid de se, nisi & serio & à præstantissimis, offerebatur. Sed de Augusto iam plus satis. Post Augustum Tiberius Cæsar eius priuignus, adoptatus in filium, in tabula fuit, qui ut Tranquillus scribit, artes liberales vtriusque generis studiosissime coluit. In oratione latina secutus est Coruinum Messalam, quem senem adolecens obseruauerat, sed affectatione & morositate nimia obscurabat sty-

C. Iulius Cæsar
Lucij filius.

Octavius
Augustus.

Tiberius Cæsar.

lum, ut aliquanto ex tempore quam à cura præstantior haberetur. Composuit & carmen lyricum, cuius est titulus, Conquestio de Iulij Cæsaris morte. Fecit & græca poemata, imitatus Euphorionem & Arrianum & Parthenium, quibus poetis admodum delectatus, scripta eorum & imagines publicis bibliothecis inter veteres & præcipuos autores dedicauit, & ob hoc plerique eruditorum certatim ad eum multa de ijs ediderunt, maximè tamen curauit noticiam historiarum fabularum. Atque hæc tenus quidem Suetonius. Plinius quoque in secundo naturalis histor. Tiberij Cæsaris carmen celebrat, quod in stellam, quæ Græcè Acontia dicta est, visam quinto illius consulatu, perscripsit. Tiberium sequebatur Germanicus Cæsar, Drusi filius, qui à Tiberio adoptatus, eiusdem (ut putatur) iussu veneno è medio sublatus in Syria à Pisone fuit, ætatis suæ anno quarto & trigésimo. Veneni signa, ut ait Tranquillus, præter liuores, qui toto corpore erant, & spumas, quæ per os fluebant, eius quoque inter cineres cor in corruptum repertum est, cuius ea natura existimatur, ut veneno tinctum non cremetur. Fuit verò Germanicus cum domi tum foris excellentis ingenij & virtutis, cuius quando vita à Suetonio & à Corn. Tacito describitur, missis cæteris, ergo ea tantum quæ vel ad eius eloquentiam vel poeticam pertinent, attingam. Omnes, inquit Tranquillus, Germanico corporis animique virtutes, & quantas nemini cuiquam contigisse satis constat, sciam & fortitudinem egregiam, ingenium in vtroque eloquentiæ doctrinæque genere præcellens, beneuolentiam singularem conciliandæque hominum gratiæ, ac promerendi amoris studium & efflicax studium. Orauit causas etiam triumphalis, atque inter cætera fidorum monumenta reliquit & comœdias græcas. Extant & in græcis epigrammatum voluminibus, quos legi, ipsius nonnulli versus in Themistoclem. Doctis ferè omnibus persuasum video, elegans illud epigramma, quod numeris omnibus est absolutum, de puero Thrace, huius esse Germanici, quod dignissimum est, ut hic & vbiq; recitetur. Hoc autem ipsum est:

*Thrax puer astricto glacie dum ludit in Hebro,
Frigore concretas pondere rupit aquas.
Dumque, ima partes rapido traherentur ab amne,
Abscidit heu tenerum lubrica testa caput.
Orba quod inuentum mater dum conderet vna,
Hoc peperit flumini, cætera, dixit, aquis.*

Extat & in manibus habetur eiusdem Cæsaris Germanici Aratea interpretatio, quam & diuus Hieronymus post Ciceronianam agnouit. Celebrat Plinius Germanici carmen, quod in Cæsaris Augusti equum composuit. Ouidius verò poeta vbiq; Germanicum poetam facit, summisque laudibus effert, ut in Fastorum libris, quos eidem dicauit: tametsi grammatici quidam malint Tiberio Cæsari dicatos. At vos videte quam bene Germanico conueniant cum sic canit:

*Quæ sit enim culti facundia sensimus oris,
Cuius pro trepidis cum tulit arma reus.
Scimus & ad nostras cum se tulit impetus artes,
Ingenij currant flumina quanta tui.*

Sed id manifestius ad Suillum, cui nupta fuerat ipsius Ouidij priuigna, quam omnem elegiam ne vos, quæso, legere pigeat, in ea enim de hoc ipso Germanico ita inuenietis:

*Si quid adhuc igitur vni, Germanice, nostro
Restat in ingenio, seruiet omne tibi.
Non potes officium vatis contemnere vates,
Iudicio precium res habet ista tuo.
Quòd nisi te nomen tantum ad maiora vocasset,
Gloria Pieridum summa futurus eras.*

Germanicus
Cæsar.

*Sed dare materiam nobis quam carmina manus,
Nec tamen ex toto deserere illa potes.*

*Nam modò bella geris, numeris modò verba coerces,
Quodq; alijs opus est, hoc tibi lusus erit.*

Hæc cum de Germanico dixissem, Video, inquit Piso, & docti pleriq; mecum, Fabium Quintilianum istius etiam Germanici, quod dicere videris oblitus, mentionem facere, ubi de ingeniorum æstimatione agit. Cui statim ego: Non oblitus, inquam, sed in eo erratum esse ostendam, cum de Domitiano Casare paulò post agemus. Succedebat verò in tabulis Claudius Nero. Nam tamen Claudius Cæsar, ut Diò & Suetonius scribunt, liberalibus disciplinis à prima ætate non mediocrem operam dederit, ac sæpe experimenta cuiusq; etiam & græcæ & latinæ publicatq; multaq; perscripserit, ac in primis, hortante Liviò, historias, & Sulpitio etiam adiuvante: item de alea librum, & Ciceronis defensionem aduersus Asiij Gallii libros, & comœdiam græcam Neapolitano certamine docuerit, multumq; pro tribunali etiam heroicis sit versibus locutus: nouas etiam, ut idem Suetonius & Tacitus, & cum his grammatici tradunt, literarum formas addiderit, vulgaueritq; compertum habens græcam literaturam non simul ceptâ absolutamq; quæ quidem litera eo pereunte perierunt: non tamen ideo in poetarum numero fuit, nec poetæ nomine dignus. At Nero egregiè poeticæ facultati operam dedit, & in ea est ambitiose versatus: hanc verò, ut reliquas virtutes, ut scitis, scœdissimis ac teterrimis vitijs inquinauit, omnium enim hominum perfidatissimis moribus fuit. Cornelius quidem Tacitus Neronem partim in poetica valuisse in suis historijs prodidit: cui, si coniectari licet, contradicit Træquilus, qui illum quadam naturæ propensione ad poeticam ferri, & sine labore carmina scribere tradidit: idq; eo argumento astruit, quod pugillares libellosq; illius manu perscriptos viderit, in quibus multa & deleta & superinducta erant, ut planè à cogitante, atq; ut ille ait, à generante exarata viderentur. Celebrat idem eius carmen in Mithridatem. Scripsit item Troica, quæ & vrbis incendio expressit. Multa quoq; à Dione in historijs, de Neronis versibus traduntur, & præcipue quæ poemata Troica dicta sunt: quædam & à grammaticis Seruio & Cornuto. Sed & Philostratus Neronis hymnos & tragœdias commemorat: quibus de rebus omnibus id facile colligimus quod in Lucani morte recitauimus, laudis poeticæ auidissimum Neronem fuisse, præsertim in principatus exordio: nam & illum recitasse carmina non domi modò, sed & in theatro quoq; scribit Suetonius, tanta omnium lætitia, ut ob recitationem supplicatio decreta sit, atq; pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata. Adhuc leguntur quædam, ut creditur, Neronis carmina, quæ apud scriptores passim reperiuntur, ut illud:

Colla Cithariaca fulgent redimita columbæ.

Quidam & Neronis illa existimant quæ sunt apud Persium, Torua Mimiallo-
neis &c. Verum de hoc immanissimo, ut cum Paulo dicam, leone, iam plus satis qui non poetica, diuina facultate dignus, sed immani ut feritate noscatur. Post Neronem duo Flauij Vespasiani filij fuerant, alter humani generis delicta, Titus, alter flagitium, Domitianus: vtrunq; enim poetam fuisse literarum monumentis constat. De Tito ita Suetonius: Memoria, inquit, Titij singularis, docilitas ad omnes ferè tum belli tum pacis artes, armorum & equitandi peritissimus, latinæ græcæq; linguæ, vel orando vel in fingendis poematibus præptus & facilis, sed nec musicæ quidè rudis, ut qui cantaret, psalleret, iucundè, scienter. Eutropius quoq; & Suidas cum de ipso Tito agunt, Poemata, inquit, & tragœdias græca voce egit. Sed & audiendus est Iliodorus, qui propè ad verbum de Tito ita scribit: Regnauit Titus annos duos: hic in vtraq; lingua vsque adeo factus, ut causas latinè ageret, poemata & tragœdias græcè componeret. Fuit & idem adeo bellicosus, ut in expugnatione Hierosolymorum, sub patre militans, duode-

Claudius
Nero.

Titus,
Domitianus

duodecim propugnatores, duodecim sagittarum ictibus confoderet. Porro in imperio tantæ bonitatis fuit, ut nullum omnino puniret, sed conuictos aduersum se coniuratione dimitteret, atq; in eadem familiaritate, qua antè habuerat, retineret. Huius etiam inter cætera illud celebre dictum fuit, Perdidiſſe diè qua boni nihil fecisset. De Domitiano verò Fabius Quintilianus, qua parte poetarum iudiciū facit, ipso adhuc Domitiano viuente, à quo fororis filiorum institutioni præfectus fuerat, quæ mox dicam, scripsit, atq; propterea nescio quo pacto adulari potius, quam vera dicere videri potest, ad quam rem quoq; propèrior Hispana soler esse natio. De Domitiano igitur hæc Quintilianus: Hos, inquit, nominauimus, quia Germanicū Augustum ab institutis studijs deflexit cura terrarū, parūmq; deis visum est, esse eum maximū poetarum. Quid tamè ijs ipsis eius operib. in quæ donatus imperio iuuenis successerat, sublimius, doctius, omnib. deniq; numeris præstantius: quis enim caneret bella melius, quam qui sic gerit: quem præidentes studijs deæ propius audirent: cui magis suas artes aperiret familiare numen Mineræ: Dicent hæc plenius futura secula, nunc enim cæterarum fulgore virtutū laus ista perstringitur. Nos tamen sacra literarum colentes feras Cæsar, si non tacitū hoc præterimus, & Vergiliano certè versū testamur,

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Atq; hæc quidem de Domitiano Fabius. An nescis, tunc inquit Piso, à doctis pleriq; viris ista Quintiliani verba non de Domitiano afferri solere, sed de Germanico, ut paulò antè dicebamus: Quin, inquam, Piso istuc ipsum scio: at hi quicumq; illi sunt, tota, ut dicitur, via aberrant. Nam, ut alia omittam, quis non videt ad Domitianum viuentem, non ad Germanicum, vno iam ferè seculo extinctum, ea scribit: Tum quis Mineram ignorat à Domitiano præcipue cultam, seque eius deæ filium appellari voluisse, id quod & poetæ & historici prodiderunt? Quod autem poeticæ Domitianus operam dederit, testis inprimis est Martialis multis in locis, & Valerius Flaccus, qui illum & patris & fratris gesta canere ait: ita enim Flaccus ad Vespasianum patrem, libro primo Argonauticôn:

— Versam proles tua pandat idumen,

*Namq; potest solymo migrantem puluere fratrem,
spargentemq; faces, & in omni turre furentem.
Illa tibi cultusq; deum delubraq; genti instituet.*

& reliqua. Appellatus verò Domitianus Germanicus fuit, quoniam cum patre in Germaniæ fuisse expeditione dicitur, vel quòd Batauos Germaniæ populos cum Antonio & Mutiano, ut Corn. Tacitus scribit, in ditionem redegit: quæ de re & Syllius,

At tu transcendens Germanice facta tubrum

Iam puer auricomæ performidate Batauo.

40 Et Martialis:
*Nobilis domito tribuit Germania Rheno,
Et puer hoc dignus nomine Cæsar eras.*

Idem alibi ait. Domitianū tamen Tacitus scribit poeticam simulasse non amasse. Cum enim, inquit, inuidiam sibi concitasset, quòd absente patre & fratre imperij munia subiret, eludiq; à senatoribus iuuentam suam cereret, studium literarum & carminū amorem simulabat, quòd velaret animum, & fratris æmulationi subduceret. Quibus verbis manifestè cognoscimus, non ex animo, sed simulatione quadam, se literis & poeticæ dedisse, quod mox imperio potius palam fecit, id quod & Suetonius subinnuit. Connumeratus quoq; est inter poetas Nerua Cæsar Imperator, quod & Plinius in epistolis ostendit. Sunt qui hunc ipsam Nerua Cæsar

50 Neruā Cocceiū esse existimēt, qui puer cū esset, à carminis dulcedine Tibulli nomine vocaret. Fuit verò & diui Adriani imago inter poetas posita, cuius nomē non modò latinū quidā, sed Græci quoq; nonnulli cū afflatu notāt, cū melius ac frequentius sine scribāt, si ab Adriæ ciuitatis nomine deducāt. In antiquitatum elo-

Nerua Cæsar.

Diuus Adrianus.

gij

gijs vtrunq; comperi. Fuisse verò Adrianus abuscq; adolescentia græcarum literarum adeo studiosus traditur, vt vulgò Græculus appellaretur, vt Aurelius Victor & Spartianus prodidere. mox rerum summam & imperiū adeptus, in Græcia est diutissime versatus, id quod ante Aurelium & Spartianum multis in locis ostendit Pausanias. Sed Adriani vitam Dion & Spartianus copiose, & græcus sine autore liber, apud quos vos ea legetis: nunc ego tantum poeticam, & quæ ad tabulas attinent, vobiscum attingam. Fuit verò Adrianus in pangendis versibus versatus, sæpèq; non modò cum philosophis alijsq; scriptoribus certauit, sed & carminibus faciendis cum poetis: &, vt ait Sextus Aurelius, Atheniensium studia morèsq; auxit, non poetico tantum sermone, sed & cæteris disciplinis. Nam ad lacessendum pariter & respondendum, serijs, ioco, maledictis, acerrimus fuit, & protinus carmen carmini referre, vt prorsus meditatam dictū aduersus omnia crederes. vt quum aliquando poeta quidam dicacior Florus nominè, illum inter Scythas & Britannos versantem videret, in eum ita lusit:

*Ego nolo Cæsar esse,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.*

Ille vrbane Floro sic statim respondit:

*Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Latitare per popinas,
Calices pati rotundos.*

Vel culices, vt eruditi aliqui apud Spartianum legunt, id obscenè interpretantes. Extat verò Flori huius poetæ vel alterius mentio apud græcum Polianum, inter græca epigrammata. Illud quidè quod de Adriano legitur, nescio, inquam, maiore cum risu an stomacho vobis nunc referam, quòd eousq; est infans amore profecutus Antinoum, puerum Bithynum ex vrbe Cithynide, quæ & Claudiopolis dicta est, vt illi mortuo pro tumulo & sepulchro urbem, pro exequijs sacra & diuini honores instituerit, eumq; in deorum numerum retulerit, & stellam dixerit se in cælo vidisse, quæ esset ipsius Antinoi, Dionæam (puto) Cæsaris stellam æmulatus. Eiusdem insuper oraculum celebre statuit, in quo Adrianus ipse vates, pro Deo, à se compositis carminibus responsa dare solitus erat: quam rem vt vanissime & leuissime factam Christiani scriptores Tatianus, Origenes, Eusebius, Prudentius, aliq; cauillis merito infectati sunt. Composuit itè Adrianus varia poemata, vt Dion scribit. Est à Spartiano traditum, multa eum amatoria carmina condidisse de suis dilectis, quos honestiore vocabulo catamitos vocabat. L. quoq; Apuleius de illo ita in apologijs: Diuus, inquit, Adrianus cum v oconijs amici sui poetæ tunulum versibus ornaret, ita scripsit:

Lasciuus versu, mente pudicus eras.

quod nunquam ita dixisset, si forent lepidiora carmina argumentum impudicitia habenda. Multa præterea, inquit Apuleius, ipsius diui Adriani id genus me legere memini. Hactenus fere Apuleius. Composuit præterea Adrianus & alia, quæ amicis dabat publicanda suis nominibus: vnde & Phlegontis libros Adriani fuisse multi credere. Κατὰ τὴν ἀλήθειαν quoq; seu, vt in peruulgatis Spartiani codicibus legitur, Catacrianos, id quod & aliquibus placere video, vel vt aliquando credidit Hermolao, Catachlyanos, à tenebris scilicet, libros obscurissimos, Antimachum imitatus reliquit. Fuit cum ego legendum putarem apud Spartianum, κατὰ τὴν ἀλήθειαν, q; videlicet ipse de se græce scripsisset, vt modò dicebam: hoc verò tempore super hac re nihil plane statuo. Sunt tamen qui non Antimachum, sed Callimachum apud Spartianum legant, quòd obscuris carminibus. Apolloni-um Rhodiū sit infectatus Callimachus, vt superiorib; sermonibus rerulimus: & non catacrianos, sed catacriticos legunt, quasi dicas condemnatorios libros, κατὰ τὴν ἀλήθειαν, quæ si vobis castigatio arrideat, eam Alc lato Iurifconsulto & viro docto

ro docto acceptam referatis. At verò Antimachum poetam tanti fecit Adrianus, vt eum Homero anteponeret, quod Dion & Suidas tradunt. Adeo quoq; antiquitatis studiosus, si non potius supersticiosus fuit, vt ineptè Ennium Vergilio, Catonem Ciceroni, Cæciliū Sallustio præferendos censeret. Sed & illi vitio iure datur quòd de abolendo Homero cogitaret, ac pro eo, vt Dion scribit, Antimachum inducere vt in scholis prælegeretur. Extant eius græca carmina in quandam semiaridum, si modò rectè ἡμιζήνορας interpretamur, qui ab ipso Adriano victum petebat. carmen est in primo epigrammatōn. Fertur & versiculus quem Pompeij sepulturæ apposuisse dicitur, quam & magnificentius extruxisse Spartianus prodidit, cum peragrata Arabia Pelusium peruenisset. Versus est huius sententiæ:

Ossa viri magni, tenui quàm clausa sepulchro.

Legitur & græce apud Dionem, & in primo epigrammatōn. Alij sunt eius versus, si recordor, apud Pausaniam. Equum habuit Adrianus cui Borysthenes nomen fuit, vt scribit Dion, quo in venatione plurimum utebatur, cui mortuo sepulchrum & columnam erexit, & epigramma inscripsit. quo circa, inquit Dion, minus mirum est si Plotinam, cuius potissimum opera imperium adeptus fuerat, mortuam ornauerit, & plurimum coluerit, nouemq; dies in eius funere pulvis vestibus indutus fuerit, hoc est, nouendiale sacrum fecerit: nam & illi templū quoq; erexit, hymnōsq; in eam composuit. Ipse verò Adrianus cum moreretur, hos versiculos fecisse dicitur:

*Animula vagula, blandula,
Hospes, comesq; corporis,
Quæ nunc abibis in leca
Pallidula, virgida, nudula,
Nec, vt soles, dabis iocos.*

Tales etiam nec multò meliores græcos fecit. Reliquit autem, vt Suidas ait, varia poemata. Atq; hactenus quidem de Adriani poetica. Nunc de L. Cæsonio Commodò, qui Aelius Verus Cæsar dictus est, agamus, quem Eutropius & Aurelius Victor L. annuū nominare videntur. Fuit verò Cæsonius ab Adriano adoptatus, sed per immaturum obitum ad imperiū peruenire nō potuit, literis omnifariā eruditus, eloquentia & carmine facilis. Hunc Spartianus ait in lecto semper habuisse Ouidij & Apicij libros amorum. Idè Martiale, epigrammatum poetam, suum Vergiliū appellabat, quod est iniquum videt fuisse iudicium, eius tñ declarat poetices & argutiarum studium, & ppter ea dignus vt inter potetas cōnumeret. Dignus & Marcus Antoninus, Pius cognomēto, philosophus, cuius licet versus nō legerim, rãtæ tñ eruditionis & doctrinæ fuit, vt meritò cū his laudandus sit. Eius certè librum græce scriptum legi, cuius titulus, κατὰ τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ κατὰ ἀλήθειαν, ex quo variâ & multiplicè illius sapientiā facile colligere possumus. fuit hic vnus inter Cæsares oēs æquissimus ac optimus. Expressum illud certè in eo est quod à philosophis quæri solet, cur ex optimis parentib; pessimi plerūq; filij nascent. Nam quò M. Antoninus melior & iustior, eò filius Commodus immantior & sceleratior. Sed vtriusq; vita cum à latinis scriptoribus tum græcis est copiose descripta, & præcipuè Herodiano, Capitolino & Lampridio. Fuit & L. Verus Antoninus, L. Veri, de quo paulò antè diximus, filius in poetarum numero, qui, vt Sextus Aurelius scribit, carminum, & maxime tragicorum, studiosus fuit. Optimos hic magistros habuit, Scaurū grāmaticum latinū, Scauri filium, cuius quædā in grammatica feruntur: & Valerium Harpocrationē græcum rhetorē, cuius lexicon legi in decem græcorum rhetores, ex quo nonnulla in his exponendis imaginibus decerpsi. Harpocrationem Capitolinus celebrat & Suidas, eius tamen nominis & alios legimus. Versus verò L. Verus cæsar in pueritia primū fecit, mox se orationib; tradidit, meliorq; orator factus est quàm poeta, imò vt verius fertur, peior poeta quàm rhetor. multos tñ ille secum disertos

L. Cæsonius
Commodus.

Marcus Antoninus
Pius.

L. Verus Antoninus.

disertus & eruditus habuit, à quibus & adiutus fuisse dicitur in ijs quæ scribebat. Regnavit cum M. Antonino philosopho annis XI. Apud Altinum apoplexia periit, quem morbum nimis voluptatibus contraxisse constans fuit optinio. eius vitam copiose describit Capitolinus & Herodianus. Potest & inter hos Cæsares P. Aelius Pertinax annumerari, qui inter bonos potius, quam malos principes à scriptoribus refertur. humili hic loco natus, patre libertino, natione Ligus. Literis & calculo puer operam dedit, in græcis in primis eruditus. Sulpitium Apollinarem, hominem illius ætatis doctissimum, cuius Gellius & Capitolinus meminere, audiuit: post quem grammaticam Pertinax professus, doctorque, ut Sext. Aurelius ait, literarum fuit, atque exinde per diversa officia, diversos magistratus, variamque fortunam ad imperium tandem assumptus est. quo modo ad Pontificatum Romanum Nicolaus Quintus, & ipse Ligus ascendit, honorum & literatorum fautor. In quo cum esset fastigio Pertinax constitutus, poetis tamen interdum operam dabat, ut cum eius fatum imminerebat, quo die, ut scribit Capitolinus ad Athenæum, quam parauerat processionem ut poetam audiret, ob præsentium distulit. De eo etiam fertur, cum sine amicis cenaret, uxorem tantum adhibebat & Valerianum, qui cum eo docuerat, ut fabulas literatas haberet, ut Capitolinus scribit, à quo est omnis eius vita per scripta, & item ab Herodiano. Septimius quoque Severus Imperator quamvis Africanus genere, literarum tamen studijs iam ab ipsa pueritia & græcè & latinè apprime imbutus, in quibus, ut Spartianus ait, eruditissimus fuisse traditur. Athenas quoque studiorum & sacrorum causa iuuenis profectus est, cum philosophiæ esset & dicendi studio ac doctrina cupidus: tamen Aurelius Victor latinis tantum literis sufficienter instructum scribit, & Punica eloquentia promptior, crudelior verò fuisse dicitur. Vitam ipse suam tum publicam tum privatam per scripta, quæ nunc non extant, eandem Spartianus & Herodianus copiose describit, quod cum in Africa exularet, sub virtutis ac literarum prætextu, studijs operam non mediocrem impendit, & versus ac epigrammata multa composuerit, se cumque vna semper in conuiujs viros doctissimos esse voluerit, cum quibus de liberalibus studijs differens, necessario abstineret. Cum verò in eum græca quadam carmina edita fuissent, ijs ipse ita iambicis carminibus respondisse fertur, ut ea iucundissima & optima ab omnibus haberentur: quæ quidem iambica dolet amissa Capitolinus tunc, cum Macrinus ipse & filius Diadumenus tumultu facto occisi sunt. Leguntur adhuc & eius quædam carmina, quæ quoniam parum castigata sunt, minusque placent, ideo vobis hoc loco non recito. Rectè, inquit Piso, facis, nam eius vitæ omnè & græcè & latinè copiose scriptam, cum libuerit legere poterimus. Sic est, inquam, iuncti & Clodij Albini, qui & ipse doctus fuit & eruditus: nam puer græcis & latinis operam dedit, artis militaris peritissimus, ut Marci Antonini & Commodi testantur epistolæ: agrum verò colendi ita studiosus, ut Georgica scripserit. Oblatum Albini à Commodo Cæsaris nomen respuit, quod cum sub Severo sponte in Gallia sumpsisset, Lugduni occisus est. Composuit præter Georgica Albinus fabulas Milesias, quarum fama non ignobilis fuit. Id ei obiecit in calumniam Severus, ad Senatum scribens his verbis: Maior, inquit, fuit dolor, quod Albinum pro literato laudandum plerique duxerint, cum ille nanijs quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apuleij sui, & ludicra literaria consenseret. Quæ verò fabulæ Milesiæ fuerint, quas & orationes, hoc est. *λογος μυθικός* in Amoribus Luciano vocat, plerique docuere, quos inter Politianus & Beroaldus. Hoc genere Milesiacon apud Græcos scripsit Aristides, cuius libri inuenti feruntur à Parthis inter crasserum spolia, ut Plutarchus & Appianus tradunt. Illud mirum videri potest, quod Beroaldus scribit Aristidem poetam fuisse, cum nusquam id lectum sit: nam quos versus affert Ouidij, ita in antiquis & castigatis leguntur:

Iunxit

Iunxit Aristides Milesia crimina secum,

Pulsus Aristides nec tamen vrbe sua.

Planius id infra ostendit idem poeta:

Vertit, inquit, Aristidem sisenia, nec offuit illi,

Historia turpes miseruisse iocos.

Vt cumque, ego Aristidem in poetarum numerum non retuli. Fuit & alter Aristides, Adrianeus orator, cuius orationes extant, illo longe Aristide posterior. Sed nos potius ad nostrum institutum reuertamur, & Alexandrum Cæsarem, Mammææ filium, poetam fuisse accepimus, & eloquentem, sed græca magis quam latina lingua. Hic, ut Laëridius autor est, versu non inuentus fuit, bonorumque principum vitas versibus scripsit, modulatè cantauit & egregiè, sed nunquam alio consilio, nisi pueris suis testibus, lyra quoque & tibia, aliisque instrumentis mulcis cecinit. Platonis præcipue libros legere solitus fuit: si verò latina, non alia magis quam de Officijs Ciceronis legebat, id quod & te Pice facere velim: hæc enim volumina non modo in manibus habenda quotidie, sed ediscenda etiam. Legebat item de rebus, nonnunquam & orationes & poetas, in quibus Serenum Sammoniacum, quem ipse nouerat & dilexerat, cuius Sereni alibi vitam retulimus. Et Horatium ac Athenæum quoque frequenter accedebat, ut vel poetas recitantes audiret, vel oratores. Delectabatur & in mensa literatis fabulis. Cum eum aliquando eorum temporum poeta hoc epigrammate perstrinxisset:

Pulchrum quod vides esse nostrum regem,

Quem Syrum sua detulit propago,

Venatus facit, & lepus comesus,

Ex quo continuum capit leporem.

respondisse dicitur græcis versibus in hanc sententiam:

Pulchrum quod putas esse vestrum regem

Vulgari miserande de fabella,

Si verum putas esse, non irascor,

Tantum tu comedas velim lepusculos,

Ut fias, animi malis repulsis;

Pulcher, neu inuideas liuore mentis.

Appellare item Alexander est solitus Vergilium poetarum Platonem, cui cum reliquis poetis latinis operam dabat quotidie. Sed vobis in promptu est & græcè & latinè totam Alexandri historiam perlegere, atque ideo de eo iam satis. Sunt & qui Toxotium poetam faciunt, qui ex Antoninorum familia senator fuit, & iuuenis post præturam periit. Toxotio lunia Fadilla proneptis Antonini nupsit. Celebrantur huius Toxotij poemata, quo tempore suam Capitolinus scripsit historiã: nunc sunt deperdita. Fuerunt & duo Gordiani poetae, pater & filius, qui ab exercitu in Africa Imperatores creati, ab eodem post tertium decimum mensem alter occisus, alter Carthagini laqueo vitam finiuit, ambo utique poetae. Nam Gordianus pater cum adhuc esset adulescens, poemata plurima scripsit, quæ multo post eius mortem extiterunt, & quidè cuncta quæ ex Græcis Cicero traduxit, adeo ut ea Ciceroni nimis antiqua viderentur. Cōdidit præterea, quemadmodum Vergilius Aeneidos, Stati^o Achilleidos, & multi Iliados, ipse verò Antoniniados, hoc est, de Antonino Pio versibus disertissimis libros triginta, vitam, bella, publicè priuatique gesta: atque hæc quidè omnia cum adhuc iuuenis esset. Moribus item fuit ornatissimus, ita ut nihil ei possit obijci, semper cum Platone, cum Aristotele, cum Tullio, Vergilio, cæterisque veteribus agens. Alium certè quam merebatur exitum tulit. At Gordianus filius & ipse utroque genere multa composuit, quæ aliquandiu ab affinis cognatisque suis frequentari solita accepimus, medio cri illo scribendi genere composita, ut neque sublimia, neque tenuia viderentur, & ut ait Capitolinus, quæ hominis esse apparent ingeniosi, sed luxuriantis, & suum deserentis ingenium:

P. Aelius Pertinax.

Septimius Severus.

Opilius Macrinus.

Alexander.

Toxotius.

Gordiani.

Hactenus quidem de Gordianis. Post quos erat Balbinus, qui à Senatu cū Puppieno, qui ab aliquibus Maximus appellatur, & Gordiano iuniore Casares creati sunt. Fuit quidem Balbinus nobilissimus, bisq; consul, multarum etiã prouinciarũ rector: nam Asiam, Asiã, Galatiam, Bithyniam, Pontum, Thracias & Gallias administrauit. Fuit & exercituũ imperator, sed omnino minor in militariũ quã rebus ciuilibus. tanta verò bonitate & pudore, tanta morum sanctimoniam fuit, vt ingentem sibi & populorum & exercituum charitatẽ atq; amorem cõpararet. Originem ipse se ducere à Cornelio Balbo Theophane dicere solebat, qui à Cn. Põpicio ciuitate donari meruerat, cum in sua quoq; esset patria nobilissimus, idemq; hystoriae scriptor, & quẽ M. Tullius sua oratione defendit. Scripsit verò Balbinus multa poemata, quã suo tẽpore multo in precio fuerũt. Multa apud hystoricos leguntur, quẽ ad ipsius Balbini laudem pertinent, quẽ ego nunc breuitatis causa missa faciam. Post Balbinum Gallienus fuit, seu, vt isti malunt, Galenus, id quod medicũ nomine recipimus: in Casare autem non solum in antiquis exemplaribus, sed etiam in marmoribus, GALLIENVM identidem inuenimus. Imperator hic fuit, quod negari non potest, cum oratione & poemate, tum omnibus ingenii artibus clarus. Gallieni est illud epithalamij carmen, quod inter centum poetas precipuum habitum fuit. Nam cum fratrum suorum filios iungeret, omnẽsq; poete Græci epithalamia dixissent, idq; per dies plurimos, ille cum nubentium manus teneret, haec cecinisse fertur:

116, ait. ô pueri, pariter sudate medullis

Omnibus inter vos, non murmura vestra columbae,

Brachia non hedera, non vincant oscula concha.

Longum esset eius versus orationẽsq; connectere, quibus suo tempore tam inter poetas, quã inter oratores emicuit. In reliquis vero luxuriam & gulam deditus, quibus inglorius despectusq; omnibus vacans, patrem Valerianum à Persarum rege captum, ignobili seruitute consensescere permisit. Nam quandiu vixit, Sapore rex eo incuruato pro scabello, pedem eius ceruicibus imponens, equum ascendere solitus erat. Gallieni igitur vitij, atq; hac ignominia factum est, vt ipsius virtutes alioqui clare, offuscatae sint & obtectae. Verum hæc ex multis de Gallieno, quem in tabulis Numerianus Caesar sequebatur, qui, vt est memoria proditum, poeta fuit optimus, & Charitatis Imperatoris filius, egregijs moribus præditus, eloquentiaq; mirabilis: declamationum verò magis stylo quã Tulliano. Versu quoque ita excelluit, vt sui temporis poetas omnes vinceret: nam & cum Olympio Nemesciano cõtendit, de quo antea locuti sumus: & Aurelium Apollinarem iam horum scriptorem, qui patris eius gesta in literas retulit, velut solis radio obtegit. Numerianus cum aliquando ad Senatum orationem misisset, tantũ eloquentiã in ea posuisse fertur, vt illi statuta à Senatu, quasi rhetori, in Vlpia bibliotheca decerneretur, in qua ita scriptum erat: Numeriano Casari, oratori temporibus suis potentissimo. Numeriani tamen nomen & decus obtegit eius in Christianos immanis crudelitas, qua cum alijs Chrysanthus, insignis tum pietatis tum doctrina, supplicij atrocissimẽ necatus est. Fuit & Flauius Constantinus non ineloquens, qui literarum studia coluit, & bonas artes fouit, legere ipse, scribere, meditari, vt Sex. Aurelius tradit, solitus, non tamen poetica laurea insignis. Cuius filius Constantius non parum celebratur: nam præter eloquentiam, & componendis carminibus quoque aptus fuit, cuius omnem hystoriam Ammianus Marcellinus, & nostris temporibus Pomponius Lætus executi sunt.

Fuerunt etiam & poete & Casares Valentinianus & Gratianus Imperatores. Valentiniani quidem celebrat Ausonius Centonem, in nuptijs elegantissimẽ conditum: atque ait ab eodem sibi imperatum, vt in eadem materia alterum faceret. Gratianus verò, vt Sex. Aurelius & Paulus Diaconus scribunt, literis haud mediocriter institutus, carmen facere, ornate loqui, explicare controuersias rhetorum more. Fuit verò Gratianus Ausonij Gallici discipulus, qui adeo in magistrum

magistrum gratus fuit, vt de eo illud græcum merito dici possit, *ἀντὶ τοῦ μαθητῆος*. Ausonium enim consulem declarauit: vnde extat illa, qua ei gratias agit, oratio, quã mihi puero & condiscipulis plurimum eius ætatis doctores cõmendabant: nunc quid de ea dicam, aliud nihil habeo, nisi quod in ea crebra quidem sententia, sed eloquentia Gallicana, nec ea in qua Iulius Florus, vt scribit Fabius, princeps fuit, sed longè posterior, hoc est, vt nunc nostri hi Ciceroniani dicunt, corruptior. Sed hæc nos in præsentia non quarimus. Hic ipse Gratianus seniore Theodosium Imperij sibi collegam fecit, mox à Maximo tyranno est per vim occisus. Fuit & in huius tabula parte imago Eudociæ, quam alij Eudochiam, alij Eudoxiam vocant. Sed certè apud Græcos nunc Eudociæ frequentius, nunc Eudoxiæ nomine nuncupata est, nec vnus huius tantum, sed diuersorum aliorum temporum alia, si quis legere voluerit Græcorum Imperatorum vitas, quã incerto autore, magno volumine habentur, vel quã à Nicephoro hystoriorographo scripta traduntur. Hæc, inquam, Eudocia Theodosij iunioris vxor fuit, supra modum carminum & poetices studiosa, Leontij sophistæ Atheniensis filia, quã, vt Socrates ait in hystoria, plurima scripsit poemata versu heroico: à patre verò Leontio apprimè fertur liberalibus disciplinis erudita. Sunt qui hanc ipsam existimant Centonem confecisse ex Homero de CHRISTO domino, quã græcè *ὁμοῖον ἑρῶσα* dicuntur, alij Probam prodidere, vt cum de Proba agemus; vobis plantius ostendam. Fuit quidem Eudocia, antequam Theodosio nuberet, à Christi pietate aliena, nomine proprio Athenais vocitata: sed cum Theodosio placuisset, eam prius vxorem accipere noluit, quã & moribus Christianis esset imbuta, & lustralibus aquis abluta: id quod ei vtrunq; tum Atticus Magnus, Constantino poleos anistis præstitit, proque Athenais Eudociam nominari voluit, quod scilicet optimè regi placuisset: ita enim *ἠδονία* interpretatur. Porro Eudocia est aliquandiu Hierosolyma diuersata, cum fortè, nescio qua causa, ab Imperatore recessisset, vel potius, vt Socrates in duodecimo, & Nicephorus in primo tradunt, cum ab Imperatore marito illuc missa fuisset, vt sacros hymnos & donaria religionis ac pietatis causa eò deferret, & vt subdit Socrates, hoc enim & ipsa votum habuerat, si filiam nuptam vidisset. Nam fuit illi filia eodem nomine Eudocia, vel vt alij scribunt, Eudoxia, quam Valentinianus postea, consobrinus, Occidentis Imperator vxorem duxit. His igitur nuptijs peractis, Eudocia Hierosolymam petiit, & tam ibi sacras aedes, quã inter eundem & redendum aliubi constitutas, & honorauit, & muneribus multis honestauit, vt in Tripartita libro vltimo legimus. Sed & Theodosius eius maritus, præter pietatem & religionem erga Deum summam, disciplinarum literarumque apprimè fuit eruditus, vt iidem scribunt hystorici. Monet me hoc loco Eudoxiæ nomen, & qua piè afficior, erga D. Ioannem Chryostomum singularis pietas, vt vobis hoc dicam: Arcadij Imperatoris Theodosij istius parentis fuisse vxorem & ipsam Eudoxiam nuncupatam, quam iniquissimam perpeffus est semel & iterum vir sanctissimus & eloquentissimus Ioannes ipse Chryostomus: eius enim reginae opera ac fraude exilium bis passus est, quo secundo cum reuocatus rediret, æstu, ob solis ardorem, & languore decessit. Hystoria est copiose à Palladio descripta: itemquẽ in Tripartita, & à Suida, alijsquẽ. Sed iam tempus vt narrationem nostram continuemus. Inter Augustos & Casares non multo plures memini fuisse, etsi à Musis non abhorrentes complures extitisse comperimus. Nam ex quo diuisum declinare cepit Imperium, vt ceteræ bonæ artes, ita & bonæ simul literæ pessum ire. Fuit quidem non incelebris Leo ille, qui Basilij filius, Philosophus cognominatus est, qui circiter annum

50 DCCCLXXVII. à verbo Dei corporato, Byzantiæ & Orientis annis XXV. imperium tenuit, cuius filius Constantinus Ducas fuit, qui & de Christiana religione probè sensit, & optimis artibus & disciplinis operam nauiter impendit. Huius Constantini liber ille celebratus est, quem moriens Romano

Eudocia.

Leo philosophus.

Constantinus Ducas.

filio reliquit, in quo summam totius Imperij, sociorum fœdera, hostiū vires quæ & quantæ essent, aliâq; omnia ad Imperium spectantia complexus est: quem librū hodie Venetorū respublica in sua peculiari bibliotheca diligentissimè custo-
 dii facit. Huius quoq; Constantini tempore, vir cum in omnialiberalium artium
 scientia, sed & peregrinarum, floruit M. Pfellus, cuius innumerabiles penè libri
 curiosorum & studiosorum manibus teruntur. Ad hunc certè Constantinū Pfel-
 li de victus ratione, hoc est, de ditata, & de auro cōficiendo, hoc est, chrysopeia,
 libri extant, quos quidam non sanè indoctus Constantino Magno datos, per-
 peram etiam scripto credidit: vt commentaria mitram, quæ in Zoroastris Chal-
 daica symbola leguntur, & canones astronomicos, & cætera. Videndum qui-
 dem, & sanè considerandum, an huius Constantini Imperatoris libri viginti sint
 de tota re rustica, qui hodie leguntur, ex diuersis ac varijs scriptoribus concinna-
 ti: cuius argumenti & ordinis xx. alij leguntur sub Heronis philosophi nomi-
 ne. Fuit & huius Constantini Ducæ filius, & M. Pelli discipulus, Michael Du-
 cas Imperator Constantinopolitanus, qui à fame & penuria, quæ in exordio eius
 principatus Constantinopolitanam urbem inuaserat, Parapinaceus cognomi-
 natus fuit. Hic quidem Michael cætera ignauus ac secors, nisi quod bonis artib.
 sub Psello profecit, atq; in primis in facitandis versibus, qua in re græca illum
 Imperatorum commendat historia. Ad hunc, vt reor, Michaellem extat Simeo-
 nis Antiocheni medici de facultate cibariorum libellus, quem me propediem
 spero in lucem daturum: video enim illum esse rarissimum, nonnullisq; vtilita-
 tis studiosis fore. Verum hæctenus de Cæsarib. & Imperatoribus, cæterisq; dictū
 sit, tamen si longè plures doctrina insignes extiteret: at qui in poetica facultate no-
 biliores, hi, vel paulò plures fuerunt. Quæ vbi dixissem, paulūque quiescerem,
 vt me ad cætera dicenda compararem, sic inquit Piso, idem penè inuēte Pico:
 Reliquam tabulæ istius partem vt nobis expeditas, non minore attentione ex te
 audire auemus, quàm superiorem, tēque perinde moramur. Atque ego non diu
 cunctatus, sic eos attentus intuens, Restat, inquam, si tabularum ordinem se-
 qui volumus, vt poetarum vobis imagines recenseam, qui spreto deorum
 inanum cultu, & superstitione vana, vni se Christianæ religioni, & veræ pie-
 tati addixerunt, & de ea carmina composuerunt. Nam & hos, quisquis is,
 qui tabulas posuit, ideo in eis notari voluit, ne scilicet videretur suæ re-
 ligionis pios vates minus curasse, quam gentium. Nos verò, Piso inquit, Li-
 li libenter abs te istam quoque tabulæ partem audiemus, tum quod Christiani
 isti sunt poetæ, tum quod te istorum studiorum semper fuisse intelligo, vt
 & nos in hanc viam ducas. Tunc ego: antequàm hanc partem vobis exponere
 aggrediar, libet altius paulò repetere, quæ hac de re obseruaui. Poetas, qui serua-
 tis Christianorum regulis, ante Constantini Magni tempora versus scripserunt,
 non facile multos est inuenire: tamen si ait Philon Hebræus, qui Christianis pro-
 ceribus, id est, apostollis ætate proximus fuit, vt qui sub Caio & Claudio floruit,
 in libro de vita contemplatiua, hoc est, *πὸ τοῦ θεοῦ βίωσις*, Therapeutas, (sic enim il-
 le Dei famulos vocat) Christianos solitariam vitam degentes, qui cum alibi, tum
 præcipuè non longè ab Alexandria, in multa morum sanctorum & austerita-
 te coelibem vitam agebant, solitos canere hymnos, & sacra carmina compone-
 re. Atq; vt clarius quod dixi ostendam, eius Philonis verba recitabo: Ita, inquit,
 Christiani ipsi nō modò exactius intelligūt hymnos, & antiquorum laudes, ve-
 rum & ipsi nouos in Deum componunt, ac eos in omni versuum genere, & mo-
 dulatione decenti, insuper & suauī harmoniæ concentu canunt. Atque hæc
 quidem ad verbum ferè Philon. Eadem fermè & ab Eusebio traduntur. Diony-
 sius verò Areopagita ille magnus, Hierotheum, quem suum ait fuisse magistrū,
 amatorios hymnos composuisse scribit, ex quibus & ipse quædam nonnunquā
 excerpit. Quin & de ipso Hierotheo librum edidit, cuius hæc fuit inscriptio,
πὸ τοῦ τῶν μαθητῶν ἱεροθεῶς, id quod in commentarijs græcis obseruaui: licet qui in
 Dionysium

Pfellus.

Michael Du-
cas.

Hierotheus.

Dionysium scholia scripsere, parum hæc atq; alia multa nouisse videantur. Meli-
 tonem quoq; Asianum, quidam Christianum poetam credere, quod apud D.
 Hieronymum & Sophronium legerūt, eum *ἠκλογῶν*, id est, eclogarū libros sex in-
 ter ceteros reliquisset: licet in plerisq; exemplarib. pro eclogarum, elegiarum per-
 peram legatur. Fuit verò Melito Sardinorum pontifex, cuius & Eusebius in hi-
 storiam meminit, qui & ipse eum eclogas, nō elegias, scripsisse prodidit. Quod &
 Ruffinus Aquileiensis fatetur, quippe qui in Eusebij translatione excerpta testimo-
 nia Latine vertit, sacrorum videlicet voluminū: *ἠκλογῶν* enim electū excerptū ve-
 sermonem significat. Floruit Melito sub M. Antonino Vero, cui & pro Christia-
 nis librum obtulit. Nec defuere qui Methodium antea Olympi Lyciæ seu Pa-
 taræ, mox Tyri pontificem, poetam existimarint, quod apud eundem Hierony-
 mum legissent, Methodium contra Porphyrium ad decem milia versuum scri-
 psisse: parum, vt videtur, id obseruantes, quod versus non modò apud Latinos,
 sed apud Græcos etiam, & de soluta oratione rectè dicitur. Et ne diutius vos in
 re præcipuè manifesta morer, illud Fabij Quintilianī, de Ciceronis Bruto agen-
 tis, vobis sit in præsentia satis attulisse: Quippe, inquit, in Bruto Cicero tot millia
 versus de Romanis tantum loquitur. Et si non satis est vobis id Quintilia-
 ni, legitote & Padianum Alconium, qui frequentissimè eodem modo vitur.
 Vt utitur & eodem sensu versiculus à M. Tullio in epistolis ad Brutum: Tri-
 bus ne versiculis, inquit, his temporibus Brutus ad me: Sed quare versus sic di-
 cantur, reperitote, si libet. quæ primo dialogo ex Isidoro, lib. vi. retulimus. Ex
 quibus & illud elicere possumus, duobus videlicet modis vertere stylum dicitur:
 altero quidem, quo Isidorus modo, cum scilicet scribendo à sinistra, dextram ver-
 sus stylum de ducebant, deinde conuertebant stylum ipsum ad dextram versus,
 vnde & versus sunt appellati: altero, eo modo, quo Cicero in quarta Verrinarū,
 & Horatius, alijsq; qua de re Politianus, & Petrus Crinitus, & Cælius Rhodigi-
 nus. Sed iam nos ad institutum redeamus. Post multa autem quæ composuit Me-
 thodius, illustri quadam & composita oratione sub Decio & Valeriano marty-
 rij coronam adeptus est. Sed enim verò versus scripsit Cæcilius Cyprianus Afer,
 pontifex Carthaginensis, qui eodem Valeriano Imperatore pro Christo neci tra-
 ditus est. cuius opera soluta oratione omnibus nota, nec commendatione indi-
 gent. At versus, quia parum cogniti vobis, tantum indicare volui. Sunt verò, quos
 ego legi, sexaginta nouem heroici, de sanctæ Crucis ligno, & vt Græci frequen-
 tius dicunt *σταυροῦ*: quos si semel legatis, iterū & sæpe legetis: inter quos hi sunt,
 quibus erucem ipsam ita describit:

*Arboris hæc species imo de stipite surgit,
 Et mox in geminos extendit brachia ramos.
 Sicut plena graues antennæ carbasa tendunt,
 Vel cum disjunctis iuga sunt ad aratra iuuentis.*

40 Sed iam his omissis, qui non fuerant in tabulis, ad eos qui erant, me conuertam.
 Inter quos in prima parte Iuucius erat, sacerdos Hispanus, nobili genere natus,
 Constantini Magni temporibus, quod ipse in sui operis calce testatum reliquit.
 Ita enim cecinit:

*Hæc mihi pax Christi tribuit, pax hæc mihi seclī,
 Quam fouet indulgens terra regnator aperta
 Constantinus, adest cui oratīa digna merenti,
 Qui solus regum sacri sibi nominis horret
 Imponi pondus, quo iustis dignior actus,
 Aeternam capiat diuina in secula vitam.*

50 Scripsit autem Iuencius, quæ in manus habemus, quatuor Euangelia hexa-
 metris versibus, penè, vt ait Hieronymus, ab verbum transferens. Cōposuit &
 alia nonnulla eodem metro, ad sacramentorum ordinem pertinentia, quæ nunc
 sunt deperdita. De Iuucio cum in chronico Eusebij, tum in viris illustrib. memi-

Melito.

Methodius.

Cyprianus.

Iuencius.

nit Hieronymus. Eodem quo Iuencus tempore fuit & Lactantius Firmianus vnus eloquentiæ Ciceronianæ inter Christianos præcipuus emulor, qui præter ea quæ multa soluta oratione scripsit, & quæ passim in manib. habentur, versus quoq; composuit de Christi seruatoris cruciatu & nece, itè de eiusdem ab inferis excitatione, item de Phœnice, quæ adhuc etiam leguntur. Scripsit item itinerarium versu hexametro, quod græco nomine *δὲ ὁπιορὸν* appellauit, cuius materia fuit digressus ex Africa vsq; Nicomediã Bithyniã. Postquã, inquit Piso, in Lactantij mentionem incidimus, agè, si liber, dic quid sentias de commētarijs in Papinij Statij Thebaidem, nunquid istius Lactantij esse arbitraris? Huius neutiquã, ego in quã, Piso: nam in ijs cōmentarijs ex Seruio grāmatico penè ad verbum multa decerpuntur, qui post Firmianum plus seculo fuit. Donatum quoq; grāmaticū Hieronymi magistrū Lactantius præcessit, qui quidem Donatus & Seruū præcessit ætate. ad hæc in ijs commentarijs Boetius & Sedulius citantur longè Lactantio posteriores. præterea hic L. Calius Lactantius Firmianus, ille Placidus Lactantius appellatur, id quod ex ipsius libro quinto didici: tamen si literatores quidam eum Placidum Lutarium nominent. Eiusdem in fabulas Metamorphoseon Ouidij commētarium legimus, atq; hæcenus hac de re vobis. Satis, inquit Piso, nobis fecisti. Tunc ego: Cœpta sequar. Marius Victorinus per ea tempora floruit, quo Constantini filius Romani imperij habenas est moderatus, Afer quidem, & vt pleriq; existimant Carthaginensis. qui verò Massiliensium faciunt, valde falluntur, & fallunt legentes. Romę Victorinus, vt Hieronymus prodit, rhetoricam docuit, vbi & statuam meruit in foro Traiani, quo in loco & plerisq; alijs positas legimus. Victorino operam dedisse in rhetorica Hieronymum accepimus, & iuuenem ipsum fuisse gentilium deorum cultorem, quos deum maturiore ætate abiurauit, vt Hieronymus & Augustinus prodiderunt, quorum hic in libro Confessionum, de eodem illud commemorat: quod cum ali quando Victorinus cum Simpliciano viro sanctissimo colloqueretur, seq; Christianum assereret, & id se minus credere Simplicianus respondisset, quoniã cum cæteris Christianis illum in sacris adib. cōcionib. interesse non conspiceret: tum viro sancto per iocū Victorinus respondit: An, inquit, Simpliciane pater, putas parietes Christianum hominem facere? Tandè verò eū Victorinus ad tēpla deuenisset, & ei velut hominī verecundo, occulti symboli liber oblatus fuisset, vt legeret: ille pulpītū, quē vmbonē & ambonē ecclesiastici vocāt, ascendit, & publice clara & alta voce symbolū pronūciavit: qua ex re cūctis palam innotuit illum Christianum esse. Sedenim præter rhetoricã & dialecticã, quas disciplinas in primis excoluit (nã & in vtraq; doctissimè scripsit) in poetica etiã illum floruisse videm⁹: nã & versu heroico sepiè Maccabæorū fratū acerbã cum matre necè sub Antiocho rege descripsit: quod non multò antè poema legi. parū licet castigatū: præter enim fenestras, quæ in eo patētes plerq; existunt, vacillates quoq; syllabas & pedes offendimus. Leguntur & hymni quidã eius nomine editi de sanctissima trinitate. Extãt & eius in poetica commentarij exquisitè frugis, si integri & non mutili à studiosis haberētur. Sunt præterea in manus eiusdem commentarij in duos M. Tullij de inuentione libellos. Sunt & quæ ex Porphyrij Isagoge in latinum transsulit. Multa de Victorino Seuerinus Boetius, deq; eodem sic Hieronymus, & ex Hieronymo græcè Sophronius: Victorinus natione Afer, Romæ sub Constantio principe rhetoricã docuit, & in extrema senectute Christi se tradens fidei, scripsit aduersus Arriū libros more dialectico valde obscuros, qui ab eruditis tantummodo intelliguntur: & cōmentarios in Apostolum. Hęc quidem illi. Ad hunc diem ego illius quatuor in Arriū libros legi. Summa verò illum senectute Romæ diem obiisse legimus: sepultū vero in pago Vestienfi. Fuit & per hæc tēpora inter celebres poetas magis vitæ integritate, quã carmine cognitus Hilarius Pictauiensium pontifex, qui tum doctrinatum sanctitate insignis fuit, complurèsque animo inuictò à falsis Christianis persecutiones pertulit:

Victorinus.

Hilarius.

tulit: nam & eorum fraude in Phrygiã est relegatus, mox cum apud Constantinopolim librū pro se, vt scribit Hieronymus, Constantio Imperatori porrexisset, in Gallias est redire iussus. Sed quoniam hæc & eiusmodi alia multò plura à Ruffino in historia traduntur & in sanctorum diuorūq; vitis passim habentur, ea ipse mitto: quæ autem ad poeticam pertinere video, tantum ego vobis afferam, idque in primis inter hymnos plerisq;, quos quotidie nostra canit ecclesia, ab hoc primum Hilario fuisse conscriptos. Reliquit item mysteriorum librum, aliãq; contra Arrianos, qui & ipsum contumelijs penè innumerabilibus affecerunt. Soluta verò oratione longe plura reliquit, quorum & pleraq; hodie leguntur, quæ ab Hieronymo in primis connumerantur, in eo qui est de viris illustribus: eadem græcè repetuntur à Sophronio. Duos insuper alios apud Græcos Hilarios fuisse comperi, alterum ex Syria Antiochenum, alterum Phrygium, sed qui nihil ad nostros poetas attineat: hic enim vates & futurorum præcius, Iouiniani Cæsaris Imp. tempore: ille verò doctus, sed vitæ variã, qui Procli tempore vixit, & priore vitæ instituto misso, ad Procli dogmata flexit. Post erat, inquam, in tabula Apollinaris Syrus, vir græca lingua impense doctus, qui, vt Sozomenus autor est, heroico carmine Hebræorum antiquitatem scripsit ad Homeri imitationem, vsq; ad tempora regis Saulis, pro literarum numero viginti quatuor voluminibus. Imitatus etiã Menandrum comœdias, Euripidem tragœdias, & Pindarum lyricos perscripsisse traditur. Sed & in encyclicis disciplinis pleraq; illum composuisse proditum est, adeoq; in illis probatus, vt cum omni antiquitate potuerit certasse videri: & vt idem ait Sozomenus, nisi temporum fuisset invidia, ijs omnibus quos supra commemorauimus, par videri quiverit. Huius tamen, quod sciam, versus haudquaquam supersunt, ea (vt opinor) causa, quòd Laodiceæ Syriæ cum esset pontifex, in Pauli Samosate lapsus est hæresim, vel nouam potius inuexit, eorum qui ab eo Apollinaristæ dicti sunt: corpus enim, non animam, à CHRISTO susceptum fuisse tradebat: sed eum rationibus vrgeretur, vt ait Ruffinus, sententiã non nihil immutauit, qua de re in libro de hæreticis plura scribuntur. Meminit de Apollinari Philostorgius Arrianus & Suidas, à quo & duo eius nominis tradunt, pater huius videlicet Alexandrinus, qui cum in Laodiceam ex Alexandria migrasset, ibi uxorem duxit, ex qua hunc filium genuit. Vixit verò Apollinaris à temporib. Constantini vsq; ad senioris Theodosij tempora. Sed cum Philostorgius in sua historia tres hos simul nominet, quòd eodem vixerint tempore, Gregorium Nazianzenum, Magnum Basilium, & hunc ipsum Apollinarem: quibus & ego libenter quartum addo, Gregorium Emisenum magni Basilij fratrem, cuius & præclara leguntur opuscula, eosq; simul ille comparat: ideo & mihi visum est, admonito etiam tabulæ pictura, vobis Gregorium ipsum commemorare, & quidem breuiter, quòd eius vita à D. Hieronymo, qui illius etiam se discipulum fuisse fatetur, & à Ruffino etiam copiosius descripta est, & item à Suida, & græcis in eum cōmentarijs. Fuit verò Gregorius tantæ excellentiæ & autoritatis, vt Theologi nomen sit assecutus: & quod de Pythagora discipuli dicere soliti erāt, *αὐτὸς ἴσα*, id est, ipse dixit, idem de Gregorio passim iactaret: isq; alienus à recta religione putaret, qui contra Gregorium auerter de fide loqui. Patri successit Gregorius, in Nazianzo breui Cappadociæ oppido pontifex. Basilio verò vltus est familiarissimè. Per plura scripsit soluta oratione. Polemonem dicendi stylo secutus, nō Polemion, vt perperam in latinis codicibus legitur: id quod & ex græca ipsius vita colligimus, in qua ita legitur: Polemonis Laodicei characterē secutus est, qui Smyrnæ docuit, & cuius vitam Philostratus exequitur. Sed hæc nos in præntia mittimus, eaq; tantummodò commemoramus, quæ carmine scripsisse traditur: triginta enim millia versuum, hoc est, myriadas tres, Græci prodidere. Præter verò eius carmina, quæ paulò antè typis publicata sunt, extat etiam tragœdia, quam ad Eurypidid imitationē fecit, de Christi domini cruciatu

Apollinaris

Gregorius.

& supplicijs: quo argumento & Stephanum quendam audio alteram scripsisse, quæ tamē ad manus meas etiam diligentissime perquisitæ, non peruenere. Præterea multa Gregorij carmina vidi, quæ nondum vulgata sunt. Decessit senex Gregorius Theodosio imperante. Sequebatur in tabula Damafus, vrbis Romæ pontifex maximus, qui (vt Hieronymus & Suidas aiunt) elegans habuit ingenium in componendis versibus: multaq; volumina heroico carmine composuit: diuorum Petri & Pauli mensam acaltare, quod ille Platoniam vocabat, versibus ornauit: sed & multorum martyrum sepulchra, quæ ille Conchylia vocitare solitus erat. Circumferuntur eius nomine pleraq; in Psalterium carmina, item in diuum Paulum apostolum alia quæpiam, quæ parum mihi probantur, 10 cum adeo ipse in poetica laudetur. Fuit verò Hispanus natione, nec ignobili genere natus. Illum post Theodosij obitum vixisse, in historia scribit Socrates. Alij octogenarium quidem decessisse sed adhuc viuentem Theodosio, id quod Suidas & Hieronymus scribunt. De cuius vita in præsentia non adeo plura, quando & ab alijs, & ijs præcipue, qui Pontificum Romanorū vitas collegere, copiose perscribitur. Fuit ex eadem Hispania Latrononus, quem Sophronius Matronianū nominat: sic & in castigatis Hieronymi codicibus: tamen si historiarum sacrarum scrip- 20 tor, Latrocinianum ipse nuncupet. Fuit & ipse Christianus poeta, qui etiam antiquioribus poetis suo tempore in pangendis versibus conferendus erat. Sed tamen, quod ipse sciam, nulla eius hoc tempore extant carmina, quæ diui Hieronymi ætate legebantur. Maximo tyranno, factione Hylarij & Ithacij, Treueris cæsus est, cum Priscilliano, Felicissimo, & Iuliano, & Euchrotia eiusdem factionis, vt iidem sancti doctores scribunt. Fuit & per hæc tempera Attilius Seuerus, vel (vt alijs placet) Cæcilius Seuerus, qui ab illo Seuro originem duxit, ad quem Lactantius epistolarum libros duos dedit. Composuit verò Seuerus 30 *ἁδούρα ἁδούρα*, in quo totius vitæ suæ rationem explicuit. erat autem opus illud confectum cum soluta oratione, tum metro heroico, quod *καὶ ἁδούρα*, siue *παιγῶν* vocauit, vt Sophronius scribit. Floruit sub Valentiniano principe. Duo post hos sequebantur Ambrosij, alter Alexandriæ, alter Mediolani pontifex: quorum hic hymnos, qui & ab eo Ambrosiani vocati sunt, & quorum adhuc 35 pars magna Deo immortalis in sacris officijs quotidie canuntur. Citantur & alij à Beda in poetica, & in Pontificij Iuris voluminibus commendantur, vnà cū hymnis Hylarij, de quo iam egimus in eo capite, quod est de hymnis canendis. Scribit quoq; D. Augustinus in libro Confessionum, quod cum Ambrosius ab Imperatrice Arriana perfidia damnata, persecutionem pateretur, & intra ecclesiam cum plebe catholica insidijs vrgeretur, instituit hymnos & psalmos secundum morem Orientalium decantari, ne populus mœroris radio contabesceret: quod ad omnes fuit postmodum deriuatum. Ille verò, id est, Alexandrinus Ambrosius, Didymi Cæci auditor fuit, atque aduersus Apollinarem, de quo supra iam diximus, multorum versuum volumen scripsit, aliq; multa soluto sermone. Sed hic mihi non videtur inter poetas esse repositus. Fuerat & Pontij Paulini imago Burdegalensis, seu (vt alij putant) ex Hebromago, vtraq; Gallica vrbe, qui Ausonij Galli discipulus fuit: tamen si quidam insulse nepotem volunt, quod eum Ausonius non semel filium vocat, & eum Paulinus ipse patrem: id enim (vt scitis) præceptorum mos est, vt iuniores discipulos filios appellent, & discipuli doctores parentes: nam præceptores chari voluere parentis esse loco. Paulini vtriq; versus extant, quos aliquando legi: verū ille longè mihi, quæ carminis lepore, insignior vitæ integritate ac sanctimonia fuisse videtur: si modo is hic est, qui se diui Martini gestis admirandis sanctiori vitæ tradidit, & de quo in eiusdem diui Martini vita, hæc verba scribit Seuerus Sulpitius, ad quem eius extant epistolæ: Paulinus verò, inquit, vir magni postmodum futurus exempli, & c. 50 magni, inquam, cum sanctitate, tum doctrina: vt illius seculares dignitates mittam, cum illum consulem fuisse dicat Ausonius, antequam consul ipse fuisset, vt liquidò

Damafus.

Latrononus
siue Latroci-
nianus.Attilius
Seuerus.Ambrosius
Mediolanē-
sis & Alex-
andrinus.Pontius
Paulinus.

quiddò ex his ad eum Ausonij versibus elicimus:

*Quanquam, ait, & pastorum titulo prior, & tua Romæ**Præcedit nostrum sella curulis ebur. Idem:**Paulinum Ausoniumq; viros, quos sacra Quirini**Purpura, & auratus trabes velauit amictus.*

Ambrosio & Augustino, factus Christianus, vsus: à quibus Barcinonem missus sacris est initiatus. Proditum est, illum post conversionem gentiles poetas non modò non legisse, sed ne nominare solitum: quod mihi mirum. ipse certe de se ita canit:

*Quid abdicatas in meam curam patet**Redire Musas præcipis?**Negant camænis, nec patent Apollini**Dicata Christo pectora.*

De Paulino quidem Nolano pontifice, illud præclare & pie factum scribit D. 10 Gregorius in dialogis, & Paulus Aquileiensis diaconus, quod pro viduæ capti uo filio se captiuū exposuit, & pro hortulano in Africa seruiuit (si modò hac in re tempora conueniant.) Dubitatur etiam an hic sit, ad quem scribit Hieronymus cum eam epistolam, quæ est in fronte Testamenti veteris, tum alteram, qua & stylum eius, & Theodosij panegyricum laudat. Eius etiam Augustinus meminit in libris de ciuitate Dei, qui illum ait, cum à Barbaris diriperetur No- 20 la, in corde suo Deum his verbis precatum: Domine, ne excrucier propter aurū & argentū, vbi enim sint omnia mea tu scis. Gennadius verò Paulinū ait multa breui versu scripsisse, inter quæ Hymnorum librum, ex quo quædam in Bedæ poetica citata vidimus. Scripsit item epitaphium consolatorium ad Celsum, in- 30 super & epistolas ad Seuerum. Certe nunc extant eius pleraq; typis excusa opuscula: extat & soluta oratione ab hoc ad D. Augustinum sancti Ambrosij vita composita. Alter ab hoc Nolano pontifice Pontius Paulinus fuisse à nonnul- 40 lis existimatur, qui, vt scribit Ausonius, libellos treis de regibus ex Tranquillo Suetonio in Epitomen coegit: sed qui sanius se sentire putant, vnum & eundem esse volunt, id quod argumentis probare nituntur, quæ breuitatis causa nunc ego prætereo. Illud certe non silebo, quòd si Nolanus hic est antistes, ad summā eum peruensisse senectutem credendum, cum ab Ausonio & Martino ad Leonis 50 vsq; pontificis tempora, amplius quàm quinq; & sexaginta interfint anni, cum Paulinum Gennadius dicat Valentiniano Imperatore floruisse. Fuere per hæc fermè tempora & alij Paulini, sed hi nihil ad rem nostram: inter quos Paulinus Antiochenus, qui, vt Ruffinus ait in historia, in catholicorum semper societate permanerat, atq; perinde multis affectus contumelijs. Erat & in hoc poetarum numero Aurelius Prudentius Clemens vir consularis, quem & Pudèrem vocat 60 Beda, Hispanus quidem natione, vt qui modò se Tarraconensem, modò Cæsar- augustinum facit. Palatinus verò miles dicitur à Gennadio, id quod & ipse his versibus innuit: Tandè militij gradu Euectum pietas principis exulit, Assum- ptum propius stare iubens Ordine proximo. Dolet ipse alicubi se iuuentutem vitij infestam fœdasse, & in toga causas iniquas egisse, mox tamen commutata vita bonis ius reddidisse, vrbes rexisse, & religioni addictus plurima pœmata vario carminum genere composuisse, quæ extant, & adhuc leguntur: quale est illud apud Græcos ingens volumen, incertis licet auctoris. Perierunt ex eius operibus commentaria in hexahemeron, quæ ille Græcorum more scripserat de mū di fabrica, vsq; ad primi parentis præuaricationem. Vixit Theodosij senioris ac filiorum temporibus: eius Alcimus Auitus, & Sidonius. Isidorusq; meminere. Hæc sint à me vobis breuiter dicta de Prudentio, cuius vitam Gennadius & Al- 70 dus pluribus collegerunt: sed & ipsemet in præfatione *καὶ ἡμῶν*, de se multa. Fuisse verò hominē multæ quidē eruditionis ac variæ, verū in eloquentia ac lin- guæ castitate vel parum valuisse, vel potius neglexisse, desiderio videlicet pie- tatis ac fidei: quod ipse innuit cum alibi, tum in hymno octodecim martyrum Cæsar-

Paulinus
Nolanus.Aurelius
Prudentius
Clemens.

Cæsar Augustanorum, Fuisse & alterum L. Prudentium poetam inueni, qui tredecim annos natus Romæ in certamine sacro Iouis Capitolini, omnium iudicium consensu inter Latinos poetas coronatus est, statuamq; ut sibi poneretur, meruit. Legitur adhuc inter antiqua egiogia huius rei inscriptio: L. Valerius, L. P. Prudentio. Hic cum esset ann. 111. Romæ certamine sacro, lustro sexto, claritate ingenij coronatus est inter poetas Latinos omnibus sententijs iudicium. huius plebs vniuersa municipum Histoniensium are collato statuam decreuit, curat R. P. Est verò Histonium, Frentanorum, id est, Brutiorum oppidum. Fuit & Proba Falconiæ matronæ Romanæ imago, quæ Adelphi Romani viri proconsularis vxor fuit. hanc verò floruisse quidam existimant Honorij ac Theodosij iunioris temporibus: quin & Eudociæ Theodosij vxori Centonem suum misisse, qui, ut scitis, miro est artificio concinnatus: ex Vergilianis enim versibus omnem Christi seruaturis vitam explicauit. Sunt qui idem ex Homero eam factitasse putent, cum id supra Eudociam perfecisse docuerimus. Exiat certè vterq; Cento, à me summa cum admiratione perlectus, quos & D. Hieronymus ad Paulinum se legisse affirmat. quibus Hieronymi verbis elicere possumus, ante Probam etiam & Eudociam ab alijs huiusmodi poemata fuisse conscripta: quod tamen & in primo sermone diximus. Sedenim extitere nonnulli, qui perperam asserere ausi sunt, Probam Antonini Pij temporibus vixisse. Sed qua de Centone & Latini & Græci tradidere, primo sermone vobis explicui. Fuit & poeta Licentius Hipponensis, qui Aurelio Augustino vsus est familiariter, id quod planè colligitur cum ex ipso Licentio, tum ex ipsius Augustini dialogis, quos ille de Academicis inscripsit, in quibus cum eum poetam celebrem, tum etiam eius de Pyramo & Thisbe amatorios versus commemorat. Meminit eiusdem & in epistolis: eiusdem quoq; Paulinus & Possidonius meminere. Hymnos verò scripsit, & epistolas, aliæque poemata, ex quibus eum quidem in poetica valuisse, non tamen præstitisse, planè conspeximus. Tum paulum cum contempnissimum, nec non nihil collegissem: Est, inquam, Panopolis ciuitas Aegypti, in qua Dei ipsius Panis simulachrum fuisse traditur, virile membrum erectum habens ad septem vsq; digitos: eius vrbis ciues Panopolitæ, & Panopolitani dicuntur. Ex hac igitur ciuitate duo poete Christiani fuere, quorum prior Nonnus, alter Cyrus dictus est. Scripsit verò Nonnus virginis theologi, id est, Ioannis Euangelium heroico carmine, quod & extat & legitur. Fuit & alter Nonnus ex eadem Panopoli, qui Gigantomachiam scripsit: item Dionysiacum liberos duodequingenta, ut sunt Homeri rhapsodiæ, opus fabulis & historijs refertum, cuius & Agathias meminit in historijs, de eo quoq; hoc distichon Græcum legitur:

Νόννος ἔκαστος τῶν ποιητῶν ἢ τῶν πόλις ἢ τῶν αἰδῶν.
ἔχει φοινίκην τῶν ἡμισυ γυαλίον.

Non desunt tamen qui non duos hoc nomine, sed vnum eundem esse velint. Cyrus autem iocundissimus scriptor fuit, qui ob ingenij sui monumenta, ad amplissimos honores ac dignitates est euectus: præfectus enim prætorij Theodosij iunioris fuit, multarumq; vrbium præses, atq; à Consulibus inter patritios annueratus: ab Eudocia verò ipsius Cæsaris vxore amatus, quæ ut paulo ante vobis retuli, versusum ac carminum studiosa fuit, & à Græcis idcirco *οὐλοπῆς* nuncupata, ipsumq; Cyrus euexit. At cum ipsa à regibus desciuisset, vel potius religionis causa ad Oriētis partes Hierosolymamq; diuertisset, Cyrus ipse insidias passus, mox in Coryaco Phrygiæ vrbe pontifex creatus, ad Leonis vsq; Cæsaris tempora vixit. Fuit & Cælius Sedulius poeta Christianus, quem nonnulli Scotum fuisse existimant, Scotorumque præsulis aliquo tempore discipulum: mox, quæ diuersas orbis partes studij gratia adijisse, tum demum, autore Sigeberto, pontifex creatus. Floruit anno à verbo corporato cccxxx. Scripsit verò versus heroico opus, quod Mirabilem aliqui vocant, ipse Paschale appellasse visus

visus est, quod Pontificum Romanorum decretis insigni laude commendatur. Citatur à Beda in poetica, & in commentarijs à Placido Lactantio. Scripsit præterea ad Christum hymnum carmine dimetro iambico, cuius acrostichides totum continent alphabetum: item elegiam, omnia quæ leguntur, alij addunt & carmen ad Theodosium Imperatorem, cuius initium est,

Romulidum ductor clari, &c.

Citatur & à nonnullis carmen Sedulij, quo se ille Scotigenam vocat: quæ certe Aldum latuere, qui nullo alio argumento ducitur qua ætate floruerit, nisi quod ad Macedonium sacerdotem scribit, qui Hieronymi ætate floruerit. Scripsisse & alia pleraq; dicitur, quæ quoniam mihi videre non contigit, non commemoro. Nonnihil & in Christiana poetica Alcinum Auitum præstitisse videmus, qui Viennensium pontifex fuisse creditur: cuius perperam nonnulli Eusebium in Chronico meminisse voluerunt, cum Eusebio ipse & Hieronymo posterior fuerit. Alcinus enim ipse in libro de virginitate ad sororem, Prudentij mentionem facit, qui & ipse, ut ostendimus, posterior fuit. Carmen Alcinói, quo id comprobamus, hoc est:

Describens mentis varias cum corpore pugnas

Prudenti quondam cecinit Prudentius ore.

At verò Alcinus ille, de quo cum Delphidio Eusebius meminit, multum ante Prudentium fuit. Est & Delphidij mentio apud Hieronymum in epistola ad Eudubiam, item in prologo quæstionum, & apud Sidonium: est & apud Ammianum Marcellinum lib. xviii. quo loco pro Delphidio Delphidius perperam legitur. Scripsit verò Alcinus Auitus pleraq; cum versus, tum soluta oratione. Itæ poemata hæc ad manus meas peruenerunt: de origine mundi, de originis peccato, de Dei sententia, de diluuiio, de maris rubri transitu: item de virginitate ad Fusciam sororem, quam alicubi ipse Phrosynam vocasse videtur:

Gratia, inquit, si voce vocetur,

significat propriam sumpto de nomine mentem.

Floruit hic Zenone & Anastasio imperantibus, anno circiter quingentesimo à Christi natiuitate. De Auito quidem in nostris annalibus, vbi diuorum memoria censetur, ita legitur: Viennæ beati Auiti episcopi & confessoris, cuius fide & industria admirabilisq; doctrina ab infestatione Arrianæ hæreseos Galliæ defensa sunt. Meminit præterea, quantum recordor, huius Alcinói Sidonius ad Lupum scribens libro octauo epistolarum: meminit & Fortunatus. Eodem Anastasio imperante Genasius Romanum pontificatum gerebat, Africanæ natione, vir doctrina & vitæ integritate insignis, qui in re Christiana & ipse versus inter alia scripsit, in primis hymnos, quorum adhuc aliquos in cæremonijs & factis ritibus habemus. Cætera quæ ad vitam eius multa leguntur, in actis Pontificum Romanorum leguntur. Inter poetas Christianos aliqui Isaacum reponunt, qui magnæ vrbis Antiochiæ sacerdos fuit, à quo ipsius vrbis direptio, elego versus est deplorata, & merito quidem: nam & hanc tertio insignem sub Imperio Romano fuisse Iosephus est autor, eamq; primam quoq; Petrus apostolatus sui sede honestat. Scripsit & alia pleraq; Syriæ lingua, Leone Cæsare & Maiorano regnantibus, ut Gennadius ait: et si alij quidam sub iunioris Theodosio eum claruisse volunt. Quo eodem Leonis tempore in Italia Prosper claruit, qui ex Hispania originem duxit, vel (ut rectius alij tradunt) ex Aquitania: qui cum chlamydatum Romanum miles venisset, à Leone Pont. Max. benigne susceptus, & ad aliam militiam longè feliciter translatus est, Leonisq; ipsius scriba fuisse creditur, quin Gennadius, epistolas Leonis, ait, aduersus Eutychem, quæ adhuc legitur, ab ipso Prospero dictatas esse, sunt qui credant. certè ab ipso Leone non multo post Regij Lepidi Pontifex est institutus, vbi cum doctrina, tū sanctitate floruit. Longior vobis videri possim, si omnem eius vitam percurrere velim, quæ non contemnendo stylo Flaminius pater complexus est: ut missam faciam quæ in ecclesia

Proba Falconia.

Licentius.

Nonnus.

Cyrus.

Cælius Sedulius.

Alcinus Auitus.

Genasius.

Isaacus.

Prosper.

ecclesia legitur, & quam breuiter Gennadius in suo de uiris illustribus attigit. Poeticam eius nunc ego tantum attingam, in qua (vt ea ferebant tempora) excelluit. Scripsit uero de prouidentia Dei librum vnum: *πρὸς ἐκχρησῶς*, id est, de ingratis, alterum, heroico carmine, Scripsit & Epigrammata ex D. Augustini sententijs, omnia quae leguntur. Item libellum alterum elego versu de diuersis causis: odas insuper & Hymnos, quorum aliquos citat Beda. Hoc ipsius, ad uxorem anacreontium, non utiq; illepidum fertur, quod & colobon vocatur, quia mutilum est:

*Age, inquit, iam precor mearum
Comes irremota verum,
Trepidam breuemq; vitam
Domino Deo dicemus.
Celeri vides rotatu
Rapidos dies meare,
Fragilisq; membra mundi
Minui, perire, labi,
Fugit omne quod tenemus,
Neq; fluxa habent recursum,
Cupidas vagasq; mentes,
Specie trahunt mani
Vbi nunc imago verum?
Vbi sunt opes potentum,
Quibus occupare captas
Animas fuit voluntas? &c.*

10

20

Scripsit & Prosper alia pleraq; soluta oratione, quoru magna pars extat, & ipse nonnulla legi. In diuorum quoq; numero suis meritis reiaus est, & Regij Lepidi maxime cultus. Fuit & in hoc numero Petrus Edissenus sacerdos, qui psalmos carmine in morem Ephrem diaconi composuisse dicitur. Declamator insuper diuine legis fuit, multaq; eius generis scripta reliquit, vt est a Gennadio proditum, & ab his qui diuorum Christianorum vitas literarum monumentis mandauerunt. Alterum Petrum per haec tempora Gallum, vt puto, plerisq; in locis commendat Apollinaris Sidonius, qui vtraq; niteret facundia, sed eius (quod sciam) nihil hodie legitur. Fuit & eodem tempore Victorius Gallus, cuius carmina summo studio Apollinarem, post illius mortem desiderasse videmus, vt ex eius epistola plane cognoscimus: quam quia breuis, nec illepada, vt videtur, vobis recitabo.

Petrus Edissenus.

Petrus Gallus.

Victorius.

SIDONIVS SACERDOTI IVSTINO ET SVIS S. D.

Victorius patruus vester, vir vt egregius, sic vndecunq; doctissimus, cum caetera potenter, tum potentissime condidit versus. Mihi quoq; semper a paruo cura fuit Musarum. nunc vos patruo venitis haeredes, quam iure tam merito. Illicet ego poetae proximus fio professione, vos semine: ergo iustissimum est, vt defuncto quisque nostrum succedat vt iungitur: ideoque vos patrimoniam tenete, date carmina. Valet.

40

Multa quoq; a Sophronio per haec tempora scripta audimus, quae sunt nostra hac aetate parum nota, praeterquam epigrammata quaedam graeca, nec ea quidem satis pia, nec religioni Christianae consentanea. Fuit uero Sophronius Hierosolymae antistes, hoc est, vt nuc dicimus, patriarcha. Hieronymus quidem alterum vt reor, Sophronium laudat, qui de Serapidis dei Alexandrinorum euerfione, librum copiosè & doctè composuit: quam rem & Ruffinus in historia executus est. Celebrat quidem Hephæstion in enchiridio Sophronij versus, praecipuae cum

50

de ana

de anacreontijs agit. ita enim ait: Est & quando hic versus a choriambis incipit, & ionicum a minori habet, propter vltimam indifferentem, vt D. Sophronio & antiquioribus videtur: vt hoc,

Χριστιανῶν μακαρίων ἐλθῆτε πρὸς ἐς. hoc est,
Christianum pueri currite diuum.

Atq; ita quidem ex tribus quadrisyllabis. At si ex bisyllabis, sex habet: in prima sede trochaum, in secunda iambum, in tertia pyrrhichium, in quarta spondeum, in quinta rursus pyrrhichium, in sexta trochaum vel spondeum, quia vltima indifferens est. Atq; haec tenus Hephæstionis verba. Extat & huius an alterius, me fugit, Sophronij liber de uiris illustribus, a Hieronymo ex Latina in Graecam linguam conuersus: verum quoniam haec parum ad institutum nostrum, ad alios transeo. Hac quoq; parte Naumachium poetam fuisse meminisse videor, cuius versus graecos nonnullos apud Arsenium legimus de mulierum ornamentis, quorum hoc est principium:

Naumachius.

Κεδνὰ κακοὶ φθέρουσι γυναικῶν ἡδονὰς ὑβρί. hoc est,
Verba bonos vitiant mulierum turpia mores.

Erasmus quidem vir, vt scitis, eruditissimus, de Naumachio ita quodam suorum proverbiorum loco: Extat, inquit, Naumachij Christiani, vt suspicor, poetae carmen, quo primum horratur ad virginitatem, matrimonium appellans secundarium cursum. Tres idem eius versus citat, quos ita ille latine reddidit:

*Quod si te vulgaris amor vita tenet, addam,
Hoc quod vni didici, quo pacto cursus, vt aiunt,
Hic alter tibi sit peragendus, mente sagaci.*

Erant post hos duo, Fulgentius & Sidonius Apollinaris, quibus patria & domestica barbaries, non eum prestare nito e permittit, quo eorum fuerat eruditio. Eodem fere tempore, vel non longe diremito, florere, & ambos in diuorum numero & catalogo relatos inuenio: quorum prioris, ipso anni exordio, hoc est, cales. Ianuarij, memoria recolitur: posterioris, hoc est Sidonij, nono cale. Septembris. Fulgentius igitur Placides Teleptæ natus est, patre Fulgentio, matre Martiana, ex nobili senatorum Carthaginensium genere. Eum mater latinae & graecis literis apprime erudiri curauit: adules verò caesarum procurator est factus. Ceterum chronographi Fulgentium claruisse notat Anastasius II. Rom. Pont. reponere, quo Zenon & mox Anastasius Caesares imperarunt, anno Christianae salutis cccc. circiter lxxx. vsque ad quingentesimum. Fulgentius ergo cum Teleptanus esset, Rhuspensium Pontifex electus est. Atqui, inquit Piso, hi aberrant igitur, qui non Teleptanum, sed Rhuspensem faciunt. Et maxime, inquam, id quod ex historijs manifestissime colligitur, ex quibus omnem eius vitam, & quae, & quanta composuerit, cum vacauerit, facile legere poteritis: quae enim in Grammaticorum commentarijs, & ecclesiasticis scriptoribus leguntur, minus

Fulgentius. Sidonius Apollinaris.

30

40

50

vera esse liquidò perspicietis. Hic utiq; in exilium missus est in Sardiniam, vna cum centum alijs & viginti episcopis Africae, a Trasymundo Vandalarum rege. Fulgentij uero paucos libros vidi, in quibus de Christiana religio bene sentit: sed duriusculus in primis, & affectatior stylo est, adeo vt in scriptis suis spinas, & verborum asperitates, si non aculeos potius, pro verbis inseruisse videat: & in primis in Mythologico: nam alia quidem pie, & Christiane scripta; non tam horrida sunt. Hic & expositionem Vergilianam perscripsit secundum philosophos, phisicos, & morales. Iam de C. Solio Sidonio Apollinari agamus, qui eo tempore quo Theodoricus apud Gothos regnavit, floruit: cuius regis & statueram, & corporis situm, sua quadam epistola non illepidè descripsit: viderat enim ante Theodoricum, Anthemij, Ricimeris, & Maiorani virorum illustrium tempora, in quos & Sidonij ipsius extant carmina. eorum & meminit Paulus Diaconus, & Palmerius in Chronicis. Sed qui Galloru regum historias scribit, Chioderici tempore Sidonium vixisse tradit: Nec silentio (inquit in eius regis vita)

Sidonius Apollinaris.

prætereundus est Sidonius, qui sacerdos Aruernorum ex senatore factus, cum graui fame Burgundi laborarent, quatuor egenorum millia suis opibus pavit. Tum, Memini me, inquit Piso, legere Sidonium Cassiodori ætate floruisse, in ijs qui in eum editi sunt commentarijs. Ita est, inquam: Cassiodorus enim ab epistolis & à secretis Theodorici regis fuit: id quod cum ex alijs tum in primis ex eius variarum libris liquidò datur intelligi. Sed videte quàm parum viderit qui eos confecit commentarios, cum in ijs scribitur, quòd Cassiodorus ab Hieronymo laudatur, cum planè contrarium sit: nam Cassiodorus Hieronymum in suis scriptis celebrat, atq; in primis in Psalterij commentarijs, & vno plus etiam seculo post Hieronymum vixit. Sed nec illud in iisdem æquo est animo ferendum, Sidonium scilicet à Firmico laudatum: quando Firmicus Constantini Cæsaris temporibus vixerit, vt facile ex ipsius lectione notum est: citaturq; ipse Firmicus à Sidonio in ea, quæ Pontio Leontio epistola scribitur: In fronte eius villæ, quæ Burgus vocitata est. Nec illud sine risu in eisdem legi, Sidonium à Gennadio Saluianū appellari: quo quid absurdius? Fuit enim Saluianus is, cuius Gennadius meminit, Massiliensis sacerdos, qui & multa scripsit, & eorum adhuc quedam leguntur. Sed quid ego hæc colligo? sunt in ijs sexcenta huiusmodi. Quibus autem magistris sit vsus Sidonius, ipse indicat: Eritium enim poetam cōmemorat, cuius etiam Musas venerabiles appellat. Nam quòd aliqui Flauium Nicetium celebrem per ea tempora grammaticum, Sidonij magistrum tradunt, à veritate deuiant: hunc certè ipse Sidonius suum vocat sodalem, & ita laudat: Flauius, inquit, Nicetius vir ortu clarissimus, priuilegio spectabilis, merito illustris, & hominum patriæ nostræ prudentia peritiq; iuxta maximus. & paulò post eiusdem celebrat habitam orationē. Fuit ergo Sidonius Aruernus patria ex Gallijs: patrem habuit Apollinarem, qui præfectus prætorio Gallicanis, vt idem ipse Sidonius ait, tribunalibus præsedit: tamen alij Gelliani filium putent. Quid verò hæc confectamur? totam eius vitam ex ipsius lectione colligeris. Illud certè hoc loco non præteribo, statuat illum Romæ meruisse in foro Traiani, duplicemq; coronam: id vtrumq; ipse ostēdit in sapphico ad Firminum, & eo epigrammate quod est ad Priscum Valerianum, in quo sunt hi versus:

Vlpa quòd rutilat porticus ære meo,

Vel quòd adhuc populo simul & plaudente senatu;

Ad nostrum reboat concava Roma iophos.

Quæ autem Sidonij scripta extant, nec ego recensebo, nec vos ad ea legenda fatis impellam: in vtroq; enim dicendi genere Gallicum nescio quid & barbarum redolere videtur: tamen carmine præstat magis: & nisi Græcæ linguæ inscitia, à recta plerunq; numerorum lege declinare fecisset, poterat inter mediocres poteras annumerari: vt iure fuerit eorum temporum, quæ iam linguæ sordibus erant inquinata. Fuere per hæc eadem tempora & poetæ alij, quorum quia ab ipso & ab alijs facta est mentio, tantum vobis nomina cōmemorabo: Quintianus, Paulinus, Ampelius, Leo, Petrus, Messala, Anthedius, Eritius, Lampridius, Consentius, Secundinus, alij, ne vos nudis nominibus fastidiam.

Arator.

Pòst fuit Arator diaconus, vt nunc loquimur, Cardinalis, qui hexametris versibus Acta quæ Apostolorum, vel historiam vocamus Apostolicam, duob. voluminib. conscripsit, & Vigilio pōtiffici maximo obtulit, & prius Florianò Abbati, vt planè ex ipsius elegijs percipimus. Hoc certè traditur, cum primū Arator Vigilio Pontiffici librum obtulit ad octauū idus Aprilis, in magna sacerdotū & ministrorū corona pontificem fuisse, partemq; libri ab Aratore recitatum: sed labente hora, liber à Pōtiffice Surgentio primicerio notariorū scholæ traditus, vt in serinio collocaret. Sed mox instantib. sedulo apud Pontifficē pleriq; vitis doctis, publicè recitari præcepit in tēplo, quod in Exquilij est ad sancti Petri vincula: quaterq; ab eodem Aratore recitatus proditur, incredibili audientium studio & attentione. Vixit Arator anno à Christi natiuitate DLX sub Iustiniano Cæsa-

Cæsare, quod & Paulus Diaconus cum in Romanis, tum Longobardicis historijs testatum reliquit. Idem & Palmerius in chronico, quorū mihi potior autoritas quam Aldi, qui XLIII supra quingentesimum, ex quo piam glossamatem illū claruisse prodidit: nisi fortasse hoc scripsisse tēpore, illo decessisse intelligamus. videtur & magis in hoc decipi Platina, vt qui historiā scriptorum ecclesiasticorum complexus est. Sed huius ætatis alios afferamus, quos inter Boetius Anicius Manlius Seuerinus, Romanus patritius & exconsul, qui à nostris pleriq; in martyrum catalogo ascribitur. Hic cum Symmacho & ipso patritio, Boetij (vt pleriq; omnes tradunt) focero, à Theodorico Gothorum rege primū Ticinum relegati, deinde necati sunt, quòd in libertatem populum Rom. viderentur velle vindicare. Fuit Boetius (vt scitis) in omni disciplina egregiè doctus, quod vobis liquidò ex eius monumentis constare potest: sed quod ad præsentem materiam attinet, in pangendis versibus mira vius est facilitate. De illo plura colligere superuacaneum, quando eius volumina nota sunt omnibus. Eius certè ingenium ad eas artes, quæ supra literas sunt, mirum in modum celebrat ab eius occifore Theodorico rege, imò à Cassiodoro quadam ad ipsum Boetium epistola, satis illa quidem longa, in qua inter cetera illa est non ignobilis suspiratio: O ar-
tis inquit, inestimabilis virtus, quæ dum se dicit ludere, naturæ præualeat secreta vulgare. Et paulò pòst: Et si fas est dicere, in quibusdam etiam nititur naturam velle superare: hoc enim fecisse Dædalum volare, hoc ferreum Cupidinem in Diang templo sine aliqua illigatione pendere: hoc hodie facit muta cantare, insensata viuere, immobilia moueri. Et paulò etiam supra idem dixerat: Tuæ artis ingenio metalla mugunt, Diomedes in ære grauius buccinatur, æneus anguis insibilat, aues simulata, & quæ vocem propriam nesciunt habere, dulcedinem cantilenæ probantur emittere. parua, inquit, de illo referimus, cui cœlum imitari fas. Atq; hæc quidem ille de Boetio, & longè plura, quæ cum libuerit, potestas est vobis legendi. Filios verò duos Boetius & ipsos cōsulares habuit, quos vt idem ipse scribit, è domo prouehi sub frequentia patrum, sub plebis alacritate vidit, & cum eisdem in curia sellas curules insidentibus, ipse regis laudis orator ingenij sui gloriam facundia quæ meruit: in circo enim duorum medius consulum, circumfusæ multitudinis expectationem, triumphali largitione satiavit.

Celebratur & Boetij vxor Helpis, à nostris, non probitate modò, sed & literarum disciplina, in primisq; poetices. Extant certè hymni in Apostolos, non vulgari dicendi stylo: Aurea luce, & Felix per omnes. quos eius esse à nostris cōstanter asseritur. Et quidem hodie legitur in eius (vt fertur) sepulchro carmen, quod eius seculi videtur: sed quod mihi videre contigit, non sine mēdis est: hoc eius est principium,

Helpis vxor
Boetij.

40 *Helpis dicta sui, Sicula regionis alumna,
Quam procul à patria coniugis egit amor,
Quo sine mœsta dies, nox anxia, flebilis hora.*

& quæ sequuntur. hæc tenus de Boetio.

Fuit & per hæc eadem tempora Faustus Gallus homo doctissimus, & vt quidam tradunt Episcopus, ad quem sunt Apollinaris epistolæ. Patria hic Vassates fuisse dicitur, vel (vt alij scribunt) Lugdunensis: sed ibi certè diu versatus, id quod ex Apollinaris epistola, & Euodij, facile percipimus. Sunt qui hunc Pelagiano errore infectum dixerunt, ego nihil certi vobis affero. Damnatur quidem à Pelagio in Pontifficalibus decretis, mox tamen dicitur recantasse à Fulgentio emonitus. Sed in hoc parum mihi tempora congruere videntur, quare altius trutinā suspendenda. De Fausto certè poeta hos versus legimus:

1n veterum morem pangit noua carmina Faustus,

Et per membra suum dissecat arte melos,

Faustus.

Doctus ad incudem verba infabricata referre,
Quosq; facit versus, terq; quaterq; probat.

Fauftus Be-
nedictinus.

Fuerunt & alij Fauſti non ab his temporibus valde diſtantes, inter quos is qui diui Benediſti conſectaneus, & in Gallijs, & in cœnobio Caſſinenſi multa cum laude verſatus eſt. Fuit & ſenator Fauſtus, qui vt Paulus Diaconus ſcribit, in Symmacho Pontifice Romano deligendo multas fecit turbas. At hæc ab inſtituto aliena. Porro poeta fuit in tabulis Venantiſ Honorius Fortunatus, qui & ipſe Chriſtianè per multa ſcripſit, eo ſcilicet dicendi ſilo, quo ea tempora ferebant. Italus hic fuit, & Rhauennæ inſtitutus: verùm cùm oculorum lippitudine ac dolore laboraret, diui Martini virtute liberatus, libros quatuor carmine cō-

Venantiſ
Honorius
Fortunatus.

Lilia, narcissus, viola, roſa, nardus, amomum,
Oblectant animos gramina nulla meos.

Marcus Mo-
nachus.
Ioannes Da-
maſcenus.

Floruit verò ſub luſtino iuniore, anno à Chriſti aduentu DLXX. & in diuorum numero connumeratus eſt. Fuit & Marcus ex monachis, diui Benediſti disci- pulus, qui heroico carmine diui præceptoris vitam elegantiffimè condidit, vt ſcilicet illa ferebant tempora. Floruit Heraclio imperante. Fuit & Ioannes Damascenus Magnus, theologus græcus, qui cognominatus eſt Manſur, què Latinorum & barbarorum pleriq; Ioannem Meſuc eſſe putauerunt, qui de facultate medica Arabicè perſcripſit, quem nunc quidam tanti faciunt. Nam tamenſi Damasci regis filius à pleriq; traditur, non idem tamen, nec eadem etate: in què errorem impexit Platina, qui & eum putauit Odoacris Gothorum regis atate vixiſſe, cum potius per ea tempora in precio fuerit, quibus ſummus Pontifex erat Gregorius III. & Imperator Leo Cæſar. Sunt quidem qui theologum Damascenum Theodoſij ſenioris tempore vixiſſe tradant: quare ex doctiorib; ple- riq; Damascenos duos conſtituunt: à quorum ſententia nec Picus pater tuus Ioan. Franciſcus alienum eſſe videtur, ſi modò rectè recorder quæ mihi olim ille dixit de miraculo Traiani Cæſaris. Sunt & qui eum Theodoſij tertij tempore faciunt, qui poſt Anaſtaſium regnauit: inter quos ille eſt qui eius vitam copioſè deſcripſit, cuius piget fabulas hic vobis referre. Hic verò tertius Theodoſius annum plus minus regnauit, à Leone de Imperio deſectus: poſt in cœnobio ſacer dos factus, priuata quiete contentus fuit. Extat certè apud Græcos ipſius Damasceni vita, ab Io. patriarcha Hieroſolymitano conſcripta: ex qua liquido eum cognoſcimus ipſius Leonis tempore vixiſſe, qui Chriſti & ſanctorum imagines tollere ſategit: à quo & miraculum illud narratur de manus ipſius abſciſſiſſe: ſed non eo quo noſtri modo referunt. Sed noſtrum nos potius ſequamur inſtitutū. Ioannes igitur Damascenus, de quo egimus, vir fuit (vt Suidas ait) præſtantiffimus, & eorum qui in diſciplinis per ea tempora illuſtres fuerunt, nulli ſecūduſ. Scripſit hic non parum multa, cum in omni philoſophia, tum etiam in re ſacra Paralleloſ: & ſegmenta comparationeſve quodam delectu contexuit, quas noſtri Sententias vocant. Eufſathius quoq; in commentarijs in Dionyſium Aſitū, Suſannæ ait drama à Damasceno compoſitum. Scripſit præterea regulas Can- titorum, cùm iambicis, tum proſa etiam oratione.

Cosmas.

Cum eo vnà floruit Cosmas Hieroſolymitanus, qui à Græcis ἐμοσολιτις cognoſtinatus eſt poeta: cuius & feſtum diem celebrant ſuaui quodam cātico de- cima quarta Octobris: Episcopum q; ipsum Matuma fuisse tradunt, id est, καὶ ματῶν. Sed & καὶ ματῶν celebritas & vrbs quæ fuerit, vide Suidam. celebritatis quoque mentio in Codice. Vir aurem fuit Cosmas ingenioſiſſimus, totus quamdam ipi-

rans

rans concinnam muſicam. Extant igitur muſici canones Ioannis & Coſmæ tales, vt nec comparationem iam ceperint, nec quoad vita hominū fuerit (vt Græci ſcribunt) ſint habituri: qui & hodie apud Græcos ipſos leguntur, non ſine le- gentium admiratione. Sunt & eiufmodi Marci Hydruntini Episcopii, in magno die Domini, & Theophanis in Virginis matris ſalutatione. Cum his nunc vobis Græcos quosdam commemorabo, inter quos primus Chriſtodorus Thebe- us ex Aegypto, prius quidem hic ἰδύτιμῶν ſcripſit, quod opus ad aucupium per- tinet: mox Chriſtiana religio addiſtus, miracula quæ diui Chriſti martyres geſ- ſere Coſmas & Damianus ἀναγιγνῶντιſ enim paſſim à Græcis ſcriptoribus nun- cupantur, quòd ſine mercede ægrotis opem ferebant: id quod noſtrorū tempo- rum medici minus faciunt, quinimò non niſi prius mercede redempti ægris cō- ſuſiunt, vel eos inuſiunt. Fuit & alter Chriſtodorus ex Copto Aegypti, de quo a- libi egimus. Fuit & poeta Ignatius, vel (vt alij legunt) Egnatius, magnæ vrbs Conſtantini diaconus & ædituus: ſic enim hoc loco latine dixerim, quod græcè ſcribitur σκλοφύλαξ, id eſt, vaſorum cultos. Fuit verò Ignatius metropolita Ni- cææ vrbs primūm grammaticus, qui diuorum Patriarcharum Tarafij & Nice- phori vitas verſu edidit, & epistoſas funebreſq; elegias. Iambos etiam in Tho- mam Ancarten, hoc eſt, tyrannum, qui in principem coniuauerat: ea verò in- ſcribuntur τὰ κατὰ Θρακίας. Scripſit & alia, inter quæ extat carmen anacreonti- um, quod non multo antè legi in peruetuſto codice, cuius mihi copia facta eſt à Manard noſtro. Id verò carmen in Anaſtaſium Appionis patrem ſcriptum fu- erat: & cum eodem erant Leontis Diaconi anacreontia tetraſtica, quæ in Ha- los Taurominotana ciuitatis condita erant, quorum tale fuit principium:

ἄρ' τῆſίγων λιγυρῶν ἐπ' ἀνδρόων τε μέσσοι,
ἄχρδ' ἢ μίλθ' ἰωάφας, λίγαν ὄρεωσ δονήω.

Et in hoc poetarum ordine fuit Georgius diaconus, magnæ (vt ait Suidas) ec- cleſiæ eiusquæ archiui præpoſitus, hoc eſt, vt Græci dicunt, charrophylox, co- gnomento Piſides dictus. Hexahemeron iambico carmine tribus verſuum mil- libus conſcripſit: & ad Heraclium regem, bellum Perſarum. Scripſit item ſoluta oratione Abarica, & encomion in Anaſtaſium, qui pro Chriſtiana pſerate occi- ſus eſt. Theanus quoque poeta fuit Chriſtianus, cuius grande volumen legi- tur hexametro verſu compoſitum, de ijs quæ ad Chriſtianam religionem maxi- mè pertinent. Fuit etiam Aegidius Græcus, qui cum medicus & philoſophus eſſet, veram ſinceramque & medicinam & philoſophiam ſeſtatus, diui Bene- diſti ſectam profeſſus eſt, multaquæ ſcripta poſteritati reliquit. Vixit Tiberio ſecundo Cæſare imperante, anno ſeptingenteſimo. Atque hæcenus quan- tum ex hac tabulæ parte memoria complecti potui, de græcis latinisq; poetis. Quæ ego cum dixiſſem, ſic ingreſſus eſt Piſo: Expeſtiabamus, inquit, ego & Pi- cus, vt nobis ex tabula Archireniſ, Anticlaudianos, Romuloſ, huiuſmodi al- ios complures narrares, hoc quando nonnulli & legunt, & in teſtimoniūm vo- cant potius quàm bonoſ: ac tum ſibi aliquid eſſe arbitrantur, cum plures eorum verſus in medium attulerint. Veriſſimè, inquam ego, aiſ ò Piſo: nihil enim hi ad linguæ nitorem caſtimoniāmque, ſed ad eruditionem & hiſtoriam non nihil a- liquando faciunt. Quare tu Pice, tanquam ſcopuloſ hos effuge: candorem e- nim & linguæ caſtitateſ inſciunt, magiſquæ nos inquinatè & barbarè loqui docent: eorumquæ ideo vobis nonnullos recensẽbo, vt caueatiſ potius quàm ſeſtemini. Atque in primis à Beda & Paulo Diacono, tum Alcuino & Rhaba- no incipiam, quòd hi eodem tempore florere. Beda quidem horum ſenior, vt qui magiſter & doctor Alcuini fuerit. Sed quæ & quanta Beda ſcripſerit, haud vobis commemoro: ſatis eſt id vobis ſignificare, eum non ἀμύσου fuiſſe, quippe qui & artem metricam ſcripſerit, & librum hymnorum diuerſo metro, & epigrammata verſu heroico. Scripſit etiam vitam diui Eudberti antiſtitis, quem alij Albertum vocant, hexametris verſibus. Multa quidem de eo afferun-

Chriſtoto-
rus.

Egnatius.

Georgius di-
aconus.

Theanus.

Aegidius.

Beda.

Paulus Diaconus.

tur, quæ monachis mittenda sunt, qui & in eo vsque ad ineptias certant, cur Venabilis vocetur. Fertur & eius vita conscripta cum alibi, tum in diuorum Catalogo. Floruit Beda circa annum DCXXXII. Fuit & Paulus Diaconus historicus & poeta, qui Varnefridus Langobardus ab aliquibus nominatus est. Hic primum Aquileiæ diaconus, mox ob egregios mores & doctrinam, Desiderio Langobardorum regi charissimus, & apud eum ab epistolis & secretis fuit. Quare cum à Charolo Magno Desiderius victus esset, captus Paulus in Gallias est deductus, vbi & aliquandiu fuit: sed cum clam fauere Desiderij rebus deprehensus esset, in insulas Diomedæas relegatus, ad Arachin Desiderij generum profugit, vbi ab Adelberga Arachis vxore rogatus, duos Eutropij historiae libros adiecit: sed postea cum Arachis fato cessisset, monachus Cassinensis effectus est. Multa perscripsit, inter quæ carmine diuini patris Benedicti vitam contexit, & Hymnorum librum vario ac diuerso metro. Soluta verò sermone longè plura, quæ connumerare parum nostræ conuenit descriptioni tabulæ. Vixit Charolo Magno regnante, anno salutis DCCCLXXX.

Alcuinus.

Alcuinus verò Charoli Magni magister & amicus fuit, qui & ipse nonnihil in poetica promouit: at in cæteris disciplinis abundè laudatur. Certè in Gallorum annalibus, inter cætera, quod autor fuerit vt Parisiensis schola erigeretur: quæ quoniam res non est indigna scitu, vobis eam ex ijs referam. Delatos esse in Galliam ex Scotia aiunt, Claudium, Ioannem, Rhabanum & Alcuinum, omnes olim Bedæ discipulos, qui se nequicquam aliud præter bonas artes & sapientiam epatria exportasse profiterentur, venalemque eam se habere. Res ad Charolum defertur, iussu eius vocantur. Iidem profitentur liberè, gratis etiam se edocturos, si modò eis locus & vita præstetur. Intellexit rex ingenuas eorum mentes animumque esse, eos apud se retinuit: atque ita (vt fertur) ex ijs Parisiense gymnasium initium sumpsit. Tum verò non multò post Ioannes Ticinum missus: Claudius, cui nomen Demens, Parisijs manere iussus ad iuuenes bonis artibus instituendos, & hic quidem Claudius Britannus, & Alcuini collega fuit. At verò Rhabanus Maurus, cognominatus Fuldenis, sextus Moguntinorum Pontifex, à quo multa extant composita volumina: inter quæ illud quod ab eo est tanto labore curaque confectum, vt 30

Rhabanus Maurus.

per carmina literas atque imagines, ac varias rerum figuras explicauerit: quo ego libro nihil laboriosius, ingeniosius etiam dixerim, si non ambitiosius fuisset, affirmauerim. Scribit Platina Rhabanum Gregorio quarto Pontifice Romano vixisse, cum omnium Sanctorum celebritas est instituta: conditumque ea de re à Rhabano sermonem, quem nunc etiam legimus. Huius Rhabani discipulus fuisse traditur Strabus, qui inter theologos eius temporis connumeratur, & quidem insignes, vt qui interpretationem Bibliorum condiderit, quæ Ordinaria glossa passim nuncupatur. Hic vt magister, etiam poeta fuit, sed stylo faciliore, minusque duro. Extat quod ego legerim opusculum eius, Hortulus inscriptus, carmine hexametro: quod si antiquis non collatum legatis, non vsque adeo a-

Ioann. Nantwillensis.

40 sper nemini: numeris enim fuit canoris. In hac classe verificator est Ioannes Nantwillensis Britannicus, Anglicus dictus, qui Archithrenium carmen suum, propter materiam nuncupauit, eius quidem carmina turgida & sonora, sed incondita & barbara: nihilominus ea non legisse vos pigeat. Est & Anticlaudianus, contra Claudiani Ruffinum liber, ab Alano compositus, qui ob multi-

Alanus.

50 fugam, quam in eo admirabantur Germani, disciplinarum cognitionem, Vniuersalis doctor est cognominatus. Scripsit hic & de planctu naturæ: & eruditionem quidem præ se fert vbique, sed stylum habet inconditum, & inquinatè loquitur. Fuit hic Germanus ex Insulis, præfuitque aliquandiu Lutetiæ, per tempora Adulphi, & mox Alberti Imperatorum, annum circiter MCCC.

Hildephonsus.

50 nita conscripsit. In hoc genere reponendus & Hildephonsus Toletanorum Pontifex, qui & vitæ integritate & doctrina insignis fuit. monumenta reliquit multa, tum carmine, tum soluta oratione. Hymni quidam extant, & Epigrammata,

mata, parum nostris nota. Hic primus Virginis matris conceptionis celebritatem instituisse à plerisque creditur. Per tempora quoque Zenonis & Anastasij in aliquo Christianorum scriptorum numero fuere, Theodolus & Godelbertus, quorum ille de miraculis veteris Testamenti, & poetarum fabulis, hic versu heroico opus ingens, per historias, & earum allegorias, à mundi creatione vsque ad partum Virgineum complexus est: & vtriusque extant monumenta.

Theodolus et Godelbertus.

Fuit & Hydalbertus in aliquo (vt mihi quidem videtur) poetarum numero: hic etenim stylo candidior, & antiquis propior, & mirè facilis. Cenomanensium hic fuit antistes, & à regibus suorum temporum varijs afflictus persecutorum procellis, tandem ab Honorio secundo Pontifice maximo, missis priore sacerdotio, Turonense adeptus est. Occubuit anno à natiuitate Seruatoris millesimo centesimo. Contigit mihi eius heroicos, & elegias videre, quæ non displicere.

Hydalbertus.

Scripsit & hymnos, & de exilio suo, aliisque nonnulla. Gildam etiam memini me legere Britannicum poemam, his (vt puro) longè antiquiorem, cuius tum mihi elegiacum carmen intra facilitate conscriptum visum fuit, nec ideo aspernabile penitus: quem postea citatum etiam reperi in peruerere Britanica historia. Postet & inter hos poetas reponi Romulus ille, qui ad Tyberinum filium librum scripsit, quem ab imitatione apologorum Aesopi illius Phygis, fabulas Aesopi nuncupauit: non, vt aliqui rati sunt, transtulit. Mirum vobis dicam, quam anxie Parmenses quidam, non Romulum huius libelli autorem asserant, sed suum quendam Salonem municipem, qui poeta dum Athenis studeret, è Græco fabulas has nostris moribus (vt aiunt) aptando, carmine composuerit. Sed certè hoc ipso vel Romulo vel Salone, me puero nullus liber æque triualibus magistris terebatur, post Alexandri ineptias.

Gilda Britannus.

Romulus.

Postet & cum his numerari is, qui libellum de gemmis & lapidibus composuit, qui à Vincentio & Alberto, aliisque huiusmodi autoribus Liliarij, vel Lapidarij, interdum etiam Euacis nomine citatur: cuius quidem vel autor vel confector existimatur Marbodæus Gallus. Sed vitæque, præter facilitatem nihil ille satis castum habet: nam elocutionem nec puram, nec syllabas præcipue græcas probè satis enunciat: viderint hi an rectè sentiam, qui libellum manibus terunt. Me verò præterit, an hic idem sit Marbodæus Gallus ille, qui præful fuit Rhedenensis, quique Thebarum vitam vno libro carmine complexus est: aliisque in Canticis Solomonis. Vixit hic tempore Henrici tertij, anno à natiuitate Christi millesimo quinquagesimo. Fuit & Gallus Milo, qui Charoli, Calui nuncupati, tempestate floruit: atque ad eum ipsum, quæ de sobrietate carmina scripsit, misit. Condidit & sancti Amandij vitam, cuius cœnobij ipse antistes fuit, anno à Christi natiuitate DCCCLXXX.

Marbodæus Gallus.

Gallus Milo.

40 Quo etiam tempore Hugubaldus floruit, cuius inter cætera, poema illud ab aliquibus legitur, quod de laude Caluorum inscribitur, ad Charolum ipsum Caluum, quod opus à cappacissimo exorsus est:

Hugubaldus.

Carmina clarifone Calui cantate camœna.

Extat & opus ingens Gualtherij, de Alexandri Magni vita: item eiusdem poetica.

Gualtherius.

Extat & Lygurini de Henrico Aenobarbo, hoc est, Barbaruffa. Extat & Guntheri Germani opus duodecim libris digestum, carmine heroico, quibus Federici Cæsaris gesta continentur: quos si legere vacet, interdum ad leuandos ætus, quosdam quasi Lucani poetæ spiritus sub cœlo Scythico spirare videatis, tumentes scilicet & inflatos. Scripsit præterea hic vitam diuini Cyriaci eodem penè carmine, circa annos Christi MC.

Guntherus Germanus.

Theodorici-
cus.
Rhofoita
monialis.

Quo eodem tempore Theodoricus Leodiensis, quorundam & ipse Divo-
rum vitas carmine complexus est. Nec multò longè ab his apud Saxonas, id
quod mihi miraculo proximum videtur, floruit Rhofoita monialis, vt nunc di-
cimus, Othone videlicet primo & altero Cæsaribus & Imperatoribus, quæ non
modò latine, sed & græcè sciuit. Scripsit hæc Panegyricum de Othonom ge-
stis: item comœdias sex, laudes Virginis maris elego versu. quo etiam diui Di-
onyssij vitam, & alia. Hanc eo tempore floruisse quidam prodiderunt, quo Ioan-
na Britannica simulato sexu virili summum pontificatum inisse dicta est. Fuit
& Hildegardis Moguntina, non tã poetica & doctrina virgo celebranda, quam
pietate & religione: cœlesti enim afflatu ab ipsa vsque pueritia prædita fuisse di-
citur, adeò vt inde omnia didicisse quæ scripsit, in nonnullorum monumentis
proditum sit, Eugenius quidem tertius Romanus Pontifex in concilio Treue-
rensi, in quo & diuus Bernardus aderat, cum publicè Hildegardis opuscula re-
citata fuissent, approbavit. Floruit anno à Christophoro octavo rex regum. Sed
nunquid præteream Petrum de Riga Remensis archiepiscopi Testamentum vet-
us & nouum, quod ipse Auroram inscripsit, carmine complexus est. Nunquid
& Guidum, vel Vidum, si minus latinæ linguæ regula patitur, vt Guidum dica-
mus, inditum mittam: qui sacerdos cum esset, postea & præful creatus est. Po-
eta hic fuit dictionis facillimæ: scripsit enim ad Clementem quintum Pontifi-
cem maximum carmine, super vetus & nouum Testamentum, quam Bibliæ
margaritam nuncupauit. Sunt & alij plerique huiusmodi scriptores, qui ver-
sus eius generis scripserunt, vt Theodulphus pontifex Aurelianensis, qui cum
in suspicionem Ludouici regis venisset, in vincula cõiectus est: vbi cum aliquan-
diu fuisset, in die quem Palmarum ex re appellamus, illac transeunte Ludouico,
carmen quod composuerat, concinuit:

Gloria, laus & honor tibi sit rex Christe redemptor,

& cætera. quo carmine delectatus rex, eum statim in integrum restituit. Scripsit
hic idem hymnorum librum, aliæque nonnulla. Fuerunt verò eius generis ver-
suum icriprores & alij plerique, vt Gamphredus, qui poeticam nouam condi-
dit: item Pamphilus, cuius elegi de amore, me puero à plerisque legebantur. vt
Sigebertus Gallus, qui multa carmine perscripsit, quæ enumerare haud vacat.
Adhæsit hic Henrico, contra Gregorium septimum Pontificem maximum. Fu-
it & Conradus Moguntinus, qui suis temporibus, hoc est, Charoli septimi, per-
multa cecinit. Fuit & Petrus monachus Germanus Rosenheimensis, qui ad
Brandam sacra Romanæ ecclesiæ Cardinalem scripsit. Et carmina non parum
multa, theologus insignis Ioannes Gerson, quæ in eius opusculis leguntur. Cla-
ruerunt duo hi, quo tempore Concilium Constantiense celebratum est, hoc est,
M C C C X X à natiuitate Christi anno. Fuerunt & poætæ, sed quo tempore,
parum mihi compertum, Facetus, Floretus, Antigammaratus.

Gamphre-
dus.
Pamphilus.
Sigebertus.

Conradus
Moguntinus.
Petrus mo-
nachus.
Ioann. Ger-
son.

Danthes A-
ligerius.

Sed nunquid vobis mittam Florentinum Dãthem Aligerium, quòd verna-
cula Hetruscorum lingua carmen suum condidit: neuiquam, eoquæ minus,
quòd eum ex Ferrariensi nostra familia originem traxisse, testis eorum tempo-
rum interpres Benuenutus Imolensis. Scitis enim non minus eum poetam à
quibusdam existimatum, eo sermonis genere, quam vel Lucretium, vel quem a-
lium eius generis. In eo quidem eruditionem, & multarum rerum cognitionem
offenditis, & in primis eius theologiæ, quæ Parisiensibus attribuitur. In eo salis
et mordacitatis ad fastidium interdum vsq. Certè in eo poeticam dispositionem
maiorémque diligentiam plerosque desiderare video, eiusquæ linguæ nitorem:
quos Ioannes Stephanus eremita, & amicus charissimus, & municeps noster,
qua est eruditione, & quò à teneris erga Danthem fuit studio, mirabiliter so-
litus est refellere. Sed nunc quæ ad eius vitam pertinent, præteribo, vel quòd
iam

iam omnibus nota, vel quòd iam ferum diei imminet, Scripsit verò præter can-
tica Comœdias & alia Danthes, inter quæ Symposium, & Parisino (quod aiunt)
stylo quædam. Fuere ex eadem familia & alij, in quibus vnus Veronæ natus,
Danthis & ipse nomine, qui (vt audiui) quintus ab illo est, & latina & vernacu-
la lingua, non sine laude versus scribit. Cæterum, ne quid vobis hodie præter-
mittam eorum quæ mihi in mentem veniunt poetices, vidi qui latinum Dan-
them fecerat carmine hexametro, ex Oliuetanis videlicet sodalibus Pistorien-
sem quendam eorum temporū: quem librum (pro summe optime Deus, quan-
ta custodia asseruatum in Oliuetano cœnobio) ipsi non sine ambitione mihi,
tanquam rem sacram aliquam ostenderant.

Sed iam plus satis de hoc poetarum genere: nam qui per nostra tempora, vel
paulo supra scripsere, in his tabulis non fuerant: proprius tamen his locus qui-
dam, nudus omni imagine, relictus esse videbatur. Verum quoniam iam diei
ferum instat, & ego non nihil fessus, eoquæ magis hac poetarum turba,
nedum face, ad Scenicos craftinum conferemus.

*Cùmq; hæc dixissemus, ab-
iimus.*

ILLVSTRISSIMO DVCI HERCVLI

BENTIVOLO LILIVS S.

*Ingens ó decus Annum sororum
Firma & Bentiuole domus columna,
Hic versis tibi frontibus reposta est
Scena, & scenicus omnis apparatus,
Ludi, pægmata, vela, ludiones,
Omnes deniq; scenici poætæ:
Quæ dono tibi cuncta destinamus,
Tuo digna favore, si putaris.
Quare te decet æstimationi
Rectè consulere vtriusq; nostrum.*

AD IL-

AD ILLUSTRIS. D. HERCVLEM
BENTIVOLVM, LILII GREGORII GYRAL-
DI DIALOGI TRES DE TOTA SCENA, ET
EIVS POETIS.

P R A E F A T I O.

Instituente nunc demum mihi illustrissime HERCVLES Bentiuole, eos sermones referre, & ¹⁰
his libris mandare quos ego & Piso & Picius puer aliquando habueramus de tota scena sceni-
ciaq; poetis, acerba sane recordatio veteres animi curas, molestiasq; renouauit. Nam post eos habi-
tos sermones, & Picius pateo per nocturnas insidias a suis propinquis atrocissima nece occisus, vitam
cum ditioe amisit: & Picius ipse puer exulare compulsus est. Piso verò, quem propter eius summam
probitatem & humanitatem, a primis vsq; annis summo opere amaueam, pestilentia cum tota fa-
milia absumptus est. Hic Viriusq; interitus Hercules semper mihi futurus est acerbissimus. Sed cum
satis ad horum casuum deplorationem mihi nec animus, nec verba nunc suppetant, & mæror do-
lorq; abundet, Viriusq; memoriam cum grata animi recordatione complectar. Cupienti igitur mi-
hi hos sermones alicuius protectioni commendare, vnus tu mihi Hercules doctissime occurrebas.
Nam (vt mittam atauorum tuorum & proauorum stemmata, non modò Italia, sed toti planè ter-
rarum orbi notissima: quæ enim tam adeò barbara, tam disita regio, ad quam nò penetrauerit Bē-
tiuolum nomen? quis tam semotus, ac in longinquis regionibus Vel Rex vel dynastes, qui eius am-
icitiam & beneuolentiam vel vtrò non expetierit? sed quæ tibi cum cæteris cõmunia sunt, mis-
sa facio) quis te in optimis artibus est eruditior? Tu à teneris semper non tam literis quàm moribus
operam dedisti: tu aspernatus aulicentiam & aulicorum in ea insolentiam, tu adulantium blan-
ditias & assentationes, esse malens verecundè bonus, quàm impudenter vocari. Hinc totum te
candori & integritati tradidisti: quare inter nobiles & vnicus es, & haberi. Tu mæfuetioe Mus-
sas, & earum studia amplexus: tu musicam illam antiquam cum nostrate reuocasti: Vernaculum
dicendi genus excultius limatusq; in dies reddis. Non possum cuncta referre, quæ de te mihi dicen-
da, sese ingerunt, cum & tu (qui tuus est pudor) nec illa coram libenter audire soleas. Vnum illud ³⁰
non prætermittam: in fabulis docendis, in quibus velut in speculo humana omnis vita relucet, ita
te præcorum arte eminere, vt puritate Terentium, iocis & salibus Plautum æquare videaris.
Quid dicam de epigrammatum argutia & lepore? Vnum hic adscribam, quod cum castum puriq;
sit, his diebus cum peregrinarum pellium ocreis ad arcenda crurum frigora, mihi muneri dedisti.

Iam pater Autumnus foliis decussit honorem,

Plenaq; iam gelidi frigoris instat hyems.

Hic igitur libeat suras vincire cothurnis,

Quos mitto, inualido congrua dona seni,

Frigore vt infirmas possis defendere plantas,

Sitq; molesta minus sæua podagra tibi.

⁴⁰
Accipe & tu HERCVLES ornatissime tris hos, cum alijs multis de causis tibi debitos nostros
Dialogos, tum etiam ea, quòd Vido Rangono amitimo tuo viro illustrissimo viuente designati fu-
erant, cuius tu meritò & sanguine & virtutibus honestissime apud me heres existis. In quorum
primo totius scenæ fabularum genera, quantum in nobis fuit, complexi sumus, & quæ illis sint necessa-
ria, quæ uè accidant, studiose & accuratè retulimus. Deinceps poetarum ex scena, non latinorum
modò, sed & grecorum vitas collegimus, tabulisq; his nostris addidimus. Quæ omnia, candida
illa tua, acriq; censura castigari emendariq; desidero, vt scilicet te digna, in publicum
exeat, in tuoq; appareant nomine. Vale. Ferrarie, calend. A-
pril. M. D. XLI.

LILII

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS AD INCLYTVM COMI-
TEM GVIDVM RHANGO-
NVM.

Xenophon ille Atheniensis, cui ob singularem quandam eloquentiam Græci apud Atticæ &
Musæ cognomentum indiderunt, cum Imperatorem ac ducem, vt animo ipse & mente ge-
rebat, nullum haberet quem describeret, Cyrum Persarum regem non qualis erat, sed qualem esse
voluisset, scripsisse dicitur. Mihi verò longè aliter euenit. Nam cum ego Ducem te vnum inter a-
lios nactus sim, in quo, tanquam splendidas quasdam faces, militares omnes artes ac disciplinas e-
lucere video, ingenio ac eloquentia ipse in te Duce describendo deficio. Xenophon quidem impe-
rator ac Duce, non eloquentia caruit: ego eloquentia, non Duce, careo. Ille verbis & oratione
quandam diuina, quem non habuit, suum Ducem illustrauit: ego verbis & qualicūq; oratione meū
quem habeo Ducem, ne quidem ex parte referre, nedum quantus est æquare, parem me sentio. Ve-
rùm cum tanto huic meo desiderio satis nunquam, minus in præsentia facere queam, pauca colligā
potius, quàm vt aliquid te dignum me scripturum putem. Ergo tu quidem GVIDE, cum admo-
dum puer esses, patre Nicolao viro clarissimo amisso, quantum per etatem concedebatur, paternam
amicitias ac necessitudines continuaisti, nouas ac insignes comparasti: vnde à Bononiensibus mili-
tariæ præfecturam penè puer es adeptus: in qua tandiu admirabili quadam laude præfuisi, donec à
confœderatis defuiti Bentiuoli, quibus vt sanguine, ita amore ac beneuolentia coniunctissimus
eras, ab Iulio II. per exercitum Regiæ Rononia sunt eiecti. Iam verò cum senatus Venetus tuæ tu-
uentutis diligentiam intueretur, & animi alacritatem ingeniumq; cognosceret, te ferentarijs & le-
uis armatura equitibus præfeci: in qua administratione opinione ita vicisti omnium, vt superiorū
quoq; gloriam adæquaris, & ob id postea cataphractis equitibus, ab eodē ipso senatu es præfectus.
Sed incredibilis quædam ingenij tui vis ac magnitudo, nec disciplina, nec vsu tum multum defi-
derabat: ista enim tibi partim comparaueras à peritis percontando, partim in rebus gestis & libris
legendis, partim & quotidiana & assidua quadam exercitatione. Nam cum primū domo pro-
fectus es, literarum & rei militaris rudis non fuisti: adhuc enim penè infans, cum armis literas, li-
bros & stylum cum equis & hastis contulisti, tantūq; profecisti, vt longè post te æquales relique-
ris. Quid nunc dicam de carminibus abs te in adolescentia compositis? quid de iura illa tua in per-
scribendis quotidiani sermonis epistolis elegantia? qua non modò tui ordinis viris, sed & qui eā stu-
diosissime profitentur industriam, scribis, à secretis & epistolis vocatis, longè antecellis. Memini
Leonem X. & deinde Clementem VII. Pontifices maximos, quoties in eorum manus tuæ literæ
peruenirent, id constantissime affirmare solitos. Quid verò de astrorū peritia? quæ ita tu stellarum
& traiectioes vel concursus percalleas, vt (si quid modò ex ijs prænderi possit) tu longè antequam
fiant, futura prævideas. Rerum etiam diuinā quandā memoriā semper habuisti, quā in Themisto-
cle singularem fuisse scribit M. Cicero, eumq; propterea inter græcos duces principem ponit. Tan-
tus tu ergo penè adhuc adolescens, in omni genere bellicæ facultatis & virtutis fuisti, vt B. Liui-
anus Comes, Dux & imperator inclytissimus, maiorem te Ducē neminē, ipse palam fateretur: neq;
iniuria, nec enim tu in bello tantū & prælijs acer, sed singularis quoq; certaminis adorea insignis.
Memini te à Populo Comite prouocatum, quali virtute & clementia in certaminis medio te gesse-
ris, sed hoc est omnium sermone diffusum. Idem futurus aduersus Ioan. Med. illum deorum homi-
nūq; contemptorem, etiam illustrior, quòd is etiam te iniquius læsserat, eum nisi è tuis manibus,
mors illi nimis amica, sustulisset. Agè verò iam qualis existis in moderandis, temperandisq; ciuita-
tibus & municipijs: mira hic tua est prudentia, tanta æquitas, vt tui primū subditi, & alieni,
vbicūq; præfuisi, omnes te summis laudibus efferant. Sed maximis istis tuis virtutibus quanquā
non defuit aliquando inuidia, è loco tamen moueri non potuerit, quin sunt maiora semper adiecta.
⁵⁰
Nam te Leo X. Pontifex verè maximus, militia ecclesie Romane tuende, primū cum Iuliano
fratre, deinde cum Laurentio fratris filio, adciuit, teq; à senatu Veneto, multum eo etiam reuente
ac reclamante, abduxit. Mox Iuliano & Laurentio immatura morte sublati, Pontificijs omnib.
copijs

copijs præfecit. Tum sub Clemene VII. iisdem Pontificijs & Florentinis copijs præfuit, quandiu
 vel ipse voluisti, vel è re esse duxisti. Dein à rege Christianissimo Gallicæ militiæ, & clarissimo or
 dini ascriptus. Nunc demum Carolo V. Cæs. Aug. cõtra magnam Turcarum tyrannum apud Pan
 nonas strenuam operam nauasli. Sed nunquid sunt alijs ista minora, quæ ipse tantum attingo, mu
 nificentiã ac liberalitas? quis à te vnquam, quocunq; ille virtutis genere ornatus, in donatus abi
 uit? Illud de te verissimè dicere, ac prædicare possumus, nullum te vnquam diem perdidisse. Quo
 Verò animo, quàm infracto, minimèq; populari, tuorum immaturos obitus tulisti? atque in primis
 Hercules sacratissimi collegij P. amplissimi, tanta spe delectus? Sed nunquid quod nulla me ratio
 ne præstare posse sentio tuas virtutes, rarissimasq; tum corporis tum animi dotes, hoc breui & in
 condito scripto, parum prudens comprehendere posse confido? minimè, neq; enim tam hebes sum.
 Verùm ne sine aliqua præfatione hos meos qualescunq; ad te Dialogos mitterem, in hæc me diuer
 tere non ab re visum fuit: simul & vt præ me ferrem aliquam, quoquo modo, grati animi signifi
 cationem. Accipe igitur iam Dialogos ipsos, in quibus & scenam ipsam, & totius scenæ poetas
 ferè omnes breuissimè collegi, omnemq; (vt est in prouerbio) scenicum sparium expli
 cui: quod exiguum sit licet munus, non exiguum tamen perpetui
 mei erga te amoris pignus erit.

LECTORI AMICO.

Sed præ fatorum inclementiam. Dum horum Dialogorum editionem pa
 tro, nondum hac perfectâ præfatione, ecce subita morte nobis surreptus est
 VIDVS, sui bonis omnibus desiderium relinquens. Quare cum illi viuën
 ti Dialogos dare nequiverim, eius amitimo Herculi Bentiuolo, viro illustri &
 incomparabilis exempli, dare constitui: sic etenim vno hoc munere,
 & viuëtem Herculem demerebor, simul nec manes
 talis amici fraudabo.
 Vale.

LILII GREGORII GYRALDI FER
 RARIENSIS DIALOGI TRÈS DE SCE
 NA ET POETARVM SCENICORVM
 HISTORIA.

L I L I V S.

D id piso deuenimus, vt qua sit parte dolèdum magis, ignore
 mus: crudelis (vt ait poeta) vbiq; luctus, vbiq; pavor, & pluri
 ma mortis imago. Nam, quod citò ex lulij sermone sperabam, cum
 patriæ liberationem, nunc longè aliter euenire videmus, cum
 non modò illic sedata non sit pestilentia, sed & hic quoq; non
 nihil serpat, & (vt audio) iam per aliquot nò ignobiles familias
 grauetur. Tum ergo, inquit Piso, ego cinerem vitans, vt dicitur, in prunas incidi.
 Sed quid agam? hinc ne etiam abeundum? Minime, inquam: nam si modò hinc
 abeundum fuerit, in proximum huic Nouorum oppidulum secedemus, vbi
 (quod sæpe ex indigenis accepi) ex quo patrum est memoria, nulla vnquam est
 debacchata lues. Interim tamen cum Pico puero reliquas poetarum tabulas ne
 mittamus, atq; in hortos, vt confueuimus, pergamus: sic enim uos minus cura
 mordebit. Quò vbi peruenimus, Pico prior, Sic agamus, inquit, omnemq; scenã
 nobis aperias. Idem cum se cupere Pico puer annuisset, ita ego sum exorsus.
 Erant in prima huius tabulæ parte, duæ mulierum imagines, plaustris, quæ qui
 nis equis trahebantur, insidentes. sed non eodem illæ habitu & forma esse vide
 bantur: altera enim seuro quodã erat aspectu ac subtristi, altera miti, & vt non
 nunquam euenire solet post curas & anxietates, læto hilariq; illa versicolore
 pallio, & regali quadam cyclade, hæc veste alba, quam exomida Græci vocant,
 aderant vtriq; tamen & alia vestes, vt togæ, prætextæ. Illa in pedibus cothurnos,
 hæc foccos habebat: illa sceptrum, hæc myrti virgulam manu tenebat, vtriq; ti
 bicines & cantores aderant, qui tibias inflarent. Ponè harum plaustra, Saty
 rorum variæ erant & multiformes species, hilari quidam, ebrij, saltantes, muto
 niati, hirti, procaces, petulantes, cicuticines, & id genus turbæ: sub ijs verò in
 gens tractus, & longus poetarum ordo. Cum hæc puer Pico quæ dicebam at
 tentè admodum audiret, sic ait Pico: Videris nobis quodammodo tragœdiam,
 & comœdiam, ac satyram descripsisse, quarum valde cupimus vt altius in
 præsentia repetas imagines, & eas exponas: nam cum mihi rem gratam feceris,
 tum & Pico huic nostro vtilem & iucundam: vides enim quàm te attentè & li
 benter audiat, atq; ex ore pendeat. Tamen, inquam, longior erit ista repetitio,
 & fortasse curiosior, paucioribus tamen agam quàm potero, ne à me frustra ali
 quid petisse videamini: primùmq; earum inuentionem, definitionemq; tum
 species & partes afferam, cæteraq; quæ eis attinere videbuntur: atq; ita cœpi.
 Tragœdia, quæ sic græcè dicuntur, latinè fabulæ, siue (vt ait Diomodes) factibur
 læ, hæc sunt species: Tragœdia, Comœdia, Satyra, Mimus: & ab his palliata, seu
 togata: tum Comœdia ipsa, aut prisca, aut media, aut noua. Sic & apud Latinos,
 Togata, Prætextata, Tabernaria, Artellana, Rhinthonica, Planipedia. A Tra
 gœdia igitur incipiemus, quoniam vt Aristoteles ait & Donatus, alijs fabulis
 vetustior esse dicitur. Tragœdia est heroicæ fortunæ in aduersis comprehensio,
 vt nostri definiunt: vt verò Theophrastus, τραγωδία ἡρωικῆς τύχης ἐν τῷ πῶσι, quasi
 dicatis, Tragœdia est fortunæ heroicæ calamitas, seu infortunium. tragœdiæ e
 nim propria est tristitia, & luctus. Ideòq; Euripidem poetam accepimus, peten
 te Archelao rege vt de se Tragœdiam scriberet, abnuisse, deòsq; precatum esse,
 ne Archelao ipsi aliquid accideret quod esset Tragœdiæ proprium, quibus ver
 bis sapientissimus poeta significauit aliud nihil esse Tragœdiam, quàm quod di

Tragœdiæ
 definitio.

xi, miseriarum comprehensionem: vnde & in prouerbum Tragœdia exiuit, de re turbulenta, & molestia plena. Polybius verò cum contra Philarchum de historia differit, ait, Tragœdiam verisimili oratione audientium animos in omnes affectus deducere: id quod etiam conuenire videtur definitioni, quam Tragœdiae attribuit Aristoteles cum ait in Poetica: Est ergo Tragœdia imitatio studiose & perfecta actionis, magnitudinem suauis oratione habentis, separatim ab vnaquaque specierum agentium in particulis: & non per annũciationem, sed misericordia quadam & timore perficiens talium affectionum purgationem. Mox subiungit: Dico, inquam, suauem orationem, habentem numeros, harmoniã & melos. Separatim verò ab vnaquaque specierum dico, quibus quaedam perficiuntur, & rursum alia per melos. Atq; hæc quidem illè.

Sed his difficilioribus missis, nunc fabularum primordia disquiramus, vt pleniùs vobis res tota pateat. Diodorus igitur, vt ab hoc incipiamus, scenicam omnem artem, & in primis Tragœdiam, in Liberum patrem, hoc est, in Dionysium autorem refert, ex quo & histriones græcè τῆξιτοι διοίους à Græcis dicuntur, id quod Aristotele & Plutarcho testibus, ceterisq; facile cognoscimus. quiniomò & Demosthenes οὐ διοίους dixit, pro eo quod est, in theatro, si Vlpiano stamus. Alij vnum similiter, idemq; principium fuisse trium, hoc est, Tragœdiæ, Comœdiæ, & Satyræ, idq; apud Athenienses, quin & tria ipsa poetarum genera vno vocabulo Comicos vocitatos legimus: quoniam ex vicis & pagis, hoc est, κώμῳ, qui ijs initia dederunt, prodire: mox est distributa scribentium ratio. Scribit tamen Aristoteles in Peloponneso inuentam Tragœdiam. Verùm hæc seorsum agamus. Donatus in suis in Terentium commentarijs: Initium, inquit, Tragœdiæ & Comœdiæ à rebus diuinis est inchoatum, quibus pro fructibus vota soluentes operabantur antiqui: nam incensis iam altaribus, & admoto hircò, id genus carminis quod sacer chorus reddebat Libero patri, Tragœdia dicebatur, ἐπὶ τῷ ἵρῳ, id est, hircò, hoste vinearum, & ab ὄδι, id est, cantilena: vel quod hircò donabatur eius carminis poeta, vt canit Horatius,

Carmine qui tragico vitem certauit ob hircum.

Quinetiam hircus Liberatibus, die festo Libero patri, ob hoc ipsum immolabatur, quia (vt ait Varro) depalcit vitem. Verg.

*Non aliam ob causam Baccho caper omnibus aris
Ceditur, & veteres inuent proscenia ludi,
Premiaq; ingenijs pagos, & compita circum
Theside posuere, atq; inter pocula leti,
Mollibus in patris vnctos saliere per vires.*

Quæ sacra ἀσκάλια græcè ab vtribus dicta sunt, & ab ipsis factum est verbum ἀσκαλιάζω: qua de re Græci multa, & nos nonnihil superiorum dierum sermone retulimus. Sunt alij qui Tragœdiam dictam velint, quod hirci vter musto plenus, solenne præmium esset cantorib. Vel, vt ait Diomedes, à vino ipso dicta est Tragœdia, propterea quod olim τῆξίς vinum dicebatur, à quo & hodie φύγντῳ vindemia græcè vocatur: quia apud Atticos Liberatibus, die festo Liberi patris, vinum cantoribus pro corollario dabatur, cuius rei testis est Lucillius. Vel Tragœdia sic vocata est, quasi φυγάδια, vt ait Porphyrio, quod ora facibus scenici perlinebant, ante personarum vsum ab Aeschlyo repertum: facès enim græcè φύγες dicuntur. Vnde Horatius ait:

*Ignotum tragica genus inuenisse camœna
Dicitur, & plausibus vexisse poemata Thespis,
Quæ canerent ægerentq; peruneti facibus ora.*

Vel Tragœdia dicta est quasi tetragodia, quod τετραγόδιον, vt ait Isaaci, constituta est, hoc est, quatuor cartaminum. Sed & Tritagoste dicta est, qua de re alibi. Vel ab eo etiã dicta est, q̄ φουχέτω ὄδι, i. asperos habeat cantus, eodè auctore Isaacio.

Isaacio. Porro vobis etiam audiendus est Aristoteles, qui de Tragœdiæ partibus differit, atq; has quidem dupliciter diuidit, in eas quæ ad quantitatem & quæ ad species pertinent. Sed quæ ad species, quoniam philosopho potius quàm poetæ, & speculationi magis quàm actioni conueniunt, missas faciam: tantum vobis recensebo quæ ad quantitatem attinent, idque meis verbis exprimam, quoniam quæ interpretata latinè hæcenus vidi, partim confusa, partim in emendata sunt. Sunt ergo hæc Aristotelis verba: Partes Tragœdiæ, quibus vt speciebus vt conuenit, antea diximus: iuxta verò quantitatem, & in quas separatæ diuiduntur, hæc sunt: Prologus, episodion, hoc est, ingressus vel introductio: exodus, id est, exitus: & choricon, hoc est, pars quæ ad chororum pertinet. & huius sunt parodos, & stasimon, hoc est, accessus, & status: atq; hæc omnibus communia. Propria verò sunt, quæ à scena & commo, id est, luctu. Prologus igitur est pars Tragœdiæ tota, ante chori accessum. At episodion pars & ipsa tota Tragœdiæ, inter choricos cantus integros. Exodus pars est Tragœdiæ tota, vbi non est chori cantus. Chorici verò accessus, id est, Parodos, prima totius chori dictio. Stas autem, hoc est, stasimon, chori cantus sine anapæsto & trochæo. Commis verò, cõmunis lamentatio chori & scenge. Atq; hæcenus Aristoteles in Poetica: qui & in Rhetoricis hoc annotatione dignum scribit, antiquissimos videlicet poetas non histriones, sed per seipos Tragœdias pronunciaffe. Porro quoniam & hoc à nonnullis quæri audiuim, quid sit ἐπισόδιον apud Aristotelè: Episodion proprie, scribunt Theophilus, & item Suidas, id in fabulis appellari, quod risus gratia infertur, extra subiectum vel argumentum fabulæ, id est, hypothesim: abulitue verò quodcumq; omne allict negotium, hoc est, τὸ ἀεργήσιον ἕκαστον πῆγμα. Sũt & alij qui ita tradant, episodidia carmina esse quæ canerentur, cum primùm Imperatores urbem ingrederentur: sed in Poetica Aristotelis episodidia ab epopœis eo differre, quod his quæ propria fabulæ sunt, contineantur: illis. i. episodijs, veli qua vniuersa. Verùm iam de Tragœdia satis, si tamen prius quantæ sit vtilitatis, vobis ostendero, idq; ex Timocle Comico, qui ait, apud Tragœdiam totius vitæ & conditionis esse exempla, atq; documenta: nam si pauper es, inquit, inopiã ferre discas à Telepho: si filij ante diem pereunt, à Niobe: si furor arripuit, furorẽ sedare discas ab Alcmeone: si oculis captus, à Phineo cecitatem, vt à Philoctere clauditate: & sic ab alijs alia æquo animo ferre discas: omnia enim maiora quæ cuius patitur infortunia, qui alijs accidisse contẽplatus, suas ipsius calamitates æquius faciliusq; ferre consuevit. Est & apud Athenæũ legere, quæ documenta ex Tragœdia habere possimus, lib. 7. & nonnihil apud Aristotelẽ in Poetica. Verùm quæ de Comœdia traduntur, iam attendite.

Tragœdia vtilitas.

Comœdia est priuata ciuiliq; fortune, sine vitæ periculo comprehensio. Græci it: idè sic definiunt: κωμῳδία ἐστὶν ἰδιωτικὴ καὶ πολιτικὴν πῆγμα τῆν ἀνιδωθῶν ποιοῦσα. Donatus verò ita: Comœdia est fabula, diuersa instituta continens affectiuũ ciuiliũ ac priuatorum, qua discitur quid sit in vita vtile, quid contrã euitandũ. M. Tullius Comœdiam esse ait imitationem vitæ, speculum consuetudinis, imaginem veritatis: id quod est visus accepisse à Liuiò Andronico, qui Comœdiam ante Ciceronem esse dixerat quotidianæ vitæ speculum: nec iniuria: nam vt intenti speculo veritatis lineamenta facile per imagines colligimus, ita lectiõne Comœdiæ imitationem vitæ, consuetudinisq; non ægerimè animaduertimus. Vnde etiam scriptum est, Comœdiam esse poema sub imitatione vitæ, atq; similitudine compositum. Aliam tamen definitionem affert Aristoteles, quæ & alium habet finem: ita enim ait: Comœdia est imitatio improbiõis quidem, nõ ad omnem tamen malitiã, sed turpitudinis quædam est ridicula particula. Ridiculum enim peccatum quoddam est, & turpitudinis doloris expers, correptionem minime afferens: veluti ridicula facies, quæ statim est turpe quiddam & peruersum, sine dolore. Videtur ex his verbis Philoophus inuauere, Comœdiam inuentam esse ad oblectandos populos: & propterea varia quæ tradunt de eius

Comœdia definitio.

inventione recitabo. Scribit Aelius Donatus, præter ea quæ supra diximus, nõdum coactis in urbem Athenensibus, cum Apollini Nomio, id est, pastorũ vicinorumq; præfidi Deo, constructis aris in honorem diuinę rei, circum Atticę vicos, villas, pagos, compita, festum carnẽ solenniter cantarent, ortam esse Comœdiam, *ἐξ ἧς καμῶν*, quod est, comessatum ire cantantes. Alij *καμῶν* interpretantur, cum quadam lasciviã & petulãtia saltationib; & carminib; indulgere; alij nocturnis etiam amorib; petulantib; operam dare, vt solent amatores: quęque plura græci grãmatici colligunt, quæ & ipsi Comœdię convenire possunt. Varro sic inuentam Comœdiam voluit: Iuuentus, inquit, Attica cum circum vicos esset ire solita, & questus sui causa hoc genus carminis pronunciarer, *ἐξ ἧς καμῶν*, id est, iuciu, vel *ἐξ ἧς καμῶν*, hoc est, a pagis & cūventiculis rusticorum, nomen inuenit. Vel certe postea quã ex agris Athenas commigratum est, id quod à Theſeo factum Valerius Maximus & Plutarchus tradunt, hi ludi constituti sunt: sicut Romę compitaliũ, in quibus ad canendum prodibant: atq; à *καμῶν* & ὄδῳ Comœdia dicta est, vel quod *καμῶν* id est, viculorum & humillim domuum fortunæ comprehenduntur, nõ vt in Tragœdia, publicarum regiarũq; Vel *ἐξ ἧς καμῶν*, hoc est, comessatione, quæ olim in eiusmodi fabulis amantium iuuenum canebantur, dicta est Comœdia. Quam etiam sunt qui dictam putent à *Co* insula, in qua Comœdiã inuentor exulauit Epicharmus, vt in eius imagine dicemus. At Græci quidam expositores ita tradũt: Cum apud Athenienses iam bella sedata essent, & ad ocium ciues se contulissent, cœperunt aggressibus iniurias inferre: qua causa agrestes ipsi in urbem se recipere soliti erãt, interdũq; de iniurijs cum apud ciues quererẽtur, nullus eis tamen opem auxiliũq; ferebat. Tum igitur illi noctu, cum mortales omnes somno & quieti indulgerent, urbis vicos obeuntes nominatim ciues compellabant, à quibus essent iniurijs affecti, eorũq; in se malefacta atq; delicta in publicũ proferebãt, & hæc quidem noctu cum sape vicini audirent, postridie audita inter se referre solebant, eiq; cui vitio dabatur, cuius noctu fuissent audita conuicia. Cum verò ea res plerũq; prodesse videretur, nec in rusticos adeo sauirẽt diuites, cognitum fuit id ciuitati vtilẽ esse, quodq; ea exprobratio quoddam veluti esset malorum remediũ. Hac igitur causa vicis principes, vt ea in theatrum deferrentur quæ in malos ciues noctu factabantur, iusserunt, quod videlicet ea res ciuitati simul & placeret, & prodesset: sancitũq; vt qui ingenio præstarent de huiusmodi rebus carmina facerent, eaq; publice in theatro recitarent, idque liberẽ & impunẽ: quin & præmia addita. Quare cum id noctu agi cœptum esset, *ἐξ ἧς καμῶν*, hoc est, à somno Comœdiam dictam voluere. Primi verò qui huiusmodi carmina fecerunt, fuisse dicti sunt Susarion Tripodiscius, & Rhullus, qui à Dionede grãmatico Nullus vocari videtur, vel (vt ab alijs) Mullus, & Magnes, de quibus in hoc ipso sermone, suo loco non nihil meminimus. Alij non in Attica, sed in Sicilia repertam esse Comœdiam voluere. Solinus de Sicilia loquens: Hic, inquit, primũ inuenta Comœdia, hic & cauillatio comica in scena fletit. Sed si Aristotelem in Poetica audiamus, in varias sententias mens distrahetur: alicubi enim hoc quod Solinus ait, his verbis astruit: Fabulas, inquit, fingere Epicharmus & Phormus incœpere, atq; hoc quidem, ait, primũ ex Sicilia venit. Athenis verò primus Crates cœpit, omittens prorsus formã iambicã fabulas & orationes facere. Ideo autem Aristoteles cum superius eandem rem tractasset, sic ait: Dorientes, inquit, sibi Tragœdiam & Comœdiam vendicauerunt, Megarense verò Comœdiam tantum, quoniam apud ipsos democratia, hoc est, popularis status prius sit constitutus: & qui ex Sicilia sunt, quod scilicet ibi natus est Epicharmus poeta, qui est longẽ prior quã Chonides & Magnes fuerint: quo loco legendum potius Chionides, vt suo loco ostendemus, quã Chonides. Tum addit: Nonnulli Tragœdiã initium apud Peloponnesios fuisse voluerunt, vocabulãq; in eius rei signum esse illi aiunt, *καμῶν* vocitari villas, seu loca circum

circum urbem ædificata: Athenienses verò populos vt Comœdos, non *ἐξ ἧς καμῶν* dictos, sed ea ratione, quod per vicos & pagos inhonorati neglectiq; ex urbe errore quodam vagabantur. Item ipsi quidem agere dicunt *ἐξ ἧς καμῶν*, Athenienses verò *περὶ τῶν*. Atq; hæc tenus quidem ille totidem ferẽ verbis. Ex quibus, inquam, omnibus quæ attuli, videtis quanta sit varietas, quanta penẽ in explicita opinione diuersitas, quas nec temporum nec locorum ratione habita defendere possumus. Nunc quid inter Tragœdiam & Comœdiam distet, disquiram. In Comœdia quidem mediocres fortunæ hominum, parui impetus, periculãq; leuĩq; sunt exitus actionum: at in Tragœdia omnia contraria, ingentes personæ, magni timores, exitus funesti habentur. & illic turbulenta prima, tranquilla vltima: in Tragœdia contrario ordine res aguntur, tum in Tragœdia fugienda vitã, in Comœdia capessenda exprimitur. postremò omnis Comœdia de fictis argumentis, Tragœdia sepe de historica fide petitur. Illud etiam à multis quæri solet, vtrumne Tragœdia an Comœdia prior inuenta sit. quibus his verbis respondet apertẽ Donatus: Itaq; inquit, vt rerum, ita etiam temporum ipsorum cœpto ordine, Tragœdia primò prolata esse cognoscitur: nam vt ab incuitu & feris moribus paulatim peruentum est ad mansuetudinem, urbesq; sunt conditæ, & vitamitior atq; ociosa processit: ita res tragicę longẽ ante Comicas inuentæ. quamuis retro prisca voluerint reperiri Thespis Tragœdiæ primus inuentor, & Comœdiã veteris pater Eupolis, cum Cratino Aristophanẽque, esse credatur. Plato tamen in Minoe dialogo, Tragœdiam ait longẽ antiquiorem ciuitatis Athenarũ fuisse inuentum, quã Thespis ipse & Phrynichus: nisi forte malimus Eusebio credere, qui in chronico ita scribit: Quadragesimasecunda Olympiade in agone certantibus *Ἰσχυρῶς*, hoc est, hircus præmiũ datus, vnde aiunt Tragœdos nuncupatos: hæc ille. Sedenim Homerus, qui omnis poetica largissimus fons est, his carminibus sexempla præbuit, & velut quadam suorum opẽũ lege præscripsit, qui Iliaden instar tragicę, Odysseam ad imaginem Comœdię fecisse monstratur, id quod & Macrobius aliq;. Aristoteles tamen hoc ipse aliter in Poetica tractat: proportionem enim Tragœdiam habuisse ait ad Iliaden & Odysseam, Comœdiam verò ad Margiten eiusdem Homeri opus, de quo vobis locutus sum. Atq; ita ait Aristoteles tragicos ab Iliadẽ & Odyssea, Comicos à Margite sua duxisse poemata. Post Tragœdiam successit Comœdia vetus: vt ipsa quoq; olim Tragœdia, simplex carnẽ fuit: suo verò tempore moribus multum profuit ciuitatum, cum vnusquisque caueret, culpa ne & spectaculo cæteris extitisset, & domestico probro. Sed cum poetæ abutilicentius stylo, & passim ledere ex libidine cœpissent plures bonos, ne quisquam in alterum carnẽ infame proponeret lata lege sanxerunt, id quod etiam in Eupolide prius referemus. Idem & apud Romanos factitatũ est, qui vt in quarto de Republica libro restatur Cicero, & Aurelius Augustinus in secundo de Ciuitate Dei, duodecim tabularum lege cauerunt, vt is capite puniretur si quis astitauisset, siue carmen didisset, quod infamiam faceret flagitiũ ve alteri: sed & mox fustuarium supplicium constituisse dicunt in autorem carminum infamium, quod innuit Horatius poeta, apertẽ verò scribit Porphyriõn.

Post legem latam ab Atheniensibus, voluit Donatus Satyras exordũ sumpsisse, de quibus nunc agendum. Has voluit Acron Athenis cum Dionysia celebrarentur, à Cratino primũ inductas. Satyrę verò appellatæ à Satyris syluestribus, quos illos semper ac petulantes deos esse scimus, & similiter in his ridiculæ res pudẽdæq; dicuntur. Alij à satyra lance, quæ referta varijs multiq; primitijs, in sacris priscorum deis inferebatur, & à copia & saturitate rei Satyra vocabatur: cuius lance & Verg. meminĩt, cum ait,

Lances & liba feremus.

Sive à quodam genere sarciminis, quod multis rebus refertum satyram Varro vocitat. Est autem hoc positum in secundo libro Plautinarum quæstionum: Sa-

Satyræ exordium.

tyra est vbi passa & polenta, & nuclei pinei ex mulso conspersi: ad hęc alij addūt, & de malo punico grana. Quidam Satyram dictam putant à lege Satyra, quę vno rogatu multa simul comprehendat, quod scilicet & Satyra carmine multa simul poemata comprehenduntur: cuius legis meminit Lucilius in primo:

Per satyram adulem factum qui legibus soluat.

& Sallustius in Iugurtha: Deinde quasi per satyram sententijs exquisitis in dedicationem accipitur. Meminerūt & huius legis Iurisperiti, & Canonici, & Isidorus. Quidam ineptē Saturam per v legendum putant, atq; à saturo verbo deducunt, vel quod ita conuicia & crimina hominum liberē inuadat, vt saturi homines, id est, ebrii: quod scribit Acron. In satyricis verò fabulis non reges & heroes, sed satyri, canti, barbati, imberbes, sileni, pappi, & similes, vt Autolyeus & Burrhus inducebantur, vt est apud Pollucem & Diomedem, qui ait ideo satyros induci, vt ludendi iocandiq; causa essent, simulq; vt spectator inter res tragicas seriāsq; satyrarum quoq; iocis & lusib; delectaret: quod & Horatius sentit his versibus,

*Carmine qui tragico vitem certauit ob hircum,
Mox etiam agrestes satyros nudauit, & asper
In columi grauitate iocum tentauit, eod quod
Illecebris erat, & gyata nouitate morandus
Spectator, functusq; sacris & potus & exlex.*

Hoc & Aristoteles ferē in poetica. Sed deinde Satyrę ipsę versę ad conuicia & maledicentiam, vt est Satyrorum, qui in his prius inducebantur, natura. Gręci verò expositores Satyras ita incēpisse tradunt, quod & archęis Comędijs cōuenire video. Morē hi aiunt Atheniensibus fuisse, cum per pagos adhuc dispersi viuerent, & agricolationi inseruirent, vt cum ab opere & labore cessarent, voluptati genioq; indulgerent, atq; inter se dicta ridiculis iocisq; referta iactarent: qui & in deorum solennitatibus mos fuit: sic enim deos laudabant. At hęc in curribus & plaustris insiliētes factitabant, & exinde in scommata & dicteria flectere cęperunt, & in quędam extemporanea poemata: vnde Satyrę, & prisę extortę sunt Comędię. Atque quod ex plaustris id primū factitatum est, Gręcis verbum inoleuit ἰσαμύλα, quod in eos qui conuiciantur & maledicunt, vsurpari solet: quod si non vidit Erasmus, illud certē quod idem est, multis est executus, ἰσαμύλας λαλεῖν, hoc est, de plaustro loqui. Sed quod de plaustris poemata recitarentur, meminit & Horatius, cum ait,

Dicitur & plaustris vexisse poemata Thespis.

At verò Chamæleon in eo quem de Thespide libro composuit, & Suidas tradunt, apud antiquos ante poetas de Dionysio scripsisse, & in his certasse, quę poemata satyrica dicebantur: posterius verò cum Tragędias scribere cępissent, paulatimq; ad fabulas & historias conuersi essent, nullam de Dionysio mentionem faciebant, ex quo illud factum est proverbium, Nihil ad Dionysum. Quod si vera scribunt, antiquior Satyra quā Tragędia esse videretur, quod nos non ita esse ostendimus. Sed ne à proposito recedamus, eiusmodi satyrica fabula fuisse prodit, vt in ea, quamuis duro & veluti agresti modo, de vitis ciuium, tamē sine vilo proprii nominis titulo carmen esset: quod genus fabulę multis obfuit poetis, cum in suspicionem potentibus ciuib; venissent, illorum facta rescriptisse in peius, ac deformasse genus stylo carminis: quod primò Lucilius nouo conscripsit modo, vt poesi inde faceret, id est, vnici carminis plures libros: vnde nostra tota latina manauit Satyra, qua post Lucilium, Horatius, Persius, Iuuenalis, alij claruerunt, de quibus egimus. Hoc ergo, quod supra diximus, malo poetę coacti sunt omittere Satyram, & aliud genus carminis τὸ πρῶτον κομιχῆ, hoc est nouam Comędiam reperere poetę, quę argumento cōmuni magis, & generaliter ad omnes homines qui mediocribus fortunis agunt, pertineret, & minus

& minus amaritudinis spectatoribus, & eadem opera multum delectationis afferret, concinna argumento, consuetudine congrua, vtilis sententijs, grata salibus, apta metro. Sunt igitur tres comędiarum differentię, quas ita recenset Platonius: vnam inquit archęam esse, hoc est, prisicam: alteram νεωτέρα, id est, nouam: tertiam μετὰ, id est, mediam: quarum vnaquęq; proprias quasdam virtutes habet. Sed de hac fabularum diuisione, cui & poetę ipsi subduunt, vt infra videbitis, frequens est apud Athenęum & Suidam mentio, nec eam ignorauit latinus Diomedes. Sed iam dictum sit de Comędijs satis. Nunc ad Mimos transeamus. Mimus est sermonis cuiuslibet motus sine reuerētia, vel factorum cum lasciuia imitatio. Mimus dictus est à diuturna imitatione viliū rerum & leuium personarum, vt ait Donatus: vel vt Diomedes, quod quasi solus imiteretur, ἠμῖμῖ, cum & alia poemata idem faciant, sed solus, quasi privilegio quodam, quod fuit commune possedit. Sanē ab ea imitatione prouehij vice Theophilus μῖμῖσός τις dixit, quod scilicet vita nostra sit Mimos similis. Vnde & illa apud Fulgentium Beatini seu Vatinij Vrbici mimologi similitudo ad ridiculos homines, vt ipse ait, citius fugituros. Apollonius quoque Tyaneus tyrannos similes esse dicere solitus erat mimorum regibus, qui modò summi sunt, modò ini. Ab ea igitur imitatione Gręcę Mimus poema & actor dicitur. Latine verò, Diomede teste, Planipes & planipedia fabula, sic ob humilitatem argumenti eius ac vilitatem actorem vocata: mimi enim non cothurno aut socco viuunt in scena, aut pulpito, sed plano pede, hoc est, nudo, vt ait Festus. vel quod in plano orchestrę positis instrumentis mimicis fabulam agitent. vel ideo, quod non ea negocia continet Planipedia, quę personarum in turribus, aut in cęnaculis habitantium sunt, sed in plano & humili loco: vnde & humilis locus dictus est, planus pes, quomodo Victruius in primo vsus est: Sed, inquit, non in omnibus locis est aggeris ratio faciendā, nisi quibus extra murum ex alto loco plano pede accessus fuerit ad mœnia oppugnanda. quem imitatus est is qui ex Antyllo Oribasium est interpretatus in nono Collectaneorum libro: Plano pede, inquit, & terreno habitations & cubicula, grauiter & acutē languentibus commodiora sunt, quā in solarijs & tabulatis. qua ratione Planipes & Planipedia dicitur. Alij ineptē à Plano prima cōrepta, id est, fatuo & impostore, planipedem dictum putant. Planipedis Actius rogatarum scriptor meminit in Aedilitia fabula: Datum est, inquit, aurum, exultat planipes. Meminit item Fabius Quintilianus: Vt Callius, qui istam faciem planipedis senis torques. Item ad Paulum Ausonius. Sed enim Mimorum autores & poetę varijs nominibus dicitur: nam & Mimographi, & Mimologi, & Mimijambi vocati sunt. Mimorum verò species longē plures, vt est apud Pollucem, Suidam, Strabonem, & Athenęum copiosius: nam & masculi & femina Mimi dicti sunt, & Hilarodi, qui & ab autore Simodi: sunt & qui Magodi, & ab his parum differenter Lyfiodi, item Soradiaci ab autore, qui & Ionici. Sunt quoq; Cinædologi, qui & Cinædi, de quibus precipuē Aristocles in eo quem de Musica libro scripsit. Dicelista quidem, vt Solibius Lacon grammaticus ait, ex Comędiarum genere sunt. Sed verius Mimi à Lacedæmonijs, teste Plutarcho, vocantur: quorum diuisa sunt species: nam de Achaicis interdum vocantur, vt Sicyonij, Thebani, Iali. Sunt verò inter hos præcipuē Paphlagoni, & Aulo Araballij, & Ithiphalij: Achaici vocati sunt, quorum hi coronati, illi etiam sine persona in scenam prodibant: de his Athenęus & Suidas multa. Decelista (nisi sit error in codice) Plutarchus in Laconicis apoph. mimum à Lacedæmonijs vocari ait: nam & Eudemus scribit ἡλικῶνας σιμύαχρον & exemplar significare. Inter mimorum præterea genera & Phryxax, & Ethelontes, qui & Iophista, & Ethologus interdum dicitur, reponuntur. Sunt item Iambi, & Mimijambi, & Ithiphalli. Est verò inter mimos castior Hilarodos: nam & propterea alba veste, & corona aurea, & calceis utebatur, vt scribit Aristocles. Magodus autem cymbala & tympana ha-

bebat, & vestes muliebres, eumq; ad Comœdiam pertinere Aristoxenus prodidit. Sunt qui Magodiam inde dictam existimant, quod in ea magica, & pharmacorum potestates proferrentur. Sed Pantomimus à multifaria, vt Cassiodorus ait, imitatione nomen habet: cum primum in scenam plausibus inuitatus aduenit, assistunt consoni chori diuersis organis eruditi, tunc ille sensum manibus, oculis canorum carmen exponit, & per signa composita, quasi quibusdam literis edocet intuentis aspectum in illa quæ dicuntur apices rerum, & non scribendo facit, quod scriptura declarauit. Idem corpus Herculem designat & Venerem, foemina representat in mare, minari Regem facit & militem, senem reddit & iuuenem, & in vno credas esse multos, tum varia imitatione discretos. & hæc quidem de Pantomimo in libris variarum Cassiodorus. Lucianus vero consona his in eo qui *ὑποκριτής* inscribitur: Non indecenter, inquit, & Itali saltatorem Pantomimum vocant, ab eo quod factum est. & cætera, quæ paulò post vobis afferam, cum de scenæ saltationibus agemus. Meminit & Pantomimi Seneca, Plinius, Diomedes, Capitolinus, alij. Suetonius, Primis, inquit, temporibus, quæcunq; in scena fierent, in Comœdia quoq; agitari consueuissent: nam & Pantomimus & choraules in Comœdia canebant, postea separata sunt comœdiorum à Pantomimis artificia. Causam verò Diomedes exequitur. Quidam Pantomimorum duo genera faciunt, mythicum, & scenicum. Illud est etiam vobis obseruandum, quod sicut Mimis pro poemate & histrione capitur, sic etiam Pantomimus. Sane histrionem, quoniam & hoc ad propositum facit, vocabulum est latinum (*ὑποκριτής* dicitur græcè dictus est) vel ab Histrione Hetrusco ludione, qui, vt Rufus & Plutarchus tradunt, Romam accitus fuit, cæteris pestilentia absumptis: vel quod eonomine ab Hetruscis vocarentur ludiones, vt Liuius & Valerius Maximus scribunt: vel ab Histrionia regione, vt Pomp. Festus ait. Sed & ludios & ludiones histriones vocamus, vel à Lydis, id est, Hetruscis: vel à ludo, vt grammatici obseruant. Ouidius:

Ludius equatam ter pede pulsat humum.

Hinc & Ludia foemina Iuuenali & Martiali. Sunt & in hoc genere histrionum apud Græcos Tragœdi & Comœdi. Nec id vos latere velim, non apud Romanos modò infames ac famulos fuisse histriones, sed etiam apud Græcos. Aristoteles siquidem in Prometheus causam perquirat, cur histriones improbis sint moribus magna ex parte: refert ille, quod solidæ sapientiæ minus dent operam, & sint incontinentes. Apud nostros verò cum per leges pontificias & ciuiles damnantur, tum præcipue in tertio Digestorum, vbi hi qui in scenam ob præmium prodierint, & omnes qui operas suas locauerint arti ludicæ, famosi esse iubentur. Marcus quoque Cicero in Libris de Republica, eos probro duci ex verbis Scipionis tradit, & non modò honore ciuium reliquorum carere, sed etiam tribu amoueri notatione censoria. Idem scribit Aur. Augustinus. Nonnullos tamen in historijs legitimus & diuites factos, & in honore habitos, vt apud Græcos Polus Chariclei filius Suniensis, & Satyrus Theogitonis, Marathonius & Aristodemus, cuius aliàs meminerim: & apud Latinos Bathyllus, Pylades, & huius discipulus Hylas, & his priores Roscius & Aesopus. Porro histriones, ludij, artifices, personæ & actores, ijdem ferè sunt: qui & primarum & secundarum partium ac tertiarum etiam dicuntur, quando videlicet sapius in fabularum actibus ingrediuntur, primarum actores vocantur: secundarum, cum minus: tertiarum verò, cum eo minus etiam in scena agunt. Hinc Terentius:

Primas partes qui aget, is erit Phormio.

Horatius in Epistolis:

Vt puerum seuo credas dictata magistro

Reddere, vel partes mirum tractare secundas.

M. Tullius

M. Tullius in Verrem: Vt, inquit, in actoribus græcis fieri videmus, sæpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multò summittere. Quo loco Asconius Pedianus: Actoribus, inquit, Græcis palliatarum scilicet fabularum: in ijs enim etiam si latinæ sunt, græca omnia seruantur: nam latine fabulæ per pauciores agebantur personas, vt Attellana, togata, & huiusmodi alia. Tum mox idem subdit: Comœdia quinque actus habet, hoc est, quinque dicitur in scena. Est ergo persona primarum partium, quæ sapius actu regreditur: secundarum & tertiarum, quæ minus minusq; procedunt. Nunc illud etiam annotandum, quod locupletius tamen primo sermone narraui, scenam quoq; in primis proprias & peculiarias saltationes habuisse. Emmelsam tragicam, Cordaca comicam, Siciniam Satyricam: quanquã alij aliter, vt in primo ostendimus. Hoc verò loco illud addendum quod de saltatione Lucianus scribit, prisco videlicet tempore eosdem & cantores, & saltatores fuisse: sed demum cum animaduertent assiduo saltandi motu anhelitum immutari, & propterea cantum turbari, magis è re fieri censuerunt, si canentes alij, alij saltantes essent: id quod & hodie comodius fieri videmus. Ea autem laus maxima in fabulis agendis saltatoribus dabatur, vt personis in scenam introductis saltatores ipsi per omnia gestu ac motu responderent, ne ab introductis discrepant, vt in vnoquoque demonstraretur proprietas & excellentia. Sed præstat vt audiat quæ de saltatoribus, ex Luciano excerpti. Oportet, inquit, spectantem saltationem, quod ait Pithicum oraculum, & mutum intelligere, & non loquentem saltatorem audire: quod & Demetrio Cynico contigisse aiunt, qui & ipse orchesticen, id est, saltationis artem accusabat: dicebat enim, tibiarum & fistularum & sonitus parergon quoddam saltatorem esse, hoc est, præter rem additamentum, & nihil ad fabulæ perfectionem asserre. Subiungit historiam, quam & vobis, si libet, recitabo. Imò, inquit Piso, vtrique placet. Erat, inquit ego, cum Nerone saltator quidam eximius, nec, vt dicebant, imprudens, sed si quis alius, in historiæ vel fabulæ memoria, & morus elegantia præcellens: hic Demetrius Cynicus sapientissima, vt visum est, oratione precatus est, vt se saltantem videret, & ipsum deinde accusaret: recepitq; sine tibijs, sine canticis, sese illi ostensurum: vt & fecit, & silentio indicto sonis & tibijs chori, ipse per sese saltare cœpit Veneris & Martis adulterium, Solem id manifestantem, & Vulcanum dolum cogitantem, & ambos, Venerem scilicet & Marrem, vinculis irretitos, deorsum spectantulo assistentes, Venerem pudore suffusam, Martem subuerentem & supplicantem, omnia deniq; quæ hac ipsa fabula contenta sunt, adeò vt Demetrius his factis exhilaratus, maximam hæc retribuerit saltatori laudem: exclamauit enim, & magna voce pronunciauit, *ἀνὼ ἀνδρωπεύει καὶ καί τις, ἐχέει δὲ μέλιον, δὲ μὲν μοι θεοὶς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖς*. hoc est, o homo, audio quæ facis, non solum video, sed ipsis videris mihi loqui manibus. Alias hac de re historias addit idem Lucianus, quæ breuitatis causa prætereo. Vnum hoc non silebo: Cum barbarus forte quispiam personas quinque paratas videret (quinque enim actibus constat fabula) & nō nisi orchesticen vnum, id est, saltatorem, quisnam queso, dixit, quatuor reliquas personas aget, & cum vnum illi responsum fuisset. tunc barbarus, O optime, fecististi, inquit, corpus istud quidem vnum, multas verò habens animas. hoc est græcè, *ἐλεῖθαι δὲ βέλπε, σῶμα μὲν ἓξ ἄνθρωπον, πολλὰ δὲ τὰς ψυχὰς ἔχει*. Atque de scenicis saltationibus hæc tenus: quare reliqua quæ restant subiungamus. Scribit Acron Horatianus interpres, sex esse Comœdiarum genera, Statariam, Mottoriam, Prætextatam, Tabernariam, Togatam, & Palliatam: cum nos tamẽ multo plures ex probatis autoribus collegerimus, quas hoc vobis loco commemorabo. Togata igitur, vt ab his incipiam, fabulæ dicuntur, quæ scriptæ sunt secundum ritum & habitus hominum togatorum, id est, Romanorum: vnde & togatarius histrio appellatus est. Suetonius in Augusto, Stephanionem togatariũ vocat, cuius & Plinius meminit: Minus, inquit, miror Stephanionem, qui primus togatas

Comœdiarum genera.

togatas saltare instituit. Toga namque, ut plane scitis, Romana est vestis: unde togata: veluti fabulas græcas ab habitu æque palliatis Varro ait nominari. Me fugit an & he ab Aelio Donato in Adelphorum comment. crepidata vocentur, quod crepidæ Græcorum sunt, ut pallia: an magis, quod in quodam fabularum genere crepidis vterentur. Togatas quidem, cum sit generale nomen, specialiter tamen pro tabernarijs non modo communis error vsurpat, quod Fannius & togatas appellat, sed & poetæ, ut Horatius, qui ait:

Vel qui prætextus, vel qui docuere togatus.

Togatarum fabularum tot ferè sunt species, quot & Palliatarum. Nam prima species est, quæ Prætextatæ dicuntur, in quibus Imperatorum negotia agebantur, & publica, & reges Romani, vel duces inducebantur, personarum dignitate & sublimitate Tragœdijs similes. Prætextatæ autem dicuntur, quia ferè regum vel magistratuum, qui prætexta vtuntur in ipsis fabulis, acta comprehenduntur. Prætextata verò in hoc à Tragœdia differt, quod in Tragœdia heroes introducuntur: in Prætextata Romanæ personæ, ut Brutus, Decius. Altera Togatarum species Tabernariæ dicuntur, humilitate personarum & argumentorum similitudine Comœdijs parës: in quibus non magistratus regesque, sed humiles & priuatæ personæ inducuntur, quod olim tabulis tegebantur domus priuatorum, nuncupatæ. Tabernaria differt à Comœdia, quod in Comœdia græci rursus inducuntur, personæque græcæ, in hac verò latinæ. In Tabernarijs Aphranius & Ennius flourere. Tabernarias eo versu innuit Horatius:

Migret in obscuris humili sermone tabernas.

Attellana & ipsæ latinæ sunt fabulæ, ut iam dictum est, iocis & salibus compositæ, quæ in se non habent nisi vetustam elegantiam, ab Oscorum ciuitate vel Campania (ut ait Donatus) Attella, quæ nunc Aversa vulgò existimatur, dictæ, in qua primum cœptæ sunt, argumentis dictisque iocularibus similes satyricis fabulis græcis. Attellana à Satyra differunt, quod in Satyris ferè Satyrorum personæ inducuntur, aut si quæ ridiculæ sunt Satyris similes, ut Silenus, Autolycus, & Burrhus: in Attellana obscenæ personæ. Sanè & personata fabula fuit, quam quidam putant primum à personatis histrionibus dictam: sed cum post multos annos Comœdi personis vti cœpere, verisimilius esse ait Sext. Pompeius, eam propter inopiam Comœdorum actam nouam per Attelanos, qui propriè vocantur personati, quia ipsius ius fuit non cogi in scenam ponere personam, quod ceteris histrionibus pati necesse fuit. Rhinthonicæ fabulæ dictæ sunt ab autoris nomine ut ait Donatus. Sed qui fuerit Rhinthon, nos suo loco dicemus. Sunt verò Rhinthonicæ Hilarotragœdiæ dictæ, & Italicæ. Est illa præterea fabularum differentia, quod statariæ aliquæ, aliæ motorie, & mixtæ quædam dicuntur. Statariæ, quietiores: motorie, turbulente: mixtæ, ex utroque actu consistunt. Alij sic: Statariæ, aiunt, res continent quietiores, ut Cistellaria. Motorie, res turbulentes inducunt, ut Amphitryo. Mixtæ, quæ ex utroque consistunt, ut Eunuchus. Atque hucusque quantum de fabulis à principio sum pollicitus. quædam tamen his superaddam, quæ ad fabularum cognitionem vobis conducere existimo. Nos verò, inquit Picus puer, te libenter audiui: sed peruelim dicas, cur non ita Comœdiam in partes, ut Tragœdiam diuisisti: iam dudum enim istuc ipsum expectamus. Et id, inquam, eram dicturus, sed paulò post: verum quando ita vos velle video, id in presentia agam. Membra, inquam, Comœdiæ, teste Diomede, tria sunt: Diuerbium, Canticum, Chorus. In latinis duo tantum, quod in Comœdijs nos choro caremus. Sunt vero Diuerbia Comœdiarum partes, in quibus diuersorum personæ versantur. Personæ autem diuerbiorum aut duæ, aut tres, aut raro quatuor esse debent: quod & nos Horatius astruit, cum ait: Nec quarta loqui persona laboret, vltra enim augere loquentium numerum non licet. In canticis vna tantum esse debet persona, aut si duæ fuerint, ita debent esse, ut ex occulto vna audiat, nec loquatur, sed secum si opus fuerit verba faciat. Chori apud

Comœdiæ diuisio.

apud scenæ poetas frequentes, ducti ex antiqua institutione, quæ fuit, ut Maximus Tyrius scribit, talis: Antiqua, inquit, Atheniensium Musa in choris consistebat, chori verò ex pueris & viris constabant, ruris colonis tributum cōgregatis, qui necdum deponit puluere, quem ex agro nuper vel fato, vel arato contraxissent, carmina tunc primum composita canebant: à qua re animus paulatim ad aliam artem declinans cum propter dulcedinem eius sitim explorare non poterat, in theatris ac scenis corrumpendæ ciuitatis principium fecit. hæc Maximus. Chori igitur in fabulis ita ducti, qui licet in latinis non sint Comœdijs, sunt tamen in Tragœdijs: atque ideo nonnulla vobis afferam, quæ cognitione non indigna cenſeo. Priscis igitur temporibus chori in plaustris constituti circa vicus Tragœdias dicebant, ut scribit Acron: quin, ut est apud Laertium, chorus ipse totam fabulam agebat, cum nondum histriones essent. postmodum Thespiis histrionem vnum inuenit, ut chorus aliquando quiesceret. mox Aeschylus secundum adhibuit, & ut ait Aristoteles, πρῶτος ἤσθη. Tertium verò & scenæ descriptionem, quam Græci οὐλογοπλασίαν vocant, addidit Sophocles: unde & à Græcis quibusdam τριταγῶν ἐστὶν vocitata, id quod & in Sophoclis imagine dicemus. atque in hunc ferme modum consummata est Tragœdia. Canticum quoque, ait Vitruuius, Græci poetæ Comici interponentes è choro, diuiserunt fabularum spatia, atque ita cubica ratione partes facientes, intercapedinibus leuarunt actorum pronuntiationem. Quæ autem in choro agenda & tractanda sunt, ita exequitur Horatius, ut nullius melius verbis, quam illius versibus sint tradita: si modo probè versus ipsi intelligantur: perperam enim in commentarijs exponuntur:

Autoris, inquit, partes chorus, officiumque virile

Defendat, neu quid medios intercinat actus;

Quod non proposito conducatur, & hæreat aprè.

Ille bonis faueat, & concliuetur amicis,

Et regat iratos, & amet peccare timentes.

Ille dapas laudet mensæ breuis, ille salubrem

iusitiam, legesque, & apertis ocia portis.

Ille tegat commissas, deosque precetur & oret,

Vt redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Et ita quidem Horatius de his quæ in Choris tractanda. Modestus verò Columella de Chori numeris & certa canendi lege hoc modo, ut mihi quidem videtur, rectè prodidit: Nam vbi chorus, inquit, canentium non ad certos modos, neque numeris præeuntis magistri cōsensit, dissonum quiddam & tumultuosum audientibus canere videtur: at vbi certis numeris ac pedibus, velut facta conspuratione consensit, atque concinuit, ex eiusdem vocum concordia non solum ipsis canentibus amicis quiddam, & dulce resonat, verum etiam spectantes audientisque lætissima voluptate permulcentur. Quæ Columelle verba sumpta videntur ex Xenophontis Oeconomico. A quo præterea & illud scriptum legimus, & Chorum alium esse, qui Cyclius vocetur, pulchrum exhibens spectaculum: nam spatium in termedio vacuo puròque pulchram admodum speciem offert spectanti. Hinc tanta igitur apud antiquos Græcos Chori cura & voluptas fuit. Et licet latini grammatici in choris numerum personarum non esse definitum aiunt, quippe quod iunctim omnes loqui debeant, quasi voce confusa, & concertum in vnam personam reformantes, Græci tamen in Tragœdiæ choro personas xv. à Sophocle demum institutas habuere, cum antea ex xii. tantummodo chorus constaret. In Comœdia vero personas xxxiiii. esse debere tradunt. Sed nec illud vos latere volo, quod ex Græcis didici: Chorus, inquiunt, Comicus in orchestra, quæ nunc demum ὀρχήστρα dicitur, inducebatur: qui cum histriones alloqueretur, scenam spectabat: cum vero hi abirent, ad populum conuertebatur, &

σπαφῆ

ἄριστος dicebatur, & quidem iambicis tetrametris fiebat: tum & iisdem iambicis ἄριστος adijciebatur: erant ut plurimum eae sedecim carminum: vocabantur autem hæc ἄριστος, id est, aduerbia. Totius autem Chori transitus, hoc est, ἄριστος, ideo dicebatur, quod ab legitima statione in aduersum theatri aspectu li prospectum transitus fieret, id quod agebatur cum aliquid per choros poeta pronuciare vellet præter rei subiectæ argumentum sine histrionibus. *ἄριστος* dicta fuere, cum chorus aliquid ageret intus, quod tamen in theatro exaudiretur, velut Ranarum chorus apud Aristophanem, & eiusmodi alia. Sed denique Chori totius ordines, eiusque partes & nomina, cantica etiam & saltationes curiosè admodum Græci, & in primis Pollux exequitur. Sanè fabularum cantica, ut scribit Donatus, modis temperabantur, non à poeta, sed à perito artis musicæ factis: neque enim omnia iisdem modis in vno cantico agebantur, sed sæpe mutatis, ut significant qui tres numeros ponunt in Comœdijs, quæ tres continent mutatos modos cantici illius. Qui huiusmodi modos faciebat, nomen in principio fabulæ & scriptoris & actoris superponebant. Huiusmodi adeo carmina ad tibias fiebant, ut his auditis multi ex populo antè discerent, quam fabulam acturi scenici essent, quàm omnino spectatoribus ipsis antecedens titulus pronuciaretur. Agebantur autem tibijs paribus aut imparibus, & dextris aut sinistris: & dextræ quidem sua gravitate seriem dictionemque Comœdiæ pronuciabant: sinistrae & Serranæ, acuminis leuitate iocum in Comœdia ostendebant: ubi autem dextra & sinistra acta fabula inscribebatur, mixtum ioci & gravitates denunciabantur. Varro quidem dextram non aliam quàm sinistram tradit, ita tamen, inquit, ut quodammodo altera alteri coniuncta: altera enim eiusdem carminis modorum incentiua, altera succentiua. Sedenim Seruius in nono: Tibiæ, inquit, Serranæ dicuntur, quæ sunt pares, & æquales habent cauernas: aut Phrygiæ, quæ impares sunt, & inæquales habent cauernas. Ergo cum dicit Vergilius,

Biforem dat tibia cantum.

biforem dixit dissonum, & dissimilem: non enim sunt pari modulatione compositæ: nam ut ait Varro, tibia Phrygia dextra vnum habet foramen, sinistra duo, quorum vnum acutum sonum habet, alterum grauem. Scribit tamè Diomedes, quod cum paribus tibijs vel imparibus inuenimus scriptum, hoc significare, quod si quando monodio agebant, vnam tibiam inflabant: si quando synodio, vtranque. quando verò chorus canebat, choricis tibijs, id est, choralicis artifex concinebat, in canticis autem Choralicis responsabat. Erant autem præter has quas diximus, tibiæ genera alia, Præcentoria, Valca, Puellatoria, Miluina, Gingrina, quam quidam perperam Giguicam vocant: tum erat & Lydia, quæ & Corania, vel Choraulia: erat & Corinthia, & Aegyptia, itemque Gingria: erant & Assæ, aliaque. Sed de tibijs hæcenus: nam si quæ traduntur à Græcis & à nostris, nunc vobis colligere velim, quòve repertæ modo, nimius sim: quare ipsius iam partes Comœdiæ, quas Pice desideras, attende. Sunt verò, ut Donatus scribit, Prologus, Prothelsis, Epitalis, & Catastrophe. Prologus est velut præfatio quædam fabulæ, in quo solo præter argumentum aliquid ad populum, vel ex poetæ, vel ex ipsius fabulæ, vel ex actoris commodo loqui licet. Vel sic: Prologus est antecedens verâ fabulæ cõpositionem elocutio. Inter verò prologum & prologum hoc interesse voluerunt, quod prologus est ubi aut poeta excusatur, aut fabula commendatur, prologium autem est, cum argumentum tantum describitur: vel, ut ait Donatus, cum tantum de argumento deducitur. Sanè prologium, ut ait Festus, & prologium ab antiquis dicebatur. Illud tamen etiam vos scire oportet, Græcos nostro more prologos in Comœdijs non habuisse. Prothelsis est primus actus fabulæ, quo pars argumenti explicatur, pars reticetur, ad populi expectationem tenendam. Epitalis inuolutio est argumenti, cuius elegantia connectitur. Vel sic: Epitalis est incrementum processusque turbarum, ac totius, ut ita dixerim, modus erroris. Illa, id est, prothelsis, latinè propositio, hæc intentio dici potest.

test. Catastrophe verò est explicatio fabulæ, per quam euentus eius approbatur. Vel sic: Catastrophe conuersio rerum est, ad iucundos exitus patefacta cunctis, cognitione gestorum. Sanè Catastrophe apud Græcos aliquando prouerbij vice vsurpatur, & à Luciano in primis. Crates quoque Mallotus & Dionysius in quatuor partes fabulam dirimunt, sed non sicut Latini, nec iisdem nominibus: quippe qui prologum, chori melos, Episodion & Exodum appellantur. Et prologum quidem vsque ad Chori ingressum esse dixerunt, in ingressu verò Chori locutionem, Chori melos. At Episodion melos esse volunt, inter cantus & Chorum binorum locutiones. Exodum autem aiunt, vsque ad Chori finem, locutionem. Sed hæc in græcis, in latinis verò fabulis parum congruent. Porrò ex latinis scriptoribus quidam in quinque partus diuisere, & his quatuor partibus supradictis Argumentum addidere. Quinque etiam sunt actus fabularum, hoc est, ut ait Pædianus, quinque dicitur in scena: neque enim vel productiores, vel contractiores esse debent scenicæ fabulæ, sic Horatio canente:

Nè ve minor quinto, neu sit productior actu

Fabula, quæ posci vult, & spectata reponi.

adeo ut res vsque sit in vitæ quoque prouerbium deducta, Actus extremus, vel supremus: tamen hodie hoc nonnulli parum interdum obseruant, multo contractiores fabulas actantes, & præcipue in Hæturia. Actus verò fabularum apud antiquos facile discernebantur, quoniam ab vno quoque Chorus intercinerebatur: par latinè de in is in Comœdia sublatus est: ex qua re factum, ut in latinis fabulis haud facile plerunque distinguantur, quod nostri Comici choro penitus abstinerunt. Quo tamen modo, & vnde distingui possint, operæ precium duxi hoc vobis loco Donati verbis significare. Principio inquit, dicendum est, nullam personam egressam quinque, ultra exire posse. Sed illa re plerunque decipimur, quod per sonam, cum tacuerit, egressam falso putamus, quæ nihilominus in proskenio tacens loquendi tempus expectat. Est igitur attentè animaduertendum, ubi & quando scena vacua sit ab omnibus personis, ut in ea chorus vel tibiæ audiri possit: quod cum viderimus, ibi actum esse finitum debemus agnoscere. Confundit sæpe lector em id, quod persona in superiori scena desinit, & in proxima incipiens loqui, non intelligitur ingressa: quod ipsum experientes statim iudicant de rerum ac temporum quantitate: potest enim fieri ut & ingressa sit ac egressa, quam prauè credimus de proskenio non recessisse. Posse autem quinto egredi personam, non & necesse esse, dicimus, ut appareat ultra exire non posse. In Tragœdia & parcius exire, & solere pariter & licere. atque hæc quidem Donatus. Nunc & de scena vobis, quoniam & res & locus exposcit, aliquid dicere non pigebit. Erat verò scena antiquis vmbra culum, ex arborum frondibus vmbrae causa à rusticis constitutum, id quod *σκηνή* significat: ubi festis diebus conuenientes, diuersa ludorum & iocorum genera exercebant: id quod & hodie in pagis multis in locis seruari videmus. Hac de re Cassiodorus libro variarum quarto sic ait: Theatri frons scena dicitur, ab vmbra luci densissima, ubi à pastoribus, inchoante verno tempore, diuersis sonis carmina canebantur: ibi actus musicus & prudentissimi seculi dicta floruerunt. Tria tamen postea facta sunt scenarum genera, ut autor est Vitruuius: vnum Tragicum, alterum Comicum, tertium Satyricum: quorum ornata inter se dissimili erant disparique ratione. namque Tragicae deformatae columnis fuerant, & fastigijs, & signis, reliquisque regalibus rebus: Comicae autem, ædificiorum priuatorum & mœnianorum habent speciem, prospectusque fenestris dispositos, imitatione & communium ædificiorum ratione. Agatharchus Athenis dicitur, Aeschylus Tragœdiam docente, scenam huiusmodi fecisse, & de ea commentarium reliquisse. Ex eo moniti Democritus & Anaxagoras de eadem re scripserunt, quemadmodum oporteat ad aciem oculorum radiorumque extensionem, certo loco centro constituto, ad lineas ratione naturali respondere, uti de incerta re certæ imagines

Scena

ædificiorum in scenarum picturis redderent speciem: & quæ in directis planisq; frontibus sint figurata, alia ascendentia, alia prominentia esse videntur. Et ego constructas huiusmodi ligneas, cum Romæ aliquando, tum Ferrariæ conspexi. At verò Satyricæ scenæ ornantur arboribus, speluncis, montibus, reliquisq; agræ stibus rebus, in topiarij speciem deformatæ, vt ait Vitruuius. quare Horatius cū Satyrographos signare vellet, sic in Poetica cecinit:

Syluis deducti caueant me iudice Fauni.

& reliqua. Fuerant præterea, alia scenæ temporariæ, alia stabiles, tum etiam quæ versatiles seu versatiles & ductiles dicebantur. Versatiles quidem, quæ subitò totæ machinis quibusdam conuertebantur, & aliam picturæ faciem ostendebant: ductiles verò, tractis tabulatis hac atque illac, species picturæ nudabat interior, vt Varro & Suetonius apud Seruium testantur. Idem innuit illo versu Vergilius:

Vel scena vt versis discedat frontibus.

Mitto vobis hoc loco, quæ portentosissima scribit Plinius xxxvi. naturalis historiae, de theatris & scenis Scauri & Curionis; hic enim ex ligno, versatili libramento quodam, ille ex marmore confecit, ne ab instituto discedam. Quod autem ante scenam pulpitum erat, proscenium vocabatur: episcenium verò, scenæ pars superior. Vitruuius quidem de scena apud Alabandenos ab Aparurio constructa: Pergetera, inquit, supra eam episcenium, &c. Scena quidem histrionum propria est, vt inquit Pollux: Orchestra verò chori, in qua erat thymele, siue pulpitum id esset, siue etiam ara. Hinc Vitruuius: Ampliorem, ait, habent orchestram Græci, & scenam recessiorem, minoræque latitudine pulpiti, quod *λογέον* appellant: ideòq; apud eos Tragici & Comici actores in scena peragunt, reliqui autem artifices suas per orchestram præstant actiones: itaq; ex eo scenici & thymelici græcè separatim nominantur. Erant præterea Periaci, vt ait idem Vitruuius, loca in scena ad ornatum comparata, quorum & Plurarchus meminit & Pollux. Athenus etiam sellas *πεδάλισσας* vocat, quasi nos versatiles dicamus & c. reductiles: qualibus hoc tempore vtuntur podagrici, vt nostra illa, de qua sic in nostro epigrammate:

Qua facili impulsu quouis referorq; ferorq;

Dum plantæ partes lubrica sphaera facit.

Sed & Brontæum erat sub scena, machina ad tonitru imitandum, vnde & illi nomen: qualia & Latinis, vt Pompeius scribit, Claudiana tonitrua. Fuit & Ceraunoscopion in altiore eminentioriq; scenæ loco ad fulmina imitanda, à quibus & illi nomen græcè factum. Legimus & varia pegmata, automata, quæ sponte & minimo impulsu agerentur: itemq; quæ Neurospasta dicta sunt, quorum meminit Gellius libro xiiii. capite i. item Athenæus & Aristoteles in libro de mundo ad Alexandrum, quem locum ita vertit, vel potius circumscribit Apuleius: Astucia vnius conuersionis multa & varia administrant, etiam illi qui in ligneolis hominum figuris gestus mouent: quando filum membri, quod agitari solet, traxerint, torquetur ceruix, nutabit caput, oculi vibrabunt, nec inueniunt totum videbitur viuere. hæc ille. Videor & me huius dictionis meminisse apud Lucianum. Sed postquam in hæc ludicra scenarum incidimus, alia nonnulla referam, quæ cum apud alios Græcos, tum maxime apud Pollucem in quar to legi. Fuit ergo Crade pegmatis species in Comica tantum scena: in Tragica verò *μηχανή*, hoc est, machina, qua in aere dei & heroes agebantur, vt Perseus & Bellerophon. Tamerli quidam Craden hamum ferreum seu vinculum significare scribant, quo in aere pendere videntur, qui ita sustolluntur, vt hodie quoq; in celebratibus fieri conspiciamus. Sed Pollux à ficus imitatione *κράδης* dictam autumat: nam *κράδης*, inquit, sicut Attici vocant. Sed & de Crade est apud eos prouerbiū. Theologium quoq; supra scenam facere consueueret, vbi Iupiter ceteriq; dei in Tragœdijs ita agerentur, vt repente apparere viderentur,

rentur, & fabulæ finem asserre. Aristoteles meminit in Metaphysic. & Cicero in primo de natura deorum. Sed hac de re longè plura collegit in prouerbio Erasmus, Deus ex improviso apparens: quo loco & nonnihil de *μηχανή*. Erat & Geranon machina, qua veluti Memnon ab Aurora, vel Endymion à Luna rapi videretur, talis scilicet qualis Martialis de tauro libro primo,

Raptus abit media quòd ad aethera tauros harena.

Aeoræ præterea funes vehementius intenti dicuntur, quibus ij sustententur qui per aera ferri videntur heroes, deique. Eccyclema etiam pegmatis genus, quo rotis circumacto, quæ intus agerentur, ostendebantur. Erat & Acrobatica machina ad scandendum in spectaculis idonea. Et hæc quidem & alia plura Græci habuerunt: ego ad latina redeo. Claudius Pulcher, vt Valerius scribit, scenam primus varietate colorum adumbravit, vacuis autè pictura tabulis extentam: quam totam argento C. Antonius, auro Petreius, vel vt alij legunt, P. Etelius, vel P. Bereius (adeò variant vetusta exemplaria) ebore Q. Catulus prætexuit. Versatilem fecerunt Lucius & Cinna: locum quem argentatis choragis P. Lentulus Spînther adornauit. Sed & in hoc loco varij sunt codices: quidam enim lumen, non locum habent. Scenæ autem ornamenta sunt aula, peripetasmata, sipharia, vela, & velaria, choragia, & id genus cætera. Ornabantur ad hæc & inspergebantur scenæ & theatra plerumque floribus & croco, aquaq; crocea, id quod Lucretius, Horatius, Propertius, Sratius, Martialis, Seneca, alij palam ostendunt. Plinius: Crocum, inquit, mirè congruit, præcipue dulci tritum, ad theatra replenda. In scena præterea ante fores, vt Pollux scribit, ara ponebatur, quæ Halieus dicta est. Sed & qui Comœdiam celebrant, in Apollinis honorem, quem Cassius Menander vocasse dicitur, aram constituere solitos legimus: hæc verò an sit, nescio, quæ comœdiæ ara vocabatur. Sedenim Donatus duas in scena fieri aras ait: dextram, quæ Libero patri dicata erat: & sinistram, quæ illi deo in cuius laudem ludi fiebant. Sed quoniam in ludortum mentionem incidimus, par est vt ludorum etiam genera, in quibus fabulæ agebantur, vobis referam. Illudque in primis vos scire oportet, ludos apud Latinos, religionis, non voluptatis causa fuisse institutos: quod Lilius & Valerius ostendunt, & post hos Aurelius Augustinus. Ex qua re palam fit, id quod à principio diximus, fabulas à rebus diuinis incoepisse, non modò apud Latinos, sed etiam Græcos: quod & Horatius innuit, cum de Tragœdia ageret & Satyris,

Eò, inquit, quòd

Illecebris erat, & grata nouitate morandus

Speclator, sanctusq; sacris & potus & exlex.

Ludorum igitur in quibus fabulæ recitabantur, quatuor apud Latinos genera Donatus enumerat, quos Aediles curules munere publico curare solebant: Megalenses, qui & Romani, & Magni, & à circo Circenses dicuntur, magnis deis consecrati, quos ludos Græci *μεγαλίστα* appellant: Funebres, ad retinendum populum institutos, dum pompa funeri decreta in honorem patricij viri plenè instrueretur: Plebeios, qui pro salute plebis luduntur: Apollinæ, Apollini consecratos, quorum ludorum omnium apud scriptores, & in primis Liliū, est crebra mentio. Honorarios etiam ludos Suetonius nominat: Triginta, inquit, amplius dies, qui honorarijs ludis occupabantur, actui rerum accommodauit. Honorarios verò ludos alio nuncupari nomine Liberalia, docet Festus: dicti quidem videntur, vt lus dicitur honorarium, prætorium. Fuerunt & ludi Atellanæ, ab Oscis acciti, vt Valerius docet. Thrasylus quoq; apud Græcos ait Tragicos & Sclenicos poetas certasse Dionysijs, Lengijs, Panathenæijs & Chytrijs: quorum hoc vltimum Satyricum fuit, & propterea à numero, *παραλόγια* vocata est apud Lærtium. Hinc & quidam Tragœdiam, quasi *παραλογίαι* dictam putant, vt ex Isaacio recitauimus, quasi quatuor certaminum. hinc & *παραλογία* & *παραλογίαι* *παραλογίαι*. Porro in Alexandria à Ptolemæo rege Musis & Apollini ludi consti-

tuti, in quibus, ut ait Vitruuius, scribentium poetarum certamina fiebant: ut Græcorum celebratissimos mittam, Olympicos, Nemaos, Isthmicos, & Pythicos. Sed & in quinto Symposiaco Plutarcho teste, vetustissima fuerunt poetarum certamina, id quod & in primo dialogo latius docuimus. Fuerunt & apud Latinos alij ludij, ut votui, compitalitij, & seculares: sed non omnia complexi possumus. Restat ita ut de vestitu habitūq; scenico non nihil agamus: eo enim pro qualitate vel personæ inducæ, vel discretione, vel moribus, uti conuenit. Hinc Vlysem palliatum semper inducunt, siue quod insaniam aliquando simulauit, quo tempore reclusus esse voluit, ne agnitus cogere in bella prodire: seu ob singularem sapientiam, qua reclusus munitusq; plurimum socijs profuit: huius enim virtutis erat, animi semper decipientis ingenium. Nonnulli Ithacæ incolæ, sicut Locros, palliatos fuisse commemorant. Achillis siue Neoptolemi personæ diadema-
ra habebant, quauis regalia sceptrâ nunquam tenuerint: cuius argumenti probatio inducitur, quod nunquam cum reliqua Græciâ iuuentute ad gerenda cū Troianis bella, sacramenta coniurationis iniierunt, nec vnquam sub Agamemnonis imperio fuerunt. Comici senibus candidus vestitus inducitur, quod is antiquissimus fuisse memoratur. Adolescentibus discolor attribuitur: ut verò Pollux ait, purpureus. Serui comici amictu exiguo conteguntur, paupertatis antiquæ gratia, vel quod expeditores agant. Sext. Pompeius tales ferme vestes, exomidas vocat. Comicas, quod exertis sint humeris. Pollux verò vestitur alba tunica, quæ græcè ἐμβώλαι dicitur. Parasiti cum incortis pallijs veniunt, Iulio Polluci cum nigris vel phæis, hoc est, fuscis: præterquam in Sicyonio, cui datur album, quod ipse sit ducturus uxorem. Læto vestitus candidus, ærumnoso obsoleto, diuiti purpureus, pauperi phœniceus datur. militi chlamys purpurea, puellæ habitus peregrinus inducitur. Ieno pallio varij coloris vititur, cui virgam rectam in manu dat Pollux, meretrici ob auaritiâ luteum vestimentum est attributum. Lenæ & meretricum matres taniâ seu vittâ purpuream habent circum caput: anus verò vestes melinas, seu aereas: præter sacerdotes, quibus albæ attributæ sunt. Sanè non modò Comicæ & Tragicæ vestes distinctæ esse debent, sed etiam Thymelicæ & Citharœdicæ, quarum cæbra mentio apud scriptores. Sed & Iurisconsultus Callistratus has contineri vestis appellatio-
ne censet, libro quarto de cognitionib. Cætera huiusmodi haud exequi par est: magis necessaria vobis retulisti plura vultis, Pollucem adite. Symmata dicta sunt ab eo quod trahuntur: quæ res, trahendi scilicet vestes, ob scenicâ luxuriâ instituta est. eadem in luctuosis personis incuriam sui per negligentiam significat. Sunt & calceamenta, socci & cothurni, ἐμβώλαι & ἐμβώλαι à Græcis nūcupata, ut idem Pollux scribit. Hammonius: Embades, inquit, Comica sunt calceamenta, embata Tragica. Idem & Thomas Magistri: qui & illud ait, ἐμβώλαι simpliciter calceamenta sunt. Aristophanes in Pluto:

τοῖς δ' ἐμβώλαις τῆς χροῆταις

hoc est, quis calceamentis vtetur? ἐμβώλαι & ἐμβώλαι, idem ait Thomas, tragica sunt calceamenta. In aliquibus etiam fabulis crepidis vtēbantur, quæ crepidatæ dictæ sunt, ut antè relatum est: tamen etiam Græcorum philosophorum crepidæ vocantur. Aulæa quoque humi in scena sternebatur. Erat autè aulæum, ornatus pictus ex Attalica regia perlatas, pro quibus suppara, ætas posterior accepit. Est autem minutum velum, quod populo obsistit. Plerique hoc loco apud Donatum non supparum legunt, sed siparium, quod teste Festo genus veli est mimicum. Vtitur hac voce M. Cicero, Quintilianus, Seneca, Iuuenalis & Apuleius, quod recordeo. Sunt & qui non siparium, sed supparium vocent. Porro de velis alia plura in nostris nauigijs retulimus. De personis raturus sum nihil mihi dicendum, et si in his describendis multis verbis usum esse Pollucem videmus, qui Tragicas, Satyricas & Comicas seorsum narrat. Hoc tantum non mittam, me apud Dioscoridem legisse, Arcion herbam ab aliquibus appella-

appellatam prosopeida & prosopeion, à Romanis personaciâ: quo loco ab interprete notatur, moris fuisse antiquis, ante personarum usum hac herba, quoniam lata, ut cucurbita, habet folia, pro persona usus fuisse, vnde & illi nomen. Vidimus & nos hoc tempore paganos aliquando hac ipsa personatiâ faciem obtere, itaque risus spectantibus ciere. Porro personarum inuentionem Diomedem & Græcorum plerosque Thespidi, alios nonnullos Aeschilo attribuisse legimus, id quod in imaginibus explicandis planius percipietis. Aristoteles tamen in Poetica, personas & prologos & histrionum multitudinem quis protulerit, & hoc genus cætera, ignorari scribit. Sanè Mœson persona comica appellatur, ut cocij, aut nautæ, aut eius generis, dicta ab inuenteore eius Mœsone comædo, ut Aristophanes grammaticus & Festus tradunt. Alij Mœsona scribunt histrionem comicum quempiam fuisse Megarensē, eundemque primum personam excogitasse, quæ & mœson ab eo est vocata. Scœmata quoque quibus mordaces id genus homines vtuntur, mœsonica sunt appellata. idem hoc & Athenæus. Lucianus verò in quadam Saturnalium epistola, in comædijs ait personas quasdam induci solitas, quæ barbam promissam in acutum haberent in cunei speciem, à qua re nomen est factum illis σφλωποπόνοισ, quasi dicatis cuneibarbi. Illud præterea in fabulis obseruandum, ut quæ latine scribuntur, hoc est, latino argumento, per pauciores agantur personas, quàm quæ græcè: quod
10 Asconius Pedianus diligenter annotauit. Sed & illud attendendum, ut histrionibus alijsque personis introductis nomina imponantur, quæ conuenientia aliqua ratione sint, etymologiamque habeant fabulæ vel personæ congruam: id quod parum obseruarunt nostris diebus quidam, qui fabulas docuerunt. est enim absurdum, ut ait Donatus, poetam apertè argumenta confingere, vel nomen personis incongruum dare, vel officium quod sit à nomine diuersum. Hinc ferò fidelis Parmeno, saluterfer Sofia, infidus Syrus & Geta, iuuenis Pamphilus, & id genus plura: in quibus summum poetæ vitium, si quid è contrariò repugnans diuersumque protulerit, nisi per contrarium ridendo, ut Misargyros apud Plautū, trapezeta. Aristoteles & ipse in Poetica subobscurè de hac nominum in-
30 politione in Comædiâ & Tragœdiâ præcipit, sed ita ut vix intelligatur. Fabulis etiâ imponenda sunt nomina, quæ vel à loco, vel factis, vel euentu, vel vocabulo ducantur. Porro & apud antiquos quinque iudicibus dabatur negocium, ut de Comico fabulis pronunciant, ut Epicharmus apud Zenodotum paræmiarum scriptorem testis est: vnde illud exiit, ὅτι πῶτε κελὶ δὲ γοῦνα δὲ κέρτα. hoc est, in quinque iudicum genibus facit. Sed iam satis, ut puto, de ipsis scenæ fabulis pro tempore dixerimus, & nisi aliud à me expectetis, ad tabularum imagines deinceps sermonem nostrum conuertam. Nihil, inquit Piso, aliud in præsentia expectamus: tantum si quid in referendis poetarum imaginibus de rebus istiusmodi occurrerit, ne prætermittas. Sic faciam, inquam. Igitur attendite. In
40 hac tabularum parte in: et primos, quatum ex titulis consicere potui, fuerunt Epigenes & Thespis: quorum prior Epigenes Tragicus Sicyonius fuit, à quo nonnulli volunt prouerbium illud emanasse, ἕδω πῶτε δὲ δόνου. Nam cum is Tragœdiam Bacchi scripsisset, quæ deo ipsi parum visa fuerat continere, indignaque deo esse, tum è spectatorijs quidam acclamare cœperunt, ἕδω πῶτε δὲ δόνου, hoc est, nihil ad Bacchum. Non me præterit, & alia à scriptoribus multa de huius adagij interpretatione tradi solere, ut etiam antè meminimus: quæ quoniam ad Dionysium nostrum nihil, hoc est, ad poetas attinent, eâ nos missa facimus. Citat Athenæus Bacchas Epigenis in nono Dipnosoph. itè Herofinas & μιμῶτων. Idè & Suidas, qui Comicum, non Tragicum, perperam (ut puto) Epigenem facit.
50 Alter verò Thespis fuit decimus sextus ab hoc ipso Epigene, vel (ut alij tradunt) secundus. alij quoque ipsum primum tragicum fuisse prodiderunt. Fuit verò Thespis ex Icario Attica, non vrbe, ut est apud Suidam, sed populo Aegæidos tribus,

vt Stephanus scribit, vterq; Atheniēsis poeta vocatur à scriptorib; Thespis igitur hic, vt non multo antè vobis dicebam ex Horatij sentētia, Ignotum Tragicæ genus inuenisse camœnæ dicitur, quod circa vicus in plaustris periti fecib; ora actio res agebāt. At verò Porphyriō: Tragœdias, inquit, scripsit Thespis genere Atheniēsis, ad quas agendas plaustro circa ciuitates egregias Graciæ vehebatur, quas canerent agerentq; peruncti facib; ora. Ex hoc etiam putat quidam Tragœdiam appellatam, quasi *τηυγωδία*, quia fecem Graci *τηυγ* appellant, id quod & paulò suprâ retulimus. Scribit Suidas, Thespin primum faciem carussa oblitum Tragœdias acitasse; dein portulaca obtexisse: tum demum & personarum vsum induxisse, quæ ex solo linteo confectæ essent. quare quod ait Diomedes personas à Thespide inuentas, indignè à grammaticis quibusdam hoc tempore impugnatur. Vixit Thespis, vt est in græcis commentarijs, LXXI. Olympiade: quo etiã tempore Solon, vt Plutarchus scribit; nam cum Athenis fabulas Thespis ageret, rei nouitate Solon pectus, se spectatorem ei præbuit, qui simulatq; acta fuit fabula, Thespin accersiri iussit, illiq; ait, Num ipsum puderet coram tot testib; mentiri: Thespide respondente, per iocum licere: tum Solon terram baculo pulsans, inquit, Id scilicet propè diem videbitur in nostrarum legum tabulis, an iocus iste tuus laudem honoremq; mereatur. Addit Laertius Diogenes, ipsum Thespin Athenis prohibuisse Tragœdias docere. Hæ verò Thespidis fabulæ feruntur: Certamen Pelæ, vel Phorbas: Sacri iuuenes, & Pentheus. Atq; hæc quidem de Epigene & Thespide. Post quos erat Phrynichus Atheniēsis Tragicus, Polyphradmonis filius, siue vt alij, Mnyri; vt alij, Choroclis: qui & Thespidis discipulus fuisse traditur Olymp. circiter LXXVI. Primus muliebrem personam in scenam introduxit, fuitq; tetrametri inuentor carminis. Filium hic habuit & ipsum tragicum, Polyphradmonis nomine. Scribit Herodorus, & repetit Strabo, quod mille drachmis Phrynichus ab Atheniēsis multatus fuerit, quod fabulam fecisset Miletum à Dario captam, interdicitumq; ne deinceps ea fabula ageretur, meminit & huius rei Plutarchus in præceptis Politicis. Sunt qui dicant ideo multatum, quod in ea Miletum deploratione in theatro omnibus spectatorib; lachrymas exciuit. Videtur Suidas dicere à Persis multatum, nisi sit, vt reor, maculatus co dex. Plutarchus primo Symposiacion libro asserit à Phrynicho, & mox ab Aeschilo fabularum argumenta ad historias & calamitates esse traducta. Hunc ipsum Phrynichum cum Thespide Plato memorat. Huius verò fabulæ nouem fuisse traditur, Pleuronia, Aegyptij, Acton, Alcestis, Antheus siue Libyes, Dicaei siue Persæ, & Synthoci, & Danaides. Fuisse dicitur & alter Phrynichus & ipse tragicus poeta & Atheniēsis, Melanthæ filius, inter cuius fabulas Andromeda & Erigone numerantur: edidit & Pyrhichas. Sunt & qui tertium Phrynichum addant, Phradmonis filium, qui sub Apollodoro principe vixit XCVI. Olymp. & in Sicilia periit. hic veteris Comœdiæ poeta inter eos qui *ἄδιδ δὲ πρὸς* à Græcis cognominati sunt, fuisse traditur. Quo eodem tempore & Lycis, qui & Lycus, & Amepias, Comici fuere, qui inter ineptos, & (vt Græci dicunt) subfrigidos & parū probatos vnâ cū Phrynicho reponuntur, in quos Aristophanes est inuectus. eorum meminit nec semel Suidas, & Aristophanis interpretes. Sed præter hos de Amepia meminit & Laertius Diogenes, illumq; ait in Socrate scripsisse, palliatumq; ipsum in fabula induxisse. Ita enim ait: Socrates paucorum optime virorum, multorumq; vanissime, & ipse ad nos pergis, patensq; est vnde tibi palliū hybernū: hoc incommodum per coriarj cōtingit malignitatē. Hæc quidē Amepias, quo de & nō nihil in Aristophane agemus: quare ad Phrynichum redeo, qui taxatur quoq; vt peregrinus, propter eius poematum nugacitatem, & quod à proposito aliena dicere solitus: malus etiam versificator. videtur & quod vt apud odas semper ferat. Quidam tamen duos hos Phrynichos faciunt, quod alicubi Suidas ait, & Hephæstion: quanquam nos quatuor eius

eius nominis fuisse comperimus. Prioris eius has fabulas ferunt, Ephialtes, Connus, Cronus, Comastæ, Satyri, Tragœdi, vel Apeleutheri, Monotropus, Musæ, Mystes, Proastriæ. Scdenim comicum hunc Phrynichum, qui solitus erat agere choros, ducem Atheniensium fuisse in Samo scribit Suidas ex Thucydidis sententia, exercitumque prodidisse nauarcho Lacedæmoniorum, tamen eius literas interceptas Alcibiades Athenas misisset. huius rei longior est historia. Hinc factum est prouerbiū de ijs, qui astu dolisque res gerunt, Phrynichi palæstina, id est, stratagema seu lucta, quo vitur Aristophanes, meminit Diogenianus, quem secutus est Erasmus, sed historiæ non meminere. Ferunt in hac prima parte tabulæ cum Thespide & Phrynicho, Alcaeus poeta tragicus Atheniēsis, quem plerique inter Tragicos primum putauere de hoc quidam pauca admodum legi, nisi quod eius fabulas citatas reperi, Cæstum à Macrobio, Endymiona à Polluce, quas aliqui etiam Alcaeo Comico, vt reor, perperam ascribunt, qui poeta fuit Mitylenæus, vel vt alij putant, Atheniēsis, & quintus inter præcæ Comœdię poetas, Micci filius. Scripsit & fabulas decem. De Lyrico verò Alcaeo suo loco inter Lyricos agemus. Post hos Tragicorum maxima turba sequebatur, quos vt memoriæ succurrerint, vnâ cum Comicis recensabo. Nunc attendite alteram tabulæ partem, quæ Comœdiæ imagini subiacebat. Erant verò sub ea tres imagines ante alias, Susarionis prima, quem Comœdię nomen denudisse quidam voluere, eiusque primum poetam fuisse. Altera erat Rhullus, licet in Diomedis grammatici libro Nullus legatur, & ab alijs Mullus vocitetur. Tertia Magnetis erat imago, qui perperam ab aliquibus Machnes dicitur. hi certè primi Comici à Diomede produntur. Fuit ergo Susarion Megarensis Tripodiscus, Philini filius, qui cum morosæ admodum atque infestæ iunctus esset mulieri, in Dionysiorum celebritate theatrum ingressus hæc quatuor carmina cecinisse traditur:

*Audite populus, Susarion hæc dicit
Filius Philini Megarensis Tripodiscus:
Malum sunt mulieres, sed tamen o populares,
Non est domum inuenire sine malo.*

atq; hæc quidem tantum, quod sciam, de Susarione inueniuntur. Erat deinde Epicharmus, de quo varia à Græcis traduntur, quæ quo breuius potero, vobis recitabo. Quidam, vt ait Suidas, Epicharmum Syraculium faciunt, alij Crastrum, à Crastrō videlicet Sicanorum vrbe, vt Neanthes in libro de viris illustribus, & Stephanus prodiderunt: quamuis hoc loco apud Suidam mendum subfit: ita enim legendum est, *ἢ ἐν πόλει καὶ ἔξω τῆς οἰκίας*. Alij Megarenses ex eadem insula faciunt, vnde Aristoteles in Poetica Epicharmum, & Horatius in Epistolis Siculum tantummodo appellarunt. Alij tamen eum Samium, alij Coum faciunt, vnūq; ex ijs qui cum Cadmo in siciliam emigrarunt. Grammaticus tamen Diomedes ideo Coum putauit, quod in ea insula exularit: quin & à Cou insula Comœdiam ait à plerisque denominatam videri. Non tamen defunt qui duos Epicharmi nomine fuisse velint: alterum hunc ipsum siculum, quo de agimus poetam: alterum Coum Pythagoricum philosophum, cuius vitam Laertius Diogenes explicat. Parentes Epicharmus habuisse traditur Chimarum, seu Tityrum, & matrem sicida. Aristoteles & Plinius duas ab Epicharmo literas inuentas prodidere, & scilicet & φ. sunt qui cum Phormo Epicharmum inuenisse comœdiam asserant, id quod etiam affirmat Aristoteles & Suidas. Autor est Demetrius Phalereus, in epithetis excelluisse mirum in modum Epicharmum, quo loco eius etiam quosdam versus assert. Ab Epicharmo quoq; dicendi modus effluxit, quæ Epicharmion ideo à Græcis vocitatū videmus. Proditum est, cum liberius obscœnum nescio quid Epicharmus ante Hieronis tyranni vxorem locutus esset, à tyranno male multatum fuisse, solūque vertere

Alcaeus.

Rhullus.

Susarion.

Epicharmus.

coactum. Quo autem tempore vixerit variè traditur: quidam enim ante Perfarum tempora fuisse credunt, quo tempore Athenis Euetes, & Euxenides, & Mylos celebrabantur, alij eodem Perfarum tempore, atq; etiam pœst. quæ omnia vera esse possunt, nam inter longævus connumeratur. Vixit enim, vt in macrobijs obseruat Lucianus, annos XCVII. Fabulas multas docuit, Suidas quinquagintaduas, Lycon trigintaquinque, alij longè plures, adeo vt Apollodorus eas in decem volumina digesserit, vt in Plotini vita scribit Porphyrius. Eius fabularum & Athenæus persæpe meminit, Hebesq; in primis nuptias celebrat. Vult Horatius Plautum latinum poetam in fabulis componendis imitatum fuisse Epicharmum. Alcimus verò Platonem multas ex Epicharmo sententias mutuatum fuisse scribit. Clemens Alexandrinus in Stromatis, & Eusebius versus Epicharmi oppidò quàm eruditos de verbo diuino, id est, πῶς δὲ θεοῦ λόγους, in medium afferunt ex fabula quæ Politia inscribitur: ita enim cecinit:

*Hominum vita verbo & numero valde indiget:
Viuimus enim in numero & verbo,
Etenim hæc ipsa mortales seruant.*

Tum posthac hoc idem palàm magis enunciat:
*Verbum, inquit, homines gubernat, & cum modo seruat:
Nam si est hominum verbum, est & diuinum.*

Est verò (vt sciatis) græcè hoc loco verbum λόγος & λογισμός, id est, ratio & cogitatio, quasi verbum conceptum & prolatum possumus intelligere. Sed hæc nunc nostri non sunt instituti, at reliquos potius afferamus, quos illi Epicharmi versus subiungunt: hi verò sunt,

*ὁ δὲ γὰρ τὰς τέχνας ἔνι ἀφῆν,
ὁ δὲ θεὸς πῶς παρὰ φύσιν, ὁ δὲ γὰρ ἄνθρωπος
λόγος ἐπέφικεν ἀπὸ γὰρ θεοῦ λόγος.*

hoc est, diuinum hoc verbum omnibus artes suppetit, docens quid conducibile facere opus sit: neq; enim homo ipse artem aliquam inuenit, sed Deus affert: hominis autem verbum à diuino verbo prouenit. hæc quidem illi. Gellius quoq; illud affert, quod sic Gaza Theodorus interpretatur: Non ad dicendum idoneus, sed ad tacendum impos. Xenocrates verò Platonis senariolum hunc Epicharmo attribuit:

*Manus manum lauat, digitusq; digitum. hoc est,
χεῖρ χεῖρὰ νίπτει, δάκτυλος δάκτυλον.*

Et hoc à se conuersum Epicharmion, Q. Cicero de cōsulatus petitione celebrat: Nervos atq; artus esse sapientiæ, non temerè credere.

quod & ad Atticum Marcus Cicero Epistolarum primo græcum adducit. Est et apud Suidam ex Polybio, sic quidem græcè,

ἡ ψὴ καὶ μέμνη ὁ ἀπισθῆμ, ἀπὸ γὰρ πῶς παρὰ φύσιν.

Sed nimis longus sim, si vobis omnes eius sententias colligam. Filsium quoq; Epicharmus habuit & ipsum Comicum, Dinolochum nomine, qui vt pater Dorica lingua fabulas quatuordecim condidit, & post patrem LXXII Olympiade claruit, atque hæc quidem de Epicharmo. Erat verò cum his & Magnes, quem hucusque distuli commemorare, vt ordinem seruarem. Magnes enim, vt legimus, iam Epicharmo senii iuuenis conferebatur. Fuit autem Magnes ex Icaro ciuitate, ex qua & Thepsis, vt modò diximus. Sunt qui Atheniensem, quàm Icarientem potius fuisse velint. Lydijs hic modulis valde est delectatus, quos & scripsit. Voces quoque omnium ferè animantium illum imitatum fuisse legimus: nam & gallinas, & pŕenas, & ranas, earum etiam personarum vsum colore infectus, æmulatus est, à quibus & fabulis etiam nominata indidit. Comœdias verò nouem docuisse fertur, in quibus bis vicit. Inter Magnetis fabu-

Magnes.

tis fabulas hæc censentur, Ornithes, Lydi, Pŕenæ, quæ fisorum culices esse dicuntur: & Batrachii, vnde & à ranis color quidam & vestis etiam genus. βατραχίων & βατραχίς vocitantur. Cum verò iam senex caullari ac maledicere ciuibus desisset, Barbyttas (id nomen est fabulæ ab instrumento musico) composuisse dictus est, & ad vltimam vsq; senectutem vixisse. Legimus eum pŕiscæ Comœdiæ poetam fuisse, multaq; diuersis in regionibus de concertantibus aduersarijs victoriæ trophæa statuisse. Huius magnetis meminit in Poetica Aristoteles, & Athenæus, item Suidas, & grammaticus Diomedes. Cum magnetete in Poetica Chioniden memorat Aristoteles: tamen in græcis peruulgatis codicibus, pro Chionide, Chonnidas, vt puto, perperam legatur. Fuit verò Chionides Atheniësis, Comicus antiquæ Comœdiæ poeta, qui annis octo ante Persica tēpora floruisse proditur, & protagonistes, id est, primus in archæa comœdia certator. Inter huius fabulas Heros, Prochi, id est, mēdici, & Persæ vel Assyrij memorantur. Huius post Aristotelem meminit Vitruuius, Athenæus & Suidas. Fuit & eodem tempore quo Epicharmus, vt etiam superius meminimus, Phormus Syracusius Siculus, qui Phormis, nisi mendū subsit in codice, ab Aristotele vocatur in Poetica. Fuit verò familiaris Gelonis Siciliæ tyranni, illiusq; filiorum educator. Phormi fabulæ septem feruntur, Admetus, Alcimus, Alcyones, Ilij depopulatio, Hippos, Cepheus siue Cephalæa, Perseus: addit & Athenæus Atalantan. Primus Phormus podere, hoc est, talari veste in scena vsus est, scenamq; ipsam puniceis pellibus obduxisse dictus est. Huius præter Athenæum & Aristotelem meminit & Suidas. Sunt qui huius nomen deductum fuisse velint à Phormo vase, vel vitillis quodam genere valis & plicatilis, qualis est sporta, cuius frequens Græcis mentio, Herodoto, alijs: vnde & Protagoras philosophus cognomine dictus est Phormophoros. Sed nos, quàm ista, potius poetas referemus. Sic agas, Pŕiso inquit. Et ego:

Post hos erat Choerilus Atheniësis, licet apud Stephanum Iassæus vocetur, sed mendosus est, vt puto, codex: nam non Choerillum duplici Il, sed Choerilum simplici, est legendū. Fuit verò hic Choerilus Tragicus, & Olympiade LXXIV. in certaminibus clarus, centumq; & quinquaginta fabulas composuisse traditur, & ter decies vicisse: personis quoq; & scenæ ornamentis ordinem atque initium dedisse creditus est. Nunc non satis exploratum mihi est, an hic Choerilus sit is poeta, quem Plutarchus semper lateri Lyfandro, dum floreret, iunctum fuisse scribit, vt scilicet eius res gestas versibus ornaret. De Choerilo verò Alexandri, si recordamini, poeta, suo loco planè egimus. Fuit & inter antiquissimos poetas Antiphanes Caristijs, ab eo vsque tempore quo Thepsis floruit, à quo & Comœdia, & versus Antiphanius dictus est, vt est apud celebres tum Græcos tum Latinos grammaticos. Verum post hunc & alij plures fuere poetæ hoc nomine, non eadem licet ætate, quorum vnus Smyrnæus, vel vt alij putant, Cianus, vt verò Dionysius, Rhodius fuit, mediæ Comœdiæ poeta, ex seruatorum genere natus creditur, nonagesima tertia circiter Olympiade, partem habuit Demophanem, vel vt alij tradunt Stephanum, matrem Oenon. Innumerares autem ferè scripsit Comœdias: quidam CCC & LXXV. alij CCCXC fuisse prodiderunt: ex his terdecies vicit. Citantur quidem huius fabulæ cum ab alijs, tum ab Athenæo & Stobæo. Filsium Stephanum habuit Antiphanes, & ipsum Comicum poetam, cuius fabulæ commendantur. In Chio mortuum esse Antiphane annos natum LXXVIII lego, eiusque ossa Athenas tralata. Illud tamen non nihil me mouit, quòd quidam eum Theffalum ex Laryssa oriundū apud Græcos scripsere, versarumq; esse Athenis Olymp. XCVIII. sub Demosthene videlicet, habitumq; fuisse ingeniosissimum eum scribendo, tum meditando. Sed hæc in medium relinquo, neq; enim anxie tēpora sub examen contuli. Fuit & alter Antiphanes Atheniësis, qui Panætio philosopho iunior fuisse perhibetur. Fuit item alius Bergeus, vt in eò quæ est de vrbibus scribit Stephanus. Est autem

Phormus.

Choerilus.

Antiphanes.

autem Berge Thraciæ vrbs. Scripsit & hic Comœdias, in quib. *ἄπειρα*, hoc est, incredibilia finxit, adeo vt ab eo proverbium factum sit, *ἄπειρα ἔφη*, pro eo quod est incredibilia & vana dicere. Gryphis quoq; & scipis Antiphanem delectatū lego, eiusq; duo in primis afferuntur, alter quidē de mugile & melanuro piscibus, alter verò de epistola: quos adolescens meminī me interpretatū tibi Pice fuisse, in eo quem nomini tuo inscripsi libello ænigmaton. Alium præterea Colophonium Antiphanem comperimus, qui Thebaida scripsit, ex quo poemate & adhuc carmina quædam legunt apud Athenæū: apud quem & Antiphanis quoq; poetæ nomen Comici alterius est legere, vt etiam apud Irenæum libr. 2. aduersus hæreses, quo loco ipsius fabula Theogonia citatur, in qua de mundi origine agit: ait enim de Nocte & Silentio Chaos emissum, dehinc de Chao & Nocte Cupidinem. Fuisse & Comœdiarum poeta creditur Eriphus, & Antiphane posterior: eo enim loco in Dipnosophistis, vbi de Cirrto Athenæus varias scriptorum sententias repetit, inter cætera Eriphum ait in fabula Melibœa Antiphanis versus integros furrupisse. Et cum his erat Cephisodorus Atheniensis, antiquæ Tragœdiæ poeta: ad Aeschylum enim fermè Tragici poetæ archææ Tragœdiæ fuerunt, vt ex Græcis scriptoribus colligimus. Huius verò Cephisodori fabulæ traduntur, Antisais, Amazones, Trophonius deus, Sus. Fuit item Atheniensis Apollophanes, qui eodem genere, quo Cephisodorus fabulas scripsit, Suidas tamen Comicum Apollophanem antiquum facit, & eius fabulas commemorat, Daulis, Iphigeton, Cretes, Danae, & Centauri. Verum Fulgentius cum de Saturno agit, Apollophanis epicum carmen affert. Celebratus etiam fuit in prisca Comœdia Hipparchus, qui de mulieribus fabulas scripsit. In hac tabulæ parte erat Aeschylus Atheniensis Tragicus, Euphorionis, vt ait Antipater poeta, filius, & Cynegiri frater, eius qui (vt scitis) fortiter contra Persas in Marathonē pugnavit. Herodotus tamen Euphranorem, non Euphorionem, appellasse videtur. Aeschylus cum quintum & vigesimum annum ageret, in poetarum certamine depugnauit, & vt docet Horatius, personam & palmam inuenit, quod & Græci non negant: quorum inconstantiam mirari oportet, cum hæc ipsa & alijs attribuunt, vt alibi ostendimus. Sunt & qui arbylas, quod calciamenti vel soleæ genus est, inuenisse putent: vt verò Porphyrius scribit, syrma, cothurnos, & personam. Sedenim Philostratus in Apollonij vita ita scriptum reliquit: Cum Aeschylus, inquit, artem Tragicam confusam nimis, & crudelem immitēque videret, eam aliquantum moderatus est: nam in vnum Choros contraxit, qui antea disiuncti fuerunt: abstulit & frequentes crebrasque histrionum responsiones: nec in super in scena fieri vetuit, ne scilicet præsentē populo homines trucidarentur, addidit præterea habitus heroicos, & ornatiore apparatus, item pulpita, quo ē sublimi recitantes facilius & viderentur & audirentur: quare, inquit Philostratus, Aeschylum Athenienses Tragœdiæ parentem appellauere, mortuumque etiamnum in Dionysijs vocabant. hæc ille ferè totidem verbis. A Baccho verò per somnium (vt à Pausania proditur) iussus est Aeschylus Tragœdias scribere: nam cum adhuc adolescens esset, atque in agro vvas custodiret, somno correctus, à deo monitus est vt fabulas Tragicas doceret: qui confurgens, dei monitis obtemperauit, & perinde id opus ei facillimè successit. Vini quoque semper appetentior fuisse traditus est: vnde & illum Callisthenes, vt Lucianus refert, in vino Tragœdias scribere. dicere solebat: & ideo eum quoque Sopater rhetor Dionysij amicum nuncupat. Tum subridens Piso: Omnes, inquit, ferè vni admodum atq; bibaces Græci fuere poetæ, an ea causa, quod à Baccho amari dicuntur? Cui ego: Amantur sanè Piso: nam vina, vt poeta noster ait, parant animos. Flaccus verò:

*Nulla placere diu, nec viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potioribus.*

Scribit

Scribit item Plutarchus in Sympotiacis, ideo Aeschylum Tragœdias potando scripsisse dictum esse, quoniam vini calor inueniendi vim excitat, quæ in sobrijs torpet aliquando: imaginationes mouet, imperiumq; & fiduciam ministrat. Adidit, non rectè Gorgiam suam Tragœdiam Marti tribuisse, cum magis Baccho ascribenda fuisset. Nec vos id lateat, quod à doctissimis probatur; vel Platone & Aristotele etiam tradentibus, quod Bacchus quidam sit furoris deus, sine quo vates & poetæ parum proficere gentes arbitrabantur. Sed & in Dionysij theatro poemata, & præcipue scenica recitabantur. quin & omnem scenam in Dionysium autorem refert Diodorus, vnde & technitæ, id est, artifices Dionysij histriones nuncupantur, id quod in primis ostendit Aristoteles, qui cur improbis sint moribus, vt plurimum in quæstionibus inquirat: & Plutarchus, qui cur histriones à Romanis sic vocentur, perscribit. Sed his missis, quæ huius non sunt loci, reliquam Aeschyli vitam prosequamur. Fuit ergo Aeschylus, vt Gellius obseruat, ea tempestate, qua post victoriā Marathoniam Miltiades in vniculis mori coactus est, quo primum tempore Romæ Aediles propter seditiones creati sunt Olympiade, vt notat Eusebius, LXX. quo etiam tempore mortuus est Pythagoras, cuius & Aeschylum sectatorem fuisse, se ait accepisse M. Cicero. at verò vt ipsius Aeschyli scribit interpres doctus sanè grammaticus, LX Olympiade claruit, qua etiam tempestate Pindarus floruit. Ex quibus certè colligimus mendū esse apud Suidam, qui nona eum certasse Olympiade scribit, nec Aeschylum amplius XII Olympiadibus vixisse legimus. Sed hæc vt cunctq; sunt certè scribentium vitia in numerorum notandis figuris. Scribere cū alijs de Aeschylō, tum verò Chamæleon in libro de eius vita, quod Sophocles illum sit accusare solitus, quod etsi opportuna faceret, non ea tamen quæ faceret videret: hoc est, vt ille græcè protulit, *ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, εἰ καὶ τὰ δεινὰ ποιῆσ, δὲ οὐδὲν οὐκ ἀδύνατον γένοιτο*. Narratur etiam cum aliquando in Isthmiaco spectaculo fortè spectatorem adesset, alterq; è duobus gladiatoribus grauitè esset faucius, & omnis spectantium turba acclamaret, tum Aeschylus tandem Chium manu prehensens ait, Viden' quanta est exercitatio? vulneratus tacet, spectantes clamant. Sed huiusmodi sententiæ eius multæ feruntur. Diem ille suum obiisse miro quodam protus & fortuito modo traditur. Cum enim caluus esset, & annos natus octo & quinquaginta, in agro sedens, accidit fortè vt aquila inde volans, testudinem in caput eius demitteret, rata scilicet caluum Aeschyli caput faxum esse, quo ales ipsa eiusmodi animalia solet conquassare: qua quidem testudinis ruina, eius ita cerebrum & caput comminutum est & contritum, vt statim interierit. historiam præter alios Aelianus, & Valerius Maximus perscribunt. Idem hoc versiculo Sorades testatus est:

αἰχμή φρεσὶ φονεῖ ἰδὲ πῶτε χερσὶν.

Sunt qui tradant, in aprico loco ideo illum fuisse, quod tabulati ruinam metueret, quam ei oraculum prædixerat. filios duos Aeschylus post se reliquit, Euphorionem & Bionem, qui & ipsi Tragicæ poetæ fuere, quorum prior Euphorion cum patris fabulis quater vicit. scripsit idem & proprias fabulas. Bion verò inter eos reponitur qui Tharsici cognominati sunt, quasi vos dicatis, confidentiores & arrogantes: acerbī enim & dicaces poetæ fuere. atq; ideo sunt, qui Horatium velint, cum in Epistolis cecinit,

Ille Bionis sermonibus & sale nigro,

hoc est, gaudet: potius de hoc ipso Bione Tharsico poeta intelligant, quam de Bione Boristhenite philosopho. Non me præterit, quod Porphyrius de Bione intelligit, quem Aristophanis patrem fuisse, ait ille vnus: A cron verò de Bione eius nominis sophista, qui tanta fuit dicacitate, vt nec Homero pepercerit. Sed cum de poetis agat eo loci Horatius, de his minus intelligendum reor. At hæc ego vobiscum. Fuit & alius Lyricus poeta Bion, atque item alius Bucolicus, de quo

de quo alibi meminimus. Sed nos reliqua de Aeschylō, quem grandem natu cum Sophocle admodum puero certasse scribit Plutarchus, victumq; ab eo fuisse: quod cum iniquo ferret animo, in Sicilia demigravit, ubi & diem ultimū clausit, sepultusq; apud Gelam fluuiū, quod & ipsum hoc epitaphium ostendit:

αιχνηλομ εὐφορείων ὁ ἀδελφῶν τῶδε κείνῳ,
μῦθῳ καὶ φθιμῶν τῶν εὐφοροῦ γέλας.

quod sic est latine factum:

Atticus Euphorione fatuus sub mole sepulchri est
Aeschylus, haec iuxta pingua culta Gela.

Non igitur id mirum videri debet, quod est ab Atheno libro nono proditum, 10 quod Aeschylus Siculorum vocibus vtatur, quod scilicet in Sicilia diu est versatus: tamen ea parte Athenaei exemplar mendosum videtur: neque enim mihi satis compertum est, an de altero Aeschylō agat, de quo & Macrobius meminit, & Siculum fuisse ait: hoc doctiores viderint. Scripsit verò Aeschylus fabulas nonaginta, & de ijs octies & vigesies vicit. Elegias quoq; composuisse legimus, ex quibus versiculum illum citat Theophrastus:

Gen Tyrrhena suis clara veneficijs.

Tanti verò Aeschylum Lycurgus celeberrimus ille Atheniensium orator fecisse dicitur, vt statuam illi aheneam poni curarit, & alteram Sophocli, amborumque Tragoedias publicè custodiri mandarit: publicum quoque scribam constituit, qui eas histronibus lectaret. Haecenus quidem ego de Aeschylō, tu contra Piso recita quae de illo scribit Fabius. Id libenter faciam, inquit Piso. Sic verò ille ait: Tragoedias primus in lucem Aeschylus protulit, sublimis, & grauis, & grandiloquus sepe vsq; ad vitium, sed rudis in plerisque & incompertus, propter quod correctas eius fabulas in certamen deferre, posterioribus poetis Atheniensis permiserunt, suntq; eo modo multi coronati. atq; haec quidem Fabius: quae verba mihi notiora sunt ex ijs, quae tu paulò antè de Euphorione eius filio recitasti. Tum ego: Fuit & alter Aeschylus patria Alexandrinus, qui & bene eruditus fuit, & fabulam Amphitryonem docuit: sed & praeter hanc Messenica carmina composuit, vt est ab Atheno proditum. Aeschylum ex eadem familia, hoc est, eius sorore seu fratre, poetae quinque continuato ordine sequebantur, id quod rarissime aliàs contigisse puto: illud enim notissimum, raro ad nepotes transire disciplinas, tamen & apud Romanos & in Crassorum familia contigit, & in Graecis quoq; vt in Nestore poeta retulimus. Sed & hodie nos Ferrariè exempla habemus in Varina familia, auum, filios, et nepotes. An id ea fortè causa euenit, inquit Piso, quod ex prudentibus patribus leues & fatui plerunque filij nascuntur: atque ea causa minus sapientia successores gignit, quod philosophi prodidere. Cui ego: Mitte ista, inquam, in praesentia Piso, & tabulae potius ordinem sequamur. Primus igitur inter hos quinque Philocles erat, ex Aeschyli fratre vel sorore natus (ita enim id quod graece est ἀδελφῶν, interpretamur) pater verò Polypithes vocabatur. Tragicus fuit circa Euripidis tempora, moribus verò asper vsque adeo & amarus, vt Bilis, id est, χολη vulgò diceretur. Fabulas centum composuisse creditur, inter quas haec reponuntur: Erigone, Nauplius, Oedipus, Oeneus, Priamus, Penelope, Philoctetes. Fuit & alter Philocles aspectu deformis, qui eò quod vt pupa acutum caput haberet, πενιφάλος cognominatus est: vnde & vulgò prouerbiū in eos qui eiusmodi sunt capite, iactari solet. Homerus utiq; eos leues & fatuos, vel Theristis exemplo, esse manifestat. Fuit verò Philocles Comœdiarum poeta, sororis Aeschyli filius, quem propter morum amaritudinem Halmiona Graeci cognominatum tradunt: ἀλμυλον enim, vt Suidas ait, πικρῶν, id est, amaritatem vocant, alij falsuginem: sunt qui solum sterile & maritimum nuncupent, alij herbarum quarundam morbum, alij ius piscium: vt cunctq; Halmiona Graeci Philocli cognomē indiderunt, quod & forma & mori-

Philocles.

& moribus amarior esset: vnde etiam adagium factum est in hominem iniucundum & inuicuum, ἀλμυλὸν ὄντα, hoc est, in hoc non est falsedo. meminit Suidas, Diogenianus, Zenobius seu Zenodotus. Eadem ratione Larini infulsum hominem, vel contrā, falsum vocant. Sunt inter eruditos, qui non duos Philoclis nomine, sed vnum tantum putarunt: quibus & assentiret, nisi quod vnus Comicus, alter Tragicus fuisse proditur. Philocli astabant eius duo filij, Morsimus scilicet & Philippides, quorum patri Morsimus stylo fuit aequalis, atque vt ipse, asper & infulsus, eoq; amplius, quod medicinae operam dedit: vnde vt oculus medicus, oculis medicinae adhibebat, vt Suidas norat. Irrideretur quidem ab Ari-
10 stophane multis cauillis, & cum eo Melathius quoq; de quo suo loco agemus: eos enim cum alijs vocabulis, tum his appellat, χαλδοκόπας, id est, piscium helleuones: γρασόβας, hoc est, hircuolentes: μαυρὸς, hoc est, scelestos & fatidos: γρομαχόβας, hoc est quorum sub alis (vt ait Catullus) habitet hircus: & ichthyoly mas, hoc est, pisciperdæ: vt notiora alia mittam, Gorgonas, harpyias, gulones. Sed de Morfimo idem Aristophanes, cum vellet dicere, Eijciar atq; exhiber seu explodar, inquit:

καὶ δὲ δασυκόμην περὶ αὐτὸν μερσίμω τραγῳδία,
Et docear accinere Morfimi tragoediae.

hoc est:

cum enim eius poemata mala & incondita essent, id poeta in deuotionis parte posuit. Atq; ideo etiam putarim illud ab Apollonio Tyaneo proditum, cum in custodia à Domittiano seruetur, Non me Rex occides, non enim Morfimus ego sum: id quod cum dixisset, Apollonius euauit, & inuisibilis abiit. At verò Philippides nouae Comœdiae poeta fuit, & (vt dixi) Philoclis filius Atheniensis. Fabulas XLV. docuisse traditur. De Philippide sic Gellius: Philippides, inquit, Comœdiarum poeta haud ignobilis, ætate iam edita cum in poetarum certamine praeter spem vicisset, & latissime gauderet, inter illud gaudium repente mortuus est. Scribit non semel Plutarchus, quod cum à rege Lysimacho Philippides amaretur, interrogatus ab illo quod potissimum munus cuperet, illum respondisse, Quae cunctq; praeter arcana: πολλὰ, inquit, ἔργα ἔτι ἔσονται. Atque vt huius
30 Philippidis vitam melius teneatis, attendite quae ex Donati Acciaoli verbis in vita Demetrii regis vobis afferam. Fuit, inquit, Philippides poeta summa cum Lysimacho familiaritate coniunctus, multaq; per eum populus Atheniensis beneficium suscepit: a rege: compellebatur enim rex ad hunc hominem diligendum, ob eius integros mores, vitaq; probitatem: in eoq; praecipue vtro admirabatur, quod cum se cum versaretur assidue, ab omni tamen astutia & adulatione, quibus regiae domus abundare solent, quasi à perniciofa peste abhorreret: itaq; in animo suum induxerat, vt quando cunctq; sibi ad bellum resq; gerendas proficiscenti occurrebat Philippides, hoc pro bono omine & auspicio haberetur, quasi aliquod faustum felixq; portenderet. & ex eo haecenus. Talis tamen cum
40 esset Philippides, æmulo non caruit Stratocle apud Lysimachum, in quem & eius adhuc ex Comœdia versus leguntur. At verò Morfimi, cuius ante meminimus, filius fuit Astydamos, qui vt auus & pater, & ipse Tragoediarum poeta fuit, & vt illi, Atheniensis. Innumerabiles penè fabulas docuit, ducentas enim & quadraginta fuisse legimus, in quibus quindecies victoriam retulit, primum tamen eloquentiae operam dedit sub Iocrate, & mox ad tragoediam conuersus est. Filium hic habuit, & ipsum Astydamantis nomine, & tragicum, cuius haec fabulae traduntur: Hercules Satyricus, Epigoni, Aiax furens, Belierophon, Tyro, Alcmena, Phoenix, Palamedes. At verò Astydamantis cuiuspiam histronis à Zenobio fit mentio, qui Morfimi & ipse filius dictus est, atq; ideo etiam cum
50 priore idem: cui cum in theatro statua ponenda esset, quod in Panathenarum celebritate praclare egisset, titulum ipsemet scripsit, in quo proprias laudes collegerat. quatuor versus epigramma fuit, quod Suidas affert, & ita latine red- ditum ait Erasmus ab iuvene quodam eruditissimo:

Morfimus.

Philippides.

Astydamos.

Vixissent ut mecum illi, aut inter ego illos,
 Quos penes est lingua suaveloquentis honos,
 Premia prima equidem citra certamen haberem:
 Nunc adimunt, in quos nil habet invidia.

Quod ubi in concionem detulit, ut senatus populūq; approbatiōe statua adde-
 retur, ipsum senatus populūq; reiecit, Astydamanemq; cōtempnit: quæ res pri-
 mūm quidem à Comicis taxata hoc versiculo:

Ὁ ἀστυδάμανος ὁσπότης ἀστυδάμανος γυνή. hoc est,
 Laudas te ipsam, ut Astydamas mulier.

mox est in proverbii deducta, in gloriosos & laudatores sui, quo eodē nomine
 quidā sanē doctus Ferrariæ passim, ridetur. Sed atrēdite, iam enim ad missum po-
 etarum ordinem redeo, quem ut rectius potero in ijs recensendis seruabo, hos
 quando generis & sanguinis cognatio simul narrare compulit. Erat igitur post
 hanc Aeschyli profaptam, Pratinas Philius, Pyrrhonidæ, vel (ut alij scribunt)
 Encomij filius, poeta Tragicus, qui primus Satyras docuit. Certauit verò Prati-
 nas cum Aeschylō & Choroilo septuagesima circiter Olympiade. Fabulas hic
 penē innumerabiles scripsit, inter quas Satyras triginta & duas fuisse compe-
 rio, in quibus singulis est victoriam adeptus. meminit huius Athenæus, & Isaacius,
 & Plutarchus cum aliubi, tum in Musica, & Suidas, à quo illud proditur:
 Cum fortē, inquit, Pratinas fabulas Atheniensī populo exhiberet, contigit vt ta-
 bulata caderent, in quibus spectatores, dum fabulæ agerentur, sedere consueve-
 rant: vnde postea factum est, vt Athenienses stabile theatrum construerent. Pra-
 tinam sequebatur Ion, qui, vt Strabo & Athenæus scribunt, Chius fuit. hunc in-
 ter Tragicos, Lyricos & philosophos connumerat Suidas & Harpocration. Pa-
 trem habuit Orhomenem, cognomine dictum Xuthum. cœpit verò Trago-
 dias scribere Olympiade octuagesima secunda. Eius incertus est fabularum nu-
 merus, alij enim duodecim, alij triginta, nōnulli quadraginta existimauere. Scri-
 psit item de ijs quæ in superiori fiunt, hoc est, Meteora, & orationes compositas.
 Citantur illius quoq; dithyrambi in commentarijs Apollonijs. At verò Harpo-
 cration Valerius Triagmon Ionem scripsisse prodit, id quod negasse dicitur Cal-
 limachus, vt opus Epigenis, in quo de philosophia multa pericrisit. Sunt qui
 Triagmos plurium numero efferant, vt est apud Demetrium Scepsium, & A-
 pollonidem Nicæum, cuius hoc initium fuisse legi: Huius, inquit, orationis mi-
 hi principium, omnia tria, & hoc plus, plus minus istorum trium vnus: cuius li-
 bet virtus trias, prudentia, potentia, fortuna. Sed nihil prohibet hæc græcè di-
 cere: ἀρχὴ δὲ μοι τῶν λόγων πάντα τρία. ἢ πλεον: τὸ δὲ πλεον ἐλάσσων τῶν τριῶν ὅσος, ἢ ἴσος ἢ ἄρα
 πῖ τριῶν, ἢ ὅσος ἢ ἴσος τῶν τριῶν. vt minus mirum vobis sit, si Aufonius Gallus a-
 pud nos de ternario numero luserit, cum Ion tam anxie eius frustra serio conscī-
 derit: ita enim Triagmon interpretatur. Sunt qui non Triagmos, sed Triasmos
 potius legant, vt in Orphei imagine diximus. Est autem Triasmos, vt ego quidē
 interpretor, de ternario numero ratio, vel utri de quaternario Tetracismus: tam-
 et si M. Musurius vir doctissimus, carmen quod in triatericis caneretur existi-
 maret triasmos dici: alij nonnulli id quod in lucta caneretur. Hunc certē scripu-
 lum mihi iniocere Harpocrationis & Suidæ exemplaria. Sed de Ione iam finia-
 mus, cuius nec semel meminit Plutarchus, item Iocrates in ea quæ est de retri-
 butione, hoc est, περὶ ἀποδοχῶν. meminit & Athenæus, qui ait, ab eo amatam
 Chrysilam Corinthiam fuisse. Illud quoque de Ione traditur, quod cum adhuc
 adolescens cum Cymone apud Laomedontem quempiam cenasset, & libatis
 poculis de more iustus esset canere, id ipsum lepidè atque ex arte fecisse, & id-
 circo à conuiuiis omnibus mirificè laudatum. Ionem tamen illudens Aristophanes
 Comicus αἰῶν appellat, vel vt alij legunt, αἰῶνας, quod scilicet incertus esset au-
 tor, vel minimè viola, eius vocabulo alludens. Scribit Plutarchus, quod Ion po-
 eta dicebat, Periclem in congressu & consuetudine superbum esse, aliōsq; despi-
 cere

Pratinas.

Ion.

cere ac negligere solitum: contra æmulum Periclis Cymonem commendabat,
 quod facilis ac humanus erga omnes esset. Ridetur & Pericles ab Ione cum Sa-
 mios deuicisset: ait enim Agamemnonem decennio Troiam barbaram urbem
 cepisse, Periclem decimo duntaxat mense Ionum principes ac potentissimos.
 Ionis præterea huius nomine Plato de Poetica dialogum inscripsit, atq; de Ione
 dictum hæc tenus. Iam de Crateie agēdum, qui patria quidem Atheniensis fuit
 & præscarum Comœdiarum poeta, tresq; illius tantum comœdias celebratas in-
 uenimus, Theaurum, Ornithes, Philargyrum. hunc videtur Aristoteles in Po-
 etica inter primos reponere, qui apud Athenienses fabulas docuerint. meminit
 & Aristophanes in ea, quæ Equites fabula inscribitur, vbi eius Aristophanis in-
 terpres septem ait illum fabulas scripsisse. Sunt qui Tragicum Craten faciunt,
 quem ramen ego alterum fuisse existimo, eius quando & imago erat in tabula.
 Patria hic Thebanus fuit, Secundi filius, Cynicæ sectæ studiosus, cuius instituti-
 onis causa diuitias abiicisse dictus est. Sed quoniam eius & Hipparchiæ vxoris
 vita à Laertio copiosè traduntur, ideo quæ ab alijs, atq; in primis à Suida scribun-
 tur missa facio, ne vobis per partes colligere videar, quæ ab illo pluribus prodita
 sunt. Vnam ramen eius sententiam non mittam, quæ ad sedandum amorem
 ab illo tradita est: Amorem, inquit, sedat fames: at si non hæc, tempus. Si verò ijs
 minimè tolli potest, laqueus. Hanc sententiam vobis ideo libentius narrauerim,
 quoniam in græcis epigrammatis his tribus senariolis ab incerto autore lepidè
 scriptam eam legimus:

Ἔρατα πάλῃ λημός, εἰ δὲ μὴ, χρόνῳ.
 ἔαρ ἢ μηδὲ ταῦτα πλὴν φλόγα σβέου,
 θραπέειά σοι τὸ λοιπὸν ἡρτίον ὦ βροχῶ.

Scripsit verò Crates Tragoedias, vt Diogenes ait, altissimo philosophiæ sensu
 ac stylo: soluta autem oratione Platonis similis, Centesimam circiter & decimā
 tertiam Olympiadem vixisse proditur, ad extremam vsque senectutem. huius et
 amicus fuit Phalereus, & de eius fabulis meminit in Rhetoricis. Cætera, quæ
 multa sunt, apud Laertium & Suidam, cū libebit, legetis: nunc ad cæteros (quo-
 niam ex his plurimi super sunt poetæ referēdi) descendamus. Fuit & alius Cra-
 tes Comicus, Epilyci heroiçi poetæ frater, cuius alibi imaginem retulimus. Fa-
 bulas hic Crates septem docuit, inter quas sunt Vicini, id est, γείτονας, Heroes, Pe-
 detæ, Lamia, aliæq;. Scripsit & soluta oratione quædam, vt ait Suidas. Alium
 ab his Craten epigrammatum scriptorem Diogenes prodidit. Legimus præte-
 rea & alium vetustissimum in Lyrica facultate poetam Olympij illius Phrygijs
 discipulum: hunc Polycephali, hoc est, musici cuiuspiam nomi inuentorem Gre-
 ci nonnulli prodidere, vt est in Musicis à Plutarcho obseruatum. Sed omnino
 huius nominis decem & amplius fuisse comperio, quos Græci scriptores colle-
 gere. Nunquid, ait Piso, Mallotes cum ijs, an grammaticus potius: Tunc ego:
 Tam et si haud poeta Crates Mallotes, poetarum tamen celsor acerrimus dictus
 est. Cur ergo, inquit Pico puer, eius vitam nobis non recitas: Quoniam, in quâ,
 in tabula non fuit: sed tamen vt rem vobis gratam faciam, eam paucis expedi-
 am. Crates igitur à Mallo Ciliciæ ciuitate Mallotes dictus, vt docet Strabo, Ti-
 mocratis filius fuit, inter philosophos Stoicos connumeratus: adeo vt eius di-
 scipulum Panætium quidam existimarint. grammaticæ verò ita studiosus, vt
 Homerius & Criticus cognominatus sit. Omnis quoq; ferè eius intentio ac stu-
 dium circa grammaticas & poeticas orationes versabatur. Eo tempore vixit,
 quo Ptolemæus Philometor rex, & Attalus, quo Aristarchus etiam. In ordinem
 redegit, ac correxit Homeri Iliada & Odyssæam, scribit Suidas, atq; ea de re
 libros octo reliquisse, aliq; multa. Sed præstat vos quoque audire suetonium
 de Crate sic loquentem in libro de grammaticis: Primus, inquit, quantum opi-
 namur, studium Grammaticæ in urbem intulit Crates Mallotes, Aristarchi æ-
 qualis, qui missus ad senatum ab Attalo rege inter secundum & tertium bellum

Crates.

Crates Mal-
lotes.

Punicum, sub ipsam Ennij mortem, cum è regione palatij prolapsus in cloacæ foramen crus fregisset, per omne legationis simul & valetudinis tempus plurimas acroasies subinde fecit, assidueq; disseruit, ac nostris exemplo fuit ad imitam dum, hæc tamen Tranquillus, & de Cratere satis, & quot eius nominis. Nunc Menippi imaginem referamus, quem Strabo patria Ascaloniten facit, Stephanus Gadareum: Gadaram enim Cœlefyriæ urbem esse docet, Laertius verò, Menippus, inquit, & ipse Cynicus, patria quidem Phœniæ, conditione seruus fuit, vt in Ethicis scribit Achæus. Diocles Batonem Poaticum ipsius dominum fuisse prodidit. Hermippus ab vsura diurna nautica, quam exercebat, cognominatum ait *ἡμεροδραστήριον*. Sedenim cum pecuniam ita coegisset, per insidias ea priuatus est, cuius rei mœrore laqueo sibi vitam extorsit: qua de re græcum extat Diogenis epigramma. Menippus libros scripsit multo risu referros, non secus atque Meleagri, qui eodem tempore vixit, quidam tamen hos non Menippi, sed Dionysij & Zopyri esse tradunt, qui socii gratia eos conscripserunt, eiq; vt disponeret tradidere. Scripsit & nœnias, aliq; vsq; ad tredecim libros. Sed & Satyras ridiculas quas Marcus Varro apud Latinos imitatus est & re & nomine, vt diximus. Stephanus cognominatum eum *ἠδύμοστος* ait, vt qui ridicula confectaretur. Idem & Strabo: tamen si in peruulgatis codicibus *ἠδύμοστος* perperam scribatur, Cognominatus fuit (quod nunc succurrit) & Philogelœus, Blaxus poeta, qui patria Capriates fuit, vt Stephanus & Athenæus produnt, cuius & versus cum alibi, tum in XII Dipnosoph. ex Mesotribe citat idem Athenæus. Sed de Menippo ridicula profectò narratur historia à Suida, quæ tamen ex Hippoboti sententia Menedemo Lampfaceno à Laertio ascribitur: eam vobis, quia risu digna est, ipsius Suidæ verbis recensebo. Menippus, inquit, Cynicus vsque adeo in monstrosum superstitionem processit, vt Furia figuram indueret, se asserens ab inferis missum delinquentium inspectorem, vt illuc rediens ea demonibus nuntiaret. Erat huic vestis talaris phæa, id est, fusca: zona Persica, vel Punica: pileus Arcadicus in capite, in quo XII inerant elementa: in pedibus embata, id est, cothurni Tragici, barba promissa, & in manu virga fraxinea. Fuit & alter Comicus Menippus, cuius in primis fabula ea fuisse dicitur, quæ Cercopes inscripta est. Post hos erat Anaxandrides Anaxandri filius, Camiræus ex Rhodo insula, vel vt alij scribunt, Colophonius, natus (vt creditur) Philippi macedonis temporibus, Olympiade ferè c. 1. Fabulas sexaginta & quinque scripsisse, deciesque vicisse proditur. Ab hoc nonnulli volunt amores in scena primum inductos fuisse, & virginum raptus. Hic formoso admodum corpore & procero fuit, & delicijs deditus, vnde & comam præter morem nutriebat, tanta verò iracundia & animi indignatione afficiebatur quoties fabulam aliquam docuisset, nec ex ea victoriam reportasset, vt versus quos edidisset, scindere ac lacerare solitus esset, eosq; ad vilissima queq; rerum inuolucra destinare, dignum vtiq; malis carminibus supplicium. Scribit Eustathius in Ethicis Aristotelis, vbi hoc Anaxandridæ citat carmen,

Vrs consulit leges pius quæ negligit.

Anaxandrides, inquit, contra Athenienses scripsit, quos sanctissimas quidè leges habere affirmabat, prauissimis tamen vti: quare ab eis fame atq; inedia mori coactus est, quibus verbis illud Ouidij in Ibin exponitur:

Vt Ve parum stabili qui carmine læsit Athenas,

Inuisus pereas deficiente cibo.

Non Athenas modò lacerauit anaxandrides, sed & Platonem maledictis incescit, vt ait Laertius. huius fabulas plerasque Athenæus citat. Aristoteles in tertio Rhetoricorum, Gerontomaniam huius fabulam fuisse innuit: qui & alibi hoc eius celebrat, Satius esse mori, quàm quid morte dignum facere. Citatur & à Macrobio. Sed iam Plato & Cratinus recensendi, ambo prisca Comœdiæ poetæ, ambo Athenienses, ambo eadem ferè ætate: simul enim eos circa octuagesimam-

gesimam primam Olympiadem enumerat Eusebius: meminit & Laertius. Platonem tamen Suidas ait fuisse per tempora Aristophanis, Eupolis, Pherecratis & Phrynichi, quod mihi parum verisimile videtur. Idem viginti & octo eius fabulas connumerat, quarum ferè hæc nomina: Adonis, Aphieron, hoc est, Deo dicatus, Grypes, Dædalus, Celebritates, Hellas vel Insulæ, id est, vt *ἠδύμοστος*, Europa, lupiter male habitus, Io, Cleophon, Laius, Lacones vel Poetæ, Inquilini, Myrmeces, Menelaus, Victoriæ, Nox longa, Xantæ seu Cercopes, Anxius & dolens poeta Pisander, Senes, Pædion, Sophistæ, Symmachia, Apparatus, id est, *οὐδύμοστος*, Syrphax, hoc est, sordidus & turbatus: quod cognomentum Pyrho Achillis conuenire dicitur. Hyperbolus, quod proprium nomen est viri principis Atheniensis, cuius Cicero meminit in Republica, & de Dei ciuitate Augustinus: de quo hæc apud Græcos extat historia, illum videlicet ex humilî stirpe post Cleonis potentiam ad principatum vrbis Athenarum sua versutia peruenisse: cum enim prius lucernas areas factitaret, plumbum arti immiscebat, vt pondere euentes fallere. Sed è Republica tandem & ipse eiectus, vt Thucydides ostendit, non timore aliquo potentia, sed ob eius improbitatem & vrbis dedecus, Simumque profectus inimicorum insidijs periit: nam culeo insutus, in mare deiectus est. Hyperboli & Theopompus & Antiphon meminere. Scribit Andocides: De Hyperbolo dicere erubescō, cuius pater inscripto vultu in argyrocopeo publice seruiuit (id est officina vbi cuditur pecunia) eius verò mater panem vendebat. Sed & hoc nomen Hyperboli lapidem significat, qui collo noxij aquis summergeudi suspendi solet, vt est apud Aristophanem. Phaon quoq; Platonis fabula, & Androphonos, & Mammacuthus: de qua voce, quoniam varia traduntur à Græcis, ne id vos lateat, non nihil hic vobis afferam. Aristarchus quidè id nomen ait fictum esse per onomatopœiam. Demetrius putauit consuetum & familiare nomen esse, quo fabula sit integra conscripta, quam Aristophanis quidam, plures huius Platonis existimant. quidam Mammacythum, quam Mammacuthum potius vocant. Didymus Mammacuthum, sicut & Militiden, per fatuitatem dici solere ait, prouerbij loco, quo modo Butaliona, & Corcebum. Dicitur autem Mammacuthus, vt Mammotreptus, quasi à mammis nutritus. Hæc ego de Platonis fabulis, quas identidem cum alij scriptores citant, tum maxime Athenæus, qui & poetæ huius stylum fuisse ait splendidum atque illustrem. Galenus certe non modò arte medica, verum etiam eruditione varia insignis, in Hippocratis Aphorismis huius Platonis in Cinesiam versus in medium protulit. Hæc quidem de Platone. Cratinus verò Callimedis filius Atheniensis, vt modò dicebam, fabulas vnam & viginti scripsit, ex quibus nouies victoriam consecutus est. Cratinus meminit Horatius & Persius Flaccus, à quo audax dictus est, quod mira dicendi acerbitate Athenienses prosciderit. Primum scribit Acron in Horatij poetica, Cratinum Athenis, Dionysia dum essent, Satyricam fabulam induxisse: ex Tragœdijs enim satyrica dramata instituta, in quibus salua maiestate, maifestatis, vt idem Acron ait, iocos exercere consueuerant. Post hæc archæa comœdia successit, vt planè ostendit Horatius, vt alios mittam: nam alia est Satyra illa mordax Lucilij, Persij, Iuuenalis, tota nostra, Græcis incognita. Cratinus quidem inter longæuos connumeratur à Luciano: septem enim & nonaginta annos vixit: tamen si Luciani exemplaria parum castigatè legantur. Aristophane senior fuit, vt est apud Græcos interpretes. Periit verò cum Pytinen fabulam docuisset, & ex ea victoriā retulisset: quo tempore primum in Atticam Lacedæmonij irruerunt. Sunt qui periisse scribant, cum pleno vase vinum effundi videret. Vique adeo autem vini appetens fuisse traditur, vt supra pelles recumbere sit solitus, in quibus & meiere consueuerit: & propterea crebra apud Græcos Cratini codij, hoc est, pellis villosæ mentio, quod & græcum carmen ostendit Aristophanis, vt puto:

εἴ μὴ σε μὲν, ἔρωίμενος δὲ ἠρατὴν κώδιον.
Ni te odero, vnum fiam Cratini codion.

quasi dicat, nisi te odio insequar, fiam quā vna Cratini pellis vilior: quare atunt Cratinum ipsum iritatum, cum iam comœdias scribere destitisset, scripsisse eam quam paulo antè dixi, Pymen fabulam, à vase scilicet vinario sic nuncupatam: & Merhen, id est, ebriam: cuius fabulæ tale fuit argumentum. Comœdiam suam finxit esse vxorem, quæ ab eius contubernio recesserit, dicens se cum eo deinceps non futuram, vindictamq; sumpturam: amicos verò Cratini eam precatos esse, ne quid contra Cratinum immodestius faceret, inimicitiarum causam rogantes: tum illam Cratinum accusasse, quòd non conuicijs obiurgaret, ac vt antè Comœdias conscriberet, potiùsq; ebrietati vacaret, & proinde à Græcis etiã cognominatus est *ὠλοσώπης*, quod & græcum epigramma in eius monumento positum testatur. A deo, inquam, vini apperens fuit Cratinus, vt suis in fabulis poetam quempiam fieri posse negaret, qui non vini esset appetentior: id quod & Horatius credidit: qua de re in Equitibus fabula Aristophanes eum inculcat. Extat Nicerati epigramma, quo vinum canit magni equi poetis vice esse, nec aqua bonum condici carmen posse. Ista, inquit, ò Dionyse dicebat spirabatq; non vnius vtris Cratinus, sed totum odoratus dolium: hoc est, *πῶτα ἔλεγε δῖον υἱος*. Sὲ τῶν ἐν ὄχλῳ δὲ τῆς ἠρατῆς, δὴ καὶ τῶν ἐν ὄχλῳ δὲ τῆς ἠρατῆς. Huius præterea temulentiam tanta consequebatur libido, & puerorum maximè, vt speculis cubiculum ornaret vndiq; quò se facilius coeuntem spectaret: quam rem similiter Horatium fecisse, sunt inter grammaticos qui (vt reor) falso confingant. Hoc & Tiberium Imperatorem fecisse Suetonius prodit. Illud certè de Cratino à Suida traditum, sub pellibus illum in stadium ingredi solitum, cū futuros imbres prædiciuaret. Scribit Aelianus, mures salacissimos Cratinum in fabula, quæ Fugitiui inscripta est, tradidisse. Sed & de his iam satis. Hos pleriq; sequebantur eiusdem archææ Comœdiæ poetæ, inter quos Diocles, Philyllius, Sannyrion, Aenicus, & alij. Diocles Atheniensis fuit, vel vt alij putant, Philiassius, qui eiusmodi harmoniam excogitasse fertur, quæ acetabulis & testaceis vasculis pulillo quopiam ligno pulsatis fiebat, quali nunc quoq; pueros passim vti Ferrariæ, Bononiæq; & aliubi certo quodam anni tempore conspeximus. Scripsit verò Diocles fabulas multas, inter quas has Athenæus & Suidas reponunt: Apes, Bacchas, Somnia, Thyestem geminatum, & Thalassiam, quod meretricis nomē est. Philyllius verò & Sannyrion ambo Athenienses & Comici fuere. Philyllij quidem hæc fabulæ traduntur: Aegæus, Antea, quod meretricis nomē est: Hercules, Dodecate, id est, duodenaria, Plyntria seu Nausicaa, Ciuitas Helena, Atalanta, Phreorychus, quæ dictio apud Græcos significat genus quoddam quod fuit Athenis, vel eum qui puteos effodit. Sannyrionis verò fabulæ sunt, Risus, Danae, Io, Psychastæ. frequens horum mētio apud Athenæum in Dipsosophistis, & Suidam. At Aenicus & ipse prisicæ Comœdiæ poeta, & Atheniensis, quæ perperam Ennicum alicubi in Iulij Pollucis codicibus scriptum reperiatis. Inter huius fabulas Antea à scriptorib. reponitur, ex qua hoc carmen Iulius Pollux citat:

Prehendens per aures da mihi Chytra osculum.

quo carmine, vt sciat, ad antiquorum consuetudinem in dandis osculis alludit. quam Chytran Pollux, Chytron Suidas nuncupat, qua & nonnulli nunc videntur: apprehensum enim vtrinq; auribus pueros puellasve exosculabantur. cuius moris rationem Plutarchus in eo, qui De audiendo inscribitur, esse ait, in ea maximè ætate referre, si puerorum aures bonis imbuantur colloquijs. meminit & Theocritus in Edyllio, quod *ἐπιτῶποι* inscribitur, suppressio Chytræ nomine. Ego hac de re plura in annotationibus, cum ex vetusto exemplari Tibulli carmen illud emendarem, ex secundo Elegiarum libro,

Oscula comprehensis auribus eripiet.

Alludit

Alludit & Plautus huic consuetudini in Pœnulo, cum Milphionem ita loquentem inducit:

*Sine te exorem, sine te prehendam auriculis,
Sine dem sauium.*

Hactenus tui gratia Pice retuli, ad reliquos iam poetas redi o. Erat & Philonides Atheniensis, vt Suidas ait, vel Melitensis, vt scribit Erasmus: ego tamen Meletei filium interpretor ea verba, *ἄπειδὸς τοῦ ὠλοσώπης τῷ μελετίᾳ*. Fuit hic antiquam fabulas componeret fullo, & perinde ineptus ac rudis, si modò Aristophani siamus, qui eum ideo carpit. Proceræ etiã staturæ fuisse perhibetur, quæ iracundis plerunq; & leuioribus attribui solet: & idcirco in insanos & indocilos prouerbum factum est. Indocior Philonide Meletei. Eidem obijciunt, quòd parasitos & lycophantas aleret, quòdq; Laidis meretricis amore Corinthi versaret. Incessit quoq; vt fordidus, & quòd suillis esset moribus simul cū amicis, quos Capros vocabat, & Laida Circe, quòd scilicet amatores quasi veneficio quodam afficeret. Huius tamen archææ Comœdiæ celebrantur Cothurni, id est, vehiculum seu rheda, & Philæteros. Philonidæ filius fuit Nicochares, ex tribu Cydathenæa, & ipse vt patet Comicus, in aliquo precio Aristophanis tempore. Inter huius fabulas numerantur, A mymone, Pelops, Galatea: quam fabulam citatam reperi in commentarijs Aristophanis. eiusdem Desiada in Poetica adducit Aristoteles, Lemniades Pollux & Suidas. Huius præterea sunt Hercules nubens, Hercules Choragus, Centauri, Cretes, Lacones & Chirogastores: quo loco apud Suidam legendum puto *ἐγχετο γὰρ ὄν*, quæ dictio significat eos qui manu victum quærun. Ab his non longè fuit Timocreon Rhodius, prisicæ & ipse Comœdiæ poeta, qui, vt Athenæus scribit, certator fuit, & Pentathlo, hoc est, quinquertione victor. Inimicitias verò cum Themistocle & Themide poeta exercuit, cōtra quos & fabulas scripsit: nam vt est apud Plutarchum, in exilium missus est, quòd in Themistoclem inuectiuum carmen edidisset, ex quo adhuc multa leguntur. Cum autem Themistocles & ipse exulasset, ab eius aduersarijs incitatus Timocreon, in eum impune scripsit: cuius poematis initium tale fuisse idem tradit Plutarchus:

Pande agè Graiugenum carmen mea musa per ora.

Scripsit & in Simonidem, vt est apud Suidam. Citatur ex Scolio cantico Timocreontis hæc particula in diuitias, quam hic vobis meis verbis rferam: Vtinam ò cæce Plure neque in terra, neque in mari, neque in continenti apparuisses, sed Tartarum & Acheronta incoluisses: per te nanque omnia hominibus mala. Sic habetur græcè, si libet audire: *ὄφελι δὲ πολλὴ πλῆθος μὴτα οἱ γῆ, μῆτ' οἱ θάλαττα, μῆτε οἱ ἀπὲρα φανημελαι, ἀλλὰ ταῦτ' ὅσον περὶ τὴν ἀχέρῃοντα, ἧς σε ἔρ' αὐτὸ αἰετὸς πικρὸς ἔστω*. Sed enim numero hunc ipsum Timocreonta helluonem bibacemq; ac loquacem ex hoc eius epitaphio collegimus, quod quoniam apud Athenæum legi, vobis hic recitabo:

*Πολλὰ πῶν, καὶ πῶμα φάσθην, καὶ πολλὰ κῆρ' ἐπὶ ῥ
αἰθρῶντος, καὶ μὲν πρῶτον ῥέδθ'. hoc est,
Multa bibens, & multa vorans, mala multaq; dicens
Ipse viris, iaceo Timocreon Rhodius.*

Fuit & alter longè posterior, vt puto, Timocreon epigrammaton poeta, cuius & Hephæstion versus in meratim affert. Prior quidem LXXVI circiter Olympiade claruit. Porro erat Eupolis Athenensis, prisicæ Comœdiæ & ipse scriptor, qui LXXXVIII Olympiade Athenis floruit Apollodoro principe, vt Eulebius in temporibus obseruauit. Eupolin septendecim annos natum, totidem Comœdias agendas populo exhibuisse legimus, sic priusque vicisse. Sunt qui apud Ouidium Eupolin prima ruptiarum nocte oppetit

Philonides.

Proverb.

Nicochares.

Timocreon.

Diocles.

Philyllius.
Sannyrion.

Aenicus.

se malè interpretetur in Iride, quum reuera de alio non poeta intelligat, qui Niciæ filius, cum coniuge Glycerio cubiculi ruina prima nocte oppressus est: quam historiam in tertio Epigrammatum Græcorum volumine legimus. At de poeta Eupolide Horatius, Persius, Diomedes, alij meminere: item Fabius Quintilianus de prisca Comœdia agens, cuius tu Piso verba recitabis, qui totâ etus censuram edidicisti. At qui nec piget, inquit Piso, & simul. Fabius igitur: Antiqua, inquit, illa Comœdia tum synceram illam sermonis Atticigratiam propè sola retinet, tum fecundissimæ libertatis: etsi est in insectandis vitijs præcipua, plurimum tamen virtutum etiam in cæteris partibus habet: nam & grandis, & elegans, & venusta, & nescio an vlla, post Homerum tamen, quem vt Achilleum 20 semper excipi par est, aut similior sit oratoribus, aut ad oratores faciendos aptior. plures eius auctores, Aristophanes tamen & Eupolis præcipui hæc tenus ille. Quæ cum dixisset Piso: Sed non ea, inquam ego, in præsentia à te Fabij verba Piso petebant: ista enim potius ad omnem archæam Comœdiam pertinent, quam ad vnum Eupolim: sed ea quæ in primo leguntur, cum de Musica agitur. Cum enim Grammaticen Musicæ subesse ostendere niteretur, id cum aliorum multorum auctoritate, tum Eupolidis facit, apud quem, inquit, Prodamus & Musicen & literas docet: & Maricas, qui est Hyperboreus, nihil se ex Musicis scire nisi litteras confitetur. quo loco Pomponius Latus, seu quicumq; alius, obseruat Prodamum & Marican Scythen introductos ab Eupoli. sanè id vos scire 20 volo, Maricam significare apud Græcos cinædum, & vt grammatici obseruant, diminutium esse pueri masculi barbarici: vt mittam nunc vobis Maricam apud Latinos nympham Minturnensium, de qua in primis Maro & Horatius meminere, quoniam ad finem properandum, & iam in vesperam inclinât diest: quare monemur, vt ex viridario ad ædes redeamus. Fuit ergo Eupolis stylo ipso Cratini præcipuus imitator, verum illo rudior, magisq; ridiculus. hæ ipsius fabulæ feruntur, Aeges, Androgyni, Colax, Scripsit & in Homerum poema, quo illum mendacia & immania monstra finxisse falsus est. Celebrant Lucianus & Hephæstion, & Apollonij interpretes, & Eupolidos Bapras, de qua fabula inter grammaticos apud Iuvenalem non mediocri altercatio, meminit & Plato. 30 nis, qui & mortè ipsius his verbis perstringit: Scimus, inquit, Eupolim cum Bapras fabulam docuisse, egestum fuisse in mare ab illis in quos fabulam composuerat. Sedenim & M. Tullius in sexto ad Atticum epistolarum, de Eupolidis morte sic refert: Quis enim non dixit ὁ πολλὸν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ab Alcibiade nauigante in Siciliam, deiectum in mare: Redarguit Eratosthenes: assert enim quas ille post id tempus fabulas docuerit. Quæ verba eò libentius vobis recensui, quoniam cū Platonio ex nostris nonnulli, quos aliàs suspicio, decepti sunt. Quidam eo bello submersum prodiderunt, quod apud Helespontum contra Lacedæmonios gestum est: in quo mox statutum perhibetur, vt nullus deinceps poeta stipendia militaria faceret. Cæterum non defuit qui historiam hanc ita prodant. Archæ- 40 am aiunt Comœdiam ad Eupolim vsq; peruenisse, qui quod Alcibiaden Atheniensium principem perstrinxisset, ab eo est in mare deiectus, & (vt quidam aiunt) diu inter vndas iactatus, tandem euasit. Sedenim ex Aelian libro de animalibus, Eupolidis interitum ita didicimus: Eupolidi, inquit, poetæ Augeas Eleusinius canem Molossium genere & specie conspicuum dono dedit, quem cum gratissimum haberet, de nomine amici Augeam vocauit: is erat domino fidelissimus, adeo vt cum Ephialtes Eupolidis seruus quasdam eius fabulas surripisset, illum mordicus arreptum vsque adeo traxit, vt demum intererent. Porro in Aegina cum Eupolis vita excessisset, ibique sepultus fuisset, canis ad rumulum primum quidem diu luxit, tum demum mœrorè & tabe 50 extinctus est: vnde & loco nomen inditum, Canis luctus. Atq; hæc ferè Aelianus: ex quibus variâ colligimus de huius poetæ interitu historiam referri. Huius ergo tempore Alcibiades reipublicæ edicto cauit, ne quis nominatim quempiam suis

carminibus perstringeret: ex quo factum est, vt prisca Comœdiæ acerbitas in leniorem formam immutaretur, vt alibi diximus. Idem mutuari Romani ab Atheniensibus, vt puto, duodecim tabularum lege cauerunt, ne in quempiam famosum carmen scriberetur: id quod præclare Cicero in libris de Republica, vbi Scipio disputans ait: Nostræ contra duodecim tabulæ cum per paucas res capite sanxissent, in his hanc quoq; sancendam putauerunt, si quis astitauisset, siue carmen condidisset, quod infamiam faceret flagitiumve alteri. hæc ille. Legis huius meminit quoq; Horatius, alijq;. Verum etiam nunc Cæsarem leges capitibus pœnam irrogant famosos scribentibus libellos, vel inuulgantibus. Sed hæc tenus iam satis de Eupolide dictum. Et sic his dictis, sermoni finem fecimus, & in oppidum perreximus.

LILII GREGORII GYRALDI DE HISTORIA SCENICORVM POETARVM

DIALOGVS SECVNDVS, AD ILLUSTRIS-
simum D. HERCVLEM Bentiuolum.

20 **R**OSTRIDIE, vt consueueramus, ornatissime HERCVLES Bentiuole, cum pomeridiana hora in viridarium tres ipsi conuenissemus, & confectis aliquot de more spacijs, de rebus communibus non nihil ego & Piso colloqui fuisset, tum puer Picus nos intuens, iam, inquit, tempus Lili vt nobis reliquos Græcos scenæ poetas narres ex tabulis. Rectè, inquam ego, mones Pice, & simul confedimus, atq; ita cœpi. Duo, inquam, primi in hoc poetarum agmine fuerant, Sophocles & Euripides, qui (vt olim Socrates) sic & ipsi ab Apollinis oraculo sapientes appellati fuere, id quod contra Celsum obseruat Origenes. Fuit verò Sophocles, vt à seniore incipiam, prior natus quam Euripides, 30 quod scribit Gellius: atque idcirco in tabula eius imago præbatur: eadem tamen tempestate vixerunt, qua Aulus Torquatus filium, quod contra edictum cum hostibus victor dimicauerat, securi percussit. Sophocles nomen dictum Græci arbitrantur ab eius sapientiæ gloria: tamen si videtur Plinius iunior πῖς ἢ οὐδὲ καλῶς, per locum (vt puto) deriuare in eos videlicet, qui ad ostentationem auidiores ad sua scripta laudanda conuocant. Sed leuiora hæc mittamus. Fuit Sophocles Sophilii filius ex Colonia, vel potius Coloneo (quem locum cum alij, tum Cicero, in ipsius poetæ memoriam in quinto de Finibus celebrat) Socrate decem & septem annis senior, cum eo tamen vnâ claruit. Philostratus iunior in imaginibus Sophoclem effinxit, eumq; multis laudibus euehit: nam & Musarum socium, ac tripudij choreisq; earum interesse ait, Musasq; ipsas consecretari, & apes quasi rotis guttas eius labris infundere, eius scilicet poetæ suauitatem significantes. Nam & Apis ipse, hoc est, μέλιττα, propter sermonis dulcedinem cognominatus est. Tres autem histriones primus Sophocles instituisse perhibetur, & eam quæ τετραγωνία dicitur. Fabularum quoque chorum ex quindecim personis confecit, cum antea ex duodecim constaret. primus item dicitur fabularum aduersus fabulas cæramina instituisse. Verfatius est etiam in Reipublicæ administratione & magistratibus: nam & domi & militiæ præfuit. Cum Pericle quidè imperator cõtra Lacedæmonios missus, victor redijt. Videñ Strabo cõtra Samios scripsisse, nõ contra Lacedæmonios: Iustinus tñ ex Trogo aliter 40 cùm est sententiæ. Marcus certè Cicero prætorè eum cū Sophocle fuisse tradit: cùmq; ait, ambo de cõmuni officio cõuenissent, & casu formosus puer præteriret, Sophocle dixisse, O puerum pulchrum Pericle. Tū Periclem respondisse, Prætorè Sophocle decet non solum manus, sed etiam oculos abstinentes habere. Plutar- 50

Sophocles.

sophon.

tarchus hoc quidem in Periclis vita: sed Iſocratem hunc, non Periclem fuiſſe ſcribit, in ipſius Iſocratis vita. Filios Sophocles habuit Leofthenem, Stephanum & Menacliciden, & Iophonem ex Nicoſtrata, a quo ſenex delirij ac vecordia accuſatus eſt, vt Lucianus alijsq; tradunt. Fuit autem & ipſe Iophon Tragœdiarū poeta, vt pater, cuius fabulæ fuiſſe dicuntur, Achilles, Telephus, Actæon, Ilios, a hæc quæ permulta, meminit & huius Valerius Maximus. Alium præter hos legimus Sophoclis filium Ariſtonem, qui nothus fuit ex Theoride Sicyonia, quæ ſenior amaſſe perhibetur. Somnium Sophoclis vobis hoc loco referre libet, quod Cicero ſecundo de Diuinatione aſſert, vt illius hoc de poeta iudicium etiam agnoſcatis. Adtingam, inquit Cicero, philoſophis doctiſſimum hominem poetam quidem diuinum Sophoclem, qui cum ex æde Herculis patera aurea ſubrepta eſſet, in ſomnis vidit ipſum deum dicentem quis feciſſet: quod ſemel ille iterumq; neglexit: vbi idem ſapienter accepit, in Areopagum rem detulit: Areopagita comprehendit iubent eum, qui a Sophocle fuerat nominatus: iſ queſtione adhibita, confeſſus, pateramq; retulit, quo facto ſanum illud Iudicij Herculis eſt nominatum. hæc tenus Cicero. Præter hæc quæ modò diximus, quod de iſ gratuſ fuerit Sophocles etiam illud oſtendet, quod dudum de eius obitu recitabo. ſed & Plutarchus in Numa tradit, apud ſophoclem deum Aefculapium hoſpitatum fuiſſe, cuius etiam rei teſtimonia aſſert. Apollonium verò Tyaneus in ea oratione quam pro ſe ſcripſit, dicturus Domitiano Cæſari, ſophoclem inquit Athenienſem ventos demulſiſſe, non opportuno tempore Atticam perſantes regionem, ſed vt mirandum hoc, ita dignum quod vobis etiam referam quod M. Cicero ſcribit: ſophoclem cum a quodam interrogatus eſſet, an cum ſenex eſſet adhuc rebus veneris vteretur, reſponſiſſe accepimus, Dij meliora, libenter enim iſtinc tanquam ab aliquo profugi furioſo domino. Idem ſcribit Plato, idem Valerius & Marcellinus. Id græcè vobis referam, vt eſt a Plutarcho quoq; relatum, in eo qui inſcribitur à περὶ βουτῶν πολιτυτικόν, & in eo qui περὶ ὀλοπλάστους, ὁ γὰρ Σοφοκλῆς, inquit, ἀπρὸς τὴν ἐφ' ἡμῶν ἀφροδιῶνα γυμνασίου, ἀπὸ περὶ γυμνασίου ἀπὸ τῆς ἀγροῦς κτλ. Idem & Philoſtratus in Apollonij vita. aliàs tamen ego ad amores proniorem illum etiam iam propè ſenio confeſtum apud pleroſque comperi. ſcribit Athenæus, eum iam ſenem Theoridem amaſſe, ex qua (vt dixi) filium ſuſtulit. Hegeſander verò, eundem iam prope occaſum vitæ Archippen deperiſſe cecinit: vnde & puella dictum aliquando a ſmicrine eius puellæ amatore, idem prodit Hegeſander, ἀρχιππὶ ὄσπερ αἰ γλαυκὸν ὠδὶ τὰ φωνὴν κτλ. Archippe, inquit, vt noctua, apud ſepulchrum ſedet. Fuiſſe & præter hæc in adoleſcentium amores & laſciuiam propenſiorem, apud eundem Athenæū legimus: vnde illi a Græcis cognomentum inditum ὀλομέριξ. ſcribit Hieronymus Rhodiſus, ſophoclem aliquando formoſiſſimum puerum extra muros vrbiſ duxiſſe, vt eo abuteret: quò cum perueniſſent, puer ſuper herbam ſtatim veſtem ſua explicuit, ſophocles verò chlanidion circūduxit: ſed poſtquam ἰμυλίον, id eſt, Veneris opus peregere, puer raptò ſophoclis chlanidio confeſtum auſugit, ſua ibi veſte relicta: itaq; eluſus ſophocles ab Euripide. hiftoriam copioſius recitat Athenæus. Ion quoq; hiftoriam recitat de huiusmodi puerorum amoribus ſophoclis, quam quoniam longum eſſet recenſere, in præſentia prætermitto: colligit in decimo tertio Dipnoſophiſtὸν Athenæus. mitto quæ ſuprà etiam paulò antè retulit: nam hæc de re iam ſatis ſupèr. Varià verò de ſophoclis morte traditur. Plinius enim & Valerius Maximus ſcribunt eum accepto de victoria nuncio interiſſe: Lucianus autem grano vix illum ſtrangulatam prodidit, cum annum quintum & nonageſimum ageret: quod & ſoradis verſiculus etiam probat,

σοφοκλῆς πᾶσι φατῶν σφύλλῃς πωγῆς πέδιπκε.
Sophocles grana vorans vna ſtrangulatus interiit.

adeò vna eadèmq; de re variè diuerſique ſunt plerunq; ſcriptores. Quin Plinius idē, Obſidentibus, ait, Lacedæmonijs Athenarū urbē Liber pater iuſſit ſophoclem

50

elem Tragici cothurni principem ſepeliri, Lyſandro rege in quiete ſapienter admonito, vt pateretur humari delicias ſuas: requiſiuit rex, quinam ſupremum diem Athenis obijſſet, nec difficulter ex ijs, quæ deus ſignificarat, intellexit, pacemq; funeri dedit. Pauſanias a Plinio parum diſſentit: Sophocle, inquit, mortuo Lacedæmoniꝝ Atticam inuaſere, eorumq; ducem in ſomnis Bacchus admonuit, vt nouam Sirenem omnibus honoribus qui defunctis haberi ſolent, ornaret: vnamq; illam Sophoclem poetam ſibi viſam, Sophoclis poema tenentem. Hinc illud emanafſe dicitur, vt cum alicui blandiri volumus, Sophoclis Sireni æquiparemus. Tum ad me Piſo. Quid eſt, inquit, quod nobis paulò antè dixiſti, Sophoclem a filio vecordia accuſatum, nec rem planè expreſſiſti? Ita eſt, inquam: ſed nunc attendite, eam vobis M. Tullij verbis ex eius Catone recitabo. Sophocles, inquit, ad ſummam ſenectutem Tragœdias fecit, qui propter ſtudium cum rem familiarem negligere videretur, a filijs in iudicium vocatus eſt, vt quemadmodum noſtro more male rem gerentibus patribus, bonis interdici ſolet, ſic illum quaſi deſipientem a re familiari remouerent iudices. Tum ſenex dicitur eam fabulam quam in manibus habebat, & proximè ſcripſerat, Oedipum Coloneum, recitaſſe iudicibus, quæſiſſeq; num illud carmen deſipientis videretur: quo recitato ſententijs iudicium eſt liberatus. hæc tenus totidē verbis Cicero. Hiftoriam Apuleius in priori ſua Apologia oratione recitat, vbi illud addeit: Ibi, inquit, ego comperto omnes iudices tanto poetæ aſſurrexiſſe, & miris laudibus eum tuſiſſe, ob argumenti ſolertiam, & cothurni faciundiam, nec ita multum abuiſſe, quin accuſatorem potius dementiae condemnarent. Sed & apud hunc & Lucianum fabulæ nomen perperam enunciat: Lucianus enim Epicoloneum, Apuleius Coloneum, cum Oedipum Coloneum vbiq; legendum ſit. Fuere autè in terra Attica loca duo Coloni nomine, vt Pollux in ſeptimo prodit, quorum alter dictus eſt κολωνός, alter Ἰππιόκολωνός, vel Ἰππιό, vt eſt apud Pauſaniam: quare aliquis, quod eſt apud Lucianum Epicoloneū, Hippocolonon legere ſine culpa poſſit. Sanè ab hoc Hippo, illud Philoſtrati in Damiano ſophiſta reſtitutus exponemus: Et virum, inquit, vidi proximum equo Sophocleo: hoc eſt, Ἰππιόκωνος πρὸς τὸν Ἰππιό, quòd ſcilicet cū ætate imbecillis foret, impertum tamen quendam iuuenilem in ſtudijs obtineret. Scio viros alioqui eruditos hac in re hallucinari. Sed hæc de re ſatis. Egit quoq; cauſas Sophocles, id quod cum ex alijs, tum ex Rhetoricis Ariſtotelis collegimus, qui & eum ait pro Euclemene orafſe. Fabulas vero centum & viginti docuit, & de ijs quater vices vicior extitit. Scripſit item elegiam, vt Hephaſtione obſeruat: item multos vel ſurdos ſatyros, vt eſt in commentarijs Apollonij notatum. præter hos & Pæanas, atq; alia etiam ſoluta oratione. Contra verò Sophoclem librum compoſuit Philoſtratus, quo eius furta oſtendit, quem Eufebius in teſtimonium adducit. Legunt & hodie Sophoclis Tragœdiæ quædam, ex quibus miram illius cum in ſententijs, tum in verbis amplitudinem et grauitatem colligere poſſitis, quibus Vergilianum illud teſtimonium veriſſimum comprobatur:

Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno.

& M. Cicero ad Tyronē: An pangis aliquid Sophocleū? fac opus appareat. Scribit Lucianus, q quidā in libra Sophoclis & Euripidis verſus ſuſpendebat, ac Sophoclei quidem deorſum, Euripidis verò ſurſum vergebāt, huius vt leuitiores, illius vt grauiiores. verum quàm equè examē hoc, viderit ipſe Lucian. Extant in Sophoclis laudē carmina multa, vt Simonidīs, Erycij Dioſcoridīs, & aliorū, quæ vt recitē nec tempus nec memoria ſuppetit. multa & Græci rhētores, Hermogenes & alij: multa & in cōmentarijs græcis, ex quib. nos pauca hæc vobis reſtulimus: quare iam ſatis de Sophocle. Nunc ad Euripidis vitam veniamus, cuius nomen ſcribit Prifcianus grammaticus, quòd ſit ab Euripo deductum. Sunt & qui eo die natum aſſerant, quo in Euripo pugnatum eſt: atq; idcirco ſecunda eius nominis ſyllaba ab Ione poeta & alijs doctis producit. Terentianus:

Euripides.
Fabula

Fabula sic Euripidis inelyta monstrat Orestes.

Latinorum tamen quidam corripunt. Sed enim Sidonius Apollinaris eius tertiam præter normam extendisse videtur, cum ita cecinit:

Orchestra quatit alter Euripidis.

Verum hæc quæ in scholis quotidie à trivialibus proponuntur mittamus, nisi quatenus Pico huic nostro profutura duxerimus. Historiam nos igitur profequamur. Euripidi, quem poetarum *τραγικώτατος* vocat in Poetica Aristoteles, pater fuit Mnesarchus seu Mnesarchides Capelus, id est, capuo: mater verò Clito, quam Theopompus & Aristophanes & Valerius, agrestia olera venditasse scribunt, atq; inde victum sibi qualisse: quod genus hominum *λαχεινοπάλης* Græci vocant. quidam & *σκαιδοπάλλη* nuncupant, quod Clito ipsa inter cætera olera & scandicem venderet. meminit Plinius. vnde & verbum compositum Græcis *διασκαιδοπάλης*, quod significat ad Euripidis imitationem aliquod vel dicere, vel facere. Videntur verò hi qui Euripidis genus tam humile existimant, refelli cum Philochori sententia, tum ipsius Euripidis græci expositoris ac Suidæ: apud hos enim Euripidis parentes ingenuos fuisse proditum est, eosq; primum in Bœotiam aufugisse, mox Athenis habitasse. Stobæus tamen ex Nicolo scribit, Euripidis patrem cum æs alienum soluendo non esset, corbis ignominiam passum esse, cum Bœotius esset. Corbis verò ignominia apud Bœotios ita instituta erat ut cum aliquis æs alienum non dissolueret, in forum duceretur, sederetq; iudicatur, deinde super ipsum sedentem corbem insciebant, tum hac notati ignominia infames censebantur. Veruntamen illum tatis locupletem fuisse, ex ijs quæ Theophrastus & Rhodius Hieronymus Aristotelis discipuli tradit, facile colligere possumus: eum enim ijs qui Orchestra Athenis nominati sunt, vinum ministrasse, apud Athenæum prodiderunt, saltabant verò Orchestra ferinis vestibus induti circa Apollinis templum. tamen & his ijsdem verbis humilitas eius colligi possit. Natus autem Euripides in Salamine Atticæ insula, Callia principe, primo LXXV Olympiadis anno, ut Laertius: ut alij verò, LXX. quando Persæ duce Xerxe victi sunt. Valerius tamen Harpocration non in Salamine, sed in populo tribus Cecropidos, qui Phlyes appellatur, natum Euripidem ait: quo nato ab Apollinis oraculo, vel, ut ait Gellius, à Chaldaeis responsum accepit pater, eum puerum cum adoleuisset victorem in certaminibus fore. Id ei puero fatum esse pater interpretatus, athletam debere esse, in Olympiam certaturum deduxit, ac primo quidem in certamine per ambiguam ætatem receptus non est: post tamen Eleusinio & Theseo certamine pugnavit, & coronatus est: & Pancratio etiam victor, mox à corporis cura, ad excolendi animi studium transgressus, auditor fuit Anaxagoræ Clazomenij Physici: atq; vna etiam cum illo vixisse Dionysius Halcarnassensis in Rhetoricis scribit, id quæ præcipue cognosci assentit ex ipsius poetæ fabula Menalippe sapiente, vbi eius philosophi placita inserit. Meminere huiusce rei Græci scriptores, inter quos Diodorus & Eusebius, alij. Vt truuus verò de rerum principijs agens ita propemodum: Euripides, inquit, auditor Anaxagoræ, quem philosophum Athenienses scenicum appellauerunt, &c. Idem Athenæus in quarto, vbi de Phace agit: *καὶ ἀπὸ τῆς φησὶ τῶν οὐρανῶν οὐρανῶν φησὶ τῶν οὐρανῶν*. In Rhetoricis Euripides magistrum habuit Prodicum Ceum, in moralis philosophia Socratem. Tragœdiam scribere annos natus duodeviginti adortus, ut verò Græci, viginti quinque. Scribit Philochorus, in insula Salamine speluncam esse retrā & horridam, quā Gellius se vidisse ait, in qua Euripides Tragœdiam scriptitavit. Sed pictorem quoq; nonnulli Euripidem primum fuisse prodiderunt, monstrariq; apud Megarenses ipsius poetæ pictas tabellas. Apud Diogenem verò Laertium legimus, in Aegyptum nauigasse Euripidem cum Platone ad prophetas & sapientes & sacerdotes, vbi fortè cum nescio quo casu ægrotaret, marina est aqua à sacerdotibus pristina restituta valetudini: vnde postea ipse in fabulis, Hominum, inquit, procellosum mala abluat mare. hoc est,

δάλασσα

δάλασσα καὶ τὰ πάντα τ' αἰθέρωνος καὶ κελ. In componendis quidem fabulis à Socrate inuitatum in Nebulis autor est Aristophanes. Mnesilochus verò fabulæ Phryges ligna, hoc est, materiam ministrasse Socratem cecinit, quod & suo carmine ipse Euripides non negavit. Scribit Cicero, quod cum Orestem fabulam componeret, eamq; ita exortus esset:

Neq; tam terribilis Vlla sancti ratio est,

Neq; fors, neq; ira cœlitum inuectum malum,

Quod non natura humana patiēdo hæc efferat.

- 10 Socratem statim aiunt hos tres primos versus reuocasse, admiratumq; esse. Philosophus igitur (ut dixi) vulgò Athenis appellatus, quando & noua de rerum principijs suo carmine placita vel ex se, vel ex magistro induxisse dicitur: aera enim & terram ex cœlestium imbrum conceptionibus infeminatam, omnium gentium et animalium fœtus procreauisse cecinit. Vxores verò duas Euripides habuit, primam quidem Chœrinam Mnesilochi filiam, alteram verò Melito, ex qua prima filios tres sustulit, Mnesarchidem mercatorem, Mnesilochum histriionem, tertium sibi cognominem Euripidem, qui in dicendis orationibus versatus est. Putat Gellius ambas Euripidem eodem tempore uxores habuisse, quod id Atheniensium decreto liceret, uti etiam de Socrate legimus. Mosthopelus verò, seu qui alius est, qui Euripidis vitam in scholis conscripsit, vnam post alteram commemorat, & seorsum. Fuit Euripides moribus asper atq; ferus, & ut græcè dicitur, *μὲγίγος*: sed & arrogantem & superbum Valerius Maximus prodit. Cum enim aliquando fabulam recitaret, à populo rogatus ut sententiam quandam mutaret, in scenam progressus dixit, se ut populum doceret, non ut ab eo disceret, Tragœdías componere solere. Alcestidi quoq; poetæ Tragicæ obijcienti, quod triduo tria tantum carmina composuisset, se verò centum: respondit, Sed hoc interest, tua triduo tantummodo, mea verò in omne tempus sufficiat. Scribit in Rhetoricis Aristoteles, Euripidem olim impietatis accusatum ab Hygenone, cum seripserit peierandum esse: respondisse, iniuriam sibi ab Hygenone fieri, cum Dionysiaci certaminis iudicia in forum deferat, seq; ea de re ibi dicendum, si accusare voluerit. Nec illud præteribo: cum iam Athenienses necis Socratis poenituisset, quod inique eum condemnassent, edicto cauerunt, ne publice Socratis nomen enuncietur, ne scilicet in populo motus fieret. At Euripides edictum veritus, Palamedem induxit, ut sub eius persona occasionem haberet ea verba exclamandi, *ἐκτελέσει, ἐκτελέσει*, id est, occidit is Græcorum optimum, quæ verba vbi spectatores quorsum dicta essent intell exissent, totum theatrum in lachrymas conuerterunt. Sed nos reliqua de Euripide sequamur. Celebrat quadam ad Lucillum epistola Seneca duodecim hos Euripidis iambicos, quos hoc vobis loco recitabo, quod in peruulgatis epistolis Senecæ parum emendatè leguntur. Senarij hi sunt:

Sine me vocari pessimum, ut diues vocer.

An diues, omnes querimus, nemo an bonus.

Non quare, & vnde, quid habeas tantum rogant.

Vbiq; tanti quisq; quantum habuit, fuit.

Quid habere nobis turpe sit, quæris? nihil.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.

Bene moritur quicumq;, dum lucrum facit.

Pecunia incens generis humani bonum,

Cui non voluptas matris, aut blandæ potest

Par esse proli, non sacer meritis parens,

Tam dulce si quid Veneris in vultu micat,

Meritò illa amores cœlitum atq; hominum mouet.

Cum hi nouissimi versus in Tragœdia Euripidis pronuntiati essent, totus populus ad eijciendum & actorem & carmen confurrexit vno impetu, donec Euripides in medium ipse prosiluit, petens vt spectarent viderentq; quem admirator aurum exitum faceret. Dabat in illa fabula pœnas Bellerophonos, quas in sua quisq; dat: nulla enim auaritia sine pœna est, quâuis sit satis ipsa pœnarum, atq; hæc quidem Seneca. Alludit verò Euripides duobus vltimis versibus, vt puto, ad auream Venerem quam vocant poetæ, qua de re in deorum cognominibus agendum. Mulerosum quidem Euripidem fuisse scribit Athenæus, hoc est, *μυροσυλῶν*, mulierumq; amatorem immodicum: at verò osorem Gellius & Suidas, id est, *μυροσυλῶν*, nisi vel hæc vel illa exemplaria mēdosa sint, vel potius vt interpretatus est Sophocles. Nam cum Sophocli nescio quis Euripidem mulierum osorem esse dixisset, ei respondisse Sophoclem tradit Hieronymus in historicis commentarijs: In Tragœdijs, inquit, odit, quoniam in lecto vxores nostræ non tales sunt mulieres: quasi id innuat, quòd in fabulis odisse videatur mulieres Euripides, sed in lecto minimè. Quid est, inquit Piso, quòd vno dixisti spiritu, & vno propè verbo, Euripidem fuisse mulierum osorem, et amatorem? Nō inficior, inquam, Piso: sed ita vos intelligite, vt Sophoclem modò respondisse dicebam, vel potius, vt alij putant, quòd hoc iuueni, illud feni ei cōtigerit. Nam cum Gellius mulieres Euripidem odisse ait, causam non affert, quam hic ego vobis ex Græcis scriptoribus afferam. Aiunt enim illi, cum histriõnem suum aliquando vnum cum vxore misceri reperisset, ea causa mulierum genus exosum habuisse, atq; in Macedonia fugisse, Comicoꝝ veritum calumnias: fuisse verò ab Archelao rege benignè susceptum, & inter amicos intimos annumeratum, ita vt Euripidis causa regem ipsum interfectum, in quinto Politicorum scribat Aristoteles à Decamicho, qui regis iussu ab Euripide vapularat, quidam Decamnicum, alij, inter quos Aristoteles, Decamnicum vocant, & ex ijs vnum auctat fuisse, qui in aula regis versaretur: qui cum aliquando Euripidi *σοματῶν δυνάμει*, hoc est, oris graueolentiam obiecisset, à rege Euripidi propterea concessum, vt eum impune verberaret: quod postea & regiæ necis & poetæ causa fuit. Gratus, inquam, Euripides ad eò Archelao fuisse perhibetur, vt ei petenti nihil denegaret. quinimò cum quidam à rege aureum scyphum dono petiisset, Euripidi illum rex dari iussit, dicens, Tu enim petere, ipse verò capere dignus est vel non petens. hoc est græcè, *σὺ μὴ δ' αἰτῆν, ἔτι θ' ἡ λαμβάνειν ἄξιός ἐστι καὶ μὴ αἰτῆν*. Item cum Agathonem iam pubescentem deoscularetur Euripides, rex ait, Ne admirerini, pulchrorum enim autumnus etiam bonus est. hoc est græcè, *μηθ' ἀμύματα, ἄλλ' ἢ καλὰς τὸ μετ' ὄπασον καλὸν ἐστίν*, quod est in Plutarchi Apophthegmatis ascriptum: tamen si idem in Erotico, à poeta dictum, non à rege videamus. Sed is Plutarchi liber parum castigatus legitur. Celebrat Dicæarchus Euripidis versus, quibus Archelao regi ita scripsit: Non esse prudentis hominis, cum sit pauper, munera diuiti dare. Scribit Diomedes grammaticus, Euripidem Archelao petenti vt de se Tragœdiam scriberet, respondisse, non se facturum, deòsque precaturum ne quid regi Tragœdiæ proprium vnquam accideret. Euripidē tradit Eparchides, cum in Icarium Atticæ locum forte iussisset, & in agris mulierem inuenisset, que cum virgine puella & duobus filijs, quòd fungos edissent, extincti essent, in hæc ferme verba epigramma composuisset: O non senescitẽ axem ætheris sol fecans, talene vidisti antea tuo malum oculo, matrem & virginem filiam & consanguineos duos eodem fatali functos die: Sed his missis, iam varia quæ de eius morte traduntur, attendite: ea quàm potero breuius referam. Mortuum Euripidem ferunt tetra quodam & horribili mortis genere. Cum enim aliquando ab Archelao cœnatus noctu rediret, quod scribit Valerius, laceratus est à canibus, qui in eum ab Aribæo Macedone & Crateua Thessalo, vel Cratena poetis eius æmulis (vt ait Suidas) immissi fuerāt. Alij à Decamicho, de quo paulò antè, Diogenianus tamen Promeri regij ministri eos canes fuisse scribit, qui

qui Promerus mirandum in modum Euripidem est odio infectatus: ab eo enim regi aliquando insimulatus fuerat: atq; inde factū prouerbiū, Promeri canes, de ijs qui læsi clam summittunt, qui lædentes vlciscantur. Sunt qui canes in Euripidē immisos tradant, cum poeta ad Craterum regis catamitū proficisceretur: alij cū ad vxorem Nicodemī, seu, vt alij, Nicodici Arethusij: quod mihi parū verisimile videtur, cum quintū & septuagesimū annum ageret Euripides: ea etenim ætas minus habiles ac validos homines facit ad Veneris illecebras: & propterea alij aliter rem prodidit. Cum in vico, aiunt, Thracen Macedoniae canis quidam Archelai aberrasset, Thracen illum canem mactarunt (ita enim mos apud illos erat) & simul vorarunt: quod cum Archelaus persensisset, eos homines talento multauit: illi verò cum soluendo non essent, Euripidem rogarunt, vt apud regē pro se intercederet, qui & eis veniam & remissionē impetrauit. Post verò cum Euripides per sylvas meditando, vt cōsueuerat interdum, solus incederet, rege venante, canes ipsi circumuenientes dilaniarunt, & penè vorarunt. Canes autem illi crediti sunt ex eo esse progeniti, qui fuerat à Thracibus occisus: & inde ex eo factum in eos adagium, qui præter spem eis pœnas pendunt, quos aliquando læsere, Canis vindictam eos morari. hinc, puto, est illud Ouidij poetæ:

*Vtq; cothurnatum vatem tutela Dianæ,
Dilaniant vigillum te quoq; turba canum.*

Vnde etiam Ion poeta:

Τέτ' ἑσβι ποτανί πρανδία γράτα canes:

si illud rectè reponimus, καὶ σὲ λυκέραια δ' ἄπνον ἔθρησ' κνώδιν. Locum verò illum in quo à canibus, quos Macedonum lingua Estericas vel Estreaticas à monte Macedoniae vocant, dicerptus fuit Euripides: Bormiscum appellatum tradit Stephanus, quæ regiuncula est Macedoniae. At ne quid prætermittam, scribit græcus interpres ipsius Euripidis, cum poeta apud regem versaretur, & cogitabundus esset, in quodam nemore contigisse vt à canibus ipsius Archelai deuoraretur, qui fortè in venationem prodibat: fuisseque tum Euripidem septuagenario maiorem. hæc quidem ille. Porro alij non à canibus lacertatum Euripidem scribunt, sed à mulieribus. At verò sepulchrum & Euripidis memoriam eo Macedones dignati sunt honore, vt in gloria quoque loco prædicarent,

οὐ πῆσ' οὐ μῆμ' αὖτε πῆσ' ὄλετο παρ.

hoc est, vt Gaza transtulit,

Nulli atate tua Euripides monumenta peribunt.

Positum est autem eius sepulchrum, autoribus Plinio & Vitruuio, inter duos confluentes riuos, alterum saluberrimi quidem potus, alterum verò mortiferi. Sed cur non Plutarchi verba vobis recitem? qui de sepulchro Euripidis ita prope modum scribit: Dicitur autem, inquit, Lycurgi sepulchrum fulmine ictum fuisse: id verò non facile alteri cuiquam ex illustribus præterquam Euripidē accidisse & mortuo & condito in Macedonia fecus Arethusam. Itaque argumentum ac testimonium magnum est ijs, qui sunt Euripidis studiosi, illi soli post mortem contigisse, quæ prius dijs immortalibus dilectissimo piissimòque Lycurgo contigisse legimus. atque hæc quidem Plutarchus in Lycurgo. Sophoclem quoque proditum Euripidis morte ita consternatum, vt atrata & pulla tunica se induerit, ac sine corona suas Tragœdias ab histriõnibus actuari voluerit. Philemon insuper comicus eius mortem carbine defleuit. Exerat & Alexandri Aetoli de Euripide carmen apud Gellium. Perisse verò traditur nonagesimatertia Olympiade, annos natus septuagintaquinque. Athenienses quidem eo mortuo in Macedonia legatos petum miserunt eius ossa: quibus cum negata fuissent, inanem nihilominus tumulum, id est, cenotaphium ei struxerunt, in quo inscriptio talis à Thucydide, vel, vt alij, à Theophiloo poeta posita traditur:

Μνήμη μὲν ἑλίας ἄριστος ἀντιπάλῳ ὄσια δ' ἴαδ
 γῆ μακροῦ ὄλι, ἢ τ' ἰδέσθω τέρμα βίω.
 πατρὸς δ' ἑλίας ἄβλυται, πλεῖστα ἰμῶσα
 τέρμας, ἐν πολλῶν καὶ ὄλις ἰπποκράτει.

quod ferè sic latine sonat:

Est monumentum Græcia tota Euripidis, ossa
 Terra tegit Macedon, hic ubi fata tulit,
 Patria Græcia Græciæ, Athenæ, plurima musas
 Delectans ex multis hoc quoq, laudis habet.

Euripidis tamen ossa in civitatem Pellam delata accepimus, & ibi honestè con-¹⁰
 dita. Strabo in Argiuorū foro sepulchrū Euripidis ait fuisse, appellatumq; Plin-
 thum. Fabulæ verò Euripidis duæ & nonaginta fuisse feruntur, inter quas o-
 cto Satyricæ: in his quindecies tantum vicit. At verò M. Varro eius fabulas
 quinque & septuaginta commemorat, & quinquies tantum iudicium iniuria
 vicisse ait. Sunt qui quater dicant, item semel post mortem, eius docente ne-
 pote, qui & ei fuit cognominis. Fuit etiam Euripides primus qui fabularum
 principijs argumenta inseruit. Eundem præter Tragœdias lusisse gryphis, at-
 que ijs in primis qui per literarum circumscriptionem fiunt, annotavimus in
 eo, quem ad te Pice dedimus, Aenigmatum libello: quo genere & Sophoclem
 vsum Athenæus scriptum reliquit. Quantæ autem autoritatis fuerit Euripi-²⁰
 des, etsi ex ijs quæ superius commemoravi abundè vobis ostensum puto, mul-
 tò tamen, si quæ à Plutarcho referuntur attulero, locupletius id vobis testimo-
 nium fuerit. Nam cum cladem descripsisset Atheniensibus illatam à Syracusa-
 nis Gylippo duce, & Nicia & Demosthenis Imperatorū necem, captiuorūmq;
 servitia, subiungit: Multi ob Euripidē poetam saluati sunt: eius enim poetæ ver-
 sus præ cæteris Siculis admirabantur, & si quos à captivis habere poterant, per-
 discebant: vnde captiuorum multi liberati Athenas revertentes, Euripidē ad-
 huc viventem salutatum ibant, asserentes se eius versibus esse servatos. Alij qui
 dam cū illius versus dominos suos discentes docuissent, ab eis præmij loco ma-³⁰
 numissionem acceperunt. Plurimi post præliū per civitates dispersi ac vagi, vi-
 ctum sibi horū versuum recitatione cōparabant. Mirū est, inquit Piso, quod nar-
 ras: neq; enim vnquā aliquid tale vllò de poeta, eo præcipuè vivente, vel legi, vel
 audiui. Ita est, inquā, profectò Piso. Verum & noster quoq; M. Cicero tanti Eu-
 ripidem fecisse videtur, vt ad tyronem scribens dicat, singula Euripidis verba,
 singulas sententias existimare, citans eius hoc carmen senarium:

Erigis tenui quàm corpori contrarium. hoc est,
 ἰψὸν ἰσχυρῶ χρωπὶ πολυμυϊαίταβλας.

Sed & tu iam dudum Quintiliani de duobus his poetis verba recita, quando e-
 go sententiam, non verba teneo. Libenter, inquit Piso, faciam: & ad Picum con-⁴⁰
 uersus, de Tragicis, ait, loquens Fabius. Sed longè clarius, inquit, illustrauerunt
 hoc opus Sophocles atq; Euripides, quorum in dispari dicendi via vter sit poe-
 ta melior, inter plurimos queritur: idque ego sanè, quoniam ad præsentem ma-
 teriam nihil pertinet, iniudicatum relicto. Illud quidem nemo non fateatur
 necesse est, ijs qui se ad agendum comparant, vtiliorem longè Euripidem fore:
 namque is sermone, quo ipsum reprehendunt, quibus grauitas & cothurnus &
 sonus Sophoclis videtur esse sublimior, magis accedit oratorio generi, & sen-
 tentijs densus, & in ijs quæ à sapientibus tradita sunt penè ipsis par, & in di-
 cendo atque respondendo cuilibet eorum qui fuerunt in foro disertis, compa-⁵⁰
 randus: in affectibus verò cū omnibus mirus, tum in ijs quæ miseratione con-
 stant faciliè præcipuus. Hunc & admiratus maximè, vt sæpe testatur, & eum se-
 cutus, quanquam in opere diuerso, Menander. atque hæc quidem Fabij verba.
 Cui ego: Ista tu quidè memoriter Piso: at non sic ego, quæ nūc vobis ex Galeno
 Pergameno

Pergameno, cum de castigatis Hippocratis exemplaribus agit, recitabo. Cum
 enim, inquit, Ptolemæus ab Atheniensibus petijisset Sophoclis & Euripidis au-
 tographa exemplaria, ad eorum emendationem quæ in Alexandrina bibliote-
 ca ille positurus esset, ijsq; negassent, cūque mox hi frumento indigerent, pro-
 pter Atticæ eius temporis penuriam, Ptolemæus ex Aegypto frumentum eos
 exportare prohibuit, quousq; illi punuria compulsi, illa ipsa exemplaria regi do-
 no misere: quibus acceptis, non modò gratus rex vt frumenta ex Aegypto ex-
 portarent concessit, sed sine etiam vectigali: tanti scilicet rex literarum studio-
 sissimus, casta & emendata exemplaria faciebat, quam rem eò vobis libentius
¹⁰ retuli, vt vos etiam ad codices emendatos & castigatos omni studio ac diligen-
 tia comparandè inflammarem, si Galenus tantus medicus, hoc exēplo facien-
 dum monet. Sed cur & ego, vbi in hæc incidimus, quæ ex alijs collegi ad hanc
 rem pertinentia, vobis hoc loco non subiiciam? Aratū poetam ferūt, quo pacto
 emendata Homeri carmina esset habiturus ex Timone philosopho quæsiuisse:
 Arato Timonem respondisse, id illum consecuturum, si in antiqua exēplaria in-
 cidisset, non quæ fuissent à recentioribus inuersa interpolatave: quo pacto hac
 tempestate à plerisq; fieri conspiciamus. Nostri quidem hac in re diligentissimum
 fuisse Valerium Probum tradunt, vt qui ex vetustis codicibus verā germanam-
 que lectionem scriptorum eliceret. Idem cum in cæteros scriptores, tum in Plau-²⁰
 tum in primis Varro præstitit. Laudantur & in Græcis præter Aristarchum &
 Aristophanem, Appion, & is Nicanor, qui à frequenti, qua in autores vitia-
 tos vtebat signi nota, Strygmatis cognominatus est. Sunt & qui hodie in Ver-
 gilio & M. Tullio hoc studij & diligentia magna cum sua laude exhibent, qui
 cum moribus, tum hoc nomine mihi charissimi. Sed in viam redeo. Fuerunt
 duo alij Sophoclis nomine, ex priori quidem ambo genere procreati, quorum
 alter Aristonis filius & senioris nepos, qui fabulas quadringenta, vel vt alij tra-
 dunt, vndecim tantum exhibuit, in quibus quidem decies victor. Præter fabu-
 las elegias quoq; scripsit. Fuit verò inter eos numeratus, qui moribus & casti-
 tate ac vitæ sanctimonia apud gentes celebrati fuere, adeò vt eum nonnulli scri-³⁰
 ptores Apollonio compararint. Tertius verò Sophocles & ipse ex senio-
 ris Sophoclis stirpe genitus, Atheniensis fuit, Lyricus & Tragicus, inter eos
 connumeratus, qui Pleias Tragicæ dicti sunt, de quibus aliàs egimus. Fabulæ
 huius quindecim dicuntur. Sed & alterum quoque Euripidem poetam fuisse
 legimus, qui senioris ex fratre, vt sic dicam, nepos fuit, vt est à Dionysio
 in chronicis scriptum. Hic Homericam scripsisse fertur editionem, quam priori
 tamen quidam ascribunt. Huius fabulæ existimantur, Orestes, Medea, Polyxe-
 na. Et cum his etiam fuit Theophilus, cuius modò in Euripide meminimus. Co-
 mœdias verò scripsit, inter quas medicus Epidaurius, Pancratia, Bœotia, Præ-
 tides, & Neoptolemus: quæ fabulæ ab Athengo & Suida citantur. Exstat Theo-⁴⁰
 philij opus, confictū, vt arb-tror, quo Apollinis oracula Theophilus ipse collig-
 git: Apollinē enim interrogat inter multa alia, an vnus sit Deus, an alius: aliq;
 eiusmodi plura, quæ hexametro cum sint carmine conscripta, non ideo Comici
 poetæ crediderim: vt cunq; tamen, hoc vobis loco recensui. Quæ cum dixissem,
 & me non nihil colligerem ad cæteros poetas referendos, ad me conuersus Pi-
 so: Nequeo, inquit, Lili satis mirari Græcorum studium, ne verius dicam cu-
 riosam nimis in omni vel re minima diligentiam: nihil enim ab ijs quantumuis
 leue intactum audio: cuius rei nomine nostrorum pleriq; eos imitati, leuitatis
 & affectationis insimulantur. Cui ego: Rectè, inquam, ais Piso: sed quorundam
 fuere, non omnium, inania ista quæ dicis studia, nec antiquorum modò, ve-⁵⁰
 rum huius ætatis etiam, atq; in primis ad olescentium, qui ingenij potius ardore
 ac impetu, quàm iudicio feruntur, sicuti Macremboliti, & Oloboli, & aliorum
 qui anigmata carmine scripsere, id quod in præfatione nostræ ad te Pice, æni-
 gmatum interpretationis scripsimus: vt cætera huiusmodi cæterorum in præ-

Theophilus

sentia mittam, quæ inter narrandum poetas ex me audietis: quare nunc attendi te, ad reliquos enim scenæ poetas redeo. Erat in hoc poetarum ordine Aristarchus Tegeates poeta Tragicus, qui ipsdem fermè temporib⁹ quibus Euripides, floruit, Olympiade videlicet LXXXII. ut est in Eusebij Chronico. Hic cum ab Aesculapio morbo liberatus fuisset, *χαριστήρια*, hoc est, gratias agentia dona vel laudes persoluit. Sanitatis, inquit, mercedem dei quidē ipsi nec postularent, nec acciperent. quomodo enim? si quæ maxima bona sunt, & vltro nobis elargiunt, permittuntq; Solem videlicet ipsum aspiceret ac tantū dei tam felices radios sine vlllo precio, ac tam varios aque & ignis vsus habere, deniq; vitalem hanc aeris aurā capere, & pro arbitrio frui. Verū enim uero in his quoq; minimis nos neq; ingratos, neq; profusos beneficiorū immemores videri volunt, nostramq; eo etiā modo spectari virtutem. Docuit verò fabulas hic Aristarchus LXX. atq; in ijs his tantum vicit. Primus hic etiam fabulas in eam sensus prolixitatem constituit, vt Suidas ait. Inter huius poetæ fabulas memoratur Achilles, quam Ennius post traduxit, vnde illi nomen, Ennij Aristarchi Achilles, quod vel ex his Festi verbis intelligi datur: Prolato, inquit, ære astitit. Ennius in Achille Aristarchi, cum ait, significat clypeo ante se protento. Voluīque rem hanc vobis dicere, ne illud Plauti ex Pœnuli prologo perperam exponatis: Achilles, inquit Plautus, Aristarchi mihi commentari libet, vbi interpretes confingunt, quæ parum sunt poetæ congrua. Vixit verò hic Aristarchus annos supra centum. Me latet an hic sit, quem Plutarchus Theodecti filium scripsit, in eo qui *πρὸς Ἀλκιμάχου* inscribitur. hic fratrum amorem adeo rarū esse dicebat, quam sint Molionidæ. Tum Picus puer ad me conuersus: Istos, inquit, Molionidas nunquam amplius audiuit, eos velim libenter nosse, cum exemplo sint fraternæ gratiæ raræ. Cui ego: Putabam, inquam, te meminisse obseruationū mearum, in quibus id copiose explicatū. Fratres hi duo fuere *συνφύεις*, vt Græci dicunt, id est, cōgeniti aurigæ, & concordēs, quorū alter habenas & lora, alter scuticam & flagellum moderabatur: hos Homerus à patre Actore Actoridas, Plutarch⁹ & magnus Gregorius à matre Molione Molionidas vocarunt. Duplicis hos naturæ fuisse fabulantur: nam duo vterque capita, quatuor manus & totidē pedes, vnum verò corpus habuisse feruntur: hos cum Hercules vincere nequirit, insidijs intercepti, Elīnq; obtinuit. autores Pherecydes & Mnaseas, item Pindarus alij q;. Sed horum quoq; propria nomina, simul & alia pleraq; leges vel in obseruatione mea, vel in Herculis vita, quam non modò concepti, sed iam parturio: atq; ideo hoc tibi loco parcus. Satis tu quidem de Molionidīs, Picus ait: sed nunquid grammaticum Aristarchum nobis piget referre. de quo tam sæpe scriptores, vt nomem eius iam ferè transferit in censurā nomen? Libenter, inquam, Pice vobis, si non omnia, aliqua saltem de ipso reuoluerem: nam & ipsum vatem, hoc est, *μαθητιώ* Panætius philosophus Rhodius appellauit, ea ratione, vt scribit Athenæus, quod facile poematum sensus quasi diuinaret. Fuit igitur Aristarchus patria quidem Samo thrax, licet Alexandrinus habitatione: est enim Alexandria diutius versatus. parem sibi cognominem habuit Aristarchū. claruit centesima & quinquagesima Olympiade, quo tempore Ptolemæus Philometor rex erat, cuius & filium erudiuit. Commētariorum libros solummodo scripsit supra octingentos. discipulus fuit illustris grammatici Aristophanis & cum Cratete Mallote, qui & Pergamenus vocatur, diu Pergami certasse dicitur. discipulos plus quam quadraginta reliquit. anno LXXXII diem obiisse tradunt inedia: cum enim hydropē laboraret, ipse sibi cibum subtraxit. Aristarchū & Aristagoram filios reliquit, insipientes ambos & fatuos. diuenditum verò Aristarchum fuisse, atque ab Atheniensibus redemptum, sunt qui prodiderunt. Hic vtiq; Aristarchus Homericos versus & in ordinem redegit, & illustrauit, vt etiam Aelianus in omnimoda historia scribit. Marcus quoq; Cicero ad Appiū, Aristarchū, ait, Homeri versus negare, quem ipse non probet. Huius certē illa sententia

Aristarchus grammaticus.

sententia fertur, digna vt memorię ijs præcipuè mandetur, qui tanto scribendū versus desiderio tenentur, & plerunq; genio auersante, vt dicitur, & inuita Minerva, versus tamen inconditos & nugas effutire non cessant. Cum enim Homeri poemata concinnaret, & in ordinem redigeret, interrogatus cur ipse non scriberet, respondit, Neq; se posse quemadmodum vellet scribere, neq; velle quemadmodum posset. Ad quam sententiam Horatius in Epistolis ad Augustum alluisse videmus, si antiquis stamus grammaticis:

*Nec, inquit, sermones ego malle
Repentes per humum, quam res componere gestas.*

Deinde subiungit:

Si quantum cuperem possem quoq;

Quidam Aristarchum falso Pilistrati vixisse tempore putauere, vt alibi meminimus. Sequebatur verò in tabula Achaus Pythodori, vel Pythoridos filius, Eretrienſis, vt Suidas & Athenæus tradunt, poeta Tragicus, qui LXXXIII Olympiade floruit. Plures autem fabulas scripsisse fertur, sed quot numero, incertum: quidam enim XLIII. alij LXXX. nonnulli quatuor tantum & viginti prodiderunt: vna verò tantum vicit. Sophocle paulò iunior fuit, & cum Euripide aliquo tempore vixit, hoc est, vsq; ad LXXXII Olympiadem. Meminit Achæi & Laertius in vita Menedemi, vbi & philosophum ipsum ait ex Satyra Omphale hos fenariolos vsurpare:

Achaem.

*ἡλιοντ' ἀράγα καὶ πῶς ἀδ' ἔγωγε ταχίς,
καὶ πῶς χελώνης ἄετος γ' ἔρα καὶ χροιά.
Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui à testudine.* hoc est,

Eiusdem fabulam, Alcæon Satyricam, citat Athenæus: alij & Philo Ceten, & præcipuè cum de hac voce in bello prodeuntium *ἔλαιον* differunt. Fuit & alter Achaus Syraculſis iunior, qui & ipse Tragœdias decem scriptitauit. Erat & Xenophon, non Socraticus ille philosophus Attica mufa, sed alter veteris Comœdiæ poeta. Et cum his pariter fuit Chærephon Tragœdiarum scriptor, quem Socrati pleriq; familiarem & amicum putant: cui Pythia, cum oraculum consuleret de ipso Socrate, id responsum tulit:

Chærephon.

αὐτὸν ἀπαύτην σκληράτης φότυτο.

id est, omnium hominum Socrates sapientissimus, vt est apud Laertium. Sed tamen mirum est Pythiam iambico trimetro respondisse, cum heroica solita esset oracula reddere: nisi fortè Chærephon ipse oraculum in Tragœdiā retulerit. Vt unq; inter fabulas quas scripsit Chærephon, Heraclides reponitur, hoc est, Heraclidarum descensus. verum quoniam nocturnis lucubrationibus extenuatus erat, ac pallore & macie confectus, Nycteris, id est, noctua cognominatus est: vnde etiam proverbiū, *ἰδὲν διοίσεις χειρὸν ἰδ' ἔσει*, Nihil differt natura à Chærephonte. Cui alludit Aristophanes in Nephelis: Nihil, inquit, natura differt à Chærephonte. Idem in Pluto, suppresso Chærephontis nomine: Nihil penitus discrepas ab Heraclidis: id est, ab ea Chærephontis fabula, vt Suidas obseruat. Meminit & huius Philostratus in Sophistarum vitis. Fuit, inquit, Athenis Chærephon quidam, sed non is, quem comœdiā *πύθιον*, hoc est, buxum vocat, à pallore scilicet, quem nimio studio corrupto sanguine contraxerat. Fuerunt & duo Carcini nomine nuncupati, quorum prior Agrigentinus Tragicus, licet Comicus à Laertio dici videatur. Polycritus quoq; Mendesius in primo comicum illum facit, & cum Aeschine Socratico Dionysio tyranno Syraculſis astitisse. Carcini præterea meminit Aristoteles tum in Rhetoricis, tum etiam in Ethicis, vbi Eustrathius id tradit, quod cum fabulam meditaretur, à serpente morsus occubuit. eius fabula de Cerere Proserpinam querente, à Diodoro valde commendatur in libris Bibliothecæ, item Athenæo, qui eius

Carcini duo.

versus citat, in senes qui puellas uxores ducunt. Alter verò Carcinus Theode-
 citi, vel vt Lysias apud Harpocratiōem putat, Xenoclis filius, Atheniensis, Tra-
 gicus, qui centum & sexaginta fabulas docuit, & in sola victoriam est assecutus.
 Floruit per tempora Philippi Macedonis centesima Olympiade. Inter fabulas
 ipsius Achilles, Semele vel Arche, vt scribit Athenæus, reponuntur. Carcinus
 ab Aristophane cum aliubi, tum in fabula quæ Pax, hoc est, ἐπιήν inscribitur, ma-
 ledictis incessitur, atque eius pariter filij, quos Strobilos nuncupabat, id est, co-
 chleas: id enim, & buccinas marinas *σφοβίλοι* significant, vt Suidas ait, præter alia
 significata. Id certè innuens Aristophanes, patrem quidem Cancrum, filios ve-
 rò Cochleas vel Buccinas (à quibus & prouerbiū factū, Felicior Carcini stro-
 bilis, id est, *δυσκαλιόνες ἢ καρκίνος σφοβίλοι*, in improbos & parum fortunatos) eos-
 demque quod domi inter se contentiosi essent, ortygas *οἰκοθυγὰς* vocabat, quasi
 dicatis, domigenitas & alites cothurnices: scimus enim quòd huiusmodi ge-
 nus autum inter se certantium passim ludo hoc tempore habetur, & ab anti-
 quis etiam habebatur, id quod ex Polluce, Luciano, Herodiano, Plutarcho &
 Ouidio, alijsquē, in obseruatis meis ostendi. Nunc idem filij, quòd colla & cer-
 uices longas & angustas haberent, Gyliauchenæ & Gyliastrachelos idem appel-
 labat Aristophanes: est enim gylis texti seu vasis cuiuspiam militaris genus ob-
 longum, & in acutum desinens, in quo, vt Suidas Græcique alij scribunt, caseus
 feruaretur, cum cæpis, addunt alij & oliuas: vnde & opsothecæ, hoc est, obsonij
 theca & repositorium militare dicitur. Addit Suidas & Chærogrillum, id est,
 porcum spinum sic vocari, & Herculem: alij porcum seu leonem. Sed hæc de
 re & in Herculis vita differui. Erant verò hi Carcini filij reliquò corpore muti-
 li, collo autem oblongo, ad eius gylij similitudinem. Vnde ridendi sunt hi, qui
 Glycytracheos legunt, inter quos Erasmus. quo fit vt eadem ratione eosdem
 etiam, quòd pomiliones essent, interdum vocaret Nannophyes. Nanni gramen
 (vt scitis) parui sunt homines, vt hinni equi, quod Græci obseruant gratamati-
 ci. Item à caprarum stercore Sphyradon *σφρυραδόν*, & quòd à patre saltantes in
 fabulis inducerentur, Orchestas, item Mechanodiphras vocabat, hoc est, cur-
 rus vel sellas machina & arte confectas. Carcinus enim in fabulis machinas ac
 30
 monstruositates quasdam inducere solitus erat, & propterea dodecamechanon
 eum vocat Plato, vel quoniam in fabulis euntes & redeuntes deos è celo imita-
 retur. Damnatur item ipse Carcinus, quòd fabulam composuerit Myes, id est,
 Mures, præter expectationem, hoc est, cum labore: & galen, id est, mustelam
 vel felem dixit strangulasse nocturnos mures: ea quando mustelarum seu felium
 (ita enim quidam Galen interpretantur) est natura, vt noctu mures capient &
 strangulent. Sed de conuicijs Aristophanis satis diximus, nunc reliqua vobis
 quæ de Carcino meminì, afferam. Ab hoc ipso Carcino poeta adagium illud exi-
 uit, Carcini poemata, de ijs quæ obscura nimis, & ænigmatis simillima sunt. Ore-
 stes enim fabula, à Carcino composita fuit, ita vt Orestem induceret, dubijs ac
 40
 obscuris verborum inuolueris matricidium fatentem. Meminit huius prouer-
 bij Menander in fabula, *ἡ βίβλος ἡ κελὰ*, hoc est, falso Hercule, & Suidas & Athe-
 næus, qui, Stratonicum, ait, cum audisset quempiam parum scite canentem, in-
 terrogasse cuius id foret carmen: cumquē ei responsum fuisset, Carcini, illum è-
 xisse. Multò quidem magis quam hominis: alludens videlicet ad Carcini signi-
 ficatum: *καρκίνος* enim cancer à nostris dicitur. Sunt præterea qui Alope m ip-
 sius Carcini poetæ fabulam apud Aristotelem in Ethicis interpretentur: alij ip-
 sius poetæ filiam, quæ adultera fuerit, vt est apud Eustrathium. Sunt qui sanius
 se Aristotelem interpretari putent, & Carcini nomen non poetam, sed cancrum
 significare, eo Aristotelis loco affirmant: nam à cancro Alope mors fuit, si-
 cut Philoſteten idem Philoſophus paulò antè à vipera morsum dixerat. Sed
 50
 vt hoc loco vobis nihil mittā quod succurrit, fuit alius Carcinus Naupactius, qui
 carmina, quæ à Græcis frequētissimè Naupactia, sine autoris nomine afferuntur,
 co mpo-

composuisse traditur: cuius sententiæ Charon Pythoclei Lampſacenus fuit, quē
 sequitur Pausanias in Phocæicis: tamen exemplaria vulgata eo loco parum ca-
 stigata legantur. Apollonij porrò Grammatici in secundo Argonauticōn, non
 Carcino carmina Naupactica, seu Naupactia, vt alij legunt, sed Neoptolemo
 cuiusdam poetæ ascribunt. Atque de Carcinis hæc tenus: nunc pauca de Xeno-
 clide, quem per hæc fermè tempora fuisse colligimus. eum certè Demosthenes
 non obscuri nominis poetam fuisse ait, & si Vlpiano rhetori credimus, Athe-
 niensis fuit, qui in Macedonia Philippi temporibus plurimum versabatur: ve-
 rum cum Egesippum ciuem quidem esse ostendisset, sed inhonoratum, ex eo à
 20
 rege ipso est prohibitus in Macedonia diutius obuersari. Tum erant in tabu-
 la duo Sophrones, quorum prior Syraculius, Agathoclis & Damasyllidis fi-
 lius, qui Xerxis primū temporibus, deinde Euripidis floruit, Mimorum verò
 scriptor. Sunt autem, vt etiam antè diximus, Mimi, qui & Planipedes à Latinis,
 teste Diomede, dicuntur, poemata festiua & ridicula, maximèque iocosa, qualia
 apud Latinos scripsit Laberius & Mattius, apud Græcos Sophron, de quo
 nunc agimus, & Philistion: quorum quidem poematum poetæ Mimographi,
 Mimologi, ac etiam interdum Mimūambi, vt antè latius executi sumus. & pro-
 pterea nunc Sophronem ipsum potius referamus, quem vsque adeo Fabius &
 Valerius Maximus, alijsq, probatum à Platone prodiderunt, vt dormiens sem-
 20
 per eius libros, atq, etiam cum moreretur, capiti suppositos habuisse feratur. Scri-
 psit verò Sophron mimos masculos & fœminas soluta oratione, vt ait Suidas,
 lingua Dorica. Difficilis verò admodum in scribendo & obscurus fuisse dicitur,
 & propterea à Stratio implicitus vocatur. Demetrius quidem Phalereus, vbi agit
 de sermonis gratijs, marum in modum Sophronis gratiam orationis celebrat:
 ex rebus enim, inquit, gratiæ sumuntur, non ex prouerbij: vt cum ait Sophron,
ἐπίης ὁ δὲν πατὴρα πῆγας inquit, patrem suffocans, quod in eos dici putarim, qui
 cum ipsi oblectentur, suis perniciem comparant. Idem aliubi quoque ait,
ἐν τῷ δὲν ἄλλοις ἔργῳ, ex vngue leonem pinxit: quo prouerbio alio quid-
 30
 dam modo Lucianus & Philostratus vtuntur. Quidam à Phidia emanasse tra-
 dunt, qui ex solo vngui totius leonis statum metiebatur, vt ex Herculis pede
 Pythagoras Herculem, vt ex Plutarcho Gellius. Sunt qui prouerbium hoc ita
 proferant, Ex vnguib; leonem cognoscere. Sophronis item, eodem Demetrio
 autore, & illud, *τοῦ βύχου ἔσση*, est enim Toryna instrumentum ad ollam commo-
 uendam. Alij ex Eupolide *ἔσση* legunt, vt à feruendo, non à radendo in: elliga-
 tur. Eiusdem quoque & illud, *κύνιον ἔσση*, id est, Cuminum seuit: cuius & Plu-
 tarchus meminit in secundo Sympotiacion. Item alibi ait, quòd olim fereba-
 tur à male precantibus, atque ita felicius prouenire putabatur. Possumus &
 ex Aristotele & Theocrito legere *ἔσση*, hoc est, Cuminum secuit: vnde & Cy-
 minopristes: quod prouerbium est in hominem parum admodum & sordidū.
 40
 Omnes ferè, inquit Phalereus, adagiones in Sophrone inueniuntur. At verò VI-
 pianus in Demosthenis orationibus, Sophronis mimos ait ad virtutem homi-
 nes inducere: vt minus mirum videatur, si tantopere à Platone legeretur. Alter
 quoq; fuit Sophron Comicus, vt Suidas refert, cuius & nonnullas fabulas Athe-
 næus memorat. Amasse verò Sophron perhibetur Danaen Leontij Epicuri ami-
 cæ filiam: qua de re historiam Phylarchus recitat. Numeratur & inter mimi-
 am-
 bos Cercidas Megalopolita, qui & optimus legislator & poeta fuit, vt Step-
 hanus scribit: tamen in vulgatis exemplaribus mimiambon legatur. Alij tamen
 iambicum poemata faciunt, cuius hoc est scæzon: *ἡ ναιμιτιχὸν ζύγῳ ὁ σκαυόταις*,
 hoc est, pulchritarium fuit iugum in Syraculis. Quippe duæ in agris forma
 50
 conspicuæ sorores educatæ fuerunt, quæ inter se de natium specie per sæpe cer-
 tabant: hæ pari consensu se vrbani adolescentis iudicio permisere: qui vtraq; con-
 specta, pro maiore pronunciauit, sibi que eam uxorem delegit: eius verò fra-
 ter non iniustus alteram accepti: vnde Veneri templum Syraculis est conditum,
 quam

Xenoclidēs.

Sophrones duo.

Cercidas.

quam ex re Callipygon vocauere. meminit, sed subobscurè, alterius Suidas. Promathidas etiam Heraclæota Mimiamborum poeta fuisse perhibetur, etsi apud Græcos alicubi Hemiambus non rectè vocetur. Silanionem quoque poetam scribit Plutarchus in eo qui inscribitur, Quomodo oporteat adolefcentes poetas audire. Fuit etiam poeta Samyrion, qui cum macilentus ac tenui corpore esset, ea causa à Strattide Comico Canabus vocabatur, vt Pollux scribit: est enim canabus lignum gracile, id quod pileum vitilibus aut centonibus intexitur. alij lignum illud significare tradunt, circum quod dum fit cæra primum adhibetur: & ab eo exiles homines & macilenti, Canabi à Græcis vocitantur. Sannion vero, vt nonnullis in locis ostendit Hermogenes, quispiam fuit, qui Tragicos choros docebat. meminit & Vlpianus rhetor in ea Demosthenis oratione, quæ est pro Media. A Latinis verò Sannio accipitur pro homine ridiculo, qui fatua loquatur, à fanna, vt Nonnius & Probus obseruant: etsi quidam Sannio legunt. hos græcè moros & moriones dicimus, vt illud Ciceronis in epistolis melius intelligatis, Salis fatis, sannionum parum. quo prouerbij loco vt possumus, vbi plura sunt quæ rideri & taxari queant, sed qui rideat defunt. Porro & in Græcis commentarijs legimus, sannion pudendum significare, quasi dicas peniculus, dicitur quasi *νῆπιον σάνιον*, à caudæ videlicet moru. Est & quando cauda appellatur, hoc est, *ὄρεα*, vt apud Eupolin. Tunc, Sic agas rogamus, inquit Piso. & nobis interdum ex tuis annotatis aliqua imperti. id verò & sibi Picus gratissimum esse fatebatur. Ista scilicet, inquam ego, causa libenter faciam: nam & doctiores apud Græcos & Latinos istuc ipsum aliquando faciunt, nostri licet parcius, nisi cum necesse, vel expedire videtur. Igitur vt ad rem redeam, Nicomachus Atheniensis Tragicus sequebatur in tabulis, qui, nescio qua fortuna, Euripidem & Theognin poetas præter omnem opinionem vicit: nisi fortè illud diuinationis genus, quam & Migi Arithmantiam vocant, verum esse credamus, quod Pythagoricos, & à Pythagoricis alios deinde obseruasse legimus, illis scilicet in certaminibus victoriæ palmam cõtingere, quorum nominum litera maiorem numerum contineat: sic, vt Terentianus ait, Patroclum Hecorea manu perisse: sic Hecorea tradunt mox cecidisse Achilli: plures etenim in Nicomacho numeri sunt: quã vel in Euripide, vel in Theognide: quã numerorum rationem, vt Magos & Græcos nunc scite, & in Nuptijs Philologiæ & Mercurij Martianus Felix secutus fuisse videtur. Sed hac in parte tantum ponderis apud me habere scitote hæc Pythagoricorum, seu, vt alij volunt, Aegyptiorũ, imò Magorum inuenta, quantum poetarũ somnia, quæ mitti eburnea porra dicuntur. Hoc etiamnum cõmentum videntur Marcus quidam & Colarbasus suam constituisse hæresim, vt Tertulianus scribit in eo, qui de hæresib. dicitur. Idem & Irengus & Philastrius: hi quippe heretici, ex literis numeros educebant, si vobis stat memoria, quæ de literis primo sermone retulimus. Sed iam nos ad institutũ redeamus. Fabularum Nicomachi aliæ parum celebratæ, præter Oedipum. Et alterum fuisse legimus Nicomachum Alexandrinum ex Troica regione, à quo Tragediæ sunt vndecim cõpositæ hæ: Alexander seu Eriphyle, Geryones, Aletides, Neoptolemus, Myfi, Oedipus, Perfis vel Polyxena, Trylogia, Metecbænusa, hoc est, trãsgrediẽtes, Tyndaris vel Alcmgon vel Teucer, & Ilithya: in qua fabula coquum inducit in histriones inuehi, cuius rei iocosa carmina apud Athenarum leguntur. Et cum his pariter Theognis fuit poeta, quem modò cum Euripide à Nicomacho in docendis fabulis victum diximus. Fabulæ ipsius parum cognitæ, vt pote poetæ qui illepidus & subfrigidus esset: vnde & Chion, à niue videlicet cognominatus est. Eum præterea Comici cauillis sunt infectati, vt illud est, propter eius poematum frigiditatem ineptiasquæ: *ἐμὴ κατὰ τὴν ἀπείρου χιόνι παλῆ, καὶ οὐδὲ τὰ τὰ μὲν ἐστὶν ἴσα ἀνὰ τὴν χιόνον, ὡς καὶ Θεογνὶς ἠγωνίζετο*. At verò si meministis, Theognin Megaricum elegorum poetam in alia tabulæ parte vidimus. Post hos erat Theognetus, quem pleriq; Thessalium faciunt, poeta fuit Comicus, inter cuius fabulas hæc repositas

Sannion.

Nicomachus

Theognis.

repositas reperi, Phasma vel Philargyrus, Philodesporus, & Centaurus, de quibus & Athenæus in Sophistarum cœnis. Huius quoq; sacri sermones fuisse feruntur, qui in viginti quatuor rhapsodias distincti fuere. alij tamen hos in Orpheum referunt, vt in secundo sermone retulimus. In hac verò parte tabulæ multi fuere poetæ, inter quos Morychus Tragicus, qui cupediæ ac gulæ artibus deditus fuit: quare etiam ab Aristophane notatur. Quidam Morychon Dionysij cognomentum esse aiunt, *ἐξ ἧς ἔμω ἔμω* factum, quod significat inficere & contaminare: cuius dei persona in fabulis ridicula & imprudens inducitur: vnde factum est prouerbiũ in eos, qui ridiculum quippiam & fatium faciunt, Magis es Morycho fatuus, hoc est *μωρὸν καὶ ἀνὴρ ἀσπρόσφρα*, seu *μωρὸς τὸ σφρα μωρὸν καὶ*, de quo plura Zenobius ex Polemone, & Suidas, alijquæ. At nos quæ ad poetam tantum attulimus, cætera Erasino relinquimus, qui hac in re nescio quem acriter castigat. Post hunc erat Euages pastor, qui & poeta Comicus fuit. eundem & Stephanus idiotam & illiteratum tradit, reliquarumquæ disciplinarum expertem, celebrem tamen poetam habitum. adeò verum est, quod vobis alibi prodidi, poetas afflari numine. Scribit de hoc eodem Euage poeta Dionysius in libris historiae musicae. Fuit verò Hydreaes patria, ex insula Hydrea, quæ ante Træzena sita est, vt Hecataeus in Europa, & Pausanias in secundo prodidere. Dein erat Egesippus, qui à Suida & Athenæo celebratur, cognominatus Crobylus: non is quidem est quem Demosthenes celebrat septima Philippica. In eius fabulis est Philetærus, vt scribit Athengus. De Egesippo autem Alexandrino Iudæo historico nunc non est dicendi locus, cum eius vita à D. Hieronymo in libro de viris illustribus describatur. Illud tantum vos monuerim, quòd quæ nunc circumferuntur eius Egesippi historiae, parum mihi legitimæ videntur, cum loca commemoret, præter alia, quæ post Egesippum ijs nominibus nuncupata fuere: tamen si fortè id D. Ambrosio ascribi posset, qui eius historiae interpres fuisse traditur. Fuit in hac poetarum turba Timotheus Atheniensis mediæ comediæ poeta, cuius fabulæ pleræque apud antiquos, hæc verò apud Suidam & Athenarum commemorantur, Pycis, Cynarion, id est, Carillus: Paracatathece, id est, assistens: & *μὴ βασιλεύει ἢ μὴ βασιλεύει*. Fuit & multò iunior alter Timotheus, qui in Anastasium Imperatorem Constantinopolitanum Tragediam composuit de Demosio, qui dicebatur Chryfargyrus. grammaticus hic fuit Gazæus patria. Scripsit verò præter Tragediam, hexametris versibus de animalibus quæ apud Indos, Arabas, Aegyptios & Libyos inueniuntur, item de cicurum & syluestrium auium natura, deq; serpentibus etiam libros quatuor. De Lyrico verò Timotheo tunc agemus, cum ad Lyricorum tabulam venerimus. Celebratur quoque hac ferme tempestate Sthenelus, qui Tragicus poeta fuit, cuius Lysias meminit in oratione quam pro Dio gene habuit. meminit & Aristoteles in Poetica, & Harpocratio, qui ait Sthenelum calumniari, quòd Platonis Laconas scribens, vt proprium poema sibi vendicaret. Aristophanes quoq; ita nominat, vt illius verba acero & sali comparet. Ea verò Sthenelis sententia circumfertur: *οὐδὲν ἢ φωνήεντα ἢ ἀφελύνας αἰαλαμῆ*. vnum, inquit, etiam prudentes in imprudentiam tradit. Erat porro in tabula Aristophanes. & simul hoc dicens obricui, vt quæ de Aristophanis vita multa aliàs obseruarem, in memoriam reuocarem. cum Piso suscipit: iam mecum, inquit, mirabar, quid istum tandiu differebas: putabam ipsum tibi excidisse. Non, inquam ego, exciderat, sed tempus expectabam vt & ordinem sequerem, & non nihil me colligerem. Cumq; eos attentos intuerer, sic ego coepi: Hic, inquam, erat Aristophanes ille, qui inter cõticia Eupolidis & Cratini, & nouæ comediæ illecebras, medium quoddam dicendi genus atticissimum adinuenit. Fuit verò Cydathegeus, ex Pandionis tribu. patrem Philippum habuit, quem Aegineten fuisse quidam prodiderunt, alij Aegyptium, quidam ex Rhodo Lindium vel Camiraum: quidam eum ex seruili genere ortum prodidere, vt scribit Suidas. Porphy-

Morychus.

Euages.

Egesippus.

Timotheus.

Sthenelus.

Aristophanes.

tion tamen Bionem Aristophanis patrem putauit, hominem miræ dicacitatis, atque ea causa illud ait ab Horatio dictum:

Ille Bionis sermonibus, & sale nigro.

Alia tamen ab alijs sententię, vt supra ostendimus, super hoc afferuntur. Fuit Aristophanes forma & corporis habitu quadrato, ingenio ad omnia facili ac prompto, indole præstanti, qua puer omnes quod superaturus poetas esset, indicia certissima exhibuit: vir verò factus malos adeò est insectatus, vt nec proceribus ac reipublicę principibus pepercerit, nec Cleoni ipsi, qui ea tempestate tribunus plebis patriam supplicare dicebatur: atq; illum in primis in ea fabula est insectatus, quæ *Ἰππῆς* inscribitur: cuius cum nullus histrio, propter eius impotentiam, personam auderet agere, Aristophanes ipse faciem minio oblitus egit: cuius causa ab equitibus quinque talentis multatus est, vt idem in Acharnane fabula scribit. Nec Nicia summo duci, quãuis mitis & liberalis esset, pepercit, vt pote qui in fabula, quam Georgiam inscripsit, acriter, vt desidem & agricolam illum taxauerit, vt est à Plutarcho proditum. Hinc adeò Aristophanes ab ijs qui rempub. administrabant timebatur, vt mediam quandam viuendi viam sectarentur, ne in eos videlicet ille styli aciem verteret (nam hoc ipso tempore legem promulgauit Alcibiades, ne Comici proprio quenquam nomine in fabulis insectarentur.) In Comœdijs *Ἰππῆς* quandam & conseruacionem adinuenit nouæ comœdię in Cocalo, vnde & fabula ab eo Cocalon inscripta: qua in re mox illum sunt imitati Philemon & Menander. Primas ille quidem, parum sibi fidens, præstanti licet ingenio, ob Callistratum fabulas & Philoniden composuit, quibus ipse histriõibus vsus est: Callistrato quidem ad priuata, Philonide verò ad popularia. Ab Aristonymo autem in ijs ipsi fabulis & Ameplia poetis, de quibus alibi egimus, carptus est, obijcientibus illum res alias agentem, quater in proœmio aberrasse. Sedenim vt Græci obseruarunt grammatici, scurras & Sycophantas haud quaquam libenter in fabulis admittit, quos in Vespis *Ἰππῆς*, hoc est, febre quadam querquera agitato vocat. Sacra hie oliuæ ramo coronatus fuit, insuper & Atheniensium eloquentissimus habitus est, ingenioq; maximè excellenti: in sententijs creber, in uentione varia & iucunda, arte summa & præcipua, vsque adeo vt omnium iudicio post se reliquos eius generis poetas longo quidem intervallo reliquerit. Sunt qui illum stylo Euripidem imitatum fuisse velint, sed eo tenuior & exilior, quo ille *Ἰππῆς* agendam, hic Comœdiam scripsit. Diminutiuis etiam vocabulis, teste Aristotele in Rhetoricis, vsus est, atque id quidem cum mordacitate plerumq; & venustate, & præcipue in Babylonijs fabula, vt *Ἰππῆς* *Ἰππῆς*. Quales verò illius sint sales & argutiæ, nullibi melius est legere quàm in libello Plutarchi, qui inscribitur Epitome seu compendium comparationis Aristophanis & Menandri, in quo de vtriusq; differentia multa. Ego verò, inquit Piso, aliquas istius poetæ fabulas prælegentem Demetrium audiui: mirum est quantum sim ea lectione delectatus. Et ego ad puerum Picum versus: Et tu, inquam, Pice accinge te ad huius lectionem: audistin' que dixit Piso de huius poetæ lectione: totus est tibi edis, endus, quãdo in eo sunt omnia linguæ Atticæ ornamenta, & nisi Socratem hic mihi impudentissime suis Nebulis proscidisset, parentem scilicet mori & philosophiæ, in primis fuerat colendus. Sed ferendum hoc nobis, vt diuus Plato gratissimus eius discipulus tulit, qui cū à Dionysio Sicilię tyranno rogaretur, vt aliquam quasi sibi speciem & imaginem reipub. Atheniensis ostenderet, ille Aristophanem *Ἰππῆς*, id est, nebulas, ei misisse dicitur: quã fabulã cõtra Socratem nõ multò antè scripserat. Platonẽ ego certè crediderim poematis perfectionẽ, non autoris crimina commensasse. At vos iam reliquum vitæ attendite. Filios Aristophanes tres habuit, Philippũ, Nicosstratum, & Ararota, alij duos tantum dicunt, id quod ipse alibi in Araros, inter quos Araros, qui & Araro, & ipse facinus, cuius fabule Ceneus, Adonis, Hymenæus, Parthenicon, Campylion. Legi & apud Suidam Philetæron

Araros.

letæron fuisse Aristophanis filium: nisi fortè alterius cuiuspiam Aristophanis: qui quidem Philetærus Atheniensis comicus fuit, & fabulas viginti & vnã composuit, ex quibus hæ sunt: Achilles, Corinthiatus, Cynegias, Philaulus, Cephalus, Tereus, Oenopion, Antyllus, & Autophilætaros. at verò alij nõnulli, Nicostrata, Atalanta, Lampadophori: Iulius Pollux Philetærum, Comœdiodidascalon vocat, in septimo. Non desuere qui Aristylon quoq; Aristophanis filium putare, vt alibi diximus. & hæc quidem de Aristophanis filiis. Tantæ verò autoritatis etiam viuens fuisse legitur, vt cum Persarum rex in Græciam descendisset, quæsisse traditur, vbi nam esset Comœdiæ poeta: eo nomine per excellentiam Aristophanem intelligens. Est autem Athenis mortuus, in quem cum alij multi, tum Plato ipse, vt plerique prodiderunt, epitaphium condidit, quod tale est,

αἱ χερσὶν ἔμλονε τε λαβάν, ὅπῃ ἐχὶ πεσέσαι

ἔχῃ τε, ἡ χερσὶν ἔμλονε τε λαβάν, ὅπῃ ἐχὶ πεσέσαι. quod ferè ita Latine:

Quærentes templum Charites quod non cadat inquam,

Inuenere animam Vatis Aristophanis.

Scripsit præterea Aristophanis laudes insignis sophista Libanius. Ab Aristophane Aristophaniam carmen accepit, eius licet non fuerit inuentor, sed quòd eo frequentissime vsus sit: ante ipsum enim Cratinus, & ante Cratinum Epicharmus eo genere carminis vsi sunt, vt Hephæstion tradit, ipsiusque Aristophanis expositores. Suidas tamen tetrametri & octometri autorem facit. Quot verò fabulas docuerit, incertum habetur, vt de plerisque alijs: quidã enim quatuor & quinquaginta, alij quatuor & quadraginta dixerunt. earum tamẽ quatuor incertæ & illegitimæ iudicatae fuerunt: nam Archippi cuiusdam poetæ eas aliqui asseruere, illius inquam Archippi, qui, vt Zenobius, vel vt alius placet, Zenodorus, in collectaneis prouerbiorum ait, Comœdiã scripsit, cui titulum fecit, *Ἰππῆς* *Ἰππῆς*. Atq; hæc tamen, inquam, de Aristophanis vita. Tum Piso: Quoniam, inquit, priorum dierum sermone de commentariis, qui in his quæ leguntur Aristophanis Comœdijs sine autoris nomine circumferuntur, non nihil te dicturum recepisti, nunc id promendi tempus, antequam ad aliorum poetarum narrationem descendas. Rectè, inquam, mones Piso: paucis verò expeditam. Sunt verò collecti illi, seu magis collecti, ex multorum, non vnus in interpretantis, vt ex antiquis diuersorum grammaticorum scholiis, atque ex Suida maxime & Theophilo, & Hesychio aliisque. Et ne me falsa dicere arbitreris, huiusce rei testem & autorem exhibeo Marcum Musurum Græcum hominem, Latine & Græcè apprime eruditum, qui Aldo Manutio rogante, eorum commentariorum fuit (vt sic dixerim) compilator & confector. Quare aliquis fortassis iure existimet, quæ nunc incerto nomine Græcorum commentaria feruntur, simili fuisse ordine collecta. Quæ cum dixissem, fuit (inquam) & alter Aristophanes Byzantius, inter grāmaticos celebratissimus, qui Alexandriæ in primis docuit, & Aristarchi magister fuit, de quo in præsentia nobis non est agendum. Post Aristophanem sequebatur magnus poetarum numerus, inter quos Nicophron Theronis filius Comicus Atheniensis, qui eodem quo Aristophanes tempore aliquo in precio fuit, huius fabulæ traduntur, Veneris fœtus, hoc est, *Ἰππῆς* *Ἰππῆς*, id est, ex inferis rediens: Sirenes, Pandora, & *Ἰππῆς* *Ἰππῆς*, quo vocabulo Græci eos significant, qui ex labore manuum victum quærunt. Per hæc tempora Teleclides quoque floruisse sunt qui tradant, cum tamen apud Plutarchum, quo Pericles tempore vixisse legamus. Fuit & ipse Atheniensis comicus, inter cuius fabulas hæ censentur, Amphictyones, Prytanæ, & *Ἰππῆς*, id est, solidi, vt Athenæus scriptum reliquit in Dipnosophistis: meminit & Plutarchus in vita Nicia. Sunt et qui huic eidem attribuant Teleclidian historiam carmine heroico conscriptam, quam alij Epimenedi, vt suo loco meminimus. Dionysius etiam notissimus ille Siciliæ tyrannus in tabulis

Philetærus.

Aristophanes grammaticus.

Nicophron.

Teleclides.

Dionysius.

& ipse inter poetas locum habuit: nam Tragedias & Comedias, ut alia mittam, condidit: qui tyrannide electus, Corinthi ludum aperuit, ut ante alios M. Cicero in epistolis tradidit: unde proverbium factum est, *Διότιος ἐν τῷ οὐλοῦ*, quoties neminem tam sublimi esse fortuna ostendere volumus, qui non etiam ad humilem & abiectam ruere possit: Notissima est historia Philoxeni, quem in lapidicinas tyrannus detulit, quod eius poematibus illudebat, quam copiose in Philoxeni imagine recitabimus. Lucianus quoque de Dionysio illud prodidit, in eo qui ad indoctum multos emptitantes libros inscribitur: Cum, inquit, Dionysius se contemni, & vulgi fabulam esse cognosceret, nulli rei parcebat, ut Aeschyli pugillares, quibus ille sua poemata describere fuerat solitus, assequeretur: quibus ad-
 10 eptis, tam se Aeschyli doctrinam omnem & scribendi rationem habere existimabat. & cetera quae Lucianus tales homines irridens affert. At verò hunc Dionysium oblaritiam de Tragedia victoria perijisse, testis est Plinius. Sed quoniam plurima tam à Graecis, quam Latinis de Dionysio scribuntur, & ea notissima sunt, ea recensere supersedeo, ad alios poetas transiens. Non longè à Dionysio erat in hac tabulae parte Antiphon Sophili filius Atheniensis, qui à Rhamnunte Atticae pago, Rhamnusus dictus est. poeta fuit & orator, ut Suidas scribit: quo circa Aristoteles in principio questionum mechanicarum, ut poeta, inquit, Antiphon ait, eodem modo res se habet: arte enim superamus ea, à quibus natura vincimur. Marcus verò Tullius Antiphonem de insomniis scripsisse in primo de divinatione, & in secundo *διψονελευθόν*, cum de piscibus agit Artemidorus, tradunt: unde & illum Graeci *διψονελευθόν*, hoc est, somniorum coniectorem vocant, ut est apud Suidam. At Philostratus in Sophistis, & Plutarchus copiose Antiphonis vitam describunt. hic quidem cum de eius poetica agit, Traditur, inquit, & Tragedias una cum Dionysio Tyranno composuisse, atque etiam ex se solus. unde & comicam eius orationem vocat Philostratus, ut quae comica essent contineret. Cum autem in studiis poetices versaretur, ut idem Plutarchus scribit, artem ad mororem animi levandum commentus est, quae veluti medicorum artes male habentium corporibus medentur, ita haec agris animis subveniret. atque ideo cum Corinthi versaretur, prope forum domicilium habuit, scri-
 30 pto proposito profusus se agris animis curationem adhibere: id scilicet in primis faciens, cum aliquis curandus accessisset, diligenter languoris & mororis causam percontabatur, dein congrua oratione consolationem afferebat: eiusmodi eius erat medicina. Sunt praeterea qui Rhegyni Glauci librum de Poetis Antiphoni ascribant. Thucydides scriptum reliquit, neminem unquam capitis causam melius oravisse Antiphone, cum ipsum se defenderet: eius causae se astris-
 dum diceretur, idem ait Thucydides. Aristoteles verò secundo Rhetoricae libro, Cum ad supplicium, ait, à Dionysio raperetur Antiphon, moriturusque socios capita velasse videret per portam exeuntes, Quid ita? inquit, an ne horum quispiam cras vos videat timentis? Duos tamen Antiphonis nomine fuisse, pluribus
 40 ostendit Hermogenes rhetor, ea parte ubi de civili oratione agit. Tres verò Suidas commemorat, primum Thucydidis magistrum, cuius nullus cognoscitur fuisse magister, hoc est, *αὐτομαθής*, ut ait Philostratus; tamen quidam eum à patre Sophilo edoctum scribunt, Nestorem nuncupatum, alterum prodigiorum interpretem, *Λοκμαθής* cognominatum, tertium autem somniorum fuisse interpretem. Qua ex re mihi dubitandi ansa facile datur, eorum quisnam poeta fuerit. Secundum quidem idem Suidas Epici carminis conditorem facit, & patria Atheniensem dicit: Plutarchus verò primum oratorem & Tragicum, Philostratus & Comicum addit. Sed his à nobis in praesentia missis, iam ad alios
 50 transeamus. Subsequeretur Theopompus, non ille Socratis discipulus, orator & historicus, sed alius, Theodectis, sive ut alij tradunt, Theodori filius, Atheniensis, archaee Comediae scriptor, cuius & Pollux meminit & Athenaeus. Hephaestion verò ab hoc carmen Theopompeion denominatum ait. Hic quidem post

Proverb.

Antiphon.

Theopompus.

post Aristophanis tempora floruit. Fabulas quatuor & viginti docuisse traditur, inter quas Aesculapius. Celebratur & illa ipsius quae *βαπύλη* inscribitur, qua dictione foeminam pomilionem significari Graeci grammatici scribunt. alij speciem quamdam plantae tradiderunt. Fuit verò Theopompus in ijs quae ad disciplinas pertinent prudens ac peritus, sed quapiam narium tabe & destillatione male affectus, à qua cum liberatus esset, rursus ad fabulas scriptitadas rediit: cuius rei & marmor in eius patria cum inscriptione ostendebatur, quae & apud Suidam legitur. Hunc ipsum delirare scribit Plutarchus, cum Lacedaemonios perstringit, quod cauponarium & vina vendentium mulierum eos persimiles dixit:
 10 quia Graeciae libertatis gustum propinarint, ceterum in vinum acetum instillarunt: non multo enim post Lyfandri victoriam, quae quasi prae gustatio visa libertatis erat, nulli administrandarum rerum autoritas permilla fuit. Huius Theopompi fabula citatur Autocharis, in qua Platonem perstrinxit acerbè: citatur item in Cypriaco carmine à Fulgentio in mythologico. Fuit & alter Theopompus Colophonius, poeta Epicus, seu ut Graeci dicunt, Epopaeus, qui Harmation conscripsit: musicum id nomen est. huius meminit Athenaeus. Post Theopompum erat Nicostratus, qui, Laertio teste, Clytemnestra est cognominatus. Comicus verò fuit multi nominis, ut docet Athenaeus, qui & has ipsius fabulas percontet: Pandarum sive Anthyllum, quae tamè ab aliquibus Philetaro ascribitur: & Hierophantes, & alias non parum multas, quae in loculo repositae repertae sunt, cum diutius latuissent. Hic quoque Nicostratus optime histrionicam exercuit: et ab eo propterea, in eos qui aliquid rectè & peritè faciunt, proverbium factum est, *ὡς ἡρῖος πάντα καὶ νικῶντα*, id est, ut Nicostratus omnia faciam. Nicostratus alterum Macedonem egregium oratorem describit Hermogenes rhetor, quem delectatum scribit fabulis non solum Aesopaeis, sed & dramaticis. Hos sequebatur Melitus Laris filius Atheniensis, Tragicus poeta, parum incitatus & vehemens: quare apud Graecos est *ὑποψυχρῶς*, hoc est, subfrigidus dictus. Hic cum Lycone & Anyto, Socrati philosopho sapientissimo diem dixit, quo iudicio Socrates cicuta hausta perit, ut res est notissima apud Platonem & M. Tulium & alios. Describitur certè ita à Platone Melitus in Euthyphrone: Iuuenis, ait, quidam ignobilis esse videtur, vocant illum (ut puto) Melitum, ex Pitheo populo, si quem tu Pitheum Melitum noscis, prolis deciduisque capillis, aquilino & incurvo naso, barbaque rara. haec Plato. Quibus verbis praeter ironiam, signa quoque quasi physiognomi cuiuspiam cognoscimus, describentis hominis superbissimi infidissimi que improbitatem atque audaciam. Irridet & Melitum Aristophanes, eiusque Scolia, quae sunt carminum genera à cithara sic vocata, ut nobis autor est Diomedes, de quibus in primo sermone actum est abundè, & à Plutarcho in Musica: tamen aliter Erasmus, *ἢ ἡμετέραν αὐλητικῶν* nuncupavit, quae lugubria sunt & flebilis carmina, de quibus & Suidas, Pollux & Athenaeus. Sed cum non multo post Athenienses quantum reipublicae detrimenti ex nece Socratis provenisset, cognovissent, Melitum ipsum lapidibus obruerunt, ut scribit Suidas: ut verò Laertius & alij, neci tradiderunt. Fuisse autem Melitum ab usque Eleatae Zenonis temporibus et Empedoclis legimus: quo factum est, ut eum natu grandiore fuisse existimem, cum Socratem accusavit. Reponitur verò etiam à Graecis Melitus inter rhetoras. Scripsit praeter fabulas *πυλῶν*, hoc est, de eo quod est, & si placet, de ente. Egit & pro Samiis imperatorem, & contra Sophoclem poetam navali pugna conflixit, Olympiade circiter quarta & octogesima. gessit & rempub. adversus Periclem. Fuit & alter Melitus & ipse Atheniensis, puer formosus, qui à Pausania Meles dictus
 50 est, cuius historia copiosius à Suida describitur, qui à Pausania non nihil variat: nam hic amatorem, ille amatum facit. Amatus cum esset Meles à Timagora ardentius, post multa, nihil puer eum miseratus, mortem illi demum imperavit: ille dicto parens, se ex arce, id est, Acropoli praecipitem dedit. Non multo post

Nicostratus.

Melitus.

& Melitrus ipse deorum, si non dæmonum potius instinctu & voluntate, ex eodem loco præcipitem se dedit. quare, inquit Pausanias, in vrbe erecta est Anterotis ara, quam *ἀντίθεος μετόπιστρον*, hoc est, inquilinorum oblationem vel donarium, seu peregrinorum votum, vt Domitius interpretatur, esse dicunt, quod scilicet erat inquilinus Timagoras. Statuam verò illam fuisse ait Suidas, nudæ & formosi pueri, qui duos in vlnis generosos gallos contineret, seque ipsum in caput impelleret. Porro Anteroten deum, quem Cæcilius noster Anticupidinem Latinè vertit, amorem reciprocum facere gentes existimabant, cuius Cicerò de natura deorum meminit, & Seruius in quarto Aeneidos, super ea poetæ verba:

*Tum si quod non æquo sedere amantes
Curæ numen habet.*

Meminit & Suidas in ea dictione *ἀντίθεος*, vbi & historia est amoris mutui Charitonis Melanippum amanti, & quod hoc cognomine Apollonius Alexandrinus Anteros vocatus fuit. Cæcilius verò ex Alexandro, vt inquit, ex Aphroditiade, ita scribit: Venerem à Themide fatidica monitam, Cupidinem iustos autus non habiturum, donec alterum non pepererit: quare dea cum Marte rem habens, eum filium peperit, cui nomen imposuit Anterotis, ceu vos Anticupidinem dicatis. Porro apologum istum non Alexandro, sed Porphyrio ascriptum, in Græcis legi. Hæc verò vobis parergos & præter propositum narrasse placuit, vt non nihil re parum nota ab audiendi molestia leuarem: quare iam attendite. Post Melitum Myrtilus & Hermippus fratres veteris Comædiæ poetæ sequebantur, qui Lydidis filij fuere, Athenienses. Myrtili quidem fabulæ sunt Tentanopanes, hoc est, arrecti Panes, & amores. At verò Hermippi Comædiæ quadraginta produntur, quarum aliquæ etiamnum citantur, atque in primis ab Athenæo, apud quem etiam iambicum carmen ipsius est legere, in quo Musas inuocat, rogatque, vt Bacchus quæ fecerit negocia referat, & vnde nam gentium merces suas deuexerit, quæ ut vsquæ & certis locis laudata prouentunt, colligit. Citatur & idem poeta in iambicis Stratiotis, item in Cælo, aliisque fabulis. Fuit verò hic Hermippus altero captus oculo, hoc est, vt Græci dicunt, *ἐτερόφθαλμος*. Hermippi insuper cum alia multa leguntur apud Plutarchum, tum in Pericle versus etiam anapæstici. Hic idem poeta Aspasiam accusauit, quod cum Pericle lenocinium faceret, cum ingenuas rem: cum Pericle habituras apud se haberet. Fuerunt Hermippi nomine insignes aliquot, sed in primis celebratur Hermippus Pythagoricus, cuius Iosephus contra Appionem, & Laertius alijque meminerunt. Hos sequebatur Xenarchus & ipse Comicus, cuius hæc fabulæ ab Athenæo & Suida referuntur, Bucolion, Porphyra, Scythæ, Gemini, Pentathli, Priapus, Somnus, & Stratiotes. At verò in Poetica Aristoteles inter Mimiamboes poetas Xenarchum reponit. Et erat Ophelion poeta Comicus cum his, cuius & Suidas & Athenæus meminerunt. Fabulæ verò ipsius hæc feruntur, Deucalion, Callæschros, Centaurus, Satyri, Musæ, Monotropi. Et cū his vnâ Strattis Atheniensis Tragicus, cuius fabulas quindecim idem Athenæus & Suidas commemorant, Anthroporesten, Atalantam, Agathos, vel *ἀργυρίου ἀφαισιμολος*, id est, pecuniarum interitum, Iphigeronta, Limnomedonta, Macedonas, Medeam, Troilon, Phcenissas, Philocteten, Chrylippum, Pausaniam, Psychastes, Callipedem, Cinesiam: quæ fabulam aduersus impium & irreligiosum Cinesiam poetam scripsit, vt Harpocration testatur. Sunt qui hunc ipsum Strattin antiquæ Comædiæ poetam faciunt, & has eius sedecim fabulas esse asseuerent: quod & Plutarchus in Iocrate probare videtur, cum ait, ab Aristophane & Strattide Theodorū Iocratæ patrem ob filiam in Comædiis notatū fuisse. Fuit & Timestheus Tragicus, cuius Tragicæ fuisse feruntur, Danaïdes duæ, Hectoris redemptio, Ixion, Capaneus, Memnon, Proci, Iouis proles, Helenæ repetitio, Orestes, Pylades, Castor & Pollux. Fuit itē Clearchus poeta Comicus non quidem So-

lensis ille Peripateticus, nec Ponticus alter, qui Platonis aliquando auditor, sed alius, cuius non frequens apud aurores mentio. huius certè ex Corinthiis fabula, in ebriis sententia celebratur: Si bibacibus, inquit, contingeret vt quouidie caput doleret, cum merum hauriunt, & siccant pocula, futurum vt nostrum nullus poterit, quam sententiam in Sophistarum cœnis recitat Athenæus libro decimoquarto. Fuit & Straton mediæ comædiæ poeta, inter cuius fabulas Phoenix à Suida reponitur. Legimus tamen & alterum Stratonem epigrammaton scriptorem. Et cū his fuerat Heniochus Atheniensis, mediæ & ipse comædiæ poeta. Trochilus verò, & Epiclerus, & Gorgones, & Polypragmon, Theostyges, Polyuectus, Apophras, hoc est, inauspicatus dies, Baryorgetus, Cocytus, Thorycion, quod nomen cuiuspiam proditoris fuit præfecti militum, à quo fabula nuncupata, & alia sunt Heniochi fabulæ apud Suidam: meminit Athenæus & Theophilus Græcus in lexico. Erat item Diogenes, qui & Oenomaus dictus est, Tragicus Atheniensis, quem post triginta Tyrannorū eiectionem fuisse comperio. hæ ipsius fabulæ feruntur, Achilles, Helena, Hercules, Thyestes, Medea, Oedipus, & Semele. Non desunt qui hunc ipsum Diogenem Synopæum esse existimant, qui Cantis est cognominatus, cuius vita à Laertio per scripta, & cuius fabulas commemorauit, quas tamen Satyrus Philisci Aeginetæ, non Diogenis fuisse prodidit. extant ipsius quedam epistolæ, quæ & à nonnullis supposititiæ & adulterinæ creduntur, eius licet passim nomine circunferantur, & citentur. Fuit & alter Diogenes Alexandrinus, cuius inter ea que non pauca adolefcens poemata condidit, tragica pleraque reponuntur, vt est à Strabone traditum. Scribit Plutarchus in eo qui est de Audiendo, Melanthium cum de quadam Diogenis Tragicæ interrogaretur, respondisse, se fabulam vocabulorum & dictionum tegmentis, & quibusdam inuolucris adopertâ, conspiciere non posse. delectatus enim vsque adeo Diogenes fuit obsoletis quibusdam vocabulis & affectatis, & vt dicere solebat Augustus, fortioribus, quibus (pro hominum plerumque vecordiam, ne dicam amentiam) & hoc ipso tempore quidam non alioqui ineruditi, nomē libi & immortalē gloriam ambiciose comparare laborant: quos satis à Gellio quidem, sed à Luciano magis in Lexiphane & Rhetore derisos esse videmus. Verum hæc, quæ aliās, in præsentia mittamus.

Fuit autem hic Melanthius, cuius modò meminimus, & ipse poeta Tragicus, vt est non semel apud Athenæum, qui de eo etiam ita tradit: *ἐλεγεῖα*, inquit, composuit. Sunt & eius versus apud Plutarchum in vita Cimonis, qui & illum scribit cum Archelao simul poemata ad ipsum Cimonem scripsisse, citatque elegias. Fuit verò Melanthius voracitatis & adulationis crimine seu palpi suo tempore inculpatus. addit etiam Suidas, & ipsum muliebria pati consueuisse. Porro & huius meminit Aristophanes, Pherecrates, & Leucon, & post hos versus Hesiodi interpres. Hos sequebatur Comicus Sopater, qui, vt est ab Athenæo proditum, *φλοισυγγραφεύς* est cognominatus, hoc est, si augurari licet, qui in libro, id est, cortice scriberet: nisi forte *φλοισυγγραφεύς*, id est, nugarum scriptor legere maluerimus. hæ ipsius Comædiæ feruntur, Eubulus, Theombrotus, Hippolytus, Physiologus, Silphia vel Cnidia, Necyia, Pylæ, Orestes, Phæce. Fuit & alter Sopater qui Parodias scripsit, cuius fabula est Bacchis, vt ait Suidas: vt verò Athenæus in quarto Dipnosophistōn, Bacchidos proci, qui & ipsum cognominatum ait Phaciū. Fuit autem Bacchis meretricis nomen. Fuit & alius Sopater Apameus, seu magis Alexandrinus Sophista, quem quidam eum existimant, cuius adhuc quedam extant in arte rhetorica. Me fugit an fuerit in tabula Aristodemī Atheniensis imago, qui à nonnullis poeta creditur, quod in quarto de Republica M. Tullius de eo ita scripserit, vt Aurelius Augustinus in secundo de Ciuitate Dei refert. Aristodemum, inquit, Tragicum autorem maximum, de rebus pacis ac belli legatum ad Philippum Athenienses sæpe miserūt. & hæc quidem de Aristodemo M. Cicero & Augustinus, cuius & Lucianus me-

minit. Gellius verò ex Critolai sententia scribit, quòd Demosthenes cum suam illam argyranchen consinxisset, Aristodemum interrogavit actorem fabularum, quantum mercedis uti agei et accepisset: & Aristodemus cum talentum respondisset: At ego plus, inquit, accepi ut tacerem, quibus verbis inducor, ut apud Aurelium legendum esse actorem, non autorem, existimem. Plutarchus quoque in Aeschine, Aristodemo illum ait operam dedisse in tritagonistis & Dionysiis, idque ex Demosthenis sententia astruit: At sicuti de hoc alia pauca comperi, ita plura de Aristodemo, qui *μαλακός* cognominatus est, ut Dionysius Halicarnassus & Suidas scribunt, qui molli quadam & effœminata arte Cumarum adeptus est tyrannidem. Sed hic nihil ad tabulas, sicuti nec is qui compendium omnium Herodiani operum composuit, quare nunc ideo superque satis. Fuit in hac tabula parte Sophilus Sicyonius, siue Thebanus, ut alij malunt, mediæ comœdiæ poeta. Dramata seu ipsius fabulas Athenæus & Suidas multas connumerant, inter quas hæc sunt, Citharædus, Phylarchus, Tyndaris, quæ & Leda. Diogenes & Gamon celebrat, in qua fabula Stilponem philosophum Megarensis irrisit. Scripsit & alias. Aderat & hac parte Spintharus Heracleotes, qui Tragœdiarum scriptor fuit. Fabulæ ipsius dicuntur, Semele fulminata, Hercules ardens. Est verò Spintharus ludibrio habitus, ut Phryx & barbarus: commendatur tamen à Diogene Laertio in Heraclidis vita. Cum his & Damoxenus Atheniensis Comicus fuit, qui ut in tertio Dipnosophistis tradit Athenæus & Suidas, ab eo Syntrophos fabulam edidit, & alias insuper, quod cum aliubi, tum in decimo idem Athenæus testatum reliquit. Fuit item Dexicrates poeta, qui & ipse Atheniensis, Comicus. Scripsit *ἢ καὶ τὸν πρὸν ἀνακτορῶν*, hoc est, à semetipsis aberrantes, id est, mente abalienatos: quod idem scriptum reliquit Athenæus, & ab eo Suidas. Erat simul Phœnicides Comicus, qui iisdem testibus fabulam Phylarchum *μυσεμύοις*, id est, inuisum seu odiosum scripsit. Perperam huius poetæ nomen & quamplurimum aliorum nuper legi in magno codice Romæ publicato, viri cuiuspiam, ut mihi quidem videtur, docti atque eruditi, neque enim ego ipsum coram cognoui: quo in opere, illo quidem multiplici, omnem ferè disciplinarum orbem autor ille euoluisse visus est: certè maiora promissit, quam exhibuit, in eo præter alia multa inuersa, pleraque interpolata offendit, ne errata dixerim. Sed de libro hæc tenus, quem & vos, si vacat, aliquando euoluatis. Cum his verò vnà Dicaogenes, qui Tragœdias & dithyrambos composuit, ut Val. Harpocration & Suidas testatur. Erat item Theodectes Phaselites ex Lycia, patre Aristandro. Fuit verò Tragicus, ut obseruat Sephanus, quem prius arti oratoriæ operam dedisset. Hunc etiam Græci discipulum tum Platonis & Isocratis, tum Aristotelis prodidere, & vnà cum Naucrate Erythraeo, & Isocrate Apolloniæ, ac Theopompo Chio, in dedicatione Mausolei certasse, quod Mausolo viro suo & fratri, Artemisia Carie regina Olympiadis CIII construxit, & victoriam consecutum: tametsi alij Theopompum dicant primas tulisse, inter quos Gellius libro decimo. Hyginus utique in exemplis refert, suo tempore Theodectis Tragœdiæ extitisse, quæ Mausolus inscriberetur, in qua eum magis placuisse quam in prosa prodidit. Plutarchus in Isocratis vita, ubi de eius discipulis agit: Et Theodectes, inquit, Phaselites, qui postea Tragœdias scripsit, cuius est monumentum in Cyamiten euntibus iuxta sacram viam in Eleusinen, hoc tempore desertum, ubi & generosos poetas secum restituit, quorum tamen solus hodie seruetur Homerus. Hæc Plutarchus. Scribit Aristæas Ptolemæi Philadelphii satelles, vel ut Græco utar verbo, *ἰπὸρ αὐτοῦ*, in eo opusculo quod ad Philocraten fratrem de Septuaginta duobus diuinæ legis interpretibus edidit, hunc ipsum Theodecten luminibus captum, cum in quapsam Tragœdiæ sacra quædam prodere voluisset: cuius causam ubi ipse intellexit, Deum opt. max. multorum dierum supplicatione & precibus placauit, unde & visum recepit. Idem scribit Iosephus libro antiquitatum XII. idem Eusebius: tametsi in vtriusque exemplari

plati Latino parum emendatè legatur. De Theopompo verò historico, cui eandem ob causam mentis alienatio contigit, in Pythagoræ Symbolis, si meministi Pice, ad te scripti: veluti etiam de Numenio philosopho, qui ab Euluisiis deabus in somnis correptus fuit, quòd se prostitueret, cum earum sacra prodere tentaret. quibus exemplis monemur, de deo non sine lumine, id est, afflatu loquendum: tametsi alij hoc loco lumen pro igne interpretentur, ex Magorum sententia, quod in Symbolis non meminerim. Verum iam reliquum de Theodecte quod superest referamus, qui, ut Stephanus testatur, Tragœdias quinquaginta scripsit, inter quas illa fuit, quam modò retulimus, Mausolus. Philocteten celebrat Aristoteles in Ethicis, & ab eo Pachemerus & Eustrathius, in qua Philocteten induxerat à serpente morsum. Carmine quoque scripsit in heticam. Theodecten insuper scribit Hermippus & alij gryphos callidissimè proposuisse, & ipsum propositos absoluisse. Celebratur etiam illius ænigma de umbra: rem ait natura esse circa generationem & corruptionem maximam, minimam verò vi ac virtute: quod latius tibi Pice in ænigmatibus prodidi. Ea autem Theodecten memoria excelluisse legimus, ut semel auditos quamlibet multos versus, protinus reddere solitus esset, ut Fabius scribit. Dicitur sunt etiam nostris diebus idem facere magnus tuus patruus Pice, Ioannes Picus, & Ioannes Sadoletus Iurisconsultissimus, nostri Sadoleti pater, & alij: sed mihi nunquam, ut ipse, cum id faceret, interesset, contigit. Diem verò clausit extremum Theodectes Athenis, ut Stephanus autor est, annos natus, ut quidam prodiderunt, vnum & quadraginta, eius adhuc superflite patre: arque eius sepulchro hoc inscriptum fuit epitaphium:

*ἢ ὁ θεὸς ἀνὴρ ποιοῖσι φασαλίτῳ θεοδέκτῳ
κρῦπθ' ὄν ἡνὲς ἐλευθεροῦ ἀλεμπὸς δὲ.
hoc est, ut ex tempore vobiscum ludam,
Ista Phaselitem tellus gremio Theodecten
Clandit, Olympiades quem coluere deæ.*

Alexander Macedo cum in Lyciam contra Persas iturus peruenisset, & in vrbis Phaselidis foro Theodectis statuam positam conspexisset, recordatus quòd condiscipulum eum sub Aristotele habuisset, illius memoria commotus, & illi parentatibus, coronatibus & honores epularum post cenam exhibuit. hoc quidè Plutarchus in Alexandro, qui & in eo quo oratorum vitæ describuntur, ait illi positum monumentum cum Isocrate Athenis iuxta viam sacram, quæ ducit ad Eleusina, quo loco & aliorum illustrium vatum imagines erectæ fuerant. Theodectis verò versiculi ex fabula citantur, quibus sigmento quopiam poetico causam affert, cur Aethiopes adusto sint & colorato aspectu, & crispis capillis:

*Quibus, inquit, propinquam Phœbus admouet rotam
Populis, fauilla corpora inficit virum,
Caloribusque, adurit præpotentibus,
Retorridasque, crispas illorum comas.*

Huic Theodecti filius fuit eodem nomine, qui rhetor fuit, & multa perscripsit. Fuit cum crederem Theodecten vnum & eundem esse cum Theodoto poeta, quem bis citatū repererem apud Eusebium Pamphilii nono *περὶ ἱστορίας*: sed cum eius Græci exemplaris copia mihi facta esset à parente tuo Pice, cognoui omnino diuersum: hic enim heroicus de Iudæis historiam carmine complexus, in qua, ut Eusebii ipsius verbis utar, Sicema, quæ vulgò Sichima, ait à Sice-mo Mercurij filio nomen accepisse, qui eam urbem condiderit, & eius poetæ plurimum carmina affert, quæ omnia collegisse & magnus mihi, & parum vobis gratus foret labor. Sunt inter grammaticos qui Theodoton scribunt contra Mnesarchum regem carmen seu Tragœdiam quampiam scripsisse, qua ex causa in eum iratus rex, illum insequerebat: at cum se Theodotus in Apollinis templo abdidisset,

ibidem regis iussu occisus est: quam historiam duobus versibus in Ibin sic Ovidius complexus est:

*Victima vel Phœbo sacras matêris ad auras,
Quam tulit à sauo Theodotus hoste necem.*

quo loco Theodotus proceleusmaticus esse videtur pro dactylo, vt in illo Claudi in Ruffinum,

Theodosius terris, en aurea nascitur ætas.

vt per synæresin figuram dictum sit, quin potius ego per diphthongum vtrunq; nomen pronunciare soleo, quod frequentissimum apud Græcos inuenietis: *Deus enim* *θεός* per figuram *ερασιον* Doricâ enunciant, qua frequentissime poetæ vtuntur, vt Theodotus pro Theodoto legatis: quam tamen historiam ex grammaticis non habeo vnde erutam vobis ostendam. Porro & in Græcis epigrammatis legimus *θεοδοσιον* pro Theodosio. Verum pro re de his satis, ad reliqua procedo.

Isoocrates.

Theodotis quoque magister Isoocrates, præter numerosam orationem, cuius ipse vel autor, vel certè excultor fuit, cuius & orationes extant & legunt elegantissimæ, triginta quoq; & septem fabulas Tragicas docuisse traditur, inter quas duas non legitimas fuisse scriptores prodidere. Sed de hoc Isocrate plura non sunt in præsentia à me referenda, eius quando vita copiosè est à Plutarcho descripta, & à Philostrato, qui inter cætera, Theopompum Chium, inquit, & Ephorum Cumeum ipsius fabulas calumniari solitos, ingratos scilicet hac parte discipulos, vt tibiarum artificis, seu tibicinis cuiuspiam, & vt ille Græcè ait, *αὐλοποιῶν*. Fuerat namq; (vt Suidas ait) Isoocrates Theodori tibicinis filius. Hoc tamen vos scire velim, duos eadem fuisse tempestate Isocratis nomine, hunc videlicet rhetorem & poetam, cuius laudes Græca & Latina lingua celebrat: alterum huius discipulum qui ex Ponto Apolloniates fuit, vel, vt alij, Heracleota, qui in Mausolei certamine, vt modò retulimus, certauit. Erat & cū his Asclepiades, eiusdem Isocratis discipulus, quem Tragœdias scripsisse testis est Plutarchus. Erat porro Ebulides Milesius, vnus ex Euclidis sectatoribus, qui ab ipsius Euclidis patria Megaricè dicti sunt. Scripsit verò Ebulides Tragœdias multas, quibus in certaminibus excelluit. In arte etiam differendi, quæ Dialectice Græcè dicitur, longè plura, quam in poetica conscripsisse traditur, atq; in primis quæ Sorites & Ceratinæ vocitatae sunt: illam Cumulum Latini, seu quod dubitat Cicero, acrualem argumentationem interpretantur, hanc corneam, quarum Cicero, Fabius, Seneca, Gellius, Capella, Ammonius, Laertius, alij meminere, & omnibus his longè locupletius Io. Fr. pater tuus Pice. in libris quos ad te missurus, de omni institutione dialectica, in manus habet.

Asclepiades.
Ebulides.

Eubulus.

hac poetarum parte Eubulus Cettius Atheniensis poeta Comicus, quem Atarnitem (nisi forte sit alter hic Eubulus) facere videtur Pollux in nono, cū de Phocæite statere nomismate agit: quo loco ex Callisthenis apophthegmate tradit Persium poetam de Eubulo Atarnite scripsisse: *διότι τὰς φησὶ τῆρας, ἀς ἔδωκεν ἑσθλῶν ἐν μνησίων μᾶλλον ἢ ἐν ἀταρτίαις*. Est autem Atarna, è Lesbii regione oppidum. Patrem verò habuit Eubulus, vt Suidas scribit, Euphranorem. docuit quidem fabulas quatuor & viginti, inter quas illa fuit, quam à meretriculæ nomine Clepsidram vocauit: quæ vtrique sic vocata est, quòd ad clepsydram, quousque ea exinanita & vacua esset, Veneri dare operam solita erat, vt Asclepiades Arii scriptum reliquit in opere de Demetrio Phalereo, qui & ipsius nomen proprium Metichen prodidit. idem & Athenæus libro xiiii. Floruit verò Eubulus c. i. Olympiade, propinquus poetis mediæ & antiquæ comœdiæ. Ammonius tamen mediæ ipsum Comœdiæ poetam scribit, cuius & fabulam Calathophori citat. huius poetæ leguntur adhuc versus non parùm multi, & 50 inter hos hi, quibus non aspernandas esse laetucas ait: in id enim olus Venus morientem Adonin deposuisse canit, vnde & mortuorum cibus dicitur. huius crebra apud Athenæum mentio, vbi Gnidia & Megarica & Sicula etiam vasa

vasa celebrat. Delectatus est in fabulis suis Eubulus gryphis, vt in fabula Sphingocarione de podice, cum ait, Loquentem & elinguem, ventorumq; custodem, vulnus sine vulnere, hirsutum lauemq;: vt ad te paulò antè Pice in Aenigmatū libello scripsi. Nannion quoq; eiusdem, non Philippiæ fabulam fuisse inuenio. Est autem Nannion meretricis nomen, cuius & Alexis & Timocles poetæ meminere. Næ dignum annotatione illud est, quòd suo carmine idem finxit Eubulus Dionysium dicentem, Treis, inquit, crateres tantum sapientibus tempero, sanitatis primum, amoris secundum, somni tertium. Mitto hoc loco cætera, quæ de hac re pluribus Athenæus recenset: nam ad decimum vsq; cætera numerat. 10 mitto item quæ alij de huiusmodi bibendi lege tum Latini, tum Græci scripserunt: nam & nonnulla in Panyasis imagine retulimus: aliàs verò plura, cum gryphum ternarij numeri Aufonij poetæ puer interpretarer. Eubulum sequebatur Mnesimachus mediæ Comœdiæ poeta, cuius has Comœdias celebrant Athenæus & Suidas. Hippotrophus, Busiris, Philippus, alia. Sequebatur & Pherecrates Atheniensis, quem ex ijs vnū, qui Atticissimi dicti sunt, fuisse ait Athenæus. Comœdias plerasq; scripsit, & ab eius nomine Pherecratium carmen appellatum legimus. Crateris æmulus fuit, vicit histrio in theatro. Pherecratis fabulæ septem censentur, inter quas Myrmicanthropi, hoc est, formicomines, vt scribit Athenæus. Sunt qui eum secutum Alexandrum regem in exercitu tradant. meminit eius & Plato in Protagora, qui ait illum efferatos & rudes in Lenæo erudisse. Pherecrates, vt est à Plutarcho in Musica proditum, in scena aliquando Musicam introduxit persona et nomine pœseos, quæ muliebri quidem ornatu, at lacero corpore, & verberibus casto, cōtumeliæ & cladis causam querenti iustitiæ, ita loquentem facit:

Mnesimachus.

Pherecrates.

*Dicam haud inuita, quandoquidem tibi
Audiendi, ac mihi sandi voluptatem facit
Ire impetus. Mi prima malorum labes
Melanippides fuit, qui duodenis
Fidibus me eneruauit: nec tamen meis
Finis erumnis. Atticus Cinesias
Execrabilis hexarmonios strophis
Anfractus insertans, me male perdidit.
Nam dithyrambos condens bifores, nisi
Ancipiti clypeorum ritu dextris
Similibus leuis mentem irritam fallit.
Sed neq; miseris hic modus fuit
Meis. Phryniis iniecto strobilo quodam
Non antè cognito, irrequietis me
Flexibus atque reflexibus versando
Totam collabefecit, quin queneruiis
Duodenas obliipando harmonias.
Neq; adeò eum penitebat sceleris,
Quin reperebat vltro, si quid liquisset.
Iam verò Timotheus, ò mihi charissima,
Perfodit me, & sedis simè lacerauit.
Quis iste Timotheus? Milesius quidam
Pyrrhias: hic mihi innumera inuexit mala,
Vicis & omnes inferendis cladibus,
Quos memorauit: vicit inquam, mollesq;
Ac formicarios vehens modos, meq;
Sicubi sit naetus gradientem solam*

Solut.

Soluit, dissecit in duodenos nervos, meq;
Contorquens, tanquam brassicas, totam
Reversit hexarmonius hyperboleus,
Prophanusq; ac superuacuis fidium
Vocumq; inanibus pervertaminibus.

Hactenus Pherecrates, & de eius simul imagine. Post quem fuit Anaxilas si-
ue Anaxilaus (vtrunq; enim nomen apud Græcos reperi) poeta Comicus, qui
eius mordacitatis fuisse traditur, vt nec à calumniis in Platonem abstinerit, &
præcipue in fabula cuius inscriptio erat Botrylion. eius meminit Athenæus, qui
eius citans fabulam Monotropon, ait eum perfringere Matona Sophistam, vt
cætera mittā. Alius fuit Anaxilaus medicus, vt existimatur, de quo Plinius cum
de lino primum, & deinde de sulphure agit, meminit: Linteo Anaxilaus autor
est, inquit, ex asbestino lino circumdatam arborem, furdīs ictibus, & qui nō ex-
audiantur, cædi. De sulphure verò: Lusit, ait, eo Anaxilaus, in calice nouo pru-
na subdita circumferens, exardescens percussu pallorem dirum velut defum-
torum effundente conuiuis. Sed & huius nominis alios legimus cum apud a-
lios, tum apud Plutarchum. Erat dein mediæ Comœdiæ scriptor Augeas A-
theniensis, cuius fabulæ duæ tantum iudicatæ sunt, Rusticus, id est, & γῆθη, &
Purpura. huius verò meminere grammatici Theophilus & Suidas, qui & hunc
bis accusatum fuisse aiunt. Lego & apud Stephanum, Augem Melorum poe-
triam fuisse, quæ Tegeatis fuit, hoc est, ex Tegea Cretica, à qua vrbe Tegeates
& Tegeatis deriuatiua formantur. Fuit & cum his Cantharus Atheniensis et
ipse Comicus, cuius fabulæ dicuntur, Medea, Tereus, Symmachia, Myrmices,
A edones, hoc est, Luscinia. Fuit & Chæremone poeta Comicus, quem Socra-
tis discipulum quidam fecere. Multa ipsius Comœdiæ ab autoribus in medium
afferuntur. Aristoteles quidem in Rhetoricis Penthem præcipue, Athenæus
verò Vreum, Alpheisicæam, Hippocentaurum: in qua fabula, si Aristoteli credi-
mus, mixtam omni metrorum genere thapodiā fecit. Chæremoneis versus
Theophrastus libro de plantis v. profert, vbi de fumosis agit arboribus: pal-
mam enim fumosissimam vocat. Athenæus verò Chæremone dicere solitum
ait, Amorem, si temperatus sit, in primis hominem lætum & gratiosum facere;
si verò propensior sit & intemperatus, contrā, perturbationibus & difficultati-
bus hominem afficere. Idem scripsit Theophrastus in amatorio. Aliæ multæ fe-
runtur huius poetæ fabulæ, ex quibus non pauca multæ sententiæ colliguntur,
quæ breuitatis causa ipse prætereo. Alterum Chæremone fuisse legimus qui
Hieroglyphica scripsit, quod alibi diximus. Post hos erat Neophon vel Neo-
phron, vtroque enim modo legimus. Poeta hic Tragicus fuit, Sicyonius, cuius
fabulæ centum & viginti traduntur. A plerisque existimatum est Medeam, quæ
Euripidi adscribitur, huius Neophontis fuisse. Primus hic quoq; pædagogus
introduxisse dicitur, & domesticorum ac familiarium *ἑταίρους*, hoc est, experi-
mentum, Floruit Alexandri Macedonis aetate. Fuit verò Callisthenis philoso-
phi amicus adeo, vt & cum eo sit supplicio affectus, vt nota est historia: memi-
nit & huius Laertius & Suidas. Cum Neophonte fuit & Nearchus, & ipse tra-
gicus, & Callisthenis simul amicus, cum quo etiam in Alexandrum conspirasse
accepimus, si modò à Græcis accepta recte meminimus. Fuit certe Nearchus
Alexandri miles, & de rebus eius gestis scripsit, in quibus, quod de se sit menti-
tus, arguitur, cum se nauis ductorem, id est, Nauarchum dicat, cum gubernator
fuisset. & hoc quidem Suidas. Fuit & Neanthes iuuenis poeta, qui Tragœ-
diās scripsit, earumque nonnullas Empedocli philosopho dono dedit. de hoc,
quod recorder, pauca comperi. Fuit & alter Cyzicenus Neanthes rhetor, Philo-
sci Milesij discipulus. Post hos erat Lycon Scarpheus: est verò Scarphea Lo-
cridis ciuitas nō procul à Thermopylis. Poeta hic Comicus, cuius, quod memi-
ni, à Plutarcho duobus in locis sit metio, in Alexandri videlicet vita, et in libro se-
cundo

cundo de eiusdem fortuna. Nam cum, inquit, Comœdi essent circa Lyconem
Scarphea, atq; ipse in quadam Comœdia versum interseruisset, quo quiddā pe-
rebat, ridens Alexander, decem talenta dari iussit. Quidā ex Latinis, ne doctos
alioqui incesse videar, mimum potius Lyconem quam comicum putauit: ego
ideo nihil certo. Fuere & alij Lyconis nomine nonnulli poeta, vnus quidē epi-
ci carminis scriptor, alius epigramatōn: vt Lyconem ex Troade philosophum
Stratonis discipulum & successorem peripateticum mittam, qui à vocis & mo-
rum suauitate pro Lycone Glycon cognominatus est, cuius vitam Diogenes
exequitur. Fuit & alter Pythagoricus. Dein post Lyconem erat Cleophon
Atheniensis Tragicus, cuius hæ fabulæ traduntur, Amphiarus, Actæon, Achil-
les, Bacchæ, Leucippus, Persis, Telephus, Thyestes, *Ἐξέλιξις*, hoc est, accipies,
& Eriene. meminit Suidas. Erat & Alexander Aetolus, qui teste Suida ex Pleu-
rone ciuitate fuit, parentibus ortus Satyro & Stratoelia, connumeratur verò in-
ter grammaticos & poetas. Scripsit Tragœdiās, & inter eos Tragicos con-
numeratus est, qui Pleiadis nomine celebrati sunt, de quibus alibi. Hunc Alexan-
dram & elegias scripsisse Strabo testatur, ex quibus & testimonia affert, cum de
Dolione Sileni & Melies Nymphæ filio loquitur. Parthenius quoque eius ele-
gion in Eroticis affert, cū de Anteo Halicarnasseus agit & Phobij vxore Cleo-
bœæ, eius amore capta: quo amore & illum in puteum coniectum, & molari la-
pide superiniecto, ipsa se laqueo peremit. Scripsit præterea in eo genere mimo-
rum, quæ Ionica poemata dicta sunt, vt est ab Athenæo libro xiiii proditum:
& cum eo Pyretis Milesij & Alexij similitum poematum scriptorum meminit.
Macrobius quoque egregium poetam illum vocauit, eiusque librū Musam in-
scriptum celebrat, ex quo poeta Maro noster quædam desumpserit, vt illud de
Opi. Gellius etiam eiusdem quosdam versus de Euripide poeta suis Notis
inserit. Sed & rex Iubas in similitudinibus *ἡρωικῶν*, (qui Græcis idem, quem
Latini fructorem vocant) idēq; ex fabula Alexandri, cui inscriptio est *Ἰωβῆς*, af-
firmat. Post Alexandrum duo sequebantur Alcimenes nomine, quorum al-
ter Megarensis Tragicus fuit, alter verò Atheniensis Comicus, cuius fabulæ, vt
Athenæus prodit, Theſaurus, & Peccantes. vtriusque meminit & Suidas quo-
que. In hac tanta poetarum classe fuit Aeschines Atheniensis filius Atrometi
literarum magistri & Glaucotheæ, quæ & à Græcis quibusdam Leucothea vo-
catur. hanc vtique Demosthenes irridens, ait volentes pueros institui ad virum
adduxisse. Ex tribu verò Cothocide, vt est apud Plutarchum, vel vt alij legunt,
Telocide fuit, nec genere nec diuitiis clarus. quin & eius progenitores seruos
fuisse legimus. Aeschinem, inquit Piso, ego semper existimaui oratorem, nō poe-
tam, vt qui cum Demosthene de eloquentiæ principatu diu certauerit. Orator
is quidem, inquam, o Piso, nec falleris, sed & poeta: nam Plutarchus & Philo-
stratus, qui eius vitas luculenter scripsere, hoc manifestè tradidere. Marcus quoq;
Tullius in quarto de Republica, vt scribit Aurelius Augustinus: Aeschines, in-
quit, cuius Atheniensis, vir eloquentissimus, cum adoleſcens Tragœdiās actita-
uisset, Rempublicam capeſſiuit. Sopater item rhetor in libro de diuisione qua-
estionum, eius fabulas pluribus celebrat. Sed & Vlpianus, qui in Demosthenem
commentaria scripsit, Aeschinem ait fuisse vocalissimum (vt ita dicam) & vt
eius verbo vtar, *ὑπερφανέστατον*, id quod etiam Demosthenes non vno loco scribit:
idem & Plutarchus. Plinius etiam in Epistolis *ὑπερλαμπρότατον* Aeschinem appel-
lauit, si modò sanè legatur. Valuisse insuper & hypocrisi, quam vocant Græci,
& vocatione in agendo accepimus: vnde plebeios & populares idiotas in
suam facile sententiam pelliciebat. Fuit & breuioristura, qualis Calvus ora-
tor, is qui Salicippium a re, à Catullo dicitur. Iuuenis robusto fuit corpore, &
ideo in Gymnastica versatus: dein cum esset *λαμπρότατον*, hoc est, cum vocis cla-
ritate polleret, se ad agendas Tragœdiās conuertit, & vt ait Demosthenes, sub-
scripsit & cœrauit simul cum Aristodemo, cuius antè meminimus, in Dionysis,
antiq; q;

antiquasq; Tragedias exercitationis gratia resarciuit, cum ante cum Atrometo patre, literas docuisset puer, & adolescens sæpe militasset. Demum se oratoriarum arti & reipublicæ tradidit, & sub Isocrate & Platone profecit, vt Philostratus & Plutarchus prodidere: vt verò Cæcilius, sub Leodamante, quem Suidas Alcidas vocat, & Eleatem facit. Sunt etiã qui scribant, ab aliquo nūquam magistro Aeschinẽ didicisse, sed cum in iudiciis fortẽ scribæ officio fungerẽ, nullo docente in tantam eloquentiẽ æstimationem euasisse. Fuisse omnino Aeschines dicitur omnium horarum: vir nam præter eius versatile ingenium, admodum etiã comis fuit, & ad voluptates propensior, viniq; appetentior, & vt Græcè dicitur, *ῥαυδὸς*: cum contra Demosthenes seuerus esset, & grauioris supercilij vir, ac abstemius: quæ morum diuersitas inter eos inimicitiarum causa fuisse existimatur à Philostrato: cum tamen pleriq; eos tandiu inter se amicos fuisse prodiderint, donec ambo legati ab Atheniensium republica de pace missi sunt ad Philippum regem: tum enim primũ parua re dissentire ceperunt, cum Regi imperandi normam vterq; præscribere vellent: tum indices magis ab alienati in reipublicæ & fori contentione, quousq; Alexander rerum potitus, vt ait Plutarchus, in Asiam traiecit contra Persas: tum Aeschines Ctesiphontem accusauit, quod contra leges commisisset in decernendo coronæ honores Demostheni, quod reficiendis Athenarum muris curator Demosthenes sua impensa suãq; pecunia refici curasset: qua causa cum suffragiorum quintam partem à iudicibus tulisset, sponte exulauit. Alij mille drachmarum precio se redimere tentasse aiunt: quod cum ei frustra cecisset, Athenis fugiens Ephesum primum ad Alexandrum per fugit, vt quidam scribunt, tum eo mortuo Rhodum, vbi scholam & dicendi genus Rhodium instituit, quam nouã sophisticam vocat Philostratus. Extant quidẽ Aeschines ipsius & Demosthenis orationes, quas cum ipse Rhodi recitaret, Rhodijs admirantibus, Quid verò, inquit, si ipsam bestiam audiuissetis: historia est Græcis & Latinis trita scriptoribus. Sũt qui illum in insula Samo diem clausisse scribant. Sed de Aeschine satis: alia, quæ multa dici possent, ex Plutarcho & Philostrato discetis. Fuit & alter Aeschines Lysaniæ, qui cum Dionysio in Sicilia versatus est. Fuit & tertius iam biographus Sardiæ nus, cuius mentionem apud Harpocrationem factam inueni. Laertius verò huius nominis octo in secundo collegit. Põst erat Amphis Amphicratis filius Atheniensis comicus, cuius meminit Suidas. Vixit verò Platonis ætate, vt Laertius scribit, quem & carminibus perstrinxit. Huius præterea Hyginus, & Arati interpres, necnon Athenæus, carmina frequenter in medium adducunt.

Amphis. Porro erat Euphantus Olympius, qui ex Eubulidis ludo defluxit, Tragicus, & orator. fabulas nonnullas docuit, in quarũ certaminibus probatus fuit. Scripsit & soluta oratione suorum temporum historiam: item librum de regno, ad Antigonom, cuius & magister fuisse dictus est, & cum eo vixisse vsque ad senectutem. Fuit & Arcesilaus præcæ Comœdiæ poeta: alij Arcesilan vocant.

Arcesilaus. huius meminit Athenæus. De alijs verò eiusdem nominis, superiorum dierum sermonibus meminimus. Fuit & Eudoxus Siculus poeta Comicus, Agathochis filius, non ignobilis. In certamine urbano ter vicit, in Lenæis verò quinque, vt Apollodorus in Chronicis scriptum reliquit: idem & Laertius. Sed enim & Suidas Eudoxum Aeschinẽ Gnidij filium astrologum illum celebrem, cuius Aristoteles, Plinius, Lucanus, Seneca, Laertius, alij meminerunt, *ἄστρον*, hoc est, carmine hexametro astrologiam scripsisse testatum reliquit: de quo ideo plura vobis in præsentia non refero, quod apud alium autorem id non comperi. Porro sequebatur Philemon nouæ Comœdiæ poeta, vel, vt Apuleius ait, medicæ patrem habuit Damonem, qui Alexandri regis temporibus floruit vnde decima supra centesimã Olympiade. Menandro paulo antiquior fuit: patria Syracusanus, si Suidæ stamus: at si Straboni, Põpeïopoli Ciliciã vrbe natus, quæ & Soloe, à Solone philosopho cõdita, prius dicebatur. Historiam non indignam

indignam vt eam vobis recitem, narra Plutarchus, de cohibenda ira, hoc est, *ῥῆσις* Philemonem enim, ait, cum Magan regem in theatro taxasset quibusdam versibus, quos etiã affert, ipsum faelitti mandauisse, vt nudo ense poetæ ceruicem tãtum attingeret, & dein abcederet: missisq; talis ac sphæra, id est, pila, veluti puero, qui non adhuc saperet, dimisit. Eandem historiam & in libro de virtute moralis recitat. Miro verò quodam mortis genere Philemonem interisse proditum est: nanque, vt scribit Lucianus, cum septimum, vel vt alij legunt, nonum & nonagesimum annum iam excessisset, recubansq; alinum ficos mandentem videret, vehementi est adeo risu percitus, vt cum domesticos conuocasset, ijsq; iussisset vt a fello possit ficos potum afferrent, eo tãto est risu percitus, vt morte solutus sit. quam rem & Valerius Maximus recitat, tamen hoc Chrysippo accidisse Laertius Diogenes scriptum reliquit. Aelianus verò in libro de Proidentia, a sam de Philemonis morte historiam affert. Cum Athenienses, inquit, & Antigonus rex bellum inter se gererent, Philemonque in lecto cubatus quiesceret, in somniis vidisse dicitur nouem puellas e sua ipsius domo exeutes: quas cum interrogasset, cur sic abirent: & illæ respondissent, se extra ianuã velle exire, nec homini licere deos audire: tum ille somno experrectus puero narrauit, quæ in somni vidisset, & quæ audisset, fabulamq; quam tum in manibus habebat, absoluit, rursusq; cum lecto conscendisset, resupinusq; in dormientis modum recubaret, exspirauit: quem assistentes tandiu dormire existimarunt, donec illum cum detexissent, mortuum repererunt. qua re, inquit, cognitum est, eum dum viueret, à Musis amatũ. Idem & Suidas scribit. Verumenimvero L. Apuleius in Floridis, à reliquis de morte Philemonis dissentit: quibus rebus ferè inducor, vt diuersos huius nominis poetas fuisse aurumem, ait enim Apuleius (vt paucis longam eius historiam colligam) cum pridie fabulam quandam ageret, repentino nimbo extremum actum agere illum non potuisse: postridie verò populus cum fabulam expectaret, ipse domi repertus est mortuus. quam etiam historiam vernaculus Hetruscorũ poeta Franciscus Petrarica in Bucolicis his versibus colligit:

*Vidi expectatum vt caneret dulcedine multa
Obviusse senem, vocemq; in faucibus imis
Arctatum, Musas animam rapuisse putares,
Sic cubito incumbens, similisq; erat ore canenti.*

Corporis præterea habitus & sensibus optimè vsus est Philemon, vnde nonaginta & septem, vel nouem, vt alij dicunt, annos vixisse dicitur: ab aliquibus verò etiam vsq; ad centesimum primũ, fabulasq; nonaginta scriptasse. Tum Piso: Num, inquit, iste est Philemon de quo Gellius scribit, quod cum Menander ab eo iudicium inuidia in certamine sapius vinceretur, Menandrum illi dixisse: Quæso, inquam, Philemon, bona ventã dic mihi, cum me vincis num erubescis? Et de quo sic etiã Fabius Quintilianus: Habent, inquit, & alij quoq; Comici, si cum venia legantur, quædam quæ possis decerpere, & præcipuè Philemon, qui vt præuè sui temporis iudicijs Menandro sæpe prælatus est, ita consensu tamem omnium meruit credi esse secundus. Ipse idem est, inquam, Piso: nã & Apuleius de eodem longè plura, quo superius dixi loco. Sed de Philemone iam satis collocti. Fuit verò eius nominis & alter, huius, vt creditor, filius, qui & ipse inter huius ordinis poetas connumeratus erat, necnon quatuor & quinquaginta fabulas composuisse dicitur. Fuit & Philemon alius histrio, de quo in Rhetoricis Aristoteles meminit. Hos hilaris quædam & festiui hominis imago sublequebatur, Rhinthonis ea fuit, qui, vt Stephanus & Suidas restantur, Tarentinus fuit, à quo iocularis & ridiculum Fabularum genus Rhinthoniæ appellata sunt, quas & Græci Hilarotragedias, alij Latinas, & Italicas vocauerunt. Mixta autem sunt Rhinthonis fabulæ ex Comœdiã & Tragediã, vnde Tragicomœdiã dicta est. Floruit verò statim Rhinthon post Alexandrum, hoc est, per

Rhinthon.

per tempora primi Ptolemaei. Fuit & figuli filius. fabula ipsius octo & triginta a scriptoribus referuntur. Huius verò poetæ meminere Marcus Cicero in primo Epistolarum ad Atticum, Varro, Columella, Athenæus, Suidas & Hephaestion: quæ si observata fuissent ab iis qui in Plautum nuper commentaria scripserunt, non tam impudenter (vt puto) atque indoctè Donatum accusassent. Post Rhintonem sequebatur Aristomenes Atheniensis, qui inter eos, qui in antiqua Comœdia secundarij, hoc est, Epideureri dicti sunt, connumeratus fuit. Floruerunt hi quidem post bella Peloponnesiaca, hoc est, xcvii Olympiade. Cognominatum verò Aristomenem Thyropœum scribit Suidas, à fenestris vel ianuis efficiendis: nisi quis legat Tyropœum, à caseo videlicet. Hunc sequebatur Menander, inter omnes nouæ Comœdiæ poetas facile princeps, Atheniensis & ipse, Diopethis & Hegistrates filius, qui vt supra etatem puer dictus est literis et ingenio pfectiss, id quod Octavius Horatianus, seu potius (vt ego rest) Theodorus Priscianus libro quarto ad Eusebii filium de physica scientia docet: Cum enim, inquit, Menander apud ciues suos puerilibus annis magnæ scientiæ laboraret inuidia, produxisse in theatrum fertur suam partu plenam (hoc enim loco celeberrimum Atheniensis eloquentiæ auditorium erat) ibique expectantibus auditoribus, eius executum vterum in Europo fuisse proiectum, cumque interfecti penè porcelli, ductu tamen naturæ agerentur, Athenienses, inquit, viri, si in paruis annis scientiam meam miramini, istos natate quis docuit? Hæc ille. Fuit verò Menander aspectu strabo, verum ingenio promptus: sed in mulierum amores furore quodam, si non infania potius, ferebatur, de quibus & fabulas nonnullas condidit inter quas Orgen primam fuisse ait Eusebius Cæsariensis. eius quoque Thaida celebrat Plutarchus. Comœdias Menander omnino centum & octo composuisse traditur, ab alijs centum & nouem: sed Apollodorus centum & quinque suo carmine prodidit. hæc Apollodori sunt carmina, vt à me sunt in Latinum quoquo modo conuersa:

*Cephisicus genere, Diopethe patre,
Qui quinque supra centum scribens fabulas,
Est morte functus quinquies annos decem
Et quinque natus.*

Vicisse verò idem Apollodorus in Chronicis (sic enim liber inscribitur) asserit ex omnibus octo, solis iudicium ambitu ac gratia, vt Gellius ait: viciss enim est à Philemone, vt paulò antè dicebamus, & a Lynceo, de quo paulò post in eius imagine meminimus. Scripsit itè Menander præter fabulas, epistolas ad Ptolemæum regem, & alia pleraque, soluta oratione. Claruit verò cxv. Olympiade, vt à Græcis in Chronicis est proditum. Amatus Menander vsque adeo fuit à Macedoniæ & Aegypti regibus, quod scribit Plinius, vt eum classe per legatos peterent. Institutus verò, vt refert Laertius, à Theophrasto philosopho fuit. A Demetrio in super Phalereo amatus fuisse dicitur, cum quo ita coniunctè vixit, vt cum in exilium Demetrius à senatu Atheniensium ire coactus esset, eius causa Menander in iudiciū vocatus est: capitūsq; sententiā tulisset, nisi à Telephoro ipsius Phalerei genero defensus fuisset. Sunt qui Menandrum dicunt cum Alexide poeta verlatum, à quo fuerit in fabulis faciendis edoctus. Antiquorum verò poetarum eum furem fuisse Eusebius & Porphyrius prodidere: quin & eius rei gratia ab Aristophane insigni grammatico eius amico sæpe admonitus fuit, qua de re Cratinus sex libros edidit, quos de Menandri furis inscripsit. Clemens quoque in quinto Stromaton libro, Menandrum ostendit multa desumpsisse ab Hebræorum prophetis, vt illud, Deum non vicinis & tauris placari, sed iustitia animique puritate: qua de re etiã carmina ipsius affert. meminit & huiusce rei Eusebius Pamphili. At verò illum Plinius omnis luxuriæ interpretem dictum ait: quod idem ferè scribit Plutarchus. Fabularum autem inventionem & dispositionem tantè aded fecisse dicitur est, vt cum aliquando fabulam

disposuit.

disposuisset, & necdum eam versibus adinasset, se tamen eam in perfectissè dicebat: quod Acron & Plutarchus scribunt. Quo autem modo exitum in diem clausit, incompertum mihi quidem: licet vtetus quidam interpretes in versu illo Nafonis in Ibin,

Comicus vt liquidis perijt dum nabat in vndis.

ita scribit: Menander Comicus Atheniensis dum in Piræo portu natarer, submersus est: de quo nobilissimæ a Græcis editæ tractantur elegiæ, & à Callimacho epigramma. hæc ille. Eius quidem sepulchrum in Attica ostendi venientibus ex Piræo, testis est Pausanias. Laudatur cum ab alijs Menander, tum maxime à Plutarcho cum alijs, tum in eo qui inscribitur Compendiū comparationis Aristophanis & Menandri. Laudatur & à Fabio, cuius tu Piso verba recitatio. Sic faciam, inquit Piso. Menander, ait Fabius, vel vr us, meo quidem iudicio, diligenter lectus, ad cuncta quæ præcipimus efficienda sufficiat: ita omnem vitæ imaginem expressit, tanta in eo inueniendæ copîa, & eloquendi facultas, ita est omnibus rebus, personis, affectibus accommodatus. Nec nihil profectò viderit, qui orationes, quæ Charisij nomine eduntur, à Menandro scriptas putat. Sed mihi longè magis orator probari in opere suo videtur, nisi fortè aut illa mala iudicia, quæ epitrepontes, epicleos lectos habent, aut meditationes in Sophocle & Nomothete Hypobolymæo, non omnibus oratoris numeris sunt absoluta. Ego tamen plus adhuc quiddam esse collaturum de clamaribus puto, quoniam iis necesse est securdū conditionem controuersiarum plures subire personas, patrum, filiorum, matrum, militum, rusticorum, diuitiū, pauperum, irascientium, precantium, mitium, asperitū: in quibus omnibus misè custoditur ab hoc poeta decor, atq; ille quidem omnibus eiusdem operis auctoribus abstulit nomen, & fulgore quodam suæ claritatis tenebras obdixit. Atque hæc quidem quantum ad Menandrum Fabius Quintilianus. Quæ verba cū recensisset Piso, tunc ego inquam: Ista tu quidem Piso, vt se habent in codicibus Quintilianis: sed mendum aliquod subesse in iis grammatici existimant, id quod nec ego abnuerim. Verum in præsentia præstat alios poetas huius nominis recensere. Fuit igitur alter Menander hoc longè antiquior & idem Comicus, de quo quid offeram plura non habeo, nisi quod à Suida & alijs grammaticis asseritur. Fuit & tertius Menander Protector cognominatus, huius ciuis, qui Euphrata Byzantij filius fuit, vt idem ipse restatur, & Suidas, præter historias hic & Musarum cultor & poematum studiosus extitit. Sed & alius fuit Menander Laodiceus sophista, cuius in rhetoricis multa leguntur. Scripsit hic commentaria in Hermogenis artem, & in Minutiani præexercitamenta. Post Menandrum verò in tabulis erat poeta Diphilus, qui a Clemene Alexandrino & Eusebio Pamphili κομικὸς τῶν ἢ γρομικὸς αἰσ. hoc est, maxime comicus & sententiis referatissimus vocatur. Fuit hic, vt Strabo scribit, Sinopenis, & eadem ferè arate cum Menandro floruit, fabulãq; centum scripsisse dicit, inter quas Terentius & Donatus Synapothniscantes commemorant, eius meminit & Plautus. Diphili verus Clemens quinto libro Stromaton celebrat de futuro iudicio, quos breuitatis causa mitto. Plautus certè sibi Diphili fabulas imitandas proposuit, id quod & Terentius annotauit. Diphili Priscianus grammaticus, & Aristophanis commentatores meminerunt: qui & illud tradunt, eum integrum poemata cōposuisse in Bœdan philosophum. decessit verò Smyrnæ. Fuit & Lynceus poeta Samius, qui & Grammaticus cognominatus est. Theophrasti hic familiaris, & Thurdidis historiographi frater, qui Sami tyrannidem exercuit. Huius Lyncei fabulas nonnunquam in suis Cœnis citat Athenæus, qui illum ait Atticas cœnas ridere. Scripsit & coquinariam artem, hoc est, δειπνοκόμω τῶν κωμῶν, quam quidam amicorum inscripsit, qui Dyson, vel, vt alij dicunt, Zenon vocabatur, vt in septimo scribit Athenæus. Floruit verò quo Menander tempore, cum quo & certauit, ipsumq; vicit, quod modò diximus. Fuerunt & duo Timocles

Diphilus.

Lynceus.

Timocles.

ambo Comici: prior quidem Atheniensis, cuius fabulæ sex feruntur. Alterius patria ignoratur, cuius fabulas vndecim fuisse comperi, quarum vna incerta traditur Porphya, quæ ab aliquibus Xenarcho ascribitur. citantur ambo cum ab aliis Græcis grammaticis, tum Suida & Athenæo. Extant adhuc quæplures Timoclis versus ex fabula, quæ inscribitur *διονυσιαὶ* ἔργα, quibus offenditur quædam in vita vtilitatis sit Tragedia: quorum versusum sententiam, si non verba, in Tragediæ descriptione vobis recensui. Et cum his Apollodorus Gelous poeta fuit Menandri contemporaneus, vt obiter quorundam exemplo *σύγγραμμον* ita Latinè interpreter. Fabulas multas composuit, inter quas hæ feruntur, Philadelphus vel *Ἐπιφάνης*, hoc est, tinctores: Hieria, hoc est, sacra: Grammatodipnus, Pseudeas, Sisyphus, Aeschrio, & alia. Fuit verò inter primos atque præcipuos nouæ Comædiæ poetas, à quo teste Donato Terentius Phormionem & Hecyram fabulas transtulit. Fuerunt & tres alij Apollodori, primus quidem Tarsensis Tragicus, cuius fabulas has memorat Suidas, *ἄκωνος* ἀδελφῆς, hoc est, spina percussus: *πικροτόμος*, hoc est, vt sic dicā, naticida: Hellenes, Thyestes, Vlyses, Hicetides. Alius fuit Apollodorus Atheniensis Comicus, qui septem & quadraginta fabulas composuit, & de ijs quinquies tantum vicit. Vltimus Apollodorus fuit grammaticus, cui, vt scribit Plinius in septimo, Amphiclyones Græciæ honorem habuere. Asclepiadis hic filius fuit, discipulus Panætij Rhodij philosophi, & Aristarchi grammatici, hic primus genus illud poematis inuenisse traditur, quod tragiambon appellatur. Post hos erat Philippus Comicus, qui ab Athengo in Dipnosophistis celebratur, cuius meminit & Suidas. Queri verò solet à doctis, an hic idem sit Philippus quem mimos scriptitasse tradit Euphrades Themistius in primo de Anima, vbi Dedalum ligneolam fabricasse Venerem ait, quæ fusili argento infuso agitare se, et gestus moueret, id quod prius eodem loco Aristoteles scripserat. Idem & Sophronius in eiusdem Aristotelis libri expositione, vocaturque Philippus ipse *καυοῦσθαι* ἵδωκα *ἡγλαῖ*. Post hunc erat Philiscus Coreyræus: Philiscus tamen in peruulgatis Hephæstionis opusculis vocatur, quo in libro & eius versus adducuntur, nisi codex sit mendosus, vt alijs pleriq; in locis. Sunt tamen qui malint Aeginetam fuisse. Diogenis Cynici discipulus fuit: quin & illius fabulas huic quidam ascribunt, vt non multo ante retulimus. Philotan verò patrem hahuit. Tragicus fuit poeta, & Liberi patris sacerdos. Ptolemæi Philadelphi temporibus vixit. Ab hoc ipso Philiscion carmen dictum est, eo enim frequentissimè est vsus: non quòd eius fuerit inuentor, sed quòd hoc metro integra ante alios poemata scripserit: nam ante eum Simias Rhodius vsus fuerat, quod alibi diximus. Philiscum inter secundij ordinis Tragicos connumeratum legimus, qui à numero Pleias dicti sunt, vt aliàs diximus. Ipsius fabulæ XLII. proditæ sunt. Fuit & alter Philiscus Comicus, inter cuius fabulas hæ reponuntur, Adonis, Olympus, Iouis progenies, Panis, Mercurij, Veneris, Apollinis, & Dianæ, item Themistocles. Fuere præterea & alij hoc nomine, sed non poetæ, inter quos is, qui Alexandrum Macedonem literas docuit, per ea tempora quibus Philadelphus regnauit. Fuit & Aristonymus Comicus poeta, cuius fabulas citat Athenæus, & inter illas Solem rigentem celebrat. Vixit verò vsq; ad Philopatoris Ptolemæi tempora, vt Suidas obseruat. Præfuit & bibliothecæ Alexandrinæ post Apollonium, annos natus sexaginta quatuor. In carcere actus fuisse perhibetur, quòd ad Eumenem regem transfugere voluisset, & in eo aliquandiu detentus. anno verò LXXIIII ætatis suæ, stranguria decessit, multa post se composita volumina relinquens, quæ passim à scriptoribus citantur. Fuit & Alexis Thurius poeta Menandri Comici patruus, si *πατρως* id, non auunculum significat, vt volunt quidam. Hic inter comædias, quas multas scripsit, vnâ de Pythagoræ vita, vt Gellius ait, edidit. Visus est Alexis in suis fabulis Merope & Ancylione, Platonem diuinum philosophum carpere, quod Diogenes annotauit. Illud Alexin dicere solitum accepimus, Atheniensis

Apollodorus

Philippus

Philiscus

Alexis

nienfes ideo laudari oportere, quòd cæterorū Græcorū leges cauent vt à liberis parentibus educantur, Atheniensium verò non omnes, nisi eos qui liberos bonis artibus erudissent. Plutarchus in eo qui inscribitur, Quomodo oporteat iuuenē audire poemata, Alexin ait de voluptate præcepta reliquisse, vnde & Athenæus eius aduocat versus de Lesbiorum enim, poculo Lesbio nihil suauius. Alibi Pharmacopolam eius fabulam citat, in qua de ostreis & echinis agit. Gulosum quoq; ipsum, id est, *δυσφορῶν* vocat Samius Lynceus, atq; ideo etiam à maledicis male audiebat. Extat Alexidis de homine dormiente gryphus: Non mortalis, inquit, neq; immortalis, sed quandam virtusq; habēs habitudinem, vt partim neq; homo viuat, nec deus, hoc verò planius in nostro Aenigmaton libello ad te Pice scripsimus. De Alexide & Vitruuius libro sexto meminit, & est secutus Petrarcha in ecloga de Poetis. Vixit verò Alexis vsq; ad extremam senectutem, vt est apud Stobæum. Vnde cū eum vix præ senectute incedentē quidam interrogasset, quid agis Alexi? paulatim, inquit, morior. Hic, præterea filium habuit Stephanū nomine, qui & ipse mediæ comædiæ poeta fuisse perhibetur. Fuit & Philostephanus poeta, cuius fabula Deltus celebrat, in qua multa nobilium coquorum nomina reperiuntur. Verumenimvero quoniā de poetis Stephanij nomine agimus, & Stephanum alium addemus, virū vitæ sanctitate celebrem, inter Christianos eosq; Sabbaitæ, hoc est, D. Sabbæ sectatores dicti sunt, qui & poeta fuit, vt Græci scribunt, cuius diem festum agūt quintò calend. Nouembri, & ipsius Tragediam de Christi domini nece quidā esse voluit. Porro Anaxippus quoq; in hac poetarū turba videbatur, nouæ comædiæ scriptor, qui floruit temporibus Antigoni & Demetrii cui ab euerendis vrbibus Poliorcetes cognomen tum fuit. Multæ verò Anaxippi fabulæ ab Athenæo recensentur, inter quas illa quæ Cithæcedus inscribitur, in qua coquinaria vasa colligit. Anaxippum dicere solitum accepimus, philosophos in sermone tantum sapientes, in vitæ verò actionibus insipientes. Anaxipolim etiam Thalsum Pinius in naturali historia Comicum poetam facit: de illo enim sic ait: Sic quoque diu transmarina vina fuerunt in autoritate ad arauos vsq; nostros, etiam Phalerno iam reperto, sicut apparet ex illo comico versus Anaxipolis Thalsij:

Quinq; Thalsij vini inde deproam, falerni bina.

Huius meminit M. Varro & Columella inter rusticæ scriptores. Fuit & Sostheus Siculus, ex nobili Syracusarū vrbē. Sunt tamen qui Alexandrinū malint, ex ea quæ in Troica est regione. Alij Atheniensem, atq; ex eis vnum faciunt, qui, vt diximus. Pleias dicti sunt, inter quos etiam Homerus iunior Byzantiæ Myrtis filius, de quo alibi meminimus, cum quo ipse certauit. Præter fabulas Tragicas scripsit Sostheus & pedestri oratione poemata, quod Suidas obseruat, & nos plura primo sermone diximus, si memoriæ commendastis. Hic cum fortè aliquando in theatro Cleantem nobilem stox, id est, porticus philosophum carmine perstrinxisset, à spectatoribus scena explosus est: tantus erat totius populi in Cleantem honos & reuerentia. floruit CLXXIIII Olympiade. Fuit & Sosticles Syracusius, vnus & ipse ex Pleiade Tragicus, quem à Græcis miror inter poetas numerari, qui Philippi vel Alexandri Macedonis tempore floruerunt, cum poetæ ij qui Pleias dicti, simul eodem sermè tempore claruerint. meminit & Sosticles Plutarchus, & Athenæus & Suidas. Euphton quoq; comicus post hos erat, de quo & Stobæus & Athenæus meminere. Fabulæ ipsius, Musæ, Synephebi, & Theori dicuntur. Aristophonta etiam poeta celebrat Plutarchus, eiusq; fabulam Philocteten. Fuit & Posidippus poeta Cassandræus, patre Cynisco natus, qui tertio à Menandri obitu anno poeta habitus est. Triginta eius fabulæ à scriptoribus colliguntur: inter alias celebrat Athenæus Porphoscon, id est, leno alens meretricem. huius poetæ Stephanus & Harpocration meminere: in noua Comædia clarus, atque inter primos annumeratus, cuius nomen corruptè legitur apud Gellium libro secundo Noctium Atticarū, cum

Stephanus.

Philostephanus.

Stephanus Sabbaita.

Anaxippus.

Anaxipolis.

Sostheus.

Sosticles.

Emphron.

Aristophontes. Posidippus.

ait: Comœdias lectitamus nostrorum poetarum, sumptas ac versas de Græcis Menandro & Posidodio, aut a pollodoro, aut Alexide. Ego quo loco Posidodio legitur, Posidippo reposui. Alterum quoq; Posidippum epigrammaticum legitimus in commentariis in Apollonium, & in Coenis Athenais: meminit & Stobæus. Extant & pleraq; illius epigrammata, vt pulcherrimum illud de occasione, quod à multis æmulatum, à paucis est expressum. Fuit & in hac scenâ parte Polyeuctus, qui vt impius & nefandus, ac semimulier, & vt Græci dicunt, Co cytî & Stygis grauis ac perniciosus fœtus describitur. Comœdias verò scripsit, inter quas Heniochus, id est, auriga, numeratur, cuius meminit Suidas & Athenæus. Apud quem & Sciram (nisi forsan corruptus sit codex) poetam Comicum legitimus, Tarentinum quidem patriâ eius verò generis Comœdias Sciras edidit, quæ à Græcis Italicæ nuncupatæ sunt. ea ipsius fabula citatur, quæ Meleager inscribitur, in qua ἀγέδωρον, aprum à Siculis vocari affuerat. Idem ait & Lyfippus. Aetichylus, qui apud Siculos diutius versatus est. Fuit & Lyfippus Tragicus, cuius tragœdias nonnullas Athenæus & Suidas colligunt. Alterum præterea Lyfippum Epitrotam inuenimus in Apolloniî commentariis, qui de impijs ac nefarijs hominibus catalogû composuit. Et cum his poeta Lyfimachus fuit, qui Comœdias scripsit. hic ex Bœotia à prima sua origine fuit, de quo Lucianus in eo, qui Vocalium iudicium inscribitur, nonnulla. Alterû Lyfimachum, cuius Lycurgus orator meminit, Lyricum poetam legitimus. Fuit & Callias Atheniensis, Lyfimachi filius, qui à patre Schœnoploco, id est, restione, Schœnion, id est, funiculus cognominatus est. huius fabulæ feruntur Atalanta, Cyclopes, Scholazontes, Ranæ, Pedetæ, & quam vocauit Grammaticen Tragœdiam, cuius in gryphis Athenæus meminit, & quædam ascribit. Fuit & Menecrates Syraculius poeta, vt notat Athenæus Comicus, cuius fabulæ sunt, Mancestor & Hermioneus. Alter etiam fuit Menecrates Ephesius, qui, vt est apud Varronem, carmine de re rustica scripsit. Alterum etiâ Xanthium Menecratem citat Dionysius Halicarnassæus in primo historiarû, qui proditorẽ facit Aeneâ, affertq; illius versus. Mylos etiam ab Helychîo poeta Comicus dicitur: à quo quidam prouerbium illud aiunt emanasse, Mylus omnia audiens: quod in eos vsurpatur, qui cum omnia simulent, omnia tamen auscultant: tametsi à prouerbiorum autore alia afferuntur. Erat & in hac poetarum Comicorum classe Atheniensis Metagenes, serui qui fuit filius, inter cuius fabulas Suidas reponit Auras, Mammacythos vel Mammacythos, vt alibi ostendimus: & Philothytes, hoc est, sacrificulus: nisi sit corrupta vox, pro Philoctete: Homerus, & Ascetæ, id est, exercitatores. Post hos erat & Theodorus, qui Tragœdias plerasque composuit, vt autor est Laertius. Fuere & alij eiusdem nominis, quos & alibi recensuimus. Et cum his etiam Ariston Tragicus, cuius post alios idem meminit Laertius. hic patria Chius fuisse dicitur, & in Menestenum virum fortissimum Tragœdiam scripsisse, vt Plutarchus autor est: quare, in communi Atheniensium consensu vrbe pulsus est. Aristonis huius Chij, scribunt grammatici quidam, quod cum cogitabundus forte per syluam incederet, serpentem ex arbore decidisse, cuius ille folia percusserat, manum mordisse, quo vulnere eum mortuum tradunt, illudque Ouidij ad hanc historiam referunt,

*Vix hinc vates fertur perijisse seueræ,
Causa sit excidij dextera læsa tui.*

Nam quod Aristonem alterû quidam perhibent, qui quum versus contra Athenas scripsisset, in media vitam finire publico decreto coactus sit: ad quod carmen illud Ouidij referunt,

*Vixit parum stabili qui carmine læsit Athenas,
Inuisus perens deficiente cibo.*

falsum putatur: ibi enim Meuium poetam maledicum intelligunt, de quo suo loco

Polyeuctus.

Sciras.

Lyfippus.

Lyfimachus.

Callias.

Menecrates.

Mylos.

Metagenes.

Theodorus.

Ariston.

loco meminimus. Sed Aristonis nomine plerosque legitimus, atque inter ceteros Chius ille Ariston philosophus, de quo & Cicero in Senecute, & in Finibus, & Seneca in epistolis, vt Laertium & Græcos mittam. Fuit & Ariston Syracusanus tragicus actor, cui genus & fortuna honesta fuit. hunc cum amicû haberet Themistius Gelonis regis gener, arcana ei committere cõsueerat: ab eorandem Themistius proditus est, vt copiose est à T. Lilio traditum. Porro & Cyliscum Tragœdiarum scriptorem celebrat Plinius libro Naturalis historię xxxv. quem meditantem à Protogene depictû testatur. Fuit & Autocrates Atheniensis Comicus inter antiquos quidẽ repositus, ex cuius fabulis Tymphaniste celebratur, cuius generis complures scripsit, vt est apud Suidam. Erat & Batton Comicus, cuius fabulæ feruntur, Androphonos, & Euergetæ. Suidas & Athenæus meminerunt. Erat item Machon Sicyonius poeta, vel Corinthius, vel, vt a pollodoros ait, *Carystius comicus, cuius fabulæ pleraq; ab Athenæo celebrantur, & ex ijs versus affert interdum, vt cum de parasitis agit & de meretricibus, inter quas has nominat, Gnathænam, Manian, Nico, Hippen & Phrynen. Illud quoque de Machone legitur, quod Athenis Comœdias non docuit, sed Alexandriæ, vbi ab Aristophane grammatico, qui etiam cum iuuenis erat, valde amabatur, & cum eo diutius diuersatus est vsque ad extremum vitæ. quin in eius sepultura carmen composuit, quo manifestè cognoscimus eum genere etiam Alexandrinum fuisse. Hunc ipsum Machonem idem scribit Athenæus sic bonum fuisse poetam, vt eorum quiuis alius qui post septem fuerunt, qui Pleias cognominati sunt. Fuit & Matron poeta parodiarius, cuius etiam illic idem ipse Athenæus meminit, & eius nonnumquam versus in medium profert, sed in primis in quarto, vbi eius integrum poema versus heroico Plutarchus interlocutor recitat, cui tale est initium:

*δ᾽ ἄπει μαι γνῆται μοῦσαι πλοῦστον ἡμέλα πολλὰ,
ἃ ἔγονκ' ἄρ' οἱ ἀδύνατος δ᾽ ἀπεισὶν ἡμᾶς.*

hoc est,

Cenam Musa refer lautam, & quæ plurima rhetor Xenocles nobis in Athenis præbuit vrbe. & reliqua: sunt enim ad centum circiter & vigintiduo carmina. Et cum his quoque erat Ephippus Atheniensis mediæ Comœdiæ poeta, quod Suidas obseruat. Fabulæ ipsius ab Athenæo & alijs citantur, in primisq; Philyra, quod meretricis nomen est. Alter fuit Ephippus Olynthius, qui de Alexandro scripsit. Fuit & Comicus poeta Anthippus. Vidimus etiam Epicratem Ambraciotam mediæ comœdiæ poetam, cuius generis plerasq; fabulas scripsit, inter quas Amazones, Emporus, à Suida reponuntur. Ab Epicrate Platonem & Speusippum philosophos suggillatos comperi, quod animalis vitas, & plantarum herbarumq; naturas impensius exquirerent, atq; in ijs collocyntha, cuius generis sit. Huius Epicratis poema citat Aelianus in animalium historia: cum enim de muribus agit, ita scribit: Fœminam murẽ maiore Veneris rabie flagrare dicunt: & ideo Epicrates in poemate, quod Chorus inscribitur, ita cecinit:

*Postremò subiit detestabilis lens,
Deierans per Dianam esse vitulam,
Esse virginem, esse pullam nondum domitam:
At illa murina erat.*

per hyperbolen quandam eam salacissimã dicere volens. Fuit & Nausicrates poeta comicus, in cuius fabulis Nauclerî, & Persis, aliaq; numerant. huius meminit Athenæus, qui & Cerobulum comicum commemorat, & Axionicum, cuius fabulæ non multæ quidem, sed inter eas tamẽ Phileuripides, & Chalcidicus, & Tyrhenus, in qua de Pythodolo homine luxurioso & afoto, id est, incontinente, agit: & ex ea etiam versus citantur ab ipso Athenæo. Fuit & Archedicus Comœdiæ scriptor, cuius etiam fabulæ à Græcis grammaticis in testimonium afferuntur, atq; in primis quæ Thefaurus inscribitur. multa hic de Demochare fratris Demosthenis filio scripsisse traditur.

Cyliscus.

Autocrates.

Batton.

Machon.

* aliter habet

Athenæus lib.

xliij.

Matron.

Ephippus.

Anthippus.

Epicrates.

Nausicrates.

Cerobulus.

Axionicus.

Archedicus.

Nothippus.

Fuit item Nothippus poeta Tragicus, qui ab Hermippo & Athenæo inter helluones & ganeones connumeratur, atq; ideo Opophagus cognominatus.

Euangelus.

Fuit & Euangelus Atheniensis Comicus, qui mulierum mensas quatuor, virorum verò sex esse debere cecinit, in ea fabula quæ Acalyptomene inscripta est, cuius quoq; versus quidam senarij extant. Fuit & Dioxippus Atheniensis Comicus, cuius fabulæ fertur fuisse Philargyus, Diadiazomeni, Historiographus, & Antipornoboscus. Item Epinicus Comicus celebratur, cuius fabula Hypoballomene, vt notat Athenæus. Fuit etiam Callistratus Atheniensis Comicus, qui maxime æmulatus est Aristophanem. Polyzelum quoque poetam reperi, cuius fabulæ Niptra, Musarum generatio, Dionysij, Veneris, & alia. Fuit & Pythangelus Græcus, Tragœdiæ poeta flagitiosus & ignobilis, sed cuius Græci meminere grammatici.

Dioxippus.

Epinicus.

Callistratus.

Polyzelus.

Pythangelus.

Atque hæcenus quidem de Græcis huius ordinis poetis, tametsi multo fuit numerosior eorum turba: sed quid nos prohibet, præsertim quæ feruntur diei iam insuetæ, reliquam horum turbam, ne faciem dixerim, missam facere? Rectè tu quidem, ait Piso: nam præter nomina & vocabula, iam dudum nihil aliud ferè dicere videbare. Atque hæc cum dixissemus, nos ex hortis exiimus, & in oppidum sumus ingressi.

LILII GREGORII GYRALDI FER- RARIENSIS DIALOGVS TERTIVS

DE HISTORIA SCENICORVM POETARVM

Latinorum, ad illustrissimum HERCVLEM

Bentiuolum Præfatio.

VM iam apud Græcos, mi Hercules suauissime, scena declinare cepisset, tum apud Latinos cõstrui cœpta est: quò enim tempore apud nos Liuius Andronicus primùm fabulas docere cœpit, Sophoclis & Euripidis mors annis plus minus centum & sexaginta præcesserat: Menandri verò plus quàm quinquaginta duobus, vt ex annalibus docet Gellius. Ita profectò rebus in omnibus natura comparatū videmus, vt nūquam eodẽ loco res vlla sub cœlo æterna perennet. Videmus non modò regna atque imperia immutari, sed & hominum inuenta & artes mutationi esse obnoxias: peregrinantur hæc quoque, & ad exteras nationes transeunt. Et ne longè reperam quæ à rerum scriptoribus summisque philosophis produntur, qui eadem ratione flumina, maria, terras, montes ipsos temporum spatij paulatim immutari affirmant, adeò vt plerunque vbi subsistere maria, terras emerisse, vbi flumina, campos & montes in valies subsidisse legerimus, & contra: sic vtiq; etiam in literis & disciplinis, bonisq; cæteris artibus. Siquidem primùm has in Orientis partibus apud barbaros floruisse, locupletissimæ sunt testes: dein Græciam translatae sunt, demum & apud Romanos & Italos sunt excoltae. Simili modo & Poetica ipsa serius ad nos quidem deducta. Non ausim hoc loco id dicere, quod Marcus Tullius ad Brutum in Tusculanis, omnia nostros aut inuenisse per se sapientius quàm Græcos, aut accepta ab illis fuisse meliora: non inquam ausim: sed id dicam tamen, nostra non indigna esse, quæ sua grauitate, cum eorum arguta leuitate & illecebra conferantur. Verùm hoc in præsens nostrum non est institutum, qui poetarum vitas tantum colligimus: quod tu quidem si fortè cupis, à Cicerone petes, à quo pridem, nec semel, hoc ipsum disputatū est. Interea te ornatisime Hercules rogamus, dum nos Latinæ scenæ poetas recensemus, vt æquo animo nobis adesse velis, erit (vt spero) non ingrata lectio.

ta lectio: nec interea te à nostris auocent abdita & à vulgo semota, quibus nunc operam impendis, artes: nam & hæc nostratia suos in tempore mites fructus afferre solent.

INSEQUENTI igitur die cum præstituta, vt moris erat, hora conuenissemus, & me Piso & Picus puer attentè expectarēt, ego sic cœpi: iam dudum poetarum imagines, qui apud Latinos in scena claruerunt ordo & tempus vt referamus postulant: quorum haudquaquam tanta erat multitudo, quanta Græcorum fuit: sed tamen & hoc loco Græcos nonnullos commemorabo Latinis immixtos, pro temporum scilicet ratione, quibus floruerunt: nam & hunc ordinem
10 Cicerò & Hieronymus, alique seruauere, qui vitas virorum illustrium conscripserunt. Sed rem ipsam iam aggrediar, attendite. Primus igitur inter Latinos scenæ poetas fuit Liuius Andronicus, qui, vt Cicero & Gellius scribunt, apud Romanos primus fabulam docuit, Q. Claudio Cethego Appij Cæci filio, & M. Sempronio Tuditano C O S S. anno ipso antequam natus est Ennius. M. Cato apud Tullium: Vidi, inquit, etiam senem Liuium, qui cum septem annos antequam ego natus sum fabulam docuisset Cethego Tuditano C O S S. vsque ad adolescentiam meam processit: post Romam autem cõditam annis D. plus minus, non C C C. vt perperam quidam legunt apud M. Tullium, & post Sophoclis & Euripidis mortem annis plus ferè centum & sexaginta, post Menandri
30 verò annis circiter quinquagintaduobus. Est tamen inter scriptores de Liuij tempore ac annorum numero controuersia, teste Cicerone, qui rem hæc diligentissimè perpendit in eo, qui Brutus, vel de claris oratoribus inscribitur: docuisse enim fabulam Liuium Aetio placuit, C. Cornelio, Q. Minutio C O S S. ludis Lucratij, quos Salinator Senenæ prælio vouerat: in quo tantus error Aetij fuit, vt his C O S S. triginta annos natus Ennius fuerit. In quem etiam errorem, vt mihi quidem videtur, lapsus est Eusebius, vel qui eum vertit Hieronymus, qui in libro de temporibus, Nauium & Plautum ante Liuium commemorat: quæ quidem Liuium ita à Liuijo Salinatore amatum tradit ob ingenij meritum, cuius & liberos erudiebat, vt ab eo cum prius seruus esset, libertate & familia donatus
30 sit. Suet. Tranquillus ait, Latinas fabulas primùm à Liuijo Andronico scriptas esse ad cunctas res, etiam cum ipse poeta & actor suarum fabularum fuerit. Idem Donatus & Diomedes ferè. Valerius verò Maximus: Paulatim, inquit, deinde ludicra ars ad Satyrarum modos perrexit, à quibus primus omnium poeta Liuius ad fabulam argumenta spectantium oculos & animos transtulit: isq; sui operis actor, cum sapius à populo reuocatus vocem obtulisset, adhibito pueri & tibicinis concentu, gesticulationem tacitus peregit. Donatus item incertum esse scribit, quis primus inuenit apud Latinos poemata: certum tamen, inquit, est & Tragœdiam & Comœdiam Liuium Andronicum reperisse, qui ait Comœdiam esse quotidianæ vitæ speculum. Fabius verò Quintilianus: Nihil,
40 inquit, in poetis supra Liuium Andronicum habemus. Scripsisse & epos quoque Liuium, testis est Diomedes grammaticus, his verbis: Epos, inquit, primus dignè scripsit Liuius is, qui Romanorum gesta octo complexus est libris, qui & Annales inscribuntur, quòd ferè singulorum annorum actus contineant. Sed videndum plerique aiunt, ne in iis Diomedis verbis pro Liuijo Ennium legendum sit, vel alius fuerit Liuius. Composuit & hymnos in deos, ex quibus de Diana Maurus Terentianus versus miros affert. Scripsit & Odyssæam, ex qua præter alia illud circumfertur:

At celer hasta Volans perrupit pectora ferro.

Frequentior omnino Liuij versus citantur à scriptoribus, Gellio, Macrobio, Terentiano, Nonio, Prisciano, alijs. Titus Liuius & Valerius Maximus Andronicum prodidere versus fecisse in honorem Iunonis regine, qui à ter nouenis puellis per urbem celebrati fuere, data (vt aiunt) per manus rekte. Huiusmodi quoque versus ad expianda prodigia, P. Licinius Tegula post etiam condidisse dicitur: idque

idq; factum ex decemviralī responso, T. Liuius libro XL scriptum reliquit. Sed quæ ab Andronico facta diximus, Sextus Pompeius, & quos paulò antè citauimus, historici, secundo bello Punico facta scribunt, quo tempore, vt Licinij verbis vtat, Musa pennato gradu intulit sese bellicosam in Romulū gentē. cum verò prosperius res populi Romani geri cœpta esset, publicè in Auentino eadē Mineruæ cōstructa fuit, in qua liceret scribis (sic enim antiquitus poætæ eodem Pompeio autore vocabantur) & histrionibus consistere, ac dona ponere in honore Liuij, quia is etiam & scribebat fabulas & agebat. Sanè Liuius, cum prius seruus esset, Andronicus vocabatur: donatus libertate, Andronicus ex nomine cognomen factum est: id quod & Cæcilio Statio cōtigisse paulò post dicemus. 10
Hinc de Liuiō ita Terentianus:

Liuius ille vetus grato cognomine sua.

videlicet enim, vt videtis, Græca est dictio: nam à Liuiō Salinatore, & Liuij nomine & libertate donatus est, id quod in Temporibus, quod modò dicebamus, innuit Eusebius: nisi & vos eorum fortè admittatis de prænomine, nomine & cognomine opinionem, cōtra antiquorum grammaticorum definitionē, quos ego earatione non refello, quòd scriptorum quorundam veterum pro ipsiis stare videt̃ autoritas. Atq; hæcenus vobis, quæ in præsentia de Liuiō memini, recensui. Fuit & alter Andronicus poæta tempore Iuliani Cæsaris Imperatoris, qui, vt Marcellinus scribit, studiis liberalibus & carminum splendore notus, nihilominus accusatus, & in iudicium adductus, cum securo & inrepida mente nulliq; suspicionibus vrgeretur, purgando se semper & obiecta diluendo fidentius, absolutus est. Fuit & grammaticus Andronicus celebris, qui Syrus cum esset, Romæ docuit, dein Cumis agens in ocio vixit. eius vitam Suetonius est executus. Sequebatur Liuium Cn. Nauium poæta Campanus, cui in Comædia tertijs suo carmine Sedigitus Volcatius attribuit. Fabulas Nauium tum primum docuisse dicitur, cum Spurius Carbilus Ruga cum vxore fecit diuortiu. M. Varro in libro de poetis primo, eum stipendia fecisse ait bello Punico, idq; ipsum Nauium dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. At verò M. Tullius eadem tempestate fuisse ait, qua M. Cethegus ille, 30

*— Qui dictus ollis popularibus olim,
Quitum vivebant homines, atque eum agitabant,
Flos delibatus populi, suadeq; medulla.*

vt Ennius cecinit. Hoc ipso Cethego & Tuditano coss. bello Punico secundo, anno planè CLX. ante M. Tullium coss. vt in veteribus commentariis scriptum est, Nauius res mortuus: quanquam Varro, vt ait Cicero, diligentissimus inuestigator antiquitatis, putat in hoc erratū, vitamq; Nauij producere longius. Scribit Eusebius, CXLIIII Olympiade in Vtica Aphricæ Nauiū diem obiisse, cum eò pulsus esset factione nobiliū, & præcipue Metelli & Scipionis Africani, quos ipse odio est infectatus, & suis verbis satyricè perstrinxit: Fato, inquit, Metelli Romæ fiunt consules. Contra Metelli quoq; vt est apud Attium, à Nauio aliquoties lacessit, in eum hoc Saturnio carmine iulerunt:

Malum dabunt Metelli Nauio poæta.

cuius rei & Asconius & Terentianus meminere. De Scipione verò etiā inquit: Qui res magnas manu saepe gessit gloriosè, cuius facta viua nunc vigent, qui apud genteis solus præstat, eum suus pater cū pallio vnà ab amica abduxit. Præter Comædias & Tragedias composuit & bellum Punicū Nauius, quod Suetonio teste, C. Octauius Lampadio, cum esset vno volumine contentum, in septem libros diuisit. Scripsit insuper & epigrammata, vt docet Gellius. At verò cum ob assiduum maledicentiam & probra in principes ciuitatis de poetarum Græcorum more dicta, in vincula Romæ à triumuiris confectus esset, fabulas Laureolum & Leontem composuit, quibus delicta sua & delictorum petulan-

petulantias, quibus plerosq; antè læserat, diluit: vnde postea à tribuno plebis è vinculis exemptus est. Numerus fabularum Nauij haud quidem à scriptoribus traditur: vt ex diuersis tamè colligitur, viginti ferme fuisse reperiuntur. Est quoque traditum, ipsum sibi suum epigramma funeris, superbix quidem Campanæ plenum composuisse: quod testimonium (inquit Gellius) iustum esse potuisset, nisi ab ipso dictum esset:

Immortales, ait, mortales si foret fas flere,

Flevent diuæ Camenæ Nauium poætam.

Itaque postquam est Orcino traditus thesauro,

Obliti sunt Romæ lingua Latina loquier.

Eo autem facietiarum genere Nauium vsus esse, quæ præter expectationem & ambiguū, risum mouent, testis est M. Tullius, cuius & illud affert: Vt apud Nauium, inquit, videtur esse misericors ille, qui iudicatum duci videt, percontatur ita, Quanti addictus: mille nummum. Si addidisset tantummodo, ducas licet, esset illud ridiculi præter expectationem: sed quia addidit, nihil addo, ducas licet, addito ambiguo altero genere ridiculi, fuit, vt mihi quidem videtur, falsissimus, ait Cicero: qui & alibi hoc etiam ponit. Cum enim cuiuspiam videretur velle remedium algoris ostendere, Sapiens, inquit, si algebis, tremes. dum enim ille expectaret remedium, si algebis, ait, tremes. At huiusmodi plenum Nauium fuisse, idem scribit Cicero: quo loco tamen vetusti nonnulli codices Nouium, non Nauium, scriptum habent. Fuit autem Quintus Nouius & ipse poæta Comicus, & probatus Attelanarum fabularum scriptor. citantur pleraq; huius Nouij fabulæ à Marcello, & alijs grammaticis. Macrobius hoc illius affert carmen, 20

Cum expectata veniunt septem saturnalia.

Secus Nauium M. Actius Plautus erat, qui aliquo cum Nauio tempore vixit. est verò Plautus appellatus, vt Sex. Pomp. ait, quòd hi qui plani sunt pedibus; Ploti primum, mox Plauti vocati sunt. vnde ait, Actius poæta, qui Vmber Sarsinas erat, à pedum planticie initio Plotus, postea Plautus est dictus. Sanè (hoc vobis nunc semel dixerim, ne repetendum sit sepius) vario modo scribi video hoc nomen Actius: quidam enim per et notant, quasi ab agendo Actius dicitur: alij duplici c c, Accius, ab Acca videlicet: demū alij duplici t t, Attius, ab Atty Troiana, quod innuit Vergilius, & memini me sepius in marmoribus & vetustis nominatum inscriptionibus obseruasse: vt Victorinum mittam id Orthographiæ libello præcipientem, & Græca Dionis exemplaria. Sed & nomen Atty Phrygis pueri, apud Græcos & r̃s scriptum sepius est videre. Ego nihilominus, quoniam ita pridem à magistris puer institutus fui, Actiū scribere perseuerabo. Fuit igitur Actius Plautus patria Sarsinas, quod Vmbræ est oppidum, vt Hieronymus & Festus obseruant, id quod & ipsemet subinnuit alicubi in Moscellaria fabula. Floruit verò in scena, teste Gellio, anno ferme xv postquam bellum Punicum secundum inceptum est, cum iam Romani Pœnos ipsos vincere cœpissent, id quod innuit ipse in Pœnulo his verbis:

Vincite, vt fecistis antehæc, & Pœni victi poenas sufferant.

In fabulis componendis etsi alios Græcos est imitatus, Diphilum & Philemonem, alios, vt vel ex ipso facile est videre, tamen Horatij Flacci sententia, Plautus ad exemplum Siculi properare Epicharmi dicitur. Quæstum quoque in fabulis fecisse dictus est, adeò vt etiam mercaturam exercere voluerit: quæ cum ei male cessisset, pecuniamq; omnem perdidisset, Romam inops reuersus, ob querendum victum ad circumagendas molas, quæ trusatiles appellantur, operam pistori locauit: tamen si apud Eusebium Hieronymus id annonæ caritate fecisse prodiderit, ipsumq; ait Gellius fabulas in pistrino scripsisse, Saryrionem, Addictum, aliamque, cuius nomen nec ipse rerulit. Anno verò vigesimo Plautus, vt M. Cicero obseruat, post Cethegi & Tuditani consulatū, P. Claudio et L. Porcio coss., Catone Censore, mortuus est, non multò post Ennium, Olympiade videlicet

desicet CXLV. epitaphiumque sibi ipse composuit, quod à Marco Varrone in libro de Poetis positum affert Gellius:

*Postquam est morte captus Plautus,
Comœdia luget, scena est deserta,
Deinde risus, ludus, iocusque & numeri
Innumeri simul omnes collachrymarunt.*

De numero verò fabularum Plauti dubitatum est. Seruius ait ab aliquibus viginti & unam existimatas, ab aliis quadraginta, à nonnullis centum. Varro qui dem & ipse viginti & unam legitimas prodidit, quæ & ab eo Varroniana cognominatae fuerunt. Sed Lælius homo eruditissimus, eas quinque & viginti existimavit. Gellius verò sua ætate centum & triginta ipsius Plauti nomine circumferri tradidit. Sed enim Varro in libro de Plautinis Comœdiis quasdam enumerat quæ non Plauti sunt, sed M. Aquilij, ut ego lego, quod alij M. Accij, id quod M. Acutici perperam apud Gellium legitur. Subiungit idem, Plautinam quampiam Comœdiarum poetam fuisse, cuius fabulae, quod Plautij inscribentur, acceptæ fuerunt quasi Plautinae, cum essent non à Plauto Plautinae, sed à Plautio Plautiana. Alij quidem illas non Plauti fuisse, at veterum quorundam poetarum, ab eoque retractatas ac refectas nomen Plauti recepisse: quod mihi vix verisimile videtur, nullis celebratis poetis ante Livium & Ennium. Tanta verò auctoritatis apud antiquos fuit Plautus, ut Quintilianus Varronem scripsisse affirmet, Musas Epj Stolonis sententia Plautino sermone locuturas fuisse, si Latine loqui voluissent. Cicero mirum in modum, ut scitis, Plautum commendat. Volcarius vir in poetica illustris, secundas in Comœdia Plauto attribuit. Macrobius Plautum ait in iocorum venustate præcelluisse: ut alios penè innumerabiles hoc loco mittam, qui Plautum summis laudibus prosequuntur: quorum me mouet auctoritas, ut non tam facile cum Horatio sentiam, qui cum, eoque qui illum laudare, his verbis perstringit:

*At vestri, inquit, proavi Plautinos & numeros, &
Laudauere sales, nimirum patienter vtrunque, Ne dicam stultè, mirati.*

Ego utique (ut vobiscum quod sentio loquar) non inficias terim, pleraque in Plauti fabulis legi, quæ si è scena non exciperentur, fortassis frigida, & in numerum redigenda forent. Sed nunquid ego cum Horatio poeta tanti iudicij in poetica, quanti hactenus quisquam alius, nunc certemè minime: vitam vos in partem velitis inclinate, idque sine piaculo. Summæ certè doctrinæ & æstimationis viri in re literaria, commentaria in Plauti fabulas composuere, M. Varro, L. Sisenna, & Asper, alijque: & nostra hæc ætate quidam sanè bene docti: quin & hodie video elegantissimos & doctissimos homines amicos meos libentissime in eius poetæ lectione, post grauiora studia, conuiescere. Sed de Plauto hactenus: quem sequebatur Statius Cæcilius poeta, ut scribit Gellius, Comœdiarum inclytus. hic quidem genere seruus: Statij quippe nomen apud antiquos serui est fuit, & perinde apud veteres plerique eo nomine serui fuerunt: postea id nomen verum est in cognomentum, ut paulo antè de Latio quoque Andronicum diximus, & appellatus est Cæcilius Statius. Floruit verò in scena Cæcilius, ut notat Eusebius, c. l. Olympiade: quo etiam tempore Cato Portius, ut ipse fateretur apud Ciceronem in dialogo de Senectute, quo loco eius fabulam Synephebos, id est, coadulescentes commemorat. Fuit verò Cæcilius natione Gallus, & ut cum Crinito nonnulli interpretati sunt, ex vrbe Mediolani. Contubernalis primum fuit Cæcilius Ennij poetæ, eodemque quo ille anno & ipse mortuus est, & iuxta Laticulum sepultus. Volcarius quidem Sedigitus palmam Cæcilio inter Comicos Latinos suo carmine statuit: ita enim cecinit,

*Multos incerto certare hanc rem vidimus,
Palmam poetæ comico cui deferant,
Eum me iudice errorem dissoluam tibi,*

Contra

Contra ut si quis sentiat, nihil sentiat.

Cæcilio palmam statuo de Comico.

Cui planè assentiri non videtur Fabius Quintilianus, ut qui dicat Latinos in Comœdia claudicare. Gellius quoque monstrat cum ex alijs fabulis, tum maxime ex Plotio, longè Menandro inferiorem fuisse Cæcilium in eius transferendis fabulis, minimeque illum affecutum transmarinam illam Menadri Venerem. Scribit D. Hieronymus, Terentium cum Andriam composuisset, antequam Aedilibus venderet, Cæcilio eam legisse, qui Terentij ingenium elegantiamque miratus est. Idem scribit & Donatus, licet id perperam legatur in peruulgatis codicibus. Fabulas verò plures Cæcilium docuisse videmus, adeò frequentes à scriptoribus citantur. Horatius Cæcilium grauitate præfere ait. Quem sequebatur P. Terentius Apher ex Carthagine, ut ait Donatus, qui quò ipsius vitam copiosius perscribit, eò ego vobis illam pressius referam. Fuit ergo Terentius libertinus, ut Metius scribit, vel, ut scribit Donatus, Terentij Lucani senatoris seruus, à quo ob ingenium, & formam non institutus modò liberaliter, sed & mature manumissus. Paulus Orosius captum existimat his verbis: Scipio, inquit, iam cognomento Africanus, triumphans urbem ingressus est, quem Terentius, qui postea Comicus fuit, ex nobilissimis Carthaginensibus captiuis pileatus, quod indulta libertatis insigne fuit, triumphantem post currum secutus est. quam opinionem præter alios etiam ille secutus est, quisquis fuit, qui Terentio epitaphium condidit:

*Natus in excelsis tectis Carthaginis altæ,
Romanis ducibus bellica prada fui.*

quam rem Donatus improbat, nec fieri vilo modo potuisse, Fenestellam docere ait, cum in fine secundi belli Punici, & ante initium tertij natus sit & mortuus Terentius. Declarat & T. Livius & Valer. Maximus, eum non fuisse Terentium poetam qui ductus fuerit in triumphum: eum enim Terentium Culleonem quempiam fuisse aiunt, Romanum senatorem, qui per aliquod tempus captiuis in seruitute apud Pœnos fuerat. Neque etiam si à Numidis aut Getulis Terentius captus esset, ad decem Romanum peruenire potuisset, nullo commercio inter Italicos & Aphros adhuc cepto, nisi post deletam Carthaginem. Hic verò poeta Terentius Romæ cum multis ex nobilioribus familiariter vixit, sed maxime cum Scipione Africano & cum Lælio, quibus etiam corporis gratia, & ætatis flore, ut Portius ait, conciliarius existimatur: quòd & ipsum Fenestella arguit, contentens vtroque natu maiorem fuisse, quòd & Santra credidit, ut mox dicam. Corn. Nepos æquales fuisse tradidit. Hanc tamen suspitionem Portius poeta suis verbis auxit, qui apud Donatum leguntur. Scripsit in primis Comœdias sex, quæ habentur: quarum quidem duæ Phormio & Hecyra ab Apollodoro, quatuor reliquas à Menandro transtulit: quarum primam Andriam cum Aedilibus daret, iussus est eam antè Cæcilio recitare, ut ex Hieronymo didicimus, non Cario, ut passim apud Donatum legitur. Aditum Terentium in fabulis scribendis à Scipione & Lælio constans fama est, quam & ipse auxit, quòd nisi leuiter se tutari in Adelphorum prologo visus est: idque ea causa fecisse fertur, quia sciebat Lælio & Scipioni hoc non ingratum esse. Quintus etiam Memmius in oratione pro se, P. Africani ait à Terentio personam mutuatum esse, ut quæ domi luserat, ipse nomine Terentij in scenam deferret. Valgius idem suo carmine innuit. Nepos item Cornelius Lælium ait, cum in Puteolano esset, quædam recitasse à se facta carmina, quæ in eorum libris leguntur. Cicero quoque ad Atticum quadam epistola, Terentij fabulas propter elegantiam sermonis à multis ait existimatum à Lælio scriptas, nihilominus grammaticus Santra, alios ait Terentio potius operam præstitisse in Comœdijs scribendis, quam Lælium & Scipionem, quòd hi tunc temporis admodum iuuenes essent: nominatque inter hos qui viuerent, Sulpitium Gallum, Q. Fabium Labeonem, & M. Pompeium

CC

lium, qui ea tempestate grandiores natu, & poetę, & clarissimi ciues haberentur. Post verò sex editas iam fabulas, quę in manibus habentur, quintum & trigessimam egressus annum, causa euitandę opinionis, quia videbatur aliena pro suis cedere, in Gręciam nauigauit: alij tradunt, vt Gręcorum instituta ac mores perciperet, quos perinde in fabulis exprimeret. De morte etiam varia traduntur. Q. Consentius eum redeuntem e Gręcia in mari perijisse dicit, cum centum & octo fabulis conuersis a Menandro. Alij Romam redijisse eum prodidere, & ob amissas fabulas tædio & morbo confectum. Alij mortuum esse in Arcadia Stymphali sinu Leucadię, morbo implicitum dolore ac tædio amissarum fabularum, Cn. Cornelio Dolabella, & M. Fuluio nobilitate Coss. Id quod & Aufonius subinnuit, cum ait:

—Sex dramata fabellarum

Arcadię medio qui iacet in gremio.

Volcatius mortuum cecinit cum in Asiam iter faceret: vbi nauem conscendisset, nunquam visum amplius. Fuisse autem statura Terentius dicitur mediocri, gracili corpore, colore fusco. Filiam reliquit, quę equiti Romano nupsit. Hortos viginti iugerum via Appia habuit ad Martis villam. quam ob causam Porcium reprehendit Donatus, qui ad eam redactum inopiam suo carmine dixerat, vt ne domum quidem conductitiam haberet. Afranius poeta, cuius infra imaginem videbimus, Terentium omnibus Comiciis præfert, scribens in Compitalibus,

Terentio non similem dices quempiam.

Volcatius autem, vt est apud Gellium & Donatum, non solum Nauio & Plauto & Cæcilio, sed Licinio quoq; & Attilio indigne (vt mihi quidē videtur) postponit. Terentium etiam permagni fecit M. Tullius: eius enim fabulas pro pugiliani habuisse, ex ipso Cicerone didicimus: sciam licet aliter ab alijs locum eū exponi solere. Citat & Donatus eiusdem Ciceronis poema, cuius titulus Limon, in quo de Terentio hos legi versus ait:

Tu quoq; qui solus lecto sermone Terenti.

Conuersum expressumq; latina voce Menandrum

in medio populi sedatis vocibus offers,

Quid, quod come loquens, ac omnia dulcia dicis?

Afferuntur & ab eodē Donato Caij Cæsaris versus, quos in Cæsaris imagine recensimus. Alia etiam colliguntur de Terentio, quę in præsentia missa facio. Tunc ad me Piso: Nos verò, inquit, nunc illud a te Lili expectamus, vt nobis planè edisseras, cum duo tantum ex tot antiquis Comiciis Latinis supersint, Plautus scilicet & Terentius, vtri magis dandam esse operam: Quibus ego: Vrgeris me nimis, inquam: ipse vobis tabularum imagines referre, non poetas ipsos, nisi quodamtenus, censere ac aestimare, sponondi, dicam tamē hoc tantum vobis, si nitorem puritatemq; sermonis, & lingue castitatem cupimus, Terentium longè præponendum: si iocos, faceròsq; sales, & populi plausum, præstare Plautum: tam etli in Plauto omnia hæc impatienter tulit Horatius, vt antè diximus. Sed enim uero amicus meus vir sanè doctus ac eloquens, duos hos poetas ita contulit, vt nulla parte cum Terentio Plautum comparandum pronunciarit, atque eo nomine acutus in Volcatium Sedigitū inuectus est: quod omne ab eo rectè factum nec ne, non sanè definio. Sed de Terentio iam satis.

Fuit & in hoc poetarum genere Terentius Fregellanus libertus, de quo Metius & Donatus meminere. Fuit & Q. Fabius Labeo, cuius supra meminimus. Alter ab hoc fuit Actius Labeo, qui, si Cornuto, vel (vt quidam malunt) Probo in Persij commentarijs fidem præstemus, poeta fuit indoctus, illis temporibus, quibus Flaccus Persius Satyricus: qui que Iliada Homerit veribus fœdissimè in Latinum vertit, ita quidem obscure, vt nec sua ipse agnosceret. Pleraque alia de hoc

Terentius
Fregellanus.
Q. Fa. La-
beo.
Actius La-
beo.

hoc Persij expositores. Fuere & alij Labeonis nomine nuncupati, inter quos ille magis insignis Labeo Antistius & consultus iuris, & aliarum doctrinarum apprime eruditus, qui Augusti temporibus clauit, cuius crebra apud scriptores mentio. Cum Labeone fuit M. Pompilius, ambo viri consulares, & poetę etiam habiti iisdem temporibus, quibus in scena florebat Terentius: quin & in scriptitandis fabulis Terentio opem ferre consueverunt, si Santrę acquiescimus: cuius rei nomine a Lucio Lauinio, vt Hieronymus & Hieronymi magister Aelius Donatus tradunt, malè Terentius audiebat.

Hic est Lucius (opinor) ille, quem nono loco inter Comicos reponit Sedigitus Volcatius, cuius & Gellius meminit. Inter Lucij quas fabulas docuit, Theaurus a Terentiano memoratur, cuius etiam fabulę argumentum Donatus in Eunucho recitat. Romę domum Lucius possedit eam, quę regis Antiochi filij fuerat, vt Pædianus Asconius scriptum reliquit. Sunt tamen inter eruditos, qui ex D. Hieronymi scriptis huius poetę nomen Lucium, non Lucium proferant. ego super hoc nihil vobis certi assero. Duo post hos Tragici insignes fuerunt, M. Pacuuius, & L. Actius, quorum grandior natu Pacuuius Brundisinus fuit, Ennij forore genitus, vt scribit Plinius, vt verò Eusebius, ex filia nepos: qui Romę quandiu vixit, picturam exercuit. Aedem quidem Herculis in foro Boario pictā a Pacuuius poeta, celebrat Plinius libro naturalis historię xxxv. qui & illud, propter Pacuuium, ait, picturę artem clariorem Romę factam, gloria scenę. Senex verò & morbo grauis Tarentum migravit, vbi propè nonagenarius diem obiit, Olympiade (vt Eusebius scribit) CLVII. composito sibi prius epigrammate verecundię pleno, & vt ait Gellius, digno eius elegantissima grauitate:

Adolescens tamen si properas, hoc te saxum rogat,

Vt se aspicias, deinde quod est scriptum legas.

Hic sunt poeta Pacuuij Marci sita ossua.

Hoc te volebam, ne scius ne es ses, vale.

Est in epistola Valerij cuiusdam ad Ruffinum de Pacuuius historia, quam hoc loco vobis referre placet. Pacuuius, inquit, flens; ait Actio vel Ario vicino suo: Amice, arborem habeo in horto meo infelicem, de qua prima vxor mea se suspendit, postmodum secunda, iam nunc tertia. Cui Arios: Miror te in tot successibus lachrymas inuenisse. Et iterum: Dei boni, quot tibi dispendia arbor illa suspendit? & tertio: Amice dede mihi de arbore illa surculos quos seram. Hęc ille; quibus verbis historiam planè percipietis, quę in ridiculis est a M. Tulio posita, libro de oratore secundo: Salsa sunt etiam, inquit, quę habent suspitionem ridiculi absconditam, quo in genere est illud Siculi, cui cum familiaris quidam quereretur, quod diceret vxorem suam suspēdisse se de ficu. Amabò te, inquit, da mihi ex illa arbore quos seram surculos. Sed de Pacuuius iam satis, quem apud Ciceronem suum amicum & hospitem fatetur Lælius. Citatur a grammaticis huius fabulę pleræque. Nunc de Actio agamus. L. igitur Actius Serrano & Mancino Coss. parentibus libertinis natus, & sene iam Pacuuius floruit. Fundus fuit Actianus ab eo, vt ait Eusebius, iuxta Pisaurum vocatus, quia illuc ipse cum alijs colonis deductus fuit. Actius ait, vt refert Cicero, iisdem Aedilibus (non ædibus, vt plerique scribunt) se & Pacuuium doctuisse fabulam, cum ille lxxx. ipse xxx. annos natus esset. Sunt codices qui de numero euariant: quos ego emendatioribus existimo, sum secutus, quando & Gellius scribit, Cum Pacuuius grandiam ætate & diutino corporis morbo affectus, Tarentum ex vrbe Roma concessisset, Actius tunc haud paruo iunior proficiens in Asiam, cum in oppidum venisset, diuertit ad Pacuuium, comiterq; inuitatus, plusculisque ab eo diebus retentus, Tragœdiam suam, cui Atreus nomen fuit, desideranti legitum Pacuuium dixisse aiunt, sonora quidem esse quę scripisset & grandia, sed videri ea

M. Pompeius.

Lucius.

Pacuuius.

L. Actius.

tamen sibi duriora paulum & acerbiora. Ita est, respondit Actius, uti dicis: neque eius sane me poenitet: meliora enim fore spero quae deinceps scribam. nam quod in pomis est, idem, inquit, esse aiunt in ingenijs: quae dura & acerbata nascuntur, post sunt mitia & iucunda: sed quae gignuntur statim vieta & mollia, atque a praecipiti sunt viuida, non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur visum est in ingenio, quod dies atque aetas mitificet. Haec utique totidem verbis ex Gellio, quibus praeter historiam multa notatione dignam, videtis Actium etiam Pacuio longe iuniorum. Fuit is quoque populo Romano gratus, adeo ut eum qui L. Actium contumeliose nominauerat, P. Mutius condemnarit. Puffillae insuper & breuiter staturae Plinius Actium fuisse ait, nihilominus sibi in aede Camoenarum maxima forma statuam poni curauit. Actium aiunt interrogatum, cur causas non ageret, eum apud eum in Tragœdijs tanta vis esset: optime hanc scribit Fabius reddidisse rationem, quod illic ea dicerentur quae ipse vellet, sed in foro essent diuersarij quae ipse minime vellet. Amatus etiam num in tantum Actius a Decio Bruto fuisse dicitur, ut Actianis versibus temporum & monumentorum frontes & aditus exornare consueuerit, ut autor est Cicero: qui & alio loco ipsius Decij familiarem fuisse scribit, seque de Bruto eloquentia ab ipso Actio didicisse: quae quidem Ciceronis verba me de temporis ratione ambigere vsque adeo faciunt, ut aliquando alterum hunc Actium a prioribus fuisse autumatim, ut hic vobis statim subiiciam, id quod parum alij animaduertere. Sed, ni piger, & tu Piso recita, quam de Pacuio & Actio censuram fecit Fabius Quintilianus. Id quidem Lili, libenter agam, respondit Piso, si tu nobis prius de isto Actio, quem alterum a prioribus aliquando putasti, quae te mouebant, attuleris. Id agam scilicet, ut & vos eodem mecum errore ducamini, si vobis minus tempora vtrique conuenire videbuntur. Alter igitur hic L. Actius a prioribus mihi visus, qui eodem quo Cicero & Caesar floruit tempore, adeo ut de eo Val. Maximus libro tertio scribat: Actius, inquit, Iulio Caesari amplissimo ac florentissimo viro in collegium poetarum venienti, nunquam assurrexit, non maiestatis eius inmemor, sed quod in comparatione communium studiorum aliquanto superiorem se esse consideret: quapropter insolentiae crimine caruit, quia sibi voluminum, non imaginum certamina exercebantur. & haec quidem Valerius. Huius praeterea in nono meminit Vitruuius: meminit & Ouidius in tertio de Ponto, cum ait: Autor opus laudat (ad Brutum scribens) sic forsitan Actius olim, Therpsiten facie dixerit esse bona. Fuerunt & qui hunc eum existimarēt, quem Illada scripsisse Persius Flaccus ait: *Non hic est Ilius Aetij Ebrua veratro.* Scripsit vero L. Actius praeter fabulas, annales, ut in primo Saturnalium Aurelii Macrobius obseruat, ex quibus & versus hos citat:

*Maxima pars Graium Saturno & maximae Athenae
Conficiunt sacra, quae Cyonia esse iterantur ab illis.
Cumq; diem celebrant, per agros vrbesq; ferē omnes
Exerceant epulis lecti, famulosq; procurant
Quisque suos, nostriq; iidem, & mos traditus illinc
Iste, ut cum dominis famuli epulentur ibidem.*

Atque haec quidem de Actio. Quae cum retulisset, pensum, quod pollicitus Piso fuerat, exoluere iam paratus erat. Sic itaque coepit: Fabius igitur Quintilianus libro x. de Pacuio & Actio sic ait: Tragœdiae, inquit, scriptores Actius & Pacuuius clarissimi, grauitate sententiarum, verborumq; pondere & auctoritate personarum. Caeterum nator & summa in excolendis operibus manus, magis videri potest temporibus, quam ipsis defuisse, vitium tamen Actio plus tribuitur. Pacuuium videri doctiorem, qui esse docti affectant, volunt. & haec tenus Fabius. Et Piso: Caeterum in Pacuio Cicero ait ornatos esse versus & elaboratos. Sed & horum vtriusque plurimae fuisse feruntur fabulae, quae passim a scriptoribus citantur, ex quibus pleriq; excerptae sententiae circuleruntur. Ex Pacuuij

Pacuuij quidem tragœdia, quae inscripta fuit Armorum iudicium, decantatum carmen est, cum ludi in Iulij Caesaris funere celebrarentur, ut eo carmine commiseratio maior & inuidia contra conspiratos caesores commoueretur. Actij vero nobilis illa sententia ex eius Astyanacte in augures & diuinatores dicitur: Nihil, inquit, credo istis auguribus, qui aures verbis diuitiant alienas, suas ut auro locupletent domos. Sed iam de his satis, ad alios transeamus. Atque in primis se nobis offert Aphranius, qui in Togatis & Attellantis scribendis excelluit, quas fœdis ille puerorum amoribus inquinauit, suos mores, ut Fabius ait, fallus: vnde est illud (ut puto) ab Ausonio Gallo,

Quam toga facundi scenis agitauit Aphrani.

Horatius vero Flaccus ad Augustum, Aphranium suis togatis Menandro poetæ conuenire ait,

Dicitur Aphrani toga conuenisse Menandro.

Idem ipse quodam prologo suo testatur: idem Macrobius, & Horatij expositores Acron & Porphyrio. Gellius vero cum alios tum hos Aphranij de sapientia versus, ex fabula quae Sellæ inscribitur, attulit:

*Me genuit vsus, mater peperit memoria,
Sophiam me vocant Graij, vos sapientiam.*

Ad quos versiculos in ea ecloga quae de Poetis Petrarchæ legitur, respicitur:

Qui prole decora, ait,

Coniugio memori studiosum ornauerat vsus.

Plures Aphranij fabulae ad antiquis grammaticis afferuntur, quas collegisse non est operae precium. huius meminit & Diomedes grammaticus. De L. Aphranio M. Tullius ira ait in Bruto: Argutias, inquit, Titij oratoris in Tragœdias satis ille quidem, sed parum Tragicè transtulit: quem studebat imitari L. Aphranius poeta, homo peracutus in fabulis quidem, etiam (ut scitis) disertus. At hunc non nulli, meo quidem iudicio, recte a prioribus diuersum faciunt. Aphranium sequebatur Fabius Dorfenus Comicus, cuius quidem mentio fit a Pompeio Festo in dictione Temetur: eiusq; versus quosdam adducit ex eius fabulis & Plinius libro xiiii. Sed Fabius, inquit, Dorfenus his versibus decreuit:

Mittebant Vinum pulchrum, murinam.

Et in Acharistione:

Panem & polentam, Vinum murinam.

quo in loco pleraq; Plinij exemplaria & Pompeij, Dorfenus habent, non Dorfenum. Huius quidem Dorfeni Horatius secundo Epistolarum libro ad Augustum meminit, quo loco eum lucro, non poeticae gratia fabulas scripsisse inuenit. ita enim canit Horatius:

*Quantus sit Dorfenus edacibus in parasitis,
Quam non astricte percurrat pulpita socco,
Gestit enim numum in loculos demittere, posthac
Securus cadat, an recto stet fabula talo.*

Horatium secutus Fr. Petrarcha, Dorfenum illo versu significat:

Qui mensas versusq; gregem laceraret edacem,

licet, mea quidem sententia, parum hoc loco Petrarcha sensum Horatij recte assecutus videatur. Annius Seneca in sepulchro Dorfeni hoc carmen insculptum fuisse ait:

Hospes resiste, & philosophiam Dorfeni lege.

De Dorfenio intelligo Politianum scripsisse, sed ea Miscellaneorum pars nunquam est edita. Ego certe quae memini de Dorfenio vobis retuli. Petrus quidem Crinitus ait, in aereo nummo ita legi, DORFENN. P. cum effigie barbara: cuiusmodi tamen nomisma videre mihi non contigit. Sedenim post Dorfenum sequebatur Sextus Turpilius, qui inter Comicos septimo loco a Volcatio nume

Aphranius.

Fabius Dorfenus.

Sext. Turpil.

ratur. hic centesima & XCVIII Olympiade admodum senex. Sinuessæ mortuus est, quibus temporibus Arpini natus M. Ciceronem scribit Eusebus. Terentium verò amasse fertur Turpilium, eisdemq; ludis aliquando utriusq; fabulas acclitatas. Inter cæteras, quæ multæ Turpiliij fabulæ à grammaticis afferuntur, ea quæ Thrasyleon inscribitur commendatur. D. Hieronymus quadam epistola ad Niciam Aquileiensem scribens, sic exorditur: Turpilium, inquit, Comicus tractas de vicissitudine literarum, Sola, inquit, res est, quæ homines absentes præsentem facit. & reliq;. Quare à Turpilio accepisse videri potest, quæ de epistola Cicero in secundo familiarium scripsit, & ab eo alij. Alterum Turpilium equitem Romanum fuisse legimus apud Plinium, qui arte picturæ insignis fuit.

Licinius Imbrex.

Fuit & Licinius Imbrex vetus Comædiarum scriptor, qui à Volcatio poeta in quarto ordine inter Comicos poetas collocatus est: Si quid (inquit) quarto detur, dabitur Licinio. Fuit & alter Licinius Portius, cuius in Terentij imagine meminimus. Iamborum hic poeta, quidam & epigrammata scripsisse tradunt, ut eo loco dicemus, ubi epigrammatariorum poetarum imagines referemus. Sed de Imbrice sic Gellius ait: Licinius, inquit, Imbrex vetus Comædiarum scriptor in fabula quæ Neæra inscripta est, ita scripsit:

*Nolo ego Neæram te vocent, sed Neviem,
Cum quidem Marti es in comubium data.*

hujus Licinij meminit & Cicero, & Festus, & alij, eiuſq; fabulas in testimonium 20 per sepe vocant. Et in hac poetarum parte fuit M. Attilius, qui & ab aliquibus vocari (ut puto) perperam Accilius videtur. à Volcatio quinto loco inter Comicos referitur. Marcus tamen Tullius in epistolis ad Atticum, Tragicum, & quidam durissimum eum nominat, cui & hos versiculos ascribit:

*Suum cuique sponſam, mihi meam,
Suum cuique amorem, mihi meum.*

Idem quoque Cicero libro de Finibus primo, cum de Attilij fabula Elestra ageret, poetam esse ait ferreum à Licinio appellatum. meminit & in libro de Divinatione. Erat & in hac parte Q. Trabea, qui & ipse à Volcatio octavo loco in Comicorum numero repositus est: eius fit mentio à M. Tullio cum alibi, tum in secundo de Finibus: Nam & ille, inquit, apud Trabeam voluptatem animi lætitiæ nimiam dicit. Idem Cicero in Tusculanis multos Trabeæ versus attulit. Unde mihi minus ferendi videntur hi grammatici, qui in familiaribus epistolis Ciceronis, Trabeæ poetæ nomen, ad P. Petum, se haud unquam legisse fatentur: nam licet de eius ipsius vita pauca cõperiuntur, citatur tamen & ab alijs scriptoribus præter Ciceronem, ut à Festo, qui eius togatas aduocat, item Gellio.

C. Titinius.

Mox erat, qui per hæc eadem tempora claruit, & simul togatas docuit, C. Titinius, de cuius quidem vita pauca admodum comperuntur, frequentissimè tamen à grammaticis in testimonium citatur, ut Festo, Nonio, Prisciano, alijs, qui nec semel eius fabulas, Pſaltriam, Geminam, & Barbarum, esse ostendunt. Ex huius poetæ Titinij sententiâ, Q. Sercenus poeta, puero qui sit à strige fasciatus, allium præcepit annexi, quod eo præsidio & amuleto seruetur. hæc ipsius Quinti sunt carmina:

*Præterea si forte premit strix atra puellos,
Vivosa immulgens exercis vbera labris,
Allia præcepit Titini sententiâ necli,
Qui veteri clarus expressit more togatus.*

quibus utique versibus liquidò cognoscimus, Titinium in Togatis fabulis scribendis præstitisse, quo quidem in loco, qui in Quintum Sereñi scholia scripsit, meras nugæ effudit, quas ideo vobis non retuli: neque legèdum (ut ille putat) 50 Vecti, nomen ut sit proprium, sed Necli verbum: quam lectionem etiam nunc servant vetusta pleraque exemplaria, nec plura ego de Titinio in præsentia.

Fuit

Fuit & Cn. Aquilius poeta, cuius & Varro meminit, aliq; nonnulli autores, inter quos Gellius, qui Plauti quasdam fabulas huic ait Aquilio ascriptas, inter quas Bœotiam numerat. Fuere & alij hoc nomine pleriq; insignes, ut C. Aquilius Gallus, qui Iuris civilis peritissimus fuit: sed hi in nostris tabulis non recensendi, in quibus Lucius Pomponius Bononiensis poeta sequebatur, qui Artellanarum fabularum scriptor egregius fuit: quæ quidem fabulæ maximam in exodijs iucunditatem habere dicuntur. Centesima & LXXII Olympiade claruisse, ab Hieronymo in Eusebij chronico observatum est, eius Cicero & Seneca, Macrobiusque meminere. Sanè inquit, in historia Velleius Paterculus, non ignoramus eadem ætate, qua scilicet Sisenna, Rutilius & Quadrigarius historici floruerunt, fuisse Pomponium, sensibus celebrem, verbis rudem, & novitate inveniendi à se operis commendabilem. Qui verò Quintilianum putant de hoc Pomponio loqui in decimo, hallucinantur, cum ait: Eorum quos viderim longè princeps Pomponius Secundus, quem senes parum Tragicum putabant, eruditione ac nitore præstare constabantur. Non me præterit quod in exemplaribus quibusdam vetustis, Pindarum Tragicum legatur, pro eo quod est, parum Tragicum: sed pridem ea est explosa lectio, quo fit ut magis mirer quosdam eam complecti suis etiam scriptis: sed falluntur illi, mea quidem sententiâ: hic enim de quo egimus, Comicus, ille Tragicus: hic Bononiensis, ille (si Plinio stamus) Veronensis: cuius vitam, quavis hic suus non est locus, ob tamen nominis similitudinem referemus. Publius hic Põponius Secundus vocatus est, Tragicus poeta suis temporibus hoc est, Caio & Claudio imperantibus. Itaq; sunt Quintilianii verba exponenda, eorum quos viderim, id est, viventes: nam senex Quintilianus admodum Institutiones scripsit. Huius igitur Pomponij vitam Plinius Secundus duobus voluminibus est executus. ut quadam epistola Plinius Nepos affirmat. Caio Casari Germanici filio principi in primis gratû fuisse, colligimus ex ijs quæ Plinius in XIII naturalis historię scribit: In Caio, inquit, Casaris Germanici filij principatu, annis CLX. singulis vinctis vini constituisse nobili exemplo docuimus, referentes vitam Pomponij Secundi vatis, cœ namq; quam principis ille dedit, cum de vino ageret Opimiano. Caio igitur Casari, ut videtur, gratû, non Germanico, quod in huius vita scripsit amicus noster. De Claudio verò Corn. Tacitus his verbis scribit: At Claudius, inquit, matrimonij sui ignarus, & munia censoria vsurpans theatrali populi lasciviam seueris dictis increpuit, quod in Pomponium consularem (is carmina scenæ dabat) inq; fœminas illustres probra iecerat. Idem Cornelius alibi: Decretus, inquit, Pomponio triumphalis honos, modica pars famæ eius apud posteros, in queis carminum gloria præcellet. Pomponium etiam consularem vocat Plinius in septimo: Sed hæc parua, ait, naturæ insignia in multis variè cognoscuntur, ut in Antonia Drusi nunquam expuisse, in Pomponio consulari poeta nunquam 40 ructasse. In XIII. verò ubi de chartarum glutino agit: Ita sunt, inquit, iõginqua monumenta Tiberij Caijque Gracchorum manus, quæ apud Pomponium Secundum vatem civemq; clarissimum vidi annos ferè post C. C. Significat enim chartam à Gracchiis perscriptam, quod quidam alioqui eruditi parum animaduertunt. Pomponium scribit Fabius, si quid fortè in Tragœdijs familiarior amicus dixisset ut tolleretur, quod ipse retinendum arbitraret, dicere solitû, ad populum prouocò: ita ex populi vel silentio vel applausu, aut amici, aut suam sententiã sequebatur. In re quoq; militari Pomponius valuit: nam in Germania superiore deuictis Cattis, triumphalia ornamenta ex decreto senatus est adeptus, id quod apud Tacitum legimus. A Pomponio singulariter amatus est Plinius, ut Plinius 50 alter asserit. quidam ea causa putant, quod eius conterraneus fuerit, hoc est, Veronensis. alij, quod vero similis videtur, quod Plinio gentilis fuerit: ambo enim ex Secundorum familia, quæ in illis regionibus per aliquot tẽpora illustris fuerat, ut adhuc vetusta marmorum inscriptiones testatur. Sunt qui Secundum non

Cn. Aquilius

L. Põponius

P. Põponius Secundus.

Aristarchus Grammaticus.

Pomponij cognomen esse velint, sed quod alter eo longè antiquior fuerit, de quo egimus, Pomponius Bononiensis. Sanè nec illud mittam, ipsius prænomen variè scribi: Tacitus enim modò Publium, modò Lucium, iunior Plinius Quintum nominavit, nisi mendosi sint codices, vel varijs sit nominibus vocatus: nam & Pomponij nomen, in Pompeij inuersum quidam tradidere apud Quintilianum, hìc vbi ait, Controuersiam inter Pompeium & Senecam, an gradus eliminat: dici oportuisset, in Tragœdia. Meminit & Põponij Secundi Maurus Terentianus his versibus:

In Tragiciis iunxere choris hunc sepe disertum
Annæus Seneca & Pomponius ante secundus.

Tale dedit nobis Pomponius,
Pendeat ex humeris dulcis chelys,
Et numeros edat varios, quibus
Alfonet omne virens late nemus,
Et tortis errans qui flexibus.

Præterea & nos ipsi vidimus huius Põponij nomine tria nomismata, inter quæ vnum posteriore parte Musam inscultam habebat, læua lyram tenentem, dextra verò plectrum: reliqua duo Musas quidem, sed diuersa ab hac peragetes munia. Atque adhuc quidem de vtroque Pomponio quantum succurrit: nunc ad tabularum ordinem redeo, in quibus Sulpitius inerat & poeta & orator haud ignobilis, qui, vt apud Aconium Pædianum legimus, cum tribunus plebis esset, orta contentione cum Caio Cæsare Aedili, & Lucio Cæsare prætoris fratribus, causa fuit bellorum ciuiliū. Caius enim Cæsar sperabat, vt omnia prætura consul crearetur: cui cum Sulpitius primū verbis restitisset, post hæc ad arma concursus est: quam rem M. Cicero in ea oratione quam pro Scæuro composuit, luculenter narrauit, & ab eo breuiter Pædianus, qui & Sulpitiū ipsū inter primos sui temporis oratores collocat, & bonum poetam Tragicum fuisse ait, eiusq; Tragœdias Iulij nomine inscripserat. Hunc Sulpitium Cicero in Bruto Tragicum oratorem appellat.

Sulpitius.

Ser. Sulpitius.

Sed & Seruius Sulpitius ille Iureconsultorum eloquentissimus inter poetas connumeratur, cuius mortem in Philippicis defleuit Cicero, eiq; statuam decerni s. P. Q. R. impetrauit, quòd in legatione periisset. Eusebius & publico funere elatum ait. Ouidius certè & Plinius iunior inter illos Sulpitium reponunt, qui animi interdum gratia lasciuiuscula carmina scripserunt. Delectatum verò tralationibus his verbis scribit Fabius: Sed etiam illa, inquit, ex Latinis conuersio multa & ipsa contulerit: ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo solo genere exercitationis dicitur vsus Sulpitius. mitto reliqua, quæ multa de Sulpitio dici possent, quæ cum in historicis leguntur, tum apud Cicero-nem in Bruto, & apud Pomponium de origine iuris, à quibus maxime commendatur. Sed ne testimonium eius illud est locupletissimum, epistolæ ipsius quæ leguntur ad M. Tullium, sanè quàm elegantes & eruditæ. Post hos erat T. Quintius Atta, togatarum fabularum scriptor, qui Romæ diuersatus est, vbi etiam c & lxx Olympiade mortuus est, vt Hieronymus in Chronico Eusebii obseruat: sepultus verò via Prænestina ad secundum lapidem. Attam autem indeo cognominatum ait Festus, quoniam hi Attæ dicuntur, qui ob crurum vitia aut pedum plantis insunt, & magis terram attingunt, quam ambulare: quod, inquit, cognomen Quintio poetæ adhæsit. Horatius: Flaccus in epistola ad Augustum huius meminit, quamuis illum parum probare videatur, quo loco Porphyrio, Quintium Attam in fabula, inquit, quæ matertera inscribitur, florum nomina ita complexum esse, vt nihil nisi flores scribere videretur. Idem scribit Acron, qui tamen, docti licet interpretes & antiqui, hac in re à nonnullis damnati sunt: non enim flores in fabula Attæ, sed Horatium respexisse

T. Quintius Atta.

xiffe atunt ad cõsuetudinem, qua scenæ & theatra floribus & croco ab antiquis inspersi solent. Horatij versus hi sunt:

Rescè necne crocum floresq; perambulet Atta
Fabula, si dubitans, clament perisse pudorem
Cuncti pendè parues, ea cum reprehendere coner,
Quæ vranus, Assepus, quæ doctus Roscius egit.

Grammatici pleriq; Attæ fabulas connumerant. Huius certè versus ab Iliodoro afferuntur, quibus de antiqua stylo scribendi ratione edocemur: Verramus, inquit, vomerem in carâ, mucroneq; aremus osseo. Postquam enim Romani instituerent ne graphio scriberetur ferreo, osseo stylo vti cõpere.

Erat & Mummus in ordine poetarum, qui, vt Aurelij Macrobij verbis vtat, post Nouium & Pomponium diu iacentem artem Atellaniam suscitauit. hoc Mummij est ex fabula carmen:

Nostri maiores velut bene multa instituere, hoc optime,
A frigore fecere summo dies septem Saturnalia.

Post hos erat Græcus Diodorus Siculus, quem pleriq; eum existimant, qui Græcè historiam scripsit temporibus Augusti Cæsaris, quas Bibliothecæ inscripsit, & vt Plinius ait, apud Græcos nugari desijt: in quo historiarum opere abfoluendo, annos triginta terrarum orbem peragrans consumpsit, Eusebius tamen

Mummus.

Diodorus Siculus.

eum Iulij Cæsaris temporibus floruisse scribit, centesima videlicet & octogesima Olympiade. Sed nullus de Diodoro melius, quàm ipsemet in historijs, & ab eo deinde Iustinus & Eusebius. Scripsit verò teste Suida & Athenæo Comœdias multas, inter quas Auletris, panegyristæ, & Epiclerus reponuntur. Strabo vt suo tempore clarum eum celebrat, & item Diodorum Zonam, & eum qui Alexandrinus fuit, egregius Tragicus, & inter Dionysiacos, id est, scenicos eadem tempestate, Augusti videlicet. Fuit & alius Diodorus Sinopæus ex Ponto non ignobilis inter Comicos, vt est apud Athenæum cum aliubi, tum in sexto, vbi de paratis agit Inuenio & Diodorum alium Epaiten, vel vt alij legunt, Elaiten poetam elegantem, ex quo Parthenius in Eroticis illam in primis historiam deorum psit, quæ est de Daphne puella in laurum conuersa, alia scilicet ratione, quàm ab Ouidio traditur, & quem secutus est Probus in Georg. Vergilij.

Per hæc etiam ferunt tempora fuisse Leonium Argiuum poeta, qui Tragœdias ple-rasque docuit, vt Athenæus libro octauo prodit. Athenionis hic discipulus fuit, & Iuba Maurorum regi magna familiaritate iunctus, atque hì quidem poetæ Græci. Post quos duo minorum poetæ qui latine scripserunt, Decius Laberius, & Publius Syrus, quorum quidem prior Decius Laberius eques Romanus fuit, quo adeo Iulius Cæsar est delectatus, vt, Suetonio & Macrobio referentibus, eum in ludorum sine annulo aureo & quingentis sestertijs donauerit, atq; euestigò in quarundecimum ordinem ad spectandum transmissit, cui aliquando sedere querenti M. Ciceronem dixisse legimus, Recepistemet, nisi angustè admodum sederem. quo cauillo Cæsarem notare visus est Cicero, qui senatum nouis hominibus, supra numerum auxisset. Sed Laberius laceffitius Ciceronem emordit: Mirum, inquit, si angustè sedes, qui soles duabus sellis sederet: ac si eum leuitatis insimularer, quòd modò harū, modò illarum fuisset partium: hoc est, quòd modò Põpeium, modò Cæsarem secutus foret. Idem scribit Seneca in Controuersijs. Illud quoq; à scriptoribus proditū, Laberium inuitatum à Cæsare vt in scenam prodiret, & quos scribebat mimos ageret: ille sene autem excusans renebat, demum est à Cæsare compulsus, vt idem ipse Laberius in prologo testatus est: cuius carmina, quia plura sunt, nec ea mihi sunt mandata memoria, apud Aur. Macrobiū legentis lib. 2. Saturnalium. Et iam ea ipse legi, inquit Piso, & memoria teneo, nec etiam recitare grauabor, vt et nosster hic Picus audiat: & simul me annuente cõpit:

Leontius.

Decius Laberius.

*Neceſſitas, cuius curſus tranſuerſi impetum
 Voluerunt multi eſſugere, pauci potuerunt,
 Quod me detruſit penè extremis ſenſibus?
 Quem nulla ambitio, nulla vnquam largitio,
 Nullus timor, viſ nulla, nulla autoritas
 Mouere potuit iniuuenta de ſtatu,
 Ecce in ſeneſta vt facile labefecit loco
 Viri excellentis clemente edita
 Summiſſa placide blandiloquens oratio.
 Etenim ipſi dii negare cui nil potuerunt,
 Hominem me denegare quis poſſet pati?
 Ego bis tricenis annis actis ſine nota,
 Eques Romanus lare egreſſus meo
 Domum reuertar minus. nimirum hoc die
 Vno plus vixi mihi, quam viuendum fuit.
 Fortuna immoderata in bono aequè atque in malo,
 Si tibi erat libitum literarum laudibus
 Floris cacumen noſtra fama frangere,
 Cur cum vigebam membris praeuirdantibus
 Satisfacere populo, & tali cum poteram viro,
 Non flexibilem me concuruaſti, vt carperes?
 Nunc me quò deiciſ: quid ad ſcenam affero?
 Decorem formæ, an dignitatem corporis?
 Animi virtutem, an Vocis iucundæ ſonum?
 Vt hederæ ſerpens vires arboreas necat,
 Ita me vetuſtus amplexu annorum necat,
 Sepulchris ſimilis, nil niſi nomen retineo.*

Quæ cum recitaſſet Piſo, ego ſubintuli: Feruntur & alia Laberij carmina, quibꝰ 30
 Publio reſpondit, qui victo ei ac ideo recedere volenti dixerat:

*Qui cum contendit ſcriptor, hunc ſpectator ſubleua.
 Non poſſunt, inquit, primi eſſe omnes omni in tempore.
 Summum ad gradum cum claritatis veneris, conſiſtes
 Aegre, & citius quam deſcendas, decides.
 Cecidi ego, cadet qui ſequitur, laus eſt publica.*

Peruenit verò Laberius ad ſummam ſeneſtutem integra vſus valetudine, & a-
 pud Puteolos deceſſit, menſe decimo, poſtquam eſt occiſus C. Caſar, id quod
 Hieronymus obſeruat in Chronico Eufebij. De Laberio ſic Horatius: 40

Et Laberi mimos, & pulchra poemata miror.

Meminit & M. Cicerò quadam ad Cornificium epiſtola: Equidem ſic, inquit,
 iam obdurai, vt ludis Caſaris noſtri æquiſſimo animo viderem T. Plan-
 cum. Audirem Laberij & Publij poemata. Scribit Gellius Laberium præli-
 ceſter verba ſinxiſſe, & pleraque colligit lib. x. v. l. vbi & mimos ipſius & fabulas enumerat,
 quas hic enumerare haud vacat.

P. Syrus.

Sed iam tranſeamus ad Publium, qui & ipſe mimographus fuit, vt oſtendi-
 mus. Fuit hic natione Syrus, qua ratione Publius Syrus appellatus, eadẽ tem-
 peſtate floruit qua Laberius, hoc eſt, C. Caſaris: ſed Laberio haud paruo iu-
 nior. Adhuc verò puer cum ſeruiret, non minus ſalibus & ingenio amari, quam
 corporis forma, à domino meruit. Nam cum fortè dominum ſeruum hydropi-
 cum in area vidiffet, percontatus & ſimul illum increpans, quidnam in ſole fa-
 ceret, re-

ceret, reſpondit Publius, aquam calefacit. Nec minus in conuiuio exorta qua-
 ſtione, vt moris erat, quodnam moleſtum eſſet ocium: alijs alia dicentibus, ipſe
 podragici pedes dixit (& quidem quam verè, vtinam nec ego maximo meo in-
 commodo experirer.) Ob hæc igitur & alia eiufcemodi à domino manumiſſus,
 & maiore cura eruditus, vt ſcribit Macrobius. Cum verò profeciſſet plurimum
 in ſcribendis mimis, ingenti aſſenſu per Italia oppida primum, mox Romã ad-
 ductus ad Caſaris ludos, vt mimos ageret, omnes tum qui ſcripta & operas ſuas
 in ſcena lo cauerant, prouocauit, vt ſinguli ſecum poſita inuicem materia pro
 tempore contenderent: & recuſante nemine, omnes ſuperauit, in queis & La-
 10 berian: vnde Caſar arridens, hoc modo pronunciauit, Fauente tibi me, victus
 es Laberi à Syro: ſtatimq; Publio palmam, Laberio verò annulum aureũ, cum
 quingentis ſeſtertijs dedit. Poſtea Laberius, qua ſe potuit ratione vltus eſt: ha-
 bitu enim Syri inducto, qui veluti flagris caſus, proripientique ſe ſimilis excla-
 mabat, Porro Quiritibus libertatem perdidimus. & paulò poſt etiam adiecit, Ne-
 ceſſe eſt multos timeat, quem multi timent, quibus ſic actis, omnes in Caſarem
 oculos & ora conuerterunt, inrelligentes eius potentiam hac dicacitate lapida-
 tam. Sed & Gellius ait, C. Caſarem Laberij maledicentia & arrogantia offen-
 ſum eſſe, adeò vt poſtea acceptiores ac probatioris ſibi eſſe Publij, quam Labe-
 rij mimos prædicaret. Leguntur & huius Publij ſententiæ pleraq; oppidò quam
 20 lepida, & ad cõmunem ſermonum vſum commode: ex quibus ſunt hæ, ſingulis
 verſibus circũſcriptæ, quas ideo libet recensere:

Malum conſilium eſt, quod mutari non poteſt.

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Feræ, non culpes, quod vitari non poteſt.

Cui plus licet quam par eſt, plus vult quam licet.

Comes facundus in via pro vehiculo eſt.

Frugalitas miſeria eſt rumoris boni.

Hæredis ſletus ſub perſona, viſus eſt.

Furor ſit læſa, ſæpius patientia.

Improbè Neptunum accuſat, qui iterum naufragium facit.

Ita amicum habeas, poſſe vt fieri hunc inimicum putes.

Veterem ſerendo iniuriam, inuitis nouam.

Nunquam periculum ſine periculo vincitur.

Nimum altercando, veritas amittitur.

Pars beneficij eſt, quod petitur, ſi citò neges.

Alienum eſt omne quicquid optando venit.

Deſunt luxurie multa, auaritiæ omnia.

Eſt vita miſeris longa, felicibus breuis.

Tam deſt auaro quod habet, quam quod non habet.

40 quo nullum carmen melius inueniri dicebat Caſſius Seuerus. Has verò ſententi-
 as tam ex Gellio & Macrobio, quam ex Seneca & alijs collegimus. Meminit
 verò & Publij Pliniũ, quo loco de cibis agit, qui ex ſuibz condiuntur: Pu-
 blij, inquit, minorum poetæ cœna, poſtquam ſeruitutem exuerat, nulla memo-
 ratur ſine abdomine, vocabulo etiã ſuminis ab eo impoſito. atq; hæc quidẽ de
 Laberio & Publio. Poſt quos & alij duo, in eodem poematum genere qui flo-
 ruere ſequebantur, Cn. Mattius, & Cn. Martius, quos quidam vnũ fecere, à qui-
 bus ego quantum diſſentiam neſcio: nam certè Mattius facile in Martium tranſi-
 re potuit lapſu literæ. Qui duos tamen faciunt, hi Gellio autore niti videntur,
 50 qui duo capita fecerit, alterum quidem in x. v. alterum in vltimo, in quibus ſe-
 orſum de his agit. In Aurelij quoque Macrobij primo Saturnal. item Gellij de-
 cimo, Cn. Martius legi videtur: ſed hi, vt reor, in codices parum emendatos
 impeerunt

Cn. Mattius,
& Cn. Mar-
tius.

impegerunt. Fuit igitur Cn. Mattius vir impensè doctus, qui mimos scripsit, cuius verbis nouè fictis, Antonius Iulianus rhetor celebris aures suas mulceri dicere solitus erat: qualia sunt hæc, quæ in ipsius mimiambis leguntur:

*Sinuq; amicam recipere frigidam caldo,
Columbatim labra conferens labris, Item illud:
Iam tonsiles tapetes ebrijsuoco,
Quos concha purpura imbuens venenauit.*

De eodem Terentianus Maurus sic ait:

*Hoc mimiambos Mattius dedit metro.
Nam vatem eundem est Attico thymo tinctum
Pari lepore consecutus & metro.*

quibus verbis docet Terentianus, Cn. Mattium vsum fuisse scazonte Hipponactio in suis Mimiambis, atq; ideo assecutum Hipponactem grecum poetam & lepore & metro, id quod facillimè cognoscimus ex ijs versibus quos ex Iuliano attulimus & Gellio, et ex ijs quos proximus asseremus. Cn. Mattius (ait Gellius) vir eruditissimus in Mimiambis suis non absurdè, neq; absone finxit, recentat, pro eo quod Græci dicunt *ἀνακρίσεις*, id est, denuò nascitur atq; iterum fit recens. Versus in quibus hoc verbum est, hi sunt:

*Iam iam albicaesit Phæbus & recentatur,
Commune lumen hominibus voluptasq;.*

Idem in iisdem mimiambis, edulcare, pro eo quod est dulcius reddere posuit, in his versibus:

*Quapropter edulcare conuenit vitam,
Curasq; acerbis sensibus gubernare.*

Idem quoq; Mattius dixit, die quarto, pro eo quod dicimus, nudius quartus. Meminit & Martij M. Varro. Fuit & alter Cn. Mattius non tantum amicitia Augusti Cæs. notus, quam rebus rusticis insignis: eius nec semel meminit Plinius, & cum de Mattianis pomis agit, & cum de tonsilibus nemoribus. Legitur inter M. Ciceronis epistolas lib. XI. C. Mattij elegantissima epistola, quæ tamen potius C. Maro adscribenda est, vt ex XII ad Trebatium colligimus, & ex Suetonio cum de Casarione agit: sed quoniam passim Mattio ab omnibus ascribitur, nominis tamen ego similitudine ductus, eius meminisse placuit ea de causa in primis, vt ad eam non modò epistolam legendam, sed ediscendam etiam vos prouocem: nam præter styli candorem, & sermonis puritatem, ipsius etiam gratum animum, & eius erga amicum constantiam cognoscetis: id quod in amicorum aduersa fortuna hac tempestate per pauci præstare solent. Sed hac de re satis, nostra sequamur. Fuerunt & duo in hoc mimiamborum numero, Hostilius & Lentulus, quorum non multa admodum apud autores mentio. Florens quidem Septimius Tertullianus in apologetico pro Christianis. quo loco de fabulis, & deorum gentilium fœditatibus agit, vtriusq; meminit. Idem & in libro de pallio Lentuli, his verbis: Meritòq; inquit, mimographo Lentulo in Catinensibus memoratus, & reliq;. Non equidem ausim affirmare Lentulum hunc ipsum mimographum eum esse, quem in Satyris taxat Iuuenalis, ne contra insignes tot grammaticos vnus ipse sapere videar: sed certè commodè posset de hoc intelligi, qui Laureolum fabulam notissimam egerit, quo modo & alij, vt etiam grammatici colligunt. Iuuenalis hoc est in VIII carmen:

*Laureolum velox etiam bene Lentulus egit,
Iudice me, dignus vera cruce.*

Mimi verò, vt scitis, & docebant & agebāt, quod vel ex Publío et Laberio paulò antè cognouimus. Sed his missis iam ceteros prosequamur. Per ea verò tempora (vt reor) quibus Mattius floruit, vel non multò longius, Puppium Tragœdiarum scriptorem claruisse crediderim, qui spectatorum affectus ita mouisse

mouisse dictus est, vt eos, quoties libuisset, ad lachrymas prouocaret. Extat illud eius de seipso:

*Flebunt amici, & bene noti morte mea,
Nam populus omnis me viuo lachrymatu est.*

qua ex re, vt coniectamur, huius poemata lachrymosa vocauit Horatius, à quo & Fr. Petrarca in ecloga de poetica sustulit:

*Vidi qui quoties libuisset ferrea blando
Pectora molliret cantu, lachrymasq; moueret.*

Non defuere tamen inter grammaticos qui histrionem Puppium, non poetam facerent. Inter poetas & Futurios Comicus connumeratur, qui metetricem in Comœdia italoquentem inducit:

*Myrtinum mihi affers, quòd Veneris armis
Occursem fortiuncula.*

Sed hoc loco legendum Sutrium pro Futurio existimari: qui enim Futurium scripsit, parum castigatos secutus est codices. Nam Fulgentius vbi de myrrha agit, Sutrius, inquit, Comœdiarum scriptor introducit Glyceram meretricem dicentem:

*Murrhinum mihi affers, quòd virilibus armis
Occursem fortiuncula.*

Fuit & Succius antiquus comicus, cuius in primis fabula illa commendatur, quæ Piscatoris inscripta est. Hoc ex ea est carmen:

Summates viri symplones fratri sunt ganei.

Sunt verò symplones (vt vobis hoc obiter interpreter) cōiuita: & simplator est sponsi amicus, qui cum eo ad cōiuitia vadit.

Fuit & Rutilius Geminus Tragicus: eius illa celebratur Tragœdia, quæ Astyanax nuncupata est, ex qua grammatici hæc verba proferunt:

Melius sugorundarium miser quæres, quam sepulchrum.

Hic Rutilius præter Tragœdias libros Pontificales scripsit, in quibus, vt est ab autoribus traditum, multa de fratribus arualibus prodidit, vt prodit Fulgentius.

Vidi & ego opusculum elego carmine compositum, Rutilij Claudij Numatianij Galli, ad Venereum Ruffinum hocæporicon, non indignum vt legatur. Sūt enim in eo quædam cognitione non indigna, seu historiam seu elegantiam petatis: vt est illud de Stilicone, quod parum ex alijs notum est, qui cum contra generum Honorium res nouas moliretur, Romæ Sibyllinos versus cremauit. Hi sunt Rutilij versus:

*Quo magis est facinus diri Stiliconis acerbum,
Proditor arcani qui fuit imperij,
Romano generi dum nititur esse superstes,
Cruodelis summis miscuit ima furor.*

Tum paulo post:

*Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,
Et captiua prius quam caperetur, erat.
Nec tantum Geticis grassatus proditor armis,
Ante Sibyllinæ fata cremauit opis.
Odimus Althæam consumpti sumere torris,
Nisæum crimem fleve putantur aues:
At Stilico aterni fatalia pignora regni,
Et plenas voluit præcipitare colos.*

quibus & alijs carminibus conijcere possumus, eum non multū abuisse ab Honorij & Arcadij Imp. temporib. Fuit autem ipse Rutilius, vt cum ex eius poemate, tū ex inscriptione ipsius apparet, Gallus natione, vir consularis, vrbis præfectus, tribunus militum, & præfectus prætorio. Imperfectus ipsius itineris alter

libellus est, vltra Lunam enim urbem, quæ à me visa sunt exemplaria, non procedunt. Sed ad scenicos redeo.

Gracchus.

Legimus & Gracchum quempiam, quo tempore Ouidius florebat, Tragedias scriptitasse: ita enim de eo in vltimo de Ponto, ipse canit Ouidius:

Cum Varius Gracchusq; darent fera dicta tyranno.

Præter Ouid. meminit & Priscianus lib. 6. qui etus Thyestē citat hoc senariolo:

Mersit sequentis humidam plantis humus.

quod vobis ideo libentius recensui, vt Ouidij versus, quem modò retuli, vobis notior fieret, quàm vt ab alijs exponi soleat, vt scilicet cognoscatis vtrunq; Varium scilicet & Gracchum, fabulam scripsisse Thyestem, quem Tyrannum vocat poeta Naso. In hoc Latinorum poetarum agmine duo Græci inerant, Philistion & Nicolaus, quorum prior Magnesianus fuit, vt scribit Eusebius: vt verò Philion, Sardinianus: vt alij, Prusienis: at cōmuni hominū sermōne Nicæus fuisse perhibetur, id quod & græcum, quod legitur, epigramma testatur:

ὁ πόλις πολυς ἀνθρώπων οὐδ' ὀρώπων ἔστις

ἢ ἐλθεῖν ἢ ἰσχυρῶς νικᾶν τὸς φιλισίων.

hōc est, qui lachrymosam miscuit mortalium vitam cachinnis Nicæus Philistiō. Est verò constans fama, eum risu mortuum esse. Fallitur (vt putō) Suidas, qui eū Socratis tempore interijisse existimauit, cum (si Eusebio stamus) Olympiade cxcvi Augusto Cæsare imperante claruerit. Huius fabule cōcīno ille qui-

dem sermōne composita, magno in precio fuere, in quibus Misopsephiste, hoc est, suffragatorum ofores. Philistion sanè librum scripsit Philo-

lon, id est, ridiculorum in tonsorem relatum. Hinc facilius certè intelligere illud Val. Martialis potestis, Mimos ridiculi Philistionis. Meminit etus & D. Hieronymus in ap-

pologijs cōtra Ruffinum. Cassiodorus quoq; variarum lib. 4. sic de Philistione: Mimos etiam, inquit, qui nunc tantummodo derisui habetur, tanta Philistionis arte repertus est, vt eius actus ponerentur in literis, vt mundum curis edacibus

æstantem lætissimis sententijs temperaret. Hactenus ille, atq; item de Philistione satis. Nicolaus verò Damascenus Comædiæ & Tragedias scripsisse fer-

retur, quæ, vt Græci grammatici colligunt, pulcherrimæ habitæ sunt. Valde fami-

laris fuit Herodi ludæorum regi, vt Iosephus & Egesippus scribunt, & vt addit Suidas, etiam Augusto Cæsari: quippe cum Nicolaus suauissimis esset morib⁹,

ac iucunditate quadam præditus, & procero corpore eminentiq; statura, facie præterea non indecora, nitido quodam rubore perfusus, plurimum erat Augu-

sto gratus, eōq; ideo oblectabatur: quas ob res Augustus palmarum balanos ex ipsius nominis similitudine Nicolaos appellauit, eos præcipuè qui pulchritudi-

ne magnitudineq; insignes essent, vt est pluribus ab Athenæo relatum. Memi-

nit & Plutarchus viii Symposiacōn, aliam licet ipse sententiā sit secutus: quo loco docet, alios alia corona vsos in certaminibus, omnes verò palma. Addunt

& quidam amplius, Augustum oblectari solitum balanorum dactylorumve ge-

nere illo, & Syria Romam frequentius ad eum propterea missos fuisse. Fuit itaq;

Nicolaus inter philosophos Peripateticos connumeratus, à quibusdam etiam inter Platonicos: at verò Græci, Athenæus videlicet & Suidas, eum in om-

ni doctrinarum genere commendant, eiusq; in primis historias, quas multis voluminibus digessit, citantur illæ quidem frequenter ab Athenæo, Iosepho, & alijs.

Multa de Nicolao à Græcis certè feruntur. Solebat hic quidem Nicolaus integram ipsam disciplinam similem dicere longè cuidā peregrinationi, in qua nūc huc diuertimus, illic verò nihil immoramur, ibi prandemus, alicubi loca cō-

sideramus & inspicimus, & ibi per aliquot dies quiescimus, aliubi non diu, quædam omnino, alia per partes quasdam intuemur, vt scilicet tandem quod deside-

raueramus, quasi ad propriam sedem redeuntēs perueniamus. Simili modo de disciplina dicebat, vt post diuersas diuersarum doctrinarum vias ad veram tandem sapientiam nostrum domicilium, in qua demū quiescamus, peruenire pos-

simus

simus. Alia pleraq; de Nicolao tradunt, quæ hic missa facio. Post hos duos Græcos C. Melissus erat in tabula, Vnber, qui fuit ex Spoletō, vrbe etiam nunc notissima. natus ille quidem ingenuus, sed ob parentum discordiam expositus: cu-

C. Melissus.

ra vero & industria educatoris altiora studia percepit, adeo vt Mecœnati programmatico muneri datus sit, qui ei, non vt seruus, sed vt amicus gratus fuit: ma-

luitq; Melissus Mecœnati seruus adesse, quàm libertate donari, matre etiam ipsius ingenuitatem asserente, vt Suetonius Tranq. scribit: verum à Mecœnate non multo post manumissus, & Mecœnas Melissus vocatus, vt ex Plinij xxx-

viii naturalis historiæ didicimus, qui de eo propemodum, Triennio, inquit,

10 Mecœnate Melissum accepimus silentiū sibi imperauisse à conuulsione reddito sanguine. A Mecœnate verò Melissus Augusto Cæsari insinuatus, qui ei

curam ordinandarum bibliothecarum in Octauix porticu mandauit: atq; vt ipse prodidit, sexagesimum ætatis annum agens libellos ineptiarum, qui & toco-

rum inscripti sunt, componere instituit, abioluitq; ceterum & quinquaginta, quibus & alios etiam postea addidit. Excogitauit & togatarum fabularum nouum

genus, quas Trachatas inscripsit. Meminit verò & huius Melissi Ouidius poeta in libris de Ponto:

Et tuā cum focco musa Melisse leuis.

Meminit & Acron Horatianus interpres in Poetica, & cum eo Helij Lamix,

20 Antonij Ruffi, & Africani Pompeij, qui & ipsi poetæ quidem fuere, sed parū cogniti. Fuit & Helius Melissus granaicus Gellij temporibus non incelebris,

He. Melissus.

de quo idem ipse Gellius in xxxviii Noctium Atticarum: Helius, inquit, Melissus in nostra memoria fuit Romæ, summi quidem loci inter grammaticos & tē-

poris, sed maiore erat in literis iactantia & gloriæ, quàm opera. Is præter alia quæ scripsit compluria, librum composuit, vt tum videbatur cum est editus, doctri-

næ inclytæ, ei libro titulus ingentis cuiusdam illecebræ ad legendum: scriptus quippe est, de loquendi proprietate: quem cum ederet, Cornu esse copix dice-

bat, quis adeo, inquit, Gellius, existimaret loqui se recte atq; proprie posse, nisi illas Melissi proprietates perdidicerit: Hactenus Gellius Socratica quadam i-

30 ronia de Melisso, Sed nos poetas potius referamus. Fuerunt & cum Melisso alij nonnulli, vt Turanius, qui eodem Augusto Cæsare imperante claruit, Tragedias in primis scripsit, id testatur P. Ouidius:

Turanius.

Musq; Turani tragicis innixa cothurnis.

Fuit & Lupus Trinacrius, hoc est, Siculus, qui (vt idem cecinit Ouidius) suarum fabularum fuit auctor & actor. Scripsit hic de Helena & Menelao. Erat &

Lupus.

cum his Seuerus, qui Latio dedit carmen regale, vt idem poeta scribit, et ad quæ extrat elegia in quarto de Ponto, cuius est initium:

Seuetus.

Quod legis o' vates, magnorum maxime regum,

Veni ab intonsis vix, Severe Getis.

40 Quidam eundem cum Cassio Seuero fecere, ego duos potius statuo, neq; enim mihi idem videtur is ad quem Ouidius hanc scribit elegiam, & is qui Parmensis fuit & dictus est, vt in quarto sermone ostendimus. Fuere & Asinius Pollio, cō-

Asinius Pollio.

numeratus ipse & filius Asinius Gallus inter poetas, tametsi inter oratores & historicos potius: vterq; tamen & carmina contulit. Pollio quidem Tragedias scripsit, quarum ad ipsum Pollionem scribens Horatius meminit:

Paulum, inquit, seueræ Musa tragedia desit theatris.

quod & Seruius grammaticus obseruat: quo circa (vt puto) non aliā ob causam Vergilius ait illum noua, id est, magna carmina facere. Catullus, si tempora con-

50 ueniunt, Asinum lepōrum ac facetiarum patrem appellat. hunc certè Seneca & Plinius poetam faciūt. dictus est omnium horarum vir, id quod niox in pro-

uerbitū cessit. Eusebi⁹ in Chronicis: Asinius, inquit, Pollio Olympiade cxcv. orator & consularis, qui de Dalmatis triumphauit, Lxxx ætatis suæ anno in

in villa Tusculana moritur. Plura post historicos de Pollione Quintilianus & cum alibi, tum in Cōtroversijs, qui ait illum semper infestissimum famæ Ciceronis fuisse, quem tamen non odisse aliquando, utriusq; quæ leguntur epistolæ, facile declarant: vel hac vna re maxime damnandus, quod eum etiam post necem sit infectatus. Maro certe, vt scitis, maxime celebrat eum & Saloninum filium. Primus Pollio, teste Plinio, bibliothecam Romæ ex manubijs instituit: primus item, teste Suida, Græcam historiam latinè scripsit. Summæ autem autoritatis fuit apud Augustum, vir non minus toga, quam bello clarus.

Asinius Gal
lus.

Filium hic habuit C. Asinium Gallum, qui patrem secutus, M. Tullij manes infectatus est, patremq; Pollionem ei contulit, imò si Deis placet, longè antetulit. extant Plinij Junioris versus de ijs ipsis libris, quos Gallus in Ciceronem edidit, ad Pontium lib. v. 11. epistolarum. Sedenim Claudius Cesar in Gallum defensionem pro M. Tullio composuit. Celebrantur verò Alinij Galli carmina, & in primis à Plinio in Epistolis. Seneca quoq; inter declamatores connumerat et poetas. Sunt qui Gallum scribant amasse egregium quempiam adolescentem Hippolytum nomine, in quem & ipsius carmina leguntur. Alinij quoque Galli carmen hoc esse ait Tranquillus in M. Pomponium Marcellum pugilem & grammaticum:

*Qui caput ad lævam didicit, glossæmata vobis
Præcipit, os nullum, vel potius pugilis.*

Declarant Dion & Tacitus historici quomodo factus sit Tiberio inuisus, adeò vt etiam occidi eum præceperit. supplicijs verò ditis affectum scribit Eusebius c. c. c. x. Olympiadæ, anno ante Titi Liuij mortem. Per Augusti tempora fuit Aristius Fuscus Comædiarum scriptor, vt Porphyrio scribit: vt verò Acron, Tragœdiarum. Hic utiq; Horatij Flacci, inter præcipuos fuit amicus, id quod facile colligimus ex epistola ipsius Horatij.

Aristius Fu-
scus.

Annaeus Se-
neca.

Hos sequebat Annaeus Seneca Tragicus, prioris Senecæ, qui vulgò cognominatus est Moralîs, frater, vel (vt alij malunt) filius. Duos enim eadem ætate Senecas fuisse ex Valerio Martiale, & Sidonio Apollinari notius est, quam vt in re tam manifesta temporis hodierni angustia abutar. Taxatus quidem prior Seneca à Fabio Quintiliano, modesta quadam Hispani hominis censura, ne scilicet id forsasse odio potius, quam veritatis candore fecisse videretur: quam rem mecum sepe reputans, ea ratione fecisse crediderim, vt Senecæ parem gratiam referret, qui Quintilianum declamatorem, cuius adhuc nonnullæ extant declamationes, acrius antea fuerat infectatus. Secutus est Fabium Crælius, vt videtur in Notis Anticis, sed petulantius: Verum trãcere non est in presentia dicendi locus. Seneca igitur vterq; patriam habuit Cordubam Hispaniæ, hodie quoq; nobilem, ex Annæa insigni familia, ex qua aliquot eadem semet ætate viri & doctrina & meritis clari prodierunt, tres scilicet in primis fratres, Annaeus Seneca, Annaeus Gallio, Annaeus Mela. hinc versus ille Martialis:

Et docti Senecæ ter numeranda domus.

& ex his Seneca hic Tragicus, Mela Pomponius, Lucanus, alij. Senecas quoq; locupletes fuisse manifestum est. hortos Senecæ Columella, Plinij Tacitus cōmemorant, sic vt Iuuenalis ita cecinerit,

Senecæ præditiis hortos.

Quo autem mortis genere Tragicus hic poeta interierit, parum compertum: nam de seniore notissima est historia apud Tacitum Cornelium, quam nunquã me sine lachrymis legisse memini. quot etiam Tragœdias docuerit haudquam proditum: quidam enim has tantum, quæ in manibus habent existimant, alij plures: nonnulli nec has quæ leguntur, vnius esse hominis arbitrãtur, sed diuersorum, ob quandam, quam ipsi sentiunt, styli differentiam. Certè in prima Tragœdia versus aliquot reperiuntur, qui & apud seniores leguntur,

Duc me parens, summisq; dominator poli, &c.

Sunt

Sunt verò hæ octo, quæ in manibus à plerisque nunc habentur, mira sententiarum & rerum vberitate referta: quæ res tantam eis fortaſſe autoritatem superioribus annis apud patres nostros compararunt: à plerisque enim hoc tempore, qui naris emunctioris esse existimantur, in ordinem quodammodo rediguntur. Fabius quidem nec illas sua censura dignas putasse visus est, tamen si alicubi tantum Medeam nominat, quidam ea causa id factum rentur, quod hic Seneca viueret adhuc: alij, quod necdum eius in Senecæ odium referat: ut cunq; me puero multo in precio habebantur, & quo quis plures ex ijs versus memoriæ mandasset, eo magis à doctoribus commedabatur. Sed & Senecam Philosophum (quod tamen illi cognomen cum Fabio nonnulli rati sunt parum conuenire) poemata scripsisse apud autores didicimus. Plinius quidem iunior inter grauissimos ac sanctissimos viros, qui carmina scripserunt, eum enumerat. Sunt etiam qui illum hoc sibi epitaphium composuisse tradant:

*Cura, labor, meritum, sumpti pro munere honores,
Ite, alius posthac sollicitate animas:
Me procul à vobis Deus euocat, ilicet actis
Rebus terrenis hospita terra vale.
Corpus auara tamen solennibus accipe saxis,
Namq; animam celo reddimus, ossa tibi.*

Leguntur inluper in eius epistolis versus, quos is ex Cleanthe in latinum se vertisse ait: ex quibus, si conferatis, facile cognoscere possitis, tragicum Senecam à philosopho pleraq; bona fide sumpsisse. Cornelius præterea Tacitus obiectum ait Senecæ quod carmina faceret in Imperatoris inuidiam. Circunfertur etiãnum de ludo libellus Senecæ nomine, in quo pleraq; sunt carmina, non illa quidem à musis aliena: quem libellum fuit cum ego falso ascriptum Senecæ putarem, quod in eo duriora quedam, minusq; modesta videbam: sed cum ab eruditissimis quibusdam pro legitimo non haberi modò, sed & interpretatum circumferri videam, sententiam meam amplio, tantisper dum maturus deliberam. Hunc Senecam in scriptorum Christianorum catalogo recensuit D. Hieronymus, quod suo tempore Pauli Apostoli ad ipsum extaret epistolæ, & ipsius ad Paulum. absit mea quidem sententia, vt legitimas putetis, quæ à nonnullis etiam nunc leguntur. illud certe vos latere nolim, Senecam aliquando plurim. de Romanorum & gentium superstitione perorasse, & ab ijs reprehensum, id quod Florentius Petruianus eis obijcit. Aurelij Augustini circumfertur Senecæ vita, ex varijs, vt ait in præfatione, scriptis ab alijs scriptoribus. Xyphorus præterea ait: & prouidet à me plura monumenta Senecæ, quæ per eum in lucem prodierunt. Nam quædam aliquas huius partis imaginè addendo. P. [redacted] matris [redacted] Tragicæ [redacted] in catalogo de oratoribus [redacted] memorant quod in libro de eloquentia dicitur, se habere [redacted] [redacted] eam operantur, quæ à eodem Martiale in M. Apulio. Huius in vita Phylarchi & Catonem Tragœdias nominat idem Tacitus, nec minus regis huius operam dedit. Nescio verò an hic sit Maternus, cuius Martialis & Dion meminerunt tempora quidem conueniunt. meminit etiam Plinius & Vipsianus. Post Maternum Vergilius Romanus sequebatur, cuius vitam verbis Plinij Secundi ex sexto epistolarum volumine recitabo. Sum ex ijs, inquit scribens Caninio Ruffo, qui mirer antiquos, non tamen, vt quidam, temporum nostrorum ingenia despicio: neq; enim quali lassæ & effœta natura nihil iam laudabile parit. At quædò nuper audiui Vergilium Romanum paucis legentem Comœdiam, ad exemplum veteris Comœdiæ scriptam, tam bene, vt esse possit quandoq; exemplar.

Nescio an noris hominem, quamquam nosse debes: est enim probitate morum, ingenij elegantia, operum varietate monstrabilis. Scripsit mimitambos, tenuiter, argute, venuste, atq; in hoc genere eloquentissime: nullum est enim genus quod absolutum non possit eloquentissimum dici. Scripsit Comœdias, Menan

Iulius Ma-
ternus.

Vergilius
Romanus.

drum aliosq; ætatis eiusdem æmulatus, licet has inter Plautinas Terentianâsq; numeres. Nunc primum se in veteri Comœdia, sed non tanquam incipiat, ostendit. non illi vis, non granditas, non subtilitas, non amaritudo, non dulcedo, non lepos defuit, ornauit virtutes, insectatus est vitia, fictis nominibus decenter, veris vsus est apte. circa me tatum benignitate nimia modum excessit, nisi quod poetis mentiri licet. In summa, extorquebo ei librum, legendumq; imò ediscendum mittam tibi: neq; enim dubito futurum, vt non deponas, si semel sumpseris. Haecenus Plinij verba, ex quibus qualis Verg. Romanus poeta fuerit, melius puto nostis, quam si id meis verbis recensuissem. Fuit & Græcus Isagoras poeta tragicus, qui vt Philostratus scribit, discipulus fuit Chrestii Byzantij summi sua ætate sophistæ. Scripsit Isagoras & fabulas, & soluta oratione multa. Floruit Antonini Imperatoris tempore, quo etiam Marcus Marullus, poeta nō incelebris, qui Mimos docuit: tanta verò audaciâ, vt primores vrbis taxare, & incessere solitus sit, vt Capitolinus scribit: Tertullum enim, & M. Antonium philosophum & Imperatorem incessit. Maurus Seruius Marullum ait dum minos scriberet, parum grammaticæ regulas curasse, vt scilicet risum, latitiamq; cieret spectantibus, vt in illo ad parasitum: Tu, vt Hector, inquit, ab illo nunquam recedis: visus enim est ad ilia alludere voluisse, nam ille inquit, & ilia dicimus: sed tamen & illis & illibus apud idoneos ego autores me inuenire memini. Memnit verò huius Marulli diuus Hieronymus contra Ruffinum, meminit & Cl. Galenus in libris Anatomiarum aggressionum, vbi narrat, se eius filium grauissimo morbo laborantem curasse, ex neglecto pectoris abscessu: quam historiam ille pluribus, vt solet, executus est. Sanè à plerisq; ex literarum affinitate Marullus scribitur, vt à Seruio in Bucolicis, & Seneca, qui in suasijs hoc nomine magistrum suum nominat. Fuit & M. Marullus egregius epigrammatum & hymnorum gentiliū scriptor nostro tempore. Haecenus de Marullo mimistambo, quantum recorder: post quem in hoc scenico poetarum genere pauci admodum sibi nomen acquisiuerunt: antiquas enim potius, quam nouas, ac vitare soliti sunt poetæ. Si qui tamen fuere, qui pauci certe fuere, parum celebres, & minus in honore habiti, & propterea sunt eorum etiam nomina in obscuro. Verum postea etiam, Christiana pietate gliscente, prohibita sunt scenicæ omne genus fabulæ, adeò vt etiam Pontificijs Imperatorisq; legibus vulgò famosi histriones & mimistæ, nedum poetæ, haberentur, quinimo nec eorum vlla habita sit ratio: sed & alii quo tempore à Christianorum consortio procul, vt profani, arcebantur. ~~(The following text is heavily obscured and largely illegible due to ink bleed-through from the reverse side of the page.)~~

Sed iam plus nimio noster est sermo præteruectus. Sunt & hodie qui fabulas docent, & qui transferunt tam latino & græco, quam vernaculo Herulicorum sermone non inconcinne: nam & recitantur, vt nostis, & aguntur penè vbiq; atq; in primis Ferrariæ, Maturæ, Romæ, alibi. Hæc ferè sunt, quæ mihi de tota scena hoc triduo vobis dicenda succurrere: cras non ad clepsydram, vt ait Cicero, sed pomeridiano consueto tempore pro commodo, Deo et celestibus Musis bene iuuantibus, reliquas poetarum imagines persequemur. Quæ cum dixissem, Sic faciemus, inquit Pisoni: nihil enim hoc præfertim tempore à nobis iucundius, & fortassis etiam vtilius, fieri potest.

VIDE quantum me tibi debere, & sempiterno astringi beneficiorum vinculo, V. C. fatear. Nam cum semper illa Thucydides, quæ & à Luciano usurpatur, sententia apud me plurimum valuerit, & verisimam esse duxerim, Homines audaces fieri atque præcipites ignorantia ac incertitia, cunctatioris verò & morosiores ratione & doctrina: nihilominus tua singulari erga me beneuolentia, totiq; ac tantis à te indies promouatus beneficijs (ne scilicet omnino erga te ingratus haberi possim) nulla tam sapientis sententiæ ratione habita, audacior fortasse, quam par esset, hos duos sermones, ne verius nugæ dixerim, sub tuo nomine in publicum dare constitui: nam tu (quod paulò antè his versiculis tibi significauit)

Me promereri haud desinis

Donis Pasethe regijs,

Et vsque & vsque, & indies

Maiores unguis maximis,

Et digna magno principe.

Sed vnde te remunerer?

Vel par tibi respondeam:

Sors nil reliquit aspera,

Ipsos nec artus corporis,

Nec mens satis constat sibi.

Quid ergo fiet? turpiter

Silebo tanta munera

Ingratus? ast infantia

Malo pudens damnarier,

R efferre quam tibi nihil.

Hæc ergo sume incondita,

Sed prompta ab imo pectoris,

Tibi quæ me obaratum arguant.

Mitto igitur ad te duos hos (cuiusmodi illi sint) Dialogos, qui mihi olim cum Pifone & Pico puero sunt habitus de poetis lyricis & melicis, quibus & epigrammatum & iamborum scriptores addimus: ad te inquam mitto, & in vulgus exhibeo, vt perpetua meæ erga te beneuolentiæ gratiæ animi omnibus non obscuro sint testimonio, simulq; vt si quando à Pontificijs Casaresq; legibus prælegendis interpretandisq; & iuri dicundo, ac tribunitijs consilijs seriatus eris, in hæc nostra leuiscula animum relaxes tuum, nostrisq; tibi vt non nihil aliquando memoria exciterur. Vale, Calendis

Aprilis, M. D. X LV.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS DIALOGI DVO DE

HISTORIA LYRICORVM ET EPI-
grammatum poetarum, ad clarissimum Iuris vtriusq[ue]
consultum D. Prosperum Pasethum.

VM igitur Prosper Pasethe vir clarissime, cū Pifone, & Pi-
co pomeridiana (vt solebanus) hora in viridarium descēdit.
semus, aliquib. de more confectis spacijs, sic ad me prior con-
uersus Pifon: iam, inquit, ad vltimas poetarū tabulas noster est
sermo deductus. Sic est, inquā: in quib. lyrici, & epigramato-
graphi, aliq[ue] nonnulli poetæ descripti fuerant. Et quā tan-
dem, inquit Pifon, inter istos primi? Penē, inquā, innumerabi-
les, post eos videlicet, quos superiorum dierum sermonib. commemorauimus,
adeo vt vix primorū meminisse confidam, præsertim cū tot extiterint, vt & Mar-
cus ipse Cicero negauerit, Annæo Seneca etiā referente, sibi si vita duplicetur,
eam suffeētūrā percurrēdis Lyricorum vatum carminib. quare nec ego plene vo-
bis eos referre possum, repetam tamen quæ multo studio, longaq[ue] lectione colle-
gi, & quæ ex tabulis ipsis reminisci potero. subueor tamē, an tēporum & imagi-
num ordinem in his ipsis recensendis, vt historiae ratio requirit, seruare poterō.
Agē, inquit Pifon, vt in priorib. sermonibus fecisti, in istis quoq[ue] facere ne pigeat:
neq[ue] enim rē ad obryzum exigimus. Sic ergo, inquā, vt ais, faciā. Principio, Ly-
ricorum carminū inuentores fuisse Musicos illos Græcorū veteres, quos & poe-
tas, scribit Cicero, de quorū nonnullis in superiorib. sparsim cōsulēq[ue] iam memi-
nimus, & deinceps agemus. Hymnorū tamen inuentricē Sidonē Ponti filia Sar-
chuniathon Byblius apud Eusebiū asserit: sic enim scribit, de Sidone agens: *ἡ γὰρ
ἰπὸρβολὸν ἀνφανίως πλάτη ἡμῶν ἀδῆρ δῖρε*. hoc est, quæ Sidon quādā vocis excellentia
prima carmine hymnum cōperit. Alij apud Hebræos huiusce rei inuentorem
fuisse volunt, apud quos in primis lyrista Dauid & rex, vt ait Hieronymus, in mo-
rē nostri Flacci & Græci Pindari, nunc iambo currit, nunc Alcaico personat, nūc
Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur. Hic verò rex multo græcis lyricis
vetustior fuit, vt chronographi ostendunt. Sunt ex Græcis nōnulli qui in Olena
& Orpheum hymnorum inuentionem referunt. Sed de heroicis hymnis hic nō
est agendum: nam in primo sermone, si meministis, copiose sumus locuti, quo lo-
co etiam hymnorum genera commemorauimus: quare quæ ad lyrica vtrūq[ue] per-
tinere videntur, me conuertam. Sanē apud vetustiores lyricos huiusmodi prī-
mum carmina monostropha tantum fuisse traduntur, quod & Pindarum in qui-
busdam suis carminibus obseruasse, eius notant commentatores: verum poste-
riore tempore tria illa inserta fuisse manifestum est, quæ dicuntur, strophe, anti-
strophe, & epodos: quod & Dionysius Halicarn. Suidas, & Atilius attestantur.
quod nec latuit Cl. Galenum summum medicum & varia eruditione insignem,
in suo vltimo de vsu partium libro: quoties enim cantando aram à dextra scri-
bant, strophem vocabant: cum verò redibant à sinistra, antistrophem: demum
cum in conspectu dei consisterent, & cantici reliquum peragerent, id Epodon
dicebant: licet hoc nomen postea translatum sit in ea cantica, quæ hinos versus
habent, vnde & elegiam epodicon carmen vocatum legimus, item Epodos Ro-
ratiij Flacci: tamen grammatici quidam aliter scribunt, qui & epodon in hoc
genere afferunt, hoc est, post & ante cantionem, sicuti & Theocriti expositores
in quarti Epyllij expositione, qui has partes appellant *πρωτοια, ἀδῆρ, ἰπὸρ.* &
ἰπὸρδῆρ. Ode igitur lyrica, quæ treis has, quas diximus, partes habet, periodos
appellatur: vnde & à Græcis Pindari hymni hoc periodi nomine vocantur.
Eadem etiam periodos trias est nuncupata, vt ab Atilio & Pindari expōsitori-
bus

bus traditum est. Interdum verò inter strophem & antistrophem medium quid-
dam concinebatur, quod *ἰπὸρ* vocabatur. Extant & hodie oda, quæ distro-
pha, & quæ tetraastropha, vt planè nostis, vocantur. Sunt & qui rem sic prodāt,
vt Strophe primus esset ordo diuersis metrorum generibus incedens: Antistro-
phe, per eadem genera reflexus: at verò Epodus, varij & diuersi est carminis ac-
centus quidā & inodulatio. Alij quoq[ue] nonnulli tres omnino hymnorum partes
has prodidere, Profodion, Hyporchema, & Stasimon: nos latine dicere possumus,
accentum, saltationem, & statum. Ei Profodion quidem supplicatio fuit,
cum primum deos adibant & sacrificium ad altare proferebant. Hyporchema
verò, cum saltantes altare & canentes circuibant, sacris inde igni admotis. At
cum iam quiescerent, & nihilominus reliquum hymni concinerent, stasimon vo-
cabant. Verum de his iam satis: plura in prima diei sermone diximus, cum poe-
matum omnes ferè species breuissimè colligeremus: quare nos potius iam poe-
tas ipsos recenseamus. Inter vetustissimos verò huius ordinis poetas, vt etiam fa-
bulosa vobis aliqua discutiam, Marfyas Lydius fuit, qui à nonnullis Masses vo-
catus est, & iudicium Hebræorum temporibus vixisse dictus est. hic & in Sary-
rorum genere repositus, adeo vt eius tota ferè historia fabulosa credatur. Fuit au-
tem eius Hyagnidis filius, vel (vt alij scribunt) discipulus, qui putatur Phrygios
modos excogitasse, ante Troianorum tempora. Cybelen Maxonis regis Phry-
gum antiquissimi filiam adamauit, quæ fistulam, quam Græci siringam vocant,
inuenisse dicitur: hanc cum Marfyas nimio amore verècundius deperiret, seque
mori potius pateretur, quam verbis suis illius pudicitiam tentare vellet, tibias
repperisse fertur, vt commodius ac facilius ei amoris flammam indicaret: verū
vbi Cybelen grauidam factam ab Aytide puero intellexit, Attinque ipsum à pa-
tre eius dilaniatum, atque eā causa Cybelen insanam factam, nihilo minus eam
reliquit Marfyas, sed illam vsque eò comitatus, donec Apollo Cybelis amore &
ipse correptus, eisdem Marfyam ac riualem non ferens præ inuidia, illum in-
sequi, prioremque apud Cybelen locum desiderare cœpit: qua ex causa cum am-
bo in certamen musicum amoris gratia descendissent, Marfyas ab Apolline vi-
ctus, arbori est suspensus, & pelle nudatus, cruor in fluuium sparsus, qui Marfyas
est nuncupatus de eius nomine, & alicubi Lycus cognominatus. Hæc quidem
partim ex Phrygum theologia, partim à Græcis autoribus accepit. Fabulose Oul-
dius apud nos historia, vt scitis, est executus in Metamorphosi, & alibi. Sunt
ex Græcis qui scribant, Marfyam insanam factum se in fluuium præcipitalse,
nomenq[ue] flumini dedisse. Plinius verò Auloctem vallem fuisse scribit (sic ap-
pellatam existimare à rei euentu, à tibijs videlicet in fontem iactis, quod etiam
innuit Soiyne) qua valle in Phrygiam iretur, vbi & platanus per ea tempora o-
stenderetur, ex qua Marfyas ab Apolline victus pependisset. talē quoq[ue] à Zeusi
Marfyam depictum idē tradit Plinius. Scribit Herodotus, in Celenarum vrbe
in foro conspici Marfyae petiem in viri formam suspensam, quam ei detractam
Apollo suspendisset. Fluuius verò Marfya qualis esset, cum alij plerique, tum
maximè Q. Curtius scribit in historia Alexandri. cum enim Alexandrū Celenis
exercitū admouisse prodidisset, subiunxit: Media illa tēpestate mentia in tei flue-
bat Marfya amnis, fabulosis Græcorum carminib. inclutus. & reliqua quæ ille &
Luius, ceteriq[ue] scriptores produnt, quæq[ue] nostri nunc non sunt instituti vt refera-
mus. Sunt qui scribant à Marfya tibias ære & calamis confectas fuisse: sed re-
uera in musicis Marfyas multa repperit, vt tibias inflare, quas, ne à fabulis receda-
mus, ob oris deformitatem à Pallade profectas, Marfyas ipse collegit: qua super-
re in annotationibus nostris multa, dum hæc duo Claudiani poetæ carmina in-
terpretaremur:

Hic cecidit Libycis iactata paludibus olim
Tibia, sed atam cum reddidit Umbra Mernam.

Proodion.
Hyporche-
ma.
Stasimon.

Marfyas.

Suscipit

Sufcepit tum puer Picus: Nihil, inquit, in presentia vetat, quin ea nobis summatim saltem repetas. Cui ego: Nihil, inquam, sed longior sum, si rem totam complecti velim, ex Plutarcho, Aristotele, Philostrato, Pausania, Suida, Eustathio, Epigrammatis graecis, ut poetas & scriptores alios mittam: sed domi potius ex commentario omnia legetis, atq; idcirco ad institutum redeo. Achillem etiam Pelei & Thetidis filium a poetis omnibus celebratum, Lyricum facit poeram Homerus, & Plutarchus, alijque scriptores. Illum quippe Homerus, conceptam de Agamemnone iram dum concoqueret, priscorum acta vitorum canentem illustrium inducit: qua de re plura in Musica Plutarchus, & Philostratus in eius imagine copiosius. Vetustissimum quoque hymnum Paris Priami filium scripsisse legimus, quem Cestus veteres vocauerunt, in quo Veneris laudes complexus erat, eamque Palladi ac Iunoni prae tulit: ex quo quidem hymno poesis est causa praestita fingendi quae de Paridis iudicio, & Veneris cestu traduntur. Sed haec de Alexandro, quem parentum iussu graecis disciplinis institutum legimus, tantum dixisse sufficiat: de eo enim, quae ad fabulas pertinent, vos iam saepe ex poetis & eorum interpretibus audiistis. Fuit & Pythemus inter antiquos Lyricos, cuius ab Ananio & Hipponacte fit mentio. Graeci quidam hunc autem eos modos inuenisse inter Ionicos, qui sinistri dicti sunt, hoc est, *τοι μίλι σπαια*. Fuit vero patria Teius, & inter caetera aurum celebrauit. Fuit & inter hos Lasus Charbini filius, patria, ut Athenaeus innuit, Hermioneus: est enim Hermione Achaiae ciuitas. Floruit LXXX Olympiade, tempore Darij Hytaspae filij, quidam eodem illo tempore, quo septem florere Graeciae sapientes: quin & a nonnullis inter eos Periandri loco connumeratus est. Scripsit vero Lasus primus, quod equidem sciam, de Musica librum, dithyrambumque in certamen primus inuexit. Sunt & apud Graecos qui hunc ipsum tradant primum cyclios choros constituisse, inter quos Antipater, & Euphronius in commentarijs. qui vero his vetustiores Heilanicus & Dicaearchus fuerunt, non Lasum, sed Ariona Methymneum tradunt, hic quidem in Bacchicis certaminibus, ille in Cranacis. Ad haec Lasum oden quorundam *ἀσπαιον*, hoc est, sine sigma litera scripsisse testis est Athenaeus, quam & inter gryphos enumerat, & hymnum etiam in Cererem deam simili modo concinuit, cuius hoc principium esse Ponticus Heraclides ait in Musica:

Δήμητρα μέλι ποτόριον τε κλ. νοι μάλιστο ἀλοχον.

Plutarchus vero Lasum ait priorem illam ac vetustam nimis Musicam immutasse, aliaque nonnulla. Non ausim hoc vobis loco asserere, an hic sit idem Lasus de quo Herodotus his penè verbis in septimo meminit: Onomacritus, inquit, ab Hipparcho Pisistrati Athenis fuerat eiectus, quod per Lasum Hermionis manifestò deprehensus fuisset inter Musaei sortes hanc etiam inseruisse, fore ut insulae Lemno adiacentes mari submergerentur. Hic illud vos obseruate, Musaei sortes, ut Vergilianae apud nostros, ut & in Musaeo meminimus. Sed obsoleta ista mitamur, ad nota magis veniamus. Fuit in hac tabularum parte Terpander, qui ex Antissa Lesbii urbe fuisse dicitur, ut autor est Stephanus. Lesbium illum quidem & Strabo in XII facit, & Athenaeus, sed vrbis patriae nomen non indicant. quidam Arnæum prodiderunt, inter quos Suidas: nonnulli Cumeum, & ex Hesiodi, alij ex Homeri nepotibus fuisse crediderunt: Homeri enim Eriphon, vel ut alij, Euryphon filius fuit, Euryphontis Phoeceus, Phoecei autem Boeus, ex quo Terpander natus perhibetur, qui primus septichorden lyram construit, hoc est, ex tetrachordo heptachordum, quod & ipse his duobus versibus testatur,

*ἡμῆς ὅτι τε τῆ ἀγυρον ἀρεστῆ. παρὶς ἀοιδῶν
ἔπρωτον φασε μὲν γὰρ νῆες μάλιστ' ἠΓαυρο ἕμυρας.*

hoc est. Nos tibi mutato chordarum quattuor vsu, iam noua per septem modulamur carmina neuos.

Hoc idem & Boetius Seuertinus, meminit & Cleonides, qui lyram ipsam heptatonon

Achilles.

Paris.

Pythemus.

Lasus.

Terpander.

50

tonon ideo vocat. meminit & Censorinus, qui Diezeumenon a Terpandro additum ait, & primus a grauisibus in acumen auertit. Primus idem Terpander modos, id est, leges musicas, quae ad lyram pertinent, quas ideo Graeci nomos vocant, scripsisse fertur: tametsi alij Philammoni attribuunt hanc nomorum inuentionem, ut Suidas, & Plutarchus in musica, qui etiam hoc ait, Cepionem nomon ab ipso Terpandro nuncupari. Inuenit praeterea Terpander & Boeotium, & Aeolium, & Trochigum, & Oxyn, hoc est, acutum. Scripsit & prooemia citharædica quae dicuntur. Sunt & qui velint Terpandrum elegum carmen inuenisse, ut alibi reculimus, ipsumque quater in Pythijs vicisse, id quod ex ipso Terpandri scripto Plutarchus affirmat. Zenobius vero, quem Zenodotum quidam, ut alias diximus, appellant, qui prouerbiorum compendium ex Lucillo Tarræo & Didymo collegit, scribit, Lacedaemonijs aliquando inter se dissidentibus, ex oraculo accersitum ex Lesbo Terpandrum: qui cum venisset, illorum furentes animos musica & cantus suauitate delinuit, eorumque discordias sedauit: unde & ab eo tempore Lacedaemonij quoties cantorem aliquem audirent, protinus exclamare erant soliti, *μὲν Λεσβιον ᾄδεις*, hoc est, post Lesbium cantorem: quod mox in prouerbum cessit, de ijs qui secundas partes, non priores assequuntur: prouerbij meminit Cratinus, subobscurè quoque Aristides in oratione pro concordia ad Rhodios. historiam perstringit & Plutarchus in Musica, qui & in Laconicis apothegmatis Terpandrum multatum ait ab Ephoris, eiusque citharam affixam, quod antiquam immutasset musicam, vnumque neruum superfluum intendisset: non enim, ex Lycurgi instituto, quicquam de prisca musica immutari fas apud eos fuerat. Boetius in musica, Lesbios ait ac lones a plerisque morbis fuisse liberatos cantus dulcedine ac Terpandri praesidio. Floruit vero is, ut in Chlonicis Eusebij annotatur, XXXV Olympiade: de cuius poetae vetustate Glaucus Italus in eo quem scripsit de antiquis poetis & musicis, ita obseruat, ut eum videlicet longè antiquiorem Archilocho prodat, illumque propterea statim post eos commemorat qui aulodiam, hoc est, tibicinam artem inuenere. Obseruatum quoque est apud Athenæum, quod & longè fuerit Anacreonte antiquior: idque ea ratione manifestum ait, quod is primus omnium Carnia vicerit, quod & Hellanici testimonio comprobatur. Carnia vero instituta Zosimus perhibet in libris de Temporibus, Olympiade XXVII. Sedenim Hieronymus in VII. de poetis, illum floruisse scribit Lycurgi legislatoris aetate, atque haec tenus quidem de Terpandro, quem eius discipulus Clepion sequebatur, cuius tempore citharæ figuram constitutam fuisse asserit in Musica Plutarchus: quae ideo Asiae & Asiatis est vocitata, quonia citharædici ea vsi sunt Lesbij, qui Asiae proximi sunt: unde est apud Aristophanem *ἀσίδες ὁ κρηναία*. licet apud Apollonium commentatores obseruent, ideo eo nomine citharam vocari, quonia in Lydia primum reperta sit, quae prius Asia nuncupata fuerit. Alij ab Asia ciuitate, quae in monte Tmolio sita sit, ut est apud Stephanum & Suidam, qui illam trichordem tantummodo fuisse scribunt. Sunt qui a quopiam Asio nomine Lydo inuentore dictam existimant. Fuit & Xenodamus Cytherius, quem pæanum poeram fuisse legimus: nonnulli hyporchematôn, ut est apud Plutarchum. Xenodami meminit & Pratinas. Fuit & Xenocritus Locresis ex Italia, qui in ea musicae parte floruit, quae secunda dicta est. Ambigitur a plerisque, an & pæanibus vsus sit: nam liquidò heroica argumenta illum scripsisse legimus: eius tamen poemata dithyrambica Plutarchus fuisse ait. Nec ab his longè aberat Aristoxenus Selinuntius, ut Hephæstion tradit, & Epicharmo longè antiquior: quin ipsius, ut idem asserit, Epicharmus mentionem facit. hunc ait Censorinus tum peritia, tum eloquentia modulati protinus catus, clarissimū fuisse. Vfus vero est Aristoxenus ante alios omnes, eodem Hephæstione autore, primum anapestico metro. Fuerunt & hoc nomine duo alij, quod recorder: vnus quidem Tarætinus philosophus & musicus

Xenodamus

Xenocritus

Aristoxenus

ex

ex Aristotelis sectatoribus, vt Gellius & Suidas tradunt, hic post Aristotelis mortem ea illum causa damnauit, quod successorem scholæ Theophrastum reliquerat. crebra huius mentio apud autores, Eusebium, Plutarchum, Gellium. Vi truius libro quinto omnem Aristoxeni musicam paucis complexus est. hunc Cicero, animam ait dixisse aliud nihil esse, quam harmoniam. Meminit & Aristoxeni Cyrillus Alexandrinus, qui & eius atatem commemorat: item & Suidas, qui de eo & alia plura. Alter Aristoxenus Cyrenæus fuit, earum deliciarum homo, vt ex horto lactucas vesperi cum mulso ebiberet: manè verò cum eadem sumeret, vocabat placentas virides sibi à terra missas. meminit Athenæus & Suidas, cuius tamen codex est parum castigatus, quem si cum Athenæo conf. ratis, 10 facile emendare potestis. Fuit & Pericleus Lesbicus cum his, qui cantu citharæ Lacedæmone vicit in ea celebritate, quæ Carnia dicta sunt, de quibus modò à me mentio facta est: sed de ijs quoq; copiosius, si vita suppetat, in deorum cognominibus agemus. Sunt qui ab hoc dithyrambicam dictionem excogitam malint, vt alibi diximus. Scribit Plutarchus, mortuo Pericleto artem illam modulan 20 di excellentem per successionem defecisse. Fuit verò hic Hipponacte antiquior, vt à Græcis est obseruatum. Et cum Pericleto Phrynis erat ex eadem insula, patria Mitylenæus, citharædicus poeta. A thenis hic primus citharædicam docuisse scribitur, apud quos summo in precio vixit. hic in Panathenæis maxima Atheniensi celebritate, Callia principe, victor fuit. Patrem habuit Canopen, seruus 30 verò natus est, & Hieronis Tyrani coquus: quam rem nec tacuere Comici. Fuit verò Phrynis Aristoclidis, quem Aristoclitum vocant alij, discipulus, qui à Terpandro genus duxit, & in Græcia floruit Medorum tempore, quando Xerxes in Græcos bellum intulit. Meminit Phrynis non semel Plutarchus, qui illum ait antiquam illam & vitilem ac masculam musicam in nouam traduxisse. meminit & Pherecrates Comicus his versibus:

*Sed neque miserijs his modus fuit
Meis, Phrynis iniecto strobilo quodam
Non ante cognito, irrequietis me
Flexibus atque reflexibus versando
Totam labefecit, quinqueuenerijs
Duodenas obstipando harmonijs.*

30

Xanthus.

Fuit & inter melicos connumeratus Xanthus Lydus, cuius in XII Dipnosophiston meminit Athenæus, eumque Stesichoro vetustiore facit. Melicos verus scripsit & cantica. Xanthum legimus prodidisse Electram Agamemnonis non eo nomine antea vocatam sed Leodicen: nam Agamemnone interfecto, Cytænestra cum Egistho nupsisset, Electra ipsa nuptias est exosa, & mariti expers id nominis est assecuta, quasi *αἰὲς λικτρῆς*. Xanthum item historias scripsisse Græci tradunt. Sed videndum an hic idem sit cum eo Xantho Candaulis, ex Sardis, quem Suidas ait Lydiaca libris quatuor complexum fuisse, de quo plura & Athenæus. Sed iam his missis, de Archilocho nobis dicendum, qui in hac tabularum parte fuit. Fuit verò ex Paro insula, vt Sirabo, Lucianus, Horatius, alij testantur, qui, vt est apud Eusebium, XXXVIII circiter Olympiade floruit, quo tempore Tullius Hostilius apud Romanos regnabat, vt ex Cornelij Nepotis sententia obseruat Gellius. Cyrillus verò Alexandrinus in eis quos contra Iulianum Cæsarem scribit. XXXIII Olympiade claruisse prodidit. Herodorus Cædæus & Gygis temporibus fuisse scribit, quorum etiam historiam ille iambicis complexus est, vt est apud Priscianum. Sed hi ipsi reges non multò ante præcesserunt. Patrem Archilochus habuit Telesicle, qui cum de puero nato percontatus esset oraculum, ab eo hoc responsum retulit, *ὁ Τηλεκλῆς ὁ παῖς καὶ αἰδίδι. ὁ δὲ Τηλεκλῆς*, 50 hoc est, clarus & immortalis erit puer, ὁ Telesicles: amatus enim, *εὐταμοίττος*, in primis ab Apolline Pythio fuit, vt Plutarchus in eo prodidit, qui inscribitur, de

Pericleus.

Phrynis.

Archilochus

de ijs qui à Deo serò puniti sunt. Idem pluribus scribit Suidas: qua de re historiam vobis non grauabor vt cunq; meis verbis exponere: eam enim subobscurè Suidas recitat. Studiosos, inquit, etiamnum vita functos, dei minime dant oblivioni. Archilochus enim in cæteris omnibus generosus atq; eximius, si quis ei turpitudinem & maledicentiam adimat, ab eoq; hanc veluti inultam maculam abstergat, quando & illum deus Pythius in prælio casum est miseratus, in quo iuxta tritum sermone puerbium, cõmunis est Enyalius, id est, Mars belli deus. Pythium igitur fortè adiuerat, de ijs quæ tum sibi necessaria fuerant scitaturus Calondas (qui Cailonides à Plutarcho vocari videtur) miles Naxius, Coruus, 10 hoc est, Corax cognominatus, Archilochi occisor: at illum vt scelestum Pythia profecuta est,

*Templum exi, famulum Musarum nanq; necasti: hoc est,
μυσῶν δόρυ πο: ἴα κερταῖος ἔστιν ἄνθρωπος.*

& præterea illi vulgaria quædam ac protrita subiunxit. Tum Calondas Pythiæ belli fortunam ac vices obiecit, quod scilicet in belli discrimine, vel id facere, vel pati, hoc est, interficere vel interfici necesse sit: & propterea indignum esse, se à deo odio haberi, si sui ipse genij gratia viuat: scq; quodammodo calumniabatur, quod non porius mortem oppetisset. quibus verbis illum Pythius est miseratus, eiq; responsum dedit, vt ad Tænarium proficisceretur, vbi Tettix 20 mulatus erat, manibusq; Telesicles filij & cineribus parentaret, eosq; placaret. quæ cum Calondas fecisset, à dei ira liberatus est. Sanè Plutarchus in eo, quo agit de sera numinis vindicta, Tettigem hunc Cretensem fuisse prodit, qui cum classe ad Tænarū peruenit, & ibi ciuitatē condidit, iuxta quam erat animarum expiatio. Porro ne & hoc vos lateat, Archilochus ipse Tettix, hoc est, cicada dictus est, nam ipse se hoc nomine vocauit, vt Lucianus in Pseudologiste pluribus scribit. Cū enim eum quidā conuicij lacessiuisset, Cicadā, inquit, alā apprehendisti: hoc est, *τίτλαρα ἢ πῆδῆς (ὡελίηφρα)*, se scilicet cicadā appellans, cuius ea natura fertur, vt & loquax sit & vocalis, nulliq; necessitati obnoxia. Interfectoris tamē Archilochi, apud philosophū Oenomaum & Eusebium nomen Archias est, nō 30 Calondas, vel Callonides: ita em̄ Oenomaus apud Eusebium: Inuistā neutiquā aduersus Archiam minas, neq; importuna Pythia, quæ vlciscēbat iam multò antea vita functum Archilochum, ipsūmq; Archiam vt scelestum iuhens è templo exire, Musarum enim ministrū interfecerat. Quibus planè omnibus intelligere Pliniū potestis, qui in septimo ita concisè hanc historiā perstringit: Archilochi, inquit, interfectores Delphis arguit Apollo. Idem & Solinus scribit. Fuisse verò Archilochū, vt diximus, in cæteris quidē generosum ac nobilem, nisi q; maledicus, & in sermone obscœnus adeo, vt poetarū petulantissimum eum apud Eusebium idem Oenomaus dixerit. Sed & Pindarus in Pythijs eum hac causa acerbè taxat in Epinicio, id est, victoriæ hymno Hieronis: nam & ea de mulieribus scripsit, quæ nemo frugi ac sobrius audiat. Idē serè scribit Plutarchus in eo q; est de curiositate, id est, *πρὸς περιεργουμένης*. Huius verò maledicentiæ vitium in patriā quoq; referri potest: quando ea natura ingenioq; quædam sunt ciuitates ac nationes, vt aliud nihil scire videantur, nisi calumniari: vnde & illud Græcis prouerbium, *αἰχλοχῆς πατρίς*, Archilochi patria, quod in mordaces & maledicos dicitur. Proximū huic & illud, Archilochum calcas, *αἰχλοχῆν πατρίς*, quum quis vestigijs Archilochi insistere videtur, morēsque imitari: hoc est, cum calūnijs & maledictis assueuit. quare & Marcus Cicero Archilochia edicta, contumeliosa appellat. Est à Valerio Maximo proditū, Lacedæmonios sanxissē, vt Archilochi libri extra suam urbem exportarentur, q; corū lectionem parum verecundā arbitrabantur: nolebant enim ea liberorum suorum animos imbui, ne plus nocereb, 50 noceret, quàm ingenijs prodesset: itaq; ait, maximum poetam, aut certè summo proximum, quia domum sibi inuisam obscœnis maledictis lacerauerat, carminum exilio mulctarūt. Plutarchus quidē non libros solū eiectos, sed & ipsum

Proverb.

quoque prodidit, cum ita cecinisset, satius esse clypeum abijcere ac arma, quam animam amittere. carmen quo id dixit, ut apud Plutarchum ipsum & Sextum Empiricum libro Pyrrhionorum tertio legi, tale fuit:

ἀσπίδι μὴ σάωντες ἀγχιπέδου, λὺ πρὸς δέσμα
ἢ τὸ, ἀλφειῶντο ἰκλιμῶν ἐκ ἐδῆς. hoc est:

Atque aliquis saion clypeo nunc latus abibit,
Quem liqui nolens in loca plena rubis.

meminit & Aristophanes. Sunt autem Saij (ne vos hoc lateat) populi Thraciae, ut cum grammaticis scribit Strabo. quidam eos & Cicones vocant. Sunt qui ea voce caudera bellatorum interpretentur. Sanè qui apud veteres scutum abijcerent, graeco vocabulo *ἰκλιμῶν* dicebantur, quod & in proverbum transiit: unde & Demosthenes eo nomine male solitus est audire. Sed quòd exilio mulctatus sit Archilochus, etiam illo carmine innuit Ovidius:

Vix repertori nocuit pugnacis iambi,
sic fit in exilium lingua proterua tuum.

Nam, ut Aelianus in varia historia scribit, ideo Critias Archilochum vituperabat, quòd sua ipsius probra ipsemet scribendo prodiderit, quae ad nostram notitiam alijs non pervenissent. nam quòd matre serua natus est, quòd patriam ob inopiam fugerit in Thasum, quòd aequè amicos ac inimicos habuerit, quòd scutum abiecerit, & reliqua quae vitio illi dantur, nesciremus, nisi haec ipse omnia suis scriptis declarasset. Traditum est memoriae, cum Archilochus aliquando valde tristaretur, quòd sororis suae maritus in mari periisset, eum vno iocisque ac ceteris voluptatibus mœstitiam diluisse, haec identidem dicens, Equidem neque quicquam flens me debor, neque dum epulor latòrve malū quod faciam. Ab Archilochos quoque Archilochium carmen iambicum appellatur, ut Hephæstion, Diomedes, Terentianus alij scripserunt: à quibus & illud proditur, quòd cum à Lycambe focero delusus esset, qui ei Neobulen filiam desponderat, sed mox dare abnuerat, epodon primus ex trimetris & dimetris commentus sit: quo carmine, ut ait Iulianus poeta, focerum & tres filias adeò acerbe est infectatus, ut omnes simul ad laqueum compulerit. quare sic Terentianus: Archilochus, inquit, isto sauit iratus metro contra Lycambem & filias nota est historia. Quidam, ut puto, perperam ipsum iambici inuentorem carminis faciunt eo Horatii versu notissimo,

Archilochum proprio rabies armauit iambo.

idque eò efficacius astruunt, quòd & Ovidij autoritate, quam modò retuli, fulciri videntur: parum id obseruantes, quòd multò antea inuentus fuerit, & eo sit versus in Margite Homerus, ut Aristoteles & Atilius scribunt, id quod & antea diximus, & nonnihil in Hipponactis imagine paulò infra dicemus. Ab Archilochos igitur rabiosus iambus, & pugnax factus, cum antea alijs rebus aptus. Ab eodem & acephalus versus, ut inquit Maurus Honoratus, inuentus. Archilochum verò Fabius Quintilianus ita laudat, ut validas vibrantesque sententias habere dicat, plurimumque sanguinis atque neruorum. nec minus Hermogenes, ubi de terribili agit oratione. De Archilochos Heraclides certe Ponticus dialogum reliquit, in quo non modò vitam, sed & sermonis & linguæ eius vim explicuit. Legimus & hoc Archilochi epitaphium:

ἀρχιλόχου πρὸς σπῆμα, τὸν δὲ λίσσωντας ἰάμβους
ἦ γὰρ μαινοῖσιν ἢ μῦσαι χαρίζομεν.

Sepulchrum hoc, inquit, Archilochi, quem in rabientes iambos egit Musa numero gratificata, ne scilicet si heroicum Archilochus arripuisset, palmam de eo Homero surriperet. Videris, ut puto, graeci poetae argutias, quas ego veritus minus me assequi posse latine, ab interpretatione abstinui: nisi quis fortè audax ita interpretari velit:

Archi-

Archilochi hic tumulus, rabie quem armauit iambi
Mæonida cupiens Musa placere suo.

Leguntur & alia ab Iuliano scripta epigrammata, quae passim leguntur. Demum composuit aliquando Archilochus hymnum in Herculem, cuius initium hoc fuisse & Pindarus innuit in Olympijs, & in eo loco grammatici:

χαίρει καλλιμένη Τενέλλα ἀνὰ τὴν ἑρкулῆος. hoc est,
Salve Callimice Tenella rex Hercules.

quo postea carmine in sacris certaminibus victores omnes ornabant, ter à spectatoribus repetito. Est verò Tenella vox à tinnitu fidis efficta, ut Tarantara à tubæ sonitu, qui quidem versus Archilochi melos à Pindaro dicitur. At de Archilochos iam satis, nunc ad alios, qui hac in parte fuerant, venio: inter quos & Arion Methymnaeus Lesbios, qui (ut Suidas tradit) Cyclei filius fuit, lyricus & citharædus nobilissimus habitus xxxviii Olympiade, Periandròque Corinthiorum tyranno gratissimus. Scripsit verò cantilenarum prologia & proœmia, ad duo ferè millia versus: tropon quoque & figuram tragicam. Sūt qui & ipsum chorum & dithyrambum primum constituisse velint, & satyros etiam induxisse, qui per metra canerent, & pleraque alia. Nec desunt qui Alcmanis discipulum fuisse affirmant. huius notissimam historiam per maria à delphine vecti, cum nauis eum occidere vellent, Herodotus scribit, & ab eo Gellius, Plutarchus, & alij, ut Ovidium & poetas mittam. Strabo tamen à nautis illum summersum putat, alij nonnulli haud penitus fabulosam existimant, quòd & plerisque pueros à delphinis per maria vectos, vterque Plinius, Solinus, Gellius, Appion, & Theophrastus connumerant: sed his multò plures Athenæus. Extant & in huiusmodi re graeca nonnulla epigrammata. Sedenim quoque magnum rei arguraentum, si gnium in Tænarò positum cum insidente, quo loco à delphine delatus fuerat Arion, ut Herodotus & Gellius scribunt. Idem Hyginus, qui & in cœlum delphinum ipsum inter sidera delatum prodidit: atque haec quidem de Arione breuiter. Post quem erat Antheas Lindius, quem alij Gnidium fecere. Fuit verò senex & fortunatus, & Cleobuli philosophi cognatus, ut Philodemus scribit, nec minus in poetica facultate ingeniosus: primus enim poësim excogitauit, ut refert Athenæus, quae per compolita nomina conficitur, qua mox & Philasius Asopodorus in iambis vsus est. In sacris praeterea Dionysij Antheas versatus est, eius des veste indutus. Ad haec & Comœdias & alia composuit. Fuit & Anthes poeta, cuius antea meminimus.

Fuit & in melicorum poetarum numero Pyrrhus poeta repostus, qui (ut Lynceus scribit) Erythreus fuit. hic Pyrrhicho nomen dedisse ab aliquibus creditur. Grammatici verò interpretes Theocriti, non Erythraeum, sed Lesbium poetam fuisse scribunt. sed de pyrrhicho vel pyrrhichio pede aliàs. Huius quidem Pyrrhi in quarto Edyllio meminit Theocritus, & cum eo Glaucæ Chiae, quae in ea musica parte, quae Chromatica dicitur, excelluit tempore Ptolemæi Philadelphij, ut ijdem scribunt interpretes. Erat & cum his Battus, qui ineptior est habitus poeta, cuius hymnos & longos nimis fuisse legimus, in hisque eandem vnam rem sapius inculcatam & repetitam, sic ut omnibus fastidio esset. ad haec scripsisse quoque dicitur in simulachra & statuas nihilo melius, adeò ut ab eius nomine in ineptos ac blatterantes identidem, proverbium inoleuerit *βαττολογία*, hoc est, Battii more loquor, ut autor est Suidas, & Theophilus. hinc & *βαττολογία* pro facta & inepta garrulitate: & verbum *βαττολογία*, quo Ioannes Euangelista, vel quisquis is fuit qui Matthæi euangelium ex Hebraea in Graecam linguam conuertit, vsus est: *πρὸς δὲ λέγουσιν ἡμῖν βαττολογίᾳ*. Precantes, inquit, ne battologifate, id est, inaniter loquamini. quo in loco graeci interpretes, & Theophylactus in primis, Battologia est, ait, nugacitas, & battarismus inarticulata vox, qualis est puerorum. sunt tamè qui à Thebano quopiam proverbium deductum velint, sed de Batto Cyrenarum conditore nunc nobis non est sermo, ne & nos *βαττο*

videamur. Post hos verò hac tabularum parte Lyrici nouem, sic à Musarū numero nuncupati, sequebantur, qui, vt est in Græcorum epigrammate, ita ordinantur: Pindarus, Simonides, Stesichorus, Ibycus, Alcman, Bacchylides, Anacreon, Alcæus, & Sappho, quam potius decimam musam, quam lyricam ait nominandam. Frequens est quidem nouem lyricorum mentio apud scriptores cum Latinos, tum Græcos, atq; ideo à nobis ea causa vel accuratius, vel copiosius recensendi. Vnus certè Isacijs apud Græcos non nouem, sed decem in commentarijs in Lycophronem enumerat: his enim quos enumerauit, decimam E-cyrrhinam addidit, quam ego vtique Ecyrrhinam pro Corinna mendose scriptam fuisse facile crediderim. Nam & Hephæstion Corinam duplici r. enunciare vi-
10 detur. Sed de Corinna suo loco, nunc nos tabulæ & temporum, non Græci epigrammatis ordinem sequemur in his recensendis. Nam & in Pindari commen-tarijs Græcam elegiam legimus, in qua ab eo diuersum ordinem offendimus. Pri-mus igitur inter Lyricos poetas erat Alcman, qui eodem quo Pittacus tempo-re, vt scribit Eusebius, XLIII scilicet Olympiade claruit: alij XXVIII, quo tem-
15 re Ardius, qui & ab aliquibus Ardis dictus est, apud Lydos regnabat. Plerique verò Alcmana Laconem fecerunt, id quod & Statius poeta innuit, cū cecinit,

Obsitus & reticis Alcman cantatus Amyclis.

quod tamen manifestè negat in historia Velleius Paterculus. Suidas ex vrbe Messana, in eo licet perperam legatur Messoa, fuisse ait, sunt tamen qui alterum
20 existimant. Crates verò ex Sardis Lydiæ vrbe, quod & Anriater quodam carmine testatum reliquit, & Leonidas in ipsius Alcmanis epitaphio, legitur & in libello de exilio, Plutarchi carmen, quo idem innuitur. Patrem Alcman habuit Damanta, vel vt alij, Titarum. Ventri ac gulæ operam dedisse legimus, vnde & inter gulones & voraces, ac multi cibi homines connumeratur à Græcis, vel ipso eodem teste, qui se πολυβόματον nuncupat. Idem & Athenæus in decimo, & Aelianus, quo loco a dcephagos, hoc est, voraces commemorat, inter quos Pityrea Phryga, Cleonymum, Pisandrum, Charippum, Mithridatem regē, Timo-
30 creonem Rhodium, de quo suo loco, Eryfichthona, Myrmidonum, qui κλέδων est cognominatus, atq; ideo haud quoq; mirum, si supra modum amatorijs & re-bus Veneris vacasse perhibetur: nam & ipsum eroticorum carminum ἑρεια quidam putauerunt. Extant apud Athenæum eius ipsius carmina, quibus illum fa-cilè colligimus impatienter Megaloftratam poetriam adamasse. De familiarib. ac domesticis libros sex scripsit. Melicos versus, & quas Colymbosas ipse nun-cupauit, primus insuper modulamina induxit, quæ sine hexametris versibus cō-
40 cinuntur. Lingua vsus est Dorica, qua & Lacedæmonij utebantur. Aelianus scribit Alcmana seruum fuisse Agelydis, sed ab eo libertate donatum, ob illius vir-tutes & ingenij elegantiam, & perinde à Græcis Dulcis, hoc est, γλυκίς cogno-minatur. Perijt verò pediculari morbo, hoc est, phthiriasi. Ab hoc carmen alma-
45 icon, quod & alcmæicon, interdum à nostris perperam Alemanicon appella-tum, cuius & Hephæstion meminit, vt alios mittam. Sunt & qui alterum Alma-na fuisse asserant ex vrbe Messanæ, & ipsum Lyricum. Alcman, teste Plutarcho, Fortunam Prouidentia filiam, sororemq; Eunomia & Pithius dicere solebat. & adhuc de Alcmane sat dictum. Quem sequebantur Alcæus & Sappho, ambo eadem patria nati, eademq; ætate, ex Lesbo scilicet Mitylenæi, vt Strabo docet, quidam eos floruisse prodiderunt LX Olympiade: in Eusebij tamen chronicis
50 XLV annotati sunt, vt mirari possim, quæ non diligentissimi scriptoris, nec eius qui latinum fecit Hieronymi errata, sed scriptorum potius & librario-rum esse crediderim. vt cunque, nostrum nos sermonem sequamur. Alcæus igitur, vt de hoc prius agamus, fratres duos habuit, alterum quidem Cicin, alterum verò Antimeniden, quem Babyloniorum socium, vt scribit Strabo, appellare erat solitus, & certamina magna confecisse dictus, ipsosq; ex maximis pericu-
55 liss.

Alcman.

Alcæus.

lis liberaffe. Est in historijs proditum, Pittacum ab Alcæo multis contumelijs & conuicijs laceratum: nam vt est ab Aristotele literarum monumentis relatum, cum Alcæus & frater Antimenides patriæ exercitui duces præessent, ipsis à ci-
10 uibus abrogatū imperium, & eius summa est Pittaco tradita: quam rem iniqui-ore animo tulit Alcæus, remq; ipsam in suorum carminum locis plerisq; aperte ostendit. Dionysius historiam ita ipse recenset: Pittacum, inquit, dictatorem (sic enim quem illi esymnetam, interpretatus est) Mitylenæi creauerunt, vt contra exules eos, qui Patriæ cum Alcæo nobili poeta erant, confligeret: quare non mi-
15 rum videri debet, si cum illo perpetuas inimicitias exercuit: nam & illum, vt re-
fert Laertius, interdum σαρπηδορα, & σαρπηρον, quod latipes esset, & pedes traheret, & χειροπόδων nuncupabat, quod scissuras in pedibus haberet, quæ Græcè χειρὸς ἐκ
& ποδὸς appellatur. Laertio & Phauorino testibus. Γυμνασιῶν verò, quod frustra intumesceret & superbiret. Item φλοισυῶνα & γέλασσα, quod pinguis esset. Ζοφοδορί-
20 δων autem, quod ἀλυχνος, id est, non sine lucerna videret. Porro & ἀγχιουρον, quod de se male audiret & fordidus esset. atq; huiuscemodi Alcæus conuicijs & maledictis Pittacum est insectus: quare cum captiuus in ipsius Pittaci manus venisset, vt est apud Val. Maximum, illum quidem impune abire permisit, tantum admonuit quid in opprimendo posset. Heraclitus verò illi dixisse ait, veniam
longe supplicio meliorem: verbum vtique sopho, id est, sapiente dignum, & vel
20 hoc ipse dignus vt inter septem sapientes connumeretur. Sedenim non Pitta-cum solum Alcæus est insectatus, sed & Myrsilum, & Megalagyrum, & Clean-thiden, alijsq; nonnullos, qui in patria tyrannidem per impotentiam exerce-bant, vt tradit Strabo. Commodius ergo, inquit Piso, ò Pice, Quintiliani verba exponemus, cum Alcæum ait tyrannos insectatum esse. Cui ego: Equidem rectè Piso doces, sed paulò post tu ipsius Quintiliani verba recensueris. Græci Sta-
30 siotica Alcæi quædam opera vocant, quæ vos latine seditiona dicere potestis. Meminit & de his Strabo, in quibus scilicet de patriæ seditionibus, intestinisq; discordijs à tyrannis oppressæ agebat: quo etiam carmine navigationem suam & bella descripsit, quod & Acron testatur, & Horatius, cum ita cecinit:

Et te sonantem plenius aureo Alcæe plectro,

Dura nauis, dura fuga, mala dura belli.

Herodorus memoriæ monumentis mandauit, quod eo tempore quo Mityle-næi cum Atheniensibus pugnarent, victoriæq; penes hostes esset, Alcæum abie-
ctis armis aufugisse, quæ ab hostibus collecta in templo Palladis suspensa fuere, idq; ex ipsius versibus ad Menalippum facile cognoscit: quam tamen historiam vt parum fideliter ab Herodoto expositam, Plutarchus reulit in eo qui inscri-
bitur de Herodoti abusione seu malignitate, si rectè sic cacoethia interpretatur. historiarum veritatem secuti sunt Strabo, Laertius & Suidas. At verò in Musicis & in arte modulandorum carminum peritissimum fuisse Alcæum, præter Græcos
40 & Attilium Donatianus apud Latinos scribit: ideoq; Horatium in quibusdam ait duriores videri, quod Alcæum haud rectè semper sit imitatus: vt in illo,

Te deos oro, Sybarin cur properas amando perdere?

Fuere & alij præter hunc Alcæi nomine, inter quos duos scenicos poetas, si me-ministis, recensuimus, alter etiam Vespasiani Imperatoris ætate claruit. Sed & alium inter epigrammatographos referemus. Interim verò tu Piso iam quæ de Alcæo poeta meministi Quintiliani verba recita: Sic, inquit, faciam. Alcæus in parte operis aureo plectro meritò donatur, quoniam tyrannos insectatus est: multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque breuis & magnificus & diligens, Homero similis. Sed & in iusus & in amores descendit, maioribus ta-
50 men aptior. Hæc ille quidem, & simul Piso ipse conticit. Tunc ego, Rectè Fa-bius: nam & Cicero in Tusculanis de Alcæo sic: Fortis, inquit, vir in summa re-publica cognitus. De iuuenum amore scripsit Alcæus: Lycum enim puerum ar-denter amauit, vt Flaccus canit, nigris oculis, crinèq; decorum: cuius pueri næ-

uus in articulo, ut scribit Cicero, illum delectavit. Eius in scribendo instituti fuit Alcaeus, quod notat Synesius, ut manifestis, non fictis veretur argumentis: unde quibus rebus oblectaretur, quibusve tristaretur, facile deprehendi colligitur poterat: id quod etiam de Archilochi traditur, atque hucusque de Alcaeo. Nunc iam de Sappho loquamur, quam sic laudat Strabo, ut ei similem nullam fuisse, ne in minima quidem poetices parte, asserat: quod idem Eustathius in Dionysij commentarijs affirmat. Fuit hæc Scamandronymis ex Cleide vxore filia: alij, ut Suidas ait, Simonis dixere, alij Eunomini, seu Eumenis, alij Erygij seu Eucryti, alij Semi, alij Camonis, alij (ut omnium opiniones vobis asseram) Earchi: obtinuit tamen, ut à pluribus Scamandronymis credatur, quos Herodotus in historijs secutus est. Fratres verò tres habuit, Larychum, Eurygion, & Charaxum: e quibus Larychum suis versibus celebravit, atque in primis cum vna in Pryraeo Mitylenæis administravit, quod & scribit Athenæus. At verò Charaxum valde vituperare erat solita, quod Rhodopen meretricem olim Aesopi Phrygij fabulatoris conservam inuerecundè adamarit, & ita perditè, ut eius causa omnia ferè patrimonium consumpserit. Huius quidem meretricis pyramida celebrat Herodotus, Plinius, Strabo, & alij plerique. Fratrem ergo Charaxum Sappho etus meretriculæ causa odio & carminibus est insecuta. Apud Athenæum reprehenditur Herodotus, sed cum Herodoto vos etiam Strabonem intelligatis, quoniam idem & manifestius existimavit, quod scilicet Rhodopis & Dorice eadem fuerit meretrix à Charaxo dilecta, cum duæ fuerint: Rhodopis enim Thressa genere fuit, Dorice Naucratis. Neque enim Rhodopis verua Delphos misit, sed Dorice. idem ab Athenæo epigrammate Posidippi comprobatur. Sed nos hæc mittamus, ipsamque Sapphon referamus, quæ viro nupsit Cercolæ. Sunt qui Cercyllam perperam vocent. si græcis scriptoris standum, ex Andro insula is fuit ditissimus, ut Suidas refert: ex quo filiam genuit, cui nomen Cleis: sed eo mortuo, diuersis amoribus est diffamata, adeo ut vulgò Tribas vocaretur: promiscuè enim impudens pueros & puellas arsit, unde & mascula ideo à quibusdam appellari creditur, ab Horatio Flacco & Aufonio Gallo, quod marium scilicet vices in opere cum puellis gereret: sint licet, inter quos Porphyriion, qui eam ob studia poetica id nominis fortitam velint, in quibus studijs ut vir versata est: quali non & alia penè innumerabiles foeminae id studium magnificè exercuerint. Alij masculam ea causa dicta arbitrantur, quod Leucadium, qui virorum erat, saltum animosè aggressa fuerit: ad quod Papinnianus illud ex patris epicedio referunt:

*salus, inquit, ingressa viriles,
Non formidata temeraria Leucade Sappho.*

Suidas tres Sapphus discipulas nominat, Anagoram Milesiam, Gongylam Colophoniam, & Eunecam Salamintiam. Et tres item ab eadem puellas amatas prodidit, Arthida, Telefillam, & Megaram. verum ego plures comperi, quarum hæc nomina, Pyrino, Mnats, Anactorie, Cydno, Cyrene, & post has Phaon Lesbicus adolescens, quem Plinius amatum tradit propter herbe radicem, quam nostri Centumcapita vocant, quæ alterutrius sexus similitudinem refert: unde si viris contigerit mas, amabiles fiunt, quo pacto, inquit, amatus fertur Phaon Lesbicus à Sappho: quem Phaonem cum in Sicilia nauigasset, lepidissimo carmine Sappho est profecuta: quod Ovidius poeta in epistola eius nominis imitatus creditur: cuius inquam Phaonis amore impatiens Sappho, se è Leucade in mare præcipitem dedit: quem è Leucade saltum & alios subiisse legimus. Miram, inquit Piso, mulieris vecordiam, si non potius furiosus nobis narras: sed quoniam id causa quaeso edidisse. Quibus ego: Ea scilicet, ut amoris impotentis vim solueret. Quo fit, ut postquam in huius rei mentionem incidimus, non fortasse vobis ingratum fecerim, nec à nostro valde proposito alienum, si quæ à nobis aliàs

aliàs sunt obseruata, in præsentia paucis retulero. Quinimò, ait Piso, gratissimum feceris: & simul puer annuebat ut dicerem. Tunc ego: Scribit, inquam, Strabo decimo suæ Geographiæ libro, prope Leucada Apollinis templum esse, ubi saltus fiat ad sedandos amoris æstus: ex quo Ovidius Deucalionem primum se præcipitem dedisse cecinit, Pyrrha amore percitum: hanc legem, inquit, locus ille tenet. Menander verò primam Sapphon amoris, ut ait, cæstris furentem, ex alta petra dei voluntate se præcipitem dedisse scripsit. Sed Charon Lampfacenus & Plutarchus, Phobum Phocensem primum ex Codri genere eum saltum fecisse prodiderunt. Antiquitatum scriptores quidam, & cum ijs Strabo, Cephalum tradunt primum eam rem tentasse. Pterelæ Deionei filie amore percitum. Sed nunquid, Picus ait, omnes isti, qui se inde præcipientes dederunt, interiere? Cui ego lubridens (rem enim visus est pueriliter interrogare) minimè, inquam: nam nec Deucalionem nec Cephalum perisse legimus: Sappho verò & Calyce, de qua in Stesichori imagine dicemus, mulieres interierunt, atque id nonnulli ideo arbitrantur, quod viriles, non muliebres saltus ingredi sunt ausæ: & perinde illud de Sappho Statij, cuius paulò ante meminimus, sic interpretantur, de quo tamen non satis inter doctos conuenit. Et hæc vobis de Leucadio saltu dicta sint breuiter, ut institutum sermonem continuemus, atque in primis repetamus quæ de Phaone à Palephato in apistion, hoc est, 20 incredibiliū historia traduntur. Cum Phaoni, inquit, cura esset eorum quæ ad nauigationem pertinent, accidit ut Venus in formam vetulæ mutata Phaonem interrogaret, num se trans fretum vehere vellet: cui ille annuit, statimque ne quid mercedis petens transmisit: cui dea in rei gratiam tradidit ut ex fenestra adolescens, & omnium quidem formosissimus fieret: qua ex causa illum postea Sappho ardentissimè amasse traditur. Idem ferè Aelianus in omnimoda historia: à quo hoc amantius additum, Phaonem à dea vasculo donatum medicamentis pleno, quibus cum delibutus esset, factus est omnium pulcherrimus, atque ideo mirandum in modum à Lesbij mulieribus amatus, & in ijs à Sappho maximè. Cum verò in adulterio demum deprehensus fuisset, pœnas dedit. Sed videte 30 quæso, quibus præstigijs humanū genus ante corporatum Verbum dæmon ludificaretur, ut tandem illud in propriam perniciem compelleret. Huius Phaonis fabulæ meminit & Lucianus in Dialogis qui Nectici inscribuntur. Et quod de vasculo diximus medicamentis pleno, in allegoriam quidam referunt, de qua etiam in pyxide Psyche est obseruatio. Hac, ut puto, fabula Phaonis illud ex Plauti Milite clarius vobis constabit, quam adhuc expositurum aliquis sit interpretatus. Nam nulli, inquit, mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus, tibi & Phaoni Lesbio, tam nimie te ut amarent. Alij Phaonem occultatum in lactucis à Venere ferunt eius amore capta, ut apud Athenæum Callimachus & Cratinus prodiderunt: id quod & in allegoriam ab aliquibus refertur, quod qui lactucis utantur, ad Venerem exercendam debiliores fiant: atque idcirco à Pythagoricis lactuca Eunuchus appellata est, ut in nostris ad te Pice Pythagoræ symbolis retulimus. Quidam alteram Sapphon existimarunt quæ Phaonem amavit. Sunt et qui plectrum ab ea excogitatum scribant. Menæchmus quidem sic yonius Pectida inuenisse ait (instrumenti musici id nomen) quam rem pluribus Athenæus exequitur. Sed iam & quæ à Sappho scripta sunt referamus. Condidit in primis Lyricorū libros nouem, epigrammata, elegiā, iambos, monodias, epithalamium, et alia quaedam. Aeolico verò dicendi charactere vsa est. Ab ipsa quoque carmē Sapphicū deductum est, ut Ephæstion, Terentianus, Attilius, & Diomedes obseruat. Quin & ab eadem Aeolicum carmē & antipestichon inuectū est, ut Attilius 50 & Terentianus scribunt. Harmoniam præterea mixolydij à Sappho repertam prodit Aristoxenus, quem secutus est Plutarchus in Musica: tamen quidam in Pythoclidem tibicinem referunt, & Lysis in Lamproclen Atheniensem. At verò gratiam tantam in carmine habuisse Sapphō scribit Demetrius Phalereus, ex in-

geminationis & replicationis figura, quam anadiplosin Græci vocant, cuius & exempla quædam ille protulit. Sed & Hermogenes cum de orationis dulcedine differit, eam ideo plurimum laudat, sed tum maxime cū Iyram interrogat, eamque respondentem inducit. Scribit Aristoteles in Rhetoricis, quod Alcaeo dicenti, Vellem rem quampiam Sappho tibi dicere, sed me pudor impedit: tum statim Sapphō respondisse, Si proba honestaque Alcaeo dicere meditareris, nec turpe potius ac oblectamentum quiddam, non pudore afficerere. Eiusdem Sapphūs & illam sententiam esse ait idem Aristoteles, Mortem omnino malam esse: nam & dei, inquit, nisi hoc ipsum iudicarent, & ipsi morerentur. quo eodem nos argumento per *ἄριστον*, id est, argumenti reflexum, mortem bonam dicimus, quod 10 eam Deus homo subire voluerit, quo modo Paulus ille doctor gentium eam se cupere dicebat. At nostris his sermonibus minus ista conueniunt, rectius ergo in poetis nostris moremur. Est quoque literarum monumentis traditum, Sapphon ad diuitem alocupletem mulierem, sed plane indoctam atque ignaram scripsisse, eam omnino citō interituram, propterea quod nullam ex sese posteritati memoriam relinqueret, nec natos (vt ait) ex rosetis Pteridæ digna profectō sententia, quæ omnibus, non vni identidem mulieri concinatur. Didymus Chalcenterus in Græcis magni nominis scriptor, dubitat Sapphon sibyllamne potius, an poetriam appeller. Quæ ego cum dicerem, O præclaram, inquit Piso, mulierem, quantum se ea sexus ille merito ac iure effere potest: hanc enim vel 20 cum viris conferre quis dubitet? At quid habent nisi mollittem & garrulitatem nostræ ætatis puellæ? non omnes quidem dico, audio enim & hodie nonnullas in hac diuina facultate, cæterisque bonis artibus commendari. Sed Lili tu, si quid amplius de Sappho restat, redde nobis. Sic agam, inquam, vt citius cæteros lyricos referam. In primisque Mitylenæi imaginæ Sapphūs suis nummis effinxere, vt Pollux autor est. Duas tamen hoc nomine fuisse, quod paulō antè dixi, apud Græcos comperi, ambas quidem Lesbias: priorem Erethiam, secundam Mitylenæam, ambas quoque poetrias. Reprehenditur apud Athenæum Hermesianax, quod æqualem putauerit Anacreontū Sapphō, cum hæc, inquit, tempore Alyatis patris Cræsi floruerit, ille verò Cyri & Polycratis. Tunc Piso 30 ait: Aliquanto igitur Anacreonte senior Sappho? Sic est, inquam, si vera tradit Athenæus: tamen si Chamæleon in eo quem de Sappho scripsit, aliter sensisse videretur. Comicus verò Diphilus amatam eam ab Archilocho & Hipponacte dixit in ea, quam de Sappho fabulam scripsit: cum Atheno tamen conuenit Eusebius. atque hæc tenus nobis dictum sit de Alcei & Sapphūs imaginibus. Post hos erat Tifias, qui quod cantu citharæ chorum primus constituit, Stesichorus dictus est. Fuit hic in Lyricorum numero haud incelebris, & Hesiodi, vt Philo-chorus scribit, ex Clymene filius. alij ex Archiepe, quod in commentarijs in Hesiodum legimus. alij non Hesiodi, sed Euphorbi filium putant. alij Euclidis, quidam Hyetis, Plato & Stephanus Euphemi prodiderunt. Ex Himeræ verò 40 Siciliæ fuisse dicitur, id quod ex pluribus Phalaridis epistolis colligimus (si modo sunt ex Phalaridis epistole, quas Luciano plerique attribunt) vnde & a Græcis sæpius Himerus vocatur. Idem & M. Cicero in quarta in Verrem actione, cum Himeram à Carthaginensibus captam direptamque scripsisset: Himeræ, inquit, ciues quos belli calamitas reliquos fecerat, hi Thermsi sese collocarunt. mox subiungit: Erat etiam Stesichori poetæ statua senilis incurua cum libro, summo, vt putant, artificio facta ab eo qui fuit Himerus. Sed est & fuit tota in Græcia summo propter ingenium honore & nomine. hæc quidem Cicero. Quidam tamen, inter quos Stephanus & Suidas, ex Metauo Italiæ fuisse opinati sunt. alij ex Pallantio Arcadiæ fugisse, Catanamque Siciliæ peruenisse, ibique 50 sepultum. pugna quidem fuisse dicitur inter Himerenses & Catanenses de cineribus Stesichori, cui dirimendæ Phalaris Astypaleus iudex electus, pro Catanensibus pronunciauit, ea scilicet ratione, quod apud Catanam studijs literarum operam

operam nauasset. Alcman junior Stesichorus ab autoribus scribitur, sint licet qui vetustiorum tradant. Mirum est quod Stesichoro infanti accidisse proditum est, iusciniam scilicet in ipsius infantis ore concinuisse: quod, si quidem verū est, exitium proculdubio suauitatis & dulcedinis futuri poetæ prodigium fuit. Clarrere verò cœpit à xxxvii Olympiade ad lvi vsq; quæ dec essit: qua argumētatione colligimus, illum ad summam senectutem peruenisse. Lucianus quidem in Macrobijs octoginta & quinque annos vixisse testatur: videtur tamen legendū xcv. Fratres verò duos habuit, Mamertinum geometram, & Helionacia te- 10 gumlatorem. Filias item nescio quot habuit, quas de morte patris epistola consolatus est tyrannus Phalaris. Fuere verò hæc Stesichori filia in modulandis numeris & carminibus pangendis nihilo patre indignæ reputata, eo quando tempore nulli in ea facultate, præterquam patri, cedere dicebantur. Dorica quidem Stesichorus lingua vsus esse perhibetur, quod scilicet ea in Sicilia frequens esset, vt alibi diximus. Poemata Stesichori sex & vigintilibris composita Suidas prodidit, meminit & Canticorum, id est, *ἀκρωτήριον* eius Athenæus, qui & ipsum inter eos qui nimio plus amauerunt, connumerat: à quo & celebratur poema illud in Calycem puellam, quæ vt Aristoxenus musicus scribit, cum Euathlum adolescentem ardentissime deperiret, deæ Veneri preces effudit, vt sibi Euathlus maritus contingeret: quod cum puer se facturū abnuisset, puella amoris ini- 20 patientiā, vt Sappho, ex alta se Leucadis rupe præcipitem dedit, eundem finem fortita. quam historiam princeps noster Pico, pater Pico tuus, ad hæc quodam poemate vno perstrinxit versiculo:

Testis Stesichoro Vani cantata Calyce.

diascole scilicet hac dictione vsus. summæ autem probitatis virum stesichorū fuisse legimus, vnde apud Græcos factum prouerbum est in indoctos & inelegantes. Neque Stesichori tria nostri: quamuis alij ad ipsius carmina referant, quæ 30 epodica fuerint, in quibus illa tria essent, de quibus in huius sermonis exordio egimus, strophe, antistrophe, epodos. Stesichorum præterea synesius heroicū ferme poetam facit, cum ait: Stesichorus, veluti & Homerus, qui heroicum genus nobilitus & illustrius suis versibus reddidit. quare, vt puto, apud Dionem Alexander Macedo illum inter eos poetas reponit, quos, vt à regibus legantur, dignos censet. Hermogenes Tarsensis, iuuenis licet, diligentissimus tamen historicorum scriptor, vbi de oratoris dulcedine agit, stesichorum pluribus verbis extollit, nec plurimum orationis parte excelluisse scribit, ob adiecta epitheta, quibus ipse commode vsus est. Est verò imitatus stesichorus in versibus modulandis, nomos & regulas Olympi, quas & illustrauit, vt Plutarchus in musica scriptum reliquit, qui & illum ait harmatio nomo & dactyli specie vsu: quibus, in vnum si conferatis, quæ à Fabio Quintiliano de Stesichoro scribuntur, facilius intelligetis, quam exponi ab alijs consuevere: quæ verba, quando 40 ea tu memoriæ tenes Pico, refer. Nec cunctatus Pico, sic (opinor) inquit Quintilianus: Stesichorus quam sit ingenio validus, materiæ quoque ostendunt, maxima bella & clarissimos canentem duces, & Epici carminis onera lyra sustinentem: ac si tenuisset modum, videtur amulari proximus Homerus potuisse: sed redundat, atque effunditur, quod vt est reprehendendum, ita est copiarum vitium. hæc ille. Quæ cum Pico retulisset, ita ego subsecutus sum: Reliqua inquam ego, de Stesichoro vobis subiungam: atque id in primis, quod inter gentium miracula connumerari solet, cuius & Irenæus & Hieronymus inter Christianos meminere. Ferunt enim, cum aliquando Stesichorus in Helenam maledicum carmen & contumeliosum condidisset, eū tādium oculis captum fuisse, quo- 50 ad per somnium monitus palinodiam recantaret, cuius etiam palinodia initium apud Platonē legimus. Scripsisse verò in insula Rhodiana autor est Strabo. Rē alij fabulosius tradūt: Cum, inquit, Leonymus Crotoniata vulneratus, ex oraculo monitus nauigasset in Leucen insulam maris Euxini, vnde sanatus cum rediisset,

Stesichorus.

Proverb.

Tifias.

dijisset, inter cetera narrabat ab Helena sibi mandatum ut Himeram proficisceretur, Stesichorūq; nunciaret, ipsum ob Helenæ iram oculoꝝ morbo laborare: cuius rei causa ipsum mox palinodiam concinuisse, & sanitati restitutum. Sed enim & memoria dignus ipse est apologus, quo ille ad Himerenses usus est, & ab eo Horatius quadam ad Aristum Fuscum epistola: quem eò certe vobis libentius recito, quòd & præcellentissimus philosophus Aristoteles in Rhetoricis eum ita retulit: Himerenses, inquit, cum Phalarim imperatorem sibi delegissent, eiusq; custodiæ armatos satellites daturi essent, post multa quibus id ditius debet, Stesichorus apologum huiusmodi commentus est: Equus, inquit, solus prava obtinebat, ceruus verò superueniēs velocitate sua illa sibi vsurpare videbatur: tum equus ut se de cerui iniuria vlcisceretur, hominem consilij causa adijt, eum percontatus, an secum vellet de tanta cerui petulantia atq; audacia supplicium sumere. at homo equo ait, Facillimum hoc, inquit, si tu fræna & me hastam renentem, tergo admiseris. Equo placuit hominis consilium, ipsumq; hominem festorem equitēq; sustinuit: ex quo, ait Stesichorus, tēpore homini deinceps famulatur equus. Caute igitur & vos, ne dum hostem vlcisci cupitis, seruitutē vobis perpetuam consecratis: tam enim ori fræna admisistis, cum vobis Phalarim imperatorem delegistis: si verò & apparitores ac satellites, & corporis custodes dederitis, tum demum planè tyranni imperio parebitis, sempiternaq; seruitutis iugum & vestris & nepotum ceruicibus imponetis, atq; hic quidem Stesichori apologus. Tum non multò post, ipse cum alijs plerisq; cum in Phalaridis manus venisset, sibi de nece valde metuebat: sed tyrannus hominis ingenio ac sapientia motus, eum suis ciuibus incolumem restituit, vel hoc vno non tyrannus: Cononem tamen ipsius Stesichori comitem interfecit. Illud quoq; de Stesichoro fertur. Cum Locrenses loquaces ac maledicos à conuicijs & loquacitate reuocare cuperet, subobscuro quodam sermone eis dicere solitus erat, Ne cicadæ humo canatis, sunt enim apud Locros, Plinio & Pausania referentibus, cicadæ plurimæ, & multum garrulæ. Sed de Stesichoro licet iam satis vobis dixisse videri possim, nihilominus & eius monumentum haud præteribo, ut ei poætæ etiam vita functo honorem habitum cernatis. Illud quidem Catana positum fuisse ante vrbis portam, quæ ex re Stesichoria dicta est, octangulū, hoc est, octogonum perhibent: à cuius forma, in talorum & tesserarum lusu casus quidam Stesichorius, vel Stesichorites appellatus est, ut Pollux & Eustathius prodiderunt. Alij omnia ei sepulchro ex octonis rebus fuisse volunt, octo scilicet columnis, octo gradibus, & octo quoq; angulis: atq; inde factum prouerbium, Omnia octo, *ὄκτω τὰ δὲ ἴσα*, cum rei nihil deesse significamus: etsi illud aliunde alijs deductum arbitratur. atq; hæcenus de Stesichoro: deinceps de Simonide agendum, cuius imago in tabula sequebatur.

Prouerb.

Simonides.

Fuit verò Simonides post Stesichorum, id quod & Athenæus ostendere nititur, cum quis primus *πρωστὸς* dixerit, inquit: sibi enim Simonidis versus quosdam affert, in quibus de Stesichoro fit mentio. At Eusebius eadem simul ætate vixisse scribit: alij post Ibycum, quod obseruauimus apud eos, qui in Apollonium commentaria collegere. Suidas Simonidem ait LVI Olympiade floruisse: alij LXXII scribere, & peruenisse vsq; ad LXXXVIII. Fuere utrunq; illud certè à multis est traditum, nouem Lyricos poetas si non eadem ætate fuisse, non multo certè tempore inter se distantes. Fuit ergo Simonides Leoprepis filius, ut Herodorus scribit: ut alij, Theoprepis: vtrunque est apud Suidam nec semel legere. Fuisse verò dicitur aspectu sædo & deformi, id quod illi obiecit Themistocles, patria Iulites, ab vrbe Cææ insulæ, cognominatus item Melicertes, à cantus suauitate. Literas verò longas & duplices reperisse à Græcis quibusdam dicitur: at noster Plinius has tantum quatuor ait inuenisse, *α, ω, ζ, φ*. Dorica in scribendis versibus usus est lingua. Cambyzæ & Dares regnum, & Xerxis nauale prælium descripsit, cuius rei apud Suidam, & in commentarijs in Apollonium mentio.

mentionem nonnunquam factam videmus. Item prælium illud quod ad Artemisium promontorium commissum est, versu elego composuit: quod verò ad Salaminem factū est, Lyrico carmine executus est. Scripsit & threnos, hoc est, naniās vel lachrymas. Horatius: Cææ retractas munera naniæ. & Catullus: Mox stius lachrymis Simonideis, quanquam propter affectum & reticentiam locus hic Catulli parum lucidè à grammaticis explanatur. Composuit itē laudes, hoc est, encomia, & epigrammata, quorum adhuc pleraq; leguntur, ut illud in Megisteam vatem Acarnanem ex Melampodis genere, cuius & Herodotus meminit: interitum enim Megisteus Leonidæ & loctiorū, suiq; ipsius prædixit: quare constructo ei ab Amphictyonibus tumulo, Simonides ob mutram hominis familiaritatem hoc carmen composuit:

*Nobilis hoc bustum est, Medi occidere, Megistei
sperchion ad fluiuium, sed tamen vltus obit.
Qui vates obitum quamuis præcivit adesse,
Noluit hic Sparta deseruisse duces.*

Scripsit & pæanas & tragædias: his addit & Strabo, Deliacorum dithyrambū; quem Memnon inscripsit, addit & Herodotus laudes in Eualciden Eretriorum ducem. Gryphis quoq; & hoc genus poematum delectatus. Duo utiq; eiusmodi extant epigrammata, quæ in medium affert Chamæleon, alterum quidem de hirco & delphine, alterum de asello qui per lusum Epeus dictus est, quæ nisi ab eo ipso explicarentur, minus profectò intelligerentur. Inter longæuos verò cōnumeratur: nonagesimum enim annum excessisse scribit in Macrobij's Lucianus, Suidas nonagesimum nonum. Eusebius in Simonidis ætate inconstans esse videtur. Proditum est à Valerio Maximo, octogesimo illum anno, vel potius nonagesimo legendum, carmina docuisse, et in eorum certamen descendisse magna etiam cum voluptate: id quæ se nouisse scribit Valerius ex ipsius Simonidis poematis. Senex etiam Simonides interrogatus quandiu vixisset, parum, inquit, at annos multos, autor Stobæus. Deis certè Simonidem gratū fuisse, ex ijs quæ Cicero & Valerius tradunt colligimus. cum enim naufragum quendam in litore proiectum vidisset, & miseratione motus eum humasset, moneri se per somnum visus est, ne craftino nauem conscenderet: postridie igitur haud nauem conscendit: ceteri spreto hominis consilio cum soluissent, eo spectante, naufragio periere. quare lætus Simonides, quòd somno vitam seruasset, tanti beneficij memoriam elegantissimo carmine æternitati consecrauit. Non minus mirum videtur id quòd ab iisdem simul & Fabio traditur. cum enim Cranone, quod Thefalix oppidum est, apud Scopam amicū & diuitem cœnaret, carmenq; cantasset, quo Scopam quidem ipsum laudarat, sed ita, ut sit, in Castorum laudes diuenterat, tum Scopas iratus dixit Simonidi, eius dimidium quod dare pactus fueram, à Tyndaridis petas. Fabius inter autores magnam esse dissensionem ostendit: nam non Scopam quidem, sed Glaucum Carystium, alij Leocraten dicit, alij Agatharchum: ipsumq; cœnaculum nō Scopæ, sed Pharsali cuiusdam: quam rem & Simonides ipse quodam suorum carminum loco monstrauit. Igitur postquam ille negauerat præmium, nunciatum est duos ad ianuam iuuenes adfuisse qui Simonidem vocarent: ad quos cum exiisset, repenti triclīnium corruisse, conuiuasque omnes & ministros ruina elisisse: iuuenes qui ad ostium adstiterant, nusquam amplius viſos, quare Tyndaridas illos fuisse creditum est. quod licet fabulosum Fabius putet, tunc primum tamen idem ipse & alij quamplures scriptores memoriæ artem existimant Simonidem excogitasse, in collisorum videlicet discernendis cadaueribus, excelluit enim memoria Simonides: quam quidam comparasse arbitrantur quibusdam epotis medicamentis, quod Marcellinus Ammianus scribit. Philostratus in Apollonij vita: Memoriam, inquit, adeò exercuit, ut Simonidem quoq; superasse creditus sit. hymnum etiam à Simonide in memoriæ laudem composuit frequenter decantabat,

tabat, in quo omnia consumi tempore, marcesceretq; scribit, ipsum vero tempus nec senescens nec corruptibile circa memoriam permanere. haec quidem Philostratus. Simonidem etiam quidam volunt primum induxisse breuem loquendi modum, quem ex re Graeci micrologiam nuncupant. Versatus vero est Simonides diu in Sicilia, quod ex Xenophonis dialogo de tyrannide plane comper tum est. Sed & Theocritus poeta idem inuuit in Charitum poemate, & eius ibi interpretes. Chamaeleon quoque in eo quem de Simonide scripsit: Cum Syracu sis, inquit, esset cum Hierone Simonides, & ab illo quotidie munera splendida acciperet, non paruam ille sibi eorum partem reponebat, quod scilicet ipse pecuniae avidus esset, & turpe lucrum faceret, causam ab eo quodam interrogante, cur ab eo id fieret, Splendida, inquit, est Hieronis magnificentia, mea vero venustas. Idem cum apud Hieronem coenaret, nec ei leporem ut alijs appouisset, ve rum postea misisset, ille sic ex tempore cecinit:

*ἴδῃ σφ' ἴδῃ δὲ πρὸς ἐὼν Ἰβηνο δόδο, hoc est,
Huc quamquam latus, nondum peruenerat ad me.*

Scribit Aristoteles, ab Hieronis vxore interrogatum Simonidem, meliusne esset diuitem, an sapientem esse: respondisse Simonidem, longē se frequentius in tueri sapientes in diuitum ianuis quam contra: id certe insinuans, sapientes locu pletum ope indigere. At meo quidem iudicio callidē & sapienter magis Aristip pus Cyrenaeus Dionysio hoc ipsum percontanti respondit: Sapientes ideo, in quibus pro diuitum foribus frequentius videntur, quod probē intelligunt quae de sint diuitibus, quibus uegeant, at diuites minimē. Sed quod paulo ante auarū Simonidem diximus, & lucro turpi magis operam dedisse, quam par sapienti esse videatur: simili etiam de causa a Pindaro & Callimacho taxatur, id quod & Pindari commentatores obseruant. Hinc & in avaros & sordidos simul & calli dos adagionem factum legimus, cuius Aristophanes & Suidas meminere, *πισσο νίδῃ μάλῃ*, hoc est, Simonidis carmina seu cantica, varia scilicet, & malae artis: is enim primus in poeticam, astutiam & quastum induxit. quin & ipse *μυβήσῃ* a Chamaeleone ea de causa vocatur, qua dictione Graeci pecuniae auidum significant. Idem & apud Athenaeum legitur. Scribit Stobaeus in Aphrothegmatis, Simonidem interrogatum cur senex esset avarus: respondisse, cum moriar inimicis malo pecuniam relinquere, quam viuens amicos egens experiri: simul accusans instabilitatem & paucitatem amicorum. Sunt quoque in frequenti sermonis vlti Simonidis capsulae, id est, *μὲν ἄλλῃ*: quarum altera, quae mercedis erat, semper plena: altera, quae gratiarum dicitur, semper vacua. meminit in Gratijs Theocritus & Plutarchus eum alibi, tum in eo qui *ποδὶ πολλῶν πρῶτος μολών* inscribitur, & Suidas, ut alios mittam. Interrogatum vero ab Hierone Simonidem scribit Cicero, quid, aut qualis esset Deus, diem vnam postulasse ad deliberandum, postredie autem biduum, atque sic pariter deinceps duplicasse numerum: quam ob rem miratus Hieron, quaesiuit, quid ita faceret: tum Simonidem respondisse, quod id diu tius consideraret, eō sibi rem videri obscuriorem. Simonidem ipsum praeterea cum Pausania Lacedaemonio aliquando in conuiuio cum esset, ab eo rogatum legimus, ut graue aliquid & sapientia refertum diceret: tum Simonidem risisse, Memento, inquit, quod homo es: hoc est, *μὴ μνησθῆναι ἀνθρώπου εἶναι*, quam vocem cum Pausanias spreuisset, tum demum eius recordatus est, cum omnium rerum in ops in Chalciae co oclusus fame atque inedia periret, ter enim in haec ferme verba prorupit: O Cae, inquit, hospes, magni momenti fuit sermo tuus, sed illum ego ob amentiam minus aestimabam. Succurrit & illud in praesentia Simonidis, quod est in tertio Sympofiacōn Plutarchi. Cum hospes quidam in conuiuio sederet, nihil quē loqueretur: O homo, inquit, si tu fatuus es, sapiens opus facis: si sapiēs, fatuum. Celebratur & illud ab eodem Plutarcho, saepe quod locutus esset, Simonidem dicere solitum, se penituisse: quod tacuisset, nunquam, hoc est, ut poeta sapiens canit:

ἢ ἴσθῃ ἴσθῃ ἴσθῃ ἴσθῃ ἴσθῃ ἴσθῃ, hoc est, locutum.

Item respondentiam Pythagorae alij, alij Socrati, alij alijs attribuunt. Item respon dente cuidam dicenti, cur Thessalos solos nō deciperet: Indoctiores, inquit, sunt ac rudiores, quam vt a me decipiantur. Illud quoque eius dictum fertur, poesim pi cturam quam esse loquentem picturam vero poesim silentem. Tanta insu per auctoritatis habitus est, vt a summis viris celebretur. Nam & Xenophon, a t tica illa Musa, libellum de Tyrannide, Simonide & Hierone interlocutoribus fecit. Plato in Protagorae dialogo, Socratem multa Simonidis carmina exponē rem inducit, atque id maxime cum cecinit, Difficile esse virum verē bonum fieri manibus pedibusque & mente tetragonon, hoc est, quadratum. quo loco obiter vobis obseruandum, a Platone dictum quadratum perfectum, & ad aequilibri um factum: quo pacto quoque & Damascius existimauit. Sed & de tetragono, hoc est, quadrato homine Aristoteles Moralium primo, & Rhetoricorum ter tio meminit: vnde & quadrati numeri, & quadrata Roma, & hominis statura quadrata, perfecta scilicet, & ad aequilibrium facta: & quadratum corpus apud Celsum & Columellam: hinc & quadrati versus. Quod vero Graeci de Hercule proverbium fecere, *τετραπύλον*, aliter etiā exponitur quam a nostris quibus dam, qui proverbium interpretati sunt: nam & hoc idem de Mercurio dictum est. Sed his de rebus haecenus, ne plura inculcemus, alias copiosius haec disputata legetis: nunc reliquum vobis de Simonide pensum assero. Scribit Plutarchus, Themistoclem in Atheniensium republica principem, Simonidem rem parum iu stam petenti respondisse: sicut neque tu, inquit, Simonide bonus sis poeta, si praeter modulos poema concinas: ita nec ego bonus sim princeps, si praeter leges iudicem. Simonidis & hoc existimatur, *εὐδὲ μὴ εἰδὲ θεοὶ μάστιγι*, hoc est, cum ne cessitate neque deos pugnare. Fuit quoque Simonides, ut Aristoteles obseruat, adeo humilium verborum contemptor, vt cum mulabus vicisset earum nomen suo carmini inserere non esset dignatus, verum ita circumscripsit, *χελίπεδες ἀλλοτῶ δων ἄννα τῶνδ' ἴππων*, saluete, inquit, ventipedum equorum filiae: qua in re tamen illum Aristoteles irridet, Cur non ait, & aliorum mulae filiae? At verō diuer sum, inquit Piso, de Simonide Quintiliani iudicium esse videtur, quam quod tu modō ex Aristotele retulisti. Dic plane Piso, inquam, quid de Simonide tuus Fa bius, cuius adeo verba tenes. Tunc ille: Simonides, inquit, tenuis, alioqui ser mone proprio, & iucunditate quadam commendari potest: praecipua tamen eius in commouenda miseratione virtus, vt quidam in hac eum parte omnibus eiusdem operis autoribus praefereant. atque haec quidem de illo Fabius. sed Ari stoteles, inquam, verba tantum censuit, Fabius & verba & sentia. Fuerunt & alij Simonidis nomine poetae: inter quos ille, qui huius fuit filius existimatus, ab alijs vero ex filia nepos, qui ante bellum Peloponnesiacum floruit, tresque genea logiarum libros reliquit. & totidem inuentionum. Fuit & tertius Simonides 40 Crineus, iambographus, ex Amorgo, vt Strabo, Athenus & Stephanus docent, quem nonnulli iambicorum carminum inuentorem credere. haec eius opera traduntur, Iambi, Elegia, duobus libris distincta. Floruisse autem post Troiana tempora annis CCC. Fuerunt & alij huius nominis poetae, sed non huius ordi nis, de quibus aliorum dierum sermonibus egimus: quare iam ad Pindarum ac cedamus, qui, vt Fabius ait, longē inter nouem Lyricos princeps, id quod & ex pictura facile cognosci dabatur: augustiori enim specie quam reliqui, quae pic toris fuit industria, erat in tabula depictus. Floruit verō, vt scribit Eusebius, Pindarus LXXVI Olymp. quo tempore in scena florebat Aeschylus. & Gelō tyrannus obtinuit Syracusas, vixitque vsque ad tempora Hieronis, Gelonis fra tris, ad quem & hymnos scripsit. Dinomeni enim filij quatuor fuere, Gelon, Hi 50 eron, Polyzelus & Thrasylbulus. Alij quidem LXXV Olympiade eum vixisse scē i bunt, quos inter Suidas: sed hoc tempore natum putarim, illo verō claruisse. Quo eodem tempore Xerxes in Graeciam ingentes illas copias terra marique

Pindarus.

ductabat, Pindarus tum XL annum agebat. Thebis utiq; natus, vnde & Dirceus cygnus vel olor à poetis nuncupatus est. Natum quidem eum ait Stephanus in vico vel regiuncula Cynocephalorum, id quod & ipsius poetæ commentatores affirmant: neque enim crassus aer semper incultus ac rudes homines profert, nam in eo natus Pindarus, Lyricorum omnium fuit, ut græcè dicam, *ὀδοῦρος* & *ῥ*. Patrem, ut quidam scribunt, Scopelinum tibicinem habuit, à quo ea arte primum institutus fuisse traditur. Qui rem melius scrutati sunt, Pindarum aiunt Daiphanti filium: alij licet Pagonidæ & Myrtydos poetriæ dicant, quam & Myrtò vocatam ab aliquibus inuenio. Sunt qui eius discipulum scribant, nec Pagonidæ vxorem, sed cuius modò meminimus, Scopelini, à quo Pindarus Lafo Her-
 10 mioneo lyrico poetæ erudiendus traditus fuit, qui non longè post, magistrum magno interuallo superauit. Non desunt inter scriptores, qui Pindari matrem Clidicen nuncupent, eundemque Daiphantum & Scopelinum fuisse: quod in Pindarum grammaticè obseruant. Fratrem habuit Pindarus Erotionem nomine. Duxit & vxorem Timoxenam, ex qua filios tres sustulit, marem vnum Daiphantum: foeminas duas, Eurætin, quam Polymiten ab alijs vocatam lego, & Protomachen: quibus etiam in Pythionico quopiam hymno præcipit, ut matri Deüm & Pani nocturna sacra facerent: hos enim deos summa veneratione ac pietate coluit, domumq; possedit, deorum matris templo coniunctam: quod cum ipse & Philostratus, tum ipsius quoque Pindari expositores planè ostendunt.
 20 Nec minus quoque Apollini gratus fuisse dicitur, aded vt eorum munerum, quæ in ipsius dei templo offerebantur, *μειδία*, hoc est, partem à deo sibi assignatam acciperet, indiésq; à sacerdote vocaretur ad cœnam: id enim apud Delphos Pythia antè prædixerat: qua re factum est, vt nomen Pindari latè per omnem Græciam celebre haberetur: sed & apud reges & respublicas non modò cum in viuis ageret, sed & post mortem gratum illum fuisse historiæ probant. Nam cum Thebas Alexander, vt Arrianus & Plinius referunt, diriperet, Pindari vatis familiaræ penatibusq; parci iussit, id quod & antea Lacedæmonios fecisse legimus, propter hanc in ipsius poetæ domo metro trochaico hypermetro factam inscriptionem: *Πινδαρος τῶ μισοποιδῶ τῶν ἑργῶν μὴ κείτωι*. hoc est, Pindari poetæ tecum ne
 30 cremate: quæ verba ab Alexandro pro ædibus inscripta fuisse Dion testatū reliquit. Præclara sunt ista profecto, Piso ait, Pindaricè fides præconia. Cui ego: Præclara, inquam, sed quæ ab eo edita fuere longè magis mihi illustria videntur: composit enim vltra xvi libros, inter quos hi numerantur, qui nunc in omnium manibus & ore versantur, Hymni in quatuor Græciæ certaminum victores, vario carminum genere conscripti, ac periodi nomine celebrati. reliqua eius scripta perierunt, Pæanes, Dithyrambi, Scolia, Epiraphia, Encomia, Threni, Profodia, Parthenia, Enthronismus, Bacchica, Daphnephorica, Hyporchemata, Dramata tragica, quæ & ab Hermogene, vbi de sermonis castitate agit, valde celebrantur. Scripsit item epigrammata epica, & ad Græcos oratione soluta admo-
 40 nitiones. Diuinam tamen hanc poetices facultatem in genesin transfudit Villius, vel vt vulgò appellatur, Iulius Firmicus Maternus: natum enim esse Saturno in nono ab horoscopo loco constituto in Geminis: quæ genitura, vt ipsius Firmici verbis vtar, diuinum poetam Lyrici carminis reddidit, qui choreas Libero & rhythmos, sed & rara religiosi carminis modulatione componat. Atqui ego in eius potius studium & naturæ corporis habitum refero, quam in aliorum cõtionones motusq;: quæ omnia mira diligentia & facundia vtrique Picus, pater scilicet & magnus patruus huiusce nostri Pici pueri, refellerunt: & idcirco nos reliquum potius vitæ referamus. Pindarus igitur cum adhuc in cunis esset infans, apis tanquam in alueare, in ore ipsius mella & fauos deposuit, id quod & Plato
 50 ni diuòq; Ambrosio contigisse, græcæ & nostræ historiæ tradunt, diuinæ certè cuique suauitatis singulare prælagium. Alij verò, inter quos Pausanias, prodiderunt, cum adolefcentulus esset Pindarus, æstiuòq; tempore Thebis Thespias iret,

iret, æstu meridiano fatigatus, præ somno ac lassitudine paululum evia declinauit, prostratusque cum dormiret, aduolantes ad eius os apes in labris mellificarunt. huius quoq; rei mentio est in græco quodam carmine, quod de vita Pindari inscribitur. Sed multò locupletius hanc rem in secundo imaginum scribit Philostratus, vbi elegantissimè Pindari imaginem effingit, vitamq; perstringit. Sed enim iunior fuit Pindarus quàm Simonides, quem & aliquando audiuisse fertur: Corinnæ verò æqualis, à qua & aliquando in certamine victus fuit, vt in eius imagine planius referemus. at Bacchylide senior fuit. Sed iam quæso attendite, quod à Pausania proditum ei contigisse iam senescenti: Pindaro, inquit, per
 10 somnum Proserpinam deam obuersatam esse, & apud eum quæstam, quod cæteri quidem dei ab eo hymnis celebrati forent, solam se ab eo præteritam: id verò se facturum cum ad eam venisset, pollicitus est Pindarus. at cum æate decimum diem is diem obiisset, anui cuidam affini, quæ carmina persæpe canere cõfueuerat, per somnum astitit, hymnumq; in Proserpinam deam ille concinuit, quem illa expectata statim exscripsit, & alijs concinendum tradidit. miraculum quidem hoc: at obitum illius iam Valerij Maximi verbis referamus. Pindarus, inquit, cum in gymnasio super gremium pueri, quo vnice delectabatur, capiteposito quieti se dedisset, non prius decessisse cognitus est, quàm gymnasiarcho claudere eum iam locum volente, nequaquam excitaretur: cui quidem,
 20 inquit, crediderim eadem benignitate deorum, & tantum poetiæ facundia, & tam placidum vitæ finem attributum. hæc Valerius. Sed par est audire & Plutarchum, quid de hac Pindari morte scribat in paramythica, id est, consolatoria oratione ad Apollonium. De Agamede, inquit, & Trophonio ait Pindarus, cum in Delphis templum condidissent, eos mercedem ab Apolline petijisse: septima se die eis redditurum deum promisisse, iussisseq; interea eos epulari, ijs ita, vt sibi iustum fuerat, facientibus, septima demum nocte dum quiescerent, interijisse proditum est, inquit: & ipsi Pindaro per eos qui à Bœotijs ad oraculum missi fuerant sciscitanti, quid optimum homini contingeret, promantem, hoc est, vatem respondisse, id quod neque ipsum latèret, si quid ipse de Agamede & Tropho-
 30 nio scripserit: idq; si experiri vellet, non multò post illi manifestum futurum: itaque persuasum, quæ ad mortem pertinerent, cogitasse Pindarum, atque ita non multò post diem suum obiisse. Scribit & hoc Suidas, cum petijisset Pindarus, inquit, vt quod optimum in vita esset sibi daretur, in teatro ei contigisse, vt in genibus sibi dilecti pueri moreretur, annum agens quintum & quinquagesimum, puero verò illi nomen fuisse Theoxeno legimus, qui, vt Athenæus scribit, Tenedius erat. Leguntur & hodie Pindari versus in hunc ipsum puerum, quibus se radijs ex illius facie prodeuntibus atque emicantibus mirabiliter affici ait. Proditum quoq; est historia, Thebanis cum Atheniensibus dissidentibus, cum Pindarus quodam suo carmine scripisset, *ὁ πάλαι παρρηϊὴν μέγα πῶλον ἀβώων*, hoc est,
 40 ὁ infelices, & magnifica vrbis Athenæ, à suis ciuibus Thebanis magna pecunia mulctatum fuisse: quod vbi Athenienses rescivere, auri tantundem ei restituerunt. Cum item alias fulcimentum ac sustentaculum Græciæ Athenas appellasset, hoc est, *ἑρσμοῦ ἀδάμ*, Laconem tum quendam statim subintulisse, citò Græciam funditus ruituram, si huiusmodi, inquit, fulciatur sustentaculo. atq; hæc quidem in præsentia de Pindaro. Tu verò Piso quæ de illo Fabius, iam recita. Et Pisono: Nouem, inquit, lyricorum longè Pindarus princeps, spiritu, magnificentia, sententijs, figuris, beatissima rerum verborumq; copia, & velut quodam eloquentiæ flumine: propter quod Horatius eum meritò credidit nemini imitabilem. hæc tenus Fabius. Sed & plurimum Horatij carmine celebratur. Rectè dixisti, inquam, Piso: nam & Arcefilaum maximum philosophum dicere solitum accepimus, Pindarum poetam idoneum esse præcipuè verborum vocem implere, ac eorum copiam præbere. Sed præter hunc Pindarum alter etiam fuit huius
 50 sororis seu fratris filius, & ipse Lyricus poeta, Scopelini filius, cuius (vt scribit

Suidas) cum Alexander Thebanos omnes, præter sacra & sacerdotes, captivos faceret, ædes & posteros ac domesticos servavit, ob prioris Pindari memoriam. Artianum citat Suidas, cuius hæc ferme sunt verba in primo: Parsum est, inquit, in direptione Thebarum vntus Pindari poetæ teclis ac posteris in honore mu farum. Sed iam de his satis. Post Pindarum erat Anacreontis imago, cuius pater Scythinus dictus, à quibusdam Eumelus, ab alijs Parthenius, seu Aristocritus vocatus. Fuit verò Anacreon, autore Strabone, Teius, ex vrbe Teo, quæ in media Ionia fuisse dicitur: & idcirco ipse lingua Ionica, in ijs quæ scripsit carminib. vsus est. Porphyrio in Horatium, Teion, inquit, urbem in Paphlagonia esse Salustius indicat, quum de situ Pontico loquitur: vnde est apud Ouidium, Teia 10 Musa. & apud Horatium, Fides Teia: & idem alibi,

Non aliter Samio dicunt avfisse Bathylo

Anacreonta Teium.

puisionem enim Bathylum Anacreon amasse traditur. Leonides epigrammaton scriptor Bathylum & Megisteia eius pueros nominat. Simonides & ipse epigrammatographus, Megisteia & Smerdiei Thracium amorem, hoc est, vt quidam interpretatur, obscenum minusq; pudicum, vt pote apud Thraces excogitatum, seu, quod verius videtur, vt etiam Antipater Sidonius innuit suo carmine, & aperte Max. Tyrius ostendit, quod puer ipse Smerdieus tantopere ab Anacreone re amatus, fuerit Thracius, quem Smerdin alio loco vocavit. Euryppylum quoq; 20 puellam amavit, quod idem scribit Antipater. Hinc (vt puto) Cicero, Anacreontis quidem, inquit, tota poesis est amatoria. idem Ouidius: à quo & illud canitur, quod scilicet vini appetentior fuerit: quod & ipse Anacreon indicat hoc, qui legitur, versiculo, οἰνοτό τῆς ἡμετέρας, & hoc qui à Demetrio Phalereo adducitur, ὁ φῶς ἴδωρ, φῆρ' οἴου ἂ ποῦ.

atq; eo etiamnum carmine iambico dimetro catalectico, quo Vulcanum alloquitur vt sibi vasculum fabricet, quod inter græca epigrammata legitur, & in Noctibus Atticis Gellij: tamen quidam id pernegent, vt in Autumedonte pluribus dicemus. Sed & à Simonide iuniore, οἰνοῦ ἄριστος Anacreon, id est, vino grauis vocatur. Antipater etiam Sidonius in tertio Epigrammaton idem pluribus ver sibus ostendit, quid igitur mirum, si pronior is in vtranq; Venerem fuerit: vul gato enim apud Græcos carmine, vtriusq; amoris insatiabilis senex fuit. Hinc & Grammatici qui in Pindarum commentaria scripsere, Anacreontem produnt amore percitum, non in deos, sed in pueros hymnos scripsisse, quos & deos suos appellare solitus erat. Dion hos Anacreontis versus ad Cupidinem citat:

O domitor rerum & dux Amor,

Qui cum nymphe caruleæ

Et purpurea ludit Venus,

En genus simplex amplector tua,

Tu propitius teneras exaudi preces,

Euae Cleobulo, suscipe amorem meum.

De hoc verò puero Cleobulo historiam, si non fabulam potius, apud Max. Ty rium comperi. Cum ebrius, inquit, ac parum pedibus insistens esset Anacreon, ia Panio Ionum foro nutricem quamptam Cleobulum infantem deferentē ob uiam habuit: illòsq; præ temulentia impulsit, simulq; conuicio & contumelia. Tū verò Anacreonti est nutritrix facta irata, deumq; rogauit, vt quò maiore puerum conuicio affecerat, eò in posterum maiore laude celebraret: idq; postea euenisse traditur: adoleuit enim infans, omniumq; eius ætatis formosissimus euasit, quē Anacreon mox multis versibus celebrauit. Et hæc quidem Maximus de Cleo- 50 bulo. Pausanias est Anacreontis ebrii statuā describit, in quā, vt opinor, adhuc extat Leonidis poetæ carmē. Qua verò ætate vixerit Anacreon, variè à scripto ribus traditur. Eusebius quidem LXI Olympiade eum commemorat: alij, vt Suid: refert,

Anacreon.

refert, LXII. quo tempore Sami felicem tyrannidem Polycrates exerceuit, à quo & Anacreon ipse summopere amatus, ita vt ei frequentissimè afflisteret, quod Herodotus scribit. Tradunt Græci scriptores, quod & Arsenius in Græcis col lectaneis retulit, quòd Anacreon cum donatus quinque talentis ab ipso Polycra te fuisset, eum duabus noctibus ex cogitatione penè somno caruisse: qua ex re ea restituit, dicens, ἢ πῶς ἂν ἀντὶ τῆς φροντῆς. Strabo quoq; Anacreontis poemim Polycratis laudes continere ait. Sunt etiam qui non quidem xxxv Olympiade, vt perperam apud Suidam scribitur, sed LXv. vixisse velint, quo scilicet tempo re Cyrus & Cambyfes regnarunt: quod Suidas refert. Nec desunt qui huius po etæ ætate scribant, Teios relicta vrbe in Abderam Thraciæ demigrasse, cum haudquaquam perferam contumelias, vel, vt Suidas ait, Hestiai insolentiam ferre possent: vnde illud prouerbij loco vsurpatum, Abdera pulchra Teiorum colonia, cuius mentio est apud Strabonem. Scripsit verò præter hymnos Ana creon elegias & iambos lingua Ionica: idem & mela, quæ Anacreontia dicta sunt, quæ iustitia & iucunda fuisse innuit Gellius, meminit Hephæstion, & Diō prussicus. Scripsit & rhizotomica, quæ in commentarijs Nicandri citantur: nisi fortè hæc sint alterius Anacreontis. Acron Horatianus interpres super ea Ho ratij verba,

Nec si quid olim lusit Anacreon Deleuit etas.

20 ideo lusit, inquit, quia iocis & conuicijs digna cantauit. Anacreon autem satyrā scripsit amicus Lylandri. Alij dicunt, quòd scripsit Circen & Penelopem in vno Vlysse laborantes: vnde in primo libro, Dices laborantes in vno Penelopē vi treamq; Circen. Neanthes Cyzicenus barbition ait Anacreontis poetæ inuen tum fuisse, vt trigonon Ibyci, id quod & in cœnis Athenæi ab Vlpiano refertur. Inter longæuos verò connumeratur à Luciano, quòd quinque & octoginta an nos natus obierit. Plinius & Valerius Maximus acino vultu passæ Anacreontem suffocatum tradunt. qua de re hoc est nostri Cælij carmen:

Atte sancte senex acinus sub tartara misit,

Cyeneæ clausit qui tibi vocis iter.

30 *Vos hederæ tumulum, tumulum vos cingit e lauri,*

Hoc rosa perpetuo vernet odora loco.

At vitis procul hinc, procul hinc odiosa faceffat,

Quæ causam diræ protulit vna necis.

Creditur ipse minus vitem nunc Bacchus amare,

In vatem tantum quæ fuit ausa nefus.

Plato non semel ipsius meminuit, vt in Theage, & in Hipparcho, à quo & ei na uem quinquaginta remorum obuiam missam scribit.

Sed iam de Anacreonte satis, quem poeta Ibycus sequebatur Phytij filius, si- 40 ue (vt alij tradunt) Polyzeli, Messenij historici: alij Cerdantis. Rhegyum notiffi mam Italiae urbem patriam habuit, ex qua digrediens in Samum insulam migra uit, quo tempore Samiorum rempublica Polycratis pater administrabat, quin quagesimam circiter Olympiadem, vt apud Græcos scriptores legimus: quo tē pore apud Lydos Croesus regnabat. Leguntur pleraque in Ibycum græca epi grammata, ex quibus eum facile colligimus procliuore in puerorum amo res, id quod & Marcus Cicero his verbis innuit: Maxime verò, inquit, omnium flagrasse amore Rhegyum Ibycum apparet ex scriptis. Idem & post Cicero nem Athenæus, & Suidas. Plato quidem Parmenidem hæc ferme dicentem in eius nominis dialogo induxit: Tunc demum, inquit, Parmenides necesse est ob temperare, etsi mihi videor in id quod passus Ibyctus equus, incidere, cui profe- 50 cto equo athletæ seniori curruum subituro certamen, & propter experientiam euentum extimescenti, Ibycus ipse se conferens. Inultus, inquit, & ipse iam se nex ad amores regredi cogor. hæc tenus Plato, vt Marcellus verit. Hunc ipsum

præterea Ibycum sambycam excogitasse Græci tradunt, quæ trigonæ, id est, triangularis citharæ species est, quam & ab alijs iambycam vocitatem inueni, quod cum ea iambea canerentur, uti est apud Suidam. At verò Ibyci mortem Plutarchus & Antipater, nec ab his multum diuersè Suidas, retulere. Cum in quadam, aiunt, solitudine Ibycus à latronibus deprehensus esset, ut ab ijs interficeretur, forte fortuna accidit ut inde præteruolarent grues, quas intuens, inquit: Quas volantes videtis aues, aliquando fortassis continget meæ necis vlti-
ces fieri: & simul dicto casus occubuit. Post hæc autem latronum vnus, cum in ciuitate grues conspicatus esset, inquit, Ecce Ibyci vltices. quod cum quispiam audiisset, rem detulit, ita quidem Suidas, ut verò Plutarchus, Latrones, inquit, nihil tale timentes, in theatro, vel ut alij, in foro cum sederent, ecce superuolantes inde grues cum viderent, ridentes per iocum ita inter se susurrabant, id est, id est, hoc est, hoc est, ecce Ibyci vltices: quæ verba cum ex circumstantibus quidam excepisset, ad ciuitatis principes detulit: qui latrones de Ibyco percontati, & ab ijs minus constanter cum responderetur, inquiri Ibycum præcipiunt: cum autem quam gentium inueniretur, tormentis scelus fateri latrones adegere, atque ita Ibyco pœnas persoluerunt, historiam perstringit hoc versiculo Ausonius:

Ibycus ut perijt, vindex fuit aliuolans grus.

Gregorius quidem Nyssenus episcopus & magni Basilij frater, historiam hanc de Ibyci interitu penè totidem verbis exponit libro octauo, quo libro de prouidentia disserit, ciuitatem verò Corinthiorum eam fuisse asserit, quæ de latronibus supplicium sumpsit, quibus ex verbis facilius intelligimus carmen in Antipatri Sidonij epigrammate, quo hanc historiam perscribit, & *συναξις ἐν ἑορταῖς* ait id facinus vindicatum. Epigramma recitabo, latinum à quopiam factum:

*Quondam ad desertum venientes Ibyce litus,
Vitam prædones eripuerunt tibi.*

*Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi restes
Aduerere necis cum morerere tua.*

*Attamen haud frustra, si quidem clangore volucrum
Sisyphio cædem est Eumenis vlti solo.*

*Latronum genus heu cupidum lucri atque rapinæ,
Cur vos nequaquam terruit ira deum?*

*Quando nec Agasthus, vatem qui occiderat olim,
Astrorum occursum fugerat Eumenidum.*

quod ubi Piso recitasset, ego inquam: Nescio quo pacto græcum meas magis implet aures. Sed nos potius cætera. Fecere hac eadem de re prouerbiū, Ibyci grues, vel ut ab alijs profertur, Ibyci vltices, in eos, qui quibus nocuerunt, dant pœnas. Ab Ibyco Ibycinon instrumentum musicum, quo & in militia Gallos vlticos esse, & Romanos legimus. Appellatur & Ibycaneta, ab Ibyco inuentore. Item Ibyceon *ἰβυκίον*, id est, diætiuncula quæ sacris conueniret: qua de re plura Suidas. Laudantur verò à Græcis scriptoribus Ibyci opera septem, lingua Dorica conscripta, illudque cum primis quod Gorgiæ inscriptum fuit, in quo Gany-
medis & Tithoni raptum elegantissimè executus fuerat. atque hæc quidem mihi de Ibyco in præsentia comperta. Nunc iam igitur vobis de vltimo inter
Lyricos Bacchylide agam. Fuit autem, ut Strabo ait, fratris Simonidis filius, ex Iulide Cææ insulæ ciuitate, ex qua etiam Simonides, ut paulò antè diximus. Facit me dubium Lutatius grammaticus, ita in septimo Thebaidos Statianæ scribens: Alcmena, inquit, ciuitas est Bœotiæ, in qua regnavit Hercules filius: hinc
Bacchylides græcus poeta fuit, quem imitatus est Horatius. Quid nunc super hoc statuam, non habeo, quando hic ipse grammaticus mendosissimus legitur. Octogesima verò prima, ut apud Eusebium notatum est, Olympiade floruit.
Milonem

Prouerb.

Bacchylides

Milonem patrem habuit, ut Pindari expositores tradunt, id quod & græco carmine comprobatur inueni: quo fit ut illos falli putem, qui corrupta Suidæ exemplaria secuti, Medonem Bacchylidis patrem dixere. Milon quippe patrem habuit Bacchylidis nomine, qui inter athletas haud ignobilis fuit, de cuius, id est, aui nomine poeta nuncupatus. Scribit Plutarchus in libello de exilio, in Pe-
loponneso carmina composuisse. Celebrat verò Bacchylidis hymnos, qui apopemptici dicuntur, Menander græcus rhetor. Sunt autem apopemptici hymni, ab aliquibus apodemptici vocati, qui dei cuiuspiam peregrinationem continent, de quibus primo dialogo plura vobis retuli. Extat, quod sciam, Bacchylidis carmen inter græca epigrammata, antiqua Venere insignitum. Scribit Porphyrion, quòd Bacchylidem imitatus est Horatius cum aliubi, tum præcipuè ea ode, cuius hoc est initium,

Pastor cum traheret per freta nauibus.

qua poeta Næcum Paridi futura vaticinātem inducit, at verò Bacchylides Cas-
sandram, Iulianum Cæsarem, scriptum reliquit Ammianus Marcellinus, ad eò Bacchylidis carminibus deletatum, ut & viuendi præcepta ab eo desumpsit: ut illud de castitate, cum enim apud hunc poetam legisset, ut egregius pistor vul-
tum speciosum effingit, ita pudicitia celsius consurgentem vitam exornat. Scribunt Pindari interpretes in Pythijs, Bacchylidis poemata apud Hieronem Pindaricis esse prælata. Porro tres Aelianus Bacchylidis nomine fuisse memoriæ prodidit: primum hunc ipsum lyricum, alterum Atheniensem, tertium Arcadum. Atque hæc tenus quidem de nouem lyricis à nobis dictum: deinceps, cum pa-
rum quieuerimus, ad reliquos, qui in his tabulis erant, lyricos poetas descendemus. Sic agemus, inquit Piso: & simul cum puero non nihil spatatus, ad me reuer-
si, sic ego: Post nouem, inquam, lyricos penè innumerabilis fuit turba poe-
tarum, inter primos verò Diagoras, qui, quòd ex insula vna Cycladum Melos fuit, Melius est vocitatus, etsi perperam alicubi Suidas alijsque Milesium vocat. Huic pater fuit Teleclides, seu Teleclytus (vtrunq; enim legi.) Poeta verò can-
ticorum fuit Diagoras: & cum seruus esset, & Democrito placuisset, decem mil-
libus drachmarum ab eo redemptus est, & ab eodem ipso reliquis disciplinis ap-
primè eruditus, ita ut philosophus quoque haberetur. Post quidè Pindari & Bac-
chylidis tempora vixit: etsi cum Bacchylide Eusebius in Chronico descripsit. Sextus Impericus in eo qui est contra phisicos, Diagoram quidem dithyram-
borum poetam, non canticorum facit, idque eius carmine attestatur, quod hoc a-
naphætico conclusit,

κατὰ δὲ δὲ μὲν ἡ δὲ τὴν πᾶντα τὰ δὲ.

Fuit autem Diagoras *ἡ δὲ* cognominatus, ut alij plerique, quòd erga deos pa-
rum pius extiterit, & in eos ea scripserit quæ nefas sit audire: eorum etenim po-
testatem negauit, traxitque secum alios in qua ipse fuit impietatem: quam ob-
rem, ut Iosephus contra Appionem scribit, vrbe pulsus, etique illum interfe-
cisset, præmium propositum. In hoc autem impietatis crimen incidisse ita legi-
mus, cum adolescentem quempiam accusasset, à quo liber, quem ipse composu-
erat, subreptus esset, idque adolescens à se factum pœterasset, deinde librum
cum perinde ac suum edidisset, & magnum ex eo sibi nomen gloriāque com-
parasset, Diagoras quia impunè adolescentem in tanto fortunæ successu pœter-
rasse videret, deos esse, homo stultissimus negauit. Scribit Suidas, quòd cum
plerosque à religione Diagoras auocasset, & ne sacris initiarentur prohibuis-
set, mysteriaque & irrisisset & manifestasset, Diagoram ab Atheniensibus proscri-
ptum fuisse, & talentum interfectori ascriptum, & viuam afferenti duo: idque
notatum in area columna ab Atheniensibus: cuius rei meminit & Aristophanes
quod dicitur fabula, ab hoc ideo factum est prouerbiū, Diagoras Melius, in eos
qui sine religione & deorum pietate viuunt. Illud sanè obseruatur à Græcis, So-
cratem ideo Melium nuncupatum ab Aristophane, quòd fuerit ut Diagoras im-

Diagoras

pius. Alij ideo existimant, quod Aristagoræ dithyramborum poetæ Melij disci-
 pulus fuerit. Melij verò omnes male audiebant, quod parū erga deos p̄i essent.
 vnde & ab Atheniensibus ea causa Melos insula direpta est. Alia pleraque hac
 de re à grammaticis afferuntur, quæ ideo omitto, quoniam ad Diagoram nihil.
 Proditum est historiarum monumentis, cum fortè Diagoræ amicus quidam de-
 os esse ita argumentaretur, quod deis ipsi votivæ essent tabulæ affixæ: ita fit,
 Diagoras inquit, illi enim nusquam picti sunt qui naufragium fecere, & in ipso
 mari periere. Cum autem aliquando esset in nauī, ac nauatæ vi tempestatis labo-
 rarent, atque ei dicerent, non iniuria sibi periculum imminere, quod eadem
 nauī illum accepissent: tum ille in eodem navigationis cursu alias multas labo-
 rantes ostendit, quæ sicut que num in ijs omnibus Diagoram vehi crederent: at-
 que ita eos elusit. Habitaui quidem Diagoras primū in Melo insula, quous-
 que ea capta est: deinde Athenis, demum Corinthi, vbi & decessit. Meminere
 verò Diagoræ cum latini tū græci scriptores plerique. Tunc ad me conuersus
 Piso: Putauit, inquit, qui in Lucretium scripsit commentarios, Lactantium Fir-
 mianum in libro de ira Dei castigandum, & Diagoram, quo loco prius Pytha-
 goras legebatur, restituendum. Cui ego subridens: An tu semper in ijs nugis
 verfaberis, in quibus plerique desipere: non vides totum illum Lactantij lo-
 cum sumptū esse ex M. Cicerone de natura Deorum, vbi Cotta loquitur? Pro-
 tagoramq; legendum, non Pythagoram, vt prius, nec vt ille somniauit, Diago-
 ram. Nam & Protagoras inter illos connumeratus est, qui *ἀσέβων*, hoc est, impij co-
 gnominati sunt: quod idem ipse Cicero & Lactantius alibi, hoc est, libro primo
 Institutionum, & Sextus Empericus, & Plutarchus, & Suidas (vt alios mittam)
 manifestissimè ostendunt. Sed de hoc profano & impio iam satis, quem seque-
 batur Hippicus, & ipse poeta Lyricus, à quo Hippicum & Hippicum pedem ex-
 cogitatum, sunt qui opinentur quadrifariam diuisum, vt à grammaticis in poe-
 tices descriptione planè ostenditur. Poetæ verò ipsius post grammaticos me-
 minit & Eusebius in Temporibus. Hunc sequebatur Melanippides Critonis fi-
 lius, qui & ipse, vt Diagoras, Melius, non vt quidam scribunt, Milesius fuit, sed
 non vt ille impius, nam vt Clemens in Stromatis tradit, ita de Deo patre ceci-
 nit: *κλέδι μοι ὁ πατὴρ θάυμα ερωτῶν, τὰς ἀεζώων μὲν ἰχθύων*. hoc est, Audi me, o pater,
 miraculum mortalium, qui regis immortales animas. Poeta verò fuit lyricus,
 hoc est, vt idem scribit Clemens, melopœus: in primisq; dithyrambos scripsit, &
 poemata epica, & epigrammata, & elegias, aliq; nonnulla. Hunc ipsum legi-
 mus in conficiendis dithyrambis multa innouasse. Sunt qui Perdicæ regis tem-
 pore floruisse scribant, & cum eo quoque versatum, Olymp. circiter LXXVI. Sūt
 qui duos potius Melanippides fuisse asserant, vt est apud Suidam, secundūq;
 aiunt prioris nepotem ex filia, & eiusdem generis carmina scripsisse. Sunt & qui
 tertium addant Priamenum falso, vt statim in Philoxeno vobis recitabo. Sed
 de Melanippide præterea Athenæus cum alibi, tū in XIII multa, vbi de tibijs
 agit à Pallade propter oris deformitatem proiectis. meminit eius & Plutarchus,
 qui & in Musica quosdam Pherecratis Comici versus affert, quibus ait, Melan-
 nippides mihi prima malorum labe, Duodecim qui fidibus me remissio-
 rem iners laxamq; effecit: & cætera quæ in ipsius Pherecratis imagine addimus:
 nam antiquis illis temporibus ad huius vsq; Melanippidis tempora, tibicines
 erant poetarum mercenarij. Qua ex re patet, & poetas antiquiores esse, & poe-
 tis ipsis tibicines subministrare solitos. Sed de his satis. Non longè à Melanippi-
 de imago erat Philoxeni, qui Euleridis filius fuit ex Cytheris, nobilis Lyricus,
 & quatuor & viginti dithyrambos scripsit. hic & Melanippidis, cuius modò
 mentionem fecimus, seruus & discipulus fuisse dictus: nam in seruitutem reda-
 ctis Cytherijs, Agesyliæ cuidam à Lacédæmonijs venditus, & sub eodem nutri-
 tus, & Myrmex, hoc est, formica cognominatus est: mox cum Agesyliæ naturæ
 concessisset, à Melanippide redemptus fuit. Sunt tamen qui rem aliter refe-
 rant,

Hippicus.

Melanippi-
des.

Philoxenus.

rant, *περὶ τῶν* apud Suidam interpretantes cognominis loco, non participij, vt
 in Melanippide paulò ante attigimus. Quidam non Cytherium, vt Callistrates,
 Philoxenum opinati sunt, sed ex Pontica Heraclea Heracliensem. Fuit verò Phi-
 loxenus ingenio cum arguto, tum libero, & ineptiarum ac tyrannidis impati-
 ens, id quod omnis eius vita, vt ostendam, palàm facit. Græcorum monumen-
 tis proditum est, cum Philoxenus quosdam coctilium laterum confectores au-
 ditisset sua carmina male concinentes, ille tum in eorum lateres insiliens eos
 pedibus conculcauit, hoc simul dicens, Vos o operarij vt mea, sic ego vestra o-
 pera corumpo. De eodem illud quoque traditum est, quod cum aliquando fer-
 nioris Dionysij tragicœdias spectaret, nec applaudens, vt alij, assurgeret, seu, vt
 scribit Lucianus, à risu se minus contineret, à Dionysio ipso in lapidicinas, quas
 latomias & lithotomias Græci vocant, missus fuisse dicitur: vnde non multò
 post est amicorum precibus reuocatus. Plutarchus de fortuna Alexandri ait,
 quod Philoxeno Dionysius tragicœdiam cum ostendisset, omnem illam Phi-
 loxenum expunxisset, ideòque in latomias coniectum à tyranno fuisse. Sed
 Ammianus illi mortem intentatam ait à tyranno. Sunt qui tradant, quod cum
 iterum Dionysius poemata pronunciarer, Philoxenum surrexisse, & dixisse,
 longè fatius esse in lapidicinis vitam agere, quàm eius poemata audire. Histo-
 riam hanc Stobæus ex Demosthene ita recitat: Philoxenus, inquit, olim missus
 10 in latomias à Dionysio, quod eius poemata contempnisset, paulò mox reuoca-
 tus, vt alios tyranni versus audiret: quos cum aliquandiu audisset, repente abitu-
 rus surrexit: petente Dionysio quonam abiret, ad latomias, inquit, quam histo-
 riam M. Cicero quadam epistola attingens, amico commendat. Gemillus verò
 Plethon in prioris suæ historiæ libro, illum quidem nihil respondisse, sed Diony-
 sij ministris conuocatis dixisse ait, Me, inquit, in lapidicinas abducite: quod fa-
 cetiæ loco tyrannus attribuit, eoq; æquiore animo rem pertulit. Gramma-
 tici verò apud Aristophanem scribunt, Philoxenum Galateam tyranni amicam
 vitasse, alij verberasse, ideòque à tyranno in lapidicinas detrusum: dein cum in
 Cythera aufugisset, Galateam fabulam composuisse, ex qua versus citat Athe-
 20 naus. extant quidem ex Galateæ fabula Philoxeni versus aliquot, qui & à Sui-
 da recitantur, vbi & illa vox cytharæ fictitia inuenitur, quæ est *ὑπερμεγέλο*. eius
 sunt hæc verba: Cithara quidem pulsata tale facit melos, threttannelò threttan-
 nelò. Eius argumentum est fabulæ, Cyclopem Galateæ amore flagrantem, ac
 Dionysium sub Cyclopis persona vellicantem. Quidam illum aiunt, cum aufu-
 gisset, Tarentum diuertisse, reuocatūq; à Dionysio etiam per literas, Philoxe-
 num nihil aliud regi respondisse, sed accepto libello, primam tantum Græco-
 rum literam, hoc est α, identidem in eo perscripsisse, qua, vt nostis, Græci vtun-
 tur pro particula quæ abneget. Alij non literam, sed ὄ scripsisse aiunt, ex qua re
 prouerbium illud factum est, Philoxeni libellus, vel, si mauultis, literula (ita e-
 40 nim nos interpretamur *ὁ φιλοξενίου βιβλίον*) quod in eos dici solet, qui minime
 de ijs quæ rogantur, obtemperant. quod prouerbium ab alijs, Philoxeni non,
 hoc est, *ὁ φιλοξενίου β*, enunciatur. Sedenim & illud est à græcis grammaticis prodi-
 tum, ab ipso Dionysio Philoxenum donatum Laide puella, quam Corinthum
 cum duxisset, in nobilissimum postea scortum euasisse, de qua tot fabulæ. Pau-
 santas quoque scribit, aliquandiu cum Antigono rege Philoxenum visisse, alij
 verò Epheli decessisse tradunt. Scribit Plutarchus in eo qui inscribitur, quod
 non oportet fœnerari, quod cum melopœus, id est, melicus poeta Philoxenus
 esset in colonia Sicilia, & ei ex hæreditate quæpiam obtigissent quæ ad vitam
 necessaria sunt, & domus, cum considerasset ea esse ad luxum & voluprates, i-
 50 psium ea reliquisse, & aliò nauigasse, dicens, *μὴ οὐκ εἰς τὴν ταύτην τὰ ἀγαθὰ ἐν
 ἀρχῇ, ἀλλ' ἕως ταύτης*. hoc est, per deos non me ista bona perdent, at ego illa.
 Scriptum reliquit Aristoteles, dithyrambos Phrygijs modis propriè concin-
 nini debere, nec ad aliam quampiam harmoniam eos posse rectè traduci:
 vnde

vnde, inquit, cum Philoxenus doricè dithyrambos in suis fabulis tentasset, id non perfecit: naturæ enim illius vi ad Phrygiam harmoniam tractus, vt quæ maxime dithyrambis respondeat. Laconicam verò harmoniam à Philoxeno reperit tam prodit Pollux. Præter dithyrambos, quos diximus, Acacidarum quoque genealogiam Philoxenum scripsisse legimus. Illud insuper apud historicos notamus, Alexandrum Macedonem Philoxeni dithyrambos apud se libenter habuisse, misso videlicet Harpalo ad eius libros & Thelestis, cuius statim imaginem referemus, accipiendos. Scripsit item Philoxenus tragœdías, vt est apud Zenobium. Celebratur verò Philoxenus ab Antiphane poeta, vt eximus poetarum, id quod refert Athenæus. Quæ cum omnia ipse retulisset, subdit Piso: Istène, inquit, est Philoxenus Erexidis, qui Eressius est vocitatus. Non est (inquam) Piso, vt puto: nam etsi nonnulli nomine decepti, viderunt, qui mea quidem sententia longè à recta aberrant: Philoxeni enim nomine plures fuere, vt cum ex alijs, tum ex Athenæo didicimus: is enim poeta de quo egimus, Cytherius, vel Heracleotes fuit: alter fuit Cyrenæus, alius Alexandrinus grammaticus. Eressius verò iste parasitus Leucadij filius, vt ait Suidas, vel Eryxidis, vt Plutarchus, vel vt alij, Erexidis: qui & ob gulæ & ganææ disciplinam insignis habitus est, vnde & Philodipni & Philichthyn ei sunt cognomina indita, quòd cœnis & piscibus delectaretur. huius in Moralibus meminit Aristoteles, & ab eo Pachemerus: licet apud hunc librariorum græcorum vitio, pro Philoxeno Menexenus legatur, qui à deis precabatur collum collo gruius sibi dari, quòd gustu maxime delectaretur. Idem & in quæstionibus refert, & ab eo Gellius, alijsq; quam rem tamen Clearchus Peripateticus Melanthio, non Philoxeno attribuit, vt nosti. Plutarchus in eo libello qui inscribitur *λόγος βιωτικός*, hunc Philoxenum tantæ gulæ fuisse prodidit, vt mucum emungere sit solitus in paropsidibus cibariorum, quò reliqui conuiuæ ea auerfarentur, & ipse solus absumeret: quod idem fecerat Gnaethonem Siculum, idem scriptum reliquit Plutarchus. Machon tamen non ignobilis Comœdiæ poeta, cuius inter eius ordinis poetas meminimus, eundem vnũmq; istum cum poeta existimasse videtur: ita enim se me scribit: Philoxenus quandoq; vt inquit, Cytherius precatus est, trium vt sibi guttur cubituum foret, vt dum, inquit, absorbeo, longum tempus, & omnẽ simul mihi voluptatem cum cibo bibam. quibus verbis liquidò videmus eundem fuisse Philoxenum. Sed & ab eodem poeta Machone pluribus versibus traditur, illum ipsum cum duorum cubituum polypum Syraculis emisisset, totum eum præter caput absumpsisse: sed cum ea re ei male esset, medicum ei mortem nunciasse. atq; hæc quidem ex Machone. Narratur & faceta hæc historia de Philoxeno à Phania, cuius & Athenæus & Suidas meminere. Cum aliquando, aiant, apud Dionysium cœnaret Philoxenus, & brevis illi trigla fuisset apposita, illum ipse sibi auribus admovit, tãquam aliquid de Nereo maris antiquiore deo scitaturus, vel vt alij scribunt, de Galatea: tum hoc intuens Dionysius & ridens, ait, quid id sibi factum velleret. Cui Philoxenus, De rebus, inquit, marinis quum nescio quid fortè rescire cuperem, minor & iunior mea trigla, ad tuã longè natu maiorem me relegabat. Delectatus falso ioco Dionysius, maiorem illi triglam apposuit. Similem huic historiam & iocum audiui ego de nostrorũ temporum paralo, & vos quoq; fortassis audiuistis: mirum est enim quã interdũ huiuscemodi scurrarum genus argutum & facetum gula faciat. Solebat hic idẽ Philoxenus dicere, vt est à Plutarcho proditum, τὰ πικρὰ δὲν μὴ κρέα ἰδίαι ὄντι, ἢ πικρὰ οὐκ εἰσὶν κρέα. Carnium, inquit, quæ non sunt carnes, suauiissima: & piscium non sunt pisces. Præter hos Philoxeni versus, & plerisque alios in Cœnis Athenæi legi, in quibus & eius Hymenæus celebratur: meminit & Suidas: vnde merito inter primores gulæ poetas eum reposueritis. Post Philoxenum Thelestus dithyramborum poeta sequebatur, cuius meminit Plutarchus. Plinius verò trigesimo quinto Naturalis historię, Thelesti poetę monumentum

Thelestus.

mentum à pictore Nicomacho confectum scribit his verbis: Nec fuit, inquit, alius in ea arte velocior Nicomacho: tradunt nanque conductum ab Aristirato Sicyoniorum tyranno, ad pingendum quod is faciebat Thelesti poetæ monumentum, præfinito die intra quem perageretur: nec multò antè venisse, accenso in pœnam tyranno, paucisq; diebus abluisse, celeritate & arte mira. Thelesti verò huius libros Alexander, vt antè meminimus, ita charos habuit, vt eos sibi per Harpalum afferri iusserit. Athenæus libro decimo quarto, vbi de Melanippidis Mariæ fabula sermo incidisset, in qua de tibijs à Pallade abiectis agitur, de Theleste poeta meminit eadem de re agente, quem Selinuntium patria fuisse ait. hunc tamen ipsum Thelesten Suidas Comicum facit, eiusq; duas fabulas nominat, Argi & Aplepsius, quas & Athenæus aduocat. Considerandum verò an duo sint hoc nomine, Thelestus vt alter cum afflatu in prima, vt est apud Plutarchum, vocetur, alter τῆλῆσις. Sed certè Athenæus eum sic appellat, qui & eius dithyrambos citat, & eum præcipuè qui inscribitur Hymenæus, vt quum agit de Magade Lyra specie, meminit & Thelesti Dionysius Halicarnassens in Arte, & vnà Philoxeni & Timothei, cuius quidem imago inter hosce poetas videbatur.

Timotheus.

Fuit autem Milelius citharædus, vt ait Stephanus, celebratissimus. Variè patris nomen traditur: quidam enim Therlandri filium, alij Neomyti, quidam Philopolidis tradidere. Eadem qua Euripides, hoc est, philippi Regis ætate floruit. Hic antiquam illam & duriorẽ musicam in mansuetiorem molliorẽq; conuertit: decimam quoque chordam & vndecimam addidit, vt ait Suidas: sed Boetius & euerinus vndecimam tantum eius inuentum putauit, in libro de Musica: nam decimam Hestianum Colophonium ait addidisse, Censorinus verò Timothei ait inuentum esse paramesen & hyperboleon. Verum Pherecrates Comicus, vt alibi diximus, suo carmine molliorem hanc Timothei musicam improbat: Poeticam enim sic iustitiæ roganti respondentem inducit:

iam verò, inquit, Timotheus, ò mihi charissima, Perfodit me, & sædissimè laceravit, &c.

vt Pherecrates apud Plutarchũ in Musica. Artemon verò & Boetius Spartiatas scribunt ideo Timotheo succensusisse, q̄ animis adolescentiũ quos erudiendos acceperat, multiplicem adhiberet harmoniam, eamq; in chromaticũ genus, quod mollius est, conuertisset. hac de re Boetij tẽpore Lacedæmoniorum consultiũ ex tabat, quod insigne cum esset Spartiarum lingua σ literã in e vertentiũ, ipsum istẽdem verbis apposuerat Boetius: quod cum hoc tẽpore in peruulgatis libris minimè legatur, simile ego cum nuper reperissem, vobis ipse totidẽ verbis, vt reperi, referendum duxi, vt si vobis visum fuerit, ibi aliquãdo reponatis. est verò tale: *ἐπειδὴ ὁ πμόθεος ὁ μιλῆσις ἤραχνόμουτος ἐστὶν ἡμετέρου πόλιος τῆς παλαιῆς μολωτῶν ἀπμῶζης, ἢ τῶν ἐπὶ ἀρσῶν κθαράν ἀρσῶν φόμουτος κλυφωρίαν ἑσῶζον, λημῶνεται τὰς ἀκρῶς τῶν νέων ἀλφ. τῶν πλνρῶδῶν. καὶ γὰρ κλυφῶν τῶν μιλῶν ἑσῶζον, καὶ πωλλῶν αὐτῶν ἀπμῶζης. Ὡς τε παρὰ γυμνῆς ἀμωρίων τῶν μολωτῶν, ἐστὶν τὸ χρωματικὸν σωισμῶν τῶν μιλῆσις δισμ. αὐτῆ τῶν γυμνῶν πωλλῶν ἀπμῶζης ἀμωρίων. τῆς αμωρίων ἢ ἢ ἐστὶν ἀρσῶν τῶν ἐλλοσινῶν δμωτῶν ἀπμῶζης δισμῶν σὺ τῶν τῶν μῶν δισμῶν, τὰς τῶν σμῆλις ὀδῶν ἐν γῶνι. τὸν νῦν ἐστὶν ἀπμῶζης, δεδῶκεται φομῶν πῶν τῶν πῶν βασιλῆς ἢ ὅσων ἐφόρως μέμωτα τῶν μῶθων, ἐπαικῶν τῶν τῶν αὐτῶν ἀρσῶν λῶν, ἐκ τῶν μῶν τῶν πῶν ἀπμῶζης τῶν πῶν ἀπμῶζης τῶν ἐπὶ ἀρσῶν, ὅπως ἐκ τῶν τῶν πῶν ἀρσῶν, ἐκ τῶν πῶν ἀρσῶν, ἐκ τῶν πῶν ἀρσῶν. Ἔστιν μὴ κθαράν ἑσῶν. Et hoc quidem est Lacedæmoniorum consultum, quod ferme ita nostra lingua sonat: Quoniam Timotheus Milelius in nostram veniens ciuitatem antiquum cantum negligit, & septichordem citharam auerfatus, multarum vocum consonantiam, hoc est, polyphoniam inducens, infecit auditus iuuenum per chordarum multiplicitate, id est, polychordian, & recētissimũ melos induxit, & variã pro simplici & ordinata circũinduit modulationẽ, in chromaticũ constitutẽs meli dielin, pro enarmonio faciẽs antitrophon alternã: Accitus verò in Eleusiniẽ Cereris certamẽ, indecen-*

indecentem dispersit fabularum successionem: Semeles enim dolores non fatiuste iuuenes docuit. E doceri dicimus de his reges & Ephoros, accusandum esse Timotheum, reassumendam verò vndecim chordarum lyram, excidentibus superfluas, relicta septichorde cithara, vt quibus intuens vrbis grauitatē, caueat in Spartam inferre quippiam inhonestarum indecentiumq; consuetudinū. haecenus decretū. Scribit verò Plutarchus, cum hac de re succensuissent Spartiatae, ex Ephoris vnum arrepto gladio Timotheum interrogasse, vtra ex parte neruos abscinderet, qui ad septem chordas superessent: addit Athenæus, Timotheum tunc paruum Apollinis statuam (sic enim interpretor ἐπιπολιονεργου) ostēdisse, qui totidē chordas in lyra haberet, atq; ita à violētia destitisse Ephorum. Scribit Paulianias in Laconicis, Lacedaemonios Timothei citharam in Sciaide, quam sic vocant, porticu suspendisse, quod septem antiquis chordis in ea quatuor addidisset. Vnus est & Timotheus Carnijs modulū, Carnio Apollini, vt reor, dicatis: vnde & apud ipsos Carnia celebritas: qua de re ex Græcis scriptoribus aliās abundē locuti sumus. Vnus etiam Magade, vel Magadide, vtrunq; enim legimus, vt Artemon ait. Est autem Magadis musici instrumenti genus, sic à Magadio Thrace, vt Duris scribit, nuncupati. alij Lydorum inuentum esse volunt. Sed hac de re plura Athenæus. Tantā insuper excellentiæ in musicæ facultate Timotheum fuisse legimus, vt cum se Alexandro ostentare vellet, peritē adeo Paladis carmen Orthium, quod alij Phrygium dixere, modulatus est, vt ardore cantus ad arma statim Alexander prosiluerit: rursus eodem quasi receptui carentē, deposuerit. Mirum quo pacto irrepserit mendum in libro de ira Senecæ, vt pro Timotheo Cenophantum legatur. Sed quoniam hac Timothei historia nunc apud plerosque solet minus fidei habere, audite quæso aliam non absimilem, quam his diebus in historia Danica, & item in magia Agrippæ legimus. Musicum autem quendam tanta modulandi vi gloriari solitum, vt se audientes diceret mente abalienare posse: cumquē id regis iussu facere cogeretur, adstantium animos soni varietate flectere est aggressus: itaque inulitata seueritatis concentu edito, quadam veluti mœstitia & stupore omnes compleuit, vt extra se positi viderentur. Dein mutata modulorum ratione, in plausum lætitiāque deflexit, vt & corporis motu gestirent: postremò acrioribus modis ad tantum amentitiæ astantium animos concitauit, vt in furorem ac rabiem quandam præcipites traherentur. atque hæc quidem illi. Porro meminī & me prope paria spectasse nec semel apud Leonem x. qui vnus inter cætera musica delectabatur. Sed de musicæ vi ac potestate vobis in primo sermone plura retuli, & proinde de Timotheo cætera: quem cupidiorē aliquanto argenti & pecuniæ fuisse, apud autores traditum est. nam cum fortē Archelaum regem aliquando laudasset, ab illōq; pauca, quam putarat, munera accepisset, identidem in regem hanc particulam iteravit, Tu genitum ex terra argentum laudas: commodē in illum retorfit Archelaus. At tu illud ex terra genitum petis. Lucianus Timotheum inducit Harmonidæ præcepta danrem ubicinum: Suum, inquit, cuiusque est modulationis conseruandum, Phrygij entheum quiddam & afflatum, Lydij bacchicum, Dorij castum, Ionici verò iucundum & suauē. Sed enim præci Dorium in rebus serijs adhibere solitos accepimus, non Phrygium, neque Lydium: quare cum quid lætius aut iucundius vel dicendum vel optandū esset, a Dorio in Phrygiū desinebāt. Sed postquam in hæc diuertimus, nō vobis reticuerim q̄ Cassiodorus de his modulū Epistol. lib. 2. prodit: Dorius, inquit, prudentiæ largitor est, & castitatis effector. Phrygius pugnas excitat, vorum furoris inflammat. A eolius animi tempestates tranquillat, somnūq; iam placatis attribuit. Iasius intellectū obtusum acuit, & terreno desiderio grauat, cœlestium appetentiā bonorum operator indulget, Lydus contra nimias curas animæ tædiāq; repertus, remissione reparat, & oblectatione corroborat. hæc quidem ille. Sunt verò & ex his alij, vt myxolydus, hypodorius, hypophrygius,

de quibus Aristoteli alijsq; mentio. Sed iam satis, nam & alibi alia & diximus & dicemus. Ad Timotheum redeo, qui vixit ad extremam vsq; senectutem, quippe qui (si Suidæ stamus) annuum agens septimum & nonagesimum, mortē obiit, & vt Stephanus scribit, in Macedonia sepultus, positumq; in eius tumulo hoc, vt Græci dicunt, elegion,

πατρι μάλιστα Πηλαγέου πατριος
 ημόρου, κ. θάρχεθ δέιον λυδίου.

Parriame genuit Musis Miletus amicam

Timotheum, citharæ qui moderator erat.

Huius verò multa fuisse opera dicuntur. Scripsit in primis nomos citharædicos libris octo, multis versusum millibus. Suidas tamen musicos huius d ecē & nouē celebrat: idem & proemia, quæ ab alijs pronomia dicta sunt: x x x v i. Scripsit item Artemin, hoc est, Dianam, ex qua à Græcis sæpe versus afferuntur: hanc, vt scribit Plutarchus, Athenis cum recitaret, & Thyada, Phœbada illam, & nonnunquam Manada & Lyfada appellasset, Cinesias poeta qui inter spectatores aibat, confurgens ait, talis sit tibi Timothee filia. Scripsit præterea & quas Græci διακοδικάς appellauere, octo: item Encomia, Persas vel Nauplion, Phinidas, Laerten: scripsit & dithyrambos x v i i i. hymnos viginti & vnum, atque alia nonnulla. Timotheum refert Plutarchus in Musica, primum nomos versibus miscuisse, lexinque, hoc est, dictionem dithyrambicam conuenisse. Scribit in Harmonide Lucianus, Harmoniden ipsum à Timotheo aliquando percipisse, quoniam modo citò posset ex arte musica innotescere: ei Timotheum respondisse, Si peritioribus & optimatibus placeret. Cum verò id consilium spreuisset, & intentillimè Harmonides tibias inflasset, vt ita omnibus innotesceret, sic non modò innotuit, sed cum spiritu & vitam amisit, quod ea causa libentius vobis exposui: vt & vos à doctioribus & senioribus moneri ac doceri velitis. Atque de Timotheo Milesio hæctenus: de alijs huius nominis duobus in scena egimus. Nunc ad alios huius ordinis poetas veniamus, inter quos fuit Cleomenes Rhegynus non ignobilis dithyramhorum poeta, qui inter cætera Meleagram scripsit poema, in quo Calydonium aprum album colore cecinit, vt est apud Athenæum. Fuit & Ariphron Sicyonius poeta, qui in primis pæanas scripsit, cuius vnus integer ad hanc diē, quod sciam, extat, in Hygide Aesculapij filiam: ex quo planè percipimus qualia pæanum sint carmina, quod alibi parum cognoscimus.

Cleomenes.

Ariphron.

Cinesias.

Cum his quoq; Cinesias fuit Atheniēsis, ab aliquibus Thebanus creditus, qui pyrrhicham composuit (genus id saltationis.) hinc & illud Græcis deductum, η κρημλ πρηχίον εμαθικωστίς. hoc est, vel camelus Cynesiæ pyrrhichæ edidit. ad quod videtur alluissse D. Hieronymus in Ruffinum, cum ait, Camelum saltare. Fuit verò Cinesias, vt ait Plato, meletis citharædi filius: vt verò Plato Comicus & Galenus medicus, Euagoræ: nisi fortassis hoc nomine duo fuerint, quod mihi parum exploratum. Poeta fuit dithyramborum, & in primis celebratus: tamen Plutarchus in eo qui est de superstitione, melopœon vocet. In eo verò in quo querit, vtrum ne bello an sapientia Athenienses præstantiores fuerint, dithyrambicum facit: vt vel hoc argumēto discatis. melopœum lyricum significare & melicum. Sed hæc notiota. Pherecrates poeta Comicus Cinesiam his versibus taxat:

Atticus, inquit, Cynesiæ,

Execrabilis hexarmomios strophis

Anfractus insertans, me male perdidit:

Nam dithyrambos condens bifores nifu

Ancipiti clypeorum ritu dextris

Similibus leuis mentem irritam fallit.

50

Corpore quidem Cinesias tardo fuit, & imbecilli atten tratorum: quam ob rem tilia
ceis quibusdam vtebatur tabellis ad se sustinendum, atque idcirco ab Aristophane
philyreus poeta dictus est. Sunt qui durum eum & infacundum fuisse dicant,
cum tamen Plato laudet potius, quam rideat. Fuit hic utique Cinesias im-
pietatis oratione notatus, quod Pherecrates citato modo carmine innuit, & dua-
bus suis orationibus orator Lysias aperte testatum reliquit: & ideo Comici in eum
multa scripserunt, inter quos Stattis, qui integram fabulam eius nomine nuncupa-
tam docuit, meminit Val. Harpocration. quare & Plutarchus in eo quem paulo
ante citavi libro, illaudatum atque inglorium fuisse dicit. Plato quidem Comi-
cus Cinesiam eleganter in fabula descripsit his verbis, quæ & a Galeno medi-
co in Hippocratis Aphorismis afferuntur: eum enim ridens, Post hæc, inquit,
concionatus filius Euagoræ ex morbo laterali Cinesias, aridus, puris ex pers, ha-
rundinea gerens crura, tabis propheta, plurimas iniustus escharas in corpore ab
Euriphonte. hæc ille. Quæri solet, inquit Piso, a plerisque, quid illo loco velit gram-
maticus Diomedes intelligere, cum de pyrrichio varias appellationes recen-
ser: sed & ipse, inquit, a pedum mobilitate, quasi tripudians, est Cinesias etiam co-
gnominatus. Cui ego: Videtur quidem grammaticus illud dicere, pyrrichium ip-
sum nuncupatum Cinesiam *ἡ δὲ τῶν ποδῶν κινήσις*. quidam tamen verba ipsa gram-
matici ad Pyrrhum, ut puto, perperam referunt: quidam ad Pyrrichium. Sunt
qui ad ipsum Cinesiam pyrrichicæ conditorem, a quo & pedem ipsum sic cogno-
myntur volunt. Suidas quoque alicubi illud innuere videtur, quod a multa in
choro motione dicatur Cinesias. At verò hac dere plus fortasse satis, quare iam
ad alios. Post erat Herodes iambographus, cuius inter græca proverbia mentio:
Herodis enim illud esse fertur, *ἡ δὲ τῶν ποδῶν κινήσις*, quod proverbium & al-
liter effertur, a Nannaco, & quæ Nannaci, de rebus scilicet maxime vetustis,
vel in eos qui valde conqueruntur. Fuit enim Nannacus, ut vobis obiter hanc
fabulam recitem, Phrygum rex antiquissimus, qui ante Deucalionis tempo-
ra futurum prævidens cataclysmam, hoc est, diluuium, omnes in facellum dedu-
xit, lachrymisque ac precibus Deum exoravit: cuius rei Hermogenes in Phry-
gijs meminit, Zenobius & Suidas. Stephanus in libro de viribus Annacum le-
gere videtur. Fuere & alij Herodis nomine plerique, sed in primis Herodes At-
ticus, cuius Gellius, Spartianus, Pausanias, Lucianus, alij meminere. Sed in pri-
mis Philostratus, qui eius vitam copiose in Sophistis conscripsit. Fuit & cum
his Polyidus, quem in poetica tamen sophistam vocat Aristoteles. Scripsit verò
dithyrambos: a quo, ut mihi quidem videtur, Ouidius de Artate fabulam desum-
psit in saxum conuerso Gorgonis obiectu, cuius poetæ Pindari interpretes me-
minere. meminit & Christodorus Thebanus in ecphrasi poetarum, & Plutarchus
in musica, sed & Athenæus.

Herodes.

Herodes At-
ticus.

Polyidus.

Tellen.

Proverb.

Telenicus.
Argas.

Gnesippus.

Huic aderat in tabula Tellen canticorum poeta, & vnà tibicen. huius quoque
Pegnia, quæ dicuntur, ab antiquis celebrata sunt, in quibus gratiam non medio
crem assecutus fuit, scommatis & salibus vsus, argutijsque, ita ut in eos qui caullā-
tur & huiusmodi vtuntur salis mordacibusque iocis, proverbium factum sit, Cane
quæ sunt Tellenis; vel, Semper quæ sunt Tellenis, hoc est, *ἀεὶ τὸ τῆμιλω*, vel
ἀεὶ τὸ τῆμιλω. meminit Dicearchus Messenius & Zenobius. Epaminondas
Thebanus, ut est apud Plutarchum, Tellenem pessimum tibicinem appellare so-
litus erat, licet eo loci male Telles pro Tellen legatur.

Fuit & Telenicus Byzantius poeta, cuius Phanius Erethius meminit, & cū eo
vnà Argas. Telenicus, inquit, Byzantius & Argas poetæ fuerunt modorum vel
nomorum fatuorum, qui peculiarem quampiā formā habent & characterem, in
quibus excelluit vterque Terpantri verò numeros & Phrynidis ne quidem mini-
mum assecuti sunt. Argæ meminit Alexis & Anaxandrides Comici, quorum ver-
sus sunt apud Athenæum. Fuit & Gnesippus antiquus poeta, qui Pægnia cecini-
nit, cuius Græci plerique poetæ meminere, ut Cratinus in Malthacis, & qui Pro-
chos,

chos, hoc est, Menoicos fabula scripsit, quæ tamen in Chioniden ab alijs refer-
tur. plura verò Athenæus in XIII. Post hos sequebatur imago Hipponactis,
cuius aspectus præter deformitatem oris mordax & asper nescio quo pacto a
pictore effectus fuerat. Filius hic fuit, ut Suidas scribit, Pythæi & Protidis, iam-
bographus verò celebratissimus, adeo ut nomen eius in maledicentiam penè
transierit, ut apud M. Tullium, Hipponactium præconium, in epistolis. Patria
Hipponax Ephesus fuit, ut Suidas & Strabo scribunt. Clazomenas verò mi-
grauit, ubi & deliuit, Athenagora & Coma tyrannis, LX Olympiade. Fuit
verò, ut Metrodorus Sceptius & Athenæus tradunt, minimæ staturæ, valdeque
exilis & deformis: quin ut Plinius scribit XXXVI Naturalis historię, Certum
est, inquit, LX Olympiade fuisse Hipponactem, eiusque notabilem sceleratam
vultus, adeo ut imaginem eius lasciuia iocorum Anthermus & Bupalus fratres
celeberrimi sculptores, ridentium circulis proposuerint: quod Hipponax indi-
gnatus, amaritudine carminum distrinxit eos in tantum, ut credatur aliquos ex
ijs ad laqueum compulisse. meminit & Halicarnasseus, qui ait Archilochium iā-
bicum hac ratione ab eo infractum fuisse, ut acris insectaretur hostes. meminit
Horatius, & Terentianus Maurus. Subdit eodē loco Plinius, id falsum esse, quod
scilicet ad laqueum compulerit: Cōplura enim, inquit, in finitimis insulis simulachra
postea fecere, sicut in Delo, quibus subiecerunt carmen, non vitibus tantum cenferi
Chium, sed & operibus Anthermi filiorum. Ostendunt & Iasij Dianam manibus
eorum factam. & reliqua quæ Plinius subiūgit, quæ minus nostro instituto cōue-
niunt. Sūt qui scribāt Hipponactem & ipsum pictura valuisse, & cum eius imagi-
nes Bupalus & Athenes (non enim Anthermum Græci quidam, inter quos Sui-
das, appellant) calumniarentur deluderentque, furore quodam Hipponax percit-
us, in eos maledicos iambos distrinxit: & ab hoc Hipponactium carmen voca-
tum est, quod scæzon & choloni etiam dicitur, a nostris claudum & claudicans:
quo de genere ita Ruffinus: Huius carminis, inquit, repertor fuit Hipponax: nā
pro iambo inductis trocheis, contra legem trimetri iambici, metrum inuouit:
quod adque ex spondeo contigit. Idem quoque Ruffinus in carmine:

30 *Vltimus amphibrachus velocem claudit iambum,
Aut bacchius erit finis discrimine nullo,
Vtitur Hipponax hoc metro sapius autor.*

Terentianus quoque ita cecinit:

*Claudum trimetrum fecit alter Hipponax,
Ad hunc modum quo claudicant & hi versus,
Idcirco græcè nuncupatus est οὐκ ἄλως.*

& reliqua quæ subdit, nā & eius normā subscribit. meminit & Attilius Donati-
nus, sed a Terentiano parum diuersus. Hoc tamē genus carminis quidā Ananio,
vel ut alij, Ario iamborum poetæ attribuunt, ut obseruat Hephæstion. Sedenim
40 de inuentione iambi alijs: nunc id tantū vobis referā, quod ad Hipponactis vitā
pertinet. Sunt qui iambum ab iambe vetula dictum velint, quæ cum fortē lauare
tur in solio, & inde Hipponax præteriens vas cōtigisset, illa Hipponacti ait, ho-
mo hinc abi, conuertis hocce vasculum: atque ex hoc iambum primū confectum.
Hipponax, ut Plutarchus ait, primus Cradijs nomis vsus est: sed videndū an Car-
nijs potius legendum, de quibus non nihil antea in Timotheo. Quidam & Hippo-
nactem parodiarum inuentorem dixerunt, atque de illo hæc tenus. Fuit & Cecides
peruetusus dithyramborum poeta, quem in Nephelis fabula, ut obsoletum & iā
desitum notat Aristophanes: meminit & Cratinus, ut ait Suidas. Mox erat Thy-
nicus Chalcidensis, de quo Socrates apud Platonem in hunc fermē modū: Deus
50 inquit, nobis sæpe per vates loquitur atque in clamat, cuius rei manifestissimum ar-
gumētum nobis asserere potest Thynicus Chalcidēsis, qui cum antea poema nul-
lum aliqua memoria dignū edidisset, hymnum in Apollinem, quæ omnes in ore
GG 2

Hipponax.

Cecides.

Thynicus.

habent, omnium ferè canticorum absolutissimum, musarum afflatu ac inspiratione quadam se inuenisse gloriantur, ut per hunc maxime nobis Deus declarasse videatur, ut egregia vatum poemata, deorum potius immortalium dona sint, quam hominum. Deorum enim interpretes poete sunt. Atque hæc tenus quidem Socrates apud Platonem.

Corinna.

Nunc iam vobis Corinnam describam, cuius penè oblitus fueram, & aliarum quarundam foeminarum, quæ inter lyricos claruere. Corinna igitur Achelodori & Procratiæ filia fuit, Thebana: à Pausania verò in Bœoticis, & ab alijs Tanagraea dicta est. Eadem qua Pindarus tempestate floruit, quem etiam, ut fama est, in certamine quinquies vicit, quam obrem Tanagrei eius imaginem in gymnasio in loco illustri posuerunt, ut scribit Pausanias, caputque illi tantia reuinctum victoriarum causa. Quare autem Pindarum vicerit, duplicem idem autor causam affert, & quod Corinna Aolica lingua vsa esset, non autem Dorica, qua Pindarus: & quod cum formosa esset foemina, facile iudicum animos in se conuertit. Alia Plutarchus de Pindaro & Corinna historiam recitat, in eo qui inscribitur, Vtrum bello an sapientia illustriores Athenienses: quæ quoniam nostrorum temporum plerosque non modò adulescentes, sed adultos etiam poetas admonere potest, vobis eam ideo meis verbis vtrique recitabo. Corinna, inquit, Pindarum adhuc iuuenem, cum arroganter admodum abuteretur eloquentia, admonuit, quod parum esset ipse elegans, nec fabulas confingeret, id quod poetice maxime conuenit: lingua etenim, abusiones, & tralationes, & verus, & numeri dulcedines reb. sufficit. Igitur his Corinna verbis persuasus Pindarus, carmen hoc composuit: Ismaron, aut auream colum habentem Melan, aut Cadmò, aut spartarum, hoc est, satorum sacrum genus hominum, vel ingens robur Herculis dicam. quod carmen vbi Corinna ostendisset, illaridens, Manu, inquit, serere oportet, non toto canistro: sic est, si græcè maulitis, *ἢ χειρὶ δὲ ἀσπέρῃ, δὴ γὰρ μὴ ὄλησθαι*. comiscuerat enim Pindarus & confuderat quandam quali fabularum struem & congeriem. Fuit autem Corinna, ut traditur, Myrtidis discipula, de qua alibi dictum, & est Myia, id est, Musca ab aliquibus. ut ait Suidas, cognominata. Eius pleraque carmina traduntur, inter quæ libri quinque, Nomi lyrici, Epigrammata, & quod Aegis inscribitur: & eiusdem poemationem Athenens memorat, in quo de pompilio, qui sacer piscis dicitur, mentionem fecit. Ab hac peritiores existimant Nasonem Ouidium amicam Corinnam falso nomine nuncupasse, ut ait Sidonius. Fuerunt præter hæc & aliæ duæ huius nominis Corinnæ, ambæ illæ quidem Lyricæ, quarum prior Thespiæ fuit seu Corinthia, quæ & ipsa nomen lyricos scripsit: altera iunior Thebana, quæ ipsa quoque Myia, hoc est, Musca est cognominata. Corinnæ meminit Propertius in secundo,

Et sua cum antiquæ committit scripta Corinnæ.

meminit & Papinius in patris Epicedio, & Hephæstion in Enchiridio, & Athenæus, & Pausanias, & Plutarchus, & Eustathius, & Suidas, Græca item epigrammata. Fuit & Corinnus poeta, de quo in commentarijs Nicandri & Suida, & si meministis, nos alibi plura retulimus. Post Corinnam erat Theano Lycraensis poetria nobilissima, quæ hymnos & cantica lyrica, & mela scripsisse fertur. Legimus & præter hanc & alias duas hoc eodem nomine, quarum altera Pythagoræ vxor fuisse dicitur, cuius poemata & carmina græcis autoribus celebrantur, & soluta oratione longè plura, altera verò Thuria fuit, vel ut alij tradunt, Metapontina, Lycophronis filia, Pythagorica: & hæc fuisse dicitur quæ Charistum, vel Crotonem, ut alij aiunt, Brontinum poetam, cuius alibi meminimus, maritum habuit. Multa & hæc ipsa Theano scripsit, inter quæ quædam epistolæ leguntur, quas tamen fictas nonnulli potius arbitrantur. Sunt qui non duas has, sed vnam eandemque existimant. Diogenes quidem certè nihil affert. Suidas omnino diuersas facit. Plutarchus in præceptis connubialibus tradit, quod cum Theano fore manum nudasset, quendam dixisse, o pulchrum cubitum: at non vulgaris, inquit illa, est & popularis. Possem hoc loco vobis & alia multa de Theano afferre ex alijs scriptoribus, & præcipuè ex Iamblichò, sed iam pro re factis.

Fuisse

Fuisse & duæ alia Muscæ, hoc est græcè, Myiæ, traduntur, quarum prior Thespiæ cum esset, lyricos versus suauissimè cecinit, atque ad lyram coaptabat. Huius Muscæ in Musca meminit Lucianus, tamen si hanc cum Corinna eandem plerique fuisse putauerunt. Altera fuit Musca Spartiatis, quæ hymnos in Apollinem & Dianam conscripsit. Fuerunt & alia hoc nomine, sed non poetria, quarum vna famosa meretrix, altera Pythagorea. Fuit & Charixena carminum quæ crumata dicitur poetria, cuius ab Aristophane fit mentio, ut grammatici quoque obseruant, Suidas verò fatuam ac stultam meretricem eam fuisse scribit.

Charixena.

Fuit item & Mæro puella, quæ hymnum elegantissimum in Neptunum

Mæro.

10 composuit.

Post has autem mulierum imagines sequebatur Xenocrates lyricus, qui in eo genere non parum multa perscripsit, ut Aristoxenus testatur. At verò Glaucus & Plutarchus in Musica de Xenocrate tradunt, ipsum videlicet ex Locris vbi Italiae fuisse. Dubitatum est etiam, vtrum pæanum poeta fuerit: nam quæ condidit poemata, argumenta habent herosica: sed ex ijs quædam ille dithyrambos vocabat. Fuit & Thalete Cretensi longè ætate inferior. Sedenim duo alij Xenocratis nomine fuerunt, quorum prior philosophus insignis, & poeta quoque, cuius vita est à Diogene Laertio tradita, & Suida, alijs. Tertius & ipse philosophus fuit, cuius inter reliqua elegiam græci scriptores memorant, ut quæ varia esset referenda doctrina, haud quaquam tam poetico nitore exculta, atque ideo quibusdam parum probata. Ita profecto res habet plerumque, ut si poeta suapte natura soluta oratione scribere nitantur, id quidem quod conantur efficiunt, sed sepe in conditè: qui verò soluta scribere consueuerunt, si poetarum partes arripiant, & versus pangant, id non facile assequuntur: idque ex eo facile liquet, quod alterum natura, alterum opus est artis & industriæ. quo fit ut Ciceronis & Plinij versus necis quid forentis potius eloquentiæ, quam Castalij fontis redolere videantur: id quoque in dies experientia comprobari videmus. atque ita hoc à me dictum velim existimetis, ut non ignorem & plerosque apud antiquos esse, qui feliciter magis minusue vtrunque præstare possint. Sed hac de re alias: illud in præsentia fatius fuerit, nos tabulas recensere: in quibus erat Phoenix Colophonius, qui longiore carmine iambi

Phoenix.

30 co patriæ suæ ruinam conquestus fuerat, ut Pausanias autor est. Eiusdem poetæ meminit & Athenæus, qui aliquot in locis eius versusum autoritate nititur, atque in primis vbi de Nino in primo libro iamborum egit. Erat & Heraclitus poeta lyricus, non is quidem, qui philosophus Scotinus, hoc est, tenebricosus vocatus est: nec is qui ex Halicarnasso fuit, quorum alio loco meminimus. Hic quidem de quo nunc agimus, hymnos scripsit complures, sed in XII in primis deos, quorum apud autores crebra mentio. Fuit & cum his Hipys Rhegynus, qui Perfarum tempore claruit. hic primus (si modò vera Suidas ait) Parodian scripsit & Choliambon. Scripsit & Siculorum gesta, quæ postea Myes in cõpendium redegit. Scripsit item Italica & Sicelica libris quinque, & Argolica libris tribus, item chronica libris quinque, & alia insuper. hic idem, ut Stephanus ait, primus Arcadas *ἠεσάλως*, hoc est, ante lunam progenitos dixit. Citatur verò Hipys cum ab alijs frequenter, tum ab Athenæo passim. Fuit etiam Eubæus parodianum poeta excellentissimus, qui per Philippiregis tempora claruit, cuius & Timon in Sillis, & Polemò meminere. natus verò Eubæus in insula Paro, qui, ut est proditum, cum vrbi Athenarum maledixisset, & in eum ideo Athenienses essent animaduersi, nulla alia re liberatus est, nisi quantus suarum parodianum libris, qui ad eod probati fuerant ab omnibus Athenienses ipsi indignum duxerint, talium poematum autorem perdere. Fuit & in hoc parodianum genere clarus Bœotus, ut Polemò

Hipys.

50 & Athenæus prodiderunt. In hac etiam tabularum parte fuit Sotades Cretensis Maronites, phylacôn, hoc est, nugacium carminum poeta, hic filium Apollonium habuit, qui de patris poematis nonnulla conscripsit. Perijt vero Sotades mis-

Bœotus.

Sotades.

rando mortis genere: cum enim de rege Lysimacho multa, & de rege Ptolemaeo plura impudentius scripserit, à Patroclo Ptolemæi milite captus, & plumbeo vase conclusus, in mare est demersus: qua de re versus affert Athenæus. Plutarchus verò historiam aliter recitat: in eo enim qui inscribitur *πάλαι δὲ ἄνω γὰρ*, Cum, inquit, Arsinoen forem Philadelphus duxisset uxorem, Sotades dixisse fertur, *ἔσ' ἔχθροί τε τρυφῶντες καὶ οὐκ ἔχοντες ἀδελφούς*, hoc est, ne in sanctam rimam trudas aculeum: quo dicto est in vincula coniectus, ubi per longum tempus contabuit. Fuit enim Sotades, ut & Suidas ait, *δουλοῦντος ἐστίν*, hoc est (ut puro) infania vel furore agitatus. Primus verò phlyacas siue cinædos condidit (sunt autem poemata hæc ridicula, & leuibus referta iocis) cuius quidem orationis initium à Cleomacho pugile sumpsisse putat Strabo, qui cum pueri cuiusdam & ancille, quæ ab eo cinædo alebatur, amore captus esset, cinædicam hanc orationem commentus est, & ethopæam quam vocant Græci. Primus verò Sotades hanc, ut ait Strabo & Suidas, expoliuit, sermone vsus Ionico: vnde & cinædica ipsa oratio, Ionici logi nuncupata est. In hoc verò genere describendo Sotades iambico versu vsus est, atq; etiam ideo ipse iambographus à Græcis aliquando dictus est poeta. Terentianus quidem & Diomedes Ionicis apomizone & appellatone, hoc est, à maiore & minore vsu prodidere: quod & Hephæstion docet. Scripsit Adonin Ionico apomizone. Sedenim à Sorade Sotadem & Sotadicum carmē vocitarum est, cuius pleræq; sunt species, ut à grammaticis est obseruatum. Est quod per commata procedit, cuius in primo meminit Fabius, est & reciprocus, qui & recurrens vocatur à Sidonio, quasi vos græce dicatis *ἄλλαν δὲ ἑκάστην*. huius verò multa extant exempla cum græca tum latina. Tale quidem Fabius ait non ignobilem quandam poetam luisse:

Astra tenent cœlum, mare classes, ærea menses.
quod si retrorsus legas, soradeū fiet. Affert & huiusmodi Diome. multa, ut illud:
Esse bonus si vis, cole diuos optime Pansa. recurrens,
Pansa optime, diuos cole, si vis bonus esse.

in procurso hoc quidem hexametrum, in cursu sotadicum. Inuenitur etiā hexametrum per hexametrum recurrere, ut in illo Vergiliano, 30

Musa mihi causas memora quo numine lesa.
Protulerunt & nouū reciproci neoterici, ait Diomedes, per duos versus, ut hoc:
Nereides freta sic verrentes carula trānant
Flamine. recurrens, Flamine trānant
Carula verrentes sic freta Nereides.

Est & reciprocum illud:
Pio precare thure cœlestum numina,
recurrens,
Numino cœlestum thure precare pio. 40

hoc procurrit iambicum, recurrit elegiacum. Agitur, postquam incidimus in hanc reciprocorum versuum mentionem, quod Diomedes oia curiosa inuenisse tradit, eiusmodi & alia afferamus, Sidonijq; A pollinaris particulam recitemus, ex eius quapiam epistola: Recurrentes, inquit, hi sunt, qui metro stante, neque literis loco motis, vt ab exordio ad terminum, sic à fine releguntur ad summum, Sic est illud antiquum,

Roma tibi subito motibus ibit amor. Et,
si bene te tua laus taxat, sua lautè tenebis Et illud:
sole medere pede, ede, perede melos.

Habentur etiam pro recurrentibus, qui pedum lege seruata, etsi non per singulos apices, per singula tamen verba replicantur: ut est vnum distichon ipsius Sidonij, quod de rituulo ludit, qui supergressus aggerem viam inundauerat, in se citò rediturus:

Præcipiti

Præcipiti modò quod decurrit tramite flumen,
Tempore consumptum iam citò deficiet.

Seruus quoque Maurus in centimetro de reciproco Sotadico meminit, citatque illud:

Ire cupis si rus mala vites somnia queso.
hexametron hoc si recurat, sotadicum fiet: hoc est,
Quæso somnia vites mala, rus si cupis ire.

Affert & reciprocum iambicum in elegiacum, quale & supra meminimus:
Micant nitore recta sublimi aurea.

Vertite, sic erit pentametrum elegiacum,
Aurea sublimi recta nitore micant. 10

Meminit & pluribus Dion. Halicarn. cum de compositione agit, quo loco & Homericos versus reciprocos nonnullos adducit. Extant & eiusmodi græca non pauca. Hoc certè tempore distichon illum Philelphi celebratur, quod in Pium secundum Pontificem maximum fecit:

Laus tua, non tua fraus, virtus, non copia verum,
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Ex quorum quidem omnium carminum ratione Martialis illud exiisse à plerisque existimatur:

Nec retro lego Sotaden cinædum.

quod quidem carmen duplici videtur sale conspersum. Erant verò Sotadea & Sotadica in primis lasciuissima impudentissimæq; qualia & hoc tempore nonnulli etiam scribere, quorum nominibus ego, si minus ipsi sibi, pepercerim. hanc vii la sciuisimorum speciem intelligit Fab. Quintilianus, cum ait in primo de pueris: Nam de Sotadeis ne præcipiendum quidem est: amoueantur, si fieri potest: sin minus, certè ad firmissimum ætatis robur referuentur, meminit idem & in nono. Sed & præter Sotaden apud antiquos eiusmodi cinædologica carmina scripserunt Alexander Aetolus, Pyrrhus Milesius, quæ Pyretè alij vocant, Theodoras, Timocharides & Xenarchus. Lysis quoq; ijs tantum adhibuisse fertur, & ante hunc Simon Magnæsius melopæus, qui priorum musicorum. i. melopæorum in-

uertens disciplinā, Simodiam, quam vocauit, induxit: à quibus Lysiodi, & Simodii, & Magodi, nimirum species vocati, de quibus alibi plura. Verum Sotadicum hoc genus apud Latinos primus Ennius aggressus est, in eo quod Cyprioboui mereada inscribitur. Sed iam de his satis. Fuit & alter Sotadis nomine, medie Comædiæ poeta: item alter, sed non poeta, scriptor tamen non incelebris, qui de mysterijs librū vnum conscripsit, & ambo quidē Athenienses. Fuit & in hac parte Lysimachus Aristi, appellati Iusti filius, poeta inter eos, quos sepe vocatos diximus melopæos. tenuis quidem & simplex fuit, ut Demosthenes docet: cui tamen, ut Plutarch. tradit, ob parentis Aristidis memoriā, populus Atheniensis minas argenti centū dedit, totidemq; agri iugera, & simul quotidie drachmas

quatuor. id quod, Alcibiade persuadente, lege sanxerunt. Fisiā hic Polycritā habuit, ut Callisthenes scribit, cui post patris interitū tantundē alimentū Olympionicis dare consueuerat, idē Atheniensis populus suo decreto constituit. Fuit & Ctesiphon Atheniensis poeta, inter eos lyricos annumeratus, q Colabii cognominari sunt. Sunt verò sic vocati à colabis citharæ clauiculis ligneis vel eburneis, seu cuiusuis alterius materie, quibus fidiculæ et chordæ intendunt. Suidas quidē interpretat citharæ epitonia. Sed huius Ctesiphontis poetæ, & simul ipsorum Colaborum poetarū meminit Athenæus in de sophistarū cœnisi vltimo. amplius tamen considerandum existimo, nam in peruulgatis Aldinis exemplaribus, colabron, hoc est, *κολοβρον* καὶ *κολοβρον*, passim legitur, ut quidem puro ego, parum castigatè. Sunt tamen colabri, teste Suida, porcelli, hoc est, parui sues, & perinde nulla ratione digni. Fuit et Archebulus Lyricus poeta Thebanus, ut Hephæstion scribit: alij Thyreū dixere. Floruisse creditur centesima & vigesima

Lysimachus

Ctesiphon.

Colabus quid.

Archebulus.

Olympiade: alij cxxvi, & magistrum fuisse Euphorionis poetæ, vt in eius imagine diximus. Archebuli meminit Terentianus, cum ait: Generi datur auctor huic verus Archebulus. Item Attilius his verbis: Archebuleus, inquit, versus nomen accepit, non quod Archebulus eum inuenerit: nam Stefichorus illo antiquior poeta, & Ibycus, & Pindarus, & Simonides eo vsi sunt, sed passim & promiscue. Archebulus autem quia carmen ex hoc vno genere composuit, Archebuleum nominatum est. meminit & Hephæstion. Terentianus quoque illud Archebuleum carmen esse ait,

Da Elylici finem qui claudit iambo.

alio nomine miros, vt primo sermone diximus, appellatum. Nunc reliquos, qui restant, huius tabulæ poetas attendite. Erat verò in hac parte Gitiadas, qui poeta apud Lacedæmonios fuit, & Dorica scripsit cantica, vt in Laconicis est à Pausania proditum. Reliquit Gitiadas in Pallada hymnum apud Græcos celebratum. Nam cum Lacedæmonij Palladis cognominatæ Chalciocæ ædem statuamque ponere decreuissent, Gitiadas ipse dignus inuentus est qui & statuam faceret, & hymnum componeret, quem in eius deæ celebritate canerent Lacedæmonij. Idem & cantica Dorica composuit. Post Gitiadan sequebatur Philon & poeta & tibicen, qui, vt à Stephano traditur, ex Italiæ ciuitate Metaponto originem duxit, quæ & Metabus dicta est. Fuit & Philon Tharsensis medicus haudquaquam ignobilis, cuius nec parua apud insignes medicos autoritas, à quo & medicamenti nomen Philonium nuncupatum. Huius certè Philonis cum aliubi, tum maximè in eo qui inscribitur τῷ ἰατρῷ φιλωνος φαρμάκιον ἢ ἢ πένονος, Claudius Galenus meminit, ubi illius medicamenti compositionem elego carmine totidem versibus exscribit, & quod miremini, etiam exponit. Sed quoniã si velim elegiam ipsam & Galeni ipsius interpretationem meis verbis afferre longior sum, duos nunc tantum vobis primos eius versus recitabo, & quoquo modo potero Latinos faciam:

ταρσίῳ ἰνδρότο μέγα θυκῶσι φίλωνῳ,
ἔριμα, πῶς πολλὰς εἰμι παθῶν ὀδύνας. hoc est:
Tarsensis medici magna hæc inuenta Philonis,
In morbis hominum quæ mala multa leuant.

Philonis huius medici & Paulus & Aetius meminerunt. Fuere & alij Philonis nomine tres, qui à me non sunt hoc loco memorandi: tamer si Eusebius Pamphili seniore Philonem ait versus scripsisse, citatque Iosephi verba, quæ vt ab ipso afferuntur sunt omnino diuersa, ex primo Antiquitatum libro. Verum id vobis in præsentia repetam, quod & alias dixi: si Eusebij & Iosephi Latinos factos codices sequamini, minus in eorum referendis sententijs fideles eritis: nam Georgius Trapezuntius, qui cum Cretensis esset, Trapezuntius tamen maluit vocari, non Eusebium latinè vertit, sed particulas hinc inde decerpit: quapropter libet hoc vobis loco illius verba referre, prout ab ipso Eusebio græcè in nono Præparationis euangelicæ allata sunt: Et Philon, inquit, in decimoquarto eorū quæ de Hierosolyma scripsit, sic ait:

τοῖσι μὲν ἰατροῖσι μάλα ἐκλυοῦν ἀκρωτῆρας,
ἢ μὲν ἰατροῖσι, ἢ πῶς ἄφ' ἀβράμοιο καὶ ἰσάκ,
ἰακῶβ ἐκ τέκνοιο τῶν ἰωσήφ, δι' ἀνεράων
Σεπτιμῆος σκηπτικῶν ἢ αἰγυπῖοιο θρόνοιο
δυνάστεω, λαβεία χυθῶν παλιμμενείδι μοίρης, &c.

Hos verò ego quinque versus non sum ausus totidem versibus vobis interpretari, sed verbum penè verbo ita insulfè reddidi:

His sedem beatissimam hordei magnus condidit ἄκρωτῆρας
Celsissimus, & prius ab Abramo & Isac,
Iacob ex filio inde Ioseph, qui somniorum

50

Vites

Gitiadas.

Philon.

Vates sceptratenens in Aegypti thronis
Diuersans, seruitute temporis inundatione Parca.

In calce verò eiusdem libri noni, seniore eum vocat, id quod & Iosephus contra Appionem. Sed de ijs iam satis, ceteros huius ordinis poetas audite. Inter hos erat Phalecus Ceronæus, qui & Philecus ab Hephæstione, & Philicus in commentarijs in Theocritum, ni modò sit scriptura interpolata, nuncupatur. Vnus fuisse hic traditur in Pleiadis poeticæ numero, cuius vobis alio sermone memini. Poeta certè Phalecus fuit celebratissimus, de quo ira canit Terentianus:

Hoc Cereri metro cantasse Phalecius hymnos

Dicitur, hinc metrum dixere Phalecion istud.

Idem ferè Attilius in Arte. Ausonius verò Gallus Phalecū, non Phalecium, hoc carmine vocat:

Istos composuit Phalecus olim.

Negat Donatianus hoc genus carminis à Phaleco inuentum: idem & Hephæstion, qui ait ideo sic appellatum, quod Phalecus ipse primus hoc carmine integra poemata confecerit. Mutasse videtur alibi syllabam Terentianus, cum cecinit: Coniungit sibi Phallesc trochæo. Sed videte vos an iisdem sint. Phaleucus quidem à Seruio & Diomede nominari videtur. Sedenim plures Phalecorum carminum species sunt, inter quas illa quæ à syllabarum numero hendecasyllaba, præcipua est, & epigrammatis aptissima.

Fuit & hac parte Glycon, à quo Glyconium carmen, vocabulum (vt ait Hephæstion) desumpsit. Fuit & Asclepiades poeta, à quo Asclepiadeus versus dictus est, non quod eius fuerit inuentum, sed quod ei familiare & frequens fuerit: ante Asclepiaden enim, vt ait Attilius, Sappho libros quinque, & Alcæus quædam eo versus composuerat. Legimus, vt puto, & alterum fuisse Asclepiaden, poetam Samium, cui & Theocritus operam dedit, eiusque auditor fuit. Scripsit verò in primis epigrammata, vt apud Theocritum produnt interpretes. Patrem habuit hic Asclepiades nomine Sicelidan: qua ex re non alium apud Theocritum Thalyssiam significatum volunt, quam Asclepiaden ipsum, cum cecinit, vt est à me ex tempore versusum:

Nam neque vatem

Sicelidam vici Samium, non ipse Philetam.

quo loco qui eam eclogen latinè vertit, impudenter errauit, cum Samium Philetan fecerit, qui Cous fuit, vt planè in eius vita ostendimus. Sanè Sicelidan hoc loco dixit Theocritus nomen patris pro filio forma quadam patronymica, vt obseruauit grammatici, id quod & alibi de se fecit: Simichidan enim à patre se nuncupauit. Fuit & Telestas Thebanus poeta & musicus, de quo ex Aristoxeno Plutarchus in Musica. Nam cum ostendere velit, quantam vim habeat à teneris atque à primordio rei cuiuspiam assuescere, ita subinfert: Thebanum quendam Telestam Aristoxenus scribit sua ætate vixisse, qui cum iuuenis adhuc in optima illa musica versatus esset, & probatorum musicorum modos edidicisset, videlicet Pindari, Dionysij Thebani, Lampri, Pratinæ, & ceterorum, qui Lyrici poeta crumaton fuerunt, & optimè tibijs vsi fuissent, cumque in omni reliqua disciplina non mediocriter elaborasset, exacto ætatis vigore vsque adeo captus est scenica & varia illa musica, vt neglectis illis bonis, in quibus diu versatus fuerat, ad philoxeni & Timothei modos maximè varios, plurimamque habentes nouitatem, animū intēderit: cumque diu satis elaborasset inter Pindaricum & philoxenium canendo modum, philoxenium nunquam assequi potuit. cuius rei ea fuit causa, quod à puero in optima illa institutione versatus fuerat. Atque hæc quidem ferè Plutarchus: quibus quidem verbis colligere facile potestis, id maximè vsu comprobatum esse, quod est à poeta nostro diuinitus dictum, A deo à teneris assuescere multum est: id circòque ab optimis quibusque

Phalecus.

Glycon.

Asclepiade.

Telestas.

busq; incipiendum, quod & Aurelius & Fabius præceperunt. Sed iam, vt concludamus huiusce diei sermonem, tempus est, si prius vobis Babrium commemorauero, qui & Babrias, vt legimus, vocatur, tamen Gabrias paucis ab hinc annis vocatus est ab Aldo, viro alioqui erudito. Fuit verò poeta Babrias, qui apologos libris decem collegit, idq; in primis ex apologis Aesopianis, carmine choriambico, quod Suidas scribit. Inscriptit verò mythiambos, cuius (quod sciam) libellus extat iambico trimetro. Atq; hæc tenus hodierno sermone, castino latinis huius ordinis commemorabimus. Et simul abiuimus.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS DIALOGI DVO DE
HISTORIA LYRICORVM LATINO-
rum Epigrammatum, & ceterorum poetarum, ad Prosperum Pa-
sethum Iuris vtriusq; consultum.

AD decimum vsq; diem Prosper Pasethe, vir clarissime, nostros de poetis sermones produximus, quibus quotidie, pomeridia. 20
na scilicet hora, conuenire animi gratia in viridariū solebamus. hoc igitur decimo extremam poetarum partem commemorauimus: hoc enim numero congruum visum est sermones nostros perficere, cum eo ipso numeri terminentur, & eius summa sit virtus & perfectio, id quod plane à Platonicis alijsq; philosophis, sed & Christianis quoq; nostris traditur: vltra enim decimum ad vnitates semper redimus. Sed nunc non philosophandi nobis tempus, qui tabulas & poetas à situ pro virili nostra excutimus: quare ad institutos iam sermones redeo, quibus 30
latinos in primis lyricos, & tum græcos tum latinis epigrammatographos me collegisse minus fortasse curiose videbis, vt minus iam laboris esse queat cupientibus poetarum ferme omnium vtriusque linguae vitas perlegere. Igitur decima iam die cum in viridarium conuissentem, sic ad me Piso. Quin iam, inquit, quod hesternam die facturum te receperas, Lili promissa exoluis? pridem enim te ad istam Latinorum partem expectabamus: neque enim minus libenter nostros audimus, quam peregrinos: tamen in hoc genere non tam multos apud nos, quam apud Græcos floruisse audiui. Sic est, inquam, & simul ita sum exorsus: Quoniam vt vobis aliàs dixi, hæc Latinorum poetarum pars, cum cæteris alijs, vt & vos scitis, ante ab homine docto perscripta est, ego minus laborabo in eorum vitis recensendis: vt nomenclator enim, eorum imagines potius nominabo, quam eas multis expediam. Vt libet, inquit Piso, modò quæ tenes, nobis non inuideas. Imò, inquam ego, vereor ne ad fastidium vsq; 40
quæ vos expleam. Fuit in hoc genere primus L. Lucullus iambographus, qui, vt scribit Apuleius, improbatus fuit, quòd Gentium & Macedonem pueros veris nominibus suis carminibus, vt ille ait, prostituerit. Hunc eundem Lucullum esse puto, cuius Fulgentius versus affert,

Vilissimum vamentum, & proluuiosa pestis.

Idem & Fulgentius ad Chalcedium Fabium, Lucullum carmen epicum scripsisse testis est. Sed & de Luculli poematis M. Tullius ad Atticum meminit. Post Lucullum C. Lænas videbatur, qui apud Latinos lyricos versus conuincit, cuius carmina nonnulla ab autoribus circumferuntur, vt illa,

*Vas nitidis floribus
Euadne hederis illigat.*

10

50

Huius poetæ quoq; apud Donatianum mentio in Poetica. Post verò Lanatam fuit Q. Horatij Flacci poetæ imago, qui etsi ante latinos omnes se iambos & lyricos versus scripsisse cum altubi, tum his locis fatetur, hoc est, in Epistolis:

— Parios ego primus iambos
Ostendi Latio, numeros animosq; secutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.

Item paulò post:

Hunc ego non alio dictum prius ore Latinis,
Vulgam fidicen.

10 In tertio verò odarum:

Carmina non prius audita Musarum sacerdos,
Virginitibus puerisq; canto.

ante ipsum tamen Horatium hoc carminum genere Liuium scripsisse, autòr est Porphyriò, & nos alibi (si meministis) Liuij hymnos celebrauimus. Sed & Val. Catullus, & Tegula, & quos modò nominauimus, C. Lænas & Lucullus iambica & lyrica scripsere: sed hi aliqua quidem, non vt Horatius ferè plena volumina: quamobrem is rectè primus dici potest, vel seipso iudice, iambos ostendisse. Num & vos ita censetis? quibus annuentibus, & de me Horatij vitam libenter audire significantes, Eam ipsam, inquam, vobis breuiter referam, potius vt institutum tabulas sequar, quam aliam ob causam: nempe qui credam eam ex alijs vos sæpe legisse, & posthac sæpe lecturos. Quintus igitur Horatius Flaccus Venusii humili loco natus est, patre Præcone libertine conditionis, Torquato & Cotta Coss. biennio ante M. Tullium consulem, puer à patre Romam ductus, vt bonis artibus imbueretur: vbi cum Orbilio tum celebri grammatico operam daret, breuè adeò profecit, vt ad philosophiæ studia idoneus videretur: quare Athenas profectus, Epicuream sectam in primis sectat⁹ est, tamen mox senior factus Academiæ se tradidit. quo verò tempore epistolas ad Mecœnatem scribere adorsus est, se nulli addictum, nec vilius iurasse in verba magistris, ipse fassus est. Sed hæc ex ipso notiora, quam vt ea nunc vobis recenseam. Iuuenis autem cum bella ciuilia inter Augustum & Cæsaris interfectores feruerent, Bruti & Cassij partibus adhæsit, tribunusque militum creatus, in ijs vsque ad Philippensem cladem perseuerauit. post Brutianis rebus fractis, iterum ad poetiæ studia seretulit, Vergiliòque ac Vario, reliquisque illustribus tum poetis ita gratus, vt ab ijs Mecœnati equiti clarissimo, & poetarum honorumque fautori, quam primū conciliaret. Post hæc Mecœnas hominis ingenio delectatus, ab Augusto non modò vt illi parceret impetrauit, sed in ipsius etiam amicitiam insinauit. Erat Horatius statura pusillus, oculis lippis, canus ante diem, cibi parcissimus, vini tamè appetentior. quidam & præpingui eū & obeso corpore fuisse tradunt, & ad b. lem paulò incitatorem, placabilem tamen. Vixit, si 40
Hieronymo stamus, annos LVII. alij licet LXXX & amplius prodiderint. Quo verò mortis genere decesserit, haud satis mihi compertum. carminum libros quatuor cõposuit, in quibus, quo versusum genere vsus, quos primus inuenerit, apud Diomedem grammaticum, & Maurum Honoratum, & plerosq; alios poetiæ scriptores reperietis. De quatuor his libris carminum illud est Quintilianianum iudicium, quod Piso memoria tenes: Lyricorum Horatius ferè solus legi dignus, nam & insurgit aliquando, & plenus est iucunditatis & gratiæ, & varijs verbis & figuris felicissimè audax, hæc illè vtiq; Scripsit præterea Epodon in eodem genere lyricorum, & carmen seculare, & præter hæc sermonum libros duos, & epistolarum totidem, quos omnes grata quadam beneficiorum significatione Mecœnati inscripsit. Præter hos scripsit & Poeticam, quam Sermonibus alij, vel Epistolis potius ipse coniungit: nam si integrè de tota ea facultate perscribere voluisset, aliam omnino lubricationem fuisset aggressus, hoc est, lo cupletio.

Huius

cupletio rem: nec propterea nunc demum noster Hieronymus Vida eam molitius esset. Poeticam inquam, suam Horatius L. Pisoni & filijs inscriptam misit, fuit autem L. Piso, si Porphyrii stas, poeta, & studiorum liberalium antistes. ac vrbis custos, sectamque Epicuream, ut Horatius, sectatus. Amavit hic Piso in primis Philotimum poetam graecum & ipsum Epicureum, de quo suo loco agemus. In hunc L. Pisonem extat M. Tullij oratio, quae etsi parum emendata, & sine capite esse videtur, mirum tamen dictu est quam acriter eum, & quibus verborum & sententiarum aculeis infestetur: impurum enim & flagitiosum hominem, omnique coopertum, nedum inquinatum scelere fuisse ostendit. Idem scribit Aconius, qui eam ipsam orationem est interpretatus. Tum Piso: De Pisonem satis: in Horatio vero, inquit, poeta habeo quod sequar & fugiam. Imò, inquam ego, habetis quod in eo recte sequamini, puritatem, simplicitatem linguæ latinæ, præter alias virtutes, quibus ille insignitus. Multum hic certe vobis contulerit, si eum legendo contriveritis. Cum ambo sic se facturos annuissent, tunc ego: Post Horatium, inquam, erat Cælij Bassi imago, qui & ipse, ut Horatius, lyricus, Claudio principe floruit, usque ad Vespasianorum tempora. huius Bassi meminit Fabius Quintilianus, cum prius esset de Horatio locutus: Si quem, ait, adijcere velis, is est Cæsius Bassus, quem nuper vidimus: sed eum longè præcedit ingenia viventium. Eiusdem Bassi meminit & grammaticus Diomedes. Persius quoque Flaccus ad Bassum satyram scripsit, cuius hoc est principium:

Admonit iam bruma foco te Basse Sabino,

Iamne lyra, & tetrico viuunt tibi pectine chordæ?

quo loco Cornutus, qui in Persium commentarios scripsit, vel, ut alij putant, quod etiam alibi vobis dixi, Probus refert, Vesuuii monte conflagrante, vna cum villa Bassum incendio consumptum fuisse: durum mortis genus. Citatur nonnquam Bassus à grammaticis. Priscianus cum alios, tum hos ex secundo Lyricorum versus aduocat:

Calliope princeps sapienti psallerat ore.

Legitur dimidiatus libellus de metris, Bassi nomine inscriptus, quem libellum video à Terentiano & lectum & citatum. Sunt qui commentaria latina in Aratum, in latinum conuersum à Germanico Cæsare, multa eruditione referta, sed mendosa, huic Basso ascribant: ego de hoc nihil statuo. Fuit & Galbius Bassus poeta antiquus, quem Satyricum fuisse grammatici tradunt. De Saleio Basso inter Epicos, si meminitis, locuti sumus.

Ad hæc Titium lyricos versus scripsisse legimus, atque in primis ex Pindaro latinus fecit. huius meminit Horatius, ad lulium Florum scribens, in Epistolis. Quinetiam ipse Florus condere solebat amabile carmen, ut idem canit Horatius: Porphyrio tamen Satyrarum scriptorem eum scribit, & eius esse ait electas ex Ennio, Lucillio & Varrone. Fuit quoque hic Florus ex Tiberij Claudij Cæsaris cohorte. Ab hoc Floro sunt qui fuisse tradant Flori oratores, hi de quibus Fabius Quintilianus, & cuius extant historiarum Romanarum ex T. Livio compendia. Sed quando in Flori mentione incidimus, fuit & alter Florus poeta Adriani tempore, item tertius Paulus Florus, qui Iustiniani Cæsaris temporibus floruit, & inter eius charissimos habitus: quin ut Agathias scribit, in quinto historiarum, primas apud ipsum tenebat inter eius præsidēs, quique sicut generis gloria insignis erat, ita etiam à suis maioribus, opes amplissimas fuerat adsecutus: quibus rebus accedebat admirabilis quaedam eruditio & eloquentia. Scripsit vero hic poemata complura memoratu dignissima, inter quæ illud quod hexametro carmine de templo illo magnificentissimo ab Imp. constructo, fuit: quod eò maiore labore & arte confectum existimatum ait Agathias, quod mirabilior materia resque subiecta fuit. Sed de Titio sequamur, cuius & Porphyrio & Acron meminere, hi sunt Horatij versus:

Quid

Quid Titius Romana breui venturus in ora,

Pindarici fontis qui non expalluit haustus

Fastidire lacus, & riuos ausus apertos,

Ut valet, ut meminit nostri, fidibusne latinis

Thebanos aptare modos studet auspice Musa,

An tragica desinit & ampullatur in arte?

Sane Titij Romæ fuerunt, ut ex scriptoribus colligimus. M. Cicero in Bruto: Eiusdem, inquit, ferè temporis fuit eques Romanus C. Titius, qui meo iudicio eò peruenisse videtur, quò potuit ferè Latinus orator sine graecis literis: & cætera quæ subiungit. meminit & alibi, nec semel, Fabius quoque Quintilianus in vndercimo, ubi de pronuntiatione agit: Longissimè, scribit, fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuisse: vnde & saltationis quoddam genus Titius sit appellatum. Titij etiam sodales Romæ dicti à titijs aibus, si Varroni stamus, quod titis auiculæ species est, itemque auis quælibet minutior: vnde putatur *τρίχης* verbum Graecis factum, quasi dicatis pipire, vel titiffare. Sedenim titi columbæ dicuntur, ut in Persium Cornutus seu Probus notat. Seruius in Bucolicis palūbes vulgò titas vocari prodit. Sed nimis à proposito digressi, ad poetas redeamus.

Fuit & Celsus poeta ex eadem cohorte Tiberij Cæsaris, qui aliena pro suis edere solebat, cuiusmodi plerique hodie sunt impudentes, qui etiam integra poemata aliena, ut Pontani quædam, ediderunt, at de Cello ita Horatius:

Quid mihi Celsus agit, monitus multumque monendus;

Priuatæ ut quarat opes, & tangere vitet

Scripta palatinus quacumque recepit Apollo,

Ne si forte suas repetitum venerit olim

Grex auium plūmas, moueat cornicula risum

Furtiuus nudata coloribus.

quo Horatij loco Porphyrio & Acron ad hanc historiam similita referunt: meminit & alibi idem poeta. Ne tamen hunc Cornelium Celsum puteris, tamen is non multo post tempore floruit. Fuit verò in tabula picta imago Vestij Spurrinnæ poetæ lyrici & viri clarissimi. floruit hic Martialis & Plinij secundæ ætate, hoc est, Domitiani & Traiani. Mira suauitatis poeta fuit, scribebat enim, ut ait Plinius, & quidem vtraque lingua, lyrica carmina doctissime, quo modo hac ætate noster Lampridius: mira illius dulcedo, mira suauitas, mira hilaritas, cuius gratiam cumulabat scribentis sanctitas: quocirca quidam ea Quintilianianis, cuius quæ modo in Basso recitauimus, huc ipsum Spurrinnam significasse autumant: Bassum, inquit, longè præcedunt ingenia viventium. Fuit quoque Spurrinna & bello & pace vir memoria dignus: nam & prouincias rexit modestissime, & exercitus imperator strenuissime Bructerum Barbarorum regem debellauit. Vixit verò usque ad maturam senectutem: septimum enim & LXX supergressus est annum, sensibus omnibus integris, nihil ex senectute habens præter prudentiam. Filium habuit ex Coccia vxore singularis exempli muliere, Coccium, e-ximiam propemodum indolis iuuenem, qui ante diem periit, cui & Cæsar in solatium parentis triumphalem statuam posuit. Extat Plinij epistola hac de re ad ipsos Spurrinam & Cocciam. Spurrinnæ meminit & Tacitus in historijs.

Septimum quoque Aphrum poetam lyricum fuisse obseruauimus, cuius meminit Diomedes grammaticus. Maurus verò Terentianus ait, ipsum scripsisse ruris opuscula:

Qui multos legere, negant hoc corpore metri

Romanos aliquid veteres scripsisse poetas,

Dulcia septimus qui scripsit opuscula ruris,

Ancipitem tali cantavit carmine Ianum.

Sanè quidam codices non opuscula ruris, quæ tamè lectio probatur, quia idem Terentianus paulo post subdit:

Septimius docuit quo ruris opuscula libro.

sed, nuper, habent: quæ si legitima sit lectio, ostendit Terentianum ipsum, de quo paulo mox agemus, proximum ætate huic Septimio fuisse. Septimij verò hi sunt versus ex hymno ad Ianum:

*Iane pater Iane tuens diue biceps biformis,
O cate rerum sator, ò principum deorum,
Stridula cui limina, cui cardinei tumultus,
Cui referata mugunt aurea claustra mundi,
Tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.*

Eiusdem Septimij sunt & hi dactylici cum hepetimmeriti

*Inquit amicus ager domino,
Si bene mi facias memini,
Pinea brachia cum trepidant,
Audio canticulum Zephyri.*

Idem alibi quoque,

*Gerit intus in oppidum
Hanelos Panope greges.*

Scribit ad hunc Septimium, ut videtur, Statius in Syluis lyricum carmen, Septimiumque Seuerum Afrum vocat, docens ex Lepti Aphricana vrbe fuisse, sed puerum Romæ educatum:

*Hæc, inquit, mira virtus, protinus Ausonum
Portus radosæ nescius Aphricæ
Intras, adopratusq; Tuscis
Gurgitibus puer innatasti.*

Mefomedes.

Porro de Aulo Sereno lyrico poeta locuti fuimus, cum Q. Serentium imaginem in quarto sermone retulimus. Post hos sequebatur Mefomedes poeta, qui Adriani imperatoris libertus à nonnullis est existimatus: at certe inter intimos illius amicos est habitus. Cretensis is quidem fuit, atque illis ipsis temporibus inter lyricos poetas egregius existimatus, plurimam dicitur à Græcis scripsisse, atque inter ea Anisnoum Adriani delicias deorum numero ascriptum miris extulit laudibus. Illud obseruatur ab Eusebio in Chronicis, Mefomedem usque ad Antonini tempora superuixisse, à quo etiam cenotaphio fuit decoratus, ut Suidas testatur: nam & Imperator ipse ab eo nomos citharædicos edidit. Capitolinus tamen ait Antoninum illi salarium diminuissse, ea scilicet ratione, quod nihil fecidius, imò crudelius esset, quam eos reipublicæ bona (ut eius scriptoris utar verbo) arrodere, qui in eam nihil suo labore conferrent. Per hæc tempora floruit Hippodromus, inter Sophistas, ut ait Philostratus, suo tempore nulli secundus, qui ex Larissa Thessaliæ Larissæus fuit. patrem Olympiodorum habuit. cum multa in arte oratoria scripsit, tum etiam nomos lyricos composuit, quos per sua tempora vulgò canit solitos idem prodit Philostratus, qui huius vitam inter alios luculenter complexus est. Cum Nicagoras aliquando tragœdiam dixisset Sophistarum matrem, tum inquit Hippodromus patrem esse Homerum, eundemque Homerum vocem esse, Archilochum verò spiritum. Idem obiit Hippodromus septuaginta annos natus. Sed hunc quidem vobis non quod esset in tabula retulerim, tantum sum monitus ætate & nominis lyricis: sicuti nec Phaliscum poetam, sed quod eum celebrat Maurus Terentianus, à quo & Phaliscum carmen est deriuatum. Hunc autem poetam ludicra scripsisse coniecta-

Hippodromus.

Phaliscus.

coniectamur, his Terentiant verbis: atque, inquit ille, poeta Phaliscus cum ludicra carmina pangit. nam & hi ipsius versiculi dicuntur,

*Vna vna sum & vna phalerna,
Et ter fero & quater anno.*

Item libro eodem

*Vnde vnde colonis Eoi
A flumine venit Oronti.*

Eiusdem poetæ & hi leguntur:

*Quando flagella iuga sita iuga,
Vitis & vlmus vti simul eant:
Nam nisi sunt paribus fructibus,
Vmbra necat teneras Aminæas.*

quo loco syllabam Aminæas notate, hoc est, primam & alteram breuem, non ad Vergilij normam,

Sunt & Aminæe vitis:

nec Ausonij Galli,

solus qui Chium miscet & Amineum.

quod & alias vobis in annotatis retuli, & si placet, idem breuiter hoc loco repetam. Id cum se maxime cupere puer Picus ostenderet, Aminæum, inquam, vinum Seruius grammaticus ait, quasi sine minio, id est, rubore, nam album est, & scribi apud Vergilium duplici nomen, propter versum existimat. alij Amymneum legunt, quod apud Rhianum poetam mentionem Amymnæorum Epitoticorum factam legant apud Stephanum, apud quem nulla nec vitium, nec vini Amymnæi facta mentio. Alij sanius quidem Amymnæas vitas legunt, quod Amminæi Thessaliæ sint populi, à quibus Amminææ vitas in Italiam transmissæ, quod ab Aristotele in Politicis scribi videtur. Sanè & memini me Romæ in exemplaribus peruetustis Vergilianis nonnullis poetæ versum ita legere:

Sunt etiam Amminæe vitas.

ut minus comprobetis seruianam interpretationem, in qua & illud reprehensione dignissimum, quod album putauit Amminæum vinum, cum & album & nigrum ex Plinio colligamus. Iunius Columella ex multis quidem Amminæis vnum genus album ait. Aurelius Macrobius Amminæos populos fuisse scribit, vbi nunc Phalernus ager. Quare non adeò mirum, si Galenus Amminæum modò Falernum & salernum, ut in quibusdam exemplaribus legi, modò Cæcubum esse crediderit. De Amminæo & Cato & Plinius, ut alios nunc mittam, meminere, atque hucusque de Amminæo Pice, uti hæc ipsa tibi recenseam. Nunc redeo ad tabulam, in qua fuit Alphij Auiti imago. hic quidem, ut colligimus ex scriptoribus, lyricus poeta fuit. celebratur eius illud poema, quod Excellentium inscriptum fuit, de quo inter alios sic Maurus Terentianus:

*Vt pridem Auitus Alphius
Libros poeta plusculos,
Vfus dimetro perpeti,
Conscripsit Excellentium.*

Hi sunt ex secundo eius libro dimetri iambici:

*Tum literator creditus
Ludo Phaliscum liberos
Conatus (vel caufatus, ut legit Priscianus in octauo) in campi patens,
Extraq; muri ducere
Spaciando paulatim trahit
Hostilis ad valli latus. Est & ille:
seu tute malis hospites.*

Alphius Auitus.

Meminit & Alphij Priscianus, eiusq; alios versiculos adducit. Quidam Carthaginensem, nullo autore eum faciunt, & Constantinorum Cæsarum tempore: ego hac de re certi nihil assero. Fuit & Alphius fœnerator, de quo in primis Columella eam sententiam affert: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. meminit eiusdem & Horatius. De Auito verò Christiano poeta suo loco à nobis dictum est. Maurum quoq; ego Terentianum in hoc poetarum numero reposuerim, & lyricum non immeritò vocauerim, cum lyricorum cæterorumq; versuum dimensiones regulasq; ipsidem ipsis carminum generibus conscripserit. Exstat quidem dimidiatum ipsum volumen, ut puto, non sine admiratione aliquando à me perlectum, quod senex ille & iam grauis annis Bassino filio, & Nouato genero (non Nouatemo, ut perperam existimauit in eius vita vir doctus) emendandum misit, id quod ipsemet his versibus testatur:

Hæc prius Bassine filii, & tu gener Nouate mi,

Perpolitè quam potes tu crebriore limula,

Non pater tanquam, socerq; sed velut sim extrarius.

Quo verò tempore floruerit, non liquido planè cõperi. patria quidem Carthaginensis fuit. eius probati scriptores meminere, diuus Augustinus, Ruffinus, qui de versibus scripsit, Priscianus & seruius, ut alios mittam. Quæ cum dixissem, suscepit Piso, & inquit: Audiui ego aliquos qui publicè profiterentur insigni eruditione viros, qui Terentianum ea tempestate floruisse traderent, quala tunc literè in Africam migrauerit, hoc est, Apuleij, Tertulliani, Cypriani, septimij, aliorum temporibus, non multò ante tempora Constantinorum. Cui ego inquam: Nihil hac de re asseruerim, quisq; ut libet coniectetur. sed nos iam ipsi missis (neq; enim latinis lyricos alios nunc habeo, quos referam) ad vltimū poetarum ordinem recensendum conuertamur, in quo quidam Epigrammatum scriptores repositi fuerant: nam tametsi ex antiquioribus, de quibus egimus superiorum dierum sermonibus, plerique epigrammata scripserunt, nihilominus in extrema regione scorsum nonnullorum in tabulis pictæ fuere imagines, qui eo tantum canendi genere laudem consecuti sunt, vel si modò aliud scripsere, non ex eo tamen nomē adepti sunt. Tum Piso: Quin, inquit, postquam huc seimomenem traximus, quale tu putas epigramma esse debere, vel quibus legibus concludi, nobis edisseris? neq; enim hoc à proposito alienum, & simul mihi & puero rem gratam facies. Quibus ego: Dicam sanè, inquam: & ita coepi. Variè est de epigrammatis ratione & lege à doctis hucusq; tractatum: quidam enim tria esse epigrammatum genera definiere: vnum quidè, quo ad rerum inscriptiones uti soleamus, & vnde primum illud inuentum, & nomē est fortium: alterū, quo laudem vel alicuius vituperium demonstrare consueuimus: tertium, quo quippiam vel fortuitum, vel admirandū quod contigerit, argutè scribimus, vel cõminiscimur ipsi. & omnia quidè hæc vna & certa quadam lege, non affectata & detorta (quanquam & huiuscemodi multa extant) confici debere, sed simplicis ratis candorisq; arte maxima: quam quò maiorem adhibueritis, eò ipsam magis vos dissimulare oportet. Fuere alij nonnulli, qui animalis cuiusdam simile epigramma esse putauerit, cuius quidem corpus sine capite & pedibus, ceterisque particulis consistere nefas esset, hoc est, ut partes mediæ primoribus & postremis responderent. sed hoc potius de tota oratione, ut etiam Plato existimat, statuendum. Alij epigramma s corpioni perquam simile esse voluerunt, qui licet omnini ex parte minetur, in cauda tamen, in qua inest aculeus, venenum habet: ita aiunt, epigramma cum argutas omnes partes habere debeat, tum extremā maximè, qua vel acriter & salte mordeat, vel iucunde et dulciter delectet. Huiusmodi est illud quod in Germanici Cæsaris vita retulimus,

Thrax puer astricto, &c. & illud Pullicis poetæ in primis antiqui, verum parum notū, qui vel hoc solo epigrammate dignus est, ut inter poetas recensatur: neq; enim eius adhuc aliud comperi. Epigramma verò hoc ipsum est:

*Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur consuluisse deos.
Mas est Phæbus ait, Mars fœmina, unoq; neutri:
Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.
Quarenti lethum, dea sic ait, occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aquis: fors rata quæq; fuit.
Arbor obumbrat aquas, ascendo, decedit ensis
Quem tuleram, casu labor & ipse super.
Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;
Fœmina, vir, neutrum, flumina, tela, cruce.*

Videtis hoc ut totum sibi constet, ut caudam argutè vibret: propterea illud dignum adeò putauit Politianus, ut græcum Græcis faceret, idq; feliciter, ut mihi quidem videtur, est affectatum. & hæc tenus quidem alij de epigrammatis lege. Nos Græcorum & Latinorum exempla secuti, epigramma in primis nitidum, floridum, apertum, salum, argutū, clara & facilis sententia, & elocutione esse desideramus, cuiusmodi plurima apud Catullū, & in Priapeis, & in Valerio Martiale nonnulla. Tum Piso: Equidem reor tuam istam sententiam permultis non placitum: neq; enim video eam complecti præter paucos, sed pleriq; omnes longè diuersis legibus epigrammata conscribunt. Non eo, inquam, inficias: sed quid me prohibet vobiscum sententiam dicere? Et Piso: Nihil, inquit, & planè rectè. Viden' ut hic te puer atrente audit? auguror illum aliquando eiusmodi epigrammatum genere luserum. Et puer simul se colligens, visus est omen accipere. Verum his omisissis, ego inquam, iam nos dudum ad poetarum in hoc genere turbam veniamus, inter quos hos maximè celebrari video Archimelū in primis, cui non minimam gloriam inter reliqua eius epigrammata comparauit illud, quod & hodie legitur in nauem illam Hieronis Syracusani scriptum, de qua & opus Archimedes composuit, ut est apud Athenæum, & nostrum de nauigijs libellum: eius enim epigrammatis gratia Hieron ipse Archimelo in Piræum vsque mille misit tritici medimnos. Post hunc erat Palladas, cuius ex Istacio alibi meminimus, & cuius penè innumerable leguntur epigrammata, ut in Græcis est videre. Fuit & Theætetus epigrammaton scriptor, cuius leguntur quædam apud Laertium, & alia quæpiam in Græcis epigrammatibus: alius à Theæteto illo Socratis discipulo & Platonis, qui in Heraclea Põti docuit, cuius de nomine Platonis legitur dialogus. Fuit & Stratõ in hoc genere poetarū, cuius & versus extant.

Sunt & Theodori epigrammata apud Diogenem Laertium. quidam tamen hunc eum esse existimauerunt, cuius in alijs meminimus dierum superiorum sermonibus. Erat & Lucillus Tarræus, sic vocitatus, quoniam Tarra, ut in Philologis docet Longinus & Stephanus, qui Lucium, non Lucillū vocat, nisi græcus codex sit maculatus. Collegit hic idem Lucillus, præter alia quæ scripsit, prouerbia tribus libris, & epigrammata quædam reliquit. eius quædam in græcis Apollonij Rhodij scholijs citantur. Fuit & in hoc genere poetarum Athenæus, non ille Naucratis, qui Sophistarum cœnas conscripsit, nec item vetustus ille medicus, cuius meminit Galenus, Oribasius, alij: sed alius, ut puto, cuius epigrammata in Antisthenem, Zenonem, & Epituum philosophos extant. Fuit & Democritus floridus ac illustrius, ut scribit Diogenes, huius ordinis poeta, non philosophus ille Abderita, tametsi is quoq; de poetica, nec numeris, hoc est, rhythmis & carminis venustate, item de Homero, & versuum norma, & de carminibus etiam volumina à se perscripta reliquerit. Fuit & Archytas, non Tarentinus, sed alter. Fuit & Doricus, qui & Dorias ab aliquibus, cuius de Milone Crotoniata illo athleta notissimo & polyphago, versus etiamnum leguntur apud Athenæum. Fuit & Dorus quidam Comicus apud Stobæum: Dorion e.

Dorillus.

nim qui Georgica scripsit, & de piscibus, alius est, vt ex Athenæo liquet. Dorillum quoq; inuenio apud autores Tragœdiarū fuisse poetam, à quo per calumniam, mulierum pudenda dorillus dicta sunt. meminit & Suidas. Fuit & Erycius in hoc genere poeta haud ignobilis, cuius adhuc nō nulla leguntur carmina: eius & in commentarijs in Apollonium Rhodium mentionem factam vidim⁹. Post hos turba ingens ac pene innumerabilis, quorum nomina in huius dialogi calce, si non omnia, multa quidem recēsebo: quare iam me ad Latinos huius ordinis poetas cōuerto: inter quos duo primi fuerunt, Valer. Aedituus & Porcius Licinius, quorum vtriusq; mētio tam ab Apuleio, quā à Gellio facta est, quorum epigrammata non modò cum Latinis, verum etiam cum Græcis con-

Val. Aedituus.

ferre solebat Iulian. rhetor, & anteferre. Aeditui ad Pāphilam hoc est epigrāma:
*Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordū;
 Quid mi abs te queram, verba labris abeunt,
 Per peētus miserum manat subito mihi sudor.
 Si tacitus, subidus, duplo ideo pereō.*

Eiusdem est & hoc ad puerum Philerota:

*Quid faculam præfers Phileros, qua nil opus nobis?
 Ibi mus, hoc lucet peētore flamma satis.
 Istam non potis est vis seua extinguere venti,
 Aut imber celo candidus præcipitans.
 At contra hunc ignem Veneris, ni sit Venus ipsa,
 Nulla est quæ possit vis alia opprimere.*

Portius Licinius.

Afferuntur & ab alijs carmina Aeditui, atq; in primis à Varrone, & Gellio, Priscianōq;. Alia de eius vita ad hanc diem non comperi. Portius verò Licinius nobilī apud Romanos familia ortus, cum alia permulta scripsit, tum maximè epigrammata, multa venustate & lepōre. hoc illius certè commendare erat solitus Ant. Iulianus Hispanus florentis homo facundia, vt scribit Gellius:

*Custodes ouium videre propaginis agnum,
 Queritis ignem? ite huc: quæritus ignis homo est.
 Si digito attingero, incendam sylvam simul omnem.
 Omne pecus flamma est, omnia quæ video.*

Eiusdem Portij Licinij hi versus à Gellio traduntur:

*Punico bello secundo Musa pennato gradu
 Intulit sese bellicosam in Romuli gentem feram.*

Q. Catulus.

Habitus est & Q. Catulus orator, epigrammatum iucundissimus scriptor. Sunt qui Catulum hunc eum falsò existimant, qui instauratum Capitolium dedicauit, & impeditæ lingue fuit. Hunc autem M. Cicero in dialogis de oratore, cum L. Crasso & M. Antonio & alijs loquentem facit. Q. Catulo, eodem Marco Cicerone autore, non Latini solum, verum etiam Græci ipsi solebant linguæ subtilitatem elegantiamq; concedere. at verò epigrammata non minus venusta & dulcīa condidit, quale illud ad Theotimum puerum, quod Iulianus & Gellius tantum admirati sunt:

*Aufugit mi animus, credo (vt solet) ad Theotimum
 Deuenit sic est: persugium illud habet.
 Quid si non interdixem me illum fugitiuum
 Mitteret ad se intro? sed magis eyceret.
 Ibi mus quæ situm, verum ne ipsi teneamur
 Formido, quid agam? da Venus consilium.*

Celebratur & illud eiusdem in Roscium puerum, quem miro est persecutus amore: epigramma autem tam elegans & memoria dignum, vt illud M. Cicero suis de deorum natura dialogis dignum vt infereret censuerit. hoc vero est:

*Constiteram ex Oriente auroram forte salutans,
 Cum subito à leua Roscius exoritur.
 Pace mihi liceat cælestes dicere vestra,
 Mortalis visus pulchrior esse Deo.*

Sunt præterea qui Catulum familiarem Martio tradant, & cum eo de Cimbris triumphasse. Eius interitum Appianus Alexandrinus & Plutarchus scribunt in bellis ciuilibus ita contigisse, quòd cum ei nunciatum fuisset, mori oportere, illum se domi in cubiculo conclusum, accensis carbonibus eorum vapore suffocatum occubuisse. at Plinius in Naturali historia, ab Amphionie occisum ait: eius verò miram eloquentiam atque facundiam M. Cicero multis versibus in Bruto commendat. Sed de Catulo permulta est legere apud autores, quæ ego breuitatis causa prætereò. Scribit quidem Plinius Secundus, Catulum cum ijs connumerari, qui cum graues ipsi forent & seueri, iocosa tamen & venusta carmina scribere. Idem cecinit Ouidius ad Augustum. Et post Catulum Seruius Sulpitius, & Q. Hortensius fuerant, quorum Seruius Sulpitius à me, si meminissetis connumeratus est cum Sulpitio Tragico. Quintus Hortensius verò molliusculè & comprè admodum in tabula depictus fuerat, carminibus & ipse sæpe vsus parum pudicis, vt Ouidius & Plinius annotant. Asiatico hic puer dicendi genere delectatus, vt scribit Marcus Cicero: à Lucio verò Torquato, vt ait Gellius, gesticularia appellatus nomine Dionysia notissima saltatriculæ: eius propterea illecebras ridet Martianus Capella: Nec ista canda, inquit, est deformiter ceruix, ne in illas Hortensij deducatur illecebras. Fuit quoq; tanta inter hunc & Vticensem Catonem amicitia, vt propria illi Cato vxore cesserit, quod Plutarchus & Lucanus ostendunt, & ridet Tertullianus. T. Pomponium Atticū scribit Nepos Cornelius, vinculum quoddam & nodum exitisse ad amicitiam inter Ciceronem & Hortensium conferuandum. huius quidem Hortensij memoriam, ac partitionem commendat Cicero, eiusq; interitum deflet in Bruto: quem interitum ite describit in suo de medicina poemate Q. Serenus:

— Sic est Hortensius olim
 Absumptus, causis etenim confectus agendus
 Obiit, cum vox domino viuente periret,
 Et nondum extincti moueretur lingua disertū.

cum de causis vix, & faucium morbis medendis ageret. Popinæ etiam & gula deditum Hortensium legimus, adeò vt Varro, & post Varronem alij tradant. Hortensium primum cibi gratia pauonem Romæ occidisse dapali cœnâ sacerdotij. Fuit & Hortensius in augurum numero, in quem & ipse Ciceronem cooptauit. Filiam habuit Hortensiam, quæ apud triumuiros, sceminarum causam egit, vt Quintilianus scribit. Fuit Hortensius aliquandiu Romæ oratorū princeps, quòd quum cæteri, tum Dion in historijs, vbi de eius agit consulatione, libro xxxvi tradit. dein verò aliquo tempore Ciceroni æmulus, & par iudicatus: tum demum quoad vixit, Cicerone eloquentiæ arcem sibi vendicantē, secundum locum obtinuit: eundem quē plurimum actione valuisse Fabius scribit, Eo, inquit, dicente aliquid placuisse, quòd à legeritibus in eius scriptis non inuenitur, quæ intra famam fuisse idem asserit Fabius. Sunt & huiusmodi nostro tempore oratores in primis Romæ, qui (vt putò) conscj suas supprimunt lucubrationes: at si pronunciantes audiat, alios iuretis esse Hortensios, ne Cicerones dicam: cuiusmodi est T. Phædria. Sed iunioribus parcendum, quippe quorum vita et indoles spe fulciat. Sphingis signum Hortensius habuit, vt scribit Plinius: Signis, inquit, quæ vocant Corinthia, plerique in tantum capiuntur, vt secum circumferant, sicut Hortensius orator sphingem Verri reo ablatam: propter quā Cicero illo iudicio in altercatione neganti ei se ænigmata intelligere, respondit, debere, quoniam sphingem domi haberet: quod & Plutarchus scribit. Hæc

Q. Hortensius.

cum dixissem: Nunc nobis, inquit Piso, oratotes, non poetas narras. Et ego, Et poetas & oratores: an vos fugit quid de Hortensio canat Ouidius?

Nec minus Hortensi, nec sunt minus improba Seruij

Carmina, quis dubitet nomina tanta sequi?

M. Brutus.

Plinius etiam in Epistolis, hos quos modò memorauimus, & alios plures enumerat, qui huiusmodi carmina scripserunt. Sed & cum his M. Brutum connumeratum meminimus, qui, teste Seneca in Controversijs, & Ouidio poeta,

Doctus & in promptu carmina Brutus habet.

Metellus.

qui & alibi eius poeticam celebrat: idem & Plinius. Sed de Bruto satis, legite Plutarchi vitas. Fuit & cum his Metellus, qui de suo nomine amicam suam laudibus celebratam coluit. ab Ouidio verò ad Augustum scribente commemoratur:

— Quorum libris dissimulata per illos,

Nomine nunc legitur dicta Metelle tuo.

M. Otacilius
Pytholauus.

Erat & ab ijs nõ longè M. Otacilius Pytholauus, qui Ciceronis & Cæsaris tẽpore floruit: quin eum ipsum Cæsarem carminibus perstrinxit, qua de re Tranquillus Suetonius: Cæsar, inquit, Pytholai maledicentissimis carminibus lacera-ram existimationem suam ciuili animo tulit. meminit huius Pytholai, si rectè colligo, Macrobius libro secundo Saturnalium: vbi enim de ridiculis & distictijs eorumque generibus agit: Pytholauus, inquit, cum C. Seruilius vno tantum die consul fuisset, dixit, Antè flamines, nunc consules diales fiunt. quibus verbis & Suetonij & Macrobij, dicacem ipsum Pytholauum fuisse coniectari possumus. Scribit Suetonius in libello de Claris rhetoribus, L. Otacilij Piluti vitam: ego non Piluti, sed Pytholai legendũ facile existimarem, si non variatum esset in prænominẽ: Macrobius enim Marcum, Suetonius Lucium vocat Otaciliũ: nisi foret id à notis antiquis, cõuersa M in L provenisse putemus: ut cuncte coniectura, non scientia ducimur. Fuit verò seruus, & ostiarius in catena seruauit, donec ob ingenium & literarum studium manumissus est. patronum autem ex Otaciliorum familia habuisse existimo, vnde illi nomen Otacilij. neque (pũto) vos latet, nobilem & antiquam fuisse eam familiam, ex qua tot consules extiterunt, vt facit ex Polybio, Lũio, alijs vel historicis, vel reliquis scriptoribus colligere potuistis. Quod verò seruis patronorum nomina imponebantur, & nos vobis alijs, & pridem Politianus pluribus ostendit in Miscellaneis. Professus verò est rhetoricam Otacilius, & Cn. Pompeium docuit. ipsum Suetonium legit. Sed iam de his satis. Fuit quoque hac parte C. Valerius Catullus, patria (vt scitis) Veronenis, poetarum omnium, vt multorum est opinio, in hoc genere lepidissimus: doctissimus quoque, vel eorum temporum poetarum testimonio ac consensu. Natus quidem in peninsula Sirmione lacus Benaci in agrò Veronenis, vt ipsemet ad ipsam Sirmionem cecinit, Olympiade circiter CLXXX. vt Hieronymus ex Chronicis Eusebij obseruat. Patrem habuit Valerium, Cæsari hospitem: tamen Catullus ipse in Cæsarem aliquando inuectus est, id quod vel ex ijs qui leguntur versibus facit resciri datur. Nam & Suetonius, Valerium, inquit, Catullum à quo sibi versiculum de Mamurra perpetua stigmata imposita non dissimulauerat, satisfacientem eadem de cœnæ adhibuit, hospitioque patris eius sicut consueuerat vti perseverauit. hactenus Suetonius. Sui temporis Catullus virorum illustrium cum in arte oratoria, tum in poetica, amicitia vsus est Ciceronis, Planci, Calui, Cinnae, aliorũ. Clodij puella miro flagrauit amore, quam dissimulato nomine Lesbiam, vt docet Apuleius, ipse nuncupauit. Inter iambicos poetas à Diomede & Fabio reponitur, ab alijs inter lyricos: ego eum inter varios, ac epigrammatum potius poetas annumerauerim. Fratrem habuit, quem mirabili quodam & fraterno amore prosecutus est, cuius mortem suis versibus deplorauit, ad Ortalum scribens & ad Man-

lium, ad hunc enim ita:

sed totum hoc studium luctu fraterna mihi mors

Abstulit, ò misero frater adempte mihi,

Tu me tu moriens fregisti commoda frater,

Tecum vnà tota est nostra sepulta domus.

Omnia tecum vnà perierunt gaudia nostra,

Quæ tuus in vita dulcis aiebat amor.

Cuius ego interitu tota de mente fugavi

Hæc studia, atque omnes delicias animi.

10 Ad Ortalum verò, docet eum in Phrygia periisse: ita enim, si meministis, cantit:

Nanque me in nuper Lethæo in gurgite fratris

Pallidulum manans aluit vnda pedem,

Troia Rhæteo quem subter litore tellus,

Ereptum nostris obtegit ex oculis.

Alloquar? audiero ne vnquam tua verba loquentem?

Nunquam ego te vira frater amabilior

Aspiciam posthac? at certè semper amabo,

Semper mœsta tua carmina morte canam,

20 *Qualia sub densis ramorum concinit umbris*

Daulias absumpti fata gemens Ityos.

Eidem & inferias perfoluit, illuc vsque nauigans vbi perierat, his versibus:

Multas per gentes, & multa per æquora aiectus,

Adueni has miseris frater ad inferias,

Vt te postremo donarem munere mortis,

Et mutum nequicquam alloquerer cimerem.

Quando quidem fortuna mihi tete abstulit ipsum,

Hei misero indigne frater adempte mihi.

30 *Hæc tamen interea prisco qua more parentum*

Tradita sunt tristes munera ad inferias

Accipe fraterno multum manantia fletu,

Atque in perpetuum frater aue, atque vale.

40 Sed hæc vobiscum: scitis enim quantum à principio semper mihi quædam, quæ legi possunt, huius poetæ placuerunt: quare nos reliquum eius vitæ sequamur. Catullus verò & ipse immaturo decessit fato, triginta & eo minus annos natus, vt ex annalibus colligitur. Quot autem aut qualia scripserit, haud facile dixerim: nam præter ea quæ in manibus habentur, Terentianus & Attilius alijsq; autores nonnulla ipsius alia carmina in medium afferunt, vt ithyphallicum illud:

Hunc lucum tibi dedico consecroq; Priape,

Nam te præcipuè in suis vrbibus colit ora

Helleponticae, cæteris ostreosior oris.

50 Plinius quoque in naturali historia, Catulli his verbis meminit: Hinc, inquit, Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximèque Vergilij incantamentorum amatoriam imitatio. quibus verbis quidam significari autumant epigramma illud quod legitur in Acmen & Septimium, quod mihi parum probatur. Sed & Aldum Manurium memini dicere, se Catulli poema habere quod Ver inscribitur: idem & Erasinus fatetur, necdum tamen mihi illud videre contigit. Quæ verò à doctis quibusdam de Catulli passere afferuntur, obscena scilicet & impudica, minus à me probantur: minus quoq; id, quod vir alioqui elegantis ingenij

ingenij scriptum reliquit, compertum haberi ad Vergilium carmen de passere Lesbiae mulierum fuisse, propter illud Martialis:

Sic forsam tener ausus est Catullus

Magno mittere passerem Maroni.

nam poetae iocus est, & propterea ea dictione Forsam, vsus est: nec id temporis ratione fieri potuit, cum Iulio Caesare Catullus, Augusto Vergilius floruerit. Illud quoque parum constat, quod ab aliquibus est proditum, Catullum hendecasyllaborum licentia abusum fuisse: id enim ipse non primus effecit, sed & Sappho & Anacreon, ut Donatianus obseruauit, atque hucusque de Catullo, ne aliorum somnia referamus. Nunc de C. Licinio Caluo agemus, qui ipsius Catulli, ut Cinna etiam, amicus fuit, & C. Licinij Macri filius, ut scribit Valerius: qui cum reus repetundarum damnandus esset, sudario se coarctato spiritu strangulauit. At verò Caluus hic de quo nunc agimus, ut est apud M. Tullium, Fabium, & Cornelium Tacitum, orator fuit, & disertus quidem, alij licet diuersum faciant. ego hac de re nihil vobis amplius, nisi quod Caluū & poetam egregium & oratorem, Licinium Caluum esse contendo, qui cum Cicerone de eloquentiae principatu certauit, de quo in hunc propè modum in Controversijs Seneca, quos libros nostrae aetatis eruditi quidam partitionū, alij oratorum & rhetorum appellant: Caluus, inquit, qui diu cum Cicerone iniquissimam litem de principatu eloquentiae habuit, vsque eò violentus accusator & incitatus fuit, ut in media eius actione surgeret Vatinius reus, & exclamaret, Rogo vos iudices, num si iste disertus est, ideo me damnari oportet? Hac re verò inter Vatiniū & Caluum odium conflatum est, ut ad eundem Caluum scribens Catullus dicat: Ni te plus oculis meis amarem lucundissime Calue, munere isto Odissim te odio Vatiniū: odio scilicet quo inuicem estis affecti, seu quo ille te prosequitur, vel tu illum, quo in loco literatores planè aberrant. Idem Caluus, ut idē Seneca scribit, postea cum videret a clientibus Catonis rei sui Asinium Pollionem circumuentum in foro Caesaris, imponi se supra cippum iussit (erat enim paruulus statura, propter quod etiam Catullus in hendecasyllabis vocat illum Salicippium disertum) & iurauit, si quam iniuriam Cato Pollioni Asinio accusatori suo fecisset, se in eum iuraturum calumniam: nec vnquam postea Pollio à Catone aduocatusque eius aut re, aut verbo, violatus est, quibus omnibus verbis aperte patet Catulli sensus epigrammatis: quare admiratus sepe sum quorundam doctorum virorum studium, ne desiderauerim dicam iudicium, qui pro Salicippio, modo Solopachium vel Holopachium, modò Solopygium, modò Salaputium, modò Salapantium, nunc Salipontium, vel Salipulium, & huiusmodi alia confinxerunt, cum clarè Seneca illud ostendat, hoc est, Salicippium: à cippo scilicet infiliendo. Verum hæc aliàs commodius. Subiungit de eodem Caluo idem Anaxus Seneca: Solebat præterea excedere subfellia sua, & impetu latus vsque in aduersiorum partes transcurrere. Et carmina quoque eius quamuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi. Dixit de Pompeio,

— Digito caput vno

Scalpit, quid credas hunc sibi velle virum?

quod scomma dici consueuisse in molles & pathicos, innuit Iuuenalis, & Plutarchus, & Lucianus in Rhetore, & idem Seneca, cuius cætera quæ subdit, & quæ Portius Latro, hoc loco mitto, ne longior sim. Amasse verò Caluus dicitur Quintiliam, cuius præmaturam mortem carmine prosequutus est: vnde est illud Propertij,

Hoc etiam docti confessa est pagina Calui,

Cum caneret misera funera Quintilia.

in cuius gratiam & eandem Catullus defleuit. Extant & ad Caluum eiusdem Catulli, ut vos legisse puto, pleraque carmina. Scribit Suetonius, C. Caluo post famosa epigrammata de reconciliatone per amicos agentis, vltro ac priorem scripsisse

C. Licinius
Caluus.

scripsisse Caesarem: clemens vsque ad eo ubique Caes. Caluus postea soluta oratione multa, & carmine etiam pleraque scripsit. Asconius Pædianus Calui hendecasyllabum eleganticissimum in Curium aleatorem celebrat. Probus verò grammaticus lo poema, ex quo & illud:

Mens mea dira sibi prædicens omnia decors. Item illud:

Frigida iam celeris Vergatior Vestinis ora.

M. Cicero ad F. Gallum Hipponacteum præconium Caluum scripsisse ait. quidam non pro poemate, sed pro infami & maledicentiae præconio interpretantur. Calui etiam illud est,

Pallentemq; deum Venerem.

Perijt verò Caluus iuuenis adhuc, ut Cicero videtur ostendere. meminuit & Calui vterque Plinius, & Ouidius cum cecinit:

Par fuit exigui, similisq; licentia Calui,

Detexit varijs qui sua furta modis.

Sed iam satis puto de Caluo: quem sequebatur C. Helius, vel ut aliqui, Heluius Cinna, poeta & ipse in epigrammatis scribendis alijsque poematis adeò celebratus, ut poeta Vergilius se nodum Cinnae digna dicere in Bucolicis fateretur: magnum profectò testimonium. Magnum & Catulli de eodem. Opus Cynna Smyrnam composuit, in quo absoluendo nouennium consumpsit, id quod Catullus ostendit suo carmine. Idem Fabius, Suetonius & Seruius prodidere. ex eo duo hi versus citantur:

Te matutinus flentem conspexit Eous,

Et flentem paulò vidit post Hesperus idem.

Scribit Suetonius Tranquillus, L. Crassitium grammaticum commentarium in Smyrnam huius Cinnae edidisse, quo adeò Crassitius inclaruit, ut epigramma hoc de eo scriberetur:

Vni Crassitio se credere Smyrna probauit,

Desinite indocti coniugio hanc petere.

Soli Crassitio se dixit nubere Velle,

Intima cui soli vota sua extiterunt.

Sedenim ipse Cinnae epigramma paulò antè reperi, in quo de textilibus maluarum folijs, quib. ad vsum scribendi vsi sunt antiqui, mentionem facit: & propterea libet, quòd res parum est nota, vobis illud recitare. Epigramma hoc est:

Hæc tibi Arateis multrum inuigilata lucernis

Carmina, quis ignes nouimus ætherios,

Leuis in aridulo maluae descripta libello,

Prusiaca veximunera nauicula.

40 Gellius verò hos hendecasyllabos in Noctibus suis attulit:

At nunc me geminanna per salicta

Bigis rheda rapit citata mannis.

atque ita & legendum & scribendum potius putarim, quam ut passim nunc legatur in Gellij codicibus. Obscuriorem fuisse Cinnam in sententijs sunt qui existimant ex illo Martialis versiculo:

Iudicete maior Cinna Marone fuit.

Cinnae interitus parum mihi compertus: inter grammaticos tamen quidam non ignobiles eum interfectum credidere à plebe Romana, cum Iulij Caesaris funus incenderetur, oblatum pro Cornelio Cinna prætore, ut est apud Suetonium, cuius hæc sunt verba in Caesare: Plebs statim à funere ad domum Brutii & Cassij cum facibus tetendit, atque agrè repulsa obuium sibi Helium Cinnae per errorem nominis, quasi Cornelius esset, is quem grauius pridie concionatum de Caesare requirebat, occidit, caputque præfixum eius haste circumtulit. histo-

riam

C. Helius
Cinna.

riam & Dion repetit libro XLIIII. Porro hunc Helium Cinnam Plutarchus scribit, nocte quæ diem cædis Cæsaris præcessit, per quietem sibi visum à Cæsare ad Cœnam inuitari, atque inuitum ab eo abductum, atque ob id statuisse eius funeri interesse. Fuit hic Helius tribunus, Cornelius verò prætor. Ego nihil statuo, etsi nomen conuenit; nam cum Vergilio aliquo tempore Cinnâ vixisse poetam liquidò conspicimus. Ponè Cinnam erat Laurea Tullius, M. Tullij Ciceronis libertus, qui & oratoribus quoq; annumeratur, ita varia & recondita literarum eruditione imbutus, vt quemadmodum Tyro Tullius, & ipse studiorum patroni comes sit appellatus. Inter cætera ingenij sui monumenta epigrammata græca & Latina scripsit non sine magna laude. Plinius in Naturali historia de aquis Academiæ Ciceronis legi hoc dignum putauit vbiq; epigramma:

*Quod tua Romana vindex clarissime lingue
Sylua loco melius surgere iussa viuet,
Atque Academiæ celebratam nomine villam,
Nunc reparas cultu sub potiore Vetus.
Hic etiam apparent lymphæ non antè repertæ,
Languida que infuso lumina rore leuant.
Nimirum locus ipse sui Ciceronis honori
Hoc dedit, hac fontes cum patefecit ope,
Vt, quoniam totum legitur sine sine per orbem,
Sint plures oculo quæ medeantur aquæ.*

Domitius
Marfus. Eiusdem quoq; nonnulla græca legi epigrammata. Et cum Laurea erat Domitius Marfus, cuius epigrammata apud antiquos summis laudibus sunt celebrata. Amazonida opus conscripsit, de quo Valerius Martialis hoc carmine meminit.

Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

quo loco Domitius existimauit Amazonida poema Marfi fuisse, de Herculis bello contra Amazonas, quod idem descripsit Homerus, vt ait Plutarchus. Amasse verò perditè Marfus traditur puellam Melænen, & de ipsa versus scripsisse. Martialis:

Nota tamen Marfi fusca Melænis erit.

Parum æquus fuit in Orbilium grammaticum, Horatij, vt ab aliquibus est proditum, præceptorem. Marfi de Orbilio hoc carmen legimus:

Si quis Orbilius ferula scuticaq; cecidit.

& propterea plagosum vocat Horatius. Idem scriptum reliquit Suetonius. Marfi meminit & Ouidius poeta, & Arbiter Petronius, tamen pro Marfo, peruulgati codices Morfum habent. Erat post Marfum C. Ticiða, qui & ipse, vt Marfus, in fingendis epigrammatis habitus est clarus. Amicam habuit puellam Metellâ, vt affirmat Apuleius, quam ficto nomine Perillam vocitabat. Ticiða meminit ad Augustum Ouidius: *Quid referam Ticiða. quamuis passim Tinde legatur; sed & hanc lectionem agnoscit Politianus, & eruditi alij. Apud Suetonium de claris grammaticis hæc Messalæ verba leguntur: Non est, ait, res mihi cum Furio Bibaculo, nec cum Sigida quidem, aut literatore Catone. Ego pro Sigida in his verbis Ticiða reponendum, & semper arbitratus sum, & nunc præcipue, quod & alios eruditos vidi mecum sentire. Composuit item Ticiða poema Hymæus, quod in primis à grammatico Prisciano citatur:*

Felix le Etule talibus soles amoribus.

Eius etiam carmen in Lydiâ Catonis Suetonius affert:

Lydia doctorum maxima cura liber.

Getulicus. Aderat & cum his Getulicus, cuius est à Plinio & Martiale facta mentio. proditum est à Seneca quarto quæstionum naturalium libro, apertas cum Getulico Catum inimicitias gessisse. Probus grammaticus in primo Georg. Vergilij commentario hæc Getulici carmina allegat:

Non

*Non aries illum Verno ferat aere cornu,
Gnosia nec geminos præcedunt cornua tantum,
Sicca Lycæonius resupinat plaustra Bootes.*

Amasse verò Getulicus perhibetur puellam Cefenniam, quam & suis versibus celebrauit, vt Sidonius Apollinaris autor est. Legi & græcum Getulici epigramma. Suetonius in Cæsaribus & Getulici historias citat: quare minus ferendi hi, qui de Getulico apud Plinium se nihil inuenisse scripsere. Post Getulicum græcus quidam Alcaeus Messenius fuit, cuius adhuc extant græca plurima epigrammata, quem iuniorum Alcaicum vocat Isaacius Zezes in Lycophronis commentarijs, ipsūq; ait Vespasiani & Titi Cæsarem claruisse temporibus. Erat & hac parte Val. Martialis, Hispanus natione, patria Bilbili, quæ foenis ferrarijs & flumine fecunda est: parentibus modicis natus, quos idem ipse Martialis Frontonem & Flaccillam nominat. Vir fuit, vt Plinij verbis vtat, ingeniosus, acutus, acer, & qui plurimum in scribendo & falsis haberet & fellis, nec candoris minus: cui quantum accedendum censeam, hæud facile dixerim, non certè eius omnia epigrammata, nec plurima quidem video doctis placere. Ego vtiq; si per doctiorum veniam mihi liceret (sed tamen quid verat me nunc vobiscum quod sentio dicere? ego, inquam, ex toto eius libro quædam, nec plurima seligerem, bonorum digna lectione, quibus libellum non hercule maximum conficerem: reliqua, quod & ipse ait, scombris & siluris inuolucra relinquerem. Romæ diu versatus est, Domitiani, Neruæ & Traiani temporibus, id quod ex ipsius versibus, facile colligitur. In Hispaniam, patriam regionem, etate iam matura reuersus est, vbi & mortuus est, vt asserunt quidam: quod molestè tulit Plinium Secundum, ipsius quæ legitur epistola declarat. Sui temporis poetas Martialis coluit, Silium, Stellâ, Flaccum, alios: Statium verò Papinnum ne quidem nominat. Sed iam de Martiale plus satis, vos ex grammaticorum commentarijs plura, cum libuerit, legetis. Nam quod Verus Cæsar Maronem illum suum appellat, res est mihi ridicula: quid enim illi cum Marone? Fuit & Gargilius Martialis, qui de Hortis opus perscripsit, vt Maurus Serutus docet in quarto Georgic. commentario, vbi de Hortis Gargilius cecinit, se spatijs iniquis exclusum, ea alijs post se memoranda relinquere. hoc idem & Columella est executus. Gargilium verò hunc ipsum & de Cæsaribus scripsisse legimus, cuius rei Aelius Lampridius in Alexandro est testis: cum enim ageret de conuictorum & partium distributione subtilius, Et ne sit longum, inquit, omnia inserere, quæ Gargilius Martialis eius temporis scriptor singularim persecutus est, meminit & Fl. Vopiscus Syracusius in vita Probi. Post Martialem verò Sentius Augurinus poeta claruit, de quo ita verbis Plinij ex quarto epistolarum volumine ad Falconem agam: Tertius, inquit, dies est, quod audiui Sentium Augurinum cum summa mea voluptate, imò etiam admiratione (poemata appellat) multa tenuiter, multa sublimiter, multa venuste, multa temere, multa dulciter, multa cū bile aliquot annis puto nihil generis eiusdem grauius & absolutius scriptum. Et paulò post hos eius hendecasyllabos affert:

*Cento carmina versibus minutis,
His olim quibus & meus Catullus,
Et Caluus veteresq; sed quid ad me?
Vnus Plinius est mihi, priores
Mauult versiculos foro relicto,
Et querit quod amet, inuictq; amare,
Ille Plinius ille, quid Carones?
I nunc quisquis amat, amare noli.*

Subiungit Plinius: Vides quam acuta omnia, quam apta, quam expressa ad hunc gustum totum librum repromitto. Patrem habuit Sentius Cn. Sættium Gallum

virum illustrem, qui multa in Britannos & Iudæos gessit. Laudatur hic Sentius, quod adolescens grauitissimis ac sanctissimis senibus Spurring & Antonino grauitissimus fuerit. Fuit verò hic Antoninus & ipse poeta, epigrammatum præcipue, cuius idem Plinius in quarto & quinto Epistolarum meminit: Cum versus, inquit, tuos æmulor, tum maxime quam sint boni experior: vt enim pictores pulchram absolutamque faciem raro nisi in peius fingunt, ita ego ab hoc archetypo labor & decido: quod magis horror, vt quam plurima proferas, quæ imitari omnes concupiscant, nemo aut paucissimi possint, hæc Plinius totidem verbis.

Fuerat & Iulius Antonius, Marci Antonij filius, Augusti Caesaris tempore poeta, ad quem Horatius Flaccus oden illam inscripsit, si Porphyrii & Acroni grammaticis standum, qua Pindarum canit non imitabilem. Scripsit hic Antonius versu heroico Diomedæas libris duodecim: egregie ille quidem, sed aduersa parentis fortuna nomen ac poemata illius obscurauit. De huius Diomedæis, sunt qui à Iuuenale mentionem factam autument. Fuit & epigrammatum poeta Fabilius, vt græcus, qui filij Maximini Imperatoris magister fuit, quem ait Capitolinus epigrammata permulta græca composuisse, atque in primis in imaginibus pueri Imperatoris, quos ad Vergilij æmulationem factitasse ostendit, atque ex illis præcipue:

Qualis vbi Oceani peresus Lucifer vnda
Extulit os sacrum caelo, tenebrasque resoluit,
Talis erat iuuenis. & reliqua.

Post hos verò fuit inter epigrammaticos Decij Aufonij Gallus imago, qui & Pæonius cognominatus est ab aliquibus, patrem hic sibi cognominem habuerat, qui in medica facultate non ignobilis fuit, nec vno aliter intelligatis patris ipsius epicedion, in quo pater ipse, non filius, de se loqui inducitur, vitamque suam explicat, vt in eiusmodi poematis plerumque fieri solet: ex qua re facilis fuit lapsus quibusdam alioqui doctis, vt patris vitam filio inepte ascripserint. Fuit autem patria Burdegalensis, quæ Galliarum adhuc est ciuitas, vt idem de ea canit in Catalogo urbium. nam quod aliqui Vassatem eum faciunt, eo scilicet ipsius versiculo,

Vassates patria, sed lare Burdegalæ.

eadem quam modo dixi ratione falluntur: id enim ex patris persona dictum est. Christianus quidem Aufonius fuit, vt ex eius versibus, & item Paulini eius discipuli facile colligimus: sed petulantior tamen & lasciuior, quam vt inter Christianos numerari dignus sit. Floruit in primis Gratiano & Valentiniano Augustis imperantibus: quin & Gratiani ipsius magister fuit, à quo & consulatu, & consulari dignitate ornatus est: consul enim cum Olibrio fuit, vnde & eius annus à scriptoribus est notatus: tamen in Prosperi Chronico pro Aufonio Mufonius legatur. Filios verò tres habuit, Hesperium & Gregorium, & tertiam feminam, ex qua & nepotem suscepit sibi cognominem, ad quem extat poema protrepticon. Fratrem etiam habuit Maximini nomine, non filium, vt falsò quidam putauerunt. Symmacho & Drepano, alijsque viris doctissimis familiarissimè est usus. Aufonij discipulus Paulinus fuit, quem, vt meministis, inter Christianos poetas recensuimus. Sunt qui Sulpicillam ab hoc Aufonio amatam putent, ex his Fulgentij Placiadis verbis: Sulpicillæ Aufonianæ loquacitas deperijt. ego hac de re nihil vobis aio. Bissulam certe puellam pluribus, vt videre potestis, carminibus celebrat. Quæ verò & qualia scripserit, ex eius quæ supersunt poematibus facile rescire potestis: nam præter ea & Annales, quos ille Fastos vocauit, scripsit, ab Vrbe condita ad sua vsque tempora, hoc est, vt ipse cecinit,

Vrbis ab æterna deductam rege Quirino,

Annorum seriem cum Proculæ accipies,

Mille annos centumque bis fluxisse nouenos,

Consulis Aufonij nomen adusque leges.

Atque hæc

Atque hæc vobiscum de Aufonij vita. Plura verò de ipso cæterisque alijs omnibus scio me vobis dicere potuisse, sed minutias & nitellas (vt dicitur) omnes colligere, curiosi potius quam diligentis fuerit. Rectè tu quidem, inquit Piso: quin illud in præsentia ex te Lili scire auemus, quò in poetarum numero Aufonium reponis? Quibus equidem inquam: Non facile vobis dixerim, hoc quando tempore Aufonium ego haud multo facio, mutata videlicet sententia, cum puer ad eum complexus fuero, vt eius ferè versus omnes memoriæ mandassem, ea ab alijs ductus via, quibus cum versabar: quin & ea ætate gryphum ipsius ternarium sum interpretatus. at in eo quidem eruditio multa, varietas, & curiositas: iudicij verò & nitoris, vt quidem mihi nunc videtur, parum. Sunt eius quædam quæ à græco in latinum transtulit, in quibus argutiæ, salis ac leporis satis, quæ legisse aliquod est operæ precium. Sunt & qui alterum Burdegalensem pontificem Aufonium faciunt, qui cum Martino & Ambrosio de re Christiana Treueris in synodo tractauerit, Maximini videlicet tempestate, huicque Mosellam poema attribuunt. ego nihil statuo: neque enim mihi eorum autoritas solida videtur. Sed iam vobis illam miscellam & confusaneam epigrammaticorum turbam recenseamus, simulque & labori nostro & imaginibus finem coronumque imponemus. Nullus nobis labor, inquit Picus, sed summa fuit & iucunda voluptas, his decem diebus te de poetis audire differentem. Habeo, inquam, Deo optimo maximo immortales gratias, si quid ego vobis, quod vile & iucundum fuerit, attulerim: ab eo enim (vt scitis) est omne bonum. Iam verò reliquos paucos attendite, quos breuissimè commemorabo. Primus erat Agathias Scholasticus Smyrniæ, qui præter ea quæ historica scripsit, & quæ passim nunc leguntur, de gestis Belisarij & Narsetis, plurima quoque carmine complexus est, vt quæ Daphniaca vocata sunt, amatorijs fabulis referta, atque huiuscemodi amantium plena fallacijs. Scripsit item Cyclum novorum epigrammatum: alijsque meminit post Suidam Isaacius, pleraque etiam ipse de se in historijs commemorat. Floruit verò cum Paulo Silentario, & Macedonio, & Treboniano, Iustini-ani Augusti tempore. Sunt qui Agathiam existiment primum fuisse, qui Græcorum epigrammatum volumen collegerit, in vnumque coniunxerit: alij Planudem Maximum monachum virum doctum. Fuit & poeta huius ordinis Abbianus, & Achilius Eretrieus, cuius etiam epigrammata leguntur apud Athenæum. item Addius Mitylenæus, & alter Macedonius, Aemilianus, Aëolus, tamen ille eum quidam comicum faciunt. huius est illa sententia, Mala ex origine gignitur finis malus: hoc est, si græcè mauultis, κακίης μὲν ἀρχῆς γίνονται τέλῃ κακίας, cuius apud Stobæum sit mentio: Aegias Træzenius, Agis, Ammonides, Antiphanes, Apollechonides, Argentarius, Arabius Scholasticus. Fuit & Autumedon Cyzicenus epigrammatum poeta, cuius & versus quidam leguntur. Existimat Alciato vir doctissimus contra Gellium & Petrum Crinitum, iambicum dimetrum illud catalecticum, quod apud Gellium, & in secundo græcorum epigrammatum legitur, huius esse Autumedontis: ita enim scribit: Autumedon poeta epigrammaton, qui capillis vnguento delibutos vt myrobrechos gerebat, cuius libro secundo epigrammatum affertur ab Aulo Gellio libro x i x. capite nono, tanquam Anacreontis. Et mox subdit, Theodorum Gazam, qui Gellij græca transtulit, carmen id dimetrum, cum sit catalecticum, senarium versifese, plura ille. Sed quòd Anacreontis carmen id sit, cum Gellio sentit Petrus Crinitus, qui & illud quoquo modo conuertit ex græco. Et certè Alciato parum græca epigrammata fauent, distichon enim alterius generis versus Autumedonti tantum ascribitur. Quo fit, vt vobis id hoc loco quod succurrat non reticem, dum puto me in tertio rheticorum Aristotelis primum eius iambici carmen legisse, & vel Archilocho attribuisse, cuius prius mentionem fecerat, vel Charonti ἄκρον, id est, fabro: ita enim Aristoteles prope libri finem scriptum reliquit, cum exempla multorum afferret, de oratione quæ ad mōres pertinet,

Aufonius
Burdegalen-
sis.

Agathias
Scholasticus

Abbianus,
Achilius.

Autumedon

hoc est, ἄρ' ἔστιν ἡ ἀρχὴ, inquit, ἡ ἀρχὴ τοῦ τέλους ἢ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μὴ τὰ γὰρ ἔσται.
 hoc est, & Charonem fabrum in iambo, cuius est initium, Non mihi quæ Gygis.
 quæ verba tamen desiderantur in latinis factis exemplaribus à Trapezuntio.
 quæ certè verba principium eius sunt epigrammatis: nisi fortassis si quis audax
 Aristotelis codicem ita interpolet, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν τῆς ἀρχῆς, &c. sed ego non sum
 tam temerarius nec audax: hoc vobis retuli, ne lateret Autumedontis nomen
 poeta, & vos interea sentite cuius sit poema. Nunc ego ad sermonis finem pro-
 pero. Fuerunt & poeta huius ordinis penè innumerabiles, inter quos Barbucul-
 us, Bianor, Callistratus, Callius Arguius, Carphylides chartularius, Chæremō,
 Cerellius, Critias, qui & elegias scripsit, Cyrus, Damageras, Damocharis gram-
 maticus, Damascius, Eurychides, Eutolmius, Facellius, Gauradas, cuius extant
 cum alijs versus, tum epigramma illud in quo versus vltima pars Echo respondat,
 notissimum Græcis: Gaitus, Gallus, Geminus, Glaucus Atheniensis, Hegesip-
 pus, Hetruscus Messenius, Heracleon Ephesius, cuius extant versus, & memi-
 nit Athenæus: Ioannes poeta, Isidorus Aegeates, Iulianus Aegyptius, Leoni-
 das Italus ex Tarento, vt ex ipsius versu facile colligimus: Lollius, Meleager,
 Metius, Quintus Mnesalchus, Nicearchus, Nicus, Nicænetus, Onestus, Pan-
 cratius, Panaristus, Parmenon Byzantius, cuius Athenæus meminit, cum de
 Caunijs ficibus agit: item Stephanus, qui & etus iambo citat. Plutarchus in li-
 bro, Quomodo oporteat iuuenes audire poemata, ait Parmenonem poetam i-
 mitatum sues: puto ego suis grunnitum intelligere, vt alijs ranas, alijs vespas imi-
 tati sunt, vt docuimus alio loco. Hunc Parmenonem tamen alium esse à Byzan-
 tianis, qui cum Agathia floruit, vt paulò ante dicebamus: Perses, Pinytus, Pol-
 lianus, Proclus Atheniensis, Ruffus, Domesticus, Theodoretus, Timon, Thyil-
 lus, Zanus, Zenobius, Zozymus, alijs plures, quorum nomina tam apud Athe-
 næum, Suidam, & Stobæum, & alios citata reperietis, quàm eorum ipsorum ver-
 sus plerisque legere potestis in grecorum epigrammaton voluminibus, quæ pro-
 pter eorum varietatem assidue vobis terenda sunt. Ac simul his dictis
 tabularum decimum sermonem & vltimum perfecimus,
 & simul quoque nobis de patria meliora
 nunciata.

DECIMI ET VLTIMI DIALOGI DE POE-
 TARVM HISTORIA
 FINIS.

LILII GREGORII GY-

RALDI FERRARIENSIS

Dialogi duo de Poetis nostrorum
 temporum.

ILLVSTRISS. D. RENATAE, FER-
 RARIAE ET CARNVTI PRINCIPI, DO-
 MINAE OBSERVANDISS. S. ET
 felicitatem D.

ACCIP E Dia Renata maximi regis filia & hos duos de nostrorum tempo-
 Arum poetis dialogos, in quibus recensendis totam ferme peragraste Europam vi-
 deri potero, cum tamen è cubiculo pedem nunquam extulerim, & hos quidem vt si-
 mul cum decem alijs quos de antiquis & veteribus poetis pridem tibi dicauius le-
 gantur, eosque ea de causa nunc edere constitui, ne tuorum in me meritum ac be-
 neficiorum & quidem multiplicium parum memor ac gratus esse viderer: qui dialo-
 gi si minus phaleris ac calamistris eloquentiae compti atque ornati tibi, & qui eorum
 per te lectores erunt sorte videbuntur, minus id mirum videri debet, qui me sciueris
 iam tot annos articularibus morbis ita affligi, vt ne quidem me possim in grabato ex-
 cutere ac mouere nisi adiutus vnus duntaxat famuli obsequio. Accipe igitur hos qua-
 lescumque fuerint propensae meae erga te voluntatis, ac obseruantiae testes futuros, &
 me, vt facis, tua aura foue ac subleua. Vale Princeps ac regina nostra cum Illustrissi-
 mo viro & liberis tuis omnibus, quos Deus opt. max. sospites ac incolumes perpetuo
 conseruet ac tueatur.

Nomen carminibus licet perenne
 Diuini pariant sibi poeta
 Ne mirere tamen Renata princeps
 Nec collecta duobus his libellis
 Horum nomina texuisse chartis,
 Nam regalibus occupata curis
 Cum sis, non potes omnium videre
 Vatum nomina, & editos libellos.
 Quare habe tibi qualecunque munus
 Defecti senis, & rogo tuere
 Nequam ne blaterare lingua possit,
 Cum rectum agide viderit Atinerua.

S. Lilius.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS DVORVM DIALOGORVM
DE POETIS NOSTRORVM TEM-
PORVM

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ.

VM forte M. Ant. Antimachus, & Barth. Riccius, me ex diutino articulorum morbo decumbentem pomeridiano tempore salutatum (vt solent) venissent, viri cum propter eorum suavissimos mores, tum ob singularem facundiam, elegantiam, ac doctrinam mihi gratissimi, ceptimus de Nuptijs Annæ Esten. nostrorum principum filiae, Virginis lectissimæ, & omni virtute, & elegantia Principe digna prædita, quæ tunc celebrabantur, inter nos agere. Cuius Ill. puellæ raras animi & corporis dotes, non breuius commemorare possim quam his hendecasyllabis, quos in eius imaginem à Carpeni nostro pictore superioribus mensibus depictam composueram. Et simul hic vobis eos recensebo:

*Estensis quota pars decoris Anna
Hec est, nam reliquas nitentiores,
Quæis natura nihil inuatur arte,
Pictoris manus haud potest referre.
Ipsam si videas, parabis vnam,
Quicquid Pierides nouem sorores,
Quicquid tres charites, simul tenere,
Et Pallas sine Gorgonis colubris.
Quare hæc tantula pars nitoris Anna
Quæ carpi potuit manu reponi.*

Vix dum hos versus finieram, cum Riccius, Ista, inquit, imago poetis sic picta coloribus clarescet scelis innumerabilibus, nec carie, vll'ove situ corrumpetur. Plura dicturo Riccio sermonem ego aliò conuertì, cum ecce Franc. Portus Græcus, & Andr. Gruntherus Germanus, ambo inter domesticos, & familiares Renatæ nostræ Principis connumerati, opportunè aduenerunt, & prior quidem Græcus inquit, An inter vos secretò loquebamini vestros enim sermones interrumpere nollemus. Ego vero, & qui mecum aderant Antimachus, & Riccius, Imò opportune adestis, de nuptijs enim Annæ Principis agebamus, quæ tanto pompæ apparatu celebrantur. Et cum nobilium iuuenum bello simulachro, Troiæque ludicro, ac *ἑρμῆος*, & quod maxime mirum est scenico apparatu, quo acta est fabula poetæ nostri Cynthij Gyraldi Antiatuallumeni, quæ penè in Tragœdiam conuersa est ex subbellij cuiusdam ruina. tum Græcus ait, Has Annæ nuptias mittamus, nam omnis hæc ciuitas tam illustrem, ornataque puellam minime libenter in Gallias proficisci videt. Quin potius ô Lili, vosque Antimache & Ricci nostrum sermonem ad alia conuertamus. Sic faciemus, inquam, ô Porte, nam & ego nunc longe aliud meditabar. nam cum adolescentes plerique studiosi meos de poetis antiquis Dialogos legissent, rogabant vt recentes, & nostræ ætatis huiusque proximæ scriptoris, poetas colligerem, idque cum ipse facere nequeam, arthritide ita oppressus vt videtis, vt ne quidem in grabato me excutere possim nisi à famulis adiuutus, quare vos opportunè, & auspiciò aduenisse crediderim, vt succenturiati

riati subsidio mihi esse possitis cupienti gratificari nobilibus adolescentibus, & mei studiosis, atque ea imprimis de cauta quòd de externis & peregrinis, ac recentioribus poetis esset mihi agendum. nam superioribus annis de Italis, & nostratibus egi. hæc cum dixissem, ecce puer adest. Hic, inquit Didacus, Pyrrhus poeta Lusitanus, qui intromitti cupit, audiens vos hic colloquentes, rogauitque vt significarem. Imò, inquam, dic vt introeat, libenter enim memorem hominem historiarum, ac fabularum & bene græce & latine scientem suscipimus. intromissus igitur Didacus omnes salutauit. cui ego, Peropportune aduenisti Didace, eram enim acturi de re, quam ex me toties efflagitasti, vt perfectorem poetarum nostrorum temporum catalogum, potius quam historiam. Et Pyrrhus, Beati me, inquit, Lili: attentissimè enim vos differentes audiam. Imò tu, inquam, tuam laboris partem feras necesse est, qui per tot orbis regiones extorris patria ad vltimos vsque Britannos es peregrinatus, & qui vidisti, vt est Homericus versus, mores hominum multorum & vrbes. His itaque viris doctissimis tanquam in hemicyclo, aut exedra circa lectulum totidem sellis sedentibus, nec de nuptijs plura dicere volentibus, sic Antimachus, Mittamus, inquit, ista, & de poetis agamus, & à Græcis, si videtur, incipiamus. Recte quidem, inquam, ais, Antimache de Græcis agamus, atque istæ tuæ partes sunt, vt qui penè adhuc adolescens in Græciam profectus sis ad bonas ipsorum literas capeffendas, nec illas ex ritulis nostris sed ex ipso Permessi, vt sic dicam, flumine haurire, & non solum ex eo bibisti, sed etiam totum te proluisti, vt non modo carmine, sed & soluta oratione ipsi Græcis æqualis euaseris, vt multiplicia tua scripta manifestant: sed & vernaculo quoque eorum sermone intrepide loquaris. Quapropter iure & merito tibi de Græcis agendum est. Tunc Antimachus ita respondit: Sed cur non potius has partes huic Porto Græco deferimus, qui commode suos enumerare & referre possit: hic vero Portus propter reuerentiam senioris Antimachi, & verecundiam istud à se deprecari ceptit, vt quod omnes assentirentur, de Græcis veteribus Antimachus ipse differeret. quod cum mecum visum fuisset omnibus æquum, Sed dicam vt vultis, inquit Antimachus, at vero ne videamur, quod dici solet, facta facere, & iam dicta dicere, huc afferri iube, quem superioribus annis de hac ipsa eadem re Dialogum confecisti, vt quos enumerare conueniat, connumeremus, ac ne bis eundem repetere videamur. Recte tu quidem, inquam, Antimache, & simul accito puero, Ades puer ex schedis affer huc quem dicit Dialogum Antimachus, neque enim adhuc est in macrocolum translatus, & illum perlege alta, & clara voce, ac distinctè, nec, vt soles *τραυλιζι*: & caue quanto amplius potes à tuo capacissimo, sed expedite pronuncia. Allato igitur libello, sic puer exorsus est:

DE POETIS NOSTRORVM TEMPO-
RVM, DIALOGVS PRIOR, AD AMPLIS-

SIMVM CARDINALEM RHAN-
GONIVM.

VM perdifficile fuerit de antiquorum, tum periculosum maxi-
me, & inuidiosum futurum video, de nostrorum temporum in-
genijs aestimare: nam & multorum offensiones incurat, qui hanc
provinciam aggreditur dicendo necesse est, & tacendo, dum ali-
quise præteriri putant. Tum illud, qui fieri potest vt omnia o-
mnium carmina vnus nonnihil etiam occupatus vel inquirere,
vel inuisita cognoscere valeat: Sed nec minus ab hac estimatione deterere po-
test, quod sicut plerique qui bene constituto sunt animo, ipsique vel studio, vel
supapte natura, vel vtroque nec ingenio, nec iudicio destituti, indies meliores fi-
unt, ipsique dies ipsa semper aliquid addit, ac plerunque sicuti mores tempore i-
pso exuimus, ita & dicendi consuetudinem mutamus, atque ideo aliquos aliquan-
do à teneris, & ab ipsa adolescentia videas hebetiores & tardos, qui viri postea
facti ad bonam frugem perueniunt: & contra, quosdam florecentes, & de se
præclara omnia pollicentes, quibus cum luxus & nimia arrogantia, tum ple-
runque inertia atque desidia cum ætate aliquid continuè detrahit, vt quo tempo-
re iudicio maxime pollere deberent, eo ferè destituti semper retrocedant, id quod
& apud antiquos vsu euenisse, cum alij, tum M. ipse Tullius de nonnullis profi-
dit: Sed & Græci idem de Hermogene tradunt. Et nos hac nostra grate aliquos,
& ab alijs audiuius, & ipsi vidimus. Verum & id propè temerarium videri po-
test, de paucissimis alicuius scriptis, quæ forte emanibus exciderint, vt sit non-
nunquam, vel sunt ab amicis & inimicis aliquando extorta, iudicare, cum ij lon-
ge meliora & domi habeant condita, vel adhuc iudicio, & arte limentur: vt de
Actio Syncero audiuius, cui propterea Pōtanum dicere solitum accepimus,
eum nescire manum è tabula tollere. Tu vero meministi quoties apud te indo-
luit me præfente alijsque permultis Ant. noster Thebaldeus, ea sua qua vernacu-
la & vulgari lingua adolescens & penè puer iuuenili quodam calore carmina
fecerat, parum castigata edita fuisse à fratre patruelis nimis eius nominis studio-
sissimum quod etiam de aliquibus suis scriptis Pontano accidit. Quibus de rebus
cum vltimum hunc de poetis nostrorum temporum sermonem in lucem in a-
pertumque vt darem multorum amicorum horribilibus inuitar, pudore aliqui,
& timiditate ingenua, si non rustica potius, diuinus in primo huius editionis li-
mine substiti, multorum præterea calumnias veritus: nam præterquam dictionis
rotum hoc genus quam plurimis nauseam & stomachum facturum videbam,
tum plerisque etiam hoc nomine obreçtatos: quod ego tanquam Aristarchus
aliquis, vel Aristophanes poetas censere, & in ordinem numerumque redigere
ausus forem. Sed omnes has difficultates tua vnus auctoritas euicit: quæ apud
me tantum valuit, vt rem hanc ipsam difficillimam & inuidiosam, quasi Hercu-
lis claua & pelle, hoc est, iudicio & prudentia tua munitus, in publicum sub tuo
nomine edere constituerim. Accipe igitur & hoc quaecumque est, quod tuo præ-
sidio fretus, aggredior, quodque ea tibi ratione gratius spero futurum, quod non
vjuorum & præsentium modo, sed etiam vita functorum tibi noti sunt
& fuere permulti, quorum etiam vitam nunc te-
nes memoriam.

50

INTER-

INTERLOCVTORES.

Lilius. Alex. Rhango & Iulius Sadoletus.

CVm igitur Blanca mater tua Matrona honestissima Romam religionis &
pietatis gratia etiam à Leone x. inuitata venisset, essentque cum ea Alexan-
der & Lud. fratres tui, quotidie illam & tuo & meo nomine salutatam adibam,
ea enim, vt nosti, me inter charissimos habebat. Cum de ijs, quæ tum in præsen-
tia occurrebant satis collocuti essemus, nihil mihi præterea potius erat, quam
Alexandrum conuenire, hominem, vt scis, non minus studijs bonarum literarum
deditum, quam militiæ. Cum igitur aliquando cum eo in viridario, quod secun-
dum molem Adriani Blanca Leo parauerat, deambularem, illic me fortè (vt as-
solebat sepe) conuenit Iulius Sadoletus Iacobi viri Amplissimi & doctissimi frater,
iuuenis vnus omnium ardentissimus paratissimusque ad quaecumque animum in-
tendebat. Cum simul tres ipsi inambularem, incidimus in Pisonis communis
amici mentionem, quem mecum vna cum Pico tum puero colloquentem in no-
stris de poetis dialogis antea feceram, cumque de suauissimo & amico charissimo
multa inuicem dixissemus, eiusque virtutes moresque laudissemus, Memini me, in-
quit Iulius, ex ipso Pisonis audire, quod perfectis dialogis de poetis antiquis a-
nimam pendebas, an nostrorum quoque temporum poetas elles perscripseris:
Idque etiam cum affirmasset Alexander, quid ex me ipso aliquando intellexis-
set, Id verum, inquam ego, quod asseritis. Nam & qui tabulas poeticas possuit,
quisquis ille fuit, partes, vt mihi quidem videbatur, ex industria in eis vltimas
reliquerat albas, nullis imaginibus pictas, vt in eis videretur voluisse, vt à poste-
ris posterius quoque poetæ appingerentur. Quin ipse ergo, inquit Iulius, vis vita
famosos poetas plus tibi debere quam viuentes? Cur non has partes ipse sup-
ples: idemque cum se cupere Alexander innueret, Quid est, inquam, quod vo-
bis efflagitantibus denegare possim? vereor tamen ne parum iucunda vobis
mea futura sit oratio, cum nudas tantum vobis tabularum regiones sim expli-
caturus. Age dic, inquit Iulius: omnis tua nobis non iucunda modò, sed frugife-
ra etiam futura est oratio, vt hic meo quodam iure pro Alexandro respondeam,
qui, vt video, nos potius est auditurus quam aliquid ipse dicturus, quando ea est
hominis natura, vt tu planè nosti, vt longè libentius audiat, quam aliquid ipse
dicat: quod adeo an rectè à Luuene fiat, alij viderint, ego certè loquar. In quem
cum aliquantulum furridens Alexander fuisset intutus, ait, Tu me hercule pro
tuo iure, quod verbis abundas, pro vtroque loqueris, huiusce vero me meæ taci-
turnitatis & naturæ nunquã pigebit. Nec me meæ loquacitatis, statim respon-
dit Iulius. Tum ego, Mittite, inquam, ista, nam aliàs vobis rationes & tempus de-
fuerit, si differere volueritis vbi & quando loqui vel silere præstet, hac enim de
re multa à sapientissimis prodita sunt. nunc tu Iuli, quod promptior ac tuapte na-
tura parator es, mecum ages: Alexander ipse, quod cunctatior est, audiet & cen-
sebit. quæ cum dixissem, Præter eas, inquam, quas cum Pisonis & Pico dixeram
imagines, erant in extrema cuiusque tabulæ parte nonnullæ regiunculæ vacuæ,
nullisque imaginibus depictæ, quas non frustra, nec temere relictas fuisse arbitror,
sed ex industria potius quodamque artificio. Et qua nam, inquit Iulius, ratione pu-
tas factur? Ea planè, inquam, quam paulo antè dicebam, atque eò etiam asseueran-
tius, quod & Io. Manardus vir doctissimus, & medicus peritissimus eadem me-
cum sentire memini, quique, vt scitis, mecum eas ipsas tabulas & sæpe vidit, & de ijs
mecum sæpe locutus est. Existimabat ille quidem mecum, vt eæ ipse regiones vacuæ
ea ratione relictæ fuissent, vt nostrorum temporum in ijs poetæ, ac futuris itè tem-
poribus collocarentur: videtis enim nostram hanc ætatem non senio languidã
atque defectã, vt ingrati quidã desset, cum in omni poetica & dicendi arte viros
excellentes protulisse, tum in reliquis bonis artibus, nam vt liberales mittã, res mi-
litaris

litaris, architectonica, pictura, sculptura, reliquæ nostræ hoc tempore ita florent
 videntur, ut non modo æmulari antiquitatem dici possint nostri opifices, sed
 etiam multa antiquis intentata effingere, & conformare: quæ quoniam nunc &
 hora, & locus ut commemorem non permittunt, & vos aliis audiuistis, in præ-
 sentia prætereo. Tum, Vnum, inquit Iulius, hoc te rogatum volumus, ut quos tu
 nostrorum temporum poetas in regiunculis reponi dignos censeas, nobis
 hic commemorares. Arduum, inquam, & perdifficile mihi onus imponitis, & me-
 is longe humeris impar, est enim, ut ait Velleius, viutorum censura perdiffici-
 lis, eoque mihi difficilior, quod poetæ nomine dignum me nulla ex parte un-
 quam existimaui, potuit hoc præstare optimus orator M. Cicero de Oratoribus
 agens: at per Deum immortalem, quis ego sum, ut inter tot nostrorum tempo-
 rum viros doctissimos de ingenijs quicquam æstimare ausim, nedum sententi-
 am ferre? Videtis M. ipsum & Fabium Quintilianum, eam omnem
 partem suorum temporum reliquisse. Quippe in Bruto Cicero tot millibus ver-
 suum de Romanis tantum oratoribus loquitur, & tamen de omnibus ætatis sue,
 quibuscum ille vivebat, exceptis Casare atque Marcello, silentium egit, ea vi-
 delicet, ut ait Atticus, causa veritus, ne quis aut se præteritum, aut non satis lau-
 datum queri posset. Fabius vero, cum ferè bonorum omnium auctorum quasi
 indicem ex Bibliotheca proferret, viuentes quoque ipse, ut Cicero, prætermi-
 sit, eaque verba afferit: Sunt clarissimi, inquit, hodie quoque, & qui olim nominabun-
 tur, idem paulo post de historicis agens: Superest adhuc & exornat ætatis nos-
 stræ gloriam vir seculorum memoria dignus, qui olim nominabitur, nunc intel-
 ligitur, demum de oratoribus agens, Habebunt, inquit, qui post nos de oratoribus
 scribent magnam eos, qui nunc vigent, materiam verè laudandi, sunt enim
 summa hodie, quibus illustratur forum, ingenta, & reliqua: Sic ego, si quem for-
 tasse, ut accideret, solet, præterirem (neque enim scribentium omnium versus vide-
 re potui, nec in captandis ingenijs nimis unquam curiosus scrutator, nedum æ-
 stimator esse volui, sumque paucis, ut vos scitis, admodum contentus) ne si mihi
 grauius succenserent vererer, nostris hominum nonnullorum ingenia, qui se dæ-
 nari ac floccifera existimant, cum inter alios non numerantur. Non est hercule,
 inquit Iulius, ista causa, quam dicis, cur nobiscum loqui vereare, sed illa potius,
 ne per nos exeat sermo iste tuus, & in vulgus emanet: verum hoc nomine nihil
 est quod metuas, pax tibi, nam neque id contendimus, ut sententiam feras, tantum
 eos, qui tibi in præsentia succurrerint, nomines, quosque aliqua ex parte his dignos
 tabulis arbitreris, nulla enim causa inter nos secreto loqui verat. Tunc ego, Post-
 quam ita vos velle video, dicam, vestramque potius taciturnitatem experiar, quam
 meam desiderari patiar benevolentiam: non tamen quasi Pythius Apollo certa
 ut sint & fixa, quæ dixerò, velim accipiatis, meque etiam & plurimum decipi &
 memoria labi posse existimetis: eosque vobis sanè tantum ostendam, utque viatori-
 bus sitientibus fieti solet, digitum ad fontes intendam. Exordiar vero à duobus,
 ut mihi fas videtur, Pico, ut ab ijs, in quorum Bibliotheca posita huiusmodi fu-
 ere tabulæ, & à quibus multa mihi suppeditata sunt in studijs. Et tunc, inquit Iu-
 lius, facis, & quod ita ipsi meriti, & tu grati animi significationem præ te feres.
 Fuit, inquam ego, Io. Pico patruus Mirandula, non modo dignus, ut in hac ipsa
 poetarum classe reponatur, sed ut intelligentia, & reconditarum interitorum que
 literarum doctrina cæteris antebat, ita dignus, ut inter sapientissimos philo-
 sophos & Theologos connumeretur, qui, ut eius multiplicis ac propè diuinæ sa-
 pientie monumenta mittam, quorum pleraque ob immaturum, & præproperum
 illius obitum, (xxx. enim & tertium ætatis annum non excessit) imperfecta re-
 liquit, versus quoque multos composuit, atque in primis elegiarum libros, quibus
 dolescentiæ suæ amores complexus est, in quibus miram fuisse facilitatem atque affe-
 ctus audiuimus. hos tamè ille diuini Platonis exemplo, maturiore iuuetæ, Vulcanico
 secreta,

IOHANNES Pi-
 cus.

secreta, igni absumpsit, id quod factum epistola & pulchro Græco epigramma-
 te Politianus congeritur, nonnullæ tamen adhuc eius ipsius elegiæ leguntur,
 quæ bonorum quorundam amicorum custodia ex illo, ut sic dicam, incendio su-
 persuerunt, in quibus quædam pellucens atque rotunda constructio cernitur,
 quæ mirabile reliquarum desiderium inuiciunt. extat ipsius elegia in Beniuenij
 poetæ Florentini eclogas patrio illius sermone compositas, item altera ad de-
 um optimam, maximum deprecatoria: has præter unam & alteram perelegantem
 carmine scriptas puellis Martiæ & Phyllidi, Sarrachus ostendit mihi scriba &
 poeta nobilis. Habent & alij alias, quos inter quasdam Thebaldeus noster scri-
 psit & alia Pico, tum latina tum vernacula multa. Sed de huius diuini hominis
 ingenio atque doctrina quæcumque vos maxima cogitatore, longe enim maio-
 ra sunt quam ut ego meis verbis complecti possim. Reliquit hic certe amplam
 & nitam nepotibus viam, qua ad bonas artes facile ingredi possint, ad quam
 vtrique Ioan. Franc. Galeotti filius pleno, ut dicitur, gradu contendit. Hic post gra-
 ues, & ingentes labores, ne ærumnas potius dicam Herculeas, post bella (quod
 dicere est ipse solitus) plursquam ciuilia, quibus præter diuina & humana iura pa-
 terna & auita ditione his iam eiectus est (auerat deus ne & tertio, & unâ ne vi-
 ta priueretur) post theologiæ ac philosophiæ cæterarumque opumarum artium stu-
 dia, post infinita penè volumina, quæ ad hanc diem soluta oratione composuit,
 se mansuetioribus musarum studijs tamquam ad amoenissimos fontes solitus est re-
 cipere, atque inde animum à grauioribus curis leuare: nã præter staurostichon de
 mythicis prodigijs passim in Germania cælitus delapsis, post votum pro vxoris
 salute, heroicos quoque hymnos ad sanctissimam trinitatem, ad Christum, & ad ma-
 trem Virginem edidit, unâ cum commentarijs à se conditis ad Picum filium, quos
 eam præ se fert indolem, ut cum in cæteris disciplinis tum in hac poetices facul-
 tate & patris & magni patris illum existimem vestigia secuturum, ni eum ali-
 quis forte adolescentiæ æstus, ut plerunque fit, à portu aliquantulum declinare
 faciat. Sed ne malè ominemur: scripsit Pico huius adolescentis pater & alios
 hymnos in diuos Paulum, Laurentium, Martinum, Geminianum, Hieronymum
 & plerosque alios, nec non de expellendis fugandisque Venere & Cupidine car-
 men, quod, quæ summa eius fuit erga me benevolentia, ad me misit: hic certe ut
 primus hymnos versu heroico in lucem reuocauit, ex multis seculis iam desitos,
 ita vnus vitam reperit eruditionis gentium ostendendam: nam tum confutando &
 refellendo, tum redarguendo, id quod in primis Christianum hominem ex legis
 præcepto facere & decet & expedit, cum fabulosam tum philosophicam omni-
 um gentium (ut sic dicam) ἐκφυλοποιουμένην complexus est, tantum abest, ut Christi-
 anam pietatem ipse scribendo, quod plerique faciunt, dissimulet. Mira, inquit
 Iulius, de Pico narras, quem audio in manus habere & abâ nonnulla. Sic est, in-
 quam, ut ais, neque enim cessat, quin aliquid quotidie ille vel scribat, vel medi-
 tetur, in quibus, de poetica nunc loquor, si tantum elocutionis ac numerorum
 conferret, quantum doctrinæ & eruditionis, & quod illi placet homini maxime
 Christianæ religioni addicto, nisi sese sacris vocabulis interdum, locutionibusque
 astringeret, vnum haberemus, quem nostri temporis in eo genere anti-
 quis poetam conscribere possemus, nam & illi seruens ingenium, & supra omnia
 sublime, magnarumque doctrinarum capax. Sed iam, inquit Iulius, de tuis istis Pi-
 cis satis, audiui enim istum ipsum Ioan. Franc. quem tantopere colis, in auitam
 modo & paternam ditionem restitutum, quare si placet iam ad alios te conuer-
 te. Sedenim, ego inquam, de ijs nunquam satis, neque ipsis paria dicere queam,
 quapropter, ut vos vultis, iam ad alios. Vrania verò, Meteora, hesperidum horti,
 eclogæ, epigrammata, elegiæ, & cætera Iouiani Pontani Umbri carmina, & que
 plurima pedestri oratione scripsit, faciunt, ut in his tabularum imaginibus illi inter
 proceres commemorem, quin & cum omni ferè antiquitate conferam, tametsi
 non

Io. Franc.
 Pico.

Iouianus
 Pontanus.

384 LILII GREG. GYRALD.
 non idem, ut quibusdam videtur, in omnibus præstat, nonnunquam enim nimis lasciuire & vagari videtur, nec planè ubiq; se legibus astringit. quod ijs minus mirum videri poterit qui illum sciuerint in magnis regum & principum negotijs diu versatum, & modo bellorum, modo pacis conditiones & fœdera tractasse, non minus quàm Phœbum & Musas coluisse: quis tamen eo plura? quis doctius? quis elegantius? quis deniq; absolutius composuit? enucleatius? exquisitius? & licet eius quidam hoc tempore gloriæ parum æqui sint æstimatores, non illis tamen ipse concedam, ni meliora vel ipsi fecerint, vel ab alijs facta attulerint, id quod ad hanc ipse diem non vidisse fateor: Nisi si quis fratrem tuum Iulii Iacobum Sadoletum attulerit, cuius poemata Laocon, Curtius, nec non Oeij & tranquillitatis carmen mirabilem illius grauitatem ac singularem modestiam declarant, quem in hac facultate auxerunt & reliqua bonarum artium & sapientiæ studia, quæ ab vnguiculis ille pleno pectore hausit: neque enim in præsentia eius solutam orationem, in qua supra ceteros excellit, commemoro. vel cum fratre tuo Petrum Bembum attulerit, cuius mira illa fuit semper in imitandis optimis auctoribus tam Latinis quàm vernaculis felicitas, ut non Bembum plerumq; loquerem, sed quem ille sibi proposuerit, vel audire, vel legere videamini. Sed utrumq; (ut scitis) à literarum studijs incredibilis quadam in studio Leonis x. beniuolentia seduxit inuitos, ambos enim sibi statim à principio sui regni ad secreta & arcana asciuit. Sunt ij quidem duo, si subtilius considerare velimus, uterq; in suo canendi genere summi, ita ut quæ eos sic conferre, quemadmodum M. Tullius duos illos summos oratores L. Crassum & M. Ant. qui in dispari dicendi genere parem gloriam & laudem adepti fuere, & quidem Bembus, ut Ennianum carmen vsurpent,

Tanquam flos delibatus populi suadeq; medulla.

eius enim carmina vel latina vel vernacula, dulcia, mollia & delicata: at Sadoletus tanquam quidam & robustus, & fortis, versus graues, citiles, & optima quadam totius corporis habitudine & forma concinit. Quare eo magis mirum est quod adeo ille suos versus suppressere conetur, & pessum dare. Memini cum nos adolecentes essemus, illum clam ingeniosa valde epigrammata componere solitum, eaque sibi Roma Ferrariam ex ruinis eruta ab amicis missa fuisse asfirmabat, idque cum alijs tum Panitatio & Cistarello persuadebat, quæ nunc penè omnia aboleuit, & me sæpe rogauit ut de ijs, quæ penes me essent, istidem facerem, sed de ijs iam satis. A Pontano nonnulli profluxere tum in poetica, tum in arte dicendi celebres. vnde & Pontani Academia nunc vulgo, ut Troianus equus, dicitur, in qua nunc senescit, ni potius floret, Actius Syncerus Sanazarius, cuius ingenij exquisita quadam monumenta legi, & in primis Piscatorias eclogas, nonnullasque elegias & epigrammata, in quibus quædam sunt omnium laude digna, alia præterea eius præter vernacula non vidi, & quosdam Virginei partus, ut ipse appellat, heroicis: in quibus, ut sic dicam, statarius poeta videri potest. non enim verborum volubilitate fertur, sed limatius quoddam scribendi genus confectatur, & lima indies atterit, ut de illo non in elegantem dictum illud Apellis de Protogene Pontanus vsurpare solitus esset, eum manum de tabula tollere nescire. Præter diligentiam curamque Actij, acerrimum quoque eius iudicium, & numerorum scientiam in poetica facultate cognoscimus, quare eius reliqua, quæ condidit summopere desideramus, quæ longius ille iam ætate prouectus suppressit. quare non satis mirari possum quædã alio qui eruditus desiderare in Pontano & si deis placet in Sanazario Christianam elocutionem, hoc est barbaram, sed hic cum sua censura qua homines Italos perstringit non diutius permanebit. Ex eadem Pontani Academia fluxere M. Marullus & Manilius Rhallus ambo parentibus Græcis nati, in Italia enutriti, Latinis tamen literis magis imbuti, atq; inuicem amici, uterq; epigrammatum poeta, sed Rhallo Marullus

cultior argutioreq; Marullo Rhallus fortunatior, quippe qui à Leone x. his mensibus Cretensium sit pontificatu honestatus. Extant vtriusque varij generis epigrammata, & Marulli præterea naturales hymni, in quibus illum ex multis audiuimus adiutum à Pico patruo, vobis hic audita tantum refero. ex his certe hymnis quosdam adeo sui amatores nactus est, ut eum ceteris hac facultate prætare vulgo prædicent. Ego quidem à Zoilo (proprio enim nomine non appello) qui Marullum ubique habere nescio quid græcicæ leuitatis existimat, & esse plurima apud ipsum, quæ tollere possis, adeo dissentio, ut non nihil tamen arrogantè ascribam. in institutionibus, quas ille Principales inscripsit, imperfectis nihil magis præstat, videas tamè alicubi illum excelluisse, & quem volebar effingere, Lucretium planè referre, vir profectò indignus qui tali mortis genere periret, aquis enim Thufci fluminis Cecinæ suffocatus est, ut suo carmine noster testatus est Thebaldeus. Ex eadem Academia fuit Gabriel Altilius, cuius licet pauca legerim, in nuptiali tamè carmine in Isabellam Aragoniam regis filiam miram habet & singularem cum eruditionem tum facundiam: affectatior tamen in quibusdam videtur. pontificia hic dignitate apud Polycastrenses ornatus decessit. Petrus Grauina cum Pontani amicis numeratur, qui Siculus fuit, & in aula regum Aragonum Neapoli diuersatus, multa poemata conscripsit, quorum & multa leguntur. Hic & corporis cultu vsus nitido & elegantis, validis & exercitatis membris vsque ad decrepitam senectutem, LXXXIII enim ætatis suæ anno decessit. Est & adhuc Hier. Carbo ex eadem Academia nobilis Neapolitanus, cuius etiam viuentis pauca leguntur. alios plerosq; hoc loco mitto, qui & cum Pontano vixere, eiuque adhuc memoriam posteritati commendant. Hæc ego cum dixissem paulumque respirarem, Nunquid, inquit Iulius, qui ante Pontanum florere neminem in aliquo poetarum numero reponendum censueris? Cui ego, Et plures, inquam, qui patrum & auorum nostrorum memoria in pretio fuere, qui etsi non eam elegantiam & candorem attulerunt, quem Pontanus, & qui ab eo fuere, at non minorem certe facundiam ingenijque facilitatem, inter quos Porcellius, Maphæus Vegius, & Ant. Panhormita, & Ioannes Aurispa aliique. Porcellius quidem Rom. elegiarum libros reliquit, quos mihi vir doctus & officiosus Angelus Colotus legendos tradidit. scripsit præter hos & epigrammata & heroicis quosdam versus, in omni denique Porcellij versu naturam potius quàm industriam laudauerim. Maphæus verò Vegius ex Laude-Pompeiana fuit qui suo tempore tum soluta oratione, tum in componendis heroicis satis commendatus extitit. Vidi ego dialogos, & de liberorum institutione volumina plena illa varia eruditione, sed pleraq; tamen in his otiosa & arte destituta, verum in præsentia solutam orationem non pendimus, carmen vero heroicum fuit illi quidem promptius atque facilius, id quod ex Aftyanaeste, vel ex eo quod addidit Aeneidi Vergilianæ volumine, alijsq; eius quibusdam cognoscere potestis, quæ si non sili eiusdem at certe venæ esse facile iudicabitis. versatus hic quidem Romæ cum Martino v. Pont. Max. supplicum libellorum magister, quem vulgo Datarium appellare consueuimus. Antonius verò Panhormita lasciuioris quidem carminis conditor, dulcis tamen & facetus, legi eius ætatis quorundam epistolas, quibus hermaphroditus illius multis laudibus commendatur, sed quare, nescio. Dicam ego vobis sanè quid sentio, nec is mihi poeta bonus nec bonus orator: quæ enim soluto & pedestri sermone eius scripta legi, luxuriantis magis, quàm bonæ frugis referenda videntur, ut impudicas & prostitutas eius Mulas mittam. Panhormitam tamen quidam excellentes viri elegantia parentem appellauerunt. hic etsi Siculus ex Bononia tamen originem duxisse ex nobili familia prædicatur, acer Laurentij Vallæ inimicus fuit, & contra Laurentius illius, senex diem obiit, hocque sibi moriens epitaphium arrogantia plenum condidisse legi,

Iacobus Sadoletus.

Petrus Bembus.

Gabriel Altilius.

Petrus Grauina.

Maphæus Vegius.

Panhormita

Act. Syncerus Sanazarius.

M. Marullus Manilius Rhallus.

*Quærite Pierides alium qui plovet amores,
Quærite qui regum fortia facta canat.
Me pater ille ingens hominum sator atq; redemptor
Euocat, & sedes donat adire pius.*

10. **Amispa.** Ioannes Amispa Siculus orator in aliquo poetarū ordine reponi potest, quippe qui Græcæ & Latine probè doctus esset, carmina tamē eius quæ ipse legi nescio quid Sicularum gerrarum habere videntur. fuit enim eo tempore quo nondum exquisitæ literæ in lucem redierant. Vixit autem Ferrariæ ad summam senectutem, in pretio habitus à nostris principibus, qui & eum locupletem reddiderūt: ab hoc ferunt Cistarellam familiam originem duxisse. Fuit & Ant. Campanus il-
10
lis ipsi temporibus vir, multa laude dignus, ignobili licet genere procreatus: neq; enim in soluta oratione suorum temporū cuiquam cessit, ut ex suorum voluminum lectione, vel tam cognouistis, vel statim cognoscere potestis. Multa illa quidem extant, nec verò carmine minus præstitit. sed hæc notiora. Post hos non nihil laudis affectus fuit Petrus Montopolitanus, poeta & orator nō ince-
lebris, qui Romæ illis tēporibus professus est, quibus Pomponius Læus adhuc iuuentis clarescere cœpit, quin & illi aliquandiu, ut scribit Sabellius, operā dedit. Fuit & AENEAS Piccolhomineus Senensis Poeta & Orator, qui Pont. Max. creatus PIVS II. dictus est, qui si tantum literis operam dedisset, ut vel priuatus rebus agendis, vel in summa dignitate constitutus, fermè omnibus his
20
esset æquādus. mira in eo certè facilitas, & satis prompta facultas: sed ab aliis est eius vita perscripta, sit satis in presentia eū nominasse. Fuit & Aemilianus Cymbricus poeta elegiographus in primis, cuius & epigrammata legunt, audiui & illum exorsum fuisse bellum Rhodiæ quod Turcæ suo tēpore aduersus Rhodios gessere: et epicedium in Federicum tertium Imperatorem cecinit. at iniquè huius hominis scripta ab inuidis dicuntur supprimi. huius ferè æqualis fuit Cynthius Cenetēsis, cuius mira in elegiaco carmine facilitas, sed omnino elumbis & eneruis. Fuit & Fr. Octavius, qui se Cleophilū nominari maluit, Phanensis: suavis amator, nec illepidus, versatus hic est Ferrariæ diu ut ex Baptista Guarino, & Leoniceo puer audiui, tum Romæ & alibi, ut eius scripta indicant: ex-
30
tant ad hunc diem, quas legerim, amatoris eius quædam epistolæ, & versus varij ad Iuliam puellam, quos legisse eū suppetit otium, non vos. puto, pigebit. reliquit idē tres de bello Phanensi, eūsq; adepta Vrbs libertate versu heroico non infelices libellos: ad hæc & quam Anthropotheomachiam nuncupauit, eodem versu, epigrammata, aliq; perplura poemata. Per hæc quoque tempora Angelus Sabinus Beligum carmen composuit, non illud quidem nunc passim vulgatum, sed quod tamen Romæ legi possit. Poema est, ut ea ferebāt tempora, sonorum & ampullosum: vsus est hic Sabinus amicitia Nicolai Peroti Sypontini Pontificis, viri & eruditi & eloquentis, ab eōq; adiutus est contra Domitiū Calderinum Veronensem, cū quo inimicitias exercuerunt: hunc Fidentinū, illum
40
Brotheum Domitius suis scriptis appellauit. Huius quoq; Sabini extant commentaria in Iuuenalem Satyricum poetam. Legi & ipsius Domitij aliquando versiculos, quibus facile perspicere possitis propè diuinum hominis ingenium, tamen si pleriq; eius gloriæ inuidi ea ætate fuere, sed certe si diutius superuixisset, mirandum in modum rem literariam iuisset. Per eadem ferme tempora Romæ nō nihil in pretio fuit Sulpitius Verulanus ex Latio, qui bonas literas professus reliquit græmaticas institutiones & cum ijs simul breues eloquentiæ regulas, addidit & artem metricā & syllabarum regulas attigit, & facultatem, ut mihi quidem videt, poeticam: quod eius ostendunt argumenta in Lucanum, & carmen quod de Puerorum moribus inscripsit, passim & vulgo à triuialibus magistris lectum. Fuit & Cosmicus Parauinus dum vixit multi nominis, at illius fama post mortē refraxit, argutus ille quidem, & mordax, impatiensq; alienæ laudis.

- dis. Memini puer Ferrariæ hunc videre, vbi diu versatus quosdam adeo sui studiosos habuit, ut eum ferè omnibus anteponerent, mihi certe eius Latina pauca legisse adhuc contigit. Vidi tamen eius epistolarum volumen carmine conscriptum sed non editum, apud amicū meum August. Mussium, vidi & quædam eius epigrammata dura illa quidem sed arguta: vernacula verò non parum multa, quæ & amatores suos habuerunt. Non multo ante Cosmicus & Parauini suorum temporū insignis fuerat Albertus Musæus, cuius quædam carmina mihi videre contigit, ut illa quidem magni spiritus, alicuiusque cultus, ita minoris castimonia. Faustum Foroliuensem eius commēdat facilitas, sed plerumque vulgaris, & protrita, perplura hic scripta reliquit, quæ à Transalpinis, apud quos multos annos vixit, magis, quàm ab Italis in manibus habentur. Philippo Callimacho Etrusco oppido nato non nihil nominis suo tempore attulit elegiarum liber, quidam & eius Atylam commendant, sed parum hic mihi Atylas est cognitus, alia etiam scripsit, nam cum versaretur cum rege Pannonum, eorum historiam contra Turcas executus est. Hic cum cæteris Academiæ viris literatis à Paulo Pont. II. quod sibi nomina immutaret, afflictus, demum ad Barbaros transfugit, à quibus honorifice susceptus diu permansit: iniquè tandem delatus apud amicū occulte delituit, apud quem & morore decessit, quod cum Alb. Regi innotuisset, eum magnifico sepulchro aereo Cracouiæ tumulari
20
curauit. Legi quod recordor librum Heroico carmine conscriptum de regibus Pannoniæ. Eadem ferè ætate, vel paulo ante in aliquo habitus est poetarum numero Ioannes Pannonius Quinqueecclesiarum (ea est ciuitas apud Pannonas) Pontifex. Huius carmina aliquam præ se ferunt indolem renascentis poetices, quæ ante hos, ut planè nostis, per multa secula penè extincta iacuerat. plus hic elegia aliquanto præstitit, quàm heroico, id quod plane ostendit Panegyricus, quem in Guarinū Veronensem, quo doctore vsus fuerat, edidit. Cum his plerique eruditi, & intelligentes florere: Gregorius Tifernas, Carolus Aretinus, & Fr. Philephus, quorum Tifernas etiam medicinæ operam impendit, posterioribus tamen studiis magis est cognitus, quippe qui Latine & Græcè bene doctus Asiam & Africam Strabonis Latine vertit. extant eius pleraque poemata, quæ est operæ precium aliquando euoluere, suntq; inter ea pleraque Christiano more perscripta. vena illi facilis vbique, sed non plane perspicua. Carolus verò Aretinus Leonardi Aretini consanguineus, inter intelligentes quidem repositus, huius tamen versus nescio quo pacto mihi non respondent. ego multa in eis offendi, neque enim mihi copia & multarum rerum cognitio aures mulcendo oblectat, sed tantum implet, nec rotunda solum verborum structura afficit, sed quædam quæ ex his omnibus conflatur, nec dici à me præcipue potest, composita modulatio atque concinnitas. Longè plus Carolo, cui valde infensus fuit, Franciscus Philephus præstitisset, si in vno aut altero scribendi genere maturare, quàm sibi tantum arrogare maluisset. videtis in eo oratorios impetus, poeticum furorē, variam & copiosam tum Græcarum, tum Latinarum rerum cognitionem, ex quibus omnibus & illum interdum in Academiā & Lycio versatum, tamen si non altius pedem fixisse, colligimus. dignus tamen fuit multa laude. scripsit ille Sphorciada heroico carmine, Satyras, Lyricos, epigrammata: nam reliqua quæ soluta oratione vel scripsit ipse, vel à Græcis transfudit, adeo multa sunt, ut nō ea legentem modo, sed connumerantem lassare possint. Philephi filij fuere Marius & Cyrus ex Chrysolora Græci hominis doctissimi filia, quorum Marius paratissimo fuit ingenio & memoria quadam ineredibili: nam, ut ipse ex Cyro fratre audiui, vno penè stans vestigio centum per ordinem
50
materiam proponentibus, confestim cuique quo proposita fuerat ordine, carmine referebat. Longè tamen hic in coronis promptior, quàm scriptis cognitus est. Pacificus Asculanus potuisset in aliquo poetarum numero haberi, nisi foedis amoribus versus inquinasset. fuit in elegia neque infans, neque elinguis.

Hac ferè etate Martinus Phileticus in mediocriū numero fuit, qui aliquot Theophrasti edyllia ad Federicum Vrbinatū ducem transtulit e Græco. Fuit & Nicolaus Vallensis, qui Hesiodi georgica Latina facta Pio 11. Pontifici Max. dicauit, hic sua non satis emendauit, siquidem egestate est morte præuentus. Fuit & Boninus Mombritius Mediolan. qui Hesiodi Theogonia ad Borsium Estensem primum Ferrariensium ducem Latinam fecit. Per hæc quoque tempora fuit Raphael Iuencionius, cuius lyrica quædam carmina leguntur cum pia, tum etiam sonora, & satis culta, inter quæ sunt pleraque sapphica. sed illa, quibus Federicum Cæsarem in Turca s'adhortatur, mihi magis nescio quo pacto arrident. Nec ab his longe abfuit Laurentius Lippius Colleensis, qui Oppiani halæutica, id est piscatoria ad Laurentium Medicem Latina facta misit, distichorumque libellum, Legi & aliquando versus Laurentij Bonincontri Miniatensis Herulsi, viri non ineruditi, sed portentosa cuiusdam doctrinæ. Audite quæ nunc succurrunt hæc eius de deo carmina ex sua poeti:

Hic duo venturus statuit primordia rebus.

Principio altricem siluam rerumque parentem,

Quæ generum in sese caperet simulachra, creauit.

at omnes hi vno ordine habendi: Nec ab hac etate Paulus Piscinensis abfuit, qui Marfus cognominatus est: vir hic probe eruditus & mira facilitate in pangendis versibus, cuius cum alia, tum Urbis Romæ Genethliacō legitur. reliquit hic & commentaria multa eruditione referta in P. Nasonis Fastos & alia. Sigismundus Fulginas inter literatos habitus est tempore Pomponij & Platina, mox Iul. Secundi Pont. Max. a secretis fuit: pleraque scripsit carmina, sed multo plura soluta oratione. Huic Petrus Bembus funebrem orationem dicauit, quā in D. Vidum Vrbinatē composuit, quæ & cum suis opusculis impressa est. Audiui ex multis, neque enim mihi videre contigit, Petrum Barrotium Venetū Patauij pontificem, exera reliqua eius in studiis bonarum literarū & sapientiæ merita etiam laurea dignum, atque quidē non ex Parnasso, sed ex Nazareis conuallibus, vt qui Christi Dei vitæ veribus sit exsecutus, qui, vt mihi Thebaldeus & Leonicensis asseruerunt, digni sunt, vt à pijs & doctis hominibus legant, adhuc tamen, si modo tales quales prædicantur, indignè supprimuntur, quosdam mihi quidem recitauit aliquando Thebaldeus nitidos sane & castos. Numquid hic, ait Iulius, Baptistam Mantuanum, qui vnus ex ijs fuit, qui Carmelita sodales dicuntur, in aliquo bonorum poetarum numero repones? Et maxime, inquā: Sed quæ mea sit de homine audite sententiā. Laudo institutum primumque propositū, verum extemporalis magis quam poetamaturus. extant illius verius penè innumerabiles, ex quibus apud vulgus & barbaros quosdam laudem tantā est adeptus, vt vnus prope poeta, et alter penè Maro perfectus, ita hic immodica, et penè temeraria vbi que vsus est licentiā, quam & magis atque magis indies auxit. Est enim ferè natura comparatum, vt qui minus iudicio valent, & nimio plus sibi placent, eos indies deflorescere, & senes flaccescere videamus: nam & his indies aliquid semper ingenium detereat. Iuuenis ille quidem laudabilior poeta fuit, cum verò ei defecit calor ille & feruor iuuenilis, tanquam amnis sine obice extra ripas forside diffluens coerceri non potuit, vix enim ea legere possumus, quæ longius ille etate prouectus carmina scripsit: non ideo hoc de Carmelita vobis dixerim, vt quas ei statuas Mantuani erexerunt, deijcerem, sed magis vt vos monerem quo eum ordine habere debeatis. Magis emunctæ naris fuisse videtur Angelus Politianus Florentinus: qui transmarina, vt Ciceronis verbi vsus, doctrina & aduentitia institutus cum esset, florere & quasi regnare visus est, huic enim me puero à multis primæ deferebantur, mira eius omnino eruditio, vehemens & paratum ingenium, iugis & frequēs lectio, sed calore potius quam arte versus scripsisse videtur, iudicij vtique parum cum in seligendo, tum in castigando

gando habuisse visus est. vnde maleuolis sui calumniandi ansam dedit. Si eius tamen Silvas legatis, Rusticum, Nutriciam, Ambram, Manto, sic afficiemini vt nihil in præsentia desiderare videamini: at si cum Pontani heroicis conferatis, hunc Entellum, illū Daretā putetis, & vt Græcè dicā, hūc μέγαδου, illum οὐρανοχέτης, & his si Carmelitam forte iunxeritis, ferentarius videbitur. reliquit & Politianus extra Latina, Græca epigrammata, quæ laude digna sunt, Græcos enim prouocat, vt eius in præsentia vernacula mittamus. Nec parū laudis in poetica facultate duo nostri municipes merere Titus Stroza, & patre longe, vt mihi quidem viderur, cultior Hercules, qui cum familiæ nobilitate & Tribunitia potestate clari, tum in poetica insignes fuere. Sed Herculis per sicariorum & factiosorum occultas insidias, ne immanitatem dicam, vita suppedita uisset, longe quam pater indies meliora fecisset, non illi ingenium non exacti iudicij indicia deesse videbantur: eum licet Tribunatus & Magistratus cura nonnunquam à Musis seuocarent. reliquit vterque multa, quorū aliqua ab Aldo sunt edita, quæ non ingratis leguntur. extat & Titi Borseis, quam de Borsio nostro principe composuit, sed non edidit. Hic tum Alexander lachrymas vix continere visus est, fuerat enim Herculis affinitate coniunctus, quin eo quo Hercules tempore e medio sublatus est, hospes illi quoque fuerat. id ego cum viderem, ad Iulium conuersus, De Tito & Hercule, inquam, non plura vobis in præsentia, ad alios me conuerto. Fuit & Stroza & Bembo & Thebaldeo, vt beneuolentia ac amore, ita & studiis poetices iunctus Timotheus Bendideus cognominæ Philomusus, nobilis hic genere & delicatus poeta, cuius licet pauca extant, eius carmina credo suppressa immerito, si tamen de eo plura velitis cognoscere, legite Titi Stroza de eius vita & moribus vt bene longum sermonē, ita pulcherrimū. Fuit Titoto ferè equalis Baptista Guarinus Guarini filius, vir cum summa probitate, tum eruditione sane non vulgari, qui poematum libros edidit, de quibus penes quæque suum sit iudicium, ego de ijs nihil, quod hoc ego puer vsus sum doctore, id quod nunquam pigebit: fuit vero in publice perlegendis auctoribus suo tempore inter principes. Baptista succedit, vt nostis, Alexander, qui paterna & auita studia continuat. Sed de tribus his Guarinis et si alias cōmemini quod ex vna familia vna serie tres extiterint insignes, de poetis quidem inter poetas veteres ostendit, de oratoribus Plinius ijs verbis ostendit, vna familia Curionum in qua tres continua serie oratores extiterunt. quare autē id rarissime cōtigat, si hic philosophandi locus esset, ex Aristotele & Plutarcho multa afferre possem, sed sequamur nostrum sermonem. Inter veteres illos fuit Hieronymus Castellus Ferrariensis, et si medicus, orator tamen habitus egregiusque poeta. huic tam acris censura fuit vt moriens testamento cauerit ne filij posterique sua ederent: eius tamen sublata quedam legere mihi contigit quæ non sine Venere condita esse videbantur. Eiusdem ferè temporis fuere Mutinensis Tribacus, & Regiensis Luceius qui & Lucas Ripa fuit, quo doctore sum aliquando vsus. inter ceteras ingenij dotes nullus meo quidem iudicio syllabarū moras & tempora melius percalluit, adeo vt & illi cognomentum vulgo magister syllabarum sit inditū. Et paulo his ætate inferior Ludouicus Bigus Pictorius Ferrariensis, cuius plurima extant poemata, inter quæ Iuuenilia & amatorija magis probantur, nam cum pius deflexit ad religionem, vt vita melior, ita carmine deterior visus est. Fuit & hoc tempore Codrus Vrcus ex Herberia agri Mutinensis oppido, poeta, si non grammaticus potius, quem adolescens Bononiæ vidi, vbi gratus Bentiuolis diu professus est, cū tamen ille antea Ferrariæ sub Guarino Græcis & Latinis literis operam dedisset. extant Codri carmina illa quidem citra labem, sed vt mihi quidem videtur absque Venere. Eodem tempore Mutinæ claruit B. Prignanans cuius pleraque elego versus legunt, quæ istorum versibus, quos modo nominavi, minime inferiora esse videntur: reliquit Prignanans discipulos Dionysium Tribacum, & Fr. Rocciolum, quos planè cognoscitis. Per hæc quoque tempora Iacobus

Stroza pater & filius.

Baptista Guarinus.

Luc. Ripa.

Bonus Delmata raptum Cerberi, Domj. Palladius Soranus epigrammata cecinerunt, Cantalycius Consalui bella, & epigrammata & pleraque alia. Memini me puero legere epistolas quasdam amatorias Franc. Iambeccarij poetae, quae etiam quibusdam placere videbantur, mihi nequaquam, carmina tamen sonora sunt & quae aures non nihil demulceant: alijque ex vltima classe plerique, quos hoc loco colligere non est operae premium. Nec ab his procul temporibus M. Antonius Sabellicus, qui se suo elogio sepulchro addito Coccion appellat, versus cum elegos, tum heroicos edidit, quos ego adhuc puer libenter legere solebam. facilis hic ubique & canorus, nec iniucundus, sed minus omnino castigatus, prosa tamen ubi intendit, plus praestitit. Fuit ex vrbe Hetrusca Hadrianus Cardinalis S. Chryfogoni, qui cum esset a secretis Alex. sum. Pont. ab eo est in amplissimum ordinem accitus, mutata fortuna in varias arumnas incidit, dignitate etiam priuatus a Leone X. hic in literis Latinis praecipue humanioribus bene eruditus fuit: inter caetera venationem ad Ascanium Sfortiam amplissimum. Cardinale carmine phalacico concinuit, atque item itinerarium Iulij I. Pont. Max. cum Bononiam conuenit, pulsus inde Bentiuolis: extat illius praeterea liber elegantiarum valde vtilis. Reliquit & varij generis versus Petrus Crinitus Florentinus non illepidos quidem, sed certe tales, qualia sunt quae soluta oratione reliquit. multa is ubique polliceri videtur, quae non adeo praestat, omnisque Criniti oratio non ut aures ita animum implet, prope enim dixerim nugae canore. Sed quid isti ad eos qui nunc viuunt, seu heroicum, seu elegum, seu lyricum, aliudue quodcumque genus velitis: Sic est profecto, quod a doctissimis est obseruatum, non in bellis gerentibus, non in impeditis & impacatis animis ipsa poetica, nec bonae caeterae artes & disciplinae clarere solent: pacis enim comites, otijque sociae. Pacato sub Augusto orbe floruisse in Italia ingentia legimus, nec in Graecia minus Athenis a bellis quiescentibus. idem & in Sicilia scribit Aristoteles. Hinc ergo ut videtis, hoc tempore, quo paci, & tranquillitati Leo Max. dat operam, tam magnus poetarum proventus, tot ingentia vigere videntur, ut cum antiquis illis haec aetas certare videatur. Quo fit ut a nobis sit summis votis ac precibus ab immortalis deo contendendum petendumque, ut eodem tenore & vitae cursu Leo ipse incedat, quo coepit, nec animum deflectat ad bella, videtis inquam qualia nunc ingenia ubique floreat, atque nostrum est institutum, ut de poetis tantum agamus, Cui non placent quorum modo meminimus Iacobus frater tuus Iulij, & Petrus Bembus: Cui non Andreas Naugerius, ut nunc dicitur, patricius Venetus: qui cum interiores & reconditas literas affectetur, non minus tamen est, ut scitis, elegantissimus poeta, saepius enim mecum cum pleraque illius epigrammata, tum alios quoque versus legis, eius mira illa virtus antiquae simplicitatis amulatio, huius quidem Musa dulcem habet elegantiam, & candorem. Admirari ego soleo, id quod vos minime fugit, M. Hieronymum Vidam Cremonensem, vnum ex sodalibus quos a vitae regula Canonicos appellamus, quem vnum hac tempestate meo iudicio eo peruenisse videmus, quod sine Graecis, duce cum primis Vergilio, peruenire poeta potest, adeo ut a maleuolis surripere nedum sumere dicatur, in nullo certe Maro magis deprehendit. hanc ille incudem die nocturque tundit, vni insistit, vastus illi animus atque poeticus, praecipua eius, ut mihi quidem videtur, virtus excellens ac mira quaedam in poeticis materiis disponendis illustrandisque felicitas. Qua in re me decipi iure quidem nemo iudicari, qui vel eius Iarruncolorum ludum, quem Scacchorum ille appellat, legerit, vel Bombycum duos libellos, & tredecim Italorum pugilum cum totidem Gallis certamen, quod nuper ille Balthasari Castalioni Mantuano viro domi forisque egregio, omniumque bonarum artium studioso, & poetae percomi, misit: nec non & poetarum & Christianos, quae in apertum nondum ille retulit, nec quibus manus adhuc extrema accessit. sed iam de Vida satis, ne nos illum magis quam se ipse laudare videamur. Cui non placet Camillus Palaeotus Bononiensis, qui in

miseratione, & ut Graece dicitur, *μαρτυρῶ* commouendo mirum praestat, atque in primis in heroico, in quo ille quidem nunc accuratius quoddam & exquisitius scribendi genus affectat, quod eius scienter & eleganter tractat, nimium tamen inquirens in se, ut ait Cicero, atque ipse sese obseruans, metuensque ne vitiosum colligat, etiam verum sanguinem interdum dependit, quapropter eius carmen nimia quadam religione attenuatum doctis quidem & attente audientibus gratum, nec iniucundum, sed plerumque angustum & exile esse videtur: quod ille vel agnoscens, vel quadam naturae versutia intra parietes musas continet, nec amicis impertit, tantum aliquando recitat nec integra quidem poemata, sed per partes, ut ex hymno quadam in D. Franciscum, & alia ex Apotheosi Vergiliana, item epigrammata quadam, non minore etiam in soluta oratione religione & cura vtritur. Non adeo morosus est Iunior Philippus Beroaldus, & longe melior poeta, quam Philippus Beroaldus senior, qui & ipse versus scripsit, qui & passim leguntur: sed de hoc nihil sane nisi miram hominis facilitatem penes ingenio & iudicio destitutam afferre possum, praestitisset ille aliquid in Phalacis, si sibi temperare quam indulgere maluisset. At iunior Beroaldus promptam, ac paratam habet ubique facultatem. sed Lyricis ille magis, quam alio scribendi genere delectatur, ex quibus & laudem assequitur, tametsi in his interdum sibi non nihil indulgere videatur, id quod & Horatium Flaccum fecisse vult Fabius, quem hac in parte imitandum sibi proposuit. Hic & Iambicos, & hendecasyllabos, elegosque composuit, omnium (ut mea fert opinio) cum vacat, lectione dignos. Edidit & Lyrica non parum multa Ioannes Aurelius Augurellus Arminensis: in quibus assiduam Horatii lectionem agnoscimus, quam vero exacte, vobis non dicam. Idem facit & in caeteris, mihi nescio quo pacto magis aliquid praestat in mediocri illo dicendi genere, quod Didascalicon Grammatici vocant, quo in Chrysopeoia usus est, in qua certe non mediocrem laudem meretur, cum in tam difficili & sterili materia tam egregie pedem extulit. dignus profecto fuerat, ut quod tam sedulo & anxie quaerebat, inueniret, id quod tamen, si non mentitur ipse, triennio assecutus est. Senex (ut audiui) Taruisij interijt in taberna libraria, Venetijs diu diuersatus, ubi & nobiles adolescentes instituit, Bembum, Naugerium, Lipomanum, alios plurimos. Fuit & Zenobius Acciaiolus adolescens poeta bonus, ea enim aetate pleraque argute & eleganter composuit, alia e Graeco feliciter Latine vertit, digna illa quidem ut ea cum cura legatis, verum mox mutato vitae instituto, sectatus Hieronymi Sauonarole sanctioris vitae sectam, Christo Deo omne suum studium dicauit, multaque indies eo scribendi genere ad pietatem, & bonos mores inuitantia pijs hominibus exhibet. Io. Cottam iuuenem adolescens vidi multi ingenij, ac iudicij ultra quam aetas sua illa ferebat. nam humili loco natus in varias Italiae partes peregre profectus, tandem Liuiano Venetorum Imperatori adhaesit. Sed capto Liuiano a Gallis, illius mandato ad Iul. Pont. profectus, morbo interijt. hic ergo in cursu iuuenis cecidit, eius complures versiculos aliquando legi, quos & legisse iuuat, idemque ut vos faciatis identidem mo neo. videbitis miram iuuenis indolem, cui si fata longiorem vitam concessissent, inter bonarum literarum proceres haud immerito Cotta connumeraretur. Multum quoque ingenij ac iudicij in M. Caballo Anconitano conspicio, verum ille sua admodum supprimit, interdum tamen Epigrammata, tum Latina tum vernacula Hetruscorum mihi aliisque amicis recitare solitus est, quae talia sunt ut inter bonos reponatur. Est & Nicolaus Caballus, & ipse Anconitanus, bene eruditus, qui quae in poetica non nihil profecit. hic Ferrariae Alphonso Principis liberorum institutor ac formator viuit. Praestat non nihil in Elegis Guidus Posthumus Pisarenis. ausus ille aggredi phalacicos & heroicos, parum vtrunque recte, sapientiae & Medicinae studia amplexatus nihil plus quam in poetica profecit, secutus coniugia, & Regum conuictus, vnde infirmam atque

ægram valetudinem contraxit, tu hominem Alexander planè nosti. Sic est, inquit Alexander, Domi enim hunc magistrum aliquandiu habuimus. Est & in Philomusus. Poetarum numero N. Philomusus & ipse Pisarenis, qui hic Romæ agit cum Leone, huic frater est Valerius medicæ artis professor, qui in Elegiis conscientis nihil fratri inferior. Nunquid præteribimus Antonium Thebaldeum amicum & municipem meum? quem & linguæ Latinæ castimonia clarum apud doctos facit: apud indoctos vero, quæ iam pridem quorum nunc penè pudet, à patre fratre sunt edita, vernacula. Extant pleræque Thebaldei Elegiæ & virtusque linguæ Latinæ, & Italæ epigrammata, arguta illa quidem & mollia, quæ adhuc sub lima teruntur indigne. Cum plura de Thebaldeo dicturus essem, interpellauit Iulius: Hominem, inquit, recte nouimus. & simul de se quoddam eius Epigramma recitauit, tum alterum, & deinde tertium. Quare succensus Alexander, Quin, inquit, ò Lili pergis de reliquis, et poetas redde qui restant. Tunc ego: Fuit & ciuis noster Cæsar Morus, quem struma nonnihil deformabat, cætera aspectu iucundus: sermone vel Latino, tum prosa tum versu vel vernaculo, gratus adeo, ut iuuenis publice, vel orando, vel prælegendo libenter audiretur. sed ab Alph. nostro Principe ad secreta ascitus non diutius persistit: sed immatura morte decessit. Scribit & carmina Georgius Anselmus Parmensis, qui eruditionem quidem & argutarum nonnihil, sed exiccatum dicendi genus & duriusculum consecrari videtur. epigrammata, odas, aliæque pleraque ipsius legi. Baptista quoque Pius Bononiensis versus aliquando facit, cuius etsi obscura & cæcata est oratio, ita ut plerumque iniquate loqui videatur, versus tamen quos edidit, & elegiarum libri alicubi aliquam præferunt Venerem. At quæ ex Apollonio Latina fecit, ut Argonautica V. Flacci perficeret, magis ab aliquibus commendantur. aliorum hoc, non meum, sit iudicium. Cælius verò Calcagninus Ferrariensis tanta est & tam varia eruditione atque doctrina, ut omnibus mihi, quos auerim, hac parte sit anteponendus. Illi nescio quid tantum Romanæ censure ac consuetudinis deesse videtur ad eius planè iudicium perficiendum. Nam cum ubique eruditior, ut est, videri velit, eo nomine taxatur. Cum enim omnium disciplinarum flosculi suis insperis locis quasi quædam nitentes gemmæ poemata venustant: sic passim inculcati ea quodammodo descendere faciunt? Cui hæc dicerem, in me intuens Alex. dixit, Parcuis ista Lili de benemerito, & erudito viro. Immo, inquã ego, de ipso eo libentius plura, nondum enim meam de illo sententiã audistis. Is est certe Cælius qui quorsum ingenium tendit, illud quasi iaculum dirigit, & collimat, non in poetica tantum facultate, sed aliis quoque ingenuarum artium disciplinis, sese ille assidue continet in perennibus suis studiis, in quibus tantos processus facit, ut euolare non excurrere quodammodo videri possit. quo fit ut nihil sit in re literaria quantumvis difficile, quantumuis reconditum, quod intactum ipse reliquerit, atque non aliqua luce illustrarit. Hæc cum de Cælio dixissem, Nihil, inquit Iulius, de Cælio Rhodigino: Cui ego, Nihil, inquã: quando eius mihi nullos adhuc versus videre contigit, etsi multifariam ille quidem eruditus, parum tamen in pangendis versibus versatus esse videtur. id quod vel ex miscellis, & parum plerumque cultis suis voluminibus facile colligi potest. extant & ipsius lucubrationes nondum in aperitum prolata. Duos hic vobis & item duos, hos Cisalpinos, illos Transalpinos miraculi causa commemorare succurrit potius quam alia re insignes, qui cæci ambo & ambo fuerunt. Transalpinos prius commemorabo, me puero in Germania & Gallis celebratissimos, Alter Nicasius Maclinienis qui in trimatu cum oculorum usum amisisset, in tantam eruditionem nihilominus peruenit, ut in omni penè facultate tantum profecerit, ut publice in diuersis Gymnasiis literarum docuerit. huic demum peculiari priuilegio à Pontifice est concessum ut Sacerdos consecraretur, & Eucharistia panem de ritu mysticis verbis conficeret, comite tamen illi astante. Alter verò Carolus Fernandus Brugen. & ipse infans captus

captus oculis sic in literarum studiis profecit, ut cum Parisiis versaretur, sibi publice disciplinas professus sit, mox factus monachus cum alia scripsit, tum etiam versus quos commemorare haud est operæ pretium. Non his inferiores duo Lippi Hetruscici fuere: quorum ego vtrunque orantem audiui. alter quidem Aurelius ex Augustiniani Eremitis fuit, prius verò apud Pannoni Regem aliosque Principes diuersatus, mox Romæ tandem pestilentia decessit, Innocentio VIII. Pont. Max. Alterum verò & tu Iuli mecum non semel & prælegentem publice, & orantem audiuisti. Et quidem: inquit Iulius, nam & iuniorem Beroaldum memini dicere iocose quidem, ut puto, Lippum solere orationes habere venales, easque pro licitantium pretio. Cui ego, Feruntur ista quidem: hic utique extemporali facultate etiam insignis, seu prosa seu versu velitis, non multos ante hos dies à Leone X. iussus cum Marone certare in medicorum Cosimiana solennitate, victus cessit. Sed Lippus hic permulta scripsit, quæ eius amici legunt, & mirifice celebrant. Supra modum verò Alexandro admirante hos cæcos poetas, ad me conuersus Iulius, Quid noster Franc. qui Mambrianum edidit, num & ille cæcus? Est, inquam: at hos, ego inquam, commemoravi, ut minus miraculo vobis sit, cum Homerum auditis & Didymum cæcos, tãta & talia scripsisse. Sed inter Lippos, & Cæcos satis versati iam in lucem procedamus. Per hæc nostra tempora fuit Pistoriensis Scipio Carteromachus, qui Græcè & Latine sciuit, nec infans fuit. interceptus ille ante diem quæ vtraque lingua inchoata promiserat haud planè perfecit, multum quidem eo moriente amittimus. Nonnihil & Io. Mar. Catanæus Nouariensis in poetica facultate promouit, id quod plane eius Genua declarat, & ingens illa quidem quam diu parturit Gothifredi, & Boemontis expeditio, qua Christi sepulchrum è Barborum manibus assertum est. Laboriosum hic præterea opus selectorum ex bonis auctoribus ad studiosorum utilitatem & compendium confecit. ex alia Italæ parte occurrit Andreas Maro noster, Forouulienis, quem & Brixiani suum faciunt. hunc extemporalis facultas commendat, adeo ut superioribus his mensibus (ut modo dicebam) in Cosimiano Leonis X. conuiuio cæteros, qui multum aderant, poetas, proposita materia, quam referrent ex tempore, obmutescere quasi è linguis fecerit, inter quos Lippus. Canit hic quotidie aliqua, quæ sibi mihi longe meliora videntur, quam quæ iuueni è manibus exciderunt, tumidior tamen interdum, & duriusculus. Vtinam illi fata meliora portenderent. Pamphilus etiã Sassi Mutinensis. extemporalis poeta, qui ut inter loquendum celeriter verba voluit, ita in faciendis versibus promptissimus. Variarum disciplinarum studium Sassi non ea præstare permisit, quæ primis, ut ait ipsemet, annis pollicebatur, paratus ad omnia. Illi memoria penè diuina, non in poetis modo, sed & in cæteris in omni facultate scriptoribus. Sed ne in eo verissimum illud esse videtur, quod est ab Aristotele proditum. quod qui memoria excellit, plerumque ingenio ac iudicio deficiunt, minus enim omnino Sassi iudicij, ac limæ. Io. Leo cognomento Poetinus, natus in montibus Mutinensibus, nutritus Ferrariæ, primum sub Bap. Guaririno, & Ripa, literis operam dedit, plurimum in poetica profecit adeo, ut scitis, inde sibi Poetini nomē cõparauerit. Viuit in aula amplissimi Card. Esten. Hipp. multa in dies perscribit carmina, Elegias, Epigrammata, & alia. habet nunc in manus tres libros Perseidos versu heroico, certe indigni ut supprimantur: epigrammata vnnum de Io in vaccam mutata quod in præsentia succurrit, vobis recitabo, ex quo facile poeticum eius ingenium cognoscetis.

In somnis sibi visa parens mea fundere partu

Brutum, hominem, atque Deam: somnia vana rata est.

Me parit, immutor, renouor, color, in tribus vna

Io, vacca, i sis, brutum, homo, Diua sui.

Hic subridens, inquit Iulius, Poetini istius ego permulta teneo, quæ Ferrariæ Mutinæque passim legunt. Recte tu, inquam, Iuli: sed nos cæteros prosequamur.

M. Anto-

Scipio Carte
romachus.

I. Mar. Ca-
tanæus.

And. Maro.

Pamphilus
Sassius.

Io. Leo.

Ant. Casanoua. M. Antonius Casanoua originem ducit ex vrbe Nouocomensi, sed Romæ natus, Romanus vocari mauit, Columnensi familiæ addictus. In omni Epigrammatum genere non minus argutarum habet quam elegantia. leguntur multa ipsius, multa nondum in apertum lucemq; protulit. Sedenim dum plerunq; acumen affectat, in elocutione minus diligens esse videtur. Ingenio mordaci adeo vt nec Pontificibus aliquando parcat. Angelus Colotius Aelius non est literatura Casanoua inferior, sed non tam multa, publicis & priuatis officiis impeditus, in lucem profert. Quin & alto dicendi genere pollet, non vulgarem linguæ vernaculæ peritiã habet, in pangendisq; eius linguæ Rhythmis, & versiculis apprimè eruditus, vnus præterea mortalium omnium erga amicos non modo viuus, sed etiam vita functos officiosissimus. Est & non iniucundus senex B. Capella Romanus, qui quod etiam nunc matrem habet, iuuenum studijs delectatur, lasciuusculisque Epigrammatis interdum non sine gratia ludit. Vir probus est & eloquens, Baptista Casalius Romanus, oratione tamen soluta magis commendatus quam poetices facultate. at ille quidem Epigrammata interdum conficit, quæ & argutula & casta sunt, nec minus quam superiorum lectione digna. Sed nunquid Fr. Sphærum Camertem præteream? qui Elegiarum libros de amore coniugali, epigrammata & lyricos versus composuit, & quæ imperfecta ad hanc diem habet in manu, Casaris Borgiæ Valentini gesta, & Alexandri v. item hominis institutiones ab infantia, & matris, vt ait Lucilius Bulga, ad ipsum vsq; post mortem statũ, quod opus ille Græca voce anthrographia vel andropædia inscribit. Sed durus hic, & sui iudicij vbiq;. At Benedictus Lampridius Cremonen. non Epigrammata modo, sed Lyricos versus facit, quibus in primis Pindarum cum inuentione, tum phrasi amulari nititur. Idem & Græca aggressus est, dignus certe vel tanto ausu, à quo nos deterrēt Horat. commendari. Extra Græcam & Latinam eruditionem qua multum valet Lampridius, ingenuis quoque est moribus, quibus omnibus de rebus, à me, vt scitis, amatur plurimum, ab alijsq; qui non liuore tument. Et Lazarus Bonamicus Bassianus Foro iulien. versus aliquando facit, ostendit ille mihi epigrammata, & elegias, vt non multas, ita castas & candidas, qualis scilicet est hominis natura & mores, sed & epistolas carmine Horatiano perscribit. Seuera illum philosophiæ studia, interiorè que literæ magis detinent, in quibus tantos processus facit, vt ante se paucos habere videatur. Petrus Valerianus, & ipse Foro iulien. qui se ipse adoptauit, at de Petro Pieriũ se fecit, iuuenis multa carminum volumina edidit, multa supprimit, nunc pressiore pede incedit, multam certè vbiq; eruditionem ostentat, & abdita & parum notari matur, ita vt sacras etiam Aegyptiorum literas multis voluminibus nunc exequatur. multa hic certè edidit carmina, sed indices soluta oratione longè plura meditatur, supapte enim natura est studiosus & ad optimas quasque artes propensior, & quod multifaciendum est, candidus. Diuersa naturæ est Petrus Alcyonius Venetus, mordax, & maledicus, nec pudens magis quam prudens, huius tamen oratio si saperet, magis Arpinatem lecythum redoleret. quædam Alcyonij Iambica ipse legi digna laude, tum lyricos quosdam sane castos, & eruditos: solet ille vulgo iactare sese tragediam de Christi necè in manus habere, omnibus, vt ipse dicere solitus est, seruatis numeris: id licet ego minus credam, nonnullos tamen, vt id illi crederent, effecit. Hæc cum dixissem, & mecum nescio quid eorum cogitarem, quæ mihi de Alcyonio adhuc dicenda videbantur, Mitte, inquit Iulius, de hoc nebulone plura, qui bellum bonis omnibus indixit, flagris & fuste coercendus, & si quos Comicos aut Tragicos nostrorum temporum habes nobis hoc loco, si placet, expedias, nihil enim es adhuc de ijs nobiscum locutus. Tunc ego, Istam, inquam, scenæ partem nõ satis vt mihi quidem videtur, nostra etas honeste attigit, quin a uorũ & maiorum nostrorũ temporibus ea penitus desita, nec agitari solita, nisi Dux noster Herc. Esten. primus

cas in publicam ciuium nostrorum lætitiã hilaritatẽq; post belli & pestilentia calamitates reuocasset. tum ab eo in reliqua fere Italia agi ceptæ & quidem Romæ antea, sed non apparatu, donec altero vel tertio ab hinc anno cum Iulianum Medicem Leonis x. fratrem s. p. q. r. publico epulo, & Romanis ludis in Capitolio exceperet, & patritia Quiritum nobilitate donasset. Qui uerò Latine ad hanc diem fabulas vel Tragicas, vel Comicas docuerit, succurrit nullus, nisi fortassis Io. Harmodium Marsum afferamus, qui vnam quod sciam Scephanium edidit, quæ passim legitur. antiquam hic aliquam socci imaginem nostris hominibus attulit. B. Lambertus Venetus Dolotechnen alteram docuit, non iniucundam illam quidem, sed multa demissius dicta & sine arte in cooffendi. Gregorium quidam coratium Venetum laudant, quod, aiunt, Prognen nobilem tragediam docuerit, ego eam nec legi, nec vidi, eius commendationem penes laudatores mitto. Audiui & alios idem tentasse potius quam absoluisse. Sedenim vernaculo sermone id plerique opus aggressi, paucimè sententia assecuti sunt. Vnus omnes quãtum ego quidem sentio, Ludouicus Ariostus noster longe post se reliquit, quam enim Comædiam Bernardus Bibicnas qui in ordinem amplissimum Card. à Leone, primo suo statim pontificatu ascitus, dedit, etsi iocis & facetiis scatet, ars deficit: hic idem Ludouicus Ariostus & Latine carmine aliquando ludit, etisq; nonnulla me legere memini, quæ ingeniosa, sed duriuscula visa sunt: Sed nunc totum ille se vernaculis tradidit, atque inter cetera furem Orlandum dare curat in publicum. Satyras quoque sub incude habet, quarum ego vnam vel alteram legi. feruntur illius Epigrammata, & Cantiones. Habet & Io. Georgius Trissinus Vicetinus Sophonisbam tragediam in manus, cuius quosdam actus nonnunquam ille recitat, si verò integra talis erit, licet vernacula ipsa, Latinorum tamen non indigna lectione, est enim Georgius ipse & Græcè, & Latine bene doctus, at nunc ferè in vernaculis conuiescit, quo linguæ genere quædam ipsius carmina à plerisque passim leguntur. Verũ de vernaculis iam satis, neq; enim mens est hos colligere, quippe cum boni omnes Latine sciunt, vt Bambus, Sanazarius, Thebaldeus, alij penè innumerabiles. At nudi quidam, & inermes hanc poetica partem aggressi tonsores, sellulari q; indigni qui cum his connumerentur, mittamus istos Mario Equicolo vt in suo de amore quem se scribere profiteretur, libro enumeret. Atque id eo ego ad Latinos. Ostendit mihi Io. Mutius Arellius adolescens Mantuanus hymnum, quem per hos dies in D. Ioannem Baptistam cecinit, et suas quosdam elegias, & Epigrammata, & quem habet in manu Muticum, quæ de illo mirabilem apud doctos spem concitant. Huic Leo Pont. oppidi regimen concessit, sed cum intemperantius se cum oppidanis forte gereret, ab ipsis, his diebus occisus est. Vidimus & Ant. Thilesij Cosentini carmina, etsi pressa illa quidem, erudita tamen, nec sine cultu, duriuscula certe, & laboriosa. Contra Hieronymi Nucaroli equitis Vicetini laxa & lubrica, numerisq; fluentibus. hic Casaris Germ. partes secutus Venetum iugum auersatus exulat, cetera vir bonus & comis. Paulus Cerratus ex Alba Pompeia non ignobilis est cum genere, tum carminis & legum peritiã, quod sciam, adhuc in manus habet de Virginitate tres libellos versus herotico, in quibus mira facilitas, & sonora carminis structura: & si non eadem semper numerorum æqualitas, sed præter interdum varia esset, nescio cui nostrorum temporum poetæ cedere posset. huic quidem præter eruditionem, & carminis facultatem, morum ac vitæ integritas non parum ornamentum affert. Camillus Portius Romanus, grandis quidem & magnificus, pedestri tamen orationi, & cõcionibus magis aptus quam versibus. Euan gelistam vero Magdalenum & ipsum Romanum, Mutis magis idoneum quam Camillum video, ni illum potius Vxor liberis quam libris operam dare suberet. maiorem hic mihi spiritum quam elocutionis studium habere videtur. à teneris ipsum valitudo & negotia domestica ea quæ potuisset præstare nõ siuerunt.

uerunt. Est & Blossius Palladius in pangendis carminibus mira facilitate & argutia non sine lepore candidus poeta, sed & soluta oratione neque infans, neque inelegans, ut eius in utroque genere scripta declarant. At Franc. Mar. Molciam Mutinens. & M. Antonium Flaminium adolescentem adeo bonarum literarum studio inflammatus video, ut assidue ambo vel libros euoluunt, vel aliquid ipsi componant. de utroque magna concipere possumus, nec solum hi humanitatis flosculos legunt, sed ulterius studia sua proferunt. Frac. enim post vernacula, in quibus suae iam eruditionis certa documenta dedit, Latina Graecis & Hebraeis coniungit, & licet nimio plus mulierum amoribus insanire videatur, inter rarissima tamen ingenia connumerandus. Flaminius vero sapientiae studia cum utraque lingua coniungit, & nisi acrius eum stomachi morbus urgeret, paucos ei conferre possemus. Sed ita comparatum est ut praecleara ingenia ferè semper aliquid infestet, & interrumpat. Quemadmodum itidem audio Longolium iuuenem Machliniensem inter Barbaros natum, & alium, ita bonas literas amplecti, ut nisi aduersa validudo obstat breui sit Latinae linguae non parum allaturus ornamentis. dedit hic utique magnum ingenij specimen cum Romana Vrbe donatus actiones duas edidit in Melinum Celsum Romanum adolescentem, qui Longolium ipsum perduellionis reum superioribus diebus egerat, eique tanta elegantia & contentione diem dixerat, ut tam venustam hominis Romani actionem veritus Longolius clam Vrbe cesserit, in quam tamen Melini orationem fama est, multos, quod quisque potuisset, contulisse. Sed pro dolor, hunc adolescentem, qui omnium animos paulo ante in sui admirationem traxerat, inuidia & praepropera mors abstulit, quae adeo acerba, ut scitis, fuit bonis omnibus, ut cum Leone X. P. O. M. poetas Urbis omnes ad lachrymas compulerit. Celsi Melini frater Petrus viuit, qui si non in ceteris quantus frater est, at in poetica non inferior. Miram quoque praese fert Romanae eloquentiae, & grauitatis indolem Bapt. Sanga, cuius poemata, quae leguntur, ut scitis, & laudantur, & digna ut cum bonis conferantur, ingenium huic ut modestum ita & ad alia idoneum. Sed & hunc sua agunt fata, nec de eo ideo vobis plura, quando utriusque vestrum & notissimus, & charissimus. Est & Io. Vitalis Panhormitanus Vrbe Romana donatus adolescens, qui si, ut nunc facit, continere hanc incudem contuderit, multum in poetica facultate profecerit: nam cum ingeniosa, tum difficilia magna cum facilitate exprimit, ut de Sanctiss. Trinitate hymnos & quos habet in manus in nuntios & ministros Dei, quos Graeca voce Christiani ἀγγέλους vocamus. Petrus Curtius & ipse ex Maris Vrbe Rom. donatus, quaedam indies audacter magis quam parate molitur, vix sperandum est eum aetate, & honorum amicorum consuetudine maturitatem consecuturum. Est etiam Vrbe donatus & ciuis factus Romanus Franc. Centelles Siculus, qui utramque Latinae facultatem animosus aggreditur, & iam nonnulla protulit, quae etsi nondum eò peruenisse quod contendit, ostendunt, multum tamen in alienis illum vestigiis insistendo posse consequi plane declarant. sed de Urbanis iam satis: ad externos me conuerto. Bened. Portus, & Bapt. Fera, & Bened. Theriaca Mantuani omnes in sua quisque facultate commendatione digni, neque enim cessant aliquid quotidie immortalitate dignum cudere: Theriaca quidem aliquot mihi libros ostendit ad Picum elego carmine compositos, in quibus Astronomicam facultatem exequitur. Fera vero plerumque edidit dura, nec compta nimis, nec sine aliqua ltuoris nota: ingenio tamen, nec arte penitus destitutus, omnibus huius feræ catuli parum tractabiles. At Portus in hac facultate doctior, & longe limatius dicendi genus secutus sua supprimit, nec eportur in altum exire permittit. Fuit & Franc. Grapaldus Parmensis lul. 11. Pontificis tempore poeta, a quo est etiam Lauream insignitus, qui praeter librum quem de Partibus aedium soluto sermone edidit, carmina etiam multa perscripsit, quae mihi non satis probantur. Lucas Valentinus Dertonensis est quidem medicus, sed &

ed & tolerabilis est poeta. hic inter reliqua de compage & vtilitate membrorum carmina scripsit, atque in tam sterili & difficili materia non admodum inquinare pedem extulit. Eiusdem est facultatis Hieronymus Fracastorius Veronensis, qui de morbo Gallico, ut vulgo dicimus, ipse a barbara voce Siphyllida vocat, libellos tres, ad Petrum Bembum habet in manus, in quibus cum antiquos conseruatur poetas, tum praecipue Pontanum, quem celebrat, amularur, egregius certe in confingendis fabulis, apta illi carminis structura, in ea tamen quaedam praecicenter dicta, quae nostri instituti non sunt, ut colligantur leguntur & alia plura eiusdem Fracastorii quae a doctis probantur. Sed alia incedit via Bernard. Donatus, & ipse eodem municipio natus, verum parum mihi eius versus innotuerunt: non nulla soluta oratione legi quae lucernam redolent, sed non plane Arpinatem. transtulit & hic de Graecis alia quaedam. Pomponius Gauricus Neapolitanus cum varia eruditione libellos edidit, tum carmine multa perscripsit, eclogas scilicet, elegias & epigrammata, quae etsi lasciuuicula ac molliuicula videntur, non sine genio tamen aliquo, & Venere censentur. Vidimus & Egnatij Veneti versus refertos illos quidem aliqua fruge, sed eruditus hic mihi potius quam vel poeta bonus, vel bonus orator. Fuit & huic ferè aequalis P. Decanalis, elegantis & parati ingenij, sed iuuentis cecidit. Sūt alij Venetij, nec alibi forte plures indigenae, sed si mihi non diutius in ea Vrbe versato parum cogniti, sicuti & Mediolani Stephanus Dulcinus, Lanterius, Lancinus Curtius, Corniger. Sed de Lancino Curtio placet vobis quaedam, quae dum Mediolani essem audiui, referre, natus est enim satis nobili loco & plane eruditus. Merula enim sectatus Graecam & Latinam linguam edidit, per omnesque ferè disciplinas euagatus multa scire videri volebat. Sed in poetica maxime excellere se putabat. Edidit sylvas, quae agrestes, & luxuriantes a doctis putantur, si non & vtriarum ferarum monstrorum lustra contineant. Eius autem epigrammata dura & incondita existimata, quae dum sale multo vellet inspergere, a delicatis ingenij gustari non possunt. Anguineos etiam quos vocant versus, ab anguium flexibus, & reflexibus nuncupatos, miris modis, & numeris affinxit, imitatus ut videtur Rhabanum, cuius imaginem inter Christianos poetas recensuimus, hi enim ambo recto, & conuerso quoque ordine quadrati Epigrammatis introrsus exempta verba aliud carmen efficiunt, quod priori sententiae per costas & diametros ex obliqua serie mirabiliter arridere videtur. Hae vero vobis ideo commemoro ut vos videatis quam praepostere ingenio quidam vtantur, qui cum semina inter frugiferas & cultas terras spargere possint, ea vel inter vepres ac dumos, vel inter saxeta spargere malunt. Sed de ijs satis. Et qui dem, ait Alex. satis. Iulius vero ridens, Cur non & leoninos versus, & Ursinos quos vocant nobis hoc loco commemoras? Quin tu, inquam, Iuli potius aliquos recitas, qui tanto studio soles sepulchra istis versibus inscripta legere? Quorum cum multa iam recitare inciperet, Alex. ait, Non vacat hic nugis bonas horas conterere. simulque ad me conuersus, Sequere, inquit, o Lili de poetis: Tunc ego, sunt & alij in aliquo poetarum numero, Franc. Modestus Ariminensis qui Venetiados libros, aliaque edidit, & Bartholomaeus Crotus Regien. in altero maius studium, in altero plus argutiari, in utroque facilitas. Scribit & poemata Tranquillus Molossus Cremonensis, cui etsi nondum plane aperta est via ut ex eius versibus collegi, pleno tamen gradu ad illam contendit, ni inter eundem forte rupes aliqua scrupea eum remoretur, nec eò contendere sinat, quod illi cursus fuerat. Fuit & per haec tempora Io. Bapt. Corbanus Cremonen. cuius poemata extant de quibus quid sentiam non habeo quid dicam: si ad vestras manus peruenerint, vos quam ego melius censebitis. Antonius Marius Vifdominus Ligur, qui domi tibi Alex. & fratribus doctor ante Posthumum fuit, carmina multa & antea scripsit, & indies scribere non cessat, humili stilo vtitur, & plerumque serpit: Idem & commentaria in Tragicum Senecam habet in manibus,

Hieronymus
Fracastorius

Ber. Donatus.

Pomp. Gauricus.

Egnatius.

P. Decanalis.

Lancinus
Curtius.

Fr. Modestus.

Barthol.
Crotus.

F. Molossus.

I. Bapt. Corbanus.

Ant. Marius
Vifdominus.

multa fruge referta. Sunt & Ferrariae Nicolaus Paniciatus, cuius paulo ante meminimus; & Petrus Ant. pater & Iacobus filius Actioli, alibi que tota Italia plures, probè vestrum vtrique noti. Verùm neme ambitiosum puteris, quòd nimis multos collegerim, nam & alij sunt penè innumerabiles, quorum vt dixi versus ad meam notitiam non peruenerunt. Tunc exceptit Iulius, Nunquid eos mittis, qui Leoni nunc assistunt, Io. Gazoldum, & Camillum Quernum Archipoetam? Cui ego, Si huiusmodi Iurcones verius quam poetas vobis asserrem, ingratum potius quam gratum arbitrarem me facturum. An nescitis Gazoldum sapius ob ineptos versus, & claudicantes male mulctatum à Leone flagris, & fabulam omnibus factum? Archipoetam vero immania ingurgitantem pocula à Gancone Alex. auribus & penè naribus deformatum? Vnde nunc parcius Pontificis mensam adit, de hoc memini Pontificem Leone in ipsum, qui & ipse inter poetas annumerari potest, cecinisse.

Archipoeta facit versus pro mille poetis,

Et pro mille alijs Archipoeta bibit.

Sed videte quo fato quæque ætas suos habuit inconditos, & malos poetas. Illa Suffenos, Aquinos, Casios, alia Meuios, Bauios, altera Archithrenios, Alanos, Anticlaudianos, huiusmodi: quorum adeo similes plurimi sunt non modo Gazoldus, & Archipoeta. Cum quibus & Hieronymus Britonius posset ascribi, de quo notissimum illud Iambicum Baptist. Sangæ extat, & legitur,

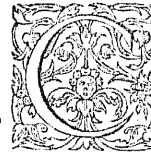
Prætor grauis casus mittitur Britonijs.

& quæ sequuntur. Sed horum interdum deplorandæ sunt stultitiæ, vt Pontanum facere solitum accepimus. Sed iam fortasse plusquam etiam putaratis locuti sumus, nisi & vos forrè inter poetas locari velitis: Quidni Iulium, ait Alex. ego enim pridem arma (vt scis) meditor, in ijsque exerceri volo, nec Musas colo, nisi quatenus Martem accendere cantu solitæ sunt, vel arma illustrant, saxum hoc diu volo. Iustus sanè vt tu Lili à principio dixisti, ad quæcunque animum intendit, ad ea paratus & natus esse videtur. Ego, inquit Iulius, hoc non requiro, Pisonem tamen nostrum cum istis, quos modo connumerasti, dignum existimo, vt iure reponatur, nam & illum conferendum cum istorum multis cenfeo. Estote super his contenti quæso, plura alij alias & nos fortasse & commodius. Hæc cum dixissemus, & simul his dictis sermoni finem fecimus, & Alex. ad Blancam Matrem, vnâque ego. Iul. ad B. Bibiennarem Cardinalem amplissimum perrexit.

DE POE- 40

DE POETIS NOSTRORVM TEM-
PORVM DIALOGVS PO-

STERIOR.

VM igitè à puero totus Dialogus perfectus fuisset, ego ad amicos conuersus, iam reliquos huius seculi & nostrorum temporum poetas tempus est vt recenseamus, atq; eo ordine, vt cuiq; suæ partes deferantur. Tibi enim Antimache, & Porto de Grecis agendum, de Hispanis & Britanis Didacus loquetur: And. verò Grutherus de Germanis, ac Gallis: postremo mecum Riccius de Latinis, ac vernaculis Hetruscis agemus, si ita vobis videtur. Omnibus autem annuentibus: Antimache, inquam, iam tu munus, & partes tuas obi. atq; hic quidem sic Antimachus. Exordiar aliquanto altius ab ijs, qui non minus in poetica florere, quam in cæteris disciplinis, & bonis artibus, imprimisq; philosophia, incipiámque à Gemisto, & Chrysolora viris, vt scitis, seculorum memoria dignissimis. simulque omnes attente Antimachum audituri conticimus. Tum ille, Fuit verò Gemistus qui & Plethon dictus, Byzantius, qui habitus est imprimis philosophus & quidem excellentiss. quod cum ex ipsius inul-
10 tiplicibus & varijs operibus, quæ apud Græcos legunt, tum ex testimonio Bessarionis Card. ampliss. & monumentis videri potest, versatus est in Italia eo tempore, quo Concilium sub Eugenio Florentiæ celebratum est, in quo & Bessarion ipse, & Gaza, & alij pleriq; hic quidem Plethon, & aliquando versus lusit, dignis illis quidem tanto philosopho, sed paucis admodum. Huius tanti viri, cum historicis in latinum sermonem ex Græco ipse conuerterem, de eo in præfatione sic dixi: illum dico Gemistum, quem nō solum Græci, sed vniuersus ferè terrarum orbis ob variam atq; multiplicem diuinarum humanarumq; rerum scientiam admiratus, eò quòd Platonis philosophorum principi, atq; Aristotelis Græcorum & Latinorum omnium cōsensu proxime accederet. & de Plethone seu Gemisto satis. At verò Emanuel, quem quidam potius Manuelem, secundū
30 Hebraismum vocitant, Chrysoloras cognominatus, Byzantius natione, ab Imperatore Constantinopolitano Io. Palæologo, legatus missus ad Principes Europæ vt eos inflammaret ad bellū suscipiendū cōtra Turcas, toti Græciæ & Europæ excidium minantes, qua legatione functus in Italia substitit, in eamque Græcas literas inuexit, vt ab eo doctissimi plerique in ea euaserint. Versatus est hic Venetijs, Florentiæ, Romæ, & Ticini, decessit in Germania Constantiæ, cum ibi vniuersale Concilium Christianorum celebraretur, ibidemq; sepultus epitaphio condito ab eius discipulo Poggio Florentino, vt ferè. extant eius græmaticæ institutiones viles quidem, & pauca alia: eius carmina nulla me legif-
40 se meminì, sicuti nec Demetrii Calcondyli viri profecto in interpretandis auditoribus celeberrimi: cuius & græmaticæ liber extat, eiusque non nullæ epistolæ. Fuere & Bessarion, & Theodorus Gaza, vtri inter græcos excellentissimi: hic ex Thessalonica vrbe Macedonia fuit, quo vestra hæc Lili ciuitas Ferrariæ gloriari potest, quòd instaurato in ea literarum Gymnasio primus studij præfectus, & moderator, qui vulgo rector dicitur, hic creatus fuerit, vbi & publice Græcas literas professus nonnullas Demosthenis orationes interpretatus est, ex quib. ego ab eius viua voce collectanea legi. sed de Gaza quæso audite quæ Lud. Carbo in quadam de Artibus liberalibus oratione ad Leonellum Estensem Ferrariæ Principem scribit, in qua inter cæteras Gazæ præceptoris
50 laudes & hoc ait: Dicam equidem quanto dignus Theodorus honore quem plusquam dimidium animæ meæ semper diligam, cuius versiculos quos de Musis tuis elegantiss. edidit, in sacrario illo pulcherrimo incidi iubeas, etiam atq; etiam rogo & obsecro. Quid enim grauius Callimachus? Quid suauius Proper-

LL 2

Antimache
Porto de Grecis

Gazoldus
Archipoeta.

Gemistus
Plethon.

Em. Chryso
locus.

Calcondylus

Th. Gaza.

tius: quid pulchrius Tibullus dicere vnquam potuisset? nam & nomen, & officium Musarum concinne exprimunt, & earum laudem ad picturam alludentes breuius concinnant: nobile hominis ingenium tantum philosophum in huiusmodi delicijs præstare. Sed de Gaza hæc satis sunt, nam sua de eo plura scripta loquuntur. ille hoc. Est Bessarion Nicenus & Byzantijs Patriarcha, qui vna cum Theodoro non minus Græca, quam Latina lingua insignis fuit, quorum licet peculiaria poemata mihi legere non contigerit, in eorum tamen libris pleraque inueni carmina, vel ab eis composita, vel ex alijs conuersa. Libet hoc loco vobis Bessarionis historiam valde notabilem narrare: Nam cum posset summus Pont. creari, & iam id tota vrbis Roma futurum vulgo iactaret, ad eum accessit Latinus Ursinus inter Card. amplissimus, rogans eum vt sibi vellet & Ursinæ familiæ nescio quæ priuilegia scripto confirmare, quod si faceret, ei sua & suorum amicorum Card. suffragia, quæ vulgo vota vocantur, daret. Ille vt erat homo sanctiss. & integerr. seuerè admodum, & quasi iam Pont. teneret, respondit, si ea ipsa priuilegia Maiestatem pontificiam, & honorem Sanctæ Sedis continerent, omnia facturum: indignatus Latinus adiit Card. D. Xysti, qui eo biennio eius familiaris priuatus à Bessarione fuerat Minoritarum Franciscanorum magister generalis creatus, & ab eodē minor Pontifex factus, & demum sua auctoritate ad amplissimum ordinem Cardinalatus assumptus, ab eodē petijt, quæ supra dicta sunt, si suo chirographo confirmare placuisset, omnia sua suffragia se daturum. ille non diu cunctatus, subscripsit, iurè que iurando se omnia facturum & maiora pollicitus est, nil veritus Patroni amplissimi reuerentiam, qui eum ad tantum dignitatis gradum eueherat: adeo verum est quod à maximo poetarum de Lyguribus cantatum est. alij verò hanc historiam in Nic. Perotum referunt, qui cum à cubiculo Bessarionis esset, Card. Bessarionem alloqui volentes de illi tradendo Pontificatu intrinmittere noluerit, asserens Bessarionem studijs occupatum. illi indignati Xysti adiuere, eique Pontificatus honorem detulerunt, quod cum Bessarion audiuisset, Peroto dixisse ferunt, Tu mihi Perote Tiaram, & tibi galerum purpureum hodie hac tua diligentia eripuisti, mox Xystus Pont. factus, Bessarionem sub specie honestæ legationis in Galliam misit, vnde rediēs Rhauennæ decessit. Fuit & Io. Moschus præceptor meus Lacedæmonius, vir sane in omni & virtutum, & scientiarum genere, non solum meo iudicio, sed totius Græciæ excellentiss. sub cuius disciplina quinquennium moratus sum, cuius studium in me tam singulare extitit, vt non præceptorem sed parentem nactus viderer. hunc ergo ob singularē eius doctrinam, & politum dicendi genus cum soluta oratione scribendi tum in pangendis carminibus, cum Thessalonicēses ad ciuitatem illam amplissimam atq; opulentissimam erudiendam publica pecunia conduxissent, dum itinere maturando sese accingeret, & ego quoq; eum sequi statuissem, quo multa adhuc ediscerem. ac celebratiss. bibliothecas illas, quæ in Atho monte sunt, aliquando cōspicerem, acutiss. morbo correptus quinto quo ægrotare ceperat die maximo omnium in ætate decessit: reliquit hic liberos duos, qui paterna vestigia sectari literis operam nauarūt, Georgium & Demetrium, quem tu Lili probe nouisti: nā & Ferrariæ cum Rhagonis, & Mirandulæ cum Picis aliquandiu ambo conuixistis, sed Georgius Corycæ substitit, medicinæ & oratoricæ artis professor. Composuit autem Demetrius carmina plurima, epigrammata, elegias: Comœdias non in publicum, sed amicis duntaxat intimis exhibuit, heroicum vero carmen aggressus de Helenâ, palam omnibus excusum typis legendum tradidit, in quo mira est facilitas. composuit & orationes quasdam, sed & Cōmentariolum in Orphei de Lapidibus opusculum in gratiam Io. Franc. Pici. hic primum Venetijs, mox Ferrariæ & Mantuæ diuersatus est, quibus in locis multos habuit discipulos, sed iam de Moschis satis à me dictum. Nunc Laschares duos commemorabo, quorū alter Janus Laschares Rhindacenus fuit, alter Constantinus

nus Byzantius: sed Ianum vidimus, & audiuimus sæpe loquentē multis de rebus doctè & argute. hic primum versatus est Florentiæ, quo vsus est Laurētius Medicus in construenda illa nobili & copiosa sua bibliotheca, cuius etiam causa eum per vniuersam Græciā, & Asiam, insulasq; misit ad conquirendos quosq; optimos codices, quos pecunia redemptos habere posset: post electis Florētia Medicis, aliquandiu vagatus, verum creato Pont. Leone X. Romam accitus honeste apud Pont. diuersatus est, adolescentēque ingenuos ex vniuersa pene Græcia Romam aduehi curauit, qui honeste alerentur, & instituerentur tum Græce, tum Latine à doctiss. Præceptorib; demum post Leonis interitum à Franc. Gallorum Rege ad bibliothecā regiam, & Gymnasiū constituendum vocatus, cum perfecisset, legatus missus in Italiam ab eodem Rege, Venetijs diutius commoratus est, postremo Clemente septimo vita functo, cum Paulus. III. ei successisset, multis sollicitationibus vocatus non multo post vita functus est ex podagra, & articulari morbo, relicto filio Angelo hærede. Ianus ergo, vt scitis, cum Græce, & Latine doctus esset, reliquit epigrammata permulta in vtraque lingua, quorum pars minima Basileæ est excusa cum libello excerpto ex Polybii historijs de militia Romanorū, atq; imprimis de Castrorum metatione, quæ ipse ex græco in latinum sermonem conuerterat. edidit & Florentiæ primum græcorum epigrammatum volumen literis antiquis excusum vna cum sua epistola eruditissima ad Petrum Medicen Laurentij filium. Hic ergo Laschares non solum græce & latine doctus, sed & Regū, ac Principū agendis tractandisq; negotijs fuit idoneus, & nisi Verg. epigrammate proscidisset, vt artis ignarū (quo nomine à multis fuit exhibitus, quod tu Lili probe scire potes, qui tum Romæ agebas, & ideo in eum versus & græce & latine à plerisque compositi fuere) hic cum alio quocunq; græce nationis poeta, fuisset conferendus: huius alumnus discipulus fuit noster Hermodorus Zacynthius, qui aulas pertesus his diebus in patriam reuersus est, & an, vt est pollicitus, rediturus sit ignoro, qui & ipse vtranque linguam belle proficitur. Fuerat & eodem penè Iani tempore Constantinus Laschares, eo senior, Byzantius, cuius licet carmina non legantur, dignus est tamen vt in hoc loco eius meminerimus, nam & eius leguntur Institutiones grammaticæ peritiles græce scire volentibus. Sed & Bembus noster eū eius in Sicilia Messenæ discipulus fuisset, plerunq; asserere solebat Constantinum non modo soluta oratione, verum & carmine plurimum valuisse, idq; verisimile videtur, cum facilius carmina græce scribantur quam latine. Quæ cum dicendo senex Antimachus fessus esse videretur, paulūmq; sustitisset, ego ad Portum inquam, Cur non de tuis græcis dicens, opem fers Antimacho? at ille inquit: ego vt tu & cæteri qui adestis, suauitate sermonis eius demulcebar, sed de nostris pauci admodum supersunt, qui in hoc poetarum catalogo recensendi sint, videtis enim iam nostros in Italiam ad nostras capeffendas literas deuenire. ne non tamen aliquid dicam hos paucos commemorabo, atque in primis Georgium Cretensem, qui se Trapezuntium vocari maluit, veritus, vt puto, veteris poeta Epimenidis nostri versiculū, quem & æmulatus est poeta Callimachus. docti pleriq; Georgium mecum fatentur versus composuisse, quod vel palam cognoscere potestis ex ijs quæ de Orpheo, Musæo, Lino, & alijs plurib; Græcis Poetis in latinum conuertit apud Eusebium Pamphilū, & licet eum librum ad Græci exemplaris fidem non totum expresserit, vt ex Græco codice facile videre potestis, carminibus certe valuit. nō vobis nunc recenseo, quot, & quanta volumina vel ipse composuerit vel ex Græcis Latine consuetudini tradiderit, & nisi in D. Platonem omnes maledicentiæ habenas relaxasset, poterat eum cæteris sui ordinis reponi. hinc data fuit ansa Bessarioni pro Platonem eum confutandi, & ei parè gratiam referendi. valde senex Romæ decessit. Iure & merito cum his connumerandus est M. Musurus & ipse Cretenis, qui Venetijs publice Græcos auctores prælegit, summa cum auditorū frequentia, qua in re di-

uinam propè eruditionem ostentabat, Græcis Latina, Latinis Græca aptè com-
ponens, unde perquam multi in præclaros vtriusq; linguæ viros euasere. scripsit
Epigrammata multa, quorum aliqua sunt edita. legitur & libellus. seu Encomi-
on in Platonem græco elego carmine doctissime concinnatum. à Leone X.
Pont. Max. procurante Alberto Pio Carporum Principe & Lasciare, Romam
accitus, Archiepiscopus Epidaurius creatus est. infirma valetudine correptus,
propediem finem vitæ suscepit, & licet indigni quidam tanto collega eum de-
cessisse prodiderint, quòd iniquius tulisse videretur Cardinales multos ante se
creatos: nil habentes aliud, quo hominem doctiss. ac modestiss. calumniarentur.
sed infames illi sunt, qui de eo ista distulerunt, quando ille vbicumq; versatus est,
bene de se audierit ab omnibus, totq; ille post se reliquit discipulos insignes in
omni literarum & morum disciplina, qui eos mentiri verbo & exemplo arguunt.
Fuit & inter nostros Græcos, poetices non ignarus habitus Arsenius Monem-
basie Episcopus, qui & Venetijs, & Romæ versatus sub Leone X. Pont. Max.
cui & Græcum obtulit libellum à se concinnatum ex diuersis autoribus, in pro-
sa, tum carmine. Fuit & Georgius Balsamo, & ipse Græcus, qui diutius inter
familiares ampliss. Card. Salutari vsque ad interitum vixit, cuius & carmina, &
soluta oratione quedam legi possunt. Viuit adhuc Ant. Eparchus Corcyren.
inter Græciæ eruditos connumeratus, qui Venetijs græcas literas aliquandiu
professus, demum Corcyram regressus ad suos, in literis consenscit, tibi ami-
cus Antimache (vt ex eo mihi sepe significatum est.) Est & hodie qui fuit disci-
pulus Lascariæ Matthæus Auarius Corcyrien. vir bene literatus, & eruditus,
cuius rei gratia amplissimus Card. Rhodolphus eum inter chariss. familiares do-
mi habet, & cum eo simul Constantinum Græcum. Est & N. Neslota Chius
qui his diebus in Italia versatur ad capessendas cum nostris Latinas literas, &
philosophiam, qui vtinam sepium magis ac religiosum, quam facit, omni-
bus ostentaret. Est & apud nostros Creten. nobiliss. Calloergorum familia, ex
qua & alij florere viri præcellentes, & nunc maxime illustis Antonius, qui
cum omni nobilitatis virtute floret, ideoq; imprimis gratus s. R. Q. P. Vene-
ræ. Fuit & inter hos Zacharias Calloergus, qui tum Venetijs, tum Romæ ver-
satus est, vbi & publicavit typis Græcis excusos Pindari cum cõmentarijs, &
Theocritũ, aliq; nonnulla. Viuit mecũ Io. Calimatus fororis meę filius, qui re-
cto gressu pergit ad bonarũ artium capessendã semitam, in eaq; ita insistit, vt spe-
rem non longo post tẽpore portum arrepturũ, modò ne aliqua iuuentutis pro-
cella aut turbo aliò nauigiũ desleat. Sed hoc cũ iam tantũ processerit, minus
verendum est, vidistis puto omnes eius non claudicã: es versus, atq; tu imprimis
Lili. Et vidĩ, in quã ego, & legi heroicis, & eclogas. sed & ad me multa cum mea
laude, hendecasyllabos quoq; græcanicã argutiam redolentes misit. Hic Portus,
Est & Albericus Salentinus in Italia magna Græcia natus, quẽ inter nostros i-
deo cõmemoro: hic non cõtentus vestrarũ literis, in Græciam enauigauit, vt
eas in natiuo cœlo perdisceret, quarũ probè institutus rediit in Italiam. nunc, vt
philosophiã & medicinã Græcẽ & Latinẽ percalleat, Ferraria versat, & vt mihi
quidem videt, quod optat assequer. & licet, vt priore Dialogo ò Lili à te dictum
est, Scriptores quidam, & ij quidem Coryphej de viuentibus meminisse nolue-
rint, credo vt inuidiã euitarent, nos tamen in hoc nostro sermone ad augendam
eorum studiosam voluntatem vt ad studia animosius ferantur, nos de eis memi-
nisse & quidẽ honeste, ac magnifice non recusabimus, & vos itidẽ facturos au-
guror. Sunt & in tota Græcia & eius insulis ingenia ad virtutes & disciplinas
nostras antiquas excolendas idonea, quẽ si non acerbissimi Tyranni iugo, ac
dominatu premerentur, etiam nunc cultum alijs exhiberent, non acciperent. Sed
heu infelix Græcia, mater olim & alumna ingeniorum, optimarumque om-
nium artium. nunc desolata iaces, & nisi R. P. Veneta Cretam nostram, &
Cyprum, & Corcyram, & nescio quæ pauca alia oppida cum sua libertate asse-
reret ac

Georgiu Balsamo.

Ant. Eparchus.

Matthæus Auarius.

Calloergi.

Io. Calimatus.

Albericus Salentinus.

reret ac tueretur, de tota iam Græcia penitus actum esset. Verum cum Portus
querendo plura diciturus esset, Finem, inquam ego, ò Porte querendi facito, frus-
tra enim quod ab alijs sæpe factum est & quidem ornatosissime, surdis nostrorum
Principum auribus ista personant, nec nos conuenimus vt temporum incom-
moda deploremus, sed vt nostræ a tatis poetas comminisceremur. Quare cum
tu & Antimachus quantum meministis de Græcis multa exposueritis, quẽ Di-
daco Pyrrho partes demãdatae sunt, agendas suscipiat. quod cum ille non inui-
tus se facturum pollicitus esset, non diu cunctatus ita fari cœpit:

Hermicus Caiadus noster poeta Lusitanus fuit Vlyssiponensis, in epigrammati-
bus felix, in oratione soluta facilis, ac promptus, vt ait Erasmus in Ciceroniano.
Quæ cum de Hermico dixisset Didacus, Videris mihi, inquam, Pyrrhe parum
de facie, quod dicitur, & corporis filo Hermicum nouisse, quia tam pauca de eo
tu, & Erasmus dicatis. Fuit enim Hermicus Caiadus poeta vester, qui in Lusita-
nia Hericus vocabatur, obesus corpore, sermone festiuus, in Italia, Florentiæ,
& Bononię versatus, Politiani & Beroaldi tempore, quorũ & disciplina, & fami-
liaritate vsus. Fuit & hic Ferrarię, vbi cõsuetudine mea & Cœlij Calcagnini vsus
est, sed imprimis Petri Anton. Actioli & N. Iacobi caudicij eximij. Nicol.
verò Panicatum virum probum & doctum, ac etiam poetam nostrarum, qui
hic publicè proferebatur, auerfabatur, quòd austerior cũ sermone tum moribus
videretur. Eodem Hermici tempore Lud. Tensira vir nobilis & eruditus Ferrar-
iæ commorabatur, quem omnes vrbis Principes propter eius nobilitatem &
morum suauitatem amabant. Discipulus hic fuit Florentiæ Politiani, vbi Hi-
spanas & Lusitanas cæremonias cum delicijs & elegantia Florentinorum con-
iunxerat. quæ cum ipse dixissem, O infelicem hominem, inquit Didacus, qui
tam longa & diutina peregrinatione tot virtutes adeptus, tantamque morum
suauitatem, in terra patriã atra bile ob repulsam summi magistratus sibi à suis re-
gibus factam, quos partim honestauerat, partim etiam regijs institutis aluerat
correptus, ruri suo vitæ finem accepit. Fuit & Arius Barbose poeta Lusita-
nus, qui in Italia sub eodem Politiano politioribus literis operam dedit, & pri-
mus Græcas literas in Hispaniam inuexit, & Salamancæ viginti annos publice
litteras professus est. huic moriens Ant. Nebrissenis opera sua castiganda
testamento reliquit. Extant eius poemata publice edita apud Hispanos, quæ &
leguntur, & apud eos habentur. Est & D. Mich. Siluius Card. Vicensis Lusita-
nus, qui in Italia diu versatus, literis Senis in Hetruria operam dedit, mox Ro-
mam à suo Rege orator missus, Leone & Clemente Medicis Pont. imperanti-
bus. non modo careras disciplinas, sed & poeticam viuens adhuc excolit: in am-
pliss. vero ordinem à Paulo III. Pont. Max. accitus est, parum licet Regi in hac
dignitate gratus. Volo vobis, si placet audire, ipsius epigramma recitare, quod
s. P. Q. R. his diebus inculpi voluit in Capitolio sub repertis tabulis marmoreis
in quibus continentur Coss. & ceteri Romanorum Magistratus. Epigramma
hoc ipsum est:

Marmora præclaros testantia fronte triumphos

Atque magistratus inelyta Roma tuos,

In medio mansere foro, dum Roma manebas,

Postquẽ Deos orbi iura secunda dabas:

Ast vbi te indignis fregit Fortuna ruinis,

Obruerat titulos alta ruina tuos,

Quem modo Alexander patria te dignus auoq;

Paulo, inuenta tibi marmora restituit.

Tu Capitolina meliore in sede reponis,

Et legeris magni munere Pharnesij.

Leguntur & alia huius Card. carmina, quæ à plurimis habentur, non modo legi,
sed

Hermicus Caiadus.

Lud. Tensira.

Arius Barbose.

Mich. Siluius.

Georg. Caelius.

And. Refendius.

Io. Genesius Sepulveda.

Ant. Nebriffensis.

Io. Menas.

Georg. Mandricius.

M. Aufianus.

fed & edifici digna à doctis. Viuit vt puto Georgius Caelius poeta Lusitanus, multa quidem ille suis carminibus pollicens, sed parum meo quidem iudicio exculta videntur. id quod ex suis quibusdam Epigrammatibus cognoui, sed in primis ex illo poemate, quod in D. Alphonfi infantis S.R.E. Card. consecratione composuit. Est & hodie L. Andr. Refendius poeta, & ipse Lusitanus, doctus sane, qui D. Vincentij martyris vitam descripsit, & historias Prouinciæ Lusitanæ in manu habet, & Genethliacon Regij pueri, & de vitæ aulicæ miseria libellum composuit. Fuit & Laurentius Acarzeres in aliquo poetarum numero habitus, vir non vulgariter eruditus, cuius carmina à quibusdam celebrari audiimus. Hic cum non plura de Lusitanis poetis Didacus dicturus esse videretur, sic ego, Pyrrhe, inquam, tu rectè de tuis es locutus, sed cæterorum pace dixerim, tu mihi vnus super omnes, quos recensuisti, in poetica pollere videris, siue heroicum canas, siue elegum, siue lyricum modularis: nam hendecasyllabis non minus eleganter quam argutè ludis, vt tui libelli partim editi, partim propediem edendi palam ostendent: sed tu cum Lusitaniam tanto poetices honore illustres, eò illa in te magis ingrata, quòd te tam diu exulem, ac profugum diuersas orbis partes peragrare permittit: quanta maiora, & meliora faceres, si otiosam pacatamq; ageres vitam. Rectè tu quidem & verè de Didaco, inquit Riccius: sed permittamus eum dicere qui restant, & quæ eius sunt partes. Sequere igitur à Didace tuum sermonem, & ille sic: De reliqua vero tota Hispania non multos habeo quos referam, non quòd maiores & prisca Hispanos, qui viuunt, non referant ingenio, robore, virtute, sed quòd à Latinis literis pene desierunt, ex quo Mauri, Serraceni, & reliqui Barbari magnam Hispaniæ partem occuparunt, in qua & literas Arabas, & sectam Mahometis induxerunt, vbi & per septingentos, & eo amplius annos imperitarunt, donec Ferdinandus & Isabella Reges diutino bello eos perfligatos eiecerunt, ex quo tẽpore & Latinas literas vt prisco tempore excolere cœperunt, fueruntq; & sunt ab eo tempore plerique qui in disciplinis cæteris, & in poetica facultate floruerunt, quorum & nonnullos tu quidem Lili Romæ nosse potuisti, illuc enim ex omni natione aliqua virtute præstantes confugere solent. Verè inquam tu quidem Didace: nam multos quidem cognoui & versu, & prosa, sed doctrina magis præstantes, vt Io. Genesius Sepulveda, qui & Græcè & Latine & bonis omnibus artibus est eruditus, imprimisq; philosophia, & Theologia, & cum eo Stunicam qui cum Erasmo inimicitias gessit, cum eoque certauit pietate magis quam doctrina. Fuit & quidam mihi cum supradictis multa familiaritate iunctus Io. Hispanus philosophus subtilissimus. cognoui præterea Ant. Nebriffensem adulescens Bononiæ, vbi per aliquot annos commoratus est, & ibidem certa dedit suæ variaz doctrinæ documenta: sed quanquam hi viri doctissimi extiterint, non tamen eorum versus vobis possem asserere. Tunc Didacus, Et alij plures sunt, & fuere in tota Hispania viri præclari, quos Marinæus Siculus in suis de Hispania historijs commemorat. in Hispanijs quidem suo & nostro vernaculo sermone plures eleganter versus scripsere, inter quos tres tantum vobis referam Ioann. Menam, & Georgium Mandricium, & M. Aufiam, quorum primus Mena scilicet qua fuit maiestate & lepore linguæ, Hispana poemata scripsit, ita vt Lud. Viues eum appellaret Hispanum poetam, vt iure in eius idiomate Hetrusco Petrarchæ comparari possit, de quo si plura cupis, vide Marinæum ipsum Siculum. Alter vero id est D. Georgius Mandricius, cuius extat monodia in patris obitu de humana fragilitate, non modo sententiarum grauitate referta, sed etiam versus Hispani dulcedine. Tertius vero M. Aufianus Hispanus ex Valentia natus creditur, cuius cum poemata iam diu delitissent, hoc tempore à viro illustri sunt edita, & ea religione ab Hispanis leguntur, vt à nostratibus Franc. Petrarchæ rythmi. huius mihi copiam fecit vir eruditus bonis literis, & iure consul. peritiss. Petr. Turro Hispanus. quæ cum dixisset Didacus, Te, inquam, Didace conuertas ab Hispanis ad Britan

nos

nos poetas, nobisq; illos recites, quos tu cum illic fuisti vel nouisti, vel audiisti. Sic agam, inquit Didacus.

Inter Britanos igitur, post Gildam Britannum, cuius tu Lili mentionem in alijs dialogis fecisti, Gulielmus Lilius in primis huius seculi poetis commemoratus fuit, qui ex Viatonienfis Diœcesis oppido natus est. mirâ fuit ingenij felicitate, iuuenis peregrinandi cupiditate Hierosolyman pietatis ergò profectus est, mox inde rediens Rhodi aliquandiu literarum causa substitit, vbi Latine & Græcæ linguæ rudimenta percepit: Romam deinde cum venisset, Sulpitio & Pomponio Læto operam dedit, mox non post multos annos in patriam est reuersus, vbi docere cœpit Britannicam iuuentutem adeo, vt Io. Coletus summo vir ingenio & doctrina ornatus, eum suæ nouæ Scholæ, quam Londini exerebat, primum præceptorem elegerit, in qua annos quindecim docendo se exercuit, scripsit Compendium grammatice perutile: sunt qui etiam libellum, qui sub Erasmi nomine circumferitur, Syntaxis inscriptum, huius esse existiment: scripsit verò carmine hexametro de Latinorum nominum, verborumq; generibus opusculum: sed & ipsius carmen celebratur, quod in Philipp. Maximilianii Cæsaris filium, qui vi tempestatis disiecta classe in Carnubici littoris portum appulerat, Carolum item V. Cæsarem ab Henrico VIII. Rege magnifico susceptum hospitio, & celeberrimo Spectaculorum apparatu Londini urbem intrantem Panegyrico carmine, & luculenta oratione laudauit in vertendis verò Græcis aliquot epigrammatibus cum Thoma Moro adulescens contendit, quinque genarius mortuus est. Relaturo mihi aliquid de Thomæ Mori poetica, ac doctrina horrescit animus, quòd illum acerbissima morte suus Rex affecit, tantòq; eius omni doctrina mirabilior videtur quòd nunquã Insula egressus, seipso vltus est magistro. adeoq; profecit tum Græcè, tum Latine, vt è Græcò in latinum carmina verteret, & epigrammatis satis argutis luderet, cumq; Gulielmo Lilio canendo interdum certaret, mox ad grauiora studia conuersus non inferior videbatur suis æqualibus Coletus, Grocinus, Lupfero, Ricardo Paceo, Roffense, & alijs. quare ad summos magistratus ob eius virtutes ab Henrico VIII. eius nominis Rege euectus est. Sed cum Rex repudij libellum Reginæ Catherinæ dare vellet contra omnia diuina & humana iura, ipse sese magistratibus abdicauit, vt in ocio vitam duceret, sed nec ea ratione immanem Regis iram euitauit, quin securi eum percussisset, relictis post se liberis, atque nepotibus, inter quos fuere tres filiarum virtutibus & doctrina ornatissimæ. sed de Moro alij plura, hoc mihi loco hæc pauca dixisse sufficiat. Celebratur, & legitur eius soluta oratione Vtopia liber, de felici ac beato R. P. statu. Fuere & in Britannorum idiomate & eorum vernaculo sermone aliqui poetæ ab eis summo in pretio habiti, inter quos Galfredus Chauferus vetustior, qui multa scripsit, & Thomas Viatus ambo insignes equites. His ita à Didaco expositis, Si non est, inquam, quod amplius vel meminisse vel dixisse velis, tempus est, vt Andr. Gruntherus suas partes obeat ac de Germanis suis, & Gallis poetis in medium afferat. quod cum Gruntherus audiisset, cœpit huc illuc caput flectere, & abnueti similis, suas etiam Didaco videbatur partes velle imponere. Tunc ego, & cæteri omnes, Non, non sic Andr. facere oportet, tu tuum onus subeas necesse est. ceruices habes robustas ad istud onus subeundum: quare age, rubore seposito, rem nauiter aggredere. Tunc sic ait Andr. postquam sic omnes vos velle video, quibus non parere nefas est, hæc sarcinam vestro iussu subibo. Sed si minus satis vobis fecero, culpa vestra fiet. & sic cœpit.

Cum omnis nostra Germania longe latèq; pateat, multo plures cum in alijs disciplinis, tum in hac poetica facultate peritos alit, & quoniam difficile esset per temporum ordinem omnes enumerare, vt cumq; mihi succurrerint, vt melius potero referam. Inter hos omnium primus non tempore, sed nominis celebritate, mihi occurrit Des. Erasmus Rhoterodamus, qui, vt mittam, quæ soluta oratione

Gulielmus Lilius.

Thomas Morus.

Erasmus.

tionem perscripsit, quæ & ipse suo quodam libello connumeravit, non parum etiam in poetica profecisse videtur, ex ijs quas ex Euripide feliciter tragœdias Latinas fecit. edidit & ipse sed non pari felicitate aliqua sua carmina & versus partim sua incude formatos, partim ex diuersis Græcis in Latinum conuersos, vir hic iure vbiq; magnus, sed an tantus fuerit quantus à nonnullis existimatur, haud mihi parum liquet, certe inter Germanos Latinus, inter Latinos aliquando Germanus. Fuit & eodem tempore, Gulielmus Budæus, homo Gallicus, vir quidem doctiss. & eruditionis non vulgaris, sed quantum inter poetas profecerit nescio: ex ipsius, quæ adhuc ego viderim, scriptis, ille quidem ad quæcumq; velitis, si non deterfam, paratam tamen & copiosam supellectilem habuisse videtur. Io. quidem Bellaius Parisiensis cardinalis, & aula & musis insignis, in hoc poetarum numero est connumerandus. Quippe qui in magnis sui Regis negocijs cum diu versatus esset, nunquam tamen bonas literas destituit. nam præter alia versus quoque eius leguntur. Fuere tamen alij, & nunc esse audio aliquos apud Gallos in hac facultate haud infantes, de quibus, vt occurret, agam. Sed ex nostra Germania non multo ante hos annos Rhodolphus Agricola fuit, Phrysius, in Italia primum, mox apud suos exquisita doctrinæ studia non nihil longius à littore prouexit, verum immaturo obitu non ea potuit præstare quæ primis annis pollicebatur. eius nonnullos versus, & plura soluta oratione legi bonæ frugis spe refert, certe eius in D. Annam Carmen circumfertur, & epigrammata quædam quæ vos haud legisse pigeat. Agricolæ discipulus fuit Ioannes Camerarius, qui et si iuri dicundo operam strenuam nauarit, poetica tamen facultatis studiosus adeo fuit vt eius versus à laudatis lauderentur, veluti sunt ij, quos de Agricola morte reliquit, alios præterea multos audiui ab eo compositos, non à me visos. præful hic tandem creatus. Multum quoque me puero Conrado Celti Protutio deferebatur, vt qui & ipse non solum in poetica, verum & alijs bonis disciplinis non nihil ornamentum apud nostros Germanos afferret. Legi ipse vtiq; eius carmina non parum multa, quæ si vacaret possitis legere. Fuit & Sebastianus Ticio Germanus ex Argentorato, qui pene infinita poemata apud suos scripsit, quorum quædam in Italiam aduecta, vt Rosarium D. Virginis matris, Sapphicum, & Nauis quæ Stultifera vocatur. Est & non contemnendi nominis Rhodolphus Langius in Germania, cuius plura leguntur carmina. Fuit & Brixius ex eadem nostra Germania, homo Latine & Græcè satis doctus, præter ea quæ ex Græco Latina fecit, versus etiam quorum nonnullos ipse legi composuit haud quaquam Musarum aura destitutos. Rheclinum & Bilsbaldum vobis non recenseo, iuris quidem illos peritos, & legum, linguarumque cum Græcæ tum Hebrææ, & Latinæ, quos Pico tuo Lili charissimos fuisse intelligo, eorum tamen versus habeo nullos quos proferam, audiui ex nostris illos non quædam fuisse. Apud Batauos Mart. Dorpius in omni ferè scriptorum genere laudatur, sed cum altiora eum, vt superiores, studia non nihil auocarint, tum mors præpropere à scribendo retraxit. Egidius quoque Delphus vir Transalpinus multa eruditione præditus, & mira in pangendis carminibus facilitate, sed non multa cum re. Felix magis Hermanus Buscius, & soluta simul oratione: Critius verò promptè facilitatis, & pene extemporalis esse dicitur. Sed horum scripta mihi haud legere contigit & perinde vobis tantum audita refero. Nonnulla quidem Hulrici Hutteni legi, quæ non sine aliqua facilitate sunt, de ijs in præsentia quæ soluta oratione perscripsit, quando ex ijs intolerabilem nec ferendam hominis arrogantiam collegi. hic & in versus, & carmine pangendo felicior, quam in soluta oratione mihi fuisse videtur. Fuit & inter Gallos Salomonius Macrinus Iuliodunensis celebris poeta Gallus, Lyricus potius quam vel elegus, vel heroicus. libros 50 carminum, seu odarum plerosque conscripsit, qui editi sunt Parisijs, & passim leguntur. fuit hic à cubiculo Regis Franc. Habentur & alia eius opuscula diuerso carminum genere, scripsit & hymnos. Dominicus Mancinus Germanus, cuius

cuius patriam ignoro, plurima scripsit, tam metro, quam soluta oratione, quæ ad notitiam meam non peruenere, sed ex alijs audiui, qui se in primis cupisculum legisse affirmant, de Domini nostri (quam sic vocamus) passione. vixit sub Maximiliano Romanorum Rege anno circiter M. D. Engelhardus de Francia orientali natione Germanus, Romæ versatus est, & carmina plurima scripsit, quæ commemorare superuacanei operis viderur. claruit eodem Maximiliano imperante. Iacobus Vimphelingus sacerdos Ecclesiæ Spirensis. pleraque edidit carmina, inter quæ ad Bertholdum Archiepiscopum Moguntinum opus celeberrimum hexametro & pentametro versu elegantissime compositum, quod prænotauit de triplici candore. scripsit & poeticam & alia permulta soluta oratione, quæ apud Theutonias habentur. Fuit & Ioachinus Vadianus Helueticus apud Germanos nostros celebratus, Viennæ Pannonicæ aliquandiu doctus, Maximiliano Cæsare imperante. scripsit varia tum soluta, tum pedestri oratione, inter quæ sunt hæc, carmen de laudibus Cæsaris Friderici III. patris & filij Maximiliani, Ecloga cui titulus Faustus, contra inuidios quosdam, Elegia altera, quæ certamen suum cum morte describit, & ode in laudibus Dominicæ, vt Christiani dicimus, resurrectionis, Siluæ de laudibus patriæ, de poetica & carminis ratione liber. Io. Cuspinianus Germanus, cuius multa extant cum carmine tum soluta oratione conscripta, poeta, & historicus fuit, nam de Cæsaribus, & Imperatoribus Rom. opus insigne scriptum reliquit. Fuit & Andreas Traiectensis, Theutonicus Monachus. varia scripsit, inter quæ carmina quæ vix leguntur à Germanis, D. Benedicti sodalibus. Clemens Marotus poeta Gallus, qui cum esset à cubiculo Franc. primi Regis Gallorum, plurima suo idiomate, & quidem pereleganti conscripserat, inter quæ sunt Metamorphosis Ouidiana, & Vergilij eclogæ, Iudicium Minois, Encomium Beroaldi, & alia permulta tum profana tum etiam sacra. Martialis Aruernus coactor Senatus Parisiensis scripsit sermone Gallico rhythmos diuersos, inter quos illud maxime memoratur quod Arestam nuncupat, item cantiones seu cantilenas eleganti carmine, quæ nunc passim à Gallis concinuntur. Vincentius Obsopæus Germanus, qui scripsit de Arte bibendi, sicut Ouid. de Arte amandi. Matthias Illyricus scripsit Epithalamion Georgij Sabinij Græcè carmine elegiaco, in qua eadem materia, & melchior Acontius lusit. Georgius Sabinus Germanus Brandeburgen. Erotica scripsit, id est amatoria, quæ passim in Germania leguntur, inter quæ sunt epistolæ ad diuersos, quorum prima ad P. Bembum. Est & Iacobus Micyllus Argentoratensis, vir Græcè & Latine doctus, qui publicè Francophordiæ proficetur, plurima ex Græco transtulit, quæ passim per totam Germaniam leguntur. multa & carmine perscripsit, inter quæ quædam Epigrammata, Epigrammata in Icones Imperatorum. Necnon quædam Coniuncta, quædam in Germanicis scripta sunt. nostros floruisse audiui, atque in primis Louanij in Academia trilingui: huius meminit & Erasmus in Ciceroniano. Hic Didacus, Ieiunè, inquit, admodum de Coclenio Andrea loqui videris Ego enim & vidi & audiui Louanij elegantissime auctores varios prælegentem. homo certe fuit omnium, quos vnquam audiui sacundiss. & suauiss. cuius versus non ex riuus corruatis, sed ex ipso, vt ita loquar, Permessi fluminis alueo profluere videbantur, quorum multos si vacat, vobis memoriter recitarem, sed cursum dicendi reliquos Andrea non remorabor, qui non cunctatus, sic subsecutus est: Fuit & Georgius Logus Silesius Germanus poeta, cuius carmina pleraque legi non sine aliquo nitore. Sed & Scenicam poësin nostri Germani attigere, quam feliciter non dixerim, qua de re poëta, qui fuere hac tempestate, ex sacris Hebræorum, & Christianorum historijs dramata conscripserunt Latino sermone, hoc est Comœdias, Tragœdias, & Tragicomœdias. imprimis est Protoplastes, siue de creatione hominis Comicotragœdia Hieronymo Zieglero auctore, item ab eodè Isaacii immo-

Engelardus.

I. Vimphelingus.

Ioach. Vadianus.

Cuspinianus.

Cl. Marotus.

Martialis Aruernus.

V. Obsopæus. Illyricus. Sabinus.

Micyllus.

Conr. Coclenius.

Georg. Logus.

Germanici Comici.

latio Comœdia. Item eiusdem Nomothesia Tragicomœdia, Samson Tragicœdia eodem auctore. item eodem auctore Heli, siue pædonothia Tragicœdia. Legitur & Tragicœdia Protogonos inscripta eodem ferme argumento quo Protoplastes, ab Io. Anytio composita, Ioseph Comœdia, Cor. Croco Dithero Augustano auctore, Ruth Comœdia Iacobo Zouitio Driefcaro auctore, Sapientia Solomonis Drama Comicotragicum Xysto Betuleio auctore, Iudith Comicotragœdia Reip. rectè instituta exemplum eodem Xysto auctore, Susanna Comicotragœdia eiusdem Xysti Betuleij, Beeli vna cum Draconis historia, Tragicœdia è Germanico Xysti eiusdem Betuleij Latine reddita per Martinum Ostermîncherum Augustanum. Eiusdem Zorobabel Comœdia ex libro Eldra, regni feliciter constituti typus, è vernacula quoque per Io. Entonium Augustanum Latinis numeris reddita. Iobus Patientiæ exemplum Comœdia Ioann. Lorichio Hadamario auctore. Eua Mythologia Philippi Melanchthonis redacta in Actionem ludicram per Xystum Betuleium Augustanum. Est & Petrus Nannius Alcmarianus Barauus, conterraneus (vt puto) Erasmi Rhotodami, vir insigni literatura, qui vtraque facundia valet. eius pleraque soluta oratione legi non aspernanda, sed & carmine eadem penè facultate esse cum alijs plerique asseruere, tum noster hic Didacus, qui aliquo tempore Louanij diuersatus est, in cuius gymnasio primas obtinet in humanitatis studijs Nannius: neque enim mihi illic esse contigit: audiui & illum Theocriti quædam edyllia in latinam consuetudinem conuertisse. Noster quoque Arnoldus Arlenius hanc poetices lauream adeptus fuisse, si huic viæ insistere voluisset, vt eius græca & latina quædam epigrammata facile ostendunt, si non potius de soluto sermone palmam ferre voluisset, quod tu Lili plane testari potes, qui eius consuetudine frueris. Potest & terra nostra Germania gloriarî Helio Eobano Hesso poeta insigni, cuius complura passim leguntur poemata, non in Germania modo, sed & in Italia & Gallia. hic cum sua Minerua carmina composuit, sed & ex Græcis multa traduxit, ex Homero, Theocrito, & alijs poetis: laudauit & vrbes Norimbergam elegantî heroico carmine. hic non solum mea commendatione clarus poeta habeatur, sed etiam Erasmi. Andr. Critius ex Sarmatia Pont. Plocensis, hic vt Erasmus ait, ingenium habet in numerato, carmina pangit feliciter, & felicior in oratione soluta, dicit & ex tempore. Potuissent & in horum classe poetarum connumerari Oecolampadius, Bucerus, Sturmîus, & Philippus Melanchthon, alijsque permulti, si se in bonis tantum literis continere voluissent, & non plus sapere, quam oportet, & non potius cum Martino Lutero populos commouere ad nouæ religionis sectam suscipiendam aduersus Romanum Pont. & Cesaris imperium, vnde tot illata Germanicæ nostræ nationi clades & calamitates sunt. Tunc omnes simul, Rectè tu quidem, dixere, Andrea, sed & tu de illis. proinde sequere de poetis. Tunc Andreas, Fuit, inquit, & Io. Secundus Hagienis, cuius extant Basia, quæ ab omnibus ita leguntur, vt basijs affici videantur, in quæ Basia Alciatus eleganter carmine luit. Scripsit præterea elegiarum libros tres, Funerum vnum, Epigrammata, epistolas, odas, siluas. audio & hunc scripsisse alia nonnulla, quæ ea ratione non sunt edita quod in principes quosdam acerbius dicta viderentur: habuit hic & duos alios fratres, qui non sunt à Musis alieni, iuris scientia insignes, quamuis & Cesaris negocia apud Belgas agant. perijt Io. in suæ gratis flore, xxxv. enim annum non excessit, de quo si plura quaritis, legitote epicedium quod in eius funere Adrianus Marius eius frater composuit: leguntur & eius alia pleraque inter quæ & epitaphium illud Thomæ Mori,

Quis iacet hic truncus, cuius caput ense recisum est.

Quæ natat in tetro sanguine? Camicies.

Hic ille est Thomas Morus: sic Fata rependit

Nannius.

Arnoldus Arlenius.

Eobanus Hesus.

Io. Secundus

*Tristia multa bonis, & bona multa malis.
Quæ circumstant Diæ lugubre cadaver?
Dua tenax veri, Sancta fides, Nemesis,
Quarum prima fuit causa, & fuit altera moris,
Vtrix iniuste tertia cædis erit.*

Fuisset & Io. Sinapius meus propinquus inter poetas iure collo candus, qui & suo ingenio multos versus edidit, & ex Græcis multos transtulit, vt est ex Luciano podagra, ni illum philosophiæ, & medicinæ studia à mansuetioribus multis auocassent: & me de eo plura dicere & necessitudo nostra, & omnium vestrum notitia prohibent.

Postquam finem dicendi fecit Andreas Gruntherus, omnes sermonis finem esse existimantes assurgere velle visi sunt, abitionemque parare. At ego, Manete, inquam, adhuc modicum, nõdum enim perfecta est fabula, & restat vt Riccius non vt κωφός πρὸς πόνον hic fuisse videat, vices enim & partes ipsius vt peragat, restant adhuc & quæ à me relicta in priore Dialogo fuerant ipse suppleat, & vt dicitur πρὸς ἀπολογία eius sermonis nobis reciter, quod cum haud inuitus se facturum Riccius ostendisset & scim dicenda cogitare videretur, Nunquid, dixi, amici optimi dignus Andr. vobis videtur, vt inter huius classis Germanicæ poetas connumeretur: omnibus verò assentiētibus, Antimache, inquam, quoniam tu nostrum senior & doctior etiam, vt qui non solum in poetica & arte oratoria, tum Græce tum Latine cum antiquis vtriusque linguæ es conferendus, id quod propediem, quæ in lucem es daturus, quæ dixi clarius ostendent. Tu omnium nostrum sententiâ atque auctoritatē, And. ipsam Lauream insignias, & honestes, vt qui mereatur & dignus sit non solum inter suos, sed etiam inter nostros annumerari, vt eius declarât carmina, quæ à primis suis composuit, heroica, elegiaca, lyrica, & epigrammata. Tunc Antimachus illo ad se vocato, Ego, inquit, Grunthere meo & istorum omnium nomine & suffragio, te in numerum & ordinem constituo poetarum, vt non solum in Italia, sed vbi que gentium nostra auctoritate poeta habearis. & simul manus capiti imposuit, quod vbi perfectum est, tunc sic Riccius sermonem exorsus est: Ego amici optimi à prima quidem mea pueritia carminibus & versibus deditus fui, maiore tamen studio artem oratoriam sum amplexus, in qua quantum profecerim aliorum sit iudicium: non detrectabo tamen quod onus imposuistis subire. nolim quidem ita me astrictum esse velitis, vt si fortè seriem temporū in poetis recensendis & ordinem perturbauero, accusetis incuria: vt enim mihi memoria suggeret, vobis referam, quod & tu ipse Lili priore Dialogo fecisti, & in hoc ipso paulo ante alij fecere, quippe qui vereri visus es, ne ij tibi succenserent, quos præterisisses. Inter hos tamē, qui ab alijs dicti sunt & posthac dicturi sumus, aliqui sunt & vere, qui velut centonas conficerent, quicquid dum pannos varij coloris assuunt, filo vtantur Indico, vel longè diuersi coloris, ita vt iunctura appareat, quod & in imitatione nostra attigimus. Atque imprimis incipiam à Pandulpho Collenucio Pisarenis, qui iuris quidem peritus fuit, sed disciplinis ferme omnibus satis imbutus, adeo vt ad mortem vsque cum Leoniceno viro doctissimo controuersias exerceat: nec facultate poetica caruit, quippe cuius carmina multa leguntur alia atque alia, multis ignota. publice verò legitur vrbs Florentina, & Laurentij Medicis panegyricus carmine Heroico, de quo hæc legitur Politiani epistola ad Io. Picum: Promiseram venturum manē ad te, vt Indum illum hospitem de rebus patrijs vnā tecum audirem fabulantes, sed vnctior culina me rapuit.

50 Pandulphus Collenucius Præt. Vrb. carmen pro rostris ineunte summo Magistratu pronunciauit, materia Laudes vrbs, sedi ego ad pedes dicētis in ipso iuggestu, conspicuus omnibus. omnes enim planè confluxerant, qui sic ab ore dicentis pendebāt vt ad vnum putares literatos. carmen grande, varium, cultum, nisi

M M

forſitan feſellit actio, certe potuit fallere, fuit enim plane Roſcius, mihi tantum tribuit, vt cum quid eminebat, oculos ad me ſtatim, quali gaudens agnoſci, ſed exhibit puto, & clauſtra perfringeret: etenim qua forma eſt ſui latebras ſerre non poteſt, Vale. Extant vero eius ſoluta oratione plurima ſcripta, quæ quia paſſim leguntur, non commemoro. Eliſium Calentium ingenio quidem ad poeti- cam aptum fuiſſe video, ſed amoribus implicetur, vixit tempore Pontani, Alti- lii & ſanaſarij, quibus etiam familiaris fuit: pauper admodum, non multa hu- ius carmina memini me legiſſe, audio tamen pleraque extare & Angelo Colotio epifcopo Nucertino Eliſius viuens ipſe dicauit. huius à Pontano ſic mē- tio. Appulus verò fuit ex Amphraſta oppido, & Neapoli præcipue verſatus. 10
Fuit & per ea tempora Fran. Niger Venetus, cuius opuscula multa leguntur. hic cum Hippolyto Eſtendi primo Card. ampliff. & illuſtriſſ. adhaſiſſet, ab eo proto- notarij dignitate, & domus ſuæ magiſtratu inſignitus eſt. Vidi eius pleraque carmina, ſed admodum dura, quòd in eis affectatam eruditionem infereret. li- brum totius grammatices non aſpernandum reliquit. diuitius Ferraria verſatus eſt. Eſt & alter Franc. Niger Baſſanen. poeta: cuius opuscula carmine cõſcripta leguntur, imprimiſq; heroicum carmen quòd inſcribitur Rhetia, ſiue de ſitu & moribus Rhetorum, & Lyrica nonnulla. Fuit & Macarius Mutius, eques Ca- mers. ſcripſit de Crucis victoria, ſeu de triumpho Chriſti. Epifſtola eius ad Ang. Politianum legitur libro VII. epifſolarum Politiani. Paulus III. Pont. Max. qui 20
viridi ſua ſeneſta multos ſe iuniores Card. Pontificatum ab interitu ſuo ſibi pol- licentes eluſit, & ipſe & Græcè, & Latine bene doctus non parum in poetica profecit, ac in rebus occupatiſſ. Græca & Latina carmina ſibi à viris doctis re- citari non renuit, penè nonagenarius non modo ſenſibus integris, ſed corpore pro ætate ſumo ac valenti adeo, vt verum illud exiſtimem quòd interroganti Iouio Leoniceum, Quònam arcana aris videretur, vt tanto corporis atque ani- mi vigore vitia ſeneſcutis ſuperaret: viuidum ei reſpondit ingenium, ſalubre verò corpus hilaritatis ſingularis præſidio facile uicmur. Erat & Leoniceus meritò inter poetas collocandus, nam cum ſenex optimos verſus faceret, & in- terdum è Græco in Latinum transferret, tum in iuuenili ſua ætate non modò 30
meditatos argutè, & doctè compoſuit, ſed etiam vt ſæpe mihi memorare ſolitus fuit, ex tempore, & impræmeditata carmina cecinit. Fuit & per hæc tempora Vergilius Portus, medicus & poeta Mutinenſis, cuius verſus legebantur me adoleſcente, Bononię imprimis vixit. Cognoui & Romæ Franc. Arſillum Se- nogalliſem, medicinam profitentem, & ſimul poetiſcam. legitur eius elegia de poetis vrbaniſ ſui temporis, item proloquia Hippocratis ſatis appoſito verſu. homo frugi fuit, & contemptor auræ aulicę, & perinde paruo in precio habitus. Sũt & ſi Deis placet, qui Quintianum Stoam, & Scopam Grammatiſtas, inter poetas connumerens, cum potius inter glorioſos Nebulones, & maledicos re- ponendi ſint, qui tamen & ipſi aliquos naſti ſunt ſui amatores: de quibus in præ- ſentia nihil aliud quàm obiter Catulli illud imitatus dicam: 40
Cum ſuis viuunt, valeantq; amici,
Quos ſibi nugis viuũ parauerunt.

Sed de his iam plus ſatis. Hos cum Riccius commemoraffet, Quid inquam e- go, num Iulium Camillum tuum vis præterire? & tu Porte, qui cum eo diu es verſatus? hoc pro vobis ego munere fungar. & ſimul, Fuit, inquam, Iulius Camillus Foroiuſienſis Polyhiſtor, qui in diſciplinis nouas quaſdam methodos ſe inueniſſe gloriabatur vt Theatrum illud ſuum, quo miraculoſe concludas diſci- plinas prædicabar, ad oſt entationem & quaſtum potius quàm ad erudiendos credulos adoleſcentes: vnde non modo ab amicis, ſed & à principibus viris grã 50
dem pecuniam interdum extorquebat, vidi verò eius pleraque carmina cum la- tina, tum vernacula, non inerudita illa quidem, ſed quaſi inuitis muſis & Mi- nerua compoſita, quorum & nonnulla ſuis ipſe commentarijs eſt interpretatus, certe

DE POET. NOSTR. TEMP. DIAL. II. 411
certè dum vixit multos in ſui admirationem cõuertit, quos inter tu Porte, & tu Ricci fuiſtis, qui & eius epitaphium hoc elegans compoſuiſti:

D. M.

Iulio Camillo viro & ad omnia omnium ſcientiarum ſenſa mirificè eruenda, & ſcientias ipſas in ſuum ordinem aptè conſtituendas natu- ra mirè factò, de Latinis literis imprimis optimè merito, qui dum Me- diolani ſub Daualo Hiſtorij Principe D. Ioãnis arcana diuinitus per- ſcrutatus, repente apud Dom. ſauulum mortuus concidit, vixit ann. * * *

10 Tunc his à me dictis aliquatò in me cõmoti Portus, & Riccius, Parcius cer- tè Lili de tanto ac talli viro loqui debuiffes, cuius nomē per omnem penè Euro- pam diffuſum eſt. Quibus ego: Aequo precor ferte animo de Iulio Camillo. ſed libet hoc quoq; loco de Egnatio meã vobis fateri leuitatē, ne ſtultitiam dicam, qui iuuenis iuuenē illũ, vt vidiffis, priore dialogo in ordinem redegit, nimirũ pa- rum mihi cognitum. nam & hic noſter Antimachus, à quibusdã impuſſus, græ- cum in Egnatiũ epigrãma virulentũ compoſuit, ſed mox mutata ſententiã, vt ille ſic ego pro viribus laudare cõſtitui, quòd & meis quibusdã hendecasyllabis fe- 20
ci, quos & procuraui vt illi redderent, & in eius manus veniret per ſummã no- bilitatis & literaturę virũ Herc. Bentiuolũ, quæ mea ſententiã vt omnibus no- ta ſit, meos ipſos hendecasyllabos vt memoria teneo recitabo:

Egnati decus viruſq; lingua,
Atq; idem pater eruditorum
Primus in Veneta profeſſor vrbe,
Hinc te plebs colit & colit Senatus,
Externi quoq; & vrbus inquilini:
Ecquid tu memor es ſenis Gyraldi
Dura arthritide iam diu pereſi!
Cuius nonnihil aſtimare nugis
Viſus, cum dare publice legendas
Dixiſi mihi vera nuntiantur:
Salue præſidium & decus bonorum,
Salue & pierij chori Patrone,
Te ſic incolumem dei perennent
Cumeæ vt ſuperes dies Sybilla,
Aeques & Pylia dies ſeneſtæ.

Quæ cum dixiſſem, ſermonem ſecutus Riccius de poetis, Achilles, inquit, Boc- chius eques Bononien. in hoc genere laudis & cæterarũ optimarum artũ non mediocrem honorem ſibi comparauit, qui in omni hac penè facultate præclara 40
documenta dedit ſuperiorib. annis, & nunc publicè in patria honeſtè profiten- do, & eius hiſtorias conſcribendo, ſimulq; magnificas ædes conſtruens, ſibi & Muſis ſymbola conficit, ex varijs cum philoſophiã ſentenrijs, tum hiſtorijs & fabulis, quæ vario carminum genere exponit, & elegantiffimè graphide com- pingi facit ſubuliſſime in ære adeo, vt his ſymbolis illa tria conficiat, quę bonus poeta & orator efficere debet, hoc eſt, vt proſit, vt delectet, & in vtrãq; partem moueat. Io. Petrus Pherettus Rhauennas iuuenis poeta fuit alicuius nominis, multa enim carmine perſcripſit, & varij quidem generis, & ſoluta oratione. pa- 10
trem habuit Nic. Pherettum grammaticum non ignobilem. ſenex Epifcopus fa- ctus Mylenſis, verſo ſtylo in ſtudijs eccleſiaſticis conſeneſcit. Scripſit & bene 50
magna volumina Stephanus Doletus homo Gallus, quæ mihi voluere nun- quam ſuit animus: triualibus enim illa, & ſcholarum magiſtris ſcripta ſunt ad triuiale elegantiam comparandam, verũ & eius carmina feruntur, ſatis illa

Achilles
Bocchius.

Io. Petrus
Pherettus.

Stephanus
Doletus.

quidem tolerabilia, sed arrogantia plena, quam cum in caelum, & pietatem extulisset, illum merito impietatis procella in medio sustulit. Fuit & Bonaventura Pistophilus inter mediocres poetas ut qui cum Strozis sit versatus, sed in conficiendis epistolis ad Principes & viros primarios elegantiss. fuit in hoc nostro idiomate, quare eum sibi a secretis Alphonsus Princeps noster asciuit, hic & philosophia post eloquentiam, & poeticam, operam sub Leoniceo non nihil dedit, ideoque gratus discipulus, doctori sepulchrum honorificentiss. poni curauit, hic Ferrinum suae Bibliothecae heredem reliquit, quem Ferrinum non sine piaculo hoc loco silentio praeterirem, qui versiculos, ut scitis, cum Latinos tum Herusticos, politos ac terfos pangebatur, ut mittam quam elegantes principales epistolas conscriberet. Sed de eo nihil est quod plura vobis enarrem. Eulogium tantum vobis afferam, quod noster hic Lilius in eius funere composuit.

D. M.

B. A. R. T. H. Ferrino ab epistolis duorum subinde Principum Alph. et Herc. Esten qui ob eius fidem, integritatem, prudentiam ac taciturnitatem, & in negocijs gerendis dexteritatem, multo maiora erga eum animo conceperant: his vnus omnium aule, Vrbi, prouincia, ceterisque omnibus officiosus, adeoque oratiofusus fuit, ut in ipso aetatis suae flore immatura morte praereptum simul omnes vna collachrimarint. Ecce vna vxor ex eo iam septem liberorum mater moestiss. pos. Vixit annis p.m. xxxviij.

Tunc ego, Ricci, inquam, si plane de Ferrino dicere volebas, particulam illam recitare debueras, quae de eius tota vita est in tua luculenta illa oratione de eius obitu descripta, & edita, vel ex Alb. Lolij vernacula funebri oratione, vel si breuius concinnatusque volebas, tuum illud epitaphium, quod in eius sepulchro pulcherrimis literis est inscriptum in Mariae Consolationis aede. Sed de Ferrino iam factis, video enim vos omnes super eius memoria animo commotos, quare ad caeteros te conuertas. Sic faciam, inquit Riccius, & simul in me conuersus, Tuum, inquit, Lili Cynthii lo. Bapt. Gyraldum imprimis afferam, qui ut etate, & amore Ferrino fuerat aequalis, ita in studijs philosophiae longe superior: qui ob praecclaras ipsius dotes, cum ipse philosophiae, & medicinae operam daret, easque publice profiteretur, primum a Principe hoc nostro, & Tribuno plebis totoque Senatu in humanitatis studijs, in demortui Caelij Calcagnini locum successus est, & non multo post idem Princeps in suorum a secretis collegium asciuit, hic enim quantum in arte oratoria & poetica profecerit, nostis omnes: quid enim dicam in vernaculo quem isti vocant, Herustico sermone, eius enim Tragedias, Comedias, ac antiquas Satyras, per tot annos intermissas, actas maximo cum plausu audistis & vidistis: legistis & epigrammata hoc est. Cautiones quas Flauias inscripsit, vidistis eius poemata Latina, Herc. principem salutatum heroi-co versu, eclogas, epigrammata, & alia iam his typis publicata, permittratis oratione de Cynthio ex amoris abundantia, & si vobis haec notissima, dixisse. Tunc Didacus, Non minori causa, si non elegantia de Cynthio dicere voluisset. Didacum excepit Riccius, Fratrem habet Cynthius Flauium Ant. Gyraldum, qui epigrammata, & elegias non minore cultu, & arguta componere est solitus, sed cum ipse gloriae plus aequo despiciens sit, sua carmina minus in apertum prodidit. audite quae so eius distichon, quod de glorioso quodam poeta cui Pignius cognomen, se in cante in multorum corona, ex tempore fudit.

A Esopi veluti varijs cornicula plumis

Induta, inter aues conspiciendus ades.

Sunt item Cynthio inter reliquos filij duo: maior natu alterum Lucium Olym-pium, alterum Marcum Caesium, optima spei adolefcentes: hos arbitror a parentis moribus & doctrina non abhorre-re, tale enim hac tenera aetate, de se specimen

cimen dederunt, ut omnia de ipsis bona omnes iam ceperint sperare. Et simul hoc dicto Riccius de poetis sermonem continuauit. Hic per vos, inquit, mihi liceat de Hieronymo Phalero aliquanto sublatius nunc dicere, cuius amicitia, & quotidiana prope consuetudine vtor, is enim patria Saonenfis ex Liguria nobili loco natus, diuersas orbis partes circueiuit ad capeffandas bonas artes, & ingenij cultum, quem, ut aiunt, in numerato habet. nam ut mittam iuris & legum peritiam, qua ab Alciato & Catone est insignitus, & versus quoque Latinos, ut eius libelli qui iam editi sunt ostendunt, & Herusticos vernaculos commode pangit, nec eum destituit vtraque soluta oratio, ut eius nunc caeteras animi & corporis doctes praeteream, quibus de rebus Herc. princeps noster sapientissimus eum anno superiore inter suos oratores, quos huc illuc ad diuersos maximos principes destinat, connumerauit. Scio ego quantum ille absit ab eo quod quidam illi eius successu inuidi obijciunt: sed rumpantur licebit, ille indies magis proficiet. neque vero Phaleus primus in sua familia ijs virtutibus ornatus: patrem habuit Guidonem Phaletum, & poeram & oratorem, cuius viri usque facundiae monumenta ipse perlegi. Sed & mater illius literarum non fuit ignara. habet & fratrem qui a maioribus non degenerat. habuit quoque auum maternum qui perbelle eruditus fuit, Dominicus. Nanum Mirabellium, qui elego carmine nonnulla scripsit, elegias scilicet & epigrammata, stilo penes omni Ouidiano, reliquit & opus illud laboriosum ex omnium floribus genere ex scriptoribus concinnatum, quod a re Polyantheam appellauit. Fuerat & his addendus si non praeposendus horum collega Iac. Actiolus, si non tam parcus, ac tenax suorum carminum esset, sed de eius patre & filio, tu Lili planius priore dialogo, & tuo carmine ad Thebaldeum testimonium perhibuisti. Perit & merito quidem quisquis viderit Iac. Nouarij adolescentis molliculos versiculos, multa, ut ipse est, praeditos modestia, in hunc scribentium versus ordinem reponere, & quanquam ascitus in numero scribarum Principis nostri, qui sunt ab epistolis, in ijsque assidue & accurate versetur, utpote qui sub auunculo inter primarios a secretis Barth. Prospero viro ornatiss. ista quotidie incudem tundat, nonnunquam tamen versibus ludit, in quibus & elegantia & modestia elucet, de quo ideo melius indies sperandum esse in vtraque facultate videtur. Quis non inter primos epigrammatum & elegiarum poetas connumeret Ben. Acoltium Rhauennae Card. qui eo argutior: quis cultior: politior: extant & leguntur eius carmina mira concinnitate composita: mitto nunc solutam orationem qua penes maenam Ciceron. *phor.* est allecutus, quod manifestant eius epistola & libelli: mitto qua beneuolentia semper doctos est persecutus, Picum, Molciam, Pierium, Vbaldinum, & te o Lili, quem semper honestiss. magistri nomine vocauit: mitto Pat. Octauium, Paulum Manutum, Robertellum, alios: & licet in eo vtramque paginam fortuna explicuerit, nunc foelix tamen apud Herusticos in studijs conquefuit. Viuit & floret in studijs Paulus Sadoletus Carpentoraensis Pont. cuius adolescentis versus legi, multa venere & gratijs conspersos: hic si poeticam, & eloquentiam quam philosophiam & sacras literas sequi maluisset, vnus fuisset, qui Card. suo gentili iure ac merito conferri posset. Viunt & hodie duo Amasei, Romulus, & Pompilius, pater, & filius, viri vtriusque linguae peritissimi, ambo bonarum literarum professores, genere quidem Foroulienses, qui Bononiae tamen diutius versati & functi honoribus, Bononien. ciues habentur. Pater e Graeco in Latinum vertit Xenophontis historiam de Cyri descensu, & Pausaniam: filius de forma Reipublicae verere Romanorum ex Polybio. Horum ferme aequalis est Adamus Fumanus Veronenfis, bene ac pie literatus, qui cum alumnus Giberti fuerit Verone. antistitis, eius vitae & morum rationem sectatus, D. Basilij, & alia quaedam ex Graeco Latina fecit: & horum quidem trium, ut multa oratione soluta leguntur, ita pauca admodum carmine scripta circumferuntur, quae tamen mihi videre contigit non sine Venere & Gratij esse visa sunt, & de his vobis hoc loco pauca receusui. Vidi Franc. Robert. Vti-

Franc. Robertell.

nenlis hendeca syllabos quosdam, & elegos non sine Venere & Charite conscriptos, vt iure, & merito dignus sit, vt in hac classe censeatur, nam vt ex te quod me audiuo Lili, & Graecis versibus aliquando ludit, vt nuper ode Lyrica, quam Arnoldum Arlenium tuum misit. Sed de hoc viro eruditiss. nihil amplius habeo quod dicam, praeterquam quod tu nuper de eo epigramma conscripsisti, quod puto vos omnes etiam libenter audire.

Robertelle decus nouem sororum,
Quem texere togaq, pallioq,
Tibrini decies in amnelotum,
Et Minci decies in amnelotum.

Ecquid spreueris, ah, senem Gyraldum,
Qui mittit tibi plurimam salutem,
Incultrae pedibus sua Thalae
Confectus nimis artuum dolore,
Et compage miser solutus omni?
Sed non spreueris, vt puto, imbecillem,
Nec qua te meam libens camoena,
Nunc visit, pater elegantiarum
Cum sis, & pater eruditiorum,
Robertelle decus nouem sororum.

10

20

Seb. Corradus.

Sebastianum quoq; Corradum Regiensem hoc loco commemorabo, siquidem vera sunt, quae mihi eius quidam discipuli retulere, & quae tibi sua epistola scripsit, in qua Vergilianum illud vsurpat:

—Sunt & mihi carmina, me quoque vatem
Pastores dicunt.

quod etiam vt facilius credam facit eius carmen phalegii ad te Lili missum, quod mihi, & Phaletho Iulius Princeps Scandiani ostendit. Sed nunquid & M. Ant. Maioragium nunc praetermittam? qui vt scitis paratum habet ingenium ad quaecumque animum intendit, ornatq; se peregrinis ac transmarinis disciplinis, labori minime parcens: & quanquam non vidi eius vlla carmina praeterquam quaedam lambica veneni plena, quae in maledicum quendam grammaticum, cuius Manibus parco, composuerat, & nuperrime quosdam Hetruscos rhythmos, quos in principem Hispaniae Caesaris filium condidit, cum Mediolani diuertisset in Belgas ad patrem proficiscens, ex quibus liquidò patet non minus carmine valere posse, quam soluta oratione: Verum hos tres quos modo commemorauit, à poetica plane excolenda publice auctores interpretandi munus & praelegendi non nihil auocasse videri potest: primus enim Pisis, alter Bononiae, tertius Mediolani proficetur. Sed has tres cultas arbores, & bene consitas indies speramus vberiores & volemus fructus edituras. Ignoscite luxuriantibus huic meo sermoni, ex nimia enim processit amoris abundantia, qua illos ob eorum praecleara studia in bonis artibus prosequor, iam iam in viam redeo. Hieronymus vero Quercens ex familia & genere Iulij II. Pontif. Maxim. qui in puerili aetate miraculum visus est in omni doctrinarum genere Ticini, & alibi, & publice perorauit, & diuersa carminum opuscula composuit, non modo versu hexametro, Lyrico, ceterisque id genus. Viuit adhuc, vt puto, sed et inter Gallos versatur. Andr. Dactius Hetruscus Florentiae natus per tempora magni Laurentij Medicis, vt ex ipsius poematibus liquidò conspiciere possumus, quae nuper excusa typis, Arnoldus Arlenius ad te dono misit, poeta inter mediocres connumerari potest. varia scripsit haud multa cum re: eius tamen quaedam legi ab ociosis queunt, de eo illud mirum, quod senex & caecus publice Graecas litteras professus sit: non multos ante hos dies interijt. Fuit & aliquo versificatorum numero Andr. Sarachus ex Gallia

30

40

50

Ant. Maioragius.

Hieronymus Quercens.

Andr. Dactius.

Andr. Sarachus.

Gallia Togata, qui res gestas Sireni Imperatoris lo. Iacob. Triuleij carmine complexus est, sub Lud. & Fran. Gallorum Regibus: huius certe versus ab ijs legi possunt, qui eius aetatis historias vel scire, vel scribere volunt. Parum mihi compertū est an Sarachus iste huius nostri Bap Sarachi aliqua fuerit consanguinitate propinquus, qui in nostri principis collegio 1111 V R. à secretis, & idem Sacri Scribij praefectus est, & nemini secundus in tabulis publicis conficiendis: qui tamen tot ac tantis negotijs plene obrutus, non nihil aliquando relaxandi animi gratia se Musis manuetioribus dedere solet, & versus facere, & alienos libenter legere. Legitur quoq; Marcelli Palingenij Stellati liber hexametro versu conscriptus, cui Titulus est Zodiacus vitae, duodecim voluminibus digestus, quorū singulis titulus est à nomine caelestis signi, ita vt Aries primo praeponat: opus varium, multisq; rebus ad constituendam vitam minime idoneum: quod nisi principi nostro Herc. Estensi (si minus vobis placet Atestio) nuncupatum foret, eius minime meminissem, nam & post eius mortem in eius cineres scuitum est, ob impietatis crimen. Superioribus annis editum fuit opus carmine conscriptum Io. Mariae Velmatij Flaminij de oppido Bagnacaballi, in quo veteris & noui testamenti historias est complexus, de quo quid aliud vobis dicam in praesentia non habeo, nisi quod ex Franciscanis sodalibus vnus est & esse palam cognosci potest. Vidi & Thomae Scaurani versus aliquot elegos, qui legi a semidoctis possunt. Est & Petrus Zanchus Bergamas, qui mutato vitae Instituto à Sodalibus Basilis vocatus est. Viuit adhuc, à prima eius adulescentia mihi cognitus Roma in studijs bonarum literarum versatus, nec minus in sacris bene eruditus: plurima ad hanc diem tum soluta oratione, tum pedestri & carmine perscripsit, inter quae Roma publicata in manus peritorum vagantur duo libri versu heroico elaborati ad Petr. Bembum Card. qui inscribuntur Hortus Sophiae, & praeterea alia simul impressa: extat & laboriosum opus, Sylua vocabulorum ex optimis auctoribus linguae Latinae, item Nizolij ex Cicerone Paralipomena. Iul. Scalliger, qui prius Burdonis cognomine fuit, Veronensis, apprime eruditus, non solum soluta oratione, in qua nonnulla leguntur, sed & versu quaedam cecinit, inter quae Elysius (poematis haec inscriptio est) in quo insulae Padis Belvedere Ferrariae Ducis eleganti carmine descripsit, & omnem ferè Estensium Genealogiam. Nuper eius libellum de numeris Comicis legi, mira subtilitate concinnatum, ad eo vt interdum nisi bene in numeris versatus lector se possit explicare. Scripsit & alia multa, sed quae non ad rem faciunt. Viuit adhuc Scipio Baldus Finalen. cui ingenium ad poeticam primum esse ex eius plurimis versibus facile cognoscimus, multa edidit, plura adhuc suppressit, de hoc multis non agam, illum enim vos ipsi & cognoscitis, & amatis. Valuit & Card. Aegidius carmine Latino, sed & vernaculo Hetruscorum. extant nonnulla ipsius apud quosdam carmina, quae illius ingenij subtilitatem ostendunt, sed conuersus ad linguarum notitiam in sacrae Theologiae studijs conuiuuit. Fuere & eodem ferme tempore alij plerique vates qui vernacula lingua poemata condidere: Vt Math. Marius Boiardus Comes Scandiani, Aloisius Pulcius Florentinus, & item Hieronymus Beniuenius, & Politianus, Nicolaus Corrigha Corrighensis princeps, magnificusq; Laurentius Medicus: sed nimis sum, si cunctos complecti velim, tonsores enim & futores opificesq; sellularios multos etiam ex haec haustos enumerare oporteret. Ex quo nescio qui viri alioqui docti in eam haec sin incidere, vt non modo vernaculas velint Latinis literis aequare, verum etiam antepone, quin & id etiam literis prodidere. Qui autem primi Rhythmos & huiuscemodi carminum genus inuexere, vel inuenero potius, varia sunt summo

10

20

30

40

50

Marcellus Palingenius

Io. Mar. Velmatius.

Iulius Scalliger.

Scipio Baldus. Car. Aegidius.

complexi sumus. Sunt & fuere nonnulli, qui tamen digni sunt ut à nobis hoc loco commemorentur, ut Hannibal Charus, inter hos felicissimus quidem poeta atq; imprimis in ijs rhythmis, in quibus deslet Io. Guidiccionis Forosolomoniensis. Pont. interitum, soluto quoq; sermone plurimum valet, ut eius indicant pleraq; epistolae, quae passim per ora hominum vagantur, & quorum aliqua inter miscellaneas collectas epistolas passim leguntur. Est & Bernardus Capellus Patricius Venetus, cuius Hetrusco idioma epigrammata multa leguntur, referat illa quidem multis luminibus ingenij & linguae lepore. Est & Bernardus Tassus, olim quidem ab epistolis secretioribus nostrae Principis, nunc vero Principis Salernitani, vir profecto felicissimi ingenij: Cuius inter caetera huius vulgaris dicendi genere tres libelli per rhythmos passim leguntur, sub Iuniperique arboris figmento Ill. Iuniperam Malatestam elegantissime celebrat. Est & in hoc sermone vernaculi genere Nicolaus Amanius, illustris & acuti ingenij, cuius multa poemata leguntur, inter quae est illa cantio, qua deslet multo cum patha & miseratione acerbam filij Hippolyti mortem. Fuit & in horum numero Ioann. Guidiccionus poeta admirandi ingenij, in cuius scriptis mire animi conceptiones cernuntur, verbis etiam non minus electis prodita & explicata: sed interde in obscurior esse videtur quam par esset in ea dicendi forma. In his vero carminibus, in quibus Italiae miseras calamitates atque infortuna complorat, suae istius praeclearae dictionis testimonia legentibus exhibet. Fuit & praecleari ingenij prope haec nostra tempora Ioan. Oricellarius nobilis Florentinus, cuius Tragedia Rosimunda conscripta legitur, qua fabula manifeste videtur Euripidis a mulator, dum Hecubam illius imitatur: hic primus quidem in fabulis tragicis Chorus inuexit rhythmis solutis, ut praecipue ostendit tertius eius tragediae Chorus. Scripsit, & scribit indies Ill. Herc. Bentiuolus vernacula, & Latina, quae digna sunt & eius nobilitate & eleganta: quorum pleraque edita, in manibus eruditorum versantur. de eo parcius dico, quod tu Lili facis in praefatione sexti Dialogi de poetis dixisti & in praefatione Syntagmatum de Baccho & Diana. Ioan. a Casa (si vobis minus placet Casius) Florentinus, qui Beneuentanus Pont. Summi Pont. nunc legatum agit apud Duces & R. P. Venetas, dignus & ipse mihi videtur, ut in hoc ordine poetarum collocetur, nam & videri quaedam ipsius Hetrusco idioma composita, quae ipsum supra mediocre subiectum reponendum arguant: mitto quod & Latine & erudite scribit. Est & inter primos in hoc scribendi genere meo quidem iudicio reponendus Claudius Prolemaeus Senensis, nisi vulgata haec & vernacula ad antiquorum Latinorum normam reuocare studuisset, qua in re, si non potius haeresi, multos inuenit, qui eum sequerentur, ut infelix ille I. F. R. Valerius Claudio isti Prolemaeo eadem penè diligentia incessit, quae nuper Trissino & pridem Claudio Cas. Imp. ut nouos characteres literarum excogitare voluerit, qua tamen in re, & multos habet sui studiosos. Extant & leguntur à multis aude imprimis quae ab eo scripta sunt, gradus amoris Platonici, & pacis sermones, atq; alia. Est & inter Thufcos Benedictus Varchius, non modo in Thufco & vernaculo sermone cū gloria versatus, sed & graecis & latinis literis eruditus, cuius Latinus versus non sine Venere codicibus legi, heroicis & epigrammata: Cynthio genit. meo amicissimus, ob communia studia, & insignem viri utriusq; animi candorem. Est & hic Ferrarius apud nos Albertus Regiensis, qui cū primū Philosophiae operam nauaret, coactus, ut puto, egestate ludū aperuit, & docet in Triuio. hic epigrammata Hetrusca supra ferè quae credi possit pulcherrimis & argutiss. rhythmis interdum cōficiat, qua, ut mea quidem est opinio, cum omnibus nostrae aetatis versibus Hetruscis conferri possunt. Similes etiam cantiones habet, sed imperfectas, nisi enim Lectusterniorū fabula ridiculum eum apud Principes fecisset, libenter in hunc poetarum ordinem collocarem. Est & in ore multorum Alamanus Florentinus qui pro Hetruria Gallias incolit, cuius plurima in hoc vernaculo dicendi genere feruntur, quae cū nec à

me visa, nec lecta, praeter ex Sophocle in Hetruscum idioma conuersam Antigongem, ideo praetermissa. Fuere & duo in suo genere arguti & mordaces, non sine salibus, Francisc. Bernia Bibiennas, & Maurus Forosoluentis, quorum ut scitis multa leguntur à doctis & indoctis. Fuere penè non viris inferiores duae illustres Principes & poetria, Victoria Columnia Piscaria, & Veronice Gamma Corrigiensis, quarum utriusque pro sexus qualitate diuina leguntur poemata quae eò cupidius à plerisque leguntur, quò sunt ab Illustribus matronis composita. Audio & alias emergere, quae suo & aliorum praeconio posthac celebrabuntur. Speronum Patavinum non inter hos vernaculos recensui qui Thufcanissimum consecrati sunt, quoniam philosophus magis quam poeta multis videtur. Audui & Franciscum Bolognetum, nobilem Bononiensem libros quosdam de Fl. Constante Cas. consecisse (quos enim alij cantus vulgares appellant, iste libros nuncupat): vir est multi ingenij multaeque lectionis, & in rebus agendis dexter & paratus. Sed iam videor de vernaculis satis multa dixisse, cum eorum carmina nunc passim per urbium fora, & vicos etiam à pueris concinantur. Et quidem recte, inquit Antimachus, & proinde redde nobis si quos habes Latinos amplius. Non desunt, inquit Riccius, si velimus Goricianam euoluere, vel si eos Paulus Louius sua eogia tam virorum in disciplinis qua in re militari illustriū ornare conatus est, cōnumerarem, nō in qua desunt, & quidē pleriq; adhuc viuentes: quorum nonnullos vobis referam, quorum versus ad meam notitiam peruenere. nam & multo plures & esse & fuisse mihi persuasum habeo, minus enim huc omnium scripta perferuntur, ut sit Roma, Venetijs, & Lutecia Parisiorum. Inter hos igitur imprimis commemorabo Scipionem Capycium poetam ex Neapolitano Regno, qui in aliquo poetarum numero censendus est: eius ego tres libros carmine heroico conscriptos legi de Vate maximo inscriptos, quos ita exorsus est:

*Egregium iuuenem terris qui numine missus
Diuino, aeterni patefecit luminis ortum,
Surgentisq; canam vera primordia Lucis.*

Aonius Palearius poeta, ut opinor, Verulanus, vir non in poetica modò elegant ingenio, sed & soluta oratione, qui nunc publice Lucæ profiteretur bonas literas. Editus eius est liber de Immortalitate animorum heroico carmine ad Card. ampliss. & doctiss. Sadoletum. legi & eius elegantem orationem R. P. Lucensium. Quis non miretur in omni carminum ferme genere facilitatem Pet. Myrtei Forosoluent. poetae: cui si accessisset animi constantia, nec tam erro & vagus esset, posset cum multis & quidem primarijs conferri, cum & ipsius versus tanti fecerit Louius historicus ut sua eogia eis se honestare putauerit. Pet. Angelius Bargaus ex oppido Hetruriae, qui nunc Pisis profiteretur Graecas & Latinas literas, multa scripsisse fertur, inter quae ego de Venatione libros & Eclogas quaedam vidi: scribit & Graecos versus. de eo speranda sunt indies meliora. Gulielmus Bigorius Laualensis scripsit diuersa poemata, Caroptron, id est, speculum ad emendationem iuuentutis: Epithalamion pro. D. Henrico caduceatore I. C. Epigrammata in Empiricum quendam, vna cum elegia ad libellum suum, & alijs quibusdam. Iannus Anysius poeta facilis multa reliquit poemata diuersorum argumentorum, quae longum esset recensere. huius frater Cosmus imitatus vestigia, & ipse in poetica profecit, quae cuius ordinis sint, facillime emuncte naris censor iudicabit, ne vobis hic multa inculcem. Lud. Pariseti iunioris Regensis multa poemata extant, quae ego quidem vidi, sed non accurate legi. De Hieronymo Pariseto non attinet plura dicere, qui iuris quidem peritus, bonis tamē literis apprime eruditus, ut qui exierit & Schola Alciati, & Graecè & Latine doctus, versus aliquando componit. Cataldus Sicu-

lus scripsit de morte Alph. Principis, de bello Africo, & quatuor aut quinque libros elegiarum, & alia. Jac. Lebetius Ferrariensis inter Sodales Canonicos S. Seruatoris bonis literis imbutus, & imprimis poetica, huius poemata nonnulla excusa Ferrariæ leguntur, & alia pleraque adhuc ab eo supprimuntur. Io. Birretarius Mutinensis, sacerdos cum in bonis literis, tum in vernacula poeti mirum iuuenis proficere visus est, atque imprimis in cantionibus ita argutus, tersus & ornatus videbatur, ut cum eius nonnullas Bembo & Bibiennas alijque probati legissent, eum inter raros futurum sperarent: quare & Molecia noster cum domi suæ domesticum aiebat: mox mutato dicendi genere totum se sacris literis addixit, unde factum est, ut Mutinensis omnis Academia eum patrem ac parentem vocaret, & patris loco haberet, donec ei non nihil turbarum à pietatis inquisitoribus factum est, sic ut cogereur Romam proficisci, ad de se dicendum causam, ubi post aliquot menses absolutus Mutinæ in patria senex quiescere dicitur. Nec hoc loco præterierim Aelium Iulium Crotium Cremonensem non in poetica solum cognitum, sed & alijs plerisque artibus ingenuis, qui & nonnullos edidit libellos sui ingenij, & poetices facultatis documenta præbentes, sed & quotidie alia componit, quæ sicut ætate ille maturior, sic & eius scripta censemus, veluti ea sunt quæ ad te Lili scripta dedit Iambica, Hendecasyllabas, Eclogas, aliisque diuersi generis carmina. Vidi & superioribus his diebus. Io. Bap. Amalthei quosdam versus, inter quos eclogas, elegos & epigrammata: iuuenis hic ut audio trilinguus, de quo bene speradum. cuius sit nescio, sed eum Foro Iuliensem audio: eumque Venetijs apud Lipomanos iuuentutis institutorem agere. Viuit adhuc Laurentius Gamba Rulanus ex Brixia, cuius poemata nuper legi Romæ excusa non indigna illa quidem lectione honorum, nam & numeris poeticis, ac figuris, & varia eruditione habetur insignis. Romæ versatur Basilio nostro Zanchi carissimus amicus, ut ex eius carmine facile cognoscimus, & Zanchi ipsius epistolis. Præterea Ant. Franciscum Rainerium Mediolanensem, Honoratum Tasitellium, Augustum Cocceianum Brixiensem, Gabrielem Taernum Cremonensem, Antonium Vulpium Nouocomensem, Parthenium Parauicinum, ac ipsum Nouocomensem, Georgium Iodocum Berganum, Angelum Perotum Camertem, Ptolemaum Galilium Comensem, Iulium Feroldum Cremonensem, Franciscum Mafredum & ipsum Cremonensem, Ioh. Paulum Amanium Cremonensem, Paulum iuniorem & Iulium Iouios, Fabium Beneuolentium Senensem, Hieron. Olgium Percussorem, Landrianum Mediolanensem, Andream Angulium, Antonium Vaccam, Ant. Sanfelicium, Placidium Placentinum, Lud. Dominicum & ipsum Placentinum, Io. Baptistam Gabium, Ferdinandum Balianum Siculum, Fab. Segnium Floræ, Petrum Aluarium Romanum, Lelium Caranum, Martinum Cromerum Sarra- tam, Alexandrum Suitenum Germanum. Quibus sic à Riccio expostis, Antimachus subdidit: Postquam es in isto dicendi cursu ô Ricci, de Academijs etiam aliquid in medium afferas, quæ his annis proximis in aliquot Italiae urbibus constitutæ sunt. cui sic Riccius non cunctatus respondit, De Academijs quæ in plerisque urbibus erectæ sunt, nihil in vniuersum statuere possum: nam illæ quidem multum splendoris, ac lucis præferre videbantur, sed paulò post in fumum & nebulas euauerunt. verum & earum cognomina quales essent futuræ, significabant, quare de his nolo verba faciamus: nam quædam vix inchoatæ, esse desierunt, ut quam erigere hic Alb. Lollius enixe studebat, de qua extat & legitur oratio Ferrini nostri, & item altera ipsius Lollij. Ergo de poetis nostræ ætatis perficiamus, de his Academijs alias seorsum cum plus ocij fuerit agemus, Ita censet Antimache, vosque ceteri? Tunc nobis omnibus Riccio annuentibus, Riccius ita subdidit: Federicus Scotus, & Constantius Landus, Comites Placentini, omnem suam pueritiam & adolescentiam in humanitatis studijs ac maxime in poetica exercere, quod eorum restantur carmina edita, itemque orationes: sed mox ambo cum discipuli magni Alciati essent, se

ad

ad studia legum & iuris peritiam conuerterunt: non ut forenses causas ut Legulei acriter, vel ius dicerent, sed ut elegantiam ac doctrinam veterum imprimis Iurisconsulti. adnotarent, & admirarentur, id quod eorum quædam annotationa, quæ mihi aliquando ostendere, facile declarant. viuunt, & quotidie in bonis literis versantur, præceptorem Alciatum æmulantes, qui & ipse potest inter poetarum collegium, & consortium reponi, eò quod eius extant carmina plurima diuersis in urbibus iam impressa, sicut sunt epigrammata, & emblemata. de hoc enim illud verissime dici potest, quod est apud Cic. de Scæuola, Iuris peritorum eloquentissimus, eloquentium iuris peritissimus: addam & ego: & polyhistor, bonusque poeta, quod tamen multorum aliorum venia & pace dictum velim, ut Lamph. Gyphi Lugensis consiliarij & Præfecti prætorio nostri principis, & Lelij Taurelli Fanen. Principis Florentini Iurisconsulti, & Anton. Augustini Hispani, duodecimviri Rotæ (ut dicitur) Apostolicæ, & nostri Lud. Catonis aliorumque qui eloquentia & varijs disciplinis iuris scientiam exornare non cessant. Sed nostra commendatione non indiget Alciatus, qui suis scriptis iam toti orbi illustris, & clarus habetur. Francisc. Luifinius Venen. iuuenis est ad poeticam suapte natura & studio maxime propensus, de quo, ut eius ostendunt carmina, quæ & ad me, & Eridanus quem D. Herc. nostro Principi misit de Nuptijs Annæ Esten. item Epodicum eiusdem carmen, quod de suo ipsius die natali Horatiani numeris ad Calinum scripsit, faciunt, ut in dies de eo longè meliora speranda sint: nunc verò agit Venetijs institutor, & præceptor adolecentium Corneliorum. His sic à Riccio commemoratis, ego de Mutinensibus in vniuersum sum locutus, Horum, inquam, ingenia prompta sunt, ac parata in vtramque partem, nam & in poetica sunt qui acutè argutèque scribant, sed obscure admodum, ut Philippus Valentinus, & Ludouic. Castellutius criticus potius quam poeta, cui non satis Bembo & Sadoletus aures implent ut audio, de quo plura quæ loquar non habeo, neque enim eius scripta mihi videre contigit: nonnulla illius monumenta nuper mihi allata fuere, & latina & vernacula lingua composita, quæ sane mihi persuaserunt eum iudicio esset quæ acerrimo & eruditione non vulgari. Est & Gabriel Falopius qui se ad rem medicam transiit. sunt & alij pene innumerabiles, sed vnus est inter eos mihi à primis annis cognitus Anto. Florellus, qui cum doctrina tum modestia, ac vitæ continentia insigni laude est profequendus. hic cum Sadoletto diutius versatus, eius omnem vitam æmulatur: & quamquam eius versus non legerim, quod meminero, extant tamen edita eius quædam opuscula soluta oratione, quæ quod de eo vobis ipse atuli verissima esse demonstrant. Caroli Segonij nec carmina, nec orationes legi, ideo eius non memini, publicè Græcas & Latinas literas Mutinæ proficitur. Brixia multos habet eruditos, sed non & poetas, ut eius filia Verona. inter eruditos quidem magnus ubique Pater Octavius, nisi quod stilo abstinet, nec suas opes publica taberna vendit. Versificatores etiam potius quàm poetas fouet ipsa Brixia. Hæc cum à me dicta fuissent, De meis Maturanis inquit Antimachus, nihil prætereasunt enim & plures qui in hoc poetarum cœtu digni sunt ut connumerentur, inter quos isti, Lelius & Hippolytus Capilupi fratres Mantuanij, quorum cum Latina tum Hetrusca multis luminibus ingenij lita, sed non cæstro ac stilo Vergilij ac Petrarachæ polita leguntur, quæ illos non indignos demonstrant, ut inter poetas nostræ ætatis reponantur. Fuit Ieremias Cusafurus Mantuanus & ipse poeta, & sacrificulus, qui mira facilitate, propè Ouidiana, inter cetera sua poemata reliquit fastorum libros, in quibus & antiquas gentium ceremonias, & nostras complexus est. huius poetæ carmina nondum quod sciam sunt edita, & ab eius posteris ut audio, supprimuntur. Galeacius quoque Gonzaga, qui ut illi genere, sic & carmine: ac Mantuæ quidem natus, hic tamen Ferrariæ plurimum in aula versatus comes principis, nunc prorex Mutinam gubernat. leguntur

Alciatus

Fr. Luifinius

Gabriel Falopius.
Ant. Florellus.

Ier. Cusafurus.

Galeacius Gonzaga.

tur eius carmina multa, sed non edita. Sunt & alij Manruani, quorum scripta ad notitiam meam non peruenere. Fuit & Peregrinus Moratus grammaticus criticus Mantuanus, hic & Latinos & vernaculos versus plurimos componere solitus fuit, quorum pars edita, pars adhuc supprimitur. Ferrariz tamen hic diu est versatus, nobilium adolescentium magister, ubi & uxorem duxit, ex qua liberos suscepit, quos inter est Olympia Morata puella supra sexum ingeniosa: nam non contenta vernaculo sermone, Latinas, & Græcas literas apprime eruditā, miraculum ferè omnibus, qui eam audiunt, esse videtur: hæc his diebus nupsit Grunthero huic nostro, qui & eam in Germaniam ad urbem patriam Her bipolin transferre meditatur. Est & Mantuanus Io. Baptista Possenius, quem audio de honore libellum, seu maui dialogū, Thuse ea felicitate composuisse, vt nemo honoris cupidior illum in delitijs non sit habiturus. hic fratrem habet Antonium præclaro ingenio, & hoc fratre non indignum, quem & optimis studijs & poeticæ facultati operā nauare felicissimè intelligo. Mantuanus etiam immò vester ex multo tempore Io. Ant. Burgus, ex cuius ludo hic multi prodire in omni facultate docti discipuli, cum philosophi, ac medici, tum Iur. cons. cuius multa extant carmina, sed non edita, quæ ille amicis quidem legēda & describēda exhibet. viuit adhuc in viridi senectā. Hæc cum ita ab Antimacho de Mantuanis suis dicta fuissent, tunc ego: Quid vetat præter iam dictos de Ferr. etiam aliquos longè quidem repetitos hic vobis recenserē quos inter Lud. Carbo, de quo & alibi meminimus, insignem gloriā suo tempore est adeptus, floruit enim Leonello Principe & Borsio Estensibus huic vbi imperantibus. plurima cum soluta oratione tum versu conscripsit, quæ florido, sed humilī stilo à paucis habentur. discipulus hic Gazæ fuit, & in hac nostra vrbe, quoad vixit publicè Græcas, & Latinas literas professus est, pestilentia absumptus, quo tempore Veneti cum Ferrariens. bellum gessere, anno à Christi natali 1482. Nec in cæcibus poeta & Grammaticus noster Ferrariens. fuit Curius Lancilorus Palsius, laurea insignitus, qui post carmina, vt ea ferebant tempora, non penitus insulsa, libros reliquit s. P. Q. Regien. inscriptos de literatura non vulgari, ob cuius librorum eruditionem eius gloriā nonnulli inuidi eum Pomp. Leto furto illos subtraxisse, distulerunt. Fuit & Dantel Finus non insulsus omnino poeta, qui plurima quidem opuscula scripsit, sed non edita præter pauca. Viuit Gabriel Areostus Ludouici frater, de quo priore dialogo actum est, qui Gabriel suapte natura ac ingenio ad poeticam fertur, cuius poemata varia, & varij generis carmina leguntur, & nisi totius corporis membrīs ac neruis contractus fuisset, potuisset in hac facultate bonis conferri: ingenium certe ei non deest, nec inuendi aut disponendi facultas. Fuere & mea ætate, familiaritate iuncti duo, qui Romæ perire, Aeneas Gerardinus, qui absorptus meretricum procellis peste periit, suis omnibus scriptis amissis: Alter vero fuit Albertus Cistarellus qui eo ulterius profecisset & doctrina & moribus, nisi curiæ Romanæ ambitio illum in alicius Pont. deliderium rapuisset, quod eum tam diu tenuit, quoad eum mors matura emed. o sustulit, eius scripta cum eo deperdita esse existimo, præter poema heroicū non aspernandum, quod in D. Annam Goricianam composuit, quod & Romæ excusum in Goricianā legitur. Recitauit mihi his proximis diebus & lyricos & epigramata quædā Archelaus Actiolus, huius nostri Iacobi Actioli filius, quem in poetica auū & patrē secuturū spero, hic Riccius, Quoniā de te Lili nostrū nullus neque de tuis carminib. adhuc verbū fecit, puto mihi hoc referuatum vt de te loquar. Ego verò te in hoc poetarum genere cum optimis quibusq. conferā, cum hymnos, elegias, & epigrammata tot scripseris, quæ tamen distinctè iuuenilia, senilia, & sacra nuncupare soles. quem vt ridentem de me plura dicturum conspexi, sermonem interrupi: Ex nostris quoq. multi sunt hodie qui si in hoc studij curriculo, & in hoc puluere & arena poeticæ facultatis perstitissent, multis lauream, & palmā abstulissent: sed eos fermè ex carcerib. egressos alios philosophia & medicina

na seduxit, alios Pont. & ius ciuile. Nam quis Fabio Antimacho huius M. Ant. filio Græcè ac Latine instructor? Quis Franc. Severo Argentiensi torosior, laborosior? qui in difficillima dialectices materia explicanda tropis & metaphoris, quas Græci dicunt, vsus, tam belle pedè effert. Quis Dom. Bondio Magnano argutor ac limator? Quis Iulio Pontio Morelero festiuior, ac plenior? quis nam & in tragœdia cōponenda ornatior? Quis Hieronymo Benintendio Belgiarino magis statarius, & amentatas hastas valētius intorquet? Porrò quis Iac. Cagnacino paratior ac faciliior? Quis Prospero Pasetho grauior ac pudentior? Quis Ronchogallo audacior, copiosior? Quis R. Renato Catone magni Lud. Cat. filio mollior, & delatior? Sed video vos mirari quod de duobus penè fratribus intimis amicis, Irenæo Brasauolo & Io. Baptista Pigna adhuc nihil dixerim, putantes me oblitum: sed sicut ex animo nunquam, ita nec è memoria effluent. Sed Irenæus paterna imitatus vestigia, instructiorem se esse cupit, & exercet in tota re medica: Pigna vero quamquam & ipse in philosophia & medicina sese studiosum præbet, nihilominus humanitatis studia nunquam deserit. nā vt omittam quæ adolescens soluta oratione perscripsit de consolatione tres libros ad Thomam Lucen. materteræ suæ virum, & libellum de ocio, quem amplissim. Cardin. Saluiato misit, & varias epistolas, versus quoq. Latinos, & Rhythmos Hetruscos, & illos quidem argutos ac lepidos, indies conficit. Sed & lyricos aggressus, elegos, & heroicos tam studiose pangit, vt merito bene de eo sperandum sit. quibus de rebus inducti prudentiss. Princeps noster Her. & Iac. Troctus Trib. Pleb. & Pa. Pat. & Ant. Musa Archiater nostriliterarij gymnasij moderator & præfectus, eum in professorum albo ascribi voluere, vt extraordinarius humanitatis lectionem pub. Græcè & Latine profiteatur. Inter hos non commemoro Alex. Sardum, qui ex patris Sardi instituto historias confectatur, & quotidie opisthographa collectanea ex omni scriptorum genere conscripta compilat, vt illum omnia scire credas, quæ colligit. Herc. postremò Troctum Alph. Trocti filium equitem meum vereor ne à bonis literis & Græcis & Latinis non nihil auertant principalis aulæ illecebræ, & equitandi studium, quod tamen ne fiat, parentis diligentia & solertia cauet. & hos quidem nos ipsi nominauimus, cum inter omnes primus fuisset connumerandus Herc. II. Esten. Pr. noster qui ab ipsa penè infantia carmina & versus scribere solebat: sed cum deflexit cura dominandi, & principatus, & quamquam seorsum nonnunquam cum musis se ociosus oblectet, & libenter ab alijs conditos versus scienter perlegat, dissimulanter tamen se hac in parte laudari patitur. Nos tamen ò HERC. musarum sacra colentes feras, si non taciti hoc præterimus, quando & ex tuis cubiculis exiure duo non indigni vt cum poetis connumerentur, Aug. Mustius & Nic. Bendideus, quorum vtriusq. præter cætera aulæ ornamenta, & non inconditos versus legi tum ad me, tum ad alios missos. Et simul hæc dicens, Hora, inquam, iam tarda est, & Sol inclinat, ideo totius sermonis finem faciamus. & ita sermo absolutus fuit, cum & vesper & diei serum iam esset, & ita omnes ad propria, vale dicto, redierunt.

DIALOGORVM DVORVM DE RECEN-
TIORIBVS POETIS
FINIS.

NN

LILII GREGORII GY-
RALDI FERRARIENSIS PRO-
GYMNASMA ADVERSVS LITERAS
ET LITERATOS.

Probo & candido Lectori.

QVIS inquam humanis. Lector satis pro dignitate literas laudare potuit & quis numerare
quanta vite commoda attulerunt? Id quidem quam plurimi conati sunt, nullus planè ad-
huc, quantum mihi videre contigit, omni ex parte est affectus. Hæ nos etenim imprimis huma-
nitatem, mores, & Virtutes edocuerunt: hæ nobis leges & iura describere: hæ rerum naturam, &
quæ ab ipsa producta sunt explicuerunt: hæ humanarum diuinarumq; rerum scientiam, hoc est, sa-
pientiam comprehendimus: hæ quæ innumerabilibus ante nos pene seculis gesta sunt ante oculos
ponunt: hæ & quæ nos ipsi vel præclare gerimus, vel acute excogitamus, ab obliuione vendicant,
ac posteris cognoscenda commendant: hæ cæli orbis circulosq; & globorum stellarumq; conuersio-
nes ac traiectiones patefaciunt: hæ deniq; DEVM ipsum immortalem, calitumq; sedes, & di-
uina arcanaq; mysteria declarauerunt, & quo essent celebranda ritu exposuerunt. Has tamen vnus e-
go tantis ac tales, parum prudens nunc demum ausus sum criminari, reasq; facere: id quod mihi nõ
impunè, sed pessime cecidit. Nam tamen si hoc ipsum haud seruo sum molitus, loquacitatis tamen et
iocationis nostræ pænas & quidem grauissimas dependi: licet, vt Stesichorus Theodeclesq; po-
ete, non oculus captus fuerim, nec vt Theopompus historicus mente commotus: ex quo tamen tem-
pore hoc ipsum Progymnasma composui, non seuiens modo Fortune procellis iactatus sum, bis
bonis omnibus spoliatus: verum etiam ita sum corporis membris affectus, vt eius iam nulla pars
articulorum doloribus vacet. Pænas ergo pertuli, non quod, vt illi, Helenam vel Hebræorum sa-
cra, sed sanctas literas per ludum & per iocum vituperari, idq; vel ludentis non fortune iniquita-
te, vel potius (vt dixi) exercitationis causa. Quam vtiq; exercitationem ea nunc ratione in lucem
proferre constitui, vt si qui forte erga literas, & literatos male affecti sunt, meo ipsius exemplo ac
periculo discant, non modo serio, sed nec quidem ioco maledicere: & simul, si forsitan eorum ali-
qua quæ literatis hic obiecta sunt, vera fuerint, ea in te probe Lector ipse corrigas & castiges, nec
sanctissimas ipse literas patiare per te vel inquinari, vel in te vitari. Vale diu, & æqui rogo boniq;
hoc quicquid est, consulas. Iterum Vale.

LILIVS GREG. GYRALDVS CÆLIO
CALCAGNINO VIRO DOCTISSI-
mo S. P. D.

MEminissim' Cæli doctissime, ambo adolecentes cum essemus, me abs te ad declamandum sa-
pius prouocari? vt in hanc pulcherrimam & florentiss. urbem antiquam illam rhetorica
ludicre exercitationis consuetudinem pridem desitam atque abolitam, nostro exemplo inducere-
mus, vt declamatorum more ac sophistarum, materia proposita in vtrinq; partem quacunq; de re,
nonnunquam etiam ex tempore oratio haberetur, ad excitanda videlicet & exercenda patria iu-
uentutis ingenia. Meminissim' inquam, eo nos tempore inter alias controversias illam declamasse,
qua non Iurisperitis modo, quorum de scientia tum disceptabatur, sed etiam philosophi sermonem
dedimus: nam cum forte mihi iura & leges vt laudarem obtigisset, tu contra qua a me dicta fue-
rant, tanta verborum ac sententiarum copia, tantis argumentis respondisti, vt non fictam contro-
uersiam declamitare, sed planè orare videreris: Emanauit nescio quo pacto in vulgus ea declama-
tio, quam non simulate, sed ex animo dictam fuisse rati nonnulli inter iureconsultos ea tempestate
non ignobiles, eius rei nomine non æquos erga te se indices præbuisse recorder. Quare hoc tuo exem-
plo monitus, quum aliquot post annos ego Romæ cum essem, eadem exercendi ingenij causa in li-
teras &

teras & literas progymnasma composuissim', obtrectatorum & sciorum calumniis sermo-
nem deus, ipsam illud tantum absuit, vt in apertum lucemq; proferrem, vt dixi etiam quim
Vulcano Neptunoq; consecrarem me continere potuerim. Latuit ergo mecum hætenus, ex tot ca-
lamitatibus nescio quo fato superstes. Vides iam puto Cæli, qualis libelli sit Genius: nempe antequam
cognitus, quasi quodam præiudicio condemnatus. Muto igitur ad te illum ea de causa, vt cum tu
inter literatos & eruditos tam diu principem locum tuo iure ac merito obtineas, ipsum diligentis-
sime non modò examines & censeas, sed si ita videbitur, sילו quoq; verso deleas: nam quacunq;
illum Fortune nota dignum remiseris, eandem, ex tuo iudicio & censura apud me subibit. Vale
decus meum, immo tibi & orbis. MD. XL. Mense Septemb.

LILIVS GREG. GYRALDVS BERNARDI.
NO ADRIANO BARBULEIO SACER-
doti S. P. D.

EA inter nos Bern. Barbuleie suauis, intercedit amicitia, qua a pueritia & schola vsq; initium
sumpsit: qua, vt Fabius verissime scripsit, vsq; ad senectutem firmissime durat, religiosa qua-
dam necessitudine imbuta: nec enim est sanctius sacris isdem initiari (quanquam & nos vtrius-
que etiam, hoc est sacrorum & literarum mysterijs initiati sumus) quod quidem mihi summi a-
moris vinculum primum cum Cælio Calcagnino (vt probe potes meminisse) intercedebat, & te-
cum deinde, quapropter cum nuper tanto ac tali amico, & si fateri velim, patrono orbatus sim, v-
nusq; mihi propè reliquus huius sodalitatis sis superstes, qui ab eo non minus amabaris, quam a me:
vixit qui cū eo semper in hac vrbe sanctissime vixeris, nec ab eo inquam absueris, vt ego, qui
peregrè profectus, a vobis multos annos cum alibi, tum Romæ præsertim absui: sed cum vix
vix id est, præexercitamentum meum quoddam illi superioribus annis dicassim, nec adhuc in
apertum lucemq; protulissim, propter scilicet adæquos & otiosos iudiciorum, id est, turpe argumentum,
vel si maui, vt Gellius, interpretari, infamem ac inopinabilem materiam, nam id aduersus literas
& literatos inscribitur: hoc vero demum tempore, quo communi vtriusq; sumus amico priuati, il-
lud ea lege statui edere, vt si quid forte vite, scriptorum meorum exilitas est habitura, posteris hæc
nostris nota fiat animorum ac necessitudinis coniunctio. Quare mi Barbuleie hoc nestrum quale-
cunq; Cælio quidem prius inscriptum progymnasma accipe, quod alioqui vni quidam vt vobis no-
stris primarij enice efflagitarunt, sed nulli mihi post acerbum Cælij interitum, cui vt omnis erudi-
tionis Coryphæo illud vt castigaret destinaueram, magis sunt digni existimati, quam tu ipse, vt in
tuo & illius nomine appareat. Vale. Ferr. M. D. XLI. Mense Iunio.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIEN. PROGYMNASMA ADVERSVS
LITERAS ET LITERATOS,

Ad Ioannem Franc. Picum Mirandulan. Principem.

NON eram Picæ nescius, si qua pridem mala cognoueram litera-
rum studia mortalibus afferre, ea patefacere, fore, vt me labo-
remq; meum pro cōmuni omnium utilitate suscepium varijs re-
prehensionibus obijcerem. nam & cum ipsam cognitionem hanc
meam amicis quibusdam communicassim, ex his quidam me a-
tra bile mo:um, nonnulli panics agi dicebant. Si qui tamen, vt
certe nonnulli, eadem sentirent, vel à mea hac sententia non omnino abhorre-
rent, hinc ad quascunq; alias dictiones vocabant, genus hoc dicendi torum, et si
res de qua agere præposui vera sit, non decere tñ in vulgus in apertumq; pro-
ferri propter iam inteteratam & insitã in omnium propè animis opinionem: simulq;
vt literatorum hominũ inuidiam vitarem, quorum genus est maxime irritabile,
& iã non modò in me luculentas orationes meditari sentio, leuissimòsq; hinc &

inde flosculos decerpere, & simul vndiq; venena colligere. Ego vero id quidem eos longe me elegantius ornatusq; copiosius etiã & eruditius dicturos arbitror, verius certe nequaquã. Verum cogitanti mihi, quantum hoc studiũ meũ & cogitatio, vtilitatis plerisq; omnibus esset allatura (si qui modo nobis auscultari, vel alias ad res cõmunis hominũ vitã degendã accommodatiores labores suos impendere, & studia animũq; intendere voluerint) non ab re fore visum est, vt omni depulso metu, si non omnibus (multos enim fore pertinaces ac obstinatos putamus) paucis saltẽ, vel vni tibi, qui inter literarũ ac disciplinarum studiosos ab ineunte ætate natura ipsa & tuopte studio ita institutus es, vt propẽ iam summum locum inter earum professores teneas, hæc nostra mitteremus. Simul equidẽ non nescio, quantum sermonis plerisq; sim daturus, quantumq; mihi inuidiã apud omnes, quibus res ista pridẽ est præiudicata ac persuasa, sim comparaturus. nec minus quantum laboris subierim, si rem non totam modò ac penitus, sed ex parte completi voluero. Verum enimvero ita mihi fluctuanti, multo plus animi, tu mihi Pice addidisti, cum te omnium gentium philosophiam, atq; imprimis Platonis, quem virum diuinum literati isti vocant, & Aristotelis quem naturã peritissimum fuisse volunt, ita infirmasse atq; euentisse potius video pro hominũ Christianorum vtilitate: Quid nõ mihi quoq; in re tam præsertim vtili & manifesta (vt quidem mihi videtur, modò aliquo, vel mediocri ingenio præditus non collimem) non sperem me ostensurũ, vel his saltem viam aperire, digitũq; ad fontes intendere, quo alij multo meliora, & plura possint, & meditando inuenire, & alijs scribendo impertiri. Sed enim antequam aliud faciam, illud mihi imprimis, quod à literatis nonnullis obijci sentio, paucis diluendum est, me videlicet literarum ac disciplinarum auxilio atq; ope vsum fuisse ad conuellendas & diuexandas literas & literarum professores: Quali verò, quoniam Cantharidis venenatisq; alijs ad sanitatem periti medici vtuntur, ideo Cantharidas & venena ipsa suapte natura bona & vtilia existimanda sint. Neq; tamen negarim me literarũ notis & figuris vsum esse in huiusce rei scriptione: qui enim aliter fieri potuit: non earum tamen vsum sum præsidio atq; suffragio. Si quid enim hic quod literis vel earum professoribus conuenire visum fuerit, id non est acceptum referendum illis, nec earum studijs, at ingenij potius mediocritati & cogitationi sedulã, cum aliqua (si forte videtur) industria & diligentia, quibus non inficior me non nihil libenter operam dare. Erunt & alij fortasse, qui mei ostentandi causa hæc ipsa à me per scripta affirmant. Quibus ego breuiter ita respondendum esse volo, primũ nullam in me tantam esse vel eloquentiã, vel eruditionis non dicam excellentiam vel æstimationem, sed opinionem, de me, vt mihi merito id imputari possit. Deinde si aliqua ex parte me & antea ceterã vitã meã instituta ab ineunte vltq; pueritia cognouissent, non id de me profectò opinarentur, id quod verum me dicere, tute ipse testis es Pice, qui cum à teneris assidue sum versatus, & optimè notis ab omni venditione atq; ostentatione quã procul absum, quare hæc tunc sit responsum, qui vel beneficio literarũ, vel ostentationis gratia eas ipsas literas me insectatum fuisse, atq; improbasse dixerint. Iam vero, quas ego literas hoc loco intelligam, quosve literatos, earũque professores, prius ostendere atq; monstrare pretium operã videtur, ne in vniuersum omnes dãnare videar. Literas ego hoc loco appello desideriu quoddã ac intemperatam quandã cupidinem per ipsas literas & earum studia, alicuius rei vel scientiã inuestigandã ac perdiscendã: Literatos autem, & earum professores, qui id quod modo diximus, per eas ipsas literas, efficere dies noctesq; laborant. nam literas ipsas, hoc est, notas & elementa, quibus in scribendo vtimur, quã tum publice tum priuatim, tum etiã domestica nobis indies gerenda occurrunt negotia, vt maximè necessarium opus, & opportunũ rebus pertractandis, cum in rebus publicis & ciuitatibus, tum priuatis & commercialibus, & rerum permutationibus, alijsq; quã plurimis, non modo non detestamur,

mur, sed nec quidem improbamus: Illas tamen inter ea opificum opera artesq; quas fordidas vulgaresq; & sellularias appellant, reposuerim: de hoc enim literarum genere à nobis in præsentia minime agendũ. quamquam & Platonem dicere solitum audiui, literarum vsum memoriã obstare, videlicet quod illa, quã scriptis reposuimus, velut custodire desinimus, & ipsa securitate dimittimus: tamen nec illas nos nec item illud reprehendere velle intelligimus, congrue & ornate loqui quocunq; sermonis genere, seu latino illo seu græco, seu vernaculo quocunq; & quotidiano, vt quã mente animoq; à nobis cogitata sunt prudenter, & quadam naturali (vt sic dicam) ratiocinatione, nec perperam nec præposterè ponderata, palã vt sint ad vsum vitã, demonstramus. Atque hæc vtinam mihi imprimis à Deo optimo maximo ipsa quã natura concessa forent, vt ea pro castè atq; ornate facere possem, non equidem hoc mihi loco tantum laborandum esset, vt ea ostenderem, quã animo pridem mecum cogitata, & vt mea quidem est opinio rectè pensitata sunt. Illud nunc certe nos facere intendimus, vt quo plus in negotijs gerendis res quã verba profunt, eò iudicium ingeniumque ipsum à natura bene institutum atq; informatum, longe literis & literatis ipsis præstare monstramus, nimiasq; literas, vt ille ait, ad insaniam homines conuertere: nec modo id verum esse, sapius ad laudem atq; virtutem naturam sine doctrina, quã sine natura valuisse doctrinam: immò multò etiã sapius offuisse quã profuisse humano generi & vitã audiuius, cum se literis & earũ studijs homines potius dediderunt, quã animo à natura bene instituto atq; informato. Rem profectò arduam (vt vides) Pice aggressi sumus, nam præter literatorum quorundã inuidiã vel sciorũ potius, & se bene doctos putantium; qui nos calumniabunt, nobisq; negotiũ faceissent, id quoq; comperũ habemus, omnium rerum cognitiõẽ, cum primum aperitur, multis obstructam videri difficultatibus & calumnijs patere: & quamquã hæc quã nos in præsentia dicturi sumus, in obscuro minime lateant, ea tamen est in iudicijs hominũ plerumq; infirmitas, & sæpe malitia ac pertinacia, vt id obstinate pernegent, quod animo tamen verum esse fatentur: Verum nec difficultas ipsa, nec inuidia, nec quam modo diximus, multorum malitia ac pertinacia me terrebunt, quo minus institutũ propositum intrepide aggrediar, tuo præsertim fretus exemplo: quod cum à me fit, animum quaso parumper à curis, quibus plus nimio interdum distringeris in ditione tuenda, & à disciplinis semotum mihi adhibe.

Principio humanum genus ea ego ratione à Deo opt. Max. constitutum audiui, vt vel Deum ipsum principem & rerum omnium parentem penitus contempleretur, diēsque noctesque aliud nihil agat, quã vt studium & operam rebus agendis impendat, aut si rectius meliusq; sibi & alijs consulere velit, vtrumque vt faciat, vt scilicet & Deo immortali simul, & vitã in communi degendẽ operam nauet: ex qua re hominum cõtus & conuenticula, quæ ciuitates & Respub. dicuntur, sunt, consistat & conilitutẽ sunt. Id verò vt sic fieret, Mens imprimis ipsa diuina nobis à Deo ipso immortalis insita atq; elargita in causa fuit, ad cuius exprimentas & manifestandas conceptiones, membrum lingue tamquam instrumentum à natura datum est, quæ esset quasi mentis ipsius ac animi interpret atque prænuntia: hæc ipsa vtiq; lingua nos Deus & natura vti voluere ad ea, vt modò dicebam, expromenda quæ animo & mente conceperamus. Quantum vero utilitatis & momenti afferret lingue munus, sollertiores quidã animaduertentes, signa quãdam & notas, quas ipsi literas vocauerunt, longo post tempore excogitarunt, quibus procul absentibus lingue loco vti sunt. aliqui mox etiã in becillioris memoriã ipsi literis tamquam rerum thesauris præsentibus vti fuerunt: qui non his literarum muneribus contenti officium peruerterunt, & in alios omnino vsum transtulerunt, sequẽ ipsi, quod aiebant, hominum ingeniã & animos excollere professi sunt, ipsiq; literis & animum ipsum & eius cogitationes ac sensus subiecerunt, Regesque ac dominos seruire & famulari ancillis

coegerunt. vnde pene innumerabiles exortæ sunt illis abutentium opinio-
nes atque sententiæ: Quidam enim ijs se rerum prateritarum memoriam po-
steris consecrare, alij sapientiæ se operam dare dixerunt, & quidem multifa-
riam, vt iam non illud, quod aiunt, esse putem de capitibus hydræ fabulosius:
alij dicendi facultatem artémque à se inuentam tradere, alij medendi rationem:
quidam etiam Deos ipsos immortales commentari atque docere, alij se le-
ges & decreta plebiumquæ scita ciuitatibus & populis sancire: alij demum,
& ij quidem plurimi ingénsque turba, se ijs plebes & vulgus inaniter oble-
ctare falsi sunt. atque ita hæc noua insanienti via adeo permultos traxit in sen-
tentiam, vt ad hanc nostram fermè ætatem hominem nihil sapere à plurimis
& dictum & existimatum sit, qui non prius in eiusmodi literarum & disci-
plinarum studijs, quæ vocant, insanauerit: atque adeo etiam prudentiorem ac
sapientiozem vocauere, qui literatius & magis in his desipuerit. Fuerunt &, si
deis placet, ex mulieribus, quæ colo & calatho relictijs, non contentæ muliebris
& domesticæ leuitatis, literarum quoque ac studiorum insaniam sibi ascilere:
Athæ quales nugas, quæ libidinum noua portenta excogitarunt: quas inau-
ditas tragœdias amoribus nefandissimis emancipatæ plufquam foeminæ fecerunt,
ne dicam faciant: pudet me hoc loco reminisci masculam quæmque Ve-
nerem eas molitas, & mutuo frictu contaminatas, cæteraque quæ puer ali-
quando non sine rubore à magistris in scholis de huiuscemodi nefandis mu-
lierum monstris audiui. Sed quid de istius (vt dicitur) segnioris sexus litera-
ris pluribus agimus, qui ad sobolem tantum, & domus rei que familiaris custo-
diam à natura constitutus esse videtur: Quare iam satis de his à nobis in præsen-
tia dictum, ne propositum nobis institutum deseramus, istius multiplicis per-
suasionis euellenda, vt vanæ, vt generi humano maxime perniciosæ, & pestife-
ræ, quæ non solum nobis in rebus quæ extra nos sunt, & quæ fortunæ dicun-
tur, sed etiam quæ nobiscum sunt, animo videlicet & corpori, plurimum obest,
idque paucioribus quam fieri poterit ostendemus: si prius tamen illud, quod in
multorum animis ac mentibus penitus insedisse videmus, euellere ac radicibus
extirpare poterimus, existimantium literarum studia ab ipsa natura esse nobis
ingenerata: id quod ego vel solo argumento facillime refellam, à puerulorum
& paruorum natura sumpto, in quibus, vt in speculis, natura ipsa relucet, ac cer-
nitur, & qua ipsi duce nituntur, omniâque rerum & actionum principia in ijs ab
ipsa natura ingenita sunt, & (vt sic dicam) adumbrata, omnium verò illi re-
liquarum rerum quæ secundum naturam sunt, auditione ac commemoratio-
ne delectantur, earumque inuestigatione, vt omnia velle scire indicia certissi-
ma demonstrant, solas literas & earum scholas fugitant, & ab his maxime ab-
horrent: nec eas nisi munusculis allecti, vel metu, vel verberibus ac ferula co-
acti frequentant. Indiciū hoc certè manifestissimum, non naturæ opus es-
se literarum studium, sed violentiæ cuiusdam, & aduentitium potius, ac alfun-
de quam à natura accersitum: nam si à natura ipsa literæ proficiscerentur, eas
vt cætera sponte non coacti aliqua saltem ex parte pueri illi tenelli & parui in
illa ætatula asciscerent: iam vero literas non à natura esse videmus, vt quæ illi-
us opus non sint. Num eæ saltem vel earum studia sub aliqua artium natura-
lium diuisione comprehendî possunt? Num in ea quæ in consideratione &
inspectione tantum consistere dicitur? minime: quoniam nisi annexa agunt &
coniuncta alicui materiæ, vel rei subiectæ. Num in ea quæ in effectu atque
actu existunt? tantundem: quoniam, vt diximus, non nisi coniuncta agunt.
An fortasse coniunctæ & consideratione & actione simul? Longè minus pro-
pter iam à nobis dicta: Reliquum iam est, vt inter ea sint, quæ oculis subiiciun-
tur, & consummationē aliquam potius quam finem accipiunt, qualis est pictu-
ra: Quæ nam enim sunt propria literarum studia nisi characteres & figuræ ipse
ea vero quæ considerantur per eas, ingenij sunt & nature ac rationis. At ali-
quis

quis dicet: ratiocinari, & rerum causas, nisi per ea quæ scripta sunt, inuestigare
non possumus: minime vero. nam mens & ratio, non literæ hoc faciunt. at hæc
instrumenta saltem, & adminicula: quin potius lingua, quam instrumentum
à natura constitutum ante iam diximus, ad expromendas animi conceptio-
nes. At vero quosdam literas audio reposuisse inter eas artes, quæ circumcur-
rentes dicuntur: quòd scilicet eæ in omni materia & re subiecta se intromisce-
ant ac circumquaque cursare videntur, vt nonnullorum est natura famulanti-
um, qui temeritate ac impudentia quadam, non vocati, heris etiam plerumque
inuitis sese in ea ingerunt, quæ non sua sunt à domino munera præscripta: E-
sto vero sint famulæ literæ, vt sunt, ad expromendos sensus & animi conceptio-
nes: Num hoc ipsum melius pictura præstabit? quibus, vt audiui ex literatis i-
psis hominibus, eos interdum vti, cum quid memoratu difficile recitandum,
vel describendum occurrit, ad quod exprimendum vel memoria vel descriptio
ipsa per literas non sufficit, idque ea præcipue de causa se facere prædicant,
quòd eæ ipsæ picturæ vel imagines clarius & verius rerum formas imprimant,
quam quæ per literas fiunt. quin & audiui nonnullas olim Orbis nationes &
quidem celebres imaginibus quibusdam ac figuris vsas esse pro literis. Ex ijs
certe quæ diximus cognoscimus parum utilitatis & vsus esse ex literis, tantun-
dem atque in pictura: damni vero plurimum, quod infra planius ostendemus.
Memini quoque ab eruditjs quibusdam audire, nihil infantius, nihil ineptius,
nihil etiam durius fieri posse, quam prima literarum rudimenta, adeo vt earum
radices non aliam ob causam amaras dictas à quibusdam ex literatis ipsis ex-
istimem: artes quoque de literis traditas (si modo ars esse potest de ijs quæ in-
dies antiquari videmus) molestas & odiosas esse. Sed hæc raptim præteruola-
mus, vt notiora. Iamque illud potius agamus quod prius à nobis fuerat pro-
positum. Omnia quæcunque bona dicuntur, ea trifariam definiti ac censeri pos-
se videntur: vt tum animi, tum corporis, tum fortunæ dicantur. Animi bona
nunc intelligo, recte sapere, non agi voluntate & libidine, temperatum & se-
datum ipsum animum à perturbationibus nimijs habere, mentis acumine pol-
lere, tenebras errorum offusas ab illo propellere. Corporis bona dico prospere-
ram & integram ipsius validitatem conseruare, aduersam repellere. Fortunæ
autem bona ea nunc cenfeo que in ipsius Fortunæ arbitrio & manu posita esse
dicuntur, opes, diuitias, Regum ac principum virorum fautores, auras, popula-
ritates, beneuolentias, amicitias, cæteraque huiusmodi. Paruum mihi profecto Pi-
ce negotium reliquum esse arbitror duo illa extrema, quæ dixi, bonorum ge-
nera per literarum studia labefactari atque corumpi, si primum illud de bonis a-
nimi monstrauero, quod mihi fortasse perdifficile fuerit, quando hoc hominum
genus se ultra cæteros animo pollere, eiusque viribus præ cæteris valere & credit
& prædicat. Bene instituti ergo animi est recte iudicare, nulla amoris vel odij du-
ci perturbatione, æquum & rectum cum quadam, vt græce dicam, isonomia, mē-
tisque ratione omnibus ministrare: iustitiam denique cæterasque virtutes, quæ tum
ciuiles, tum voluntariæ dicuntur, non docere solum verbis, quod ij se facere glo-
riantur, sed in actionibus quoque eas perspectas, exhibere. Sed pro Deo atque ho-
minum fidem, qui magis animo affecti? qui perturbationibus immodicis aut
affectioibus, quæ à græcis *πάθη* dicuntur, aut ab appetitionibus, quas illi
ijdem *δράς* vocant, facilius aguntur, impelluntur, trahuntur? nulli hominum
iracundi magis, elati & inflati magis, arrogantes, insolentes, superbi, vani,
futiles, leues, opiniosi, inconstantes, pertinaces, omnium rerum etiam porten-
tissimarum creduli inter eos aliqui, aliqui è contrario etiam clarissimarum in-
creduli, nonnulli interdum suspiciosi magis, interdum qui minus curæ, ne suspi-
cionis dicam, habent: nulli omnino ijs minus libero animo: atque id ea de causa,
quòd se illi eo magis, vt paulo ante diximus, valere arbitrantur. nam sibi om-
nia arrogant, omnia præ se nihil esse, se Deos, nos indoctos homines ex argilla

& luto fictos, vt aiunt ipsi, esse existimāt. Si vero quidam veteratores inter ipsos hæc dissimulent, vt sunt inter ipsos quidam, si altius eos attingas, & introspicere possis, istos eo vitio magis simpliciter, eoque magis agi facile cognoscas. Nulli sunt præterea, qui magis amoribus insaniant, faciliusque aguntur, modo hi epigrā mata diuerforum versiculorum generibus, modo per Rhythmos cantuunculas suis amatis meditantur & canunt, quin & ijs sacra magnos alioqui philosophos interdum fecisse, tamquam Deis immortalibus audiuimus: Pudet hæc me referre. Sed vide Pice quo animo sit hoc hominum genus: firmam ætatem omnem per luxum vel otio & secordia, oscitantes sibi labi impune interdum permittūt, cum verò annis & senio ingrauescunt, quidam eorum, ne scilicet per ipsos species humana minus, quod ipsi aiunt, perpetuet, vxores ducunt, idque ea ratione prætexunt, vt liberis operam dent: Pulchre ac bene mehercule factum. At illud minus in præsentia colligo quòd in administranda familia & gubernanda, quā & illi suæ sapientiæ partem esse voluerunt, nihil penitus interdum vident, nihil ad normam, nihil ad calculum, interdum vero non modo tabulas & rationes sed ephemeridas, & anniuersaria ita anxie vt ad obryzum vsq; quod dicitur, exigere ac reproficere videantur, nunc audiores auariorisque & sordidi, nunc prodigi ac profusi adeo vt mediocritas illa, quam auream appellant ipsi, & laudibus in cœlum extollunt, in rebus & eorum actionibus nulla sit, omnia ad extrema, quæ ipsi etiam non sine vitio dicunt, exigunt: ita vt aliquando mirum in modum honoribus ac magistratibus inhient, nunc vel repulsa, vel leuitate minus curent. Nulli denique omnino virtute minus aguntur: nam cum alia omnia incerta sint & falsa, caduca, mobilia: virtus vna ipsa est altissimis naturæ fixa radicibus, quæ numquam vlla vi externa, nulla alia re labefactari potest, suo numquam dimoueri loco. At hi literarum professores, qui virtute præ cæteris polle- re ac nisi gloriantur & prædicant, quam inconstantes, quam leues & mutabiles sint, etsi modo diximus, plantius tamen infra, vt pero, dicemus. Quid vero si eos aliquando præcipientes audias, & monita dantes populis & idiotis, deos putes ex verbis, non homines loqui: atqui nihil eorum, quæ prædicant & concionantur, ipsi faciunt, suisque ideo præceptis ac monitis pondus derahunt: cui enim persuadeant, qui sibi ipsis prius non persuaserint: non verbis modo, sed actione inanes, qui ppe falsa omnis sapientia existimatur, quæ non in aliquo fuerit actu, quo vim suam exerceat. Equidem vt literatorum insaniam clarius patefaciam, audiui ego eorum huiusmodi aliquos ad tantam vsque adeo peruenisse demeritiam, vt relictis patrimonijs, vel abiectis opibus se in sylvas abdiderint procul ab hominum cœtu & commercio, alios sibi testes amputasse, alios oculos, alios linguam sibi mordicus euellisse, quosdam se ab altissimis partibus præcipites dedisse, alios aiunt vitæ & sui peractos vitam inedia finiuisse, alios miserabiliter perijisse, cum quædam assequi in his quas profitebantur literis nequaissent, aliquos quòd propositas sibi quæstiones soluere minime in promptu fuerit, nonnullos in adulterio perijisse, quosdam etiam amoris furore, alios in amatorum complexibus, alios nimia lætitia & gaudio exirasse, alios tinea & pediculis propter sordes, alios insomnia atq; vigilia necatos, alios quoque fuisse audiui, qui diuinitatis desiderio se in Actæ montis crateres deiecerunt, quosdam vero crudelius sibimanus conciuisse: alij vitam exosi optimum censuere non nasci, aut quam ocyslime abolerit: alios iccreo nos nasos dicere non puduit vt scelorum poenas lucremus, vt illud minus mirari possimus, eorum nonnullos fuisse, qui Tyrannides vel occupauerint, vel concupierint. Sed & inter illos aliqui fuerunt qui proprias vxores prostituerint ipsi, vel amicis abutendas concesserint, aliquos, vt canes, passim sine vilo pudore hominem se ferere solentes, & palam concubuisse. Quosdam ferunt nudos in sole & harena ad philosophandū se abiectisse, quosdam inter sylvas & nemora, vnde & illis nomē, abdidisse, alios ita sese voluptatibus addixisse, vt tamquam subantes & lutulenti sues in eis

temper

semper volutarentur, alios carnibus, alios vino, alios leguminibus abstinuisset: vt illud minus mirum sit, inter eos aliquos fuisse qui totos dies consumerent in colli columbini & pauonis contemplatione. Sed ne illud Pice sine magno risu non audire potui, quod de quibusdam inter hoc hominum genus audiui, qui se modo in varias subinde formas murari aiebant, sequē autem voces & canus intelligere atq; ex ijs arcana interpretari, & rerum euentus præscire. Atqui & alij qui se femore aureo esse putauere, idq; palam & publicè nudabant, vt vulgo crederetur alij hominem fieri ex mulo, colubrum ex muliere dixere: alij nonnulli modo se pisces, modo arborum ramos, modo feras, modo homines fuisse, scriptis, vt audio, testari sunt: alij tanta vesania & delirio correpti, vt continue timerent, ne, quòd existimabant se anima destitutos, vmbra sua occurrerent: alij tanta se esse leuitate & mēbrorum corporis exilitate, vt soleas ex plumbo semp in pedes inducerēt, ne à vento scilicet diriperentur: alij se ventis, nubib; atque procellis imperitare, & ex his futura colligere, necnon ex ijs quæ in nubibus variæ videri solent imagines: quidam propriā suam ipsius animā in coruus ingredi, quo ad sibi placitū foret, vt euolaret & reuolaret: quidam se multos annos dormiuisse tamquam noctem integram credidere: quidam & per æra transire, vnde & à Grecis ætherobata cognominati sunt: quidam magicis artibus dediti, quidam fascinationibus, quidam sternerutamentis fidem habuere, alij oscitationibus, & in his futuri auguria esse putauerunt: alij in somniorum diuinationes commēti, ita vt vigilantes vere dormitasse videri possint: alij alio modo se futura prædicare ac præuidere dixerunt. Ne me tamen tu Pice de ijs dicere in præsentia arbitreris, qui diuina quadam vi atq; immensa in Deū charitate accensi futura præuident, quos Christiani & Hebrei quotidiano sermone diuinos Prophetas & futura videntes vocant: hos enim quo magis diuinos eo minus literatos fuisse & audiui mus & legimus. Non minus & in placitis atq; decretis suis quæ Græci dogmata appellant literatissimos istos homines insanisse audio, quàm in vitæ institutione: nam quid dicā aliquos fuisse qui dicerent omnia quæ sunt, nihil esse: alios qui eadē possibilia, rursum impossibilia demonstrare tentarent, alios se ne scire quæ scirent, alios se tantum scire quòd nescirent, & quæ supra nos nihil ad nos pertinerent: Quin & quosdam intelligo plures mundos esse opinatos, alios vatum quidem animatum cumq; æternum, & vt sine initio, ita sine fine futurum: quosdam perpetuum, hoc est fabricatum quidem ab opifice & edificatore Deo, sed non interitum: alios igne, alios aquis defecturum, quosdam elementorū colluione in semet ruiturum. Nec minus de Cœlo Cœliq; substantia eiusq; perpetua agitatione ac conuersione, deq; illius partibus dissentere. At quæ de anima eiusq; muneribus ac functionibus deq; substantia commentū sunt, quam varia sunt, quam repugnantia: vt mihi videatur, cur tantopere literatos istos, & antea pleriq; mortalium & nunc quidem sectentur ac venerentur: alij enim mortalia sem ipsam animam, alij ad tempus immortalem, alij æternam, atque ad nos descendere ex quadam cœlesti sylua: alij aliam quidem, & ad nos cum descendit pennas amittere, & irrigatam aquis cœlestibus rursum aliam fieri, vt ad superiora redeat: animam demum, alij spiritum, alij ignem, alij aera, alij harmoniam, alij numeros, quidam & sanguinem, vel lucem, vel anhelitum, alij alia esse dixerunt. Sedem quoque & ipsius animæ domicilium in homine varie retulere, alij in capite tamquam in arce quadam, alij in corde, alij in arterijs, alij in toto corpore totam vbique esse. De finibus item honorum discordes fuere, alij virtutem, alij sapientiam & rerum notionem asserentibus, alij voluptatem & quidem multatiam, alij indolentiam quæ ἀλπηία dicitur, quibusdam securitatem (seu si maioris animi tranquillitatem ἀθυμία interpretari,) alij, quod ferme idem, affectationibus non agi, quod ἀπαθεία Græci vocant, alij id quod vnum esset & simile, & idem semper alij tria fortunæ, corporis, & animi bona, alij alia approbantibus. Nec minus in corporis sensibus dissentere: quidam

dam eos quinq; quidam plus, alij minus esse dixerunt, plerique omnem illis rerum fidem abrogant, quidam quadantenus, alij ijs fidem omnem adhibent: preterea quæ nam eorum vis, quæ instrumenta, an intrinsecus an extrinsecus in nobis agant: id quæ confuse adeo atque perplexè, vt mirum dictu sit, quàm sit difficile de ijs quicquam definitè statuere in tanta eorum controuersia. Nec in ijs quæ de moribus in vniuersum tradidere conueniunt, nec in ciuilibus: alius enim aliam gubernandi viam laudauit vel inuexit. Quidam vnus, paucorum alius, optimatum alius, popularem alij & plebeciam probauere, nec qui tyrannidem laudant desuere. Idem planè de virtute non conuenere, eiusque & vi & fine. Agè in naturalibus, quæ ab illis physica dicuntur, quas lites, quas contro-
 10 uersias audiuimus. De rerum principijs primum, ex quibus omnia constare dixerunt, quidam aquam, quidam ignem, quadam aera, quidam terram, alij materiam, quidam plenum & inane, quidam numeros, Chaos alij, litem amorèque alij, quidam infecabilia atque indiuidua quædam corpuscula, quidam elementa quatuor, quidam tria, quidam his amplius, quidam nescio quo nouo à se conuulso vocabulo prodiderunt, vsq; adeo disceptantes, inuicèq; certantes, vt eorū nonnulli ad tantam insipientiam ne dicam insaniam deuenisse audierim, vt niuem nigram, ignem frigidum, candida nigra, solem longe minorem esse quàm videatur, quidam saxum ignitum, quidam ignem ipsum, quidam nec calidum nec frigidum esse prodiderint, alij Lunam sine lumine, alij dimidiā lucidam,
 20 alij à Sole lumen foenerari, alij alia: quidam & æstus maritimos fretorumque angustias, ipsosque maris accessus & recessus Lunæ motibus attribuerunt, alij vnus tradunt, in ea etiam habitari, eamque esset terram multarum urbium & montium, terram præterea moueri, cælum stare eorum quidam asseruerunt, non apud antiquos modo, sed & hodie hoc affirmare intelligo, huiusmodique monstra atque miracula quæ antiquarum lucubrationibus sunt magis ridicula, & rerum quoque portenta innumerabilia quæ cauillis & falsis argutationibus potius quàm argumentationibus pertinacissime vel astruxerunt, vel consutarunt, vt verissime à quodam de ijs dictum esse audierim, quot homines tot sententiæ, cum vnā tamen esse necesse sit ad sui perfectionem veritatem, vt nobis na-
 30 turæ ratio persuadet. Quid? nonne pari ratione dissenserunt in ea facultate, quæ disceptatrix est, & Græca voce modo logicen modo Dialecticen vocauerunt: quot genera argumentationum, quàm varia, hinc quæ cornua dicuntur, hinc Acerui, hinc Crocodilites, hinc reciproca & recurrentia, quæ sic vocantur, argumenta: hinc inductiones, demonstrationes, ratiocinationes, oppositiones, contraria, opinionationes, cauillationes, loci, & cætera huiusmodi multa, quæ pro arbitrio diuersi diuersa atque eadem plerumque inter se contraria, vt audiui, commentum sunt. Nec minus quoq; medici nostro periculo de medici ratione eiusque partibus dissentere, alijs alia subinde approbantibus, vt nostra etiam hac ætate tanta sit inter medicos dissimilitudo, vt eorum aliqui venæ incisionem o-
 40 mnino prohibeant, alij ad eam aperendam protinus exclamant: mitto infinitas eorum sectas, quibus vt ab ipsis medicina studiosis audiui, per temporum spatia desitas, vel subinde mutatas fuisse medicandi vias, & quo amplius ipsi in remedia doctores philosophari voluerunt, & morborum causas indagare atq; aperire, eò nobis grauioribus & magis incurabilibus morbis inuexerunt, atates repperè, sed nostra longior esset oratio, volentes quidem complura attingere nō ea tamen perpetua oratione describere. Idē in astrologia literatos homines illos parū cōuenire intelligo, magno, vt vos Pici docuistis, in nostra Christianorū religione superstitionis atq; impietatis errore, sed nec minus eos audio dissentire in cæteris artibus & disciplinis, quas breuitatis causa prætereo. Pari ratione accidit
 50 Christianis ijs, qui literis, quas vir deo gratissimus occidere ait, se nimio plus adixerunt, & non diuina potius contemplationi, in varios & diuersos errores, & eos quidē nefandissimos nec vlla ratione ferèdos prolapsi sunt, adeo vt in di-
 bium

bium quoq; traxerint mystica nostræ religionis sacramenta, & quo se altius mysteriorum arcanā rimari putauerunt, eò fœdus lapsos videamus, parum videlicet eius diuinæ vocis memores, quæ eos monet in domini dynastias non ingressuros, qui literaturas nouissent: hinc tot præpostera de Dei immortalis maiestate, etisq; vnigeniti filij, opiniones coortæ sunt, hinc tot earum principes, quos ideo hærelarchas vocamus, prouenere, quorum tamen vndiq; pullulantes impietatis errores, simplex atq; indocta Christianorum pietas expulit, & diris ac execrationibus ita est infecuta, vt ex ijs omnibus semper gloriosissime triumphauerit. Hæc ideo summatim atque cursim attingi, & breuioribus quàm potui, & quod
 10 ea iam Christianis fermè omnibus, & tibi longe quàm mihi melius cognita, vt quæ abs te, vt tu mihi quidem sæpe dixisti, confutata sunt, atque reiecta, diuinæ pietatis & religionis ergo, quo fit, vt eo magis quorundam hoc ipso tempore deliramenta ridenda sint, qui nunc demum pleraque nostræ religionis placita ac diuinitus pridem sancita in dubium reuocare impudenter audeant, quod bonarum literarum optimarumq; artium sectatores, vt ipsi aiunt, sint & ab alijs haberi velint: sed de his satis. Pudet me Pice pigèrque id de literatis afferre, quod omnium tamen est in ore, nullos esse cum omnium vitiorum etiam nefandissimorum genere inquinatos magis, tum ijs præcipuè, quæ præter naturam dicuntur, in eamque procliuēs ita ferri, nec clam, sed palam & in propatulo,
 20 atque impune, vt rem suam se facere arbitrentur & prædicent: audiui à quibusdam ex ijs literatis de meliore, quod dicitur, nota ab ijs ipsi etiam sceleratum ac nefandum id scelus primum excogitatum fuisse. Verum de hoc ipso parcius, auribus honor habeatur: Quid? nonne & illud nefandum magis, atque omni quantouis atrociori supplicio piandum impietatis crimen eorum est, quo minimum, vel nihil potius & pietatis & cultus Deo diuisque impendunt, quin præter falsas eorum hæreses, quas diximus, Deum ipsum æternum & immortalem, cuius opus est omne quodcunque est, non modo animo non concipere, verum nec cum etiam esse credere nonnullos audio: quin immo &
 30 credant & venerentur, scribendo suadere, atque iccirco vulgo, vt impij, Græca voce ἄθεοι & ἀθεῖς cognominati sunt. Si qui vero inter hos Deos esse credunt, quàm præpostere, quàm variè indagant, mirum dictu est. Alij enim mundum & mundi partes Deos fecere, Aethera, Solem, Lunam, Stellas, Terram, Aquam, reliqua: quidam pestes, morbos, obscæna, salutem, victoriam, meretrices, exoletos, Catamitos. Animalia bruta, plantas, herbas, saxa: quo quid fieri potest ineptius? vt fabulosos nunc mittam Ioues, Neptunos, Plutones, Summanos, Apollines, Bacchos, Veneres, Iunones, Mineruas, Dianas, Cynocephalos, alios innumerabiles, quos aliquando audiui, cum etiam vitia nostra & virtutes inter Deos ab ijs repositæ sint. At qui sapientiores videri voluere, pœnam &
 40 beneficium, & fortunam, ac eam quidem variè, vnde & illi tot imposita sunt nomina, Deos fecere. Quid dicam de ijs qui eos ipsos Deos Androgynos & Arsenotheles esse voluerunt, hoc est, mares & fœminas? Quid? quod & eos inter se præliantes, furiosos, effusos in omni intemperantia, libidinosos, adulteros, hominibus sese miscentes, cæteraque huiuscemodi portenta, quæ literarum monumentis eos mandasse intelligo. Si qui tamen literati eos immortales credidere, & sine corpore, non minore insaniam propterea ac impietate contaminatos conspiciamus. eos enim ociosos eorum degere, nec mundum gubernare, nec omnia scire, nec posse: quidam nec mortalia curare, nullam inferiorum rerum prouidentiam habere dixerunt, adeo vt fatidicam animum ipsam ἀπόροισιν quibus-
 50 dam eorum, tam anxie excogitaram frustra inter Deos esse crediderint. Sed omnes has superstitionum & impietatum cimerias, vt ita dicā, tenebras cœlesti diuinitatis lumine Christiana, Deo gratissima ignorantia illiterata dispulit atq; discussit. Sunt quoq; inter literarum professores quidam qui eo vsque hominibus
 blandi-

blandiendo ac demulcendo fucatis verbis ac lenocinijs imponunt, vt coactos ipsos quancumq; in partem velint impellant, nunc flere, nunc ridere, nunc silere nunc loqui, velle, nolle, quæ falsa sunt vera videri, quæ vera obscurari, præstigijs ac captionibus & veteratoria quadam dicendi ratione omnia confundere atq; peruertere, hos peiores causas meliores facere, æque fanda, nefanda, hæc pœnis atq; supplicijs obnoxios vī quadam linguæ eripere, bonos plerumq; fraudib; ac falsis accusationibus damnare, iniusta & mala consilia tanquam recta suadere, factiones ac seditiones partēsq; inter ciues conflare, & quā sēpissimē acerrima bella excitare, vrbium ac oppidorum direptiones suasionibus verborumquē illicijs plerumque, vt fiant, impellere, ijq; propterea se quandam, vt ipsi a-
iunt, suadendī deam in labris & ore gestare, nunc se fulgurare & tonare dixerunt. Hos ego ipsos tales non minus fugiendos, quā qui libidinum scopuli in fabulis dicitur, existimauerim. atqui hi demum quoq; se cicures homines ab ipso mundi primordio fecisse, eosq; a fera & agresti, vt ipsi dicunt, vita ad mansuetiorem & ciuilem pellexisse prædicant, ac si non a natura ipsa, genus hoc ipsum hominum diuinum constitutum sit, atq; ita constitutum, vt natum ad congregationem & societatem inter se communitatēq; esse videatur. Audiuī tamen hos ipsos eloquentes viros, cum de capite, aut alia quapiam re graui ac seria dicere iubentur, eos quā minimam artificij alicuius & literarum disciplinarūque significationem ostendere, ac præ se ferre, omninoquē, si fieri potest, artem
suam dissimulare, ac medijs fidijs ratione, quod eorum iucundior ac probabilior omnibus futura, si non apparata eorum videt oratio: suspecta enim fore iudicibus ac populo arbitrantur eorum pigmenta, & verborum emblemata, vt dicitur, vermiculata, nec nō orationum suarum occultas tendiculas, id quod meo quidem iudicio ab ijs non fieret, nisi cognoscerent, quā sint æqui & veri corruptrices literarum captiones, & ipsarum, vt sic dicam lenocinia. Si quando verò inter agendum de huiusmodi literarum studijs eos loqui contingat, quā id inuiti, quantāq; venia & audientiū pace se id facere profitentur? Sed sit hoc parū, quod mihi certē maximum est argumentum. Nonne & in legibus quoq; suis tradunt antiqui illi iureconsulti, qui sapientissimi fuisse dicuntur, & quorum verba
ac responsa, tanquam oracula quedam habita sunt, non vsque adeo scripto legis ac nudis verbis insistendum, sed sententiæ potius, & rem spectari oportere, non verba, & ipsum per ipsum scriptum æquus ac sanæ mentis interpretas exponit: id scilicet, vt puto, significare volentes, mente & animi recti sapientia, non literatura seu scriptura bonas leges & iura constare. Non puto me tibi recitare oportere legis verba, & quod ea non probe teneo, & ea ipsa intelligo in eo legum magno volumine, quod quia in se omnia contineat, Pandectæ vulgō dicitur: quin & illos ipsos item iureconsultos, quos modō sapientissimos habitos fuisse diximus, in iuris & legum suarum diuisione leges eas reponere dicuntur, quæ sine scripto sunt, & propterea Græca voce νόμος ἀγράφος ab ijs
vocari: quasi illud inferre ac innuere velint, non multum necessarias fuisse has multiplices legum flexiones atque ambages per literarum studia excogitatas ad expilandos potius quā seruandos clientulos & reos. Lacedæmonios ego certē audiui, legibus memoriæ cōmendatis magis quā scriptis vsos fuisse. Sed & illa vtiq; est vera lex, quæ existimatur, & veri creditur, nec scripturis, nec literis vllis concludi, quā Naturæ legem appellamus. Hæc a mundi origine & primordio nobiscum nata est, numquam interitura: quam si sequerentur nostri iurisperiti, ne rabulas dicam & leguleios potius, non profectō in tot secturas & mæandros quotidie & identidem detrunderemur, non tot de scripto nobis, non de legis scriptura contentiones, non de literis, quæ, vt inquit il-
le, tenues & obscuræ notæ sunt voluntatis, orientur. At hæc iam mitramus, & cum his alia multa: atque ad illa potius in præsentia pergamus, si placet, videamusquē, quā rectē, quāmvē prudenter ij literati vel in Rebus publicis
versentur,

versentur, quāmvē excellenter in ijs se gerant, aut ciuitates populōsque gubernent, si quando eos regere & moderari, vel ijs præesse contingat. Nulli profectō iniquius & inconsideratius, nulli morosiores interdum & minus exorabiles, nulli negligentiores, interdum & indulgentiores quā populorum ferat leuitas & inconstantia, semper omnia pro arbitrio ac libidine facientes. quoties ego audire recordor gubernantium ac regentium vel incuria nullāque diligentia, vel seueritate, mōxq; asperitate quadam populos & ciues ad defectionem, vel seditionem prouocatos fuisse. De antiquis multos in mediū afferre possem, quos intellexi, qui Remp. funditus euerterunt dominandi libidine, quive præter multorum ciuium neces, quas ipsi fecerunt, eā quoq; R. P. quæ semper caput, & libertatis ciuium esse conservatrix dicta fuit, publicam factam esse, vt sic dicam, carnificinam, immo scariorum & parricidarū receptaculum. sed & nonnullos ipsi hoc nostro tempore vidimus, qui rem hanc ipsam facto magis, quā nos verbis possumus comprobare: exempla enim præsentia & quæ in oculis omnium posita sunt, præteritis certius credendī testimoniū ac fidem faciunt. Quod verò sapientum quidam dixerunt, tum demum bene ijs ciuitatibus futurum, quibus philosophos vel eorum amatores præesse contigerit, vel id falsissimum est, vel de ijs potius intelligendum, qui a natura ipsa atque ingenio ad philosophiam, non a literis, instituti sunt. Est & illud literatorum hominum præcipuum & ferē publicum vitium, vt cum vix eorum nonnulli prima literarum rudimenta, ac ipsa, vt dixerim, incunabula supergressi, adeo se ijs inflati gloriantur, vt quoscunq; præ se nihil esse arbitrentur: hoc aiunt non Ciceronis est, hoc non Maronis, hoc non Romanē & Latine dictū, barbarum illud, & exoticum illud & exoletum nimis, et, si Deis placet, interdum petunt. vbi hoc ait Aristoteles: vbi Plato: vbi Ciceronē idque professoribus & magistris identidē inculcant, sibiq; ita arrogat impudenter, vt verē literatū, vt Plautinū loquar, & literarum notis iniuri digni sint, non candenti solum ferro, sed funesta quoque illa iudiciorum litera. Ab istis quidem facile colligimus quā perniciofa & vana sint ista literarum studia, cum & rudes & vix eis imbutos, tam arrogantes & immodestos esse videamus, adeo vt eorum etiam nonnulli inter Barbaros & nati & alti Græcos & Romanos ipsos suas literas ac voces recte atque ordine pronunciare se docere arbitrentur. Sed hæc minora, vt multum certe ridicula. quid de illis dicam, qui in doctores suos & magistros ingratiissimi sunt, quo crimine nullum apud Persas crudelius puniri audiui, & cuius apud Athenienses fuit actio, & apud nescio quos alios populos: a literatis enim ipsis ista accepi. nonnullos ego eius generis audiui, cum apud antiquos fuisse, tum præcipue nostris his diebus ipse & vidi, & ab alijs intellexi, qui mirum in modum in doctores & magistros suos ingrati sunt, quidē quod & hoc hominum genus tanta esse impudentia nullāve fronte audio, vt aliena interdum pro suis non modo recitent, & ab alijs recitari faciant, sed abralis quoq; inscriptionibus & legitimorū auctorum titulis pro suis ipsi in publicum edant, nihil veriti atroces illas in plagiarios leges. Age ex omnibus ijs, quæ diximus, si placet, Pice colligamus quā bene instituti sunt animo, qui literarum studiosi sunt, atq; ij imprimis, qui literas interiores & reconditas ac diuinas quas vocant disciplinas & artes colunt, ipsam quoq; si Deis placet Theologiam. Equidem ego hinc patere arbitror, quantum ij animo & ingenio, quibus ipsi excellere maxime gloriantur, præsent: cum leues nullos magis & fatuos &, quod in proverbio dicitur, magis Bacos & Salacones esse videamus. sed hæc iam satis. Age iam consideremus corporis validitudinem, videbimus nihilo plus illos ea valere, quā animo: hanc equidem valitatem, & conservari autumo, quin ipsa iam experientia didici, recta videlicet ac temperata viuendi ratione, quā Græca voce διαταμί dicitur, videtur. Quod verò tum cibis ac potionibus boni nutrimenti ac succi, quæ euchyla dicuntur, tum cum moderatione sumptis, tum apta & opportuna corporis exer-

citatione, constare dicitur. illud etiā accedit, hilaritas animi, & abstinentia temperata à rebus veneris, vt nec illas, si ita ferat natura, nimium pertimescamus, in ijs vero rebus quibus vel fanitatem tuemur, vel comparamus, nullos minus diligentes esse minus sollicitos, quam literarum cupidos, ego cum ab alijs, tum ab ijs ipsis audiui, in tempestiui cibos capiūt, modò ferius, modò citius quam opus sit, nunc appetentiores, nunc sitis ac famis patientiores, nunc hos, nunc illos, & quidem insalubris materię ac succi cibos absumunt & deuorat. Memini me virum quendam præcellentem & generis nobilitate & opibus, & disciplinarum quoq; studijs videre, pomis ac fructibus nimio plus audiuorem, vnde nunc ille fortasse dat incontinentię poenas diuturno morbo, quo pridem grauiter consili-
 Etatur, sed hæc recensere nõ nostri est instituti. Somni quoq; literati modo par-
 cissimi sunt, modo somno & inertię maximè dediti, nulla exercitatione corporis, nulla aliã re, quæ valitudinem curet, videas ipsos literarum cupidos, semper, vt ipsi dicunt, cacostomachos, pallidos, imbecilles, macie confectos, tabe & pituita laborare, temporarijs statiscq; vt sic dicã, morbis affici, atra vero bile, quam alios magis agitari, quin & ex ijs studiosis ego nõnullos audiui palam affirmantes, eos melancholia affici oportere, qui plurimum in literarum studiis ac disciplinis proficere cupiant. sed hac de re quam verum dicam, tu tuo & domestico exemplo nosti Pice, ne de alijs multis dicam, qui grauioribus infirmitatibus & morbis annis superioribus propter literarum ac disciplinarum studia affectus
 fuisse: *κρότων* enim & vertigo illa tua, & pedum & capitis dolores, quibus interdum & nunc nuper laborasti, non aliunde prouenire, quam ab ea studiorum causa, semper putauit: quin est videre, vbi te visit necessitas, plus etiam quam fortasse voluisses exercere, vt vallum, fossas, aggeres propugnacula ceterasq; munitiones patrię parares, ne ea iam tertio spoliareris, quod Deus Maximus auertat: ex eo longe te melius habere intelligo. alios audio in maiores morbos incidisse, quòd cibis ac potionibus immoderate ac intemperanter vsi sunt, hinc articulares morbi, hinc neruorum debilitas, hinc aqua intercus & tabes, ceterasq; morborum genera. Sed inter literarum sectatores nonnullos ganeones, nepotes, & helluones non modo apud antiquos fuisse intellexi, qui de edendi ac bibendi, supra id quod naturale est, ratione scripserunt, quin & ganearũ popinãq; omne genus profecuti sunt, atque ad gulę palatq; irritamenta epulas & dapes condire ac parare scriptis suis docuerunt, sed etiam ad maiorem voracitatis apparatus, non quidem ad lautitiã, quæ vbiq; gentium probata magis inuenirentur, prodiderũt. Pudet me dicere, quod ipse vidi, ex his literatis nepotes aliquos nostris his diebus tanta esse voracitate, atq; bibendi appetitione vsque adeo, vt tantum edendo & bibendo absumant, quantum decem alij vegetæ ac robustæ alioqui naturæ haud facile possent, vinũque ita largiter immanibus quidem poculis ingurgitant, vt stuporem non mediocrem cernentibus immittant: Vnum ex ijs mitto honoris patrię causa, sed alterum abdomini suo potius
 40 quam literis natum, quòd quotidie mihi ante oculos in hac orbis & hominum luce obuersatur, robustioris edacitatis & bibacitatis, intemperantissimus gurgis, haud præterire possum, qui cum si quando loquar, vt est hominum impudentissimus idemq; audacissimus, frustra esculenta & vinum redolentia, teterimòque anhelitus tibi effundat, in quos istos gurgites & Charybdas potius quam homines, morbos casuros putas: nõne in pestilentissimos, & lethiferos, vel cito etiam morituros? sed iam si placet Pice, partem hanc ita concludamus: Vehemens & immodicum literarum studium & desiderium, vt plurimum nocumentum & tabem corporibus asserre: id quod manifestissime ostenditur in ijs, qui ipsas sequuntur, diuersis ac varijs morborum & ægritudinum generibus
 50 laborantibus, vt iam ostendimus. Qua nam igitur (malum) ratione ad hæc studia totis corporis animiq; viribus incumbimus, quę prima ipsa, media, & extrema quoq; pestifera & perniciofa habere videmus? eo maxime si ingenio ipso à
 natura

natura nobis dato, atque ipsa animi nostri solertia sani atque incolumes longe plura & melius cognoscere & scrutari possimus. Sed quid dicam de horum qui literati & sapientes vocantur interitu ac morte? audio enim ipsos infelicitissime perire: & quanquam in manu nostra non sit ius mortis & vitæ, accepi tamẽ eorum plurimos atrocissima morte periisse, quidam à Tyrannis truculentissime necati, quidam patibulis affixi, alij strangulati, quidam à populis lapidibus obruti, alij aquis suffocati, alij à canibus lacerati, quidam dum in Sole apricarentur ab aquilis testudine dimissa capite illisi, alij q; quaestiones soluere nequiuissent sibi mortem conscuissse, nonnulli vt diuinitatem se adeptos fingerent se in montis Aethnæ crateres immisisse, quid ille qui se in Euripum iecit: quidam præ nimio gaudio, alij vero immerato risu prægrauati, nonnulli etiam super gremium puerorum quibus delectabatur capite posito turpissime periire, alij acino vix passæ suffocati, quidam ex alto pariete se præcipites dedere, quidam in pureos: sed quid dicam quosdam obstinatos, dum pillis tunderentur, vt res tundi nõ homines, pertinaciter asserabant: alij cum ab amicis liberari possent, cucutam potius bibere voluerunt quam euadere mortem: quidã amicos elusit, quum moreretur, Bacillum prope me quo abigam volucres & feras, ait, ponitote: se enim inhumatum proici iubebat. memini puerum me in scholis audiuisse penè innumerabilia istius mihi exempla: hæc tantum attigisse pro re & tempore sufficientiam. Iam verò res & locus monent, vt qualem sortis & fortunæ conditionem fortiantur literarum cupidi, dispiciamus. Infelices vero ac infortunatos omnes literarum sectatores esse & despiciatissimos quis non videt? laudantur quidem interdum ij ab aliquibus regibus & principibus, atque imprimis à dominis & Tyrannis, nulla propria nixis virtute vel sanguinis nobilitate, vt eos ad de se scribendum & laudandum alliciant, nullum enim libentius tyranni acroama nec vocẽ audiunt, verum vbi eos ad de se scribendum infelicitè prouocauerint, esurire cogunt, dimensa & salaria subtrahunt, & ea militibus, si non morionibus ac scuris potius suisq; libidinibus large effuseq; profundunt: at hæc non nostri sunt instituti, vt satyram agamus, mendici inquam, sunt qui literas & earum studia amplectuntur, & vt plurimum fortunæ muneribus extorres: nec mirum, cum ijs ipsis sit ipsa virtus præmium, & ea contenti viuunt. At cur eos tam sæpe de mendicitate & fortuna conqueri & dolere videmus? nempe fortunæ munera, non virtutem ipsam, quam dicunt, exoptant. Sed quid dixi eos parum à summis regibus & Tetrarchis ac Tyrannis amari? cum nullum genus minus in pretio sit, minùsque æstimetur, quam ipsi literati homines & disciplinarum studiosi, atque ea præcipue de causa, quod otio & socordię dediti minus R. P. commodis, & regum negotiis pertractandis apti sunt: nam cum se à literis ad illa pertractanda conferunt, nimio plus sibi & credunt & arrogat. Nec quisquam tamen mihi nunc illud asserat, quòd Astrologi quidam dicunt propter iniquum
 40 aduersantium & concursantium siderum aspectum malam his sortem parari: id enim quam frivolum sit, præter id quod audio dici à quibusdam earum rerum etiam scriptoribus, certè eorum sapientia fatum vincere deberet, vt ipsi identidem prædicant. sed hæc à vobis Pice diligentius contra Astrologos & reliquos diuinationis professores explosa & confutata sunt. Nec quisquam hoc mihi loco illud asserat, fortunatos leguletos quosdam & rabulas potius quam iurisperitos, in quorum numero se triduo futurum ex literatis quidam in populi Romani corona & foro medio clara voce professus est: minus item Medicos quosdam, quos aptiore vocabulo carnifices dixeris, istos enim inter mercenarios & operarios potius quam inter disciplinarũ studiosos à literatis ipsis
 50 reponi sentio, quin & ab eminentissimis literatoribus medicas artes mutas vocari audiui, nihil enim minus profitentur, quam bonarum literarum studia. Istorum vtrorumque licet in pretio nonnullos esse videamus, atque ad ingentes fortunas euectos, qui nec legere quidem bene & caste, minus recte scribere

norunt: hi multis tamen sectatorum manus stipati per vrbes incedunt, ad hos consulentium clientum agmina videas, vel languentium, curationem morborum petentium, vndique confluere, ipsorum limina terere assidue, cum iam potius hi omnia, vt dixi, quam literas norint, immo illud optime callent, argento emungere & grufcare, ante opus mercedes exigere, rem tuam si sine stipe adeas dissimulare, negotiorum molem caufari, atque iccirco nonnulli ex mendicitate ad ingentes opes, & facultates emergunt, nō literis, quas nullas sciunt, sed mercenaria opera, sed corrasis & expilatis vel clientum vel aegrotantiū & languentium follibus atq; marsupis. Quo interdum cachinno distundar Pice optime non facile dixerim, cum quendam, vt congruis vocibus vtar, grauastellum & si-¹⁰ licernium edentulum medicum coopratum in numero patrum, alterūque pusillae quidem staturae homuncionem, aduocatū ne dicā an rabulam pene illiteratum, cū discurrentem illum ac penē volitantem per vrbes video inhiantem ac annuentem obujs quibusque vt se ad causam pro eis dicendam aut aduocandam vocent, porrecta scilicet semper altera manu ad stipem captandam, hic tamen hac sira concursatione & verborum volubilitate filios in re sacra ad summos magistratus, quos inter vnum in amplissimum ordinem & supremum dignitatis gradum multo ambitu, maiori largitione euexit: hac verō exempla tibi à me ea de causa duntaxat allata velim scias, non vt aliquos quidem perstringerem, neque enim nobis hoc ingenium: sed vt si quos ex ijs videas maxime fortuna bonis augeri, vt nulla id eis ratione accidisse literarum beneficio existi-²⁰ mes, sed ea potius quam dixi ope mercenaria. Ex his Pice quae diximus satis arbitror, quod à nobis propositum fuerat, aperte esse monstratum, literas, & earum studia, animi bonis, corporis, & fortunae perniciofa esse & pestifera. Nunc ad reliqua quae restant accedamus, atque id imprimis disquiramus, quam ratione fiat, vt nonnulli plus nimio se ijs literarum & disciplinarum studiis dedant. Sunt qui in caeli sidera, & siderum coniunctiones, & praecipue Saturni, vel Mercurij in Virginis vel Sagittarij vel Geminorum aut aspectibus ceterisque huiusmodi naturae & praecipue velocibus signis retulerunt, ij vero toto, vt dicitur, caelo aberrant: quos non alia in praesentia ratione, tecum praesertim, refellere³⁰ visum est, cum genethliaca huiuscemodi in vniuersum, item stellarum traiectiones & motus, necnon horoscopea qua dicunt, reliquaque Chaldaeorum & Assyriorum inuenta à Pico patruo primum, mox à te sapientissime & doctissime refellantur. Alij in corporum & humorum temperaturam & habitudinem haec literarum desideria reposuere, existimantes pro humorum cuiusque qualitate, vel inflammari vel destitui: ij verō à natura ipsa refelli videntur, quando cuiuscunque temperaturae & dispositionis homines ad literas & earum studia proclives ac praecipites ferri videmus, hoc est, quibus vel sanguis, vel bilis, vel pituita, vel bilis atra dominatur, atque etiam quae ex ijs coniunctis constantur temperamentis & habitudinibus. Vnam equidem ego ab alijs causam⁴⁰ audiui, quae quoniam mihi non aliunde quam à nobis ipsis pendere videtur, verior existimatur. Sic enim aiunt, literas & disciplinas humana esse opera, atque ab homine repertas, & temporum curriculis magis minusve excultas, mentem vero atque intellectum, quo sapimus, naturae & Dei potius immortalis opus esse, non hominis: atque iccirco fieri, vt qui minus naturali ac diuina & caelesti mente & ratione pollere se vident, eo illi impensius literas & disciplinas & amant & inuestigant, vt scilicet per ista literarum studia naturali succurrentes imbecillitati ac frigiditati, perfectionem ignari comparant: fuere aliqui qui incuriositatem eorum, qui otio plus satis se dedidissent, retulere, vel quod rebus publicis & vitae in communi degendae minus habiles, minusque aptos se⁵⁰ esse viderent: quidam cum repullas tulissent, aut eo in pretio apud suos ciues se non esse conspicerent, nec florere, vt antea solerēt, se huiuscemodi studiis adixerūt: alij ambitionis & gloriae desiderio. initia omnino horū, vt vides, parum hone-

honestas fuerunt. Quidē nonne illud potissimum argumentum esse potest imbecillitatis huius professionis, & foecordiae, quales nam quae so atates fuisse audiuimus ante haec literarum & disciplinarum studia, quae tempora, nonne felicia, & tranquilla, & vt ipsi literarum professores scriptorum suorum monumentis restantur, aurea faculae, quo quidem tempore omnia pura, casta omnia, integra, in propria sui natura, rectum vbi que fuit, ius fasq; vbi que, & caetera quae & scriptis suis illos mandasse intelligo, vt penes quos illiteratos illa omnium domina & regina virtutum Iustitia degeret, & necdum ad Coelum, vt aiunt ipsi, euolasset. Post hanc aetatem, quam, vt diximus, auream & ipsi appellant, à deis¹⁰ immortalibus in vltionem scelerum hanc pestem studiorum immiffa facile crediderim: louem enim aiunt ipsi, non passum sua regna, vt aurea illa Saturnia, otio to: pescere, atque ita cum alijs curis, tum literarum & disciplinarum studiis humanum genus affecit, vt meditando artes extunderet, & illud scilicet haberet, quod ipsum continue intus ageret, maximēque torqueret: vel, si modo in re tam seria mihi iocari amplius liceat, quod sibi tamen interdum licere à literatis ipsis audiui, tum haec pestis mortalibus immiffa fuit, cum Prometheus à caelo diuinum ignem furtim sustulisse dicitur, quem verē si fuisset affecutus, id est, diuinam ipsam sapientiam, non tam immani poena ac supplicio affectus in monte Caucafo religatus fuisset, ex quo quidem furto male coele-²⁰ stis flammæ sublatæ, cum alijs morbis & pestibus ab immortalibus deis mortalibus hominibus immiffis, tum hoc quoque tam dirum & pestilens literarum desiderium, si non potius carcinoma, emissum est: Alij Mercurium haec literarum studia inuenisse volunt, & perinde literatos vt sidus ipsum ira esse versipelles, versutos atque fallaces: alij Apollinem, alij Nymphas quasdam, quas musas appellauerunt. Quidam Herculem harum rerum repertorem vel ipsius magistrum Atlantem putauere, alij alios. Sed fabulosa ista quidem esse & ipsi quoque literarum studiosi affirmant, atque ea iccirco ego celerrime perstrinxit. Audiui tamen & Phoenices dicere literas suum esse inuentum atque ideo nuncupari phoeniceas: idem Aegyptios: idem Chaldaeos & Hebraeos, qua de³⁰ re multa intelligo apud scriptores inueniri dissona, quae rei indignitatem simul & falsitatem ostendunt. At his missis videamus, si vacat, quam tandem utilitatem afferre possunt, quamve magna momenta habeant haec ipsa literarum studia, tantum ab aliquibus experta, vt vitam potius nonnulli amittere, quam ea deserere voluerint. Memini non satis longo temporis intervallo iuuenem quendam eorum desiderio ira inflammatum atque incensum fuisse, vt cum morbo nescio quo grauissime affligeretur, atque à parentibus, ab amicis, à medicis denique rogaretur, vt literas saltem tantisper intermitteret, si non penitus eas relinquere vellet, dum non nihil conualeret, illum mortem potius elegisse, quae & non diu post consecuta est, attamen amentem hunc iuuenem⁴⁰ literatorum cohors, vt puto amentium, summis laudibus & carminibus celebrare. Sed age videamus, quam utilitatem, quodve emolumentum nobis haec literae afferunt. Si non essent haec, inquitur earum studiosi, omnia in tenebris & umbra iacerent, haec lumen posteris accendant, haec nobis praeredita repraesentant. Ista certe nobis, eoque amplius nos doctos & eruditos homines facere possunt, num propterea prudentes & sapientes: minimē, quia haec mentis & animi bene instituti opera sunt, non literarum. At forte dicas, literae saltem virtutes, quae morales & ciuiles appellantur, nos docent: tantundem: nam has quidem melius & firmissimum sapientum virorum sermones ipsi, & morum & vitae exempla, adhuc & traditiones, quae per successorum memoriam fiunt, & vt ita dicam per manus traditae in animis nostris firmissus haerent, quomodo Hebraei per multa tempora factitauerunt, & sacra quaedam Augurum ab Antiquis Hebraeis & Romanis conseruata ab ipsis literatis audiui, quae arcana ducerentur & operanea, simul & quae Apollinis opera, quo etiam pacto Athenien-

ses Bacchi & Cereris Initia, quæ & Mystera dicuntur: quin & ego cæcos à nativitate & vidi & audiui, qui de singulis ferme disciplinis interrogati respondebant, easque publice etiam profitebantur. Quod cum ita sit, manifeste videmus non literarum beneficio prudentiam & cognitionem rerum, sed naturam ipsius ac mentis vi nobis præstari, ad quam quidem naturam si ratio quædam & habitus accesserit ac industriæ confirmatio, tum illud nescio quid in homine præclarum ac singulare solet existere. At nos indoctos docti isti & literati angustius vrgent, & illud ceu quoddam diuinum oraculum afferunt: hæc literæ adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, aduersis profugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoscant nobiscum, peregrinantur, rusticantur: Esto, quid nisi nonne & hæc longemelius homini proueniunt ex animi moderatione à natura ipsa bene informati? Num & illud etiam compertum habemus, viris ipsis eruditissimis approbantibus, longe plures homines excellenti animo & virtute fuisse, qui sine doctrina atque eruditione, naturæ ipsius habitu prope diuino perse ipsi & moderati & graues extiterunt. doctrinam enim sine natura parum valere, iis ipsis quoque literatis persuasum videmus. Quinetiam audio senem quendam Thebanum pictura quapiam sua tabula ostendisse nonnullis suis hospitiibus literas ac disciplinas nihil conferre ad homines meliores efficiendos, literas ipsas tantum esse velut frenum quoddam ad coercendos adolescentes, vt eo tempore ne ad alia peiora distrahant, quin & id melius præstare corporis exercitationes, qualibus Lacedæmonios vsos fuisse sæpe audiuius. Cedò agè, frena sint, etiam lupata, cedò num literati meliores? continentiores? num paciores? minimè, quia ex his plures flagitiosi & facinorosi sunt. Quinetiam eos ipsos literatos maximis inter se odiis flagrare, & inimicitias gerere videmus, ipsosque inter se laceßere contumeliis, ac si non palam quidam hoc faciunt, at in conuenticulis seorsum, in angulis & in abdito: adeo à maledictis & contumeliis non abstinere potest hoc hominum genus. An pium, saltem & religiosum hominem hæc literæ faciunt? longe minus: quoniam ipsi, vt ante diximus, omnis superstitionis & impietatis auctores extitere. Quid ergo? exponunt fabulas, historias, ritus, consuetudines, mores, locorum & regionum situs, res ipsas: atqui literati, ista literarum ornamenta esse aiunt, amplius & longe nobilius, philosophiam, leges, Theologiam, artes denique quæ liberales dicuntur: Ista quidem magna & præclara, sed vnde orta? & à quibus inuenta? ab hominibus ne? ab hominibus vtique: homines ergo suapte natura & ingenio ista per se possunt ac valent excogitare & indagare, hominis igitur ingenium & solertia natura, vt videmus, longe literis & earum studiis præstantiores, vt à quibus & illa sint excogitata & inuenta: immo etiam purius & defæcatis, vt sic dicam, homines ingenio & mentis acie præditi ea ipsa considerant ac perpendunt, quam huiusmodi studiosi varijs diuersisque ac plerunque falsis opinionibus pro voluntate & libidine pertinaciter imbuti. Inter Theologos, nonnullos habitu & institutis vitæ eximios habitos vidi, vt eorum ceteras penè innumerabiles controuersias plusquam hostiles missas faciam, qui de integerrimæ matris Dei conceptione vsque adeo altercantes digladiati sunt, vt ab oditis & insolentibus verbis ad verbera crudelissima deuenerint, mala de se facricolarum & profanorum in corona astantium concitata opinione: adeo quisque pertinaciter & obstinate opinionem pro voluntate & partium studio non pro re tueri satagebat. Sed hæc quæ omnibus nota mittamus, infinita enim huiusmodi literatotum odiorum inter se, & controuersiarum exempla sunt, quo fit, vt quodam quasi naturali sensu iudicare, & de ijs quæ occurrunt sanius & minori cum affectione cõsulere videamus, qui procul sunt ab arte & ab ipsis literarum studijs, & perinde etiam omnia penè videmus, si ad naturæ & ciuitatum rationem dirigantur, recta esse: sin perpende ad disciplinæ præcepta.

pta velimus, præuissima reperiantur. Agite perpendamus, qui Reges, quæ ciuitates, qui populi & nationes per literarum studia creuerint terminosque promouerint, vel late ditionem propagauerint, aut saltem longo tempore & diu vigerint, Agite, inquam, videamus, an istis hoc acceptum referre possimus. Res populi Romani, vt ab ijs incipiamus, qui fere toti orbi terrarum glorie imperitarunt, tam diu florere & auctæ sunt, quousque philosophos, poetas, oratores, huiusmodique hominum reliquum genus literarum umbras & otium sectantium pepulere, factis etiã & promulgatis contra eos senatusconsultis: vbi verò non solum in partem vrbis recepti, ac ipsa vrbe cæterisque præmijs donati, sed & ijs quoque iuuentus Romana instituenda, ac eorum artibus imbuenda est tradita, tum cum non multo post Senatu & curia admissi versipelles ipsi & inconstantes fuissent, continuo factiones & partes vrbem inuasere, paulatimque primo Res ipsa publ. ab optimatibus & principibus vrbis ad vnius dominationem & potestatem deuenit: mox penitus ad externos Duces & Imperatores, ac demum tandem funditus extincta est, ita vt nunc ex multo tempore, nisi nomen populi Romani restet. Deteriore fortuna vsos Persas fuisse memini me audire, cum quibusdam apud eos literatis & sapientibus, quos illi Magos appellabant, sese regendo permiserunt. Diutius sine literis viguere Assyrii, at vbi per literas cælum scrutari voluerunt, atque ex eo hominum fata cognoscere, regnum amiserunt.

Num sapientissimi illi & literatissimi Athenienses citius multo desolati sunt, & libertatem cum Repub. perdidere? quia se studiosiores, & literarum amantiores esse præ cæteris voluerunt. Paulo plus Lacedæmonios floruisse audio, quòd minus literis quam Athenienses operam in penderunt. Aegyptij verò, qui se hominum antiquissimos putant, & Sicyonij, paulo quoque plus admodum viguere eadem ratione. Ad hæc autem vsque tempora, vt audio, Scythæ imperium tenent suum, quoniam ab ipso primordio nunquam istos literarum sapientes in consortium admiserunt. Possem & cum ijs multas alias barbaras nationes hoc loco in medium afferre, quæ eundem tenorem ac institutum seruauerunt, & adhuc seruant, quibus contra literas, ad scribendum tantum epistolas, & in deorum suorum quibusdam laudibus in vsu habent, quam rem nec nos improbamus. Venetorum rempublicam intelligo tam diu floruisse, quo mercibus comparandis & conuehendis, nec non veluram faciendo nauigationisque quam literis magis operam dederunt, opes aut facultates auxisse, vrbem locupletasse, ditionem longè lateque terra marique protulisse: vbi literis & literatis locum fecere & in senatu admiserunt, penè ad nihilum redacti esse nos ipsi vidimus. illud certe adhuc faciunt, vt non nisi vernaculo & quotidiano sermone in senatu vtantur. Vide quoque nationes, quæ hoc tempore plurimum rerum et imperio potiuntur, parui literas & earum professores facere, eorum minimum rationem habere, vt sunt Turcæ, Indi, Persæ, Scythæ. Rem ridiculam à multis existimatam auditui non multis annis antequam hæc meditabamur, Velitrenses (Latij hæc ciuitas) inter se legem statuisse, ne quis magistratum in sua R. P. obrineret, qui vel literas sciret, vel ijs deditus esset. At hoc fortasse, si non ciuitates & nationes diutius floruerunt in quibus literæ excultæ fuerunt, plurimi tamen literati excellentissimi fuerunt in re militari, & in ductandis exercitijs illustres imperatores ac inuicti, qui que victorias multas & triumphos vel patriæ suæ, vel populis ijs pro quibus rem gerebant, compararunt, à quibus exordiar: Nullus nunc mihi Pice memoria succurrit: audiui quidem Socratem meruisse, Sophoclem, Xenophontem, Pythagoram, Varronem, Ennium, Horatium, alios penè innumerabiles, quid nisi nihil istos laude dignum fecisse audio. At alij Thucydidem laudant, sed res male gesta, vel exilium rem faciunt obscuram: Demosthenem alij, sed abiectio clypei, quæ res & in prouerbum cessit, ei ignominiam & dedecus comparauit, tamen hæc quæ fortunæ potius quam virtuti attribuuntur, minimum vel laudis, vel vituperationis habere existimem. Audiui tamen &

M. T. Ciceronem, virum illum plane virum cum suo imprimis tum aliorum iudicio maximum, Imperatorem fuisse, enumeres tu mihi queso Pice istius triumphos, & ovationes: quot illius laureæ in Iouis Capitolini gremio collocatæ videntur? nulla videlicet: quanquā expugnatis aliquot castellis montis Amani, & an visis, nescio, procul hostibus nimio triumpho bellus Imperator desiderio teneretur, homo scilicet inconstans, modò harum modo illarum partium, & qui duabus sellis sedere solitus esset, ut ei quoque viventi aliquando obiectum audiuit: pudet me referre quas calamitates & strages excellentissimæ R. P. reportauerint socordia ac imbellia ductorum huiusmodi: sed suas ipsi historias & annales euoluant duces egregij & eruditi, quæ scripserunt, vel ab alijs scripta legant, longe plura & maiora ijs quæ dico cognoscant. Neque enim huc mihi quisquam Casarem afferat, vnus enim mihi cæteros vicisse & scribendo & pugnando videtur, inique tamen atque impie patriæ suæ & R. P. tyrannidem induxit, perpetuum ei seruitutis iugum imponens, à suis tandem ille, quos ipse ad culmen honorum & dignitatum euexerat, est in senatu atrocissime trucidatus. Vide quò tandem ruit illius literata, ut sic dicam, fortuna, & sapientia penè inuisita. Alius huc Alexandrum Macedonem afferre vult, audiui quidem illum magistros in literis habuisse excellentes, sed eorum aliquos crudelissime necasse, alios in desperationem induxisse: quantum vero in literis profecerit nescio, nam ebrietate & furore plurimum scio, veneno tandem periisse traditur, 20 maxima cum infamia philosophi ipsius præceptoris. Vis afferamus Hannibalem Carthaginensem? at Capua illum & Sepasia vicit, & aduersa fortuna illum solum vertere compulit & voluntarium exilium adire. Nec mihi quisquam Scipionem afferat, summus hic certe & fortunatus Imperator, sed illum res non literæ commendant, tametsi eum caste & proprie locutum fuisse audiamus, verum ea tunc ætate sic ferè omnes loquebantur: sapientiam enim ac prudentiam qua Scipio excelluit, non ex literis, sed assidua animi meditatione, & sapientissimorum virorum quotidiana consuetudine ac conuictu assecutum fuisse intelleximus, quanquam à principio mei quidem sermonis recte & caste loqui & scribere vitio dandum nulla ratione sum professus, id quod paulo infra manifestius explicabo. Non mihi tecum Pice operæpretium fuit hoc loco nominatim plures colligere, tam nostrorum quam exterorum, tum Græcorum tum barbarorum ducum & Imperatorum, qui longe virtute potius ac animi robore, quam literis, earumve studiis victorias ex hostibus peperere. Iam verò tempus ut illud agamus, ut quæ à nostra Christianorum pietate & religione huiusmodi literarum studiosi argumenta extorquent quam accipiant potius, resellamus. Cum enim ostenderit eos nihil præsidij habere, ijs boni nihil esse vlla ex parte, ad religionis præsidium confugiunt, vnde causam suam defendere ac tueri arbitrantur, & nobis ora ocludere. Sed ego eorum subterfugium inane prorsus ac leuissimum esse statim ostendam. Attende quid dicunt. Si nostrarum aiunt 40 literarum præsidia non forent, quonam pacto ad posteros tradita esset diuina hæc nostra & vera religio & Dei cultus, quo Dei ipsius optimi max. & assistentium beatorum animorum nosceretur æternitas, atque gloriosa eorum beatitas? Quasi non hæc potius nota sint instinctu afflatuque diuinæ bonitatis idiotis & indoctis hominibus, quam sapientibus & literatis: his certe initiis creuit & aucta est Christiana pietas: illiteratos ac penè infantes hæc habuit primos magistros & inuictos duces: Quin, si fari licet, quoad in animis, & puris mentibus & ad cœlestia & diuina tantum intentis innixa est nostra religio, semper creuit, caput extulit, late per omnes orbis terrarum partes propagata est, vbi vero cœptus est amoris ardor refrigerare, & potius scriptis & philosophorum probabilibus argumētis corroborari & fulciri, pro bone Deus quantum retro lapsa est, quantum imminuta: penes nos dico contaminatos & male affectos: nam vera ipsa in Deum pietas in se ipsa & fundatore suo incommutabilis

mutabilis & perennis persecerat, & ut ipse æternus est Deus & constantissimus, ipsam æternam sibi sponfam & constantissimam ab æterno præparauit & cooptauit. Sed de hac minime nobis in præsentia sermo est: de ea inquam pietate & fide agimus, quam in animis nostris, & pectoribus fixam & insitam esse per sancta & pia opera nulli obnoxia conscientia oporteret & expediret. Vides iam Pice penè totam Asiam, totam penè Africam, hanc ipsam quam nos incolimus penè Europam, ad superstitiones & fallorum deorum vanos cultus vel defecisse, vel transfugisse, id quod & tu mecum saepe conquestus es: eæ vero non literis & disputationibus, vtnos, sed mente sola, atque animi & corporis viribus nituntur: nullis certe Saraceni, nullis Arabes, nullis Persæ, nullis Turcæ cæteraque Barbaræ nationes, his, quibus nos vtimur, literis, argumentationibus & disputationibus de Deo, de eius vi ac potestate, de religione, de cultu agunt, siue nituntur, id quod & Hebræos aliquo tempore fecisse audiimus, & ij qui Pythagorei, alijque qui inter mundi sapientes habiti sunt, nullum igitur, ut vides, literariæ istius sapientiæ proceres tutum habent subterfugium, eos iam verbis vides hæsitare, silere. At hoc mihi forte loco dices, cur ergo tandem verbis & orationi non acquiescunt tuæ? Nimirum Pice, ut quodam morbo aliqui & sensus stupore suauitatem cibi nullam sentiunt, & ab eo abhorrent: sic obstinati isti, tanquam sirenum cantibus illecti, & in literarum 20 studijs obdurati huiusce monitionis nostræ non sensum neque gustum habent. Age ut nihil quod in præsentia succurrat mittamus, illud quoque consideremus, quinam quæso sunt harum literarum & earum studiosorum laudatores & præcones? ipsimet certe literati: at nec minus ij exquisitissimis suis scriptis Bombylios laudarunt & pulices, alij comam, alij caluitium, ebrietatem alij, aliâque etiam dictu fœdiora, ut illud mittam, quod & eorum alios febres, iniustitiam, mortem, Busrim, & si Deis placet, stultitiam ipsam laudasse audiui: minime ergo est illis fides habenda, ut his qui leuiora multo scriptis celebrarint, vel qui de re propria affecti agant, laudem etenim in ore se laudantis fordescere diuino veritatis testimonio perspecte cognitum habemus: vel 30 simodo qui alij sunt, qui vel literatos commendatione aliqua dignos existiment, hi imbecillius & perexigui ingenij homines sunt, qui per literarum præconia illò se attingere posse autumant, quò eorum vel socordia, vel ingenij tarditas, vel animi imbecillitas non aspirare, nedum peruenire potest: Quidam ea de causa literatos laudibus ideo prosequuntur, ut & ipsi ab ijs laudentur celebrenturque per eorum scripta, vanæ videlicet & inanis gloriæ cupiditate ambitioneque ducti. Nolim tamen existimes omnes homines inani ista literarum suasionem & corruptelam fuisse corruptos, nam præter quam plurimos cuiusque gradus & conditionis homines, tum reges & imperatores, tum tetrarchas & dynastas, tum principes, tum nobiles & patricios, tum populares quod 40 que & plebeios humilimòque loco natos innumerabiles, quibus non tantummodo obsolescunt literæ: sed nec eas omnino sciuerunt vnquam nec scire voluerunt. Quin & potentes quidam reges nonnullique ciuitates literas, & earum cuiusque generis professores ex vrbibus suis pepulere: quidam etiam virus & pestem publicam inter Casares literas nominarunt, ut audiui: sunt quoque & ad hanc diem populi & longinquis quidem orbis regionibus nationes & gentes, quæ nullum literarum vsum norunt, nedum earum studia apud se esse patiuntur, hos vero beatos tranquillissimam vitam degere procul à perturbationibus omnibus cum ab alijs tum ab ipsis literatis saepe intellexi: sed tamen inter ipsos quoque literarum professores quidam philosophi celebres exiterent, qui nò tota, 50 ut dicitur, via aberrarunt: ij enim non modo sapientiam & ipsam & artes, quas liberales vocant, contendere: & asseueranter defendere audio homines, haud sciri quicquam posse, sed nec illud quidem ipsum quod nescimus, ita enim quidam inter eos nò postremi ordinis exclamat, Nego, inquit, scire, sciamus ne aliquid

quid, an nihil sciamus, ne id ipsum quidem nescire, aut scire nos, nec omnino sic ne aliquid an nihil sit. Qui profecto & eum secuti verè sapientes quasi per transeuntem, quod aiunt, id ex parte videbant, quod nos in præsentia palam asseueramus, idque ipsi naturæ beneficio & quali diuino quodam instinctu cognouerunt hanc literaturæ, vt sic dicam, gangranam noctes atque dies nos mortales alioqui nostrapte natura satis infelices, rodere, torquere, consumere: Sed & te Pice quoque illo tuo examinis doctrinæ gentium ingenti sane & laborioso volumine aliud penè nihil ostendere velle putarim, quàm literas ipsas, omnemque rem litterariam nullius esse momenti, ad illam cœlestem animi nostri quietem & tranquillitatem, quam illiteratis nobis sola Dei immortalis benignitas gratis exhibet, atque elargitur. Sunt verò aliqui, qui literas nec laudant, nec vituperant, modo id remissius & moderatius agatur, quandam enim temperantiam in iis adhibendam postulant: sed videant isti, ne id faciant, quod amantes sæpe facere audiuimus, qui dum se interdum putant in amore ludere atque iocari, plerunque non se prius captos atque amoris laqueis irretitos aduertunt quàm penitus toto pectore & amoris furore insaniant. Quosdam video non ita male affectos hac ipsa literarum cupiditate, vt quos modo nominavi, qui literas & literarum studia ex ijs esse aiunt, quæ indifferentia & mediâ à Latinis, à Græcis ἀνεπίφορα & μίση dicuntur, hoc est eas nec in bonis nec in malis esse, vt quæ si bene institutis animo ac sapiente natura bonis accedant, bonæ & tales sunt, quales ij qui eis imbuti sint, atque e contrario: similiter vt quoque inter sidera illud ipsum esse aiunt Mercurij à quo & ex inuenta dicuntur. Nonnullos tamen fuisse antea etis seculis audiri, & nunc esse video, & item mox futuris temporibus auguror animi à natura ita bene instituti, vt cum literatissimi ipsi atque eruditissimi & sint & habeantur prudentissimi tamen & integerrimi ac probitatis egregiæ viri existimentur, horum sit licet mira paucitas, hi tamen viri & planè viri literarum virus atque perniciem in bonum vsum conuètere: ac veluti plerunque reges potentissimi faciunt qui per facturos sicarios ac notæ improbitatis apparitores ea in suis ciuitatibus munera exerceri ac fieri iubent, quæ sibi & ciuibus suis maxime conducunt: ac veluti quoque solertifsimi medici qui venenorum quàm plurimum perniciem & virus tam bene miscentes præparant, vt eis vtantur sapissime etiam inter salutare medicinas ad diuersa morborum & quidem lethaliū remedia, cum ea ipsa venena à suæ naturæ vi & proprietate pestifera sint & noxia maximè que perniciosa. Remedium enim illud salubre, & vtilitas quæ inde ex veneno prouenit non à re ipsa certe pessima & minime salutifera, sed administrantis prudentia & iudicio proficisci certum est: ita quoque in eruditissimis & literatissimis probis his hominibus, quos modo diximus, accidit, vt ipsi adeo bene instituto animo sint, vt solidæ veræque virtutis vi sibi ingenerata, ac ingenij iampridem ad bonitatem & virtutem confirmati, ipsarum literarum vitium atque perniciem edomitent, adeo vt id boni non à literis, nec ab earum studiis oriri, sed ab animo ita bene instituto & informato, tanquam ab optimo rege vel à peritissimo medico videamus. Non propterea ij fortunatos magis aut alijs feliciores esse arbitreris, quàm quos supra ostendimus, nunc nō dico, hac præcipuè Leonis X. Pont. Max. aurea propætate, qui omnibus æque fauet, modo illi notescant aliqua virtute præditi. Sed præteritis in nostra memoria temporum spatijs, quos ego bene literatos infelices vel à me visos vel ab alijs auditos si recensere velim quadragesimum annum qui excessi, penè te exemplorum multitudine obruerem, inter quos & tu Pice pars magna esses: sed iam de his satis. Nunc iam tempus vt vela colligam nauemque nostram per has procellas fluctuantem, si non in portum, in littus saltem subducam, vt omnem iam cōportatam mercem exponam, & quid cum facere velim ostendam quem omnibus numeris literis & literatis ipsis excellere & præstare arbitror: is igitur mea quidem sententia, qui ceteris vt

ris vt excellat efficere voluerit, tribus his rebus in omni re sua atque actione consuetudine quadam à teneris vsque vnguiculis assuescat assidue, vt primum scilicet ingenij acumen nulla ratione obtundi permittat, illudque continenter aliqua re laudabili exercebit, ne vt ferrum rubigine conterat, aliquidque semper laude dignum peruestigabit. Deinde modum & rationem adhibebit cogitando, cum ceteraque vndique perspiciendo. Tertium quod potissimum est, cura & diligentia vtetur, quam naturæ ac ingenij tarditati sæpe succurrere videmus. Nam tamen ingenio primas concedimus, ipsum tamen ingenium diligentia incitat, acuit, perficit, diligentia inquam cum omnibus in rebus, tum maxime in comparanda prudentia plurimum valet, hæc præcipuè colenda est semper, & vbique adhibenda: hæc oscitantem literatorum istorum sapientiam, & intra suas literas dormientem longe post se relinquit, hæc se in omnes actiones insinuet, hæc si adhibuerimus, per paululum loci in rerum natura literis reliquisque disciplinis literariis esse videbimus: huius sunt comites, nec ab ea, vt dicitur, latum vnguem discedunt, cogitatio, vigilantia, animaduersio, assiduitas, vsum, labor, quibus omnia facile penitus perspiciamus, & percallemus. Si verò hoc amplius ex me iure tuo quaesieris, quatenus, & quantum ego in literarum studijs procedendum existimem, quoniam caste legere, & recte scribere non damnamus, vt iam diximus, eatenus respondeam, vt mea quidem est opinio, quoad animi conceptiones & sensus excogitatos intrepide ac expedite possis efferre, atque adeo si Græcè, si Arabs Arabice, si Latinus latine, latine quidem magis, quando hæc ipsa lingua, & hic loquendi modus iam magis est per plurimas orbis terrarum partes sparsus atque diffusus. Hæc quidem mihi Pice habui, quæ hac de re dicenda putarem, aliàs fortasse plura, ni tibi & mihi quoque posthac aliud forte visum fuerit. Illud verò scio me in varios sermones, vt à principio dixi, & reprehensiones incursum, sed si nulli consilium hoc nostrum placuerit, nec tibi quoque, mihi certe & Musis, quod dicitur, cecinerim.

PROGYMNAS MATIS AD
VERSUS LITERAS
FINIS.

LILII GREGORII GY-
RALDI FERRARIENSIS LIBELLVS,
IN QVO AENIGMATA PLERAQVE AN-
TIQVORVM, NON PAVLO, QVAM
hactenus ab alijs, clarius faciliusque
sunt expl̄cata.

LILIVS GREG. GYRALDVVS PROSPE.
RO PASETHO IVRISCONSVL-
TISS. S. P. D.

M hos pridem libellos in Io. Pici pueri gratiam consecissem, quorum altero pleraque complexus fueram Aenigmata, altero verò Pythagoræ philosophi Symbola, quæ & ipsa à multis Aenigmata dicuntur, ut vel ab alijs fuerant, vel à me sunt quocumq; modo interpretata: & eos libellos iam diu in puluere & situ latere, & cum tineis blattisq; luctari putarem, nescio quo eorum factu potius, quàm ingenio, amicis quibusdam meis innotuere, quibus ego omnia maxime debeo: ij suo iure hos à me non modò petere, sed et flagitare eò usque non destitère, quò meæ voluntatis (ut sic dicam) pertinaciam expugnauere. Hac igitur, si non iusta ipsa quidem, sed decente tamen & rationabili causa impulsus, ut exscriberentur, non inuitis eis permisi. Et quamquam illis & mihi multo consultius fuisset, si nos nostro iudicio, ut forices, non proderemur: non potui tamen ipse, non eis libenter acquiescere, quibus omnia mea vtro etiam offerre debeo, si non ineratissimus & esse ei haberi velim. In hoc ergo causa discrimine constitutus, cū omnino mihi sit vulgi & plebis iudicium subeundum: tuq; Prosper Pasethe, cum omnium semper fueris patronus accerrimus, tum & mihi hoc tempore & in hac causa te affuturum spero, qui inter ceteros mihi hac infirma Valitudine, affectuq; iam etate, in hac fortunæ iniquitate miserimè agitato, prope vnus indies optularis, & prasens ades. Sumas igitur & horum duorum librorum, tuorum tanquam clientum, patrocinium: proq; eis ita contra detractores & maledicos contendere, ut omnes facile noscant, ista tibi nomina diuinitus esse imposta, quòd scilicet tuis sis moribus, & virtutibus omnibus, & prosper & faelix. Vale.

D V M maius molimur opus, numerosa Deorum
Dum nomina & cognomina,
Effigiesq; insignaq; & quæ patria cuique
Rudi papyro inteximus,
Accipe, quæ puero puer olim Aenigmata scripsi,
Mlesiam ceu fabulam:
Et, quæ Pythagora collegi arcana renati
Interpretata Symbola:
Post clamosa fori, & Plebis consulta tribuni,
Post lectiones publicas,
Te quibus oblectes nugis post seria, Prosper.
Extorsit has Arlenius,
Eq; situ, blattisq; mihi, vir factus ad vnguem:
Cui debeo vni plurimum.
Ergo, hæc si Momus rabido lacerauerit ore,
Senem clientem protege.

LILIVS

LILIVS GREGORIVS GYRALDVVS
IO. THOMAE PICO MIRANDV-
LÆ S. P. D.

Et amor, quo me mirificè prosequeris, & variarum abditarumq; rerum studium, quo impense delectaris, fecerunt, ut cum his contractioribus diebus, tanquam Aenigmatum syluam collegissem, atq; in libelli formam redegissem, ut te hoc ipso libello, hoc præcipue (ut ait Catullus) Saturnalibus optimo dierum, donarem. Qui labor, etsi fortasse multis superuacaneus, inanisq; videri possit: me tamen apud vituperatores aliorum exemplis excusabis, qui similia fecerunt. Nam apud Græcos Cleobolus Lindius, inter septem sapientes connumeratus, aenigmata composuit: & Heraclitus Ephesus: ut ceteros mittam, quos vel Athenæus in decimo, vel nos hoc ipso libello commemoramus. Sed & alio modo Macrebolitus, philosophus & rhetor sapientissimus, scripsit aenigmata: Maximus verò Olobolus, & Clearchus Solensis Peripateticus, aenigmatum absolutiones composuerunt. Solomon quoque Hierosolymorum rex, ut Dion in historia Phœnicum & Menander Ephesus prodiderunt, cum Hiromo Tyri rege, quem Hiran sacra litera appellat, aenigmatibus & huiusmodi inuolucris lusit: quorum arduitates cum plerumque Hiromus soluere nequiuisset, magnam pecuniarum multam pependit. rursus quoque cum Solomon ab Ademone Tyrio proposita aenigmata soluere non potuisset, & ipse vicissim pecuniam multam pependit: quod & Iosephus repetit contra Appionem. adeò hoc genus Aenigmatum & Problematum antiquis illarum nationum regibus placuisse videmus: id quod etiam in Aesopi Phrygiæ græca historia pluribus ostensum est. Attingit & hoc genus Vergilius, & Cicero. Illud verò te scire velim, Deorum immortalium & vatum oracula plerumque aenigmatibus proxima videri, tum quæ apud gentium scriptores, tum quæ Christianis nobis & Hebræis & cantata & prædicta sunt: adeò penè omnes qui numine diuino afflati cecinerunt, hoc dicendi genere vsi videntur. His adiecti, quæ à Pythagora Symbola appellata sunt, quorum aliqua sunt aenigmatibus simillima: quæ & ab aliquibus, ut in eorum diximus interpretatione, aenigmata vocantur. Tibi autem, Pice, vtrunque libellum non ea ratione misi, ut mea cum ijs conferas, quæ domi tibi nascuntur: hoc est, cum ijs quæ quotidie à parente tuo scribuntur, à quo omnis est tibi vita perdiscenda: sed ut his Saturnalibus pro Strenis à magistro munus habeas, ut per hæc iocosa & ludrica, ad seria & maiora te conuertas. Vale: ex castro nouo Carpenfi. M. D. LII.

PP

50

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS AD IOAN. THOMAM
PICVM MIRANDVLÆ PRINCIPEM.

Quoniam te inter legendum oblectari mæandris & obscuris ple-
runque sermonibus conspexi, meq; per sæpe ad eos interpretan-
dos vocas: iccirco cum in hoc huius oppiduli secessu essemus,
nec aliud his diebus quid agerem haberem, & præsertim cum me
tibi rem admodum gratam facturum intelligerem, placuit id ge-
nus multa tibi colligere & interpretari, quæ mihi memoria suc-
currebant, vt hoc te ludicri genere (quod & antiquis in conuiujs frequens fuit,
vt Pollux & Athenæus restantur, & nunc etiam non nihil est in aulis Regū quo-
rundam & Principum) potius quam tesseri aut taxillis, cæteraq; alea his Satur-
nalibus, oblecteris, vt cum fructu aliquo ac lucro, non vt in alea plerunque cū
dispendio & damno, hos totos dies lætus transigas. Sanè, vt ab hoc incipiam:
Ænigma vocabulum est græcum, & obscurum inuolutumq; sermonem signifi-
cat: adeò, vt in sacrarum etiam literarum scriptoribus, pro abditis & mysticis nō-
nunquam accipi videamus. quin etiam & symbola, Philosophi & celebres qui-
dam scriptores ænigmata vocauerunt: vt Pythagorici. Illud utique etiam obserua-
ui, apud Hebræos, quod prouerbium ænigma aliquando dicitur: & qui prouer-
bijs vtuntur apud Hebræos 70. verterunt ænigmatistas. quo fit, vt eius vocabu-
li ratio esse videatur significatio. Sed nos nostra sequamur. Quæ igitur (ait Gel-
sius) Græci ænigmata, hoc genus quidam ex nostris Scirpos appellauerunt. &
Scirpos quidem, quod si in genere palustrium iuncorum enodes & læues esse di-
cuntur, à quibus & factum est tritū sermone prouerbium, Nodum in scirpo que-
ris: de ijs qui in rebus admodum claris atque perspicuis difficultatem quaerunt,
quo utique prouerbio, præter Ennium, Lucilium, Plautum, Terentium, Auso-
nium quoque in Griffo ternario vsus est: Numerorum, inquit, naturam non esse
scirpum, vt sine nodo sit. Sunt qui Gellium ideo damneat, quod scirpum pro
ænigmate latinè dici existimauerit: & propterea in eo loco, libr. 12. pro scirpo
tum Grifphum, vel Scrupum reponunt. Sed Grifphus cum græca vox sit, ibi non
conuenit. Scrupus latinè calculos, lapillosq; vocant, qui ingrediendis dif-
ficultatem possunt asserere: vnde & scrupus, & scrupulus, Vergilio & Teren-
tio. Grifphi certè ænigmata dicuntur, ab impliciti quodam genere retis: qua-
re & in conuiujs, quod eis præcipue vterentur veluti retibus, ad conuiuas ob-
scuris quaestionibus capiendos, Grifphos appellabant. & quod ad pocula & ca-
lices proponerentur, etiam à græcis κλυδία, vt Pollux ait, ζυγμύτα vocaban-
tur. καλῆς enim, vt est notissimum, calix est. Fuerunt & qui αἰὼς grifphum, ex
Eustachio & Suida, dicere voluerunt. Sed certe αἰὼς Ammonio & alijs plura
significat. Sunt præterea qui inter Ænigma & Grifphum non nihil differre tra-
dant, quod Ænigma lusum tantum habeat & locum, Grifphus etiam studium
curamq;. Sed multa legenti, hæc inanis apparebit diligentia. At nos iam, quam
proposuimus rem, planius exponamus, in primisque Ænigmatis definitionem.
Grammatici Diomedes & Donatus Ænigma definiunt, obscuram esse senten-
tiam, per occultam rerum similitudinem enunciatam, vel sic: Ænigma est, a-
iunt, oratio obscuritate allegoriæ parum intelligibilis, atque ideo Fabius ob-
scuriorem allegoriam, ænigma dici prodidit: à quibus non admodum dissona
tradit Tryphon grammaticus. Dicitum quidem ænigma videtur πῖν ἢ ἰν ἄλλω, ἢ
αἰνῆω: quod est, obscure & perplexè loquor. Clearchus Solensis peripateticus
Grifphum ita definit: Grifphus, inquit, quaestio est ludrica, quæ imperat, vt per
inquisitionem in sententia inueniatur quod quaesitum est honoris aut vitupe-
rii gratia, quo modo illud esse videtur Vergilianum:

Dic

Dic quibus, in terris, & eris mihi magnus Apollo,

Tres pateat cæli spaciū non amplius Anus.

Et illud Homeri de Polyphemo, ὅτε ὕδατον ἐβριμνοῦσιν: hoc est, postremum edam
Vtin: quod annotauit Demetrius Phalærus πῶς τὸ ὄψιμωτάκις, vbi de gratia agit,
quæ præter expectationem fit. Sed frequentior est hic vsus apud Græcos: a-
pud nostros rarior, nam à M. Tullio, alijsq; scriptoribus præceptum est, non
admodum licere, in orationibus frequenter vti ænigmatibus, quod maximum
sit orationis vitium obscuritas. Ideoq; non satis laudatus Apuleius, & qui A-
puleium secuti sunt. In iocosis tamen narrationibus, atque in primis (vt paulo
antè dicebam) in symposijs, atque huiusmodi conuiuiorum sermonibus, aulisq;
Principum, suus est locus: quod & ingenium acere, simul & suspensum &
dubium auditorum animum facere possunt, ad præsentium & astantium hila-
ritatem atque lætitiā. Sunt verò ænigmatum quædam in verbis tantum, que-
dam in sententia, aliqua in vtroque obscura: sed etiam in literis, & in syllabis, vt
planè ex libelli lectione percipies. Verum & eorum aliqua vim prouerbij ob-
tinere videntur, quædam quaestionis & problematis. Septem omnino eorum
differentias Clearchus attulit, alij sex esse voluerunt: hoc est, à simili, à contrario,
per accidens, ab historia, per æquiuocationem, & secundum linguarum pro-
prietates: quam subtilitatem, quoniam Latinis parum congruere videtur, con-
sultò præterui. Sanè antiquiores, vt Clearchus & Athenæus tradunt, huiusmo-
di Grifphos in rebus etiam serijs, & quæ ad philosophiam pertinerent, propone-
bant: quod & Gellius, nec vno in loco, in Noctibus Atticis innuit. Postea etiā
transulerunt ad cibarium terrestrium & aquatiliū varietates, & ad omnem
(vt græcè dicam) αἰσθησίων, & quicquid vbiq; gentium esculentum optimum
nasceretur: tum quoque de poculorum & vini generibus. Sed & de concubi-
tuum formis, deq; omni re venerea. Mox etiamnum de carminibus diuersa &
varia, vt quæ à quaque litera vel syllaba inciperent, desinerentque: & simul ver-
suum affectiones ac πῶς ἴσθι, millèq; id genus alia: quæ si quis in vsum reuocaret,
non quidem inutilis eorum, nec illiberalis foret vsus, certè paratior promptio
resq; ad respondendum faceret. Erant autem & in his, vincentibus sua propo-
sita præmia, & ignorantibus pœna. nam & oscula, & esculenti aliquid, vel quid
simile vincentibus dabatur. Victis verò ultra ruborem, potio muria mixta of-
ferebatur, quæ vno haustu & sine respiratione esset haurienda, vt Antiphanes
in Ganymede fabula ostendit. Sed de his iam satis. Nunc ad ænigmata, & eo-
rum solutiones deuenio.

Cleobuli Ænigma, & item alterum Theodectis, aliaq;.

Cleobolus Lyndius, seu (vt malunt alij) Cares philosophus, ænigmata &
cantica composuisse dicitur. is filiam habuit, quæ Cleobule, seu Cleobuli-
na à patre vocitata est, à Plutarcho alicubi Eumete: quæ, vt pater, hexametris æ-
nigmata condidit, cuius & adhuc quædam leguntur, vt hoc ipsum est:

Est vnus genitor, cuius sunt pignora bis sex,
His quoque triginta natæ, sed dispere forma,
Aspectu hinc niuæ, nigris sunt vultibus inde,
Sunt immortales omnes, moriuntur & omnes.

Mirum est, quam planius græcè exprimat: atque ideo hic tibi subscribo.

εἰς ὁ πατήρ, πῶς δὲς δυοκαίδεκα, τῶν αὖ ἐξ ἑξήκωτ
πῶς δὲς μὲν τελέκοντα διέδωκε ἄδ' ἔχουσα,
αἱ δὲ λαδοκαίαν ἰδέναι, αἱ δὲ αἰτεμελάαναι,
ἀθάνατοι δὲ τ' ἔσθαι, ἀφθνήσκου ἅπαντα.

Est autem huiusmodi ænigmatis solutio: Annus, qui duodecim mensibus confi-
citur, quorum duodecim mensium quilibet triginta diebus luce & tenebris di-
stinctis perficitur.

PP 2

Theodectes verò Phaselites, vt Hermippus prodidit, diem & noctem in fabula Oedipi aenigmate sic expressit:

ἑὶς ἡμερῶν γινώσκαι δὴ τῶν, ὅν ἢ μὴ τικτῆ
πλὴν ἐπεὶ οὐκ αὐτὸν ἵδῃ τικτῶσαι πάλιν δ' ἔπειτ' αὐτὸν τικτῆ.

Duplices sunt (inquit) sorores, quarum vna parit alteram, & ipsa quæ genita est, rursus ab alia gignitur. Et hoc quidem ego totidem versib. expressi: quàm verò feliciter, nescio: *Vna aliam gignit, geminae sunt namq; sorores,*

Quæq; prius genita est, mox rursus gignitur ipsa.

Alij hoc ipsum aenigma aliter efferunt: Geminae sunt (aiunt) sorores, sed non similes: vna quidem alteram parit, & quæ peperit alteram interimmit. De hac verò eadem re sophistam quendam Regis Aegyptij Neftenabò, Phrygio Aesopo aenigma proposuisse legimus. Esi (inquit) templum magnū, & in ipso columna duodecim habens vrbes, quarū quælibet 30. trabibus sustinetur: has verò trabes duæ circumeunt mulieres. Cui sic statim Sophistæ respondit Aesopus: Pueri (inquit) apud nos huiusmodi propositiones solvunt. Templum quidem istud est Mūdus, columna verò annus, vrbes menses, trabes autē dies: at mulieres ipsæ duæ, dies & nox. Sunt & alia pleraque in ipsa de Aesopo historia similia, quæ nunc sciens mitto. Porro & Dies & Nox sic à Philostrato describitur, vbi agit de oraculo Amphiarai: Somnus (inquit) resoluta erat specie depictus, vestitq; candida super atram indutus: id quod, ait, diem ac noctem indicat, & cætera.

Heracliti Ephesij Aenigma.

Nec minus Heraclitus Ephesius griphis & obscuris verborum mæandris vsus fuit, atque ob id *σύντακτος*, id est tenebricosus cognominatus est: suo vti que hic nimis periculo aenigmate vsus est. Nā cum aquæ intercutis morbo laboraret, sic solebat medicos interrogare nescio, an magis eludere: Num ex hymbre (ait) sudum, & ex nubilo serenum efficere nosse: Illis haud planè intelligentibus, ipse se boum fimo rotus obruit, vt illius calido vapore noxius corporis humor exudans exiccaretur: vbi cum diutius obrutus postea permansisset, interiit. Hoc Plutarchus & Laertius prodiderunt. Alia tamen de Heracliti interitu opinio legitur, quæ ad hanc nostram Aenigmatum sylvam parum pertinet. Per hymbrem igitur, hydropis morbum: per sudum & serenum, sanitatem intelligebat.

Homeri Poeta aenigma.

At verò Homerus, ingeniorum fons, nehumana (vt ait Lucretius) stirpe creatus, diem suum obiit, vt Plutarchus alijsq; prodidit, cum piscatoribus quibusdam aenigma solvere nequiuisset: idq; ei logè antea ab oraculo (vt fertur) predictum fuerat. Cum ergo Arcadicis piscatores vidisset, his eos verbis percūctatus est: an piscis aliquid haberent?

αἰσθησῶ, inquit, ἀπὸ ἀρκυδίνος ἀλινήπορον, ἢ ἰχθυομύτης;

At illi obscuro admodum velatòque sermone responderunt,

ἴσασ' ἔλομεν λιπαρῶμεθ', εἰσ' ἔχ' ἔλομεν ἄφρομῶμεθ'.

Id latine dicas, Quæq; cepimus, reliquimus, quæq; nō cepimus, portamus. hanc cum Homerus verborum ambagem minus assequeretur, ira ac stomacho ita percitus est, vt intabuerit, & perierit: eodem quo penè modo mortuum esse Aristotelem tradit (vt alios nunc mittam) Iustinus philosophus & martyr, in admonitione ad Gentes, quam adhuc iuuenis pater tuus e græca latinam fecit. Vsq; ad præclara ingenia, Pice, ignoratione torquentur, vt interdum mori potius, quàm nescire aliquid, sibi proponant. Eodem mortis genere & alijs viri præcipientes periere. Aenigma verò ita dissoluitur, vt quæ capta piscatores liquissent, pisces intelligerent: & quæ non capta ferebant, tineas pediculòsq; significarent. Sedenim Possidonius, & Demetrius Phalereus, ac ab his item Strabo, ad rem aenigma transulere. Nam quodcunq; (aiunt) absumpsere, non absumpere: quæ habuere, amifere. Quod sic græce dicitur, ὅσα μὴ φῶ ἀέλαβον, ἐκ ἐλαβομ' ὅσα δ' ἔσθον ἀπέλαβον. Idq; volunt Atticis conuenire, qui (vt Aegyptij) fodinas & metalla, atque

que in primis argenti habebant: sed cum plerunq; in altos sub terra incideret specus, saxosq; rupes, quas discernere atq; aperire erat necesse, cumq; subinde difficiles fistulas & meatus inuenirent, atque in subterranea lumina quoq; sæpenitèro inciderent, immodicòsq; ideo expensas & sumptus flumire erat necesse, sic vt dispendium longè lucro maius esset. Hoc idem scribit Athenæus, sed ipsos nō nominat Athenienses: itaq; effert aenigma, & ἡ ἐμὴ μοῖρα, εἰ ἐλαβον δ' ἔσθον, ἀπὸ βαλῶν εὐδὸμ' ἴδον. Idem cum alijs multis contigisse legimus, tum proximè superiori bus annis in Alpibus Mürinēsis Herculi primo, Ferrariensium ducti secundo accidisse audiuimus. Dein & Leonī x: Pōnt. Max. ipsi vidimus in ea Apennini parte, qua à castello Tulphæ Centumcellas itur, non longè vbi sunt hodie nobiles illæ Aluminae fodinæ.

Sphinxos Aenigma.

Sphinga monstrum fuisse scribit Cælius, Lactantius & Diodorus, ad harpyiârum similitudinem, alas habens: vt verò Euripidis commentator in Oepido; virginis faciem, leonis pedes pectusq; & pennas auium. Fuisse autem Typhonis filia dicitur, & Echidnæ: alijs Chimære. At verò Palæphatus feram ait fuisse, quæ canis corpus haberet, caput facièmq; virginis, alas auium, & hominis vocem, Sphinximq; montem incoleret. Latini scriptores scopulo insedisse aiunt, viâ imminētī: & insolubilia prætereuntibus aenigmata proposuisse, quæ cum viatores solvere non possent, in eos ipsa irruens, de improviso alis & vnguibus in rupem trahebatur. Hoc ipsius aenigma traditur. Quod nam illud est animal primum quadrupes, tum bipes, tum tripes? quod sic græce: τὸς τριπόδων, δίπους, ἢ πάλιν τεύπες; Græcum item extat epigramma in hanc sententiâ: Esse animal in terra bipes & quadrupes, cuius vna vox: & tripes, mutans solummodo naturam, ex ijs quæ super terram reptilia mouentur, pèrçq; æthera, & per mare: verum vbi pluribus innitēs pedibus graditur, tum membris illius debilissimam fieri celeritatem. Græcum appositū, si minus commode & aprè latine reposuit: est verò tale, vt Asclepiades ait in ijs quæ de Tragœdia scripsit, quòd apud Athenæum reperi:

ἔστι δίπων ὠδὴ γῆς, ἢ τέτραπυ, ἢ μία φωνή;
Στείπων, & μάσσιν φῶσιν μόνου, ὅσ' ἴσταιν
ἔρωται κινῆθ', ἢ πῶ τ' αἰθέρῃ καὶ ἔ' πῶ τ' ἕλκε.
δ' ἢ ὅπῳ ταν ἀλέσσοισιν ἐπερῶμερον τοῦ βαλῶν,
ῥῖθ' αὖ τῶν γῆρῶσιν ἀφ' αὐρῆσιν ἔ' πῶ τ' ἕλκε.

Cum has nugas relegerem, reperi non nihil hoc epigramma ab Erasmo interpolatum in Prouerbijs, atque ita latine ex græco conuersum:

Est bipes in terris, & quadrupes, haud eadem vox,
Et tripes immutat speciem: hoc ex omnibus vnum,
Quæcunque in terris reptant, volat æthera circum,
Perq; mare, aq; vbi iam pedibus compluribus auclum
Accelerat pressum, vietis tum maxima membris
Segnitias ac torpor adest, minimumq; vigoris.

Sic ille. Sic & Aufonius in Gripho ternario:
Illa etiam thalamos per trina aenigmata quærens,
Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes, omnia solus,
Terruit Aoniam volucris, leo, virgo triformis,
Sphinx volucris pennis, pedibus fera, fronte puella.

Ipsius verò Sphinxis ambages Oedipus soluit. vnde & Plautus in Penulo: Nam isti quidem (ait) Heraclidæ orationi Oedipi opus est coniectura, qui Sphinxis aenigma dissoluit. Terentius verò: Dauus sum (inquit) non Oedipus. Pausanias quæ à poetis dicuntur, refert quidē, sed illud amplius addit: aliquos esse, qui Sphinxga circa Anthedonem piraticam exercuisse velint, atque ab Oedipo nauali pugna superatam. Sed & præter id, proditum quoque ait, eam filiam fuisse notham

Lai, omnēsq; de oraculo ab Apolline Cadmo dato solitam eludere, tandem Oedi-
 po per quietem edocto, rem ipsam omnem aperuisse, ab eoque regno spoliatam.
 Palæphatus verò, fabulam dum interpretatur, rem ipsam aliter exponit. Cadmus
 (inquit) vxorem Sphinga habens, Amazonida, Thebas profectus est: vbi Dra-
 cone rege interfecto, regno potitus est, ducta vxore Harmonia, Draconis soro-
 re. id Sphinx iniquo animo tulit: quare seductis nonnullis ciuibus, & cane, quā
 a velocitate pedum Græci *σφινγία* vocant, Sphicium, seu Sphincium (vtrouque
 enim modo legimus) occupauit, incurfionibusq; ac insidijs, quæ a Thebanis in-
 digeno sermone ænigmata dicuntur, Cadmum ipsum, & qui illum sequebantur,
 infestabat: tandem proposito præmio, ab Oedipo superatam fuisse, pluribus hæc
 Palæphatus: quæ nos, quā potuimus breuissimè, collegimus. Sedenim Suidas
 lancea ab Oedipo interfectam ait, vbi breuiter Oedipi vitam cōscribit. Alteram
 item Sphinga legimus, non Cadmeam illam quidem, sed quæ certè diuinior &
 sapientior fuerit, de qua factum est illud apud Græcos tritū sermone prouerbū,
 Multa Sphingis negocia facessere: hoc est, *σφινγὸς πλεῖστα πείθει γυναικά*, de ijs
 qui multas quæstiones habent absurdorum ænigmatum. Dictam verò Sphinga
 grammatici putant, *σφινγία*, quod mentes hominum suis ambagibus con-
 stringat. Vnde & alud est prouerbiū Græcis, Bœotia ænigmata: de rebus ad-
 modum obscuris & perplexis. Aenigmatis verò propositū interpretatio est: Ho-
 mo significatur, qui primum infans manibus pedibusq; vt quadrupes, repti: fir-
 mior dein & robustus, bipes: demum fenex & imbecillis, tanquam tripes, bacu-
 lo innixus graditur. *τῶν δὲ τετραπόδων τῶν τε τριπόδων* etiam dicitur, de inualido & imbecilli
 homo tripes. atque iccirco Hesiodus quoque senem hominem tripodē vocauit.

Timothei Eutyche Aenigma,

Retibus vrbes capit. Aenigma in eos dicitur, quibus in peragendis rebus est
 fortuna secunda. tractum, vt scribitur, a Timotheo Atheniensi, cui a bona
 fortuna *δὲ πύχης* cognomen inditum est, cuiq; noctu dæmonis vmbra apparuisse
 dicitur, quæ ad captandas vrbes rete illi dabat: atque ideo ipse dictus retibus vr-
 bes capere. id scribit Vlpianus in secunda Demosthenis Olynth. & Aristopha-
 nis interpres. Hunc ipsum quoque Timotheum pingi solitum a pictoribus ea
 effigie, Suidas & Vlpianus aiunt, vt illi dormienti fortuna vrbes, quas ille cape-
 ret, retibus inclusas afferret. Verum cum insolentia quadam elatus diceret, non
 fortunæ nutu, sed propria virtute tantas se res gerere, ad summam redactus est
 inopiā. Lege Plutarchum.

Cucurbitule Aenigma.

Demetrium Phalereum, omni laude dignum, ænigmatis delectatum, ex ip-
 sius & aliorum lectione didicimus. Nam cum aliquando significare homi-
 nem vellet, qui corpori cucurbitas admoueret, *πυκνὰ κων* dixit, hoc est,

*αἰὸς ἔδον πυκνὰ κων ἕως αἰέτις κωνίαιτα
 οὕτω πυκνὰ κων ἕως αἰέτις κωνίαιτα*

quasi diceret: Virum vidi ignoreum (vt sic dicam) agglutinantem adeo aggluti-
 nante, vt consanguineus fieret. Verba ipsa in eius Rhetoricæ libro, vbi de
 Aenigmate ait, leguntur. Per ipsa autem verba aream cucurbitularum significat,
 quo genere antiqui vtiebantur, qui (teste Celso) duplici cucurbitularum genere,
 areis scilicet, & corneis, vsi sunt. Hoc tempore, quoniam desitæ sunt aree, eas
 vitreis mutauimus, corneis adhuc permanentibus, a quibus & vulgare nomen
 quo passim vtimur, inoleuit, quos cornetos dicimus. Vocat igitur ænigmatis au-
 ctor, quisquis is est, cucurbitulam aream, *πυκνὰ κων*, id est ignoreum: quoniam
 cum corpori admouetur, in ea quodpiam linamentum accensum introduditur.
 Fit huius ænigmatis mentio apud Plutarchum, in eo qui de Sapiētibus inscribi-
 tur Dialogo, ex verbis Aesopi, referente Diocle, qui Dialogi narrator introdu-
 citur: item in Dipnosophilistis Athenæi, suppresso auctoris nomine: sed & Ari-
 stotelis libro Rhetoricorum tertio. ex cuius verbis facile colligimus, antiquius
 ænigma fuisse, quā vt Demetrii esse credatur. Idem Aristoteles & in libello de

Poetica, hoc idem ænigma attulit: tametsi ego latinum hominem non alioqui in-
 doctum secutum, Demetrio prius ascripseram.

Demetrii Aenigma.

Eiusdem Demetrii Phalerei & hoc quoque esse ænigma, Strabo scribit: Vtro-
 que cornu bouem continet. Nam cum Philippo Demetrius persuadere
 conaretur, vt arces duas occuparet, Acrocorinthum videlicet, & Ithomen (fieri
 enim, vt his capris, facillimè tota Peloponneso potiretur) his verbis vsu fuit:
 se ait: Vtroque cornu bouem continebis. Ithomen quidem & Acrocorinthum
 cornua, Peloponnesum verò bouem rancupans. Et hoc quidem prouerbij lo-
 co vt possumus, cum in alicius potestatem rem quampiam facile trahi posse,
 innuere voluerimus.

A Tartaro ad Tartesum: ænigma Homeri.

Existimauerunt plerique, a Tartaro Tartellum denominatum, quæ vrbs est
 in extremis Hispaniarum finibus sita, cum propter Arganthonium regem
 inter senum exempla relatum, tum maximè ob loci fertilitatem celebris. Tartar-
 um autem locum esse præcipitem inferorum, vbi scelerum pœnas impiorum
 animæ expendant, quis est qui (modo Homerum aut Vergilium legerit) igno-
 ret? interpretabimur ergo sic ænigma, vt a malo ad bonum intelligamus. ita & e
 contrario, si a Tartello ad Tartarum dicamus, a bono ad malum significabis: quo
 modo locutum esse Homerum, testis est Strabo: immo & ab ipso Homero hoc
 emanauit. Et in super Adagij loco vt poteris, hoc ipso præcipue tempore, quo
 nos hæc scribebamus, quo omnis viuendi ratio in peius mutata est.

Crætesis Aenigma.

Cratem Cynicum philosophum Thebanum (quem adeo studiosum fuisse
 legimus, vt opes & facultates abiicerit, ratus se simul diuitijs & sapientiæ
 vacare non posse) dicere solitum tradit Plutarchus, pro lente ollam non esse au-
 gendam, ne in seditionem conijciamur: quo profectò ænigmate, vt opinor, in-
 nuebat, ne tibi supra modum repleamur, ne videlicet corpus in perturbationē
 profluuiūq; deducatur. Tametsi hoc quoque ad tranquillum & pacificū Reip.
 statum referri commode possit.

Pacuiianum Aenigma de testudine, item de cochlea.

Amphion apud Pacuium ænigma hoc protulit: Quadrupes, domiporta,
 tardigrada, agrestis, humilis, aspera, capite breui, ceruice anguina, aspectu
 truci, euiscerata, inanima, cum animali sono. quod, cum hoc obscurius dixisset
 Amphion, responderunt Attici, non intelligimus, nisi aperte dixeris: tum ille
 vno verbo respondit, testudinem esse, quæ quadrupes, domiporta, tardigrada,
 & cætera esset. Huius ænigmatis meminit M. Tullius, & Tertullianus Septi-
 mius. Illud verò, mi Pice, ne te moretur, quod ait, Euiscerata, inanima, cum ani-
 mali sono. ad testudinem enim citharā alludit, quam primum ex exiccata testudi-
 ne Mercurius inuenisse dicitur, demumq; Apollini dedisse. De testudine verò
 rectius, quā vt alij, alioqui eruditi, de cochlea, mihi visum est intelligēdum.
 Nam quod aiunt, eam euisceratam & inanem auribus admoram, tinnitum & so-
 nitum quendam edere: friuolum est, ac prorsus a proposito alienum. Sic ut illud
 etiam quod de Tritone dicitur, ipsum concha magis quā cochlea personare. Hic
 verò decepti videntur Cicero verbis, qui secundo de Diuinatione libro, duo
 ipsa ænigmata hæc attulit, non vnum. In priore quidem cochleam, in altero verò
 ex Pacuius testudinem expressit. Illud autem quod est de cochlea, tale est: vt si
 quis, inquit, Medicus ægroto imperet, vt sumat

Terrigenam, herbigradam, domiportam, sanguine cassum.

Potiusque hominum more diceret, cochlea. neque enim cochlea quadrupes, vt
 testudo: nec sanguine cassa testudo, vt cochlea. Duo ergo ibi ænigmata Cicero,
 non, vt illi existimant, vnum attulit. At quod aiunt, antiquos cochlea pro tuba
 vsos, nec nos id negamus: quin etiam plane confirmamus, ex Theognidis poetæ

ænigmate, quod nos sic tibi latinè:

Mortua concivit pelagi de fluctibus orta,
Mortua, que vino me vocat ore domum.

Quo cochlea significatur. Verùm quoniam hic græcam Theognidis Venerem
minimè attigisse videor, græcè sic habet:

ἡδὴ γὰρ με κέκλεται θαλάσσιον οἶκον ἀνθρώπων,
καὶ πικρὸς ζῶας φθέρω γόμφῳ. ὅτι σπινῶν.

Conuenit & ænigmati de cochlea, illud apud Athenæum ὑπὸ ἀείθουσι Teucri:

ζῶον ἄπειν, ἀνάκωνθον, αἰὸς ὄν, ὁστρακίνα ὄν,
ἕμματι τ' εἰς κύνων ἴα. περιμήκτα κ' εἰς κύνων ἴα: hec est, vt hic quoque ludam: 10
Exos est animal, pedibus sine, & sine spina,
Testea terga, oculos producens atque recondens.

Atque de cochlea & testudine hæctenus. Illud sanè nec te latère velim, à Græcis
cochleam φελίκοις cognominari, vt à nostris domiportam. Et hoc ænigmati
per simile videtur, quod à Septimio Tertulliano affertur libro, vt opinor, de ve-
landis virginibus. ait enim: Bestia quædam magis quàm auis, licet pennata, bre-
ui capite, protracta ceruice, cætera altegrada. Hanc aiunt, cum delitescendum
habet, caput solum planè totum in condensum abscondere, reliquam se in aper-
to relinquere: ita dum in capite secura est, nuda qua maior est capitur tota cum
capite. Et idè Tertullianus: At nos phasianas aues hoc facere videmus. Et Plin. 20
lib. 10. de struthio camelis: Sed non minus stoliditas, in tanta reliqui corporis alti-
tudine, cum colla frutice occultauerint, latère sese existimant. Cuius ænigmati
similitudine moneri possumus, debere nos toto corpore, id est, omni vita delite-
scere: nec capite tantummodo, id est, vitæ apparentia probari.

Aenigma quod est apud grammaticum Diomedem.

Mare concretum, in creta, ligneo in campo, vbi caro humana ossibus ludit.
Huius ænigmati quis auctor fuerit, nondum comperi. Grammaticus cer-
tè Diomedes, & vnus affert, & idem sic explicat, vt per mare concretum sale-
m intelligas, qui vel teste Plinio, potissimum ex maris aqua conficitur. In creta, id
est, in fictili salino, ex argilla & creta facto. In campo verò ligneo, in lignea men- 30
sa exponitur: vbi caro humana, id est hominis manus, ossibus ludebat, tesseriis sci-
licet, & astragalis.

Aenigma Sampsonis.

A Bedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo: id est, ἐκ τοῦ ἰσχυροῦ
ἡδὴ λυθὲ βρωστος. καὶ ἡδὴ ἰσχυρὸς ἄλυθ, sic vtique ex Hebræo 70. Alij nonnulli Gre-
ci, pro ἰσχυρὸς, id est forti & robusto, τὸ πικρὸς, id amaro, libentius legunt. Aenig-
ma verò est in sacris Hebræorum ludicum historijs editum à viro fortissimo
Sampson, quem apud Hebræos Herculem fuisse, scriptores quidam voluere, in
id quod in nostro Hercule scripsimus. Hic ipse Sampson leonem compressit, in
cuius arefacto capitis osse, id est cranio, non multo post, ceu in aluvari apes mel- 40
tificauerunt: quod mox Sampson, cum illac iter faciens inuenisset, fauum iumpsit,
& comedit, partemq; parentibus detulit: tum hoc inexplicabile sodalibus pro-
blema proposuit. Historia copiose narratur, quo supra dictum est lucicam libro:
cuius significatio, cum Alfonso Ferrariensium Principi arrisisset, quod suæ cui-
dam quoque sententiæ conueniret, non multo antè monetam Denarij hoc signo
cudi curauit.

Lanceis argenteis pugnandum.

O Mnia tu vinces, fuerint si argentea tela.
Oraculum hoc fuit Philippo regi redditum. Græcè sic habet: 50
ἀργυρείοις λόγχαισι μάχεσθαι καὶ πάντα νικᾶν τήσους.

Non enim ex argento haste cōparandæ, sed pecunijs agendū est: hoc est, vel lar-
gitione, vel mercenario militè. Sed extāt huiusmodi plurima oracula: vt illud de
muris

muris ligneis Atheniensibus redditum in bello Persarum, & de Siphnijs rubri-
catis nauibus, de quibus in Nauigijs actum est.

Aenigma de Aqua & glacie.

Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me.
MA Diomede & Donato grammaticis scirpus hic ita soluitur, vt ex aqua
intelligamus glaciem concresecere, & rursus in aquam resoluī. Vidi & qui Aenig-
ma ita referrent:

Quam mater genuit, generauit filia matrem.

Aenigma de Iocasta.

10 A Via filiorum. Et hoc in genere ænigmatum à grammaticis affertur, quo Io-
casta significatur, mater & vxor Oedipodis, qui patrem Latum interemit,
genuitque ex ea filios. Fabula est notissima cum primis ex tragicis, Sophocle,
Euripide, Seneca, tum alijs, Statio, quamquæ & tu sæpe ab alijs audiuisti, & per
te ipse legisti.

Aenigma de Sparto.

Concauo ligno Hibericas portabat herbas. Quis non videt & hoc habere
ænigmati vicem? Spartum enim naue ex Hispania deuectum significat.
quippe auctoribus Varrone, Plinio, & Gellio, spartum frequēs herba apud Hi-
spanos, immo in Græcia esse cœpit ex Hispania: dubitari tamen videmus, an à
20 Græcis habitum vsu fuerit antiquitus, cum dicat Homerus, καὶ δὴ δὲ ἀσπυπέ νῆας,
καὶ ἀσπυπέ λέλω. quod est dicere, Et iam nauis ligna epuruerunt, & sparta disso-
luta sunt. vbi sparta pro vinculis posita videntur. Sutes enim naues antiqui-
tus fiebant, id quod & poeta Vergilius innuit, qui sutilem Charontis cymbam
fuisse ait: λινοῦ, non sparto sutas scribit Plinius. Gellius verò ex Varronis senten-
tia, putat non plus sparta significare apud Homerum, quam ἀσπυπέ, qui dicun-
tur, in agro Thebano natos. nā inquit, Græci magis carinabo & stuppa, cæterisq;
farijs rebus naues suebāt. Hibericas igitur herbas, spartū ex Hispania veclū, ab
Hibero enim flumine, Hispania Hiberia dicē: res est notissima. tamen alij sunt
30 Hiberes in Scythia. Concauū verò lignū nauē intelligit, que græca voce Mono-
xylō dicitur, quod ex vno sit cauata ligno. De qua nauis specie, Vergilius intelli-
gere videt, cū cecinit, Tūc alnos primū fluij sensere cauatas: & iterum de operi-
bus agricolæ, Cauat arbore lintres: & nos abūde in nostro de Nauigijs dicemus.

Aenigma de Nauphractō.

Nauphracton vides. In collectaneis Suidæ, Aenigma hoc reperit: quare il-
lius auctoritate fretus, cum his reliquis adieci, ille enim, ναυφρακτοῦς βλέπεις
quod in eos dicitur, qui latè & amplè vident integri. Nauphracton græci magnū
quoddam foramen, quod & ophthalmum vocant, quasi oculum dicas, per quē
remigantes remos inserunt. meminī Aristophanes in fabula Acarnanes. Expo-
40 nunt alij Nauphracton, classem ad bellum instructam. idem & nos in Nauigijs
nostris. Erasmus rectè, opinor, inter proverbia connumerauit.

Aenigma Apollonij Tyanei.

ET Apollonium Tyaneum, philosophum maximum, ad Neruam Casarem
tum primū Romanæ respubl. Imperium adeptum, hoc ænigma scripsisse,
Philostratus in nouissimo de eius vita volumine prodidit. Cum enim se facilius
& equius imperij habenas moderatum scripsisset Nerua, si eius consilio & iu-
dicio aliquando vti liceret, Apollonium hoc ænigmati respondisse ait: Nos qui
dem o Rex diu simul erimus, vbi neque nos alijs, neq; alijs nobis imperabunt. vi-
delicet significans, vtrumq; citò moriturum: id quod & breui contigit.

Aenigma Magorum.

50 Magorum hoc ænigma esse, Platonici quidam affirmant: Est res vndique lu-
cida, est res vndique obscura: est media lucida partim, partimquæ obscu-
ra. In quo absoluendo, multum quidem eos laborare videmus. Nam, in-
quiunt:

quint: Sicut mens caput est animæ, & pars excellentissima: sic mentis huius, quæ non suis ipsius est sed animæ, non absoluta, verum ad animæ huius tracta capacitate, non clara, sed obscura, & quodammodo dubia: huius inquam mentis caput est mens quædam, quæ in se ipsa est, libera & lucida. Quam rem ut clarius exponant, ita exempla subiungunt. In ordine, inquit, corporum res vndique lucida est stella quælibet supra lunam: obscurus est vndique aer, media luna. In ordine verò spirituum, mens est lumine plena, anima irrationalis vacua: rationalis anima tenet medium, partem enim habet intellectus luminis, parte caret: ac partem quam habet ab ipso Deo, ceu luna à sole, aliàs aliter accipit, mutatque figuram. Mens igitur diuina, vndique est res lucida, anima irrationalis vndique obscura: media verò, hoc est, lucida partim, & partim obscura, intellectus est, & ratio. Sed in huiusmodi obscuris ænigmatum tenebris Persarum Magi, qualis est Zoroaster, sed & Platonici ipsi plerunque versantur. Nam ut Platonis numeros mittam, in quibus perscrutandis multi adeò insudarunt, parum lucis afferentes, ut iam in proverbium de re admodum obscura, & parum manifesta cesserint: sed nec aliud esse totus Platonis Timæus videtur, quam ænigmatum catena quædam: in quo tot viri excellentes, in primisque Proclus & Chalcidius, multa conati sunt, ut Plutarchum & Macrobium mittam: itemque quæ plurima in alijs ipsius Dialogis spatim leguntur ænigmatum simillima. Sed hoc quoque Platonis ænigma esse putauit Petrus Crinitus, cum 20 in quinto de Repub. Plato ipse non suum hoc ænigma, sed puerorum esse dicat: & Athenæus in decimo, ex Clearchi sententiâ, *ἡ ἑστρωμένη ἐστρωμένη*, ait. huiusmodi autem est, quod se triplici fenariolo complexum esse, idem ait Crinitus: Homo nō homo, videns nō vidēs, alitē non alitē, lapide non lapide, perculit, & nō perculit, cū super arbore, nō super arbore degeret. Sed hoc certe græcè sic se habet. *αἶψα ἢ ἐν αἶψα, ἰδὼν ἢ ἐν ἰδὼν, ὄρνιθα ἢ ἐν ὄρνιθα, καὶ θηρίδιον ἢ ἐν θηρίδιον, ἠδὲ ξύλον ἢ ἐν ξύλον, λίθον ἢ ἐν λίθον, βάλαντα ἢ ἐν βάλαντα*. Hoc est, vir non vir, videns non videns, auem & non auem, sedentem & non sedentem, in ligno & non ligno, lapide & non lapide, icit & non icit. Significatur verò hoc ænigmatē Eunuchus, qui luscus erat, & vespertilionem super ferulam ita alligatum, ut inde se amouere 30 non posset, pumice perculit, & non perculit, quod eam alitis partem non feriebat, quam destinabat, & animo intendebat. Meminit & Marcellus Ficinus, qui in Platonem, pro ferula sambucum interpretatus est. Alij pro vespertione noctuam, pro Eunucho Hermaphroditum. Porro effertur *αἶψα* iste sic à Suida *αἶψα*, inquit, *πρὸ ὄρνι, ὡς αἶψα τε καὶ ἐν αἶψα, ὄρνιθα καὶ ἐν ὄρνιθα, ὄρνιθα δ' ὄρνιθα, ἠδὲ ξύλα τε καὶ ἐν ξύλα καὶ θηρίδιον, λίθον τε καὶ ἐν λίθον, βάλαντα δὲ βάλαντα*. Ænigma Pythagoricum esse, à Platonis scribitur, quod in primis vsurpatum est à Xenocrate: Numerum se mouentem, animam: Et numerum, id est naturam multiplicem, se mouentem, id est, sua proprietate mutabilem. Quod autem ita sit, patet de corpore animato & non animato. 40

Marci Tullij Ænigmata seu obscure dicta.

Marcum Tullium, omnis eloquentiæ latinæ parentem, vrbatum fuisse & iocostum, cum omnes fatentur, tum eius præcipue libertus & studiorum comes Tyro, qui tres de illius facete dictis & iocis libros edidit: quorum, temporum iniuria, facta est iactura. Scripsit quoque ipse Cicero Ioculares libellos carmine, ex quibus F. Quintilianus hos duos versus in nono adducit:

Fundum Varro vocat, quem possit mittere funda:

Nitamen exciderit, qua causa funda patet.

Qui iocus totus in fundo & funda consistit. Vsum quoque ænigmatibus, idem scribit Fabius, qualis illud in Plectrorium Fonteij accusatorem, cuius matrem 50 dixit, dum vixisset, ludum: postquam mortua esset, magistros habuisse. Dicebatur autem, dum vixit, infames scæminæ ad eam conuenire solitæ: post mortem verò, eius bona venierunt. quanquam hic, ut Fabius ait, Ludus per translationem

nem dictus est, magistri per ambiguitatem. Omnem enim scholam, ut Pædianus ait, ludum dixere Romani: id est, locum vbi ad aliquid discendum conuenitur, Magistri verò dicuntur, quicumque docent, vel rei cuiusdam præfunt. Vnde per ambiguitatem, qui venditioni & sectioni præerant, magistros vocauit Cicero. Idem ad Atticum libro primo: Et is quem putabant magistrum fore, si bona venirent. In libro verò de Oratore tertio ait: Quare Coracem istum vestrum patiamur nos quidem pullos suos excludere è nido. Quæ verba, ut vides, Græphi nōdo stricta sunt, nam quis hoc loco non videat, Coracem esse Rhetoris nomen: à quo aiunt prima Rhetoricæ fundamenta iacta esse, & à quo etiam illud in communi sermone proverbium prodijt, Mali corui malum ouum: hoc est græcè, *κακὸν κέρκερ καὶ κακὸν ὄοον*, cum videlicet Corax Tisiam docuisset, qui cauillo & sophismate magistro mercedem penderē negabat. Fit verò ad coruum auem allusio, qui græcè *κέρκερ* dicitur. atque ideo pullos & nidum dixit, per translationem, discipulos & scholam. Multa sunt huiusmodi, vbi de ridiculis agit ipse Cicero, vbi Fabius, & Macrobius, sed & Græci, ut Aristoteles & Hermogenes, alijq;, quæ non hoc tempore recenseo. Sunt & Apophthegmata quædam, quæ ænigmatum vim & naturam habere videntur.

Ænigma Varronis, & item alia Ciceronis.

Sed & illud ex Varronis nouissimo libro Rei rusticæ, hominis non modò Latiorum, sed & Græcorum doctissimi, ænigmati proximum esse videtur. Agens enim de piscibus, ait: Nemo coquus hos pisces in ius vocare audeat. Nam cum ius ex ijs sit vocabulis quæ homonyma dicuntur, ut nepos, acies, alia, dubiam reddit orationem. non enim diem piscibus dicit coquus, sed coquit. Ius verò dicitur & legum, & prætorum: item ius coquorum, vnde iuscula, & iurulentus, tametsi ius pro potestate & facultate etiam dici solear: ut illud est, Iusque datum sceleri, & ius tibi esto. Item aliquando pro honore & munij publicis, ut, Ille ius ciuitatis amisit. Sed hæc grammaticæ facultatis. Illud nunc M. Tullij, quod priore capite amissimus, simile huic Varronis ænigmati afferamus, quod Cicero ipse cum de Prætoribus & Verre in tertia eius actione agit, adduxit (de Siculis enim loquitur) Homines, inquit, negabant mirandum esse, ius tam nequam esse Verrinum. Ludit amphibologia, nam Verres & hominem & item significat. Habet & illud nescio quid Græphi, quod est ibidem ab eodem Cicerone positum: Siculi, inquit, Sacerdotem execrabantur, qui Verrem tam nequam reliquisset. Sacerdos enim hoc loco & proprium nomen est, & appellatiuum. Nam C. Sacerdos prætor Siciliæ fuit, cui (ut scribit Pædianus) successit Verres. ergo Sacerdos reliquit Verrem, quasi post se reliquit prætorem Verrem: & sacerdos, hoc est mactator, reliquit verrem, id est suam victimam, quam non mactauit. Sed huiusmodi, ut diximus, abundat Cicero, cum aliubi in omnibus orationibus, tum eo ipso Verrinarum libro tertio, vbi de Chelidone meretricè agit, quam efflictim deperibat Verres: ea verò tum in Urbana, tum in Siciliensi Verris prætura omnia moderabatur, transigebat, decidebat. Chelidone quoque hirundinem auem significat: omniq; auspicato, & captatis augurij Romani, ut scis, agebant, augurijq; & auspices & publicis & priuatis rebus adhibebant. Propterea ait Cicero: Nam ut Verres Prætor factus est, qui cum auspicato à Chelidone surrexisset, sortem nactus est Urbanae prouinciæ, &c. Quibus verbis alludit simul & ad auspiciam, & meretricis concubitum, & cubile.

Cæcilij oratoris Ænigma.

Cæcilium poetam inclitum, qui seruus fuit, & propterea nomen habuit Staius, sed postea versum est in cognomentum, appellatusque est Cæcilius Staius, & cui suo carmine de comicis poetis Sedigitus Volcatius palmam dedit, quidam vsum fuisse ænigmatē, quod subscribam, autumnat: id quod ego ea ratione pertinaciter negauerim, quod octauo Institutionum oratoriarum libro Fabius Quint. oratorem, nō poetā Cæciliū, ait fuisse huius ænigmatum auctorem

rem. Fabij hæc sunt verba: Hæc, inquit, allegoria quæ est obscurior, ænigma dicitur, vitium (meo quidem iudicio: siquidem dicere dilucidè, virtus) quo tamen & poeta vtuntur: Dic quibus in terris, & cætera. & oratores nonnunquam, vt Cæcilius: Quadrantariam Clytemnestram, & in Triclinio Coam, & in cubiculo nolam, namque & nunc quædam soluuntur, & tunc erant notiora cum dicerentur: & ænigmata sunt tamen, nec ea nisi quis interpretetur intelligas. Quibus quidem verbis manifestè Cæcilius oratorem, non poetam dicit, vt quidam arbitrati sunt. Fuit igitur is Cæcilius orator, qui in M. Catonem scripsit, vt docet Festus: & qui de Rhetorica libros etiam edidit, vt est apud Fabium: & quæ Salustio historico præposuisse Hadrianum Imperatorem, scribit Helius Spartianus. Nam desipientis est, de Plinio Cæcilio, vt malè quidam sentiunt, existimare, qui fuerit ipsius Quintiliani discipulus & amicus. Hoc ergo ænigma apud Fabium non interpretatum, ab expositoribus relictum est, quod omnino difficultimum sit. Ego tamen primus digitum illuc intendi, quò alij peruenire possint, vbi huius Labyrinthi ambages explicari queant. Admonet igitur hoc Cæcilius ænigmate, ne facultates & opes inter meretrices profundamus, decoquamusque: Neue sic lautè viuamus, vt ex aureis & preciosis vasis epulemur: Si verò lasciuie & veneri aliquando indulgendum, ne propalam id, & in aperto faciamus. Quadrantariam, inquit, Clytemnestram, hoc est meretricem, quæ quadrante profert, subintellige habero, vel parato: vt sic quadrantariam dicat, vt Plautus 20 diobolarem, hoc est, quæ breui & minima pecunia perducatur. Ab alijs quadrantariam balneatricem exponi video, quòd in balneis quadrante lauabatur, vt ait Horatius: Dum tu quadrante lauatum Rex ibis. Seneca in epistolis de balneis loquens: Cur enim, inquit, exornaretur res quadrantaria, & in vsum, non oblectamentum reperta? M. Cicero in oratione pro Cælio, de Clodia loquens, ait: Nisi fortè mulier potens, quadrantaria illa permutatione familiaris facta erit balneari. Quo sanè loco illud attendendum, quod Plutarchus scribit in M. Tullij vita: Clodiam, Clodij sororem, quæ Metello Celeri nupsit, Quadrantem cognominatam, quòd quidam ex ijs qui eam amabant, pro argenteis numis, in eius loculum æreos quadrantes immiserit. Vnde ego putarim, 30 M. Tullium, cum de eadem ageret, quadrantariam cum sale vocasse: quem sallem nisi & tu gustes, haud facile qualis sit intelligas. Alij quidam apud Senecam, quadrantariam artem marmorariam exponunt, & pro ornamentis quæ ex marmore conficiuntur. Atqui ego, cum de marmoraria arte agitur, non quadrantariam, sed quadratariam dici existimo: quo modo iure consulti, & Sidonius Apollinaris, & (si quibus placet) historia sanctorum quatuor Martyrum coronatorum capere videntur. Et quidem de quadrantaria hæc tenus. Sequitur, In triclinio Coam: & similiter verbum Parato intelligas, vt sicilia, & figuli argillacea vasa in triclinio habenda moneat, & simul frugalitatem subinnuat. siquidem Coa vas fictile est, vt Plinius docet lib. nat. hist. 35. quod antiquis fuit in 40 vstr. Est & Choa cum afflatu, Galeno, Paulo, cæteris qui pondera & mensuras tradunt, mensuræ genus, in liquidis in primis: & perinde etiam vasis nomen, eam mensuram capientis, à quo & choes celebritas apud Græcos antiqua. Fuit præterea Coa vestis muliebris. Fuit & Cohum lorum, & aratri pars. Sed hæc nil ad rem nostram. Nec item de triclinio, loco in ædibus notissimo, est à me sermo inculcandus, in quo familiares discumbere consueuimus. Quod verò sequitur in ænigmate, In cubiculo nolam: hoc est, vt ego quidem opinor, Molliciem & lasciuiam ipsam non palam nec passim, sed in cubiculo & secreto parato. Nolani enim, Campaniæ populi notissimi, qui lasciuia & mollicie antiquitus diffuebant, vtinam ne & nunc etiam: quod dixi, ostendunt historia, & Liuji 50 in primis, & Ausonij Galli versiculus ille,

Et quem Nolanis capitalis luxus inuysit.

Nam & Hannibal, & eius exercitus, Campanis delicijs fractus fuit. Per Nolam ergo,

ergo, lasciuiam exponamus. etsi etiam quidam Nolam tintinabulum interpretantur, quæ nunc passim & vulgò campana dici putatur: vt, si non labat memoria, Isidorus & Syponinus testantur, Valla quoque, cum eum reprehendit, qui accipitrum venatorum tintinabula sic vocari existimauit. Atque adhuc quidè de Cæciliano ænigmate mea est interpretatio: quæ vt vbiq; vacillat, parumq; constat, ita omnes rogatos velim, qui aptiora et cõuenientia magis exco- 10 gitarint, ne sibi soli sapiant. Cum fortè puerilia hæc nostra relegerè, venit mihi in mentem, Cœlium Rhodiginum particulam hanc huius ænigmatis, In cubiculo nolam, exposuisse in 10 suarum Lectionum antiquarum: nolamque pro campana accepisse, & tintinabulo: & garrulum hominem significari, totos dies domi desidentem, & (vt ait) loquacitate importuna detinnientem: vel, quod ei magis arridet, eum qui domi quidem verborum fluentia promit, in foro verò, aut in senatu, sit prorsus elinguis.

Ne allia, nè ve fabas edito.

Legimus apud Suidam, ænigma istud dici solitum, Ne allia nè ve fabas esites: hoc est Græcè, *ἢνα μὴ φαγῆ σκεπεδοῦ, μὴδὲ κινδύρου*: quoties vellent antiqui dissuadere à bello, vel à iudicijs, seu suffragijs ferendis. In bello quippe allia inferebantur: in iudicijs verò faba esitabatur, ne iudices dormitarent. id quod mihi 20 frigidum videtur. Quare potius ego ita interpreter, vt à bello deterreat, atque à rerum publicarum administratione in quibus fabis suffragia ferri consuevit, vt in Symbolo Pythagoræ pluribus ostendemus.

Ænigma Termini.

Semel minus, bis an minus, non sat scio,
*An horum vtrumque, quondam, vt audij dicier,
Ioui ipse Regi noluit concedere.*

Ænigma est ex Senario Iambico, quod in 12. inenarratum reliquit Gellius, vt legentium coniecturas acueret. at nos vt laborem tibi hunc adimamus, ænigma 30 sic absoluiimus. Terminus Deus significatur, quæ summa religione Romani colebant, eiq; Deo nono Cal. Martias rem diuinam faciebant, quam plutibus verbis in secundo Pastorum poeta Ouidius exequitur. Ita enim canit:

*Termines, siue lapis, siue es desossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes.*

& reliqua quæ subdidit. qui Terminus Deus Ioui noluit concedere, dum Capitolium exauguraretur, quod idem poeta ita canit:

*Quid, noua cum fierent Capitolia, nempe Deorum
Cuncta Ioui cesserit turba, locumq; dedit:*

40 *Terminus, vt veteres memorant, inuentus in ædè
Residit, & magno cum Ioue templa tenet.*

Idem Alicarnassicus Dionysius prodidit, cum ijs tamen vnà luuentia deam fuisse tradit, alij & Martem. Dubitat ergo, quisquis fuit ænigmatis auctor (neque enim Varro est, vt vir quidam alio qui doctus malè ex Gellio putauit) semel minus, an bis minus fuerit, an vtrinq; eorum, id est terminus (ex vtroq; enim, hoc est, semel & bis, ter resultat) non igitur semel minus, non bis minus, sed terminus fuit, qui Ioui deorum Regi noluit concedere. Angelus Politianus, cuius immaturò obitu multum nuper amissimus, primus (quod sciam) serupeas ænigmatis huius ambages explicauit.

50 *Duo Ausonij poeta ænigmata.*

AT adsit interpres tuus,
Ænigmaton qui cognitor

Fuit meorum, cum tibi
 Cadmi nigellæ filias,
 Melonis albam paginam,
 Notasq; furvæ sapiæ,
 Gnidiosq; nodos prodidit.

Verfus hi dimetri Iambici sunt Aufonij Galli poetæ, quos si, Pice, minus labo-
 ro vt tibi exponam, nil mireris. Duo enim nostræ ætatis viri eruditissimi, Ang-
 Politianus & Philip. Beroaldus, exposuerunt: qui & conueniunt, in vna re tan-
 tum discordes. nam in vltimo versiculo, nodos Politianus reposuit: modos, vt
 in antiquis est, legit Beroaldus: sed male, vt videtur. Secundo enim loco non
 Pyrrhichius, sed lambus esse conuenit, vel qui ei respondeat in temporibus:
 tamen in sede secunda Diomedes, Hephæstion, & Priscianus etiã pyrrhichium
 admittant. at certè parum est in vsu. Sed iam ænigma ipsum enucleandum est.
 Cadmi Nigellæ filia, literæ dicuntur, quoniam ex Phœnicia literas in Græciam
 Cadmus primus attulisse dictus est, & propterea à Græcis literæ Phœnicæ ap-
 pellatæ sunt: Albam autem paginam Melonis, papyrum interpretamur, qui in
 Aegypto propter flumina Nili frequens nasci traditur. quin & ideo Papyrifer
 Nilus cognominatus est. Ex papyro verò chartarum vsus antiquus fuit, vnde
 adhuc nomen manet. Quod autem Nilus ab antiquis Melo dictus sit, testes
 sunt Festus & Seruius. Notasque furvæ sapiæ, literarum nigras figuras signifi-
 cat. Sapiæ etenim ex mollium genere piscis est, quæ aramentum habet, quo
 pro scriptorio nonnunquam utebantur antiqui: id quod innuit Persius, cū ait,

Nigra quod infusa vanescat sapia Lympha.

Gnidiosq; nodos prodidit, Politianus calamos Gnidios exponit, qui (vel Plin-
 io teste) optimi & laudatissimi apud Gnidum. Nec forte perperam, si nodos
 Veneris, & amoris vincula interpretabimur, vt iuxta Veneris intelligamus:
 quamuis in Pharmaceutria, per nodos & vincula Veneris aliud in remagica si-
 gnificet apud Maronē. Beroaldus verò modos Gnidios, vt supra dixi, legit, &
 amatoria carmina exponit. Sed iam de hoc satis. Reliqua prosequamur, in pri-
 misq; illud eiusdem Aufonij à Politiano interpretatum,

Lais Eros & Itys, Chiron, & Eros Itys alter,

Nomina si scribas, prima elementa adime.

Vt facias verbum, quod tu facis Eune magister,

Dicere me latium non decet opprobrium.

Opprobrium est inquam, Pice, & tu potius hoc à Politiano quàm ex me disces.
 λέγει certe, lingit significat. Tuus enim & meus pudor facit, vt de hoc plura
 non dicamus.

Ænigmata duo Bovis & Noctua numerum,

Bovem habet in lingua: Multæ sub tegulis cubant noctuæ. quæ duo æni-
 gmata quoniam eandem ferè habent originem, ideo tibi simul attulimus.
 Athenienses numum, quem Tetradrachmon vocabant, noctua & Mineræ
 capite signare solebant, cum antea didrachmon fuisset bouis imagine vocatus:
 qua de re in nono Iul. Pollux. Atque hinc illud frequens apud Græcos emana-
 uit, vos est in lingua: hoc est, βῶς ἐπὶ γλώσσῃ. quod in eum dicitur, qui pecunia cor-
 ruptus vel silet, vel loquitur: sicuti de Demosthene, quem ideo argyranchen pa-
 tris calumniam sunt Athenienses, quod pecunia & argento corruptus taceret: se-
 que male habere ab angina simulabar. A tetradrachmo igitur numo, qui noctua
 (vt diximus) signatus erat, serui illius ænigma emanauit, qui cum domini
 furtum indicaret: Multæ (inquit) sub tegulis cubant noctuæ: hoc est, pecuniæ
 sub tegulis obiectæ sunt. Historiam scribit Plutarchus. Iulius tamen Pollux,
 diabolū huiusmodi noctuæ effigie notari prodidit. Sed & inter prouerbia hæc
 reponuntur. Risimus modò argutiã viri literati, qui quod in magna Italia parte
 vulgò

vulgò ciuetam, id est noctuam, hominem nihili & lucifugam appellamus, ipse
 ab hac pecunia deductū existimauit, & non potius, quod ea auis omnibus au-
 bus contemptus sit, & ridicula.

Bionis Borysthenite Ænigma.

Bionem Borysthenitem philosophum, vt proditum est, cum humilibus pa-
 rentibus, vt pote salarijs, ortus esset, quibusdam interrogantibus, quo esset
 parente natus: respōdisse false admodum legimus: Pater (inquit) quidem meus
 libertus fuit, cubitoq; se emungebat. quibus verbis significabat, patrem ex sala-
 riorum genere fuisse, qui succidiam, laridumq; & id genus alia venditare solitus
 esset. Cum enim hi obunctas manus & sordescentes habere soleant, haud ma-
 nu & digitis nares emungunt, sed brachio aut cubito, ne videlicet ora inficiant.
 Iocose igitur & false interrogantium curiositati illulit. Non absimile huic illius,
 qui cum se operarij & fossoris filium significare vellet, patrem suum, dicebat,
 nunquam nisi diebus festis, humi expuere solitum: quod scilicet cæteris diebus
 præ opere soleret in manus expuere. Verum huiusmodi dicteria, & vulgaria æ-
 nigmata, innumerabilia sunt: quæ de industria præterimus.

Apollonij Malaci Ænigma.

Apollonius verò Malacus, cistam scorpionibus plenam inuersam, hoc est
 Græcè, σκορπίων κενή θήλιον κατεστραμμένον, hoc ænigmate vrbis Alabandæ pes-
 simos ciues dicebat. Ea enim ciuitas ita montibus supposita esse videtur, vt cistæ
 formam imitaretur. Ea quoq; regio scorpionibus abundare traditur, vnde ser-
 peum sermonem deduxit Apollonius. Auctor Strabo. Porro quoniam Græcis
 καθήλιος varia significat, quidam hoc loco Asinum constratum, hoc Apollonij
 dictū interpretari voluerunt: id quod mihi minimè placuit, Tiphernum secuto.

Eadem penè ratione vinum apud Vesuuium natum, & Aetnam, & Cati-
 nam, loca incendijs notissima, scriptores quidam Græci, & poetæ, Bacchum
 ignigenam appellauerunt, simul & ad Semeles fabulam & locorum naturam
 alludentes. Dionysij quoque sacra, quia noctu peragebantur, ad ænigma re-
 ferri scribit Eustathius, quod bibentes oporteat vinum occultare, nec quæ in-
 uerendum & inhonestè fiunt, debere in apertum lucemque proferri: vel quod
 multa diligentia & studio in vetustatem vinum cōseruare & abdere debemus.
 Vnde & Bacchus ipse puer dicitur, alia licet super hoc ab alijs afferantur.

Quod autem Herodotus illud ænigma fuisse ait, quod per somnum Hippar-
 cho redditum est, eius viri auctoritas facit, vt ascribam. nam mihi nec multum
 eruditionis, nec iocis habere videtur: & propterea tibi nudis verbis illud asse-
 ram, vt si quid penitus latet, alij interpretentur. Prædie namque eius diei, quo ab
 Harmodio & Aristogitone occisus est, Panathenæa, ingens illa celebras, ab
 Atheniensibus celebrantur, videre sibi videbatur Hipparchus per somnum
 virum assistere, procerū illum quidem ac speciosum, qui illi hos versus diceret:

*τλήθε λίαν ἐτλησα πικρῶν τελευτῶν θυμῶ,
 ἔδεις ἀνδρῶν ἀδικῶν πῶς ἐκ ἀρχῆσαι.*

Hoc est, vt Valla retulit:

Intoleranda leo tolera tolerans animo agro,

Nemo viris puenas iniustus iure rependerit.

Quos versus cum ad coniectores propter imminentem celebritatem deferre
 distulisset, in ipsa die est interfectus.

P. Vergilij Maronis Ænigmata.

Nec ab hoc ludicri genere ænigmatum abstinuit, vt à principio dictum
 est, Vergilius: qui cum in Bucolicis altercantes pastores induxisset, æni-
 gmata altercationes finire facit. id quod ab eo miro artificio confectum esse

videmus, vt cum ambo pignore contenderent, ambo obmutescerent, vt pares quoque canendo ambo esse viderentur: quod non est à Theocrito factum, à quo penè totam eclogam accepit. Sunt verò hæc pastorum ænigmata:

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Tres pateat cæli spaciū non amplius vlnas. Item alterum:
Dic quibus in terris inscripti nomina regum,
Nascantur flores, &c. In quibus cum grammatici viuentē Vergilio mul-

tum ambigerent, Cornificius, & quidam alij à Vergilio petierunt, quidnam ibi significaret: quibus ille ita respondisse fertur, se ea in re grammaticis crucem fixisse, in qua se illi assidue distorquerent: id quod Iunius Philargyrius in Commentario Vergilij scriptum reliquit. Ea tamen ænigmata Seruius, & qui post eum fuerunt grammatici, ita interpretati sunt. In primo quidem Cælij cuiusdam nepotis ac prodigi sepulchrum significari opinati sunt, qui rebus omnibus diuenditis atque absumptis, sibi tantum reliquum fecit, quod sepulturæ sufficeret, vt Cæli pro Cælij dicat: id quod mihi parum probatur. Nam Cælium Apiciū hunc fuisse plerique contendunt, qui de re coquinaria libros reliquit, quorum adhuc aliqui supersunt, vixit verò, vt Seneca & Suidas prodiderunt, Tiberio imperante, cuius tempora Vergilius antecessit. Quapropter alij puteum potius in Syrene factum interpretantur, quem Mathematici ea ratione effoderant, vt solstitium indicaret: eò enim tempore nusquam umbras ibi sol flectere dicitur. Alij de quocunque profundissimo puteo intelligere volunt, in cuius si quis imo fundo fuerit, tantum cæli spaciū conspicit, quantum sola putei latitudo fuerit. Alterum verò Ænigma sic exponi solet, vt Hyacinthi florem significet, de quo duplex narratur fabula: Hyacinthi scilicet Oebalij adolescentis ab Apolline amati, & Aiæcis Telæonij, qui ambo in eundem florem conuersi feruntur: in quo quidem flore flebilis illa Græcorum vox αἰ αἰ inscripta inuenitur, vt noster poeta Naso (vt cæteros mittam) lepidissime docet. Est autem Hyacinthus flos notissimus, purpureus, de quo illo versu Ausonius,

Et tragico scriptus gemitu Salaminium: αἰας.

Æbuli poetæ de podice Ænigma.

Æbulus Atheniensis poeta fuit, mediæ Comædiæ & antiquæ proximus, qui ænigmatis aliquando vsus est in fabulis: vt illud est, quo podicem quatuor hexametris versibus circumscribit, & senariis quinque est interpretatus, id quod & in alijs hic idem poeta obseruauit, vt scilicet ænigmata hexametris scriberet, interpretationes verò Iambicis exponeret. Versus hi sunt ex fabula Sphingocarione.

ὄβι λαλῶν ἀλλῶσθε, ὁμοῖον μὲν ἄρρενι θήλυς,
οἰκέων ἀνέμων ταμίης, αἰσῆς ἄλλοτε λάθε,
ἄξινε? ἀφαιέτοισι λίαν, ἴμενον ἐν νόμῳ ἔλικως,
εἰ δ' ὄβιν, ἢ πολλὰ, ἢ ἀγρώσῃ ἕρῳσθαι.

Hoc est, vt verbum verbo reddam: Est loquens elinguis, cognominis masculo fœmina, domesticorum ventorum custos, hirsutus, & interdum lætis, non intellecta non intelligentibus loquens, non ex nomo (id est, carmen ex carmine) ducens: vnum est & multa, & vtiq; si quis vulneret, inuulnerabilis. Quod quidem ænigma Æbulus ipse exposuit, anuq; esse, id est podicem, carmine suo declarat. Eiusdem est & distichon illud heroicum, quo Ichneumon Aegyptius significatur, cuius historia est ex Aristotele & Plinio, itemque ex alijs notissima:

ἄπειλε βορθαλμῶς, μὴ πτόσση, ἀμυκινέφυλλο
αἰχμῆς πύδων ἀτόνωλ, γόνου Ἰλαφαιζῶλς.

Hoc est, vt & hoc verbum verbo reddatur (audebit fortasse alius carmine exprimeremere

mere felicius) Locustæ habens oculos, non prolato ore vtrinque mobilis, depugnator filiorum ingenitorū semen perimens. ita exponitur: Ichneumon Aegyptium animal, crocodilorum oua absumens, priusquam in feras semen euadat, perumpit, & absumit, propterea quod ἀμυκινέφυλλο, id est ancipiti ore pungit inferius, labris autem mordet. Leguntur & alij griphi Eubuli, vt de Pappo carduorum illud duobus hexametris: Noui ego qui grauis est iuuenis, cum verò senex est, Euolat in plumis leuiter, terramq; laceffit. Vt video, cupis & hos Græcè audire. hoc tale est:

οἷδ' ἔχῳ ὄσιν ἐν βαρῶσ: αἰ δ' ἰγῶν ἦ,
ἄπειροσ δ' ὠν κέφωσ τὰ τετατα, ἢ γλῶ ἀφαιζῶ.

Antiphani poetæ Ænigmata quedam.

Antiphanes Berges poeta griphis in suis fabulis vsus est. eius enim plures recitat Athenæus in Dipnosophistis, quorum aliquos tibi referemus: sed in primis quos in fabula Sappho poetriam proponentem inducit, & alium nescio quem soluentem:

ἔστ φῦσις θήλυδα βρέφῃ σάξωσ' ὑπὸ κέλευσι
αἰ τῆσ, ταῦτα δ' ἀφῶνα βολῶ ἵστοι γαιωνῶλς,
Ἰσθῆ. τῶν ἰσομ οἰδῶλς, Ἰπῆρεσ ἰσθῆ. πῶσις,
οἷσ ἐθελῶ θνητῶν, τοῖσ δ' ἔπεισιν ἀκείωλς.
ἔξῆσ, κωφῶ δ' ἀκείωσ αἰόθῃσιν ἔχῃσικσ.
Hoc est,
Est natura infans seruans fœmina in vlnis,
Hi muti, genitam sed possunt sistere vocem
Per cunctas terras, vlnis, perq; equoris vndas,
Cui volet absenti mortali audire licebit,
Cuiq; etiam sensus auditus surdus habetur.

Soluitur verò duobus modis: altero quidem, à nescio quo in fabula introducto: altero, à Sappho ipsa versibus Iambicis, in hunc propemodū sensum. Et ille quidem hæc: φῦσις, id est natura, quam dicis, est ciuitas: infantes quos in se nutrit, thetores: qui vociferantes per maria, & ab ora Asiæ & Thraciæ, λήμματα, id est argumenta ducunt: habitantibus verò propè ipsos fedet, conuiuant esq; semper Populus, nihil neque audiens, neque videns. Verum cum non satis hæc solutio arrideret, Sappho ipsa ita exponit: Fœminea quidem est natura epistola, quæ infantes circumfert literas: mutæ quæ cum sint, ijs qui longè absunt, loquuntur, quibus vult: legenti verò si propè aliquis sit, legentem ipsum non audit. Sunt præterea & eiusdem Antiphani alij de Griphis (vt sic dicam) Griphi, qui mihi adeò obscuri visi sunt, vt fatius duxerim alijs exponendos relinquere: vt ille est de perca, mugile, & melanuro. Sed de melanuro plura dicemus in Symbolis. Est item illud eiusdem ἐν κηλοῖσ ἢ γαστρῶσ fabula, quod ille pluribus Iambicis Senariis complexus est, φερώλς ἕρμι φερώλς, quod scilicet aliquis ferens non ferat: quod exponitur de his, qui in conuiuijs eant symbolum, & non tamen dant ipsi conuiuium. Sunt qui de pondere dici existiment, quod à multis simul extollitur: omnes enim simul illud eleuant, non seorsum tamen vnus. Idem quoque in Aphrodisio fabula, aliud de olla carminum multis senarijs ab Athenæo affertur, quæ propter vocabula ab eo conficta & polysyntheta Latine exprimi non possunt. Quis enim προσημασίτῳ κῶν, vno verbo interpretetur: nisi quis forte audaculus, vt amicus quidam meus, Rotambagistructum dicat, qui ab omnibus ideo risus est.

Ænigmata de vmbra Theodectis: item alia quedam de Theodectis circumscripto.

Theodectes Phaselites, orator & poeta, qui occæcatus fuisse perhibetur, quod quedam Hebræorum sacra suo carmine prodere tentasset, ænigma-

tum studio, vt supra meminimus, excelluisse fertur, tum ea proponendo, tum aliena soluendo. quare illum Mnemonias, id est memoriae quaestiones, Griphos vocasse legimus, quod ipse memoria in primis polleret, id est μνημονικός esset, vt in eius vita inter poetas sumus offensuri. Huius igitur Theodectis hoc esse perhibet Hermippus, in his quae de Isocratis discipulis scripsit, quod de vmbra dicitur: Quandam rem esse, quae circa ortum & interitum sit maxima, circa consistentiam verò & vigorem minima. hoc quinque versibus sic explicat:

Ἦ φῦλας ὄσα γαῖα φέρει τρέφει, ἔδ' ὄσα πάντ' ὄσ',
οὐτε βροτῶν ἔχει γῶν αἰξήσιν ὀμδαίον,
δὲν γὰρ μὲν γλιέσει πῦρ τοσάτωρ ὄσι μάλιστα,
γὲν δὲ μέγιστος ἀμείλις μιν πᾶσι γίγεται ἢ πῦρ ἄνω
μυρφῆν ἢ μέγιστον μέλιον πάλιν ὄσιν ἀπαιτῶν.

Tentabo & hos in tui gratiam latine referre:

Nature quaecumque parit tellus, neque pontus,
Nec similem membrorum auctum mortalibus affert:
Est haec quando suo natali maxima primo:
Dum medius vigor est illi, parua: inq; senecta
Redditur aspectu & maior, proceraq; rursus.

Idem Theodectes Griphus, qui per literarum circumscriptionem fiat, vsus est, vt ostendit Athenæus: quo genere quoque Euripides in Theseo, & Agathon in Telepho, qui per huiusmodi aenigma Thesei nomen proferunt, eiusque nominis literas circumscribunt. vt e, quae in Theseo prima est litera, Euripides circumcum puncto introscripto: Agathon circumcum Mesomphalen, hoc est, medium vmbilicum habentem: Theodectes verò circumcum malacophthalmon, hoc est, vt sic dixerim, mollioculum depinxerunt, atq; ita deinceps ceteras literas descriptione quadam effinxerunt, adeò vt integrum nomen quod vellent, circumscriberent. Eadem Gripheratione & Sophoclem quoque vsu esse legimus. Hos quoque cum voluissem utcumque in nostram linguam conuertere, frustra tentauit. nam cum trimetri sint plane, nequiuim lege trimetrorum seruata versum verius reddere. Ignosces igitur: verbum penè de verbo exprimam. Hoc quidem Theodectis est, qui agrestem hominem induxit Thesei nomen designantē ita:

Est prima scriptio mollioculus circulo
Aequalis hinc mensura geminae regule,
Obliqua vincit per medium quas altera,
Similis capillo conuoluta tertia.
Posthæc triniuum apparebat obliquum velut.
Quinto loco supra virgæ aequales duæ,
Quæ continentur in vnam simul basim.
Sexta est capillus conuolutus, vt prius.

Atque hoc quidem Theodectis. Euripidis autem pastor Illiteratus hoc modo idem ipsum Thesei nomen declarat:

Ego quidem sum literarum nescius,
Formas tamen dicam manifestas & notas.
Cyclus velut quidam est emensus sumibus.
Hic autem habet punctum manifestum in medio.
Secunda verò in primis lineas duas,
Distinguit has vna alia per medium.
Tertia capillus vt volutus foeminae,
At quarta porro vna sese in reclusum extulit,
Obliqua in ipsa tres, infixæ firmiter.
At verò quintam non facile tu dixeris.

Helices

Haec lineae duae sunt ex distantibus.

Ipsæ quidem concurrunt in solam basim, γ
Est verò tertiae persimilis vltima. Σ

Experiar & illud Agathonis tragicæ poetæ pari ratione couertere, ex Telepho fabula. illiteratus etiam quispiam apud hunc Thesei descriptionem declarat sic:

Est scriptiois vmbilicus circulus. Θ
Rectæq; regule ingatae sunt duæ. Η
Scythicoq; persimile erat arcui tertia, Σ
Mox procedens triniuum in obliquum fuit, Ε
Erant in vnum regule iunctæ duæ: Υ
Vt tertia fuit, erat rursus vltima. Σ

Est & illud de ptisana, quam Græci vocatam tradunt ἀπὸ πτίσανος ἢ ἀπὸν, hoc est, ab excoriano & dimittendo: sic enim ptisana conficitur, vt excorticatum hordeum, in sole mittatur: qua de re, ne alios memorem, extat libellus Galeni. Aenigma igitur hoc est, κείσθης ἀφλοῖς χυλὸν ὀρχάσις πτί. hoc est, excorticati hordei appetens succum ebibe. Sunt horum pleraque frigida, meo quidem iudicio: sed Græci, vt exquisita, in medium afferunt. Neoptolemus Parianus talem inscriptionem in Chalcedone Thralimachi sophistæ fuisse ait, vt prioribus

literis nomen conscriptum esset sic,
πῶνοια θήτι βδ ἀλφα σεν υμ ἀλφα χι υ σων.
πι τελε χαλυκιδ, ἢ ἰ τήχη Γωμ.

Nomen, inquit, Theta, rho, alpha, fan, y, m, alpha, chi, u, fan, Patria Chalcedon, ars mihi sed Sophia.

Pindarum quoque poetam illustrem oden sine litera scriptis legimus, hoc est, ἀσημοῦς, eodem modo & alteram Lasus poeta Hermionæus: item in Cererem hymnū, cuius hoc fuisse principium Heraclides Ponticus scribit in musica,

θήνητραν μέλι πο, κέραν τε κλυομένοιο ἀλοχου: hoc est,

Cererem cano, Coramque (id est Proserpinam) Plutonis coniugem. Sed hæc in Poetis & de Deis copiosius dicemus.

Legimus & eiusdem Lasii Hermionæi, vt puto, illud, ὁ μὲν Ἰάσων ὀππὸν εἶνοι: hoc est, crudum piscem ὀππὸν esse. quod ambiguum & anceps est, propter hanc vocem ὀππὸς, quæ & assūm significat, & vtilis. Griphus est etiam illud Luciani: Quid sunt homines? Dei mortales. Quid Dei? homines immortales, &c.

Extat adhæc Aenigma apud Athenæum de Apolline tale.

In clauo natus, patriam circumfluit humor
Salsus, & ipsa quidem numeri mihi filia mater. Sic verò Græcè:
ὄ φωνεῖσθ' ἡλιόμορον, πείτην δέ μοι ἀλμυρὸν ὄσων
ἀμολιέσθαι, μήτηρ δ' ὄσιν ἀειθερῶ μοι παῖς.

Vocat verò claram, manifestamve, insulam Delon, quæ quòd subito è mari effluxit, Delos Græcè appellata est, & mari circumalluitur. Id non modò Græci & Latini scriptores testantur, sed & Philon Hebræus pluribus. Mater verò Latona, quæ (vt in fabulis legitur) Cœi filia fuit, quo nomine Macedones numerum appellare consueuerūt. Multas hoc tibi loco, mi Pice, fabulas inculcare potuissem. Sed rem tibi aperire tantum, satis esse duxi, ne operam absumerem in his quæ tu ipse quotidie legis.

Aenigma de Chirone.

Hic non absimile esse videtur, quod non multo antè legebamus, κατὰ ἀρχαῖος παῖδα τὸ ἐν δέπῳ αἰετῆρε, cum laborantem Chironem aenigmatis auctor innuere velit, Achillem Thetidis filium nutruisse. κατὰ quippe, pro χείρας posuit. nam idem sunt non voce, sed significatu.

De Aiace Aenigma.

Nec ab simile illud est, quod de Aiace nece dicitur, qui ubi Achillis arma assequi non potuit, interijt. Sic enim Græcè habet: γὰρ ἔδεικεν ἔθ' ἄγχι γείων ἀφ' ἑλπίων, γὰς enim pro αἴας posuit (virumque enim terram significat, sed & αἴας Aiace, ut modo diximus) ἔθ' ἄγχι vero, id est ex vinculo, pro Telamone positum est. Nam τελαμόνης tum viri nomen proprium est, Aiaceis patris: tum vñ sulum seu clypei lorū significat. Græcè enim (vt nosti) ἔθ' ἄγχι vinculum dicitur. ἀγγεία autem, id est vasa, arma dixit Achillis. Sic igitur latine, Terræ obiit ex vinculo cum vasorum haud compos factus est: hoc est, Ajax Telamonis, vbi armorum non compos fuit.

Aenigma Alexidis poeta.

Lēgimus quoq; ænigma, quod de homine dormiente, tribus senariis, Alexiis Thurius poeta comicus composuit, in fabula cuius Titulus ὕπνου. Non mortalis, inquit, neq; immortalis, sed habens quoddam vtriusq; temperamentū, vt neq; hominis parte viuat, neq; Dei, sed nascat semper. Sic verò Græcè legitur.

Ἐπιπρὸς, ἀδ' ἀθανάτων, ὄμι' ἔχων ἑνὴν
σύμμιαν, ὥστε μήτ' εἰ ἀνθρώπου μέρη,
μήτ' εἰ θεῶν (ὡ, ὄμι' ἀθάνατων τ' ἀεί.

Sedenim his diebus recitauit mihi amicus meus Aenigma tribus hexametris de somno, quod & hic tibi vt adscribam, dignum visum est.

S'ponte mea veniens, Varias ostendo figuras,
Fingo metus Vanos nullo discrimine Veri:
Sed me nemo videt, nisi qui sua lumina claudit.

Recitauit & alia, quæ frigidiuscula cum essent, sunt visa indigna relatu.

Aenigma de visco.

Sed & Ion poeta in fabula Phœnicæ, seu Cæneo, arboris sudorem viscum obsecrè dixit, hoc est, σπυδος ἰδὲ σπι. Plautus quoq; noster ænigmaticè de visco & turdo, seu turdella ait: Ipsa sibi auis mortem creat. ex eius enim auis stercore viscus in arboribus nasci, scriptores tradunt. atque ideo de eo à Vergilio dici, Quod non sua seminat arbor.

Idem Plautus, hominem trium literarū cum dixit, furem intellexit, apud quem penè sunt huiusmodi innumerabilia: nec modò apud hunc solum, verum & alios omnis generis scriptores, quorum nimis longum esset, si cuncta quæ legi his similia huc asserre velim. Nam & Achæus Eretricus, iucundus admodum poeta, pleraque huius generis scripsit: vt illud de Scyrale Laconica in Iride Satyrica, implexam Spartiatem scriptā Cyrbin, id est tabulam: τὴν εἰς πᾶσι γράψαντα κίβητος. quoniam albo loco circumuolebant Spartiatæ scyraleam, & quæ volebant, scribebant: qua de aliunde Apollonius Rhodius in eo quem de Archilocho composuit, & Gellius, Plutarchus, alij. Aenigmata quoque scripsit Dromeas Cous, vt Clearchus prodit, & Aristonymus Philocitharista: item Cleon, Mimachus cognominatus, vtpote mimorum Italicorum optimus histrio, qui propria vtens persona, hoc est, αὐτοπρῶτος, Nymphodorum in eodem mimorum genere superauit. Huius verò & Ischomachus praco factus imitator est, qui in circulis imitationes quasdam agebat: qui æstimationem nactus, in miraculis cæteros transcendens, mimos etiam actiabat. Hi igitur similes Griphos agebant, quorū etiam nonnullos commemorat Aemilianus apud Athenæum: apud nos verò Apuleius in sua Metamorphosi multa inseruit, multa Martianus, item Theocritus cum in Edylliis, tum Panos Syringe, aliisq; Affert in super Chamæleon. in libro quem de Simonide cōposuit, quædam valde Griphis similia ab ipso Simonide edita: sicut illud de Delphine & hircō, & illud de asel-

de asello Epeo, quæ & Athenæus exponit. Sed certè apud auctores multa, qualis est in primis Griphus Ausonij, quem superioribus diebus tibi sum interpretatus. Sextus item Empiricus in libro contra Logicos, Aesopi hoc Aenigma esse scribit. Cum (inquit) Silenus hominem uideret in manus sibi, ne frigeicerent, hyemis tempore insufflare, nec cum idem in pectus faceret, incaleceret, dixit, Cum huiusmodi fera non viuendum, ex qua maxime contraria proueniunt. Aenigmaticè quoque ille messorum aquarum dixit, hoc est, ἰσπίστω ἰσπίστω, piscatorem. Est & illud non illepidum, de homine fure, qui noctu vigilet vt furetur, interdiu dormit, ἡμιδρόμιον αἰήρ: hoc est, vir interdiu dormiens. quo vsus est Heliodus in ἑρπυλίων ἡμιδρόμιον. Sed & hac forma Ennius se tria corda habere dicebat, quòd Latine, Oscè & Græcè sciret. Sedenim talia, vt modò dicebam, nimis longum esset collegisse, nec operis precium foret. Ex his verò quæ atuli, tibi viam satis planam patere arbitror, ad cætera huiusmodi explicanda, quæ inter legendum tibi sese obtulerint. Ego quoq; aliquando huiusmodi ludicris vsus sum, vnunq; ex nostris in præsentia tibi afferam, quod Pythagoricis conclusum numeris, si diligentius extremum attendas versum, totum dissoluas. Aenigma hoc ipsum est:

Nomina si numeres, Samij est sententia vatis,
Ipse nouem decies, & quadringenta notabis,
Vnde feres nomen, quo frontem litera nona
Præsignat, non prima fauet, non sexta misello,
Cuncta auidè relegas, olim legis obdita Scirpi:

FINIS.

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS AD ILLUSTR. IOAN. THO-

MAM PICVM MIRANDVLAM, PHI-

losophi Pythagoræ Symbolorum in-
terpretatio.

P R A E F A T I O.

SCRIBIT Lysis Pythagoricus in quadam ad Hipparchum epistola, eos qui corruptis obscenisque moribus sermones diuinos & præcepta immiscent, non secus omnino facere, quam si quis cœnoso puteo limpidissimam infundat aquam, quæ & cœnum ipsum putei conturbet, & suum contaminet nitorem. Qua puto ratione factum, vt antiquissimi illi poetae, qui & theologi vocati sunt, omnis (vt sic dicam) sapientiæ antistites, res ideo diuinas & naturales fabularum quibusdam figmentis inuolutas cecinerint: quod in Dialogis de Poetis pluribus, vt spero, ostendemus. Hos poetas imitati sunt, qui religiones, nouasque leges, vel ipsi primi instituerunt, vel à Deis immortalibus acceptas, mortalibus attulerunt, vel posuerunt. Nam & ipsi obscuris plerunq; opertisque sermonibus vsi sunt, adeo vt nec ænigmatum inuolucris, metaphorisq; ac parabolis, quas vocamus, & ijs interdum longè repetitis abstinuisse videamus. Quem sanè loquendi morem, vt iam vetustate delitos mittamus, Zoroastres, Zamolxes, Zaleucos, Dardanos, Charondas, Numas, alios: nonne & Magmed, quem vulgo Mahometen vocamus, cum in suo Dialogo, tum in eo etiam quem à Deo sibi datum suis persuasit, Alchorano vsurpassè videmus: Sed & si inter imptos meminisse licet, num Mosem, ceterosq; Hebræorū vates, qui Græca voce prophetæ dicunt, ijs saepe vsos esse cōspicimus: & parcius quidem CHRISTVM Deum, Dominum & seruatorem nostrum: Nam vt sanctè, impius

impīus tamen ipse, Iulianus Cæsar ait: Amat diuina natura celari, & abdita eius substantia, non patitur nudis verbis in aures introire pollutas. Quin eadem ratione Maternus Firmicus. Mauortium Lollianum his verbis obtestatur in vltima sui voluminis parte: Celari, inquit, & abscondi plurimis tegumentis natura diuinitatis ab initio voluit, ne omnibus facilis esset accessus, neue cunctis patefacta Mæstetatis suæ origine panderetur. Hinc in primis Pythagorici & Platonici ænigmatis symbolisq; vsi sunt, quia sciebant Deo naturæq; inimicam esse nudam apertamq; expositionem: qui sicuti vulgaribus hominum sensibus, vt Aur. Macrobius ait, intellectum sui vario rerum regmine operimentoque subtraxit, ita à prudentibus arcana sua voluit per arcana tractari. Sic ipsa mysteria figurarum quasi cuniculis operiri volebant, ne vel hæc adeptis, nudam rerum talium se diuina natura præberet, sed summatibus tantum viris sapientia interprete, veri arcani conscjs, contenti vt sint reliqui ad venerationem figuris & inuolucris defendentibus, à vilitate secretam. Quare Numenius philosophus curiosior, offensam pertulit numinum, quod sacra Eleusinia interpretando vulgauerit. Visum enim ei fuit in somnis, videre Deas ipsas habitu meretricio in fornice prostantes. Id cum, mirabundus quid id esset, percunctatus fuisset: ei responsum fuit, ipsas Deas iratas, ab ipso pudicitia adyto vi abstractas, passimq; ab eo profuturas. Pausanias quoque ait, se prohibito eadem sacra Eleusinia in sua historia vulgare. Quare minus mirum videri potest, si Theodectes poeta oculis captus fuisse dicitur, cum Hebræorum quædam suis carminibus arcana profanasset, & publicasset. & si Theopompus historicus, vt Aristæas scribit, se dixit supra 30. dies mentis turbatione correptum, quod ex ludæorum lege secrete tiora quædam in suis historijs transferre conatus esset: sed cum per morbi interualla Deum implorasset, ei per somnium demonstratum, id sibi ideo contigisse, quod diuina in vulgus transferre tentasset. Hinc ergo factum reor, vt in prodendis sacris, vel Deorum vel naturæ arcanis magni illi inter scriptores heroes, tenebris plerunq; plus quam Cimmerijs, flexuosisq; mæandris, & (vt sic loquar) labyrinthis vsos esse videamus. Quin & hæc sacra symbola vocat diuinus Areopagita Dionysius: eademque de causa à doctissimis quibusdam triplex Theologia dicitur, Symbolica, Mystica, & Telestica. Sed de his satis in præsentia: neque enim de diuinis, vt rectè monet Pythagoras, sine lumine loquendum. Rectius verò, Pice, de his, quæ etsi à nostra religione aliena, non nihil tamen institutionis ad bene beatæq; viuendum afferre possunt: atq; in primis de Pythagoræ symbolis agemus, quod ea nostro de Aenigmatis libello satis conuenire videntur.

Iamblichus ex Chalcide Syriæ philosophus, hoc est diuinus cognominatus, inter alia multa, quæ in omni philosophia monumenta reliquit, de secta & vita Pythagoræ libros edidit, in quibus Pythagoram ait, griphis & ænigmatibus, quæ Symbola dicuntur, vsu fuisse. idem scribit Demetrius Byzantius, & Naucratica Athenæus: idem Olympiodorus, & Hierocles, & Cyrillus, Alexandrini, & in ijs quæ contra Ruffinum noster scripsit Hieronymus. Idem & Porphyrius philosophus, in ijs libris quos de vita Pythagoræ scripsit. Quo fit, vt tantorum virorum exemplo ac auctoritate monito, meo Aenigmaton libello addere placuerit, quæ de Symbolis Pythagoricis vel legi, vel ipse excogitauit: idq; in libelli alterius formam redactum, ad te simul cum altero, Pice, mittere.

Pythagoras igitur, qui vulgo quidem Samius, à plerisque Syrius, ab alijs Tyrius à Græcis quibusdam Tyrrenus, à nonnullis (vt scribit D. Ambrosius) ab Hebræis originem duxisse existimatus est: & perinde etiam, vt ait Theodoritus, à circumcissione non abstinuit, ab Hebræorum prophetis, & in primis à Mose, multa desumpsisse facile videri potest: id quod & Iosephus contra Appionem, & Aristobolus philosophus Peripateticus, Hebræi, & Eusebius & Hieronymus Christiani prodidere: quod nec negat Iamblichus, & aperte ostendit Hermippus,

pus, diligentissimus historiarum percrator, in primo de Pythagora libro. Pythagoras (inquit) discipulorum vno vita functo, nomine Chalciphonte Crotonate, illius animam dicebat secum esse die noctuque, sibiq; præcipere, ne transferret de loco, vnde asinus onus portaret: & ab aqua sæculenta, omniq; blasphemia & calumnia abstineret. tum subiungit: Hæc autem agebat atque dicebat, ludæorum & Tarfensium sententias, ac opiniones imitatus. Hæc Hermippus. Sed ista nos toto libello plenius ostendemus. Atque ideo mirandum magis, id Lactantium Firmianum fugisse, virum eloquentissimum pariterq; eruditissimum: quippe qui palam neget, Pythagoram apud Hebræos vnquam diuersatum. Igitur, vt institutum sequar, cum auditores ille suos, quorum ciuiles alios & extrarios, hoc est, *πολιτικῶς* & *ἑξωτικῶς* appellare consuevit: alios intimos & sanctos, hoc est *ἑσωτικῶς* & *αἰθεραίωνες*: alios mathematicos & physicos, aliisque nominibus, vt apud Iamblichum & Suidam, & ab his diuersa apud Gellium legitur: cum inquam ille ad bene beatæque viuendum institueret, sententias quasdam perbreues, diathecas à Græcis dictas, illis occultius proponebat, quibus eorum mentes à cogitationum intentione ad tranquillitatem traducebat. Harum quidem altæ Aurei versus dicuntur, hoc est *ἄνοια ἐπι*, & quæ à Philolao, vt à plerisque creditur, Pythagorico carmine compositæ sunt, & cum ab alijs, tum præcipue ab Hierocle Alexandrino philosopho interpretatæ: altæ obscuriores, & ænigmatibus similes, Symbola dictæ, quasi notæ & signa, & suæ quædam philosophiæ ac disciplinæ indicia, vitæq; puriter & sanctè degendæ. Hæc inquam symbola antiquis Anaximander Milelius, is qui iunior dictus est, & Alexander Polyhistor, interpretati sunt: quorum, quod sciam, interpretationes ad nos non peruenerunt. Plutarchus quidē, & Athenæus, & Laertius, alijsq; ex parte & hinc inde interpretati sunt: sed nostro tempore Germani duo, viri doctissimi, id quidem potius inceperunt, quam perfecere: Erasmus videlicet Roterodamus, & Ioan. Phorcinus. nam ante hos ex nostris senior Beroaldus, pauca quædam suo quodam libello collegit. Quamobrem nos in ijs impares licet, tibi maiore cura & studio ea ipsa nunc symbola exponere tentamus.

Symbola utique Pythagoras, vt in Symposijs Plutarchus ait, à Tyrrenis accepisse creditur, apud quos & natus & enutritus existimatur. Quin eorum nonnulla id palam ostendunt, quæ & Plutarchi grate, & nostra quoq; apud Tyrrenos ipsos in vsu esse videmus. Ea tamen, vt scribit Iamblichus, ab Aegyptijs potius imitatis accepit. eo enim genere Aegyptij, occulta naturæ mysteria significabāt. Nam vt alio in opere idem ostendit Iamblichus, Aegyptij perlutū mundi corpus materiāq; genitabilem intelligebant: perloto verò aquaticæ arbori insidentem, Deum ipsum principatum rerum omnium tenentem, nec ipsum teneri significabant: ea quando arbor est lotos, quæ omnia rotunda habeat, tum folia, tum fructus. ex qua re & significari putabant, mentis actionem in orbem sese mouentis, per eadem videlicet, & eodem sese modo habentis. Deum quoque per nauis gubernatorem intelligi volebant, qui mundi totius curam & administrationem continuè gerat, eique provideat. Sedenim & Cyrillus Alexandrinus, de huiuscemodi Aegyptiorum symbolis, in eis quos contra Iulianum Cæsarem libris, ita propemodum: Aegyptij, inquit, Deum significare volentes, summam scilicet, & quæ super omnia est naturam, pingebāt oculum, cui & baculum substituebant: vt per hoc intelligatur, quod omnia videat, & sit ei etiam regia dignitas. nam sceptrum ferè semper regis intelligitur symbolum. Quamuis etiam per stantem baculum idem significatur, quod nullo modo diuina natura corumpi & labefactari possit, sed semper stare, & quodammodo sustinere & fundare omnia dicatur. Dicuntur & idem aspīdem fingere in figuram cæli, eo quod in circulum feratur. lidem serpentem in figuram temporis, eo quod longus sit, & multis spiris ac voluminibus sese regyret, repātque absq; strepitu. Insuper & furorem & iram ænigmate quodam declarantes, craticulam effin-

lam effingebant, cui ignis subiectus esset, & cor illi superimpositum. Sed satis in
 praesentia de his Aegyptiorum arcanis, quantum scilicet ad Symbola pertinet.
 Alij plura ex Charenone philosopho, itemque Horo, et Philippo qui Horum
 transfultit: & post hos Pierius noster, qui Hieroglyphica Aegyptiorum est exe-
 cutus. Sed nec Hebraei, nec Chaldaei, symbolis abstinerunt. Huiusmodi qui-
 dem multa apud Mosem Solomonemque & Hebraeorum ceteros vates legendo
 offendes, à quibus Pythagoras ipse (vt paulo antè dixi) multa decerpit. Quin
 & probati quidam scriptores, Solomonis quæ Parabolæ dicuntur vulgo, sym-
 bolorum nomine nuncupant. Ab Hebraeis quidem & Aegyptijs Rheulin exi-
 stimat Pythagoram symbola sumpsisse. De Chaldaeorum vero symbolis cum alijs,
 multa Psellus, in his quæ Zoroastris magica oracula seu Chaldaica vocan-
 tur: quin & Clemens in Stromatis, & Cyrillus, itemque Porphyrius, Pythagoram
 scribunt emulatum fuisse Zoroastrem. Sunt autem eiusmodi Chaldaica symbo-
 bola, vt est hoc: Quære paradisum, hoc est, $\rho\eta\ \tau\ \theta\ \nu\ \pi\ \rho\ \alpha\ \delta\ \nu\ \nu\ \nu$: quod Psellus inter-
 pretatur, Paradisum esse dicens, omnem diuinarum virtutum chorum, & cætera
 quæ scribit à similitudinem Mosaici paradisi, non solum ipse, sed & Magmed
 in sua impia illa theologia. Item illud, $\phi\lambda\theta\ \gamma\iota\mu\ \theta\omicron\mu\phi\alpha\lambda\alpha\ \eta\ \tau\omicron\sigma\phi\alpha\rho\mu\lambda\eta$, hoc est, flam-
 meus gladius & versatilis: quod & Psellus idem sic exponit. Implacabilis vir-
 tus, immittisque potestas, his qui indignè ingrediuntur paradisum: qua dere
 tamen longè plura Philo Alexandrinus. Chaldaicum & istud est, materiam ster-
 cus igne cœlesti absumamus: quod sic Græcè, $\delta\lambda\kappa\epsilon\ \sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\omicron\nu\ \mu\upsilon\epsilon\ \delta\epsilon\iota\omicron\ \epsilon\kappa\ \theta\epsilon\omega\pi\omega\mu\epsilon\ \mu\epsilon\ \nu$,
 hoc est, vt idem Psellus exponit, diuino lumine corruptibilem & foetidam
 hominis partem eluamus. De his verò Chaldaeorum symbolis, liber curiosa
 quadam doctrina refertur apud Græcos extat mancus, apud Chaldaeos verò
 copiosior & absolutior. Placet & hoc tibi loco Zoroastris symbologicon il-
 lud de anima afferre, quod illius esse, Chaldaei interpretes asserunt: Animam
 scilicet alaram esse: cumque alæ excidunt, illam in corpus præcipitem ferri:
 tum demum illis subrescentibus, ad superos reuolare. Eum autem discipulis
 percunctantibus, quod pacto alis bene plumantibus volucres animos fortiren-
 tur? Irrigetur, inquit, alas aquis vitæ. Iterum sciscitantibus, vnde has aquas pe-
 terent? illis per parabolam respondit: Quatuor fluuijs Dei Paradisus abluatur
 & irrigatur, inde vobis saluæ aquas haurietis, nomea fluminis quod est ab
 aquilone, quod rectum denotat: quod ab occasu, quod expiationem: quod ab
 ortu, quod lumen: quod à meridie, quod nos pietatem interpretari possumus. &
 hæc quidem Zoroastris. Porro fluuiorum nomina Hebraea hæc sunt: Phison,
 qui est Ganges: Geon, qui est Nilus: Chiddchel, qui est Tigris: & Perath, qui
 est Euphrates, vt interpretatur Hieronymus. Sedenim & præter quas nomina-
 uimus, alia etiam gentes sua symbola habuere, non Græci modò, sed & Roma-
 ni: quibus inter alia, ne singula enumeremus, papauer fertilitatis & vrbis sym-
 bolum fuit: cõnubij, malum cydonium: fructuum, Adon: libertatis, Liber pater:
 4° florum, Arys: spuma, genitura: Satyrus, libidinis: atque huius generis multa, quæ
 Plutarchus & Eusebius collegere. Non id tamen missum fecerim, quod ab Eu-
 stathio in Dionysium proditum est, Ammonem in Libya, oracula per symbola
 tantum reddere solitum. Nunc & tibi breuiter, quid symbolum significet, absol-
 uam. Symbolum igitur, quoniam deductum est $\pi\ \rho\ \alpha\ \delta\ \nu\ \nu\ \nu\ \nu\ \nu$ $\sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\omicron\nu\ \mu\upsilon\epsilon$,
 quæ verba apud Græcos diuersa significant, ideo & ipsum diuersa & varia
 significat, quæ à Græcis & Latinis grammaticis collecta sunt. Nam & inter-
 dum collatio illa est, qua plures quid in vnum conferunt, ad celebranda conui-
 uia, & ipsum etiam interdum conuultu: quomodo apud nos Terentius & Plau-
 tus, & alijs, tamen quidam fœmineo genere symbolen hoc significatu potius
 malint dicere. $\epsilon\ \rho\alpha\iota\omicron\varsigma$ dixit Homerus, & Hesiodus, & ab his alijs plerique.
 vnde eum a Symbolon dicere consueuimus, qui conuicta nil conferens admit-
 titur: quam vocem etiam ad alia cum Latini tum Græci transferunt. Symbo-
 lum etiam

lum etiam interdum est signum, quod vel epistolis, vel vasis imprimitur, ne resi-
 gnentur à quibus non oportet. Significat præterea bellicum signum, & tesseram,
 quo in bello vti consueuimus, aliquando insuper indicium seu coniecturam, qua
 aliquid prænoscimus. & ab hoc ad varia transfertur. Nam & annulum nuptiarum
 symbolum denotat: item nummum seu nomisma, vt sit ciuitatis vel principis in-
 dicium. nunc etymologiam, seu argumentum symbolum significat, nunc augu-
 rum & vaticinium. quamobrem Græci quidam ita symbolum definiunt, vt id
 sit, quo aliquid coniectamus & cognoscimus: hoc est, vt eorum verbis vtar, $\sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\omicron\nu\ \mu\upsilon\epsilon$
 $\epsilon\ \sigma\lambda\omicron\nu\ \delta\epsilon\iota\nu\ \mu\epsilon\ \tau\omicron\ \epsilon\ \sigma\tau\omicron\ \eta\ \mu\alpha\iota\varsigma\ \sigma\upsilon\mu\beta\omicron\lambda\omicron\nu\ \mu\upsilon\epsilon\ \eta\ \gamma\iota\omega\alpha\iota$. Differre autem dicunt à $\tau\omicron\mu\mu\epsilon\iota\omega$, hoc est
 10 coniectura, quod hoc naturale est, vt lac in puerpera, fumus ex igne: symbo-
 lum verò, quod non à natura, sed positione fiat. Hic mitto quæ Moschopu-
 lus multa hæc dicit. Sed vt vrbium & legum symbola Græci posuere: ita &
 sententiarum arcanarum, mysticarumque rerum. quare Rufinus Aquileiensis,
 Apostolos ait ea ratione sua symbola posuisse, quibus, quod eorum quisque
 de religione sentiret, in medium & in vnum contulere. Pari modo & Pythago-
 ricorum symbola fuerunt, quibus arcano sensu & mystico brevissimè quid præ-
 ciperetur ostendebant. Hic plura non inculco, quæ ab alijs in medium sunt al-
 lara. Illud tantum non omiserim, Symbolorum id proprium esse, vt mæandris
 obscurisque sententiarum inuolucris inuoluantur: quod in ijs mirè est obserua-
 20 tum, quæ sine controuerfia Pythagorica sunt. Nam, vt videbis, aliqua sunt,
 quæ quoniam ea non sunt ratione conscripta qua cætera, propterea plerisque
 dubitatum an sint legitima. Illud quoque Demetrius Phalereus in symbolis
 attendendum ait, vt cum grauitate & breuitate quadam plurimùm sensus sub his
 intelligamus, Arborea nobis excisas esse. Est ergo symboli propria & pec-
 cularis breuitas cum grauitate quadam, quæ plura vno significatu comprehen-
 dat. Sed nec minus illud attendere oportet, quod est à Plutarcho traditum: ple-
 raque esse in symbolis, quæ prohibita videri possint, quæ ab ipsis tamen Pytha-
 goricis nec auerfata nec formidata sunt, verùm per ea deterrentur, ab ijs quæ per
 ipsa significari volebant. Quale illud est, Sub vitem non eundem: hoc est, vitan-
 dam esse ebrietatem, quæ non pedes modò debilitat, sed & caput noxijs pertentat
 vaporibus. Contra Aegyptij per vitem lætitiã intelligebant sacris suis lite-
 ris: quo modo & symbolum exponere queas, non nimis voluptati ac lætitiæ
 indulgendum esse. Nec illud te lateat volo, symbolorum pleraque prouerbio-
 rum naturam habere: cum & ideo Pythagoram adagijs non abstinuisset legamus.
 Quippe, si Apuleio credimus, ijs nonnunquam vsus sit, vt cum non ex omni li-
 gno faciendum esse Mercurium diceret: & significare vellet, non ad capessendas
 disciplinas cuncta apta esse ingenia: atque ob hanc causam priusquam in confor-
 tium & contubernium discipulos admitteret, cuius habitus naturaue essent, di-
 40 ligenter explorabat: qua de re & alijs multa, & ego non nihil alibi. Ad hæc, quæ
 per symbola traduntur, nos ad mentem intellectuque per corporeos sensus
 transferunt: & ea trifariam esse dicuntur, hoc est moralia, naturalia, theologica:
 id quod & tibi ex horum interpretatione liquidò constabit. Verùm quoni-
 am Pythagoram sua acroamata, hoc est audiciones trifariam diuisisse accipi-
 mus: in eo videlicet quo quid est, vt quid quaternarius numerus, quid ternari-
 us: & in eo quo quid maxime, vt quid iustissimum, quid optimum: & in quid
 agendum, quid non, vt an piscis & faba in cibis sint habendi: in omnibus
 his tribus symbola reposuisse creditur. his etenim vti præceptis quibusdam, vt
 dixi, discipulos quid agendum, fugiendumue monebat. In his verò interpretan-
 50 dis minus tibi mirum videndum, si varias plerunque sententias attulero, & non-
 nunquam ferè contrarias ac oppositas, cum & Pythagoricos ipsos in ijs non con-
 uenisse videamus. Eorum enim aliquos nudè ea & simpliciter exposuisse accepimus,
 alios altiores & in ijs occultiores sensus indagare & perscrutari voluisse: id

quod de aliquibus omnino contenderim, & à me quoque fiet. Ordinem autem in recensendis his meum ipsius, non aliorum, ea ratione secutus sum, quod varie à veteribus digesta videmus, immò plerunque confusè allata. Illud verò nos ideo primum fecimus, quod est de iustitia & æquitate: quia sine ea nihil vquam recte benèque fieri conspiciamus

Iugum ne transilias.

Iugum, stateramue ne transilias: quod græcè dicitur, ζυγόν μὴ ὑπερβαίνῃ. Hoc Symbolum nos primum afferimus, quoniam eo philosophus nos admonet, ne æquitatis iustitiæq; viam deseramus, quomodo Plutarchus & Hieronymus exponunt. Quis enim ignorat, lance & statera iustitiam significari: huic non ab- simile prouerbum illud esse videtur, quod est Trutina iustior: quod de ijs dici solet, qui sunt æquissimi & æquissimi: vnde & æquilibrium dicere solemus. 10
Cyrillus tamen Alexandrinus: Stateram, inquit, ne transilias, hoc est, auarus ne esto. Idem & Athenæus, qui hoc symbolo ἀλιεῖαν, hoc est avaritiam fugiendam ait, & æqualitatem sectandam. Sunt qui precipi putent, studijs a ceteris omnibus moderamentum adhibendum. quidam simpliciter ad mensuras & pondera referunt, quæ iusta esse debent: quo modo & nostri & Hebræi præcipiunt. At nos ad omnem potius æquitatem referendum arbitrati sumus: illud certè mirati, quosdam (alioqui doctos) fuisse, qui vnum hoc symbolum in duo diuiserunt, græca (vt puto) lectione decepti, in qua modò iugum, modò stateram inuenias. Cum illud certè magis fuerat obseruandum, Plutarchum in Symposiacis ita enunciare, μὴ σάρον ὑπερβαίνῃς. quo loco Saron quidam pro Zygon positum crediderunt, mendumque in codicem irrepsisse, quo modo penè innumerabilia in ijs Plutarchi codicibus. Alius verò quid Saron significaret, minus videns, Saron (transulit) ne transilias. alij mensuram, seu Babyloniorum Chaldaeorumque numerum. At cū Plutarchus idem in Quaestionibus de eodem symbolo agat, illud, vt puto, rectius examinaui, & hoc à priore aliud omnino esse statui. quod à quapiam fluxisse consuetudine existimo, quæ & hodie est in vulgi frequenti sermone, qua monemur, Scopas non transilias: quippe σάρος, te- ste Polluce, instrumentum illud est, quo pauimenta & areas verrere solemus, & latini scopas vocamus: deductum à verbo σάρω σαρω, quod verro significat: vnde & pauimenta, quæ verri non posse videntur, Ασαρωτα dicuntur. Hoc verò symbolo monemur, ne scopas transilias: hoc est, ne proni simus ad iracundiam, neue leui causa à ratione excedamus. Nam, vt modò dicebam, in ore & frequenti vulgi sermone est, Ne scopas transilias. Detortum id putant Hetrusci à vulgari opificum sellulariorumq; consuetudine, cum res eorum vitustior longè sit. Atq; de iugo & saro non transiliendo satis.

In chœnice non sedendum.

In chœnice ne sedeto: quidam inter Græcos sic, χοίρικὴ μὴ ἄδινεθ' ἕσαι. Suidas alij- que nonnulli, ἀδὶ χοίρικῃ μὴ καθίσεις. Marfilius vertit, Supra modium non seden- dum. Politianus, Supra sextarium: quidam alij, In semodio: quisque vt sibi vi- sum fuit. Commodius mihi, In chœnice. nam cūm, Laertio & Suida testibus, chœnix sit, quam Clearchus Hemerotrophin nuncupat, id est diurnus cibus & dimensum, quod indies alicui impenditur, quasi dicas, quod à recentioribus latinis sportula dicitur, & salarium eo modo quo apud Homerum in Odyssæa à grammaticis chœnix ipsa exponi solet: hac ratione symbolum plerique inter- pretantur, æquè presentis & futuri victus habendam esse rationem. Rhemnius Fannius, alijq; nonnulli, chœnicem mensuram quampiam esse dicunt quaterni sextarii, hoc est, vt ipse Fannius cecinit, 40

Qui quater assumptus sit Græco nomine chœnix.

Neque verò hic ego rem ad obryzum repeto, vt Budæus, cui, vt videmus, omne studium fuit, sub assis ratione omneis Italæ nationis literatos vellicare. Sic enim

enim disputat, quantum chœnix capiat, si nunc demum Damascenæ Alexandri- næ merces ea mensura præstinentur, atque ita ipse symbolum interpretatur: Cum vnus, inquit, diei victum paraueris, ne eo statim acquiescas. Id quod mul- to antè Athenæus his verbis docuerat: Quæ presentis (inquit) sunt diei, non consideranda, sed quæ futura dies afferat: terminus enim & vitæ finis mors est. ac si nos moneat, non sollicitos esse debere de victu, sed de morte. Plutarchus cum priore sententia conuenit. non enim ocio indulgendum ait, sed in poste- rum prospiciendum: id quod etiam scribit D. Cyrillus Alexandrinus in his li- bris, quos contra Iulianum Cæsarem scripsit. Roterodamus verò Erasmus, 10
multa vir eruditionis & faciendæ, non oportere ait per inertiam atque seordia cibum alienum sectari, sed sua quemque industria necessarià sibi comparare, quando (ait) aliena sit foedum viuere quadra. At Picus senior tuus, Pice, ma- gnus patrius, symbolum alia lance perpendens, ad altio rem sensum, in qua- dam sua oratione sic exposuit, vt omnia videlicet nos rationali anima metien- tes, ad mensuram & regulam cuncta dirigamus. Præcipit, inquit, Pythagoras, ne super modium sedeamus: id est, rationalem partem, qua anima cuncta me- titur & examinat, ne ociosa desidia remittentes amittamus, sed rationis exerci- tatione ac regula & dirigamus assidue, & excitemus. Hac ferè ille. Sed si quis Pythagoram dixerit hoc symbolo præcepisse, non esse de victu semper co- gitandum, non fortassis malè interpretabitur: atque ideo non super chœnice sedendum. Cui CHRISTI Domini sententia conuenit, præcipientis, non so- licitos nos esse debere de crastino, nec (vt ait Seneca) ex illo pendere. quo mo- do & D. Hieronymus exposuit: De victu, inquit, in crastinum ne sollicitus fueris.

Onus simul tollendum, non simul ponendum.

Onus simul tollito, non simul deponito. quod D. Hieronymus ita vertit: Oneratis superimponendum onus, deponentibus non comunicandum: seu, vt legunt alij, non conitendum. Græcè sic enunciatur, φορτίον συγκομιεῖν, μὴ ἕλωπι πηδῶσαι. vel sic, vt alij legunt, φορτίον συγκομιεῖν, μὴ ἕλωπι πηδῶσαι. Marfilius 30
sic latine vertit: Viro qui pondus eleuat, auxiliare, non tamen cum eo depo- nas. Oecolampadius verò: Onus portantibus imponendum, non autem si- mul deponendum. & suam interpretationem fecit Erasmus, ita enim ipse: Tol- lenti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponit. Rheuclin: O- nus simul deponere, non autem simul imponere. haud secus atque si dicas, Id coadiuuato, vt homines molestia leuentur, non grauentur. Symboli quidem sententiam interpretes omnes assequi videntur, si minus verba, quæ sic certè se habent: Simul quidem tollendum onus, non simul tamen deponendum. quo fit, vt is clarius (vt mihi quidem videtur) vertere potuisset, qui Laerti- um est interpretatus, si onus vnà tollendum, non abiiciendum dixisset. Hoc 40
verò symbolo monebat philosophus, ad virtutem tendentibus præcepta indies augenda esse: contra, ocio se atque inertia dedentes relinquendos, neque cum ijs comunicandum. Certè in eos Symbolum dici potest, qui pridem aliquod sanctioris vitæ institutum professi, ad laxiorem demum se viuendi normam, ne licentiam dicam, transulerunt: quo in genere innumerabilis cūm alias sem- per, tum hac præcipue temporum facie multitudo apparet: vnde & toti indies in Christiana religione cooriuntur dissensiones & turbæ. Sed nos nostra symbola potius explicemus, istosque sic dissidentes Dei igneo versatili gla- dio vindicandos mittamus. Olympiodorus quidem in Platonis Phædone, 50
symbolum hoc ita legebat, μὴ ἀρπησθῆναι ἄλλα ἑλωπι πηδῶσαι βαρῆ, hoc est, Non depo- nenda, sed vnà subeunda onera. Quod ita ipse exponit: Simul in vita operan- dum, non autem contra faciendum. hoc est, συμπερὶ τῆς ζωῆς, ἐν αὐτῇ περὶ τῆς ζωῆς. cū quo sentit Cyrillus, sic scribens: Non oportet, inquit, cooperari cuiquam ad ignauiam, sed ad virtutes & labores. Idem innuit & Plutarchus in Sympo-

fiacis. Suidas tamen, ubi de hoc symbolo meminit, hoc ipsum ita legere videtur, φορτίον μη συγκαταλέγειν, μηδέ (συμπληθίζουσα: hoc est, onus neque simul ponendum, neque simul tollendum, quæ si legitima sit lectio, alia quoque erit adhibenda expositio. Neque enim eo loco onus pro virtute sumendum, sed eius contrarium. Plures tamen cum priore sententia conueniunt.

Hirundines familiares non habe.

Domesticas hirundines ne habeto, hoc est Græcè, ὄμορφος χελιδνίος μη ἔχεις. Profertur & hoc latine variè. Nam D. Hieronymus, hirundinem in domo non suscipiendam, transtulit: alius, Sub eodem tecto hirundinem ne habeto. Marcellus, Hirundinem domi ne suscipias. Sed quisque, vt commodius sibi visum. Certe ὄμορφος Græcè ex vi verbi, eiusdem vel tecti vel culminis significat. At nos hoc loco sensum potius perquiramus. Hieronymus & Cyrillus, & quidam alij putant nos hoc symbolo moneri, ne garrulis & nugacibus fidem præstemus; neque eorum consuetudinem in consorcium habeamus. Ea etenim est hirundinis natura, & ideo ὄμορφος appellari dicitur, vt apud Hesiodum scribit Proclus, eodem & ab Anacreonte & Simonide nomine nuncupata. Omnia, quidem, vt Aesopus ait, mala ex lingua prouenire solent: id quod & Plutarchus, in ijs qui sunt de Nugacitate, & de Audiendo, planè ostendit. Græca hinc Symbolo sententia congruere videtur, quæ ait, nugacem hominem è domo eijciendum. Alij sic interpretantur, vt cauendum dicant ab ijs amicis, qui infelicitatis tempore recedunt, & qui (vt cecinit Horatius) diffugiunt cadis cum læce siccatis, ferre iugum pariter dolosi: & quos in Satyrico sic infectatus est Petronius Arbiter,

Dum fortuna manet, vulcum seruatis amici:

Dum fortuna perit, vertitis ora fuga.

Talis est profectò hirundinis natura, vt garrula sit, & bono tempore, hoc est vero & æstiuo, nobiscum sit: malo verò & turbido, hoc est hyberno, demigret, proculq; a nobis recedat. & vt ille (quisquis fuit qui ad Herennium scripsit) Vt hirundines æstiuo tempore præto sunt, frigore pulsæ decedunt: ita falsi amici, sereno vitæ tempore adsunt, simulatque fortuna immutata est, deuolant omnes. Alexander quoque Myndius & Dionysius Heliopolites, hirundinem in somnis malum significare prodiderunt. Contrarium tamen sentit Artemidorus libro secundo Onerocriticon, ubi de hirundine quædam scitu digna scribit: quæ ideo præterimus, ne symbolis misceamus. Alias verò alij huius symboli afferunt expositiones, sed hanc à Plutarcho in Symposiacis magis probari video. Ne ingratum, inquit, instabilemque amicum & conuictorem nobis comparemus. Vna enim hæc inter minutas atres esse perhibetur, quæ rapto & carne vescatur, etenim Muscis dicatas cicadas venatur, humilisque nonnunquam volans, minutis insidiatur animalibus. Eos quoque Plutarchus reprehendit, qui ad tragædiam hoc symbolum transferunt, qua triste infaustumque augurium hirundinem facere tradatur. Nunc quæso mi Pice, vide quid prudentium & sapientum hominum symbola præsent. Quorus enim quisque tam sacri quam profani ordinis principes est, qui non libentius nugaces & blaterones, & hoc genus locuti leios nebulones in conuictu & familiaritate admittat, quam qui doctrina & prudentia spectati sunt? Quid mirum igitur, si indies & malè cum populis agitur, & ipsorum principum si sceptrâ vacillant?

Ne reuouertare, cum ad terminum veneris.

Non reuertendum, cum perueneris ad terminos: hoc est Græcè, μη ὑδρῶσι φέρεται. Rheuclius ita: Ne reflectas, ubi ad terminos perueneris. At Suidas, ἀφ' ἡμῶν τὰ πρὸς τοῖς ὅροις αἰετίζεσθαι. quod sic latine Hieronymus enunciat: Cum profectus fueris, ne redeas. Marcellus verò: Cum domo discesseris, ne reuertaris: Furia enim congregientur. Multorum sane opinio est, apud gentes, Pythagoram primum animorū immortalitatē ostendisse: nec aliud metem-

metempsychosi & palingenesia significasse existimatur, hoc est, cum in noua corpora animas ingredi & regenerari diceret. Monebat igitur Pythagoras hac sententia, non desiderandam post mortem hanc ipsam vitam, vt Hieronymus & plerique exponunt. At Plutarchus, in eo qui est de Educandis liberis: Cum moriendum est, inquit, & vitæ terminum in proximo esse videamus, factie id & æquo animo ferre debemus. Consona scribit his Rheuclius: Hoc symbolo, inquit, non tantum trepidare mortem prohibet, verum etiam quicquid in factis est, quantuncumque terreat. hi namque sunt termini definiti & determinati, quos transire non poteris. Frustratur igitur times, quod reflecter e aut vitare nequeas. ab eiusmodi quippe casu nusquam resilire, fortitudinis quidē laudata ac egregiæ magnanimitatis est. hæc ille. Sed quæ à Suida affertur expositio, nescio quo pacto mihi magis arridet, ait enim: Cum peregrinatum est in finibus, non retroflectendum: vel, quod idem ferè est apud Diogenem, in finibus peregrinanti non redeundum: hoc est, non in concupiscentijs & desiderijs, mutata iam vitæ ratione, viuendum esse, neque ijs agendum voluptatibus, nec illecebris, quibus antea, & propterea quidam Symbolum ita enunciant: Qua via iueris, ne redito, id quod & nostra lege prohibemur, cum & nouum hominem induere iubemur, nec ad aratrum respicere. Sed & Deus per Mosem, per eandem viam non reuertendum, Hebræis præcipit: idem & propheta ad Hieroboam missò, vt Iosephus, & Regnorum libri testantur.

Per viam publicam ne vadās.

Per viam publicam ne ito, hoc est Græcè, λαφόρος μη βαδίζης. Sic verò Olympiodorus enunciat, φθίγγη τὰς λαφόρους, hoc est, fugiendas vias publicas. Diuus quidem Hieronymus, viam populo vilitatam & communem interpretatur. Idem, ad Irænum D. Ambrosius: idque vterque ex libris Hebræorum desumptum affirmant, multorumque & vulgi errores nos sequi non debere interpretantur. Idem dicit Philon Alexandrinus. Sed & Origenes eodem ferè sensu euangelicum illud exponit, spaciosam & latam viam declinandam. Ar verò Iamblichus per latas publicas vias incedendum non esse, eodem sensu protulit. alij, proritras ac populares vias non affectandas: hoc est, λαφόρος ὁδὸς μη τυχῆας, nosque monitos aiunt, ne multitudinis ac vulgi sententijs rumoribusque adherere debeamus. Idem ferè Athenæus & Olympiodorus. Ficinus symbolum ipse sic enunciat: Populares vias fuge, per diuerticula vadito. Politianus: Regiam viam declinato, per semitas ingreditur. Idem Erasmus, qui & sententiæ Euangelicæ conuenire ostendit, cuius modò meminimus. Sedenim vnanimi ferè consensu sacri nostri interpretes angustam viam exponunt, angustæ vitæ regulam, qua viuendo ad normam dirigimur: cuiusmodi sunt cœnobitæ, & solitariam in communi vitam sectantes monachi. Sunt & qui hoc ipsum per Ypsilon literam à philosopho designatum fuisse volunt, qua de litera & multa & sæpe audiuit: atque ideo nunc ego tibi parcus. Sed & ad symbolum deduci illa sententia potest, Ne in gentium viam abieris: hoc est, gentium errores declineris. Illud præterea te meminisse velim, apud Laertium hoc ipsum symbolum ita enunciat, Extra publicam viam ne ito: hoc est, ἐκ τῆς λαφόρος μη βαδίζη, quod & ab Erasmo etiam probatur. Ego verò an Pythagoricum sit, nescio. quare iam factis, ne & ego popularem viam ingredi videar.

Ignem gladio ne scalpās.

Ignem gladio ne scalpito: hoc est, πῦρ μαχαίρῃ μη σκαλίθειν. D. Hieronymus, Ignis gladio non feriendus. Politianus verò, quod puto aliquando legerat, ignem ferro ne fodices. Exponitur quidem, potentiorum iram, ac superbiorum non commouendam. Quidam malitiam & impotentiam: quo modo ex nostris quidam apud Iezekielem. Cyrillus verò, & Plutarchus, & Laertius, & cum

his Athenæus, furentem hominem & iracundum asperis verbis non irritandum interpretantur. Ignis enim (vt inquit Athenæus) ira est, gladius lis est & contentio: & flamma, vt ait Laerius Diogenes, quo magis exagitur, hoc magis atque magis inualefcit. Diuus quoque Clemens libro *αὐτογνωσῶν* sexto, ignem pro iracundiâ & furore sumere videtur, cum ait: Puto quod satis dignas habeatis iracundiæ causas, ex quibus iustissimus ignis iste coalescat. Pythagoram secutus credo Plato, ignem igni non addendum esse dicebat hoc est, *πῦρ ἰδί πῦρι*, Basilus tamen, idemq; Plato, symbolum vsurpare videntur, de ijs qui aliquid frustra moliantur, vt notauit Erasmus. sunt & qui ab antiquo genere ludi deductum putent, quo ignis gladio cæditur, vel (vt alij dicunt) diuiditur. Idem quod apud Basilium legitur, *ἀρχὴς ἐς πῦρ ζαίνονται*, ignem cædentes inscieter & sine arte: Leonardus vertit, verè ignem diuidentes, *ἀληθῶς* videlicet, non *ἀρχὴς* apud Basilium legens. Sanè Porphyrius, Ignem symbolum esse diuinæ naturæ, scriptum reliquit: & propterea in templis ait asseruari, capitaléque fuisse, si sacerdotes ignem ipsum extingui permisissent: quo pacto apud Romanos virgines Vestales, & apud Persas. qua de re & alij, & Clemens non parum multa. Et ideo symbolum ita quoque interpretari possumus, diuinam naturam, hoc est Deum ipsum immortalem, non gladio impetendum, hoc est linguæ acumine, & maledicentiâ, quæ vtique expositio si non vera, at certè & pia, & speciosa. Verùm & hoc non te lateat, hoc vnum ex ijs symbolis esse, quæ Andocydæ Pythagorico à Græcis scriptoribus, non Pythagoræ ipsi adscribuntur: veluti etiam hoc quod statim subiungemus.

Animalia vnguicuruia non nutrienda.

A Nimalia vnguicuruia ne nutrito. hoc est græcè, *γαμφώνυχα μὴ τρέφειν*. Theodorus Gaza, & eum secuti alij, vncunguia *γαμφώνυχα* interpretati sunt. vtrumque, & hoc & illud, nouum: sed bellè, vt videtur, expressum. Monemur verò hoc symbolo, vt rapaces homines fugiamus, neue inter familiares & domesticos habeamus: quoniam rapiendi deliderio, infatiabilique auiditate omnia confundunt, & conturbant. id quod præcipue in Principum & potentiorum auilis est videre, in quibus ferè huiusmodi rei familiaris magistrum præficiuntur de industria, qui aliquid amplius corradere & conseruare dominis ostentant, vt eo amplius ipsi rapiant & furentur. Vnguicuruia igitur non nutrienda, nec domi habenda. Nunc quoque huiuscemodi hominum genus, si non potius ex Harpyiarum stirpe, recuruis esse vnguibus, in quotidiano sermone dicere solemus. Fuit etiam Hebræis religio, vsci ijs auibus vncunguibus. nam & tales antiqui effingebant, rapax auium genus, Harpyias, vt scribit Seruius.

Angustum annulum non ferendum.

A Ngustum arcsumque annulum ne gestato. Quod græcè scribitur, *μὴ φορεῖν ἀσπὸν ἀκτύλιον*: hoc est, Ne feras arcsum annulum. A diuo Hieronymo exponitur, non debere quenquam anxie viuere, nec semet in seruitutem conijcere: tum nec sese in eiusmodi vitæ instituto implicare, vnde mox se nequeat, cum libuerit, explicare, & eximere. Idem & Plutarchus. Flamines etiam Diales apud Romanos ea ratione utebantur peruio & casto annulo.

Dei figuram in annulo ne insculpas.

N E Dei imaginem in annulo insculpto. At si græcorum auctorum fidem sequi volumus, & Iamblichi in primis, ita est pronuncianum, *οὐ θεοκτυλίει κείνη. θεὸς μὴ πῶδε φέρει*, hoc est, in annulo Dei imaginem ne circumfero, ea scilicet ratione, ne polluat. Marcellus sic transulit, Dei figuram ne annulo insculpas. Deorum imagines, inquit Cyrillus, in annulis ne feras: hoc est, sententiam & sermonem de Deis ne facile manifestes, & diuulges. Idem ferè existimauit Erasmus: ait enim, ne passim Dei memoriam misceamus. Sed Rhodiginus Cælius sic interpretatur, Non esse animam, quæ imago Dei est, merandam

dam in corpus, quo planè, vti annulus gemma, animæ vis contineri videtur, nec mancipandam. Non ab hoc multum diuersa Rheuclîn. Sed mea quidem sententia (quid enim prohibet, & nos nostri aliquid afferre?) Symbolum nos monet, ne in delicijs & propatulo Dei effigiem ac memoriam habeamus. Nam non temerè & vulgo Dei nomen pronuncianum Hebræis, nobisq; oportanea enim & arcana esse oportet diuina mysteria.

A fabis abstinendum.

A Fabis abstineto: quod græcè est, *κνολῶν ἀπέχεσθαι*. A fabis verò non tantum homines vt abstinerent, præcepit Pythagoras, sed & bouem quoque: cui cum in aurem locutus esset, à fabulo perpetuò abstinuissè, pluribus Iamblichus prodidit, & paucis in Lamia repetit Politianus. Quare autem à fabis abstinendum monuerit, tametsi abditum occultumque profanis ipse esse voluerit, adeo vt Timycha Pythagorica, cum eam Dionysius cogeret id mysterium reuelare, ipsa arcanum ne proderet, mordicus sibi linguam præcidens, in faciem tyranni expuissè dicitur, quod idem scribit Iamblichus, & Olympiodorus his fere verbis in Plat. Phadone: Mulier, inquit, Pythagorica coacta enunciare, cur fabam non comesset, dixit, *φάγοιμι αὐτὴν ἢ ἐπιποιμι αὐτήν*. rursus coacta vt comesset, ait, *ἔπιποιμι αὐτὴν ἢ φάγοιμι αὐτήν*. & demum linguam sibi abscidit, instrumentum scilicet & loquendi & gustandi: tametsi abditum est (inquam) fabæ mysterium, varias tamen hac de re, quas apud auctores reperi opinioniones, tibi hoc loco breuiter recensere placuit. Quidam enim nimis ineptè existimant, ne simul breuia & minuta quæ in fabis inueniuntur animalia, Mydas scilicet appellata, deuorentur. Ineptius quidam, & fabas ipsas animalia esse dixerunt. Simeon Antiochenus, de fabæ natura & proprietate pleraque scribit, in eo libro quem de cibariorum facultate ad Imperatorem Michaelem Byzantium scripsit, inter quæ hæc, vt à me interpretata sunt: Ferunt autem, inquit, fabas propterea quòd malum succum habent, insomnia turbulenta facere, & adducere, hancque ob causam Pythagoreos ab ijs abstinuissè. Alias insuper multas & diuersas causas afferunt harum abstinentiæ, de quibus nunc non dicendi tempus. hæc ille. Sed quod de faba Simeon, idem & Plinius in nat. historia, & Suidas asserunt, & Heron in secundo Rei rusticæ libro ex Geoponicis Didymi, vt videtur. Adiungit idem Heron, quod in earum flore auspiciam quoddam lugubre inueniatur. Hunc Heronem secutus est Constantinus Imper. seu quisquis ille fuit, qui totidem quot Heron libris, hoc est de tota re rustica scripsit apud Græcos: qui & illud quoque prodidit, Amphiarum primum à fabis abstinuissè, ob vaticinia per somnia. Circumferuntur & Orphei versus, quos latine ita nos vertimus:

*O miseri à fabulo miseri subducite dextras,
Esse fabas, simile ac caput absumpsisse parentum.* Græci hi sunt:
*δὲ φλοιὸν παρὰ δὲ ἀλοιὸν κνολῶν ἀπὸ χεῖρας ἐχέσθαι,
ἢ τὸν δὲν κνολῶν φάγοιμι, κνολῶν τε τὸ κνολῶν.*

Gellius tamen in Att. noctibus, hunc priorem Empedoclis versum, non Orphei nomine citat. Origenes in eo quem ipse *ἐπιδοκρυμμένων* inscripsit, Zaretari ait Chaldæum has asserre causas, cur à fabis esset abstinendum: Omnium, ait, quæ in terra consistunt, comparisonem quandam & principium faba habere videtur. Coniecturamque hanc ille asserbat, quod si macerata ad solem per aliquod temporis spacium dimittatur, seminis humani odorem contrahere. Clarus etiam hoc profert exemplum, quod ea florète, vnà cum flore in olla circuliata si cõcludatur, humisq; obruatur, & post aliquot dies effodiatur, pudendi muliebri effigiem habere reperietur, & mox etiam puerilis capitis. Hæc ego quidè breuibus, quæ pluribus ille recensuit. Lucianus quoque miranda in eo dialogo scribit, cui *βίον πρῶτος* est inscriptio: vbi illud præcipue, quod si viridem fabam

folliculo exuas, apparere virilibus genitalibus simile: coctam autem si nocturno tempore ad Lunam certo spatio dimiseris, sanguini perfimilem fieri. Idem ferè his verbis Acron: A faba, inquit, Pythagoras abstinuit, quod viridis in pyxide area seruata, vertitur in sanguinem. Plutarchus verò in eo qui est de Educandis liberis, abstinendum interpretatur à suffragijs, quæ per bicolores fabas ut plurimum feruntur: id quod & Athenienses in primis fecisse in principibus & magistratibus fortiendis, testis est in eodem quem supra diximus loco Lucianus. Vnde & *κυμαστράς* apud Græcos proverbij vice dicitur, in eum qui inde vicissitat, hoc est, in dandis præstandisque suffragijs: quasi latine dicas, fabæ rosor. Hinc fortassis & illud emanavit, quod in Aenigmatibus retulimus, Ne allium, néve fabam edas: etsi Suidas interpretatur, quod iudices ne dormitent, illas esse soleant. Scribit Plutarchus in Quæstionibus, legumina inflare, atque præcipuè fabulum: ideoque Venerem stimulare: & ea ratione Pythagoricos ab ijs abstinerere. Idem M. Cicero tradit in libris de Divinatione: Ex quo, inquit, etiam Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quæ res habet inflammationem magnam. Is enim cibus tranquillitatem mentis querentibus, constat esse cõtrarius. hæc quidem M. Cicero. Scribit Pausanias, quod Pheneatæ Arcadiæ populi, fabam ideo immundam & impurã existimant, quod cum illic Proserpinam quærens dea Ceres diuertisset, omnibus qui eam hospitiõ suscepissent, legumina præbuit, præter fabas, quo argumento eam impuram esse cognouere: atque iccirco eam Pythagoras prohibuit. & fortassis eadem ratione Orpheus, dum terræ hymnum concinit, cui thymiana ex omni seminum genere adhibet, excipit fabam. Gellius tamen ex Aristoxeni sententia, *κυμαστράς*, fabas non significare voluisse Pythagoram docet, quippe qui fabis vesci vsus fuerit: sed testiculos, idque etiam carmine Empedoclis significari tradit. Videtur, inquit, de cyamo nõ elitato causam erroris fuisse, quia in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoræ se status est, versus hic inuenitur,

δφλοι παύδαλοι κωμαστράς ἀπὸ χείρας ἐχέουσι. (quem ita vertit Gaza, *Ab miseri, à cyamo miseri subducite dextrâs.*)

Opinati enim sunt plerique, *κυμαστράς* vulgo legumentum dicit: sed qui diligentius scrutatusque carmina Empedoclis arbitrati sunt, *κωμαστράς* hoc loco testiculos significare dicunt, eosque more Pythagoræ *κυμαστράς* appellatos, quia sint *ἄς δὲ κίψος*, *ἢ ἀπὸ τοῦ κίψος*, hoc est, in ferendo vtero validi, causeque vteri ferendi, & genituræ humanæ vim præbeant. iccirco Empedoclem versus isto non à fabulo edendo, sed rei veneræ profluuiõ voluisse hominem deducere. hæc sententia Gellius. Aristoteles verò in libro de Fabis, ut est à Diogene Laertio relatum, ab ijs ideo abstineri mandasse ait, quod eæ pudendis sint similes, vel inferiorum portis. vnum enim hoc legumen est, genituræ expers: vel quod corruptat, vel quod sit vniuersi naturæ simile: vel quod ad paucorum dominatum, quam *ὀλιγαρχίαν* Græci vocant, pertinet, quæ plerunque fabis fortionem faciat. Marcellus Vergilius nostra ætate *κωμαστράς* ova interpretatus est, cyamõnque quasi *κίψος*, id est horam & conceptum animalis intelligere maluit: ac si per ipsas fabulas philosophus nõ minus ab animalis principio seminèque abstinendum iubeat, quàm ab absoluto iam & perfecto animali. Macrobius quoque, ouum ait mundi symbolum esse, vnde & ab initiatis Libero patri colebatur. Sed hæc fortasse nimis longè repetita videntur: iccirco ad alia transeo. Quidam sunt qui tradant, Pythagoram ideo fabis abstinuisse, quod in ipsius fabæ flore lugubres reperiantur literæ. Existimant præterea Magi, mortuorum animas fabis inesse, quibus dum parentamus, fabas ipsas comesse moris sit. Quare, ut puto, hoc etiam nunc tempore, in defunctorum celebris die fabas passim & elitamus ipsi, & alijs impendimus. Alij fabas elitare interpretantur, ut dixi, quæstum ex suffragijs facere, & muneribus capi: id quod scribit, præter supradictos citatos, is qui ex Gregor. Nazianzeno historias græcè collegit, idè & Suidas. Theon apud Plutarchum, Aegyptios ait

ait in tantum fabas venerari, ut eas nunquam serant, neque comedant, nec etiam fas sit aspicere: idè quoque scribit Herodotus. Ab Aegyptijs igitur, ut etiã à principio diximus, multa Pythagoras accepit, quod & Plutarchus & Iamblichus & alij prodiderunt. Fabæ quoque segetem ne pedibus calcaret Pythagoras, cum inimici eum insequerentur, deprehensus, occisus est: vel ut alij tradunt, incendio vnã cum discipulis consumptus est.

A piscibus abstinendum.

Pisces ne gustato: hoc est, *ἰχθυῶν μὴ γούσῃς*. Variæ verò & huius symboli interpretationes à Plutarcho afferuntur. Quidam enim, inquit, in silentium & taciturnitatem referunt, quam (ut diximus) *ἰχθυῶν* ille vocabat, quod inter animalia pisces sint sine voce, ut & in proverbiõ res deducta sit, magis quàm piscis mutus: quam opinionem Athenæus in septimo approbavit, illud subiungens, silentium rem esse diuinam. Alij dicunt, ideo quod nihil magis naturæ humanæ sit hostile & inimicum, quàm mare. atque Ostriden maximum Aegyptiorum Deum in mare deiectum periisse. qua causa factum est, ut qui in eo nascuntur piscibus, Aegyptijs sit nefas vesci: qui & nautas eadem ratione alloqui indignantur. Sunt qui ex ea ratione Pythagoram scribant, prohibuisse piscium escam, quod ipse ex eis quæ deis sacrificata essent, vesci esset solitus: quæ hierothythi græcè dicuntur. Neque enim de piscibus rem sacram faciebant antiqui. De Aegyptijs utique intelligendum: nam & apud antiquas gentes de thynno & de anguilla rem sacram faciebant: quod pluribus ostendit Athenæus in septimo, & apud Persium Flaccum Cornutus grammaticus, quem Probi nomine quidam citat. Persius enim ita ait, Cauda natat thynni. Sed & M. Varro libro tertio Rei rusticæ, de certis piscibus rem sacram fieri apud Lydios scribit. Sed & hoc ab Aegyptijs deductum ipse crediderim. nam ut est apud Herodotum, ipsi piscibus abstinebant: qua ratione quoque, cum nefas inquinamẽtum quæ eidem significare volunt, piscem pingunt, quod pisces mutua carne vescantur, & inter se esca sint, ut Horus Aegyptius scribit: quod tamen & ad Ostridis fabulam referri potest. Sanè præter Aegyptios, & Syros etiam piscibus abstinuisse legimus. Vnde apud eos Atergatis dea colebatur, quæ interpretatur sine pisce: quippe Syrorum lingua Ater priuatiua est dictio, & Gatis piscem significat. Athenæus libro octavo deam hanc appellatam scribit ex sententia Antipatri Tarlensis Stoici, & Mnasæ, à Regina quapiam sic vocata, cuius & historiam pluribus colligit, quam cõmodius in Deorum cognominibus referemus, de hac quoque dea plura & Strabo, nec semel. Sed quod Syri abstineret piscibus, apud Hyginum & alios in fabulam relatum videmus. Porro Pythagoram, scribit Plutarchus, à piscatore retium factum emisse, ut quicquid piscium eo factu caperetur, statim emitteret: quod & fecit. Idem & auium aucupes, hoc est *ὀρνέων ἀρσὺ τὰς* detestabatur. Sed, ut ad rem redeam, simbolo ea interpretatio magis conuenire apud Plutarchum existimatur, quæ est, quod piscis animal sit eius naturæ, ut nullo modo hominem lædat, eique nihil officiat: iccirco impium esse, piscem lædere. tum & illud subiungitur, quod non ad saturitatem eduntur, sed ad luxum & gulæ irritamenta. Multa hoc loco mitto, quæ, ut hoc astruat, Plutarchus in Coniualibus affert. Sed & Homerus videtur abstinentiam piscium asserere, quod nusquam suo carmine piscium esum ostendit: quod idem Plutarchus scribit. Meleager tamen Gadadeus in *χλεσι* tradit, Homerum, cum Syrus esset genere, iuxta patrum morem fecisse, ut antiqui illi Heroes piscibus abstinerent. Ceterum Pythagoras, & ea quoque ratione potuit piscium conuiuia interdiceret, quod ab Hebræis didicisset pisces ignobilissima esse animalia. Nam ut est à Philone in mundi constitutione traditum, primi inter cætera animalia pisces creati sunt, quod illorum videlicet sit anima ignobilissima, ut hominis est acutissima. Animarum, inquit, aliqua quidè est tardissima, & minus expressa, quæ pisci generi obuenerit: aliqua verò acutissima, quæ hominis est:

est: quæ autem ambarum est intermedia, terrestribus & volucris data est. Magis enim hæc sensilis, quam in piscibus: hebetior verò, quam quæ in hominibus. Quamobrem, inquit, inter animantes Deus pisces primos condidit, magis corporis substantiæ, quam animæ participes, & quodammodo animalia & non animalia, mobilia inanima: atque ad ipsam solam corporis conseruationem Deus illis indidit spiritum animale, ceu (vt dicitur) sal carnibus inspergitur, ne facile putrescant. Non omni tamen piscium genere Hebræi abstinere: quippe qui tantum ijs vesci prohibiti sunt, vt est apud Mosem, qui pinulis & squammis carent. Super qua re nostri theologi, & in primis Cyrillus Alexandrinus in nono libro contra Iulianum Cæsarem.

Melanuros ne gustes.

Melanuros ne gustato, quod sic græcè scribitur, μη γούσῃς μελανούρου. Marsilius Ficinus, vt reor, quod illum fugeret Melanuros ex piscium genere esse, sic vertit: Ab eo quod nigram caudam habet, abstinere: terrestrium enim Deorum est. Secutus videtur Marsilius Guarinum, qui in eo Plutarchi, qui est πιδι πιδων & γουγῆς inscriptus, ita transtulit: qui nigrantes caudas habent, gustari non oportere. Guarinum & Marsilium est Erasmus in Prouerbijis æmulatus, & Rheuchinus. Symbolum verò sic Plutarchus explicat, Pythagoram eo monere voluisse auditores suos, ne cum improbis commercium haberent. quare & Antiphanes poeta, suo ænigmate, vt diximus, à melanuro & mugile cauendum suavit: 20 & nostri quoque scriptores, malos & improbos nigros & atros vocant. vt illud Catulli, Albus an ater. & Horatius: Hic niger est, hunc tu Romane caueto. Tryphon grammaticus, & alij, symbolum, à falsis sermonibus & mendacibus cauendum esse, interpretati sunt. nam mendacium extremis partibus obscuratur & nigrescit. Quidam pessimè ad sepiam referunt, quin & sepiam ipsam Melanuron vocatam, perperam autumant: quos inter Laertij est interpres. Suidas certè, alijque nonnulli, Melanurum piscis genus esse aiunt, à quo abstinendum quidem, voluisse Pythagoram: sed secretiore, occultiorique, eo quem supra diximus, sensu. Melanurum apud Aristotelem Theodoros oculatam vertere visus est, cum tamen Plinius oculatam à melanuro diuersam 30 manifestè faciat. Melanurum verò valde timidum piscem esse, & prudentem, Aelianus tradit. Sed naturas hoc loco piscium complecti, nostri non est instituti. Melanuri meminere Artemidorus in secundo Onirocriticon, & apud Athenæum græci quidam poetæ, & præcipue Aumenius in Halieutico, & Icesius in libro de Piscib. sed apud Latinos meminit Columella libro 9. & Ennius illo carmine,

Melanurum, turdum, merulamq; vmbra, marinam.

In quo primus pes est anapestus. Exstat & prouerbium apud Græcos, Sequitur perca melanurum, cuius meminit Athenæus. quo loco in sepiam impegit Erasmus. Alia insuper multa à Pythagoricis mandata sunt vetita, quæ tamen ferè 40 inter symbola reponuntur: vt illud est,

Non edendus erythimus.

NE erythinum edito: hoc est, μη ἐπιτίνον ἰθύν. Cum verò erythinus piscis genus sit, coloris rubri, nos à sanguine & vindicta abstinere monet Pythagoras, imitatus Hebræos, quibus ideo præceptum est ne sanguine vescantur: quod planius infra ostendemus. Qui piscium naturas scripserunt, Erythinum cum R littera hunc piscem appellauerunt, vt Speusippus & Dorion, quibus adstipulatur Artemidorus Daldianus, & Athenæus, & Suidas. Clitarchus quoque Erythinum ait à Cyrenæis Dycen vocari, Zenodotus Hycam. Plinius in hoc genere piscis marem non esse ait, de Erythino & suo carmine canit Oppianus. Theodoros Gaza Erythinum apud Aristotelem, rubeculam interpretatus est: Rubellionè, Hermolaus Barbarus: & Erythinum, nõ Erythri-
num

num vocat, aliumq; esse ostendit ab Eritimo. Quibus omnibus de rebus mirum videri potest, quo pacto & hic Ficinus in errorem impegit, qui symbolum transtulit, Rubrum aliquid ne suscipias. Nam licet Erythinus rubrū significet, non ideo tamen piscis ipse ruber vocatur.

A scaro præterea pisce Pythagoras abstinendum præcepit, quod ἔρυμφα γῶ, id est, vorator vix sit, cuius duæ species traduntur, Onia & Aeoli cognominatæ.

Item à mugilibus, & labrace, id est lupo abstinere: quod sint, vt græci dicunt, ἀμφυλόσοι, hoc est seminum leguli: & cetera, quæ Plutarchus in octauo Symposium enumerat. Est & prouerbium græcum, λελύσθαι μάλιστα, in auidum & stolidum.

Viticam quoque marinam non edendam (piscis id genus) præcipiebat, quæ ἀκρὸν λέβητι græcè dicitur, quod ea Veneris stimulos afferre dicitur. alij, quod Hecata sacra sit, vt tragla quoq; de qua protinus agemus. Sed cuiusmodi viticæ marina forma & natura sit, planè Aristoteles in quinto de Historia animalium, & Aristotele plura ex varijs scriptoribus in secundo Athenæus, qui & eam alio nomine κινιδίας vocari ait, eiusq; duo esse genera. Diphilus verò Siphnius medicus, hanc viticam ventri & stomacho, & vrinæ ciendæ vtilem esse prodidit: quod q; si attringat, pruritum commoueat, vt etiam eius nominis herba.

20 Sed & à trigla abstinendum monebat. Est autem trigla, quam latini mulum appellat, nunc vulgo Romæ græcum seruat nomen: sic appellata, teste Aristotele, quod in antio ter pariat. Id quod & Aristophanes in Aristotelis commentarijs, & Artemidorus in secundo Onirocriticon comprobant. Ideo autem ab ea Pythagoras abstinuit, quod ea deæ Hecata sacra putaretur, quæ & triformis, & triodites, hoc est triuia, & τριάντων, hoc est (vt sic dicam) triocula cognominata est. Quare verò Hecata sit sacra, in septimo scribit Athenæus. Fuit & Athenis locus Trigla nuncupatus, vbi & simulachrum fuit Hecata Triglanthinæ. At Hegesander Delpus, triglam ait in sacris Dianæ præferri, quod scilicet venetur trigla lepores marinos hominibus noxios: atque ideo venatrici deæ venatorem piscem apponi. Sanè nec te id fugiat volo, quod sicut est à latinis mulus barbarus appellatus, ita & à græcis τριάντων γυνεῖς, à barba videlicet cognominata est. vt Sophron ostendit. Quidam præterea ea causa Pythagoram tradunt trigla abstinuisse, quod per eam ternionis numeri mysterium coleret: eum quando numerum in sacris adhibendum putauit, vt alibi ex Aristotele & Aulonio & Eusebio ostendimus. Iamblichus tamen, Pythagoram ait Apollini ex ternario numero sacrificasse, propter (vt ait) tripodem, veneri autem ex senario. Scribit Theon Smyrnæus Platonicus, ternarium numerum in libaminibus ea causa adhiberi solere, quod primus ipse inter numeros dicitur omnia esse. In numeris enim eo minoribus, non omnes dicimus, sed vnum vel ambos, de tribus 40 verò omnes. Sed hæc non huius loci.

Vulvam quoque non edendam, Pythagoras dicebat, quod ea esset generandi sedes: & perinde etiam coitum & venerem fugiendam monebat. Hierocles quidem philosophus ita exponit: Si, inquit, simpliciter præceptum consideres, à re quidem minima terrena nos abstinere præcipit Pythagoras: si verò ad profunditatem intellectus, totius rei venereæ doceris abstinentiã: & vt in cibo ea abstinemus, ita in purificatione corporis, id quod per eam intelligimus, exercebimus. Atque hæc quidem ferè Hierocles, meminit & hac de re Plutarchus, Aristoteles & Gellius.

Abstinuisse & à θνητομάχοις, id est, si latinè rectè dicitur, à morticinis animalibus, hoc est, ab ijs quæ per se mortua sunt: & hoc plane ab Hebræis desumpsit, vt facile ex libris Mosi cognoscitur, ex quibus & immundos ac impuros esse illos colligimus, qui ea attigerint, nedum comederint. At verò melle & fauo ple-
runq; vesci solitum accepimus, quod hæc scilicet sine hominum labore parètur, & quasi

& quasi cœlestis sit cibus:& propterea etiam in sacris libris, pro cœlestibus delicijs nonnunquam sumi videmus, id quod & pluribus ab antiquis theologis proditum est.

Milio quoque & pane vescatur Pythagoras, vino vero penitus abstinit: idque ut etiam faceret discipuli, identidem monebat, *οἶνον μὴ ἡμετέραν μὴ γούρα*, hoc est, Vinum interdum ne gustate.

Coctis autem oleribus, & in primis lactucis, quæ Eunuchi (vt Pythagoricus Ibycus ait) ea causa dictæ sunt, quod venerem sistant, libentius vescatur. Atriplicis duo sunt genera, sylvestre & fatuum: fatuum vero Pythagoram culpasse legimus, quod difficillimè coquatur: quo fit, vt in hortis minus iuxta ipsum quicquam nisi languidum ac imbecille nascatur. Longa est inter nostrorum temporum scriptores disputatio, an Spinachia dicta, eius sint generis. Quidam omnino negant, quidam nescio quo modo recipiunt: sed certè quæ Atraphaces, & chrysolachana dicuntur, sunt quæ nostrate vulgus Trepefe, hoc est Atriplex vocat. Sed hæc nos hoc tempore non disquirimus. De Pythagorico vero parsi monia, non parū multa ab Iamblichio in libris de secta Pythagoræ, & ab Athenæo ex diuersis scriptoribus collecta, in secundo Dipnosophiston legimus, quibus satyricorum iocos facilius poteris assequi de epulis & prandijs Pythagororum. Verumenimvero, non omnia quæ præcepta erant, Pythagoricos vitauisse, ab initio ex Plutarcho diximus. quare cætera exequamur.

Cor non edendum.

NE cor edito: *μὴ ἐσθίειν τὸν καρδίαν*, Quod symbolum sic exponitur, nō animum angoribus cruciandum, nec doloribus subinde affligendum. Et vt D. Cyrillus ait, Ne cor edas: hoc est, ne te ipsum conficias curis. Homerus de Bellerophonæ, vt Cicero vertit:

Ipse suum cor edens campis errabat Aleis.

Et Phocylides, apud ignem sedentem cor frustra non minuendum, præcepit hoc versu:

μὴ ὅ μὲν τὸ ὕδρι πύρκα ἵστας μιν ὄθης ἐλθεῖν ἦτορ.

& quidem rectè. Nam præterquam quod infirmā valetudinem, & corpori aduersam inuehit, nec cogitationum quoque studijs liberum permittit esse animum. Non est igitur cor edendum, si simul & sapere, & valere cupimus. Sunt qui ideo symbolum à philosopho institutum velint, quod cordis caro suapte natura comesta difficiliter concoquitur. Quid si pro mente cor posuerit? quo modo apud auctores sæpe in sacris literis, vt illud, si cor haberet: & Ex corde cogitationes malæ, & similia: vt intelligat, quæ mentis sunt, non voranda, nec abijcienda. Ad hæc supra ex Cyrillo diximus, cor supra craticulam impositum, prunis & igne supposito, apud Aegyptios significare iram furoremque. Sed quod non edendum esset cor, Pythagoras eadem ratione cerebrum non edendum, hoc est, vt græcè dicitur, *μὴ ἐσθίειν ἐγκέφαλον*, hoc est, Cerebrum ne mandito: quod ab alijs exponitur, obliuionem fugiendam esse. Verum Iamblichus: Cor ideo, ait, & cerebrum, mandari non permittit Pythagoras, quod quasi duo sint duces, & quasi gradus, sedesve viuendi & sapiendi. Illud notandum hoc loco, quod Philon scribit Alexādrinus, Deum nequaquam sibi sacra fieri præcepisse de corde, aut cerebro, quæ (vt ille ait) ante alia iure fuerant sanctificanda, sed quod Deus in sacrificijs tacitè, id expresse Philosophus in mensa vetuit.

Sal apponendus.

SAlem apponito: hoc græcè dicitur, *ἢ ἄλα πρῶτα*, hoc verò symbolo plerique omnes philosophum præcepisse volunt, Amicitiam dirimendam non esse. Sal enim à putrefactione omnia conseruat, & ex purissimis liquidissimisque rebus constat, aqua scilicet & mari: tamen si ex omni penè re salem chemici confieri tradunt. Sed nostros nunc auctores sequor. Huic symbolo non nihil congruit prouerbium illud, quod est, Salem & mensam ne præterito: nam salem

salem & mensa amicitia sancitur. vnde & nostri reuerentiam mensæ, pro quadam amicitia lege dicere consuevere, vt Iuuenalis & Claudianus, & longè ante hos Euripides in Hecuba, & Theocritus in Hyla. Sanè & sal amicitia symbolum est, vnde & hospitibus ante alios cibos apposuisse antiquos legimus, quo amicitia firmitas significabatur: vel quia conseruat & perdurat sal plerarumque rerum corpora, vel quia vt ex aquis multis & fusilib. sal cogitur, & in solidum quid & vnum coalescit: ita ex diuerso conuenientes animi coniunguntur. Sunt tamen qui hoc symbolo iustitiam significari putant, de qua supra per iugum & libram Pythagoram locutum ostendimus: atque hoc quidem Diogenes ex Aristotele & Alexandro prodidit. Rheulin pertinere existimat ad affectiones nostras: Sal, inquit, nota modestia, quoniam in cibatu hominis admittitur nec plurimus nec minimus, nam vtrumque respuitur. Salem præterea mysticè sapientiam prudentiamque significare legimus, atque ea de causa in quotidiano sermone dicere consueuimus, Omnibus in rebus sal adhibendus. Sed & faceta & mordaci quodam lepore dicta salem, & sales, nostri sæpe dixerunt. Quin & pro acrimonia sal sumitur, vt oleum pro mollitiè iuxta quod Aristoteles secundo Rhetoricorum ait, *ἢ ἑλαίου δὲ ἡλεαζὺν ἢ ἄλλας*: hoc est, oleum oportet redimi, & salem. Et si codices quidam *ἑλεσ* male, pro *ἑλαίου*, scriptum habent. Hoc verò loco tibi plura afferre possem, quæ sunt de conseruatione, purificatione, alijsque salis proprietatibus, quæ à Plutarcho in Symposiasticis, & à Dioscoride & Plinio referuntur. itè quæ de varia salis differentia, quæ omnia breuitatis causa mitto. Verum nequaquam illud quod à Platone scribitur, præteribo: salem diuinis rebus maximè conuenire: iccircoque ab Homero diuinus sal appellatur: id quod tamen ab Hebræis Plato accepisse videri potest, apud quos Moses omnia quæ in sacrificio offeruntur, salem conditi præcipit, cum ait, *ἢ πρὸν δόρον θυσιῶν ἑμῶν ἐλεσ* *ἢ ἑλεσ*. id quod & alibi præcipit, nec semel, idem Moses. Verum & nobis quoque in Euangelica historia, sed & alio sensu dicitur: Omnis victima salietur. Apud gentes præterea, ad placandos deos sal apponebatur. Vnde apud latinos Ouidius in Fastis cecinit,

*Antè deis homines quod conciliare valeret,
Favere, & puri lucida mica salis.*

Sed & nos ipsi Christiani in sacris iustrationibus, & sacramentis olei & aque, alijsque simul & seorsum sale vt iubemur. Vnde mirum videri potest, Aegyptios sal abstinuisse, vt Plutar. scribit, adeo vt & pane sale condito non vescerentur. Sanè ebrios & delirantes oleo & sale perungere solebant antiqui, quod in Nephelis Aristophanes innuit, vt eius observant interpretes. Vinum præterea conseruari audimus, ne stupefcatur, neue acefcatur, si in eo sal indatur. Sed de sale satis.

Panis non frangendus.

PANEM ne frangito. Hoc græcè dicitur, *ἄρτον μὴ κάτα γούρας*. Quidam sic interpretati sunt, quod non sit hominis vita distrahenda, & consumenda, ea scilicet ratione, quod panis sit vitæ humanæ subsidium: iuxta illud Dominici oraculi, *ἄρτον ὡδὶ ζωῆς*, quod Latini quotidianum panem quàm substantialem vertere maluerunt. Alijs placuit ita interpretari, vt eo ad concordiam communionemque conseruandam inducamur, nam vt ex multis granis vnus panis conficitur, vnde est homini nutrimentum: sic ex multorum voluntate & consensu communitio & concordia constat: quibus ita paræ res crescunt, vt contra maxime dilabuntur. Sic verò alij exponunt: Quo pacto ex pane victus constat humanus, ita ex concordia amicitia & pax. Sumptum videri potest, vt Iamblichus & Diogenes tradunt, quod ad panem veteres amici in vnum coibant, quemadmodum etiam nūc Barbari, ait Laertius: quo loco videtur Christianos significare, qui ad vnum sacrum & cœlestem panem in primitiua ecclesia con-

ueniebant. Et quo scripsit tempore Laertius & Iamblichus, frequentius Christiani, quam nunc, plurimorum frigescentibus animis, ad *luxuriosas* sacratissimum CHRISTI panem conueniebant: vel certe eo loco Laertius Christianorum antiqua illa conuiuia inlinuat, quæ à dilectione & charitate græcè *ἀγάμης* nomine (teste Tertulliano) vocabantur. Scribit tamen Qu. Curtius, cum Alexander Macedo Roxanis amore captus, eam uxorem duceret, cum in medio cupiditatis ardore iussisse afferrī patrio more panem, quod erat apud Macedones sanctissimum coeuntium pignus, quem panem diuisum gladio uterque libabat. Credo, inquit Curtius, eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu ostendere voluisse iungentibus opes, quantum contenti esse deberent. Sed ut ad symbolum redeam, Non comminuendus & frangendus panis, id est, pax & commu-
 10 nio, ex quibus otium & vitæ tranquillitas populis præstatur. At quàm parua ex causa, ne momento dicam, hoc nostro tempore, non à populo & plebe modo, sed à Regibus, & ipsi Pontificibus, panis frangitur, & in frustra & micæ con-
 scinditur, diuellitur: cum eorum vna ea potius cura studiumque esse deberet, ut panis nusquam frangeretur: id quod cum alias, tum nuper quoque vidimus, cum ea causa totus penè Christianus orbis discordiarum & bellorum turbibus ag-
 20 gitaretur: quibus de rebus quotidie cōmunis hostis aliquam ex nostris regionem suæ adiungit tyrannidi. Sed quid hæc ego, breuiore orationis filo desinenda, attingor: cum id multo me eloquentiores viri, elegantissimis orationibus frustra & sæpe officium præstiterint: Sed vide quàm ab huiusmodi Pythagorica sus-
 perstitioe nostra sit religio & pietas aliena, quæ in fractione panis maxime cō-
 sistit, id etiam Luca attestante: Perseuerantes, inquit, erant discipuli in fractione panis, hoc est, in communione. Sanè Anaximander, Anaximandri filius, Milesius Iunior, historicus, qui per tempora Artaxerxis cognominati Amymonos scripsit symbolorum Pythagoricorum interpretationem, de integro & solido pane non comedendum, symbolum pronuntiabat: hoc est, *ἅπλοκλήρη ἀρτή μὴ κομίζεσθαι*: quod nobiscum, id est Christianis ferè conuenire videtur. Sed & apud Plu-
 30 tarchum in Sympliciis, Lucius Tyrhenus eos Pythagoricos reprehendit, qui in amicorum sociorumque cœnis panem non frangebant.

Cibum ne in scaphium immittas.

NE cibum in scaphium seu matellam iniicito: quod græcè sic enunciatur, *οὐ τιον εἰς ἀμίδαν μὴ ἐμβάλῃς*. Est verò amis apud Græcos, vas in quo vrinam & excrementa deponuntur, quæ ex causa quidam symbolum ita interpretantur, sordidos ac inhonestos homines non esse nutriendos. Sed Plutarchus, sapi-
 entem ac urbanum sermonem non immittendum esse ait in flagitiosi & scelerati hominis animum: nam nec inter suos, ut sacro docemur sermone, spargendæ sunt margaritæ. Cibum quoque interpretantur sacri scriptores, locos qui in
 40 scripturis difficultiores videntur: quod eos quasi diutius mandere oporteat, qui rectè intelligere, & penitus scrutari velit. Recte igitur monemur, ne in vas stercorarium, & sordidum, quæ animum nostrum pascunt & nutriunt, cibaria immittamus.

Gallum nutrias, ne tamen sacrifices.

GALLUM nutrito quidem, ne tamen sacrificato: est enim soli & lunæ dicatus. Et hoc ab aliquibus inter symbola repositum est. Sūt qui hoc dimidiatum tantum efferant, hoc est, Gallos enutrias. Sunt quidem inter ea quæ præcepta dicenda sunt potius, quàm symbola, quamquam & symbola præcepta, ut de alijs etiam quibusdam obseruauimus. Nihil enim aliud hoc loco quidam Pythagoræ
 50 intellexisse volunt, quàm gallum ipsum. Si quis tamen altius & hoc considera-
 re voluerit, ad reliquorum symbolorum rationem modumque interpretari poterit, ut scilicet nos philosophus moneat, gallos nutrire, hoc est, ut patuus ma-
 gnus

gnus tuus (Pice) scribit in oratione, ut diuinam animæ nostræ partem, diuinarū rerum cognitione, quasi solido cibo & cœlesti ambrosia pascamus. Sed si tam alta negligis, exponas ab hoc diuerso modo: Gallos, id est milites ac bellatores homines, in ciuitate habendos esse, & in contubernio retinendos, non tamen rei sacræ causa, seu vrbs vigiles & custodes intelligas, quando ij per gallos significari videntur. Nam & fabulæ gallum Marti rei bellicæ & militiæ præsidii cōmitem ac satellitem fuisse tradunt, ut ex Luciani Gallo, in Aufonij poetæ gri-
 10 pho ternario pridem docui. Quod verò soli & lunæ dicatus sit, id innuit, quod tempore hoc hominum genus inseruit, quod per solem & lunam intelligitur: vel quod nos gallus suo cantu admoneat. Alius aliam comminisci poterit expo-
 sitionem, ut gloriosos & stolidos homines, nimiumque sibi arrogantes habendos illos quidem, & non penitus ei sciendos: non tamen ad sacra, id est arcana ad-
 mittendos, minusque in serijs & grauioribus sermonibus & rebus habendos. Quod secus tamen hodie à plerisque regibus & principibus fieri conspicimus. Alius amantes, & qui continuè amore depereunt, interpretari per gallum poterit: quo pacto videntur significasse Athenienses, cum Anterotis aram constitu-
 20 erunt, in qua pueri nudi & formosi signum inerat, in vlnis geminos sustinentis generosos gallos, & se in caput impellentes, quibus Timagoram & Meletam, seu Melitum (vtrumque enim legimus) qui amore perierunt, significabant. Histo-
 ria notissima apud Pausaniam, & Suidam: quanquam non nihil inter se euariēt, ille in Attica, hic in dictione Melitus. Nec te id hoc loco latere velim, quod etiam de gallo gentes rem sacræ facere conseruerunt, eumque vel in primis Aesculapio macabant: quod & Socratem testamento cauisse, apud Platonem legimus: cuius rei & Eusebius, Tertullianus & Lactantius meminere. Artemidorus quoque in libro Onirocriticō quinto, somnium cuiusdam narrat, qui gallum Aesculapio vouit, si sanus foret. Ouidius tamen in Fastis, Nocti à Romanis gallum
 cædi, his versibus ait,

Nocte deæ Noctis cristatus cæditur ales,

Quod tepidum vigili prouocet ore diem.

30 Mercurio tamen gallum attribuit Fulgentius, ob mercatorum videlicet vigilantiam. Est & apud Plutarchum traditum, Lacedæmonios, cum hostes profli-
 gassent, gallum sacrificare solitos. Verum ne à proposito aberremus, scribunt Laertius & Suidas, gallum album non attingendum, inter symbola esse: hoc est, *ἀλευπρόν* & *μὴ ἀπτεῖν* λέγουσιν: quod Ioui, inquit, sacer est, & lunæ, atque horarum numeri, & diei. Meminit & Plutarchus quarto Sympliciaco, sed causam non affert. Vide quæso quàm superstitiose gentes ante CHRISTI lucem degerunt. Scribit Pausanias in Lacon, Methanam urbem ad Isthmum, in qua ciues contra
 40 Africum, vineis floescentibus ac germinantibus infestum, galli pennis albis ac niueis remedio vfos fuisse, quem gallum homines in diuersa trahentes discer-
 pebant, per vineas discurrentes: demum in eundem locum redeunt, ubi dis-
 cerperant, gallum sepeliebant. aded hi diuersi fuere à Pythagoræ institutum, quem tradunt gallum album aded amasse, vti si quando videret, fratris germani loco salutaret, & apud se haberet: suis verò sectatoribus, qui ciuiles, id est politi-
 50 tici dicti sunt, permisisse ait Iamblichus, ut gallum, agnum, & alia quædam pau-
 lo antè nata, præter vitulum, ritè sacrificarent. Idem ferè scribit Suidas. Sed & Laertius: Sacrificijs, inquit, utebatur Pythagoras inanimis. Sunt qui dicant, gal-
 lis gallinaceis, & hædis etiam lacteolis, quos teneros dicunt, agnis autem mini-
 me. Cæterum Aristoxenus apud Gellium cuncta illum animata in cibum permisisse ait, boue aratore & ariete exceptis. Idem scribit Suidas, qui & illud ait à
 Theoclea sorore, vel potius (ut est apud Laertium) Themistoclea, hæc placita il-
 lum sumpsisse. At verò Christiani theologi nonnulli, ut de nostris quoque non-
 nihil asseram, per gallos concionatores & diuinos homines intelligunt, qui no-
 bis verba salutis enunciant, qui que iacentibus in tenebris & vmbra mortis lu-
 SS 2

cem, qui Deus est, pronunciant, & a nobis mentis nostrae veterum ac torporem suo cantu excutunt.

Non frangendi dentes.

NE dentes frangito: hoc est, quod graece dicitur, ὀδόντας μὴ κοίτα γινώσκου. Monuisse nos puto philosophum hoc symbolo, ne in quenquam obtritasantes maledicentisq; simus. Nam & genuinum frangere eodem penè modo Latini dixerunt scriptores, uti & apud Persium satyricum, & D. Hieronymum. Martialis etiam in obtratore: Quid dentem dente iuuabit Rodere. & Horatius, dentem Theoninum pro maledico dixit in Sermonibus. Vnde & apud Vliton Iobum, D. Gregorius illud exponit, Per gyrum dentium eius formido: de eo qui contra CHRISTVM futurus est Antichristus. Sed Iamblichus ea causa Pythagoram monuisse innuit, quod dentes existimaret primam esse genituram humidæ naturæ, & nutrimentum quoddam communis & prioris, ut ait, materiæ.

Non cuiq; dexteram facile porrigendam.

NE cuique dexteram facile porrigito. hoc est graece, μὴ εὐθείας παρὰ τὴν ἐπιβόλην δεικνύει. Ficinus hoc modo transtulit, Dextram ne ad omnia facile injicias. Erasmus, ut puto, Plutarchum secutus, εὐθείας particulam non adscripsit: quod nec multi referunt. Suidas, nec παρὰ τὴν. Exponitur verò symbolum hoc: Non oportere temerè, nec inconsultò cum omnibus amicitiam intrare, nec in asciscendis amicis præcipitandum. Id quod etiam notissimo versiculo edocemur:

Nec citò desisto, nec temerè incipio.

Idem præcipit Plutarchus. Conuenit etiam cum ea Solonis sententia, quæ est apud Laertium: Nec citò tibi compares amicos: cum paraueris, ipse nec relinquit. hoc est, ut ille graecè dixit, ὁ λόγος μὴ ταχὺ κτῶν ὄντων δ' αὖ κτῆσι μὴ ἐκδοκίμαζε. Sanè porrigere & dare dexteram, prouerbij vice dicimus, suppetias auxiliūq; ferre: Dare verò manus, victum se fateri: Manum injicere, vim inferre: Manus addere, deridere. sed hæc Grammaticorum figuræ sunt loquendi. Dextera insuper pro bono opere in sacris literis aliquando legitur. Dicimus & dextera & læua in auguralibus. Verum iam satis.

Ne coronam decerpas.

Coronam ne carpito: quod Graecè dicitur, στέφανον μὴ σφίεπαζο. Rheulin, Coronam ne carperis: ita & Erasmus. Hoc symbolo Pythagoras monebat, ut Cyrillus & Hieronymus, alijque tradunt, discipulos ne vrbium ciuitatūq; in quibus eos esse contingeret, leges decretaq; offenderent, neue violarent, sed ea custodirent, ac inuiolata seruari: neue magistratus principēsque vrbium, qui & hodie per coronarum & diadematum insignia significantur, lacessendo prouocarent. Id quod & nostri Christiani proceres suis scriptis à principio præceperunt. Tamen hoc ipsum non obseruasse Pythagoram, cum alij, tum Tertullianus asserat, ut qui tyrannidem affectauerit apud Crotoniatis.

In cinere ollæ vestigium confunde.

OLLæ vestigium in cinere confundito: quod graecè sic habet, χύτρας ἐν χυρῶν χυρῶν ἢ τῆ πύφα. Hoc ipsum symbolum nos monet, post inimicitias nullum iræ vestigium seu signum nos seruare debere: & ut in Symposiacis scribit Plutarchus, ipsa cessante iracundia, eius omnem memoriam abolendam. Malorum etenim, ut ille sapienter cecinit, iram est meminisse. Id etiam nunc quidam obseruant, ut cum primum ad ignem accedunt, si ollæ adsit vestigium, statim conturbent. Possent & fortasse quispiam alius aliter interpretari, hoc est, ut est prophete vaticinium, olla igne & carbonibus succensa: hoc est, cor plenum curis & sollicitudinibus. Olla pro corde, cinis pro penitentia interdum apud sacros scriptores sumitur.

Her.

Herbam Molochen sere, ne tamen edas.

HERbam Molochen serito, ne tamen mandito. Politianus verò ita latinè vertit: Maluam, inquit, transferto, sed eam ne comedito. Sed Ficinus, Herbam Molochinam (inquit) sere, ne tamen edas: vsus videlicet vocabulo, quo Arabes vtuntur, parum à greco deflexo. Videtur quidem Pythagoras hoc symbolo nos ad mansuetudinem & placabilitatem inuitare apud ceteros: at non ita erga nos ipsos, in quos acres iudices esse debemus. nam cum Moloche herba sit inter maluæ species, cuius virtus est mollire & soluere, facilitatem ac mollitudinem, ut sic dicam, innuere videtur. Quin & apud Barbaras nationes hoc tempore ipsa Molochia vocatur, passimque in Africa & Babylone per fora & vicos venditari solet. Moloche cum sole circumagi, cum graeci tradunt, tum suo carmine Molestus Columella cecinit,

Et Moloche prono sequitur quæ vertice solem.

Molochinum colorem ab herbæ huius flore Nonius Marcellus interpretatur, ab eadem & Plinius Molo chiten gemmam. Malache enim, & Moloche, ut est apud Athenæum, malua est. Tamen ab his nominibus, quidam maluæ duo genera constituunt: Moloche scilicet maiorum foliorum in satiuis, Malachen verò è syluestribus. Dioscorides quidem horrensem, & chersæam, id est terrestrem facit, libro secundo, quo loco & nomina & vires earum exequitur. Sed & alia præterea eius sunt species, quæ non est cur hoc loco tibi perferbam: non enim hoc nostrum est institutum. Illud certe te scire volo, pleraque ex his symbola & ænigmata à similitudine quadam intelligi & exponi debere, quod & alicubi Plutarchus prodidit. Quale est illud, quod de nubentibus dici vulgo solebat, Sefamum aut hordeum sere, aut projice: cum fecunditatem, & multiplicem generationem ac fructum significare volebant. Sunt enim huiusmodi semina multæ fecunditatis, & ut Graeci dicunt, πολύγονα. Sed quod de sesamo dicimus, aliquid ex eo placentam fieri solitam in nuptijs, eadem ratione tradunt.

Vnguium, criniumque præsegmina vrina non inspergenda.

VNGuium, criniumque præsegmina ne commingito, neue insitito: quod sic graecè dicitur, ἀπονήχματα καὶ κροῖα κροῖα μὴ παρὰ τὴν ἐπιβόλην, μὴ δὲ ἐπιβόλην. Hoc symbolum cum non expositum ab antiquis scriptoribus Erasmus inuenisset, ita ille sua sententia absolut, ut amicos & cognatos dicat, tamen si humiles atque abiectos, non tamen spernendos. Idem ferme & Rheulin. Quid verò dicas? si non calcandam, nec penitus negligendam rerum externarum curam, sito hoc symbolo nos Pythagoras monere voluerit. & iccirco etiam, ut scribit Iamblichus, in die festo nec vngues ferant, neque crines tonderi volebat: quam superstitionem & hodie à plerisque custodiri anxie videmus. At verò contrarium significare symbolum videtur, si, ut Ficinus transtulit, enūciemus. nam enim ille: Capillorum & vnguium superfluitates, postquam abscideris, pessimida. ac si innuat, de externis minime curandum. Theodoritus quoque aptus Graecos insignis theologus, mortalitatis symbolum capillos habere, his verbis ait: Capilli (inquit) mortalitatis symbolum. mortui enim sunt, nec doloris sensum habent. Diuerse insuper à Ficinio in Lamia symbolum Politianus pronuntiat: Vnguium, inquit, criniumque tuorum præsegmina ne commingito, sed in ea despuito.

Aduersus solem ne mingas.

CONtra solem ne meitto: sic Politianus, quod est graecè, πρὸς τὸ ἥλιον πύραγμα μίσιος μὴ ὀμχεῖς. hoc est, Versus ad solem ne meitto. Hoc ipso vtrique symbolo discipulos monet philosophus, ut omnibus in rebus, omnique loco pudorem verecundiamque seruent. Erasmus tamen ad Magos pertinere arbitrat, ex Plinij sententia, qui ait eos vetare, eius causa contra solem lunamque nu-

dari, aut umbram cuiusquam ab ipsa aspergi. quo in loco & Hesiodi poetæ carmen affert. Sanè quia in lotij hoc loco mentionem incidimus, Osthanes Persa illud contra mala medicamenta omnia promisit auxiliari, maturis horis suum cuique stillatum in pedem. Eiusdem verò lotij perfusione maleficia atque incantamina auerri solere, gentes credidere. Vnde harum rerum Apuleius peritissimus, libro primo de Asino, Aristomenem scribit à veneficis sagisque mulieribus lotio fuisse perfusum. Id etiam manifestius in diuorum historijs colligimus. nam cum arte magica Christiani, miranda quæ faciebant; patrare existimarentur, lotio inspergi iubebantur, quo modo Numeriano Casare iubente, Crysanthus, & Lucia Syracusana virgo, item Ss. Iulianus & socij martyres, e-
 quæ vrina conspergi iussit. Verùm ad auertenda maleficia, & vnctio adipis, & abrasio capitis amuleta esse traduntur. Aliàs tamen lotij perfusio ignominie causa est etiamnum hoc tempore. Notissima historia apud Tranquillum de sacris Istiacis. Sed iam & nos aliam symboli afferamus interpretationem. Sol in sacris literis pro Deo sæpe accipitur. Non (opinor) igitur errabis, si ita exposueris, vt non fiat in Dei conspectu, vel coram eis qui nobis Deum ipsum repræsentant, ea faciendâ, quæ parum honestè & decorè fiunt. Sedenim quoque lo. Picum illum magnum patrum tuum, duo hæc Pythagoræ symbola coniunxisse video, & enodasse. Cauenda, inquit, in primis duo nobis Pythagoras significat, ne aut aduersus solem emingamus, aut inter sacrificandum vngues secemus: vt scilicet, postquam per moralem animæ partem, & superfluentium voluptatum fluxas eminxerimus appetentias, & vnguim prælegmina, quasi acutas iræ prominentias & animorum aculeos refecerimus, tum demum sacris operemur: & cætera quæ scripsit Picus tuus. Possumus & hoc ita interpretari, Ne feces vngues: ne in rebus superuacuis & sordidis occuperis inter sacrificandum. nam & à Marfilio ita pronuntiatur, iuxta sacrificium ne incidas vngues.

Non aduersus solem loquendum.

AD solem versus ne loquitur. ita græcè enunçiatur, *προς τον ήλιον τι ηραμιμοιον μη λαλεις*. Quod sic ferè exponitur. Non esse in manifestis rebus, & in his quæ in aperto sunt, repugnandum. quid enim est sole clarius? Vsu quoque comprobatum est, eum in disciplinis reliquis, nedum in re literaria, non multum profecturum, qui manifestæ veritati contumax repugnat. Aduersus solem (inquit Rheuclia) ne loquaris, ne videlicet incidas in periculum: quod rectè monet illud, Acutum gladium declines. id fit, si honesta verecundia vtaris in publico: cuius hæc nota est, aduersus solem ne me isto, cuius paulo antè meminimus. Verùm quoniam supra diximus, solem pro Deo interdum accipi, possis & hoc ita interpretari, aduersus diuinitatem non esse loquendum. Neque hoc loco te id latere velim, hunc Hebræorum esse loquendi morem, vt aliquid contra solem fieri dicant, quod in conspicuo & aperto fiat. vt illud apud Mosen, quod 70. κατ' εναντιον ήλιου, Hieronymus noster Contra solem transtulit.

Non in meridie dormiendum.

In meridie ne dormito: quod græcè ita habetur, *μη δε εν μεσημερια κοιμηθη*. hoc in simbolo videntur monuisse Pythagorici, non esse in manifesta luce conuiuendum, neque stertendum, tum cum aperta nobis est lux. Nam & Olympiodorus in Platonis Phædone, ait ideo à Pythagoricis statutum, non esse in meridie dormiendum, quoniam sol ea hora validissimam suam ostentat efficaciam. Eadem ferè ratione, eodémq; Olympiodoro auctore, lege apud Athenienses cautum fuerat, ne de quopiam interdium necis supplicium sumeretur.

Cum è

Cum è lecto surgis, stramenta confunde.

Cum è lecto surgis, stragula complicato, vestigiūque corporis confundito. sic Politianus. Alij: Stramentis surgens, ipsa colligito, figuramque confundito. Sed vide quàm concinnius hoc græcè enunçietur, *αυτοσδε ηδ' ονυγος*. Commodius igitur, si sic verterimus: E lecto surgens, ipsa conturbes stragula. nam & Erasmus sic: Surgens è lecto, vestigiū corporis confundito. Idémque ipse significare ait, quod illud de complicandis stragulis: id quod paulo post declarabimus. Sed viderit Erasmus, an rectè. Rheuclia in somnia transtulit, vt paulo post dicemus. Plutarchus quidem in Symposiacis, hoc & ipse ad pudorem & thalami reuerentiam pertinere scribit. Sed certè hoc in vsu est quotidiano apud ingenuos, & præcipuè in Hetruria. At mea quoque sententia symbolum commodè sic expones: surgens à lecto, ac si dicat, è somno mortalis huiusce vitæ: erigensque te ad dici lucem, hoc est, ad cœlestium diuinarumque rerum contemplationem: stragula complicato, hoc est, corporeos sensus deserito. id sic enim quidam interpretantur, & perinde corporis vestigiū & stragula confundito: hoc est, ne ad momentanea & mortalia, sensuique obnoxia respexeris, eorumue memineris. nam & in re sacra perficienda eadem ferme præcipiet, vt planè eo loco ostendemus. Non poterit ergo rectè philosophari, qui fluxarum rerum curam non abiecerit. nam & sacri interpretes, per lectum & grabatum carnis voluptates exponunt.

Cantibus vtendum ad lyram.

Carminibus vtendum ad lyram: hoc est, *αδουαυς χοηου πηδς λυραυ*. Institutum Pythagoræ fuisse legimus, vt ante soporis initium, ad lyram cantibus vtentur, ne videlicet perturbatis molestarentur in somnijs: quæ si forte irruissent, surgentes iussit lecti stragula excutere ac conuolueri: hoc est, in somnia glomerare, in vnumque reijcere, vt scribit Rheuclia, ne remorata grauarent. Sanè vt scribit Cicero primo de Diuinat. & repetit Gellius in 4. Plato sic iubet ad somnum proficisci corporibus affectis, vt nihil sit quod errorè animis, perturbationemque afferat. Per lyram verò significabant honestam quandam temperantiam, nec se se perturbationibus nimis de dere iubebant, cum dicerent, neque risui neque tristitiæ manus dedendas: quod & Laertius.

Stragula semper conuoluta sunt habenda.

Stragula semper conuoluta habeto: hoc est quod græcè habetur, *τη σρωματ' εει* (*ωδε δε μνη εχει*). Erasmus ad verecundiam refert, quasi indecorum sit in eōposita habere stragula. Age, cur tibi præcipuè, quod sentio, palàm non affero? Ego potius nos monere voluisse Pythagoram crediderim, vt parati atque expectati semper simus, quasi in prociectu, tanquam peregre abituri. nam & in castris, cum migrandum est, omnia conuoluta habere, & colligata, conuulsarique solemus. Verùm tamen hæc ad animum transferamus, ac si ab hac mortalitate sit migrandum, ne nos imparatos mors offendat. Quid si nos moneat, cum non firmam hic & stabilem mansionem habeamus, & varij plerunque casus immineant atque impendant, vt parati semper simus, quo cunque locorum peregrinandum sit, sedesque mutandæ: nosque in nobis ipsis omnia nostra posita habere debere, omnèsque fortunæ casus longè virtute inferiores esse ducere: & demum tales nos esse, quales erant illi, qui sua secum bona omnia in patriæ directione ferè affererabāt (duos quippe philosophos idem dixisse commemoramus) quod quidem tu symbolum à parente puer, maximo ac rarissimo exemplo, perdiscere potuisti.

In Via ne ligna feces.

In via ne ligna scindito: quod sic græcè habet, ἢ ἐδῶ μὴ κίψι ξύλα, vt legitur apud Olympiodorum. Hoc verò Pythagorici monentur, eodem auctore, ne vitam nimis curis distruciant, ac inanibus cogitationibus agitent. Via enim, vitæ humanæ cursum: & lignum, fortem animum, etiam in sacris literis significare videmus. Rheuclin tamen ait, nos moneri, ne publica, & quæ sunt vniuersitatis turbare velimus.

In iussu imperatoris ex praesidio non decedendum.

Abque Imperatoris mandato, ex custodia non recedendum. Quod græcè sic effertur ἀδὸν πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ ἀπορροῦσθαι ἐν τῷ φερέσει μὴ ἀναχωρεῖν. Quod suis ita verbis in Catone M. Tullius: In iussu, inquit, Imperatoris de statione & praesidio ne decedas. Hoc verò symbolo Pythagoras auditores monere volebat, eos non debere sponte ex hac vita migrare, per Imperatorem enim, Deum immortalem, moderantem omnia, atque regentem: per stationem & praesidium, vitam qua viuimus, intelligere volebat. Atque ita quidem Cicero exponit, qui & in libris de Republ. in hunc prope modum loquitur: Quare (ait) retinendus est animus in custodia corporis, nec iniussu eius, a quo ille est nobis datus, ex hominum vita migrandum est, ne munus assignatum a Deo defugisse videamini. Atque hæc sile quidem totidem verbis. Hanc eandem sententiam, sed paucioribus verbis, eundem significasse Pythagoram, ostendit Olympiodorus. ait enim eum præcepisse, quempiam seipsum non educere debere: hoc est, vt ille refert, μὴ ἄλλο γὰρ ἐκέρχῃ. Eadem & Plato ipse, & qui ab eo sunt philosophi. Sunt & his similia, quæ nobis sunt lege diuina præcepta. Eadem & Hebræi. Vn de elegans illa oratio apud Egesippum, de Iosepho Matthathia: quem in lacum conclusum a Romanis in iustitiam, comites hortabantur, vt sibi manus inferret potius, quam in hostium manus veniret, quam orationem idem ipse Iosephus in sua historia copiose est executus.

Elixum ne affes.

Quod elixum est, ne affato: quod fortè sic græcè, ἐφ' ὅδῃ μὴ ἀπὸ φη. Iamblichus autem ferè sic exponit: Benignitatem ac mansuetudinem ad iracundiam non inducendam. Micia enim, elixa esse dicuntur: Affa verò & tosta, immitia & iracunda. Sunt & qui hoc desumptum existiment a Perfarum Magis, apud quos, vt iam diximus, Pythagoras aliquandiu est diuerfatus, & institutus.

Gladium acutum auerte.

Gladium acutum auertito: quod græcè legitur, ἀφῆκεν μάχουραν ἐπὶ σφίφης. quod symbolum ex re potius, quam ex verbo interpretatur est Marfilius, 40 Acutum omne abs te dimoue. Rheuclin, Gladium acutum declines. Sic verò ferè ab omnibus exponitur: ab his qui periculum afferunt, vel afferre possunt, abstineto, cauetorq: & quæ nocitura tibi vides, auertito, qua ratione & Moses gladium flammeum dixit, & versatilem, qui lignum vitæ custodiat: id est, diuinam vltionem, vt ante meminimus. Quidam & gladium, malam linguam interpretantur: quo modo & illud Iobi exponunt, De gladio oris liberabit: quæ & alibi gladius anceps dicitur.

Quæ ceciderint, ne colligito.

Quæ ceciderint, ne tollito: quod sic græcè legitur, τὰ πεσόντα μὴ ἀναρθεῖς. Diogenes Laertius hoc quoque inter symbola connumerat, idque interpreta- 50 tur a Pythagora imperatum, vt modeste ac decenter nos esse doceret, & modeste velci, adducitq: Aristophanem poetam in heroiis, qui ea quæ de mensa caderent, heroum esse dixerit. Obseruatur & hodie a plerisque symbolum, vt quod

quod semel emensa ceciderit, nec ipsi edant, nec colligi patiantur: id quod ab hoc Pythagoricorum more effluxisse videri potest. Quem tamen morem si ad animum & animi cibum conuertamus, non superstitiosum videri poterit. Hu- 10 ius & Suidas symboli meminit, illudque sic protulit, τὰ πησόντα ἐξῆς τῆς τραπέζης μὴ ἀναρθεῖς, & eadem ferè quæ Diogenes affert. Sunt & qui sic effertur, μὴ γένησθαι ἄτι' αὐτῶν ὅτι τὰ περὶ τὴν νόστον ἐστίν: hoc est, Ne gustate quæcunque in mensa deciderint. Porro Rheuclin sic ipse symbolum interpretatur, Quæ deciderint, inquit, ne tollito, hoc est, non decere quenquam suarum rerum ardentio rem esse amato- 10 rem.

Non coacervanda ligna cupressina.

Ligna cupressina ne coacervato: quod sic græcè dicas, κνπτε εἰσινα τὰ ξύλα μὴ 10 συσσωρεύεις. Vel vt Hermippus legit apud Laertium, ἀπίχου τὰ ξύλα σσῶσαι κνπτε. A paucis quidem hoc inter symbola connumerari vidi. id tamen quoniam nos comperimus, hic ideo adscripsimus. Videtur verò Pythagoras, vel quisquis adscripsit, nos admonere, ne ex sacris rebus, & Deo diuisque consecratis, nobis opes deliciisque comparemus: neue eas in nostros & proprios vsus conuertamus. Nam & ex cupressis, inquit Iamblichus, & repetit Hermippus, Iouis sceptrum conficitur. Sacra quoque a prophanis indignè vsurpata, & male parta si- 20 mul & alia prophana destruere ac dissipare, & vulgo creditum, & iam penè persuasum. Sed & id considerandum, ne fortassis symboli auctor nos monitis esse velit, ne de sepultura ac funere nimis solliciti anxique simus. Cupressus enim, vt nosti, Diti sacra est, & funeribus indicandis vetere instituto, ante adium fores affigi solita fuit.

Imparia superis, paria inferis sacrificato.

Plutarchus & hoc Pythagoricum ænigma esse ait: Coelestibus imparia sacri- 30 ficatio, inferis verò paria. hoc est, πῆς ἢ ἐραπίοις περὶ αὐτῶν ἀρπια ἢ τοῖς θεοῖς. Quod cum Plutarchus non explicet, Erasmus ipse affert, quod idem Plutarchus in Quaestionibus ait, primum videlicet mensam deis coelestibus habitum 30 sacrum, secundum verò deis inferis, in quo & lustrationibus quibusdam vt mos erat, & mortuis parentabant. Quin etiam totius mensis tres dies principes & auctores esse voluerunt: & reliqua quæ ille doctè affert. Porro apud Vergilium notant eruditi de pari & impari numero multa, quæ ad hunc locum faciunt. Lege Macrobius & Seruius, & quæ supra de ternario diximus, & quæ infra dicemus.

Ex imputatis vitibus ne deis libes.

Ne ex imputatis vitibus deis libato. Sic verò græcè habetur, μὴ ἀποδεν θεοῖς 40 ἢ ἀμπελων ἀτμίτην. Docet hoc symbolo philosophus, vt actiones nostras Deo immortalī purgatas offeramus: quando illi nihil est gratum, quod non purum sit, & expurgatum. Hebræorum quoque maximus & philosophus & rex Solomon, vineam seu vitem hominis stulti, vitam intelligit, quæ sine doctrina est, & bonis operibus. Verum hoc quod de vite imputata dicimus, non Pythagoræ tantummodò præceptum fuit, verum & antiquorum legibus cautum. Cur 50 ius rei meminit Plinius. Maurus verò Seruius in sacris dicit ait, vt is furore corripatur, qui de vino sacrificauerit, quod de vitibus esset imputatis. Romani etiam, vt Plutarchus scribit, Iouis sacerdotem sub vitem ingredi noluerunt, quod eum scilicet ebrium fieri non deceret. Eundem & hebræam attingere religio fuit, quod hederam spiritum quendam habere existimabant, quo hominum men- 50 tes in furorem agantur. Plutarchus idem in Numa putauit, regis fuisse institutum, non Pythagoræ, & hoc quod statim subiungemus. Sed de his iam satis: quare iam cætera.

Non

Non sine farina sacrificandum.

NE sine farina sacrificato. Præcipiebat Pythagoras, suos discipulos *μη δίαις* & *αλατρί*, hoc est, non sine farina sacrificare: hoc est, vt mundi ipsi, & mente candida, & expurgata conscientia, & quod dicunt nostri, probè expiata, Deo sacrificemus. Vnde & gentes mola, quæ ex farina & sale conficiebatur, victimarum capita, antequam macerent, inspergere solebant. Non me præterit hoc loco, Pice, quæ à Græcis *ελαια* dicuntur, à nostris frequentius polentam verti solere, quod in medicæ facultatis scriptoribus facillimè conspeximus, Dioscoride, Galeno, Paulo: quod, nec inconcinnè fortè hoc loco, volui tamen ego eos sequi, qui ante me symbolum exposuere, quos inter Erasmus, qui hoc ipsum ænigma ad morum mansuetudinem pertinere existimat. Sedenim & Hebræi eadem, vt puto, causa, sua pleraque sacrificia, farina & oleo consperfa, Deo opt. max. offerre consueuerant. vt est apud Mosem, Philonem, & Iosephum. Apud Romanos tamen, vt est auctor Plutarchus, flammæ diali nefas erat farinam attingere, quod ea cibus sit imperfectus & indigestus. neque enim farina semen est amplius, nec per se cibi vltim præstat. Porro & illud considerandum, Pythagoram panem & vinum purum in sacris adhibuisse, quæ rex Salè multo ante Deo obtulisse in sacra historia legitur, & nos multo ac longè sanctioris sacramento quotidie offerre consueuimus. 20

Nudis pedibus sacrificandum.

NVdis pedibus rem diuinam facito, & adorato. Et quoniam à nemine adhuc, quod sciam, hoc symbolum explanatum reperi, ideo ne inenarratum tibi mitterem, nonnulla hoc in loco collegi, vt illud saltem ipse quoquo modo aperirem. Pythagoras igitur & hoc ab Hebræis sumpsisse videri potest, apud quos morem iuisse accepimus, sacra & sancta non ingredi loca, nisi nudis pedibus. Mosi certè Deus Max. præcepit, vt calciamentum solueret, quòd in quo staret loco, terra sancta esset. Post Mosem quoque Iesu Naues filio idem est imperatum. Scribit & Flautius Iosephus, Berenicen regis Agrippæ sororem, cum Hierosolymam profecta esset voti gratia, rem sacram facturam idem fecisse, atque (vt ipse ait) ita nudipedem ante Flori præsidis tribunal steritisse. Hinc illa quoque Diui Leonis in quodam de ieiunio sermone, exclamatio de Hebræorum ieiunio loquentis: Habeant illi nudipedalia sua, & in tristitia vultuum ostendant ociosa ieiunia. Nunc quoque Mauri & Sarraçeni, eiusmodiq; hominum genus, templa in quibus sacra facturi sunt, non ingrediuntur, nisi calceis depositis. Ergo Pythagoram monuisse puto, vt inter sacrificandum, mundi, & mundanis relictiis curis, & à scelerum inquinamentis expiati, rei diuinæ operam darent. nam & lauare pedes mysticè, expurgare mentem dicimus: qua de re & Christiani nostri theologi, dum mandatum Domini de pedum lotionem exponunt, & simul illud, Excutiendos puluere de pedibus. Euthymius quoque pedes pro cogitationibus, in Psalmo 72. exponit: Per pedes (inquit) cogitationes intelligit, veluti quæ animæ nostræ religionem pedum instar regunt, ac sustinent. Licet Casiodorus arbitrium mentis eo loci interpretetur, cogitationes tamen & ipse Psalmo 120. pedes exponit. Sed longior sim, si eiusmodi multa tibi afferre velim. Ceterum apud scriptores proditum est, Lacedæmonios iuxta Pythagoræ hoc institutum nudis pedibus adorare, & rem sacram facere solitos: quod nihil mirum. Nam, Iosepho teste, Lacedæmonij Hebræos socios habuere, & ab ipsis vt alia multa, & hoc suscipere potuerunt. Porro Christianis nobis ex carismatium ritu, & Pontificum institutis prohibitum est, sacram Eucharistiam nudis pedibus conficere: & Paulus monet, calciatos nos pedes habere debere in præparationem Euangelij. Idem repetit D. Cyprianus: Vt serpens, inquit, à nobis calcatus obreratur, nec ue armatos pedes possit mordere. Sedenim & per pedes

pedes humanitatem significari, ij volunt, qui Euangelium illud exponunt, quod est de pedum osculo meretricis, & vnguenti infusione. D. Augustinus per pedes, humanos affectus intelligit. At verò Gregorius, dum illud interpretatur, Calciamenta habebitis in pedibus: Calciamenta, inquit, in pedibus habere, est mortuorum vitam conspiciere, & nostra vestigia à peccati vulnere custodire. Sed de his plus iam satis.

Adoraturi sedent.

ADoraturi sedent: quod græcè sic, *υβ. διαδ. πλοσων. οντις*. Videtur verò Plutarchus hoc Numæ regi ascribere. Exponitur verò sic: Oportere certa vota concipere, & in his quæ optima fuerint, perseuerare. Ego ab eo deductum puto, quòd sedentes meliorem pacatiorèq; animum assequi existimantur (nam sedendo & quiescendo animus, teste Philosopho, melior fit) atq; ea causa quoq; rectius de quaq; re censere. Vnde etiam iudicem, dum sententiam est pronunciaturus, pro tribunali sedere, tanquam Deo sacra sit facturus, legibus cautum est. Erasmus putat & alium subesse sensum, quòd oporteat eos qui sacris operantur, non obiter ac velut aliud agentes, hoc facere: sed vacuos, ac totos rei diuinæ intentos. Vnde & Plutarchus tradit, quoties Pontifex auguria seu sacra aggrediebatur, præcones clamasse, Hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui sacra adirent, reuerenter & attentè id facerent. Idem Plutarchus in Quæstionibus ait, qui deis vota fecissent, in templis manere, & quietem agere solitos, quòd actiones huius vitæ frequenter inuoluant hominem molestijs. hæc Erasmus. 20

Circumactus adora.

Vertigine actus adorato, vel (vt Erasmus ait) Adorato circumactus: quod est græcè, *περὸς ἑαυτὸν περιπατῶν*. Plutarchus & hoc Numæ Regi, non Pythagoræ adscribere videtur, qui & multa in Numa cognitione digna de vertigine in sacris assert. Putabat Rheuclius, hoc symbolo prudentiam circa diuinæ preces indicare voluisse Pythagoram, ne in nos videlicet iure retorqueri posset, Nescitis quid petatis. Alij existimant, vertiginem hanc à Pythagora ea causa institutam, quòd sacrificantes imitari cælum quodammodo videantur, quod continua vertigine agitur. Cælum namque gentes Deum esse putauere, vel quòd ea cœli circulatione terrena auerti viderentur. Idem ferè ex Aegyptiorum disciplina Apuleius: idem & nos Christiani in sacris mysticis facere consueuimus, sed aliam ob causam. Nam & in dextram & in sinistram diuersa ratione, dum rem sacram missam facimus, circumagimur, vt ritualibus nostris libris continetur. Sed & gentes ad orientem solem, quod innuit Apuleius, adorabant: ita & nostri templa construi præcipiunt, ad solis ortum, tamen si Laterana & Vaticana Romæ basilicæ ad occasum vergant. Similes vtique aliqua ex parte ceremonias gentis vnaquæque & natio in Deis colendis habuisse videtur: id quod superstitiosi quidam ex nostris, & indocti rerum, dicere piaculum autumant. At ne à proposito aberremus, apud gentes obseruatum legimus, vt peractis sacris, antequam populis missio fieret, id est, *ναο. ε. ε. π. ο. ε.* sacerdotem sese ad dextram circumagere solitum, manumque priore digito in erectum pollicem residente, ori admouere: demum sedere: id scilicet innuentem, deos rata sacra & preces habuisse. Gallos verò ad lauam se circumuerisse, proditum est. Verum hæc non nostri instituti colligere hoc tibi loco, qui aliàs ex Plutarcho, Plauto, Suetonio, Iamblichæ, Apuleio, alijsq; in Annotationibus multa complexi sumus.

Cum veneris in templum, adora, nec interea aliud facias.

ADorato cum veneris in templum, neque quod ad victum pertineat, quicquam aut dicito, aut facito. Inter symbola & hoc connumerat Marcellus Ficinus: quod tamen Olympiodorus ita in Plat. Phædone ex Philolai sententia

tentia profert, & mo. *Le eis sepe dy, s' d' ai u' d' i' q' d' i' a' d' y*: hoc est, Cum templum ingrederis, non conuertere oportet. Monemur verò, cum sacratam viam & religionis instituta ingressi fuerimus, nos non debere profanis curis de cetero immisceri, & diuina quæ cœpimus, non humana tractare. Nam & CHRISTVS discipulos ideò sine pera & sacco, hoc est absque vlla rerum terrenarum cogitatione, in Euangelij prædicationem dimisit. Deus enim cœlestis pater ipsi prouider, qui syncere templa ingrediuntur: hoc est, religionis semitam. Alij simpliciter symbolum ipsum interpretantur, vt ipsa verba sonant. Sedenim & Seneca in Epistolis, ait Pythagoram & illud dicere solitum, Alium animum fieri in transitibus templum, Deorumque simulachra ex vicino cernentibus, & alicuius oraculi opperientibus vocem: quæ verba etsi simpliciter dicta videntur, monere tamen queunt, in rebus sacris hominem alium quam humanum assumere animum debere. Iamblichus item illud Pythagoræ præceptum, seu Symbolum fuisse ait, Non esse in templo venerea vtendum, ne scilicet polluatur: quomodo & Christianis prohibitum. Non in templo quoque parandum esse, seu magis (vt reor) concipiendum, idem volebat philosophus, ne scilicet anima, quæ diuinum quiddam est, in corpus (quod mortale est) immergatur, vt idem scribit Iamblichus. Verum hoc idem esse cum superiore videtur.

Ex itinere, præter propositum, in templum non ingrediendum esse.

20

EX itinere præter propositum ne templum ingreditur, neue orato, etiam si prope vestibulum transeas. Si huius symboli, quod dicti solet, corticem superficiali quæ verborum tantum inspexeris, irreligiosum quiddam & impium, ne leue & puerile dicam, philosophus præcepisse videtur: si verò medullam interiorèmq; sensum introspexeris, aliud profectò significare videbis. Nam non decere rebus profanis & irreligiosis, diuina & sacra commiscere, his verbis præmonet. Iter enim, vite communis cursum: & templum, contemplandi & adorandi rationem significare crediderim. Sunt qui symbolum vtrumque sic exponunt, vt cum rem sacram facias, nil te tum aliud facere oportere: cum verò rem profanam, sacram non attingendam, nec cogitandam quidem, qua de re & Plutarchus: In profestis, inquit, diebus, & omnino in festis, per vrbem sacerdotem præcones præcedebant, qui vt quiescerent, & ab operibus desisterent, iubebant. Nam vt Pythagorici dicunt, non præter propositum homines per transitum adorare deos immortales, illòsq; precari, sed continuo ex ipsa domo mente ad id paratos pergere. Ita & Romanos Numa instituit, neque audire quicquam rerum diuinarum, neque aspiciere per desidiarum atque negligentiam, sed vacare a rebus cæteris oportere, in entemque sacris adhibere existimauit. Ex his tamen symbolis quæ diximus, & quæ mox item afferemus, pleraque potius præcepta esse videtur, iccirco & à nonnullis non legitima putantur.

40

Non absq; lumine de rebus diuinis loquendum.

DE rebus diuinis absque lumine ne loquitur. Manifestum puto, quid hoc loco præcipiat Pythagoras. Lumen enim pro cognitione & scientia accipi videtur. Vnde Tertullianus Septimius libro contra Marcionem primo. Ille, inquit, canicula Diogenes hominem inuenire cupiebat, lucernam meridie circumferens. Marcion Deum, quem inuenerat, extincto lumine fidei suæ amisit. Quo pacto & rex David, lucernam pedibus suis dicebat mysticè verbum Dei, & lumen semitis suis. Vel (ferè quod idem est) intellige, vt legitur apud Aristobulum, Hebræum ex secta Peripatetica philosophum, lucem & lumen pro sapientia: Tota nempe lux ex sapientia est, vnde (ait) Peripatetici quidam *λαμπτήρ* & *ωτιών* *ἔχειν* *τὸν* *πύρον*, hoc est, quod quendam fulgoris habeat ordinem. Qui enim luminis huius fulgorem sequitur, per totam vitam nullis tenebris, nulla confusione

sione perturbabitur. Repetit hæc eadem Eusebius: vnde etiam lucernas ardentibus dicimus mysticè, vt idem ait Tertullianus, mentes fide accensas, & veritatis operibus relucentes. Vel intelligamus, vt Gregorius Nazianzenus ait, *φῶς* *ἰονοῦ*, id est lumen intellectuale: quod cum duplex sit, cœleste per diuinum afflatum, & humanum per doctrinam, de cœlesti mihi potius quam de humano intelligendum videtur. Qua ratione fit, vt ego de diuinis superque cœlestibus parè admodum semper loquar, & si quid interdum exeat, religiosæ censuræ addictum volo.

Cum tonat, terra tangenda.

CUM tonat, terram tangito. Et hoc ab Iamblichico affertur, vt videlicet memores simus mortalitatis, & nostræ originis. Etenim cum cœli porta tonat, vt ait poeta, signum est futuræ tempestatis. Ergo instantibus signis iræ cœlestis, terram tange, & te mortalem memineris. Vel sic exponas: cum tonat, hoc est, cum nobis is qui præfectus est, Rex, aut Pontifex, vel alius quispiam potestatem habens, te increpat & arguit, tu terram tange, hoc est, te subijce, humilèmq; præbe.

Silentium, id est echemythia seruanda.

LINGUAM coercito, Deum imitans. Inter præcipua Pythagoræ præcepta fuit, & silentium & taciturnitas, quam *ἔχμηθια* ab illo appellari, à principio dixi. Præcipuum continentia signum, vt ait Iamblichus, Pythagoras esse putabat, linguam compescere: quam & primam esse virtutem is sapiens existimauit, qui carne sententias complexus est, qui que ait, se locutum sæpe poenituisse, tacuisse nunquam. Sed quantæ commendationis & utilitatis sit silentium, & iam nos non nihil superius, & præterea pleraque Apuleius in Floridis, & cerè extat aureus Plutarchi libellus de audiendo, hoc est *ἄκουσθη*. Rex quoque & Propheta maximus ita canticum illud suum inceptauit, Te decet silentium Deus in Sion: etsi 70. interpres pro silentio hymnum translulere. Scribit & Athenæus in 7. silentium rem esse diuinam. Iamblichus quoque in libro de mysterijs ad Porphyrium scribens, Aegyptios ait Deum habuisse, quem Ichon vocabant, in quo primum esset intelligens, & intelligibile primum, quod solo silentio colebatur. Porphyrius etiam ipse in commentario Antri Homerici: De silentio Pythagorico, inquit, & Aegyptiorum sapientes, ne quis ianuam aut portam præteriens loqueretur, vetabant. Tunc enim silentio colendum esse Deum, qui principij reu omnium auctor est, iubebant: quin etiam in alijs ianuis quacumque hora, non modo meridiana, loqui nefas habebant, vt pote ianuam rem sacram existimantes. Sedenim & Olympiodorus Alexandrinus ait, Pythagoricos per silentium arcana, hoc est *ἄρρητα* Dei significare, quem utique Deum imitari debet philosophus. qua ratione videmus, quem modò dicebam sapientem, illud cecinisse,

Proximus ille Deo est qui scit ratione tacere.

QUINTIMO vt sitendo dicerent discipuli, Pythagoras volebat, adeò vt quinque nio eorum plerique sermone abstinerent. Neque tamen certum & præscriptum erat omnibus aequè silendi tempus. nam aliqui triennio tantummodo tacebant, vt est apud Origenem: alij quinque nio, nulli tamen biennio minus, vt ait Gellius aïo enim alius vel plus, vel minus, vt illius ferebat ingenium & natura, sile re iubebatur: quod qui, vt præceptum sibi fuisset, seruasset, ei mox abdita & philosophia mysteria communicabantur, iamque ad aspectum philosophi admittebatur. Sunt qui symbolum istud ad sacrificandi consuetudinem pertinere existimant, in qua linguis animis quæ fauere iubemur. Vnde est & mysterium, vt quidam existimant, nuncupatum, *τῆς* *αὐτῆς* *τοῦ* *μυστηρίου* *ἢ* *τοῦ* *σώματος*. Qua de re plura in syntagmate de Sacrificijs.

De Deo, rebusque diuinis, nihil tam mirabile dicitur, quod non credere debeas

ACHINNO abstinero: sic à Marfilio, Rifu effuso abstine. Super hæc duo Pythagoræ præcepta verius quam symbola, nihil amplius assero. Sunt enim

per se nota. Sed quare vtrumque præceperit, cum nimis longa futura esset narratio, prætermitto. hoc enim à philosophis, illud à theologis commodè & copiosè disputatum est.

Non inspectandum ad lucernam speculum.

NE ad lucernam speculum spectato. Et hoc inter symbola connumeratur. Videtur quidem & hoc leue & superstitiosum posset, si simpliciter intelligas. Sed cum Pythagoras hominem se recte nosse, monere velit: Ne speculum, inquit, ad lucernam intueri, ac si dicat, non ad alienam & mentitam lucem & scientiam, sed ad solarem & diuinam, & propterea conspicuam, quæ omnibus patet & lucet, nec pro veris falsa offendit. Quæ de re & adhuc hodie est apud nonnullos in consuetudine, ne se ad lucernæ lumen in speculo intueantur. Trito etiam vulgi sermone, formam & gemmas æstimare ad lucernam vetatur: quando ad eius lucem facillime hallucinamur, & decipimur, neque ad eam omnes latentes mendæ apparent: quin interdum pulchriora, quam re ipsa sint, esse videntur.

Non propter opes ducenda est vxor.

AVrum habenti, ne in filiorum generatione adhæseris. Videtur verò hoc significasse Pythagoras, non diuitias & opes homines respicere debere, cum liberis & sobolis sunt operam daturi. Atque ita symbolum protulit, viris & foeminis præceptum esse videatur, Auditores enim cum mares tum foeminas habuit Pythagoras, ut nostro quoque tempore vtriusque sexus sunt cœnobitæ. At verò Iamblichus Pythagoram ait dicere solitum, liberos procreandos esse, ea in primis de causa, ut post nos, qui Deos colant, relinquamus. Tãetsi hoc ad perpetuitatem potius philosophum alij dixisse alleuerent. Sunt verò & alij, qui aurum interpretantur fluxam & momentaneam huius mundi gloriam: quo modo in sacris, calix aureus Babylon dicitur, & aurea ab Aegyptijs Venus: atque iæcirco symbolum sic interpretantur, ut non ad inanem mundi gloriam & speciem respiciendum dicant, in procreandis & comparandis liberis. Etsi non me præterit, & aurum alijs sensibus accipi solere in rebus mysticis.

Vnum duo.

SYMBOLUM & hoc Pythagoricum esse legimus, hoc est, & dicitur. Rheuchlinus symbolum hoc ait de rerum principijs commodissimum. quid enim citius occurrit res singulas intuentibus, quam vnum & duo: cum causas & originem vniuersorum scrutari voluerimus. Legimus præterea, Zareram Pythagoræ præceptorem vnum duo per nomina propagationis pronuciare consueuisse: vnum, id est & a, patrem appellando: & duo, matrem, Plutarchi testimonio. Quin etiam prisca illa Ζῶα, id est louem, vnum: & ἡγεῖα, id est lunonem, duo vocabant: quod & Phornutus obseruauit. Symbolum igitur, Vnum duo, ad naturæ principia: sed quod sequitur, ad trinitatem omnino pertinebit.

Inter cetera colendam esse perfectissimam trinitatem.

HONORA in primis figuram ac præcium denariorum trium. Est hoc vel symbolum, vel ænigma, vel vtrumque, si non verius neutrum, quod vnus Marsilius Ficinus inter Pythagoræ symbola retulit: quod nusquam adhuc apud alios, quantum ipse meminere, legi, accuratè licet & multo studio, vnde ille transtulerit, perquisierim, nusquam equidem vel ipse inueni, vel ab amicis discere potui. Quamobrem nondum (ut ingenue fatear) planè constitutum habeo, quid hoc ipsum (qualecunque sit) sani nobis afferat: atque ideo nihil etiam exploratum habeo, quod tibi proferam. Aliquis fortasse posthac me magis Lynceus, Argusue fuerit, qui quod ipse non viderim, interius ipse perspiciat. Cõmentum igitur hic

tur hinc tibi varia, non expositiones afferam. Atque id in primis: posset forte philosophus id monere, ut non multo præcio statuas ac imagines, quas colamus, comparemus: Hebræos ferè imitatus, qui nullas admittunt, ut denariorum trium dixerit, pro minimo. Vel intelligas, quod minus aliquibus fortassis displicere possit, imagines quidem & aras, & præcium trium denariorum, hoc est, ipsius diuinitatis: ut cultum ac mysterium præcipere videatur, quod in sanctissima Trinitate consistit. Ut enim Numenius & Porphyrius, hostis licet noster, ostendunt, antiqui philosophi, in primisque Pythagorici, trinitatem comprobarunt, ut Aristoteles docet, & Aufonius innuit: ut nunc Platonem & Plotinum mittam, qui eandem ipsam fatentur: quæ de re nostri quoque Christiani cum Latini rum Græci ex gentium auctoribus plura collegerunt, ut Eusebius & Cyrillus, & alij. Verum & nos superius ostendimus, ne a proposita re discedamus, ternarium numerum in sacris Pythagoram habuisse. Quod autem denariorum trium ait, id etiam subinuenire potest, de denarij numeri perfectione, quem & perfectum, numerorumque finem cum Pythagoras ipse, tum Plato prodiderunt: id quod etiam Vitruuius credidit, & Aristoteles tertio Physicæ acroaseos libro, omnes scilicet homines, tam barbaros quam græcos præcæ seruasse consuetudinem, ad decem vsque numerandi. Cassiodorus quoque ad Boetium: Denarius, inquit, numerus more cæli in se reuoluitur, & nunquam deficiens inuenitur, at eo plura etiam Theon Smyrnæus ex Philolao & Archyra Pythagoricis, in libro de Platonis mathematicis. Porro denarium numerum ea ratione Græci vocant, quasi ἄξωδ, quod omnem in se numerum recipiat: quem & Pythagoræ mundum nuncupant, quod eo numero sit compositus: decem enim sphaeris constat. Sed & eo veteres iustitiam & fidem significabant, nam & in eis sanctiæ dextræ iungebant, sic digitis denarium numerum representantes. Sed & Hebræus Philon: Denarius, inquit, numerorum est infinitatis terminus, circa quem, ceu metam, voluuntur & reflectuntur numeri: à cuius quidem numeri perfectione, ac diuinitate quadam, decem continet cœlum orbis, decem sunt diuina præcepta, decima quoque dies dicata: hinc & denarius nummus, ad quem cæteri referuntur. Sed amplius & nostri decima quæque maiora scripserunt, ut decumana porta, decumana oua, decumani fluctus, & cætera. Quinimo & pro vitæ præmio mysticè intelligitur. Vnde illud D. Cypriani ex Dominica sententia deductum: Adhuc verò, inquit, cum singuli ad denarium vocantur, quid est quod à Deo æqualiter distribuitur, humana interpretatione minuatur? Quid verò, etiam si inde absolutissimam perfectissimamque trinitatem intelligere velimus, ut scilicet in primis & ante omnia honoremus & colamus imaginem, imaginem inquam quæ incorporea est, aram propter sacrificia, ac præcium trium denariorum, quod æstimari non potest, quod à Christiana pietate haud multum abhorrebit. Sedenim & D. Gregorius Nazianzenus in sua quadam oratione, trigelimum numerum à Pythagoricis cultum, & inter sacros relatum prodidit, quem numerum ab Hebræis Pythagoras potuit facillimè sumpsisse, apud quos longè antè prædictum erat de 3 denariorum præcio. Quæ ratione si trium denariorum trigelimum ipsum numerum intellexeris, tria denarij & maximi sacramenti ænigma Pythagoricum solues: quo etiam quasi per transfennam quandam Dominum Seruatorem possimus intelligere, etiam agentibus quoquo modo prænunciatum, ut à Sibyllis quoque, 30 denarijs à proditore discipulo proditum tibi debere. Sed quod de trinitate attulit, planè à Cælio Calcagnino, viro eruditissimo, probatur, qui ad me scribens hac de re, ita ait: Monetur, inquit, hæc venerari, ut vna postmodum pietate animus imbuetur. Sic nec Dei imago in annulo sculpebatur, neque Socrates per canem, neque Zeno per caprarum peferabat, præcium autem denariorum trium pertinebat, puto, ad mysterium τῆς τριῶν. Hæc quidem Cælius. Verum iam nos ad reliqua.

Non oleo est sedes abstergenda.

Sedem oleo ne abstergito. sic verò græcè enunciait, *λαδίω εἰς θέσιν μὴ ἐμύρνωσθαι*. Quod symbolum sua sententia sic Erasmus exposuit, Non esse abutendum rebus optimis & preciosis, ad ea quibus neque dignæ neque vtilis videtur esse. Sed viderint alij quantum conueniat Erasmi expositio. Rheuclm verò, ita nos moneri ait, vt amicorum omnia ita curemus, atque propria: neque blandis verbis & sermonum fucò placeamus, sed veri studio. Sedes enim amicitia veritas est, non adulatio. Propter quod ait, Oleo sedem ne abstergas. Quid verò si nos ita interpretemur, vt *θέσιν* pro throno & cathedra, vt latini sedem & sellam pro solio & tribunali, id est, pro imperio & magistratu accipere solemus: & vt ait M. Cicero, de sublimi loco: Oleum autem pro assentatione & blanditijs, palproq; ac fictis sermonibus, id quod etiam in sacris libris inuenimus: & perinde etiam ita sacri interpretes exponere consuauerunt, vt illud præcipue *ἐλαίου ἀμύρνωσθαι* *λαδίω εἰς θέσιν μὴ ἐμύρνωσθαι*, Oleum, inquit, peccatoris non pinguefaciet caput meum: quod certè Oleum peccatoris, 70. græcè vertè, in Hebræo alter habet. pro eo enim posita est dictio polysèma, varia denotans. nam Hieronymus, oleum amaritudinis: alij oleum capitis, alij oleum præcipuum, alij etiam vnguentum. vtcunque, id exponi solet pro palpo, atque ficto sermone: tametsi & alio loco, hoc est Psal. 22. oleum in bonam partem sumatur, *ἐλάωσθαι ὅτι ἐλάω τὸν κεφαλῶν μου*. quod & oleum exultationis alio loco vocauit, quod & sentit Euthymius. Verum à priore quidem sensu factum est illud forte prouerbium, Oleum ore ferre: quod de assentatoribus & blandientibus dictum mihi potius videtur, quam (quod putauit Domitius) de ijs qui loqui non possunt. Et propterea illud etiam Martialis, oleum ferre in auricula, videtur dici de eo qui assentatoribus & adulantibus aures patefaciebat. quod mihi falsum magis videtur, quam quòd alios ipse loqui non sineret. Non me fugit, quid super hoc dicat in suis Prouerbijs Erasmus, de supina aure, & sublimi: quod potius ab animalibus sumptum est, in quibus iræ indicium aurium arrectio, id quod & Physici scribunt: & ita illud melius intelligitur *ἄρ' εἰς ἔχωρ*, hoc est, in sublime habens aures. Sed ad oleum nos potius redeamus. Vide nunc rogo, Pice, quam multi reges hoc tempore, & principes, ne & pontifices maiores dicam, & minores, libenter oleum auribus ferant: quin assentatoribus, & adulantibus, non sedes tantum perfundendas oleo, sed & caput & aures ipsas patulas sponte offerunt opplendas, & nullos magis admittunt ad contubernia & consuetudines, & si dijs placet, ad arcana etiam tractanda. Verum tu Pice, quæ hoc libello interdum spargimus, perinde habeas velim, ac ipsi scribimus, non scilicet vt me quenquam vnum insectari putet: & simul, vt in hoc ætatis lubrico, vt cauere ipse incipias, ne & tibi sedes oleo abstergatur.

Adoranda est Echo, cum flant venti.

Flantibus ventis Echo adora. Nec hoc ænigma ab antiquorum vilo, nostrorumue temporum, interpretatum comperi: quin immo, nec inter symbola connumeratum, præterquam ab vno Marsilio Ficino, quod vnde ille acceperit, non inueni, accuratius licet plures eius rei gratia auctores euoluerim. atque indeo etiam ego temerè nihil asserendum duxi. Difficillimum verò est. Existimarim quidem hoc discipulos monere voluisse philosophum, vt cum seditionibus ac tumultibus rixantes inter se ciues viderent, ipsi in tuto sese reciperent, procul videlicet à litibus & tumultibus, quos per ventos flantes intelligit: & ad ea loca commigrarent, quæ septa atque munita videantur, vbi minus venti perflare queant. Vocem etenim in eiusmodi locis respondere & reciprocari, non à philosophis solum & poetis, sed & experientia ipsa conspiciamus. Quare (vt puto) idè est confictum, vt Echo ænea coleretur in eo loco, quo Dodonides responsa

responsa dabant, sic ea fermè de re scribente Philostrato lib. 2. Iconum: Aereaq; eo loci colitur Echo, quam ori manum apponere vides, & cætera. Ita quidem symbolum interpreteris, vt non ad corporis tantum affectiones, sed ad animi quoq; tranquillitatem securitatèq; referamus. Sanè Cælius noster Calcagninus, vir eruditissimus, Græco illi versiculo Pythagoram alludere voluisse existimabat, qui est, *καθ' ἑσπ' ἀπὸ τοῦ ἀνέμου ἀνέμωσι*, hoc est, Occasioni & tempori feruendum, neq; ventis restandum. Porro cum nuper nostri Eugubini Steuchi libros de Perenni philosophia legeremus, eum propemodum ita scribentem inuenimus, vbi de dæmonibus agit lib. 8. cap. 22. Fuit, inquit, alia magis recondita, & non minus perspicua ratio, cura aer datus sit dæmonibus pro domicilio. Sed nunc constet dæmonas, ait, esse aerios. Idem perhibet, incorruptibiles æternasque animas habere aerem. Ad hanc rationem videtur Pythagoras locutus, cum præcipit: Venti flantis sonitum venerare. quod explicans Iamblichus, *ἀνιπτήσθαι δὲ δ' αἶθ' ἄδων δισίων ἢ διωαμύων τὸν ἰμύσθηται ἀγαπέας*. Innuit, inquit, oportere diuinarum substantiarum ac potestatum amare similitudinem. Diuinas ergo substantias, quibus aerem similem dixit, fortasse dæmonas intellexit. hætenus Steuchus. Ex quibus videmus illum hoc symbolo *ἠἄν*, sonitum, non Echo nymphæ, vt Marsilius, interpretatum esse.

Non comedendum ex curru.

Ex curru ne comedito: quod est græcè, *μὴ ἐσθ' ἔκ τ' ἔξω δ' ἔξω*. Plutarchus, vir longè doctissimus, vnus hoc inter symbola, quod memini, commemorat: nec tamen exponit. An verò fortè hoc innuit philosophus, quæretè manducandum? quod qui in curru manducat, cum assidue agitur, parum illi cibus prodesse videtur. An illud fortasse verius: non luxui ac desidia dandam esse operam, cum negocij gerendi tempus instat? Et si ad animum retuleris, qui humani vehiculi, hoc est, corporis auriga est, non sanè vana fuerit expositio: qua de re & Platonicum multa, & Philon Hebræus cum alibi, tum in libro de Agricultura.

Dextrum pedem prius induendum, sinistrum verò prius lauandum.

In calceum dextrum præmittito pedem, in lauacrum verò sinistrum. at Politianus sic enunciauit: Dextrum (ait) pedem priorem calciato, sinistrum priorem lauato. Sedenim Iamblichus prius symboli membrum recitat sic, Oportere dextrum prius pedem induere. Verum enimvero Suidas ex Aristophane hexametrum carmen adducit: *δέξιόν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερόν εἰς ἑσθ' ἵππος*. hoc est, in calceum dextrum, læuumque impone lauacro. Est enim Podoniptron, vas in quo pedes abluere solemus, quam fortasse peluim rectè latine dicas: vt & vtriusque dictionis ostendit etymologia. Symbolum verò augurali videtur conuenire discipulina, vt eius periti prodidere, & historia probant: vt quæ de Augusto traditur. Sed huiusmodi omne genus à nostris ridetur. quo fit, vt magis mirum videatur, adhuc plerisque superesse, qui superstitionis hæc obseruent. & quidem religiose, publicatis etiam voluminibus. Verum hæc omnia F. Petrarca à Pythagora orta esse, quodam suo libello existimauit, quæ longè ante ipsum Pythagoram ex vetustissimis scriptoribus liquidò cognoscimus: Homero, Hesiodo, poetis, & sacris Iudæorum libris. Sed nos, quam ista, illud nunc potius agamus. Hoc certè symbolo moneri possumus, vt ad bona opera, & ciuiles actiones, quæ ad calcæatos pedes referuntur, incitemur. ad mollia verò, & luxui pertinentia, quæ balneis & lauacris significantur, sinistrum pedem præferre: hoc est, ad ea pigriores negligentioresque esse debere. Nam & eadem ratione calida lauacra Homerus in Odysea vituperat: & Artemidorus ostendit, Balnea antiquis minus in vñ fuisse: & suo tamen tempore, hoc est Adriani & Antonini, &

ante & post cibum frequentissima, quod & ex medicina scriptoribus est notissimum. Ad luxum enim & mollitiem inuenta videntur. Suidas verò, carmen quod diximus, non ut symbolum, sed prouerbum exponit: in eos, inquit, dicitur, qui apertè & commode negotijs vtuntur, atque ad eas se præparant. At Cælius noster libro primo Epistolicarum quaestionum, ita explicat, nos moneri, vt exornemus & excolamus, si qua sunt in nobis honestamenta à natura tributa: & si qua vitia inoluta sunt, procurandum, vt ea quoque diligenter eluamus. Sanè pedes in mysticis diuersa significare videmus. Aliquando enim vitæ nostræ cursum: vt illud, Dirige pedes meos. Id quod pluribus ostendit Cyrilius in 9, contra Iulianum Cæsarem. Aliquando cogitationes, vt Euthymius, & Cassiodorus. Aliquando conscientiam: quo modo illud exponitur, E' pedibus excutiendos pulueres. Interdum etiam præsentiam: vt his verbis docet Theodorus, *πὸ δὲ τῶν πῶσιον ἰκτ. λδσφ.* cum exponeret illud, Et benedixit Dominus ante pedes meos: qui sanè apud Hebræos frequens est loquendi modus. Per pedes quoque Aegyptij diuersa significabant, vt est apud Horum, quæ nihil ad nos. Pleraque aita de pedibus huiusmodi supra attulimus in symbolo, Nudis pedibus sacrificandum.

Per dextram in templa ingrediendum, per sinistram egrediendum.

Libuit & hic adscribere, quod prodit Iamblichus, Pythagoram quoque præcepisse: in templa, inquit, per dextram partem ingreditur: per sinistram exiit & hoc augurali disciplinæ conuenire videtur ea, quam supra diximus, ratione. Iamblichus tamen ait, dextram, quod sit imparis numeri, qui Deorum est immortalium: sinistram autem paris, qui mortalibus conuenit. quam rem & alij, vt Aur. Macrobius, prodidit: nostri vero in vertiginibus, quibus in sacris vtimur, quarum antè meminimus, à dextra in sinistram, & à sinistra in dextram redeundo, idem propemodum significari tradunt.

Ab animalibus abstinendum.

AB animalibus abstineto: quod sic græcè dicas, *ζῶων ἀπέχεσθαι*. Seneca quidem ad Lucillum quadam epistola, symbolum exposuisse videtur, cū ait: At Pythagoras omnium inter omnia cognationem esse dicebat, & aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium, nulla (si illi credas) anima interit, nec cessat quidem, nisi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur: quo certè modo & Ouidius, alijque intellexerunt. Sed & de abstinentiā ab animalibus, & philosophus Porphyrius intellexit, peculiari hac de re libro composito, *πὸ δὲ ἀπὸ τῶν ἰμψύχων*. Plutarchus in eo, *πῶς αἰ' ἕως ἴπ' ἐχθρῶν ἀφιλοῖσθαι*, cicurum ac mansuetorum animantium mortem solummodo interdixisse ait. Abstinuisse verò ab animalibus, plerique ea ratione factum arbitrantur, ne ad sanguinem fundendum proniores essent homines: & simul etiam, vt cædibus inuicem abstinerent. Sunt qui tradant, ideo abstinere iussisse, vt mortales ad faciliorem victum, & ad parabiliores cibos assuefaceret, ne igne opus esset ad coquendum. Sed & Brachmanas Indiæ philosophos animalibus abstinuisse, Megasthenes & Strabo testes sunt locupletissimi. Porphyrius quoque in 4. de Abstinentiā, & D. Hieronymus contra Iovinianum, colligunt ex diuersis auctoribus, alios plerisque ab carnium & animalium esu abstinuisse: quos breuitatis causa ego missos facio. At ex scriptoribus quidam, inter quos Athenæus, Pythagoram tradunt reliquas quidem animantes aliquo modo attingisse, moderatè tamè & parcè, quosdam etiam immolasse. Lycon quoque Iasius in Pythagoreo, Pythagoram ait mendocri vitæ solitum alimento, nec animalibus penitus abstinuisse, vt etiam Aristoxenus scribit. Apollodorus etiam arithmeticus, & ipsum ait Hecatomben sacrificasse, cum nescio quid inuenisset de triangulo recto. Sed & Gellius libro qua-

to: Q.

to: Opinio, inquit, vetus falsa occupauit, & conualuit, Pythagoram philosophū non esitauisse ex animalibus. tum paulo post subdit: Porculis quoque minusculis & hœdis tenerioribus victitasse, Aristoxenus refert. quam rem videtur cognouisse ex Xenophilo Pythagorico, familiari suo, & ex quibusdam alijs natu maioribus, qui ab ætate Pythagoræ haud multum aberant. Hæc & de animalibus Alexius etiam poeta in Comœdia, quæ Pythagoræ vita inscribitur, docet. Idem Gellius mox: Plutarchus quoque, inquit, homo in disciplinis graui auctoritate, in primo librorum quos de Homero composuit, Aristotelem philosophum scripsit eadem ipsa de Pythagoricis scripsisse, qui non abstinerunt edudis animalibus, nisi pauca carne quadam. verba ipsa Plutarchi (quoniā res inopinata est) vt sunt à Gaza conuerfa, subscripsi: Aristoteles à vulua, corde, & marina vitrica, atque id genus quibusdam alijs abstinere Pythagoricos dixit, ceterorum autem usum habuisse, hæc tenus. quos quidam secuti, symbolum hoc interpretati sunt, non esse ratione sensuque humano carentibus hominibus vtendum, eorumque fugiendam consuetudinem: atque ita hoc loco animalia exponunt, ea quæ bruta vulgo dicuntur, & rationis expertia. Sanè quod carnes Pythagoras esitauerit, illud facit, quod is primus dicitur carnibus athletas aluisse, cum prius caseo molli & caricis aridis alerentur, & tritico, vt Phauorinus scribit in Omnimoda historia, & Laertius in 8, tamen alterum Pythagoram hoc instituisse quidam prodidere. Reprehenditur etiam apud Plut. 8. Symp. quidam Pythagoricus à Lucio Tyrreno, Modesti Pythagorici discipulo, quod in conuiuio ab animalibus abstinerit, quod (inquit) magis philosophi dogmatis sequi scriptum, quam sententiam voluerit. quo loco & alia quædam de symbolis commemorat. Sed quod re vera animalibus & animalibus Pythagoras abstinerit, præter quæ supra attulimus, id quoque comprobatur, quod de vrsâ Daunia traditur. Fuit hæc magna magnitudine & feritate horribilis, quæ cum omnia vndique arua pecoræque vastaret, hanc ad se Pythagoras vocauit, manūque blandè permulsi, domique aliquandiu pane & pomis aluit: nec multo post eam affatus adiurauit, vt de cætero animalibus abstineret. Illa abiens, in solitis syluis & montibus diuersata, deinceps animalium nulli offuit. Verum nec te illud ignorare conuenit, quod scribit Iamblichus, non paribus præceptis usum esse Pythagoram erga omnes discipulos. ijs enim qui politici, hoc est ciuiles dicebantur, quædam permittebantur, quæ minime ijs qui interiores & Sebastici, atque ea causa puro symbola nonnuncquam variè pronunciantur. Sanè & Plutarchus ostendit, suo quoque tempore alios fuisse Pythagoricos, qui institutum eius vitæ sequerentur, cum aliubi, tū in Symposiatis, vt supra attingimus. Scribit & Seneca, Sextium Romanum philosophum planè Stoicum animalibus abstinuisse, sed diuersa ratione: Dissimilis (inquit, de Pythagora & Sextio loquens) vtrique causa erat, sed vtrique magnifica. Hic homini satis alimentorum citra sanguinem esse credebat, & crudelitatis consuetudinem fieri, vbi in voluptatem esset adducta laceratio. adiciēbat, contrahendam materiam esse luxuriæ: colligebat, bonæ valetudinis contraria esse alimenta varia, & nostris aliena corporibus. Atque de abstinentiā ab animalibus satis: nunc ad reliqua.

Locus lapidibus obruendus, vbi sanguis humanus sparsus est.

Vbi sanguis humanus sparsus cernitur, illic lapidibus obruatur. Sunt inter scriptores, qui & hoc inter symbola connumerant: idque Pythagoram significare voluisse existimant, dissensionem discordiarumque ac bellorum memoriam non modò non renouandam, sed penitus, si fieri possit, abolendam. Malorum esse (ait sapiens verificator) inimicitiarum reminisci. Idè ait & Iamblichus. Cuius quidè Pythagorici symboli sententiæ, si nostrorū temporū reges ac principes, vt præteritos mittā, parère voluissent, non interea, quo nos inter nos

ipſos tot diſcordiarum & bellorum ciuiliū tempeſtatibus ac fluctibus agita-
mur, occaſionem rei bene gerendæ nactus communis omnium Chriſtianorum
hoſtis Turca, in noſtram perniciem & inſigne dedecus tam late imperium & ty-
rannidis fines propagaret, nec magis magisque indies protenderet ſtuderet. Sed
quando hæc nos fruſtra in præſentia querimur, illud potius videamus, vnde ſym-
bolum Pythagoras deflexerit, & quid de ſanguine myſticè tradatur. Scribit in
primis Moſes, ſi quis in venatione vel aucupio feram, vel auem, quibus non ſit
religio veſci, ceperit, fundat ſanguinem eius, & illum terra operiat: quod ab in-
terpretibus ita exponitur, vt moneamur, deſideria à corde excludere, & offen-
ſam, quam ex eis contraximus, humane ſatisfaciendo abſcondere. Sanè quoque
prohibentur Hebræi comēſſe ſanguinem. Cauſam affert Moſes: Sanguis, inquit,
animalium pro anima, & iccirco cum carnis edendi non debet. Quo loco animã
Auguſtinus interpretatur pro vita. Alij pro ea animæ parte, quæ vegetandi vim
habet, & ſentiendi. Sed & Homerus & Vergilius purpuream ideo animam vo-
cant: quod & ſenſiſſe videtur Empedocles, & (ſi Themifio credimus) Critias
Socraticus. ijdem tamen Hebræi ſanguinem in ſacrificijs adhibere ſolebant,
quaſi id innuerent, quòd per ipſum Deo anima offeratur. Pythagoras contra ho-
ſtias ſine ſanguine offerbat. Nam ipſe ſanguinem, vindictam, & vltionem, &
crudelitatem interpretabatur. At noſtri ſanguinem interdum myſticè bonas o-
perationes & benefacta intelligunt, vt eſt in illo. In terra ne ſanguinem meum
operias, & illud, Sanguis eius ornauit genas meas. Verum enim uero, hic ſanguis
non humi obregendus, nec lapidibus obruendus, ſed vt omnibus luceat, in a-
pertum lucemque proferendus.

Mitem arborem nec violandam, nec cadendam.

Mitem plantam neque vioues, neque cadas: hoc eſt græcè, *φρονι μύρον μήτε φη-
ιδας, μήτε σίνεας*. Hac ſententia, ſeu ſymbolo, philoſophus monebat, innoxii-
os innocentesque proſus non inquietandos eſſe, ſed ſinendos. Meminit huius
Laertius Diogenes. Hoc idem & illo ſignificabat, animal non violandum eſſe,
quod homini non noceat: hoc eſt, vt ille græcè, *μη ε φθίνου ζωον, ο μη βλαπηθαι αδιερωσφ.*

Concluduntur cum à Græcis quibusdam ſcriptoribus, tum à D. Hieronymo
noſtro, Pythagoræ ſymbola breuiſ. his ſententijs: *δθ φουαδδφη παύται ηρόπον, ηθ εμ-
νθ ηθφη πύ νύον εφρ η σάματθ, πύ αεωδουσίαν εφρ ηθ. ημλθς, πύ ασίλφθαι εφρ ηθς ρος, πύ εά
σιν εφρ πώλεις, πύ εφρ φωνίαν εφρ ηθ οίκιας, ηθ κρινθ εφρ πωθ ηθ ηθ αμρατίς.* hoc eſt: Fugare
oportet omni modo & excidere morbum à corpore, ignorantiam ab anima, lu-
xum à ventre, ſeditionem à ciuitate, diſcordiam à familia: in ſumma, ab omnibus
intemperantiam. Atque hæc tenus Pythagoras: alio licet modo ab alijs referantur,
& in primis in libello de Moribus qui Anneo Senecæ adſcribitur. Ego verbum
è verbo tranſtuli.

Hæc mi Pice habui, quæ tibi Aenigmata & ſymbola & colligerem, & inter-
pretarer. quæ ſi diligenter aliquando legeris, nec inutilia tibi, nec ingrata fore
ſperamus. Cum ætas e, à nobis maiora indies te decet expectare: his ludicris in-
terea animum oblectare. Vale mi Pice: tibi que perſuade, quòd ſi eo curſu, quo
cœpiſti, ad virtutes & bonas artes contenderis, te magno patuo tuo & pa-
renti non inferiorem fore, qui ad illas capeſſendas tibi ſuo e-
xemplo ſtimulos & calcaria addere
debent.

F I N I S.

CVM tu ſuperioribus diebus hinc Bononiam eſſes reuerſus, Bernard. Barbuleius Adrianus
noſter eſſagiatuit cum ſuo, tum tuo nomine, vt aliquid ei noſtrarum ineptiarum exſcriben-
dum traderem, ſimulque Artemidori Daldiani *δρεποκετια* & Parthenij Nicaeniſis *ερετιμθ*. no-
bis tuo nomine dono attulit. Ego verò Virgij veſtrum rem gratam facere cupiens, noſtra illi com-
mentariola in ſymbola Pythagoræ philoſophi exſcribenda tradidi: quibus cum aliquid addere me-
cum cogitarem, vt videlicet non nihil volumen ex alieno ſtudio & inq̄ſtria creſcere videretur,
nonnulla mea antiquarum rerum collectanea in manus ſumpſi: quæ cum euoluerem, commodum
in libellum quandam incidi cui titulus eſt: Pythagorica præcepta myſtica à Plutarcho interpreta-
ta. Libellus eſt ſcitu dignus, ſed qui minimè inter Plutarchi ſcripta græca reperiatur, ſumma ſit li-
cet à me & cura & diligentia conſcriptus. Erat autem perſcriptus manu Pandulphi Colletij
Pſaufenſis, viri omnis antiquitatis ſtudioſiſſimi. Hunc tibi libellum, quoniam eadem penè quæ
nos in plerisque noſtrarum interpretationum breuiſſimè exponit, tibi dono dare conſtitui, pignus vt
ſit perpetui mei erga te amoris ac beneuolentiæ. Vale, Germanicæ atque aded Belgicæ elegantia &
eruditionis decus. Ferraria, Idibus Decembris. 1543.

PYTHAGORICA PRÆCEPTA MYSTI-
CA A PLVTARCHO INTER-
PRETATA.

Dextram cuique iniiciendam non eſſe: id eſt, non conciliari omnibus o-
portere.

Anguſtum annulum nõ geſtandum: id eſt, victus rationem habendam, & par-
ſimoniam nequaquam nimis adſtrictam.

30 Panem non frangendum: id eſt, amicitiam non violandam.

Sal apponendum: id eſt, laudandam in omni vita iuſtitiam, vel prudentiam,
quòd ea cuncta feruentur.

Ignem ferro non cadendum: id eſt, non irritandum furentem.

Cor non manducandum: id eſt, curas abigendas.

Fabris abſtinendum: hoc eſt, à magiſtratibus abhorrendum.

Cibum in ſcapham putridam non ponendum: id eſt, improbis non eſſe com-
mittenda ſecreta.

Euntem non retro verti: hoc eſt, metu mortis curſum vitæ non perturbandū,
vel viam virtutis ingreſſum pœnitere non debere.

40 Staterem & iugum non tranſiliendum: id eſt, rationem & legem non debere
tranſgredi.

Super modio non conſiſtendum: id eſt, ocium fugiendum.

Quæ ceciderint, non tollenda: hoc eſt, antiquatas conſuetudines non no-
uandas.

Gailo albo abſtinendum: id eſt, ſaluti cuiuſque puriſſimè fauendum.

Stramenta ſemper haberi colligata: id eſt, ſuccinctos eſſe oportere, quo faci-
lius tempori & naturæ pareamus.

Dei imaginem in annulo non circumferendam: id eſt, de diuinis parè diſſe-
rendum.

50 Ollæ veſtigium in cinere confundendum: hoc eſt, ſi opera voluptati data ſit,
curandum ne pateat.

In ſuperfluis capillorum vnguimque ſegmentis non melendum: hoc eſt, nec
homines quidem abiectiſſimos floccipendendos.

Sub eodem tecto hirundines non habendas: id est, mutabiles homines in amicitia non habendos, vel alienos in locum nostrum non habendos.

Oleo sedem non commaculandam: id est, nihil agendum quod cuiusquam officium perturbet.

Aures recuruis unguibus abigendas: id est, paratos ad rapinam excludendos.

Extra publicam viam non eundum: id est, consuetudines & instituta publica seruanda.

Conuerso ad solem vultu non clamandum: id est, contra virtutem & rationem non pugnandum.

Gladium acutum seponendum: id est, vitandam iracundiam. 10

Sepiam piscem non edendam: id est, res implicitas non recipiendas.

In limite non consistendum: id est, in ambigua sententia non commorandum.

Progredienti gregi e via cedendum: id est, multitudini non opponendum.

Mustela e tranverso offensa retrocedendum: id est, homines delatores fugiendos, nam mustelam ore parere affirmant.

Arma a muliere sumministrata rejicienda: id est, non sumendos esse animos a fraude, vel effœm̄nata aliqua consuetudine.

In tenebris absq; vestitu aliquo non vadendum: id est, nudam & apertam sententiam in obscuris rebus non proferendam.

Rectum pedem promouendum: id est, recta esse & iusta proferenda. 20

In poculi fundo residuum non relinquendum: id est, Artes quas cœperis, funditus exhauriendas.

Colubrum intra ædes collapsum non perimendum: hoc est, hospitem quantum nocuum, perhumaniter tractandum.

Offensa in vestibulis obscœna vetula, non egrediendum: id est, res quarum turpia sunt principia, non esse prosequendas.

Noctu in tenebris deambulantia cauendum: id est, mortalibus enitendum, vt fuisse in vita videantur.

Sole collucente ignem deferre nefas: id est, rebus claris & conspicuis rationem non afferendam. 30

Lapidem in fontem iacere scelus, id est, in eum qui det operam utilitati publicæ, durum aliquid injicere scelus.

Pede in limine illiso, retrocedendum: id est, quæ in ipso principio noxia sunt, non prosequenda.

Lumen post caput appensum detinere, flagitium: id est, industriam & prouidentiam non in postremis habendam.

Sinistra manu sumere cibum nefas: id est, non nisi recto & legitimo lucro viuendum.

In sacro sepulchro dormire periculosum: id est, res superis consecratas ad voluptatem & foecordiam non substernendas. 40

Minuta panis pedibus conculcare turpe: id est, quamuis minimam degendæ vitæ rationem non pessundandam.

Egredienti introeuntiq; valuas exosculandas: id est, Initia & fines actionum & institutorum complectenda.

Lyram illotis manibus non attingendam: id est, purissimum eum qui dicat, esse oportere.

Sudorem ferro abstergere, tetrum facinus: id est, labore parta nemini vi & viribus eripienda.

In solitudine sine baculo non ambulandum: id est, cum amicis in necessitatibus conferendum & consulendum. 50

Apud quadrupedem poema non canendum: id est, apud ignaros seria non proferenda.

Faciem in fluuio non lauandam, vel spectandam: id est, ex labili re & penitus instabi-

instabili specimen non appetendum.

Hominis vestigia non esse ferro configenda: id est, Hominis memoriam non esse lacerandam.

Integrum fasciculum in igne non esse ponendum: id est, non vnâ opes omnes in vnum discrimen ponendas.

Egredienti e laribus sinciput, redeunti occiput scalpendum: id est, præcautionem & diligentiam ad res agendas excitandam, his peractis memoriter examinandas.

De rheda iunctis pedibus non exiliendum: id est, de statu in quo sis, in alium nisi sensim transeundum. 10

In astrum nunquam esse digitum intendendum: hoc est, de supremis viris nihil est temerè loquendum.

In arundineto non confabulandum: id est, cum leuissimis hominibus familiaritatem non habendam.

Candelam ad parietem non applicandam: id est, tardis & frigidis hominibus sapientiæ laudes non commodandas.

In niue non scribendum, id est, stupidis & mollibus animis nihil committendum.

Vulturem auem in augurio infelicissimam: id est, innocuos homines facile esse infelices. 20

Facilius emori hominem, cui oculi claudantur: id est, hominem ipsum ex negligentia facile in miseriam cadere.

Puerum aut sceminam stricto vagari gladio, omen malum: id est, non defuturum malum, si gubernatio ineptis & leuibus tradatur hominibus.

In chœnice non sedendum: id est, non tantum præsentis, sed & futuri curam habendam. Est enim chœnix diurna esca.

Duorum temporum quam maxime habendam curam, matutini & vespertini: id est, eorum quæ acturi sumus, & eorum quæ gesserimus.

30

FINIS.

LILII GREGORII GYRALDI FERRARIENSIS LIBELLVS ADVERSVS INGRATOS.

40

LILIVS GREGOR. GYRALDVVS REVEREN. AC MAGNIFICO ALPHONSINO TROCTO EQUI, S. P. D.

C Meccenas, eques Hetrusca, regum insignis nobilitate, inter Augusti amicos ob fidem ac diligentiam in rebus vel secundis, vel aduersis præstitam, vt quibus alius celebratur, cum tantus, tam aq; auctoritatis esset: nihil magis eum præ se tulisse, nec in votis habuisse accepimus, quam vt literas, & optimas artes, earumq; studiosos proueheret: quod cum omni diligentia ac studio contenderet, non minima causa fuisse dicitur, vt præclara suæ ætatis ingenia emergerent, planeq; storerent: simulq; vt diuina exquisitaq; opera perscriberent, ex quorum numero fuisse P. Vergilius Maro, Horatius Flaccus, & Aurelius Propertius, poeta, aliq; non pauci, quæ ex re postea factum est, vt

est, ut Meccenatis ipsius nomen in vulgatum proverbium duceretur, cum ingeniorum, doctrinarumque fauorem significamus. Cuius quidem Meccenatis cum te omni penè ex parte, Alphonfine, per similem esse conspicerem, ut non modò ob singularem tuam erga principes nostros fidem, iam inde à teneris annis perspectam, & nunc D. Herculi præstitam, ita ut iure inter eorum intimos ac domesticos fueris & sis connumeratus, & perinde etiam toti semper civitati gratiosissimus, sed omni etiam ope atque opera contendere videam, ut optimarum omnium artium studiosis, & præclaris nostræ ætatis ingenij faucus, ut certe quidem antea fecisti erga doctissimos senes Leonicenium atque Manardum: quanti verò nunc facias eruditiss. & eloquentiss. Cœlium Calcagninum, vnum cum omni antiquitate conferendum, omnes norunt: ne plerisque alios commemorem, quos tu tua liberalitate & gratia cumulatè promereri, amplecteris. Vnus enim es (ut de te verisimè scribit ille idem Cœlius) qui rectè studia omnib. fortuna bonis anteponis: ut interim sileam quam in equitandi disciplina peritiss. quamque in tota equestri dignitate vel honestanda, vel illustranda princeps & sis, & habearis. Illud triq. non sine ingrati animi nota hoc loco ego præterierim, isto videlicet tuo gratificandi, & bonis benefaciendi instituto factum, ut absenti mihi, ac penè tibi ignoto, in Mirandulana calamitate efficaci tua affueris commendatione apud Victorem, in qua quidem mecum pessimè actum est. In eam verò nulla me factiones, non male antè acta vita detruserat, sed Pici singularis benevolentia erga me, quam ob nonnullam ille de me meisque studijs opinionem conceperat. Quid verò dicam, qualibus me profecutus es munerebus hac proxima mea infirma valetudine, cum fermè desperatus ac propè conclamatus essem, tu nulla in re mihi defuisti, & omni indies ope & præsidio subuenisti? Quare cum tot ac tanta mihi abs te collata sint beneficia, adeoque abs te sum promeritus, aliquo cupiens ingenij testimonio beneficiorum præ me ferre memoriam, nonnullamque gratiam quomodocumque possem referre, necdum tamen adhuc satis ex graui diutinoque morbo confirmatus, hanc, non nouam quidem, nec recentem scriptionem, tibi muneri dare constitui, sed quam pridem in ingratos homines conseceram, & æque uolens ad ingrati inscripseram. Hac verò in primis de causa hoc te libello donandum statui, ne scilicet in eum, quem ego pridem enixè in eo libello redargueram, ingrati ipse impingerem: simulque cum facile viderè, neminem vnum cogitare, ac ne suspicari quidem posse, me tibi id vitij exprobrare voluisse, quod maximè cauendum in libello duxeram, cum tu penè ignotum, & patria diu absentem, tuo me & quidem insigni beneficio antè prouocaris. Accipe igitur hoc qualecunque est libelli, fronte tua illa hilari ac læta: qui etsi ob eius inelegantiam te minus dignus videbitur, indicium certè ac pignus erit apud quosque meæ erga te benevolentia, propensaque voluntatis. Vale.

ALPHONSVS MAIANTHVS
ad Lectorem.

*Aduersus ingratos stilum dum Lilius
Exacuit, omnium ille fit gratissimus.
Æque uis namque Taxum symbolum,
Ostendit à quo auctore sit primum edita:
Et illius solo abditas propagines,
Ac pullulantia hinc & hinc tot germina,
Demumque virus unde sit tam pestilens,
Ut non modò necem alijs, sed & sibi inferat.
Ergo cauere inauentata ab arbore,
Quisquis voluerit, hunc libellum compares:
Non te pigebit lectitasse quippiam.*

LILII

LILII GREGORII GYRALDI FER-
RARIENSIS PARÆNETICVS LIBER

ADVERSVS INGRATOS.

Vm minus hoc tempore amicis vsui esse possim, eorumque adesse negocijs, propter diuersa, quæ me vno tempore morborum genera inuadere: ad antiqua mea studia, cum veteribus meis amicis, hoc est libris, in tam molesto ocio in gratiam redire statui, à quibus pridem didiceram, non hasmodò corporis, sed animi quoque ægritudines æquanimitè & patienter ferre: eaque de causa libens ad aliquid scribendum, animum appuli, ut vel sic ocio sus non nihil amicis aliquo modo prodessem. Id quod cum alios antiquorum plerosque, tum M. Tullium ipsum, vbi vel suo, vel Reipubl. fato à curia, & à forensibus negocijs vacauit, fecisse videmus. Etenim curis negocijsque vacui, aliquid semper auemus audire, discere, docere. Cum igitur his proximis diebus post Pontificia comitia, Capralycam animi gratia Hercules Rangon. ordinis ampliff. v. c. secedere statuisset, meque ut valetudini operam darem, Romæ esse voluisset, placuit interea experiri, an veterè illo quidem Stoicorum more parænesin aliquam conficere possem, qua nostris hominibus ostenderem, nullum esse eo crimine detestabilis, quo sumus erga de nobis optimè meritos ingrati: & quod cum semper alias humanum genus, tum nostra demum hac tempestate maximè transuersum rapit. Quod adeo vitium Latini nostri illi veteres execrabile abominabileque esse putauerunt, ut ne nomen quidem ei vitio imposuerint. Ut enim quæras omnia, quomodo æque uis Latini apellent, non reperies. Nam quod quidam hoc tempore ingratitudinem interpretantur, vulgoque docti alioquin nunc viri vsurpant, id non esse Latine dictum, eruditiores affirmant. Non me fugit, & alios ante me de ingratorum crimine scripsisse: sed hoc, quo ego modo, neminem. Ego certè quofcunque libros videre mihi contigit, qui hac de re aliquid attigere, perlegi, ut omnes tanti sceleris radices, si quo modo per me fieri posset, euellerentur: vel si meo studio minus hoc ipse consequi quirem, illis saltem materiam præstarem, quibus contra ingratos maiore vel facundia, vel eruditione scribere placerit. Diu verò multumque animi dubius fui, post huius libelli confessionem, cui nam potissimum ipsum nuncuparem: ne si vni forsitan cuiquam inscriberem, is vni sibi ingrati vitium obijci existimaret: vel si non ipse lector (si modò huius quispiam lector erit.) Visum est ergo mihi generatim ingrati hominem ea de causa alloqui, nominatim neminem vnum appellando: simul nec vnum quempiam notare, nec in alicuius gratiam aliquem carpere quisquam existimare poterit: rectiusque ac distinctius mihi de re tota, eiusque generibus agendi facultas præstabitur. Ad te igitur meum iam Ingrate sermonem vertam, & tecum agam: qui si me fortassis audire volueris, non iam, ut es, ingratus omnibus & inuisus eris. Primum illud omnium te ingrate scire velim, te istius tam nefandi criminis auctores habere nequam Genios illos, qui à Deo Opt. Max. conditore summa cognitione & scientia præditi cum conditi fuissent, illi tamen ingratiissimi Deo creatori temerè se æquare ausi fuerunt: quo immanissimo scelere in Tartara demersi, sempiterno carceri apud manes damnati sunt. Tum illud quoque ego ex te scire cupio, an vllam esse putes, vitium quæ, in quo inest, hominem decoret atque honestet: Deinde, num quoque aliquid esse putes vitium, quod contrarium efficiat: quod cum mihi vtrunque concedas necesse sit, ostendam omnia in te vitia inesse, nullamque virtutem idque, breuius agam fortassis, quam res tanta exponi possit. & ut planius clariusque te ipsum tibi effingam, & representem, te criminemque tuum tum definitione ac distributione, tum quibus è causis oriatur aperiam. Tu igitur Ingrate sic appellaris, quod gratiam nullam, aut certè non fati dignam ei refers, qui bono te animo est aliquo modo promeritus: vel (ut ait Xenophon) Ingratus

est, inquit, qui beneficijs acceptis, cum possit, gratiam non refert. & paulo post idem: Mihi, ait, a quocunque est quispiam beneficijs affectus, amico illo siue inimico, cum non conatur gratiam referre, non ingratus solum, sed etiam iniustus esse videtur. id quod & Socrates apud eundem pluribus ostendit. Tanto enim iniustior me esse statuit, quanto maioribus beneficijs acceptis, paria, cum possis, non refers. Aliqui brevius ita colligunt, tēq; hoc modo definiunt: Ingratus is est, inquit, qui gratiam utcumq; non refert, amanti, inseruienti, & promerenti. ac si tribus his modis innuere velint, ingratum esse te erga amantem, inseruientem, & promerentem. Alij te quidem trifariam, hoc est, te tribus tantum, quod aiunt, gradibus peccare, at non eo quo diximus modo, cōtendunt: cum merita meritis nō repensas, cum beneficium dissimulas, cum obliuisceris, ad quos & illa referūt, ad primū quidem, cum mala pro bonis rependis: ad secundū, cum beneficium vituperas: ad tertium, cum beneficium malefacti loco habes. Sedenim ego pluribus remodis id sceleris cōmittere intelligo. Primū, cum neque gratiam refers, nec inficaris tamen. deinde, cum neque refers, nec accepisse fateris: aut, si modō non neges, dissimulas tamen, & obloqueris. Tum, cum refers quidem, sed clam, & in abdito, ne ei debuisse cui refers, ab aliquo videre: vel cum ita refers, vt non beneficium reddere, sed ipse potius conferre: ad hęc vel cum tardē, cum intempestiue, minūsq; opportunē refers, vel insolenter admodum, & arroganter, vt nec dare, nec referre videaris. dein etiam, cum pro magnis egregijsque muneribus exigua quædam, & admodum tenuia rependis: præterea cum verbis commendare eum refugis, cui beneficiū debes, eive tuo favore & gratia adesse, apud quos polles primarios & principes viros. Postremō, cum tibi ē memoria promerita excidunt, & cum pro bono malum, & pro beneficio maleficium retribuīs. Rectius mihi atque explicatius huiusmodi diuisionem fecisse video, quā h, qui tantummodo dupliciter te peccare definiunt: aut scilicet stultitia, quippe qui stultū malum esse volunt, malum verō nullo vitio carere: aut tuapte animi propensione naturāq; in istud te vitium ferri atque dilabi, quod & Stoicis aliquibus placere vi deo. his omnino modis Ingrate delinquis. Iam verō cōtra quos delinquas, vt rem planius omnem percipias, diligenter accuratēq; disquiramus. Es ipse quidem Ingrate multifariam ingratus: primūq; in Deum Opt. Max. & immortalem, atque item in reliquos cœlites, deinde in teipsum, tum contra patriam, & parentes: atq; ē contrario, patria in ciues benemeritos, & parētes in filios. Præterea ingratus es in dominos, principes, heros, & amicos. Et contra domini, principes, heri, & amici, in seruos, subditos, famulos, & amicos: id quod ea ratione frequentius contingere videmus, ob dominorum & principum impotētiam ac superbiam: & quōd pauci quidem cum semper aliās veri reperti sunt amici, tum hac temporum fēce. Es demū Ingrate, & in vita functos ingratus. quibus de rebus omnibus suis locis est agendum. Sed cum hęc ita sint, tum illud p̄mūm Ingrate cōsequi videtur, vt crimen, quo ipse laboras, sic commodē definiri possit. Nullam esse, vel parum dignam, atq; intēpestiuam accepti beneficij retributionem. atque ideo nostri theologi, peccatū istud esse finiunt, quod gratiæ debitū tollit, quod in primis honestati debetur. is namq; hoc vitio meriti gratia fraudatur, qui de te honestē & gratuito est benemeritus. His ita expositis, simul Ingrate videamus, & qua nam porissimum causā traduntur, quibus parum gratus es, nec optimē de te meritis paria refers. Stoici (quos hoc quidem tempore, & hac præcipue quaestione, vt qui nobis cū plurimū, & pluribus in rebus conueniūt, me planē imitari & sequi profiteor) tres tantum causas afferunt, cur parum gratus Ingrate existas: Primam, cum te ipsum nimis suspicis, arrogāsq;, & vitio mortalitatis insiro te tuāq; miraris: tū, quōd plus iusto auidus sis, & auarus: tertiā, quōd inuidia tangaris. Etenim qui fieri potest, vt quis se probē noscat, & iudicet, qui non benignus fuerit atque liberalis: qui verō ipsum se non rectē metitur, ac probē iudicat, nihil se nō meruisse putat, omnia sibi arrogat, omnes præ se contemnit: & iccirco, vt opinior, a superbia

big fonte Ingrate, crimen istud tuum Christiani nostri philosophi deriuare contendunt. Hoc in genere cum milites, tum literarum disciplinarumq; ferē omnium professores per plures esse videmus, qui dum plus spē sua concipiunt, quā debent, indies conqueruntur; passimq; vociferantur, se meliorem, nunquam redituram, vitæ partem contriuisse, quōd valitudinarij facti sint, quōd famulando reliquerint, quæ longē opibus diuitijsq; omnibus præstant, literas optimas, liberalesq; artes, sapientiam denique ipsam, quibus ab ipsa ineunte ætate operam impedissent. Cuiusmodi fecisse legimus Lentulum quendam augurem, quem Cæsar Augustus a foro & causis dicendis retraxerat; quod in eloquentia ipsisq; forensibus parum profecturus omnibus videretur, eūq; nihilominus Augustus honoribus opibusq; auxerat: at illum de Augusto conqueri in diēs, palāmque dicere solitum accepimus, nihil sibi tantum a Cæsare datum, non congestum fuisse; quantum ipse relicta eloquentia & foro, petdidisset. At pro Dei optimi fidem; quā multos mihi videre contigit, hoc præcipue tempore, Lentuli istius similes, qui in Leonem Decimum Pont. Maximum, literarum bonarūq; artium omnium per fugium, idem sermē iactarent, cū ab ipso amplissimis dignitatibus; honestis opulentisque sacerdotijs, oppidis insuper, alijsq; donis ingentibus longē sua virtute maioribus honestati, amplificatiq; fuissent: & nunc (pro scelus indignum) post immaturum importunūq; illius interitū ingratiissimi, omnes in eum conuiciorum ac maledicentiæ habenas relaxarunt, nedum gratias vllas retulerunt. Sed hęc fortassis aliās: Nunc, quā secundo loco avaritiam auiditatemq; in causa esse dixeram, vt sis ingratus, commodius prosequemur. Diuitiæ duabus de causis expeti videntur: aut enim ad vltus vitæ necessarios, aut ad cupiditates voluptatesve comparantur: cum eas tu tibi tantum ipsi, vel ad iniusta tua desideria libidinēsq; explendas, cūmulare dies noctēsq; laboras, quō pacto avaritæ & ingratiæ beneficium reddes: qua ratione officijs respondebis? Quō enim magis opibus & lucro das operā, quo magis diuitijs superfluis, eo quoque plus ijs inhias: diuitiarum opumq; cupiditas eo indies magis augetur, quo magis (vt ait Satyricus poeta) ipsa pecunia crescit: quōque plus auido contuleris, eo plus cupiet. Multo etenim concitior, inquit Seneca, avaritiā esse dicitur, cum in magna opum congestu atq; aceruo est collocata. Certē cum minus avaritiæ populus Romanus studeat, & priuato commodo ac diuitijs, in eo minus ingrati animi vitio locus fuit. merces enim, vt ille idem poeta cecinit, nullis vllis vna quā meritis minor, aut ingratiæ curta fides patriæ. at vbi suæ quisque vtilitati operam dedit, in eum populum ista tua Ingrate labes inuasit, & latē debacchara est. Simili modo & Lacedæmoniorum res eousque auctæ sunt, quousq; ij vel coriacea moneta vli sunt, vel minus priuatis opibus studuerunt. Sed & nostra ætate istiusmodi non desunt exempla, quæ, ne nobis inuidiam confitemus, omittam. Istuc etiam accessit Ingrate ambitio, quæ hominem non patitur in honorū mensura cōquiescere, semper desiderium desiderio accumulat, & superinducit ad eō, vt plerūq; adeptus, quod tibi conditionisq; tuæ impudens fuerat votum, non in eo tu tamen auiditatem sistis, non conuiscis, atque ideo nunquam felicitatē intelligis, quā nunquam votis modū imponis, nunquam illa tibi præstō est animi tranquillitas, non illa securitas: quia non vnde veneris, respicis, sed quō tantum tendas; prospicis. Hinc execrabilis illa nascitur beneficiorum obliuio, hinc illa in te colatorum meritorum labitur memoria. Cum enim nouis subinde cupiditatibus sis intentus, de referenda gratia minus cogitas, minūsq; eō animum intendis. Hinc & illud quoque plerūq; euenire videmus, vt quem prius amaueras, suspexeras, & quem tanquam (quod nunc vulgo dicitur) *θεοῦ* venerabaris, cum diuersæ rei inuasit animum cupiditas, illum non modō reliquisti, sed pro Dei Opt. max. fidem, contempstisti, odisti, eiecisti, alios secutus, quibus desiderijs tuis obtempstantibus, speras cōmodius faciliūsq; tuorum te compotem votorum euasurūm; nequicquam tibi veritus sempiternam ingrati animi maculam inurere. Hinc nū

tricularum & educatorum tot labores, tot affectantium pedagorum sollicitudines, hinc magistrorum & doctorum monitiones & institutiones, hinc sodalium & coetaneorum amicitiae & sodalitates perierunt, euauerunt: nimirum, quia cum ad maiora semper animum intendas, non retro ad pueritiam, non ad viridioris aetatis consuetudines respicis, sed nouis subinde studiis & amicitijs mores animumque mutas: id quod & Aristoteles, & M. Tullius, ut caetera, diuine ante me executi sunt: non hos tamen, quos paulo ante memorabam, eodem te modo Ingrate, colere, & eis gratiam referre praeeperim, ut quos postea nactus es in alio gradu vel dignitatis vel ordinis magis insignes: sed a qua volumus meritis rependere, non quod plerumque facis, penitus negligere. Alio quidem sunt quodam modo colendi, ut ait M. Cicero, cum dispares mores disparia studia sequantur. Est enim & sua cuique vel aetati remunerandi tempestiuitas. Tertiam non referendae gratiae causam adduximus inuidiam esse, seu, si mauis potius inuidiam dicere: quae cum hominem de alterius bono tristari faciat, & dolere, causam tibi Ingrate affert ut minus quam par est, gratus sis. Si enim quempiam vnum videris, qui ab amico, a principe, ab hero, aliove quouis plus acceperit quam tu, vel quam tu prius, ea tu inuidia & tristitia afficeris, ut nec beneficio adstringaris, nec mox paria reddas. Hinc illa Ingrate, quibus uti soles tam crebro, repetitae voces, tam in tempestiuae querelae: Quid ille plus fecit? ille me postertius conturbanium adeptus est, postertius inij: amicitiam, benevolentiam, ego in illum plus contuli, diutius inseruiui, obsequio affui: aliaque huiuscemodi multa, quae te indies in vulgus spargere, & passim & identidem factare intelligo. Alio quoque modo inuidia ingratus esse potes: cum ei cui gratiam referre sempiterna beneficii obstrictus memoria debes, vel es ab eo in aliquam vel dignitatem ascitus, vel collegium cooptatus, tu tamen, ne qui te sibi ipsi aequalem esse voluit, & suffragio iuuat, te potentio rem maioremque videas, omnes ingrati animi numeros explas: ut cum alias saepe visum est superiorum patrum temporibus, tum non multo antea in pontificijs comitijs, quod conclaue vulgo dicimus, ipsi praesentes vidimus, cum Ra- gonius Herculeus, amplissimi ordinis vir, herus meus, me in his seculi vna tanto spectaculo, quod paucissimis contingit, interesse voluisset: in quibus illud certe verissimum conplexi, quod multo ante M. Tullius de suorum temporum comitijs dixerat, nullum esse fretum, nullum Euripum, qui tot motus, tantas & tam varias habeat agitationes, quot fluctus, quantasque perturbationes & aestus habet ratio ipsa comitorum, aique ea praecipue, in quibus summa dissensio, sed dispar est contentio. Ille sibi pontificatum manu tenere, hic se cui velit dare putat: ille tollere & turbare omnia, huic intermissa dies cuncta confundit, illi nox interposita saepe perturbat omnia, & totam omnium opinionem parua commutat au- ra: prehenfat hic, prehenfat ille, rumore saepe etiam sine vlla aperta causa fit aliud, atque existimabatur: ut nonnunquam ita factum esse non modo populus, sed & amplissimi Patres ipsi, quasi non ipsi fecerint, admirentur, ut certe cum ab- sentem eum in Pont. Max. patres elegerint, quem paucos eorum vidisse, & pau- ciores allocutos esse intellexi, quod bene uertat: ipsum vos talem qualis fuerit, iam Roma vidit. Verum hac de re iam satis, ad te redeo Ingrate. Ista quam diximus animi tui Ingrate significatione, damnabilior detestabiliorque existis, quam pro adepto honore ac dignitate ignominiam & vituperium, & pro bono malum rependis. Tribus his a me causis expositis, aliqui quartam afferunt, obliuionem scilicet, qua vna in te multo ingratiissimum Stoici esse contendunt. Nam cum per te ingratus esse, grauissimum sit crimen: quis non multo grauius peccare te videat, qui beneficii memoriam, quae sempiterna & immortalis esse debet, tibi euanescere & dilabi permittis? Rationem hanc cum Stoicis Epicurus non ubique damnandus attulit, qui voluptate omnia metiri voluit. Maiorem enim nullam esse definit, ea voluptate quae praesens est, vel quae praeterita est. nam eius quae futura est, sensum habere nullum possumus. Ergo qui gratiae vel beneficii praesentis

praesentis vel praeteriti obliuiscitur, praeterquam quod ea voluptate priuatur: summo opere quoque vituperandus & execrandus est, quod virtute ipsa priuatur: quae maxima est, gratiae referendae. Beneficiorum vero dupliciter te obliuisci, Christiani quidam non in celebres philosophi affirmant: primum, cum tu a pe- natura es obliuiosus, hoc est, cum tenui vel penè nulla memoria polles, eaque te ra- tione minus ingratus esse & detestabilem statuunt. altero autem modo, cum ex negligentia volensque officij ac muneris accepti obliuisceris, eoque te grauissime modo peccare contendunt. Cum ijs tamen ego libentius confenserim, qui tum te Ingrate perditissimum despiciatissimumque esse decreuerunt, cum pro bono malum (ut modo dicebam) rependis, nam tamen obliuio beneficiorum pessima, nisi ta- men illi malus animus & mala mens accesserit, non usque adeo solet officere. Non paruum ego quoque illam tu Ingrate animi causam esse intelligo, cum in aequales & impares constantur amicitiae. Nam tum ex virtute & honesto, tum ex com- modo & vili, tum ex voluptate amicitiae parantur: cum amicos inaequalitas, & quaedam (ut sic dixerim) imparitas, comparat: hoc est, ut hic sit amicus ex com- modo vel vili, ille ex voluptate, vel e contrario: hic cessante commodo, ille volu- prate sublata, alter alterum ingratum saepe vocat: & vtu euenire saepissime vider- mus, quo fit, ut qui ex beneuolendi & virtutis vinculo ligantur, nunquam vel rarissime dissoluantur, & ingrati esse videantur. Sed quoniam in dando reddendo- que beneficio multum interest, an id fiat dantis, an accipientis causa: ita etiam est subtilius accuratiusque videndum, cuius nam ipse causa ingratus sis. Nam si tua v- nius causa tantum, quod scilicet tuapte natura & institutio ingratus sis, nec vilius tantae virtutis referendae gratiae stimulis mouearis, profecto vnus omnium es in- gratissimus. Sin vero alterius causa gratiam non refers, potest ea vel bona, vel ma- la esse: sicuti quoque & vtriusque, hoc est tua & alterius, & propterea verissimum esse puto, quod a Stoicis & nostris praecipuum est: Spectandum semper, & in pri- mis aestimandum esse, quo quisque animo studiove quid faciat: cum omnibus in rebus, tum maxime, qua quid eorum ratione vel exhibeat, vel denegat. Nam si legitima & iusta causa praepeditus non retuleris, te ingratus minime esse censemus. Quin & plerumque non reddere quod accepisti, est legibus & pratorio iu- re concessum: ut furiosis, & amebus. Alias quidem fortasse alius tui istius Ingrate criminis causas comminisci poterit: sed, ut puto, ad has quas modo diximus, referri facile quibunt. Quo circa de his haecenus, nunc ad alia me conuertam: atque il- lud, quod in primis proposuimus, contra quos ingratus, & quomodo esse possis, vberius aliquanto, & copiosius disquiramus. Non vides igitur Ingrate, primum quod in Deum Opt. Max. & immortalem, es ingratus & impius, cum tu capita- li noxa contra eius in te tot beneficia collata delinquis, cum contra formam eius, ut Theologi dicunt, id quod quatuor modis tibi contingere posse affirmant: Cum odisti tibi proximum: cum a vero ipsius Dei cultu & religione auerteris: cum co- temnis fateri commissa: cum te eorum poenituisset piget, seu refugis. Omnibus 40 his modis te illaqueari rursus, criminibusque rursus infici ac inquinari, fatentur ijs, qui in sacra nostra Christianorum philosophia optime semper a bonis audierunt. Nam cum a Deo ipso tot gratuito affectus sis muneribus, cum tot subin- de gratijs cumulatus, quod videlicet homo sis, non bellua: quod ratione, si mo- do uti velis, quod intellectu ac sapientia, quod reliquis animi dotibus ac virtu- tibus polles: num tu maxime ingratus? qui pro tantis talibusque muneribus, tantis talibusque beneficijs, gratias nec agis, nec habes? neque enim referre po- tes. At, si nescis, Dei (Ingrate) sunt dona, praeter ea omnia quae cuncte sunt: qui Solem, Lunam, sidera, stellas, anni tempora, elementa, terrae fructus, animantes omnes, reliqua, quibus mortales vtimur, nostra causa condidit, finxit, creauit, in- 50 vsumque nostrum, ut ipsum scilicet nos grata duntaxat animi affectione reco- gnoscamus, & tandem hac exuti mortalitate, eius sempiternae diuinitatis, coe- lestisque regni participes fieremus. Tu vero, Ingrate, non modo non gratias re-

fers, non agis, sed nec saltem habes, infelix. An ignoras, non aliam ob causam religionem ac pietatem à bonis gratiſq; animis vel acceptam, vel diuinitus afflatam, nisi vt immortalī Deo (quantum in nobis est) gratiam referamus? Amor enim, qui Deus est ipſe, nobis primū illuxit, ipſumq; se, ſuiq; cultum nos primū edocuit: non, vt impiē à poetis quibusdam canitur, Primus in orbe Deos fecit timori: vel vt alij, metus, nisi quateus is ab amore demanat. Amor igitur, amor nos erga Deum gratos efficit. Illum si ex corde ames, refers: quōq; magis amaueris, magis reculeris. Quis rogo te Ingrate, falsa de Deo cogitare, falsa de diuis coelitusque cæteris sentire, scribere, proclamare docuit? quis monitis & diuinis oraculis ire obuiam? Quid Diagoras, Prothagoras, Theodoros, Euhemeros, alios & re & nomine aduersus efferit? quid subinde tot sectas, tot factionum sectiones, Manicheorum, Arrianorum, Sabellianorum, aliorum penē innumerabilium? Quid improbas ac nefandas leges, post Hebræas & Christianas, Magmeden figere? Quid, si Deo placet, nunc denique tandem impurissimam quorundam hominum faciem impulit, vt desertores ac transfugas, diuinā maiestatem imminuere tentarent? quis eos armavit contra religionis & sacrarum criminum ritus, contra sanctissimi morum parum traditas sanctiones? quis contra sanctissimā Virginem Christi matrem, reliquosq; coelites, quos à Deo Optimo Max. cælo dignatos, & æuo cum Deo ipſo iam sempiterno fruente, nunc demum in ordinem redigere & sub examē reuocare apud plebeculam, & vulgus ignarum compulsi? Quis demum de sacramentis ambigere, vel eleuare? Quis inquam ad has calumnias, & nugas impias atraxit? nisi in Deum ingratus animus, nisi ingrata & nimio plus sibi arrogans mens, ab ingratiſſimo & superbiæ inuente immissa, maligno Genio, omnium ingratorum principe: ex quo omne quantumvis enorme scelus, tanquam à matre Laerna pullulat. Quid præterea quosdam gentium philosophos dicere & scribere docuit, Deum mortalia non curare, nullam vel exiguam mundi prouidentiam habere? Quid denique illud Deo obſistere, quod erga hominem ingratus sit ipſe Deus: id in primis garrientes, Multos qui dum libere, paucos verò litare: id enim non Dei ipsius causa contingit, qui cum optimus sit, nobis omnia bona & cupit, & facit: sed nostra sacrificium immundè prouenit iniquitate. Nam quod blateras Ingrate, Dei munerum æstimat, pessime, Cur hominem Deus, quem vnum animantium reliquorum nobilissimum esse voluisset, non fecerit corporis magnitudine elephantem & aquare, velocitate ceruus, viribus leones, leuitate aues, impetu tauros? cur solidiorum cutem belluis? cur à canibus sagacitate narium vinci? cur acie luminum ab aquilis, ætatis spacio à coruis? cur animalia ferè omnia tegumentis diuersis tegi contra ætus & frigora, eadēque vt primū sunt in lucem edita, suam sentire naturam: hominem verò nihil sine doctrina scire, non fieri, non ingredi, non vesci, non aliud denique sponte nisi flere? Sed nescis miser Ingrate, nescis pro ijs quæ commutabilia sunt, & (vt dicere solemus) corruptioni obnoxia, elementissimus ac benignissimus Deus mentem animūque tibi dedit, memoria, ratio, iudicio, religione, immortalitate, alijs innumerabilibus virtutum dotibus præditum, & totius quoque (quod maximum & præcipuum est modò velis ipſe) diuinitatis & beatitudinis capacem, quō te & suo etiam nomine, si erga ipſum non sis ingratus, dignatus est: quibus omnibus rebus, quæ ratione carent animantia, priuantur. Es tu ergo in Deum ingratus maxime, cum ea committis, quæ supra modò attigimus. Nunc quo pacto in te ipsum ingratus sis, ostendam: quod tibi fortasse difficile videtur, non te Stoicorum tantum placitis, sed nostra etiam (vt spero) ratione conuincam. Stoici igitur non minus turpe ac detestabile, in seipsum ingratum esse, tradunt, quàm in se ipsum durum esse ac sordidum, sui que negligentem. ceu durus pater ille Terentianus, qui se animi angebat miser, rus colens, nec putans sibi fas villa frui voluptate. Nec minus, si dem ipsi philosophi aiunt, alieni corporis lenonem male audire, quàm sui: atque ita pari

pari ratione, qui in seipsum ingratus est, non minori notatione dignū esse, quàm qui in alium est. Ego verò Ingrate, cum tuum hac in parte bifariam crimen distinguam, ita statuo: vt aut erga tui ipsius animam, aut erga corpus ingratus sis. De corpore, modò ne vitij illud libidinibusque mancipes, modò que pro conditione ciuilitate degas, non curiose nimis que anxie laborandum cenſeo: at cum erga tui ipsius animam sis ingratus, eaque non illi referas, quæ ille à Deo conditus ad te attulit, hoc est, quæ propria illius sunt bona & dotes, nec illum disciplinis virtutibusque excolas, & exornes, sed vitij ac voluptatibus diffuere permittis (quales Smindridas, & Sardanapalos, Salacones permultos hac ætate videmus) tum te omnium hac in parte ingratiſſimum esse iudico. Contra verò, si tuum ipsium animam disciplinis, & moribus ac virtutibus excolas & exornes, & tibi ipſe in primis gratiſſimus es, & tibi illud evenit, vt beneficium ipſe tibi simul & des, & reddas, & domi (quod dici solet) versuram facias. dando enim accipis, & das accipiendo. Sunt tamen ex philosophis, qui nec sibi beneficium dare quinquam, nec reddere posse existimant: cum beneficium ex illis sit vocabulis, quorum notio in alium tota transfertur. Vt enim reuera sit beneficium, dantem simul accipientemque requirit: pari modo de elementis, & alijs plerisque intelligimus. Sed non vident iſi scrupulos sectantes, hoc ipsum in se gratum vel clementem esse, re quidem ipsa esse, sed sola imaginatione discerni: faciliusque intelligi, quam verbis explanari posse. Mihi sanè, vt rem magis aperiam, tum tibi ipſe ingratus esse videris, cum ea tibi non impertis, quæ tua conditio, & domesticæ facultates exposcunt, tuumque (vt ille dixit) defraudas genium, tibi que vitæ necessaria surripis: seu cum ad bonas artes capessendas ingenio valeas, legnis tamen, inertia potius te dedis, atque se cordia. Quid autem dicam? cum vique adeo tu tibi ingratus es, vt tibi quoque ipsi aliquando vim & manum inferas. Sed de re ista tum fera & immani ac tetra, loqui plura horret animus. Nunc illud potius agamus, videamusque quibus modis contra rempub. contra patriam ingratus esse possis. Ingratus es igitur, cum tu in eas seditiones, nouas factiones & partes conſas, cum ciuium discordias & controuersias foues: item, cum iniuste arma, faces, cum vastitatem, demolitionem, incursionem inferas: cum oneras nouis vectalibus, insuetisque exactiōibus: cum in eam postremè tyrannidem inuehis, & alia id genus in earum exitium moliris, quæ tranquillum quietumque statum & ocium perturbare queunt. Cuius rei cum non venusta modò, sed & recentia, & nunc in manibus præstò sint exempla, nec minus à præclaris philosophis locus iste pertractatus sit, iccirco ista tecum in parte haud plurib. agendum videtur: nec insuper defunt auctores, qui hac de re historias collegerunt. Sed & contra, potest & Resp. & patria in ciues optimos, & claros municipes, optimè de ijs meritos ingrata esse: vt in Romulum conditorem Roma, qui (vt perhibet historia) à Romanis ipsis occisus est, alia sit licet fama scriptorum. Fuit & eadem vrbs in Scipiones ingrata, quos solum vertere vel coegit, vel passa est. Fuit & in Furium Camillum, in P. Lentulum, in Ser. Halam, Sp. Melij tyrannidem affectantis occisorem. Fuerunt & Athenæ ingrata in Socratem philosophum, in Militiam, in Themistoclem, in Phocionem, in Aristiden, in Theramenem, in Solonē, quibus tum exilium, tum ciuitam dedere. ingrata & in Agin regē Lacedæmon, quæ plorante lictore, (quod nunquam antea apud illam acciderat) regem necauit. Ingrata fuit & Carthago in Hannibalem, & Hannonem, qui quod primus leonem mansuetum patriæ exhibuit, à suis ciuibus est morti additus: ratem, vt ait Plinius, nihil nō hominem tam artificis ingenij persuasurum. Fuerunt item in alios innumerabiles ingrata: & nisi mihi temperandum ab exemplis nostrorum temporum statim ab initio sermonis duxissem, nostræ ætatis aliquos commemorassem, in quos eorum patriæ & ciuitates ingratiſſimæ fuere. Video tamen hac in re discordes & dissentientes philosophorum esse sententias. Quidam enim illos excusandos putant, qui iniqua patriæ lege pulsi, contra illā arma

ceperūt: vt Themistocles, & Coriolanus, alij nō modō damnant, sed & ex quo animo ferendum, quicquid in eos patria statuerit: eoque nomine detestandos, quos modō dicebamus, Themistoclem & Coriolanum, qui & se vtroque iudice condemnasse visi sunt: vterque enim sibi mortem consciiuit. At verō contrā Camillum, Scipionem, Ciceronem, Demosthenem, Cosmam Medicem, celebrandos censent, qui exules & patria pulsi, fugam æquo animo tulerunt, nihilominus & patriā profuere. Idem fecisse Phalantus & Lycurgus dicuntur, ambo legum latores. Atque hæcenus de ijs, ne plura inculemus. Sed quantum tu pater in filium ingratus esse possis, illud facile declarat, cum tu filium, quem idoneum & bonis artibus aptum, pateris vitiorum & scelum viam capeffere, tuæque indulgentiæ & exemplo ad malos mores prouocas, deducis, nedum flectere sustines: seu cum tu bonæ indolis, docilemque filium habes, non excolis: vel eo spero atque neglecto, alium tibi ex filijs charissimum assumis, parum moribus & probitate commendatum: quorum vtrorumque nobis non modō vetera exempla succurrunt, sed (prō scelus) & nostris his diebus plurima, & domestica quoque ipsi videmus. At verō contra parentes quantum filius ipse ingratus existas, non facile dictu est. Nam philosophi, & ij quidem insignes, nonnulli arbitrati sunt, te nec dignam, nec æquam vnquam parentibus posse gratiam referre: id quod & nostræ legis quibusdam placuisse video. Sed si altius contemplari velimus, sicuti multo ingrattissimus erga parentes esse potes, ita quoque multo ingrattissimus: id quod Stoici pluribus probare nituntur, quæ hoc loco recensuisse superuacaneum videri potest. id ego tibi aliquibus tantum exemplis colligam. Pythagoras, Socrates, Plato, Xenophon, permultum parentibus suis, Mnesticus, Sophronisco, Aristoni, Gryllo, non satis illis quidem proprijs virtutibus & generis splendore cognitis, sua & sapientia & virtute retulere, eoque illustres ac nobiles reddidit. Num etiam parum tibi inuisitas visus est Aeneas, cum ex Troiani excidij incendio humeris parentem sustulit? Num fratres illi Siculi, Amphinomus & Anapisi, qui parentes ex Aetnæ flammis seruauere? Quid filia, quæ parentem in carcere mammis suis aluit, vbi postea fuit pietatis ædes extructa? Quid Cimon? qui patri sepulcrum voluntarijs vinculis & carcere emere non dubitauit. Sed iam ad reliquas maculas tibi inuisitas Ingrate stilum conuertam. Restabat nobis locus ille tractandus, quo reges, dominos, heros, & principes, in seruos, famulos, & subditos esse dixeramus: atque e contrario subditos, famulos, & seruos, in principes, heros, dominos, & reges. Sed cum vtrinque latè pateat, ipsaque sit notior experientia etiam quotidiana, quam vt demonstrari sit necesse: pluribus ideo non examinandum duxi, ne videlicet vt mangones, venalities ex catasta proferre viderer. Nam quidem sponte & voluntario inferuentibus, tibi que famulantibus, cum nihil referas, multo es ingrattissimus: qui verò mercede, ijs merces ipsa, si modò seruitio æqua repensa sit, est præmium: at quibus spes sola & beneuolentia auctoramentum obsequij fuit, & seruitij, quippe cum aliquo suo plerunque incommodo, non solum spem, non (vt tum sæpe facis Ingrate) desperationis causam referre debes: quinimo si fieri possit, & eorum multo spe maiora & cumulatè referenda sunt. Mitto illud in præsentia, quod te nihil ei debere existimas, qui tibi & obsequendo & famulando tempus impendit, ætatem exposuit: nam si necis Ingrate, Tempus ipsum vnum est, quod nec ab eo, qui etiam si sit gratissimus, reddi potest, nec rependi. Et tu ergo plurimum debes, qui tibi obsequendo ac famulando, adolescentiæ non redituros annos, & iuuentutis florem, reliquamque impedit ætatem. Quin illud Ingrate & crudelis, quod te dicere solitum aliquando audiimus ipsi, maxime est detestandum, ipsum te quod das victui, illum vitam: hoc est (vt tuis verbis utar) te panem, illum tempus amittere, qui minus tibi gratus & charus Ingrate deferuit. Verum hæc in Principum vitorum aulis, cum vbiq; gentiū, tum Romæ in primis, vbi plurimum fortuna dominari videtur, quæ immeritos sæpenumero ad

ro ad dignitatum & honorum apices extollit, & probos pessundat & deprimit. Iam verò Ingrate, dicamus quomodo amicus, imò inimicus, in amicum ingratus es. Nam cum potissimū æqualitas, & simile simili, parq; pari ex naturæ instituto amicitia constituat, & conseruet, adeo vt amicorum omnia communia, ea de causa à plerisque philosophis pronunciatum sit: cum tu non idem, parq; pari referas, quod ab amico accepisti, ingratum te esse necesse est. vnde (vt mihi quidem videtur) omnis istius criminis est origo, atque principium. Illud autem quod est de seruorum & famulantium fide in dominos, ac relata gratia, hoc tibi loco non præteribo, quàm plurima de his exempla inueniri & legi: quæ Macrobius, Seneca, Valerius, Athenæus, alijque etiam nostro tempore collegerunt. nobis in præsentia, loca tibi & auctores ostendisse sat fuerit: proindeque iam relinq; tui istius, Ingrate, flagitij scrupulos eruamus. Cum non referre benemerenti gratiam, vndique & ex parte damnabile sit scelus, ijs tamen damnabilis detestabilisque, à quibus educatus & institutus Ingrate fuisti, atque ijs etiam in primis à quibus optimis ingenuisque artibus liberaliter es imbutus: quib. non solum non referas gratiam, sed vt peccatum excuses, ita soles interdum dicere: Mercede mecum egit, operæ & pactionis præcium accepit. Quid si non accepit? Sed hoc paulo post. Non vides amens & ingrater, istud ipsum quod ais, præcium esse operæ & laboris, quanquam exiguum & reuere: at virtutis adeptæ (si in te, tãto inquinato crimine, virtus vlla inesse potest) at doctrinæ & disciplinæ comparatæ quale est præmium? nullum scilicet. isto tu quidem nomine Ingrate es ingrattissimus. Quod si gratis, & sine mercede docuit, sine villo instituit stipendio: num tu propterea minus ingratus? Nequaquam: debet enim gratiam semper gratia comitari? Quid si tuis fortasse pollicitationibus allectus, cum tumaria & montes polliceris, te ille sola spe prouocatus instituit? Num tu hic ergo Ingrate, duplici nomine ingratus es? Eadem ferè de medico dixerim, à quo inastimabilis res est tibi præstita, vita scilicet, & bona valetudo. Ad damus his & lurisperitos, consiliarios, scribas, & sacerdotes, à quibus indies, in sua ipsorum facultate, tot beneficia tibi, ac commoda conferuntur. Sed mirum, vna tibi breuis Veneris titillatio, & quantula lusionum reliquarumque tuarum blandimenta voluptatum, omnia hæc excidere, & tanta grati animi virtute cadere faciunt. Age (ne magistrōs & doctores mittamus) solent hoc ipso loco Stoici ita distinguere: aiunt aliud esse rei præcium, aliud operæ: & aliam meriti mercedem esse, & operis aliam. Tecum igitur Ingrate cogita, an vtrunque nomen dissolueris, an tantula mercede, & (quod dicitur) teruncio, duplici ratione de te bene merito præceptoris satisfeceris? Nec, quod aiunt aliqui, se parum profecisse, minusque eruditos ac intelligentes euasisse, minus ideo isti in magistrōs ingrati: Non enim plerunque per illos stetit, qui doctrina eos & moribus informabant, quo minus literis & bonis artibus imbuerentur: sed sua ipsorum causa, qui & mores semper & optimas artes sunt auersari. Alia est tui, Ingrate, similium species, eorum videlicet, qui vix prima literarum rudimenta, ac ipsa (vt sic dixerim) incunabula supergressi: vel si quid tamen præter circulatorias quasdam nugas & præstigia literarum didicerunt, id omne ad arrogantiam & insolentiam retulerunt: nec, ingrati, per quos non dico profecerunt (quid enim profecerunt ingrati) vllatenus agnoscunt: quinimò conuictis & criminationibus, maledictisque clam, & (si Deo placet) aperte etiam eos insequuntur, & lacerant, quo modo in Callimachum Cyrenæum, optimum poetam (ne de facie nunc tibi exēpla colligam) Apollonius Alexandrinus, qui se Rhodium maluit appellari: & in Nauliphanem philosophum, præceptorem, ingratus Epicurus fecisse perhibentur. An in Platonem talis etiam fuerit Aristoteles, dicere quidē ipse non ausim: at certè à multis hoc ille nomine male audiuit. Sed enim eiusmodi talium non præterita solum ætas per plures vidit, verum & his quib. hæc ipsi perscribimus diebus, aliquos cognoscimus, qui nō modō suis scrip

ptoris gratiam magistris non retulerunt: sed (pro pudor) si quid fortassis leuioris eorum maculae aliquando, ut sumus omnes homines, comperissent, id omne in publicum, & in apertum sordidis suis ac vulgaribus (ut sic dicam) nugamentis effuruerunt, passimque distulerunt: digni certe literis inuri, nec cadenti modo ferro, sed funesta illa quoque iudiciorum litera. At a proposito sum penè dilapsus. Nunquid verò propterea Deum precabor immortalem, ut calamitatem tibi, infortuniumve è caelo mittat quo iterum opera atque officio meo uti cogaris, ut saepe alias? Minime hoc ipsum, Ingrate, faciam, ne tuo scelere & ipse crudelis fiam: omnemque potius ego indignitatem, & incommodum, quoad fieri poterit, perferre statui, teque potius ingratum, beneficijque immemorem videre, quam me non officiosum esse, eiisque instituti mansuetaque naturae, qua me Deus ipse esse voluit: tandiu inquam perferre statui, donec, si qua tu ratione hominè te esse cognoscens, aliquando demum gratus fias, neve etiam inimicus ex ingrato, tamen si quis ingrato hominè inimicior esse potest? Sed violentè istius orationis cursum ad alia iam reuocemus, memetque mihi temperabo. Es praeterea Ingrate, ingratus etiam, & quidem ualde, cum in optimè de te meritum, sub grati specie delinquis: cum scilicet ipse non potis es ad referendam gratiam, nec es soluendo beneficium, tu tamen malum aliquod aut periculum, bene de te merito optas, vel imprecaris: ut eo saltem modo periclitanti amico, ac egenti, opem praestare, gratiamque referre possis. Istuc ipsum, Ingrate, est, quam què diximus, multo peius, licet gratia nescio quid praese ferre videtur. Longè enim satius est, ut Stoici volunt, honesta & grata voluntate debere, quam per malam rationem soluere. Num vides, si malum istud ei optes, cui nullum beneficium debeas, votum tuum esse damnabile & inhumanum? quantò ergo est damnabilius & inhumanius, si illa optes, cui beneficium adstringeris? Minus utique Ingrate pecces, si beneficium inficiaris. tum enim solummodò munus amittitur: nunc verò & amittitur, quod per se valde graue est: & quod multo grauius, benemerenti officis. Adhuc eo te quoque modo ingratum esse aliquando cognouimus, cum ei, cui suo merito debes & obligaris plurimum, quòd votis tuis omnibus & desiderijs in quacunque tibi fortuna semper priuatum & publice est obsequutus, clam tu tamen, & simulatè, versutijque tuis is obuiam, & cuncta perturbas, ne voti compos euadat earum rerum, quas nec iuste, nec honestè ipse negare potes. ut cum de reducendo in regnum Alexandrinò Ptolemao rege Romae agebatur, simulata Cn. Pompeij erga P. Lentulum voluntas. Vel cum non multos ante hos annos, de pacificè restituis Bentiuolis in patriam, ageretur. Qua in re ingratius te videre, qui de te id minime sperare debuerant. Sed de hoc satis: tua enim, Ingrate, vitia non personas carpinus. Sed quid dicam? cum eum odisse non desinis, cui tu innumerabilibus meritis obligaris: quòque illi plus debes, eo tu magis in illum es ingratus? qualem his verbis Appium accusat Mar. Coelius: Pudet, inquit, me tibi confiteri, & queri de Appij hominis ingratiissimi iniurijs, qui me odisse, quia magna mihi debeat beneficia, coepit: & cum homo avarus, ut ea solueret, sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit. hoc quidem Coelius. Nam ut verissimè scribit Tacitus: Beneficia eò usque leta sunt, dum videntur exolui posse: ubi multum anteuenerit, pro gratia odium redditur. Narratur & cuiusdam militis Philippi macedonis historia: cuius quidem militis Philippus operam saepius expertus, illum virtutis causa ex praeda donauerat, crebrisque auctoramentis accenderat. hic fortè ex naufragio in cuiusdam macedonis possessionem eiectus fuerat. id ubi macedoni nunciatum est, accurrit, bono animo naufragum esse iubet, in villam suam transtulit, semianimem fouet, recreat, multisque diebus sua impensa reficit, & abeuntem viatico instruit, subinde dicentem: Si tantum imperatorem videre contigerit, gratias referam. At miles ingratiissimus, cum Philippum regem adisset, naufragum quidè narrauit, & in eo quae passus fuerat incom-

moda:

moda: non tamen, ut decuit, hospitis auxilium. Quin ò Rex, inquit, peto abs te, ut cuiusdam mihi praedia dones. miseratus Rex militis naufragum, operis (quod aiunt) oculis concessit: eumque in bona illius induci iubet. Ut verò se hospes ab ingratiissimo milite suis bonis pulsum spoliatumque videt, Regi epistolam scripsit, & rem sicut erat, totam exponit: qua Rex edoctus, facinus & ingratum militis animum execratus, Paulaniae statim mandat, ut priori domino bona cumulatè restituat, ingratumque militem stigmatis inscribat: id quod perpetuae militis infamiae indicium fuit, regi verò immortale iustitiae decus. Tales, pro Deo optime, utinam hoc tempore essent, Ingrate, Reges: non profectò tot ingrati animi in ipsorum regum & principum aulis, exempla haberemus: utinam non & praefulum, sacrorumque antistitem. Atqui & alio modo nonnunquam te ingratum esse comperimus, cum ab amicis ea tantummodo audire expetis, quae in aures tuas leniter influant, & tibi grata sint, oleum quod libenter feras in auriculam, ut est in proverbio: quòd scilicet grata libenter audias: at cum verus, non assentator, amicus, ea tibi nocitura praeuideat, ut boni & fidelis amici fungatur officio: neve eius assentatione, cum mox aduersa aliqua, imminensque tibi fortuna successerit, blanditus esse videatur: quae tibi nunc quidem parum grata, vera tamen & profutura exponit. sed tu pro veritate, pro sano consilio, odium, & plerumque malum aliquod, perniciemque rependis: quod vitium cum omnibus cuiusque conditionis hominibus, tum regibus & praepotentibus in primis accidere solet. qualem Darium Persarum regem fuisse legimus, qui cum Caudemum Atheniensem, hominem belli peritum, percunctaretur, qualis nam ei videretur ille suus ingens & copiosus magnificèque instructus exercitus, què tum ille primum in Alexandrum Macedonem ducebat: regi Caudemum fuisse ea respondit, quae non illi quidem grata, sed necessaria & opportuna fuissent, si cum Alexandro aequo Marte contendere voluisset. Sed veritatis impatiens Darius, vitia ipsum & vera monentem, ut probauit exitus, ad capitale supplicium abstrahi iussit, non multo post spreto consilij poenas daturus. Eadem ferè causa Callisthenem doctum hominem, haud quaquam (ut ait Curtius) aulae assentantium accommodatum ingenio, Alexander grauissimo supplicio sustulit. Sed quam ingrata res sit regibus & principibus veritatem audire, cum què modò diximus, manifestè declarant: tum quae statim & protinus subiungemus, Cambysis & Harpalii exempla comprobant. Cum enim Cambyses nimis esset vino deditus, ex charissimis eius vnus illum amicè monebat, ut parcius vino & moderatius vteretur: quòd regi turpe foret, in quem omnes coniectos oculos haberent, ebrietate agi. His verbis est adeò Cambyses ira commotus, ut non modò non abstineret, sed liberalius, capacioribusque quam alias scyphis cum bibisset, adduci sibi fecerit ab ipso monente amico filium, in quem rex arcum intendens, eius pueri cor sagitta transfixit. Vide an (inquit) regis ebrij certa sit manus & ocus: Harpalus quoque, cum tale aliquid suo & ipse regi persuasisset, eo est ita rex monitu offensus, & ita commotus, ut epulandos illi liberos apposuerit. Verum & Seleucus non parum mihi ingratus visus est, is cui Callinico cognomen fuit, qui praefus iunus, dissipato exercitu, abiecto diademate, quatuor eum tantum per deserta & inuia sectantibus, & is non minus siti ac fame, quam labore confectus cum ignotus in priuati cuiusdam villam diuertisset, ab eo cuius villa erat, est honorificè susceptus, & pro ea quae ruris & hominis exilis fuit, copia, iucundè & perhuanè tractatus. cum verò eum regem hospes esse cognouisset, illum & in viam usque est comitatus, & Saluus sis, inquit, ò rex. cui rex porrecta manu, perinde ac hominem osculaturus traxit, simulque exijs vni qui se quebantur innuens praecipit, ut hospitis ipsius caput feriret: id quod continuo ille fecit. & licet Graecus quidam, summae alioqui auctoritatis scriptor, Seleucum defendere nitatur, quòd latere voluisset, quòdque restitutus mox hospitalitatis gratiam relaturus fuisset: nunquam is tamen auctor (tantus licet) mihi persuadere poterit

poterit, vt Regem ego vnquam absoluam, quin cum his vnâ, quos modò commemorauit, ingrati nomine execrandum ducam. Erit igitur contrâ laudandus Xerxes, qui cum Demarathum Lacedæmonium interrogasset, quid illi de copiosissimo suo exercitu videretur, quem tum Rex ille maximus contra omnem Græciam ductabat; & eam illi Demarathus respondisset, quæ mox illi contigerunt, eo scilicet maiori clade ruiturum, quo copiosior esset exercitus: rediens ergo rex ea vsus fortuna, quam illi Demarathus prædixerat, fuso ac dissipato exercitu, vera monentis memor, regijs Demarathum honoribus affectit, & Sardinis, maxima Asiæ ciuitate, curru regio vehi iussit: id videlicet cæteris regibus significans, quàm veridicos amare debeant, ac blandientes aspernari, procul-¹⁰ quæ à se pellere. Sed de his satis. reliqua quæ multa restant, tua Ingrate crimina, discutiamus. Potes verò Ingrate non retribuens, sed (quod dicitur) aliud agens, ingrati animi eo maiorem significationem præ te ferre: quòd in eum videlicet, à quò es beneficio prouocatus, non es ingratus solum, quòd gratiam non refers, sed damno quoque afficis: tamen si ad id referre queas, cum pro bono malum, cum pro beneficio damnum pauperiemque rependis. Istiusmodi est exemplum, inter alia, Roscelli & Aegi. Isti fratres Allobroges fuere, quorum opera militiæ diu Cæsar est vsus, & his propterea amplissimos honores & magistratus mandauerat: quin eos etiam extra ordinem in senatu legendos curauit. Verùm illi in bello ciuili barbara quadam arrogantia elati, cum stipendia equitum, qui-²⁰ bus præerant, fraudarent, & eos quæstui haberent, falsumque eorum numerum deferrent, apud Cæsarem accusati, ab illo primum amici & secreto castigati, moniti que vt ex officijs sibi in bello Gallico præstitis & amicitia omnia expectarent, sperarentque: illi nihilominus ingrati, quàm maximas mutuat pecunias, & frustra tentata nece præfecti equitum, ad Pompeium perfrugerunt. Fuit & hoc nomine in Diocletianum Maximianus ingratus, qui ab illo in partem Imperij & Regni confortium vocatus, mox illum non imperio modò, quo Diocletianus spontè se abdicauerat, sed & vita priuare conatus est. Variant tamen hac in re scriptores. Quid nōne & ea ratione ingratum merito vocabimus, cum tu, qua polles gratia ac fauore, principibus viris ac primarijs eos commendare renuis, quibus es beneficiorum vinculis obstrictus: quòd tuum te potius nego-³⁰ tium, remque tuam, quòd dicitur, quàm alienam, agere tibi proposueris? At nō Ingrate tuum modò, verùm nec alterius agis sapenumero, cū vel tu eiectus loco, vel (vt plerunque accidit) cum aliquis aduersæ fortunæ casus vel interitus contingit, quibus tibi & gratia & fauor euanescit: vt cum alijs & audiuius & legimus, tum paulo antè ipsi vidimus post Leonis Decimi immaturum importunumque obitum. Eo etenim in humanis agente, quam plurimis prodesse, & gratiam referre potuisti: quòd non fecisse, sicuti iam te fortassis frustra poenitet, pigetque, ita qui tui similes esse noluerunt, & bene de se merentibus profuerunt, officiisque quali-⁴⁰ buscumque potuere responderunt, & meritò in præsentia lætantur, & summis laudibus efferuntur, idque indies magis atque magis, vt speramus. Est igitur Ingrate (amicè nunc tecum ago) cum tibi Fortuna arridet, semper bene de omnibus merendum, atque de his in primis, à quibus es tu in primis beneficio prouocatus: ne se (vt plerunque fieri videmus) mox auertente fortuna & aura, sit tibi tuisque dolendum. Nunquid verò Ingrate, sentis, & alio modo te summo opere ingratum esse? cum à doctis probèque eruditjs viris quocunque vel dicendi vel scribendi genere celebraris, & si qua in te laudatione digna est virtus, commendaris, vel commissi alicuius rumore defenderis? tu nullam tamen his, nedum exiguam gratiam refers: atqui circulatoribus quibusdam, si non scuris potius, & nebulonibus, munera effundis Ingrate. At non talis in Qu. Ennium⁵⁰ Scipio Africanus, qui ab illo laudatus, eum gentis Cornelie monumentis inseruit. Non talis in Aristotelem, donatū præter alia Stagiris oppido, & instaurato, Alexander Macedo. Eadem referendæ gratiæ causa, L. Lucullus Archiæ Antiochenum

chenum poetam, & Cn. Pompeius Theophanem Mitylenæum, Romana viue donarunt. Sed & Vergilium Maronem ab Octauia Augusti sorore multo ære, & Oppianum Cilicem auro ab Antonino Imp. Antiochum argento à Lysandro eadem causa donatos fuisse, in nostris de Poetis dialogis, suis locis ostendimus. Vt nunc mittam Mediceam omnem familiam, à qua nullus ex multo tempore literatus, nullus alterius cuiusque artis ingenuæ peritus fuit, qui non paria suarum virtutum munera retulerit. hoc & qui viuunt, plerique non negabunt. Sed pro Dei immortalis fidem, & alio quodam modo ego te ipse Ingrate vidi, & pertuli, & mei causa alios te vidisse, ingratumque vocasse sæpe dolui: cum tu quidem qualibuscumque à me officijs & beneuolentiâ profectus, mihi tu te ami-¹⁰ cum tantisper retulisti, dum me tibi ratione aliqua prodesse posse cognouisti. at ubi temporum (vt fit) inclementia, & rerum vicissitudine, aliquorum optimatium fauor & gratia, nonnullorum inuidia, mihi præcepta est, tu me de gradu deiectum, cadentemque impulisti, non verò quòd officiosum & gratum decebat hominem, mihi manum porrexisti, sustulisti: tu non ignatos solum mihi non conciliasti amicos, verum quos ego tibi communes amicos conciliaueram, fictis criminationibus non à me alienare modò, sed infensos etiam reddere & inimicos curasti, tu ex eo tempore de me benedicere, quòd nimis antè solebas, nō tantum desiuisti: verum etiam de amicorum albo (quid enim dicam è tuis carminibus?) expunxisti. Sed de te iam satis. Nam tamen est aliqua, ingrato (vt ait lepidissimus Poeta) meritum exprobrare voluptas: tamen ne qui me, teque norunt, digito te demonstrent, quòd mihi aliquando obiecisti, plura non dicam: nec ista quidem dixissem, nisi hoc exemplo crederem posthac, alijs tui similibus me profuturum. Tales itaque, vt ad rem redeam, in Ouidium Nasonem, eo quo exulauit tempore, multi fuere: quòd vel ex ipsius versibus colligitur. Istiusmodi certè criminis plura extant exempla: sed hæc primoribus (quòd aiunt) labris, extremisque digitis attingi, ad alia tua vel scalpenda, vel detegenda vlcera properans. Num ipse non ingratus es, cum segnis es, ac negligens in referenda gratia: & quòd dicitur, es inter lenta nomina, non penitus mala, connumerandus? qui si qua ratione monitus, vel aliquo inuitatus signo, ad bonam te frugem recipis, beneficioque respondes: iccirco non inter voluntarios ingratos tunc te reponendum, ego cum Stoicis cenfeo. Is ergo beneficio his te afficiet, qui modesto ac latenti quodam modo aurem tibi vellicarit, & obiurgarit amice, ne sis ingratus, & velut dormitantē leuiter excitabit: id quòd ingenius et bene institutis cōuenire videtur. quo modo à veterano milite monitum per iocum, Cæsarem legimus. Is enim veteranus miles diu Cæsari bonam militiæ operam nauauerat, cum tamen Cæsar causam dicentem, minus se nosse fatebat: Meritò, inquit veteranus, me Cæsar non agnoscis: nam cum tibi præstò eram, in tantis bellorum periculis, integer eram: sed ad Mundam postea fortiter pugnanti,⁴⁰ alter mihi euulsus est oculus: quare (vt puto) nunc minus me nosti. hoc dicto Cæsar admonitus, agellos de quibus vicina via lris & rixa fuerat, veterano donauit. Hanc pluribus historiâ Seneca est executus. Ergo tibi Ingrate, nō ingrati rem facimus, si rei præsertim honestissimæ aliquando tibi memoriâ excutimus. Non enim hæc beneficij est exprobratio, sed quaedam quasi ad tantam virtutē capeffendam adhortatio. Alio te quoque modo Stoici ingrati esse volunt, cum clam remotisque arbitris gratias agis, aut refers, ne scilicet ab aliquo videaris. id enim ipsi in apertū ac propalàm faciendum monent, vt cæteris exemplis sit. Id mihi nihil refert, modo referatur: nisi hi sic fortasse velint, qui referunt. Quo in genere & hoc tempore aliquos ego ipse cognoui, qui dum sibi quem-⁵⁰ piam beneficio deuinciunt, vel gratiam referunt, id latere & nesciri volunt: sed hi accuratè quæso viderint, ne dum paucis quibusdam clam referunt, in cæteros, quæ plurima turba sit, ingrati fiant. Id quidem si ea tantum ratione fecerint, vt si sinistra velint latere quæ dextera faciat, ij non modò non vituperandi,

fed vt Christiani præcepti memores, meo sunt iudicio laudandi. Ad hæc etiam ò Ingrate, nostræ legis philosophi te per excessum (sic enim illi dicunt) ingratum vocant, cum quibus non debes, beneficia rependis, nec eo tempore quo debes: vel cum plus, quàm tuæ fuerint facultates, adeoque vt mox tu, tuicq; egeres, vel ingens aliquid subire discrimen necesse sit. neque enim illa, nec ista, gratiæ nomine digna esse videtur. Nec minus ingratus es, cum beneficiū gratiamque illi cui contuleris, exprobras, identidemq; obijcis, non in angulis modò, quòd turpe est, sed & passim, & in hominum corona, quòd est turpissimū. Cuiusmodi narratur historia amici cuiuspiam Cæsaris, qui cum nescio quem (nihil enim præter historiam habeo) in triumphali illa proseriptione seruasset, ei vbiq; gentium in os dicebat: Ego te morti eripui, ego te seruauit, aliæque eiusmodi. Tum seruatus, cum in dies obtunderetur: Redde me, inquit, Cæsari: quònam vsque mihi ista obijcies? istud enim ipsum non est seruare semel, sed saepe perdere. Id quod & hoc tempore frequentius à multis fieri, palàm est videre, & in primis in aulis Principum. Sed ingrati quoque notam animi non effugis, cum magna & præclara munera pro paruis & exilibus accipis: hoc est, cum ampla beneficia ita ipse accipis, vt vilia esse existimes: vel cum dantis animum non respicias. Solet enim plerumque res etiam minima ex affectu animi æstimata, summa & amplissima reputari: vt Persarum regis est exemplò patefactum, qui oblatam à rustico ambabus manibus aquam hauistam perinde accepit, ac si preciosissimū munus oblatum fuisset. Quidam rem hanc ita tradunt: Regi siti laboranti, Caunium quendam aquæ paruum virem obtulisse: quo munere regem ita gauisum, vt Caunium ipsum ex inope & obscuro, clarum & opulentum reddiderit. Quare ingrati nomen te non effugere Stoici statuunt, cum tenuiter & frigide admodum vel munus accipis, vel gratias agis, adeò vt vix (eorum vtar verbis) labra diducas. Nec itidē ipsi Stoici minus ingrati te esse definiunt, cum benemerenti licet aliquo modo gratiam retuleris, eius tamen familiæ necessariusque ac propinquus minimè refers, nec omnibus planè & ex integro satisfactis. Romani certè hac ratione militibus, eorumque posteris, qui optimè de Republica meriti fuissent, referebant. Sed & nostra ætate, Venetos audio, eorum liberis, qui pro Repub. egregiè operam nauassent, post mortem providere: rem vtique omni laudatione & commendatione dignam. Atqui & ego te non in viuentes modò, sed & in vita functos ingratum censuerim, cum tu beneficij immemor, quo viuenti adstringebaris, quacunque via & ratione potes, non gratiam refers, vel defuncti ipsius manibus, vel eius posteris, & superstitibus. Pythagorici cuiusdam philosophi historia nota est, qui cum phæcacia (calcei hoc genus est) non præsentem pecunia emisset, post aliquot dies, calceorum precium iutori persoluturus, ad tabernam rediit, vbi nunciatū illi est futorem mortuum: ea pecunia philosophus oblectatus, domum rediit. paulo post conscientia motus, secumq; cogitans, ingratum id esse & periniquum, ad tabernam reuersus est, & eius per foramen, qua se rimæ commissura laxauerat, pecuniam immisit. Hoc quidem philosophi exemplo monemur, mortuorum nos beneficia remunerari debere: illud tamen ego factum æquius existimauerim, si quod modò dicebam, defuncti Manibus, vel potius, si adsint, liberis cognatisque officium rependatur. id quod nostra Christianorum lege multo rectius cauetur. Sed tamen Ingrate, & cum refers, potes ingratus esse: & in primis cum alijs iniq;e surripis, vt alijs dedas, & ijs præcipue qui flagitiorum & scelerum conscij sunt, & socij. Hoc in numero tecum sunt Ingrate, vel tyranni, & principes iniq;ui, reliquiq; inanis gloriæ & splendoris cupidi. Nam hi, quos arbitrantur amicos, modò locupletent, quacunque id agant ratione, nihil vel parui pendunt. Et nonnunquam in istud Ingrate crimen impingis, cum benignior videri vis, & liberalior, quàm vel res tua patitur, vel tuæ sunt facultates. in proximis enim & beneolos iniuriolos existis, cum ab eis per inuidiam fraudemque rapis, que

alijs indignè immeritòq; conferas. Sed & plerumq; ostentatione quadam potius, quàm vera gloria ductus, refers: vt cum fortassis exiguam, exilemque gratiam rependis, eam tu tamen magnificis gloriosisque verbis dilatas, & tanquam si magna sit, exornas: quod cum re ipsa fugiendum est, tum ne in gloriosorum & nebulosorum numero habearis. Sed hac de re planius agemus, si quando (vt meditamur) referendi præcepta trademus. Ex his quæ supra diximus, Ingrate, quot modis ingratus esse possis, vt puto, planè monstrauius. Reliquum esse videtur, vt quæ tibi propius interiusq; in medullis, ipsisque visceribus vlcera hærent innata, si velis audire, demonstrem. Sin minus, tanquam vnguem (quòd dici solet) vlceri penitus admoveam, vt scilicet vel sic intelligas, quanto & quam pestifero morbo labores: cum nullum esse tam execrabile facinus, nullum tam immane flagitium, tamve nefarium possit, quod vel in te non sit, vel ab ingrato tuo non oriatur animo. Quod & si per se manifestum est, propter multiplices tamen tantisq; eleris radices ocellas, flexuososque mæandros vix principium inuenire, vel exitum aduoluere posse videor. Dicam verò, si non tam expressè, summatim saltem, vt eorum plurima, si non omnia, retulisse videar. Atq; illud in primis: Qualésnam quæso, Ingrate, Respublicæ, qualésve ciuitates futuræ sunt, si omnes tui sint similes? Nam cum eæ potissimum communiõne & hominum societate consistunt, quæ præcipue in exhibenda & referenda gratia consistunt, & constituuntur: quis non videt, sublata hac concordia, & sancta (vt ait Ennius) societate, eas deleri, & ab eo funditis dirui & eueri, qui nec vlli dat, nec reddit beneficium? Est enim magna illa hominum communitas, quæ ex beneficijs vltro citroque datis, acceptisque conficitur, & quasi quoddam beneuolentiæ & charitatis inter homines conseruandæ seminarium. quod (vt planius rem ipsam percipias) attende. Humani generis societatem, corporis vnus instar esse videmus: in quo si vnumquodque membrum sensum eum habeat, vt commodum suum tantum vtilitatemque respiciat, & non etiam aliorum, nec inter se membra omnia conueniant, vicemque referant, fieri facile, vt citò debilitetur, totumque dissoluta compage intereat. Nam si secur, si caput, si cor, priuatam tantum, & suam respiciant vtilitatem & commodum, nec eam seruent, quam corporis harmoniam concentumque sapientes quidam appellauerunt: hoc est, cum membra inuicem par pari non referant: corpus integrum pereat, & concentus ille dissoluatur necesse est. Sic ò Ingrate, si te vnusquisque, hominumque singuli sequantur, seque suo tantum emolumento & comodo metiantur, nec inuicem referre studeant, ea facile, quæ conseruationis vitæ effectrix est, hominum societas eueratur necesse est. Huc accedit, quòd doctiss. ac sapientiss. viri monumentis suis mandauere, non solum nobis natos nos esse, sed patriæ, parentibus, & amicis: quibus omnibus vtique rebus, quam modò dicebamus, communionem maximè conseruari, quis adeò cæcus est vt non videat? adeò excors, vt non sentiat? Sed age quæso Ingrate, quònam pacto, si non reponas referasque gratiam, conseruatio ipsa hominum & vitæ communitas seruabitur? ex qua tot humano generi bona parta sunt, vt iam ostendimus: Res publicæ, ciuitates, connubia, præterea commercia, sodalitates, collegia, ordines, humanitas, clementia, aliæ virtutes. Videor mihi videre homines more pecudum rursus palantes, fufos per agros, atque dispersos per deserta vagari, si tui sint Ingrate similes omnes, sublata tanta ex hominum cœtu remunerandi virtute. Verissimum enim esse liquet, quod est à sapientibus dictum, Ingratum hominem esse rem per se fugiendam, quòd nihil æque humani generis concordiam distrabat atque disiungat: vti è contrariò, grati animi affectionem rem per se bonam & expetendam, quòd eandem humani generis societatem conglutinet atque connectat. Non vides inquam Ingrate, quàm grauè agas facinus. Tu naturæ, tu iustitiæ, tu humanitatis, tu gentium iura peruertis. Omnium certè gentium ac nationum moribus atque institutis permiffum est, vt hostibus & inimicis impunè noceatur:

amicis verò & benè de nobis merentibus adiumento simus. Tu tuis amicis, tu necessariis, tu tibi coniunctis, vel officio, vel sanguine, vel utroque, obes, officis, & de te optimè meritis nocēs, & quidem acerrimè. Inimicis non nocēs, in illos necēs nec esse potes ingratus: at qui te opibus, auxilio, consilioque iuauerunt, qui virtutibus, qui doctrina, honore, dignitatibus ornauerunt, demeruerunt, ijs non modò gratiam non refers, sed eos in omni omnium rerum inopia & egestate deseris, nedum fauore ac benignitate subleuas aut erigis. Quis eis profectò non ignoscat, si aliquid in te aliquando inclementius, duriusq; uti furentes, dixerint, & inuecti fuerint: qualis amans Dido in ingratorum Aeneam, ut à Vergilio & P. Nasone confingitur: qualis in Thecèu Ariadna Callianiana, ut alias plerasque mittam à poetis decantatas: qualis & ipse demum M. Tullius in illa ad Octauium epistola: si modò Tullij est. video enim quosdam ipsam in dubium vertere. Non aliam præterea ob causam eosdem existimauerim poetas, qui adumbratis suis fabulis & carminibus vitam referunt, Hecubam illam infelicissimam Troiæ reginam canem factam finxisse, nisi ob ingraticissimum necessarij Polymnestoris crimen, cum tot tamen liberos, cum maritum ipsum regem ante aras ab hostibus crudelissimè trucidatos, cum denique urbis excidium æquiore animo antea tulisset. Sed fabulas mittamus. Quis quæso suas tibi ingrate opes credat: quis liberos? quis arces, oppida, caput denique ipsum? cum necdum quamdiu stat fortuna loco, sis fidus. Audiui certè, & ipse legi, omnium istorum tui exempla: sed & aliquos ipsi vidimus, quos commemorare non vacat, ut commodius persequar. Nullum est Ingrate, quantumvis abominabile & detestabile facinus, quod non tu profligatissimè perperes, cum & ijs qui te educarunt, opibus auxerunt, dignitatibus ornauerunt, capitis periculo liberauerunt, qui omnibus denique rebus amplificauerunt, eis tu tamen pro gratia necem crudelissimè rependis. Hic si nostris & hodiernis nunc tecum Ingrate, exemplis agam, eorum penè multitudinè te obruam. Antiqua quædam tantummodo, & breuissimè attingam. Quis nam quæso Marconem, & Annum Senecam, integerrimæ ac sanctissimæ vitæ viros, mori coegit? discipuli Caius & Nero, Cæsares. Quis M. Tullium, omnis eloquentiæ parentem, iugulauit, & caput amputauit? Cn. Popilius Lenas, ab eo capitis discrimine ipse liberatus. Quis L. Cæsarem, v. c. inuenicis iugulandum tradidit? P. Sexilius, grauissimi criminis reus ab ipso defensus. Quis C. Cæsarem: Brutus & Cassius, & qui ab eo dignitatibus honestati fuerant. Quis magnum Pompeium: Ptolemæi in regnum restituti filius. Quis Darium Persarum regem? Bessus, quàm plurimis à Dario affectus beneficijs. Quis Philippum Alexandri patrem? Pausanias, vnus ex dilectis. Quis denique Alexandrum ipsum? nempe, qui ab eo maximis fuerant beneficijs & dignitatibus ornati. Collige sic igitur Ingrate, omnia in te vitia inesse, nullamque virtutem. Nam sicut gratum hominem omnes in se virtutes habere dicimus, sic omnia in te vitia. Tu enim, quod supra ostendimus, impius es, & avarus, quod nec Deum ipsum immortalem colis, nec imitaris, immo vix esse credis. Tu sacrilegus, quod sacra Dei munera sublegis, vel accepta benemerentibus & pijs referre renuis. Tu tui ipsius hostis, & homicida, totiusq; humani generis: id quod tibi non multo post, planius ostendam. Tu prædator, ac fur, quod aliena rapis, & condis. Tu perfidus, quod credita tibi inficaris. Tu proditor, quod nulli fidem datâ seruas. Tu latro & grassator, tu oppressor, qui priuatorum & civium per dolum & fraudem bona diripis. Tu hostis publicus, & perduellis, quod per te non stat, quo minus ciuitas, & omnis respublica corruat. Tu amicitiam tollis, qua nescio an quicquam à Deo immortalati melius generi humano concessum est. Tu benevolentiam & charitatem, tu clementiam, tu hominum communionem & societatem dissolis. Tu iustitiam enertis, quæ cum suum vniciue reddat, fons est æquabilis vitæ degendæ. Tu aliena tibi vsurpas: tu moderationem

tionem & temperantiam subuertis. Tu ocium & tranquillitatem pessum das. Tu prudentiam, tu reliquas virtutes tollis. Tu denique superbus & arrogantis, qui præ te nihil esse reris. Tu expes Ingrate vitis, nec presentibus quidem frueris, immò & quàm facillimè desperatione ageris, furis agitaris: & tibi ipsi saepenumero mortem Ingrate concitasti, utas tibi manus ipse iniicisti. Ut poetarum exempla, quæ innumerabilia sunt, præteream: quo laqueo CHRISTI Seruatoris proditor Iuda pendidisti? quo Brute gladio? quo Callippe, quo Magi pugione concididisti? eis scilicet, quos ab ingraticissimo animo accepisti. Vos ergo rectè, vos & iuste poeta in vltimis ac profundissimis Tartari atque Erebi tenebris cruciari, & acerrimè torqueri cecinit. Num vides igitur Ingrate, quàm grauior pecces, qui tuo vno isto nefario & perditissimo flagitio omnia peccata committis? Tuo enim isto scelere, sicuti auro preciosissimo cætera metalla, ita reliqua crimina distinguuntur & estimantur: eoque grauius peccatum censetur esse, quo plus tui habet Ingrate flagitij. Nam cur quæso patriæ proditorum grauissimè peccare dicimus, nisi quod pluribus illum modis ingratum esse conspicimus? Is enim in amicos simul, in necessarios, in cõsanguineos, in liberos, in parentes, in Deos denique ipsos immortales ingratus peccat. Sed (ut opinor) satis te his telis confodimus: alia te aggrediemur via, strictoque propius pugione cõficiamus. Omnium te quidem Ingrate, non bipedum solum, quod a iure, sed & quadrupedum, & ferarum immanissimum esse monstrabo. Cætera certe animantia in suo quæque genere probè degunt, nec nisi in disparia & diuersa genera sauiunt: eò tamen vsque tua Ingrate ista prouecta est immanitas, tua processit impietas, ut in parentes quoque ipsos, qui te genuerunt, aluerunt, instituerunt, & quos post Deum immortalem colere & venerari debes, impius & ingratus existas. Sed nec minus in filios, in fratres, in sorores, in coniuges ingratum te esse videmus: qua de immani re, vti nam antiquis esse possemus contenti exemplis, nec id frequenter nostris etiam diebus audire & videre cogemur. Nam quid quæso Selymum Mahometem Turcarum regem, quid P. Petruccium euexit, nisi tuum Ingrate parricidium? Quid Picum Mitrandulam bis exculem fecit? quid tanta adire pericula? Quid in Perusina Balionum familia, tot penè tragœdias, nisi tuum Ingrate & scelerate flagitium? Quid denique tot Medices familiæ totius Hetruriæ, hoc in primis tempore, facile principi, tot molestias, tot turbas exciuit, nisi tu omnium ingraticissime, cum alias superioribus annis, tum his proximè diebus, quibus LEONIS Decimi Pontificis optimi maximi præpropere & immaturo obitu, omnis sermè Christiana Respublica disiecta, & penè conuulsa est. At hoc mihi loco per te Ingrate liceat, sublatius aliquanto, dum tamen à te non recedam, nostrorum temporum conditionem infelicissimam deplorare. O fallacem (quod ait M. Cicero) hominum spem, fragilèmq; fortunam, ò vanà nostra studia, quæ in medio saepe spacio nos deferunt, & in ipso plerunque portu obruantur. Nos verò miseròs atque infelices, qui cum primùm tua, Leo Pontifex Maxime, sapientia, consilio, & fortitudine liberi esse coepissemus, in medio felicitatis cursu, te liberatorem ac vindicem Romani imperij, totiusque Italiæ, te sacri ordinis & religionis assertorem, diuinarum priuatarumque caerimoniarum peritissimum, virtutum deniq; omnium parentem, fauoremq; amissimus. Nam cum pernicacium & furentium Barbarorum ceruices penè concidisses, cum illos maiestati Pontificiæ non illuddere, nò insultare, sed parère & cedere coegisses, ut mox facilius posses religionis desertores, & pietatis transfugas compescere, & falforum numinum vanorumq; rituum cultoribus pulsas & debellatis, erepta iam pridem Christianis opulentissima & Deo gratissima regna recuperare, Christi q; religionem & pietatem asserere nomèq; late propagare: pro dolor, tuum illud immortalitate dignum ingenium, illa virtus morte subita nobis erepta est: ita tamen, ut ex tam alto felicitatis & dignitatis gradu, ad superos potius quàm ad inferos perue-

nisse videre. Tu ergo in hunc Ingrate, omnibus modis iniectus es? Tu canina non dicam facundia, sed rabie quadam & feritate, latrare & maledicere non desinis? Tu illum scilicet priuatas opes, tu publicum ærarium, tu illum Petri patrimonium depeculatum fuisse, illiusque sacram suppellectilem distraxisse, sceptrum & tiaram confasse dicis? Tu mitissimum Ingrate pontificem, & clementissimum, immanem & crudelem: tu liberalissimum et magnificentissimum, indignum profusumque, & si quæ scediora sunt scurrarum & nebulonum conuicia, fracta illa tua voce impudentissime vocare non cessas? Tu ab illo in flaminum & patrum collegium es ascitus, ab illo inauguratus: tu verò illi, & cuius gratia & precibus, istis es dignitatibus ornatus, in comitijs non modò gratiam non re-
tulisti, sed qui grati futuri erant, haud penitus ordinis & beneficiorum obliti, ut tui similes essent, vanis tuis pollicitationibus, persuasionibusque pertentasti: & eorum (prò facinus) aliquos pellexisti. At alij quidam bene instituti, quòd fidem, & grati animi affectionem vanis tuis promissionibus antetulere, apud omnes bonos bene audiunt, & laudibus in cælum tollunt. Etenim si inter Augures illud à Romanis institutum diligentissime obseruatum fuisse legimus, ut eum à quo in augurum collegio cooperatus augur fuisset, in parentis loco colere deberet: quo tandem animo illum tu venerari & colere debebas, à quo longe nobiliorem splendidiorémque ordinem & dignitatem adeptus fueras, & qua non solum tu, sed omnis tua est insignita & honestata familia? Nam quid dicam Ingrate, quòd nunquam satis dignis præconijs celebrata Medicen LEONIS familiam, criminacionibus fictis maledictisq; premere & obscurare tentasti? tu in ea, tot orbis lumina, dum vixerunt, Coimos, Laurentios, Iulianos, Petros, Ianos, quos nulla vnquam ætas ex annalium & hominum memoria tollet. At si nescis Ingrate, restat adhuc, & restabit illius immoratum & inconcussum columen & firmamentum, COSMVS, & qui sub eo auertur & formantur Pueri, non modò paternæ & auitæ virtutis ac fortunæ, sed & longè amplioris hæredes, quibus tanquam tibi cinibus firmisimam sulta ac sustentata domus, non corruet, ut tu tot artibus & machinationibus molitus es, sed (ut speramus) iterum atq; prius, pari, & eo etiam clariori splendore ac fortuna restituet. Sed parum ista, Ingrate, quæ fecisti, fortasse tibi visa fuerint: nondum satur, nondum voti compos, cuius nunquam eris: sanctos quoque manes, beatam LEONIS animam his corporeis vinculis exutam audes incessere, & fictis quibusdam tuis fabulis ac nugis illi quidem, quam tu nec viuens, nec mortuus vnquam assequeris, inuides. At ille te, tuâque maledicta ridet ex altissimis cæli templis, ubi iam verè beatissimus æuo sempiterno & quiete fruatur. Tu verò non nisi cum laruis luctaris, & quæ te fors manet, ignoras. Sed iam satis: nostraque illuc potius, vnde exiit, redeat oratio: & quæ non sine gemitu & lachrymis commemorare possumus, exempla mittamus, ad antiquiora reuertamur. Quis denique te Ingrate rogo, tot Græcis & Latinis poetis, tragædiarum & poematum argumenta, Thyestas, Oedipodas, Orestas, Medæas, Octauias, alia penè innumerabilia præstitit, uel suppeditaui? Quis demum tot antiquis, tot nostris temporibus, laqueos, pyxides & aconira, tot veneficia, tot venena, tot philtira miscuit, parauit, nisi tu crudelis Ingrate? Nunc reliquus est mihi locus ille diligenter Ingrate tractandus, quem tamen, quàm breuius per me fieri poterit, absoluiam: Num tu scilicet isto tuo tam nefario & execrabili flagitio, aliqua poena, aliquo supplicij genere plectaris: num per leges publicasque sanctiones, num per decreta, plebisve scita, num per rescripta principum aliquis tibi equuleus, num crux aliqua aut patibulum: num cicuta, vel vncus, liquidumque plumbum, cæteraque istiusmodi suppliciorum ac tormentorum genera præscripta sunt? Anneus Seneca multas causas enumerat, cur ingrati forum nesciant, & in eos legibus non sit seruitum. Difficilis (inquit) rei esset æstimatio, odio tantum damnantur ingrati: & inter scelerosos illos relinquimus, quos ad vindic-
ces Deos

ces Deos dimittimus. Si enim ingrati actio daretur, optima beneficij pars periret. Nam cum dies Ingrate tibi diceretur, & ad iudicem voceris, non iam beneficium illud fuisset, & gratia, sed creditum: & tu nexus are alieno, potius quàm ingratus, voceris. Est enim longè dissimilis (ut ait Cicero) pecuniæ debitio, & gratia. nam qui pecuniam dissoluit, statim non habet id quòd reddidit: qui autem debet, æs retinet alienum, gratiam autem & qui refert habet, & qui habet, in eo ipso, quòd habet, refert. Vides ergo Ingrate, quanta sit gratiæ vis: ut is habeat, qui refert: propterea ne desinat esse gratia, non eius datur actio. Ad hæc, cum res sit maxime honesta referre gratiam, desinet esse tam honesta, si sit necessaria: nec gratus esse videreris, si ab iudice referre gratiam cogereris. Porrò isti tanto & tam frequenti, & vulgato scelere, vix omnia omnium vrbium fora sufficerent: non ipse Athenensium Areopagus, non Amphictyonum conuentus, non Hebræorum 70. Iudices, quos illi Sanhedrim vocant: non Romanorum centumviri, non Vrbanis & peregrinorum prætores: non innumerabiles denique iudices satis essent ad ius ingratis dicendum, & litibus dirimendis. Quis enim aliquem non ageret, vel quis ab aliquo non ageretur? Non essemus item tam prompti ad beneficia capienda, si cum non ageremus, essemus foro sistendi, & causam dicere cogeremur. Præterea, nec tam parati ad promerendum essemus. Nemo quidè libenter dat inuitus, nemo coactus. Ut enim verè sit gratia, gratuita ac voluntaria esse debet, animoq; beneficii & liberalis est exhibenda. Postremò, nec quàm multus & ingens sit ingratorum numerus, sciri expedit: ne si eorum tanta multitudo cognosceretur, crimen in consuetudinem transiret: adeò, ut eius puderet neminem, nec tãti quisquam facinoris conscientia tægeretur. Multa cerre sunt scelera, quæ nunc passim (prò pudor) & vulgo consuetudine quadam & abusione committuntur, quæ auorum nostrorum & patrum memoria quàm maxime damnabantur, & non factu modò, sed dictu quoque foeda putabantur. Sed ne putes tamen Ingrate, verum id profus esse, quòd Seneca prodidit, aduersus te tuumque crimen quòd actio nulla fuerit, & apud antiquos, & nunc esse perleges. Num tamen Germanos legimus, se beneficijs nil debere putare, & propterea acceptis non obligari: si tamen diligenter auctores, qui tum Græcè tum Latinè scripserunt, euoluas, & Persas inuenies, tui similes ingratos atrocissimo supplicio, exquisitòq; tormenti genere affectis, perpetuâque eos inuisse infamiæ nota, quibus ne hoc quidem tempore ignoscere audiuimus. Sed & apud Athenenses actio fuit contra ingratos, eadem & apud Macedonas. Legimus & quosdam fuisse nationes, quæ tuo isto Ingrate, flagitio conuictos, sude palòve per guttur ad actio necauerint. Romani ac Massilienses emancipatos & libertate donatos, si erga patronos ingrati fuissent, eos rursus in seruitutem redigi voluerunt: cuius qualem rei leges adhuc leguntur. Ingratos (inquit Suetonius) & de quibus patroni quererentur, Claudius Imp. reuocauit in seruitutem. quo loco nonnulla interpretet. Cautum quoque hodie est ciuilibus legibus, donationem, quæ tibi ab homine etiam viuente facta sit, irritam fieri, facillimèque rescindi posse. Iis præterea legibus permissum est, à patre exhæredari filium ingratum: & quòd amplius est, à filio patrem ingratum. Fuit insuper Hebræorum legibus sancitum, ut aduersus patrem ingrati filij qui fuissent, lapidibus obruerentur. Ad hæc & ex theologis nostris aliqui, & doctrina & vitæ sanctimonia insignes, beneficium ingrato subtrahi debere existimant, si in crimine ipso, quo fuerit deprensus, perititerit. Sed & ad exercenda ingenia, dum controuersias & lites declamarent antiqui rhetores, ingrati actio proponi solita fuit. Esto, Ingrate, nullæ sint istæ leges, ut verissima extant aliqua, num tu propterea impunitus eris? nullum tuum supplicium extabit? Atqui & Phalaridis, & Perillæo ære grauiora tua sunt supplicia, quibus te omnibus inuisum, omnibus odio esse, & sentis ipse, & perspicis. Audi quæso, de tuo isto supplicio quid
XX 4

sapientes sentiant. Socrates apud Xenophontem, legibus sancitum esse affirmat, ut ubique gentium beneficientibus gratia referantur: & huiusce legis ergo qui contraierit, feceritve, ea poena ubique gentium puniatur, ut omnibus odio sit. Nunquid ergo impunitus eris Ingrate? minime. Neque enim impunita ea sunt, quae omnibus iniusta sunt, & odiosa. nec enim vilius supplicium grauius est publico odio. Verum nec illa parua poena est, quod tu plerumque conscientia tactus, non audes ab villo beneficium accipere, non audes vili dare: omnium designaris oculis, aut designari te putas: & intellectum optimae rei & dulcissimae amisisti, testem ingratorum omnium vindicem Deum pertimescis. Nam & si Marcellino credimus, summus Deus est, cuius numine & perenni suffragio damnantur ingrati. Tuum est illud etiam Ingrate supplicium, quo an vilius atrocius esse possis ignoro: cum eum vides, cui te debere beneficium cognoscis. Hinc tantus tuus pudor, & plerumque verecundia: tamen si perficata fronte & obdurata illius praeteris, euitas, fugis. At cum praesens tibi aliquando assistit, aliud auerteris (quod in te ipse saepe obseruauit) & alia tibi esse negotia dissimulas: vel si cum quo habes, secreto & in aurem vis loqui videri: at plerumque (bone Deus) quam nihil cogitas, nihil loqueris, & nihil agis: at benemerentis tibi, etiam nolenti, ob mentis oculos obuertatur imago, virget meritum conscientia, quae te nunquam patitur quiescere, nullam integram vilius rei voluptatem percipere; Te inquam vrit intus & lacerat ipsa intercepti beneficii conscientia, qua vna certe re illo es inferior, cuius in te perit beneficium. Nam quo maior vis est animi quam corporis, hoc grauiora sunt ea quae animo concipiuntur, quam illa quae corpore. Quocirca tu inferior Ingrate, quod suscipis in te scelus, quam is qui te ingratum experitur. Graue namque (ait Seneca) tormentum, ei debere, cui nolis. Pulchra quidem & verissima sententia apud Dionem lib. 46. historiarum legitur, qua manifeste declaratur, quam ratione fiat, ut libentius & facilius beneficiorum, quam iniuriarum obliuiscamur. Sed ista tibi iam diu obdurato, & qui in tanto scelere occaluisse, forte parui momenti esse videntur, quod permultos vides non ut C. Trebonium, poenas violatae gratiae dare: virum, ut ait Velleius, aduersus merita Caesaris ingratisimum, ut alios nunc mitam: cum in mortem naturalem usque aliquando scelus differs, at non tamen supplicium (mihi crede) non poenas euadis. Quippe si oraculis doctissimorum ac sanctissimorum hominum credimus, te manent post mortem aeterna supplicia, atque vna cum ijs qui aduersus Deum ingrati caelo ruere, malis animis, urgeris, cum sceleratis & ingratis Titanibus torqueris. Mito, quae haec de plurima scripsere Christiani philosophi: mitto Platonem, atque vna Homerum. Non es ergo (ut vides) Ingrate impunitus, cum & post mortem tua sint tanta supplicia. Verum ad ea quae viuens, imò inter viuos agens, pateris, iam redeo: quorum illud non minimum est tuae miseriae & infelicitatis argumentum. Caterorum quidem, quos ob graue aliquod facinus in miseriam, calamitatemque incidisse videmus, si non omnes, at certe plurima pars hominum, miserescimus, opemque & subsidium afferre curamus: tui vero, Ingrate, quem miserat, qui opem ferat, nemo est. Nemo enim te misericordia, non auxilio, non subleuatione aliqua dignum putat. Quinimò & cum se cuncta tibi res, & tranquillae succedunt, pro gratulatione, pro laetitiae signo te detestantur, te execrantur omnes, tibi que ut male vertat, Deum precantur. Nimirum, cum nullum tam turpe facinus, nullum tam immane scelus esse videamus, quod vel aliqua ratione, vel excusatione dilui non queat, aut certe infirmari, & quoquomodo eleuari. Ille iniurijs prouocatus, ille odio aut iracundia quadam percussus, siue inimicitijs, prolapsione, casuue aliquo hominem vulnerauit, percussit, interemit. Tu vero Ingrate, quamnam istorum gratia ingratus es, nisi quod beneficio affectus, quod gratia prouocatus, malo atque iniquo animo semper fuisti? Qua re fit, ut minus mirum tibi videri debeat, si tu, tuique similes omnibus despectus sitis,

fitis, cum nulla saltem excusabili causa peccetis. Tu iccirco Ingrate, omnibus ingratus es, & inuisus, tu despiciatissimus, te fugiunt omnes, a te abhorrent omnes. & licet interdum, quoniam locuples sis, & potens, vel nobili ac illustri aliqua familia oriundus, seu claris generosisque parentibus natus, siue quod aliqua sis dignitate honestatus & insignitus, vel in magistratu sublimive loco constitutus, te homines adeant, te saluent, te comitentur, te deducant: animo te tamen oderunt, tacitique execrantur. Qua enim eos in te mente, quo animo esse putas, cum cogitant, sibi, quicquid in te conferunt, perire? Quo inquam animo esse existimas, cum omnem suorum in te officiorum spem, omnem obsequiorum ac meritum fructum perdere se vident? Seritur enim (ut dici solet) beneficium, ut fructum postea metamus, at in te sterile scit, & perit, Ingrate. Tunc autem tibi gloriam comparare quaris? dum viuus ne, an post fata, eam te speras assecuturus? minime quidem, nec inter praesentes in viuus agens, nec apud posteros extinguitus. Nam cum Gloria sit, illustris & peruagata multorum & magnorum, vel in suos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritum: quamnam rogo ea tua sunt merita? quae beneficia reposita, quibus ea, quando exhibuisti, reddidisti? At tu nescio quibus assentatorum & blandientium rumusculis, & inanibus Gnathonum nugis aures patefacis, & ex palpo adulationibusque gloriam te & veram laudem nancisci existimas: qui coram, & te praesente, & audiente, ea de te dicunt, quae & tu falsa & vana esse cognoscis: his tu tamen inflatus titillationibus, & vanissimis blandimentis, excuteris, moueris, & tibi places. Quid faceres, si vera illa, & non falsa forent? Num inquam vides insulse, nullam veram esse tui laudationem, nullamque inesse posse tibi gloriam? cum & ingratus ipse de tui similibus & conqueraris, & male dicas? Habet hoc, crimen Ingrate tuum, quod non parui momenti ipse duco, ut a nullo vnquam sit excusatum: a nullo scriptore defensum, non modo non laudatum esse videamus. Multa quidem vitia, qui vel defenderint, vel excusauerint, etiam quaedam laudauerint, inuenti sunt. Ille iracundiam, alius superbiam, alius ignorantiam, alius item iniustitiam, plerique corporis voluptates: ebrietas alij, alij somnum, & ocium, & mortem. Fuit & qui literas, & literatos, ingenij licet gratia, vituperauit. Nec postremo, qui stultitiam fatuitatemque miris laudibus prosequeretur defuit. Quin extant in te potius excellentissimorum doctissimorumque virorum innumerabiles sententiae, & illa quidem cognitum dignissimae, quibus quam sis Ingrate omnibus inuisus, quam omnibus execrandus, & ex mortalium consortio eijciendus, facile monstratur. ille, Ingrato homine nihil peius terram producere exclamat: alius, Nihil amare, qui te amet, Ingrate. hic, Non recessurum vnquam ex aedibus tuis malum: & alio loco, Spes (ait) tuas similes esse hyberno gelu, quod quam facillime liquitur: alij, Gratiam non esse gratiam, imò dedecus, si cum collata est, statim non referre studeas: nec ex ea modo quippiam augeri, aut accrescere, sed solum tibi beneficium extinctum & deperditum esse statuunt. Sunt qui te perforato & peritioso per similem esse dicant, quod quicquid in te confertur, frustra erogat, & tanquam (quod est in fabulis) Belidum puellarum aqua perfluat, atque emanet. Te serpentibus etiam perniciosiorem quidam dixere, quae virus in aliorum perneciem, sine tamen sua, habent: sed tu non aliis modo, verum & tibi ipse nocet. Sunt qui tum demum illum abs te recte fieri asseuerent, cum scilicet moreris. Ixionem, hominem illum ingratisimum in Iouem, ut est in fabulis, apud inferos rota assidue versarum, exclamare apud Pindarum obseruant interpretes, δὲ αὖ βουρην ἴσωντας αὐτὸν ἀβύρην: quod utique referenda sit beneficientibus gratia. Nec aliam ob causam Lucretius poeta Gallos Cybeli castratos attribuit, nisi quod qui ingrati inuenti sunt erga genitores, indigni putandi sint, viuam progeniem qui in oras luminis edant, & paulo post:

Telae, praeporant violenti signa furoris,

*Ingratos animos atque impia pectora vulgi
Contervere metu quæ possunt numine diuæ.*

Scribit & Phryx Aesopus in suis Apologis, à Deo puniri, qui in bene facientes ingrati sunt: in ea quæ de ceruo & venatoribus fabula inscribitur. Ponoranus Iouianus, nostra ætate vir (meo quidem iudicio) in plerisque suis scriptis penè antiquis conferendus, suo te quodam ioculari dialogo ita proscindit, vt a sello te inerti conferat: Cui si caput saponem laues, totum id quod impendas, amittis, quod & apud vulgares nostros in frequenti est prouerbij consuetudine. Mitto huiusmodi sexcenta, quæ in medium hoc tibi loco ex Græcis & Latinis afferre possem. Neque enim te sententiosis, neque auctoritatibus, neque apologis conuincere, sed naturæ telis, ac rationis gladio (si possum) cominus conficere constitui. Igitur si potes, Ingrate, attende, quam mecum omnis te natura redarguat. Cum mecum hoc ipsum quod in se cuncta continet, cum in eo omnia naturæ opera contempler, inter ea ego nihil esse comperio, vnũ te præter, ingratum: cuncta vices gratiamque rependunt, nimirum talia & natura & fabricatore Deo perfecta: tu vnus inter ea prauaricator, & (vt sic dicam) transgressor, tu denique omnem naturam confundis, atque perturbas. Cælum quod dicimus, & cœlestes in eo animi, mentesque diuinæ, tum decem illi orbis, quibus sunt cuncta connexa, dein sempiterni fixi siderum stellarumque globi, æther præterea, & aer stabilis, reliquaque elementa, stata quadam vicissitudine, perpetuamque volubilitate gratis in vsus nostros annuatim & indies ferunt ac referunt. atque, in qua nos degimus, in primis Terra, magna & quam gratissima parens omnium, quæ à nobis cultu prouocata, cum foenore semper gratiam refert, vt allucubiferentorum vsuras vigesimas & trigesimas & centesimas non tam honestas æquet, & excedat aliquando: hæc & sponte sua beneficijs nos sepe promeretur, hæc sinus vberaque illa multiplicia benigna laxat, hæc viscera pandit, effunditque opes diuite copia, aurum, gemmas, metalla, herbas, sitis pes, fructices, arbores, fruges, poma, nuces, baccas, flores, semina: hæc insuper, neque ceteris tot generis animantibus, nostris suffecturis necessitatibus, victum denegat. Ad hæc quæso Ingrate aduerte. Animalia ipsa bruta, sensu humano & ratione carentia, si aianur à nobis, quantum in se est, pastoribus dominisque gratias referunt: vt eorum aliqua cum dominis nonnunquam morti, nimio eorum desiderio, occubuisse legerimus. Sunt & recentia exempla, quæ audiuimus. Non tibi hoc loco canes, partim domestico & quotidiano vsu, partim de his scriptis volu minibus notissimos referam, qui & ea de causa ab antiquis Laribus domesticis præesse dicebantur: non equos afferam, de quibus leguntur historia: (Illud non omitam, quod de Soclis Atheniensis equo tradidit Aelianus, à quo cum amaretur ardentius Socles, veritus ignominiam, equum vendidit: quare equus amassio domino destitutus, voluntaria sibi mortem inedia consciiuit) non boues commemorabo, ex quorum aliquando visceribus vesci, scelus habebatur, ne erga id animal ingratus homo videretur, à quo tanta esset affectus utilitate. Quin & inter exempla legimus, damnatum à Pop. Rom. die dicta, qui concubino procaeci, rure se omalium edisse neganti, occiderit bouem, quin idem etiam in exilium actus dicitur, tanquam ingratus erga colonum animal. Non cætera iumenta afferam, quibus in vsus nostros indies vtimur. Non præterea afferam elephantos, humano propè ingenio: non anferes, Capitolij vigiles, & puerorum amore cognitos: non repentes inter pocula sinusque innoxio lapsu dracones: non reliquos denique cicures, vel feras beneficio mansuefactas, gratiam retulisse. Longa nimis esset aliud agentis historia, si omnium vellem exempla recensere. pauca hæc non prætermittam. Legimus, ad referendam gratiam delphinus suapte natura propensos, nam præterquam quod inter se mutua & publica quædam est societas, hominum etiam sunt amatores, quibus & persæpe gratias retulere: quorum & multæ extant historia: sed cæteris omissis, vnã tantum ego hic asse-

hic afferam. Aelianus scribit, Coeranum quendam Parium captos delphinus à piscatoribus argento redemisse, liberisque illos dimisisse. tum non multo post, cum in Parij maris angustiis facto naufragio Coeranus in cæretur, à delphinis seruatus, delatusque est ad saxum, cui Coeranio nomen inditum est: dein vt defunctus, & cõmunitus à propinquis est in littore, illuc delphinus conflure & adnare solitos, tanquam inferias Coerano soluentes. Eandem historiam reperit paucis immutatis Philarchus apud Athenæum, libro 3. Esse item insulam non longè ab Epidamno ferunt, quæ Athenas vocetur, vbi piscatores habitant. in ea lacus est, vbi scombrorum cicurum est multitudo, qui à piscatoribus aluntur. Hi verò vt nutritoribus gratiam referant, pasti in altum denatant ad feros scombros, eosque ita circumeuntes paulatim ad piscatorum captiõnem deducunt: quibus captis, cicures scombrorum sua lustra redeunt, pastum à piscatoribus solitum expectantes. Hanc historiam pluribus exequitur Aelianus. Multos præterea vetulos, annososque (quod Plutarchus scribit) quibus in Hecatompedo construendo Athenienses vsi fuerant, & quibus ideo publica alimenta dabant, ne minus grati officiosique viderentur, duces cæteris itinerum, laborumque veluti adhortatores se præstitisse accepimus. Idem & Aelianus, & Hierocles. Aspis insuper (vt est à Philarcho traditum) ab Aegypto homine educata, cum in hospitis aedibus peperisset, accidit vt ex catulis vnus hospitis filium venenato morsu peremerit. Aspis tum domo forte aberat. reuersa, iniquum rata hospitis filium à catulo necatum, presente hospite, ne ingrata videretur, catulum filium interemit. Demetrius physicus pantheram, alioqui ferocissimum animal, tradit, cum eius catuli in foueam cecidissent, nec eos inde educere per se sola sufficeret, tam diu sibi moram traxisse, quam diu inde homo præteriens, leniter vnguibus ab ea per vestem tractus, & nutu, signisque pantheram monitus, catulos è fouea exemit. Quare panthera gratiam referens, gestiens, hominẽ eoulsque per sylvarum & nemorum deuia cum filiis comitata est, quo cum vsque in Pangæo Thraciæ monte contigisse. Democritus vero Thoantem, in Arcadia seruatum à dracone narrat. Draconem Thoas puer nutrituerat, qui cum adoleuisset, veritus draconis naturam, magnitudinemque, in solitudinem detulit: vbi, cum latronũ in insidijs digressus circumuentus fuisset, exclamauit: cuius audiens vocem draco, eamque educatoris Thoantis esse cognoscens, accurrit illico, & cum latronum manibus eripuit. Leonem, ait Seneca, a se in amphitheatro visum, qui vnum è bestiarijs agnitum, cum eius quondam magister fuisset, protexit à cæterarum impetu bestiarum. Androclis (qui Androdus mendose dicitur est apud Gellium, vt ex Actiano didicimus) notissima est historia, à leone simili modo in circo Romæ seruati: cum is prius ex leonis pede infixum forte suculum, in eius specu diuersatus, exemisset: adeo, vt postea Romæ per vrbis tabernas & per fora leonem ipsum Androcles circumferret, & vulgo passimque, ab omnibus acclamaretur: Hic est leo hospes hominis, hic est homo medicus leonis. Sunt & alia complura leonum exempla, non modò in sacra nostra historia, sed etiam gentium: vt illud Helpidis Samij, qui cum in littore Africæ ex leonis gutture os euellisset, tam diu leo ex veneratione ei gratiam retulit, quam diu cum nauis in littore stetit. Gallum quoque cognominatũ Centaurum, scribit Nicander, affectum amore fuisse pueri à poculis Nicomedis regis, cui nomen Secundus fuit, illique maxime obsecutum fuisse. Clearchus Peripateticus philosophus auctor est, pauonem in Leucadia in tantum puellæ amore correptum, vt moriente illa, ipse quoque desiderio defecerit. Sed & inter se rationis expertia animalia gratiam referre audiuimus. Qui animalium historias condidere, accipitrem tradunt, alitem rapacissimam, rigenti brumæ tempore calidioris temperamenti passerem vnguibus implicitũ, noctu sibi pectore solitum admouere, eoque se à frigore tueri illum mane illasum, intactumque, vt beneficij memorem, dimit-

dimittere. Rem similem de aquila & columba, vulgus prodit. An non Aegyptij autem cucupham miris laudibus prosequuntur? eamque in sceptri fastigio earatione affigi volunt, quod vni hoc animal apud eos, senescentibus parentibus gratiam referat: eodemque in loco, in quo ipse pullus educatus fuit, nidum parentibus construit, & detritas veteresque pennas euellens, tantisper educat, dum repullulatis alis pennisque, ipsi sibi auxilio esse queant. Eandem ut existimem cucupham & ciconiam, Graeci plerique scriptores faciunt, qui eadem ferme de ciconia, quae modo de cucupha retuli, prodidere. Illud vnum inter eos non conuenit, quod de regum sceptris attuli. Ciconiam quidem illi aiunt in summo sceptri apice effingi, sed in ima illius parte hippopotamum: ut scilicet reges admonerentur, pietatem eos colere debere (eius enim symbolum est ciconia) & violentiam comprimere: quoniam violentum, ingratumque animal sit hippopotamus, cuius quidem haec natura proditur, ut cum primum viribus niti potest, cum patre decerter: quem si superarit, & victus filio cesserit, illa suum abire permittat, cum matre concumbens. at si victus pater, id non permittat, à viatore filio occiditur. Hinc ego, quod de scepro dixi, ita ex Horo interpretor, gratos piisque reges esse debere, & ingratos esse cauere. Sed certe à ciconiis, parentibus senio consecris gratiam referentibus, in eos qui gratiam & beneficium rependunt, à Graecis tritum sermone prouerbum factum est, *ἀπὸ παιλαργίου*. Eandem & parentibus gratiam referunt meropes aues: glires item, fessos senes genitores insigni pietate alunt. Alia multa denique animalia sunt, quae inuicem officium referunt, gratumque inter se quodammodo animum exhibent: de quibus est longa & copiosa scriptorum narratio. ut psittacus, & turtur, pavoones & columbae, musculus & balana, aliaque, quae qui naturae historiam scripsere collegerunt: & perinde haud precium est operae, hic tibi cuncta referre. Contra vero vituperari solent, quae ingrata homini animantia gratiam non referunt: inter quae in primis hirundo, quae cum nobiscum habitare statim anni tempore videatur, nostrisque in domibus nidos suspendat, pullos alat, nunquam tamen illa nobis sit domestica, nec cicur. Quare à plerisque esse creditum, ideò in Symbolis à Pythagora dictum, Hirundinem domi non suscipiendam: qua de re in Symbolis plura. Vituperatur & aries, vulgato Graecorum prouerbio in Ingratos, quod is, à quibus educatus est, cornibus feriat. Coccyga quoque, & quae aliae sunt eius naturae animantes, quis non detestetur? quod nutrimentum ingrata perimat. quis non scorpiones terrestres? qui adulti parentes interimunt. quis non viperam? (si vera sunt, quae de ea traduntur) cum maris foemina caput in coitu mordicus absumat: & mox in parentis vitionem, eam catuli nascentes dirumpant. Quia & sacris illis suis literis Aegyptij columbam execrantur, ipsaque alite tuum istud Ingrate crimen effingunt. tamen si quoque duobus hippopotami vnguibus deorsum inuersis, iniustum ingratumque hominem denotant. Sed quod mirandum est magis, arborum quoque & plantarum, et stirpium, herbarumque nonnullae, inter se vices, gratiamque referunt: adeo, ut ea solum de causa maris & foeminae sexum habere affirmant, qui earum historias atque naturas scripserunt. Arboribus, inquit ille noster naturae Polyhistor, imò potius omnibus quae terra gignit, herbisque etiam vtrumque sexum esse diligentissimi naturae tradunt: & poeta ille cecinit, Suos habet arbor amores. Mitto quae hac de re Theophrastus & Ammianus tradiderunt, alijque quae in iuuenili quodam nostro in Claudianum scripto adolescentem ambitiose collegimus. Certè inter arbores illa ingrata & parum amica animantibus taxus, quae & simulae nuncupatur, esse proditur, quae pro fructu venenatas baccas, & toto corpore virus effundit: adeo ut non modo toxicum ex ea gignatur, sed & umbra illius agricolis & frugibus perniciose & lethalis existat: unde nonnulli hanc ingrati vitij symbolum esse dixerunt. Non vides igitur Ingrate, arbores, herbas, caetera quae diximus, gratiam non modo inter se & copiose referre, sed & nobis abunde, si modo re-

cte & tempestiue colamus, seramus. si beneficijs nostris operibusque, quibus ipsae laetantur, afficiamus? Hic tanta nobis interdum frumenti & frugum copia, tanta vini vbertas, tanta annonae vilitas. Hinc laeta & ridens Pomona, & tor fructuum & pomorum genera, vt ex vna interdum arbore (res miranda) decem & eo amplius fructuum genera legi videamus. Age tu solus homo ingratus, & parum beneficiorum memor, num saltem te pudet, in referenda gratia ab ijs vinci, quae ratione carent, animantibus? ab ijs quae profus nullo sensu nec vita pollent, praeterquam coalescendi & crescendi? non vides Ingrate, tui similes arbores, hoc est, quae praecium operum non referunt, relinquunt succidi, incendi? Si te, Ingrate, ista non mouent quae tibi recensui, si te sempiterna beneficij memoria à tanto flagitio non auocat, si te conscientia non remordet: at saltem, quae generatim in omne genus hominum mala facis, quod denique tibi tu miser exitium affers, à tam iniquo te auocet proposito, atque depellat. Humanum in primis, Ingrate, genus (quantum in te est) perimis, & trucidas. Neque enim, si per te fieri possit, mortaliu vllus viueret, cum omnia ei tu necessaria, omnia & soli & coeli bona subtrahere procures: non homini solum dico, sed caeteris quoque animantibus. Nam quae, rogo, reliqua est humani generis vita? cum tu ex illo Respub. ciuitates, consuetudines, amicitias, beneuolentiam, communionem vitae (vt ostendimus) tollas, atque subvertas. Tu Deum quoque ipsum immortalem, aeternum, optimi, bonitate, ipsaque diuinitate spoliare, & priuare quodammodo niti videris: cum eius munera, cunctis parata, omnibus exposita, tibi vni asciscere & vsurpare contendis. Deum enim ipsum gratissimum, imò gratiam ipsam esse, sine qua gratia, nulla gratia, quis sanae mentis non videt, te vnum praeter, Ingrate? qui ea ipsum remunerandi propensione, qua cuncta quantumuis exilia merita, sua duntaxat benignitate remuneratur, priuare conari videris. Sed sicut cuncta gratuito Deus remuneratur merita, sic cuncta etiam iustus vlscitur crimina. Quare tu aliquo tuo successu tumens, non te propterea impunitum iri putato. Te enim manent aeterna supplicia, Sisyphijs, Tantalicisque etiam longè grauiora. Atqui & tibi ipse Ingrate vim inferis, nam (vt omittam, quae supra diximus) tuo te quoque ipse mucrone confodis, tuo te miser gladio perimis. Sedenim quod non vides, expectas, qua corporis parte vulnus hiet, manetque sanguis de vulnere. At non corporis vulnus istud, sed mentis, sed animi: quo vulnere longè sanguine preciosior manat benignitas, clementia, iustitia, & ipsa (qua homines sumus) humanitas: manant caeterae virtutes, sine quibus humanus animus, non iam animus est viuens, sed mortuus & enectus. Non sentis Ingrate, quam graue, quam lethale vulnus tu tibi infixisti: non sentis, nimirum quia cum sua functione & munere non vratur animus, nec viuus ipse, nec sentis.

FINIS.

YY

530
LILIVS GREGORIVS GYRALDVVS
HERCVLI TROCTO
S. P. D.

Miseram pridem librum de Ingrato, patri tuo Alphonso Trocto, equiti splendidissimo, illumq̄ tradidi Isingrinio typographo diligenti, ut exscriptum suis typis ederet. Nunc verò cum superioribus his diebus libellum alterum conscripserim, cui titulum feci, Quomodo ingrati nomen quis effugere, aut euitare possit: ipsumq̄ sub tuo nomine ut appareret, tibi dare constitui, ut sicut patri inuestri dignitate es successurus, ita quoque cum eo pariter publicè legaris. suscipie igitur libellum hunc exiguum, mei erga te amoris ac benevolentie pignus: & cum ab antiquorum authorum lectionibus, cum Græcis, tum Latinis vacaueris, succisuo tempore hæc nostra ut legas: in quibus interdum fortasse aliqua inuenies, quæ non fuerint opera dispendium legisse. Hic verò, mi Hercules, non expectes diuinam illam M. Tullij elegantiam, nec F. Quintiliani cultam ac eruditam facundiam, sed planè nudam orationem, & incultam, nullis calamistris inustam, nec emblemate (ut ait Cicero) vermiculatam: nec res ipsa aliam exposcere videbatur, nec ætas mea annis ingrauescens & morbus afflēt, vel (ut verius dicam) facultas prestare potuisset. Breue est quod me tibi præcipere meus incredibilis in te amor cogit, ut quam de te expectationem concitasti apud omnes, & virtutis, & doctrinæ, hanc nauiter indies sustinere ac tueri possis: ne ve pater tuus Alphonsus frustra & studium, & opes in te instituendo consumpserit: neque tu bonas horas, istum tuæ ætatis florem, impunè elabi permiseris. Vale: & quod te facere scio, me ama.

Dum bellum traherent bilustre Græci
Ad Troiam, Aëacida abstimente pugna,
Iam tunc Naupliaden gruum volatu
Inuenisse ferunt notam bicornem,
Est quæ stipite latiore nixa.
Hæc post discipulos rudes solebã
Vita Pythagoras docere cursum.
Nam stipes puerilis est imago,
Est quæ laxa magis, magis ve aperta,
Hoc est, liberior, licentiorq̄,
Sed cum scinditur hinc & inde callis,
Plena tempora denotat inuenta:
Nam quæ pars huij sinistra surgit,
Est primò spaciōsa, lata, demum
Finis præcipitat, rigetq̄, saxis.
Contra est ardua, senticosa dextra
Primò, tum spaciōsa, lata demum:
Virtutem hæc tibi, at illa Troctæ luxum:
Hæc mores, vitium sed illa monstrat,
Quam nunc arripas viam videto.
Sed cum nomine tu voceris isto,
Viam Prodicij Hercules capeisse.

LILII

531
LILII GREGORII GY-
RALDI LIBELLVS, QVOMODO QVIS
INGRATI NOMEN ET CRIMEN EFFV-
GERE POSSIT:

AD HERCVLEM TROCTVM EQVITEM,
Alphonsi filium.

10 **Q**vanta ingratus non modò priuatim, sed publicè mala vitæ attulerit, abundè est priore (ut puto) libro patefactum, cum in eo & sibi ipsi vim & manus quoque intulisse ostendit: sed potest, si vult audire, potest reuiuiscere, rursus reddere se vitæ, & tanto vulnere sanari. Medicinam ego, & eam quidem præsentissimam adhibeo, si me audire voluerit. Non ferro, non igne, non tetro aliquo pharmaco, ista est vincenda ægriudo: sed molli ac suauissimo medicamine, sed leni vngvine, mitique potione. Quisquis es igitur, accipe remedium, quod suis tibi manibus, suisque ex thesauris præstantissima animorum auxiliatrix Philosophia concinnauit. Accipe inquam, non iam amplius, ut spero, ingratus remedium, idq̄ parato animo & hilari, ut magis proffit. Illud verò ante omnia primùm scire oportet, neminem nisi volentem sanari posse: quando maximum curationis & salutis signum est, velle sanari. Tum illud quoque nosse conuenit, malum ac stultum hominem plenè nequaquam gratiam referre posse, sicuti nec beneficio affici. etenim in malum & stultum, quod bonum est, non posse cadere, non modò Stoici, sed & Christiani quidam nostri philosophi præiudicatum habent: quippe qui animi bona ad malos neuiquam peruenire posse statuunt: cætera posse autumant, quæ vel commoda, vel beneficio similia dicuntur. Metrodorus quoque, vir sanè vbique magnus, præter sapientem, neminem scire gratiam referre, existimauit. quem quadam epistola Anneus secutus Seneca: Hoc (inquit) docet philosophia præcipuè, bene debere beneficium, bene soluere. Beneficia verò non ea esse censet, quæ donantur, manûve capiuntur: sed ipsam voluntatem, animique propensionem, qua tum promereri, tum referre studemus. itaque neque aurum, neque argentum, neque eorum quicquam quæ dantur, accipiuntur: ve, beneficium est: sed ipsa vel gratificandi, vel referendi voluntas. Sed hæc fortasse à Stoicis nimis scrupulose atq̄ anxie tractantur, à Peripateticis aliquanto leuius: Ad malos, inquit, minuta quæ dicuntur beneficia peruenire possunt, & simul ea ipsa reddere. Verùm hæc planius à Seneca, si fortasse nimis à me concise traduntur. Nos, ut mitius rem agamus, nunc ita statuimus, omnes cuiuscunq̄ generis homines gratias referre posse, qui suæ sunt mentis cōpotes. Eo enim quo referunt tempore, bono esse animo semper necesse est. Sed tu quisquis es ingratus, si planè rectèque sanari cupis, si gratias perfecte referre, esto semper in primis integer & certus homo, Deique immortalis cultor affiduus, a quo (ut priore libro tibi ostendimus) innumerabilibus es beneficijs affectus, & ab eo sponte sua promeritus. Dein tecum diligenter, accuratèque cogita, an tantulum saltem illi gratiæ retuleris: quòd si minus, an saltem, quod in te est, habeas. Tum illud tecum bene cogites, an quibuscunq̄ debuisti, gratiam semper ipse retuleris: an vllum vnquam intermissum, vel intermortuum apud te sit beneficium. Est enim perceptorum beneficiorum memoria assidue excutienda, an tibi scilicet ab ipsis vsque, quod dici solet, vnguilis, ab adolescentia, aliquid officium exciderit: quæ in viridiori ætate, quæ in reliquo tempore, à quibus, quomodo, quando tibi collata fuerunt: omnium denique ætatum, dignitatum, ordinum, quibus creuisti, tempora, quadam mentis ratione

subducas, vt quasi diligens beneficiorum & meritorum ratiocinator esse videaris, atque addendo & deducendo videre quæ reliqui summa fiat, vt quantum cuique debeas, referre intelligas: & si quibus inueneris te beneficijs plane non respondisse, gratiam eò vsque habeto, quò referre possis. Habere etenim, & ferri gratiam, aliquando est referre. Pulchra narratur historia de Philippo, qui Hipparcho Euboico vita functo, cum eius mortem iniquè ferret, & cum eum quidam solaretur dicens, Attramen rex Hipparchus tempestiue decessit, erat enim iam natu grandior: Philippus respondit, Sibi quidem fortassis tempestiue decessit, mihi verò pròproperè. mors enim illum anticipauit, priusquam à me beneficium acciperet nostra dignum amicitia. Ecce hic Philippus dum fereretur, quodammodo refert. Hinc si fortè etiam non potes ipse referre tantum, quantum accepisti, cum saltem animum habeto, qualem Aeschinè erga Socratem habuisse legimus: qui cum pauper esset, & nihil haberet, quod Socrati magistro referre dignum sibi videretur, Inopem (inquit) me esse sentio, itaque quod vnum habeo, me tibi ipsum & do & trado. Hac animi remuneratione plurimum delectatum Socratem, proditum est. M. quoque Tullium erga P. Lentulum, eundem animum habuisse videmus, qui si vitam, vt ait, pròstius dignitate profudisset, nullam sibi videbatur meritorum partem assecutus, atque adeò vitam etiam sibi acerbam putabat. Eadem ratione & Augusto Casari Virgilius poeta referebat, cum cecinit, Deus (inquit) nobis hæc omnia fecit. Nā que erit ille mihi semper Deus: & reliqua. Beneficium verò fatetur, cum ait:

*Ille meos errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere quæ vellem permisit.*

Hac eadem etiam via Augustum ipsum demeruit Furnius. is enim cum Antonia nas partes cum patre secutus esset, & ab illo facile veniam impetrasset, dixit, Hæc vnam habeo Casar iniuriam: se. isti enim, vt viderem & morerer ingratus. tacite factus, tantum sibi à Casare collatum, quod paria nunquam ei esset redditurus. Est namq; grati animi indicium non vulgare, nedum fateri beneficium, sed nullo sibi pacto in remuneratione satisfacere, nec videri sibi ad spem beneficij exequendi propius accedere. Quomodo erga Caietanos Neapolitano-
rum regem Ladislaum fuisse legimus, qui regno spoliatus, est à Caietanis susceptus, & pecunia è publico collata sustentatus: mox cum in regnum esset restitutus, ea erga Caietanos omnes grati animi significatione Regem vsum fuisse ferunt, vt sine delectu & discrimine Caietanis omnibus gratiam referret. Sed nos nostra sequamur, & in primis illud, vt si quis plane gratus esse vult, illud ei attendendum est: vt quidem est voluntati voluntate, sic rei quoque respondendum, quoad eius fieri poterit. nam si re prouocatus, cum possit, voluntate tantum responderit, non plane retulerit. Si enim quæ acceperis vrenda, maiore mensura, si modò possis, iubet reddere Hesiodus: quidnam beneficio prouocatus facere debes? an non imitari agros fertiles, qui multò plus afferunt, quam acceperunt? Id quod & veteri prouerbio monemur, vt ambabus manibus referamus. etenim si in eos quos speramus nobis profuturos, non dubitamus officia conferre: qualis in eos ingratus esse debet, qui iam profuerunt? Nam cum duo genera liberalitatis sint, vnum dandi beneficium, alterum reddendi: des, nec ne, in tua est potestate: non reddere, si bonus vir esse cupis, non licet, si modò facere possis sine iniuria. Acceptorum autem beneficiorum habendus est delectus: nec dubium, quin ei plurimum debeas, à quo is maxime prouocatus beneficijs: in quibus tamen, quod aliàs diximus, id in primis quo quisque animo, studio, benevolentia fecerit, pòderandum est. Nō enim, qui temerario quodam iudicio, & repentino quasi vento, impetu animi incitari, eam merentur gratiā, quā qui iudicio, consideratèq; detulerunt. Est enim quadripertita, vt aliquanto rem subtilius agamus, dandi referendiq; ratio. nam tū sua vi beneficium consideratur, an scilicet magnum, an paruum, an facile, an difficili-

le, an

le. an vulgare, an verum, an falsum: tum ex tempore quo confertur perpenditur, si tum videlicet, cum indigemus, cum ab alijs accipere non possumus, vel cum cæteri opitulari recusant, si denique cum sine spe sumus. Præterea ex animo consideratur, si non commodi sui causa exhibetur, sed eo tantum consilio, vt beneficium hominem afficiat. Postremò ex casu ponderatur, si non fortuna, sed industria collatum beneficium fuerit: aut si fortuna industria obstiterit. Etenim ea ratione omnino reddendum beneficium, qua collatum fuisse videbitur. Sane id hoc loco nostræ legis & pietatis philosophi in quaestionem ducunt, num gratia reddenda sit ei, qui nobis in re parum iusta, honestaque affuerit, vel in crimine patrando obsequium præstiterit: breuissime, sic illi statuerunt, nulla nos ratione ei obligari, qui nobis ad delinquendum, peccandumque opem tulerit. nam non beneficium ille contulit, qui nos peccando promeruit: neque enim vitium cum virtute coniungitur. Memorabile est Socratis exemplum, qui cum ab Archelao rege multis muneribus inuitaretur, vt ad se veniret, illum regi respondisse ferunt: ad eum se ire nolle, à quo ea esset beneficia accepturus, quibus ipse paria reddere non posset. Qua quidem Socratis ironia admoneri Ingrate videris, ea te munera suscipere non debere, quibus mox vel malus, vel ingratus esse cogaris. Eademmet ratione nec illa ipsa accipienda cenfeo, quæ ea tibi conditione exhibentur, vt turpe aliquod inhonestumue postea tribuenti referre cogaris: id quod cum omnibus, tum is maxime præcipiendum videtur, quibus flos ætatis est in lubrico. Nec aliam etiam ob causam pontificijs, ciuilibusque legibus prohiberi putamus, ne in sententijs ferendis, iurisque dicendo, iudices munera suscipiant, quæ mentibus, animisq; etiam prudentum tenebras (vt sapiens Rex ait) offundunt. Est & illud, vt ingrati nomen effugas, tibi diligenter obseruandum: vt si cætera paria sint, ei præcipue opituleris, qui maxime opis indiget: idq; in tempore, sine cunctatione, & morositate: in primisq; tum referas, cū gratia est promerita, vel necessaria, vel opportuna. Nam & Græco prouerbio monemur, ne ingrati gratiam tarditate faciamus. id quod Græco carmine Luciano ostendit, quod amulatus est Ausonius Gallus, cum ita cecinit:

30 *Gratia que tarda est, ingrata est gratia, nanque
Cum fieri propevat gratia, grata magis. Idem:
Si bene quid facias, facias cito: nam cito factum
Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.*

Nec minus vitandum est, ne asperè admodum, & contumeliose gratiam referas. neque enim in beneficio reddendo est quicquam triste miscendum, inhumanum ve. Istiusmodi beneficium præclare Fabius Verrucosus, vt erat homo tetricus, lapidosum panem vocare solebat, quod durum videlicet esset, & molestum. Sed ne metu quoque, nève cuiusquam maledicentia & garrulitate ad promendum, vel referendam gratiam trahi cogique potius, quam duci videare, magna est cautio adhibenda. neque enim ea ratione ingratus esse desinis. Et propterea præclare inquit Seneca: Ingratum voco, quisquis metu gratus est. quo fit, vt minus etiam munifici ac liberales mihi esse videantur, qui munera, & (si Deo placet) sacerdotia etiam dare consuevere scurris, circumforaneisque circulatoribus, Arabicisq; Poetis, & id genus cæteris, cœnas & pocula confectantibus, quorum maledicis nescio quibus versiculis, aut verius nugis ineptis, fora & compta personant, vtinam non etiam atria & penetralia Regum, & Senatorum, factorumq; Antistitum. Sed certè, tum te ingrati maxime sapientes esse definiunt, cum in immerentes dona prodigis & effundis. quo passim errore omnes ferè diffiunt viri Principes huiusce ætatis, qui posthabitis modestiorum hominum colloquijs atque congressibus, huic sese hominum generi penitus dederunt. At nos his in præsentia omissis, ne ingrati ipsi esse videamur, nostrum tibi potius, ne ingratus sis, salubre remedium proferamus. Stoicorum

illud etiam est præceptum, si planè gratius esse velis, ut cum primum beneficium acceperis, statim de referenda gratia cogites: accepitque memoriam, non dari muneri te habere oportere. hoc est, ut quidem Menander comicus præcepit: Quando (inquit) beneficium acceperis, memor fueris: at immemor, cum dederis: id quod & Chilon, vnus è septem Græciæ sapientibus, sua sententia præcepit, quod ipsum acuti sanè quidam Philosophi ita intelligi volunt: nos scilicet non debere prædicare, nec iactare beneficia, nec (quod plurimi faciunt) ea in omnibus coronis narrare, ne, quod aliàs diximus, in gloriosi & ostentatoris crimen impingamus. Non tamen hoc in loco id in transcurso est prætereundum, quædam esse beneficia, quæ palàm & in aperto vel dàda, vel referenda sunt: quædam verò secretò, & in abdito. palàm illa, quæ eorum exemplo alios inflammare possunt ad egregium aliquod & præclarum facinus: ut sunt militaria dona, præmia certaminum & virtutum, aliàque huiuscemodi multa: secretò verò ea reddenda sunt, quæ non prodesse alteri, nec honestiorem illum facere possunt. Fugienda est igitur omnino in retribuendo iactantia, & ostentatio: eoque magis etiam, quo & diuino præcepto magis inhaeremus. Non est, inquit Ambrosius, perfecta liberalitas, si iactantiæ causa dedisti. Est verò & perdifficilis illa quaestio examinanda, cum beneficium in scio tibi & nescienti impenditur: qui si sciusses, non acceperis fueras. An si eo casu non refers, ingrati nomen subeas. Plerique rem ipsam distinctione quadam absoluunt. aiunt enim: Si eo tempore, quo beneficio affectus fuisti, eo indigebas, te valde ingratum esse si non rependas: at si non indigeras, nec necessitate vrgebaris, te obligari quidem, sed non eo nexu, quo cum indigebas: eaque id ratione, quòd qui dedit, boni viri officio & opera functus est, acceptumque vtcunque semper reddendum est beneficium. Quid enim (inquit Ambrosius) tam contra officium, quam non reddere quod acceperis? nisi fortasse legitimis & iustis, quas alibi attigimus, impediamur causis. Sed cum dantis animus sit semper æstimandus, & affectus nomen imponat operi: non ideo semper ingratum esse putamus, cum non semper est relatum. Nam si beneficium ab eo accepimus, qui malo animo, & ut noceret daret: non ingrati sumus, si non reddidimus. Quo pacto illum fecisse legimus, qui cum tyrannum esset occisurus, gladij ictu illi tuber diuisit, quod ob tyranni metum perterritus chirurgus secare non ausus fuerat. Idem ferè Iasoni Pheræo contigisse scribit M. Cicero, cui est aperta vomica, quam medici sanare non poterant. Videndum verò an eadem sit historia, quæ variè sit ab autoribus relata. nam & Plutarchus, Prometheo Thessalo idem accidisse scribit. Legimus & hominem quartana laborantem, cum flagris cæderetur, vi morbi esse liberatum, & podagricum inedia ab hoste maceratum esse sanatum. Num quòd ijs gratia non est relata? propterea qui non retulerunt, ingrati vocandi sunt? minime verò. Nec illis etiam gratia deberi videtur, qui commodo suo, non nostro, nobis profuerunt. Nec in beneficij loco proprium commodum reponi conuenit. Nec enim, inquit M. Tullius, si ob tuam causam cuiquam commodos, beneficium illud habendum est, sed foeneratio. Istiusmodi munera, iunior Plinius hamata, viscatàque nuncupat: quòd ijs ea potissimum dentur, qui reddere possunt. Nec ei quoque gratia deberi videtur, qui priuatam suam ob rem, causamve commodauerit: ita nec illi, qui necessariò, non voluntariò, & nesciens nobis profuit, non sua tamen remuneratione fraudandi, quamuis id gratiæ loco haberi minime conueniat. neque enim beneficia (ut Enniano verbo vtar) cauponanda sunt. Nunc illud etiam disquiramus, licet, an iure ingratus sis censendus, cum ab ijs beneficium acceperis, quos confessim, vel non multo post cum impedissent, dedisse poenituit: postquam munus impensum acris, insolentissimisque contumelijs infectati sunt, ut Octauium post triumuiratum M. Antonius. Multa sunt nostræ ætatis etiam memorum Principum huiusmodi exempla, quæ ne cui gratum vel ingratum faciam, tibi non recenseo. Minus quoque ingratos illos dicimus, qui cum

cum de se benemeritum ope atque auxilio egentem viderent, non gratiam, non meritum retulerunt, quòd illis commoditas, facultasque aberat referendi: sed tacita tantum mentis miseratione profecuti sunt, ut qui M. Tullium iniqua & nefaria Clodij lege in exilium ire passi sunt. id quod & in Ouidium poetam & eius aliquos amicos fecisse, ipsemet poeta in Elegijs testis est. Aestimandum ergo animus est: ut idem sapius inculcemus. Non igitur ingratus is, qui non potuit, legitima impeditus causa. Nam sicut eloquens est Orator, etiam dum sillet: & dum non medetur, opifer medicus: ita nec minus gratus est, qui nec semper, nec omni tempore merita meritis repensare & gratiam referre potest. Quo modo nec gratum hominem illum vocamus, qui cum supra natura pronus est ad non referendam gratiam, temerè tamen, & casu nescio quo aliquando retulit. Nam & sæpe qui reddidit, quod accepit, ingratus est, ut ait Anneus Seneca: & qui non reddidit, gratus est. Ea nunc mihi etiam oboritur quaestio, nunquid eius qui profuit, si postea aliquo modo offuerit, beneficium rescissum, ac reddendæ gratiæ nomen dissolutum esse intelligatur? Hoc amplius adde, & si multo etiam plus offuerit, quam antea profuerit. Quidam rem haud sanè altius considerantes, statim secundum ingratum pronunciant, alterum què ab altero absolutum esse definiunt: quæ nobis opinio, ut minus vera, minusque rationi congrua, minuenda est. Nam tamen si iniuria præponderet, prius tamen beneficium profuit. Quare, etsi remissius quidem, referendum tamen. Quinimò & illud quaerendum esse videtur, quam libenter, quamve alacri & prompto animo promeruit tum, cum beneficio affectus: & contra, quam inuitè, & coactè potius quàm voluntariò, vel lacessitus nocuerit: vel è contrario, si inuitus, & quales extortio beneficio promeruit, & voluntariò nocuerit. ita enim facillimè in re cognitionem deueniri posse putamus. Nam potissimum, quod sapius repetere cogimur, interest, quo quid animo, quæve quid ratione factum sit. Si verò quisquam prius tibi nocuisset, quam beneficium contulisset, id nihil certe obesse debet, quin beneficio adstringaris. Ex his quæ modò diximus, alius scrupulus nobis offertur: Nunquid eorum beneficijs respondere teneamur, quinos quidem merito prius obstrinxere, posthac verò grauissimè deliquere, aut enorme aliquod scelus admittere, in tantum, ut indigni quibus beneficium reddi debeat, esse videantur. Sed ne te hoc loco longius traham, Cum nolis esse ingratus, omnino est gratia referenda: nec tu committere debes, ut eo scelere impliceris, quia illi peccauerunt. Non enim tanti esse aiunt Stoici, alterius peccatum, ut propterea non peccemus: sint licet quædam notata flagitia, propter quæ aqua & igni interdicanter, dirisque ac maledictis scelerosi ac nefarii homines deuouentur & execrentur, & ab ipso hominum cœtu & communione arceantur. quod execrationis & supplicij genus & ante nostras Christianorum leges antiquos inflixisse, talisque deuouisse, sunt qui multis argumentis liquere alleuerent. Sed in ijs alia est ratio, de qua nec locus in præsentia, nec rempus agendi. Vnde magis mirum est, miris que ferendum, aliquos nunc etiam inter nos esse, & nobiscum passim versari, qui ijs minus parendum, nec ea verenda esse & re & verbo prædicent. Sed de hoc satis, ne aliquibus anagyron fortassis moueam. Nec verò illud etiam non quaeri videmus à multis, si forte accidat, ut vno eodemque tempore beneficium reddere, & simul iniurias vlcers queas, vtrum potius faciendum? At ne pluribus hac in re te detineam, gratiæ relatio longè est anteferenda. Attende, quæ hac de re diuina extant Ciceronis oracula, verius quam verba, in ea quæ pro Reditu suo legitur oratione: Etenim, inquit, vl-ciscendæ iniuriæ facilius ratio est, quam beneficij remunerandi: propterea quòd superiorem esse cõtra improbos, minus est negocij, quam bonis exaquari: tum etiam nec tam necessarium quidè est, malemeritis referre quod debeas, quam ut benemeritos colas. odium vel precibus mitigari potest, vel temporibus Reipub. communiq; vtilitate deponi, vel difficultate vl-ciscèdi teneri, vel vetustate seda-

1. Benemeritos quin colas, nec exorari fas est: neque id Reipubl. repetere, vt
 cunq; necesse est: neq; est excusatio difficultatis, neq; æquum est, tempore & die
 memoriam beneficij definire. Postremò, qui in vlciscendo remissior, mox a-
 pertè laudatur: at gratissimè vituperatur, qui in beneficijs remunerandis est tard-
 dior: neque solum ingratus, quod ipsum graue est, verum etiam impius appel-
 letur necesse est. hactenus ille quidem. Quam sententiam ante M. Tullium,
 si non tam apertè, at certe festiuè in Bacchidibus Plautus protulit. Nam pol,
 inquit, quidem meo animo, ingrato homine nihil impensius est. malefactorem
 amitti satius, quam relinqui beneficium. Nimio præstat impendiosum te, quam
 ingratum dicier. Illum laudabunt boni, hunc etiam ipsi culpabunt mali. Ex quibus
 manifestè videmus, multo melius esse, semper referre gratias, quam iniu-
 rias vlcisci. Sed hæc qui ingrati sunt, surda aure prætereunt. Esse tamen non-
 nullos vidimus, qui tamen primo quidem aspectu ingrati esse viderentur, quod
 cito quibus debebant non retulerunt: gratissimi tamen reputati sunt, quod oc-
 casionem & tempus expectarent, vt cumulatiorem, & vtrique (vt aiunt) ma-
 nu gratiam referrent: quomodo Darium Persarum regem fecisse legimus, qui
 in priuata adhuc fortuna constitutus, à Sylofonte Samio chlamyde (quam amicu-
 lum interpretati sunt ex latinis quidam) donatus, tam diu ingratus existi-
 marus est, donec regno potitus, ipsi quidem Sylofonti vrbem, totamque ipsam
 Samiorum insulam fruendam tradidit. Non chlamydis precium Rex æsti-
 mauit, sed opportunitatem expectauit, vt donantis animum remunerari pos-
 set: adeò, vt de Sylofontis chlamyde, frequens vulgo vsurpatum sit prouer-
 bium. Non igitur hoc nomine aliquem accusauerim, si eo animo remunera-
 tionem distulit, vt commodiore tempore cumulatiùs beneficium reponeret:
 sed videat hic quæso, ne interdum ista ratione duplici peccet crimine, quod
 & ingratus sit, & veterator. Illud præterea, quod maximè pium & laude di-
 gnum videtur, is qui gratus esse cupit, meminisse debet: non modò viuus, sed vi-
 ta quoque functis, ac eorum posteris gratias esse referendas, qua certè ratio-
 ne Alexander Macedo commendatur, qui casorum militum libros paterna
 voluit stipendia capere. Athenienses verò Lyfimacho, Aristidis, optimè de
 R. P. meriti, filio, argenti centum minas, totidemque agri consiti iugera post
 patris mortem dedere, adiectis singulis diebus de publico drachmis quatuor,
 fororèsq; illius publicis dotibus trium milium drachmarum nuptui tradidè-
 re. s. p. Q. Romanus in Acarnanes, post multa secula, præstita occasione
 gratissimus fuit. nam cum illi Aeneam profugum post captum Ilium hospitio
 accepissent, benignèque tractassent, Romani bello potiti Leucade & Anacto-
 rio oppidis multo post tempore Acarnanes donarunt: decreto etiam addito, vt
 iidem Echinadibus insulis æquata cum Aetolis potestate imperarent. Isto-
 rum quidem penè infinita sunt exempla. nam & hoc tempore, erga eorum fi-
 lios qui pro R. P. sua præclari aliquid facinoris egerunt, Venetos gratos esse
 & liberales audimus. Quo fit, vt quo plura huiusmodi extant exempla, eo
 sunt vt grati simus, magis imitanda. Solebat Chrylippus, Stoicæ sectæ non
 ignobilis philosophus (vt iam agam mitius) quadam nos cursus similitudine
 ad gratam animi affectionem prouocare. dicebat enim, Nos veluti carceribus
 inclusos, operiri tempus debere, ad quod velut dato signo profiliremus. nam
 magna nobis, inquit, celeritate opus est, magna contentione, vt antecedentem
 consequamur, ne ve superati esse videamur. Ille idem philosophus, & pilæ lusu
 in dandis, reddendisque muneribus suos ita auditores instituire solebat: Pilam,
 inquit, cadere nulli dubium, aut mittentis, aut accipientis neglecto studio. tunc
 enim suum ipsa cursum seruat, vbi inter manus vtriusque aptè ab vtroque &
 iactata & excepta versatur. nec minus idem esse necesse dicebat, vt bonus ac pe-
 ritus lusor aliter illam collusori longo, aliter breui & pusillo mitrat. Eadem est
 beneficij ratio, nisi vtrique personæ dantis & accipientis aptetur, nec ab hoc
 exhibit,

exhibit, nec ad illum rectè perueniet. Si verò cum exercitatio & docto negotium
 erit, audacius pilam mittemus, & rectius illam referemus. vt cunq; enim vene-
 rit, manus illam expedita & agilis repercutiet, collusoriq; remittet. Qua profe-
 cto similitudine Chrylippus dantem, reddentemque beneficia, quodam sociali-
 tatis orbe (vt Plinij verbis vtat) instituit. Sed postquam in leuiora hæc diuertim-
 us, non fortassis incongruum fuerit, nec à re propolita alienum, quæ de Gra-
 tijs ab eodem Chrylippo, alijsq; plerisque scriptoribus obseruata comperi-
 mus, si hoc tibi loco attulerimus. Gratias antiqui sapientes mutua inter mor-
 tales cum benevolentia, tum societatis symbolum esse diffinire, quas duas ali-
 10 qui, alij tres, quatuor alij finxerunt: quod omne, etsi fabulosum, secretiore ta-
 men quadam significatione, factum esse videmus. Virgines enim eas, & soro-
 res, manibus iniuicem implexis esse voluerunt, quæ lætitiæ & hilaritatis inter se
 signa quædam manifesta exhiberent, nam & lætum dantem simul & accipien-
 tem esse conuenit: vnde & illis à lætitiæ græcè nomen est factum, & πὸ τῆς χαρῆς.
 sed & Gratijs ij notissimo Græcorum verbo, τὴν χάριν ἀποδίδειν, sacra facere iu-
 bentur, qui tristitia & sollicitudine afficiuntur. Indutas verò eas veste quadam
 perspicua ac profusa, eademque vna omnibus: tum earum quoque vnam auer-
 sam, reliquas duas se iniuicem contuerialij nudas esse & absque vestimento pro-
 diderunt, vt in earum etiamnum vetustissimis simulacris & signis cum aliubi
 20 tum Romæ sæpe conspeximus. Duæ igitur Gratia esse dicuntur, quoniam
 hos quidem promereri, alios gratiam referre conuenit: hoc est, dare & redde-
 re beneficium, & vt monet prouerbiū, Gratia gratiam parere: hoc est, χάρις
 χάρει τῆς. atque ita duas Lacedæmonios & Athenienses coluisse legimus: Cly-
 tamque eas, & Phænan, Taygetæ filius Lacedæmon vocauit: Athenienses ve-
 rò, Auxò & Hegemona, quæ vtrarumque nomina si nostro sermone interpre-
 tari velimus, ex ijs elucere planè videas, qualis futura sit gratia. Sed enim ab
 hac dandi referendiq; beneficij natural institutione, sunt illa fortassis etiam du-
 cta vocabula, Græca quidem, sed nihilominus à Latinis etiam vsitata scriptori-
 bus, Xenia, & Apophoreta, quod scilicet hospitali beneuolentiæ exhibeantur &
 30 referantur. Tres autem alij ideo Gratias esse finxerunt, vt dantem, accipientem
 & referentem gratiam significarēt. Alij tria beneficiorum genera, promerentiū,
 reddentium, simul accipientium, reddentiumq;. Alij tres ideo esse putauerunt,
 quod cum foenore gratiam referri oporteat. Hinc illa auersa fingitur, quæ prome-
 retur, ne videlicet beneficium cum exhibes, remunerationem spectes, sed ad id
 tantum quod das, intendas. Qua de re illud est ex Chilone Ausonij:

Tu bene si facias, non meminisse fas est. Quod & supra ex Menædo attingi. Reliquæ ve-
 rò duæ Gratia, quæ scilicet referunt, recto se lumine intue. ur: quod diligenter accu-
 ratèq; remuneratio ipsa est facienda, atq; etiā duplicata, & (vt diximus) cū foeno-
 re: id quod & Fulgentius apud Latinos credidisse videri potest, si modò à no-
 40 stris rectè legatur. Alij ea ratione. espicientes fingunt, quia profecta à nobis gra-
 tia, duplex reuerti solet, & Vergilium ideo ita dixisse voluit: Nec te certasse prio-
 rem Pœniteat. Quod autem quatuor alij esse dixerunt, id significare viden-
 tur, quod gratia quatuor anni partibus præesse dicuntur. Atque eadem etiam
 ratione coronatas esse aiunt: vnam quidem floribus, & fructibus: alteram spi-
 cis, & frumeto: tertiā vuis, pampinisq; vltimā oliuis, alijsq; rebus. vt eas anni par-
 tes, quas Græci & horas, & κισσὸς vocant, nostri tempora, similes esse demon-
 strent, quæ in mortaliū vsum semper fruges producāt. Hinc apud antiquos A pol-
 lo fingebatur, manu dextra Gratias gestare, quod ea scilicet tempora ex Sole
 50 proueniant. tamen Aurel. Macrobius ita ipse interpretatur: Ideo, inquit, A pol-
 lōnis simulachra manu dextra Gratias gestant, arcum cum sagittis sinistra, quod
 ad noxam sit pigrior Deus, ad salutē promptior. Nec ratione carere dicunt, quod
 consentis implexisque manibus esse dicuntur: beneficiorum quippe nexus, &
 quædam quasi vincula significare videntur. nunquā enim dandæ, referendæq; gra-

tiae finis esse debet: eoque in primis gratia redire debet, vnde prius venerat. At virgines ideo Gratia, alacres, ridentisque esse traduntur, quod nulla fraude, nullo dolo corruptam gratiam esse conuenit, & item iuvenes, & puellae, quod recens, non tarda, non debilis, non confecta senio, imo laeta & hilaris, non extorta, non coacta esse debet retributio. Perspicua verò eas veste, ac splendida indutas, eam ob causam finxere, quod remuneratio ampla manifestaque esse debet. neque enim clam, sed publice, vt Stoici praecipunt, & nos priore libello diximus, danda, reddendaque sunt beneficia. Atque ideo etiam nudas aliqui, & sine veste prodiderunt: id quod & in vulgatum apud Graecos proverbium cessit, γυμνὰ χεῖρας, tamen si ad ingratos quidam hoc ipsum referunt, qui Gratias vestes detrudere videntur: hoc est, non referre beneficia. quod in primis lepido suo carmine monstrat Theocritus. Phurnutus ideo nudas Gratias ait, quod pauperes quoque possint quoquomodo gratificari, & prodesse. Gratias tamen Horatius solutis zonis esse dixit, vt interpretes veteres exponunt: quod inter se amici animos solutos ac nudos habere debent. Scribit Iamblichus, & repetit Stobaeus in oratione de Principe: Gratias, inquit, Principes ingenuè proferunt, non tantum ex dolo effundentes, vt dicunt poetae, nec eas ex alijs huiusmodi instrumentis intus occultas: verum nudas, ac manifestas, & absque externo aliquo velamine, & cetera quae subdit. Simonides quoque poeta duras capsulas (μυθώματα ille appellabat) esse dicebat, alteram mercedis, alteram gratiarum, quae semper esset vacua: quae de re ex pluribus authoribus plura retuli in Historia poetarum. Gratiarum praeterea 20 templum ideo in media conditi ciuitate morem fuisse scribit Eustratus & Argyropylus, qui Ethica Nicomachia interpretati sunt (ita enim illi ἱερὸς ἐμποδῶν, quod alij in medio foro, alij in promptu & manifesto sacrum. Latine venter) vt scilicet retributio, & gratiae relatio, in medium, & in aperto fiat. Etenim gratiae proprium est, vt is qui accepit, ei qui prius munus contulit, vicissim referat, & ipse rursum incipiat conferre oportet. Vnde & Mathematici & Pythagorici retributionem, per dimetientem lineam, quae Graece diametros dicitur, significabant: & analogiae, hoc est proportioni arithmeticae & geometricae conferunt. Sed obscura haec, & fere nostris diebus obsoleta mittamus. Gratias quidem aliqui Eurynomes & Iouis filias dixerunt, quod iustitia videlicet causa sit societatis & 30 coniunctionis humanae. Iustitiae enim pater Iupiter, quae virtus (vt Phurnutus ait) non inter se patitur, mortales afficere iniuria: vnde & Gratiae ipsae sunt, quae beneficiorum & commodorum praesides dicuntur. alij Eurymedusae filias, vel Eurydomenes, alij Euanthes, alij Iunonis: quidam Liberi patris, & Veneris esse putare, nonnulli comites: sunt qui Aegles & Solis filias, vt canit Antimachus. quidam Eteoclis: & ideo à Theocrito Eteoclea vocantur, in eo poemate quod Charites inscribitur. Atque omnia haec ab ipso Gratiarum effectu nomina confecta esse videmus, vt Graeca etiam eorum nominum interpretatione liquet. Pindari tamen expositores, Gratias Eteocleas dictas fabulose volunt, ab Eteocle Cephisi filio, qui primus (teste Hesiodo) Gratias sacra fecerit. Sirabo verò, vt 40 non historiarum minus quam geographiae diligens scriptor, Eteocle Orchomeniorum regem primū, scribit, Gratiarum templum extruxisse: eumque propterea celebrat, quod siue in accipiendis gratijs, siue recte officio vtens in erogandis, siue in vtroque cum has deas honore affectit, necesse est accensum eum fuisse ad beneficentiam, & suapte natura propensum. Sed quod Gratias Eteoclis filias diximus, id etiam Constantinus Caesar scribit lib. de Rust. II. quo loco & fabulam hanc recitat: Eteoclis, inquit, filiae saltantes ad aemulationem dearum, in puteum extra choream evolutae, delapsae sunt. Sed terra eadem ipsarum miserata, plantas virides puellis similes produxit, iucunditatem hominibus, & memoriam ipsarum inducens. vnde, ait, duplici nomine sunt, Cyparissi & Charites, dicitur: Cyparissi quidem, quod similes pariter serantur & ramos, & fructus: Charites verò, hoc est Gratiae, propter delectationem, quod ipsum etiam Didymus apud Heronem scriptum reliquit. Porro

Porro lauari Gratias ferunt in purissimo Orchomeniorum fonte, quoniam (vt modò dicebamus) & aperta esse debent beneficia, nec sordidi quippiam aut illiberalis & solliciti habere. Easdem & in numerum saltantes, veteres effinxere: quod velox, reciproca, laeta ac numerosa esse debet gratia. Hac forma à Socrate primum depictas in arce tradit Athenis, mox à Speusippo in Platonis schola: sed longè prius (vt mihi quidem videtur) à Pampho poeta carminibus. qui ante Homerum & Hesiodum de Gratias multa perscripsit: à quibus ipsis poetis sunt nomina facta, Aglaia, Thalia, & Pasithea, Homeio: Hesiodo verò & Pindaro, Euphrosyne. quae nomina si interpretari velimus, ad eas, quas supra retulimus, 50 significationes, facile reduci queunt. Colophonius verò Hermelianax, elegiarum poeta, Pithò Gratiarum vnam esse scripsit: quod scilicet facile persuadere possint, qui grati & liberales esse noscuntur. Adhuc, & cum Mercurio Gratias templa habuisse testis est Plutarchus, ea (vt puto) ratione, quod dantes, referentisque gratiam, gratis etiam sermonibus prosequi debent. Hesiodus etiam in Helicone, cum Musis & Cupidine templa habuisse, cecinit: quod ipsi scilicet amor comparatur. Sed enim Phurnutus in libro de Deorum natura, Gratiarum ait Mercurium ducem: quod ratione quadam gratificari oportet, non temerè, & in primis merentibus & dignis. Qui enim, inquit, indignus est, ad retributionem pigrior est, & negligens. Ab Eleis praeterea Gratiae ite formatae produntur, vt vna rosam, altera talos, tertia myrti ramulum manu gestaret: quod, vt opinor, gratiam laetam, reciprocam, & simul virentem, amabilemque esse oporteat. Sed 20 quando in hoc leuiuscula diuertimus, cur non & illud, quod ab aliquibus accuratè notatur, hoc loco afferimus: vt non minus his te peregrinis & transmarinis inuentis oblectem, quam seueris & grauioribus ab ingratorum scelere auocem? Grauiissimi ergo inter Graecos, inter quos Xenophon & Plutarchus, non modò in homines nos gratos esse, ex iustitiae & naturae lege debere tradunt, verum etiam erga rationis sensus expertes animantes. quadam enim nobis à natura mansuetudine ingenerata, nonnullam eis retributionem facere monemur. Quippe indecorum videtur, nos animantibus velut calcis aut vasis vti, quae vbi vti attrita, fractaque sunt, abijcimus. atque si nulla alia ratione ad id prouocamur, saltem vt exercendae humanitatis virtuti assuescamus, humanique ideo, mansuetique simus: eaque de re exempla multa de equis, & canibus, aliisque animantibus à multis afferuntur. Bucephalae Alexander in monumentum urbem condidit: equarum, cum quibus iam tertio Cimon vicerat in Olympia, sepulchrum prope suum construxit. Xantippus, canis cynotaphium. Athenienses cum Hecatompodon aedificarent, quotquot ex multis egregie laborem tolerassent, publica alimenta ad extremum vitae decreuerunt. Res mira, id quod altero libro attingimus, ipsi annosi & 30 vetuli, ne quodammodo ingrati viderentur, minusque officiosi, iumentis alijs laborantibus, ad conuictanda onera adhortatores, itinerumque duces sese prebebant: id quod de vno tantum tradit Aelianus, sicuti & Hierocles in Hippatria, qui eosdem Athenienses scribit, cum Iouis aedem in arce construerent, decreto quodam sanxisse, vt iumenta omnia Attici agri in oppidum agerentur: cuius decreti metu, rusticum quempiam, mulum iam veterrimum, annos videlicet 80. natum adduxisse, quem cum populus Atheniensis vidisset ob gratam & emeriti honorem, illum fabricae iumentorum ducem constituisse, nullo coercitum iugo, neque sarcina, tantum vt ceteris praeretur: decretumque fecisse, vt non modò verberibus ac flagris non caderetur, verum etiam ne quis frumentarius negociator, triticum aut hordeum publice vendens, illum à suis tabernis abigeret, neve cum ab expositis veniis pabulis arceret. Verum & nostra aetate aliquos erga sua iumenta officium retulisse audiuius. Neapolitanorum rex Ferdinandus equo suo, & 50 post Thebaldus mula, vacationem, & pabuli libertatem praestitit: multi canibus. Quocirca M. Porcium Catonem, virum aliàs omni laude dignissimum, haec in re damnatum à quibusdam legimus, quod vetulos ex familia seruos, nedum ho-

ues, veni tradendos præceperit: quod quæ equum quo consularis vſus fuerat in Hispania, dimiserit: horridum quæ illum ac tetricum fuisse, parum quæ humanitatis habuisse profitentur. In præsentia ipse tibi hanc rem non discutio. Aliud certè est rei familiari consulere, aliud est præcepta viuendi tradere, & proinde de his iam fortasse plus satis. Quin illud potius, vt est Stoicorum sententia, interdum præceptis grauioribus fabulas & iocosas narrationes inseramus, non contra: & ideo sermo noster retexatur. Illud quæ in primis, si quicquam sapias, tu qui ingratus esse nõ vis, tecum cogites velim, non vllam aliam ob causam ab antiquis tot statuarum & coronarum genera, tot ouationes et triumphi, tot trophæa, tot ludii constituti sunt, nisi vt effugerent ingrati animi notam: tæque vt simul admonerent, vt & tu pariter fugias tam immane flagitium. Eadem præterea causa inuenta sunt funebres orationes, laudationes, præconia, sepulchra publica, alia eiusmodi multa. Quid denique aliud te admonent tot monumentorum & tumulorum inscriptiones, Benemerenti, Benemerentibus: nisi vt ingratus esse caueres, & gratus esse memineris? Quanam demum ratione tot loues, Liberos, Hercules, Cereres, tot alios deos, deasque antiqui coluere, & consecrauere? ea nisi, quam Septimius & Plinius commemorant, remunerandorum meritorum gratia? Deum quæ, vt idem Septimius Tertullianus ridens gentiles ait, deificum fecit, tot sibi deos optasse. Laudantur à Diodoro Siculo Aegyptij, quod in referenda gratia essent maxime propensi, eamque potissimum causam fuisse ait, vt etiam animalia inter deos haberent. Ex eare, inquit, dicuntur Aegyptij præter alias nationes erga de se benemeritos grati: existimant enim magnum vitæ subsidium esse, gratiæ retributionem. Et sanè mouentur omnes ad eis beneficia impendenda, apud quos senserint gratiam optimè esse locatam. Sed hæc gentium vetustiora & obsoleta mittamus. Num nobis vera religione imbutis, vnum verumque Deum *si reuolui* colentibus, eadem referendi gratia, & remunerandi ratione, Petri, Pauli, Ioannis, Egnatij, Stephani, Antonij, Hieronymi, Mariæ, Cæciliæ, Luciæ, Agathæ, Hecaterinæ, alij diui diuæque innumerabiles accesserunt, & summa veneratione celebrantur? Possem ex nostris hoc loco Theologis in medium multa afferre, multa ex sacris Hebræorum historijs: sed ea consultò mitto, ne longior sim. Quin illud potius Ingrate, quam facile possis in viam redire, attende. Cum enim te innumerabilibus penè modis ingratum esse posse, superiore libro ostenderimus, id quod rei difficultatem quandam arguit: duobus tantum modis omnes grati animi numeros explere potes, id quod diuinæ huius assequendæ virtutis facilitatem tibi ostendit. Gratus quippe vno modo es, cum vel aliquid pro eo quod acceperas reddidisti: altero, cum bono animo beneficium accepisti, bono dedisti, eodemque reddidisti. Quare & duo beneficiorum genera quidam tantum esse voluere: vnum, quod dare, nisi sapiens sapienti potest, & hoc quidam solidum ac verum beneficium esse dicunt: alterum est vulgare & plebeium, cuius passim in vulgus & inter imperitos est commercium. Eadem quoque est referendæ gratiæ ratio. Tria tamen ad hanc integrè assequendam virtutem, nostri Christiani philosophi necessariè esse definiere, gratiam videlicet habere, agere, & demum pro facultate & tempore referre: id quod & Stoicis antea placuerat. Sed si, vt plerunque fit, occurrat interdum, vt eodem tempore duobus gratiam referre nequeas, à quibus sis beneficium promeritus, veluti cum compluribus alijs, tum ipsi sæpe M. Tullio, & præcipuè cum contra Laterensem pro Plancio causam diceret, contigit: tuis tunc ponderibus examinandum non solum quid cuique debeas, sed etiam quid cuiusque intersit, & quid à te vtriusque tempus exposcat: item quo quisque in discrimine positus, an capitis dimicatione, an honoris, an opum & fortunarum iactura: & quem magis meritum esse, vel indigere comperies, tæque cui plus debere, ei pro merito, etiam cumulatè, est gratia referenda. Legitur apud Xenophontem Socratis apologus, quæ ea ratione hoc tibi loco attulimus,

mus, vt inde monearis, te probe beneficiorum meritis, & rei pondere gratum esse debere, non pro eo quod sibi cuique videatur. Eo fortè, inquit, tempore cum rationis expertia animalia loquendi vsum, vt fabulantur, haberent, oues domino suo dixisse perhibent: Erga nos ingrati & perimique here facis, qui nobis, à quibus tot bona, agnos, lanam, caseum, capere consuesti, nihil præterea impertis, nisi quod nos ipsæ ex terræ pabulo carpinus: canem verò, qui tibi nihil tale præbet, quale nos indies impendimus, ijs quibus tu vesceris, tibus & pane nutris. Tum herus, Et hercle merito, inquit, illo enim custode saluas vos ego securus habeo: nec modò vos fures non abigunt, sed nec lupi, ceteraque fera diripiunt. Certe ego, ait dominus, facile intelligo, quare vestrum quisque indiget. Quare utique domini responsione, & oues cani concessere, nec deinceps ingrati amplius herum appellauere. Monet quidem hic apologus, hominem in sublimi & potestate positum, à subditis coargui non debere, quod satis non rependat. principibus enim, quam priuatis, longè plus respicere conuenit. Vnde illi eo magis damnandi sunt, qui passim in coronis propalam de Regibus & principibus garriunt, & obloquuntur. Sed de his satis, qui se suis armis ingrati in dominos conficiunt. Illud postremo attende, vt nihil à me tibi desit vt gratus fias, & tecum quæso diligenter cogita: Morte ipsa, quæ mortalium nulli parcat, te quodammodo inuitum ad beneficiorum remunerationem compelli, nedum prouocari. nam cum eo vsque procrastinando distuleris, vt iam non amplius homo esse queas: hoc est, cum extremum vitæ tempus tibi imminet: tunc te Ingrate natura & mors ipsa tuæ vltimum voluntatis eulogiū condere imperat, eiusque quæ tibi sunt in bonis, legare monet, & eos potissimum hæredes instituire, quibus tu magis es beneficiorum, vel sanguinis vinculis adstrictus. vnde sunt & primi, & secundi, & plerunque tertij etiam hæredes nominati. Verum o ter & amplius tum te miserum, Ingrate, & infelicem, qui tandiu tantæ virtutis fructu & suauitate caruisti. Etenim quæ tibi tum demum laus, quæ gloria? ad quam te nec accedere, nec attingere posse, satis priore libro ostendimus, quam diu esses ingratus: At contra si verè gratus sis, si gratiæ, si beneficij memor existas, magis indies ab omnibus celebraberis, coleris, amaberis. Vnde & puella illa apud Plautum hoc videns: Magis, inquit, amabunt omnes, cum videbunt gratiam referentem. quinimo veram ipsam & solidam gloriam, in qua nihil potest Fortuna, nihil detrahit, quæ vna semper viuet, semper florescit, & omni est auro, omni thesauro multo preciosior, tibi comparabis, si dignas inquam, si pares gratias, quoad eius per te fieri poterit, referas: etsi non retuleris modò, at saltem grato animo habueris, & præ te tuleris. Hac via Cæsar ad gloriam, hac Alexander Macedo, qui de se prædicare solitus erat, à nullo se vnquam beneficijs victum: hac eadem alij innumerabiles, tum nostrorum & Græcorum, tum externarum gentium viri præclarissimi contenderunt: hac vna virtute tot sunt in diuorum numerum relati: hac denique, vt nostræ quoque memoriæ exempla recordemur, nuper Maximilianus Cæsar, & Leo X. Pont. Max. processere. Hac igitur tu quoque, non iam Ingrate, si via pergas, si per te quoad eius fieri poterit, gratus eris, & bene de te meritis gratiam retuleris, omnes laudes, virtutes omnes cum gloria & immortalitate assequeris. Hæc enim, vt ait M. Tullius, vna virtus non solum maxima, sed etiam maxime virtutum omnium reliquarum. Quid est pietas, nisi voluntas grata in parentes? qui sunt boni ciues, qui belli, qui domi de patria bene merentes: nisi qui patriæ beneficia meminerunt, qui sancti? qui religionum colentes: nisi qui meritis Deis immortalibus gratiam, iustis honoribus & memori mente persoluant? Quæ potest esse iucunditas vitæ, sublati amicitijs? quæ porro amicitia potest esse inter ingratos? quis est nostrum liberaliter educatus, cui non educatores, cui non magistri sui atque doctores, cui non locus ille mutus, vbi ipse altus atque doctus est, cum grata recordatione in mente versetur? Cuius opes tantæ esse possunt, aut vnquam fuerunt, quæ sine multorum amicorum officijs stare possint? quæ

certè, sublata memoria, & gratia, nulla exstare possunt. Equidem nihil tam proprium hominis existimo, quam non modò beneficium, sed etiam benevolentiae significatione alligari: nihil porro tam inhumanum, tam immane, tam ferum, quam committere, ut beneficium non dicam indignus, sed victus esse videatur. Atque hæc quidem totidem verbis in ea oratione M. Cicero, quæ pro Cn. Plancio inscribitur. Quanti ergo facienda hæc sit grati animi virtus, ex omnibus his quæ diximus, videre potuisti.

Habes Hercules Trocte mi charissime, ab amico munus hunc libellum, quem ex varijs scriptoribus confeci, Quomodo quis Ingrati crimen & nomen effugere possit, et grati animi virtutem capessere: vitnam tam bene explicatū, quam ex bono animo profectū, quem tu leges, cum à cæteris tuis studijs vacabis. Cæterum ut coepisti, ita reliquis virtutibus nauiter operam impendas, ut non modò tuis æqualibus sis conferendus, sed longo etiam interuallo antefendus: semelque in ista tua adolescentia, & ætatis flore enitere, ut deinceps nihil te & tua dignitate indignum audiat, uti adhuc nihil est auditum. VALE.

AD ILLUSTRIS. FERRARIÆ AC CARNUTI PRINCEPES DIVAM RENATAM

GALLIARVM REGIS LVDOVICI DVO-
decimi filiam, LILII Gregorij Gyraldi
Ferrariensis

PRÆFATIO.

NON sum nescius, Princeps illustrissima, si hoc meum de annis & mensibus cæterisq; eorum partibus commentarium, quod ad agnitionem animi pulcherrimum est, & quod proximis diebus confeci, edere voluero, fore ut in varijs reprehensiones incurram, meq; non modo obiurgatoribus, sed & obrectatoribus obijciam. Nam nonnullos qui se Ciceronianos haberi volunt, iam nunc illud mihi obicere audio, quod minus Ciceronis imitator fuerim, meusq; hic stylus nimis humi serpat. Alios vero, quod quæ ex Philosophorum monumentis hausit, non à me satis exploratè percepta, minusq; commode digesta, & perinde confuse, nec enucleatè à me prodita, quin ex hac in illam plerumq; hæresim me transfuisse. Quidam et illud mihi impingent, quod in mathematicis disciplinis, in quibus ferè res tota de qua agimus consistit, non vsque adeo rationes obnixè ad calculum reuocauerim, neque ad particulas primasq; elementa deduxerim. Postremò & plerosque futuros suspicor, qui mihi vitio dabunt, quod in Græcis vertendis vel parum expresse, vel verbum penè pro verbo reddiderim. Alia porro multa eos mihi vitio duros sentio, qui in alienis censendis taxandisq; studium omne suum impendunt, quique aliorum studia non in angulis modo, sed & in circulis & coronis vellicant. Quibus omnibus si respondere, meque ab eorum maledictis obrectationibusque tueri velim, mihi sic infirma valetudine & malè affecto, & laboriosum nimis foret, & in longū nimis sermo traheretur. Qua ratione factū est, ut te præ cæteris meo huic commentario patronam ac fautricem adoptarim, idque ideo tibi quam alij credere & committere malui, ut (si ita videbitur) in apertum lucemque sub tuo nomine prodeat, quo veluti Palladis (quod aiunt) clypeo, à calumniantium obrectationibus protegatur. Id quod facillimè facere poteris, propter tuam summam auctoritatem, & quia in studiofis bonisque omnibus iuuandis animi propensione à primis vsque annis fuisisti, iam tum sub maximo Rege parente Ludouico duodecimo. Locus hic exposcere videbatur, ut in laudes tuas immortalitate dignas excurrerem, sed meæ exiguitatis conscius, & tuæ sublimitatis, eas sub Regia celsitudine fastigio malui notas præterire, quam ingenij mei imbecillitate deterere. Nam quid dicam sanctissimos mores tuos, vitæ integritatem, misericordiam, & largas manus in pauperes? Quid, inquam,

inquam, pietatem & religionem in Deum optimum maximum, quam castè, quam mundè colat: illa vero notiora, te literis sacris, virtutibusque omnibus ornatisissimam: quibus rebus non modo nostræ aetatis mulieribus antecellis, sed antiquas illas Hæroidas æquas. Te igitur omnibus hæc de causis patronam ac tutricem delegi, meq; tutelæ tuæ commendanti, ut me, reliquumq; quantumlumcunque vita superest, quali coepisti ope ac presidio iuues. Nam detractoris quidem his velut offis ora ipse obstruam, me videlicet post alteram & alteram bonorum & facultatum omnium direptionem, optimorumque amicorum amissionem, velut addictam cuidam quasi perpetuo carceri, non quidem ex edicto prætoris, non alicuius principis iussu, sed impotentis noueræ nature iniquissimo imperio: me adeo articularibus doloribus toto corpore affligi, torqueri, ut ex multis annis non modo ex edibus & cubiculo pedem efferre non detur, sed vix per interualla morborum sedere ne per paululum veni: sed tamen totius manus hæc conflictaus, non angustis pedibus, ut in te demerit, sed cum nonnullis alijs ad te quibus hæc miserent, aliquid interea meator (si minus scribere possim, quale quidem quod tuas nonnulli prodesse possit, quod contingat vitam, nam sic equidem fructum carnis laboris & mætarum simul leuatio- nis, & solarij languoris, diurnique morbi. Quod si hu contra vituperatores parum proficere, ob- trectariq; illi non desinant, valento: neque idcirco tamen pedem ipse retraham, quo minus semper aliquid tale faciam, ut vel me in tanta valetudinis imbecillitate utcunque sustentem. Tu vero Princeps tot conspicua dotibus, quantulascumque has nostras ipsa lucubraciones accipe ac fove, si non quidem Regia tua maiestate & virtutibus dignas, meæ saltem conditioni & fortuna conuenientes. VALE.

AD LECTOREM.

Dum nos secla, dies, menses metimur & annos,
Obrepat tacito mors inopina gradu,
Quæ feret ætheream ve diem, noctem ve profundam,
Acta tibi qualis, talis agenda dies.

ZZ 2

LILII GREGORII GYRALDI DE ANNIS ET MENSIBVS, CAETERISQVE TEMPORVM PARTI-

BVS, DIFFICILI HACTENVS ET IMPEDITA MATERIA, DIFFERTATIO FACILIS & EXPEDITA.

VNA CVM CALENDARIO ROMANO & GRACO.

Erit huius libelli non inuicunda lectio, nec, ut spero, inutilis legenti: mihi certe etiam subleuamentum inter tot fortunam & valetudinis aduersa: minus enim, dum commentamur, malis laedi videmur. Igitur ut rem aggrediar, paulo altius ab Aeuo & Tempore exordiar, ut pote quod ex his anni & cetera fluere videntur. Est autem Aeuum, ut Censorinus scribit, tempus vni maximu sine origine, sine fine, quod eodem modo semper fuit, semperque futurum est, neque ad quenquam hominem magis quam ad alterum pertinet. Idque ipsum in tria quidam tempora diuidunt praeteritum, praesens, & futurum. Praesens autem quod medium est, adeo est exiguum & incomprehensibile, ut nullam accipiat longitudinem: neque aliud esse videat, quam transacti futurique coniunctio. Porro etiam adeo est instabile, ut ibidem sit nunquam, & quod quis transcurrit, a futuro decerpit. Haec verò ipsa inter se tempora, antea cum dico & futurum, neque propria sunt, neque ita ut altero longius breuiusve videatur. Quae quid enim non habet finem, collationem mensurae non recipit, quapropter eum neque annorum, neque seculorum numero, neque denique villo finito temporis modo metiri quicquam poterit. Recte illud ergo quod infinitum est, nos ita finiemus: Aeuum etas est perpetua, id est, eternitas, cuius neque initium, neque finis est. Vel ita: Aeuum continuatio quaedam est temporis sine principio & sine fine manens, ex quo tempus continuè fluit. Unde philosophus ille noster & poeta ita cecinit: Qui tempus ab aeuo hic iubet. Aeuum tamen Varro ab aetate deducere videtur: ait enim: Aeuum ab aetate omnium annorum hinc (inquit) Aeuiternum, quod factum est aeternum: id aut Chrylippus esse ait. Haec Varro. Sane Aeuum Graecum est, quod aeternitas dicitur, quod semper existat, & aeternitas. Hinc deum principium rerum omnium dicitur videmus. Unde ridicule xxx. ab eo aenas haeretici a Valentino induxerunt, quos cum alij, tum Irenaeus & Tertullianus coarguunt. Quidam hoc tempore magnu esse negotium putant, inter aeuum, auitatem, aeternitatem, & eiusmodi cetera statuerent: id nos parum profuturas proposita nostrae institutioni eorum at guttas mittimus, & cum ijs simul Aegyptiorum hieroglyphica, qui per lunam & solem aeuum designabant: vel per serpentem, qui toto reliquo corpore caudam contegat, serpentemque ipsum illi verum vocabant, Graeci Basiliscum, nos regulum. Sed non modo hoc Aegyptij, sed & Phoenices effingebant, idque ipsi mundo assignabant, qui ex se ipso aiunt, & in se idem reuoluitur. Antiqui quidem Graeci cum aeuum ipsi effingere volebant, hac figura utebantur: ut in vestris adhuc codicibus datur videri. Sedenim apud Graecos aeuum varia significat: nam interdum quidem ut diximus, aeternitatem sine principio, sine fine. Interdum totam hominis vitam, ut apud Homerum & Herodotum, & hoc sensu ab aeternis, quod est spirare, deducitur. Interdum & generationem & aetatem, ut cum dicimus, septem aenas mundi exordio ad futurum interitum. Sed & medici spiram medullam significare contendunt, quomodo est illud apud Hippocratem: aeuum aeternitas, & cetera.

hoc est, homo quidam aegrotans ex aetate septenarius decessit. Sed de Aeuo satis, nunc quod ex eo prodit, de tempore aliqua afferamus: de quo adeo variè a scriptoribus traditum, ut vix viam inuenias, qua in eo describendo te explices. Nam sunt qui scribant, quod semper fuerit necesse esse, siue ante mundum, siue cum mundo. Multi quidem natu mundum, multi non natu esse contendunt. Ergo hoc tempus generale, quia neque initium, neque finem habet, & aeternitas est, qua Graeci, ut modo dictu est, aeternitas appellant, difficile est definir, ut ait Cicero. Sed de tempore quo nunc utimur, ita potest: Tempus est pars quaedam aeternitatis, cum certa alicuius spacij significatione, puta seculi, anni, mensis, & cetera: ita tamen ut intelligas partem aeternitatis non proprie dictam, sed per similitudinem: neque enim aeuum mensuram capit. Possidonijs tempus esse ait incorporeu, quod nihil aliud sit quam intervallum mundani motus. Unde & antiqui gentiu theologi, Saturnum qui temporis symbolum credebatur, & Saturnus, hoc est, Coeli filium dicebant. Quam sententiam inter philosophos multi sequentes, tempus esse dixerunt coelestis motus definitionem. Et propterea Varro, Tempus, inquit, est intervallum mundi & motus. Vel ut alij colligunt, Tempus est certa dimensio, qua ex coeli conuersione cognoscitur. Alij numerum & mensuram motus esse dixerunt. Sunt qui haru nullam probent, sic ratiocinantes. Cur solis, aiant, & lunae ac siderum motus tempora sunt, & non potius omnium corporum? An verò si cessarent coeli luminaria, & rota figuli moueretur, non esset tempus quo eos gyros & circuitus metiremur: dicere-musque aut aequalibus morulis agi, aut si alias tardius alias velocius moueretur, alios magis diuturnos esse, alios minus? Quid verò? Nonne & cum nos haec diceremus, in aliquo tempore loqui diceremur? Sed nec corporis quidem motu definir tempus posse videri potest: si quidem corpus aliquando mouetur, aliquando stat. Nec solum motum eius, sed etiam statu tempore metimur, & tantum stetit dicimus quantum temporis fluxit: ut cum solem vel lunam in sacris vel profanis historiis aliquando stetit legimus, eo intervallo quo sol vel luna & caelum stabat, num aliquod tempus ibat? Ergo corporis motus tempus re-cte dici non potest. Pari quoque ratione numeru vel mensuram motus ipsum dicere absolum videtur. Democritus & Leucippus atque Epicurus mundu ex indiuisibilibus frustulis (ut sic dicamus) quas aeternitas illi vocant, fabricatum esse dixerunt: dura sane, & iure improbata sententia. Quantum autem magis frisset improbanda, si mundum constare ex atomorum numero dixissent, non aliter ac si dicerent, domum constare ex numero lapidum, aut lineam constare ex numero punctorum, cum paries ex numerosis lapidibus, & linea, ut quidam volunt, ex numerosis punctis, non ex eorum numero constet. Tempus ergo non modo numerus est, sed ne numerosum quidem, aut numerabile. Sunt qui distensionem quandam esse tempus affirmant: sed cuius rei distensio vel continuatio sit, se palam ignorare fatentur. Pythagorae, ut Timaeus Locrensis refert, tempus aeternitatis imaginè esse voluit: id vtrique tempus esse significantes respectu eternitatis aeternaeque stabilitatis. Plato in Timaeo, & Philon in Cosmopoeia, ceterique qui fabricatu mundu asseuerant, tempus ab ipso coeli nascentis circumactu incepisse tradunt. Aristoteles & eu secuti, quod mundum aeternu rati sunt, tempus infinitum existimauerunt, cuiusque motu temperari. Hinc Varro apud Latinos a solis & lunae temperato, tempus dicitur putat. Quod verò Graeci a uisum, id est, Saturno deducunt. Stoici quidem teste Hieron. tempus ita definiunt: Quod est in aeternitate, & cetera. hoc est, Tempus est correctio, & rerum conseruatio. Omneque tempus, quo non virtutibus opera impenditur, perire credunt, nec penè tempus esse. Epicureus Lucretius tempus nihil esse per se putat, sed rebus ab ipsis consequi. Eius versus est primo libro adscribam:

Tempus item per se non est, sed rebus ab ipsis
Consequitur sensus, transactum quid sit in aeuo:

Tempus varie a varijs descriptum.

*Tum quæ res, quid porro deinde sequatur,
Nec per se quenquam tempus sentire fatendum est,
Semotum ab verum motu placidâq; quiete. & cæ.*

Sed plura de his millis. Nunquid ante mundū & cœlum à deo fabricatore conditum, aliquod fuisse tempus dicemus? Nullum pleriq; dicunt: alij fuisse quidē, sed non intellectu, minuscq; destinātū: id quod apud M. Tullium Velleius: Non enim, inquit, si mundus nullus erat, secula non erant. Secula nunc dico non ea quæ dierum noctūmque numero annuis cursibus conficiuntur. Nam fateor ea sine mundi conuersione effici non potuisse. Sed fuit quædam ab infinito tempore æternitas, quam nulla circumscriptio temporum metiebatur: spacio tamē qualis ea fuerit intelligi non potest, quod ne in cogitationem quidem cadit, ut fuerit tempus aliquod, nullum cum tempus esset. Hæc Velleius, vel Tullius potius in primo de nat. deorum. Num melius erit si ita distinguamus: aliquod esse tempus confusum, inordinatū, inarticulatūq; & aliquod esse distinctum, ordinatum, articulatūq;. Confusum, quale chaos & secula fuere æternitatis, id est, ante mundi constitutionem, humano licet intellectu ac cogitatione id minus sit noscibile, imaginatione tamen comprehensibile. Distinctum verò & articulatū esse, quo secula, anni, menses, diēsq; metimur.

Sed nos iam temporum spacia interuallâq; speculemur, idq; ex varijs scriptorum sententijs, & primum ex Varrone, qui hac de re ita statuit, ut Censorinus 20 refert: Primum, inquit, interuallum ab hominum principio ad cataclysmū priorem perducit. Secundum ad Olympiadem primā, quod quia in eo multa fabulosa referuntur, mythicum dicitur. Tertium à prima Olympiade ad sua Varronis tempora, quod historicum dicitur est, quia res in eo gesta veris historijs continentur. Primum tempus, ait Varro, siue habuit initium, seu semper fuit, quot annorum fuerit, planè ait cōprehendi non potest. Videmus enim Hebræos nostrisq; non vsquequaq; conuenire: quod noster Picus, ut alios mittam, ostendit. Secundum quoque non planè scitur, sed tamen ad M. circiter & D. C. annos fuisse creditur, à priore scilicet cataclysmo, quem dicunt Ogygis, ad Inachi regnum, annis circiter CCCC. Hinc ad Olympiadem primam paulò plus CCCC. 30 quos solos, quamvis mythici temporis postremos, nō quia à memoria scriptorum proximis, quidā certius definire voluerit: & quod Sosibius, quo mathematico vsus est Cæsar, scripsit fuisse CCCXC. annorū, Eratosthenes autē VII & CCCC. Timæus XVII & CCCC. Aretes CCCCLXIII. & præterea multi diuerse, etiā quorum ipsa dissensio incertum esse declarat. De tertio autem tempore aliqua fuit inter auctores dissensio in sex septemve tantummodo annis versata: sed hoc quodcumq; caliginis Varro discussit, & pro cætera sua sagacitate, nunc diuersarum ciuitatum conferens tempora, nunc defectus eorumque interualla retro dinumerans, verum eruit, lucemque ostendit, per quam numerus certus non annorum modo, sed & dierum perspicui possit. Sed & in hac Varro- 40 niana distinctione erratum videtur maxime, ea puto de causa, quoniam eius libri deperditi sunt. Verum apud nostros Iulius Africanus sub Imperatore M. Aurelio Antonio simplicis historiæ stylo, & post hunc Eusebius Pamphili & Hieronymus, hanc temporum ab orbe condito per dynastias & regna supputationem videntur diligentissime confecisse. Sed & ante hos Berofus Chaldaus, Philon & Iosephus Hebraei. Id etiā in libro de ciuit. Dei Aurelius Augustinus, & Isidorus in Chronico & Etymologijs, & Bedas attigerunt, ut missos faciam qui nostro tempore Græcè & Latine Chronica scripserunt. Ex quibus omnibus nos ita collegimus, ab orbe condito ad primum vsque annū IESV CHRISTI D. N. annos fluxisse $\frac{M}{V}$ C. C. hoc est, millenos quinos & duccenos, 5200. 50 P. M. à quo anno ad hunc quo nos hæc ipsa commentamur M. D. XXXIX. quæ summa plus minus cōficit annos $\frac{M}{VI}$ D. C. XXXIX. hoc est, 6739. Non me præterit

terit ab hac descriptione dissentire Hebræos quosdā, Alfonso regē, & Picum, & alios nonnullos. Quæ si nosse voluissent gentes, nō in tot incidissent de mundi ætate ambages. Plato, qui veritati propius accessit, mundum quidem conditum ab opifice Deo asserit, sed quo principio minime: Aegyptium enim inducit de mundi ætate innumerabilia secula commemorantem, qui Græcos idcirco tanquam semper pueros irridet. Ut mittam in præsentia quæ de coetilibus lateribus traduntur vel confinguntur potius, innumerabiles penè annos ostendentibus. Celebratur epistola Alexandri Magni ad Olympiadem matrē suam, quam scripsit, narrationem cuiusdam Aegyptij sacerdotis insinuans, quā protulit ex literis quæ sacræ apud illos habentur. Continet etiā regna, quæ græca quoque nouit historia, in quibus regnum Assyriorum in eadem epistola quinque millia excedit annorū. In græca verò historia mille fermè & CCC. habet ab ipsius belli principatu, quem & ille Aegyptius in eiusdem regni ponit exordium. Persarum autem & Macedonum imperium vsq; ad ipsum Alexandrū cui loquebatur, plusquam octo annorum millia ille constituit, cum apud Græcos Macedonum vsq; ad mortem Alexandri CCCCLXXXV. reperiantur anni, Persarū verò donec ipsius Alexandri victoria finiretur, CC & XXX. computentur. Hæc quidē Aurelius Augustinus. Chaldaei quoq; & qui ex Caucaſo signa seruasse feruntur, ut Cicero & Lactantius scribunt, quadringenta & septuaginta millia annorū monumentis comprehensa se habere affirmarunt. Quare minus mirum videri debet, si Aristoteles & eum secuti philosophi, in eam opinionem impeggerunt, ut æternum mundum & sine principio & fine vel crederent, vel certè literarum monumentis prodiderint.

His ita de temporum interuallis vel ætatibus expositis, temporis quoque partes scrutemur. Isidorus inquit: Tempora momentis, horis, diebus, mensibus, annis, seculis, ætatibusque diuiduntur. Momentum est minimum atque angustissimum tempus, à motu siderum dictum: est enim extremitas horæ in breuib; interuallis, cum sol aliquid sibi cedit, atque succedit. Hæc ille. Alij tempus ita distinguunt: seculum, ætas, annus, mensis, hebdomas, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, atomus. Sunt ex nostris qui ita diuident. In ætatem primum, quam mille annorum esse dicunt. Deinde in seculum, quod centum annorum. In indictionem, quam xv. annorum statuunt. In lustrum, quæ Græcis est olympias, quæ perfectos quatuor annos cōtinet. Tum in annum diuidunt, quem in quatuor horas vel tempora distinguunt. Tempus in tres menses. Menses in hebdomadas quatuor. Hebdomada in dies VII. Dies in quadrantes quatuor. Quadrans in sex horas diuidit. Porro hora in quatuor puncta. Punctum in decem momenta. Momentum, quod & momen apud antiquos vocitatum videmus, in vncias duodecim. Vncia in XLVII atomos. Atomus vero, ut vox ipsa indicat, diuidi ac secari in partes non potest. Nuper 40 cum antiquos quosdam libellos euoluerem, qui mensurarum ac ponderum rationem continent, inter cætera curiosè pertractata & hoc legi: Annum & mensē libram vtrumque dici posse, quod ille ex XII mensibus, hic ex XII horis constet: porro horam constare ex quinque punctis, x minutis, xv partibus, XL momentis, & LX ostentis: horamque diei secundum solis cursum quinque puncta habere, iuxta vero lunam quatuor duntaxat. Qui Latine tamen & Synecius locuti sunt, momentum vel momen ut diximus, pro breui quidem tempore accipiunt, quorum tamen haud definiunt, sicut & punctum, ut Horatius cum ait, Quid enim? concurritur, horæ Momento. & per tralationem ad alia, ut illud poetæ Lucan. Non pondera rerū, Non momenta sumus. 50 Sed à grammaticis accuratius. Punctum & temporis ait Terentius: Tum temporis puncta mihi ad hanc rem. Cicero: Die dico? imò hora atq; etiā puncto temporis eodem. Idem: Hunc diem, hoc punctum temporis. Quod & frequentius diuus Hieronymus quadam epistola ita enunciauit: In atomo, in puncto

Temporis
partiet.

Момент.

temporis atq; momento. Lucretius puncto tempore visus est dixisse in secundo: Et capiant sensus, & puncto tempore reddant.

Nisi quis legere malit temporis, & s de versu elidat, vt apud eum frequenter fit. Minutis nunc quidem LX. astrologi dicunt horam constare, sed Boetius Seuerinus puncto minus esse minutum ostendit. Alij alias minutias gradusq; commenti sunt, qui post Ptolemgum & Theonem cum Græcè tum Latinè barbarèque astronomica scripsere. Mihi visum est satius in tres partes tempus omne diuidere: in annos, menses & dies. Annos porrò in magnos, vertentes, in secula, ætates, geneas, lustra vel olympiades, & pēteretes, in trieteres, indictiones, æra, iobeleos. Præterea menses in Calendas, Nonas, Idus, vel vt Græci, in Neome-

nian, consistentes, id est *ισμῶντες*, decades, eticades vel desinentes, id est, *φθνοφόβ*. Dies verò in quadrantes, horas, & cæteras partes. Exordiemurque ab anno magno, primumq; ne quid desideretur etymon excutiemus.

Annus, vt Varro interpretatur, vt parui circuli annuli, sic magni circites anni dicebantur. Hinc & Seruius ab annulo dictum annum existimauit, qui & Aegyptios ait ante literarum vsu draconem caudam suam mordente annum effinxisse, qua de re ante locuti sumus. Atteius verò Capito annum à circuitu temporis dictum ait, quia veteres Am pro Circum ponere solebāt. Alij annum ab annouando, quia suo naturali ordine cuncta annouet, hoc est, circumnouet. Sex Pompeius annum ex Græco venire ait: quod enim illi *ἔτη*, nos annū dicimus: & quod nos triennium, illi *τρίηνιον*. Non sum tamen nescius, aliam habere lectionem, qui nunc impressi sunt codices. Sedenim *ἔτη* indictionem per simplex scribere videtur Suidas & Eustathius & cum afflatur: atq; ideo videt minus consono num, vt ab eo deriuetur. Sed nec te pigeat audire Socratem ita loquentem in Cratylō: *ἔτη*, inquit, & *ἔτη* idē esse videntur: quod enim in lumen vicissim educit quæcūq; nascuntur, sicutq; ex terra, ipsumq; in seipso examinat & discernit, annus est: qui in duo sectus est, vt Iouem in *ἑὸν* & *ἑὸν* dicitur est: ita & annus *ἔτη*, quia in seipso: & *ἔτη*, quia examinat, quasi *ἑὸν* *ἑὸν* *ἑὸν* iunctim, quod disiunctū facit *ἔτη* *ἑὸν* *ἑὸν*. Hæc in Cratylō. Grammatici porrò & aliam afferunt interpretationem super illud Homeri: *ἔτη* *ἑὸν* *ἑὸν* *ἑὸν*, quæ quoniam nostro negotio minus est apta & verbosior, à nobis ideo mittitur. Certe & illud sciendum, *ἔτη* interdum pro longo temporis spatio desumi, vt cum comicus poeta dixit *ἔτη* *ἑὸν* *ἑὸν*, tunc dicitur existimatur, quasi diutius immoretur. Sed & annum Græci Lycobonta vocant, idq; ea ratione, vt scribit Aelianus, quod erga lupum sol amorem habere dicitur: eoque animal Apollinem delectari ferunt, quod ipse in lucem æditus feratur ex Latona in Iupæ speciem imaginemq; conuersa. Cuius sane rei & Homerus meminuit, cum Apollinem vocaret *λυκιστῆλον*, ob eamq; rem lupi simulachrum in Delphico templo ex ære positum fuisse legimus. Sed hac de re alij alia, quod & Aurelius Macrobius excutitur. Nunc de annorum magnorum numero varietatēque differendum. An-

Annus magnus.

40 norum quos magnos vocant, diuersa multiplexq; adeo magnitudo obseruata, quàm est autoribus prodita. Nam Aristoteles, vt ab hoc incipiam, hunc annum maximum potius quàm magnum vocauit, quem solis & lunæ vagarūq; quinque stellarum orbis conficiunt, cum ad idē signum, vbi quondam simul fuerunt, vnā referunt. quod idē ferè M. Tullius in lib. de fin. bon. & mal. Idq; etiam in vj. de Republica ex Scipionis persona: Homines, inquit, annum tantum solis, id est, vnus astrū reditu metiuntur: re autem ipsa, quum ad idē, vnde semel profecta sunt, cuncta astra redierint: eandēque totius cœli descriptionem longis interuallis retulerint, tunc ille verè vertens annus appellari potest. Hunc autem fieri physici, vt Macrobius scribit, volunt post annos x v. mil. peractos, mundanūque annus nominatur. Plato verò in Timæo perfectum appellat. Eius autem anni maximū hyems summa est cataclysmus, quem alluisionem vel diluisionem nostri vocant. Aestas verò ecpyreosis, quod est mundi incendium

pendium: nam in his alternis temporibus, mūdus tum exignescere, tum exaquefcere videtur, vt Censorini verbis vtat. Hunc annum Aristarchus putauit esse annorum vertentium duum mil. CCCCLXXXIII. Aretes Dyrachinus quinque mil. DLII. Herodotus & Linus x. mil. DCCC. Dion XIII. mil. DCCCC. LXXXIII. Orpheus centum xx. Cassandrus tricies sexies centum mil. No ster Cicero XII. mil. DCCCCIIII. Iosephus Hebræus antiq. libro primo DC. tantum. Iulius, qui & Vilius Firmicus, MCCCCLX. & vnus anni circuitu terminauit. Sunt qui cum phœnicis auis vita eius anni conuersionem fieri scribant. Alij infinitum esse, nec in se reuerti vnquam putauerunt. Alij longi-

10 geminore spacio magnum hunc annum mensi sunt, quippe qui ex duobus annis vertentibus illum constituerint: alij trisum, alij quinque, alij plurium: quorum rationes hic breuiter conabor absoluere. Veteres in Græcia ciuitates cum animaduertent dum sol annuo cursu orbem suum circuit, lunam nouam interdum terdecies exoriri, idque sæpe alternis fieri, arbitrati sunt lunares XII. menses & dimidiatum, ad annum naturalem conuenire. Itaque annos ciuiles sic statuerunt, vt intercalando facerent alternos XII. mensium, alternos XIII. vtrumque annum separatim vertentem, iunctos ambos annum magnum vocantes. Idq; tempus trieterida appellabant, quod tertio quoque anno redibat: quo in primis tempore Bacchi sacra celebrabantur, quæ ideo Tri-

20 terica vocitata sunt: & qui in his versus canebantur, *τρισμῶν* dicti, de quibus in historia & dialogis poetarum egimus. Penterida verò nominabant, quod quinto quoque anno reuertebatur, qui annus magnus ex quadriennio commodior visus est, quod videlicet ratione solis circuitus congrueret: cuius annus quidem solis constat ex diebus CCCLV. & diei parte circiter quarta. Penteridas ergo Græci maxime obseruabant, id est, quaternorum annorum circuitus, quas Olympiadas vocabant, & ludos Ioui Olympio in Elide celebrabant. Hoc quidem scribit Censorinus, cui & de Olympiadum numero annorum Solutinus in Polyhistore astipulatur. Idem & Suidas, & Eusebius, si quis eius de temporibus libros diligentius euoluat. Idem & Hieronymus in Chronico,

30 & in expositione hebdomadam Danielis prophetæ. Isidorus item non adeo contemnendus scriptor: Et hoc, inquit, certaminis tempus Olympiadem vocauerunt, quadriennio in vna Olympiade supputato. Iſaacius quoque in commentarijs in poctam Lycophronem, quinquagesimo quoque mense Olympicum agonem celebratum prodidit. Hoc ideo pluribus recensui, quod video multos hac de re disceptare. Non me fugit vulgus & grammaticos quosdā aliter sentire, vt Lactantius Cælius in primo Theb. qui ita scribit: Quinto finito anno agon Olympicus fiebat. quo loco quarto potius legendum puto, quibus & poetæ, si recte perpendantur, parum suffragantur. Ouidius de Ponto ad Brurum:

40 In Scythia nobis quinquennis Olympias acta est,
Iam tempus Iustri transit in alterius. Seneca in Herc. furente:
Qualis eleum coit ad ronanem
Quinta cum sacrum reuocauit æstas.

Non enim de perfecto quinquennio agūt, sed iam incæpto. Ita etiam de Iustro intelligendum, quod ad penteridis Græcæ modum Romani celebrabāt: ideoq; sic vocabatur, vt ait Isidorus, quod censu per quinquennium in Repub. peractō, vrbs Roma Iustrabatur. Vel, vt scribit Varro, Iustrum nominatū est à luendo, id est, soluendo, quod quinto quoque anno vectigalia & alia tributa percensores soluebantur. A Seruio vero Tullio ita institutum, vt quinto quoque 50 anno censu ciuium habito, Iustrum conderetur, sed non ita à posteris obseruatum. Nam cum inter primum à Seruio rege conditum Iustrum, & id quod ab Imperatore Vespasiano v. & Cæs. filio III. COS. factū est, anni interfuerūt paucissimi DC. Iustra tamē per ea tempora nō plura quàm LXXXV. facta sunt, & postea

Iustrum.

postea planè fieri deserunt. Quod si verum est, non plura quam LXXV. fuisse, non videntur continuata fuisse, id quod & verisimile est, bellis præcipue civilibus impredientibus, cæterisque reipub. incommodis. Rursus tamen annus idem magnus per Capitolinos agones, vt Censorinus scribit, cepit esse diligentius scrutari: quorum agorum primus à Domitiano institutus fuit, die XII. eius & Sergij Cornelij Dolabellæ consulatu. Verum cum apud Græcos hoc tempus ad solis tantummodo cursum, nec ad lunæ congruere videretur, duplicatum est, & octoeteris facta, quæ tunc *οκτωετης* vocitata est, quia primus eius annus nono quoque anno redibat: huncque circuitum verè annum magnum esse magna pars Græciæ existimauit, quod annis vertentibus solidis constaret, vt propriè in anno magno fieri par est: nam dies sunt solidi vno minus centum, annique vertentes solidi octo. Hanc octoeterida vulgò creditum est ab Eudoxo Gnidio institutam ex disciplina Aegyptiorum, Nestanabo tradente, vt Laertius prodit. Huius anni apud Lucanum Pharsaliæ lib. x. est mentio, loquente Casare in conuiuio Cleopatrae:

Non meus Eudoxi vincatur fastibus annus.

Tametsi Seruius in v. Aeneid. eum primū annum deprehendisse scribit, & post ipsum Hipparchus, de vertente intelligens. Sed hanc ipsam octoeterida Leofstratum Tenedium primum ferunt composuisse, & postea alij aliter, qui mensibus variè intercalandis suas octoeteridas protulerunt, vt fecit Harpalus. Nautelis, Menestratus, item alij, in quibus Doxitheus, cui in primis octoeteris Eudoxi inscribitur. Ob hoc multæ in Græciæ religiones hoc interuallo temporis summa cæremonia cultæ fuere. Delphis quoque ludj, qui vocantur Pythia, post annum octauum olim conficiebantur. Post has etiam quæ vocatæ fuerunt Dodecaeteres ex annis vertentibus XII. cui anno Chaldaico nomen fuit, quem Genethliaci nō ad solis lunæque cursus, sed ad obseruationes alias habebant accommodatū, quod in eo dicebant tempestates fugūmque prouentus ac sterilitates, itemque morbos circuire. Præterea fuerunt & alij cōplures magni anni, vt Metonicus, quæ Meton Atheniensis, non Lacon, mathematicus ex annis vno de viginti constituit, eaque causa Decaenneateris, vel vt Suidas & Theophilus, *οκτωετης* appellatur, & intercalatur septies: in eoque anno sunt dies sex mil. & ccccxl. Huius anni meminuit Cicero in epistolis ad Atticum: Quis erit, ait, cui credam: aut quando iste Metonis annus veniet: Metonis meminuit et Columella, eiusque anni: item Aristophanes in Auit. Theon vero, seu qui alius in commentarijs in Aratum poetam Metonis meminuit, illumque numerorum rationem diligentissimè tenuisse scribit, dicereque solitū affirmat, paruum annū ad magni comparisonem esse compositū. non tamen illum, sed qui post eū fuere astrologos ait tabulas in vrbibus constituisse de decem & nouem annorū solis anfractibus & circuitibus, vt iuxta vntquemque annū, qualis futura esset hyems, quale ver, qualis æstas, qualis ve autumnus, nosceret, & insuper qui venti, aliæque pleraque mortaliū vsui forent. De Metone quoque diuersa Callistratus, Euphronius & Phryntichus scripsere, eumque & medicum & astrologum optimum fuisse. De Metone iam satis. Fuit & Philolai Pythagorici annus magnus, ex annis LXX: in quo erant menses intercalares XX. & vnus. Fuit itē Calippi ex annis LXXVI. ita vt menses duō de XXX. intercalarent. Fuit & Democriti annus ex annis LXXXII. cum intercalares essent XXVIII. Sed & Hipparchi ex annis CCCIII. in quo intercalabatur centies decies bis. Hæc annorum magnitudo discrepat, eō quod inter astrologos non conuenit quāto vel sol plus quam CCCXLV. dies in anno conficiat, vel luna minus quam XXX. in mense. Vnde vsque ad hanc diem, plurima licet sint tradita & quotidie tradant, nō congruere, tamen planè, alio aliquid indies superaddente vel detrahente, vt iam etiā Prolemæi tabulæ nedum Alphonsi regis fordescant: qua etiā de causa ingentia condita sint à plerisque volumina, de nostra aberrante ob id Dominicæ (vt nostræ religio-

religionis vocibus vtar) resurrectionis solennitate. Verū quod restat agamus. Aegyptiorum magnus annus est, quem *κωνιας* Græci, Latini canicularum vocant. Nihil hic ad lunam pertinet, propterea quod initium illius sumitur cū primo die eius mensis quem uocant Thoth, quo caniculæ sidus apud eos exoritur. Caniculæ illi astrum *σολω* uocant, & *σολω* Græci, idque principium inter stellas tenere arbitrantur, vt scribit Horus Apollo. Idem annum effingebant deæ Ifidis imagine, muliebri scilicet specie, vel palmæ plantæ figura: idque ea ratione, quod arbor hæc luna exoriente, vnam gignat bain, quo modo XII. bails annum explet. Baia verò dicuntur solia vel ramuli palmarum. Porro annum suum magnum Aegyptij eodem autore lib. ij. quatuor annorum habuere, ita referente Philippo, qui Homerum ex lingua Aegyptiaca in Græcam conuertit: Hominem, inquit, qui perfectam ætatem vixerit, mortuæ cornicis imagine effingunt: hæc enim centum annos viuere traditur: annisque Aegyptiacus quadriennij spacium perficit. hæc ille. Idem fateri videtur Censorinus, qui scribit: Aegyptiorum annus ciuillis solus habet dies CCCXLV. sine vllō intercalari. Itaque quadriennio eo fit, vt annus MCCCCLX. diebus ad idem reuoluatur principium. Hic annus etiam *ηλιακος* à quibusdam dicitur, ab alijs *οκτωετης*. Atque hæc tenus de annorum magnorum varietate dictum sit, deinceps de seculo, de genea & indictione agendum, & post hæc de annis vertentibus differendū locus erit idoneus.

Seculum quidam idem esse existimant quod Græcè *αιων*, quo pacto & facta *Seculum* era nostra scriptura. Sed de eo nos agimus prout est spacium temporis definitum. Est ergo seculum, vt Varro scripsit, spacium annorum centum, dictum à sene, quod longissimum spacium senescendorum hominum id antiqui putarunt. Alij verò à sequendo dictum putant, quod seipsa tempora sequantur: primamque eius dictionis syllabam producunt, quidam & diphthongo scribunt. Sanè, vt Censorinus ait, seculum est spacium vitæ humanæ longissimum, partu & morte definitum. Quare qui annos triginta seculum putant, multum videntur errasse: hoc enim tempus Geneam vocari Heraclitum & Zenon sunt autores. Sed de genea quæ in poetarum historia prodidit, in hoc etiam paulò post breuiter repetam. Seculum autem quid sit, vsque ad sua tempora ad subtile non examinatum fuisse putauit Censorinus, qui ait poetas multa incredibilia scripsisse, puta aurea secula, & argentea, aliæque, vt Hesiodus & Naso. nec minus historici Græci, quamuis à vero par non fuit decedere, vt Herodotus, apud quem se legisse ait Censorinus (nisi locus sit mendosus) Arganthonium Tartessiorum regem c & L. annorum fuisse, quod tamen ego apud Herodotum haud legi, quod meminerim. Idem tamen & Lucianus in Macrobijs, eundemque citat Herodotum, & cum eo Anacreontem Lyricum poetam. Sed Arganthonij vt longæui & Cicero & Valerius, itemque Plinius, Ausonius, Sillius, alij, cum Herodoto. Addit Ephorus, qui tradit Arcadas dicere, apud se reges antiquos aliquot ad CCC. vixisse annos. Verum hæc fabulosa prætereunda, nisi annos eorum trimestres intelligamus, vt alio loco referemus. Hoc loco mittam quæ Lucianus multa in eo libello de longæuis collegit. Hebræi quoque suū seculum, quod illi Olam vocant, quinquagesimo anno definiabant, vt Hieronymus his propemodum verbis scribit: In Hebræo, inquit, seculum, id est Olam, vbi Vau literam positam habuerit, æternitatem significat: vbi vero sine Vau scribitur, annum quinquagesimum quem illi lobeolum vocant, ob hanc causam & ille Hebræus, qui propter vxorem & liberos amans dominum suum, aure pertusa seruitio subigitur, seruire iubetur in seculum, hoc est, in annum quinquagesimum. Sed vt hoc apud Hebræos ratum fuit, ita minus apud gentes: atque in primis non conuenit inter astrologos, qui in stellarum signorumque motuum ratione, verum se scrutari putant. Nam Epigenes c. & XII. annis longissimam vitā constituit, vel vt Plinius dicere videtur, CCCXII

CXXII. Berofus verò, vt Cenforinus scribit, centum & sex, vt Plinius, c. & xvii. Alij ad c & xx. annos produci posse asseuerant, quidam etiã vltra credidere. Fuerunt qui non idem putarent vbique obseruandum, sed variè per diuersas regiones, prout in singulis sit cœli ad circulum finitorem inclinatio, quod *κλιμα* dicitur. Sed licet veritas in obscuro lateat, tamen in vnaquaque ciuitate quæ sint naturalia secula, Rituales Hetruscorum videntur apud antiquos docuisse, in quibus scriptum accepimus initia sic ponenda seculorum: Quo die vrbes atque ciuitates constituerentur, de ijs qui eo die nati essent, eum qui diutissime vixisset, die mortis suæ primi seculi modulum finire: eoque die qui essent reliqui in ciuitate, de ijs rursum eius mortem qui quam longissimam egisset ætatem, finem esse secundi seculi: sic deinceps tempus reliquorum terminari. Sed & quòd ignorarent homines portenta mitti diuinius, quibus admonerentur vnumquodque seculum esse finitum: hæc portenta Hetrusci pro haruspicij disciplinæ suæ peritiã diligenter obseruata in libros reulerunt. Quare in Thufcis historiis, quæ viii. eorum seculo scriptæ sunt, vt Varro testatur, & quot numero secula ei genti data sint, & transactorum singula quanta fuerint, quibusve ostentis eorum exitus designati sint, continetur. Itaque scriptum est quatuor prima secula annorum fuisse c. & v. Quintum CXXIII. Sextum vndeviginti & centum. Septimum totidem. Octauum demum agi nonum & decimum superesse, quibus transactis finem fore nominis Hetrusci: quod & factum fuit: Nisi & hoc demum tempore nouum inter eos regnum, nescio quo fato, inauspicatum illud quidem constitutum fuisset. Romanorum autem secula quidam ludis secularibus putant distingui: cui rei si fides certa est, modus Romani seculi est incertus. Temporum enim interval- la quibus ludi ij referri debeant, non modò quanta fuerint retro ignoratur, sed ne quidem quanta esse debeant scitur. Nam ita institutum esse centesimo quoque anno vt fierent, id tum Antias aliique historici autores sunt, tum Varro cum alibi, tum de scenicis originibus libro primo ita scriptum reliquit: Cum multa portenta fierent, & murus & turris, quæ sunt inter portam Collinam & Exquilinam, de cœlo essent tacta, & ideo libros Sibyllinos Decemuiri adiu- 30 sent, renunciauerunt, vt Diti patri & Proserpinæ ludum Terentini in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiæ furug immolarentur, vtq; ludi centesimo quoque anno fierent. Sed quod ait Varro portam Exquilinam de cœlo tactam, alij Sabusam scribunt. Festus Terentium locum fuisse scribit in campo Martio, quo in loco ara Ditis patris in terra occultabatur, & propterea ludi Terentini dicti. Aufonius Gallus poeta:

Trima Terentino celebrata trinoctia ludo.

Papinius in Syluis:

Aut instaurati peccauerit ara Terenti.

Val. Max. libro secundo memorabilem aliud tradit secularium ludorum initium, à Valesio quodam vitæ rusticæ viro locuplete, qui tribus liberis vt succur- 40 reret, oraculum accepit vt Terentium peteret. Huius postea Val. Publicola exem- plum secutus, apud eandem aram trinoctia ludos fecit. Titus item Liuius libro centesimo tricelimo sexto: Eodem, inquit, anno ludos seculares Cæsar in- genti apparatu fecit, quos centesimo quoque anno (is enim terminus seculi) fieri mos: vtq; decimo centesimo quoque anno reperantur, tam commentarij Quin- decim virorum, quàm diui Augusti edicta testari videntur, adeò vt Horatius Flaccus in carmine, quod de secularibus ludis cantatum est, id tempus hoc mo- do designauerit:

Certus vndenos decies per annos

Orbis, vt cantus referatq; ludos,

Ter die clara totidemq; grata

Nocte frequentes.

50

Sed

Sed nos de seculo satis, nam de ludis secularibus Politianus in miscellaneis erudi- te plura collegit. Nunc ergo vt polliciti sumus, de genea nos agamus. *γενεα* Gre- ci vocant, quam Latini tum ætatem, tum seculum verterunt: sunt & qui genera- tionem, & præsertim in sacris libris: nam humanæ vitæ spacium cuiusque geneam nuncupant. Verum autorum pleriq; septem annorum spacium significare con- tendunt, hoc est, quos aliam hebdomadam vocamus. Vnde & Hippocrates & ab eo medici, ante duas geneas pueris venas incidere non oportere præcipiunt, quo pacto fortassis de Orphei vita apud Suidam intelligendum: nam si aliter expone- re voluerimus, qui fieri poterit vt Orpheus x i. geneas vixerit? At qui Plutarchus 10 & Zeno, & non ignobiles quidam grammatici, geneam spacium xxx. anno- rum existimauere, quo pacto etiam Hesiodus & Homerus, & qui ab his poetæ Nestorem scribunt tres geneas vixisse, quas nostri tria secula & tres ætates voca- uere. Lucianus quoq; in macrobijs de Tiresia ita fermè scribit: Sed & Tiresian, inquit, vitam tragœdia ad sex vsq; geneas vitam prorogasse prodit, id est, ad sex ætates. Xenophon in libello de æquiucis, de ætate, hoc est, genea ita scribit: Æ- tas apud diuersos diuersa meti spacia, quia apud Aegyptios spacio xxx. anno- rum perficitur, & apud Græcos quartâ centenarij partem, id est annos v. & xx. continet. Cenforinus vero ita scribit: Qui annos, ait, xxx. seculum putauerunt, multum videntur errasse: hoc enim tempus geneam vocari quidam volunt, quia 20 orbis ætatis in eo sit spacio. Orbem autem vocant ætatis, dum natura humana ad sementem reuertitur. Hoc quidem geneæ tempus alij aliter desinuerunt. Heracli- tus annos quinq; & xxx. scribit dici geneã, Zenon xxx. quibus verbis videtur error inesse. Nam Plutarchus in eo, quo cur oracula defecerunt causas inquirat, de ætatibus super Hesiodi versibus, geneã ait ex Heracliti sententia xxx. anno- rum esse, vbi & pleraq; alia, tum illud, quod aliqui centum & octo annorum *γενεα* constituerint, quinquagintaq; & quatuor dimidium esse vitæ humanæ. Reli- qua ab eo subtilius disputata missa facio. Aurelius Augustinus in cuiusdam psal- mi Davidici commentario geneam existimauit xv. annum non excedere: qui- 30 dam & xx i. x. vt est apud Phaurorinũ super Hesiodi versu de Nestore. Alia præ- terea multa genea significat, quæ Theophilus & alij Græci enumerant: inter quæ & illud, quod genea non modò de hominibus dicitur, sed & de equis, & folijs, vt est illud Homericum, quo hominum vitam folijs similem dixit: *οὐκ ἔστι γέννη. &c.*

Monet me Christiana pietas, vt de anno lubileo nõnihil & hic congeram. An- nus lobeleus fuit apud Hebræos duntaxat, & demum lōgo post tempore apud Christianos constitutus videtur. Apud Hebræos quidem ex septem annorum hebdomadibus perfectis, hoc est quinquagesimo quoque anno celebratur: e- nim quadragesimus nonus annus perficit septimam hebdomadam: quo quidẽ an- no clarius ac sonorius tubæ & buccinæ apud Hebræos resonabant, vnde & vo- 40 cabulum apud ipsos lobeleus: lobel enim Hebræi buccinam vocant. Eum an- num interpretatur Hieronymus remissionis: in illo quippe iuxta legem ad om- nes antiqua reuertebatur possessio. Huius anni Moses, & ab eo Iosephus, & ab eis Christiani rationem tradidere, quos inter Isidorus, lubileus, inquit, annus remissionis: est enim Hebraicus & sermo & numerus qui septem annorum hebdo- madibus, id est, quadraginta & nouem annis textitur, in quo clangebatur tubis & ad omnes reuertebatur antiqua possessio, debita absoluebantur, confirmabatur libertates, hunc numerum etiam in diebus pentecostes & nos ipsi celebramus post domini resurrectionem, remissa culpa, & totius debiti chirographo euacua- to, ab omni nexu liberi, suscipientes adueniẽtem in nos gratiam Spiritus sancti. 50 Hæc verò verba ab Isidoro ante nostrum lubileum constitutum scripta sunt: eius enim omnino mentionem fecisset. Institutus autem lubileus Christianorum vi- detur ad Hebræorum similitudinem, si minus dicere liceat ad gentilis seculi ratio- nem: quippe qui à Bonifacio v l i i. Romano Pontifice sit institutus centesimo

quoque anno, quo tempore annus à Verbo corporato trecentisimus supra millesimum agebatur: dein à Clemente VII. Pont. ad quinquagesimum reductus, id poscentibus Romanis: mox à Paulo II. ad XXV. reductus, quòd hominis ætas ægrè quinquagesimum attingat, simul ut largior celestium gratiarum, si non potius pecuniarum proventus fieret, ut quidam argutè si non verè scripsit. Celebratus iam bis mea ætate, primum Alexandro VI. Borgia Pont. Rom. M. D. anno: & iterum Clemente VII. Medice M. D. XXV. quo ego tempore Romæ eram cum Hercule Ragon. S. R. E. sanctæ Agathæ diacono Cardin. cuius post anno secundo Roma ab exercitu Imp. Caroli V. Cæs. direpta est. Scribit Theodoricus Niemensis in historia schismatica, variatum fuisse tempore Urbani Sexti in Iubilæi ætate: cum enim schisma irrepsisset in Christi ecclesia, is Pont. Urbanus nouissimo sui Pont. anno, qui fuit M. CCC. LXXXVIII. Iubileum XXXIII. annorum indixit, qui & celebratus est, eo licet ipse tempore decesserit. Et hæc tenus de Iubileo.

Indictiones.

Sunt & Indictiones hoc præsertim tempore in vsu, cum primis apud publicos scribas & Notarios: dictæ, ut nonnulli existimant, ab eo quòd Romani cum rerum potirentur, tributum à subiectis nationibus indicabant etiam, ut aiunt, ante CHRISTI aduentum institutæ: quippe ut scribit Dionysius in suo calculo, tum quarta agebatur indictio, cum ipse natus est CHRISTVS, quod & Bedas repetit. Sunt qui Augustum Cæsarem scribunt indictiones primum instituisse. Olympiade CLXXXIII. anno eius primo, incipiente octauo calend. Octobris, hoc est, XXXIII. Septembris, quo etiam tempore Olympiadum anni initium habere traduntur. Indictiones vero XV. annorum circuitu in sua semper vestigia reducuntur, quas antiqua Romanorum industria comperimus ad cauendum errorem, qui de temporibus fortè oboriri poterat, institutas. Dum enim, verbi causa, quilibet Imperator medio anni tempore vita vel regno decederet, poterat euenire ut eundem annum vnus historicus eiusdem regis adscriberet temporibus, eò quod eius partem regnaret: alter vero historicus eundem successori illius potius adscribendum putaret, eò quod & hic partem æquè eius haberet in regno. Verum ne per eiusmodi dissonantiam error temporibus oboriretur, statuerunt Indictiones, quibus vterque scriptor, imò etiam vulgus, omnem temporum cursum facillimè seruet: quas pro facilitate quoque calculi, XV. esse voluerunt, ut planissimum numero ex denario & semis ad multiplicandum promptissimo, compendiosius transacti temporis status in memoriã possit reduci. Quidam autem putant, quia quondam in Republ. post censum quinto quoque anno peractum vrbs Roma lustrabatur, ad indicium ternæ lustrationis & census, Indictiones esse conditas. Fortunatianus Consultus Afer, cuius Hieronymus, & ab eo Sophronius meminere, qui rationem Indictionum conscribit, nullam huius rei mentionem facit. Mirum & Isidorum ne verbum quidem de Indictione fecisse. Sunt tamen ex ecclesiasticis scriptoribus qui rem ita tradant: Romanos, aiunt, cum 40 non facile ex longinquis regionibus possent nationes Romam venire ad tributa soluenda, statuisse, quod lingulis saltem lustris ea deferrent: & primo quidem lustro ferrum, secundo argentum, tertio aurum. Et quoniam semper ab auro ad ferrum redibant, ideo indictiones XV. annorum constitutas, qui circulus quasi quidam esset. Qua de re cum vetustos autores non habeam qui hoc tradant, eius reiffides penes sit scriptores ecclesiæ. Indictiones autem scribæ & tabelliones imperialis autoritatis incipiunt ab VIII. calend. Octobris, & eodem die terminantur, hoc est, XXXIII. Septembris. Qui vero Romanorum Pont. auctoritate natiuitatis Christi: ea autem ratione scribit Ambrosius, quod mensis Septembris apud plerosque, & in primis Aegyptios, anni sit principium. Hoc autem argumento, quòta sit in quolibet anno indictio, cognoscere possumus. Si annos sumemus à Christi ortu quotquot fuerint, puta M. D. XXXIX. his tres adde, quia (ut dixi-

Indictio anni cuiuslibet quomodo cognoscenda.

mus) natus est Christus indictione quarta, fiunt MDXLII. hos partire per XV. vides quod XII. superant: ergo is numerus, videlicet XII. erit indictio: si vero nihil supererit, ipse XV. numerus erit indictio. Hoc quidem disticho tota hæc ratio breuissime continetur:

Si tribus adiunctis domini diuiseris annos,

Ter tibi per quinos indictio certa patebit.

Nunc, ut exequamur ordinem, annus vertens à nobis est describendus, qui ἡ χρονος ἢ χρόνος à Græcis dicitur: quinetiam & χρόνος vocatur, quem ita M. Pfellus in ἡ ἀερολογικὴ ἐκρηγήματιν definit: χρόνος γὰρ ἐστὶ ἡ ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων πρὸς τὸ αὐτὸ σημείον μίαν αὐτῶν τῶν οὐκ ἐκ δὲ τῶν ἡλίου καὶ ἀστέρων κινήσεων. hoc est: Chronos est ab vno signo ad illud ipsum signum vna atque eadem secundum proprium cursum solis obliqua circuitio. Victruuius vero libr. architecturæ IX. Sol, inquit, signi spacium, quod est duodecima pars mundi, mensè vertente vadens transit: ita XII. mensibus XII. signorum interualla peruagando, cum redit ad id signum vnde cœperit, perficit spacium vertentis anni. Sed & hoc idem breuius Censorinus: Est, inquit, annus verrens, dum sol percurrans XII. signa, eodem vnde profectus est redit. Hoc quidem tempus quot dierum esset, ad certum nondum astrologi reperire potuerunt, multalicer multi commenti sint. Nam Philolaus Pythagoricus annum naturalem dies habere existimauit CCCLXIIII. & dimidium. Aphrodisus CCCLXV. & dierum duorum & viginti partem vnde sexagesimam. Harpalus autem CCCLXV. & horas æquinotiales XIII. Thales Milesius CCCLXV. dierum. At Hipparchus ab Alexandri morte anno CLXXVII. scribens, ex suis & Chaldæorum obseruationibus minus quarta parte diei adijciendum supputauit: verum quantum illud esset quod deficeret, ad liquidum non exegit. Noster autem Ennius CCCLXVI. dierum spacio annum determinauit. Ptolemæus Hipparchus posterior, annis CLXXXV. trecentisimam esse illam diei partem quæ superat existimauit. Claud. Galenus credidit annum constare diebus CCCLXV. & particula quadam, quæ quadrante maior sit. Non tibi hoc loco Arabum opiniones afferam, Albategni, Thebichii, cæterorum. Vetus Antiochenus in analogijs annum definit CCCLXV. dierum & vnus septimæ. Nostri quidam diligentes hoc tempore astrologi, CCC. quidem & LX. dierum annum constare conendunt, & horis quinque, minutijsq; XLX. adeò vt singulo quadriennio minutia XLIIII. superfluo intercalentur, quæ in centum & XXX. annorum spacio ferè diem vnum conficiant, quæ res sit multi erroris causa. His adde & illud, quod video à plerisque pro comperto haberi, annos omnes non æquales esse, quòd citius interdum, interdum serius sol ad locum vnde digressus erat, redit: quo fit vt sint qui omnino annum incomprehensibilem & innumerabilem esse existimarint. Sed certè maiores pro vero, quod ei proximum putabãt, amplexi sunt. Sic antiqui, vt Plinius & Macrobius scribunt, Iani signum ita formabant figurabantq; vt dextera quidem CCC. sinistra vero LXV. effingeret: est quidam non LXV. sed IIII. & L. duntaxat frigidus quodam argumento persuadere conati sunt. Berofus quoque Babilonicus, cui in gymnasio, vt ait Plinius, Athenienses Itarum inaurata lingua posuere, in antiquitatum libris scriptum reliquit, Noah Armentos & Scythas docuisse astrorum cursus, & annum distinxisse ad solis cursum, & XII. mensis ad motum lunæ, & cætera quæ in eius lib. 3. leguntur. Igitur cum tanta fuerit inter doctissimos dissensio, quid mirum si anni ciuiles, quos diuersæ ciuitates rudes etiam tum sibi quæq; stauabant, iam inter se discrepent, quàm cum illo naturali non congruant. Nam vt est apud Plinium, antè alij æstare vnum determinabant, & alterum hyeme. alij quadripartitis temporibus, sicut Arcades, quorum anni trimestres fuerunt. quidam lunæ sentio, vt Aegyptij. Plutarchus quoq; in Numa ita ferè de Aegyptiorum annis scribit: Aegyptijs, inquit, mæstruus annus fuit, dein quadrimestris, vt aiunt: quare qui vel nuperrimè eã regione incoluerunt, vetustissimi esse videntur, annorumq; incredibili multitu-

nū habuere, hoc est, dierū CCCIIII. hoc modo: Martiū dierū XXXI. Aprilē xxx. Maiū xxxi. Iuniū xxx. Quintilē xxxi. Sextilē & Septembrē xxx. Octobrē xxxi. Nouembrē & Decembrē xxx. Quorū quatuor maiores pleni, ceteri sex caui vocabantur. Et hæc quidem fuit Romuli ordinatio. Verū cum hic numerus neq; solis cursui, nec lunæ rationibus cōueniret: & nō nunq; vsu veniret, ut si gus anni æstiuus mensibus, & cōtrā, calor hyemalis pueniret, quod vbi cōtingisset, tantum dierum sine vllō mensis nomine patiebantur assumi, quantum ad id anni tēpus adduceret, quo cœli habitus instanti mēsi aptus inueniretur. Quod & Seruius in Georg. his verbis: Duo, inquit, menses ppter rationem signorū anni intercalabatur, q postea à Iano & Februo nominati sunt. Postea vero siue à Numa, ut vult Fuluius nobilior & T. Lilius, siue ut Iunius Gracchus à Tarquinio XII. facti sunt menses, & luna XII. suis mensibus CCCLIII. dies tantū videretur explere, placuit vt dies vnus abūderet: quod aut p imprudentiā accidit, aut quod magis credit, ea sū p̄sitione, qua impar numerus quā par plenus ac magis faultus haberi etiam ex Pythagoræ instituto creditū est: certē ad annū priorē Romuli vn^o & LX. dies accesserunt: qui quia menses duos non implerent, sex ijs cauis mēsi bus sunt singuli detracti, & ad eos additi factiq; dies LVII. & ex ijs duo menses, Ianuarius vndetrigintara, & Februarius duodeciginta dierum, atq; omnes menses pleni & impari dierū numero esse coeperunt, excepto Februario, qui solus cauus & par, & ob hoc ceteris infaustior est habitus. Sic annus habere quinq; & quinquaginta & CCC. dies 20 cepit. Postmodū cū etiā p̄spicerent temerē annū diuisum, & apparet solis meatum nō ante CCC LX V. diē, abundante in super quadrantis particula, Zodiaci cōficere decursum: vt quadrantis particulā illā & dies x. adderēt, intercalariū mēse xxij. vel xxij. dierū alternis annis addere placuit, vt civilis annus ad naturalē exæquaret in mense potissimū Februario inter Terminalia & Regis fugiū: qui mensis intercalarius dicebatur, & ita apud scriptores p̄nūciatum videmus. Lilius lib. 7. de bello Macedonico, cum de Scipionis Asiaticæ triumpho agit: Triūphauit, inquit, mēse intercalario pridie calend. Martias. Sic & ceteri scriptores. Sed hic cōgruus locus videt̄ vt de intercalatione agamus, vnde scilicet dicta, & quando, & quomodo, & à quibus inducta, tū demū qui hodie eius sit vsus. Intercalo igit̄ verbum, à ἰντεροκαλο verbo græco, quo p̄sicos latinos vsos esse videmus, à quo & calendæ, & curia Calabra deducunt, & significat interuoco, vel intercino. Lilius: Vt intercalare p̄one vsurā habeant. Intercalabant aut, hoc est, interuocabant (variē enim tū vt dies seu menses à Pōtifice, qui anno essent adijciendi, demēdiue (variē enim traditur) vt lunaris circuitus solari cōueniret. A qua similitudine & versus intercalares dicunt, qui in poematibus intercinunt, quales sunt Theocriti, Vergilij, Catulli, & Calphurnij, aliorūmq;. Sic dies vel menses interiecti, vt lunæ tēpus soli congrueret, intercalares vocati, quos & Mercedinos dictos Plutarch^o ait in Numa & in Casare, licet aliquādo perperā Macedonios in peruulgatis græcis & latinis exemplarib. legat. Alij intercalo, interfero vel interpono, alij eximo interpretant, 4° sed qua illi ratione viderint: rei enim effectum potius, quā verbi vim attendisse videntur. Quando vero, & à quibus, & quomodo inductæ sint intercalationes, diuersa ac varia diuersi, varijs etiam de causis tradidere. Nam Aegyptij, vt ab his incipiam, tricenum dierum cum omnes habeant menses, CCC. illis LX. diebus exactis, inter Augustū atq; Septembrē, hoc est, inter Mesori & Thoth, inter scilicet nouissimū anni sui mēsem, & sequētis primū, reliquos quinq; dies solaris circuit^o anno inserūt. Quarto in super quoq; anno, diē eodē loco intercalat, qui ex quadratibus confit, annectunt. Hæc fermē apud Macrobiū Horus, cui cōsonat Bedas: sed & Herodorus, & Diodorus, itē Diō & Strabo. Hebræi quoq; eū annum, vt iā dictum est, ad lunæ cursum habeant, tertio quoque anno mensem intercalant, & XII. mensium annum constituunt, addito scilicet intercalari mense post Adar, quē nos Februarium appellamus, qui Veadar dicit̄ ab eis, quasi tu dicas, & Adar hoc

hoc est, & Februarius. Non me præterit apud antiquos Hebræorum patres, aliam fuisse embolismi rationem ab hac longe diuersam, quam ideo missam facimus, vt ad græcam & nostram properemus. Græci quidem, vt Solinus scribit, singulis annis x. dies & quadrantem detrahebant, eōsque octies multiplicatos in annum nonum reseruabant, vt contractus nonagenarius numerus, in tres menses per tricenos dies scinderetur, qui anno nono restituti efficiebant dies CCCXLIII. quos ἐμβολισμός vel ἐπιβιβασμός, vel, vt est apud Macrobiū, ἐπιβιβασμός nominabant. hoc est, interiectos, superiectos, & superuenientes. Quidam & ἐμβολισμός & ἐπιβιβασμός dicunt, & ἐπιβιβασμός & ἐπιβιβασμός 10 verba, quæ intercalare & inserere significant: & ἐπιβιβασμός intercalatio, vt nonnulli putant. De hac autem intercalandi ratione exactius scribit Macrobius, vt mihi quidem videtur. Intercalabant quidem, vt Glaucippus tradit, quem Macrobius & Theodorus sequuntur, vltimo anni sui mense, hoc est, ante solstitij mensem. Alium præterea apud Græcos intercalandi modum apud M. Tullium legimus, qui ita in iij. lib. in Verrem scribit: Est consuetudo, inquit, Sculorum ceterorūq; Græcorum, quod suos dies mensesq; congruere volunt cum solis lunęq; ratione, vt nonnunquam si quid discrepet, eximant vnum aliquem diē, aut summum biduum ex mense, quos illi ἰσαροισμός dies nominant. Item nonnunquam vno die longiorem mensem faciunt, aut biduo. Hæc quidem M. Cic. 20 totidem verbis. Vocantur autem ἰσαροισμοί, quasi tu dicas exempliles. Sed & aliā Græcorum intercalandi rationem Herodorus ab his diuersam attulit, cuius & retro meminimus, in qua se planē Gaza non explicat. Quibus omnibus ex reb. conspicimus, non eandem semper fuisse apud Græcos intercalandi rationem: quod & Libanius docet in eius argumento orationis Demosth. quæ κατὰ αἰδοῦ πρὸς Ὀσιν inscribitur. Idem & nostris contigit. Nam cum sepe eueniret vt nundinæ modo in anni principem diem, modo in nonas incidere, idq; vitium perniciosum Reipub. videretur, remedium quo hoc auerteretur excogitatum est. quod intercalandi initium quando contigerit, & à quibus, variē refertur. Macer enim Licinius intercalationis originem Romulo assignauit. Antias lib. 2. Numā Pompiliū sacrorum causa id inuenisse contendit. Iunius Seruius Tullium regem primum intercalasse commemorat, à quo & rūdinas institutas Varroni placet. Tuditanus refert lib. 3. magistratum, Decemvros qui decem tabulis duas addiderunt, de intercalatione populū rogasse. Cassius eisdem scribit autores. Fuluius id egisse M. Consulē dicit ab vrbe cōd. anno DLXII. inito mox bello Aetolico. Sed hoc aguit Varro, scribendo antiquissimam legem fuisse incisam in columna aerea à L. Pinario & Furio Coss. cui mentio intercalaris adscribitur. Cū igitur incertum sit à quibus primum intercalatum sit, obinuit tamen, teste Plutarcho & Lilio, vt à Numa rege ferē credatur. Sed cum Græcorum ordinem Romanis imitari placuisset, frustra eis contigit: fugit enim eos, diem vnum additum 40 ad græcum numerum in honorem imparis numeri, cuius antē meminimus: quare per octennium conuenire numerus atque ardō non poterat. At cum nondum errorem comperissent, per octo annos XC. græco modo cōputabant dies, alternisq; annis binos vicenos, alternis ternos ac vicenos, atq; ita intercalationibus quatuor, XC. numerum conficiebant. Verū octauo quoq; anno dies octo illi effluebant, qui additi fuerant ad græcum numerum: quem errorem cum cognouissent, ita emendarunt. Tertio quoque octennio ita intercalandos dies dispensant, vt non XC. sed LXVII. dies intercalarent, compensatis XXXIII. diebus totidem anni superadiiectis ad græcorum numerum. Iam verò monstrandum videtur qui mensis intercalationi sit deputandus. quod cum in anni fine 50 facilius fieri conspiciamus, vt etiam Aegyptios, Hebræos & Græcos intercalare solitos iam diximus, p̄sici Romani, quoniam annum à Martio inceperant, Februarium intercalationi, quod is esset vltimus anni, deputarunt, inter Terminalia & Regis fugiū, ne scilicet sacra impediretur. licet Ouid. Terminalia nono

calend. & Regis fugium VII. calen. Martias constituere videatur. Rectius ergo Bedas & alij qui hoc V. illa VII. calen. celebrata asserunt. Quare post XXXIII. Februarij diem intercalabant: deinde, vt & nos hoc tempore de bissexto die facimus, post intercalationem reliquos Februarij mensis dies, qui erant quinque, subiungebant, vetere ea religione, vt Macrobius credit, vt Februarium omnino Martius sequeretur. Quam rationem cum & nostri pontifices hoc tempore per manus traditam obseruent, Astrologi quidam negocium sibi fieri non paruum aiunt, cum Februarius amplius non sit anni finis: nosq; in Decembris sine potius intercalare debere. Sed tamen Rituales nostri antiquam malunt, quam horum normam sequi. Atque hactenus quidem de vetere intercalandi ratione. Verum, inquit Macrobius, tempus fuit cum propter superstitionem intercalatio omnis esset omissa: vnde, ait Censorinus, Pontificibus datum esse negocium, eorumq; arbitrio intercalandi rationem permissam, vt delictum corrigeretur. Sed horum pleriq; ob odium, vel quod quis magistratu citius abiret, diuinitusve fungeretur, aut publici redemptores anni magnitudine in lucro damnove essent, plus minusve ex libidine intercalando rem sibi ad corrigendum mandaram vitiose deprauarunt: quod etiam Macrobius & Solinus affirmant. Quibus auctoribus planum sit, cur Caelius in familiaribus lib. 8. scribat: Leuissimè Curio, quia de intercalando non obtinuerat, transfugit ad populum, & pro Cæsare loqui coepit, & c. Gallorum videlicet captus spolijs, vt ait Luca. poeta, & Cæsaris auro. E diuerso in epistolis ad Atticum, M. Tull. Atticum rogat, ne sibi intercalatur quid: idq; nec semel facit, ne scilicet sibi provincia prorogetur. Hoc autem intercalandi vitio adeo est aberratum, vt Cæsar Dictator coactus fuerit annos ad solis cursum singulos dirigere, adhibito, vt scribit Plinius, Sotigene eius scientiæ perito: & ea ipsa ratio postea comperto errore correctâ est, vt planius infra aperiemus, ita vt xij. annis continuis non intercalaretur, quia coeperat sidera annus morari, qui prius antecederat: & Sotigenes ipse tribus commentationibus, quamquam diligentior cæteris, non cessauit tamen addubitare ipse semet corrigendo. hæc Plinius. Macrobius verò ait, Cæsarem ipsum omnem quidem hanc inconstantiam temporum vagam & adhuc incertam, in ordinem statutæ definitionis coegisse, sibi antitente M. Flauio scriba, qui scriptos dies singulos ita ad Dictatorem retulit, vt & ordo eorum inueniri facillime posset, & inuenio certus status perseueraret. Sed vt res planius constet, Censorini verba asseram: Adeo aberratum est, inquit, vt Caius Cæsar Pont. Maxim. suo tertio, & M. Aemylj Lepidi consulatu, quò retro delictum corrigeret, duos menses intercalares dierum lxxij. vt scribit Dion in historia, licet alij velint lxxvij. vel vt alij legunt lxxij. in mensem Nouembrem & Decembrem interponeret, cum iam mense Februario dies iij. & xx. intercalasset, faceretque eum annum dierum ccccxlv. vel vt Macrobius scribere videtur, cccxliij. qui & hunc ipsum annum appellat confusionis. Solinus verò intercalares anni huius dies numerans vt exemptos ex anno, solum cccxliij. dies habuisse ait. Sed Suetonius xv. mensium hunc annum fuisse scriptum reliquit, cuius verba paulò post referemus, vrcunque Caius Cæsar simul prouidit, vt tradit Censorinus, in futurum ne iterum erraretur. Nam intercalario mense sublato, annum civilem ad solis cursum formauit: itaque diebus cccclv. addidit x. quos per septem menses, qui dies vndericenos habebant, ita distribuuit, vt Ianuario & Sextili & Decembri, bini accederent: cæteris, hoc est, Aprili, Iunio, Septembri, & Nouembri, singuli: eosq; dies extremis partibus mensium apposuit, ne Nonarum aut. Iduum religionem, quæ statuto erat die, nouella compendinatione corrumpere. Sed nec post Idus voluit inferre, ne feriarum quarumque violaretur indictio. Quapropter cum in septem mensibus dies singuli & tricenarij sint, quatuor tamē illi ita primitus instituti eo dignoscuntur, quod nonas habent septimanas, cæteri omnes reliqui quintanas. Præterea pro quadrante diem, qui annum verum suppleturus videbatur, instituit,

vt

vt peracto quadriennij circuitu, dies vnus, vbi mensis quondam solebat, post Terminalia intercalaretur, quod nunc bissextum vocatur. Quam omnem rationem mirum est, quam solo disticho poetâ ingeniosissimus lib. iij. Fast. concluserit: ita enim ait:

Is decies senos tercentum & quinq; diebus

lunxit, & è pleno tempora quarta die.

Hoc loco & illud addit Dion hist. libro xliij. Diem illum, inquit, qui ex quadrantibus conficitur, in quartum annum computauit, sic adeo, vt horæ nisi in minimo ac tantillo discordarent: nam in MCCC. vho & sexagesimo anno, vnus est duntaxat dies intercalandus. quam quidem anni correctionem, Cæsarem ipsum comprehendisse ait, quòd in Aegypto & Alexandria sit diuersatus. Ex hoc igitur anno ita à C. Cæsare ordinato, ad suam vsque memoriam, scribit Censorinus, Iuliani anni appellabantur, qui etiam si non optimi, soli tamen ad annum naturæ adaptati sunt. De his & Tranquillus Suetonius in Cæsare: Factos, inquit, correxerit, iam pridem vitio pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, vt neque mellium feriæ ætati, neque vindemiarum autumno competerent: annumque ad cursum solis accommodauit, vt CCLXV. dierum esset, & intercalario mense sublato, vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Quo autem magis in posterum è calend. Ianuarijs nobis temporum ratio congrueret, inter Nouembrem ac Decembrem mensem interiecit duos alios: fuitque is annus quo hæc constituebantur quindecim mensium cum intercalario, qui ex consuetudine in eum annum inciderat. Et hæc quidem Suetonius. In hoc vero Cæsar est imitatus Aegyptios, vt Macrobius & Appianus ac Dion scribunt. Hoc loco illud iure inquisitionem à plerisque trahitur, quas M. Cic. intercalares calen. significare voluerit, cum in epistola ad Q. Ligarium scripsit: Ego idem tamen, ait, cum ad II. calen. intercalares priores rogatu fratrum tuorum venissem mane ad Cæsarem. & reliqua. Quo loco etiam notandum est Ciceronem ad II. calend. dixisse, non pridem calen. vt gramatici præcipiunt, priores vero intercalares dixit, quòd duos menses intercalares Cæsar addiderit, vt ostendimus. Merula & in hoc elaborauit, sed parum se explicuit: quo fit, vt illud quod subdit, frigidum sit, & præcipue cum Leonardum Aretinum taxat, qui in sua Ciceronis vita scripserit, quòd accedere ad C. Cæsarem Cicerone dicturo pro Q. Ligario orationem, Cæsarem ad amicos conuersum dixisse: Reum quidem Ligarium damnare certum est, nihil tamen prohibet Ciceronem audire: quo mox agente causam, Cæsarem propositum mutasse, Ligariumque absoluisse. & c. nam & hanc ipsam historiam non Aretinus tantum, sed & Plutarchus recitat. quare falsum id totum videtur, quòd in Leonardum Merula, & in ea parte epistolæ Ciceronis conscribit. Sic etiam cum Celsi Iuris consulti verba in eodem loco exponit, quæ sunt de verborum rerumque significatione. Cuius verba vt hic adscribatur dignissima sunt: Cum bissextus, inquit, calendas est, nihil refert priore an posteriore die quis natus sit, & sic deinceps vj. calendas eius natalis dies est: nam id biduum pro vno die habet, sed posterior dies intercalat, non prior. Ideo quo anno intercalatum non est, vj. calen. natus, cum bissextus calen. est, priorē diem natalē habet. Cato putat mensem intercalare additum esse, omnēque eius dies pro momento temporis obseruat: extremosque dies mensis Februarij attribuit Q. Mutius. Mens autem intercalaris constat ex diebus xxix. Hactenus ille. In quibus verbis Merula sicuti iure incessit Accursiū, ita non plane quæ à Celso afferit Catonis sententiā est interpretatus, sicuti nec Scæuolæ Budæus: quorum ideo opinionis refellere ego hoc loco prætereo, quòd eas nostræ ætatis Iurisconsulti eruditissimus A. N. A. Icius in suo eiusdem tituli commentario doctè exposuit. Porro quòd à multis quæri video, quæ dicantur calendæ intercalares, etsi res frigida videatur, quæ tamen ego obseruaui, hic paucis notabo. Calendæ igitur intercalares erant eius mensis qui intercalabatur apud Romanos post mensis Februarij diem xxij. hoc est, inter vj. & v. calend. Martij. Vnde cum Cæsar tres menses in confusionis anno intercalauit, hoc est, vnum xxij. dierum in mense Februarij,

& reliquos duos inter Nouembrem & Decembrem, omnes ipsæ tres calendæ intercalares fuerunt. quare patet neque Martias, quod Budæus: neque Februarias, quod multi putauere, intercalares fuisse. Vnde & hoc tempore apparenti-
 nanem eorum esse obseruationem, qui in scribendis epistolis cum bissexto annus est, ita scribunt: Sexto calendæ intercalares priores. & altero die, sexto calen. intercalares secundas. qui scribendi modus, licet aliquando mihi arriserit, ut & ego scriberem tum priores & posteriores calen. cum tamen alter tantum, hoc est, secundus intercalaretur, satis esse videtur calen. intercalares scripsisse de secundo. Ecclesiasticus vero mos simpliciter pronunciat, bissexto calendæ Martias, vnde & bissexti nomen est usurpatum. Sanè diem, mensē, & annum, intercalarem & intercalarium dicimus, sicut & bissexto apud Celsum Iurifconsul. Macrobius & Censorinum. Ammianus Marcellinus diem bissexti infaustum esse in historia prodidit, & idcirco Valentinianus Imperator aliquando prodire in publicum noluit, ut omnino illum euitans. Alij & bissextilem annum infaustum quoque dixere: vnde & hac tempestate foetæ mulieres, ut omni nosum & noxium expauescunt & execrantur. Quin etiam Macrobius scribit, quod quoties incurrente anno, dies coepit qui adiectus est nundinis (ita enim ille scribit) omnis ille annus infaustis casibus luctuosus fuit, maximèque Lepidiano tumultu opinio ista firmata est. Quam rem ut superstitionem nostri nunc Pontifices, ut ridiculam & inanem physici damnare consueuerunt. Sed ut vnde digressus sum redeam, sic annis à Cesare dispositis, per sacerdotes tamen vitium admissum est. Nam cum præceptum esset anno quarto ut intercalaretur dies vnus, & oporteret id quarto quoque anno obseruare, antequam quintus auspica res, illi incipientes quarto intercalarunt, non desinētes: sic per annos sex & xxx. cum 1x. dies tantum sufficere debuissent, xii. sunt intercalati. Quod erratum deprehensum Augustus reformauit, iussitque annos xii. sine intercalatione currere, ut tres illi dies, qui vltra 1x. necessarios temerè fuerant intercalati, hoc modo possent repensari: ex qua disciplina omnis postea temporum est fundata ratio, quæ ad æternam memoriam æreis tabulis incisa est: & posthac sunt anni Augustiani, sicut Iuliani ab Iulio, nuncupati ab Augusto. Sed & Aegyptij suos habuere Augustanos, ut ait Censorinus, institutos, cum in potestatem ditionemque Pop. Rom. venerunt, qui tamen & alios habuerunt, quos Nestabareos vocitabant, qui à primo anno imperij *Nestabareos* regis numerabantur. Sanè, ut ne quid omittam, nostræ ætatis diligentiores astrologi, pro quadrante annuo intercalaris diei parte, non sex, sed quinque duntaxat horas censent integras, & minuta circiter XLIX. ut singulo quoque quadriennio minuta XLIIII. superfluo intercalentur, quæ in spacio annorum centum & xxx. ferè diem integrum constituent, qui quidem nimio plus satis intercalatur. Quam rem & ex parte attingit Theodorus, cum ait, satius esse in quadriennio vnum diem intercalare, vnumque ceteris ferme anno facere: contra Plethonem & eos scribens, qui annum ad lunæ quæ solis cursum dirigere maluerunt, quod tamen diuersum videtur ab eo, quod ex Dione historico antè notauit. Quib. ex reb. parum constare videtur, quod est in Chronico ab Eusebio proditum, vel ab Hieronymo: Manifestum est, inquit, luminibus antecedere lucem tribus diebus, in mundi scilicet exordio. Vnde videtur Aegyptij cæteraque gentes hoc sequentes decretum, quatuor annis impletis diem integrum superfluum adijcere, quem etiam bissexto nominauerunt. Nam cum tres dies istos computare qui sint, atque recogitare voluerimus, vnius anni centesimam vigesimamque partem istam esse cognoscemus: centesima autem & vigesima dies inuicem computata, tertia pars esse anni dignoscitur. Tertia ergo addita parte, annuali quadriennio dies integer completur, atque ad partium partes menses atque anni superflui computantur, quos Græci quidam embolismos vocare solent, Aegyptij autem exaltationes siderum, atque stabilitates appellat: imò bissexto, ob rememorationem lucis atque dierum & noctium, quæ luminibus triduum antecellerunt,

cesserunt, ideo quod tres dies sine autore sole processerunt. Hæc quidē illi. Quæ ideo adscribenda duxi, non quod rata putarem, sed ut ostēderem pios homines ac sanctos, quam argute, quibusque rationibus nos ad pietatem & religionē inducere conentur. Verum iam nos satis de intercalatione, ad cætera quæ restant accedamus. Principium anni iam tum Romani à Numa vsque Pompeio ab Ianuario habuerunt, cum ab ipso Ianuarius & Februarius anno menses additi fuerūt, quæ communis est opinio. Sed poeta Ouid. Fast. lib. ij. Ianuarium annum inchoasse semper dicere videtur, & Februarium aliquando terminasse, his versibus:

Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)

Primus ut est Iani mensis & ante fuit.

Qui sequitur Ianum, veteris fuit Vltimus anni.

Tu quoque sacrorum Termine finis eris.

Primus erat Iani mensis quia Ianua prima est.

Qui sacer est imis Manibus, imus erat.

Per modo creduntur spacio distantia longæ,

Tempora bis quincontinuisse viri.

Decemvros ergo hunc ordinem mutasse scribit Ouid. Plutarchus primum aut Ianuarium omnium numerari coeptum, quod primo huius mensis die, hoc est, calendis, primi coss. exactis regibus creati sunt. Hinc & postea Consules calen. ipsi Ianuarij magistratum inibant, festumque diem agebant, ut vel Herodianus in hist. tradit. Nam cum Saturnus ab Ioue pulsus, ad Ianum in Italiam venisset, ab eo hospitio susceptus latuit: vnde & nomen est Latio datum, id quoque testantur poeta. Quocirca & Saturnalia ante Ianuarium agebantur, de quibus in primis Aurel. Macrobius pluribus disserit, ut alios mittam. Dein post Saturnalia anni statim principium celebrabant, vnumque quodammodo iungebant festum atque ideo biceps fuit eius dei imago, ut à quo inciperet, & in quem desineret annus. Nam quod etiam quadriceps formaretur, alia ratio est, à nobis ex vetustis autoribus aliis relata. Cumque antiqui inuicem munera missarent in Saturnalibus, idem quoque in anni exordio faciebant: quod cum ab alijs scriptoribus, tum in primis in Commodi Cæs. vita ab Herodiano est proditum, quem morem in strenis dādis hodie quoque obseruant nostri. Scribit & illud Plinius, primum anni incipientes diem latis precationibus inuicem faustum ominari solitos antiquos: id quod & hoc tempore, in curia præsertim Romana, non modo in calend. Ianuarij, sed & in solennibus Christi celebratibus adhuc obseruari videmus. Non tamen id perpetuum fuit quod diximus, Consules calen. Ianuarij magistratum inisse: nam ut apud historicos & præcipue Liviū videmus, aliquando calen. Sextilibus, aliquando Idibus Martij & Maij magistratum inisse legimus. Sed iam par esse videtur ut annorum vertetium exordia inuestigemus, si modo id rectè ratione colligi potest. Nam cum annus veluti circulus quidam existat, qui sua per vestigia semper voluatur: quæque in orbem circūaguntur, nihil suapte natura habet quod primū extremumve sit, nisi quod vel lege, vel consuetudine alij quod constitutum sit: hæc ergo causa alij aliud anni principium sit statuere. Sed tamē illi optime vident annū, ut Plutarch. & Pletho asunt, exordiri, qui cū sole nouo, hoc est, cū ad brumam sol peruenit, nec vltra progreditur, sed ad nos rursus regredi incipit: naturale enim id quodammodo principium: quo modo nos in primis Christiani, quib. contigit Christi nouæ legis natalis dies. Romani quoque, ut modo dicebam, Numa instituentem, annum incepere. Plerique verò ab æquinoctio verno, hoc est, à Martio mense, ut Albani, & Romani ante Numā. Item Hebræi, fatantes mundū à deo conditore ea anni parte conditū. Scribit enim Bedas in lib. de nat. xii. calē. Aprilis primū seculi diem quosdam dixisse: alios quosdā v. quod tamē incertū esse pluribus Pīcus patruus in vij. lib. contra astrologos ostendit. Sed reuera duo anni principia Hebræi habuerunt: alterū creationis mundi in autumno, alterum

porum principia variè traduntur. Quidam enim hyemem incipere 1^x. calend. Decembris, alij septimo Idus Nouembris. Quidam ver octauo Calendas Martij, alij septimo Idus Februarij. Aestatem aliqui 1^x. calendis Iunij, alij septimo Idus Maij. Autumnum nonnulli esse volunt 1^x. calen. Septembris, alij 11. Idus Augusti. Qui rem subtilius vestigant, ipsa quatuor tempora à signis cœlestibus metiuntur. Cardo, inquit Plinius, temporum quadripartita distinctione constat. per incrementa lucis augetur, hoc est, à bruma, & æquatur noctibus verno æquinoctio in diebus 1^x c. tribus horis: deinde superat noctes ad solstitium diebus 1^x c. iiii. horis 1^x ii. vsque ad æquinoctium autumnii: & tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus 1^x c. xxi. horis tribus. Sol quidem ipse has quatuor differentias facit, bis æquata nocte diei, verno & autumno in centrum incidens terræ, octauis in partibus Arietis, ac Libræ, bis permutatis spacijs in auctu diei. Bruma in 11. parte Capricorni, noctis vero solstitio totidem in partibus Cancræ. Nec desunt qui tempora distinguant à Vergilij matutino vel vespertino ortu vel occatu, earundemq; meridiano vel nocturno: illis enim hyemem & æstatem, his ver & autumnum designari asserunt. Alij, teste Polluce, à fructibus, vt vindemiæ tempus, messis, & sationis vel sementis tempus: hoc est, vt ille scribit, *ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου, ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου, ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου*. Et aliter aliquando, vt à ventis flantibus Fauonio, Etesijs, alijsq; tum etiam interdū à reliquis stellis. Sed quid nos vetat hoc loco addere quam Damascenus libr. ij. sententiarum attulit Christianis hominibus horum quatuor temporum descriptionem? At enim ver, hoc est, *ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου*, extendi à 1^x 1. Martij ad 1^x 11. Iunij. Aestatem vero, hoc est, *ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου*, à 1^x 11. Iunij ad 1^x v. Septembris. Autumnum autem, hoc est, *ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου*, à 1^x v. Septembris ad Decembris vsque xxv. tum demum hyemem, id est, vt ille ait, *ἡ ἀρχὴ τοῦ κέρου*, a xxv. Decembris vsq; ad xxi. Martij extendi. & cætera quæ ille scribit. Pythagoras has quatuor anni partes, quatuor hominum ætates comparabat: ver pueritiæ, ætatem adulescentiæ, autumnum iuuentuti, hyemem senectuti, vt Laertius scribit, & in xv. Metamorph. Ouidius. Alij cœli quatuor partibus adscribunt. Ver quippe oriētī datur, quia tunc ex terra omnia orientantur. Aestas meridiet, eò quod calore æstusq; pars ea sit flagrantior. 3ª Hyems septentrioni, quod frigoribus & perpetuo gelu torpeat. Autumnus occidenti, quod graues morbos habeat, vnde & folia ex plantis, vt ait Ildorus, defluant. Sanè hæc quatuor tempora in ternos menses discreta, ita nominantur. Primo quidem mense, ver nouum, secundo adultum, tertio præceps, quo modo vsus est Sallustius. Ita noua æstas, adulta, præceps vel extrema. Idem de reliquis, vt, extremæ sub casum hyemis. Dicimus & appetere vere, & inesse: Item alijs multis modis. His utiq; quatuor anni temporibus nostra religio per summos pontifices trium dierum ieiunia instituit, quibus & ad sacros ordines prouehimur. Sed de his iam satis: deinceps non minori studio ac diligentia de mensibus agendum.

De mensibus quoniam apud Græcos legimus & Callimachum Cyrenæum gentium & nationum appellationes & vocabula scripsisse, & Lyfimachiden de Atheniensium mensibus, item Io. Philadelphæum: idem ego quoque de Latinis subtilius diligentiusq; agendum mihi sum ratus. In primis ergo menses à mensura dicti, quod eadem omnes fuerint mensura: vel, vt ait M. Cicero, quia mensa spacia consistant: vel à græca dictione potius, quæ est *μῶν*, hoc est, luna. vnde & menses ipsi *μῶν* vocantur, quod videlicet ad cursum lunæ antiqui menses agerent. Hebræorum quoque lingua à luna vocati sunt, teste Hieronymo: vnde & naturalis vsus nationum exterarum, vt scribit Ambrosius, lunas pro diebus appellat, vt apud Hebræos 11. luna, & similia. Sed & eodem modo Hesiodus & Vergilius, vt nunc alios mittam. Eustathius etiam in commentarijs in Homerum, mensem bouem vocatum tradit, à lunæ cornibus. Mensis vero principium *μῶν* id est,

id est, vitulum vocat, aitq; Orpheum *μονοκροτα μόχου* vocasse, rationemq; a fersubobscuram: qua eadem de re & commentaria in Hesiodum agunt. Mensium quidē in primis duo genera sunt, naturales alij, quos vertentes Victriuus vocat: alij ciuiles. Naturalium species duæ, quod partim solis, partim lunæ esse dicuntur. Secundum solem fit mensis, dum sol vnumquodque in Zodiaco orbe signum percurrit. Lunaris autem temporis quoddam spacium à noua luna ad alteram nouā lunam, quo spacio 1^x 11. permeat signa. Vnde Ouidius in Fastis:

*Signaq; quæ longo frater percenscat anno,
Ire per hæc vno mense sororis equos.*

10 Ciuiles vero menses sunt numeri quidam dierum, quos vnaquæque ciuitas suo instituto obseruat, vt nos à calendis ad calend. Naturales menses sunt & antiquiores, & omnium gentium cōmunes. Ciuiles posterius sunt instituti, & ad vnamquæque pertinent ciuitatem. Qui solis sunt menses seu lunæ, non peræquæ inter se pares sunt, nec dies habent totos: quippe sol moratur in Aquario circiter dies vnde triginta, in Piscibus ferè xxx. in Ariete vnum & xxx. in Geminis propè xxxii. & sic in cæteris non æquali spacio. Sed vsque adeo non totos dies in singulis, vt annum suum, id est, dies cccclxxv. & portionem nescio quam, adhuc, vt Censorinus ait, astrologis inexploratum, in 11. suos menses diuidat: tamen nostræ ætatis astronomi ea de re multa subtiliter tractant, in ijs qui de motu stellarum & cœli libris inscribuntur. Luna autem singulos suos menses conficit diebus vnde triginta circiter & dimidiato: sed & hos inter se dispares, alios longiores, alios breuiore, adeo vt verum videatur quod à Plutarcho scribitur: Sed certissimū, inquit, dierum numerum exequi non oportet, non ex eo quod parum abest à calumnia, quandoquidem vel hoc tempore, quo ad summum astrologiæ peruentum est, inæqualitas tamen temporum, mathematicorum peritiam vincit, & eorum numeros ac calculos sapissimè fallit ac fugit. Hęc ille. At ciuitatum menses vel magis numero dierum inter se discrepant, sed dies vbique habent totos. Apud Albanos Martius erat sex & xxx. dierum. Maius xxxii. Sextilis duodeviginti. September xvi. Tusculanorum Quintilis dies habebat xxxvi. 30 October xxxii. Idem October apud Aricinos xxxix. Minimè videntur errasse, ait Censorinus, qui ad lunæ cursum menses ciuiles accommodarunt, vt in Græcia pleriq; apud quos alterni menses ad xxx. dies facti sunt. Maiores quoque Romani idem sunt æmulati, cum annum dierum cccclxx. haberent. Sed diuus Iulius cum videret hac ratione nec ad lunam menses, vt oportebat, neq; annū ad solem conuenire, maluit annum corrigere, vt sic menses lunares cum solaribus, etsi non singuli, tamen vnuerſi ad anni finem concurrerent. Nunc iam mensium nomina inuestigemus. Nomina decem mensibus iam tum primò Romulū fecisse Fuluius & Iunius auctores sunt: & quidem duos primos à parentibus suis nominasse, Martium à Marte patre, Aprilem ab Aphrodite Venere, vnde maiores eius oriundi dicebantur. Hinc & Mars pater, qui & Mars pater, & Venus genitrix in sacris, teste Macrobio. Hinc & Lucretius Romanus suum carmen exorditur. Proximos vero duos menses idem Romulus à populo nuncupauit, Maium à maioribus, Iunium à iunioribus: quia, vt ait Seruius, antea Pop. Rom. in centurias iuniorum & seniorum diuisus erat. Cæteros autem menses ab ordine, quo erant singuli, vocauit, hoc est, Quintilem &c. ad Decembrem vsque. Varro tamen à Latinis Romanos nomina mensium accepisse arbitratus est: docet enim Martium mensē à Marte quidem denominatum, non quia Romulū pater fuerit, sed quod gens Latina bellicosa. quod idem scribit & Festus, & his versibus Ouidius:

50 *Mars Latio venerandus erat, quia præsidet armis,
Arma feræ genti remq; decusq; dabant.*

Sanè sciendum & alias vrbes latinas Martium mensis nomen habuisse, sed non anni primum, quod his versibus manifeste ostendit Ouidius:

Mensium duo genera.

Menses Romuli.

Maius Iunius.

Vnde Martius.

Mensis etymon.

Quod si forte vacat, peregrinos inspice fastos,
 Mensis in his etiam nomine Martis erit.
 Tertius Albanis, quintus fuit ille Phaliscis,
 Sextus apud populos Hernica terra tuos.
 Inter Aricinos Albanarum tempora constat,
 Factaque Telegoni moenia celsa manu.
 Quintum Laurentes, bis quintum Aequicolus acer,
 A tribus hunc unum turba forensis habet.
 Et tibi cum proavis miles Peligne Sabinis
 Conuenit huic genti quartus utriusque deus.
 Romulus hos omnes ut vinceret ordine saltem,
 Sanguinis auctori tempora prima dedit.

hæc poeta: At vero hoc mense matronæ feruis conuiuia proponebant, vt in Saturnalibus domini, quod Solinus & Macrobius scribunt. Calendæ etiam huius mensis, matronarum dies festus erat, quod in Horatium Prophyron notat super eo Sapphico:

Martij celebs quid agam calendis.

Martij Calenda.

Martias calendæ, inquit Festus, matronæ celebrabant, quod eo die lunonis Lucinæ ædes colæpta est. Idem & Ouid. pluribus. Seruius in viij. Aeneid. ideo ait, quod eo die pacem inter Romanos & Sabinos raptæ Sabinæ fecerunt. Idem & poeta. Martij insuper prima die ignem noui Vestæ aræ acendebant, vt incipienti anno cura deuotè seruadi nouati ignis inciperet, vt Macrobius & Solinus tradunt. Eo dem quoque ingrediente mense tam in regia curijsque quam in Flaminium domibus laureæ veteres nouis laureis mutabantur. Hoc eodem mense publicè ac priuatim ad Annam Perennam sacrificatum ibatur, vt annare & perenare comode liceret. Hoc etiam mense mercedes exoluebantur magistris, quas completus annus deberi fecerat. Comitia auspicabantur, quæ partim ex Solino & Macrobio, partim ex Ouid. alijsque collegimus. Nec hoc mense nubere bonum fuit, donec ancilia conderentur. vel, vt Prophyron tradit, quod in hoc mense de nuptijs inter Martem & Mineruam habitum fuit certamen. Mars victus, Minerua obtenta virginitate, Nerine est appellata.

Aprilis vnde

APRILIS autem dictus est, non ab ἀπρίων, id est, spuma, quasi Aphrillis, vnde orta Venus creditur, vt plerique tradunt, & pluribus versibus contendit Ouidius, & Plutarchus in Numa: sed ab aperiendo, quod tunc ferè cuncta gignantur, & nascendi claustra aperiat natura. Idem tradit & Cincius in libro quem de Fastis reliquit: Nullus, inquit, dies festus, nullumque sacrificium inigne Veneri hoc mense institutum est. Sed ne quidem in carminibus Saliorum, Veneris vlla vt cætorum cœlestium laus celebratur: quin nec sub regibus apud Romanos vel Latinum vel græcum nomen fuit Veneris. Cincius & Varro consensit, vt Macrobius docet. Verrius tamen Flaccus non negat, hoc die postea constitutum, vt matronæ Veneri sacrum facerent.

Maius vnde

MAIUM tertium mensem Romulus posuit, de cuius nomine inter autores lata dissensio est, quam eruditè Macrobius est executus. Nam Fuluius, inquit, Nobilior, in Fastis, quos in æde Herculis musarum posuit, Romulum dicit postquam populum in maiores iunioresque diuisit, vt altera pars consilio, altera armis tempore veretur, in honorem utriusque partis, hunc Maium, sequentem Iunium mensem vocasse. Sunt qui hunc mensem ad nostros fastos à Tusculanis transisse commemorant, apud quos vocabatur deus Maius, qui est Iupiter, à magnitudine scilicet & maiestate dictus. Cincius mensem nominatum putat à Maia, quam Vulcani dixit uxorem: argumentoque vitur, quod flamen Vulcani calendis Maijs huic deæ rem diuinam faceret. Sed Piso uxorem Vulcani maiestam, non maiam dicit vocari. Ouidius maiestatem Honoris & Reuerentiæ filiam

Deus Maius Iupiter.

filiam, mense nomē dedisse canit. Contendunt alij Maiam Mercurij matrem men si nomen dedisse, hinc maxime probantes, quod hoc mense mercatores omnes Maiam pariter Mercurioque sacrificarent. Quinetiam mensem ipsum scribit Plutarchus Mercurio sacrum fuisse. Affirmant quidam, quibus Corn. Labeo consentit, hanc Maiam cui mense Maio res diuina celebrabatur, terram esse, hoc adeptam nomen à magnitudine, sicut & mater magna in sacris vocabatur: assertionemque estimationis suæ etiam hinc colligunt, quod sus prægnans ei maceraretur, quæ hostia est propriè terræ. Et Mercurium ideo illi in sacris adiungi dicunt, quia vox nascenti homini terræ contactu datur. Scimus autem Mercurium vocis & sermonis potentem existimatum. autor est Cor. Labeo. Huic Maia, id est, terra, ædem calendis Maijs dedicatam sub nomine Bonæ deæ, & eandem esse Bonam deam & terram, quod ex ipso ritu occultiore sacrorum doceri posse confirmat. Hæc ferme totidem verbis Arel. Macrobius. Hoc mense nec nubere bonum fuit, quod & Plutarchus & Ouid. ostendunt, & Porphyrio in vltima Horat. epist. cū inquit: Lemures dicti quasi Remures, à Remo, cuius cum occisi umbras frater Romulus placare vellet, Lemuria instituit, id est, parentalia, quæ mense Maio per triduum celebrari solebant, ante additum anno mensem Februarium: ob quam rem Maio mense nubere fuit religio. Sanè quod non à maioribus Maius dicatur, præter ea que recitauimus, illud quoque argumento est, quod ante Romam conditam, autore Festo, Maij mensis nomen erat. Certè & melius hic mensis Osca lingua appellatus est, vt idem ait Festus.

INIVS. Hic quoque mensis habet dubias in nomine causas, vt Naso canit,

Quæ placeant, positus omnibus ipse canam,

Quidam enim ab Iunone potius, quam ab iunioribus dictum voluit, quod illo mense lunoni maxime haberent honores. Quinetiam Iunonius appellabatur, vt ait Cincius apud Latinos: diuque apud Aricinos & Prænestinos, aliisque, hac appellatione in fastos relatus fuit. adeo vt ita scribat Ouidius:

Inspice quos habeat memoralis Aricia fastos,

Et populus Laurens, Lauiniumque mecum.

Est illic mensis Iunonius aspicere Tybur,

Et Prænestina moenia sacra dea.

30

Et sicut Nisus in commentarijs Fastorum dicit, apud maiores quoque Romanos hæc appellatio mensis diu manit, sed post detritis quibusdam literis, ex Iunonio Iunius dictus fuit. Sed ædem Iunonis Monetæ calendis Iunijs dedicatam fuisse legitimus. Festus etiam ait: Iunium mensem dictum putant à Iunone: hunc ipsum dicebant Iunonium & Iunoniam. Agratius vero inter antiquos grammaticos annumeratus, ab Iuuenta dea scribit, que Hebe græcè dicitur, Herculis uxore, Iunium mensem appellatum se in libris præcorum legisse. Idem & poeta Ouidius in Fastis, qui & hanc quoque opinionem attulit, vocitatum scilicet mensem hunc ab cõiunctis & vnitis Sabinis & Romanis rege Romulo & Tatius. Ita enim ille,

Et lare communi generos sacrosque receptos,

Huius nomen iunctis Iunius inquit habet.

40

Nonnulli & à Iunio Bruto denominatum putant, qui primus Romæ consul factus calen. Iunijs pulso Tarquinio rege sacrum Carnæ deæ in Cœlio monte voti reus fecit: quæ dea vitalibus humanis præesse credebatur ab eaque petebatur, vt tecinora & corda, quaque intrinsecus sunt viscera, salua conseruaret. Alia, vt putat, fabulose addit Ouid. Huic vero deæ pulte fabacia & larido sacrificabatur, & calendæ ipsæ Iuniarum, Fabiarum dicebantur.

QUINTILIS dictus fuit, quod loco fuerit apud Latinos quinto. Item SEXTILIS, ac deinceps ad Decembrem, suis numeris sunt appellati. Sed de Quintili & Sextili, hoc est, Iulio & Augusto, paulò infra dicemus.

SEPTEMBER in tutela Vulcani fuisse legitur. Huius mensis secunda factum esse bellum nauale inter Cæsarem Aug. & M. Antonium, Dion in hist. scribit, ab eoque die numerari eius monarchiam cepisse.

OCTOBRIS quoque nomen, vt aliorum, perseverat. In Martis vero tutela esse existimabatur, vnde & huic deo equus immolabatur, de quo sic in commentarijs Festi legimus: October equus appellatur, qui in campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti bigarum victricum dexterior, de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Saburranenses & Sacrauienses, vt hi in regio pariete, illi ad turrim Mamiliam affigerent. De capite huius equi idem alibi: Panibus, inquit, redimebant caput equi immolati Idibus Octobris in campo Martio: & id sacrificium fiebat ob frugum euentum. Et equus potius quam bos immolabatur, quod hic bello, bos est frugibus pariendis aptus. Eiusdem quoque equi cauda tanta celeritate perferebatur in regiam, vt ex ea sanguis destillaret in focum participandæ rei diuinæ gratia, quas hostias hic quidam Marti bellico sacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut supplicium de eo sumatur, quod Romani Illo sunt ortundi, & Troiani ita effigie equi sunt capti. Hæc Festus, qui & illud ait, à multis gentibus equos immolari solitos, vt à Lacedæmonijs, Rhodijs, & Salentinis, & vt canit poeta:

Placat equo Persis radijs Hyperiona cinctum.

Quibus ex rebus Plutarchi codices tum græcos tum latinos problematum rerum Romanarum inemendatos videmus, vbi huius celebritatis causam inquirat: non enim Decembres Idus, sed Octobres legendum.

NOVEMBER in tutela fuit Dianæ. Apud antiquos hoc mense claudia maria dicuntur, quod etiam scribit Vegetius: & vt Plutarchus in Marcello tradit, inferiæ Gallis & Græcis defossis fiebat. Hoc mense & Ioui epulum celebratur. quo eodem mense, si consuetudine locus datur, putamus Vacunalia quoque celebrata: quippe Vacuna dea fuit quæ præesse vacantibus & ociosis credebatur, cui à laboribus cum vacarent agricolæ, post perceptos fructus, & agrorum cultus, per hyemem sacra faciebant. Ouid. vj. Fast.

*Nam quoque cum sunt antiquæ sacra Vacunæ,
Ante Vacunales stantque, sedentque, focos.*

Huius deæ meminit & Horatius in epistolis:

Hæc ego dictabam post templum putre Vacunæ.

Quo loco Porphyrio: Vacuna apud Sabinos plurimum colitur dea, quæ est sub incerta specie formata: quidam Mineruam, alij Dianam putauerunt, nonnulli & Cererem esse dixerunt. Sed Varro in primo rerum diuinarum Victoriam ait, & ea maxime eos gaudere qui sapientia vincunt.

DECEMBER in Vestæ tutela fuit, Saturnoque sacer, vt post alios pluribus Macrobius docet. Et Saturnalia celebrabantur, quibus bellum sumere nefas, à nocente poenas exigere piaculare: apud maiores primum vno die instituta, alij tribus tradunt, ad decimum quartum calendarum Februarij: Sed postquam Caius Cæsar huic mensi duos dies addidit, decimosexto calendarum celebrari cepit. Macrobius quidem antiquissimum esse scribit septem diebus celebrari, idque Nouio, Mumio, & Pomponio Attellanarum probatissimis poetis adstruit.

Cæterum IANUARIUM & Februarium post Romulum additos diximus, sed nominibus iam ex Latio sumptis. Ianuarium quidem à Iano, cui attributus, nomen traxisse legimus, cui deo primo supplicabant velut parenti, à quo rerum omnium factum putabant initium. Dicitur vero est, vt ait Sext. Pompeius, ab hiare, detracta aspiratione, vt i chaos, ex eo quod χῶνις hiare. Chaos enim Hesiodus appellauit confusionem quandam ab initio, vnde hanc rem patentemque in profundum: vnde & pater à Latinis quibusdam dicitur esse, & Ianus ipse Patulcius. Sed hæc satis: plura Naso poeta statim in Fastorum

rum principio. Sanè & Aconarium Ianuarium appellatum testes sunt Theophrastus & Suidas, qui & illum à Longino interpretatum tradunt, quod scilicet pater sit Ἰανὸς, hoc est, seculorum.

FEBRUARIUS autem à Februo dicitur. Februum quidem Plutonem nuncupatum ait Ildorus. Sed Censorinus, Februum, inquit, est quicquid expiat expurgatque: & Februamenta, purgamenta: item Februare, purgare, & purum facere. Februum autem non idem vsquequaque dicitur: nam aliter in alijs sacris februabatur, hoc est, purgabatur. In hoc quidem mense Lupercalibus cum Roma lustraretur, salem calidum ferebant, quem Februum appellant: vnde dies Lupercalium proprie februatus, & ab eo porro mensis Februarius vocitatus, vt Censorinus & Plutarchus scribunt. Sex. autem Pompeius: Mensis, inquit, Februarius dicitur, quod tum, id est, extremo mense anni populus februaretur, hoc est, lustraretur ac purgaretur: vel ab Iunone Februata, quam alij Februalem, Romani Februlam vocant, quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriae erant Lupercalia, qua die mulieres februabantur à Luperci amiculo Iunonis, id est, pelle caprina, à quarum pellicularum crepitu, Crepi Luperci dicti sunt, quam ob causam is quoque dies februatus appellabatur. Quæcunque denique purgamenti causa in quibusque sacrificijs habebantur, februa appellabantur: id vero quod purgatur, dicitur februatum. Sed cur non lepidissimi poetæ ex secundo libro Fastorum versus adscribo: ita enim ille canit:

*Februa Romani dixerè piamina patres,
Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.*

*Pontifices à rege petunt & flamine lanas,
Quis veterum lingua Februa nomen erat.
Quæque capit licetor domibus purgamina certis;
Torrída cum mica farra vocantur idem.*

*Nomen idem ramo qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego Flaminiam poscentem Februa vidi,
Februa poscenti pinea virga data est.*

*Denique quodcumque est quo corpora nostra piantur,
Hoc apud insonos nomen habebat auos.*

*Mensis ab his dicitur, secta quia pelle Luperci,
Omne solum lustrant, idque piamen habent:
Aut quia placatus sunt tempora pura sepulchris,
Tunc cum ferales præteriere dies.*

*Omne nephas, omnemque mali purgamine causam,
Credebant nostri tollere posse senes.*

Atque hactenus poeta. Historiam Suidas, si non potius fabulam, recitat, quam me apud alium quempiam legisse haud memini. Ait enim Camillum ab æmulo Februario Consule vrbe Roma eiectum fuisse: postmodum vrbe à Brenno & Gallis capta & à Camillo liberata, Camillum tum populum docuisse, quam intus in se Februarius iniurias exercuisset, quam ob causam Februarius stirpea tegete circuncinctus, ab vrbe neruis pulsatus eiectus est, ac mensi illi cognomini dies ablatis. Huius historiae fides sit penes autorem. Horum autem duodecim mensium, duorum tantum nomina mutata perseverant. Nam Quintilis Iulius cognominatus est Cæso Iulio Cæsare quintum, & Marco Antonio Coss. anno Iuliano secundo, vt scribit Censorinus, Marco Antonio legem ferente, vt ait Macrobius. Vt vero Festus, deo Iulius

dictus est, quod eo mense natus Iulius fuerat. Qui vero Sextilis fuerat, C. Mar-
 co Cen. C. A. Sinio Gallo c o s s. in Augusti honorem dictus est Augustus, an-
 no Augustano x x. ut est apud Cenforinum. Legitur & hodie Senat. cons. quod
 hic ex Macrobio placet ascribere: c v m Imp. Caesar Augustus mense Sextili &
 primum Consulatum inierit, & triumphos tres in urbem intulerit, & ex laniculo
 legiones deductæ secutaq; sint eius auspicia ac fidem, & Aegyptus hoc mense
 in potestate Pop. Romani redacta est, finisq; hoc mense bellis civilibus impositus
 sit, atque ob has causas hic mensis huic imperio foelicissimus sit ac fuerit, placuit
 Senatui ut hic mensis Augustus appelletur. Item plebiscitum factum ob eadem
 rem, Sext. Pacuio Trib. plebem rogante. Hæc igitur duo mensium nomina, lu-
 lii scilicet & Augusti, ad nostram permanēt memoriā. Postea etiam multi prin-
 cipes eodem exemplo vocabula quædam mensium mutauerūt, suisq; vel alienis
 nuncupando nominibus, quæ aut ipsi postmodum mutauerūt, aut post obitum
 eorum illa nomina pristina suis sunt reddita mensibus, quorum hic aliqua vi-
 sum est subsignare. Tiberius quidem Cæsar post Iulium & Augustum sequentē
 mensem Septembrem a se Tiberium, & Octobrem Lium appellauit. Tum
 Nero Aprilē Nerone, Maium Claudium, Iunium Germanicum, ut partim
 ex Suetonio, partim ex Corn. Tacito didicimus; atque ideo Iunium mensem ait
 Tacitus transmissum, id etiam testificante Orphito, qui id censuerat, quod duo
 iam Torquati ob scelera interfecti, infaustum Iunij nomen fecissent. Domitia-
 nus item Septembrem Germanicum, & Octobrem Domitianū vocauerat, qui
 menses mox Senatus decreto, ut omnis eius memoria, aboleri mandati sunt, om-
 nique vel ære vel saxo eradi. Præterea Senatus, ut Capitolinus scribit, in hono-
 rem Antonij Pij & Faustinae, Septembrem & Octobrem Antoninum & Fau-
 stinum appellandos decreuit. Post hæc adultores in Commodi honorem, ut est
 à Lampridio proditum, pro Augusto Commodum, pro Septembre Herculem,
 pro Octobre Inuitum, quem postea ipse Aelium nominauit; pro Novembre
 Exuperatorium, pro Decembre Amazoniū, à nomine ab eo dilecti scorti Mar-
 tia, quā in Amazone pictam diligebat: quapropter & ipse habitu Amazonico
 in arena Romæ aliquando processit, & eius demum arte e medio sublatus est.
 Sedenim Eusebius Septembrem Commodum appellatum inuit, cum Plaryna
 Decembrem dicat. At vero Suidas xij. à Commodo menses scribit ita nuncupa-
 tos: Amazonium, Commodum, Augustum, Herculem, Romanum, *ἰνδραποσίτα*,
 id est, Exuperatorium: *ἀνικτοβας*, hoc est, Inuitum: *ἀνακλω*, hoc est, Pij: *ἀντυχιδ*, id
 est, Foelicem & Fortunatum: tum Lucium, Aelium, & Aureliū. Ex quib. verbis
 facilius intelligimus verba historiographi, quæ sunt in vita Commodi: Nomina-
 tus, inquit, Commodus inter Cæsares iij. Iduū Octobriū, quas Hercules postea
 nominauit, Pudēte & Pollione c o s s. Appellatus Germanicus Idibus. Hercules
 maximo & Orphito c o s s. Assumptus est in omnia collegia sacerdotalia sacer-
 dos xij. calend. Inuitas, Pisonē & Iuliano c o s s. Profectus in Germaniam 40
 xij. calend. Aelias (ut postea nominauit) iisdem c o s s. Togam virilem accep-
 tit, cum patre appellatus Imp. v. calend. Exuperatorium, Pollione iterum & A pro
 c o s s. Triumphauit x. calend. Ianuarias iisdem c o s s. Iterū profectus iij. Non.
 Commodias, Orphito iterum & Ruffo c o s s. Datus in perpetuum ab exer-
 citu & Senatu in domo Palatina Commodiana conferendus xj. calend. Ro-
 manas, Præsentē iterum c o s s. Tertio medians de profectioe, à Senatu & po-
 pulo retentus est. Vota pro eo facta sunt Nonis Pijsciano iterum c o s s. Fla-
 ctenus ille. Meminit Herodianus in historia, sed mensium nomina non adscri-
 psit. Idem, inquit, Commodus mēsum vocabula commutauit, proque antiquis
 nominibus noua de suis cognominibus adhibuit, & ad Herculem in primis refe-
 rebāt, cuius ipse sibi cognomen adoptasset. Tacitus quoque Imperator men-
 sem Septembrem Tacitum de suo nomine appellari iussit, quod eo mense & na-
 tus & factus esset Imperator, ut Vopiscus in eius vita prodidit. Legimus &
 Carolum

Mensibus va-
 ria à diuersis
 nominibus in-
 dita.

Carolus Magnum Imp. nomina mensibus imposuisse, quæ ideo non adscripsi-
 mus, quod barbarum quiddam & teutonicum sonant. Si quis tamen ea delide-
 ret, legat Eginardum eius olim ab epistolis, qui & hoc, & eius vitam et cunctaque
 literarum monumentis mandauit. Sanè etiam legimus antiquos mensibus sin-
 gulis sua præfuisse nomina. Siquidem Ianuarij tutelam, vel ut dicunt, pontifi-
 cium habere Iuno credebatur: Februarij Neptunus, Martij Minerua, Aprilis Ve-
 nus, Maij Apollo, Iunij Mercurius, Iulij Iupiter, Augusti Ceres, Septembris Vul-
 canus, Octobris Mars, Nouembris Diana, Decembris Vesta. x i i. enim hos
 deos antiqui penates & patrios, & ut putat Varr. Urbanos vocabāt, quos Apu-
 leius & Martianus Ennij hoc disticho commemorant:

Iuno, Vesta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
 Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Sed & x i i. hi dei celebrantur à græcis scriptoribus, apud quos eorum crebra
 adeo est mentio, ut superuacaneum sit de his plura dicere: vnde & ara duode-
 cim deorum.

Quoniam de Latinorum mensium interpretatione, & vnde nomen accep-
 rint, abunde me dixisse sentio, non nihil & hoc loco de Atheniensium mensibus
 agendum videtur, ijs operæ precium facturus, qui transmarinæ eruditioni ope-
 ram libenter nauant, vel quibus non adeo ocium suppetit ex varijs autorib. hæc
 ipsa colligere. Primum igitur Atheniensium mensem Hecatombæona dicimus,
 qui in nostrum Iunium ut plurimum cadit: sic, ut Hyperides & Harpocration a-
 iunt, appellatus, quod in hoc mense plures Hecatombæ (genus id sacrificij) fie-
 rent. Sunt qui sacra hæc Ioui dicata tradant à centum, vel certe à plurimis bobus
 dicta. Hecatombæa verò ipsa celebrata vocabatur. Sunt qui hunc mensem Soli
 dicatum velint, propter solstitium quod in eo fieri solet, & magnificentum eius
 Atheniensium sacrificium. Sunt qui *ἡρόδοτος*, hoc est, Saturnium hunc eundem no-
 minent, quod, ut dixi, Ioui facer sit, ut est apud Plutarchū. Alij tamen diuersum fa-
 ciūt, ut Cæcus in Hesiodi cōmentarijs, quē nihil ideo vidisse putat Gaza. Plutar-
 chū interpres in Theseo Aprilē hunc mensem falso credidit. Dæsius, Iunius à Ma-
 cedonibus dictus, ut Suidas, Psellus, Theophilus & Plutarchus in Aristide scri-
 bunt. Metagetnion secundus fuit Atheniensium mensis, qui nostro ferè Quin-
 tili respondebat. Hic, ut idem ait Hyperides in oratione quæ pro Xenippo dic-
 ta est, à sacrificijs nomen accepit, quæ in Apollinis Metagetnion honore celebra-
 bantur, *μεταγέτνια* vocitata, ut Lyllimachides ait in libro de Atheniensium men-
 sibus, & Plutarchus in lib. de exilio, item Suidas. Hunc mensem Bæotij & Ma-
 cedones *παύσιμον* seu *παύσιμον*, utrunq; enim legimus, vocabant. Hic idem Carrius
 à Syracusanis dictus est, tameri in Nicia Plutarchi interpres Maium mensem
 nostrum crediderit. Hinc & Sacra Carnia, & *καρπία* Apollo, ut planè in Deo-
 rum cognominibus ostendimus. Boedromiona tertium Atheniensium men-
 sem vocitatum legimus, qui Augusto nostro conueniebat, à Boedromijs nun-
 cupatus, quæ celebrata erat cuidam veluti excursioni similis, quæ cum acclama-
 tione fieret, vnde & vocabulum deflexum videtur, à voce scilicet & cursu. Me-
 minit in Philippicis Demosthenes. Philochorus & Harpocration in Iouem
 Xuthi filium hoc referunt, quod is multo studio opem Atheniensibus tulerit
 aduersus Eumolpum pugnantibus, Erechthei regis tempore: & *Βοηδρόμιον* aiunt
 significare opem præstare, & ad pugnam currere. Idem ferè Suidas. Sunt qui scri-
 bant Apollinem cognominatum *Βοηδρόμιον*, cuius & in Bæoticis Pausanias
 meminit. Plutarchus ex Hellenico Boedromia tum instituta fuisse scribit, cum
 Amazones Athenas Thesei tēpore inuasissent: quo in loco interpres deceptus,
 Boedromiona existimat Iunium esse apud nos. Quarta huius mensis instantis,
 legimus à Græcis Persas superatos, quæ dies secundum Bæotios, 1111. Panemi
 delincentis fuisse testis est in Aristide Plutarchus, qui hanc ait huius varietatis
 causam neminem mirari debere, cum eos, inquit, qui diligētissime astrorum ra-
 tionem

Hecatombæon
 primus Athe-
 niensium men-
 sis.

Metagetnion.

Boedromion.

tionem tenere hoc tempore profitentur, aliud alij mensis principium & exitum agant. Hæc quidem ille. Gaza quoque ex Plutarcho in vita Camilli scribit, xx. eiusdem mensis Athenis mysteria celebrari solita: quod ut vix credam, Galeni verba faciunt quæ sunt de Elates, id est, abietis femine: Quod, inquit, tempus vocatur à Romanis September, à nobis autem Pergami Hyperberetæus, Athenis mysteria. In quibus quidem Galeni verbis non mediocris inesse videretur confusio: nam & Augustum in Septembrem, & Septembrem in Hyperberetæum commiscet, qui October potius est, ut paulò post ostendam. Sed & Demosth. in Olynth. ait mysteria Boedromione mense celebrari. Plutarchus vero in Demetrii vita, mysteria distinguit in magna & minora, ab Atheniensibusque illa celebrari mense Boedromione, hæc vero Anthesterion. Idem quoque Plutarchus in Phocionis vita: Vigesima, inquit, die Boedromionis custodia induta est, quo scilicet die magnorum mysteriorum Athenis agebatur solennia, & Iacchus, id est, Liber pater in Eleusinem ex vrbe traſmittebatur. quo in utroque loco interpretes, Donatus videlicet Actiaolus & Lopus Florentinus, decepti sunt: & cum his Guarinus quoque, qui in Alexandro ait, lunio mense mysteria peragi Athenis solita. Atque hæc ideo copiosius, ut ostenderem quanta esset varietas inter scriptores. Sanè T. Livius mysteriorum dies, initiorum dies dixit, lib. primo de bell. macedonico. Mefori vero ab Aegyptiis dictus Augustus est, qui Harpocrati deo sacer erat, ut Plutarchus in lib. Iudis & Osiridis scribit: quo etiam loco ait ipsum deum symbolum habere silentij, in eiusque mensis celebritate cani solere, *ἄδωντι τὴν ἄδωντι δειμῶν*. hoc est, lingua fortuna, lingua dæmon. quanquam in exemplarib. Plutarchi pro Harpocrate Carpoctas perperam legatur. Sed & Harpocratis Latini meminere Catullus, Varro, Seneca & Cassiodorus. Mæmacterion quartus est Atheniensium mēsis, ut plurimum Gaza contendit, Septembrēque nostrum ut plurimum complectitur. quidam Augustum putant. Plutarchus in Aristide à Bœotijs ait Alalcomenium vocatum fuisse, huiusque xvj. die à Platęnsibus Græcis parentari, qui cōtra Persas pugnando occubissent. Val. tamen Harpocratiō Mæmacteriona quintum mēsem facit, à Mæmactēq; cognominari ait, quo nomine Iupiter est cognominatus. Scribit Lysimachides in lib. de mensib. Atheniensium, *μᾶμακτηριον* furore correptum ac turbidum significare, quod hyems hoc mense & aer turbari incipiat & mutationem capere. Vlpianus vero in iij. Demosth. Olynth. hunc hyemis & pluviarum mēsem vocat, vnde & nostri Septembrem dicunt, quia septimus est à Martio & imbres habet. Aliqui tamen Octobrem esse existimaverunt. Suidas etiam ineptius, & cum secutus Nucerinus præsul, Ianuariū interpretantur. September ab Aegyptijs Thoth dictus, quo eodem nomine & Mercurius vocatur. Huius quidem xix. Aegyptij, ut Plutarchus autor est, ipsi Mercurio rem sacrā faciebant, mellēq; & ficu velcebantur, illud identidem dicentes, *ἄλκυον ἢ ἀλκυον*. Plin. lib. 27. nat. hist. cap. xij. Tradunt, inquit, Aegyptij, mensis quē Thiatin vocant die xxvij. Augusto mense incurrente &c. Quidam eo loco putant Pliniū Thoth mēsem in se posse: ego quomodo non video, si rectē perpendantur quæ de Aegyptiorum mensibus paulò post referemus.

Mæmacterion.

Pyanepfion. Pyanepfion celebratio.

Eresione.

Oschophoria.

Pyanepfion sequitur, qui mensis est quintus, hoc est, October. A pyanis vero fabis Apollini sacratis dictus est. vnde & Pyanepfion celebratio ipsa, quam cæteri Græci Panoplian vocant. Hæc vij. huius mensis die Apollini, ut Apollonius & Suidas tradunt, agebantur. Pyanepfion tamen ipsi potius vocanda, quam Panoplian putant: pyana enim coquuntur, & Eresione plectitur, ut ait Harpocratiō. Erat autem Eresione ex sacra olea ramus albalana coronatus, ut ait Plutarchus: nam *ἔρων* lana est. Historiā copiose in Theseo Plutarchus est executus, quo in loco interpres hallucinari videtur: ubi enim *ὄρνις ἰσαυλῶν πικρῆ μῆλον* legebatur, ipse nonas Iulias reposuit, nam eo die Theseus cum adolescentibus è Creta in urbem se recepit incolumis. quo & eodem mense Oschophoria, quasi

10

20

30

40

50

dicæ Ramalia, celebrabantur. Idem tamen Plutarchus in lib. Iudis & Osiridis ait, quod Athyr apud Aegyptios est, qui Pyanepfion ab Atheniensibus dicitur, & à Bœotijs Demetrio. ex quibus verbis October cum Nouembri confunditur eadem ratione qua paulò antè in Boedromione recitauimus. Porro *πυανῆ* etiam Pyanepfion dicebantur, quoniam *πυανῆ* prius dicebantur fabæ quàm *κωνίον*, ut est apud Phavorinum. Anthesterion secundum ordinem Gazæ sextus est mensis, qui nostro Nouembri ex parte responder, dictus, ut pleriq; autumant, quod prata floribus priuantur, *πρὰ τὸ ἀνθῆσαι*. Quidam & anthesterida Dionysia & Bacchanalia interpretantur. *ἀνθῆσαι* quidem Theophilus scribit Dionysia dici: sic enim, ait, ea Athenienses vocant: & Anthesteriona mensem, quoniam tunc terra florescere incipiat: vel quod in ea celebritate flores inferri solerent, vnde & proverbiū emanavit *ἄνθη καὶ ἄνθη*, hoc est, foras cares, non anthesteria, quasi dicat, Ite foras cares, non anthesteria sunt. Notissimum & illud est, Hædera post anthesteria. Thucydides in ij. ait, Limnis Baccho sacra fieri x. huius mensis. Suidas *χθὼν* hoc ipso mense xij. celebrari prodidit. Apollodorus omnem ipsam celebritatem Bacchi anthesteria vocari ait, per partes vero pithœgia, choas, & chytran. Val. autem Harpocratiō ita scribit: Anthesterion octauus est Atheniensium mensis Baccho sacer, sic vocatus, ut Hister in ij. Synagoges ait, quod plurimum ex terra tum flores nascuntur. Quod si verum est, nescio quo pacto procedat ratio Gazæ, qui autumnalem mensem hunc constituit: plures vernalem, ut Macrobius & Philostratus, cui, ut sophista, parum Gaza fidi. Idem tamen Philostratus in iij. de Apollonij Thyanei vita, cū in eo ait Dionysia celebrari, autumnalem facere videtur. Certe Plutarchus in Syllæ vita in hunc propè modum scriptum reliquit: Calendis Martijs, qui dies ad Anthesterionis mensis exordium coincidit. quibus ex rebus omnibus, mihi planè non liquere pronuncio. Possideon, & Posideon à Græcis aliquando enunciat, à Neptuni & Palladis certamine dictus. Hyperides, ut est apud Harpocratiōnem, septimum hunc Atheniensium facit, quem securi Suidas & Theophilus, decem brem nostrum interpretantur. In hoc mense solstitium brumæ fieri scribit Plutarchus in Cæsare, & pluribus ostendit Gaza, qui & illud ait, quod quoniam hoc mense Alcyonij dies sunt, ab aliquibus auis ipsa Alcyon Possideonis appellata est. Apellæus à Macedonibus, ait Suidas, dictus est, & Chœac ab Aegyptijs. Iosephus quoque lib. xij. antiquit. nec semel ait mensem Casleu Hebræorum, Apellæum esse apud Macedonas. Non ferendo errore Græci quidam aguntur & Latini, qui hunc ipsum Elaphoboliona crediderunt. Porro & in hunc cadere Ianuariū testis est Plutarchus in Cæsare: instabat, inquit, solstitium brumale, in mense Ianuario instante, qui est Posideon Atheniensibus. Gamelion à Iunone vocatus, quæ nuptijs præerat. Hinc & Gamelia solennitas nuptialis. consentiunt & in hoc Demosthenes & Iſæus, teste Harpocratiōne, & Harpocratiōnem secutus Suidas. Didymus Grammaticus in commentarijs in Iſæum reprehenditur, quod parum rectè de hac re observauerit: nam quem citat Phanodemum eius rei mentionem facere, apud eum nihil inuenitur. Idem Didymus in ijs quæ in Demosthenem scripsit, Gamelion ait esse *τὴν εἰς τὸν ἑσπερινὸν ἑορταζομένην γυναικῶν*, hoc est, mulierum inductionem ad sodales & cōtribules: nullam licet eius quod exponit demonstrationem afferat. Hic mensis, ut ait Suidas, nostro Ianuario responder, à Macedonibus eodē teste Audynæus, & *ινχίων* dictus. Elaphobolion dictus, quod ceruorum in primis venationi sit aptus. Elaphobolia quoque hoc mense celebrabantur. Sunt qui putent quod hoc mense cerui Dianæ sacri Elaphobolion sacrificarentur, quod Phavorinus scribit. Gaza de huius mensis ordine plura ex Thucydide & Aristotele. A Macedonibus Peritius vocatus, teste Suida & Iosepho. In nostrum Februarium cadit. Hunc, si modò Februario aptare velimus, tribus annis xxvij. dierum erit: quarto verò, hoc est, intercalari, xxix. diebus constabit. Munychion à Munychijs Dianæ sacris dicitur, & Munychia

Anthesterion

Possideon

Gamelion

Elaphobolion

Munychion

576

LILII GREG. GYRALD.

Munychia Diana ipsa nuncupata est. Hyperides in oratione Xenophili decimum hunc mensē facit, ut ait Harpocration. Suidas tamen hunc secundum autumat, magno, ut mihi videtur, errore. Hoc mense, ut Plutarchus scribit, xvi. Lyfander Athenis potitus est. Qui Munychion & Nychion eosdem putauere, falsi sunt: nam hic quidem Ianuarius est Macedonum, ut iam dixi, Munychion vero Martio ferē nostro congruit, & à Macedonibus Distros dicitur, ab Aegyptijs Phamenoth: quod cum liquebit ex his quæ paulò post trademus, planius quoque fit ex Anaxolij verbis in lib. de Pascha, ubi ait: Est ergo in primo anno initium primi mensis, quod est xix. annorum circuli principium, secundum Aegyptios quidem mēsis Phamenoth xxvi. die, secundum Macedones Distros mēsis xxii, secundum Romanos vero xi. calend. Aprilis &c. Quibus ex verbis videmus nobiscum conuenire Macedones in mensis principio, hoc est, ut idem principium Martius & Distros habeant: ab his vero 1111. diebus Phamenoth euariat. Thargeliō mēsis dicitur est, quod iā terra calescat, quasi *ἄρρη γῆ*. vnde & Thargelia sacra Apollinis & Dianæ, quorum meminit Hyperides in oratione pro Polyucto, & Harpocration. In his scribit Suidas, olla seminum & sacro iure plena fructuum primitias decoqui solitas. Aprilis hic nostro ut plurimum cōuenit. Delij Apollinē affirmāt Thargelionis vii. nati esse. Idē Laertius in Platone, & ut idem scribit in Socrate, eiusdem priore, hoc est vij. Dianā. Sed enim mēsem hunc auspiciatissimum Græcis fuisse legimus, ut pluribus est eorum historijs comprobatum. Nam & sub huius finem, hoc est, *ἡ δὲ ἡ φθινόπωρον*, lium capsum affirmant, ut ex Halicarnasseo Dionysio, Ephoro & Plutarcho disputat Gaza. Quare mirum est Plutarchi interpretē deceptū in Camillo, Thargeliona putasse nostrum Februarium. Apaturia insuper sacra hoc ipso mense celebrari solita proverbium innuit, quod tale est, *ἀπὸ τῆς ἀπαυρίας ἐπισημαίνεται ἡ ἀπαυρία*. hoc est, In Apaturia ingressus, redijt Thargeliona. Miror virum doctum in hoc proverbio maium putasse. Thargelia quoque in Pericle Plutarchus vnam Hyadum fuisse ait, sed hoc nihil ad nos.

Thargelion.

Apaturia.

Sciophorion

Sciophorion porro vltimus est Athenensium mensis, qui in maium nostrū cadit, dicitur à Sciris, id est, vmbra culis, quod hic mensis ædificationibus aptus sit. *σκίρα* etiā celebritas fuit apud Athenienses, quam ex nostris quidam perperam in xij. Martij cadere existimarunt: à qua celebritate, ut plerisque placet, mensis vocatus est. Sanē qui de mensibus Athenensium, eorumque festiuitatibus scripserunt, *σκίρον* aiunt vmbra culum fuisse, quod ex arce, hoc est, Acropolis, delatum est in locum Sciron etiā nūcupatum, vnde dicata Mineruæ mulier, & item Neptuni sacerdos & Solis prodibant. Deferebant vero qui Ereobotadē vocabantur: ij nobiles fuere Athenis illustres, à Bure sacerdote prognari, ex qua familia sacerdotes seligi solebant. Erat autē symbolon hoc ædificadi, & tempus ad id instare idoneum. Colebant ad hæc Athenienses Sciriada Mineruam, quam Philochorus in j. Atthidos ait nūcupatam à quodam Sciō Eleusinio vate. Praxion vero in ij. Megaricorum à Scirone. Alij celebratorem hanc in ipso caloris & æstus vigore celebratam tradunt. Sunt & qui aliam historiam afferant, quod Theseus ab occiso Minotauro reuersus, Mineruam ex *σκίρα*, id est, terra vel gypso fecerit: nam sic quidam terram albam vocant. Alij à Sciō quodam Salamina inhabitante. Inuenio & pelles victimarum ex sacrificijs Iouis milichij & Cresij seruari solitas, quibus in vmbra culorum pompa vterentur. Græcè autem eæ pelles *δὲ κῶδρα* vocatæ sunt. Sed de ipso nomine iam satis superque attulimus. Demosthenes in oratione *ὑπὲρ τῆς ἀπαυρίας*, decimum hunc mensē facere videtur: ut etiā nōrat Vlpianus, licet corruptum exemplar existimem: nam idē scribens Suidas *δὲ κῶδρα* legit, id est, duodecimum. Atque hæc tenus de xij. mensibus Athenensium, in quibus plurimum laborauit Theodoros Gaza, ut ad hunc ordinem redigeret. Nunc de alijs quibusdam subiungemus: nam de cūctis qui fieri posset, in tanta præsertim varietate scriptorū Lenæon mensis à Baccho dicitur,

dicitur, qui Lenæus vocatur. De quo mense Theophilus & Ioannes Grammaticus, super ea Hesiodi verba, *ἡ δὲ ἡ ληναιὸν*, Mensē autem, inquit, poeta Lenæona Ianuarium vocat, qui Lenæus ab Ionibus dicitur est, quoniam Pithœgia sacra illo mense fiebant: vel quoniam Dionysij celebritas eo mense agebatur, quæ Ambrosia diceretur: sed Brumalia, inquit, vocant Romani, qui & Bacchum Brumum vocant. Fuit cum ego putarem Bromium legendū esse. Proclus vero Diadochus in eodem Hesiodi loco ait à Bœotijs Lenæona vocari, cum sol in Capricornum ingreditur, idque ex Plutarch. sententia: suspicaturque ipsum Bucaron dicere, quod in eodem versu *βούρα* ait, quod scilicet plures boues eo mense intereant. Vel Hermæon, inquit, intelligit, qui post Budura est mense Gamelione, in quo ab Atheniensibus Lenæa celebrabatur. Iones quidem, ut idem Proclus scribit, Lenæona vocat. Tum & aliam sententiam subdit, Lenæona videlicet à Bœotijs sic nuncupari, quod in eo mense vina inducantur vel colligantur: hic enim mensis principium est hyemis. Alij autem sic dici existimant, quod lenæa, hoc est, velle ra ouium vel caprarum pelles sic vocentur: vel quoniam Baccho hoc mense festum faciebant, quod, ut diximus, Ambrosiam vocabant. Porro & Antiquum in ipsum Hesiodum scholium Lenæona Decembrem mensē esse asserit, quæ Aegyptij Chœac, in quo quam diximus celebritatem antiqui peragebāt. Atque perinde de Lenæone hæc tenus. Xanticus qui vocatur à Macedonibus, Aprilis noster esse creditur, ab alijs Martius. In hoc mense, ut Socrates scribit in historia, Antiochenes sanctum Christi pascha celebrabant: ab Aegyptijs Pharmuthi vocatur teste Plutarch. in Theseo, & Suida. Iosephus quoque ita in ij. antiquit. Precepit, inquit, Moses ut sacrificium paratum haberent, essentque instructi à prima die Xantici mensis vsque ad 14. qui apud Aegyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos autem Nisan vocatur, Macedones vero Xanticum eum appellant. Hæc ille. Sunt tamen qui hoc nomen cum afflatu scribant, hoc est, Xanthicus, & Xanthica ipsa celebritas. Ab aliquibus quoque hic mensis Hippodromion dicitur est, sed hi meo iudicio falluntur: quippe si Plutarch. credimus in Camillo scribenti, à Bœotijs sic vocatur noster Iunius. Hyperberetæus etiam mensis, ut alij plerique, variè refertur: quidam enim, ut ostendemus, Octobrem esse statuunt, eumque Macedonum mensē, ut Iosephus & Suidas: qui & inde proverbium factum ait de procrastinantibus moramque trahentibus, quod Hyperberetæus vltimus sit Macedonum mensium, & anni finis: quæ enim eo mense proueniunt, serotina sunt, & post legitimum tempus. Zenobius quoque Hyperberetæa eadem ratione, qua Suidas, proverbium commemorat, hoc est, de ijs quæ serotina sunt. Galenus tamen apud Pergamam patriam suam ait Hyperberetæū Septembrem esse. In decretis vero xvij. dist. de Concilio Antiocheno hæc verba recitantur: Secundum inquit, Concilium Idibus Octobris habeatur, qui dies apud Græcos Hyperberetæi mensis decimus inuenitur. Quæ verba ita exponas, quod Idus Octobris cadunt intra secundam decada, id est, post decimam diem. Omnis enim mensis ut ostendemus, in tres decades diuiditur, & secunda propè decas dicitur. Bedas in lib. de natura rerum: Et canones, inquit, qui dicuntur à postolorū, idem antiquorib. literis edocuere, ubi duodecima dies mensis Hyperberetæi, quarto Idus Octobris esse memoratur. Hæc ille. Phisius seu Bysius mensis dicitur à Delphis, teste Plutarch. in græcis problematis, quæ græcè inscribuntur *μεγαλειος καταγεφυρῆς ἐλλωμῶδης*, sed quis sit non declarat, tantum dicit septima eius natum Apollinem. Dies ipsa *πολύθεος* appellatur, & eadem oraculum editum. Cum ergo ex eius verbis parum constet quinam sit is mensis, eum tu Februarium, hoc est, Thargelionem, de quo paulò antè diximus, cognosces ex Diogene Laertio, qui statim in Platonis vita intro ita ait: Nascitur Plato, ut testis est in Chronicis Apollodorus, Lxxxvi. Olymp. vii. Thargelionis, qua etiā die natum Apollinem Delij putant. Idem Laertius in Socratis vita: Nascitur, inquit, Socrates, ut ait Apollodorus in Chronicis, sub Apsephione, Lxxxvi. Olymp. anno 1111.

Xanticus.

Hyperberetæus.

Phisius.

Thargelionis mensis v. i. quo die lustrant Athenienses civitatem, Dianamq; nam tam Delij tradunt. Hæc ille. Notissimum vero est Dianam ante Apollinem in locum æditam, quin & matri Latonæ obstetricis munus exhibuisse dum Apollini nem æderet. Atq; de his hæc tenus.

Superest, ut postquam de Romanorum & Atheniensium mensibus egimus, varias quoq; gentium nomenclaturas afferamus, ut saltem ex ipsa nominum varietate non nihil legentes oblectemus, cum tot nationū, vno quasi intuitu, mensium vocabula cōprehenderint. A Græcis verò primum exordiemur, apud quos tanta confusio, ut planè non liquere etiam Græcorum doctissimi fateantur. quæ in re de solis Atheniensium mensibus adeo Theodorus Gaza vir cum græcè tū latinè eruditissimus elaboravit, ut eorum ordinem ostenderet: id quod an rectè effecerit, ego temerè nihil statuo, quidam certè ambigunt. Sed neq; ille de alijs tot Græcorum provincijs in suis q; quicquam attulit. Causas quidem ego tantarum varietatum eas in primis esse crediderim, quod varijs in locis & regionibus autores cum scriberent, non semper Atticis mensibus vsi sunt, nec eorum insuper ordine, varijs scilicet nationibus & provincijs varia nomina & mensium ordines habentibus, ut in Italia quoq; cum & eorum quidam menses à lunæ, quidam à solis cursu metrentur, ut quibus non paruum est discrimen, ut hodie quoque inter nos & Hebræos. Variâ præterea annorū principia, ut à nobis tam planè antè patefactum est, varietatem induxerunt. Aliam refert Theodorus causam quæ mihi quidem satis arridet: Romanos scilicet imperio potitos in causa fuisse, ut ordines & vocabula mutarentur: quin & pleriq; Romanis vsi sunt nominibus, atque adeo magis hac tempestate. Nam in quotquot eorum, quæ mihi vidisse cōtingit, μωλιθ γίσις, hoc est, ut nos loquimur, Calendarijs, id est, Fastis, non eos alijs vsi nominibus quam nostris conspexi. Hoc quidem loco nomina ipsa ut in græcis pleriq; codicibus etiam vetustis distinctos offendi, tanquam in tabellis afferam. Sane nostræ religionis qui græcè scripserunt, Macedonum potius mensibus vsi sunt, quod ea tempestate magis vulgati essent, & iam videbantur Atheniensium menses antiquari, quod & ex Synodis & Concilijs, & quidè antiquioribus, colligitur, Apostolorum scilicet, Niceni & Antiocheni. Macedonum igitur menses ego in primis recitabo. Sunt autem hi: αιδωαί, qui perperam ab aliquibus αιδωναι dicitur: αιδωαί, δίνος, ξαντικός, sive ut alij scribit ξαντικός, αριτεμισ, δέσι, qui & vocatur δαίσι, à Plutarcho in Alexandri vita. καίε, qui & καίε, γος, γορπαί, υπέρβηρεται, δέσι, & καίε. Sunt qui eos ita commemorant, & à Decembri exordium sumunt, ob Christi videlicet diem natalem: ελαβηβολιών, νυχίας, θαρνηλιών, δίνος, ξαντικός, αριτεμισ, δέσι, καίε, γος, γορπαί, υπέρβηρεται, δέσι. PSELLUS & THEOPHILUS alijq; nonnulli Macedonū menses esse hos aiunt, qui sunt à XII signis Zodiaci: αργόρας, ιδρύχο, ιχθίς, κρηός, πύρ, δίδυμο, καρπι, λέω, πέρθω, ζυγός, σόρεπ, σότις. Atheniensium vero menses à Theodoro Gaza hi feruntur, eosq; à solstitio æstivo numerare incipit: ελαβηβολιών, μεταγλητών, βοδωμιών, μεμακηνίων, πανηλιών, ανθεσιών, ποσειδών, γαμηλιών, ελαβηβολιών, μεμακηνίων, θαρνηλιών, σικροφοσιών, quos hoc ordine Gazæ connumerat ex Aristotelis, Theophrasti, Thucydidis, Demosthenis, Aeschinijq; et Plutarchi sententia laboratq; nimis ut conueniant. quo loco & illud verissimè scribit, difficultim esse hosce ad Romanorū menses posse referri, id quod & causa est, ut inter autores differentia sæpe nō parua esse videat: singuli enim Atheniensium menses inter binos Romanorū interferunt, hoc pacto: η εκατοβρον lunij partē extremam, & Iulij priorē attingit. Sic Metagegnion, Iulij & Augusti: Boedromiō Augusti & Septēbris: & sic per ordinē de cæteris. Sed & hoc planè non perficit, qn & illi occurrunt diuersorū loca scriptorū, ex quib. minus solida ac rata cognoscitur doctissimi hominis diligētia: quo fit ut hoc loco lectorē admonendū operæ precium duxerim, rem omnino difficillimā esse, Græcorū menses Romanis coaptare, ut scilicet planè cōueniāt, ut etiā Aegyptiorū. Totius enim, mea quidem sententia,

Macedonum menses.

Atheniensium

sententia, confusiois causa à solis & lunę differentia pendere videtur. Nam quotquot ego id tentasse vidi, hallucinatos magis minüsve fuisse cōspexi. Quare meā hac in parte diligentiam requiri summo opere non desidero, tantum recitata bo quæ varia ac diuersa legendo comperi. Sed, ut ad institutum redeā, alij inter Græcos hos potius mēses complectuntur, atq; hoc ordine afferunt: ελαβηβολιών, λωαών, κρηόσι, βοδωμιών, μεμακηνίων, ανθεσιών, ποσειδών, η ποσειδών, γαμηλιών, ελαβηβολιών, μεμακηνίων, σικροφοσιών. At vide quæso quanta sit Græcorum confusio. Sunt & alij qui ita distinguunt, ut Pyanepsiona dicāt Ianuariū nostrum esse, Elapheboliona Februarium, Munichiona Martium, Targeliona Aprilem, vel à floribus Anthesteriona, Scitophoriona Maium, Hecaterionæona Iunium, Metagegniona Iulium, Boedromiona Augustum, Mænetionæona Septembrē, Hyperberetæum Octobrem, Gameliona Nouembrem, Posideona Decembrē. Addamus & altarum nationum mensium nomina, quæ in Pselii aliorumq; libris inuenimus, in primisq; Cypriorum. Primus αφοδισ, ερηγιος, αινηος, ηνυ, μελισσι, σελος, αβηπος, αμυραβουος, δημηγχελασ, κληθουατ, αρχιφειος, εοσι, ζομασ. Bithyni vero hos suos mēses enumerant: ηρε, ερμ, μητρε, δόνουος, ηρακλε, δε, βρδω, ερατη, ε, πω, πω, αφοδισ, δημητε. Cappadoces quoque hos suos habent menses: ηρε, ματα, ξανθι, μεβι, ερημιμα, αβη, ηρασια, αμονια, θεδε, α, αριτεμισ, αριθι, ητα, vel ut in aliquibus exemplaribus comperi, αβηοπτα. Sūt & Aegyptiorum menses hi, quos obseruauimus: ηει, μεχρε, φαμυ, φερυ, παχων, παμυ, vel ut alij, παμυ, κρη, μεβι, θω, παμυ, vel ut alia est lectio, φαολι, εδδ, χυ, vel ut alij, ηρε, vel potius ηρα. Certe hos Aegyptio rō menses Isaacus Argyrus & Aetius medicus viri doctissimi qui Alexandrię versati sunt, hoc modo commemorant, ille in demonstratione quam & alibi citauimus, hic in xij. suæ medicinæ volumine, sic à Septembri exordientes: Thoθ, Phaophi, Athyr, Chœac, Tybi, Mechir, Pharmuthi, Pharmuthi, Pachon, Payni, Epiphi, Mefori. Quo eodem modo & Bedas vir multæ lectionis, qui & ipsos ita nostris mensibus coapat: Aegyptij, inquit, propter ocyorem lunæ discursum, mēses ad solis cursum, quod tardior sit, reduxerunt. Thoθ, inquit, iij. calen. Septembris. Phaophi iij. calend. 30 Octobris. Athyr iij. calen. Nouembris. Chœac v. calen. Decembris. Tybi vj. calen. Ianuarij. Mechir vij. calen. Februarij. Phamenoth v. calen. Martij. Pharmuthi vj. calend. Aprilis. Pachon vj. calend. Maij. Pauni vij. calend. Iunij. Epephi vij. calen. Iulij. Mefori viij. calen. Augusti, quem x. calen. Septembris die terminant, residuōsque quinq; dies επαρομιας vel intercalares, sive additos vocant. quibus etiam quarto quoq; anno diem sextum, qui ex quadrantibus conficitur, annectunt. Et hæc consonant his quæ antè de intercalatione docuimus. Porro si accuratè hanc Bedæ descriptionem obserues, facile quædam emendabis, quæ sunt in epistola diuī Ambrosij ad Aemiliæ episcopos de ratione paschatis, vbi & perperam inuera sunt nomina quædam mensium Aegyptiorum, & alterum pro altero. Græca etiam Arati commentaria aliquando parum rectè referōdent, ut cum scribunt, Epephi Augustum esse, cum alibi Iulium tradiderint. Extat vero græcum epigramma incerti autoris, in quo hoc modo mensium nomina referuntur, & quid quoque mense apud Aegyptios agatur, xij. versibus declaratur, quod lib. i. epigrammatum legitur αβη, ηλωος. Sic autem habet, ut meis verbis referam. Incipit vero à Septembri:

Cypriorum menses.

Bithynorū Cappadociū.

Aegyptiorū

Primus Thoθ docuit falces inferre racemis.
Capturamq; Phaothi dabit piscantibus amplam.
Pleiadum sed Athyr vergentia tempora monstrat.
Chœac cultarum segetum mox gramina pandit.
Tybiq; purpureum consultum vestibus ornat.
Nauisq; Mechir signat percurrere marmor.
Ostendit Phamenoth duri fera prælia Martis.

Sed Pharmiuthi vasis vernis prenuñcius extat.
 Florentesq; Pachon campos iam falcibus urget.
 Nuncius autumni & fructus solet esse Payni.
 Viam pampineus vetinens maturat Epephi.
 At Nili Mesori secunda exuberat vnda.

Hos ego, non vt cum Græcis certarem, à quorum venere quantum absim, non ignoro, sed vt ignaris vticunq; opem ferrem, Latinos feci.

Hebræorum
 menses.

Iam verò ad Hebræorum menses accedamus, quos illi patria voce Hodes nominant: nec minorem in his colligendis varietatem offendimus, quam in Græcis vel Aegyptijs. Exordiantur autem illi bifariam, videlicet à Martio, seu potius Aprilis, seu, vt verius alij dicunt, à verno æquinoctio: secundum legem latam à Mo- se, vel secundum mundi creationem in æquinoctio autūnali, vt ante docuimus. Nos hoc loco Mosis & legis ordinem sequamur. Primus igitur mēsis est Nisan, tum Hiar, Psethoan, Thamne, Ab, Elul, Therfi, Murionan, Casleu, Tebeth, Sa- bath, Adar. In alio verò peruetusto codice ira conscriptos offendit: *νοιάς, σηγοάυ, εβραάδ' θβρι, ελλο, σαφάτ, ια, θυμει, ιδλ, μαροε, τυμβι, ιλαλ*. Bedas quidem ipse hæc esse Hebræorum mēsiū vocabula prodidit: Nisan, Iar, Sivan, Thamul, Elul, Therfi, quem ob collectionem fructuū & celeberrimas in eo festiuitates annum nouum appellat, caditq; in nostrū fermē Octobrem, & vt quidam magis volūt, in Septē-
 20
 brem: idcirco scribit Hieronymus, post collectionē frugum & torcularia, quādo decimæ deferebantur in templū, Octobrem fuisse primum mensem, & Ianuariū quartum. Tum sequitur Maresuan, Casleu, Tebeth, Sebeth & Adar. Comperio tamen apud auctores Adar Syrorum lingua Sabe vocari, sicuti Iar, Zio vel Zin, hoc est, Aprilem à florum splendore. Legimus & Chaldaeorum, & Babyloniorū ac Hebræorum menses ita vocari, parum voce deuia ab iam cōmemoratis: Tisri, Marthesua, Chisleu, Teuerh, Seuar, Adar, Nisan, Hyar, Sivan, Tamuz, Ab, Elul. Sed & vulgò hoc modo à Septembri, & dierum anni & mensis numero adpto, commemorantur: Tisrim primus, qui & Tisri, dies xxx. Tisrim secundus, qui & Marthesuan, xxxj. hoc est, annij. Remiz primus xxx hoc est, xxi. Remiz se-
 30
 cundus xxxj hoc est, cxxij. Sabbath vel Sebeth xxxj hoc est, cliij. Adar xxviij hoc est, clxxxj. Nisan xxxj hoc est, ccxij. Idar vel Iar xxx hoc est, ccxij. Naziran xxxj hoc est, clxxxij. Tamuz vel Tamuz xxx hoc est, cccij. Abh vel Au xxxj hoc est, cccxxxiij. Eyal vel Elul xxxj hoc est, anni summa cccxv. cum tamen se- cundum legem & antiquos ritus cccliij dies eorum annus habeat, & xij lunas hoc est, lunares menses. Anno vero intercalari, qui tertio quoq; anno celebratur, xij cōtingunt lunares menses, bisque Adar numerat, & prior quidē simplici vo- ce Adar, hoc est, Februarius: posterior verò Veadar, hoc est, Februarius vocatur. Sanē & Nisan, & Nouorū mensem vocatū videmus, & paschatis ceremonijs di- catū, de quo & Hieronymus in Iezechiele, & Ambrosius ad episcopos Aemilię
 40
 de Niceni concilij institutis agēs: Ipsum, inquit, mēsem Nouorū rectē custodie- runt, quia in Aegypto hoc primo mense noua secantur frumenta. Hic autem mē- sis & primus est secundum Aegyptiorum prouentus, & primus secundum legē, & octauus est secundum consuetudinem nostram: Indictio enim Septembri mense incipit. Octauo igitur mense calendæ Aprilis sunt. Incipit autem mensis non secundum vulgarem vsū, sed secundum consuetudinem peritorum ab æ- quinoctio, qui dies est xij cal. Aprilis, et finit xj cal. Maij. Hæc Ambrosius. Hu- ius igitur mensis spaciū, vt ait Beda, propter multiuagum lunæ cursum, nunc in Martium, nunc in Aprilem cadit, nunc aliquot Maij dies occupat: sed nostro A- prili sæpius deputatur, quia semper in eo vel incipit, vel desinit, vel etiam totus
 50
 includitur. Hoc autem tempore propter æquinoctij anticipationē, quam vocat Astrologi, cum nostro Martio concurrat. Porrò qui Thamul, rectius Tamuz dicendus, quem aliqui sine afflatu proferunt, Tamuz: sic enim Hebræi & Syri Adonin

Adonin vocant, qua de re Hieronymus: Quia, inquit, iuxta gentilem fabulam in mense Iulio amasius Veneris & pulcherrimus iuuenis occidit, & deinceps re- uixisse narratur, eundem Iulium mensem eodem appellant nomine, & anniuersa- riam ei celebrat solennitatē, qua plangit à mulierib. quasi mortuus, & postea reuiuiscens canitur atq; laudatur. Et quia eadē gētilitas huiusmodi fabulas poe- tarum, quæ habent turpitudinem, interpretatur subtiliter, interfectionem & re- surrectionem Adonidis planctu & gaudio prosequens, quorum alterum in se- minib. quæ moriuntur in terra, alterum in segetibus quib. mortua semina rena- scuntur, ostendi putat. Hactenus Hieronymus: atq; hæc ideo ego, quoniam qui
 10
 dam, vt vidisti, lunium, Hieronymus Iulium Tamul seu Tamuz appellant. Scri- bit & idem Hieronymus, Tebeth decimum Hebræorum esse mensem, qui apud Aegyptios Tybi, apud Romanos Ianuarius: In Zachariæ vero prophetia xj. mensis Sebeth dicitur, qui in Ianuariū caderet, si à Martio annus exordiat. Sed attende quæso quanta sit varietas. Innuere quoq; videtur Iosephus, lib. anti- quit. .i. cap. 5. alia fuisse mensium vocabula antequam, vt ostendimus, sic ordina- ta essent: ita enim ille scribit vbi de cataclysmo agit: contigit, inquit, hæc clades
 20
 D C. anno natiuitatis Noe, mense secundo, qui à Macedonibus Dyo nuncupa- tur, ab Hebræis autem Marachat seu Amarsuane: sic enim in Aegypto annum constituerunt. Moses autem Nisan mensem, qui est Xanticus, primum in festiui-
 30
 tatib. definiuit, in quo ex Aegypto Hebræos eduxit. Nusquā enim Marachath seu Amarsuane mensium nomina cōperi, licet ideo multa volumina euoluerim, nisi forte pro Marthesuan, seu marchesuan, seu Maresuan sit positus. Idem etiam Iosephus lib. antiq. 4. ait Aaron a vita functum mense Hebræorum Sedebath. Ita enim scribit: Aaron mortuus est secunda luna mensis, qui apud Athenienses qui- dem Hecatōbæona, alij Mæmacteriona, apud Macedones autē Loos (non Lo- chos vt habent exemplaria vulgata) apud Hebræos vero Sedebath, apud Ro- manos appellatur Augustus. At nostri scriptores Aaronis diem obitus calen-
 40
 Quintilis fuisse scribunt: & si quis cōtenderet, Sebeth vel Seuthi, qui & Sabath, nomen esse mēsis, hoc est, Ianuarij, multo teneretur errore. Idem Iosephus lib. ij. aduersus Appionem: nam duodecimus, inquit, mensis, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros vocatur, &c. Sed huiusmodi varietates quomodo ac- cidant, nunc haud satis quisquam proderere potest. Addam & hic breuissime He- bræorū celebritates. In primo igitur mense legali, hoc est, Nisan, Pascha celebra-
 50
 tur, & septem azymorum dies, quos incipiunt xiiii. die mensis vesperi. In se- cundo mense nulla est præcipue festiuitas. In tertio verò Pentecostes celebratur septimo die, in honorem legis acceptæ. In quarto mense ieiunium fractarum ta- bularum obseruatur. In quinto ieiunium desolationis vrbs sanctæ & tēpli: quæ eodem die cōtigisse quidam scribunt, sub Nabuchodonosore, & postea sub Ve-
 60
 spasiano: vnde in septimo apud Iosephum de bello Iudaico, quidam legendum putant Hau pro Augusto. In sexto mense nullā præcipue celebritatem legimus, in septimo, qui nunc Septembri, olim Octobri congruebat, propter iam alla- nam rationem, prima dies festum tubarum & buccinæ propter Isaac liberatio- nem & arietis immolationē. Decima vero dies, expiationis est celebritas, quan- do scilicet deus ignouit populo Hebræo vitulæ idololatriā. xv. autē dies festum est scenopægiæ, id est, tabernaculi, per septem dies. xxii. eiusdem mensis festū est coetus & collectæ, in quo colligebantur pecuniæ pro sacrificijs. Itē tertia die Godoliæ ieiunium. In viii. mense nullum peculiare est festum. In nono, xx v. se-
 70
 festum celebratur Encaniorum. In decimo mense, ieiunium quo Nabuchodonosor vrbs obsedit, decima mensis. In vnde cimo mense nullū habetur festum. In duodecimo ieiunium Hester fortis vel vrne, die xv. Lege historiam Hester. Et hucusque de Hebræis & Chaldais & Babylonijs sit dictum. Nunc addam & A- rabum & Sarracenorū annus
 Arabum & Sarraceno-
 rū annus
 menses.

Hebræorum
 celebritates.

quòd plenam speciem luna demonstret:quam sententiam Plutarchus sequitur. Sunt etiam qui existiment Idus ab oue Idulis vocitatas, quæ omnibus Idib. apud Hetruscos à flamine immolabatur. Istius certè Idulis & Festus & Macrobius meminere: ipsi tamen Macrobio magis placet, quod idus ab iduando verbo deducantur. Est autem Iduare apud Hetruscos idem quod diuidere: is enim dies mensis diuidere videtur: vnde & vidua mulier dicitur, quasi à viro diuisa. Idus quidem omnes Iouí dicatæ fuere, vt calendæ lunoni, vt diximus. Hinc poeta in Fastis:

Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Quot vero dies, quot Nonas & Idus quilibet mensis habeat, et si planius possit dicemus, hoc loco tamen inconditos hos versus pro canone adscribam:

Ter denos September habet, totidemq; November,

Iulius, Aprilis: reliquis superadditur vnus.

Sit nisi bissextus, vicenos Februus octo.

Prima dies mensis cuiusq; est dicta calendæ.

Sex Maius nonas, October, Iulius & Mars:

Quatuor at reliqui, tenet Idus quilibet octo.

Inde dies alios omnes dic esse calendæ,

Quas retro numerans dices à mense sequenti.

Atque hæc quidem de Latinorum mensium diuisione: nunc & Græcorum adamus. 20

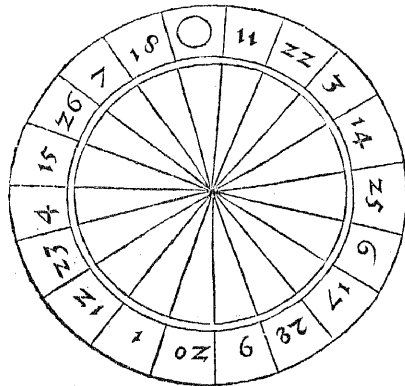
Græci vtique alio modo suos menses diuidunt: quanquam enim & ipsi in tres partes distribuunt, non nostro tamen more. Nam cum lunam sequantur, mensem in tres decades diducunt, & primam quidem appellat mensem consistentem: secundam vero, ad decem, vel medium: tertiam, deficientem vel terminantem. Sic enim illi, *μηνὸς ἰσαμελὸς*, & ἐπιθέουσ, vel μεθωδῶς, tum demum φθινορῶς vel λιπορῶς. Has quidem tres mensis partes Philochorus & Proclus Mineruæ sacras fuisse prodiderunt. Prima mensis dies dicitur his nominibus, *νεμελιώα*, vel *νομελιώα*, vel *ἰσομελιώα*, à nostris nouilunium & calendæ. Secunda verò dies vsque ad decimam, à numero nuncupatur, *ἰσαμελὸς* addito, vt, *δεντῶα ἰσαμελὸς*. Decima autem *δεκατη* dicitur. Vndecima quidem dies *πρωτη ἡδι δέκα*, vel *πρωτη μεθωδῶς μινωός*, vsq; ad *xx*. diem addito numero dicitur: ipsa vero decimanona *γινώτη ἐπι δέκα*, vel *γινώτη ἐπι δεκατη* dicta est. Tum sequit̄ tertia decas, id est, vigesima dies, quæ *ἐκστὴ* dicitur vel *ἐνάς*, post quam sequitur *xxi*. dies, quæ *πρωτη ἐπι ἐνάς* vel *δεκάτη φθινορῶς*. Qui modus numerandi in Solonem philosophum refertur à quibusdam, qui vt luna sensim minuitur, ita & numerum desinentis mensis minuebat. Vnde & Macrobius cum de antiquorum Latinorum numerandi consuetudine ageret: Latij, inquit, veteres incolæ, quia nihil iam tum discere ab Aegyptijs licebat, ad quos nullus illis commeatus patebat, morem Græciæ in mensium numerandis diebus secuti sunt, vt retrouersum cedente numero, ab augmento in diminutionem computatio resoluta desineret: ita enim nos decimum diem, deinde nonū, & postea octauum dicimus, vt Athenienses *δεκάτη ἡδι δέκα φθινορῶς* soliti sunt dicere, & reliqua, id quod videmus obseruari ab Aristophane in Nubibus. Et vt propositum non deseram, numerant Græci vtroque modo, vt dicebamus, vsque ad *xxix*. diem mensis, quæ *γινώτη ἐπι ἐνάς*, vel *δεντῶα φθινορῶς* dicitur. Porro trigessimus dies *τρεκάς*, vel *ὄνη ἡδι δέκα* ab Atticis vocatur, hoc est, vetus & noua, scilicet luna. Verum ab hoc numerandi modo nõnihil euariat Pollux. In hac autem *ὄνη δέκα* exactiones debitorum & vsurarum fieri solebant, vt antè docuimus. Nec illud prætereundum, hac eadem die, *ὄνη* videlicet *ἡδι δέκα*, antiqui tus *xxx*. prætereuntis mensis diem & sequentis primam vocitatam fuisse, hoc est, tempus illud quo delitescit luna, quod Latini tum silentem lunam, tum intermensrem, tum interlunium, vel intermenssem, vel intermenstruum & coitum lunæ dixere, Græci

Græci astrologi *Κωδοβυ* vocant, vt Ptolemæus, alij, Varro: Inter mensis quidem dictus, quem putabant inter prioris mensis senescentis diem & nouam lunam esse diem, quod diligentius Attici *ὄνη ἡδι δέκα* appellarunt, ab eo quod ea die potest videri extrema & prima luna. Gaza: Cum, inquit, hoc tempore exoleuerit vt ad lunæ rationem menses dirigantur, nihil nos prohibet dicere vltimam mensis diem *ὄνη*, cum primam *ἡδι δέκα* & nouilunium dicamus. Plethon philosophus patrum memoria celebratus, *ὄνη xxxix*. mensis, *ὄνη* vero *ἡδι δέκα xxx*. putauit, id quod non esse dissonum suo instituto ait Gaza: qui & illud scribit, Athenienses in lunæ ratione parum recte in numeris conuenire. Vnde & poeta Comicus ipsam lunam ideo Atheniensibus irasci in fabula inducit, quod ad suum ipsius cursum non recte dies metirentur, & usq; decq; confunderet. Scribit ad hæc Polemon, quod hæc ipsam diem Græci aliquando vocauerunt Demetriada, ob memoriam scilicet Demetrii regis. Meminit & Harpocration. Vlpianus rhetor in quadam Demosthenis oratione ait Athenienses solitos numerare vsq; ad *xij*. mensis diem, hoc est, *ὄνη δέκα τω ἡδι δέκα τω*, prætereque *xij*. *πρωτη ἐπι δέκα*, & deinceps minorem numerum præponentes maiori ad *xx*. vsq; quod tamen nõ vsque adeo seruatim videmus: ipsamq; *xx* vt dictum est, vocari *ἐνάς*, post quam *πρωτη ἐπι δέκα*, & cetera, vt ante propositum est, vsq; ad *xxx*. diem. Sanè animaduertendum apud poetas, & in primis Hesiodum, non planè obseruatas has numerandi figuras: quippe quod in media secunda decade ita sit solitus numerare Hesiodus, *πρωτη μελὸς* & *ἐπι δέκα μελὸς*, hoc est, mediam quartam & sextam mediã, pro eo quod est, decima quarta luna & sextadecima: id quod etiam Pollux, & in ipsum poetam vulgata commentaria obseruant. Protulit & idem poeta alia nonnulla licentia poetica, quæ hoc tempore parum vsitata sunt nisi penes poetas. Idem & aliquando facit Homerus, sed parcius: id enim illi nõ ex professo, vt Hesiodo, accidit. Pollux & Plethon & aliam mensis diuisionem attulerunt: in quatuor enim partes ita discernunt, *ἡδι δέκα ἰσαμελὸς*, *ἡδι δέκα μελὸς*, *ἡδι δέκα φθινορῶς*, *ἡδι δέκα ἀπὸν ἡδι δέκα*, hoc est, infans, medium, præceps & recedens. Sanè vt ad nostram normam menses reduceret Græci, ita statuerunt, vt Possideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagection, Boedromion, & Pyanepsion vndecim dies haberent deficientes, hoc est, *φθινορῶς*, quia vnum & *xxx*. dies habent ad nostram consuetudinem, & propterea græcè à Gaza *ἐπι δέκα φθινορῶς* vocantur. Reliqui vero decem tantum *φθινορῶς* habent, quia *xxx*. diebus numerantur, & ideo *δεκά φθινορῶς* ab eodem Gaza dicuntur: præter Elaphebolion, qui octo duntaxat *φθινορῶς* habet, & quarto quoque anno, hoc est, Embolimo & intercalari, nouè: atq; ideo *ἐπι δέκα φθινορῶς* & *γινώ φθινορῶς* dictus est, vt apud nos Februarius. Porro & Aegyptios eodem modo quo Græci, menses numerasse obseruauimus, id quod cū ex alijs, tū maxime ex Plutar. videmus, apud quæ tum in Vitis, tū in lib. Isis & Osiridis legimus, *τρεκάς* *ἡδι δέκα* *μινωός*. & in eodem, *ἡδι δέκα φθινορῶς* *ἡδι δέκα φθινορῶς*. Non me præterit hoc tempore alium ordinè habere, sicuti & in Armenia maiore: nam vt Indus & Iosephus scribit, Armenij annum in *xij*. menses, vt nos, diuidunt, similem q; intercalarem habent diem: sed diem ipsum in horas suas *lxx*. partiuntur, easq; ad solis aspectum inter diu cognoscunt, noctu vero intuitu siderum, & stellarum. Sed quid cum nubium est? an eo tempore sunt sine horarū cognitione? Et quidem hæc de varia mensium obseruatione sufficiant.

Nec à præsentis negotio fortè alienum fuerit, si de Epacta hoc loco aliquid ad scripsero, quam Fortunatianus Consultus & Isidorus adiectionē vocant. *ἐπακτη* Epacta, quidem græcum est vocabulum, quo & nostri iam vt suo vtuntur. *ἐπακτη* enim inducere est: nam lunari superexcedens solaris cursus numerus, id est, vnde- 50 cim, inducitur & superagitur, vt soli luna conueniat. Epactas ait Isidorus per vndenarium numerum vsque ad tricenarium in se resolui, quas ideo Aegyptij adiecerunt, vt lunaris mensis rationi solis æquetur. Luna enim iuxta cursum suum *xxix*. semis dies lucere dinoscitur, & fiunt in annum lunarem dies *ccliiij*. Remanent

remanent ad cursum anni solaris dies xj. quas Aegyptij adijciunt: vnde & Epactae, & adiectiones vocantur. Absq; his non inuenies lunam quora sit in quolibet anno & mense & die. Continentur autem circulo decemnouenali: sed cũ ad xxxix Epactas prouenerunt, qui est circulus decemnouenalis, iam sequenti anno non addes super xxxix vnde decim, vt decem annumeres detractis xxx. sed inde reuertes, vt vnde decim pronũcies. Haectenus ferme Isidorus. Sed enim vt facilius huiuscẽ Epactae ratio tibi sit, & quo pacto inuenias ac vtare, sicent agẽdum. Anni à Christi die natali per numerum xix. diuidantur, nam totidem annis suum conficit luna circuitum: quibus sic diuisis, vnitas addenda est, quoniam eo quo
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

Epactae inueniendae ratio

men vocant, vt cum sub dno dicimus, quod sub diuo dici rectius docti quidam

dam affirmant Festus diem inquit dici, quod diuini sit operis, siue quod aer diurnus dehiscat in candore. Diem Graeci ἡμέραν vocant, q; vt ait Plato, ἡμέρα, id est hominib; desiderantibus, granulantibusq; lumẽ è tenebris emicuit. Et propterea antiqui, vt idem scribit, prius ἡμέραν dixerunt, posteriores ἡμέραν, & demum ἡμέραν, alij tamen quasi ἡμέραν, hoc est, mitem & mansuetam, diem putauerunt. Dies autẽ vt mensis & annus, partim naturalis est, partim civilis: Naturalis dies est tempus ab exoriente sole ad solis occasum. Atq; ideo vt puto, diem, hoc est, ἡμέραν, Pinda rus in Olymp. Solis filiũ appellat. Nox vero ab occasu solis est ad ortum, appellata quidem quod noceat, vel quod graece νῆξ dicitur. Civilis dies, quem legitimum Isidorus vocat, tempus id est quod vno sit cœli circumactũ, quo dies verus & nox continetur, vt cum dicimus aliquem dies triginta tantũ vixisse, tunc enim etiam noctes intelligimus. Graeci voce composita νυκθήμερον vocant, & sic à M. Psello in astronomicis definitur: νυκθήμερος δ' ἑστ' ἢ μία πολλὴ καὶ ἀπὸ τῆς μεγάλου κύκλου φορὰ. Nycthemeron, inquit, est vna rursus & ipsa magni circuli latitudo, seu transitus. Huiuscemodĩ vero dies quatuor modis definiuntur. Alij à solis exortu ad exortum eiusdem astri statuerũt, vt Babylonij, & vulgus omne, Alij à meridie ad meridiem, vt Umbri, & qui Astrologiam profitent̃. Alij ab occasu ad occasum solis ipsius, vt Athenienses, & nunc Arabes. Alij à media nocte ad mediam noctem diem existimarunt, vt Romani sacerdotes, item Aegyptij, & Hipparchus, vt scribit Plinius. Apud Romanos quidem, vt ait Censorinus, iudicio sunt sacra publica, & auspicia magistratum, quorum si quid ante mediũ noctis actum esset, diei qui praeterierat adscribatur. Si quid autem post mediã noctem & ante lucem factum fuisset, eo die gestum dicebatur: qui eam sequebatur noctem. In his horis quatuor & viginti qui nascuntur, eundem diem habent naturalem: qua de re ex Varronis lib. humanarum, quem de diebus scripsit, multa quidem Gellius & Macrobius: sed plura Plutarchus in quaest. capitulo Romanorum, dũ causam inquirat: ita enim post allatas rationes conclusit: Quare, inquit, cum ob dictas causas ortus diei & occasus principium difficilimẽ capi possit, relinquitur vt medium diem, aut mediam noctem (quas partes μεσσημεριου, & μεσσηνοκτιου vocat) diei principium statuamus: potius autem secundum, hoc est, medium noctis. Fertur enim à nobis à meridie ad occasum: à media vero nocte ad orientem ad nos redit, & hunc ipsum, inquit Gellius, Romani civilem appellarunt, qui à sexta noctis hora oritur. Nostri quoq; quidam Christiani, inter quos Isidorus & Bedas, in eo qui est de nat. rerum, hanc principij diei rationem ita perscribunt: Hebraei autem & Chaldaei & Persae diem à mane ad mane deducunt, umbrarum videlicet tempus luci supponentes: at contra Aegyptij ab occasu ad occasum. Umbri & Athenienses à meridie ad meridiem dies computabant. Haec Bedas. Porro hoc tempore Galli Germanique, eòsq; sequentes nationes, à meridie ad mediam noctem, & à media nocte ad meridiem dies distinguunt, hoc est, 12 horis, & alteris 12 horis æquinocetialib;. Sane ante repertas horas apud Romanos, dierum diuisionem varijs modis factam esse legimus, quos breuiter subsignabimus. Scribit Censorinus nusquam 12 tabulis horas nominatas vt in alijs postea legibus, sed ante meridiem & post meridiem, quod videlicet bifaria diem meridiem discernerebat. Alij diẽ quadripartitum censebant, & noctẽ si militer, quã rem militaris similitudo testat, in qua dicitur, prima vigilia, item secunda, & tertia, & quarta, quo modo & à Graecis πρώτη φυλακή, δεύτερη φυλακή, τρίτη καὶ τέταρτη. vel vt Homer⁹ ait, πρώτη μοῖρα, & πρῶτη ἡμέρη. Sũt & alia & diei & noctis tẽpora, proprijsq; discreta nominib;. quã apud veteres tũ poetas, tũ historicos, alijsq; scriptores inuenim⁹: ea vt rectius potero ordine suo exponã. In cipiã vero, vt Romani, à nocte media, quod tẽpus principium & postremũ diei fuerat. Graeci μεσσημεριον vocãt, & Home. ἀμολγος, vt notãt grammatici in 3. odyss. et si alij aliter. Tẽpus vero quod huic proximũ fuerat, de media nocte vocabat̃, vel vt ait Macrobi. mediat̃ noctis inclinatio. hoc sequebat̃ galliciniũ, cũ galli canere incipiunt

Conticinii.

incipiunt: hoc à Græcis ἀλεκτηνοφωμία vocat, vel vt scribit Pollux, πῶδι ἀλεκτηνοφωμία ἀδδᾶς, vel ἀλεκτηνοφωμία ἀδδῆν. Tum post erat ἄπο φῶς ἀδδᾶς ὄρθια, & quod nostri cōticinium dixerunt cum vel Galli, vel, vt alij tradunt, omnes mortales silent. Plautus in Afin. Redito conticinio. Ingeniosus poeta Ouid. 7. Metamorph. partem hanc noctis muta silentia vocat, de Medea agens his versibus:

Egreditur rectis vestes induca recinctas,
Nuda pedem, nudus humeris, infusa capillos,
Fertq; vagos media per muta silentia noctis
Incomitata gradus.

Diluculum.

Tum est ante lucem, & sic diluculum vocatur, id est, vt inquit Macrobius, cum incipit dignosci dies: hoc tempus id esse videtur, quod Græci dicunt ἄπο φῶς λυκαὴ γῆς, & Homerus ἀμυγδαλίω λυκαίη. Manè dicitur cum lux videtur, dictum, vt Varro ait, quod tum manat dies ab oriente: nisi potius, quod bonum antiqui dicebāt manum. Ad cuiusmodi religionem Græci quoq; cum lumen afferunt solent dicere φῶς ἀγαθῶς, qui mos & apud nos ad hanc diem perseuerat. Macrobius manè ait dictum quod ab inferioribus locis, id est, à manibus exordium lucis emergat: vel quod Lanuuii in Latio mane pro bono dicebant. Hanc partem Græci comunitè ὄρθρος & ἀποφθόρος dicunt, & πῶρι & ἴως. Sole postea exorto, ad meridie dicebant, hoc est, ad mediū diem. Tum meridies, quæ ipsa est mediū diei pars, ad quā partē nostro tēpore æra turrium sonant. Sunt qui meridiem dictum putent quod merus sit dies, id est, purus: nā meridies purior est diei pars, quia sol in medio cælo rutilat, & omnem orbem pari illustrat claritate: hanc partem Græci μεθῆρας ἡμῶρας, ἢ ἀπὸ μεσημβρίας dicunt, & ἡλίου ὑπὸ κερφαλῆς ἰσημερίας, hoc est, sole supra caput consistente. Post hæc de meridie dicebatur, vt Censorinus ait. Macrobius tamen, inde, ait, vocatur tempus occiduum: & quod Græci δὴλιος κερφαλῆς vocant. Dehinc est suprema dies, quæ serum diei dicitur: quamuis plurimi supremam post occasum solis esse existimant, quia in XII tabulis scriptum sit, Solis occasus suprema tempestas esto. De hac eadem sic Macrobius scribit: Suprema tempestas, hoc est, diei nouissimum tempus, sicut expressum est in XII tabulis. 30 Sed postea, vt ait Censorinus, M. Plethorius Trib. Pleb. scitum tulit, in quo scriptum fuit: Prætor vrbanus qui nunc est, quiq; posthac fuerit, duos lictores apud se habeto, isque supremam ad solis occasum ius inter ciues dicit. Meminit et hac de re Varro: Suprema, inquit, summum diei, id est, à supremo: hoc tempus XII tab. dicitur occasum esse solis. Sed postea lex prætoris id quoque tempus iubet esse supremum, quò prætor in comitio supremam renunciat populo. Dicitur & prima vespere, cuius Plaut. in Gurgul. meminit. Post vero supremam dicitur vesper, ante ortum scilicet eius stellæ, quam Plautus vesperuginem, Ennius, Vergilius & Catullus vesperum appellabant, quia Græci ἑσπερος, quæ stella ante solem iubar vocatur, teste Varrone, quod sit iubata. Pacuuius: Pastor exorto iubare, Noctis decurso itinere. Vergilius: Tum iubare exorto. Eadem à Græcis φῶσφορος. 40 Inde porò crepusculum est, vt ait Censorinus, sic fortasse appellatum, quod res incertæ creperæ dicuntur, idque tempus noctis sit an diei incertum est. Id vocabulum sumptum ait à Sabinis Varro: Vnde, inquit, veniunt Crepusci nominati Amiterno, qui eo tempore erant nati, hoc est, crepusculo, vt Lucij prima luce. Ab hoc tempore prima fax dicitur, vt Macrobius docet, quod lumina accendebantur. Hanc diei partem Liuius primas tenebras vocat, vt cum ait: Hannibal obuersatus eo die in foro auertendæ suspicionis causa, primis tenebris, vestitu forensi, ad portam cum duobus comitibus signaris consilij est egressus. Sed quoniā in mentionem de accensis luminib. incidimus, non nihil ea de re, ex obseruatis nostris afferre visum est, quando etus rei frequēs est mentio apud auctores. Videat autem id sumptū à tabernarijs, qui circū plateas, iam vesperscente, lumina in tabernis accendunt. D. Hieronymus contra Luciferianos: Dum audientiam,

Mane.

Ad meridie Meridies.

Suprema dies.

Prima vespere.

Crepusculi.

Prima fax.

dientiam, inquit, & circulum, lumina iam in plateis accensa soluerent. Dionysius item Halicarn. lib. 7. & u. accensionum luminum meminit. Item Herodotus cum alibi tum in Polymnia, hoc est, lib. 7. & cum his Censorinus. Horatius vero Flaccus epist. li. 2. prima lumina hanc diei partem appellauit, hoc ad Florū versu:

Lento Samnites ad lumina prima duello.
De quo Samnitum prælio & sic Ennius:
E queis de manibus nox intempesta diremit.

Fuit & apud Aegyptios celebritas, quæ lucernarum accessio dicebatur, cuius ab Herodoto lib. 2. fit mentio, his propè verbis: Vbi vero ad Saïm urbem ad rem sacram faciendam conuenerunt, noctu sub diuo vnuerſi circum in cœnia frequētes lucernas accendunt, imbutas sale, & oleo plenas, cum multò ellychnio, quòd tota ardeat nocte: cui festo nomen impositum est accensio lucernarū. Ad hunc cōuentum quicumque Aegyptiorum non fuerint obseruantes sacrificij noctem, & ipsi lucernas accendunt, neque id in Saï modo, sed etiam per vnuerſam Aegyptum. Sed & apud Hebr. fuit lucernarum festum. Vnde Persius Flaccus:

Herodis venere dies, vnctaq; fenestra
Disposita pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Quo loco Probus seu Cornutus, seu quisquis ille fuit qui Persium est interpretatus: Obseruant, inquit, Iudæi & sabbatum, quo die lucernas accensas & visolis coronatas in fenestris ponunt. Christiani quoq; in plerisq; locis hoc moris habent in quibusdam celebritatib. vt vesperi lucernas in fenestris & eminentiorib. ædium partib. collocent. Id Romæ frequentissimum. Aliam præterea gentilium celebritatem lucernarū designat Anneus Seneca in lib. de beata vita: Cum laurū, ait, lin teatus senex & medio lucernarum die proferēs conclamat fratrum aliquem deorum, concurritis. Eadem de re meminit Septimius Tertull. Cur die læto, inquit, nec laureis pōstes obūbramus, nec lucernis diem infringimus? Idem alibi: Quis inquit, philosophum sacrificare, aut deicere, aut lucernas meridie vanas proferre compellit? de Christianis agens in Apolog. qui ad hæc compellebantur. Sed & Apuleius lucernam in sacris Isis describit, hoc modo: Sacerdotum primus, inquit, lucernam claro præmicantem porrigebat lumine, non adeo nostris illis consimilem, quæ vespertinas illuminant epulas, sed aureum cymbium in medio sui patore flāmulam suscitans largiorem. & reliquā, ne longius vager. Fuit & antiquis lampadarum celebritas, quæ Athenis præcipue agitabatur in Ceramicō, qua currentes inuicem lāpada tradebant. qua de re Grammatici plura. Quidam à Prometheo rem initium sumpsisse tradūt: hinc & Proverbium factum, Lampada tradere. Vide prouerbiorum scriptorem. Nunc in viam rediens reliquas diei partes afferō. Sequitur quam primam faciem diximus, quod concubinum appellatur, cum itum est cubitum. Ennius in annalium vij. concubiam noctem vocauit, vt docet Seruius apud Macrobius:

Qua Galli furtim noctu summa arcis adorti
Mœnia concubia, vigiliq; repente cruentant.

Sic & Cicero & alij. Exinde est intempesta, id est, multa nox, quia nihil agi est intempestium. Aelius: Intempestum est, inquit, cum tempus agēdi est nullum, quod alij concubium appellarunt, quòd ferè omnes tunc cubarent. Alij ab eo quòd siletur, silentium noctis dixerunt. Dehinc ad mediam noctem dicitur, & sic media nox. Arque hæctenus de diei & noctis partibus, quas & Iulius Pollux in primo græcè descripsit.

Nunc est à nobis afferenda longitudinis & breuitatis dierum causa, vnde vespersolstitiales & brumales dies, vnde & æquinoctiales: quæ licet ijs qui in astronomia periti sunt notissima videantur, breuiter tamen minus in ijs versatis, & ne quid præſenti lucubrationi deesse videatur, hic colligenda duximus. Sunt igitur dies vel naturales vel artificiales: & naturales quidem omnes vbiq; gentiū xxiii horarum, quos hic in præſentia non quærimus, an id xxiii. horarum spacium ali-

Concubium.

Intempesta nox.

Media nox.

quando excedant, ut philosophi quidam & astrologi subtilius faciunt. Artificiales verò, quos & civiles & vulgares quidam nominant, longiores vel breviores sunt ex recto vel obliquo ortu vel occasu, rectè enim quàm obliquè oriens signum diutius ascendendo morari naturali ratione dicitur. Signum autem rectè oriri aſunt, quo cum maior pars æquinoctialis circuli, qui æquator ab Astrologis vocatur, oritur: obliquè verò seu pronè oriri, quo cum minor pars eiusdem circuli oritur. Ergo singulis artificialibus diebus his seu longis seu brevibus sex signa oriuntur, & noctu totidem, quæ dierum & noctium moram vel longiorem vel brevioram faciunt. Atque ut à solstitio exordiamur, sole in Cancro existente mense Iunio, dies hac ratione longissimos fieri est manifestum, quod interdiu sex rectè signa oriuntur, quæ sunt ista: Cancer, in quo est Sol, & Leo, & Virgo, & Libra, & Scorpius, & Sagittarius: quæ signa cum plurimum temporis in ortu consumunt, diem extendunt, longumque efficiunt. Nox vero eodem tempore minima est, quoniam sex reliqua signa obliquis ascensibus oriuntur: ea quidem sunt, Capricornus, Aquarius, Pisces, Arius, Taurus, & Gemini. At verò e contrario causa est ut dies brumales brevissimi sint, quod sole in Capricorno usque ad Geminos: & nox eodem tempore longissima, quod reliqua sex signa ab initio Cancræ rectè habent ortum. Aequinoctialium autem dierum causa est, quod tunc tria signa oriuntur obliquè, & tria æquè rectè, in die quippe & noctu similiter. Ex epli gratia: In verno æquinoctio sole in Ariete posito, interdiu Arius, Taurus & Gemini obliquè, Cancer verò, Leo & Virgo recto nascuntur ortu: pariter modo in nocte Libra, Scorpius & Sagittarius rectè, reliqua tria obliquè oriuntur, Capricornus scilicet, Aquarius, Pisces. In Autumni aut æquinoctio sole Libræ tenente, ipsa Libra, & Scorpius, & Sagittarius rectè nascuntur, sequentia tria obliquè. At in nocte Arius, Taurus, & Gemini obliquè habent ascensum, & cætera tria rectum. Atque hæc brevissime de dierum ac noctium longitudine brevitateque ex astrologorum monumentis excerpta. Quibus sic à me descriptis, facilius, ut opinor, Plinij verba intelligent, quæ sunt in eius lib. 2. nat. hist. Sol aut ipse, inquit, quatuor differentias habet, bis æquata nocte diei, Vere & Autumno in centrū incidens terræ octava in parte Capricorni: noctis vero, solstitio totidè in partibus. Cancræ in æquatorialitatis causa obliquitas est signiferi, cū pars æquamundi super subterque terras omnibus fiat momentis. Sed quæ recta in exortu suo consurgunt signa, longiore tractu tenent lucem: quæ verò obliqua, ocyore transeunt spacio. Hæc Plin. Ex hac quoque dierum ratione horas pro rata portione vel longiores vel breviores esse colligimus: qua de re, cū de horis agemus, statuemus. Porro & in cæli inclinationibus, quæ græcè κλίματα dicuntur, & à Pontano cliui, & in terrarum curvitate plus minusve longi sunt dies noctesque, id quod segmentorum & circularum (sic enim vocat Plin. parallelorum) ratio ostendit: ex his enim vmbra mensura colligitur, neque eadem ubique: nam circiter, vel ut longissime LX mil. pass. hæc mutantur, id quod Solis vmbilicus, qui gnomon dicitur, palam facit: tamen neque id perpetuum est signum, ut Plin. monet, & ante eum M. Varro. In primo ergo circulo æquinoctij die media vmbilicus 7 pedes longus, vmbra non amplius 111 pedes longa reddit: noctis vero dieque longissima spacia horas 14. habet, brevissima e contrario 10 horas. in his semper æquinoctiales intelligimus. In secundo circulo vmbilicus in æquinoctio 35 pedum, vmbra 24 pedum longam facit. Dies aut noxque maxima 14 horarum est, accedente his quinta parte vnius horæ. In tertio gnomonis centum vnciarum vmbra 77 vnciarum faciunt: longissimus dies est horarum 14. atque dimidiæ, cū 30 parte vnius horæ. In quarto circulo gnomoni 21 pedum, respondent vmbra 17 pedum: longissimus dies habet horas 14. & duas tertias vnius horæ. In quinto segmento gnomoni septem pedes vmbra sex, magnitudo diei summa horarum 15. In sexto, gnomoni pedes novem, vmbra 8 longissima diei spacia, horarum 15. addita ix parte vnius horæ, vel ut Nigidio

gido ac Plin. placuit quinta. In septimo vmbilico. i. gnomoni 35 pedum, vmbra 36, ita ut tamen in parte Venetiæ exequet vmbra gnomoni: amplissima dies horarum 15. & quintarum partium horarum trium. Idem ferè brevius collegit in lib. 2. nat. hist. Plin. Vmbra, inquit, in Aegypto, meridiano tempore, æquinoctij die, paulo plus quàm dimidiū gnomonis mensuram efficit. In vrbe verò Roma nona pars gnomonis deest vmbra. In Piceno, in oppido Ancona, superest quinta trigesima. In Venetia regione ipsdem horis vmbra gnomoni par sit. Vtique varietas hæc ex cæli declinatione: qua ex causa apud Hyperboreos, dies semestri luce esse, autores tradunt, pariter tempore noctes: quippe quibus, semel in anno solstitio soles orientur, & bruma occidunt. Idem ferè tradit Pythias Massiliensis in Thule & circumadiacentibus. insulis. C. Cæsar lib. bell. Gall. v. cū in Britanniam cum exercitu traiecisset, ita scribit: In hoc medio cursu est insula quæ appellatur Mona, cōplures præterea minores subiectæ insulæ existimantur, de quibus, insulis nonnulli scripserunt dies continuos 30 sub bruma esse noctes: nos nihil de eo percunctationibus reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breviores esse quàm in continente noctes. In Italia certè longissimus dies 15 horarum esse, æquinoctialium ratio & experientia docet. In Alexandria 14 horarum. In Meroe Aegypcia 12 horarum, & octavae partis vnius horæ. In Britannia 17, ubi æstate lucida noctes. Hipparchus tamè Pythiæ Massiliensis fidem habens, in his Britannia locis longissimū diem ait esse 20 horarum æquinoctialium 19. Hipparchum quidè Strabo reprehendit, & cum Hipparcho Pythiam & Eratosthenem, ut pariter consona scribentes, quæ omnia referre ad institutum non faciunt. Alij non decem & 9 horarum diem, sed 8 tradunt, id quod Cleomedes prædit, cuius et de Thule verba subiungemus: In Thule, inquit, insula, in qua Pythia Massiliensem philosophum fuisse accepimus, fama est totū solstitiale circuli esse supra terram, eundemque illis arcticū fieri: apud illos cū sol obtinet Cancrū, mensis fruuus, vel ut alij legunt, bimestris sit dies, siquidem ibi omnes Cancræ partes semper apparent: in minus, quatenus perpetuo cōspicuas ipsius partes sol tenet. Ab hac insula versus arctum progredientibus, alia quoque signiferi partes præter Cancrū pro rata portione perpetuo apparerent, & sic quantum ipsius supra terram apud quosque appareret sol transigat, tantum dē fiet & diei. Esse præterea ait climata ubi necessarii sit dies bimestris, & trimestris, ac etiā quadrimestris, & amplius: nam & sex mensium dies inquit sub ipso polo esse: & cætera quæ idem ipse Cleomedes exequit, à quo in lib. de mundi contemplatione, de tota hac dierum ratione accuratè multa referuntur, ut alios mittam, qui tum philosophiam, tum astrologiam literarum monumentis tradiderunt. Vnius tamen Pontani verba, quibus totam hanc brevissime rationem cōplexus est, lib. de reb. cælestibus. adscribere operæ precium duxi. Et primum quidè, inquit, siue illud clima, siue potius cliuim, aut etiā tractum, aut in inclinatione vocaueris, tum diè maximum sub æstiuū solstitium, tum noctem longissimā sub brumale, tantum horarum habet: neque enim ultra hoc spacium aut dies aut nox illic produciuntur, neque citra subducitur. Hic tractus quoniam Meroen Aegypci pertingit, inde à Græcis ὀψι μέρους est agnominatus. In secundo autem climate dies & noctes ad horas 13 adijciuntur horæ vnius dimidiū ubi maximum productæ sunt, ac tantum dē demunt ubi subductæ: quod quoniam Syenæ, quæ est plagæ illius vrbs notissima, tractu suo cōplectitur, ab ea nomē accepit ὀψι μέρους. & ille quidè tractus Meroensis, hic verò dicitur à nobis Syenensis potest. In tertio, quod ab Alexandria dixerunt Alexandrinū, dies noctesque maxime illæ quidem sunt horarum 14, minime aut decem. In quarto, quod Rhodium est vocatur, ad horas has 14, accedit horæ vnius dimidiū, rursumque tantum dē demitur è decem. Quintum, quod Romanū dicitur, habet dies noctesque ubi productissimæ sunt horarum 15, ubi subductissimæ 9 tantum. Sextum, quod agnominatum est Helleponticū, addit ad horas has horæ alterius dimidiū, ac tantum dē demit de noue. Septimum Borysthenicum, habet horarum 16. tum dies tum noctes ubi ad summū excreverunt: at ubi quò decreverunt amplius non habent horarum 8. Quidam addidere octauum,

idq; Rhiphgum, à Rhiphgts montib. quinetiam quidam Hyperboreū vocauer. Hoc in tractu maxime frigido, & ab æquinoctiali linea quā remotissimo, quo p-
pius ad verticem septentrionis accesseris, eo amplius augetur sub ætatem
dies, sub hyemem noctes: siquidem compertum est ad horas x x i accedere.
Hactenus rotidem Pontanus verbis.

His ita de dierum longitudine ac breuitate commemoratis, de eorundem dif-
ferentijs copiosius aliquanto agamus, si seorsum ab his quæ supra dicta sunt, ali-
qua de eorū partib. prius afferamus, vt res tota planius constet. Diuiditur autem
in quadrantē, qui est diei quarta pars, vt dictū est. hoc est, horæ sex: vel in horas
24. de quib. paulo post agemus. Hora verò in puncta quatuor. Punctū vero quar-
ta pars horæ. Momentū est x. pars puncti à motu siderū: vel est, vt Isidor⁹ scribit,
extremitas horę in breuib. intervallis, cum sol aliquid sibi cedit atq; succedit. Di-
citur & momen. Vncia 12 est pars momenti. Atomus 47. vnciæ pars. Sed hæc à
mathematicis: nos ciuiles potius afferamus, quādo de his apud autores crebrior
est mētio. Igitur Numa Rex, vt scribit Macrob. licet in menses annū, ita in dies mē-
sem quęq; distribuit: diēq; omnes aut festos, aut profestos, aut intercisos voca-
uit. Festi dies deis sunt dicati, profesti hominib. ob administrandā rem priuatam
publicamq; concessi: dicti, vt Festus ait, quod procul à religione numinis diuini.
Vnde profestū facere, est tanquā profanum facere: vel, vt quidā dixerit, pro eo fa-
cere velut ferie non sint: aut id facere quod ferijs fieri non liceret. Itaq; diē profe-
stum, diē sine ferijs. Intercisi deorū hominūq; cōmunes sunt. Festi insunt sacri-
ficia, epulæ, ludj, ferie. Profestis fasti, comitiales, cōperendinī, stati, præliari. In-
tercisi, vt Varro ait, dies sunt, per quos mane & vespere est nefas: medio tēpore,
inter hostiā cæsā & extra proiecta, vel porrecta, vt alij legūt, fas est, à quo quod
fastū intercedit, intercisi: aut quod intercaesum nefas. Hi vero, vt Macrob. ait,
non alia ratione diuidunt: nam illorum dierum quibusdā horis fas est ius dicere.
Cum enim hostia cædebat, fari nefas erat, inter cæsa & porrecta fari licebat, rur-
sus cum adolebat nō licebat. Hinc exit illud puerbiallyter à Cicerone dictum ad
Atticū Ne quid inter cæsa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addat, aut temporis.
Significat enim, ne quid tēporis ei proroget in prouincia: à sacrificandi scilicet
consuetudine sumptū. Varro lib. 2. de ling. lat. Nam flamē, inquit, dialis auspiciat
videmā, vt iussit vinū legere agna Ioui facit, inter cuius extra cæsa & porrecta
flamen vinū profus legit. Qui hoc ab auspiciorū ritu sumptū autumant, ipsi vi-
derint. Sed id etiā moris in quibusdā diebus apud nos Christianos feruat, vt festi-
cet dum sacra hostia celebrat, ius tacet. re: iquū diei ius dicat. Iurissōluti sanē q-
dam dies intercisos scribunt eosdē esse qui & diffisi in iure dicunt, cuius nomi-
nis ratio à Seruio Grammatico lib. 6. Aeneid. hæc colligit: ait enim, diē illum diffi-
sum in iure dici, qui partim religiosus, partim fastus est. Meminit & Varro in li-
bris de ling. lat. si sanē legat, vbi de intercisis agit: Dies, inquit, qui vocat sic quā-
do rex comitiāuit, fissus dict⁹ ab eo, q; eo die rex sacrificulus dicat ad comitium,
ad quod tēpus est nefas, ab eo fas. Hinc & diem diffindere dicere solebāt, pro eo
quod est differre iudiciū. Cum enim negociū aliquod vel iudiciū expediendū es-
set, quod ob religionē legitimāve aliam causam differre oportebat, dies diffin-
debat. i. scindebatur, vel differebat. Vlpianus: Et ideo lex, inquit, 2. rab. si iudex
vel alteruter ex litigatorib. morbo sonitico impediāt, iuber dē iudicij esse diffi-
sum. Gell. lib. 14. de se iudice electo agēs: Nequaquā, inquit, adducit potui ad ab-
soluendū: iussi igitur diem diffindi, atq; inde à subellijs pergō ire ad Phauorinum.
Meminit & Lulius lib. ab vrb. cond. 9: Atq; ei legē curiatā de imperio ferenti tri-
ste omen diem diffidit. Aldina tamen exemplaria, diem definit, habent. Alia,
diem diffudit. Sed enim & Horat. lib. ferm. 2. nihil diffindere possum, ait, id est,
nihil differre, vel rem producere, quin pronunciem. A diffidendo in hoc signi-
ficatu, diffissionem quoque dixit Gell. eodem quo supra loco: Atque in reum
inquit, diffissionibus comperendinationibusque, & alijs quibusdam legitimis
rebus

rebus. Et hoc quidē modo Politian. asserit se legisse, cum in Pisanijs nō amplius il-
lis, sed Florētinis Pandectis, tum in Gellij peruetustis codicib. Quod & doctis,
hodie Andreas Alciatus LL. & Iuris Doctor. Cōtra hos tamē, nimio (vt videt⁹)
studio Italæ contradicendi nationi, intrepidē Budæus legendū asserit, diffusum
diem, & diffundere diē. Sed de hoc satis, ne nimium dicā: & propterea de festis et
profestis nō nihil proferamus. Sacra erat celebritas, vel cū sacrificia deis offere-
bant, vel cū dies diuinis epulationib. celebrabat: vel cum ludi in honorē deo-
rum agebant, vel cū ferie obseruabant. Ferie aut dictæ, ait Macrob. ab epulis fe-
rendis: in ijs enim epulæ fiebāt ex pecorū frugūq; prouentib. Alij à verbo fari,
ferias dictas putant, qua in re syllaba cōsentit. Festus à feriēdis vicimis appella-
tas scribit ferias. Feriarū verò publicarū quatuor genera fuerunt. Aut enim statu-
uæ, aut cōceptiuę, aut imperatiuæ, aut nundinę fuerunt. Statiuę quidē erant vni-
uersi populi cōmunes, certis & cōstitutis dieb. & mensib. & in fastis statiq; ob-
seruationib. annotatę: in quib. præcipuē seruabant agonalia, carmentalia, luper-
calia. Cōceptiuę vero ferie fuerunt, vt Festus & Macrob. scribunt, quæ quotan-
nis à magistratib. vel sacerdotib. concipiebant in certos dies, vel etiā incertos, vt
sunt Latine, sementinæ, paganalia, hoc est, cōpitalia. Imperatiuę erant quas Con-
sules & Prætores pro arbitrio potestatis indicebant, vt hoc tēpore à Pontificib.
& Regib. Nundinæ paganorū. i. rusticorū erant, quoties cōueniebant qui negō-
cij proprijs vel mercib. prouiduri erant. Erāt præterea & familiarū ferie proprię,
vt Claudie familiaræ, Iulie, Cornelia, & si quas ferias proprię quæq; familia ex viu
domesticæ celebritatis obseruabat, vt Leonis & Clementis tēpore Medicę fami-
lię, quæ Cosmæ diē, hoc est v. calen. Octob. feriatū summa religione colebat. Er-
rāt & singularū, vt dierum nataliū, quę & hodie à nōnullis obseruant, vt, quoad
vixere, Picus & Manardus, quorū vtriusq; libēter quoad vixero meminero. Fue-
re itē fulgurū expiationes, funerum & nuptiarū. Priuatæ quidē ferie teste Festo,
hæ dicebant: ita enim ille scribit: Priuatę ferie vocantur facrorum priorū, vel ut
dies natales operatione denicales. Apud veteres quoq; quicunq; nominasset, vt
ait Macrob. Semonā, Seiam, Segetiā, Tutulinam, ferias obseruabat. Itē Flaminia
ca quoties tonitrua audisset feriatæ erat, donec deos placasset. Sacerdotes porro
affirmabāt ferias pollui, quoties ijs indictis conceptisq; opus aliquod fieret. Præ-
terea nō licebat facrorum regē & flamines videre ferijs opus fieri. Atq; ideo per
præconē denunciabāt, ne quid tale agerēt, & præcepti negligens mulctabatur.
Præter multa etiā affirmabant, eum qui talib. dieb. imprudens aliquid egisset,
porco piaculum dare debere. prudentē expiare nō posse Scauola pontifex asse-
uerabat. Sed Varro negat eum pollui, qui opus vel ad eos pertiniens, facrorum-
ue causa fecisset, vel aliquid ad vrgentē vitæ utilitatem respiciens actitallet. Sca-
uola deniq; cōsultus quid ferijs agi liceret, respondit, id quod prætermissum no-
ceret: quapropter si hōs in spec⁹ decidisset, eumq; paterfamilias adhibitis operis
liberasset, nō est visus ferias polluisse: nec ille q; trabē tecti fractā fulciēdo ab im-
minenti vindicauit ruina. Vnde & Verg. vtpote omnium disciplinarū & ritū per-
ritus, sciens lauare ouē, aut lanæ purgādæ, aut scabiei curādę gratia, pronūciauit,
tunc ouem per ferias licere mersari, si id remedij causa fieret. ita enim cecinit:

Balanumq; pægem fluuio mersare salubri.

quippe adijciendo salubri, ostendit auertendi morbi gratia tantummodo, nō eti-
am ob lucrum purgandæ lanæ causa fieri cōcessum: quod & Columella, & Ser-
uius cum Macrobio diligenter obseruarunt. Hęc de festis, & qui ab eis nascunt,
qui & nefasti vocantur, per quos, ait Varro, nefas fari prætorum. Do, dico, addi-
co: & à Varrone Sex. Pōpeius, Ouidiusq;. Nunc de profestis, & qui ex eis pro-
deunt nonnihil dicendum, hoc est, de fastis, comitilibus, comperendinis, statis
& præliaribus. Fasti sunt quibus prætori licet sine piaculo fari, quæ tria verba
dicit libros in quibus festa & profesta & nefasta continentur, qualia sunt quæ ho-

Dies festi ac
profesti.

Statiuę fe-
rie.

Conceptiuę

Imperatiuę.

Nundinæ.

Fasti dies.

die vsitata voce calendaria vocamus, quomodo Ouidius fastos suos appellauit. Hos Flauionem publicasse testis est Cicero, Macrobius, & alij. Hos et fastus, quartæ scilicet inflexionis dicimus, & grammatici obseruant. Fastis diebus contrarij sunt nefasti, per N literam, vt ait Festus, notati, id quod adhuc est videre in fastis antiquorum. Hos & nefandos vocatos ait Priscianus, à Græcis ἐπεφάσθω eodem autore dictos, quorum apud autores crebra mentio: quibus & festiue Lucianus hominem moribus ferum, corpore non integrum, mollem, perurum, vitijs inquinatum, omnibus abominandum, dici posse ait similem. Hinc & senarius ille græcus, ἐπεφάσθω, καὶ βλάτω αὐτὸν ἡμεῖς, hoc est, homo nefastus, & ruens quid perfidum. Hos eisdem dies Plutarchus & ἐπιφάσθω dixit. Hinc & Suidas eos non conuenire ad actiones ait, hoc est, αἱ περὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν, vel dies sunt, inquit, quibus defunctis libamina deferuntur. Sanè Attici septem dies ἐπεφάσθω cuitodiebant, quibus Manibus inferias peragebant. Dies quoque quibus rei capitibus damnabantur, vel insigni aliqua calamitate funesti, eodem nomine dicti. Sunt & qui ἐπεφάσθω nuncupent. Hi & à nostris religiosi dies dicuntur, de quibus Gellius libro quarto Noct. Att. in his rem diuinam facere, & rem quampiam nouam exordiri temperandum esse ait. Hos vulgus perperam nefastos appellat. Hinc dies Alliensis religiosus dictus à Marco Tullio in epistola ad Atticum. Macrobius libro Saturn. iij. Religiosi, inquit, dies sunt, qui facienda & vitanda discernunt. Sacri vero dies sacra sunt. Fortunatianus libro rhet. tertio, religiosos sacris opponere videtur. Festus religiosos dies ait, quibus nisi quod necesse est nefas habetur facere, quales, inquit, sunt sex & triginta atri qui appellantur, & Alliensis, atq; ij quibus mundus patet, qui ter in anno patere dicebatur, vt in Calendario docebimus. Plutarchus in Camilli vita disputat, cum in mentionem incidisset horum dierum ἐπεφάσθω, an iure inter dies aliqui habendi sint boni, malive, Heraclitumque philosophum ait Hesiodum accusare, qui bonas malasq; nonnullas fecerit, ac si non teneret totius diei naturam vnam esse: nonnullasq; historias tam Græcas quam Romanas eo loci commemorat, quibus Hesiodi sententiam ipse comprobare videtur, quod scilicet aliqui infausti sint dies & religiosi, id est, ἐπεφάσθω. Nec hoc in Camillo tantum, sed & in alijs locis idem scriptor ostendit. Erant & dies comitiales, quibus cum populo agi licebat. Et fastis quidem lege agi poterat, cum populo non poterat. Hos dies ingeniosus poeta in Fastis ita complexus est:

*Ne tamen ignores Variorum iura dierum,
Non habet officium lucifer omnis idem.
Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:
Fastus erit per quem lege licebit agi.
Nec toto prestare die sua iura putaris,
Qui iam fastus erit, mane nefastus erat.
Nam simul extra deo data sunt, licet omnia fari,
Verbaq; honoratus libera prætor habet.
Est quoque quo populum ius est includere septis,
Est quoque qui nono semper ab orbe redit.*

Comitiales dies antiqui per C literam notabant, vt est videre in fastis antiquorum. Præter hos fuerunt & comperendines, quib. vadimonium licebat dicere. Erant & statij, qui iudicij causa cum peregrino instituebantur: vel vt Festus scribit, Status, inquit, dies vocatur, qui iudicij causa præstitutus est cum peregrino: eius enim generis ab antiquis hostes appellabantur, quod erant pari iure cum populo Ro. Atq; hostire ponebatur pro æquare. Plautus in Gurgul. de stato die meminit: Status conditus cum hoste intercessit dies. quo loco hostem Plautus more veteri peregrinũ significat. Erant & dies qui pandiculares dicebant, idem qui & comunicarij, in quib. omnib. deis cõmuniter sacrificare consueuerant, vt est no-

Stati dies.

Pandiculares. Comunicarij

est notatum apud Festum. Præliares ab iustis, ait Macrobius, non segregauerim: siquidem, inquit, iusti sunt continui xxx. dies, quib. exercitui imperato vexillum ruffi coloris in arce ponebatur. quod idem penè Festus. Vocantur etiã iusti dies integri, quemadmodum iustum exercitum, iustum volumen &c. vt erat lex illa Romanis: Aeris cõfessi, rebũq; iure iudicatis xxx. dies iusti sunt. Sex. Cæcilius Iureconsultus apud Gellium lib. 20. cap. 1. Confessi aeris ac debiti iudicatis triginta dies sunt dati conquirendæ pecuniæ causa, quani dissoluerent, eosq; dies decemuri iustos appellarunt. & alia quæ subdit idem Gellius. Præliares autẽ omnes dies quib. fas est repetere, vel hostem laceßere. Nam cum Latiar, hoc est, Latinarum solenne concipitur, item diebus Saturnaliorum, sed & cum mundus patet, nefas est prælium sumere: quare nec Latiar tempore quo publice quõdam induciæ inter pop. Ro. Latinoq; firmatæ sunt, inchoari bellum decebat: nec Saturni festo, qui sine vilo tumultu bellico creditur imperasse: nec patente mudo, quod sacrum Diti patri & Proserpine dicatum fuit: satiũq; occlusa Plutonis fauce eundem ad prælium putauerunt. Vnde & M. Varro ita scriptũ reliquit: Mundus cum patet, deorũ tristitũ, atq; inferũ quasi ianua patet: propterea nõ modo præliũ committi, verum etiã delectũ rei militaris causa habere, ac militem proficisci, nauem soluere, vxorem liberũ quarendorũ causa ducere religiosum. Vitabant etiã mudo, sicut idem Varro in augurum libris scripsit in hæc verba: Vitare vocare ferijs non oportet: si vocauit piaculum esto. Sciendũ est tamẽ, eligendi ad pugnanđũ diem tunc fuisse licẽtiam si ipsi inferret bellum: at cũ exciperet, nullum obstitisse diem. Quis enim obseruationi locus, cum eligendi facultas nõ superlit? Dies præterea postriduanos ad omnia Romani caudẽs putarũt, quos etiã atros infausta appellatione damnarunt: & hoc in primo Fastorum poeta cum de Calendis, Nonis & Idibus egisset, ita describit:

—Omnibus istis

*Ne fallare caue, proximus ater erit.
Omeu ab euentu est, illis nam Roma diebus
Dama sub aduerso tristia marte tulit.*

Idem & T. Liuius lib. 6. ab vrb. cond. & longum extat Plutarchi problema. Verius vero Flaccus lib. de verb. sig. apud Gell. lib. 5. Dies, inquit, qui sunt postridie Calendas, Nonas & Idus, quos vulgus imperite nefastos dicit, propter hanc causam dictos habitosq; atros esse scribit. Lege Gellium. Marcellus, Atrijs dies, inquit, dicuntur, quos nunc nefastos vel posteros vocat. Aphranius fratribus Septembris heri Calende, hodie atri dies. Posterij, inquit Festus, Nonarum, Iduum, & Calendarum dies nuptijs alieni habentur, quoniam hi dies decreto p̄rificum atri iudicati sunt, quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerũt, male remp. gessere. Meminit horum dierum D. Ambrosius, eos Christianos redarguens qui eos obseruarent. Sed quid vetat, vt cum de atris Romanorum dixerimus, etiã hoc loco afferamus, cur albi, læti & fausti à Græcis & Latinis dicantur? Scribit in Periclis vita Plutar. cum Athenienses bellum contra Samios haberet, Periclem Samiorum vrbem obsedit, quod cũ cõtatione ac mora quam nece hominũ vrbẽ capere mallet. Eius rei cum iam militis tædere cõepisset, nec propterea Pericles eos satis quietos haberet, in partes octo exercitum omnem diuisit, remq; ad sortes traduxit, vt cui alba faba forte obueneret, epularetur atque in ocio esset, cæteris pugnantibus. Idcirco dicitur (ait Plutarchus) posteros dum voluptatibus ac genio operam darẽt, album illum diem ab alba faba nuncupare solitos. Hactenus ferè Plutarchus. Alij hunc morem ex Thracum instituto emanasse tradunt, vt Plin. lib. 7. Vana, inquit, mortalitas & ad circumscribendam seipsam ingeniosa, cõputat more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos pro experimẽto cuiusq; diei in vnam cõdit, ac supremo die separatos dinumerat, atq; ita de vnoquoq; pronunciat. Quem morem secutus, epigramma memini me exordiri ad B. Ferrinum in natalem eius filioli:

Ddd 4

*Threicio Ferrine dies signanda lapillo,
Mascula qua proles te facit esse patrem.*

Horatius tamen hunc morem Cretensum fuisse innuit eo carmine:

Cressa nec caveat pulchra dies nota.

Nisi quis Thressa, pro Cressa, malit apud Horatium legere. Ad hanc consuetudinem poetæ sæpe alludunt, ut Persius:

Hunc Macrine diem numeræ meliore lapillo,

Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Quo loco Probus Grammaticus, seu Cornutus, hanc planè consuetudinè describit, & Cretensum fuisse ait, quo modo & apud Horatium Acron & Porphyrio. Sed ad institutum iam redeo, de postridianis diebus, de quibus Plutarchus in Romanis quaestionibus: Quid est, inquit, quod postridie Calendas, Nonas & Idus nequaquam exire, nec peregrè proficisci Romani consueverunt? Quo loco inter cætera negat propter Alienam diem postridianos dies vocari, aliamque libentius ipse amplectitur opinionem. Vide igitur, inquit, ne quemadmodum Olympiis deis ac cælestibus primū mensē consecrarunt, secundum verum chthoniis & inferis, in quo purgationibus utebantur, & mortuis parentabant, sic & dies alios quidem quasi autores ac principes, tres scilicet, festos & sacros posuerunt, Calendas, Nonas, Idus: eos autē qui deinceps sequuntur deis manibus attributos, nefandos ac religiosos habendos existimauerunt: nam & Græci primū mensis diem deis sacrum habebant, eum vero qui sequebatur heroiibus ac demonibus attribuerunt. Secundum quoque cratera heroiibus & semideis libare solebant. Tum etiam idem subiungit quædam de numerorum ratione. Unitatem enim in primis ait diuinitatis quidam & numinis habere: & quidem omnem imparem terminatum esse, & terminare perfectumque esse: contra parem numerum & indigentem esse imperfectumque ac indefinitum. Alia his quædam adiungit, quæ mihi satis visum est prætermittere, quam plura inculcare, & ad eas rationes deuenire, quæ à Latinis autoribus afferuntur. Igitur Gell. annalium lib. 15. & Cassius Hemina hist. libro secundo referunt, anno ab urbe condita CCLXIII. à Tribunis militum Manlio & Posthumio collegisque eorum in senatu tractatum, quid esset, propter quod toties intra paucos annos malè esset afflicta respublica: & ex precepto patrum Lucium Aquinium haruspicem in senatum venire iussum religionum requirendarum gratia dixisse, Q. Sulpitium Trib. militum ad Aliam aduersum Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratia fecisse postridie Idus Quintileis. Item apud Cremeram, multisque alijs temporibus & locis, post sacrificium die postero celebratum, malè cessisse consuetum. Tunc patres iussisse, ut ad collegium Pontificum de his religionibus referretur: pontificesque statuisse, postero die omnes Calendas, Nonas, Idus, atros habendos, ut ij dies neque preliares, neque puri, neque comitiales essent. F. Max. Seruilianus Pont. in lib. 12. negabat oportere atro die parentare, quia tunc quoque lanam Iouemque præfari necesse esset, quos nominari atro die non oporteret. Sunt vero qui atros eos esse perperam existiment, qui ab obseruatrice eiusmodi rerum provincia Aegyptiaci dicti sunt, de quibus paulò post agemus. Eisdem tamen atros nonnulli communes, velut ad emendationem nominis, ut ait Macrobius, vocitarunt. Præterea ante diem quartum Calendas, vel Nonas, vel Idus, tanquam inauspicatum diem plerique omnes vitabant. Quidam in Cannensem cladem referebant, idque ex Q. Claudij libro quinto annalium adstruere tentabant, qui scribit ante quartum Nonas sextiles, Cannensem cladem factam fuisse. Sed Varro nihil ad rem militarem pertinere ait, vtrum fastus vel nefastus sit dies, sed hoc ad priuatas solum actiones respicere. Dubitatum etiam apud antiquos, an nundinarum dies inter ferias essent referendi nec ne: cuius rei cum variæ sint sententiæ, breuibus eas hic colligere libuit. Titus de ferijs scribens, Nundinas inter ferias non retulit, tantum solennes vocauit. Iul. Modestus affirmat, Messala augure consulente

fulente pontifices, an nundinarum Romanarum dies ferijs tenerentur, respondisse eos, nundinas sibi ferias non videri. Trebatius libro primo religionum ait, nundinis magistratum posse manumittere, iudiciisque adijcere. Contra hos Iulius Cæsar 16. auspicioum libro negat nundinis concionem aduocari posse, id est, cum populo agi: ideoque nundinis Romanorum haberi comitia non posse. Cornel. autem Labeo libro primo fast. nundinas ferias esse pronunciauit. Sex. Pomp. Nundinas ait, feriarum diem esse voluerunt antiqui, quod rustici mercandi vendendique gratia in urbem conuenirent: eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi interpellarentur nundinatores. Causa vero huius veritatis apud Gratum Licinianum lib. 2. inuenitur: ait enim nundinas Iouis ferias esse, siquidem Flaminiæ omnibus nundinis in regia Ioui arietem solita sit immolare: sed lege Hortensia effectum vt fastus essent, ut rustici, qui nundinandis causa in urbem veniebant, lites componerent: nefasto enim die pratori, ut diximus, fieri non licebat. Ergo qui ferias dixerunt à mendacio vendicantur patrocinio verustatis: qui contra sentiunt, æstimato ætatis, quæ legem secuta est, vera deprompserunt. Plutarch. in quaestionibus, nundinas ait Saturno consecratas, quod scilicet is deus emendi ac vendendi copia fructuum principium attulit. Nundinarum vero originem quidam Romulo assignant, quem communicato regno cum T. Tatius, sacrificijs & sodalitatibus instituit, nundinas quoque adiecit ferunt, sicut Tuditanus affirmat. Sed Cassius Seruilius Tullium nundinas instituisse ait. Geminus vero scribit, nundinarum diem regibus iam exactis celebrari coeptum esse, quia plerique de plebe reperita Seruilius Tullij memoria, ei nundinis parentarent: cui sententiæ & M. Varro consentit. Rutilius autem Romanos nundinas instituisse scribit, vt octo quidem diebus in agris rustici opus facerent, nono vero die intermissore ad mercatum legesque accipiendas Romam venirent, & vt scita atque consulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die proposita, à singulis atque vniuersis facile noscerentur. Vnde & mos tractus, vt leges trinundino die promulgarentur, quem morem cum probè non teneret qui Dionysium transtulit Halicarnasseum Lapus, pro trinundino & nundinis lib. 7. hist. sic latine vertit, de Mutio agens: Post hæc, inquit, tempus præscribitur ad apparatus defensionis usque ad forum tertium: sicbant enim tunc Romanis, vt nunc quoque fiunt, fora in dies nonos: quidam conuenientes ex agris in urbem plebeij permutationes faciebant rerum venalium, & inter se iudicia accipiebant, & de publicis quorum erant ex lege domini, & quæ permitteret ipsis senatus ferentes calculos ea sanciebant. Dies vero septem medios inter fora, coloni isdem multi & pauperes in agris morabantur, & reliqua. Hoc loco libentius græca apposuissim verba, sed non mihi præstò est nunc exemplaris græci copia. Deceptum vero interpretem putarim, quod græcè ἀγορὰ legeret, quæ dictio Græcis diuersa significat, inter que & forum & nundinas. Nam & Plutarchum videmus cum alibi, tum in eo loco causarum capitulum rerum Romanarum eadem dictione usum, Cum testes, ait, huius rei sunt ἡ πρὸς ἀγορῆς δὲ πρὸς ἐκὼν ἡμερῶν ἰσὶ ἀγορῆς (αὐθιγῶς, νομισθίας ἢ καὶ πρῶτος, ἡ πρὸς νομισθίας). hoc est: Conuentus singulis nouem diebus celebrati in forum, nundinæ vocati, quæ Saturno sacra purantur. Porro quod in nonis diebus nundinæ agerentur, indicio etiam nunc extant antiqua quædam diuinitis in locis repta fragmenta factorum, ex quibus vmbra saltem colligimus octo dierum: nam menses ita prenotatos habent literis, vt adusque H præueniant, quæ est octaua litera, quomodo & nunc ex ritu Christiano usque ad septimam, hoc est G, vt diximus, notamus. Sed his missis ad nostra redeo. Et hunc trinundini morem adumbratè quidem & quoquo modo hodie seruari videmus, cum trino præconio quod publicè, vel à principe, vel à Republica promulgatur. Trinundinum autem dicimus, & trinum nundinum, & tertias nundinas: nam nundinæ & nundinum rectè dicimus. Verum hæc notiora. Eadè etiam ratione ante iam dicta, candidatis in petitionibus usus fuit in comitiis nundi-

nundinis venire, & in colle consistere, vnde coram possent ab inuicem videri. Verum hæc omnia negligentius haberi cœpta, & post abolita, postquam trundino etiam ob multitudinem plebis frequentes adesse cœperunt. Dicitæ autem sunt nundinæ quasi nouendinæ, à numero scilicet nouem & dies. Alij à Nundina Romanorum dea, quæ à nono die nascentium dicitæ est, vt Macrobius scribit, qui dies lustricus nuncupatur, quo scilicet infantes lustrantur, & nomen accipiunt: quod & Pompo. Festus testatur. Sed lustricus dies maribus nonus fuit, fœminis octauus. Cur vero id Romani facerent pluribus explicat Plutarchus in quæstionibus: ait enim ideo citius fœminas lustrari, quod citius quam mas fœmina adolescat: idèoque septimum prætermisum, quod obser- 10 uatum sit eum diem perniciosum esse infantibus, ea præsertim causa, quod illis vmbilicus sæpe resoluitur. Sed & aliam in numerorum potestatem retulit. Tum illud subiungit, fœminas duobus, mares vero tribus nominibus vt consueuisse apud Romanos: quod idem in Marij vita in exordio statim reperit, etiam quosdam vel caruisse tertio, vel ignotum potius fuisse videamus, vt C. Marium, & Q. Sertorium. Qua ratione Possidonium aliter sentientem reprehensione dignum existimauit idem ipse Plutarchus. Verùm de Romanorum nominibus res notior est, quam vt ego pluribus hic comprobem, ab alijs pridem ante me tractaram. Sanè, ne institutum deseram, dies qui post quintum Iduum esset, quinquatrus vocabatur, qualis dies Mineræ dicitur. Simili modo & 20 triatrus, & sextatrus, & septimatrus, & decimatrus, de quibus Pompeius Festus. Porrò fuerunt dies quidam in mense etiam apud Romanos qui *μηνημακρὰ* vocati sunt, quorum meminit Suidas, qui eos etiam ait prius à Phrygijs fuisse obseruatos: quales tamen, & quot fuerint, hæc tamen vel ex ipso, vel ex alio cognoscere haud memini: si tamen coniecturæ locus detur, Deum matris sacros fuisse putarim, hoc est, Megalesia vel Matronia seu Matralla. Fuerunt & apud Græcos Daryli seu Darylii (vtrunque enim legitur) dies felices ac fortunati, à Darylo quopiam, cui apud Athenenses omnia felicia ac prospera contingere, vt res vsq; sit in prouerbijs deducta. Sunt præterea & duo dies in mense quolibet, qui Aegyptiaci vocati sunt, quorum & paulo ante meminimus, quos & va- 30 riè relatos inuenio: quidam enim inauspicatos eos esse dicunt, alij contra: ego de his nihil statuo: quæ ab astrologis, & nostris quibusdam scripta comperi dum taxat refero, non veritatis, sed curiositatis gratia, ne lectorem hac in re fraudasse videri possim, quem saltem quem saltem rerum varietate, si non facundia ac lepore, mulcere cupio. Lectorem tamen admonitum velim, dies hos pietati ac religioni parum conuenire, vt monet Ambrosius, vt cunque ergo hi sunt ab Aegyptijs instituti & appellati, hoc est, à superstitionissima natione. Sunt vero hi in singulis mensibus duo. In Ianuario quidem KL. & viij. KL. Febr. In Februario pridie nonarum, & iij. KL. Mart. In Martio KL. & v. KL. Aprilis. In Aprili iij. Iduum, & 40 xij. KL. Maij. In Maio v. Nonas, & pridie KL. Iunias. In Iunio iij. Iduum, & xv. KL. Iulias. In Iulio iij. Iduum & vj. KL. Augusti. In Augusto KL. & ix. KL. Septembris. In Septembri iij. Nonas & xj. KL. Octobris. In Octobri v. Nonas & xj. KL. Nouembris. In Nouembri Nonas & iij. KL. Decembris. In Decembri vij. Id. & xj. KL. Ianuarij. Quorum omnium dierum rationem concludere possimus duobus his versibus:

*Augusto decies auditus lumine clangor
Liquit, olens, abiit, coluit, colet, excute gallum.*

Horum versuum singularum dictionum primarum & secundarum syllabarum literas desume, & quota prior fuerit in literarum numero, eum mensis numerum accipe: alterius verò syllabæ eundem à fine numerum. Exemplum propono vltimimè 50 sis, hoc est, Decembris, cui hæc dictio, *gallum*, deseruit. Prima litera est G. quæ septima est in numero literarum: ergo vij. Decemb. dies est Aegyptiaca. Secundæ porro syllabæ litera L. est, quæ decima est in ordine, quoniam H non est litera, sed affla-

tus nota: igitur XXI I, quæ decima est à fine eiusdem mensis, altera dies erit Aegyptiaca. Et de his adhuc satis. His ita à me percurtis, aliam rursum in mensis diuisionem afferamus, quam & vulgus & nostra obseruat ecclesia, illū quæ in quatuor hebdomadibus & alterius parte diducamus. Hebdomada seu hebdomas 60 græcè, latine vulgò septimana vocatur: ab Hebræis vero, à quibus fluxisse videtur, sabbatum: & ipsi Iudæi sabbatarij dicunt. Cum enim, Mose teste, sex dierum spacio Deus omnia cõdidisset, septimū quietis octiq; diem esse voluit, hoc est, sabbatū seruati præcepti. Appion vero sabbatū non à quiete, id est, *σαββατ*, sed à *σαββα*, hoc est liene, denominatū putat. Nam cū Iudæi, inquit, labore fessū essent eo ipso die, & splenis dolore correpti, sabbaton ipsum diem vocauerunt, à sabbo, hoc est, splene. Iustinus tam ex Trogo lib. 36. & Corn. Tac. lib. 11. à Mose volent institutum sabbatū, & sabbati ieiuniū. Lege vtriusq; historias, videbis quā varia à nostris prodant. De hoc autem Iudæorum in sabbato ieiunio, antelustinū & Tacitū, & Strabo ita fermè scriptū reliquit, Pompeium Magnum Hierosolyma cepisse seruatō ieiunij die, dum ij ab omni opere abstinerent. Sueto. præterea hæc Augusti verba de hoc eodem ieiunio afferit: Ne Iudæus quidem, ait, mi Tyberi iam diligenter sabbatis ieiunium seruat, quā ego hodie seruaui. Notior vero est Diogenis grammatici, vt puto, Iudæi, qui cū sabbatis Rhodi solitus esset disputare, extra ordinem accedentem Tyberium per seruilium in septimum diem distulit: mox 20 cum imperium Tyberius adeptus esset, Diogenes Romam ipsum salutandi gratia accessit: quem pro forib. astantem cum Tyberius vidisset, nihil amplius, quā vt post septimum annū rediret, admonuit, argutè admodum referens sabbati dictionem. Sed vt ad propositam rem redeā, & hebdomada ipsa sabbatum vocata est: nā Hebræi & primores Christianorum dicere cōsueuerunt, primā sabbati, secundā, tertiam, quartam, quintā & sextam sabbati, quæ & græcè *πρωτη*, id est, præparatio dicitur: septima autem proprie est sabbatū. De hac hebdomade ita Isidorus. Hebdomada, inquit, à numero septē dierum dicitur, quorū repetitione & menses, & anni, & secula peragunt. Censorinus quoq; de septenario agens: Septem naris, inquit, quo rota humana finit, vt Solō scribit, & Iudæi in dierū omnium numero sequunt. & reliqua. Porrò & sabbatū omnē celebratè significare graecus Doctor scribit, *σαββατον γαρ πασαι εορται εκεινον*. quo loco inquit, cur Euang. dixerit, *δυσ σαββατων*, nō autē *σαββατη*. Verum de sabbato satis. Arabes nostris & Iudæos sequunt in hebdomada, vt qui per septē dies & ipsi menses numerēt: primumq; diē dominicū constituunt, incipientes ab occasu solis diei sabbati: atq; ita deinceps, quod eorū tradunt scriptores, barbarè licet. Græci quoq; hebdomade vtunt, appellantq; primā, vel secundā, vel tertiam &c. vel vt nos, Solis. Lunæ, Martis, & reliqua, vt Theodor. Gaza scribit, cui tamē quæ ab Hebræis desumpta sunt dierum nomina nō satis placent, vt sabbatū & *πρωτη*. At vero gætes, quas nūc vulgus sequit, à septē stellis vagis, hoc est, planetis, nuncupauerunt: id quod & Isidorus fecisse his verbis lib. 3. Philostratus in Apollonij vtra significat: Scribit, inquit, Damis Hiarcha septem annulos Apollonio dedisse, stellarum septē nominibus cognominatos, quorum singulos diebus singulis gestabat Apollonius, iuxta dierum nomina illos distinguens. Eadem reperit & ridet Eusebius Paphlasi. Hoc vero planè ordine constare videmus. Primam igitur gentiles diem Solis, dein Lunæ, tum Martis, post Mercurij, inde Iouis, mox Veneris, demū Saturni constituerunt. idq; ea ratione factum quidā arbitrantur, quod scilicet à Sole spiritum gentes se haurire putabant, à Luna vero corpus sumere, à Marte feruorē, vt Bedas de rerum nat. scribit, vel vt Isidorus, sanguinem: à Mercurio verba & sapientiam, ab Ioue temperantiā, voluptatem à Venere, perferentiā ac tarditatē 30 à Saturno, vt Bedas idē ait, vt vero Isidorus, humorem. Et à Sole quidem, qui in medio errantium stellarū est positus, totum mundum spiritus instar calefieri, & quasi viuificari videtur. A Luna autem, propter humoris ministeriū, cunctis incrementum corporib. suggeri. A Marte, vt pote qui Soli proximus, vis & robur, quod

Septimana.

Sabbatum vnde dictum.

Aegyptiaci dies.

Aegyptiacos inuenient di dies ratio.

quod calore ipse simul & natura sit feruidus. A Mercurio, quoniam perpetuo circa Solē discurrens veluti inexhausta sapientiae luce radiare putatur: unde & Stilbon dicitur ab Ioue, quod Saturni frigore & Martis feruore hinc inde temperatur. A Venere, quod luminis venustate, quam habere à Solis vicinitate putatur, spectantes mortales allicit atque afficit. A Saturno demum, quod tardior ceteris sit, perseverantiam cunctationemque. Sunt qui Aegyptios fuisse velint qui diebus ipsi hebdomadum hæc errantium stellarum nomina indiderint, ut Philastrius, qui Hermetē Trismegistū, ut paulo post docebimus, fuisse scribit. Diō & Bedas Aegyptios quidem fuisse scribunt, sed Hermetem non nominant. Id verò hac ratione factum, sol quod maximum sit luminare, Luna quod minus est, & secundum deum ordinata quadam ferie & alterna, hoc est, tertio diei primam à sole stellam nomen tertio dedisse, hoc est Marti: quarto diei primam à Luna, hoc est Mercurio: quinto secundam à Sole, id est, Ioui: sexto secundam à Luna, hoc est, Venere: septimo tertiam à Sole, id est, Saturno attribuerunt. Alij à planetis ipsos quidem dictos, sed ex vi & potestate numerorū: qua de re, mirum quantum laborat noster Egnatius in quadam iuuenili sua, ut p. 10, racematione. Alij nonnulli ea ratione autumant, quod cuiusque diei prima hora ei numini attribuitur, cum omnes diei xij. horæ, medietatibus, ut ipsi dicunt, planetarum adscribantur, ac regnare quodammodo videantur. Sanè Dion historicus Bithynus lib. hist. 7. atq. 30. hac eadē de re ita propèmodum scribit, Politiano in Miscellaneis interprete: Nam quod his, inquit, septem stellis qui planetes vocantur, dies assignari receptum est, inuentū quidem putatur Aegyptiorum: sed in omnes tamen homines haud ita primum, ut sic dixerim, vulgari coeptum. Ceterū Græci veteres, quantum equidem sciam, nullo proxius eam rem pacto cognitam habuerunt. Quoniam verò cū nationibus alijs, tum Romanis vel maxime, sic mos per vulgatus hic est, ut quasi iam patrius videatur, pauca super his edisseram, & quo pacto, quæve causa sic ordinentur exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq. sanè haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, qua vna vis vniuersa musicae totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cœli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine retulerit, atque ab orbe illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omittis duobus sequentibus, quartū denique dominum nuncupauerit, ac deinde duos alios transiliens, septimum adiecerit, eodemque modo progrediens præsidēs illorum deos subinde in orbem recensuerit, atque ita dies adnumeraverit, deprehendet omnes ratione quadam musica, cum cœlesti illa distinctione ornatūque congruere. Ceterum hæc vna est quæ fertur ratio, altera vero eiusmodi est. Si diei noctisque horas à prima statim coeperis numerare, sic ut primam Saturno, dein sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Venere, sextam Mercurio, septimam Lunæ tribuas, per eam icilicet orbem feriem quæ ab Aegyptijs traditur, atque idem deuo facias, donec horas quatuor & viginti pertranseas, inuenies primam sequentis diei horam soli coherentem: tum hoc idem in quatuor illis & viginti horis eadem qua prius ratione si facias, Lunam primam tertij diei horam conciliabis, quod si subinde hoc ipsum in cæteris obseruabis, congruentem planè deum sibi dies quilibet affuerit. Hæc quidem Dion, cuius descriptionem, ut planius quibus etiam è plebe percipiat, exemplo declarabimus. Primæ dominici diei horæ Sol dominatur, Venus secundæ, Mercurius tertiæ, Luna quartæ, Saturnus quintæ, Iupiter sextæ, Mars septimæ. Iterum quoque Sol dominatur octauæ, atque deinceps, ita quod xv. & xxij. Iupiter, Venus vero xxij. dominabitur, Mercurius xxiiij. Luna xxv. quæ hora est prima insequentis diei, ergo Luna dominabitur principio diei insequentis. Atque parimodo, iuxta eandem calculi rationem viij. horæ, & xv. & xxij. Vigesima vero tertiæ Saturnus, & Iuppiter xxiiij. tum Mars vigesima quintæ, hoc est, primæ horæ sequentis diei. Atque ita Mars ei diei præerit. tum simili modo ac

do ac via de reliquis septimanæ diebus. Sanè Philastrius Brixientis episcopus non spernendæ eruditionis præsul, cuius & honorifice in epistolis ab Augustino facta est mentio, in eo quem de hæresibus libro scripsit, eam quoque hæresin habendam esse Christianis hominibus putauit, quæ, ut verbis illius agam, dicit nomina dierum Solis, Lunæ, Martis, Mercurij, Iouis, Venere & Saturni à Deo hæc ita posita ab origine mundi, non hominum vana præsumptione nuncupata, cum à prima origine usque ad Græcos reges & Hermetes fallacissimum illum, qui hæc nomina vanissima & friuola mentiendo ausus est nuncupare, si quære-
 10 re volueris inuenies multū fluxisse temporis, & sic paganos, id est, Græcos, hæc nomina posuisse, cum hæc nomina etiam secundum septem stellas dixerint hominum generatione consistere, ut ille ipse delirans hoc definit. Dierum enim numerus, primus, secundus, tertius, quartus, quintus, sextus, septimus à Deo est appellatus, non in hac vanitate nuncupationis turpissimæ initio enūciatus aut traditus. Huc usque Philastrius. Nec illud præterea hoc loco non annotauerim, certos mensis dies certis numinibus dicatos habuisse gentiles (præter planetas, qui hebdomadæ diebus dederunt nomina, ut ostensum est) id quod ex autoribus didicimus, in primisque Hesiodo *quod in Hesiodo*, cuius rei & supra meminimus, cū de nefastis ageremus. Hesiodum Vergilius, sed parcius, secutus est, & alij: sed manifestus hoc Dionysius Halicarnasæus ostendit, dum dat præcepta orationis natalitiæ, ubi inter cetera ait: Sin autem dies natalis septimus aut sextus fuerit, sacros hos dies deisque dicatos esse, & communitatem etiam quandam cū deum immortalibus habere, opportunitate natiuitatis, propterea, ut ego quidem putauerim, quod in hoc Apollo, id est, in vii. in illo, id est, vi. Diana nata est. De nono die præterea subdit: Dicere possis nonum Soli consecratum esse, & paulo post: Sin autem, inquit, xv. sit dies, hanc etiam ad Mineruam referre queas. Hæc ille. Porro diuidere hebdomadas per ferias, ut Christiana vsa est ecclesia, Nicephorus in quaptam oratione, & post eum Politianus Constantinum Magnum Imperatorem instituisse prodiderunt. Bedas verò vir multæ lectionis ac diligentis, id Syluestro Pontifici Romano attribuit, quem ideo ferias vocasse ait ad gentiliū feriarum similitudinem: nam cū ferijs minus liceret seculiā opera exercere, sic Christianis vni Deo immortalis vacare. Prima ergo feria dies est Dominicus, id est, *ueneris*, iam tum à primis illis ecclesiæ proceribus institutus & nuncupatus, ut in Apocalypsi testis est Io. Theologus. Et tum deinceps secunda feria, tertia, quarta, quinta, sexta, & septima, quam sabbatum Syluester vocauit. Dominicus igitur & sabbatum dies à nostris frequentis sermone vsurpantur, posthabitis primæ & septimæ feriæ nominibus, ut nouum & vetus testamentum per eos dies à nobis profiteri inuamus. Porro antiqui & ipsos septem hebdomadæ dies primis Abecedarij literis notare consueuerunt, ut vel pueris palam est, quo modo in antiquis nonis quibusque diebus, factitasse, octo literarum figuris, non multo ante scriptum, undinarum diem significantes. Sanè in toto anno in sunt duæ & quin-
 40 quaginta hebdomadæ, & diei vnius septima, ut Vectius Valens tradit, nostri licet quidam integram diem putent, nisi cum annus est intercalaris: nam in eo vel duæ septimæ, vel dies potius superant. Hactenus de dierum hebdomadibus, quas & Medici peritiores alia ab hac nostra ratione obseruant. Quare & Cicero ad Tyronem: Symphoniam, inquit, Lysonis velim vitasses, ne in quartam hebdomadam incideres. Certè & ipsi Medici à diebus quibus ægrotus male habere incipit, obseruant, quos & propterea, quoniam de ægrotis iudicant, *neisimous* & *neisimous* vocant, nostri iudiciales & decretorios: de quibus Hippocrates, & post eum Galenus copiosius: à quo, licet non nihil diuersi ac dissidentes sint, Manardus
 50 & Fracastorius nuper differuere, hic libello peculiari, ille, id est Manardus, paulo antequam decederet subtilioris disputationis epistola: quorum vtriusque libenter memini: ab altero enim plurimum amabar, alterum propter eius elegantiam plurimi facio. Sunt & in vita hominum annorum hebdomades, de quibus Cen-

forinus multa, & Philon hebræus, qui ambo ex Solonis elegia ea de re egerunt: quam ego elegiam, à me ex græco in latinum conuersam, in dialogis de poetis retuli. Sed & hac de re D. Ambrosius in quadam epistola ad Oronianum, si nō versus Solonis, rem tamen totam suis verbis explicat: quin & Hippocratem eadem de re adducit. Ab annorum certè hebdomadibus & climacterici anni deducit, à superstitiosis potius quam veris philosophis: septimum enim quencq; annū per omnīū vitam periculosum, & velut crisimon esse definiunt, climactericonque vocari, hoc est, scalarem. Sed ex ijs alijs alios difficiliores Genethliaci ac Mathematici esse statuerūt: & inter eos aliqui, eos potissimū quos ternæ hebdomades conficiunt, putant obseruandos, hoc est, vnum & viginti, & XLII. & deinde LXIII. postremo LXXIII. in quo Staseas harum rerum doctissimus, vitæ terminum defixit. Alij autem non pauci, vnum omnium difficillimum climactera prodidere, annum videlicet vnum de quinquagesimū, quem complent anni septies septeni, ad quam opinionem plurimorū consensus, ait Censorinus, inclināt: nam quadrati numeri potentissimi ab omnibus dicuntur. Deniq; Plato ille (venia cæterorū philosophorū) sanctissimus quadrato numero annorū vitam humanam consummari putauit, scilicet nouenariū, qui complent annos XCII. Fuerunt etiam qui vtrunq; recipere numerū, vnū de quinquaginta & XCII, & minorem nocturnis geneliibus, maiorem diurnis adscriberēt. Pleriq; aliter moti duos istos numeros subtiliter discreuere, dicentes septenariū ad corpus, nouenarium ad animū pertinere: illum Apollini & medicinæ corporis tributum, hunc Musis, quia morbos animi, quos appellant *mō. sō.* musica lenire ac sanare consueuerit. Itaq; primum climactera annū XLIX esse prodiderunt, vltimum autē XCII, medium vero ex vtroq; permixtum anno LXIII, quem numerum hebdomades nouem, vel septem *hebdomades* conficiunt. Ad quos nos annos respicientes olim pro Thebaldei nostri climacterico ita in epigrammate cecinimus:

Letus vt euadat mimitantia tempora fati,

Que nouies actus septimus annus agit.

Hunc autem annum licet quidam periculosissimum dicant, quod ad corpus & animū pertineat, Censorinus tamen, vt Cerellio suo blandiatur, non ducit cæteris infirmiorē: nam vtrunq; quidem supradictum, ait, cōtinet numerum, sed neutrum quadratū: & vt est ab vtroq; non alienus, ita in neutro potens: nec multos sanè, quos vetustas claro nomine celebrauit, hic annus absumplit, nisi Aristotelē Stagiritem & M. Tullium, illum stomachi infirmitas, & crebræ morbidi corporis offensiones, hunc violenta M. Antonij proscriptio. Hunc autem annum climactericum, Aegyptij Androdan nuncupāt, de quo Iulius Firmicus: Inter ceteros, inquit, diametros hoc maxime obseruandū est, quod septeni anni & noueni per omne vitæ tempus multiplicata ratione currentes, naturali quadā & latē ratione varijs homines periculorū discriminib. semper afficiūt: vnde & LXIII. annus, quia vtriusq; numeri summam pariter excipit, Androdas appellatus est, nouies enim septem anni LXIII fiunt: & rursus septies nouē simili modo anni fiunt LXIII. quia itaq; vtriusq; numeri cursus in hoc anni æquata ratione concurrūt, grāde semper periculi discriminē imponit. Si enim septeni & noueni anni, qui hebdomatici à Græcis & enneatici appellantur, grauiā semper hominibus inducunt pericula, quid annus faciet sexagesimustertius, qui vtriusque numeri multiplicatam & inuicem sibi obligatam perficit summā? Hac igitur ex causa Androdas ab Aegyptijs dictus est, quod omnem vitæ substantiam frangat atque debilitet. Hucusq; Firmicus. Sed omnē hęc scāsis anni rationē, etsi, vt æquū est, ridet vt incōstantē, Vectius tñ Valens Antiochenus mathematicus, in libris quos Antilogias inscripsit, pluribus est executus. Augustus Cæsar apud Gellii epistola Cato filio gratulatur, quod climactericum LXIII. euasisset. Climacterici meminit & Plinius in epistola ad Caluissium, & item Gellius libro tertio, quo loco Varronis libros commemorat, qui Hebdomades inscribebantur. Est & apud

apud Sidonium Apollinarem mentio, libro octauo epistolarum. Sanè & in sacra scriptura annalium hebdomadum mentio, & præcipuè à propheta Daniele: de quibus hebdomadibus antiqui Christiani plura, Origenes, Africanus, Clemēs, Tertullianus, Eusebius & Hieronymus, sed & Bedas in lib. de rerum nar. quo loco LXXII. illas explicat à Daniele vaticinatas: & nouissimè P. Galatinus contra Hebræos id inficiantes eisdem est interpretatus. Constat & ex septē hebdomadibus eorundem Hebræorum annus Iobeleus, vt docuimus. Atq; hæc tenus & de diebus & hebdomadibus: reliquum est, vt & horas describamus.

Cum de horis sim acturus, altius aliquanto repetam, & in primis oblectationis causa fabulosa quadā describam. Horas Homerus ait cœli portis præesse, curāq; habere vt modò serenum, modò nubisum sit: à quibus videri possunt quatuor illa anni tempora horæ appellata non Græcis modò, sed & Latinis. Horatius de Ioue: Varijsque mundum Temperat horis. Has Heliodus ex Ioue & Themide natas cecinit, & harum nomina Eurynome, ab æquali distributione: Dice, ab iustitia: Irene, à pace dicta. Horis templa constructa à gentibus fuisse, legitur apud Pausaniam. Olen vero vates antiquissimus, ab horis lunonem nutritam suis carminibus prodidit. P. Ouidius noster lib. Metamorph. 2. horas solis assecras cum alijs temporis partibus facit: ita enim ait:

A dextra leuatur dies, & mensis, & annus,

Seculūq; & posita spacijs equalibus horæ.

Horas igitur Plato *ἡμερῶν δὲ δὲ* dictas voluit, quod scilicet horæ tempora terminent. At Macrobius horas appellatas ait, quod horus sol dicatur, à quo horæ. Marius vero Victorinus Trimegistum ait, cum esset in Aegypto sacrum quoddam animal Serapididi dicatū, & in toto die duodecies vrinam fecisset, pari semper interposito tempore, per XII. horas diem dimensum esse, contecisse, & exinde hunc horarum numerum emanasse, atq; ideo horæ dictæ ab vrina, hoc est, *ὄρε*. Horus tamen Apollo, seu Philippus potius, in Aegyptiorum hieroglyphicis ait vtrunq; æquinoctiū per Cynocephalū sedentem significari, quod videlicet id animal in vtroq; æquinoctiū die, duodecies, hoc est, per horas singulas meiat, idq; itidem noctibus. Hinc, inquit, in hydrologijs sedentem Cynocephalū Aegyptij effingere consueuerunt, qui veluti mingens aquam hydrologij effundat. Sunt & qui tradant, eundem Cynocephalum non modò meiere, sed & in singulas horas, hoc est, duodecies laurare. Scribit Philephus animaduersum in Aegypto, quo tempore sacrificium faciendum esset, viciniam immolandā quater & viceties æqualib. inter se spacijs minxissē, & inde horas nomen accepisse ab *ὄρε*, quod idem sit quod *ὄρε*. Alij horas ita inuentas tradunt. Cœli, aiunt, quadraturam in partes duodecim pro ratione musica diuidi, & inde horarū manasse rationem, & aquam quæ ex tenuissima caverna difflebat, cum per totum diem exceperent, hanc in duodecim partes diuiserunt, ex quibus horis nomen impostum, atq; inde etiam vasa ipsa quibus horas dimeticbātur, clepsydræ & hydrologia nuncupata. Horarum vero duo sunt genera, æquinoctiales, quæ & æquidiales, vt æquinoctium, æquidiale, teste Felio, à Græcis dictæ *ἰσομεναι*, & temporales quæ ab eisdem *ἡμερῶν δὲ δὲ* quas vulgares à nostris dictas videmus: de quibus ab Astrologis, in primis Ptolemæo & Theone, alijs. Et hæc quidem modò longiores, modò breuiiores, pro terrarum & vrbium situ & cœli positione, vel consuetudine, de quibus non nihil iam prodidimus, cum paulo antè de diei ac noctium longitudine & breuitate ageremus. Cum igitur in ciuili & artificiali die sex signa oriantur, & sex itidem nocte, consequens est dies singulos horas duodecim naturales seu inæquales continere, & noctes totidem, quomodo antiqui etiam Romani in primis vsi sunt. Et idcirco inanis eorum est dubitatio in epistola Seruij Sulpitij lib. 4. Famil. qui nesciunt quo pacto ad calendas Iunias noctis hora decimā dicatur, vbi agitur de nece M. Marcelli, ignorātes quæ noctes vt dies diuidi in horas duodecim, iuxta quam consuetudinē palam est Chri

stum in Euangelio locutum: Nonne duodecim sunt horæ diei & M. Crassum, cum ad Parthicam expeditionem proficiscens apud Deiotarum regem, qui senior cū esset nouam urbem moliebatur, diuertisset, Quid hoc, inquit, rei? Deiotare, duodecima tibi iam instat hora, & nouā nihilominus urbem ædificare pergis: Cui Rex non minus fasce: Nec tu, inquit, Imperator satis matutinus in Parthos moues. Sed nos scōmata mittamus. Est ergo, vt diximus, hora duplex, altera *ἡμερῆ*, id est, æquinoctialis, siue vt vulgò dicitur, horologii, quæ & naturalis diei pars est $\times \times \text{IIII}$, quæ in puncta IIII & $\times \text{L}$ momenta, vel vt passim astrologi loquuntur, in minutias vel minuta LX diuiditur: & hæ horæ vbiq; gentium æquales sunt. Altera est *καὶ ἡμερῆ*, hoc est, temporalis & vulgaris seu ciuilis, quæ est $\times \text{II}$ pars diei artificialis, & noctis simili modo. At quoniam dies artificiales nō semper sunt æquales, imò quotidie & indies inæquales, vel crescendo, vel decrecendo, sequitur eadem ratione horas vel longiores die crescente, vel breuiores die decrecente fieri: vnde & apud autores frequenter est legere horas æstiuas pro longioribus, quas & solstitiales Victoruius vocauit: item brumales seu hybernas pro breuioribus & contractioribus: atq; eadem ratione horas noctis diurnis contrarias, vt cum cecinit Vergilius:

Iam nox hybernas bis quinq; peregerat horas.

Sicut enim breuissimæ diurnæ sunt horæ brumæ, hoc est, hyberni solstitij, ita longissimæ nocturnæ, & contra æstiuæ horæ solstitij. Præterea quoniam singuli planetæ singulis horis dominari & præesse ab Astrologis dicuntur, & mortalis, vt aiunt, disponere, ideo planetarum, hoc est, errantium stellarum horæ, quæ ab eis planetariæ vocantur, constitutæ sunt: de quibus nos nihil amplius, suis enim eas mittimus obseruatoribus. Horarum vero nomen apud Romanos diu ignoratum est: ceterum & eo amplius annis, sine his fuisse Censorinus scribit, & Censorino prius Plin. nam nusquam in $\times \text{II}$ tabul. horas nominatas tradunt, vt in alijs postea legibus lectum est. Apud Aegyptios tamen & Græcos id nomen fuisse, horologiorum ratio verisimile facit. Sanè quomodo respondeant horæ æquinoctiales ciuilibus ex dierum vel noctium auctione vel decrectione, facile ratione mathematica colligitur. Ciuiles enim, id est, ceteræ brumæ & hyberno solstitio tertia parte minores quàm æquinoctiales interdum esse patet: æstiuo vero solstitio tertia parte maiores productioresq;: & quod sequens est, vincunt hybernas duabus quartis, siue, quod idem est, dimidio: id quod & Vergilium significasse autamant, cum ait:

An' ne nouum tardis, sidus te mensibus addas?

hoc est, Iunio & Iulio, quibus mensibus horæ longissimæ sunt diurnæ. Ad hoc idem etiam poeta respexit, cum in Bucol. iustit: *Sæpe ego longos*

Cantando puerum memini me condeve soles.

Hinc & mordax ille Catulli in Gellium lepos:

— Et cum te octaua quiete

E molli longa suscitai hora die. Et Iuuenalis:

Exul ab octaua Marus bibit.

Et sic locutus est Plautus, Pedianus, & rei rusticæ scriptores alij. Sunt igitur ver-
no tempore sole Arietem, autumno Libram ingrediente, æquinoctiales horæ, id est, pares. Legitur in 4. lib. epigrammatum val. Martialis ad Euphemum dapam structorem Domitiani, vt creditur, epigramma, in quo ait de vna quaq; hora, quid Romæ fieri mos esset: super quo adeo multa ad hanc diem non modo grammatici scripsere, sed & Medici & Iurè consulti, vt plura me pudeat in præsentia afferre, cum & per se notum sit: tantum illud ipsum adscribam:

Prima salutantes, atq; altera continet hora.

Exercet vaucos tertia cauidicos.

In quintam Varios extendit Roma labores.

Sexta quies lassus, septima finis erit.

Suffi-

Sufficit in nonam nitidis octaua palestris.

Imperat extructos frangere nona toros.

Hora libellorum decima est Eupheme meorum.

Temperat ambrosias cum tua cura dapes,

Et bonus ætherio laxatur nectare Cesar,

Ingentiq; tenet pocula parca manu,

Tunc admittite iocods: gressu timet ire licenti

Ad matutinum nostrâ Thalia tonem.

10 Vides ex his versibus ad sextam vsq; horam negocijs operam dare Romanos solitos, tum reliquas ad decimam vsq; curatione corporis & vitæ: qua de re extat etiam apud Græcos incerti autoris distichon, hoc ipsum quòd obscure significat:

Ἐξ ἄρου μὲν ἄριστος ἰκανώταται, αὐτὸς ἔμετ' αὐτῶς.

Γραμμασι δ' ἀνὴρ μὲν καὶ ζῆσι λέγει βροτοῖς.

Cognosce græcam argutiam, quæ latinè non satis commodè exprimi potest: vt cunctq; tamen vertere tentabo:

Sufficit in sextam labor horam, deinde sequentes,

Vt viuas, numeri litera, ζῆσι, monet.

20 Hoc carmen ita Max. Planudes exponit: Ad sextam, inquit, diei horam operari & laborare decet, post hanc ad cibum procedere, quod etiam manifestatur per notas & literas horologii. Nam si græcas literas, quæ septimam, octauam, nonam & decimam horam significant, hoc est, ζ, η, θ, ι, confundas, verbum ζῆσι exprimis, quod viue significat latinè, ac si dicat, edas vt viuas, hoc est, vt ille ait, φέρε ἴνα ζῆσι ἔξῃ. Vel id potius innuit, ad sextam vsq; horam laborandum, quæ & propterea melior diei pars esse videtur. Vnde & Paulus Iurè cōsultus lib. i. ad edictum scribit, cuiusq; diei maior pars horarum est septem, primarum diei nō supremarum, quæ verba & leguntur in Pandect. titulo de verb. & rerum sig. Iuxta hanc sententiam & quidam Vergilianum illud esse existimant:

30 *Nunc adeo melior quoniam pars acta diei est.*

Porrò horæ vocabulum apud autores plura significat: nam & annis in quatuor horas diuiditur, id est, tempora, vt iam diximus, vnde & ἄροι anni ab Aegyptijs, qui trimestres erant. Item & ἄροι annales, à quibus ἄροι γρηγοροῖ eorū scriptores, qui & historiographi. Nonnūquam etiam hora pro eo tempore accipitur quo, quid est in proprio vigore, & consistendi vi, vt Suidas alijquæ docet, à qua & ἄροι, teste Galeno, fructum vocamus maturum, & suo tempore lectum. Hora quoq; videtur apud Græcos pulchritudinem interdum significare: hinc ἄροι, forma & pulcher: & ἄροι, decor & forma. Hora item apud Latinos fuit iuuentutis dea, & Quirini vxor dicta, de qua Ennius poeta illo versu:

40 *Teq; Quirine pater veneror, Horamq; Quirini.*

Plura Ouidius in Metamorph. horas etiam aliquando positas esse inuenire pro ipsa cœli inclinatione & dispositione, quod dicitur: vt si dicamus Italiam verge re ad sextam horam, hoc est, ad meridiem, & ad primam horam brumalem, hoc est, ad hybernum orientem, quo modo locutum Plinium videmus, cum de Italia agens ita ait in tertio: Incedit, inquit, per maria, cœli regione ad meridiem quidem: sed si quis diligentius subtilitate id exigat, inter sextam horam primamq; brumalem. Sed & ad hanc normam Claud. Ptolemæum videmus, vibium, fluuio- rum, regionum, aliorumq; locorum distantias ac spacia, segmentorum insuper, id est, parallelorum rationem ostendisse, quem mox & alij nonnulli secuti sunt, quam ob rem iam far superq; de horis, hunc ad horologia me conuertam.

50 De horologijs igitur acturi, eorum prius varia nomina & genera afferemus, cum de ratione non nihil. Appellata sunt ea in primis apud veteres solaria, & horaria, & horologia, & horographia: tum etiam quæ ex aquæ mensura fierent, cle

psydræ, & hydrologia, sed & horoscopa vasa dicuntur à Plinio. Solarium, inquit Varro, dicunt in quo horæ in sole inspiciuntur. Huius est, teste Gellio, mentio apud Plautum in fabula Bœotia, ex parasiti esurientis persona:

Vt illum dei perdant qui primus horas reperit,

Quis ad eum primus statuit hic solarium,

Qui mihi comminuit misero articulatum diem.

Inuenio & solarium apud duntaxat Iurisconsultos pro vesticali positum, quod publico præstatur, ob soli publici occupationem. Sed idem quoque in priuatis videtur. Vlpianus: Si quis in lapidicinis cedere voluerit, non aliter hoc faciat, nisi prius solitum solarium domino præstet. quod Accurf. parum aduertens, solarium vel solatium legit: qua in re Andr. Alciatus lynceus fuit. Dicitur solarium in hoc sensu, vt videtur, à solo, illud à sole. Primus vero horologium, quod ab horarum ratione appellatum est *ὡρολόγιον*, Lacedæmone ostendit Anaximenes Milesius Thaleris discipulus, vt scribit Plin. Phaurinus tamen, vt est apud Laert. Diogenem, id Anaximandro adscribit, positumque ab eo ait Lacedæmone in *ὡρολόγιον*, quod Ambrosius interpretatur, in loco captandæ vmbre idoneo. Herodotus, lib. hist. 2. Græcos ait à Babylonij didicisse Gnomonem, hoc est, normam & vmbilicem vmbrae, & partes duodecim diem. Sed in libris sacris regnorum quarto, longè antè apud Hebræos ipsum horologium positum ab Achazio rege inuentum; quo tamen loco variata legitur lectio: nam in Hebræo codice nullam horologij mentionem, sed vmbrae eius inuenies: in Græco vero *ἡ ὥρα* interpretum, neutrius, sed graduum, hoc est, *ὡρολόγιον*. In Latino autem quia ab Hieronymo à plerisque interpretatus creditur, fit & horologij & vmbrae mentio, id quod & in Esaiæ prophetæ libro legitur, quo loco de eadem re ipsè etiam verbis agitur, vbi plura Hieronymus, videturque ipse ex Symmacho ita legere voluisse, vt passim in Latinis codicibus habetur. Sedenim apud Romanos cuius fuerit inuentum parum constare Censorinus scribit: alij enim apud ædem Quirini primum statutum dicunt, alij in Capitolio, nonnulli ad ædem Dianæ in Auentino. Illud, inquit, satis constat, nullum in foro prius fuisse, quam id quod M. Messala ex Sicilia aduectum ad Rostra in columna posuit, quod cum in clementate Siciliae descriptum esset, ad horas Romæ non conueniebat: in ecclesia enim stadij, vt ait Plinius, aut, vt longissimè in D. solis vmbrae mutantur. Quinimò Vitruuius Polio architecturæ lib. nono: Longè aliter, inquit, distant descriptiones horologiorum locorum mutationibus: vmbrae enim æquinoctialium magnitudinibus designantur analemmatorum formæ, ex quibus perficiuntur ad rationem locorum vmbrae gnomonum & horarum descriptiones. Analemma autem est ratio conquisita solis cursu & vmbrae crescentis à brumæ observatione inuenta, è qua per rationes architectonicas circinij descriptiones est inuentus effectus in mundo. Cum igitur Romæ non conueniret sciotericon Siciliae, L. Philippus censor aliud iuxta constituit: deinde aliquanto post P. Cor. Natica censor ex aqua fecit. Hæc ferè Censorinus. At vero Plin. lib. 7. Serius, inquit, horarum obseruatio Romæ contigit. xii tabulis ortus tantum & occasus nominatur, post aliquot annos adiectus est meridies, accenso, hoc est, consulis ministro & præcone id pronunciante, cum è curia inter Rostra & Græcofastin prospexisset solem talem, à columna aenea ad carcerem inclinato sidere supremam pronuntiabat: sed hoc serenitas tantum diebus vsque ad primum Punicum bellum. In his Plinij verbis erratum esse videtur, cum dicitur in xii tabulis ortum tantum & occasum nominari, & post aliquot annos meridiem adiectum: cum in xii ipsis tabulis hæc verba legi comperiantur, quæ in rhetoricis ad Herennium, cum de pacti formula præcepta traduntur, allata sunt: Rem vbi pagunt, oratio ne pagunt in comitio, aut in foro. Ante meridiem causam conijcito. Item apud Gellium lib. 17, cap. 2. In xii autem tabulis verbum hoc, inquit, ita scriptum est: Ante meridiem causam conijcito. Quum perorant ambo præsentem, post meridiem

diem præsentem litrem addicito. Si ambo præsentem, sol occasus suprema tempestat esto. & hæc quidem Gellius. In verbis vero rhetoricorum ad Herennium notandum, Pago verbum sine n litera proferri, licet id nunquam lectum serbat in Vergilianis commentarijs Seruius. Illud quoque ex his ipsis tabularum verbis colligimus, ante meridiem caudicorum horam fuisse, id quod etiam ex supra allato Martialis epigrammate liquidò cognoscimus: ad quod alludens & hoc quoque modo Iuuenal. scribit:

Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum,

Sportula, deinde forum, turisq; peritis Apollo.

Sed redeundum ad horologij institutum. Primus Romanis solarium horologium statuisse ante xii annos quam cum Pyrrho bellatum est, ad ædem Quirini, L. Papyrius Cursor, cum eandem ædem dedicaret à patre suo votam, à Fab. Vestali proditur, qui neque facti horologij rationem, vel artificem significauit, nec vnde translatum, aut apud quem scriptum id inuenerit. M. Varro primum statutum in publico secundum Rostra in columna tradit bello Punico primo, à M. Val. Messala consule Carina capta in Sicilia: deportatum inde post xxx annos quam de Papyrij horologio traditur, anno vrbs cccclxxvii. Nec congruebant ad horas eius lineæ. Paruerunt autem ei annis vndecentum, donec Q. Mart. Philippus, qui cum L. Paulo fuit censor, diligentius ordinatum iuxta posuit: idque munus inter censoria opera gratissimè est acceptum. Etiamnum tamen nubilo tempore incertæ fuere horæ vsque ad proximum lustrum, tunc Scipio Nasica col legi Lanati, primus aqua diuisit horas æque nocturnum ac diurnum: id horologium sub tecto dicauit, anno vrbs dxv. Tandiu populo Romano indiscreta lux fuit. Et hæc tenus ex Plinij verbis. Scribit vero Vitruuius, Ctesibium Alexandrinum tonforis filium, in patris tonstrina cum alia, tum etiam horologium ex aqua statuisse: vbi multa de huiusmodi re ad hybernium horologiorum vsum subiungit, inter quæ illa celebrat quæ Anaportica dicta sunt, quorumque conficiendorum rationem diligentissimè est persecutus. Illa quoque Nicephori Gregoræ instrumenta, quibus ratio cognoscendarum horarum noctis ex stellarum cursu traditur, miranda videri possunt: sed quoniam ad astrologorum potius quam ciuiliū hominum vsum pertinent, missa facimus, autorem tantum innumus, si cui forte aliquando id desiderium incidere. Sunt & qui horas à luna obseruent, idque multiplici ratione. Sed quanta maiore solertia ac arte ad hanc diem horologia excogitata videmus, vel quæ puluisculis & harenulis, & his quidem versicoloribus horas nobis metiuntur: vel quæ columellis gnomonicis, vel tabella pyramidæque magnete incluso, distinctis lineis: Quod non illa miracula referenda: Quæ hodie ex diuerso metallo confecta, velut automata, sua sponte aguntur, hæc denatatis supra infraque rotulis, assidue circumactis ponderibus quibusdam libratis, ad statum motus temperamentum conficiuntur, in quibus non horas modo diurnas & nocturnas, sed & errantium celestiumque signorum ortus & occasus conspiciuntur: vt minus iam mirari suppetat Archimedis illa Græcis ad eum Latinisque scriptoribus cantatissima sphaera, Olibrijque aut Archytæ Boerijque Scuerini inuenta, quæ à Calliodoro traduntur. Hæc, inquam, maiora horologia pleurque turribus imponuntur, machinisque quibusdam aprantur, vt non modo rotis ipsis vibibus horæ, sed & ad multos persæpe lapides ex nolæ ære sonitu exaudiantur. Mitto nunc minuta priuatæque horologia quæ passim fiunt. Ego in specilli oculari capulo Leonis x. Pont. horologium mirabiliter horas ostentans sæpe conspexi, quo ille in venationibus itineribusque utebatur. Sed iam, vt puto, de horologijs satis. Nunc per dies singulos *μωολόγιον* conficiam, id est, Calendarium.

CALENDARIVM
ROMANVM ET GRAECVM, GEN-
TIS VTRIVSQUE SOLENNIA, ACRE-
RVM INSIGNITER GESTARVM TEM-
pore complectens, magno tum historijs,
tum ceteris auctoribus cogno-
scendis vsui futu-
rum.

Non alienum putavi, illustrijs, Princeps, si nostro huic de annis, mensibus, ceterisque, pratered
 adderem antiquos Romanorum fastos, id est, quod nos hoc tempore Calendarium dicimus:
 quod tanti temporum errores implicant, alijs aliter apud alios ordinatis ac prodijs, ut pleraq; nec
 quo mense, nec quoto die, quibusue consulibus pontificibusque, instituta sint, in tanta varietate &
 vetustate non rerum modo, sed etiam autorum, statuere & digerere possis. quoad eius tamen nos
 facere potuimus, hoc quaecumque, ad studioforum vilitatem partim ex sex Fastorum Ouidij libris
 excerptum, & antiquis quibusdam marmorum fragmentis, partim ex varia iugis, nostra lectio-
 ne confecimus: & Romanis graeca adiunximus, Theod. Gaza imitati diligentiam, qui multo stu-
 dio nisus est Atheniensium menses suis hominibus ostendere. Breuitati vero in primis ea de causa
 studuimus, tum quod ea est fastorum natura, tum quod ea pars, quae maior esse videbatur, de ortu & oc-
 casu, ceterisque siderum & caeli motibus nobis ea ratioe est omissa, quod ea ab antiquis & recentiorib;
 est diligentissime pertractata. Extat & graecus Claudij Ptolemaei liber hac ipsa de re, qui & latinita-
 ti est a Nic. Leonico donatus, ne tibi alios nunc astrologos comemorare. Certè & scriptores nonnulli,
 qui de verust. & qui de architectura, quique de re milit. praecipua tradidere, hoc ipsi effecerunt. Quin
 & Aetius, alijsq; nonnulli insignes medici, quae signa tempora & tempestates indicant, id est, tempo-
 rum prognostica, & quam πνευματικά nuncupant, prodiderunt. Illud verò minime quencquam
 mirari velim, quòd cum his Christianorum fastos non adscripserim, cum tanta sit hoc tempore in-
 ter nostros controuersia, quis status & verus sit Paschatus & Passtonis dominica dies: qua de re tot
 eruditi ad hanc diem fastos & calendaria vel correxere, vel de integro scripsere, ut inanis omni-
 no & superuacaneus noster labor futurus esse videretur, praesertim cum tuae nationis Gallicae insi-
 gnes duo inter ceteros Ioan. Staffl. & Lucidus Samotheus, hanc omnem partem diligentissime
 sunt executi. Tibi autem & hac qualiacumque, Serenij, Regina, eò libentius προσάγειν, si minus
 latine licet, nuncupamus, quòd te omni literarum genere delectari intelleximus. Eò etiam in super-
 magis, ut hominis tibi addictissimi, & ut dicam, maxime obserati, affectum seruitutemq; co-
 gnoscas. Simul quoque cum apud te tot sint & viuunt viri doctissimi, eis ut nostras
 has nugae censendas castigandasq; tradas. Vale meum & Urbis praesidij, cuius Deus vocis aspi-
 ret.

IANVA

IANVARIVS. ΓΑΜΗΛΙΩΝ.

A 1	KI. Ianuar. Iani & Iunonis. Ioui & Ae-	α	Νεμηνία Γαμηλιωιδιου. Ganielia Iunoni
B 2	IIII Non. Dies ater.	β	δου τοφα Ισαμυδς. hoc mense ce- lebrabantur, vnde et mensi nomen.
C 3	III Non.	γ	τετα Ισαμυδς. Tertia mensis Mineruae
D 4	Prid. Non. Votū pro salute prin-	δ	ρετορτη Ισαμυδς. sacra cuiusq; Paus.
E 5	Nonis, cipis. Caius. Tacitus.	ε	πεμτη Ισαμυδς.
F 6	VIII Id.	ς	εκτη Ισαμυδς.
G 7	VII Id.	ζ	εβδομη Ισαμυδς. Ιστιδς αουξ ις, id est, ac- cessus. Plut.
H 8	VI Id. Sacrificiū Iani. Vetus KI.	η	ογδον Ισαμυδς. Octauus cuiusq; mensis
A 9	V Id. Agonalia. Ouid.	θ	ενωτη Ισαμυδς. dies Neptuno sacer est
B 10	IIII Id. Media hyems.	ι	δευκτη. apud Athenienses. Plut.
C 11	III Id. Carmentalia. Iuturne ades dic. in campo martio.	ια	τρωτη ιδι δεκς.
D 12	Prid. Id. Cōpitalia. Gell. & Macro.	ιβ	δου τοφα ιδι δεκς.
E 13	Idibus. Ioui. Octauus Augustus dictus, & provincie in formam redactae. Ouid. et tibicines ha- bitu muliebri urbem Iustrabant. Plut.	ιγ	τετη ιδι δεκς.
F 14	XIX Kl. Febr.	ιδ	τεταρτη ιδι δεκς.
G 15	XVIII Kl. Carmentalia relata. & Perrinae & Postuertae.	ιε	πεμτη ιδι δεκς.
H 16	XVII Kl. Concordiae templum à Camillo positum.	ις	εκτη ιδι δεκς.
A 17	XVI Kl.	ιζ	εβδομη ιδι δεκς.
B 18	XV Kl.	ιη	ογδον ιδι δεκς.
C 19	XIIII Kl.	ιθ	ενωτη ιδι δεκς.
D 20	XIII Kl.	ιι	εκτη η ενωτη.
E 21	XII Kl.	ια	οιδεκατη φθινουτου.
F 22	XI Kl.	ιβ	δεκατη φθινουτου.
G 23	X Kl.	ιγ	ενωτη φθινουτου.
H 24	IX Kl. Sementinae feriae. Ouid.	ιδ	ογδον φθινουτου.
A 25	VIII Kl. Varro. Fest. Macro. non state	ιε	εβδομη φθινουτου.
B 26	VII Kl. quidem, sed indistae.	ις	εκτη φθινουτου.
C 27	VI Kl. Castori & Polluci temp.	ιζ	πεμτη φθινουτου.
D 28	V Kl. ad Iuturne stagnum.	ιη	τεταρτη φθινουτου.
E 29	IIII Kl. Equiria in capō mart. v. K.	ιθ	τετη φθινουτου.
F 30	III Kl. Paci.	ια	δου τοφα φθινουτου.
G 31	Prid. Kl. Sacr. deis penat. vet. Kl. qui Patrij et Urbani dicuntur.	ιβ	ενωτη νεα.

FEBRVA.

F E B R V A R I V S .

Ε Λ Α Φ Η Β Ο Λ Ι Ω Ν .

H 1 Kl. Febr. Sospitæ templi dic. Luca
 A 2 IIII Non. *via, ab Asyli lupo. Ouid. Fests.*
 B 3 III Non. *item Iouis sacr. de bidente.*
 C 4 Prid. Non.
 D 5 Nonis. *Arg. dictus p.p. Ouid.*
 E 6 VIII Id.
 F 7 VII Id.
 G 8 VI Id.
 H 9 V Id.
 A 10 IIII Id.
 B 11 III Id.
 C 12 Prid. Id.
 D 13 Idibus. *Faunifestum & Iouis. Fabiorum cedes.*
 E 14 XVI Kl. Martij.
 F 15 XV Kl. Lupercalia. *Plut. Ouid. Varr.*
 G 16 XIII Kl.
 H 17 XII Kl.
 A 18 XI Kl. *Quirinaliorū stultorū serie. Fests. Ouid. Varro. Et Fornacalium indictio deæ Fornacali, quæ & Fornax dicta fuit, à quo indicta. Plin. Ouid. & D. Manib. sacra feralia. Deæ Mutæ.*
 B 19 X Kl. Charistia. *Val. Max. Ouid. id est, sacra cognatorum. Vet. Kl.*
 D 21 IX Kl. Terminalia. *Ouid. Bedas verò*
 E 22 VIII Kl. *VII. cal. & regis fugium V. cal. Mart. cui conuenit locus bissexti.*
 F 23 VII Kl. *Regis fugium. Ouid. Quidā*
 G 24 VI Kl. *VI. Calend.*
 H 25 V Kl.
 A 26 IIII Kl.
 B 27 III Kl. *Equiria in campo Mart. Varro. Fests. & Ouid.*
 C 28 Prid. Kl. *Tarquinij superati. Plut.*

α Νημελία ἰλαφροβολίωνος, Diane sacra
 β δολύχρα ἰσαμύνης. *fiabant, à*
 γ τελετη ἰσαμύνης. *cernis elaphebolia*
 δ πεταρτη ἰσαμύνης. *nūcupata.*
 ε πέμψη ἰσαμύνης.
 ς ἑβδόμεν ἰσαμύνης. 10
 ζ ὀγδοὺν ἰσαμύνης.
 η γίνωπτη ἰσαμύνης.
 θ Δεκάτη.
 ια πέντη ἑκάτη δέκα.
 ιβ δολύχρα ἑκάτη δέκα.
 ιγ τελετη ἑκάτη δέκα.
 ιδ πεταρτη ἑκάτη δέκα.
 ιε πέμψη ἑκάτη δέκα. 20
 ις ἑκτα ἑκάτη δέκα.
 ιζ ἑβδόμεν ἑκάτη δέκα.
 ιη ὀγδοὺν ἑκάτη δέκα.
 ιθ γίνωπτη ἑκάτη δέκα.
 κ εἰκοσι ἢ εἰκοσιή.
 κα ὀγδοὺν φθινότυθ.
 κβ ἑβδόμεν φθινότυθ.
 κγ ἑκτα φθινότυθ.
 κδ πέμψη φθινότυθ.
 κε πεταρτη φθινότυθ.
 κς τελετη φθινότυθ.
 κζ δολύχρα φθινότυθ.
 κη γὴν ἢ νεα.

MARTIVS.

M A R T I V S .

Μ Ο Υ Ν Υ Χ Ι Ω Ν .

D 1 Kl. Mart. *Matronarum dies festus.*
 E 2 VI Non. *Fest. Porph. Seru. Ouid.*
 F 3 V Non. *Matronalia. Iunonis Lucine. Martis. Ancyliorum festū. nec nubere bonū quousq; condatur. Porph. aliam causam adfert.*
 G 4 IIII Non.
 H 5 III Non.
 A 6 Prid. Non. *August. pont. max. Sacr. vestæ. Ouid.*
 B 7 Nonis. *Vetous templum ad uos lucos Asyli. Ouid.*
 C 8 VIII Id.
 D 9 VII Id.
 E 10 VI Id.
 F 11 V Id.
 G 12 IIII Id.
 H 13 III Id. *Equiria altera apud Tyberim, vel st aquis increurit in Cælio monte. Ouid. Fests.*
 A 14 Prid. Id.
 B 15 Idibus. *Annæ Perennæ, Parricidium, id est cedes C. Cæs. Plin. & Suet.*
 C 16 XVI Kl. April.
 D 17 XVI Kl. *Liberalia, Varro. quo die viri lem togam pueri ingenui sumebāt. Ouid. Agonia Varr.*
 E 18 XV Kl.
 F 19 XIII Kl. *Quinquatria. Minervæ natalis, & Minerval magistris soluebatur.*
 G 20 XIII Kl. *Quinquatria.*
 H 21 XII Kl. *Quinq Primus dies seculi, quidam VIII. Bedas.*
 A 22 XI Kl. *Quinquat.*
 B 23 X Kl. *Quinquat. Tubilustriū. sacrorum tubæ lustrantur. Varro.*
 C 24 IX Kl.
 D 25 VIII Kl. *Hilaria, Matris deum festa. Lactantius.*
 E 26 VII Kl. *prid. Macrob.*
 F 27 VI Kl. *Matris deum. Ammia. Marc.*
 G 28 V Kl. *Herod. Megalestia Varro.*
 H 29 IIII Kl.
 A 30 III Kl. *Iani, Concordia, Salutis, Pacis.*
 B 31 Prid. Kl. *Lung. i. Diane in Aucim. Ouid.*

α Νημελία μουνυχίωνος, Μουνυχία sacra
 β δολύχρα ἰσαμύνης. *decæ Μουνυχία, id est, Diane.*
 γ τελετη ἰσαμύνης.
 δ πεταρτη ἰσαμύνης.
 ε πέμψη ἰσαμύνης.
 ς ἑκτα ἰσαμύνης.
 ζ ἑβδόμεν ἰσαμύνης.
 η ὀγδοὺν ἰσαμύνης.
 θ γίνωπτη ἰσαμύνης.
 ι Δεκάτη.
 ια πέντη ἑκάτη ἢ μεσσητυθ.
 ιβ δολύχρα ἑκάτη δέκα.
 ιγ τελετη ἑκάτη δέκα.
 ιδ πεταρτη ἑκάτη δέκα.
 ιε ἑκτα ἑκάτη δέκα. *Lysander Athenis potius. Plut.*
 ις ἑβδόμεν ἑκάτη δέκα.
 ιζ ὀγδοὺν ἑκάτη δέκα ἢ δεκάτη.
 ιη γίνωπτη ἑκάτη δέκα ἢ δεκάτη.
 κ εἰκοσι ἢ εἰκοσιή.
 κα ὀδωκωπτη φθινότυθ.
 κβ δεκάτη φθινότυθ.
 κγ γίνωπτη φθινότυθ.
 κδ ὀγδοὺν φθινότυθ.
 κε ἑβδόμεν φθινότυθ.
 κς ἑκτα φθινότυθ.
 κζ πέμψη φθινότυθ.
 κη τεταρτη φθινότυθ.
 κθ τελετη φθινότυθ.
 λ δολύχρα φθινότυθ.
 λα γὴν ἢ νεα.

A P R I L

A P R I L I S.

Θ Α Ρ Η Η Α Ι Ο Ν.

C 1 Kl. April. Veneris sacrum cum florib.
D 2 IIII Non. Myrto. Plut. Ouid. item
E 3 III Non. Fortune virili.
F 4 Prid. Non.
G 5 Nonis. Megalestia matri deum. K. V. Ovi.
H 6 VIII Id. Fortunæ publicæ primigeniæ
A 7 VII Id. in colle Quirinali. Ouid. Varr.
B 8 VI Id. Ludi ob victoriam Cæs.
C 9 V Id. Cerealia, Ludi Circen. Insauro
D 10 IIII Id. tionis dies Circensibus additus.
E 11 III Id. Macrob. (Livi. xxix.
F 12 Prid. Id. Magna mater Romæ adducta. T.
G 13 Idibus. Ioui victori & Libertati. Ouid.
H 14 XVII Kl. Maij.
A 15 XVII Kl. Fordicidia vel fordicatia, de for-
da boue. Varro. Ouid.
B 16 XVI Kl. Aug. imp. salutat.
C 17 XV Kl.
D 18 XIII Kl. Equiria in circo max. et vulpiæ
E 19 XIII Kl. combustio. Ouid.
F 20 XII Kl. Palilia. Romæ natalis. Varro,
Ovi. Fest. Plut. alij. Falluntur multi. Agonia altera,
Ouid. quæ et agnalia dicuntur.
G 21 XI Kl.
H 22 X Kl. Vinalia priora. Ioui et Vene-
A 23 IX Kl. ri. Ouid. Plut. Varr. Plin. Fest.
B 24 VIII Kl.
C 25 VII Kl. Robigalia. Plin. Fest. O.
D 26 VI Kl. uid. Varro, alij.
E 27 V Kl. Latine ferie in sacro mote. T. Liu.
F 28 IIII Kl. Floralia. Plin. Kl. V. Ovi.
G 29 III Kl.
H 30 Prid. Kl. Vestæ Palatinæ. Ouid. Hoc
mense, vt Plut. in Romulo et probl. Larentalia. et distin-
guit à Laurentalibus, quæ mense Decembri celebrantur.

α Νημελία Θερμηλιδών Θ. Thargelia sa-
β δούροφα ἰσαμνός. cra Apollini et
γ τεύτη ἰσαμνός. Diane. Mēsis
δ τεταρτη ἰσαμνός. hic Græcis au-
ε πέμπτη ἰσαμνός. spicatisimus.
ς ἑκτη ἰσαμνός. Diane natiuitas.
ζ ἑβδόμεν ἰσαμνός. Apollinis dies natalis.
η δγδὸν ἰσαμνός. qui dies quoq; Socratis
θ γίνωτῃ ἰσαμνός. et Platonis sūt. Laert.
ι Δεκάτη.
ια πέσῃτῃ ἡδί δέκῃ ἡμισυῖτ Θ.
ιβ δούροφα ἡδί δέκῃ.
ιγ τεύτη ἡδί δέκῃ.
ιδ τεταρτη ἡδί δέκῃ.
ιε πέμπτη ἡδί δέκῃ.
ισ ἑκτη ἡδί δέκῃ.
ιζ ἑβδόμεν ἡδί δέκῃ.
ιη δγδὸν ἡδί δέκῃ.
ιβ γίνωτῃ ἡδί δέκῃ ἡ δεκάτη.
κ ἑκός ἡ ἑκός.
κα δεκάτη φθίνουτ Θ.
κβ γίνωτῃ φθίνουτ Θ.
κγ δγδὸν φθίνουτ Θ. ilij destructio.
κδ ἑβδόμεν φθίνουτ Θ.
κε ἑκτη φθίνουτ Θ.
κς πέμπτη φθίνουτ Θ.
κζ τεύτη φθίνουτ Θ. Απαυρία ἐτιῶ hoc men-
κη τεύτη φθίνουτ Θ. se agebatur, à Vencre di
κθ δούροφα φθίνουτ Θ. Trib. dieb. celebra-
λ γίνωτῃ νεά. batur: prima δις περὶ
secunda αὖ ἀξίοντος, tertia κρηάδης, quarta ve-
ρο ἐπιβόδου. Sumplicius in Phisicis. Suidas, alij.
Quidam Pyanepsione agi dicunt.

MAIVS.

MAIVS.

Σ Κ Ι Ρ Ο Φ Ο Ρ Ι Ο Ν.

A 1 Kl. Maij. Laribus præstitib. ara
B 2 VI Non. posita. Ouid. & Bone deæ
sacr. Macrob. Plut. Varr. La-
C 3 V Non. stan. Ouid. alij. et Florales lu-
D 4 IIII Non. di triduo. Vet. Kl.
E 5 III Non.
F 6 Prid. Non.
G 7 Nonis.
H 8 VIII Id.
A 9 VII Id. Lemuria, quæ noctu agebā-
tur, & triduo. Ouid. Varr. Porph. malum nubere, &
Luminaria.
B 10 VI Id.
C 11 V Id. Lemuria. Vet. K.
D 12 IIII Id. Martis vltoris. bifulto-
rem ait Ouid. alij. Post Lem. Vet. K.
E 13 III Id. Lemuria. V. K.
F 14 Prid. id.
G 15 Idibus. Argeorum simulachra seir-
pea de ponte in Tyberim deiciébatur. Dionys. Euseb.
Plut. Ouid. Macro. alij. Et mercatorum dies festus. O-
uid. Mercurium hoc die natum Martialis ait. Aedes de-
dic. T. L. & Fer. Ioui. Vet. Kl.
H 16 XVII Kl. Iunij.
A 17 XVI Kl.
B 18 XV Kl.
C 19 XIII Kl.
D 20 XIII Kl.
E 21 XII Kl. Agonia seu agonalia
iani. Ouid. Varr. Veionii V. K. alij superiorib. diebus.
F 22 XI Kl. Vulcani ferix. V. K.
G 23 X Kl. Vulcanis flamen v̄ di. Maie
faciebat. Macro. tubilustrium. Varr. Ouid. alij x. Cal.
V. K. Ouid. alij xij.
H 24 IX Kl. Regis fugium alterum.
Vet. Kl. Ouid. alij aliter.
A 25 VIII Kl. Templum Fortunæ da-
B 26 VII Kl. tum. Vet. Kl. Ouid.
C 27 VI Kl.
D 28 V Kl.
E 29 IIII Kl.
F 30 III Kl.
G 31 Prid. Kl.

α Νημελία Σκίροφοριών Θ. Umbraulo-
β δούροφα ἰσαμνός. rum festi,
γ τεύτη ἰσαμνός. quæ σκίροξ dicuntur.
δ τεταρτη ἰσαμνός. Σκικεύς Pallas.
ε πέμπτη ἰσαμνός.
ς ἑκτη ἰσαμνός.
ζ ἑβδόμεν ἰσαμνός.
η δγδὸν ἰσαμνός.
θ γίνωτῃ ἰσαμνός.
ι Δεκάτη.
ια πέσῃτῃ ἡδί δέκῃ.
ιβ δούροφα ἡδί δέκῃ.
ιγ τεύτη ἡδί δέκῃ.
ιδ τεταρτη ἡδί δέκῃ.
ιε πέμπτη ἡδί δέκῃ.
ισ ἑκτη ἡδί δέκῃ.
ιζ ἑβδόμεν ἡδί δέκῃ.
ιη δγδὸν ἡδί δέκῃ.
ιβ γίνωτῃ ἡδί δέκῃ.
κ ἑκός ἡ ἑκός.
κα ἀδελωτῃ φθίνουτ Θ.
κβ δεκάτη φθίνουτ Θ.
κγ γίνωτῃ φθίνουτ Θ.
κδ δγδὸν φθίνουτ Θ.
κε ἑβδόμεν φθίνουτ Θ.
κς ἑκτη φθίνουτ Θ.
κζ πέμπτη φθίνουτ Θ.
κη τεύτη φθίνουτ Θ.
κθ δούροφα φθίνουτ Θ.
λ δούροφα φθίνουτ Θ.
λα γίνωτῃ νεά.

IVNIVS.

E K A T O M B A I O N .

H 1 Kl. Iunij. Iunonis Monete adis dedit.	α Νημυνία ἐν τῷ βασιλικῷ ἁγίῳ. Hecatombe hoc mēse plures, vñ de et illi nomē. Anni initiū apud Athenien. vel quod sol hecatombem diceretur.	10
A 2 IIII Non. Macrob. Bedas. Carne decē in	β δολύχη ἰσαμβίης.	
B 3 III Non. Celio monte. Marti sacr. extra port. Capenam. Tempestati delubrum. Ouid. Fabariae Kl. Macr.	γ τελετη ἰσαμβίης.	
C 4 Prid. Non. Bellonæ sacr. Herculis ædes in Circo.	δ πταγτη ἰσαμβίης.	
D 5 Nonis. Templum fidei. Sponsis Iouis. Dion. alij. Sacrum Fidio Semipatri. Vet. Kl. Ouid.	ε παμψη ἰσαμβίης.	
E 6 VIII Id. Vestæ templum.	ς ἐκτη ἰσαμβίης.	
F 7 VII Id. Piscatorij ludī in cap. Mart. Ouid. Fesl. Menis templum dic. Ouid. Vet. Kl.	ζ ἰβδμκ ἰσαμβίης.	
G 8 VI Id. Vestæ. Vet. Kl. Ovi. Assini coronantur. Ara Iouis Pistoris.	η δγδβη ἰσαμβίης.	
H 9 V Id. Matralia. Fortis Fort. Concordiæ ædes. Matris matut. e. V. K. Ouid.	θ σινάτη ἰσαμβίης.	
A 10 IIII Id. Matralia. Fortis Fort. Concordiæ ædes. Matris matut. e. V. K. Ouid.	ι Δικωτη.	
B 11 III Id. Iouis in uicini. Minuscule quinquatria Minervæ. Varro. Fesl. Censorinus.	κκ πδβτη ἐπὶ δέκτα.	20
C 12 Prid. Id. Iouis in uicini. Minuscule quinquatria Minervæ. Varro. Fesl. Censorinus.	ιβ δολύχη ἐπὶ δέκτα.	
D 13 Idibus. Iouis in uicini. Minuscule quinquatria Minervæ. Varro. Fesl. Censorinus.	ιγ τελετη ἐπὶ δέκτα.	
E 14 XVIII Kl. Iulij.	ιδ τετάρτη ἐπὶ δέκα.	
F 15 XVII Kl. Stercus ex æde Vestæ defertur. Fesl. Varro. Ouid.	ιε παμψη ἐπὶ δέκτα.	
G 16 XVI Kl.	ις ἐκτη ἐπὶ δέκτα.	
H 17 XV Kl.	ιζ ἰβδμκ ἐπὶ δέκτα.	
A 18 XIII Kl.	ιη δγδβη ἐπὶ δέκτα.	
B 19 XII Kl. Mineræ in Auent. Vet. Kl.	ιθ σινάτη ἐπὶ δέκτα.	
C 20 XI Kl. Sumani sacrum ad Circum Max. Vet. Kl. Ouid.	κ εὐχὸς ἢ εὐεσθ.	30
D 21 X Kl.	κκ δέκτα φθινόωτος.	
E 22 IX Kl. Flamini. victus à pœnis. Ouid.	κγ δγδβη φθινόωτος.	
G 24 VIII Kl. Fortis fortunæ. Vet. Kl.	κδ ἰβδμκ φθινόωτος.	
H 25 VII Kl. Ouid. Varr. Naues coronate per Tyber. cōiuiua duccebāt.	κε ἐκτη φθινόωτος.	
A 26 VI Kl. Iouis Statoris & Laris. Ouid.	κς πέμψη φθινόωτος.	
B 27 V Kl. Quirini templū in coll. Qui.	κζ τετάρτη φθινόωτος.	
C 28 IIII Kl. Ouid. Vet. Kl. III. Cal.	κη τελετη φθινόωτος.	
D 29 III Kl.	κθ δολύχη φθινόωτος.	
E 30 Prid. Kl. Herculis & Musarum. Ouid. Populifugia in Iunio dies. Varro.	λ ἐνηκαί νεία.	40

IVLIUS

IVLIUS QVINTILIS. M E T A Γ E I T N I C N .

F 1 Kl. Iulij. Hoc die apud Ro. fiebant migrationes ex ædibus in alienas ædes, vt hoc tempore in festo D. Michaelis: id quod ex Cicer. Sueton & Mart. colligunt docti.	α Νημυνία μεταγρημιδιθ.	
G 2 VI Non.	β δολύχη ἰσαμβίης.	
H 3 V Non.	γ τελετη ἰσαμβίης.	
A 4 IIII Non.	δ πταγτη ἰσαμβίης.	
B 5 III Non.	ε παμψη ἰσαμβίης.	
C 6 Prid. Non. Capitol. incensum tempore Syllæ.	ς ἐκτη ἰσαμβίης.	
D 7 Nonts. Romulus non apparuit. Lamp. in Cōmodo. Plut.	ζ ἰβδμκ ἰσαμβίης.	
E 8 VIII Id. Caprotinæ. Iuno Caprotina. Ancillarum festum. Macro. Plut. Ouid. Varro.	η δγδβη ἰσαμβίης.	
F 9 VII Id.	θ σινάτη ἰσαμβίης.	
G 10 VI Id.	ι Δικωτη.	
H 11 V Id. Ludī Apollinares. T. Liv. Vet. Kl. Varr. Lilius alio loco tertio Non. at.	ια πδβτη ἰσαμβίης.	
A 12 IIII Id. Iulij Cas. natalis, vñde mensis. M. Ant. consule legē ferente. Macro.	ιβ δολύχη ἰσαμβίης.	
B 13 III Id. Fortune mulieb. dedic. Dion. Liv.	ιγ τελετη ἰσαμβίης.	
C 14 Prid. Id. Castoris & Poll. Equites. Ro. ab æde Honoris in equis in Cap. Pli. V. K. Dio.	ιδ πταγτη ἰσαμβίης.	
D 15 Idibus.	ιε παμψη ἰσαμβίης.	
E 16 XVII Kl. August.	ις ἐκτη ἰσαμβίης.	
F 17 XVI Kl.	ιζ ἰβδμκ ἰσαμβίης.	
G 18 XV Kl. Alienæ dies atra. Sera.	ιη δγδβη ἰσαμβίης.	
H 19 XIII Kl. Plin. Tacit. XVII. Cal. Plutar.	ιθ σινάτη ἰσαμβίης.	
A 20 XII Kl. XVI. Cal. in Camillo.	κ εὐχὸς ἢ εὐεσθ.	
B 21 XI Kl. Mūdi natalis. Solinus ex Aegyptiorum sacerdot. sententia. Sed vide quæ in libro notauimus.	κκ σινάτη φθινόωτος.	
C 22 X Kl.	κβ δέκτα φθινόωτος.	
D 23 IX Kl.	κγ σινάτη φθινόωτος.	
E 24 VIII Kl.	κδ δγδβη φθινόωτος.	
F 25 VII Kl. Hoc mense rutilæ canes canicule sacrificabantur. Vide Festum.	κε ἰβδμκ φθινόωτος.	
G 26 VI Kl.	κε ἐκτη φθινόωτος.	
H 27 V Kl.	κζ παμψη φθινόωτος.	
A 28 IV Kl. Neptunalia etiam hoc mense.	κη τελετη φθινόωτος.	
B 29 III Kl. Vet. Kl. & Varro.	κθ τελετη φθινόωτος.	
C 30 II Kl.	λ δολύχη φθινόωτος.	
D 31 Prid. Kl.	λα σὺνη νεία.	

AVGVSTVS.

ΒΟΗΡΟΜΙΩΝ.

E 1 Kl. Augusti. Spei ad forum olitorium. V. Kl. Consecratio templi Martis. Dion. in hist.
 F 2 IIII Non. Fertæ quod Cæf. Hisp.
 G 3 III Non. citeriorem vicit. Vet. K.
 H 4 Prid. Non.
 A 5 Nonis. Saluti in colle Quirin.
 B 6 VIII Id. vet. Kl. & spei.
 C 7 VII Id.
 D 8 VI Id. Solis indigetis in colle Quir. V. K.
 E 9 V Id.
 F 10 IIII Id. Arg Opis & Cereris in vico Iugario. Vet. Kl.
 G 11 III Id.
 H 12 Prid. Id. Herculi magno custodi in Circo Flam. Vet. Kl.
 A 13 Idibus. Dianæ sacra, Martial. Currcbant in nemus Aricium. Item natalis Augusti. Porphy. Dies festus seruorum & ancillarum. Plut. Et Vertumno in Loreto maiore. V. K.
 B 14 XIX Kl. Septemb.
 C 15 XVIII Kl.
 D 16 XVII Kl.
 E 17 XVI Kl. Portunalia ad pontem Aemyl. V. K. & Varr. Iano ad theat. Marcelli. V. K.
 F 18 XV Kl. Confualia. Plut. in Numa. vel seq. die. Sabinarum raptus.
 G 19 XIIII Kl. August. mors. Dion. hist. Suet.
 H 20 XIII Kl. Vinalia secunda Plin.
 A 21 XII Kl. Vinalia Rustica. Varr. Fest. vero xiiij. Cal. idem & Vet. Kl.
 B 22 XI Kl.
 C 23 X Kl. Vulcanalia in Circo
 D 24 IX Kl. Flam. Vet. Kl.
 E 25 VIII Kl. Opî consiuræ in Capitol.
 F 26 VII Kl. Vet. Kl. Varro.
 G 27 VI Kl. Vulturualia. V. Kl. Varr.
 H 28 V Kl. cuius ferie mense Octob. Vortumnalia.
 A 29 IIII Kl. Vulcanalia. Festus.
 B 30 III Kl. Mundus Cereris patet.
 C 31 Prid. Kl. Nat. C. Cæf. Germanici. Vet. Kl.

α Νημελῖα ἑορδὸς Ἐπιώνος. Boedromia celebrata hoc mense agebatur, unde et mensis dictus. Apollo etiam Boedromius vocatus. Plut. Paus. Harpocr. alij. Xerxes vicitur. Plut.
 β δολῖα ἰσαμῖνα.
 γ τεῖτη ἰσαμῖνα.
 δ πετάρτη ἰσαμῖνα.
 ε ἀμμήνη ἰσαμῖνα.
 ς ἐκτὴ ἰσαμῖνα.
 ζ ἑβδόμεν ἰσαμῖνα.
 η δγδὸν ἰσαμῖνα.
 θ οὐνάτη ἰσαμῖνα.
 ι Δικαίτη.
 κ πετάρτη ἐπὶ δέκτα.
 λ δολῖα ἐπὶ δέκτα.
 μ τεῖτη ἐπὶ δέκτα.
 ν τετάρτη ἐπὶ δέκτα.
 ξ ἀμμήνη ἐπὶ δέκτα.
 ς ἐκτὴ ἐπὶ δέκτα.
 ζ ἑβδόμεν ἐπὶ δέκτα.
 η δγδὸν ἐπὶ δέκτα.
 θ οὐνάτη ἐπὶ δέκτα.
 ι εὐσὶς ἢ εὐνοσί.
 κ αὐτὸς τῆν φθινόωτος. Mysteria magna. Plut. & Liber pater ex vrbe in Eleusinem transferebatur.
 κβ ἀνάτη φθινόωτος.
 κγ δγδὸν φθινόωτος.
 κδ ἑβδόμεν φθινόωτος.
 κε ἐκτὴ φθινόωτος.
 κς ἀμμήνη φθινόωτος.
 κζ πετάρτη φθινόωτος.
 κη πετάρτη φθινόωτος. Harpocratis festum hoc mense fiebat ab Aegyptijs. Plut.
 κθ τεῖτη φθινόωτος.
 λ δολῖα φθινόωτος.
 λα ἔτη καὶ νεα.

20
30
40

SEPTEM.

SEPTEMBER.

ΜΑΙΜΑΚΤΗΡΙΟΝ.

D 1 Kl. Septēb. Vulcani tutela Septēb. V. K.
 E 2 IIII Non. Augusti victoria naualis ex
 F 3 III Non. M. Ant. & Cleop. Dion.
 G 4 Prid. Non.
 H 5 Non.
 A 6 VIII Id.
 B 7 VII Id.
 C 8 VI Id. Hierosolyma à Tito vesp. capta.
 D 9 V Id. Iosephus.
 E 10 IIII Id.
 F 11 III Id.
 G 12 Prid. Id.
 H 13 Idibus. Prator Max. clauū pangit. T. Liu. & Capitolij dedic. ab Horatio, Plut. T. L. Loui. Vet. Kl.
 A 14 XVIII Kl. Octobris.
 B 15 XVII Kl. Ludi. V. K. qui Romani & magni. Afc. Ped.
 C 16 XVI Kl. Ludi. V. K.
 D 17 XV Kl. Ludi. V. K.
 E 18 XIIII Kl. Ludi. V. K.
 F 19 XIII Kl.
 G 20 XII Kl. Romuli natalis. Plut.
 H 21 XI Kl.
 A 22 X Kl.
 B 23 IX Kl. Natalis Augusti. Dion. hist. Suet.
 C 24 VIII Kl.
 D 25 VII Kl. Veneri. Vet. Kl.
 E 26 VI Kl.
 F 27 V Kl.
 G 28 IIII Kl.
 H 29 III Kl.
 A 30 Prid. Kl. Epulum Minervæ. V. K. Meditrinalia hoc mense celebrabantur, et Metrina dea, quo die primum mustum bibebant. Fest. Varro.

α Νημελῖα μεμακταίη ἑορδὸς. Memactes in piter, et inde mensis.
 β δολῖα ἰσαμῖνα.
 γ τεῖτη ἰσαμῖνα.
 δ πετάρτη ἰσαμῖνα.
 ε ἀμμήνη ἰσαμῖνα.
 ς ἐκτὴ ἰσαμῖνα.
 ζ ἑβδόμεν ἰσαμῖνα.
 η δγδὸν ἰσαμῖνα.
 θ οὐνάτη ἰσαμῖνα.
 ι Δικαίτη.
 ια πετάρτη ἐπὶ δέκτα.
 ιβ δολῖα ἐπὶ δέκτα.
 ιγ τεῖτη ἐπὶ δέκτα.
 ιδ πετάρτη ἐπὶ δέκτα.
 ιε ἀμμήνη ἐπὶ δέκτα.
 ις ἐκτὴ ἐπὶ δέκτα. Parentatio eorum qui contra Persas pugnando occubuerunt. Plut.
 ιθ οὐνάτη ἐπὶ δέκτα. Thoth, id est, Mercurius εὐσὶς ἢ εὐνοσί. vici Aegyptij faciunt. Plut.
 κβ οὐνάτη φθινόωτος.
 κγ δγδὸν φθινόωτος.
 κδ ἑβδόμεν φθινόωτος.
 κε ἐκτὴ φθινόωτος.
 κς ἀμμήνη φθινόωτος.
 κζ πετάρτη φθινόωτος.
 κη τεῖτη φθινόωτος.
 κθ δολῖα φθινόωτος.
 λα ἔτη καὶ νεα.

Fff 3

OCTOBER.

ΠΥΑΝΕΥΙΩΝ.

B 1 Kl. Octobr. Martis tutela Octob. Vet. K.
 C 2 VI Non.
 D 3 V Non.
 E 4 IIII Non. Mundus Cereris patet. Fef.
 F 5 III Non.
 G 6 Prid. Non.
 H 7 Nonis.
 A 8 VIII Id.
 B 9 VII Id.
 C 10 VI Id.
 D 11 V Id.
 E 12 IIII Id.
 F 13 III Id.
 G 14 Prid. Id.
 H 15 Idibus. Mercatores Mercurio.
 Vergilij natalis. Martial. October equus Marti immo-
 latur. Fef. Plut.
 A 16 XVII Kl. Nouemb.
 B 17 XVI Kl.
 C 18 XV Kl.
 D 19 XIII Kl.
 E 20 XIII Kl.
 F 21 XII Kl.
 G 22 XI Kl.
 H 23 X Kl.
 A 24 IX Kl.
 B 25 VIII Kl.
 C 26 VII Kl.
 D 27 VI Kl.
 E 28 V Kl.
 F 29 IIII Kl. Sacrum hoc mēse Libe-
 G 30 III Kl. ro fiebat. v. Kl. Et v er-
 H 31 Prid. Kl. tumni feriā. Varr.

α Νεμελία Πυαν. Πυανος. Pyanepesia hoc men-
 β δούρα ισαμύας. se celebrantur.
 γ τέλη ισαμύας.
 δ τετάρτη ισαμύας.
 ε ωμίτην ισαμύας.
 ς εκτη ισαμύας.
 ζ εβδμ ισαμύας.
 η δούρα ισαμύας. Panopfia Apollini, imd Py-
 θ ονάτη ισαμύας. Eresios plectitur. (anepfia.
 ι Δικωτή. Ophophoria, id est, Ra-
 κια πλάτη επί δέκτα. malia celebrabantur.
 ιβ δούρα επί δέκτα. Plut. Suid. Comment-
 ιγ τέλη επί δέκτα. in Nicand.
 ιδ τετάρτη επί δέκτα.
 ιε ωμίτην επί δέκτα.
 ις εκτη επί δέκτα.
 ιζ εβδμ επί δέκτα.
 ιη δούρα επί δέκτα.
 ιθ ονάτην επί δέκτα.
 κ εικος ή εικοςή.
 κα ε δέκτα φθινότος.
 κβ δέκτα φθινότος. Chalcea Mineræ so-
 κγ ονάτη φθινότος. lenitas, vel vt Pha-
 κδ δούρα φθινότος. nodemus ait, Vulca-
 κε εβδμ φθινότος. ni Hyperides. Har-
 κς εκτη φθινότος. pocr.
 κζ πέμτη φθινότος.
 κη τετάρτη φθινότος. Mystera minora hoc
 κθ τέλη φθινότος. mense agebantur.
 λ δούρα φθινότος. Plut. Galenus.
 λα εην κελ νεα.

20

30

NOVEM.

NOVEMBER.

ΑΝΘΕΣΤΗΡΙΩΝ.

A 1 Kl. Nouemb. Hoc mense Iouis epulum ce-
 B 2 IIII Non. lebrabatur. Vet. Kl.
 C 3 III Non.
 D 4 Prid. Non.
 E 5 Nonis.
 F 6 VIII Id.
 G 7 VII Id. Mundum patere. Fef.
 H 8 VI Id.
 A 9 V Id.
 B 10 IIII Id.
 C 11 III Id. Maria claudūtur. Veget.
 D 12 Prid. Id. alij, vsq; in VI Id. Mart.
 E 13 Idibus.
 F 14 XVII Kl. Decembris.
 G 15 XVII Kl.
 H 16 XVI Kl. Ludi plebei per hos dies. Suet.
 A 17 XV Kl.
 B 18 XIII Kl.
 C 19 XIII Kl.
 D 20 XII Kl.
 E 21 XI Kl.
 F 22 X Kl.
 G 23 IX Kl.
 H 24 VIII Kl. Bruma que est Brumalia, festū Ro-
 A 25 VII Kl. manorum. Constant. in re rust.
 B 26 VI Kl.
 C 27 V Kl. hic mensis fuit in tutela Dianæ. V.
 D 28 IIII Kl. Kl. et inferiæ fiebant Gallis de-
 E 29 III Kl. fosus et Græci in foro Boario.
 F 30 Prid. Kl. Plut.

α Νεμελία ανθεςτηριος. Anthesteria hoc
 β δούρα ισαμύας. mense agebā-
 γ τέλη ισαμύας. tur, quæ est
 δ τετάρτη ισαμύας. Bacchanalia.
 ε ωμίτην ισαμύας. Theoph. Sui.
 ς εκτη ισαμύας. Harp.
 ζ εβδμ ισαμύας.
 η δούρα ισαμύας.
 θ ονάτη ισαμύας.
 ι Δικωτή. Limna Baccho. Thucyd.
 ια πλάτη επί δέκτα.
 ιβ δούρα επί δέκτα. Choes. Suid.
 ιγ τέλη επί δέκτα. Pithagora.
 ιδ τετάρτη επί δέκτα. Chytra. Alij in Lene-
 ιε ωμίτην επί δέκτα. one mense consti-
 ις εκτη επί δέκτα. unt. Commentar. in
 ιζ εβδμ επί δέκτα. Hesiod. Harpocr.
 ιη δούρα επί δέκτα.
 ιθ ονάτην επί δέκτα.
 κ εικος ή εικοςή.
 κα δέκτα φθινότος.
 κβ ονάτη φθινότος.
 κγ δούρα φθινότος.
 κδ εβδμ φθινότος.
 κε εκτη φθινότος.
 κς ωμίτην φθινότος.
 κζ τετάρτη φθινότος.
 κη τέλη φθινότος.
 κθ δούρα φθινότος.
 λα εην κελ νεα.

Fff 4

DECEMBER.

ΠΟΣΙΔΕΩΝ.

G 1	Kl. Decembr.	Fortunæ muliebris	α Νηλυψία Ποσιδεῶνος, Posidonia à certami
H 2	IIII Non.	festum, quoniam hoc die bel-	β δούρα ἰσαμύδης. ne Pallad. & Ne-
A 3	III Non.	lum sublatum. Postea trans-	γ τέλει ἰσαμύδης. ptum.
B 4	Prid. Non.	latum prid. Non. Quint. Di-	δ τετάρτη ἰσαμύδης.
		onyf. Halicarn. in viij.	
C 5	Nonis.	Faunalia, Porphy.	ε πέμπτη ἰσαμύδης.
D 6	VIII Id.		ς ἕκτη ἰσαμύδης. 10
E 7	VII Id.		ζ ἑβδόμη ἰσαμύδης.
F 8	VI Id.		η ὄγδοη ἰσαμύδης.
G 9	V Id.		θ ἐνάτη ἰσαμύδης.
H 10	IIII Id.		ι δέκατη.
A 11	III Id.		κ πεντήκοντα ἡμέρας. Alcyonij dies.
B 12	Prid. Id.		ιβ δούρα ἰσαμύδης.
C 13	Idibus.		ιγ τέλει ἰσαμύδης.
D 14	XIX Kl. Ianuarij.		ιδ τετάρτη ἐπιδέκα. Brumalia festum hoc
E 15	XVIII Kl.		νε πέμπτη ἐπιδέκα. mense et Ambrosia.
F 16	XVII Kl.		ς ἕκτη ἐπιδέκα. Proclus in Hesiod. 20
G 17	XVI Kl.	Saturnalia incipiunt, &	ιζ ἑβδόμη ἐπιδέκα.
H 18	XV Kl.	per tres dies durat: quibus ad-	ιθ ὄγδοη ἐπιδέκα.
		duntur Sigillaria, quæ septem dies complent. Macrobr.	κ ἐνάτη ἐπιδέκα.
A 19	XIIII Kl.	Opalia et Saturn. Macr. Varr.	κα εἰκοσὶ ἡμέρας.
B 20	XIII Kl.		και εἰκοσὶ τὴν φθινόπωρον.
C 21	XII Kl.	Angeronalia Angero-	κβ δεκάτη φθινόπωρον.
		næ deæ. Macrobr. Herculi et Cerevi de mulsō. Macrobr.	
D 22	XI Kl.	Ferix larib. dicata. Ma-	κγ ἐνάτη φθινόπωρον. 30
		crobr. Compitalia. Ludi laribus. Plin.	
E 23	X Kl.	Ferix Iouis. Laurentina-	κδ ὄγδοη φθινόπωρον.
		lia vel Laurentinalia. Plut. Varr. Ouid.	κε ἑβδόμη φθινόπωρον.
F 24	IX Kl.	Iuuenalis dies v III. Sa-	κς ἕκτη φθινόπωρον.
G 25	VIII Kl.	turn. aditius. Suet. vnde & Iu-	κζ πέμπτη φθινόπωρον.
H 26	VII Kl.	uenales ludi.	κη τετάρτη φθινόπωρον.
A 27	VI Kl.		κθ τέλει φθινόπωρον.
B 28	V Kl.		λ δούρα φθινόπωρον.
C 29	IIII Kl.		λα ἕκτη νέα.
D 30	III Kl.	Decemb. Saturno sacer. Macr.	
E 31	Prid. Kl.	Tutela vero Vestæ. V. Kl.	

LILII 40

LILII GREGORII GY-

RALDI EPISTOLA, IN QVA AGI-
TVR DE INCOMMODIS, QVAE IN DI-

REPTIONE VRBANA PASSVS EST: VBI ITEM
& quasi catalogus suorum amicorum poeta-
rum, & defletur interitus Herc.
Card. Rhang.

Didacus Pyrrhus L. Greg. Gyraldo.

Ōti Lili, pater & magister, oro

Per commercia te nouem sororum,
Per quicquid bene Alanibus precaris
Thebaldi veteris tui sodalis,
Ut prodire simas virum sub ora,
Omnes quem Veneresque, Gratiæque
Dictarunt simul, aureum libellum.
Hoc gratum mihi, & omnibus poetis,
Quorum nomina scripta, nationes,
Perstringis breuiter, sed eleganter.

Lilius, Didaco Pyrrho poetæ Lusitano S.

Hanc cum perdere epistolam pararem

Olim quam dederam meo sodali
Thebaldo, simul vrbis ut per actum
Direpta excidium, & nefanda monstra
Et diuim violata busta templa,
Qua penè obrutus orbis est ruina,
Tum cum sum nimis in pericla, amicos
Expertus varios parumque fidos,
Dum pestem fugio, & famem per vrbes:
Ergo hanc ipsam abolere cum pararem
Vel flammis, vel aquis Padi fluentis,
Incultam licet, & parum politam,
Tu vnus Pyrrhe vetas, rogas legendam
Duntaxat tibi dem, nec vsq; perdam.
Quare promeritus tot, atque tantis
Tuis me officijs tuam hanc habeto
Sic indigna licet tuæ reponi
Inter carmina candidæ Thaliae.

LILIUS

LILIVS GREGORIVS GYRALDVVS,
ANTONIO THEBALDEO POETAE

FERRARIENSI, S.

SI Vacat Antoni postis audire libellis
 Quos lima atritos incudi reddere pergis,
 Accipe quam Varro curarum verser in aestu:
 Vnus enim superas, cui nostra incommoda narrem,
 Deservere alij fortuna vela secuti.
 Procurant alij sua tantum commoda, nobis
 Absentes alij nequeunt succurrere amici.
 Digressus Roma sim quanta pericula passus
 Non hic audieris, nimis esset epistola longa.
 Haec tecum, nil namq; fuit nodosa podagra,
 Nil succussor equus, nil & caupona negata,
 At vero quoties inuasit rustica turba
 Insidias quoties euasimus ante paratas
 Auiam, per nemora ignari, & per inhospita tesqua
 Errantes, quoties Cereris sine munere Bacchiq;
 Ad noctem miseri ieiunia duximus atram.
 Haec inter tamen incolumem me Felsina cepit.
 Hic ubi credideram portum tenuisse, quod hospes
 Contigerat frugi, & dignus cui laudis honores
 Et grates referam: ingrata at sum cetera nactus,
 Legatum in primis, quem nobis rebar amicum,
 Quiq; vices gerit, hi primum diplomata magni
 Clementis non curare, & me spernere eorum
 Quae mandata nihil facere, & me ducere verbis
 Huc illuc agrum pedibus me mittere, donec
 Vna mihi, quae spes reliqua est, vir factus ad vnguem
 Advenit Guidus Rhango: & prior inquit, Age rem
 Nunc Lili tempus: simul & rem nauiter vrget,
 Legatum alloquitur, canibus blanditur, & offert
 Offam aliquam, quid plura? nihil dimittit inausum,
 Nil intentatum, demum, Hic, ait, omnia surda,
 Omnis muta tibi, leti nihil, i, peterurus
 Summum Pontificem, inde ferens quoad Felsina surpit.
 Hac spe deiectum cum primis corripit atra
 Me bilis, simulataq; deos, crudeliaq; astra
 Incuso, interea & nullis oblector amicis.
 Alloquor hos demens, compello & nomine quemq;
 Seu praesens, alia seu sit regione repostae.
 Te primum Ludouice nimis, Siderostome, letum
 Quod patrum in numeru est iuuenis Gonzaga vocatus
 Nec tua te doctriua tenet, quin protinus illuc
 Acceleras, ego dum te raptum lugeo Rhango,
 Hinc Mazolus abest, quem non sua crimina pellunt,
 Sed quod Bentiuolis coniunctus sanguine pacem
 Orat discordes inter componere ciues.
 Romulus uxori & natis sua gaudia narrat,

10

20

30

40

50

Premis

DE INCOMM. VRBAN. DIREPT.

Praemia quanta sibi, & quot milia Felsina pendat.
 Hoc damnat Baptista Pio, incusataq; maligna
 Tempora, & vna omnes haec qui iussere Quirites,
 Scilicet hic annis, & maiestate verendus
 Praemia debuerat multo maiora tulisse.
 Nunc ideo procul a patria, patriam ipse perosus
 Ingratam, dat Lucensi dictata iuuentae.
 At Crucius silet emeritus, consistere nescit
 Qui cepit culti specimen dare Bocchius oris.
 Tiresias sacra iura colit, pertesus inanes
 Aulai fumos, iacet hic ubi sordida virtus
 Despecta, indignè toties quae est passa repulsam.
 Hic mea qui poterunt tam tristia damna leuare?
 Qui poterunt formosa tui Ferraria vates?
 Coelius ex gemina haud contentus fronde corona,
 Caesareas leges, & magni exordia Pauli
 Explicat, & census tantum compendia quarit.
 Sed neq; Alexander clarus patre auoq; Guarinius
 Absenti affuerit, decorat quem sella docendi
 Publica, & a secretis principis ordo supremus,
 Nec mihi gentilis Cynthij cognomine dictus
 In quo olim quantum instar erit, nisi Pythia fallit.
 Nec Cistarellus, nec tu numerosus Iason,
 Quos mihi coniunxit Phoebus puerilibus annis,
 Dum tu magna canis Thuscis Arioste canenis,
 Non ausim cantu nostris abducere damnis.
 Namq; ego cum pridem caneres herosa furentem
 Quantus eram tibi cognoui, cum è littore amici
 In portu excipiunt reducem exactoq; labori
 Gratantur: Non vos lectissima pectora posco
 Aethioli pater & fili, mandata tabellis
 Principis infertis, digni melioribus astris.
 Non alij Antonio cecimissent dulcius antro,
 Sponte sua vestrum si vitam egisset vterq;
 Nostra bonus, nec tanta putat dispendia Pifo:
 Ah nimium ille bonus, fatis sed pressus iniquis,
 Ludum aperit, tua vendit inops & munera Clio,
 Nec nostras audit clades velut ante Manardus,
 Dum mutas artes referat, monumentaq; Coi
 Docta senis purgat, melioraq; sena reponit:
 Quiq; vtriq; valet lingua, senioq; verendus
 Antimachus, quo se tria iactant oppida alumno.
 Sed neq; cui paruo est virtus in corpore maior
 Mustius obsequijs intentus Principis vsq;
 Non Sadolete mihi tanto in discrimine deesses,
 Vnus tu prudens Sadolete pericula tanta
 Qui solus misere Italia impendere videbas
 Et procul ausugiens tibi consulis, & tibi Paule:
 Fortunati ambo magis, & magis, altero & alter,
 O si Castalia per prata nitentia possim

10

20

30

40

50

Vos procul

Vos procul à curis sectari & turbine rerum
 Nequicquam premeret miserum iactura bonorum.
 Nec deesset Bembus, quo non præstantior alter
 Montravit Thysæ quæ sint primordia linguæ,
 Et numeris simul, & pede iungere verba soluto:
 Nec quem nobilitas generis, facundia triplex
 Insignem facit, & viridi mihi notus ab ævo
 Trisanius, insubra dum Græcas discimus vrbe,
 Naugerius procul Italia per Bethicæ regna
 Cæsaris observans aulam, mandata senatus
 Ipse sus exequitur doctrinam, æquat agendo
 Vnâ tibi Castalio (pro Di) quantum instar in vno hoc,
 Musarum prius hic cultor Phœbiq; sed idem
 Ingens ingentis fuerat Mauortis in armis.
 At simul ante diem Læchæsis fera stamina rupit
 Hippolytæ, optavit niueis cum veste sacerdos
 Cœlebs vivere, non villosq; pati hymenæos.
 Hoc minus infelix oculis quod fata videre
 Non fera Clementis, nec patrum contigit illi.
 Et si sacerus abest, cecinit qui primus in Actæ
 Non prius audituræ cæmen, quo gurgite ab alto
 Profiliæ Triton simul & chorus Amphitrites,
 Etæne virginæos efflatus numine partus
 Concinnit grauiore tuba (mirabile dictu)
 Hæc cœlum mulcensq; tristia tartara terret.
 Fortunatè senex viuens cape laudis honores
 Inuida quos poterit non vnquam abolere vetustas.
 Poscere non ausim Vidam, promittere quamuis
 Sit montes auri solitus, nam carmine nomen
 Ipse suo expunxit, nostrosq; à limine Vates
 Summouit teneros, hunc qui succurrere credas?
 Ingratus mihi discipulus si Calue fuisli
 Et consors cladis, qui te in mea damna vocabo?
 Te licet excierit scribam respublica Senæ
 Deferto Rhangone, & qui te aluere, Petrucis.
 Nec tu Lampridiam tot mihi note per annos
 Desueris, fidibus Graijs, fidibusq; Latinis
 Qui canis Aonium Romana per oppida cæmen.
 Nec qui Palladio merito cognomine dictus
 Deditus hic musis vnus, rebusq; gerendis.
 Nec Iosius medicus vitam qui prorogat vnus
 Histories, auro, & multa mercede redemptis.
 Nec qui bis captus Maro, bis pretioq; redemptus
 Mœnia nescit adhuc direpta linquere Romæ,
 Dum titulos sperat miser, & spes pascit inanes.
 Proposita melius rem nemo ex tempore dixit,
 Nec magis vllus habet promptus in carmine vires.
 Nec vos sortiti patriam, plectrumq; Maronis,
 Porte, & Bardaleon ausi peragrarè remotas
 Musarum interius siluas, loca peruia paucis.

10

20

30

40

50

Non hic

Non hic Pierius, qui sacra elementa Canopi
 Nunc primum in lucem reuocat, monstratq; figuras,
 Vnum quem pueri Medicum spes tantà nepotum
 Custodem obseruant, moderatoremq; iuuentæ.
 Nec qui Borgiada cecinisti tempora sexti
 Sphærule, quiq; modos Lyricos, elegosq; libellos,
 Mox hominem instituis quæ vita regula cuiq;
 Conueniat, sed nec dum hæc lima extrema poliuit.
 Quod domina eiecitæ regno vno ades vsq; Camerti,
 Hic neq; vno dominus, missis qui sæpe camænis
 Demere Mercurio talaria, ne Vagus erret,
 Nititur, & croceo corpus perfundere lutho.
 Nec Pater Octaui qui re cognomine dictus
 Pantagathus, nil corde minus quam candidus ore.
 Nec potes Egnati Veneta qui doctor in vrbe
 Prælegis, ingenuusq; doces haud segniter artes.
 Nec tu præterea Solymi qui bella sepulchri
 Asserti Catanæ canis, qui carmine magnum
 Bellatorem Asiæ: quo tu compendia Vocum
 Ordine componis? tibi stat, mihi crede, laborum
 Immortalis honos, quem nulla obliteret ætas.
 Nec cum fratre mihi deesses bone Zanche Petrei,
 Ni vos contineat Laterani regula ritus.
 Nec Casa Marce noua argutus succurrere quicquam
 Carmimbus potis es, neq; enim tua recta columna
 Fulta satis, concussa labant, casumq; minantur.
 Non potes hic prælo esse mihi officiose Coloti,
 Te tuus Aefis habet, nec te tua plurima Virtus
 Musaq; protexit, quin digna indignaq; serues,
 Bisq; impacatus vitam taxaret Hiberus.
 Non tu doctè Niger, linguæ mentisq; nitore
 Conspicuis, non dissimili qui noscere vita
 Alcyoni, Latij cultor sermonis vterq;
 Non, notus triplici Leander munere linguæ:
 Non, quos immaturos immatura Gyberti
 Ascinit grauitas magnis in rebus agendis,
 Qui risere pios Vario sermone poetas,
 Quos risere pij Vario sermone poetas:
 Non Valeri, quanquam fidi defertor amici
 Esse ferare, mihi nec tu Lazare deesses,
 Non animi minus, ac linguæ candoris amator:
 Nec tu qui merulam doctrina & nomine reddis:
 Nec, qui direptam Hispanis Cymbroq; feroci
 Christe tibi illachrymans cecinit modo Cursus urbem.
 O si note foro, simul & gratisime musis,
 Nunc adsis mihi doctè Vigil, bis munera præstes:
 Quiq; refers prisicos iuuenis Turrane poetas:
 Et geminas Arille dedit cui Cymthius artes
 Carmine complexus Vates, quos Roma Vagari
 Paulo lata suis in collibus ante Videbat.

10

20

30

40

50

Tu quoq; si Vatum & morum mihi censor adesses,
 Quamquam ingens clades, tamen & facundia tanta
 Grana tua, equius ut doceas me ferre labores.
 Non bellator adest mihi, Venatorq; Molossus,
 Grandibus hic aptus numerus, grandiq; cothurno,
 Molcia lasciva nescit iuga ponere amica:
 Flaminium stomachi vexant fastidia crudi:
 Ambo clara tamen studij monumenta dedere,
 Anselmo sua dura placent, argutaq; Croto.
 Nunc o nunc saltem liceat mea damna referre,
 Crote tibi, inuideat neq; tum Pharnesius heros
 Te mihi, seu audiat ipse etiam Pharnesius heros,
 Ambo aures, lachrymasq; mihi prestabitis ambo.
 Non adsint volo qui noua nunc Sybaritica pangunt,
 Nec qui monstrosas reuocant elephantidos artes.
 Nunc age quid de te mihi iucundissime sperem
 Cum tot pertuleris hinc inde Meline ruinas.
 Nec tu Maure potes nostris succurrere damnis,
 Maure Liburnorum quondam sate sanguine regum,
 Nunc tua Casareum sectatur musa Quiritem.
 Sed neq; qui iuuenis Sophia sua proluit ora
 Amne Robortellus, Latia Graiaq; peritus:
 Nec tu Pice pater, patria quem cogit abesse,
 Atq; ideo confors cladiq; in parte fuisse:
 Nec qui coniugio neglecta cœlibe vita
 Libera colla dedit Veneri Iuuenalis amicus,
 Ut lingua promptus, sic promptus fortibus ausis:
 Nec qui clade in tanta, inter tot publica damna
 Consentinus adhuc tua Lygdame Basia cantat,
 Nec tu Vitalis sicula decus addite genti,
 Nec mihi nunc fratres duo nomine req; Modesti,
 Doctior iste quidem, sed carmine promptior ille.
 Hippolytus nec adest falso cognomine dictus,
 Qui facie te Phœbe refert, & voce lacepsit.
 Nec potis ingenua puer indole certa futuri
 Qui das magni signa viri mihi adesse Coradi.
 Apparet ut Ciceronis opes, linguaq; nitorem
 Riccius, æterna cladem non cogitat Urbis:
 Atq; alij plures quorum meminisse recusat
 Mens oppressa malis, & tantis obruta curis,
 Quiq; suo posthac notescent carmine clari.
 Tu vero salue qui nequaquam immemor vnus
 Aetatis nostræ studijs æqualibus actæ
 Offers quicquid habes, simul & succedere te Etis
 Chære Pherete rogas. Sed quo te carmine dicam
 Phaloppic' haud verbis tantum miserate sodalem,
 Absens absenti quicquam nec tale putanti
 Utro qui defers bis dena & quinq; talenta:
 Dum fruatur hac aura, stabit mihi gratia facti,
 Nulla dies meritum memori de pectore tollet.

Quid di-

Quid dicam? Ille Imeus magni, heu, mihi numinis instar
 Deseruit Picus, Picus cœlestibus vnus
 Dilectus musis, quo sospite nulla timebam
 Fata aduersa mihi. Sed scilicet vltima semper
 Afficiunt nos damna magis, crudele videre
 Excidium fuerat Roma, direptaq; templa,
 Ipsum Pontificem captum, non viribus vllis,
 Ingenio aut quemquam cladem hanc exisse nefandam:
 Cum miseranda fames Urbem & penuria rerum,
 Inuasit, morbusq; frequens, & lethifer annus.
 Tum pestes alia, quin ut concurrirur illic
 Vndiq; sic etiam diffusa est vndiq; labes.
 Deniq; quicquid erat longo mihi tempore partum
 Ereptum est, quæcumq; mea & monumenta Thalia.
 Nec tua te pietus frater, nec prestita cunctis
 Pura fides texit, te mors inopina peremit:
 Heu misero nunc vnanimis mihi frater ademptus.
 Vnus præterea sepe solatia vita
 Restabat Rhango, Rhango clarissimus inter
 Purpureos patres iuuenis sanctumq; senatum,
 Quem mihi iam pridem puerum mandarat alendum
 Mater, nunc iuuenem senior comes vsq; sequebar:
 Me iubet ille bono esse animo, citoq; affore tempus
 Quo leteris, ait, mutataq; fata videbis
 His me ne quicquam dictis solabar amicis
 Nescius, ah, iuuenem quam tristitia fata manerent.
 Ecce autem ardentem torret cum Sirius agros,
 Cæcis cæca vrit sensim præcordia febris
 Ignibus, interiusq; ardens depascitur artus,
 Occidis in media Rhango surrepte iuuenta,
 Occidis o patrum magnum pater ornamentum.
 O vanas hominum spes o hominum irrita vota
 Ocia qui modo spondebas, melioraq; vite
 Tempora, nunc lachrymas tantum & suspiria linquis
 Rhango mihi, & sepe tantum dispendia vita.
 Aeternum vero salue mihi maxime Rhango,
 Aeternumq; vale, prohibet fors plura daturum.
 Nunc quo me vertam? postquam me tu quoq; Pice
 Deseris, haud fidum quicquam miseratus amicum.
 Heu quid agam? rursum ne senex iuga prima subibo,
 Inualidusq; ægèq; an rursus recta Quirini
 Excisamq; petam Romam, disiectaq; phana,
 Rursum ut imperium patiar, dominosq; superbos?
 Sic faciam, neq; enim Parca sua fila retexunt.
 Thebaldæc vides quo rerum turbine verser,
 Ah quoq; ne simili senior iacteris in æstu.
 Interea quocumq; modo traducere vitam
 Nitamur, sortem si fors euincere detur
 Seu tu Adisiliam, qua Volcas Gallia spectat,
 Siue petas Umbros, qua Cantia silua reposita est.

GEE 2

AD IOAN. B. CYNTHIVM
Gyraldum.

Doctis si vacat à tuis libellis,
Oci nostra parum rogat, diserte
Cynthi, inter tetricum Sophos, Thalia,
Vt quæ de domina refert pusilla
Censenda accipias, tuâq; luce
Nitenti, irradies tenebricosa.

Nondum perfidiæ finis erit tuæ,
O crudelis adhuc in meâ fata Amor?
Sæuis pectora flammis
Excures iterum mihi?

Ardebam miserè (heu) in patria mea,
Formosam Glycerem crinibus aureis
Auroram superantem,
Et vultu Idaliam deam.

Postquæ hæc rapta mihi legibus improbis,
Iam me subtrahere (hoc nam sat erat) mea
Duris colla decebat
Longum fessâ iugis tuis.

En sæuis iterum maceror ignibus,
Rursus bella moues dira, iterum tua
In me spicula torques,
Iam me torret amor nouus.

Vrit me facies pulchra Lycoridis,
Vrit Sythonias ipse sinus niues
Vincens, sic miser heu heu
Duris vexor amoribus.

Quò nos vsq; tua sene puer face
Perdes? num pharetra est vlla quies tuæ?
An post funera nostra &
Extinctum cinerem petes?

Spernes puellam plus niue candidam?
Spernes Lycoræ gratiam amabilem?
Claros ocellos, & labella hæc
Quæ Paphiam superant Dionem.

Nectunt catenas brachia mollia,
Mittunt faces (heu) lumina feruidas,
Iam iam manus do supplices, iam
Castra Cupido tua, & tuum ius
Sequor lubens, ô grata proteruitas,
Amat Lycoris me face mutua.
O ter beatum me, quaterq;
Nec superum Ambrosiæ inuidentem.

Me, dum candidior Lycora cygno
Argenti niue & hinc & inde dextra
Petit molliculla, igneos calores

10

20

30

40

50

Sensim

P O E M A T I A.

Sensim suscitât omnibus medullis,
Totam qui hanc animam mihi perurunt.
Quis heu quis misero est locus relictus?
Quò sæuos fugiam tuos furorès?
Ignem si niue contegis Cupido.

Auræ, quæ miseri mei furoris
Tot suspiria, tot grauesq; questus,
Hinc inde accipitis fugaciores,
Gratum & quæ legitis meâ puellæ
Quod spirat melos ore dulciori
Sirenum modulis suauiores,
Cycni cui meritò inuidere possunt.
Vos suspiria hæc, grauesq; questus,
Ad surdas domina adferatis aures:
Mitem his reddite iam mihi Lycoram,
Dulces illius aut modos amanti
Portetis, requiem mei doloris.

Dat dum suauiolum meû libellis,
Flauam queis celebrosam Lycoræ,
Queis & purpureas genas, sinusq;
Canto, & sidereos suos ocellos:
Ipse hæc præmia conqueror libellis,
Dulci at nectare dulcius Lycoræ
Fixit suauiolum meû labellis.

Hoc quod habes, fragile est totum, meâ pulchra Lycoræ,
Forma licet cæli vincat & ista deas.
Iucunda hæc facies, coma flaua hæc lumina tantum
Quæ possunt, tota & deniq; quòd Venus es,
Labentur nimium paucos victura per annos,
Niformam hanc vitæ carmina nostra dabunt.
Donabunt vitæ formam hanc meâ carmina longæ,
Vitam si mihi tu pulchra Lycoræ dabis.

Auræ leuis nostræ quæ lambis labra puellæ,
Dispereream fieri te nisi percupiam.
Tu domina dulcesq; sinus, & flatibus vnâ
Pectora percurris candidiora niue.
Viq; magis inuideam blanda tibi voce Lycoræ
Instans, dulce suum te vocat in gremium.
Hoc nisi si eueniat, qui nunc meâ corda perurit,
Desinet: aut si non, mitior ignis erit.

Ô cæli decus inclytum,
Supremi soboles Iouis:
Quæ Cyprum colis, & Paphon,
Blandi mater Amoris,
Nunc te, nunc canimus Venus,
Diuis tu Dea pulchrior,
Et tu maxima cælitum,
Orbis deliciæq;

Nostris tu dea perditis
Dextro numine amoribus,
Fanes, en Cupido in sinu
Ludit pulchra Lycora.

Nunc quæ sacra tuis damus,
Sume hæc thura Venus focis:
Sume & lilia candida,
Mixtos ipsq; amarantos.

Serua tu mea gaudia,
Serua dulcia basia,
Ob quæ certa memor tibi
Soluam vota quotannis.

Vulnera quid geminas in me noua? quid furis Cupido?

Facesq; seuas adijcis medullis?
An' ne tibi parum, visa vna est mi puella curæ?
An pulchra nobis non sat est Lycora?

Parce faci puer & pharetræ iam, quis locus sagittis?
Nouis quid vres ignibus proterues?

Vna ctenim satis in me flamma est, me meæ Lycora
Nitor perurit totum, & hinc & illinc.

Hæc nisi nulla meas lapsura est flamma per medullas,
Nec si ipsa cælum deferat Dione.

Lilius ad Cæl. Calcagninum de suo
Progymnasmate aduersus
literas.

Frustra iam sequor Aonas sorores
Cæli lustra nouem, haud semel potitus
Vel vna, aut tenero sinu receptus,
Hinc ex spes sine premio laborum
Tantum maledixeram puellis,
Ingratis nimium mihi puellis.

At tu iam toties potitus illis,
Et molli toties sinu receptus,
Nec ex spes quoq; premij laborum,
Causam dicere vis diserte Cæli
Et defendere iam paras puellas?
Dei magni celeberrimum patronum!
Sed cadam tamen haud repente Cæli,
Nam cuius potior, videnda, causa est.

Cælius ad Liliium.

Nullus Pieridas magis sorores
Amauit, neq; rursus illæ amarunt
Quemquam ex omnibus auctiore flamma,
Quam te qui decus omnium lepōrum es
Lili, cui chorus elegantiarum
Hinc blandè aßilit, hinc fauet voluptas,
Hinc plaudunt teneri greges amorum,
O felix ter & amplius, videre
Si possis bona, quæ dei dederunt

10

20

30

40

50

Quæ si

Quæ si gratum animum velis tenere
Musis omnia debeas oportet:

illa te puerum, immo vagientem
Cinxerunt hedera, & vivente lauro,
Et qua Pegasus euo cauit vndam,
Perennes latices tibi rigarunt.

Quin & Barbiton illud, illud aureum,
Illud dulcisonum tibi dederunt,
Quo mulcere feras soles, & ipsa
Tenes flumina concitata quamuis,

Hoc summos proceres, & optimates
Fortunamq; adeo bonis nouercam
Pridem concilias tibi, & tu eris.

Quare si mihi vera fas fateri
Ingrate (ut reor) & parum modeste
De sacro quereris choro fororum,
Quibus quicquid habes decet referri.

At vobis faciles nimis puellæ

Debet tam grauis error imputari
Quas nullus prohibet pudor fouere
Quosdam sub gremio nimis licenter,
Atq; his brachia complicare collo
Et largas dare bastiationes,

Atq; admittere in intimos recessus,
Qui cum deliciis satis superq;

Hauerunt saturi atq; nauseantes,
Vestros nec faciunt pili lepōres,

Ab multis sine fine concupitos,
Quod vobis modo contigisse vidi

Cum multo vnguine delibutus, & iam
Multo nectare pastus: ille vester

Vestri gloria Lilius vireti

In vos plurima probra congerebat,
Dei boni probra plena suauitatis

Et quæ ingrata licet tamen placerent.
Namq; hic vester Alumnus, hic ocellus

Cui vestras licet ut lubet papillas
Attrectare manu, & notare morsu,

Vestris delitijs satur ferocit,
Atq; vrcunq; potest mouet duellum,

Satur gramme ceu solet iuencus
Dura obuertere cornua in colonum:

Ad eundem.

Iuras te studijs renunciasse
Et Musas Latias, Achaicasq;

Tota (ut dicitur) expulisse arena:
Verum hoc tam bene tam facis diserte

Ut quanto acrius ampliusq; iuras
Tanto & acrius ampliusq; iurent

Te Lili tua dicta peierare.

15

25

35

45

55

Ad eundem.

*Auersum à Musis te iuras optime Lili
Et me penè tibi cogis habere fidem.
Verùm hoc tam docte, ac scite contendis, vt istud
Quod cupis vsq; adeo dissimulare probes.*

Prosp. Pafetho. I.V.C.

*Qui vel nomine mi bene ominaris
Has habet lachrymas simonideas,
Quas in funere Cælij profudi,
An dignæ, rogo, sint probè estimato,
Doctorum vt volitent virum per ora:
Epit. Cælij per Liliū G.G.
Asta viator non moræ est dispendium.
Mortalitatis hoc memor nuperrime
Sibi sepulchrum Cælius construxerat,
Quo doctiorem neminem Sol lampade
Quacunaq; spargit lumen orbi viderat,
E heu repente raptus hic est conditus
Cui sunt parem visura nulla secula,
Hic gloria dum vixit inuidit sua
Celans opes tantus auarus inuenti,
Tot splendida eruditionis lumina,
Quæ maximo Alcida iubente principe,
Vulgata, densas differunt caligines,
Quæ passim oberrant sensibus legentium.
Iam abi viator, & memento sedulo
Præclara tantum facta fata vincere.*

In funere Cæli. Calcagn. Cynth. lo. Bapt.

Gyraldus.

*Quisquis Castalidum colit vireta,
Mente vel vigili petit serenas
Domos Calicolum, nicesq; rerum,
Naturæ & penetrat vias latentes,
Vel putat faciles deos habere:
Virtutis propriæ fauore fretus
Te Cæli aspiciat tuumq; fatum
Quo nil deterius dedere terris
Crudeles nimium tibi sorores,
Tu, qui pulueris (heu modum) Sibyllæ
(Aequo lumine fata si viderent)
Explere, aut Pylæ dies senectæ,
Debebas, Lachesi iubente diva,
(Prò scelus) iraperis gradu citato.
Exemplo hoc igitur docemur omnes
Quam constent fragili loco, perenne,
Quæ nos credidimus manere in æuum.*

Epitaph. M. Ant. Antimachi
per Liliū.

*Asta viator paululum,
Breuis moræ precium ferēs*

*Hac Marcus est Antonius
Antimachus vna conditus,
Qui patriæ ac testudinis
Conjors Maronis extitit,
Et Tullianæ lecythi.
Flumc Graia par facundia,
Seu carmen ille pangere,
Seu pede soluta scriberet.
Sed ne putes hunc tantula
Vna regi, cuius volat
Virum per ora gloria,
Quacunaq; florent literæ
Bonæ, vigetq; humanitas.
I nunc viator collige
Virtute nil præstantius.*

LILII GREGORII GYRALDI AD CYN-
THIVM GYRALDV M,EPISTOLA DE IMITATIONE, BO-
næ frugis refertissima.

VDIERAM quidem antea istic Ferrariæ gentilem quædam me-
um ad optimas artes, bonasq; literas pleno gradu procedere: famã
hanc nonnihil auxerat Fabius Antimachus, qui hic apud nos me-
dicum agit, iuuenis raræ & spectatæ indolis. Nuper verò cum à Pi-
co vocatus Manardus, non iam vt antea famam, sed certissimam
quandam mihi tuæ & eruditionis & elegantia formam impressit, vt eum ego er-
ga te amorem, ac benevolentiam conceperim, vt miro ac incredibili tuarum li-
terarum desiderio arderem. Sed bone Deus, quanta nunc mihi facta est amoris
& charitatis accessio, cum cultam ad te Cælij de imitatione commentationem,
dignissimam illam quidem imitatione, mihi legendam transmisisti: Cælij in-
quam illius, qui vnus hoc fermè tempore Varronis & Plinij eruditionem, cum
M. Tullij eloquentia coniunxisset visus est, orbemq; illum disciplinarum, interi-
orũq; ac reconditarum literarum clarissimè patefuisse, quem iure quidem e-
go à primis annis & colui semper, & suspexi, & me nonnihil ab eo fieri, in coro-
nis gloriarì soleo. Amorem ergo ac benevolentiam erga te meam cumulatis-
simè auxit Cæliana commentatio. Sed quid dicam? quod fieri vix posse credidis-
sem. Expectationem meam longe superauit tuarum epistolarum lectio, ex qui-
bus planè percepi, eò te breuissimè peruenturum, nisi alia te forte studia impe-
derint, quò adhuc paucissimi peruenerunt, nedum sunt ausi aspirare. Perge,
quæso, hoc gradu, mi Gyralde charissime: hanc tu assidue incudem runde: nec
patiãre, vt barbarorum hominum studia, te à tanto incepto deturbent. & vt ad-
huc præstitisse videris, tu tibi consta, & qua cœpisti simul & eloquentia & sapi-
entia via grassare. Hic me Gyralde contineo, ne te, qui per te sapias abunde, do-
cere vidcar, & sus Mineruam: neue malignus aliquis, aut inuidus, vt sunt pleriq;
omnes hac tempestate, putet me familiaræ necessitudinĩ & nomini adulari, blan-
diriq; magis quam ex animo dicere. Cæterum quoniam ex tuis literis, te cupere
vehementer video, quid de imitatione Cæliana Picus ipse sentiat, meis vt tibi
literis significem, longior sim Gyralde, si cuncta velim hic tibi perscribere, quæ
statim ille audita tua primum epistola, dein Cæliana commentatione, dixerit:
vt est homo omnium facundissimus, cum aliquid ipse suis verbis declarandum
aggreditur. In summa, in sua se ait persistere sententia, quã longiusculis duab; ad
Bembum

Bembum nostrum epistolis pridem datis est executus: quas & te vidisse ex tuis literis facile colligo. Porro quoniam & meam quoque sententiam rogas, tametsi ex quo Romana me tempestas sic fortunæ fluctibus obruit, ut nulla sit amplius emergendi spes reliqua, amissis non modò amicis & opibus, sed & corporis valetudine, totum me, ut non nihil à procellis subleuer, lectionum varietati omnium generis auctorum addixi, quæ pro eorum oratione legentis stilum huc illuc in diuersa rapiunt: nihilominus, ne non ex parte morem tibi geram, paucissimis accipe, quod mihi nunc occurrit. De imitatione generatim, & in vniuersum non satis recte quenquam hoc tempore præcipere posse crediderim. Nam (ut mihi quidem videtur) bifariam imitatio ipsa est partienda. aut enim candidato, aut adulto præponitur: hoc est (ut planius loquar) aut rudi, & vix imitato, nec dum satis affirmato: aut erudito, & probe in literis versato: (neque enim cum tardis & conclamatis est sanè nobis laborandum.) Ergo si rudes, & candidatos, dociles tamen, ad imitationem voces, multo optima mihi Bembipræceptio videtur. Id quæ etiam eò vsque faciendum censeo, antequam quicquam aliud eruditionis & disciplinarum attingant, donec non tantum animus imbutus ipse, sed eo etiam aures trita ita occalluerint, ut ferre nequeant, imò etiam aspernentur, quicquid suæ fuerit dissonum imitationi. Iam vero si doctos & eruditos ad imitationem prouocare velis, nostri Pici, & Cæliana sententia idonea magis videtur, ad eam præstandam. Nam vtriusque ratio ab eodem fine non valde declinare videtur, si modo vtramque rectè perpendas. Tum illud quoque diligentè cautione curandum est, ne quid inuita (quod aiunt) Minerva, & repugnante natura hominem, ut cæteris in rebus, ita in imitatione aggredi præcipias, quando diuersæ ut facies, ita sunt species, & imitationum idææ: sed suam quemque iubet natura, & (ut dicitur) Gentium sequi. Nam si me diuinam illam Platonis amplitudinem, & Isocratis myrothecia imitatione consequi iubeas, frustra id cupias, humi enim (ut vides) serpens, vix ego queo flosculos colligere. Illud etiam non me dicitur curandum cura, ne dum imitatores esse cupimus, in vitium incurramus quod Græci ab inepta imitatione *κρυπτομίμιας* vocant: vel quod Lucianus cuiusdam Thucydidem imitanti obiicit. Atque hæc pauca tibi ea ratione duntaxat sint à me perscripta, ne aspernari videar, quam tantopere concupieram, oblatam mihi beneuolentiæ & necessitudinis nostræ complectendæ occasione. Vale, & si me mutuo facere cupis, ama.

LILII GREG. GYRALDI OPE.

RVM ALTERIVS TOMI,

FINIS.

INDEX VERBORVM, RERVM ET SENTENTIARVM IN HIS OPERIBVS MEMORABILIVM.

Prior numerus paginam, posterior lineam denotat.

- A**
BAMON Aegyptius 57.29
 Abavis Scythia, vates 88.36 ad polares 88.52 Pythagora dogmatis imbutus 88.51 quo tempore vixerit 89.3 de Abaridis sagitta, et eius oraculis, memorabile 88.42
 Abbianus Achilius poeta 375.32
 Abdera pulchra Teiorum Colonia, pro verb. 341.12
 Academia Pontani 384.33
 Accentus apud Hebræos quado excogitati 11.23 vnde dicti 11.33 sine accentibus multi græci autorum codices perscripti 11.28
 Accentuum vsus in Latina & Hebraica lingua 11.4
 Acheus Eretriensis tragicus poeta 271.13 464.37 eius distichon ibid. 22
 Acheus Syracusus 271.29
 Achaia in Latina lingua non habet nomen 505.33
 Achilles Rex, poeta Lyricus 322.5
 Acilius Buta 170.4
 Acrocorinthus arx 451.6
 Acrostichi & acrostichides versus qui sunt 79.27
 Acta Apostolorum ab Aratore examine reddita 218.44
 L. Actius, Comicus Latinus 303.42
 Casari nūquam assuetus 304.4
 Ciceronis *de legibus* 304.28 cur non causas in foro egerit 304.11
 Actij statua & statura 304.10 versus de sacris Græcorum 304.40
 de L. Actio Pacuuij iudicium 304.1
 Quintiliani censura 304.44
 Actius Labeo 302.50
 Actius, Plauti cognomentum, quomodo scribendum 299.28
 Actius Syncerus Sanazarus, poeta 384.38 de eo Pontani dictum 380.30 384.40
 Actij Synceri locus de poetica 25.49
 Actus fabularum quid 241.13
 Actus non plures quinq; 241.14
 quomodo discernentur 241.20
 Acisilaus 50.38
 Admetus poeta, & eius epitaphium 173.36
 Adrianus Caesar Antinoe puero adanato post mortem diuinis honoribus decernit 202.27 poetico studio sus 201.50
 Adriani Cas. in Florum poetam lepidum epigramma 202.20 poemata 202.46 versus quos in agone recitauit 203.22
 Aegidius Græcus 221.33
 Aegyptij quo symbolo Deum esse intelligebant 467.44 Symbolorum auctores 467.33
 Aegyptiorum literæ hieroglyphicæ 6.40 13.32
 P. Aelius Pertinax Cas. 204.4 ad imperij signigium quomodo euectus ibid. 10
 Aelius Saturninus poeta à Tiberio sublatus 171.3
 Aemilianus Cymbriticus 386.21
 Aemilius Macer, Ouidij amicus 159.45 eius opus de Herbis 160.20
 Aemilius Scaurus, poeta Tragicus, à Tiberio cur sublatus 171.5
 Aeneas Piccolominius 386.18
 Aenicus, Comicus 258.46
 Aenigma Cratetis 431.23 de anno mensib. & dieb. 447.51 de Atticorum metallofidinis 448.53 de die & nocte 448.11 de Epistolis 306.8 de Testudine & cochlea 451.31 de piscibus, Homero à piscatoribus Arcadicis propositum 448.36 Ne allia, ne fabas edito 457.14
 Aenigma vnde dictū 446.17 et 49
 Aenigmata antiquis placuerunt 445.20
 Aenigmata enodantibus, sua proposita erant premia 447.30
 Aenigmata septemplexia 447.16 non vnius generis 447.13
 Aenigmati definitio 446.46
 Aenigmati & griphi differentia 446.42
 Aenigmati vbi & quado vtendum 447.19
 de Aenigmati qui scripserint 445.10
 Aenigmatum differentia 447.16
 Aeoræ, instrumenta Tragediæ 243.7
 Aeschines Atheniensis, Orator, & tragicus poeta 287.31 Athenis exulans, Rhodi Oratoriam docet 288.30 Ctesiphontem accusat 288.17 *de quæstione* 287.46 omnium horarum homo 288.7 oratoriam vnde didicerit 288.3 *de quæstione* 288.10 qua occasione à Demosthene discesserit 288.16
 Aeschines & Demosthenis morum diuersitas 288.12
 Aeschryon poeta 108.28
 Aeschylus Alexandrinus 252.36
 Aeschylus Tragicus 250.26 à Sophocle puero victus 252.2 à Sophocle reprehensus 251.26 capite testudine ab aquila immissa quassato, interijt 251.32 in somnis à Baccho monitus, Tragedias scribit 250.47 potando scribere dictus 251.3 quomodo tempore vixerit 251.13 Tragediæ partem cur nuncupatus 250.40 vniuersus 250.27
 Aeschylus epitaphium 252.5 filij 251.42 sententia 251.26
 ex Aeschylus familia quinq; poetæ prouenerunt 252.30
 de Aeschylus Iocurgi oratoris iudicium 252.18 Quintiliani iudicium 252.22 Sophoclis dictum 251.26
 Aeson poeta 90.9
 Aesopus Aenigmaticus 445.21 ænigma soluit 448.14
 Aesopi, de Sileno ænigma 465.4
 Actium orbis 53.21
 Aethiopes cur adusto & colorato sint corpore 283.40
 Agacæ poetria 124.50
 Agamedis et Trophonij merces pro templo Apollinis extructo, mors 339.21
 Agathias sive Agathius, Græcus hist. flor. & poeta 59.41 84.4
 Agathias Scholasticus poeta 375.22
 Agathosj

I N D E X.

Agathon Samius, poeta 99.50
 Agathyllus 120.42
 Agis miser poeta 108.32
 Alij antiquus vsus 457.18
 de Aiace enigma 464.1
 Alibi quid 446.40
 Alabanda vrbs 459.22
 Alamanus Florentinus 416.52
 Alanus poeta qualis 79.37 vniuer-
 salis doctor cognominatus 222.
 46
 Albericus Salentinus 402.38
 Albertus Musæus 387.8 autor histo-
 riæ Turcicæ ibid.16
 Albert. Regienfis 416.46
 Albinus poeta 139.50
 Albi, leti, & fausti dies cur dicti
 195.39
 Albuca nympha 84.36
 Alcaeus poeta tragicus 247.10 à
 Pittaco, venia donatus 329.17
 Messianus, epigrammatum poe-
 ta 373.8 Sapphus ciuis 328.43
 Alcæi contumelia propter abiectū
 clypeum 329.33 fratres duo 328.
 50 imitator Horatius 329.41
 inimicitiarum cum Pittaco cau-
 sæ 329.10 in Pittacum conuicia
 329.10
 Alcæi nomine duo poete 329.42
 de Alceæ Fab. Quintiliani iudi-
 cium 329.47
 Alciatus 419.5
 Alciati lapsus 194.23
 Alcibiades prisca Comediæ licen-
 tiam corrigit 261.1
 Alcibiadis nomen in versu quomo-
 do à Critia positum 126.40
 Alcan primus Lyricorum poe-
 rum 328.14
 Alcanis interitus 328.38
 Alcmæna ciuitas 342.50
 Alcmenes Atheniensis, Comicus
 287.28
 Alcmenes Megarensis, Tragicus
 287.29
 Alcimus Autus poeta Christianus
 215.10 eius scripta 215.23
 Alconon poeta 91.7
 Alcuinus Caroli M. preceptor, au-
 tor Scolæ Parisiensis erigendæ
 222.20
 Alcyonius Chius 49.23
 Alcyonij dies 571.46
 Alcyonij dies 583.52
 Aleph, Alpha litera 9.37
 Alexander Actolus, poeta Tragi-
 cus 287.12

ex Alexandro poete qui quæ desum-
 perunt 287.28
 Alexander Cæsar, poeſeos & musi-
 ce studiosus 205.8 epigramma
 quo epigrammate reposuerit
 205.20
 Alexandri Cæs. cum patre de poe-
 tis dissertatio 30.22
 Alexander Guarinus 389.29
 Alexander, Lychmus cognominatus,
 poeta 126.19 & de eo Cicero-
 nis iudicium ibid.28
 Alexander Macedo Homeri carmi-
 na magno in precio habet 70.
 22
 Alexandri Magni ad Olympiadem
 epistola de Aegypti cuiusdam sa-
 cerdotis narratione 547.6 in
 poetas adulatores vehementia
 108.23
 Alexander Polyhistor, 79.5
 Alexandrie dies longissimus 592.19
 Alexis Thurius, Comicus 292.50
 Alexidis dictum celebre de Atheni-
 ensibus 293.1 gryphus de homi-
 ne dormiente 293.9 464.12
 Alfonso Ferrariensium ducis Sym-
 bolum 452.44
 Allienfis dies 594.17
 Allium puero à strige fuscato alli-
 gandum 306.42
 Allium quid 252.50
 Allium in curia? aut adag. 253.2
 Alpes Mutinenses 449.7
 Alpius Aphius poeta & eius
 quidam versus 363.40
 Alpij sceneratoris dictum 364.3
 Alumini fodine in Italia 449.11
 Amalthea Sibylla 83.7
 Ambitio 310.32
 Ambrosia 573.5
 Ambrosiani hymni ibid.
 Ambrosius Alexandrinus 212.29
 Ambrosius Mediolani Episcopus
 212.29 qua de causâ hymnos in
 Ecclesia instituerit 212.36
 Amepſias Comicus poeta 246.40
 Amicitia exemplum 286.42
 Amicorum inconstantia 472.20
 Amineum vinum: & vocabuli in-
 versu quantitas 363.16
 Amorem quæ sedant 255.18
 de Amore dictum Cheremonis 286.
 30 sententia Cratetis 255.22
 Amphion 51.52 à Mercurio Lyra
 donatus 52.6 inuentor Musicæ
 298.20
 52.24 lyre cantu saxa & lapides
 traxit 52.19 primus Mercurio

aram statuit 52.5
 Amphios enigma 451.32 interitus
 52.34
 Amphipolis vrbs 70.50
 Amphis Athenien. Comicus 288.32
 Anacharsis Scythæ, poeta 98.40
 eius poemata ibid.
 Anacreon poeta Lyricus 332.34
 340.5 in vtriusq; amorem pro-
 pensus 340.24 *idiotis* 340.
 34 quo tempore floruerit 340.
 52
 Anacreontia mela 341.12
 Anacreontij versus leges 217.1
 Anacreontis exitus & epitaphium
 341.28 in Cupidinem versus
 340.41 inuenta 341.26 poeſis
 tota amatoria 340.21
 de Anacreontis conuicio historia
 340.43
 Analemma 606.35
 Ananias poeta Græcus 135.16
anania iuxta *anania* 180.3
 Anaxagoras Megap. Arguorum
 rex 51.14
 Anaxilaus medicus 286.10
 Anaxilaus Comicus poeta 286.6
 Anaxipolis Thasius, Comicus poe-
 ta 293.28
 Anaxippus Comicus 293.24 eius
 de Philosophis dictum ibid.27
 Anaxandrides 256.31
 Anaxandride morostas 256.38
 supplicium ob lasos Athenienses
 256.42
 Anazarba ciuitas 187.24
 Andocidas Pythagoricus 474.19
 Andreas Critius Sarmata 408.30
 Andr. Dactius 414.46
 Andr. Dominicus, Floccus libri de ma-
 gistratibus, qui Eneſtella ascri-
 bitur, autor 171.42
 Andr. Gruntherus Germanus 378.
 36 409.19
 Andreas Maro Foro iulienſis 146.
 18 393.27
 Andr. Naugerius patritius Venetus
 390.34
 Andr. Refendius 404.5
 Andr. Sarachus 414.52
 Androdas 602.36
 Andromachus pater, poeta 176.48
 Andromachus Philologus 123.46
 Andronicus grammaticus 298.24
 Andronicus poeta, accusatus abſol-
 utur 298.20
 Angelus Colotius 394.6
 Angelus Politianus 457.47 &
 458.7

I N D E X.

Antiochus poeta 106.6
 Antimachus Clarius poeta 105.5
 à Lyſandro reiectus, à Platone
 consolatur 305.30 Platonem
 inſtar omnium habet 105.43
 Antimachi amica Lyde
 opus Thebais 165.46
 de Antimacho Fabij iudiciū. pag.
 105.18
 Animalia vnguicuruia non nutrien-
 da 474.22
 ab Animalibus morticinis Pythago-
 rici abſtinebant 497.48
 Anne Eſſenſis encomium 378.22
 Anni ciuilis institutio 549.14
 Anni etymologia 548.13
 Anni vertentis exordium 563.37
 dies 555.15
 Anni Iuliani 561.12 Augustiani
 562.30
 Anni error à nostræ ætatis astrolo-
 gis deprehensus 562.36
 Anni apud Arabes initium 577.52
 apud Perſas 578.20
 Annorum diuisio 548.6
 Annus Metonicus 550.27 Iubileus
 553.33 Ciuilis 557.22 Naturæ
 557.23
 Annus menstruus 555.49
 Annus vertens quid 555.7
 Annus vertens qualiter à Græcis di-
 uisus 562.47
 Annum magnum, qui & maximus
 appellatur, quo spacio mensiſſint
 veteres 548.39
 decem mensium cur Romulus in-
 ſtituerit 557.43
 de Anno et mensibus enigma 447.15
 T. Annianus poeta 185.30
 Annulus angustus non ferendus,
 Symb. Pythag. 474.39
 Anser poeta: & ex vocabuli ambi-
 gutate iocus 155.7
 Anser Vergilio paræ equus 155.10
 Antagoras Rhodius poeta 108.52
 Antigono R. familiaris 198.52
 de Antagora iocosa historia. pa-
 gin. 109.16
 Anterotis ara Athenis 483.16
 Anterotiis fabula 280.18
 Antheas Lindius poeta Lyricus
 327.29
 Anthesterion 571.7
 Anthippus Comicus 295.34
anthippos & *anthippos*
 594.17
 Anticlaudianus 222.44
 Antigammaratus 224.40
 Antigenidas modulatur 32.46
 Antigoni dictum 309.48

Antiochus poeta 106.6
 Antimachus Clarius poeta 105.5
 à Lyſandro reiectus, à Platone
 consolatur 305.30 Platonem
 inſtar omnium habet 105.43
 Antimachi amica Lyde
 opus Thebais 165.46
 de Antimacho Fabij iudiciū. pag.
 105.18
 Antimachus Pſecas 106.14
 unde sic dictus ibid.
 Antimachus poeta Adriano Cæsa-
 ri familiaris 203.1
 Antimachus Solenſis 106.11
 Antimachi tres 105.11
 Antimenidas 52.6 328.50
 Antinous puer ab Adriano adama-
 tus 202.27
 Antiochenſes quo mense Pascha ce-
 lebrauerunt 573.22
 Antipater poeta 67.14
 Antipater Sidoni 134.26 semp-
 tali suo morbo obnoxio 134.29
 de Antipatro Sidonio Ciceronis in-
 ducium 134.30
 Antiphanes Comicus 249.37
 44.7
 Antiphanis enigmata 461.11
 Antiphanius versus 249.28
 Antiphanis nomine plures 249.52
 Antiphates 51.28
 Antiphon animi ægritudinum cu-
 rationem professus est 278.31
 capitis causam vt dixerit 278.38
antiphon 278.31 prodigiū
 interpretis, *antiphon* & 278.46
 Antiphon Rhamnusijs comicus. pa-
 gina 278.16
 Antiphō Thucydidis magister. pa-
 gin. 278.42
 Antiphonis dictum 278.19
 Antiphonis nomine tres 278.43
 Antipodes 189.41
 Antistius Sostanus 177.45 qua ver-
 ſuta exilij veniam à Nerone im-
 petrauerit 178.1
 Antistrophe quid 320.44 321.5
antistrophe 240.2
 Antoninus poeta 374.3
 Antoninus & Faustinus, Septem-
 ber & October vocati 568.24
 Antonius Eparchus 402.18
 Antonius Campanus 386.10
 Antonius Casanova 394.1
 Antonius Flaminius 396.4
 Antonius Florebellus 419.33

Antonius Maioragius 417.30
 Antonius Marius Visdominus. pag.
 397.50
 Antonius Ncriſſenſis 404.36
 Antonius Panormita poeta 385.43
 eius arrogantia 585.46 cum
 Lawretio Valla inimicitia. ib. 51
 Antonij Panormitæ epitaphium
 386.1
 Antonius Rufus 170.36
 Antonius Thebaldeus 392.12
 Antonius Thileſius Coſentinus. pa-
 gina 395.38
 Aonius Palearius 417.31
 Apaturia sacra 572.25
 Apellæus 575.25
 Aphranius Dorſenus 305.29
 Aphranius Comicus Latinus 305.8
 Aphranij epitaphium 305.48
 de Aphranio Dorf. Horatij versus
 305.40
 Apicius 134.9 460.16
apicius & *apicius*, *apicius* & *apicius*
apicius, proverb. 572.26
 Apollinaris Christianus autor &
 poeta 219.16 ad Samoſathenſem
 hæreſin deſcendit. ibid.26
 Apollinaris poeta, & de eo Mar-
 tialis iudicium 182.17
 Apollo puer pythoneæ ſerpentem
 ſagittis conſecit 43.49
 Apollinis elogia à Vergilio citribu-
 ta 82.38
 Apollodorus Comicus & eius Co-
 mædiæ 278.31
 Apollodorus Grammaticus 67.26.
 292.37
 Apollonius Alexandrinus Anteros
 280.14
 Apollonius grammaticus 115.40
 Apollonij Malaci enigma 459.19
 Apollonius Rhodius, patria Ale-
 xandrinus 113.24 in magiſtræ
 Callimachus ingratus 112.26
 eius Agronautica 113.30 eius lo-
 cus de Biante Melampodis fra-
 tre 51.31
 Apollonius Tyanicus 51.46, 113.42
 cum Chriſto impudenter colla-
 tus. ibid. 45 Domitiano Cæs. vt
 elapsus 253.20
 Apollonij Tyanici enigma 453.42
 dictum 235.17
 Apollonphanes Comicus 250.20
 Apolloniorum ſymbola 469.14
apolloniorum nefasti dies à Græcis vo-
 cati 594.6
 Appion Grammaticus 71.29

I N D E X.

Aprilis vnde dictus 564.33
 Apuleius non pulchre enigmatum
 studiosus fuit 447.18
 Apuleij Afinius aureus poem. soluta
 oratione 27.50
 Aquinus poeta infusus 155.26
 de Aqua & glacie enigma 453.3
 Arabum & Saracenorum mensis
 & annus 577.51
 Aramæa lingua nostro tempore flo
 ret 43.12
 Araros, Aristophanis F. Comicus
 276.50
 Arati poeta patria 114.50 poemata
 115.14. Phenomena in
 Latinam linguam quis transfule
 rit 115.12 sepulchrum 115.40
 Arati poet. vita 115.2
 de Arato Cic. iudicium 115.36
 in Aratum Comiciorum autor
 C. Cesar 114.2
 Arator diaconus, poeta sacer. pag.
 218.43
 Arcadium annus 555.50.556.33
 Arcefilus, idem qui Arcefilus 107.7
 34. dogma ἀρχαίου in philoso
 phiam inuexit. 107.17
 Arcefilus Comicus 288.40
 Arcebulus versus 356.3
 Arcebulus poeta Lyricus 355.52
 Archedicus Comicus 295.51
 Archelaus Astiolus 420.46
 Archelus philosophus & poeta
 108.46
 Archelus rex Macedoniæ 229.50
 Archedius philosophus & poeta
 107.22. Homerice poetas stu
 diosus 107.21
 Archestrati poema ἀρχεστράτου 109.
 33
 de Archestrato dictum Chryssippi
 109.35
 Archias poeta 146.44
 Archie poemata 146.21
 Archilochus edicli 325.47
 Archilochium carmen 326.26
 Archilochus poeta Lyricus 86.53
 324.46 à Critia cur reprehen
 sus 326.16. luctu vt moderatus
 sit 326.24. sermone obscenus
 325.27. Sparta cur pulsus 326.4.
 suis carminibus Lycamben ad la
 queum adegit 326.30
 Archilochi carmē in laudem Hercu
 lis, solenne factum 327.8. epita
 phium 326.46. libri extra Spar
 tanam urbem relegati 325.47
 occisor Calondas oraculo impe
 titus 325.12
 Archilocho quæ vitio data 326.16
 de Archilocho oraculum 324.50
 Quintiliani iudicium 326.42
 Archinelus Epigrammatum scri
 ptor 365.26
 in Archinelum Hieronis liberalitas
 265.24
 Archytas poeta 365.50
 Archimus Ephesus poeta 89.12
 Arganthonius rex 451.14
 Argas poeta 350.48
 Argentea tela optima 452.52
 Argonautica Valerij Flacci 181.26
 Argonauticæ rei scriptores recen
 sentur 181.36
 Argynus puer ab Agamemnone
 adamatus 49.21
 Argyranche Demosthenis 458.46
 Arimasia, Aristæ opus 62.31
 Arion Lesbii poeta 327.32
 Arionis delphine vecti per maria, fa
 bula 327.20
 Ariphron, pæanti scriptor 349.31
 Aristæus poeta 55.38
 Aristarchus grammaticus 111.23
 270.41
 Aristarchus poeta tragicus 270.2
 Aristarchus Aesculapio ἀριστάρχου
 persoluit 270.5
 Aristarchus Homeri poemata in
 ordinē an redegerit 17.15 270.53
 Aristæus 63.26
 Aristæus ἀριστάρχου 282.48
 Aristæa Arimasia 63.31 statue
 63.51. vita, doctrina & studia
 64.4
 Aristides poeta 204.50
 Aristus Fuscus, poeta Comicus, pa
 gin. 316.24
 Aristobuli locus 492.49
 Aristobulus iudeus 55.47
 Aristodemus poeta Tragicus 281.50
 Aristodemus μαναντις 282.8
 Aristomenes Atheniensis Comicus
 290.6
 Ariston Syracusanus tragicus 295.3
 Ariston Chius Tragicus 294.33
 eius interitus ibid.42
 Aristonymus Comicus poeta 292.
 42. eius supplicium. ibid.46
 Aristophanes Byzantius gramma
 ticus 277.40. 21.17
 Aristophanes poeta 275.42
 Socratem insectatus 276.43
 Aristophanis auctoritas 277.9
 Comediæ 277.22. conuitia in
 Carcinū et eius filios 272.5. Epi
 tapthū. à Platone scriptū 277.11
 excellens ingenium 276.3. fabu
 la Cocolon 376.20. interpres
 Marcus Musurus 277.40
 in principes ciuitatis conuitus
 276.10
 Aristaphanis locus illustratur. pa
 gina 271.42
 Aristophanis phrasis 276.34
 Aristophanium carmen 277.17
 Aristophon comicus 293.47
 Aristotelis de Platone versus 104.
 35
 Aristotelis deambulationes 50.12
 eorum genera & appellationes.
 ibid.13
 Aristotelis locus emendatur 209.
 10. locus interpretatus 24.2.
 40.480.17. locus de Sibyllæ
 Cumana spelunca 84.7
 Aristotelis opera poetica 104.22
 Aristoxenus Cyrenæus 324.7
 Aristoxenus histor. 64.31
 Aristoxenus Selynnuntius, poeta Ly
 ricus 323.49
 Aristoxenus Tarentinus Peripate
 ticus 324.1. eius dogmata
 324.5
 Aristylus poeta 106.46
 Arithmantia diuinationis genus
 274.30. eius vanitas. ibid.
 Arius Barbossæ Lusitanus 403.23
 Arnoldus Arlenius 408.21
 Arrianus poeta 188.39. & eius
 Alexanderis ibid.43
 Artemidorus 50.26. 53.30. 66.47
 cupidinarius scriptor 334.13
 Artemis Sibylla quæ dicta 81.34
 Artaxades rex, Tragediarum scri
 ptor 19
 Aruntius Stelle poeta 180.23
 à Martiale Asteris nuncupatus
 180.43
 Aruntij Stelle nuptiæ à Statio cele
 brate 180.60
 Ast. vota pauimenta 470.32
 Astolus Centaurus poeta 47.35
 Asclepiades poeta 357.23
 Asclepiades Tragicus 284.26
 Ascollia celebratus 151.19. 230.39
 ἀσκολίου 151.32
 ἀσκολίου 151.22. 230.39
 Asera Bæotia vicus 73.53
 Ascreus vnde nominatus Hesiodus
 74.1
 Asinius Gallus poeta 314.44
 Asinius Gallus in Cicronem inue
 ctus 316.10. eius supplicium. ib.21
 Asinius

I N D E X.

Astinus Pollio poeta 315.42. in
 fenissim⁹ sine Cicronis 316.2
 Afus Samius poeta 130.29
 Afissa Milesia poetria 124.52
 Periclis amassa 125.4
 Asterius qui & Deucalion 52.31
 Asydanus poeta Comicus 253.38
 sui ipsius laudator 254.10
 ἀστυδανου 468.52
 Atergatis dea Syrorum 477.31
 Athene sulcimentum Græciæ 339.
 42
 Athenæus Epigrammatū scriptor
 365.44
 Athenæi locus dubius 355.48. lo
 cus mendosus 352.12. locus ani
 gnaticus de cochlea 452.8. lo
 cus de enigmata Sphingis 449.
 28
 Athenæi Sibylla 83.34
 Athenensium menses 569.17
 574.40. fodina metallorum
 448.53. inanis sumptus circa
 metallorum fodinas 449.4
 nominata 458.42
 de Athenensium legibus dictum ce
 lebre 293.1
 Athenodorus Cananita 167.51
 Atomus quid 592.13
 Atri dies cur dicti 595.34
 Atriplex herba 480.8
 Atte qui dicantur 308.48
 Q. Atta 508.43
 Q. Attæ versus enigmaticus. pag.
 309.8
 Ateius Capito 121.44
 Attella vrbs quæ nunc Auersa 238.
 26
 Atellanæ fabule 307.6. 318.24
 quid à Satyris differant 238.28
 Atellani ludi 243.48
 M. Attilius Comicus 306.21
 Audynæus mensis 571.13
 Auerrhois locus de Mahomete 62.
 11
 Auge poetria 286.20
 Augæus Comicus 286.18
 Auguria pronuntiabat Pontifex
 491.18
 Augusti Caf. in Cassium Seuerū io
 cuni 161.11. epigramma paruum
 pudicum 198.26. Tragedia
 Ajax 198.36. versus in Vergi
 lij obitum 198.40
 Augustus Caf. poematum studio
 sus 198.20
 Augustini locus restituitur 282.4
 Augustinus Dauidem omnium psal
 morum authorē statuit 44.36
 Auiæ filiorum enigma 453.10
 Auleum quid 244.44
 Aulus Serenus poeta 362.30
 Aurea carmina Pythagoræ 93.11
 467.17
 Aurei Oppiani 107.50
 Aurelius Augustinianus 393.4
 Aurium creditio in animalibus ire
 signum 496.29
 M. Ausus Valentinus 404.48
 Ausonius Gallus Burdegalenis poe
 ta 374.12. 375.22. consula
 rem dignitatem gessit 374.33
 Ausonij enigmata 457.50. 458.14.
 locus castigatur 94.46. locus
 emendatur 141.16. locus de
 gripho ternario 449.43. ora
 tio ad Gratianū Cæsarem. 374.
 33. poemata & annales 374.48
 in Ausonij Galli epicidio quomodo
 nonnulli fallantur 374.30
 Autocharis Theopogi fabula. pag.
 279.13
 Autocrates Athenensium Comicus
 295.10
 Authores citandi mos parum eru
 ditus obseruatus 43.19
 Autorum veterum codices quàm ca
 stigatissimi haberi quomodo pos
 sint 296.13
 Autumædon Cyzicenus poeta 375.
 40
 Autumni initium 562.4
 Axamenta carmina, quæ & Sabia
 na 35.45
 Axionicus Comicus 295.48
 Azania regio 51.12

B

Babrius poeta 358.3
 Bacchus ignigena 459.29
 Bacchus ubi enutritus 49.45
 Bacchi sacra Trieterica cur vocata
 549.16
 Bacchylides poeta Lyricus 341.47
 de Bacchylide iudiciū Cæsaris 343.
 14
 Bacchylidis autoritas 343.19. hy
 cuni 343.6. imitator Horatii
 343.10. origo 343.2
 Bacchylidis nomine tres 343.20
 Bacis seu Bacchus Chresmologus
 88.5. Lacedæmoniorum multie
 res furore liberat 88.16
 Bacidis nomine duo alij 88.20
 Baculus Aegyptijs hieroglyphicus.
 pag. 467.46
 Balbinus Maximus, Caf. poeta
 206.2
 Balnea antiquis minus in vsu. pag.
 497.52
 Balnea ad luxum & molliem in
 uenta 498.2
 Baptæ, Eupolidis Comædia 260.
 29
 Baptistæ Mātuanus Carmelita 388.
 33. non per omnia probatur. ib.
 Bapt. Fera Mantuanus 369.42
 Baptistæ Guarinus 111.26. 389.26
 Baptistæ Pius Bononiensis 392.21
 Bapt. Sanga 396.27. 398.21
 Bardi Galliæ 41.28
 Bardus 25.22
 Bartholomeus Crotus 297.44
 Bartholomeus Ferrinus 412.8
 eius epitaphium. ibid.
 Basilus Magnus Christianus autor
 211.36
 Basilij Magni locus de Homero
 72.6
 Batalus poeta 102.3
 Bathyllus nimus 236.43
 Bathyllus, Vergilij versus pro suis
 vendit 156.52
 Bathylli arrogantia à Vergilio vt
 elusa 157.3
 Βαθυλλου, Βαθυλλου 102.30
 327.46
 Batton Comicus 295.11
 Battus poeta 102.28. 327.40
 Βαττων, Theopompi fabula 279.2
 Bauus poeta infusus 155.23. eius
 interitus 156.38
 Beda non auro 221.49
 Begoe nympha 83.38
 Bellum nauale inter Caf. & Anto
 nium quo die factum 565.51
 in Bello exercitus ordinem, tesseras
 item & vigilias quis inuenit
 65.26
 Bembus 186.34. 195.42
 Benedictus Acoltus 413.32
 Benedictus Acoltus 413.32
 Benedictus Capella 394.11
 Benedictus Lambertus 395.9
 Benedictus Lampridius 394.22
 Benedictus Portus 396.42
 Benedictus Priganus Mutinensis
 389.52
 Benedictus Varochius 416.43
 Beneficij exprobatio, ingratitude
 nis loco est 518.9
 Beneficij quadruplex consideratio
 532.52

I N D E X.

488. 16 locus mendosus 297.18
 Ciceronis oratio in Pisonem vehemens 390.6
 Verrine orationes iocis enigmatis referri 455.40
 præcepti de ænigmati 447.6
 versus de Terentio 302.34
 Ciculus qualis avis 71.51
 Ciconia, symbolum pietatis 518.9
 Cimberij 117.34
 in Cmere olla vestigium confunde prouerb. 454.42
 Cinesias, philiireus ab Aristophane cur vocatus 359.2
 Cinesias à Pherecrate taxatus 549.48
 à Platone Comico virivus 350.12
 melopeus 340.43
 Pyrrhice autor 349.35
 C. Cinna epigrammatum scriptor 371.16
 errore nominis à plebe interfectus 371.50
 de C. Cinna Vergilij testimonium 371.18
 Cinna interitus 371.47
 opus Smyrna, noueno cōfectū 371.20
 somniū, mortis prænuntiū 372.2
 Cincodorum versuum primus autor 354.9
 Circenses ludi 243.39
 Cistarella familia 386.10
 Citharæ inventor Apollo 51.14
 Ciuilis mensis 536.16
 Cinetta Italis quid 459.1
 Clarus Albinouanus 168.53
 Cl. Claudianus poeta quādo floruerit 191.21
 an Christianus 192.28
 Claudianus Manerius poeta 193.20
 Claudiani epitaphiū 192.12
 hymni in Christum, cuius sint auctoris 192.49
 patria incerta 191.44
 poemata 193.2
 statua 192.20
 de Claudiano Liliij censura 193.13
 Claud. Ptolemæus Senensis 416.36
 Clauis annalis 561.35
 Cleantes Stoicus 293.41
 Clearchus Comicus 289.53
 Clearchi Com. in bibaces sententia 285.3
 Clearchus Solensis 43.53
 443.13
 Clemens Marotus Gallus 407.22
 Clemens poeta 187.33
 Clemens Romanus 49.30
 Cleobule poetria 123.13
 eius enigma. ibid.
 Cleobuli enigma. 447.37
 Cleobulus Lindius ænigmatum autor 445.10
 Cleomenes Rhægnus dithyrambo-

rum poeta 349.29
 Cleon Mimachus 464.44
 Cleophon tragicus 287.9
 Clepsidra Comædia 204.44
 Clepsidra vnde nūcupata 603.40
 Clepsidra apud Rom. autor 603.20
 Climactericus numerus 533.6
 Climacterici anni 602.5
 Clitagoora poetria 125.7
 Clitæmestra Quadrantaria 456.19
 Clitorius fons 50.51
 Clitorij fontis aqua abstemios facit 51.3
 Clodius Albinnus 204.33
 à Senero Cæs. taxatus propter studiū poeticum. ibid. 46
 Clonas poeta 319.12
 Cn. Aquilius poeta 397.1
 Cn. Manlius Rom. poeta 130.23
 Cn. Martius 311.49
 Cn. Matius, mimus, alius à Cn. Martio 311.49
 eius verba nouiter ficta 312.4
 Cn. Næuius Comicus Latinus 298.26
 Scipiones & Metellos infestatus, in exilio moritur 298.40
 quando floruerit 298.29
 Cornelius Nepos historicus 71.29
 Coa quid 456.40
 Coccius Spurinna 361.42
 Cochlea pro tuba antiqui vsi 451.52
 de Cochlea & testuāne enigma 451.31
 Cochleæ cognomen Græcum 452.14
 Codro pauperior, prouerb. ibid.
 Codrus, poeta 182.26
 Codrus Vrceus 389.46
 Cœlius Aurelianus scriptor 78.39
 Cœlius Calcagninus 392.28
 422.40
 495.47
 Cælius Rhodiginus 392.40
 eius lo cus enigmaticus citatur 457.8
 Caelum Gentes pro Deo colebant 491.32
 Cænobite 473.38
 Cæranus quidam à delphicæ feruatus 527.1
 Cobum quid 456.44
 Colabi poetæ lyrici, vnde appellati 355.44
 Colarbasus hereticus 13.16
 Coloneus locus 261.37
 Columba ingrati tudinis symbolum 528.36
 Columellæ versicul' citatur 485.12

Coluth' Tycoptites poeta 194.11
 Comici poetæ vnde dicti 230.20
 Comitorum recentiorum Calalogus 395.8
 Comitiorum perturbationes 508.31
 Comædia à Græcis ad Latinos transfuauit 196.30
 à Tragœdia quid differat 213.8
 Comædia noua vnde & qua occasione introducta 231.52
 Comædia palliata quid 238.2
 pretextata 238.13
 togata 236.50
 Comædia apud Græcos partes 241.3
 definitiones 231.37
 diuisio in membra 238.46
 Comædiae inuentiones & de hoc variæ sententiæ 212.1
 partes 240.40
 243.3
 Comædiae præfæ acerbitas ab Alcibiade correctæ 261.1
 pater Eupolis 233.20
 Comædiarum genera 237.46
 tres differentiæ 235.5
 Comilitum Constantinæ 177.40
 Conradus Celtes Germanus 406.26
 Conradus Coclenius 407.40
 Constantinus Ducas, Leonis Imperatoris F. qualis scriptor 207.52
 Constantini imp. libri de re rustica 208.8
 luenci carmen 209.46
 Constantinus Laudis 418.50
 Constantinus Lascabares 401.29
 Constantinus rei rusticæ scriptor 60.5
 contra Solem mingere cur prohibetum 485.53
 Conuinciorum lex 109.39
 Cor & cerebrum, dus hominis dicuntur 459.42
 Cor non edendum, prouerb. 480.21
 Corax Rhetor 455.9
 Corbis qualis ignominia apud Bœotios 284.26
 Cordacismus, hystericus 14.44
 Cordax saltationis Scenicæ species 14.48
 237.11
 Cordubenses poetæ 176.46
 Cornici opera 65.48
 Corinna poetria 352.5
 Pindarius antelata 123.10
 Pindarum quæ re vicerit 352.10
 Corinna Ouidij 352.21
 Corinna ad Pindarum admonitio & dictum 352.26
 Cornelius Alpinus 142.7
 Corne-

Cornelius Celsus 361.31
 Corn. Crocus Dietherus Augustanus 408.4
 Cornelius Gallus poeta 154.9
 Corn. Galli laudes Verg. iij. Geor. libro aliquando complexus 154.24
 interius 154.10
 Lycoris 154.16
 sub Corn. Galli nomine versus qui circunferuntur, an legitimi sint 154.20
 Corn. Seuerus poeta 171.47
 Cornelij Seueri carmen in obitum Ciceronis 172.5
 carmē de Aetna quo d. Vergilio ascribitur 172.1
 Cornelius Sylla literarum non rudis 197.38
 malo poetæ quæ lege præntiū dederit 197.36
 Satyricarum comædiarum scriptor 197.27
 Corn. Taciti locus de Germanorum carminibus 41.25
 locus de Sibyllinis libris & carminibus 83.47
 Corneti 450.46
 Cornificij interitus 197.27
 maleuo lentiam Vergilius vt correxerit 197.16
 ad Cornificium Epistole Ciceronis 157.29
 Corinna poemata 352.29
 Corinna siue Corinna poeta 65.9
 Cornucopia Hel. Melisi 315.22
 Cornutus Persij præceptor, alius à Cornuto grammatico 174.22
 Cornutus Probus grammaticus 101.20
 Corone poetice indignis conferri consuetæ & de hoc epigramma 15.40
 Coronam nec decerpit, prouerb. 484.31
 Coronandi poetæ mos vnde coeperit 16.6
 Corui mali malum ouum, prouerb. 455.10
 Cosconius poeta 182.24
 Cosmas Hierosolymitanus 220.49
 Cosmæ musici canones 221.1
 Cosmæ & Damiani miracula 221.10
 Cosmicus Patavinus 386.51
 Coriburni 244.36
 Cotta poeta, Ouidij amicus 170.41
 L. Cotta quindecimvir 83.35
 Cottabus seu Cossabus 131.37
 Cræde instrumentum Comædiæ 242.46
 Crantor philosophus et poeta 106.1
 Crantoris Epitaphium 107.1

I N D E X.

Craestius grammaticus, & in eum epigramma 371.32
 Crates Atheniens. Comicus 255.6
 Crates Mallotes 67.18
 138.10
 Criticus appellatus 255.46
 insignis grammaticus 255.40
 ates philosophus 45.24
 quo tempore floruit 255.47
 Romam legatus missus 256.1
 Cratetis enigma 451.23
 sententia de amore 255.22
 Cratetis nomine alij decem 253.37
 Craticula cum igni subiecto: Argypij hieroglyphicum 467.53
 Cratinus Atheniens. Comicus 257.36
 longæus 257.44
 vinosus 357.50
 Cratini fabula Methæ, eiusq; argumentum 258.8
 in Cratinum epigramma Nicerati 258.10
 Creophilus poeta 66.22
 Crepusculum vnde dictum 589.41
 Creticus modus apud Musicos 65.1
 Crines tondere die festo, Pythagoræ eis illicitum 485.38
 Crinū vnguiumq; præsegrima ne commingito, prouerb. 485.31
 Critias nobilis poeta 126.30
 Ctemene Hæfodi vxor 74.41
 Ctesiphon poeta 355.44
 Cubi inuentor quis 65.24
 Cucupha avis senescentibus parenti bus gratiam referit 528.1
 Cucurbitule enigma 450.35
 Cucurbitule duorum generum 450.43
 Cui prima syllaba breui & altera longa, aliquando in vsu 140.3
 Cuma vrbs 73.42
 Cumanæ Sibyllæ sacellum 84.2
 Cupressima ligna non coaceruanda, prouerb. 489.10
 ex Cupresso Iouis scepterū fit 489.18
 Cupressus Diis sacra 489.23
 funeris symbolum ibid.
 Curionum familia tres vna serie oratores produxit 389.32
 Curius Lancelotus 420.26
 Curtius Pontanus poeta 170.20
 & de eo Taciti locus ibid.
 Cyclos, cyclica carmina 34.27
 Cyliscus Tragicus 295.8
 Cylonium scelus 63.15
 Cynegirus Atheniensis 250.26
 Cynethon poeta 89.19
 Cynthius Io. Bapt. Gyraldus 412.

28 eius Filij duo 412.51
 Cynocephalum duodecies in die mectere solitum 603.26
 Cyprianus martyr & poeta 209.30
 Cypriani carmen de ligno crucis 209.31
 Cypriani locus 490.52
 Cypriorum menses 575.14
 Cyrillus Alexandrinus 55.48
 Cyrus Panopolita, scriptor Ecclesiasticus & poeta 214.40
 Cyrus Persarum rex à Xenophonte in exemplum boni ducis descriptus 227.8
 contra Massagetas ducit 54.36

D

Dactylus pes à quo inuentus 44.13
 Damasceni locus de quodā rustico 62.18
 Damasus Papa versificator 212.5
 Damasi Papæ poemata 212.7
 Damocharis poetria 125.17
 Democrates medicinam versibus perscripsit 121.47
 Damophila poetria: & de ea Apollonij Tyanei verba 175.10
 Damoxenus Atheniens. Comicus 282.20
 Danthes Alierius Florētinus 22.4
 41
 Daphitas poeta & grammaticus 129.6
 eius in Lyssimachum R. di sition & interitus ibid.
 de Dapide exitu historia 129.17
 Daphne id est Laurus, vnde dicta 74.25
 Darij Regis in Sylofontem gratia do 56.17
 489.10
 David alter Hercules 44.20
 canator & poeta diuinus 44.21
 poeta 320.30
 Davidis cū Golia cōgressus 44.18
 Decius Laberius poeta 309.37
 à Cicerone laceffus, vt cum remo morderit 309.43
 Decij Laberij sentis versus venustissimi corā Cæsare recitati 310.2
 Decius poeta, & de eo Rutilij carmen 183.42
 De diuinis non absq; lumine loquendum, prouerb. 492.42
 Decius Imperator 61.50
 Dei ab hominibus vulnerari, quomodo à poetis finguntur 4.36
 H h 4

I N D E X.

Dei figura in annulo non insculpen-
da 474.50
Dei n ex vitib. imputans liberos
verb. 489.37
deinde derelicta 235.49
Deiphobe Sibylla 33.25
deinde quasi dicitur dicta 495.21
Delos insula enigmatica proposita
463.37 ratio nominis 41
Delphici accolae carminis hexame-
tri Graeci auctores 41.49
Delphidius 215.20
Delphines hominum amasi 526.
50
Demavathus Lacedaemonius 516.3
Demetrii aenigma 450.37
Demetrius Calchondilas 399.39
Demetrius Moschus 400.44
Demetrius Cynicus 237.22
Demetrius Phalereus 290.42
447.4
Demetrius Phalereus 417.10
Demetrius 450.36
Demetrius poeta: eius distinctio
106.33
Demetrius Simius quidam ab Hora-
tio infectatus 106.40
Demo que Demophila, Sibylla
83.19
Democritus Abderita philosophus
365.48
Democritus poeta 365.47
Demophile Sibylla 83.19
Demosthenes 434.49 Batalus cog-
nominatus 102.5
Demosthenis argyranche 458.46
Demetrius numerus perfectus 358.26
Demodocus musicus & poeta 61.6
Dens Theoninus apud Horatium
quid significet 483.9
Dentes non frangendi, pron. 484.3
Deorum & Naturae arcana quare ab
antiquis obscuritate tecta 466.
Deucalion 331.4 (26
Dexterates Athen. Comicus 282.22
Dextera non cuius porrigenda, pro
verb. 484.14
Dextram pedem prius induit, fini-
stram prius laeva, pron. 407.30
Dieta temperata vitæ ratio 433.
51
Diagoras Melius, prouer. 343.47
Diagoras Melius, cognomina-
tus 343.37 Deos quo argumēto
negauerit 343.42 Lyricus poeta
343.27 propter impietatem
ab Atheniensib. proscripius 343

50 suam impietatem criminātes
ut eluserit 344.10
Diales Flamines 474.44
Diarrhæidistis 264.13
Dicaeogenes Tragicus 282.33
Dichys historicus 95.29
Didacus Pyrrhus 404.18
Dicibus nomina à quibus indita 599
& seq.
Diei diuisio 592.8
Diei notisq; tempora, proprijs di-
screta nominibus 583.48
Diei per climata longitudo & bre-
uitas 592.31
Dies, nonas, & Idus quot quilibet
mensis habeat 584.12
Dies vnde dictus 586.50
Dies apud Hyperboreos cur seme-
stri luce sit 592.11
Dies naturalis 587.26
Diffissi dies 592.42
Diluculum 588.11
Dimetrum carmen 534
Dinarchus poeta 91.8
Dion historicus 59.32
Diobolaris meretrix 456.21
Dioesarea ciuitas 185.26
Diocles Comicus, & eius insolens
harmonia 258.28
Diodorus Sinopæus Comicus 309
36
Diogenes Alexandrinus Tragicus
poeta 281.21
Diogenes Laertius 92.36
Diogenes Tragicus, alius ab Alexan-
drino 281.14
Diogenes Synopæus, canis nuncupa-
tus 281.17
Diomedis Grammatici locus aenig-
maticus 452.15 locus dubius 297
44. locus restituatur 274.31
Dionysii Sacra 459.30
Dionysius Chalcus 131.31
Dionysius Halicarnassicus 71.17
Dionysius locus emendatur 95.2
Dionysius Lincius literarum noia-
rum inuentor 12.38
Dionysius Milesius poeta 130.34
Dionysius Pheræus 131.42
Dionysius Punicus & de eo varie
coniecturae 131.3 de situ orbis o-
pus scripsit 131.14
Dionysii opus de situ orbis 131.16
ibid. operis de situ orbis inter-
pretatio 188.10
Dionysius Sicilia tyrannus poeta
278.1 Aeschylus pugillaribus suas
fabulas exarauit 278.8

Dionysius Sinopensis 131.47
Dioscorides 485.18
Dioxippus Comicus 296.5
Diphilus Siphnius 478.17
Diphilus Comicus 296.5
Diphilus & Pythagore 493.19
Diphili imitator Plautus 291.43
Diræ Vergilij an videretur poema
142.26
Discipline pacis comites 390.23
Discipline similes longæ peregre-
nationi 314.47
Dithyrambi ad Phrygium modum
candæ 345.52
Dithyrambici poetæ 29.23
Dithyrambici versus 29.12
Diuerbia Comœdiarum partes 238
48 (78.36
Diuinae homines quando possunt
Diuinationis genus Arithmantia,
quale 274.30
Diuinationes vnde hominibus con-
tingant 78.3
Diuinationum duo genera 78.17
Diuitia 345.50
de Diuitijs, Euripidis locus 365.42
Dius pater Hestodi 73.51
Dodoneæ columbae primæ carmen
hexametrum cecimere apud Grae-
cos 43.41
Docti obrectatorib. obnoxij 77.15
Domitianus Cæs. poeseos studiosus
200.44 cur Germanicus appel-
latus 201.33 poesein non amauit
sed simulauit 301.43
à Domitiano Minerua culta 201.25
de Domitiano Martialis carmen
201.30 Quintiliani sententia
201.7
Domitius Marsus epigrammatum
scriptor 372.22 eius opus Ama-
zonis 372.24
Dominic. Naus Mirabellus 415.18
Donati locus de Adibus in comæ-
dia discernendis 241.20
Dorus poeta 365.51
Dorillus poeta 366.1
Doric meretrix 330.38
Dorus poeta 365.52 (404.13
Draco poeta, Atheniensium legisla-
tor 90.29 quo tempore vixerit
90.44
Draconis interitus 90.51
de Draconis legibus Demadis ora-
toris dictum 90.38
Dracon Thebarum rex 450.4
Dramatū genera quinq; 229.44
Dra-

I N D E X.

Dramatum genera quinq; 229.44
Dropides poeta 92.20
E
Ebrictatis 275.42.281.3
Ebrictas effecta 469.31
Eccyclema, pægmatis genus 24.17
Egæus Pythagore 493.19
Echo adoranda ventis flantib. pro
verb. 496.40
Educare, verbum 312.21
Egeissippus Comicus 475.20
Egeissipi historici locus citatur
488.25
Egeissipi iudai Historie non legi-
timate qua coniectura 276.22
Egidius Delphus 406.41
Egæus vespis Comica 244.21
Egnatius scriptor Ecclesiasticus &
poeta 221.14
Egnatius Venetus 397.14 411.13
Egnatius, vnde vnde, poematis species
110.50
Elaphebolion mensis 575.45
Electra quasi vnde vnde 314.39
Elegum carmen 30.28
Elephantis poetria, & eius poemata
obscena 125.36
Eleusina sacra non impune euulge-
ta 466.19
Elistus Calentius 410.5
Elitum ne asses, prouer. 488.30
Emanuel Chrysolorus 399.29, le-
gatus maximam Europæ partem
obiit. ibid. 33 mortuus Constan-
tiæ. ibid. 37
Ephæsus, vnde vnde 244.36
Ephippius 465.9
Emmeleia, saltationum species 15.1
237.11
Empedocles poeta 98.51
Empedocles 99.11 diuinitatis de se
rio in Actæ crateras se immisit
99.16
de Empedoclis excellentia Lucretij
versus 99.4
Empedoclis poemata 99.20 versus
de Pythagorica palingenesia
99.37
Encyclium. Encyclopædia, 34.39
Engelardus Germanus, poeta
407.4
Ennius grammaticus 138.29
ENNIVS poeta 137.1. animam Ho-
meri per palingenesiam sortitus
137.31. Rudiis et Calaber 137.13
nostis 137.40
Ennij epithaphium à seipso scri-
ptum 138.20 obitus 138.7 Pha-
getica, 134.8 poemata 138.4

tria corda 465.10
de Ennio Quintiliani iudicium 138
23. Vergilij dictum 138.46
Enochi liber fictitijs 9.10
Hæc Homero quid 50.8
Eobanus Hessus 408.26
Epacla dies 585.47
Epaclas dies inueniendi ratio 586.9
Ephesii martyres, quos septem Dor-
mientes vocant 61.49
Ephippus Atheniens. Comicus 295
31
Ephorus Cumeus 61.22
Ephorus 276.28
Epharmion, dicendi modus 247.
46
Epharmus ab Hierone tyranno
multatus 248.1
Epharmus patria que 247.37
quædam insignes sententiæ 248.12
Epharmus tragicus poeta 247.32
Epicrates Comicus 295.34 eius
carmen de mure ibid.
Epigenes tragicus poeta 245.42
Epigramma in laurigeros nostro-
rum temporum poetarum 15.40
Epigramma scorpionum simile 364.
46
Epigrammatiorum poetarum ca-
talogus 395.26
Epigrammatis leges 365.14
Epigrammatum tria genera 364.35
Epiphycus poeta 118.10
Epimenides poeta 61.32 à Lacedæ-
monijs captus in bello 62.39 pe-
sæ ab Atheniensib. profligat 63.
3. & 8. que scripsit 62.30
Epimenidia pellis, prouer. 63.24
Epimenidis quedam D. Paulus A-
post. vsurpauit 62.27
Epimicus comicus 266.7
Epimicus in comædijs que 240.3
Episcenium 24.18
Episodion 231.13 & 20.241.8
Epitaphium Admeti poeta 173.36
Aeschylus 252.5 Amphionis 52.
35 Ant. Panhormite 386.1. A-
phranij 305.48 Archilochi 326
46. Barth. Ferrini, 412.13 Clau-
diani 192.12 Crætoris 307.1 En-
nij 138.20 Eurypidis 268.1 Hel-
pidis Boerij vxoris 219.40 He-
stodi 75.5 Heraclidis Pœtici, 117
24. Homeri 69.39 Iulij Camilli
411.3 Megisthæi vatis 335.11 Mu-
sæi 58.10 Neuij 299.7 Orphei
54.4. Pantomimi Paridis 180.23
Pacuij 303.36 Philetæ 118.1

Plauti 300.3 Pompeij 203.12 Sæ-
necæ 317.14 Solonis 92.15.
Theocleti 283.24 Thome MO-
ri 408.51 Timocreonis Rhodij,
Comici 259.43 Timonis Misari-
thyphi 97.46 Timothei Mu-
sici 349.6
Epithalamia, alia vnde vnde, 4.
lia 30.10
Epithalamio graphi 29.54
Epithalamiorum lex 30.8
Epitaphis in comædia quid 240.50
Epos carmen 30.26
Epodos, Epodicon carmen 320.46
Epodos Horatij Flacci 320.47
Erasmus Roterodamus 405.50
471.9
Erasmi locus enigmaticus 449.36
de Erasmo Roterodamo censura ab
Astoris 406.5
Eratosthenes poeta 83.41 120.47
philologus primus & nouus Pla-
to dictus. ibid. 52 in media extinctus
121.17 longæuita 121.5
ab Eratosthene multa desumpsit
Vergilius ibid. 10
Eratosthenis elegia 121.6
Erinna poetria 123.50 & de eius
patria varia 124.2
in Erinam epigramma 124.7
Eriphus, poeta comicus 250.22
Erycius poeta 366.3
Erythra vrbs vnde nominata 82.
45
Erythra Sibyllæ prodigiosa iuuen-
tus 82.46
Erythris regio 81.47
Erythmus quid 478.43
Ersatas serra dissectus 45.15 versus
condidit 45.13
Erythmus non edendus, prouer. b.
478.42
Eteocles, Eteocleæ Gratiæ 538.41
Euages poeta, sed literarum rudis
285.12
Euangelista Magdalenus 395.50
Euangelus Atheniens. comicus
296.3
Euanius poeta 121.33
Eubæus parodiariū poeta 353.46
parodiariarum suarum beneficio
ibid.
Eubuli aenigma 460.31 aenigma
de podice 285.3
Eubuli comædia Clepsidra 284.
46
Eubulus Athenien. Comicus 284.
46
Eubulides tragicus 284.29
Eucha-

I N D E X.

Eucharistiæ Christianis olim frequentior quam hodie usus 482.1
 Eudæmon poeta 188.47
 Eudæmus poeta 122.12
 Eudocia Arcadij Imp. vxor, iniqua Chrysofostomo 207.41
 Eudocia Theodosij Imp. vxor, poetria 207.10
 Eudocia philodora in Christum composuit. 207.10
 Eudocia philodora. 214.45
 Eudocia iter Hierosolymam versus 207.33
 Eudoxus historicus 60.17
 Eudoxus Siculus, Agathocles F. Comicus 288.44
 Eueclius Cyprius 47.43
 Eucenius vates 89.8
 Eucnus poeta 94.42
 Eugubinus Stenuchus 497.8
 Euhemerus poeta 119.19
 Eurygion frater Sapphus 119.24
 Eumelus Corinthius, poeta 89.46
 eius poemata ibid. 50
 Eumite, quæ & Cleobule, poetria 123.13
 Eumolpia poetria 58.49
 Eumolpus Eleusinus 58.38
 Eumapius Græcus historicus 50.3
 de Eunucho & vespertione enigma 454.26
 Euodus Græcus, versificator 173.37
 (288.36)
 Euphemius Olympius Tragicus
 Euphorbus histor. 67.27
 Euphorion poeta 116.20
 Quintiliani iudicium 116.42
 Euphorion Aeschylæ F. 251.42
 Euphron Comicus 293.45
 Euphronius poeta 126.18
 Eupolis Comicus 259.50
 Eupolidis interitus propter læsum Alcibiadem 260.31
 præcox ingenium 259.51
 de Eupolide Quintiliani iudicium 260.6
 Eupolis quidam, prima nuptiarum die oppressus 260.4
 Euripides Salaminius 264.29
 à canibus laceratus 266.50
 in Aegyptum nauigat 264.51
 mulierosus 266.8
 mulierum os for 266.20.
 philosophus appellatus 265.10
 seditionem scenæ vt representat 265.4.
 Socratis innocentiam vt detexerit 265.32
 de Euripide Ciceronis dictum 298.36

Quintiliani iudicium 268.40
 oraculum 264.30
 in Euripide Archelai regis studium 266.30
 Euripidis asperitas & arrogantia 265.21
 auctoritas 268.30
 dicta quædam 265.26
 dictum 229
 50 epigramma in matrem & filiam simul extinctas 266.45
 epitaphium 268.1
 genus 264.7
 præceptores 264.42
 horribile mortis genus 266.50
 sententia de diuitijs 265.42
 sepulchrum 266.36
 sepulchrum fulmine percussum 267.42
 tragœdiæ à Ptolemæo eflagitata 269.2
 tragædijs multæ Atheniesium captiui liberati 268.24
 tragædijs Socrates ligna subministravit 265.1
 vxores & filij 265.11
 Eurygion frater Sapphus 330.11
 Eusebij error 297.26
 locus declaratur 48.10
 locus de Mose citatus 42.51
 locus restituitur 47.47
 versus per Georgium Trapezuntium 356.40
 Euthymus Græcus interpres de psalms Davidis 44.34
 Euthydemus poeta 128.2
 versus verbum 234.3
 Exarare literas, pro scribere 8.42
 Exodus pars tragœdiæ 231.14
 Exercitus militaris ordinem quis inuenit 65.25
 Exomides, vestes comicæ 244.20
 Ezechias 45.16

F

Fabæ mysterium apud Pythagoricos 475.20
 Fabarum esu quare abstinendum olim 475.21
 à Fabis abstineto, Pythagoræ symbolum 475.7
 à Fabis Pythagorici cur abstinuerint varie coniecturae 475.22
 Fabilius Epigrammatum poeta 374.16
 Q. Fabius Labeo 302.49
 Fabula Attellana 235.28
 Fabula personata 238.30
 Fabularum abusus apud Christianos deploratur 318.33
 actores primarij partium qui 237.3
 cœtamina à quo instituta 262.46
 Fabule latine paucioribus quam Græcæ peragebantur 245.20
 Fabule Milesiæ 204.17
 motorie, statariæ & mixtæ 238.38
 Rhin

tonicæ 238.36
 Fabulis imponenda nomina quæ 245.30
 Facetus poeta 224.49
 Famosos libellos scribentum pœna 261.8
 Fannius historicus 157.46
 Fannius poeta 157.47
 ab Horatio notatus 158.4
 Farinam attingere Flaminiibus Romæ nefas 490.15
 Fasti dies 593.52
 Faustus Benedictinus 220.3
 Faustus Gallus scriptor Ecclesiasticus 219.46
 de Fausto Gallo versus 230.1
 Februum, sicuturamenta 571.8
 Februarius vnde dictus ibid.
 Federicus Scotus comes Placentinus 418.50
 Fensterle Historiarum scriptor 17.27
 Fensterle libri de Magistratibus, non legitimi 171.27
 Fertilitatis Symbolum 468.39
 Fescennini versus 35.41
 Feriarum Christianorum autor 601.25
 Feriarum publicarum quatuor generum 593.6
 Festi & profesti dies 592.18
 Festorum dierum ratio apud Ethnicos 492.32
 Festum apud Indeos tubarum & buccinarum 581.42
 Flaminius Diales 474.44
 Flavius Ant. Gyraldus 412.42
 Flau. Constantinus Cæsar 206.42
 Flauianus Nicetius 218.19
 Floretus poeta 224.48
 Flori oratores 360.41
 Florus poeta 202.13
 Focunditatis symbola 485.24
 Fontanus poeta 170.40
 Fortunæ lusus 184.9
 Fulgentius Placidas Rhetor scriptor Pontifex 217.24
 Furnius erga Cæs. Augustum gratus 532.27
 Franc. Artillus 410.33
 Franc. Bernia 417.3
 Franc. Bolognetus 417.11
 Franc. Contelles 396.38
 Franc. lambeccarius 390.2
 Franc. Lusignus 419.17
 Franc. Mar. Molcia 396.3
 Franc. Modestus 397.41
 Franc. Niger Bassarnensis 410.17
 Franc. Niger Venetus 410.11
 Franc.

Franc. Octavius 386.28
 Franc. Petrarca poeta 195.22,
 497.44
 Franc. Petrarca locus in Eclogis illustrius 289.42
 313.10
 Franc. Philephus 387.39.
 Chrysolore gener. ibid. 47
 Franc. Portus Græcus 378.36
 Franc. Robertellus Vtinenfis 413.53
 Franc. Sarducus Arganicius 421.2
 Franc. Spherula 394.27
 M. Furius Bibaculus 141.26
 & 47
 ab Horatio descriptus 141.42
 contra Cæsarem scripsit 141.44
 Furor manicus duplex, & quomodo versus fiat 78.40
 Futurus Comicus 313.11

G

Gabriel Altilius 385.13
 Gabriel Arcostus 420.32
 Gabriel Falopius 419.30
 Galearius Gonzaga 419.50
 Galeni locus 56.38
 Galbus Bassus, poeta 360.30
 Gallfredus Chausferus 405.38
 Galli castrati Cybeli cur attributi 525.50
 Galli albæ pennæ 483.38
 Gallicinium 583.53
 Gallienus Cæsar poeta 206.12
 Gallieni Cæsar. epibalamion 206.20
 Persarum captus 206.26
 Gallus albus Pythagoræ acceptus 483.42
 Gallus albus non attingendus, pro uerb. 483.33
 Gallus amantium symbolum 483.15
 concionatoris diuini symbolum 483.52
 Ioui sacer 483.54
 Martis satellites 483.6
 Mercurio tributus olim 483.50
 Nocti Decæ Romæ sacrificatus 483.26
 Soli & Lunæ dicatus 482.44
 & 483.8
 olim in sacrificijs oblatus 483.22.
 Aesculapio mactatus 23
 Gallum nutrias, ne lumen sacrifices, pronerb. 482.44
 Gallum Lacedæmonij cæso hostie sacrificabant 483.31
 Gallorum literas Græcis non esse ventiosiores 10.30
 mos in fine sacrorum 491.42
 poetæ Baridi 25.22
 & seq. apud Gallos

I N D E X.

pueri etiam publicè nuptium traditi 49.31
 Gally Nilo 223.37
 Galli poetæ insolentia 155.2
 Gallo quæ crimina ab Augusto obiecta 154.52
 Vide Cornelius Gallicus
 Gamilion 575.38
 Gamphredus poeta 224.30
 Ganymedes à Ioue adamatus 49.13
 Gargilius Martialis, poeta 373.28
 Gauradas poeta 376.11
 Gellij error 446.30
 locus restituitur 294.2,
 371,40,446.31
 Georg. Anselmus 392.18
 Georgius Balsamo 402.16
 Georg. Cælius, Lusitanus 404.1
 Georgius Diaconus 221.26
 Georgius Logus Silesius 407.48
 Georg. Mandricus 404.46
 Georg. Sabinius 407.33
 Georg. Trapezuntius 356.38
 ex insula Creta oriundus 401.40
 in Platonem maledicus. ibid. 49
 Gemisthus Pletho 399.18
 Gemastus scriptor Ecclesiasticus 215.37
 Genæ quid 53.11
 Geranon machina Tragœdiæ 243.4
 Germani poetæ operam dederunt 41.24
 Germani cuiusdam insolentia in re formandis literis 12.53
 Germanici Comici 407.50
 Germanicorum poetarum catalogus 405.49
 Germanicus Cæsar Drusi F. 199.10
 eius epigramma lepidum. ibi. 28.
 interitus. ibi. 11.
 de Germania Ouidij versus 199.40
 Gerulicus poeta, epigrammatum scriptor 352.50
 Gilda Britannus 223.16
 de Glacie & aqua enigma 453.3
 Gladius flammæ & versatilis enigma 468.17
 Gladius versatilis & flammæ Parisi 488.44
 Gladium acutum auerte, prouerb. 483.38
 Glanis poeta 88.20
 Glaucus scriptor 64.52
 Glossæ ordinaria Bibliorum 222.37
 Gloria quid sit 52.14
 Glycon poeta 357.21

Glyconium carmen 387.11
 Gnesippus poeta 350.51
 Gnidij calami 458.24
 Gnomon 590.42
 γυναικων ποιητων cui ascribitur 46.2
 Godelbertus poeta 223.4
 Gordiani, pater et filius, imp. poetæ 205.40
 Gordiani patris poema Antoninis 205.46
 obitus ibid.
 Gothi Cumarum domini 84.5
 Graulius, Tragœdiarum scriptor 314.3
 Græcorum characterum formæ 11.46
 Græcorum annus 556.51
 embolimus 559.7
 Græcorum recentiorum poetarum catalogus 399.18
 Grata voluntate debere fatius, quam per malâ rationem soluere 314.23
 Gratia tarditate ingrata fit 533.25
 Gratia societatis symbolum 537.8
 Gratia Charites vnde dictæ 538.51
 Gratia Ethoelæ 538.11
 Gratiarum siue Charitum interpretatio 537.20
 effigies 537.50
 Gratianus imp. poeta 206.28
 eius erga Ausonium poetam beneuolentia 207.2
 Gratiitudinis brutorum erga homines insignia exempli 526.38
 & seq.
 Gregorius Magnus Nazianzenus 211.42
 Greg. Nazianzeni carmina 211.50
 Greg. Tifernas 387.28
 Griphi definitio 446.51
 Griphus qualis vox 446.32
 Griphi enigmata 446.35
 Griphi & enigmatis differentia 446.42
 Griphorum seu enigmatum usus 447.28
 Griphos soluētibus antiquitus præmia propolita 447.30
 Gualthrus poeta 226.43
 156.35
 eius opus de gestis Alexandri M. ibid. Guido Rhanganus 227.4
 Guidus poeta 224.16
 Guidus Posthumus 391.50
 Guil. Bigotus 417.42
 Guilhel. Budæus 406.7
 Gulæ memorabile exemplum 346.30
 Gulielmus Lilius Britannus 405.3
 Gunthe.

I N D E X.

Gütherus Germanus, poeta 223. 47
Gutta, stilla, quid differant 173. 34
Gyraldi aenigma 4. 65. 17 poesis
55. 12 in Cumana Sibylle subter
ranae crypta descensio 84. 6

H

HAbitus scenicus qualis esse
debeat 244. 18
Hadrianus Cardinalis 359. 10
Haereticorum in Deum ingratitude
509. 10
Hages poeta 108. 36
Halientica qui scripserint autores
186. 26
Haliticon Oppiani 186. 1
Hannibal Charus 416. 2
Harmonicæ leges 450. 5
Harmonicæ musicae leges 348. 40
Harmonicæ musici interitus. pag.
349. 22
Harpocratio 203. 50
Harpysie 474. 36
Hebdomades annorum 602. 5
Hebraea carmina hodie politiora
43. 13
Hebraearum litterarum Alphabetari-
um in stellis inveniri 91. 29
Hebraearum litterarum numerus 8. 50
ratio 8. 32
Hebraei nostri temporis nullos suæ
linguæ versus poeticos haberi
aiunt 43. 2 nudis pedibus sacra
peragebant 490. 26 suam poe-
sin ab Arabibus mutuati 43. 54
Hebraeorum annus 556. 16 arca-
na à Theodeſte philoſopho vul-
gata 466. 21
Hebraeorum ieiunia 490. 34. sacrifi-
cia cur farina et oleo confecta
490. 12 vetustissima poesis 42. 31
Hecate triformis 479. 24 Hecata-
tombeon 573. 19
Hecuba quam ob causam in canem
transformata fingatur 520. 13
Hederæ proprietates 489. 49
Hederam Iouis sacerdoti attingere
religio 489. 49
Hedyle poetica 125. 10
Hedyles poema 125. 15
Hedylogus 125. 12
Hegemon poeta 134. 34
Hegemon Thafius 132. 44
Hegesander Delphus 479. 28
Hegesianax poeta 133. 10
Hegesinus poeta 133. 15
Helenam Lacedaemone in Aſie Eu-

ropæq; perniciem educari, præ-
dixit Sibylla 83. 12
Helicon fluvius 55. 22
Heliodorus poeta et medicus. 122.
17 eius versus ibid.
Helius Spartianus scriptor 456. 10
Helyps vxor Boetij, poetria 219. 33
eius epitaphium 219. 40
Helymonis miseri poetæ miserior
exitus 108. 18
Hemitheon poeta 161. 19
Hemiochus Comicus, et eius Comœ-
diæ 281. 9
Heraclides Pœticus 44. 5 poeta 126.
42 gloriæ diuinæ avidus 126. 50
pro Pontico Pompicus vocatus
126. 46 quo astu diuinos homo-
res adeptus 127. 1 eius carmina
127. 7 epitaphium 127. 24
pro Homero liber apologeticus
77. 7
Heraclidis nomine quatuordecim
127. 17
Heraclitus Ephesus poeta 127. 32
Heraclitus poeta Lyricus 353. 34
Heracliti enigma 448. 22
Heracliti cognomen 448. 23 in-
teritus 448. 27
de Heraclito Epheso iudicium So-
cratis 327. 39
Herbam Molochen ferito, ne tamen
edito, prouerb. 485. 1
Hercules Bentiuiolus 226. 10
416. 26
Hercules Meliffus grammaticus
315. 22
Hercules II. Estensis dux 421. 30
Hercules Strozæ filius, à scarijs
sublatus 389. 12
Hercules Hostius 530. 10
Hermennus Buschius 406. 43
Hermiflanax poeta 132. 22
Hermippus Comicus et eius fabu-
læ 280. 23 et 280. 23
in Periclem et Aspafian iniquus
280. 34
Hermippus historicus 466. 53
eius de Pythagora locus. ibid.
Hermodotus poeta 109. 42
Hermogenes Rhetor 71. 15
Hesiodia senectus, prouerbium 77. 1
Hesiodus 72. 35
Hesiodus Delphicum oraculum ſci-
tatur 74. 43 à Muſis adama-
tus 74. 5 Homero coetaneus
72. 36 Homero iunior 72. 49
peregrinationibus delectatur 74.
37 quando vixerit 72. 73

Hesiodus et Homerus quo tempo-
re scripserint 67. 34
Hesiodi anima apud inferos 77. 3
mors 74. 43 et 52 mortis cau-
ſa 75. 2 non vnde deductum
73. 41 obtræctores 77. 12
occifores qui 72. 5 opera quæ
et quot 75. 46 opera à Mæni-
lio quodam carmine comprehen-
ſa 76. 31 patria 73. 42 paren-
tes 73. 50 ſepultura 75. 13 epi-
taphium 75. 15.
Hesiodus Luciani dialogus 76. 32
Hetruscoꝝ lingue à Latinis recer-
pitæ 12. 2
Hexametrum versus origo ab Hebre-
is 43. 25
Hexametrum carmen Ennio lon-
gum vocatur, Græcis deliacon
45. 53
Hiberia Hispanie pars vnde dicta
453. 28
Hibericæ herbae 453. 27
Hiberus fluvius 453. 28
Hieracius modus Musicus 64. 35
Hierax Olympi poetæ familiaris
64. 34
Hieremias propheta 44. 53
threnorum inuentor 64. 43
Hieremie Threni et nenie 45. 4
Hiero 131. 42
Herodes Alexandrinus 467. 19
Hieroglyphicæ Aegyptioꝝum lit-
eræ 64. 0 13. 32
D. Hieronymi de Psalms iudicium
44. 33
Hieronymus Britonius 398. 20
Hieronymus Carbo Neapolitanus
385. 21
Hieronymus Cracaſtorius 397. 3
Hieronymus Nucarius 395. 40
Hieronymus Parisetus 417. 51
Hieronymus Phœletus 415. 3
Hieronymi philoſophi de anima
Hesiodi, locus 77. 2
Hieronymus Quereens 414. 42
Hieronymus Vidæ Horatij artē poe-
ticam emulatus 360. 1
Hieronymi Vidæ obitus 228. 20
Hieronis R. liberalitas in Archime-
lum poetam 365. 24
Hierotheus Christianus poeta. pag.
208. 52
Hilarius Antiochenus 211. 12
Hilarius Phrygius 211. 12
Hilarius Pictauroꝝum pontifex, et
eius scripta 210. 50
Hilaros mini genus 235. 52
Hilde-

I N D E X.

Hildephonus Epicopus Toletanus
222. 51
Hildegardis Moguntina poetria
224. 8
Hipparchi annus 550. 41
Hipparchi interitus 93. 30 et eius
cauſa 459. 48
Hipparchi magnifica opera 93. 22
Hipparcho redditus enigma 459. 35
Hipparchus Euboicus 532. 10
Hipparchus Piſſiſtrati F. vates 95. 18
Hippias poeta et ſophiſta 102. 42
de Hippia locus Platonis excutitur
103. 1
Hippicus, poeta lyricus 344. 24
Hippius pes 344. 26
Hippodromus Lariffæus hymnogra-
phus 362. 41
Hippodæcum præconium 351. 3
371. 8
Hippoxax poeta iambiuentor
351. 27
Hippodactium carmē quod et Sca-
zon et cholon 311. 26
Hippus Rhegynus poeta 353. 17
Hierom Tyri rex 445. 15
Hirundines familiares non habe-
re ſymb. 472. 6
Hirundines ſymbola falſorum ami-
corum 472. 30
Hirundinis natura 472. 15 et 26
Hirundo domi non ſuſcipienda 528.
30
Hispania quo tempore à barbarie
vindicari cepta 404. 20
Hiſtonium oppidum 214. 8
Hiſtrio, quale vocabulum 236. 21
Hiſtriones à quibus primum adhi-
biti 239. 13 legibus infames 236.
33 218. 32 primarum, ſecundarum
et tertiarum partium 236. 46
HOMERVS 66. 35 à Palatone
quomodo pictus 71. 19 ab Athe-
nienſibus multatus 71. 28 Colo-
phonius 68. 25 cuius Sibyllæ ver-
ſus vſu parit 81. 37 cur cæcus ap-
pellatus 66. 41 Heſodo et Or-
pheo et alijs poetis præfertur
70. 5 latus, ſeu ex inſula 10. 68. 28
Homerus Meleſigenes dictus 65. 39
multos ante ſe habuit poetas 66.
24 non cæcus natus, ſed poſtea
factus 66. 33 omnium dramatum
ſons 233. 27 quandiu vixerit 69.
36 quem ſuorum verſum per-
peram ſemel pronunciari 71. 31
quo tempore claruerit 67. 16
Homerus Sellius quis 251. 72

Homerus Smyrniensis 68. 2
Homerus et Hesiodus quo tempo-
re carmina scripserint 67. 34
Homeri enigma 451. 12 448. 32
anima apud inferos cruciata 77.
4 Carmina an Rhapsodice 36. 19
carmina magni facta ab Alexan-
dro Macedone 70. 22 carmina in
Rhapsodias distincta 70. 13 car-
mina quomodo possent emenda-
ta haberi, sententia Timonis 115.
31 epitaphium 69. 38 hymni
72. 30
Homeri Ilias à Cratete Malote in or-
dinem redacta 255. 48 Ilias à La-
beone in Latinum versa 303. 1
Iliada in elegiacum carmen con-
uertere Pigres aggressus 116. 53
Homeri locus enigmaticus 447. 3
Margites opus, Comædiarum
ſons 233. 29 mors 69. 25 moris
cauſa 448. 34 et 42
Homeri nomine nomismata insigni-
ta 68. 4
Homeri parentes 67. 6 patria 67.
50 poemata 71. 48 poemata ab
Aristarcho in ordinem redacta
270. 53 poemata vt quam casti-
gatissima haberi possint 296. 15
praesantia 448. 32 sepulchrum
apud quos 68. 34 versus in ordinem
à quo redacti 70. 12 quidam ver-
sus ἀποσπείρατος ἢ τῶν ἀποσπείρατος 79.
27 vxor et liberi 69. 20 versus
μῦθος ἀειδὲ θῆρα et c. examen 71. 35
Homeri octo 68. 52, 69. 2
Homericae poeseos in ordinem redi-
gende autor qui 91. 19
Homerico carere versus ignominio-
sum olim 70. 31
Homericae 20. 24
Homeridarum familia 68. 6
Homericae 68. 23
Homeri plures alij poetæ etate su-
periores fuerunt 42. 29
de Homero Archeſtæ iudicium 107.
20
Homeromastix Zoilus 70. 32
Homerum laudare difficillimum
68. 47
Homerum mendacia et figmenta
scripturum vna Sibyllarum præ-
dixit 81. 14
de Homine Sphmgis enigma 449. 9
21 eius solutio 450. 29
Homo trium litterarum 464. 34
Homo tripes, prouerb. 450. 25

Hore vnde dictæ et inuente 603.
21 quattuor anni tempora vnde
appellata 312. 60
Hore diuisio 604. 6 plura signifi-
cata 605. 31 et seq.
Horaria 605. 52
Horarum genera duo 603. 15
Q. HORATIVS Flaccus poeta
359. 1 Alcaei imitator 329. 41
an primus Lyricos versus scri-
psit 359. 13 Bruti et Cassij par-
tes secutus 359. 30 per Mæcena-
tem Augustus Cæs. reconciliatus
359. 30 vbi, quando et à quibus
natus 359. 24
Horatij lectio quid conferat 360. 10
locus alter lectus 95. 24 poema-
ta 359. 48 Poetica ars imperfe-
cta 360. 1 statura 359. 38
Horatij versus illustratur 20. 51. 33.
38. 140. 50. 236. 52. 238. 43. 367.
6. 243. 7. 251. 47. 267. 3. 308. 53.
335. 4
de Horatio Quintiliani iudicium
359. 46
Hordeum sere; prouerb. 485. 24
Horologia et eorum autor 605. 52
Q. Hortensius Catonis vxorem, eo
vino, ducit 367. 24 Ciceronis e-
mulus 367. 41 gesticularia Dio-
nyſſa appellatus 367. 20 gulo-
sus 367. 33
Q. Hortensius orator et poeta
367. 16
Q. Hortensij filia paterne eloquen-
tie emula 367. 38
Q. Hortensij Sphinx Verri ablata
367. 50
Hofilius poeta 138. 52
Hofilius mimographus 312. 38
Hugubaldus poeta 223. 41
Hulricus Hutentis Germanus 406.
46
Humanum genus in quem finem à
deo creatum 425. 34
Humanus sanguis vbi sparsus est, lo-
cus lapidibus obruendus; symb.
Pyth. 499. 44
Hyacinthus flos 460. 28
Hyægnis tibie inuentor 64. 25
Hydaspes fluvius 88. 4
Hydaltus poeta 223. 7
Hylas mimus 236. 44
Hymnorum genera 33. 20 partes
321. 6
Hyperbolus Atheniensis, ex humili
loco ad potentiam euectus 257.
10

Hyperbolus, Comedia Platonis
257.16
Hyperboreis carmina non ignota
41.31
Hyporchema quid
321.10
Hystaspes
41.30 87.36

I

Iacobus Actiolus 398.3 413.21
Iac. Lebetius 418.2
Iacobus Micellus Argentinenfis
407.36
Iac. Nouarius 413.24
Iac. Sadoletus, poeta & orator 384.
Iac. Vvimpheclingus 407.7 (9)
Iambe puella 31.18
Iambelega carmina 31.6
Iambi, Iambea carmina 30.47
Iambi trimetri origo 44.6
Iambici carminis genera 30.53
Iamblichus locus de Sibylla Delphica
78.8
Iamblichus philosophus 86. co-
gnominatus 466.37
Iambos quis primus vsurpauerit
129.39
Iambus ab Archilocho inuetus 326.
39 pes vnde dictus 357.40
Iambus inter versus primus 44.10
Iambus vnde dictus 31.13
Iannus Anysius 417.45
Ianuarij Calendis Rom. consules ma-
gistratus inibant 563.20
Ianuarius cur mensis initium 563.5
Ianus cur biceps 556.37 563.26
Ianus Lascbares Rhindacenus 400.
52 Vergilium epigrammate pro-
ficidit 401.26
Ibycus poeta Lyricus 341.39 pue-
rorum amore flagrauit 341.50
quando floruerit 341.40
Ibyci caedes à latronibus perpetrata,
quomodo detecta 342.5 inuen-
ta 342.41
Ibyci grues, prou. 342.38
Ibycus & hegynus poeta 49.9
Ichneumon animal 461.2
Icthos Aegyptiorum deus 493.6
Ideus Rhodius poeta 187.53
Iduare quid 584.5
Idus Ioui dicatae 584.9
Iduum nomen unde acceptum
583.50
Iduum desolationis urbis sanctae
581.84
Ierem. Cusaturus 419.46
Ignem gladio ne scalpas, symb.
473.47

I N D E X.

Ignis igni non addendus, prouerb.
Platonis 474.8
Ignis iracundiae Symbolum 474.4
Ignis sacer & inuolabilis olim
474.13
Ilias Homeri, Alexandri Magni vi-
aticum 70.26
Ilias et Odyssaea Homeri opera qua-
lia 72.15
Imparia superis, paria inferis sacri-
ficato, prouerb. 489.25
Imperatiuae feriae quid 593.18
Imperatoris iniussu ex praesidio non
descendum, prouerb. 488.9
Indis carmina grata 41.31
Indorum menses 582.26
Ingenij praeceteris praeeminentia
quomodo comparanda 443.3
Ingenijs praestantibus ignorare ali-
quid, intolerabile 448.45
Ingeniorum ad poma comparatio
304.3
Ingrati cur forum nesciant 522.51
sibi ipsi sunt supplicio 523.52
trifariam dicuntur 506.9
Ingratis beneficij memoria retengi-
da 517.42
de ingratia dicta quaedam 525.37
Ingratitudine nullum crimen dete-
stabilis 505.19
in ingratitudine omnia insunt vitia
520.20
Ingratitudinis autor diabolus 505.
44 brutorum quaedam exempla
528.26
Ingratitudinis cause I. arrogantia
506.50 II. auaritia 507.22 III.
inuidia 508.12 111.1. Oblitio ib.
43
Ingratitudinis cause secundum Stoi-
cos 506.50 commissum nulla
excusatione dilui potest 524.50
Ingratitudinis discipulorum erga
praecceptores exempla 513.48
Ingratitudinis diuisio, ratione obie-
ctorum 506.30 obiecta varia
506.30 partitio 506.26 vox pa-
rum Latina 505.23
Ingratitudo in deum quomodo com-
mittitur 508.37 in latina Lingua
nomen non habet 505.23 pestis
societatis humanae 519.19 pluri-
bus modis committitur 506.10
Ingratitudo quid, secundum Theolo-
gos 506.40
de Ingrato Senecae sententia 524.24
Ingratos tota rerum natura redar-
guit 526.13

contra Ingratos actio cur non dicitur
522.51
Ingratus erga seipsum quomodo
quis esse possit 509.47
Ingratus quis 506.1 vnde dicitur
505.51
Indictiones vnde dictae, à quibus &
quare institutae 554.16
Indictio anni cuiuslibet quomodo co-
gnosca 554.58
Intercalandi quis autor 559.30
Intercalandi Hebraeorum ratio 556.23
Intercalandi apud Rom. ratio 557.
48
Intercalandi error correctus 560.7
Intercalatio vnde dicta 558.28 quan-
do, à quibus & quomodo indu-
cta 558.34
Intercalares priores apud Cic. quo-
modo intelligendi 561.27
Intercalares versus 558.34
Interpretum Plutarchi error emen-
datur 574.16
Ioachimus Vadian. Heluet. 407.11
Ioan. à Casa 416.20
Ioan. Anton. Burgus 420.16
Ioan. Aurelius Augurellus 391.22
vi interierit ibid.
Ioan. Anysia Siculus 386.5
Ioan. Bellatus 406.10
Ioan. Bapt. Amaltheus 418.20
Ioan. Baptista Corbanus 397.49
Ioan. Bapt. Pigna 421.10
Ioan. Baptista Posseninus 420.10
Ioan. Birretarius 418.4
Ioan. Buccatius poeta elegans 195.
22
Ioannes Camerarius Rhod. Agricola
le discipulus 406.20
Ioan. Cassinatus 402.31
Ioan. Chrysostronus 207.31
Ioan. Coita 391.37
Ioan. Cuspinianus 407.18
Ioan. Damasceus Magnus, & de
eius origine variae opinioniones
220.21
Ioannes & Isaciuz Zezæ, fratres
115.48
Ioan. Franciscus Picus bis auita di-
tione cictus 383.15 eius poemata
383.20
Ioan. Gazoldus 398.6
Ioan. Genesius Sepulveda 404.31
Ioan. Georg. Trissinus 395.23
Ioan. Gerson 224.37
Ioan. Guicciardinus 416.16
Ioan. Harmodius 395.8
Ioan. Lascaris 11.52
Ioan.

I N D E X.

Ioan. Leo 393.40 eius e pig ramma
de lo in vaccam tras imitata
393.46
Ioan. Lorichius Hadamarius 408.
12
Ioan. Marcus Cataneus 393.22
Ioan. Maria Velmatius 415.17
Ioan. Mena 404.41
Ioan. Moschus Graecus natione
400.30
Ioan. Mutius Arellius 395.33
Ioan. Nantullenfis poeta 222.41
Ioan. Oricellarius 416.21
Ioannes Pannonius Quinquecele-
stensis 387.22
Ioan. Picus Mirandulanus comes po-
eta 382.50 versus suos igne ab-
sumsit 383.1 eius excellens memo-
ria 283.18 eius opera quae extant
383.2
Ioan. Sadoletus 283.18
Ioan. Secundus Hagienfis 404.41
Ioan. Sinapius Germanus 86.15.
196.10 409.6
Io. Vtalis Panormita 396.30
Iob in Sententijs grauis & creber
in mouendis affectibus 45.25
Iobi liber carmine hexametro da-
ctylicis scriptus 45.24
de Iocasta enigma 453.9
Ion Chius, Tragicus poeta 254.24
ab Aristophane impetitus 254.
50 Pericles mordet 255.1 eius
griphus 464.29
Ion tragicus poeta 56.21
Iophon Sophocles filius 569.28
Iosephi historici locus 490.30 lo-
cus castigatur 107.52
Iosephus Matthathia filius 488.25
Iouiani Pontani obitus 87.10: vide
Pontanus
Iphianassa Preti filia 51.28
Iphicli boues 51.33
Iram & furorem hieroglyphice
quomodo Aegyptij significant
467.53
Irenaeus Brasauolus 421.10
Isaciuz Ioan. Zezæ frater 115.48
Isaciuz Antiochenus Episcopus
215.40
Isagoras Tragicus 318.8
Ischomachus 464.46
Isocrates Rhetor à Theopompo
reprehensus 284.19 etiam tra-
gedias scripsit 284.14
Isocrates de Homeri poemate testi-
monium 70.8
Isocrates nomine duo 284.24

Ister Ethicus 113.1
Italici scelestus in pueros amor ab
Athenæo et Suid. obijciatur 49.25
Italorum annus 557.2
Ithome arx 451.6
Iudaei carminibus delectati 41.30
Iudaei propter scelera amisso regno
etiam linguae suae elegantiae iactu
ram fecere 43.6
Iudaeorum secreta vulgare Theo-
pompo noxiu 466.22
Iudaeos sub Xerxe stipendia bello
contra Graecos fecisse 107.52
Iugum ne transfiliat, symb. 470.6
Iuliani Ces. dictum, de verbi dei ob-
securitate 466.1
Iulianus Christi martyr 486.10
Iulianus poeta 186.47 eius mira-
culum 186.49
Iulius Antonius, M. Triumuir F.
poeta 374.10
C. Iulius Caesar orator qui & poe-
ta 198.13
L. Iulius Calpidius 141.52
Iulius Camillus Foro iuliesis 410.46
Iulij Camilli Epitaphium 411.13
Iulius Maternus Tragediarum scri-
ptor 317.40
Iulius Montanus poeta à Nerone
cur occisus 169.40 de eo Seneca
cae verba 119.47
Iulius Paulus poeta 185.22
Iulius Scaliger 415.27
Iulus canticum 33.7
Iunius mensis vnde dicitur & in eo
error Ouidij 569.22
Iupiter amoris in masculos author
49.13
Ius vocabulum homonymum 455.
22 eius significata ibid.
Iustini Martyris de Museo locus 57.
45 de Orpheo locus 55.42
Iustiniani codicis locus restituitur
194.19
Iustitiae symbola 470.10
Iuuenalis Aquinas 179.50 poeta sa-
tyricus 179.44 in exilio mori-
tur 180.10
Iuuenalis locus illustratur 152.16
Iuuenalis poeta Christianus 209.
41 eius carmina 209.50

K

K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E ^F ^G ^H ^I ^J ^K ^L ^M ^N ^O ^P ^Q ^R ^S ^T ^V ^X ^Y ^Z
K^A ^A ^B ^C ^D ^E

I N D E X.

lis 41.36
 Latinarum literarum vsus ab usque
 Caij Cesaris temporibus integre
 12.19
 Latio vnde nomen datum 563.23
 Latronomus Hispanus poeta 212.16
 eius interitus ibid.
 Lauiniorum annus 557.2
 Laurea Tullius, Ciceronis libertus
 372.6 eius epigramma in Cice-
 ronem Academicam ibid. 12
 Laurentius Acarzeres 404.8
 Laur. Gambara 418.22
 Laur. Lippius Collesis 388.10
 Laurentius Medices 415.44
 Lauri epitheton & periphr. 74.13
 foliorū vis 74.25 naturā 74.6
 Laurus daphne dicta 74.26 vaticini-
 j symbolum 74.12 vnde dicitur
 74.27
 Lazarus Bonamicus 394.30
 Leges animi virtutes, non literatura
 constare 432.25
 Leneon mensis 576.53
 Lentulus mimographus 312.41
 Lentulus quidam in Augustum Cef.
 ingratus 507.14
 Leo Philosophus Imper. poeta 207.
 49
 Leoniceus 410.28
 Leonis pont. max. distic. bon. 398.14
 metallorum sōdina 4.49.9 obitu-
 s 52.13
 Leonis papæ locus 490.33
 Leontius Argivus poeta tragicus
 309.32
 Leontius Philosophus Eudocia im-
 per. pater 207.19
 Lesbica fabula de Orphei lyra & ca-
 pite 54.41
 Lesches poeta 90.53
 Leschides poeta 91.5
 Leucas promontorium 330.48
 ē Leucade saltum qui primus fecerit
 331.2
 Leucius Argivus poeta 130.40
 Lex naturæ 432.40 &
 46
 Libanij Sophistæ locus restituitur
 14
 Liberi quare procreandi 494.23
 Libetbra vrbs 55.25
 Licentius Hipponensis poeta sacer
 214.21
 Lichas oraculorum poeta 88.33
 Licinianus Valerius poeta 184.1 eius
 sententia de Fortuna 184.9
 C. Licinius Calvus, epigramma-
 tum scriptor 370.10 cur Salli-
 cippius à Catullo vocatus 370.
 29
 Calvi amica Quintilia 370.46
 insignis eloquentia 370.20
 de Caluo Senecæ verba 370.19
 ad Lic. Caluum Catulli epigramma
 ta 370.51
 in Lic. Caluum Cesaris clementia
 370.52
 Licinius Imbrex Comicus 306.10
 C. Licinius Macer, repetundarum
 reus, sudario se strangulavit 370.
 12
 Licinius Portius poeta 306.3
 Ligna cupressina non coaceruanda,
 prouerb. 489.10
 Ligna in via ne feret prou. 488.1
 Ligurinus poeta 183.26
 Ligurinus alter 183.30
 Lilius articulari morbo afflictus
 377.20 eius aduersa fortuna 422
 24
 Liliij epigramma ad Franc. Rober-
 tellum 414.7 Epigrammatum
 liber, vocatus 92.40
 Annales sacri 215.34
 mala Lingua 472.17
 Linguam coarctito, prouerb. 493.18
 Linus carmen 32.32
 Linus Chalcidensis 46.5 primus li-
 teras ad Græcos attulit 46.8
 Lini Cosmogonia 46.31 discipuli
 qui 46.33 epitaphium 46.50
 interitus 46.48 ossa in Macedo-
 niam translata 47.5 scripta 46.
 30 sepulturam Thebani sibi ven-
 dicant 47.4
 Literæ & linguæ nostro saculo ca-
 put erexere altius 43.11
 Literæ Latine Priscis sedecim 7.
 48
 Literæ nō sunt naturæ opus sed cō-
 tra naturam 426.70
 Literæ Phœnicæ vnde nuncupatæ
 10.46 quomodo inuentæ 6.20
 Literarum abusus 426.1 æternus vsus
 vnde probetur 7.39 Charac-
 teres ab Homero correcti 10.9
 desiderio quidam intabuit 427.
 47
 Literarum & Characterum vsus o-
 mnibus gentibus peculiaris 5.50
 Literarum inuentores 6.1 473.17
 numerus controuersus 8.22
 de Literarum inuentione versucili
 9.49
 Literas in Græciam primus Cadmus

attulit 7.29 in Latium qui ad-
 tulerunt 7.40
 per Literas & Literatos quid intel-
 ligatur 424.46
 Literati heretici, ad hoc nō ad hoc
 431.26 in re militari excellentes
 qui 439.42 plerumq; valetudi-
 narij 434.7 quomodo in rebus
 publicis versentur 433.1 ratio-
 nem suæ valetudinis non habent
 434.7
 Literatorum arrogantia 427.51
 exitus vbi plurimum infelix 435.
 2 insania 428.38
 Literatura bonis animi, corporis &
 fortunæ perniciofa 427.20
 Literatura expertes ætates facilius
 sime 437.8
 Lityerses genus carminis 36.26
 Linus Andronicus latinæ Comœ-
 diae autor 297.37 quo tempore
 primā comœdiā docuerit 297.12
 Andronicus vnde dictus 298.9
 Lilio Andronico quales à Rom. ho-
 nores decreti 298.3
 Lityerses orchestra 239.52
 Longitudinis breuitatisq; dierū cau-
 sa 590 per tot.
 Longobardorum historia, quæ aliàs
 Lombardica 62.13
 Longolius Machliniensis 396.14
 Lotij seu vrinæ medica virtus
 486.2
 Lotio perfundi ignominiosū 486.12
 Lotos arbor 467.38 Dei symbolū
 467.39
 ANN. LV CANVS 115.10 Cordu-
 bensis 175.18 Neronem contra
 se irritat 175.36 quo supplicio
 obierit 175.40
 Lucani cum Vergilio comparatio
 176.18 honores & magistratus
 175.30 infantis prodigiū 157.20
 Lucani locus illustratur 6.41 25.35
 operæ 176.37 versus in agone
 175.45
 Lucas Ripa 389.40
 Lucas Valentinus 396.53
 Lucius Regiensis 389.39
 Lucerna, lumen, & lux, mysticè
 quid 492.43 48 & 50
 Lucernæ ardentes mysticè quid de-
 notent 493.1
 Lucernarum accensio, Aegyptiorū
 celebrata 589.8
 Lucia virgo martyr 486.10
 Lucani gryphus 463.3
 Lucij qui & vnde dicti
 388.4
 C. Lucij

I N D E X.

C. Lucillus poeta 140.11 Vergilio
 ab Adriano prelati 141.3
 de Lucillio F. Quintilianii iudicium
 140.129
 Lucillus Tarræus 365.38
 Lucius Mummius Achaicus, ab A-
 sconio Memmius vocatus 143.5
 Lucius poeta Hispanus 182.36
 Lucius Verus Antoninus Cef. 203.
 44
 Lucretius Comicus 144.39
 T. Lucretius poeta 143.14 seipsum
 occidit 143.22
 Tit. Lucretij poemata à Cic. emen-
 data 143.16 versus de Empedo-
 cle 59.4
 de T. Lucretij poemate Ciceronis
 iudicium ibid.
 de Lucretio Onidij iudiciū 144.23
 L. Lucillus iambographus 358.41
 Ludi Apollinares 243.41 Attella-
 ni 243.48 funebres 243.40
 Honorarij, qui et Liberalia 243.
 46 Megalenses seu Circenses
 243.39 Plebeij 243.40
 Ludij & ludiones vnde dicti 236.32
 Ludorum Rom. genera quibus sibi
 Le agebantur 243.37
 Ludus pro Schola 455.1
 Ludouicus Ariostus 395.16
 Ludouicus Bigus Pictonius 389.43
 Ludouicus Cef. 224.23
 Ludou. Carbo 420.20
 Ludouicus Tensira 403.20
 Lumen vnde seu intellectū duplex
 493.4
 Luminis mystica significatio 492.
 43
 Lunaris annus 557.18
 Lunæ diuisio 582.50
 Lupus Trimaerius poeta 315.34
 Luscius Comicus 303.9
 Lusi regio 511.0
 Lusitricus dies 598.7
 Lustrum vnde dictum, eiusdemq; re-
 uertentis spaciū 549.42
 Lutherus 408.36
 C. Lutorius Priscus poeta 170.44
 & eius supplicium ibid.
 Lycis, qui & Lycus, Comicus 246.
 40
 Lycon Iastus 498.50
 Lycon Scarpheus 286.51 ab Alexan-
 dro M. decem talenta impetra-
 287.1
 Lyconis nomine plures 287.5
 Lycophron poeta 74.8 115.42 po-
 eta obscurus 210.9

Lycurgi in Cretam nauigatio 64.
 48
 Lycurgus Homeri carmina inuenit
 70.17
 Lycurgus multa ex Homero in suas
 leges transtulit 70.21
 Lycus vates 88.20
 Lyde amica Antimachi 107.45
 Lynceus Comicus 291.46 Menan-
 drum vincit ibid. 53
 Lynceus poeta & Philosophus 162.
 45
 Lyra vnde primò confecta 52.10
 Lyrae inuentor Mercurius 52.16
 Lyram nouichordem primus Or-
 pheus instituit 52.16
 Lyrica carmina veteribus tantum
 monostrophæ 320.39
 Lyrici carminis inuentores 320.23
 Lyricorum poetarum multitudo
 320.18 præcipui nouem 328.81
 Lyricos modos quis primus concine-
 rit 46.9
 Lyrsæ sive saxa 55.17
 Lyxander quo mense Athenis poti-
 tus sit 576.4. eius erga Antima-
 chum poetā munificentia 106.9
 Lysimachus Aristus Aristidis filius
 poeta 355.36 536.30
 Lysimachus Comicus 294.16
 Lysippus Tragicus 294.16
 Lysis Pythagoricus 465.33

M

Macarius Mutius 410.20
 Machon Sicyonius, Comi-
 cus 295.13
 Macrobolius philosophus 445.12
 Macrobij dictum citatur 466.8 lo-
 cus restituitur 115.24
 Magadis Musici instrumenti genus
 343.16
 Magistri qui dicantur 455.3
 Magistros & doctores creandi mos,
 vnde inualuerit 16.22
 Magnes Comicus poeta 248.47
 Magodia quid 236.2
 Mahometis Alcoranus 465.49
 doctrina enigmatis inuoluta
 465.50
 Maiores vrbs, quæ & celebritas 220.
 51
 Maius mensis vnde dictus 567.43
 Malorum memoria omnino abolen-
 da 499.50
 Manè quid, & vnde dicitur 588.13
 Manto 51.28
 Mantuanæ vrbs nomen vnde 51.29

Magi Persarum 41.29
 Magorum ænigma 453.50 nomen
 à quibus celebratum 60.7
 Malache herba 485.15
 Maharon modus Musicus 65.4
 Manethon 133.29
 Manethus Diospolites poeta 133.22
 M. Manlius sive Manlius, Astrologia
 scriptor 161.27 Augusti tem-
 pore floruit 161.48
 Manilij poeta effigies 161.34 locus
 de operibus Hesiodi 76.31 opus
 Astronomicum 162.5 opus A-
 stronomicum quomodo prodie-
 rit 162.10
 Maphæus Vegius supplementum
 Aeneida Vergilij scripsit 385.34
 Marachus poeta, & de eius furore
 poetico 101.26
 Marbodæus Gallus 223.30
 Marcellus Paltingenius, & de eo sen-
 tentia autoris 415.10
 Marcellus poeta 186.40
 Marci Heretici ex græco alphabe-
 to delirium 13.16
 Marcus Antoninus Pius Cef. 203.
 38
 Marcus Antonius Sabellicus 390.6
 Marci Antonij Cesaris opus de pi-
 scibus 186.30
 Marc. Caballus 391.46
 M. Cethegus, suadæ medullæ 298.30
 Marcus Marullus poeta mimogra-
 phus 318.11 grammaticæ securus
 ad mouendum risum 318.17 na-
 tione Græcus 384.50 à calum-
 nia defensus 385.6 eius miser in-
 teritus 385.13
 Marcus monachus, poeta 220.20
 Marc. Musurus, Cretensis 277.40
 401.5
 Marcus Vnicus, poeta, & de eo Mar-
 tialis epigramma 183.13
 Margites Homeri opus 72.4
 Maria soror Mosis poetria 42.52
 Marianus poeta 194.42
 Marica quid 259.20
 Marius Philadelphus 387.48
 Marius poeta 170.32
 Marius Rhetor 170.33
 Marmessus Troica vrbs 82.44
 Marfyas ab Apolline victus, excori-
 atus 321.30
 Marfyas Lydius, Lyricus poeta, quæ
 do vixerit 321.16
 de Marfyæ fabulosa narratio 321.16
 Martialis Avernus 407.26 epi-
 grammatum conditor 373.18

I N D E X.

Martialis locus illustratus 8.4.24.31
6316.40.321.20
de Martiale, censura auctoris 373.12
Martianus Felix Capella 65.3
194.44
Martiani Philologie & Mercurij
nuptiæ 194.50
de Martino auctoris iudiciû 195.1
Martij fratres 83.31 eorum oracula
163.24
Marim. Dorpius 406.39
Martinus Ostermincherus Augu-
stanus 408.8
Martio mens ineunte, quæ olim
Romæ fiebant 568.18
Martius mensis vnde dicitur 567.48
Martius vates 136.33
Materiæ sterces igne coelefti ab-
solutæ, enigma 468.20
Materius Firmicus 57.53 488.3 eius
sententia 488.4
Matrona poeta, et eius ridiculam car-
men 295.26
Matronarum dies festus 568.18
Mattheus Auarinus 402.22
Matthias Illyricus 407.31
C. Matij Epistola ad Ciceronem
312.30
Maurus in sacris ritus 490.35
Maurus Tertulianus grammaticus
364.6 quæ scripserit 364.7 quo
tempore vixerit 364.16
Maximilianus imperator 541.40
Maximus Olibolus 445.13
Max. Tyrius philosophus 62.53
Mecenas 149.50 ab Augusto irri-
sus 152.38 Augusti iram vt mode-
ratus 150.30 Comedias quas scri-
pserit 155.33 dapes quas excogi-
tavit 152.26 moribus effœmina-
tus 152.25 per triennium infom-
nis 152.2 154.5 perpetua febrili la-
boravit 154.5
Mecenas *ovulvntus* Augusti Imper.
150.22 Terentiam puellam depe-
rit 151.46
de Mecenate Taciti locus 150.16
ad Mecenatem Elegiæ quæ extat,
Vergilius an auctor 153.30
Meceniatica turris 151.40
Mecenate autoritas apud Augusti
Cæs. 150.30 hortii 160.41 infi-
gne Rana 154.3 mollis præcin-
ctura 152.26 mores à Seneca no-
tati & expressi 152.50 origo 150.
2 pater Menodorus 150.4 tacti-
turnitas sepe ab Augusto deside-
rata 150.37 versus 153.40

Medi oraculis versibus conscriptis vsi
Medicea familia 522.21 (41.30)
Medicorum dissensiones 430.38
Megacles Atheniens. scriptor 76.22
Megacles *volsu* quæ carmina dican-
tur 50.2
Megaleses siue Circenses ludii 243.
40
Megastrote poëtria 125.18
Megistens vates 335.7 eius epita-
phiû à Simonide conscriptû. ib. 11
Melampodium herba 50.45
Melampus Argivus 49.49 ab Ar-
giviis mercede conductus, vt mu-
lierum furorē compeferet 51.19
ab Iphiclo captus 51.36 auti lin-
guas & voces calluit 51.42
Melampus medicus 50.32 herba-
rum peritissimus ib. 44.
Melampus vnde dicitur 50.16 eius
poemata 50.21
Melancholici insignis exemplû 94.
14
Melanippides Melius 344.18 in
Musica quæ adiuventur 344.43
Melanippidis versus de deo patre
344.31
Melantheus poeta tragicus 281.32
in eo quæ vitia notata ibid. 39
Melanuros ne gustes, symb. 478.30
Melanurus qualis piscis 478.26
C. Melissus Mecenas, poeta Comi-
cus 315.10 (48)
Melita insula. Melitenfes canes 185.
Melito Aftianus, Christianus poeta
209.2
Melitus Atheniens. Tragicus 279.
27 ab Aristophane irridetur
219.36 lapidibus ab Atheniensibus
obruitur 279.40 longævus
279.44 Socratis accusator 279.
31 *ovulvntus* cur dicitur 279.27
Meliti dogmata et poemata 279.46
Melitus Meles cognominatus 279.
49 Meles à Timagora adamatus
eum mori cogit 279.52 eius inte-
ritus 289.1
Melle & sauo Pythagoras vesceba-
tur 479.52
Mellis & sauo vus sacer 479.53
Melo Nilii olim nomen 458.19 (3)
Melos insula. Melius Diagoras 434.4.
Memæterion mensis 574.24
C. Memmius poeta 143.30 eius in
Scaurum dictum 143.49
L. Memmius, & eius mordacitas à
Crasso notata 143.40
Memor poeta 182.41

Memor poeta Tragicus 182.3
Memoria ars qua ratione à Simonide
de reperia 335.50
Menander à Philemone Comico, iu-
dicum inuidia victus 289.40 an-
tiquorum poetarum sur 290.44
Demetrio Phalacro familiaris
290.40 felicitis in dolis inuidiam
quo spectaculo amolitus st 290.
16 in mulieres propens 290.20
nouæ Comediæ princeps 290.
10 quot Comedias scripserit
290.24
Menandri indoles 290.14 interitus
291.5 sententia à D. Paulo cita-
ta 290.50
de Menandro Quintilianii iudicium
Menander Ephesius 445.15 (291.16)
Menandri nomine alij tres 291.30
Menecrates comicus 294.24
Menelaus Aegæus poeta 129.34
Menippi monstra superstitio 256.
24
Menippus Cynicus philosophus
256.4 *ovulvntus*, *ovulvntus*
256.17
Menodorus Mecenate pater 150.4
Mens hominis pars excellentissima
454.1
de Mente, anima, intellectu, et ratio-
ne enigma Magorum 455.51
Mensis à diversis Imperatoribus di-
uersa sortita fuisse nominas 72.13
Mensis Aegyptiorum 579.19 Ara-
bum & Sarracenorum 581.50
Atheniensium 578.39 Bithy-
norum 579.16 Cappadocum 579.
17 Cypriorum 579.14 Hebræo-
rum 580.9 Indorum 582.26
Mensibus nomina à quibus imposita
Mensis intercalaris 559.48 (567.40)
Mensis vnde dicitur 566.45
Mensis primus superis, secundus in-
fernis dijs sacer olim 489.30 (15)
Mensis primus dies Ianoni sacer 583.
Mensis per decades diuisi 573.40
584.23
Mensium genera duo 567.3
Mensium dies apud Græcos nume-
randi ratio 584.23
Mensuram & ponderum inuen-
tor quis 65.24
Mercedini dies intercalares dicitur
558.38
Merces alia meriti alia operis 513.33
Mercurius Thot vel Thautus Aegy-
ptijs 7.23
Meretrix diobolaris 456.22
Meridies

I N D E X.

Meridies vnde dicitur 588.19
in Meridie non dormiendum, prou.
dicitur *ovulvntus* clima 591.46 (486.43)
ovulvntus quid 321.2
Mefomedes poeta lyricus 362.31 Ce-
saribus quomodo acceptus, ibid.
Metagenes Athenien. Comicus 294.
Metagenion mensis 573.30 (32)
Metapontum vrbs Italiae 63.45 0-
lim Metabus dicta 356.20
Metellus poeta 354.9
Metellus Pythagore 473.1
Methana vrbs 483.37
Methodius Christianus poeta &
martyr 209.10
Metonius annus 581.21
Meuius poeta insulsus 155.23 ab Ho-
ratio insectatus 156.15 in Meuii
Anticlaudianii versus 156.18
Meuii interitus 156.33
Meuii à Grecis luna cur dicta 583.1
ovulvntus dies 598.22
Michael Ducas, Parapinacæus co-
gnominatus, imp. 208.16
Mich. Syllius Lufitanus 403.33 e-
ius epigramma in tabulis mar-
moreis Romæ repertas 403.42
Midas Gordii 64.38
Milefæ fabule 204.47
Milefius Musa 188.32
Milio Pythagore vescebat 480.4
Militis Macedonis cuiusdam extre-
ma in hospitem suû ingratitude
Mimachus 464.44 (514.50)
Mimnermus poeta 118.40
Mimnermus Lifystades 118.48
Mimorum species 253.33
Mimus Planipes latinè cur dicitur
235.20 pro poemate & histrio-
ne capitur 236.20 quid 235.10
vnde dicitur 235.10 (458.41)
Mineræ caput in Athenien. numis
Mistheus Athen. poeta 93.39
Mitem arborē non violadam, symb.
Pythag. 500.24
Miuus versus 38.6
Mnasalces poeta 131.50
Mnasæ Hesiodi filius 75.42
Mnestmachus Comicus 285.13
Mæson persona Comica 245.59
Mævo puella poëtria 353.9
Molionide fratres qui 270.26
Molochæ qualis herba 485.7
Molochen herbam serere, ne tamen
ede, prouerb. 485.1
Molochinus color 485.14
Molochites gemma 485.15
Momentum quid 592.10

Monachi 473.38
ovulvntus 453.30
Montanus, vide Iulium & Curium
Montanos
Moretum, Vergilij poema 138.36
Mors equo animo frenda 473.5
mala sit an bona 332.8 non timen-
da 473.6 præmium beneficiorû
in deos collatorum 339.21
Morsimus Comicus 253.8 ab Aristo-
phane scômatis profectus, ib. 13
Mortalitatis symb. Capilli 485.43
Mortis mirum genus 289.8
Morychus tragicus 275.5
Mosphopus Euripidis interpres
Mosphus Siculus poeta 111.22 (49.6)
Moses anigmatibus vsus 465.51
Moses Græcorum Museus dicitur
42.50 Homero, & alijs ante eû
Græcis poetis antiquior 43.32 pri-
mus poeta 42.52 Moses carminû
memit Iosephus historicus 43.
23 Philo mentionem facit 43.23
nomina, & vnde nomen sortitus
42.52
ovulvntus mensis initium ab Homero
dicitur 56653.
Mulieres literate 426.12
Mulierum Thebanarum virtute La-
cedæmonij fugati 124.30
Mummus poeta Comicus 309.10
Mûdum ter in anno patere 594.34
de Mundo Philosophorum variæ
opiniones 429.31
Munychion mensis 575.53
Musa Pievi filia 47.19 qua ratio-
ne choros ducere fingatur 14.33
Museus latinus poeta 181.43 57.39
Museus Ephesius 58.32 Thamyre
filius 58.30 eius mors & epita-
phium 58.10
Musæi sortes 322.38 (353.)
Musæa dua, quæ & Myiæ poëtria
Musica à Terpano correctâ 323.
3 Aftias & Aftialis 323.36 chro-
matica 64.23 cur seras æquè atq;
homines afficiat 17.10
Musica & cantu, Deus ipse placat
tur 18.4
Musice es icærus antiquitus contem-
ptus 42.1 inuictor Amphion 52.
24 mira vis 17.26 querela 285.
25 voces Nete, diapente, hypate
19.13
Musici cuiusdam mira vis in demen-
tandis hominibus 348.30
ovulvntus 5.9
Musopæi 20.39

Mylos Comicus 254.29
Myro Byzantia, poëtria 125.44
Myron Byzantius poeta 52.4
Myrtillus Comicus, & eius comæ-
diæ 280.22
Myrtis poëtria 124.18 (574.3)
Mysteria Athenis quando celebrata
Mysteria quare figuris & inuolu-
cris occultata 493.4
ovulvntus vnde deductum 493.49
N
Næcia Pinarius 159.50
Næcius quot fabulas compo-
suerit 299.2
Nannacus rex 350.26
Nannion meretrix 284.4
Nasterna Nasternatus 190.37
Neachus Aegyptijs hieroglyphi-
cus 467.41
Naumachus poeta 217.12
Naupactia carmina 273.2
Nauphracti vides, enigma 493.4
Nauphractus quid 453.37
Nausiferus Comicus 295.46
Nestus dies, *ovulvntus* græcè, qui &
quomodo notati 594.3
Neanthes Comicus 286.44
Neanthus 54.48
Nearchus Comicus 286.46
Nectenabò regis Aegyptij enigma
Necyomantia quid 53.44 (448.11)
Nearchus bellum Punicum descripsit
Nenij Epitaphiû 299.7 (298.49)
facetiæ 299.12
Nemefian. eclogar. scriptor 190.40
Nemefiani Cynegetica 190.47 car-
mè de imperat. Chari filijs ib. 50
Neophron poeta tragicus 286.36
eius interitus 286.42
Cl. Nero Cæsar poëtes studiosus
200.10 eius poemata 200.14
eius ingenium ad poësin quam
propensum 200.26 versus quidâ
200.40 (463.18)
Neoptolemus Parianus scriptor
Nerua Cæsar 453.44 poëtes stu-
diosus 201.48
Nestor poeta 187.1 eius opus *ovulvntus*
187.7
Nestoris etas 53.18 (112.11)
Nicander an Arati tẽpore floruerit
Nicander Clarius, poeta 111.43 idè
qui & Colophonius 111.52
Nicandri poemata 112.37 (112.16)
Nicander Colophon. mathematicus
Nicanor 79.4
Nicasius Macledoniensis poeta, cæcus
392.50

I N D E X.

Nicæna Abderites 130.4
 Nicochares Comicus 259.18
 Nicol. Amantius 416.13
 Nicolaus Corrigia 584.29
 Nicolaus Damascenus, fabularum scriptor 314.26 Herodi Regi et Augusto Cæs. familiaris et charus 314.36
 Nic. Damasceni simile de disciplinis et peregrinatione 314.47
 Nic. Nestora Chius 402.24
 Nicol. Panicatus 403.18
 Nicol. Perotus in Bessarionem ingratu 400.28
 Nic. Philomusus Pisarenus 392.3
 Nicolaus Trapolinus 161.34
 Nic. Vallenfis 387.3
 Nicomachus Tragicus poeta 274.23 Euripidem et Theogidem certamine vicit 274.24
 Nicophron Comicus 277.44
 Nicostrata, Carmentis appellata, Sibylla 85.37
 Nicostratus Clytemnestra, Comicus celebris 279.18
 Nilii nomen antiquum 458.19
 Ninnus Semiramidis maritus 60.32
 Nisan mensis 577.25
 Noa Patriarcha 79.7 Armenios et Scythas astrorum cursus docuit 555.42
 Noctidea gallus sacrificatus 483.
 Noctua Atheniensium nummo insculpta 458.41 et 43
 Noctuae sub tegulis cubant multae: prouerb. 458.40
 Nodum in scirpo queris, prouerb. 446.26
 Nola quid 457.1
 Nola in cubiculo, enigma explicatur 456.47 et 457.9
 Nolani molles 456.49
 Nomi seu modi quid 32.40 et 40 inuenti 32.43
 Nomorum species 32.52 (214.30)
 Nonnus Panopolitanus poeta sacer Nonae quae et vnde dicta 583.39
 Non dormiendum in meridie, prou. 486.43
 Nosis poetria 123.40
 Nothippus Tragicus 296.8
 Nouember mensis 570.18
 Q. Nonius Comicus 299.21
 Nox vnde dicta 587.7
 Nox interpestis 589.40
 Nox media 589.44
 Noctis diuisio 587.45
 Nugacitas noxia 472.18

Numa poeta 169.10
 Numa Pompilius anni xij mensium autor 557.28
 Numeria 584.29
 Numerius Philosophus propter euulgata Eleusinia punitus 565.39
 Nummius Crassius 139.9
 Numerius à quo inuentus 565.39 ternarius Pythagorae sacer 479.33
 Numerius philosophus 466.14
 Numeriani Cæs. insignis poetria eloquentia 206.31
 Numerius Cæsar Christianorum hortator 486.9
 Nundinae vnde dicta 598.4
 Nundinarum dies an inter ferias numerati 596.50
 Nundinarum autor 597.17
 Nymphis mensis 575.46 alius à Nymphione 576.4
 Nymphis quid 587.35
 Nysis poetria 124.49

O

O Breectores doctis insisti 77.15
 October mensis Liuii dictus 572.22
 Octoeteris quare et à quo instituta 550.10
 Oculus cum baculo Aegyptijs hieroglyphica 467.46
 Ode et eius partes 320.50
 Ode periodus vocatur 320.50
 Ode distrophæ et tetrastraphæ 321.3
 Odarum, seu heroicarum cantilenarum quinque species 31.32
 Odyssus Philammon quare dictus 48.22
 Oeax frater Palamedis 65.37
 Oecolampadius 408.33 471.31
 Oenone Locridis 74.45
 Oedipus enigma Sphingis soluit 449.48
 Olei mystica significatio 496.11
 Oleo sedes non est abstergenda, prouerb. 496.1
 Oleum ore ferre, prouerb. 496.22
 Olen Dymæus vates 87.28 eius hymni 87.35
 Olla vestigium in cinere confundit, prouerb. 484.42
 Olympus Mæstus 64.16 eius scripta 64.22
 Olympi plures 64.36
 Olympia Filuia morata 420.6

Olympiadis reuoluentis spatium 549.23
 Olympiodorus 471.49
 Oniscritus scriptor 70.27
 Onus simul tollendum non simul ponendum 471.15
 Ophioneus oratorum poeta 88.20
 Opilius Macrinus Cæs. et eius carmina 204.23
 Ophelion Comicus poeta 230.40
 Opici Italiae populi 83.20
 Oppianus Anazarbæus poeta 185.22 ab Antonino Cæs. ornatus 517.4 ab Antonino ab exilio reuocatus 186.1 cum patre à Seuerio relegatus 185.46
 Oppiani carmina cur aurea appellata 186.6 exitus, statua et epitaphium 186.3 Halicuttica 185.40 et 51 singuli versus singulis aureis à Seuerio Cæs. repesi 186.9
 Oraculum de Euripide 264.32
 Orator an ex paucorum et sapientium an vero vulgi approbatione censendus 22.44
 Orbillus grammaticus 359.26
 Orchestra Athenis 264.26
 Orchestrae aetate 239.52 à scena quid differat 242.22
 Origenes 473.27
 Orpheus 52.38 à Cicero multatrib. lanatus 53.38 Arcadius 56.49 astrologus et magus 54.24 Camarmeus 57.9 Crotonata 57.4 cur ferax et arbores cantu traxerit 54.26 submine istus. 1 ludicib. apud Iudeos obnoxio 55.53 Lini discipulus 46.14 Odyssus 57.2 Thracius arsenocætarum inuentor 48.53
 Orphei carmina 56.18 columna 55.19 effusio seu imago 52.39 epitaphium 54.4 et 11 historia fabulosa 52.48 in Aegyptum ob religionem profectio 55.43 iustitiam 57.47 monumentum à pastoribus subuersum 55.32 necis causa 53.40 opera dispersa quis collegerit 56.47 simulacrum 55.36
 de Orphei hyra et capite fabula 54.41
 Orpheo à Grecis diuini honores habiti 54.33
 Orpheorica carmina 31.40
 Orphoria celebritas 574.53
 Osculi apud antiquos ratio 258.44
 Osthanes

I N D E X.

Osthanes magicus 66.40
 Osthanes Pyscha 486.2
 M. Otacilius Pytholauus poeta 354.16 eius locus in Consulem dialem 354.10
 OVIDIUS NASO 164.44 declamator 166.26 quos tres versus ex sua poesi non tollendos cauerit 166.33
 Ouidij cum Tibullo et Propertio comparatio 166.10 de Homero iudicium 71.18 exilij causa 165.26
 Ouidij locus aliter lectus 372.40 il lustratus 66.46 116.17 118.20 126.5 143.6 144.3 148.6 161.22 168.18 256.46 267.17 284.32 291.5 294.46 304.32 314.5 mendosus 121.6
 Ouidij ibis 166.1 opera poetica 167.4 sepultura in Tomis 165.22 statua 165.1 vxor an fuerit Perilla 165.13
 de Ouidij Cestij testimonij 166.43

Pacificus Asculanus 387.52
 Pamicus 303.16 picturam nobilitauit 303.20
 Pacuij enigma 451.32 epitaphium 303.36 de L. Actio iudicium 303.53
 de Pacuio historia 303.31
 Palamedis iudicium 304.44
 Pæan genus carminis 31.30
 Pægnia poemata 34.13
 Pægo verbum 607.1
 Palamedes quatuor literarum apud Graecos inuentor 83.65.21
 Palamedis continentia 65.41 inuenta 65.23 sapientia 65.44
 Palaphatus Atheniensis 47.24
 Palaton pictor 71.19
 Palladas poeta 365.30
 Palmam ex oriente Luna vnicam genere bati 551.7
 Pammetra poemata 36.3
 Pampbilus Salsius 395.33
 Pampbilus Sigebertus 224.36
 Pæpho hymnorum cõpositor 46.29
 Pampbus Atheniensis poeta 61.24
 Pamprepus poeta 19.33 Athenis et in Aegypto literarum professor
 Pau deus 48.47 (ibid.)
 Panathenæa 459.39
 Pancrates poeta 110.35 eius epigrammata
 Pantheus ibid. 38
 Pandecæ Iuris 423.33
 Pandiculares dies 594.52

Pandulphus Collenucius 409.42
 de Pand. Collenucio Politiani epistola 409.49
 Panidis C haldidis rex 73.34
 Panis humane vitæ subsidium 481.43
 Panis non frangendus, pro. 481.40
 ad Panem amici in vinum coibant olim 481.51
 Panopolis poeta 128.8
 Panopolis, Panopolitæ 214.30
 Pantomimorum duo genera 236.38
 Pantomimus quale drama 236.3
 Pantomimus Paris 180.4 eius epitaphium 180.23
 Panyasis poeta 100.21 Herodoti consanguineus 100.29 eius dictum de potandi lege 100.41
 Pappauer Symbolicum Romanis Papinijs scriptor 81.51 (468.39)
 P. Papinius Statius: vide Statius
 Papyrus ubi nascatur 458.17
 Parabates Iulianus 52.26
 Paradisi gladius flammens et versatilis 488.44 quatuor flumina allegoricè notata 468.30
 Paradisum quare, enigma 468.4
 Parastichis versus idem qui acrostichis 81.16
 Paro Vergilij insectator 156.43
 Parodos, pars tragediæ 231.16
 Paracmia seu prouertia Salomonis, tetrametro iambico constant 44.51
 Paracmiaca carmina 36.46
 Parthenius scriptor 74.30
 Parthenius Chius poeta 128.3
 Partheniū Chii Vergilij imitatus 128.18
 Parthenius Niceus 128.28 Vergilij præceptor ibid. 40
 Parthenij Nicei opera 128.43
 Pascha quo mense à Iudeis celebratur 582.33 ita ab Antiochæsb. 573.22

Paschillus Romæ 150.47
 Pater erga filium ingratus quomodo esse possit, et contra 511.9
 Paulinus poeta Ausonij discipulus 212.40 Christianus factus, gentilibus poetæ ne nominauit quidem 213.6 consularum Romæ gressus
 Paulus Corratu 395.42 (213.2)
 Paulus Diaconus histor. 62.13 historici atq; poeta 222.3 qua occasione historiam suam perscripserit ibid.
 Paulus Florus poeta, et eius apud Iustinian. Cæs. autoritas 360.42
 Paul. Nolanus Episcopus hymnographus 213.13 eius precatio, Nola vrbe ab hostib. capta ibid.
 Paulus Passienus poeta 164.36
 Paulus Piscinensis 388.18
 Paulus Sadolitus episcopus 413.39
 Paulus III. Pontifex 410.21
 Pausaniae locus de Lino 46.19 locus de montib. Aorianis 51.8 locus corrigitur 51.11 87.46
 Pausanias rex Simonidis vsq; poetas dat 336.44 (498.5)
 Pedes in mysticis diuersa significant
 Pedes Ianæ quid 490.39
 Pedro Albinoianus 168.42 ad Ped. Albinoianum Ouid. epist. 334.40 (168.47)
 Pentecostes apud Iudeos celebritas 582.34
 Per eandem viam non reuertendum, Symbol. Moysi 473.19
 Peregrinationis utilitas 74.39
 Peregrinus Moratus 420.2
 Perginus Nileusius 56.30
 Periclitus in scena quid 242.27
 Pericletus Lyricus poeta 342.10
 Peritius mensis 576.49
 Pero Nelei filia 51.33 (574.50)
 Perse quo die à Grecis superati
 Persarum annus 556.48 menses, vocabula, diebus, numerus 582.19
 Persarum rex à subdito muneris loco hausit aqua accepit 518.19
 Perses Hecstodi frater 75.48
 Persius Flaccus Lunensis 174.7 Neronom taxat 174.46
 Persij Flacci obitus 174.42 præceptor Cornutus 174.21 Satyrarum laus 175.1
 Persij nomine plures 175.10
 Personæ primarum partium in comædia 237.7
 Personarum in fabulis habitus 244.4
 245.5
 4812

I N D E X.

grammaticus 188.3
Quintilianus Palæmon 172.46
 eius arrogantia & alia vitia 173.3
Rhetorices lenocinia 432.1
Rhianus poeta, & eius poemata 122.24
Rhithon tragicocomædus 280.50
Rhithonica fabula 138.36 289.50
Riphæum clima 592.1
Riparianus dicti qui clypeū abijce-
 rent 326.11
Rhodi insula tres vrbes 93.52
Rhodium clima 591.47
Rhodignus Cælius 474.52
Rhodolphus Agricola 606.16
Rhodolphus Langius Germanus 406.30
Rhodope meretrix à Charaxo Sapphus fratre adamata 330.14
Rhodope non eadem quæ Dorice 330.21
Rhodopes Pyramis 330.16
Rhosita monialis, poetria 224.3
Rhythmorum primi iuiores qui 415.48
Rhythmus quid 321.8
Romanis antiquis anni signandi mos 566.10
Romanorum annus 557.26 seculi quomodo distincta 552.18 erga Acarnanes gratitudo 536.30
Romanos trecetos annos sine horis fuisse 604.25
Romulus Amaseus 413.43
Romulus poeta 221.20
Rosellius & Aegus, milites Casaria ni ingrati 516.17
Roscius minutus 236.44
Roxane Alexandro Magno adamatâ 422.6
Ruffinus Aquileiensis 409.13
Ruffus Festus poeta 191.11
Rustici cuiusdâ in Germania miraculosus somnus 62.19
Rutilius Gemmus poeta tragicus 313.25

 S
Abbatum vnde dictum 599.8
Sabellus, lascivus poeta 181.39
Sacades poeta & eius inuenta 120.8
Sacramenta à nonnullis Theologis in dubium vocata 431.1
Sacrificandum nudis pedibus, prouerb. 490.21
Sadoletus 186.35
Sæpia piscis 458.21
Sæpio 470.30
Sal amicitia Symbolum 481.3 anti-
 quitatis primò appositus qua-
 re 481.4
Sal apponendus, prouerb. 480.47
Sal modestie symbolum 481.11 my-
 stice prudentiam denotat 481.12
Sal Aegyptij abstinuerunt 481.33
Salem & mensam ne prateriteris, prouerb. 480.53
Salus pro lepore 481.14
Salis natura & vis 480.50 & 481.5
Sal facer vsus olim 481.22
Salcius Bassus poeta 178.7
Salmonius Macrinus 406.49
Salomon 44.49 anigmata composuit 445.14 cum Hieromo Tyri rege anigmatis certauit 445.16 poeta 44.46
Salomonis proverbia 468.8
Saluandi ars, & eius inuentio 15.6
Saluatio poetica tributa 14.38
Salutationes comicæ singulis scenis peculiare, & earum appellatio-
 nes 137.10
Salutationum scenicarum species 42
Saluatores & cantores aliquando iidem 237.13
Saluatores Demetrii Cynici dicte-
 rium 237.24
Saluatoris egregij exemplum 237.37
Saluatorum in comædijs officium 237.14
Salutianus Mafiliensis 218.16
Saluus signum velle sanari 531.22
Sambethe siue Sabbe Sibylla quæ 79.1
Sambuca, cithara species, à quo in-
 uenta 342.1
Sampsonis anigma 452.33
Sampson Hebræorum Hercules 452.38
Sanguis humanus vbi sparsus est, locus lapidib. obruendus, Symb. Pyth. 499.44
in Sanguine quomodo anima esse dicatur 500.10
Sanguinem cur Hebrei in sacrificijs adhibuerint 500.16
à Sanguinis usu Pythagorici cur abstinuerint 500.10
Sannio poeta 274.10
Sannyrion Canabus mimiiambus 274.5
Sannyrion Comicus 258.37
Sapientes Tyberiadis 11.16
Sappho poetria 330.4 amoris erga Phaonem impatientia, à Leucade se dedit precipitem 330.48
cur mascula appellata 330.30
quomodo salus ingressa viriles dicatur 330.36 & seq. Tribus appellata 330.29
Sapphus fratres tres 330.11 maritus Cereylas 330.26 parentes 330.5 poemata & scripta 331.45
responsum ad Alcæum timide petentem 332.5
sententia de sobole & posteritate 332.14
Sapphus nomine tres secundum Suidam 330.39
Sæpius quid significet 470.30
Sarracenorum in sacris suis mos 490.35
Saturnaliorum instituta 155.42
Satyræ à quibus primùm introducta 233.48
Latina vnde maui-
 uit 234.44 vnde dicta 233.47
Satyræ lex 234.8
Satyræ quomodo incæperint 234.22
Satyræ exordium 233.43
finis 234.13
Scæuole de ferijs prudens responsum 193.35
Scarus piscis, Pythagoricis vetitus 479.5
Scæntia lex Romæ 48.45
Scæurus Grammaticus 203.46
Scæzon, carmen Hipponactium 351.26
Scædæ tambus 31.2
Scena antiquis quid 242.37
eius initia & incrementa 243.10
Scenæ versiles & ductiles 242.8
Scenæ ornamenta quæ 243.17
Scenarum aræ duæ 243.29
ornamenta 242.4
tria genera 241.45
Scenopægia festum 582.36
Scenicus ornatus & vestitus 244.7
Scipio Africanus à Ch. Menio in-
 sectatus 298.40
Terentij in comædijs adiutor 391.43
Scipio Baldus 415.34
Scipio Capycius 417.23
Scipio Carteromachus 293.19
Sciras Comicus 299.10
Sciras Minerua 576.32
Sciras poeta 274.10
Scirophorion 576.29
Scirp

I N D E X.

Scirpi quid significant 446.25
Scolia carmina 32.2
Scopæ non transiliendæ, prouerb. 470.28
Scribendi ratio quibus à gentib. in-
 uenta 6.9
Scribendi varia genera 7.2
Scriptores cupidinarij 134.8
Scriptorum recentium hallucina-
 tiones 189.11
Scrupi quid 446.33
Scythæ carminum non rudes 41.31
Scythinus poeta 100
Sebastianus Corradus 417.22
Sebastianus Ticio Argentinenis, Nauti stultifera autor 406.2
Sebennytus, Sybennytica præfectus 14
14 133.25
Seculi quis primus dies, diuersorum diuersæ opiniones 563.48
Seculi naturalis apud Herules cõ-
 stituendi ratio 552.4
Seculum Hebræorum 551.39
Seculum quid & vnde dictum 551.18
Sedecant adoraturi, prou. 491.7
Sedentibus pacatior animus 491.12
Sedere, non stare, iudices in tribuna-
 li debent 441.15
Sedigitus Volcatius 455.50
Sedulius poeta sacer 214.49
Seleucus Emifenus poeta 121.37
Seleuci Callinici Regis extrema in-
 gratitudo 515.44
Annæus Seneca, Moralis Senecæ F. Tragediarum scriptor 316 à
 Quintiliano cur reprehensus 316.30
Seneca inter Christianos scriptores numeratus 317.30
Senecæ epitaphium lepidissimum 317.14
familia nobilis 316.39
interitus 216.46
Senecæ locus aliter lectus 170.13
locus contra Mecænatem 152.50
locus de Pythagora 492.8
locus in libro de Ira mendosus 348.22
opera 317.12
senectus 293.16
Sententie seu dicta insigniora:
Aeschyli 251.29
Alexidis Comici 293.1 & 16
Anaxippi 293.27
Antigenidis 22.48
Antigoni 109.45
Antimachi 22.46
Apollonij Tyanci 235.17
Archidami 93.1
Aristarchi Comici 270.22
Aristarchi grammat. 271.5
Ciceronis 23.36
Corinnae 352.26
Demadis 90.38
Demetrii Cynici 237.24
Demosthenis 282.3
Draconis legislatoris 90.38
Euripidis 229.50 265.26
Paisaniæ R. de Tyræo 95.28
Philippidis 253.29
Pitheci 66.5
Sapphus 332.5 & 14
Simonidis 335.28 336.40 & sequen.
Theanæ 352.50
Themistoclis 337.21
Timonis Misanthropi 89.1
Sententiæ aliquæ insignes Pub. Mini-
 311.22
Sentius Augurinus poeta 373.37
eius hendecasyllabi 573.43
de Sentio Augurino, Plinii iudicium 373.38
Septem Dormientes martyres 61.49
Septimius Apher, poeta 361.46
eius versus in Ianum 362.8
ad Septimum Aphrum Statij car-
 mina 362.22
Septimius Seuerus Cæs. 204.19
Serapion martyr 185.4
Serapion Pictor 185.3
Serapion poeta Græcus 184.45
A. Serenus 190.10
eius versus ex bre-
 uibus syllabis constans 190.13
Q. Serenus poeta 189.48
Serenus Sammoniacus poeta 189.52
205.17
Serpens symbolum temporis 467.50
Serpente annum Aegyptij denota-
 bant 467.51
Seruius Sulpitius, poeta 308.36
Seruius interpretatio in Verg. nota-
 tur 363.36
Sesamum fere, prouerb. 485.24
Seuerus poeta 315.37
Sextilius Hena poeta 172
Sextius ineptus poeta 285.48
Sextius Pythagoricus 156.5
Sextij Anaxiphi 156.12
Sextus Paconianus poeta 171.12
Sextus Pyrrhonius 51.25
Sext. Turpilus Comicus 305.52
Terentij scilicet 306.4

Sibylla quæ de Christo vaticinata 79.13
quæ Tranquimio Prisco libros obtulit 83.27
Sibylla quid significet 77.44
Sibylla Aegyptiaca quæ dicta 79.3
Amalthea 83.7
Babylona quæ 79.3
Chalcidica 78.53
Cimmeria 81.39
Cumæa vel Cumana 83.6
81.41
Delphica 81.33
Delphica quando oracula dederit 81.35
Erythraea 81.45 & 81.44
Hellepontica 84
Hellepontica, quæ & Marpesia cognominata 84.17
Herophila 83.6
Libyca 81.32
Libyssa 82.10
Lucana 82.10
Melachrena 84.11
Persica siue Chalcidica 78.52
Persica quando vixerit 79.6
Phrygia seu Tiburtina, nona ordine 84.26
& eius præsentia de Christo, commentitia 84.38
Pythia 84.49
Rhodia 82.10
Samia 83.3
Samia quando docuerit 83.5
Sarda 82.10
Sicula 82.9
Symmachia 83.16
Sibyllæ nomē vnde deductū 77.40
eius versus Homerus suis inseruerit 81.37
Cumana crypta sub terranea seu spelunca 84.38
Cumana facellū 84.2
Cumæa spelunca à Narsete expugnata 84.4
Erythraea patria 82.44
Erythraea prodigiosa iuuentus 82.46
Erythraea tempora 82.49
Erythraea versus acrostichi de Christo Domino nostro 79.42
A. Serenus 190.10
eius versus ex bre-
 uibus syllabis constans 190.13
Sibyllæ spelunca Aristotelis locus 44.9
Sibyllæ 77.29
plures decem 77.30
84.47
quæ dicta 77.32
quomodo vaticinatae 77.47
quot modis futura prædixerint 82.39
Sibyllarum nomina 78.51
Sibyllina carmina à Romanis con-
 quista 82.52
quare imperfecta, & absque certa lege & ordine legantur 78.17
Sibyllini libri 83.28
Romæ crema-
 ti 83.29
cremati à Sillicone 313.36
Sibyllini versus priuatim non habendi 83.46
de Sibyllis scriptores confusi agunt 84.13
Sicinnis, saltatio satyrica 237.11
Sicinnis, Sicinniste 14.57
Sicinnis vnde dicta 14.52
Sida vrbs 186.40
 Kkk 2

I N D E X.

Sidon Pontii filia, Lyrici carminis
inuentrix 452.3
Sidonius Apollinaris Scriptor 456
36 217.47 eius erga pauperes,
tempore famis, liberalitas 218.1
Sidonius qualis Scriptor 218.34
Sidonio statua Romae posita 218.
28
Signum quando recte aut obliquè
oriatur 590.2
Sigm. Fulgias 388.20
Silanio poeta mimilibus 274.3
de Sileno Aesopi fabula 465.4
Silentij lex 336.50
Silentio Deam Aegyptij colebant
493.33
Silentium seruandum Pythagoras
praecepit 493.19
εἰρησέβειν, σιλησέβειν, 34.4
Silli poematum genus 33.52
Simeon Antiochenus 475.25
Simmias Rhodius poeta 519.36
Rhodiorum imp. ibid.
Simonides poeta 68.51 à Castori-
bus quos celebrauerat, ab edium
ruina seruatus 335.40 Cari-
stius siue Exetrius 133.47 hu-
milium verborum cõtemtor 337
26 κίμωδος appellatus 336.28 by-
zicus poeta 334.39 macrobios
335.22 Magnesium 133.42
Simonides Melicertes appellatus
334.49 pecunie auarus 336.17
quas literas inuenit 8.3 334.50
quo tempore floruerit 324.44
fornio naufragio ereptus 335.
34
à Simonide memoriae ars quaratio
nereperta 35.50
de Simonide Quintiliani iudicium
337.30
Simonidi rem iniustam petenti vt re-
sponderit Themistocles 337.22
Simonidis autoritas 337.7 capsu-
le gratitudinis symbola 336.
36
Simonidis dicta quaedam insignia
336.40 dictum ad hospitem ta-
centem 336.50 dictum ad Pau-
saniam regem 336.44 dictum
de diuitijs & sapientia 336.20
dictum de vita humana 335.28
Simonidis gryphi 335.20 κίμωδος
seu capsulae 538.18 poemata
334.52
Simonidis nomine plures 337.43
Σιμωνίδης ἄλλῃ, prou. 336.27
Simplicianus vir sanctus 310.27
Simplicius Aristotelis interpres
62.2
Simulus poeta & eius versus 132.1
Sisyphi nomen vnde derivatum 77.
4.4
Sithon Orphei patria 53.2
Smilax arbor 528.48
Smyrnesium nomisma cum Home-
ri imagine 68.4
Socci 244.36
Solidis Atheniensis equus 526.37
Socrates à Poesi non alienus 10.4.
10 ad Archelaum regem cur veni-
re noluerit 533.14 in Comœdiis
incepsitus 246.46 Melius cur
vocatus 343.53
de Socrate Pythiae oraculum 271.
34
Socratis apologus apud Xenophõ-
tem 351.1 dictum de Theologia
obscura Heracliti 127.40
Sois, vel Sais Aegyptiorum dea 57.
27
Sol quandiu in Zodiaci signis mo-
retur 567.14
ad Solem orientem Gentes adora-
bant 491.37
Soli, quæ & Heliopolis, vrbs 106.
12
Solis in homines vis 77.51 vis cir-
ca meridiem maxima 486.50
Solarium & Salarium vt differant
606.18
Solini de Homero & Hesiodo locus
72.50
Solon poeta 91.11 Homericæ poe-
sicos autor in ordinem redigen-
de 91.15 in poesi præstans 91.
26
Solonis elegia 91.31 elegia de de-
cem statibus 91.44 Epitaphiũ
92. 15 iudicium de comœdiis
246.16 poemata 92.12 senten-
tia de amicis 484.23
Somniorum veritas quomodo concii-
lietur 74.25
Somnium Cassij Parmensis 160.
45
ad Somnium quomodo accedendum
487.29
Somnus miraculosus & diuturnus
rustici cuiusdam 62.19
Sopater Apameus 281.47
Sopater Comicus Σωπατέρης ἄλλῃ, nũ-
cupatus 281.40
Sophilus Comicus 282.11
Sophocles à filio inertie accusatus,
absolutur honorificè 263.17 à
puero quodam elusus 262.40
Apis cognominatus 261.42 deo
momente sepultus 263.1 Fabu-
larum certamina instituit 262.
46 in reip. administratione ver-
satus 291.48 in tragœdia quid
emendauerit 261.45 φησὶν ὁ ποιητὴς
262.37 quo tempore floruit 261.
29 vnde dictus 261.33
Sophoclis amores 262.33 continen-
tia 262.27 filij 262.2 interius
262.46 mira existimatio 262.
17 somnium de surrepto ex tem-
plo patere 262.10
Sophoclis nomine alij duo 269.26
de Sophocle Quintiliani iudicium
268.40
Sophron Syracusius Mimilibus
273.17
Sophron adagiographus 273.40
de Sophrone Platonis iudicium
273.20
Sophronius poeta 216.47
Sortes argumentatio 284.32
Sosticles Tragicus 293.43
Sostichus Comicus 203.32
Soterichus Oasties poeta 187.22
Soterichi Bassarica 187.30
Soterichi lecti, prou. 187.36
de Sotericho Senecæ sententiæ 187.
42
Sotadea carmina apud antiquos qui
scripserint 355.27
Sotadei carminis species plures
354.10
Sotades poeta 353.51 miscro mor-
dis genere extinctus 354.2
Sotadei et sotadicum carmen 334.
20
Sotadici versus 81.31
Sotodes Scriptor 69.33
Spartiani codex mendosus 202.50
Σπάρτης apud Homerum quid 453.
12. & 25
de Sparto enigma 453.15
Spartum quid 453.17
Spectrum Cassij Parmensis 160.45
Speculum ne ad lucernam spectato,
prouerb. 495.5
Spicius poeta 104.50
Spicius mons 449.17
Sphinx enigma 449.12 enig-
ma quis soluerit 449.48
Sphinx aduersus Cadmum expe-
ditio 450.7 crudelitas in eos
qui enigmata à se proposita sol-
uere nequibant 449.20 intcri-
tus 450.11
Sphinxis

I N D E X.

Sphinxis negotia multa faceffunt,
prouerb. 450.15
Sphinx ab Oedipo superata 449.
52. et 450.1 enigmata proposuit
soluenda 449.20 Cadmi vxor 45
4 piraticam exercuit 449.52
quid fuerit 449.13 vnde dicta
450.16
Spintharus Heracleotes 282.17
Spurinna Romanus, nobilis & im-
perator & poeta 361.32
Stafimon quid 321.11
Statera iustitiæ symbolum 470.
10
Stateram ne transilito, prouerb.
470.13
Stati dies qui 594.46
Statuæ ferie 593.12
Statius Cecilius poeta Comicus 300
39
Statius poeta 178.13 à luuenale ta-
xatus 179.26 Christianus 179.
32 P. Domitiano Cesari fami-
liaris 178.50 lithargo perijt 178
38
Statis celebritas 178.26 locus expli-
catur 330.36 opera & eorum
laudes 179.4 patria 178.17
Statius filius poeta 184.40
Stephanus Comicus 293.16
Stephanus Doletus 411.51
Stephanus Sabbaita 293.19
Stesichorus poeta Lyricus 332.36 Se-
uicius etiam poeta 332.29 ma-
crobios 333.7 ob vituperatam
Helenam oculis captus 333.48
Stesichori apologus de equo fessio-
rem recipiente, ad Himerenses
334.8 filia in mystica excellen-
tes 333.10 infantis prodigium
333.22 monumentum 334.30 poe-
mata 333 18 statua Himeræ 332.
45
de Stesichori cineribus certamen
332.50
de Stesichoro Quintiliani censura
333.41
sthenelus, tragicus poeta 275 eius
sententia de ebrietate 275.42
στῆνελος ἄλλῃ, 120.20
Stilicon Sibyllinos libros Romæ
cremavit 313.36
Strabonis cõtra Eratosthenem locus
in poetarum laudem 23.42 lo-
cus mendosus 131.52 locus vesti-
tuitur 256.17
Strabius Theologus scholasticus
222.28
Straton Comicus 281.6
Straton poeta 365.34
Strattis Comicus & eius comœdiæ
280.40
στροβίλαι 272.8
στροβὸν quid 240.1
Strophe in carmine Lyrico quid
320.40 321.4
Strozæ pater et filius, poetæ 389.8
Sturmius 408.33
Suctonij locus restituitur 81.18 354
33.372.41
Sueuius poeta 138.33 eius ex More
to versus ibid.
Suffenus poeta insulsus 155.26
Suidas qualis autor 114.24 repre-
henditur 245.50
Suidæ commetaria an genuina 114
30 locus castigatur 94.35 247.
37 259.23 locus explicatus 345.
1 locus mendosus 251.20
Sulpitia, nobilis Romana, poetria
184.16 & de
Sulpitius Apollinaris 204.8
Sulpitius poeta & orator 208.21
Sulpitius Verulanus 386.47
Supparum quid 244.49
Surgens è lecto, stramenta confun-
de: prouerb. 487.1
Sus torrentis nomen 55.27 & 34
Sufarion Comicus 246.22 eius ver-
sus de mulieribus ibid. 27
Syagrius poeta 65.9
Syllius Italicus vnde dictus 177.4
ter consul fuit 177.24 Vergiliũ
& eius manes coluit 177.19
Syllij Bellum Punicum quomodo re-
pertum 177.36
Sylo poeta 171.17
Syloson à τρυμυλοῖς quid differat
469.9
Symbola philosophis enigmata
446.19 plerisque gentibus in
vsu 468.5
Symbola Pythagoræ quid 467.20
469.16 Pythagoræ qui inter-
pretati sint à 67.23 Pythagoras
vnde acceperit 467.30
Symbola quid 467.20
Symboli etymon & significata va-
ria 468.44 569 per tot.
in Symbolis quid attendendum 469
22
Symbolorum munus triplex 469.
42 pleraque prouerbiorum na-
turam habent 469.36
Symbolorum proprietat 469.18

virtutes, Grauitas & Breuitas
469.24
Symbolum quid sit 468.46
Synesius poeta & eius hymni 130.
20
Symphonia quid 181.51
Symphoniae rationes partibus ani-
mæ vt congruant 19.2

T

T Abernaria Togata 238.17
quid à Comœdia differat.
ibid. 20
Taciturnitas 336.50
Taciturnitatem Pythagoras præce-
pit 493.19
ταῖς ἡγοῖσι σωκόσῃσιν prou. 537.16
Talus Cretensis 49.9
Talarum inuentor quis 65.24
Tartarus qualis locus 451.15
à Tartaro ad Tartessum, prouerb.
451.12
Tartessus vrbs 451.13
Tatianus Aegyrius 453.31
ταυρίται Dionysij 230.16 236.21 vn-
de dicti 251.8
Technopægnion 34.25
Teia Musa, Teia fides 340.10
Τεμπερίη 469.9
Τετρακτύς ambiguum 464.7
Teleclides Comicus 277.47
Telenicus Byzantium poeta 350.47
Telestilla Thebana poetria, & de
eius studijs & virtute, historica
narratio 124.22
Telestilla statua 124.40
Telioschides versus qui dicantur
81.21
Tellen, poeta & tibenem 350.39
Telluris oracula 85.5
in Templa per dextram ingredien-
dam, Symbol. Pythag. 498.20
Tempora vnde dicta 566.50
Temporis quadripartita diuisio
566.48
Temporis in partes distinctio 574.
25
Temporum scriptores plurimi 546
37
Temporum intervalla ex varijs feri-
ptorum sententijs supplicantur
546. per tot.
Tempus mythicum & historicum
546.22
Terentia Augusto nimis quam fami-
liaris 152.10 à Meccenate adamã
ta 152.50

P. Terentius Apher Comicus 301.
 12 omnib. poetis preclatus 302.22
 Terentius à quibus aditus 301.48
 an Scipionem triumphantem pi-
 leatus sit secutus 301.24 Scipio
 ni & L. alio familiaris 301.33
 Terentianus grammaticus, vide Mau-
 rus Terentianus 42.1
 Terentij Andria Cæcilio probata
 301.8 & 40 Comædiæ quot
 301.3
 Terentij cum Plauto comparatio
 302.40
 Terentij statura 302.14
 de Terentio Cæsaris versus 198.5
 de Terentio Ciceronis versus 302.10
 De Terentij morte variæ narratio-
 nes 302.5
 Terentius Fregellanus 302.48
 Terentius Deus 457.30
 de Termino anigma 456.23
 Terentius numerus in libaminitibus
 adhibitus 479.37 Pythagoræ
 sacer 479.33
 Terpander poeta 322.40 Lyræ se-
 ptichordem fecit 322.47 quan-
 do floruit 323.24 in Musica quæ
 inuenit 323.3 Lacedæmoniorum
 seditione Musica sedauit 323.9
 Terentianus Septimius scriptor
 452.15
 Tertullianus locus 491.44
 Tertullianus locus de centoniis. 35.35
 Tessularum siue talorum inuentor
 quis 65.24
 Testudo Musicum instrumentum
 456.39
 Testudo, yggæus, prouerb. 337.17
 Tetradactylos nummus Athenien-
 sium 458.42
 Teum vrbis 340.7
 Theales Milesius poeta 92.32
 Theales Milesio hexametri carminis
 inuentio apud Græcos delata
 43.40
 Theales Cretensis 64.44 Gno-
 stus 64.45
 Thamyris 48.19
 Thamyris poemata 49.37
 Theologia
 Theologia
 Theologia sacra 576.16
 Thargelia Hyadum vna 576.18
 Thargelion mensis 576.14
 Theatus poeta 365.32
 Theano Locrensis poetria 352.40
 Pythagoræ vxor 352.43 eius di-
 ctum 352.50
 Theanus, poeta Christianus 221.31

Thebe Bæotie 52.13
 Thebaldeus 195.42
 Theognidis locus enigmaticus de
 Cochlea 451.53
 Thelestus dithyramborum poeta
 346.51
 Themistocles Musicæ ignarus con-
 temptus 42.1
 Theoclus poeta 88.33
 Theocritus poeta 110.24 cur sua
 carmina ἐὶ δῶδρα inscripserit
 110.59
 Theocriti locus illustratur 357.30
 Theocriti patria 110.29 interitus
 miser 111.7
 Theodectes Comædia 283.9
 Theodectes Aristotelis discipulus
 282.36 luminibus captus, quod
 sacra quedam euulgare tentasset
 282.30 466.20 memoria insti-
 gnis 283.16 Phaselitis tragicus
 282.34
 Theodectis enigma 448.1 epita-
 phium 283.24 gryphi seu anig-
 mata 283.7 monumentum 283.36
 operæ 288.7 statuis Alexandri
 Magni parentauit 283.30 ver-
 sus de Acthiopib. 283.40 victo-
 ria ad Mausolei dedicatione 282.
 28
 Theodolus poeta 223.3
 Theodoritus theologus Græcus
 485.42
 Theodorus 365.36
 Theodorus Colophonius 167.64
 Theodorus Gaza 399.41 478.
 52 Ferrarie ludum aperuit 400.
 44
 de Theodoro Gaza Ludouici Car-
 bonis Oratio 399.49
 Theodorus Græcus poeta 167.36
 Theodorus Tragicus 294.36
 Theodotus Eudocie maritus, Cæ-
 sar, poeta 207.33
 Theodotus III. Imp. 220.36
 Theodotus poeta 194.40
 Theodotus poeta, de Iudeis quæ
 scripsit 153.49 eius interitus
 284.1
 Theodulphus Episcopus 224.22
 Theognetus Comicus 274.53
 Theognetus Thessalus 56.23
 Theognis Comicus poeta 274.
 46 Siculus, paræmiacus 101.1
 Theologia cur obscuris inuolucris
 à poetis inuoluta 465.40
 Theologia triplex 466.30
 Theologium instrumentum Tra-
 gædiæ 242.52
 Theologorum pertinacia 478.41
 Theolysus poeta 121.55
 Theon Smyrnetus 58.3
 Theon, deus Theoninus, prouerb.
 57.13
 Theophanes Mityleneus 147.26
 Theophanes philosophus 206.8
 Theophilus Comicus 269.38
 Theophilus historicus 59.43
 Theopompus Chius ingratus in Iso-
 cratem 284.19
 Theopompus Colophonius 279.16
 mente abalienatus ob sacrorum
 euulgationem 283.1 466.22
 Plutarcho delirat 279.8
 Theopompus Theodectis F. Comi-
 cus 278.52 eius fabulæ 279.1
 Theopompi de Lacedæmonijs di-
 ctum 279.8
 Theorides poeta 130.42
 Theorus poeta 127.49
 Theosebia poetria
 de Theosebia enigma 462.32
 Thestus Comicus poeta 246.1 Co-
 mædiæ autor, à Solone vt exce-
 pius 246.13 eius fabulæ 246.
 20
 Thestij Hercules filij 62.4
 Thestrotis Sibylla 85.22
 Thomas Morus Britannus 405.22
 Thomæ Mori epitaphium per Io-
 secundum Hagium. 408.52 sup-
 plicium 405.34 Vtopia 405.
 36
 Thomas Sauranus 415.19
 Thomas Viatus Britannus 405.
 33
 Thræcer carminibus, vt & Germa-
 ni, in bello vsi 41.27 quare vxo-
 res suas pulsant 53.39
 Threni Hieremie Sapphico metro
 scripti 45.5
 Threæsi seu carmina lamentationum
 quis primus apud Græcos insti-
 tuerit 64.41
 Thresia mysteria 54.29
 Threæsi vox Citharæ fictitia 345
 31
 Thucydides 429.49 ἀπολογία
 287.43
 in Thule dies mensuræ vel bime-
 stris longissimus 591.1
 Thuscus poeta 32
 Thymius 49.44
 Thymicus poeta dithyramborum
 351.50 & de eo Platonis loci
 ibid.

Thrasylus, in cæciliæ prouerb.
 575.12
 Tiberianus poeta 180.50
 Tiberius Cæsar, poetes studiosus
 194.50 quos poetæ sustulerit
 171.2
 Tibie à Marfya inuenta, à Pallade
 reiecta 321.50
 Tibie dextræ seu pares 240.22
 Tibie in Comædijs adhiberi solite
 240.13
 Tibie sinistra aut ferrane 40.19
 Tibie vsus quis induxit 64.25
 Tibiarum varia genera 240.36
 Tibiis paribus vel imparibus mo-
 dos facere quid 240.33
 Tibullus poeta quando natus
 363.12
 ad Tibullum Epistola Horatii 163.27
 Tibulli amores 143.20 locus ex-
 plicatur 84.30 258.52
 C. Ticius, epigrammatum conditor
 372.36
 Timachus Rhodius poeta 134.3
 Timagoras 280.1
 Timocleus Tragicus, & eius Tra-
 gædiæ 280.50
 Timocles duo, Tragicus 291.52
 Timocleus Syracusius 56.30
 Timocreon Rhodius, Comicus 259.
 26
 Timocreonis epitaphium 259.43
 in Themistoclem inuentum 259.
 28
 Timolaus poeta 117.5 in Homeri-
 ca poeti hexametrum hexame-
 tro addidit ibid.20
 Timon inuentor 72.24
 Timon Philiassius poeta 97.7 omni-
 bus maledicere solitus 97.19
 Timon alter Misanthropus 97.24
 eius historia 97.19 epitaphium.
 ibid. 46
 Timotheus musicus 347.16 ab Ar-
 chelo, quem auaritiæ incusaue-
 rat, redarguit 348.41 macro-
 bios 349.2 cur Spartiatis in-
 gratus 347.30
 Timothei in Musica excellentia 348.
 19 epitaphium 349.6 scripta
 349.12 sententia: quomodo in
 Musica proficiendum 349.22
 de Timotheo Spartanorum consul-
 tum, Græce perscriptum 347.
 38
 Timotheus Bendidius 389.21
 Timotheus Comicus Athen. 275.27
 Timotheus Milesius Citharæodus

347.18 eius inuenta in Musica.
 ibid.26
 Timotheus Tragicus poet. 275.31
 Timothei Atheniensis fortuna 450.
 27 eius pictura 30 (24
 Timothei Eutyche enigma 429.
 Timycha Pythagorica 475.14
 linguam sibi presecidit, ne coge-
 retur symbolū reuelare 475.16
 Tisias cur Siesichorus dictus 332.26
 Titij sodales Romæ qui 361.14
 C. Titinius, Comicus poeta 306.37
 Titius poeta lyricus Latinus 360.
 35 de eo Horatii versus 360.1
 Titus saltationis genus 361.14
 Titi Cæs. ingenium & summe vir-
 tutes 201.1
 Titus C. poetes studiosus 200.44
 Titus Troici poeta 389.12
 Toga. Togatus 238.1
 Togata Comædia 237.50
 Togatariū comediarū species 238.9
 Togatus, Tragicus, prou. 273.28
 Toxotus poeta 205.37
 Q. Trabea poeta Comicus 306.30
 Tragedia quàm Comædia anti-
 quior 233.19 à Comædia quid
 differat 233.8 quomodo cõsum-
 mata 239.18
 Tragedia quasi Tragedia & Tragedia
 dicta 230.46 quasi Tragedia
 dicta 243.51 vnde dicta 230.23
 Tragedia definitio 229.47 230.5
 inuentores 230.12 partes secun-
 dum Aristotelem 231.4
 Tragediæ propria est tristitia &
 ludus 229.50
 Tragediæ utilitas 231.28
 G. Trapezuntus 104.46
 Trichonius I. C. 192.52
 Triagus, Tragedia Iouis 254.30
 Triasmus quid 254.40
 Tribracus Mutinensis 389.39
 Tricca oppidum 122.10
 Trichoria, saltationis genus apud
 Lacedæmonios 95.41
 Triclinium quid 466.45
 Triceteris quid 549.18
 Trigesimus numerus à Pythagori-
 cis cultus 495.40
 Trigla quid 479.31
 Trigla, quare Pythagoras abstineat
 479.32
 Trigonon Ibyci 341.26
 Trimatius poeta 139.2
 Trinitas perfectissima, colenda Py-
 thagorica 494.43

Trinitatis mysterium veteribus phi-
 losophis & Theologis compro-
 batum 495.7
 Trinundinum quid 597.50
 Trismegistus poeta 57.19 eius vir-
 sus 57.21
 Triton 421.44
 Trium literarum homo 464.34
 Troici excidium quæ Sibylla prædi-
 xerit 82.13
 Trutina iustior, prou. 470.10
 Triphiodorus poeta 321.81 eius
 poema de excidio Ilij ab Aldo nu-
 per publicatum 121.43
 Turanus poeta 315.31
 Turcarum Imperatoris formidabi-
 lis successus 500.3
 Turnus poeta 182.40
 de Turno iudicium Martialis 182.
 45
 Tuitianus poeta Ouidij amicus
 169.29
 Tyrannio grammaticus 32.4
 de Tyrannio Apoll. Tyanci dictum
 235.17
 Tyrtæus poeta Atheniensis 95.2
 Tyrtæi poemata, & res gestæ 95.
 14 de Tyrtæo Lacedæmoniorum
 existimatio 95.28

V Agellius poeta 158.16
 Valentianus Cæsar poeta
 206.48
 Valerius Aedituus poeta 366.8 eius
 versus ad amicam 366.12
 Valerius Cato poeta 142.14
 de Valerio Catone Bibacali Epi-
 gramma 142.33
 C. Valerius Flaccus poeta 181.5
 Valerij Flacci Argonautica imper-
 fecta 181.6
 Val. Flacci patria 181.6
 Valerius Harpocraton 66.50
 Valerius Soranus poeta 139 eius
 interitus. ibid.
 T. Valgius 158.8
 T. Valgij carmen 158.12
 Varinæ familie continuatio Ferrar-
 iæ 252.36
 Varius Epicus poeta 158.22 Ver-
 gilij tragediam pro sua usurpa-
 uit 159.1
 ex Vario Virgilius quæ carmina
 desumpsit 158.28
 Varrana clades 159.15

I N D E X.

Varro 14.4. 43 Satyras scripsit 145.2
 de Varrone Cicer. iudicium 145.7
 Varro Atacinus poeta 147.48
 de Varrone Atacino Quintiliani iudicium 147.48
 Varro Menippeus cur nuncupatus 145.3
 Varronis enigma lepidum 45.20
 distichon cōtra Providentiā Dei 145.23
 L. Varrus grammaticus & poeta 159.30
 L. Varrus Vergilij heres 159.32
 Vates vnde dicti 19.47
 Vaticanum Romæ 491.38
 Vaticanari cur non omnes possint 78.12
 Vaticinia & diuinationes vnde hominibus conciliantur 78.3
 Vaticinia vnde proueniant 78.13
 Vatianum odium 370.24
 Velleus historicus qualis 66.40
 72.53
 Venantius Honorius Fortunatus, poeta sacer 220.7 eius poemata. ibid.
 Veneficiorum remedia 486.11
 Venecrem masculam quis primus induxerit 48.34
 Veneris in masculos appetitum Plato detestatur 48.42
 Venetorum respub. quæ undiu floruit 439.31
 Ventis flantibus Echo adoranda, prouerb. 496.40
 Venus Argynnis 49.23
 Vergilianæ sortes 149.33
 P. VERGILIUS MARO 148.
 14 enigmatibus vsus 445.22
 Bathylli arrogantiam vt eluserit 137.3
 Cornificij malevolentiam vt correxerit 157.16
 in qua re Grammaticis crucem fixerit 460.9
 Priapeiorum carminum non autor 150.48
 Vergilius quō morbo & modo extinctus 69.32
 Vergilij enigmata, & eorum expositio varia 459.50
 carmen de Actina, Severo attribuitur 172.1
 Vergilij Commentatores 149.17
 de Christo presagia 149.40
 insectatores 156.50
 laus 148.
 20 locus enigmaticus 447.1
 locus illustratur 20.51
 151.16
 164.14
 233.51
 240.27
 280.
 10 statura, mores & autoritas

148.50 versus de Sibylla Erythraea 82.20
 de Vergilio Ciceronis iudicium, paginā 149.3
 Vergilius Portus 410.33
 Vergilius Romanus, poeta, & de eo Plinij locus. 317.44
 Veritati rebellis infelix in studijs 486.31
 Veronice Gambarā princeps, poetria 417.6
 Versus etiam de soluta oratione dicitur, & huius exempla 209.12
 Versus vnde sic dicti 40.33
 Versus acatalecticus 40.18
 Accephalus 37.43
 Versus acrostichi qui dicantur 79.27
 Versus Brachycatalecticus 40.17
 catalecticus 40.16
 Versus Coluri 28.20
 Versus dolichurus 37.36
 Versus in oratione soluta non semper vitio dantur 104.3
 Versus in somnis an fieri possint 101.30
 Versus iniuges 38.32
 Versus iocundus, seu ἀπαιχθός 39.20
 Versus ἁγιογράφοις 39.32
 Malacoides 38.6
 Versus miurus 38.6
 Versus ἁπλοῦς 81.30
 Versus Procephalus quid 37.20
 Procellus quid 37.28
 Versus æquidici 39.1
 æquiformes 38.36
 fistulares 38.50
 illibati 38.28
 Paripedes 38.41
 sonori 39.7
 Sotadici 81.31
 Versus ἁπλοῦς, 4 qui & Lagarus 37.51
 Versus telioslichides qui sunt 81.22
 teretes 39.4
 vocales 39.15
 Versuum affectiones seu ἁπλοῦς sex 37.16
 ἀπαιχθός seu dispositiones quatuor 40.10
 sex species 39.18
 de Vespertione & Eunucho enigmata 454.36
 Vestales virgines 474.16
 Vestitus Spurinna poeta 261.32
 de Vest. Spurinna Quintiliani iudicium 361.38
 Via angustia & lata, et via cæcū, in sacris quid significet 473.37
 Via qua ieris ne redito, Prouerb. 473.16
 per viam publicam ne ieris, Sym-

bolium 473.16
 Victoria Columnia princeps, poetria 417.5
 Victorinus Carthagenensis, poeta Christianus 210.18
 ad Christianismum vt conuersus 210.30
 præceptor Hieronymi 210.13
 Victorini poemata 230.33
 Victorius Gallus excellens in poetia 216.34
 de Victorio Gallo Epistola Apollinaris 216.40
 Vitruuius Pollio 59.53
 Vitruuij laus de Clitorij aqua 51.1
 Vidua vnde dicta 584.6
 Vigiliarum bellicarum autor quis 65.26
 Vincentius Obsopœus 407.29
 Vinum Pythagoræ abominabile 480.4
 Vinum quid à corruptione seruet 481.37
 ad Vinum eiusq; proprietatem & naturam alludentia enigmata 459.26
 & 30
 Vir bonus 537.10
 de Visco enigma 464.28
 Vitæ Sacerdos iouis non attingebat 480.47
 Vitis Symbolum apud Aegyptios 469.32
 Vixissis habitus in scena 244.7
 de Vmbra Theodectis enigma, pagina 461.50
 Vnguis diebus festis præcidi Pythagoras vetuit 485.3
 Vnguuium crumiq; præfigmina ne commingito, prouerb. 485.31
 Vnum duo, Pythagoræ Symbolum 494.12
 Voconius Victor poeta 182.52
 Volcatij Cecilij de Comicis iudicium Quintiliano improbatum 301.3
 Votienus poeta 194.1
 Vpingi cantica 33.14
 Urbis Symbolum 463.39
 Vrme seu lotij virtus medica, pag. 486.2
 Vritica piscis Pythagoricis esu interdita 475.12
 Vuluæ esu Pythagoras abstinebat 479.41
 Vxor non propter opes ducenda 494.17
 Vxoris de arbore suspense iocus 303.33

Xanthus

I N D E X.

X
 Xanthus poeta Lyricus 324.32
 Xenarchus Comicus & eius Comediæ 280.37
 Xenoclea vates 85.9
 Xenocrates Lyricus poeta 353.11
 Xenocratis nomine plures 333.16
 Xenodamus Pæanii poeta 323.43
 Xenocritus poeta 323.45
 Xenophanes poeta & philosophus 96.13
 Homeri insectator, ab Hierone notatur 96.51
 Xenophanis cōstātia 97.1
 dogmata 96.36
 versus aliquot pij 96.30
 Xenophon Comicus 273.30
 quid 194.27
 Xerophon quid 194.6
 Xistus Beuleius 408.6
 Xsuthrus 79.9

Y
 Ylitera Symbolica Pythagoræ 473.39
 symbolum vite & angustæ 473.38
 eius origo 65.22

Z
 Zacharias Calloergus 402.29
 Zaretas Pythagoræ præceptor, pagin. 494.37
 Zaretæ 446.28
 Zenobius Acciaioli 57.19
 391.
 33
 Zenodotus poeta 120.14
 Zetus iouis filius 52.2
 Zieglerus Germanicus Comicus, pagina 407.53
 Zoilus cuius fuerit 79.50

C A T A L O G V S A M I C O R V M L I L I I, Q V O R V M
 meminit in epistola Dreptionis Vrbanæ.

A
 Achilles Bocchius eques Bononiensis 623.9
 Albertus Cistarellus 623.24
 Alex. Card. Pharnesius, postea papa Paul. III. 626.12
 Alex. Guarimus Ferrar. 623.29
 Alex. Marzulus Bononiensis 622.50
 Andr. Maro Foroiu. 624.47
 Angelus Colotius Aesiffius episcop. 625.29
 Ant. Thebaldeus Ferrariensis 622.2
 & 627.45
 Ant. Marius Visdominus 625.11
 August. Mustius 623.47
 Balthasar Castalioneus Mantuanus 623.53
 Balthasar Moloff. Cremonensis, pag. 626.4
 Bapt. Pijo Ferrariensis 623.37
 Bap. Pius Bononiensis 623.2
 Barth. Crotus Regiensis 626.10
 Bart. Riccius Ligensis 626.40
 Bastilius qui & Petreius Zanchus Bergomas 625.23
 Benedictus Lampridius Cremonensis 624.39
 Benedictus Portus 624.52
 Blofius Palladius Romanus secretarius 624.42
 Cælius Calcagninus 623.6
 630.44
 eius carmen ad Liliū 630.44

Chrysofomus Zanchus Bergomas 623.2
 Clemens VII. Medices, papa, pag. 627.6
 Cynthius Io. Bapt. Gyraldus 623.22
 Franciscus Arfillus Senogalliensis 625.50
 Francisc. Bernia Bebiennas 625.38
 Franciscus Franchinus Cosentinus 626.29
 Franc. Mar. Molcia Mutinensis, pagina 626.6
 Franc. & N. Modesti fratres Ariminenses 926.32
 Franciscus Robortellus Vtinenfis 625.22
 Francisc. Spherula episcopus s. Leonis Camers 625.7
 Franciscus Turranus Veronensis 625.50
 Franciscus Tuffignanus mercator Bononiensis 622.25
 Gaspar Iason 623.25
 Gregorius Anselmus Parmensis, pagina 626.9
 Georg. Merula Nepos Alexan. 625.49
 Gorus Vicelegatus 622.25
 Guidus Rhango 622.34
 Hercules Cardin. Rhango 627.18
 Hieronymus Alexander Archiepisc.

Brundus. 625.37
 Hieronymus Niger Venetus 625.32
 Hieronymus Vida Cremonensis episcopus 624.30
 Hippolytus Euficus Vrbinas 626.37
 Iacobus Actiolus Ferrariensis 623.37
 Iacobus Actius Syncerus Neapolit. 624.21
 Iacobus Bardaleon Mantuanus, pagina 624.52
 Iacobus Crucius Bononiensis 623.16
 Iacobus Sadoletus 622.58
 Iacobus Vigil Spoletinus 625.47
 Ianus Vitalis Panormitanus 626.31
 Innocent. Cardin. Cibo 622.28
 Ioan. Anton. Gyraldus Liliij frater 627.15
 Ioan. Bapt. Egnatius Venetus 625.17
 Ioan. Bapt. Sanga Romanus 625.38
 Ioan. Caluus Clusinus dictus Senensis 624.34
 Ioan. Mar. Catanæus Nouariensis 625.20
 Ioan. Mattheus Gybertus Episcopus Veron. 625.37
 Ioan. Fraciscus Picus Dominus Merandul. 672.2
 Io. Franc. Valerius Venetus 625.41
 Ioan.

I N D E X.

Ioan. Gregorius Trifsinus Vicen- tinus 624.8	philosophus 622.48	Petrus Alcyonius 625.34
Ioannes Manardus Ferrariensis Me- dicus 623.40	M. Ant. Antimachus 623.44	Petrus Ant. Actiolus Ferrariensis 623.33
Ioan. Pet. Phereus Rhauennas, po- sita Mylenfis episc. 626.42	M. Ant. Cajanoda Romanus 625. 25	Petrus Bembus 624.2
Ioan. Pierius Valerianus 624.1	Marcus Antonius Flaminius 626.7	Petrus Cursus Sabinus 625.46
Latinus Iuuenalis Romanus 626. 26	Maurus Foroiulensis 626.19	Petrus Melinus Romanus 626.17
Laurent. Grana Rom. episc. 626.1	Michael Ant. Phaloppius Mutinen- fis Canon. 626.45	Pyrrhus Card. Gonzaga 622.49
Lazarus Bonamicus 625.42	Pater Octavius Pantagathus Bri- xim. 626.14	Romulus Amaseus Foroiulensis 626.38
Lud. Ariostus Ferrariensis 623.26	Paulus Iouius Nouocomensis episcopus 624.43	Thomas Picus Mirandule comes 626.24
Ludouicus Bucca Ferr. Bononiensis	Paulus Sadoletus 623.51	Tirestus Foscatar. Bononiensis. pa- gina 633.10

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGANTVR.

10.14 *σποδία* 20.46 numinibus. 80.21 *Υἱὸς αἰ.* ibid. 22 *οὐδὲ*
 ibid. 40 *CH* eros. 81.26 *μῦθος*. 85.26 seculo. ibid. 31 *ἑξῆς αἰ.* 124 in
 marg. Anyte. 133.45 contra. 142.19 præcipue. 144.37 Pifo. 145.40
 carmina. 163 in marg. Albius 171.48 egregius 178.43 mendum subest,
 sed præter exemplaris fidem. 216 53 præcipue 222.41 aspernemint.
 249.8 Magnete. ibid. in marg. Choerilus. 250.47 scribere, dicere.
 273.26 *ἐπιπύ.* 293. in marg. Euphron. 295. in marg. Axionicus. 301
 in marg. Terentius. 309. in marg. Leontius. 301.5 in marg. Seuerus.
 321.1 Strophes. ibid. in marg. Stalimon. 328.31 *ἡγέμωνος*. 357 in marg.
 Asclepiades. 367.29 ita. 391 in margin. Actiolus. ibid. M. Caballus.
 ibid. 23 Ariminensis. 394.34 ac de Petro. 396 in marg. Valentinus.
 397 in marg. T. Molossus. 414.41 in marg. Asclepiades. 429.51
ἀπὸ δένδρον. 436.47 naturali suæ succurrentes. 44.
 38 *ἢ* *ἔπιπύ.* 58 in marg. Arabum.

BASILEÆ,
 EX OFFICINA THO-
 MÆ GVARINI ANNO
 M. D. XXXC.

